

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਜਿਲਦ ਗਿਆਰਵੀਂ

ਕਵੀ ਚੁੜਾਖਣੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library

Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library has been created with the approval and personal blessings of Sri Satguru Uday Singh Ji. You can easily access the wealth of teaching, learning and research materials on Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library online, which until now have only been available to a handful of scholars and researchers.

This new Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library allows school children, students, researchers and armchair scholars anywhere in the world at any time to study and learn from the original documents.

As well as opening access to our historical pieces of world heritage, digitisation ensures the long-term protection and conservation of these fragile treasures. This is a significant milestone in the development of the Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-Library, but it is just a first step on a long road.

Please join with us in this remarkable transformation of the Library. You can share your books, magazines, pamphlets, photos, music, videos etc. This will ensure they are preserved for generations to come. Each item will be fully acknowledged.

To continue this work, we need your help

Your generous contribution and help will ensure that an ever-growing number of the Library's collections are conserved and digitised, and are made available to students, scholars, and readers the world over. The Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-Library collection is growing day by day and some rare and priceless books/magazines/manuscripts and other items have already been digitised.

We would like to thank all the contributors who have kindly provided items from their collections. This is appreciated by us now and many readers in the future.

Contact Details

For further information - please contact

Email: NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥਾਵਲੀ-ਜਿਲਦ ੧੧

ਕਵਿ ਰੂਸਾਮਣਿ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਵਿਤ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

[ਰਾਜਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਮੁੱਕੀ, ਰਿਤੁ ਪਹਿਲੀ ਸਾਰੀ ਤੇ ਦੁਨੀ ਜਾਰੀ]

ਮੰਗਲਾਂ ਦੀ ਭਾਵਾਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨੀ ਟੀਕਾ

ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ

ਪ੍ਰਯਾਵਾਂ ਤੇ ਉਧਾਰਾਂ ਸਮੇਤ

ਸੰਪਾਦਿਤ :-

ਪਦਮ ਕੁਸ਼ਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾਕਟਰ ਚੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

SRI GUR PARTAP SURAJ GRANTH VOL. XI

(In Panjabi)

Kavi Charamani Bhai Santokh Singh

Editor : Bhai Vir Singh

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਲਦ ਗਿਆਰਵੀਂ

ਕਵੀ ਚਰਮਣੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ

ਸੰਪਾਦਕ : ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਜਿਲਦ ਗਿਆਰਵੀਂ

© ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ

ਸਾਲ : 2011

ਕਾਪੀਆਂ : 5000

ਕੀਮਤ : **218.00**

1120 - ਹ.ਪੁ. - 1580

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ

ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

ਗਹੀਂ

ਕੰਟਰੋਲਰ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਅਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ

ਛਾਪਕ

ਆਲਟੈਕ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 182/4, ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-1, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਸੂਰੀ ਪੱਤ੍ਰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥਾਵਲੀ-ਜਿਲਦ ੧੧

ਪ੍ਰਸੰਗ	ਅੰਸੂ	ਪੰਨਾ	ਪ੍ਰਸੰਗ	ਅੰਸੂ	ਪੰਨਾ
ਰਾਸ਼ਿ ਬਾਰੁਵੀ-ਜਾਰੀ।			ਲੋਹੇ ਦੇ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ।	੬੧	੪੪੫੫
ਸਮਾਣੇ ਗਸ਼ੀ ਵਿਚ ਰਾਤ ਰਹੇ।	੩੨	੪੩੫੧	ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਿੱਲੀਓ ਚਿੱਠੀ।	੬੨	੪੪੫੮
ਸਮਾਣਿਓ ਕਰਹਾਲੀ ਤੇ ਚਿਹਕੇ।	੩੩	੪੩੫੪	ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦਾ ਉੱਤਰ। ਗੁਰਾਈ	੬੩	੪੪੬੨
ਗਿਲੋਰਾ, ਕਰਰਾ ਤੇ ਖਰਕ ਗ੍ਰਾਮ।	੩੪	੪੩੫੮	ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਹੋਰ ਸਖਤੀ।	੬੪	੪੪੬੫
ਖਟਕੜ ਦੇ ਚੋਰ, ਜੀਂਦ, ਆਗਰਾ।	੩੫	੪੩੬੨	ਸ਼ਹੀਦੀ।	੬੫	੪੪੭੦
ਅਯਾਲੀ ਫੜਿਆ ਗਿਆ।	੩੬	੪੩੬੫	ਸਚਖੰਡ ਪ੍ਰਵੇਸ਼।	੬੬	੪੪੭੩
ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ।	੩੭	੪੩੬੯	ਯਸ਼ ਦਾ ਸਸਕਾਰ।	੬੭	੪੪੭੭
ਦਿੱਲੀ ਆਉਣਾ।	੩੮	੪੩੭੩	ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਗੁ:ਪ੍ਰ: ਸੂ:ਦਾ ਰੂਪਕਾ	੬੮	੪੪੮੧
ਘੋੜੇ ਫੰਡਣੇ, ਮਿੱਠਾ ਖੁਹ ਖਾਰਾ।	੩੯	੪੩੭੬	ਰਿਤੁ ਪਹਿਲੀ।		
ਪੰਜਾਬ ਜਾਣ ਦੀ ਸਿੱਕ, ਮੁਹਾਫਾ।	੪੦	੪੩੮੦	ਮੰਗਲਾਚਰਣ।	੧	੪੪੮੭
ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਿਆਰੀ, ਜਗਤਾ ਸੇਠ।	੪੧	੪੩੮੪	ਸੀਸ ਕੀਰਤਪੁਰ ਲਿਖੇਣਾ।	੨	੪੪੯੦
ਪਟਣਿਓ ਵਿਦਾਇਗੀ।	੪੨	੪੩੮੭	ਸੀਸ ਸਸਕਾਰ ਅਨੰਦਪੁਰ।	੩	੪੪੯੫
ਕਾਂਸ਼ੀ ਪੁੱਜੇ।	੪੩	੪੩੯੧	ਜਗਤ ਕੀਤਾ।	੪	੪੪੯੯
ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ।	੪੪	੪੩੯੪	ਦਸਤਾਰ ਬੰਦੀ।	੫	੪੫੦੩
ਅਯੁਧਿਆ ਤੋਂ ਲਖਨੌਰ।	੪੫	੪੩੯੮	ਸਿੰਗਤਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ।	੬	੪੫੦੭
ਦਿੱਲੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਡੇਰਾ।	੪੬	੪੪੦੨	ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ।	੭	੪੫੧੦
ਸਿਖ ਦਾ ਅਜ਼ਮਤ ਦਿਖਾਉਣਾ।	੪੭	੪੪੦੫	ਤਾਨੇ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਵੈਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ।	੮	੪੫੧੪
ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰ।	੪੮	੪੪੦੮	ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਗਾਈ।	੯	੪੫੧੮
ਕੈਦ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣ ਜਾਣਾ।	੪੯	੪੪੧੧	ਗੁਰੂ ਕਾ ਲਾਹੌਰ ਵੱਸਣਾ।	੧੦	੪੫੨੨
ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ।	੫੦	੪੪੧੫	ਵਿਆਹ ਉਤਸ਼ਾਹ।	੧੧	੪੫੨੫
ਦੇਗਚੇ ਵਿਚੋਂ ਸੂਰ।	੫੧	੪੪੧੮	ਬਰਾਤ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ।	੧੨	੪੫੨੯
ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਖਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਣ।	੫੨	੪੪੨੨	ਬਰਾਤ ਦਾ ਵੁਕਾਉ।	੧੩	੪੫੩੩
ਜਮਨਾਂ ਪਰ ਇਸ਼ਨਾਨ।	੫੩	੪੪੨੫	ਬਰਾਤ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲਾਹੌਰ।	੧੪	੪੫੩੮
ਭਾ: ਮਤੀਦਾਸ ਦਾ ਚੀਰਿਆ ਜਾਣਾ।	੫੪	੪੪੨੮	ਬਰਛੇ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਮਾਂ ਜਾਰੀ।	੧੫	੪੫੪੧
ਬਾਕੀ ਕੁਝ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ।	੫੫	੪੪੩੨	ਬਰਾਤ ਮੁੜੀ। ਚੋਰੀ ਹੋਈ ਬੈਲੀ।	੧੬	੪੫੪੬
ਲਖਨੌਰ। ਸ਼ਾਹ ਭੀਖ।	੫੬	੪੪੩੬	ਮੇਲ ਵਿਦਾ, ਤੇਰਨਾ, ਗੁਲਾਬਰਾਇ।	੧੭	੪੫੫੧
ਲਖ: ਮਿੱਠਾਖੂਹ। ਮਾਮਾਜੀ ਆਏ।	੫੭	੪੪੩੮	ਸਿਖ ਰੀਝ ਨਿਸਤਾਰਾ।	੧੮	੪੫੫੪
ਘੋੜੇ ਦੀ ਸਵਾਰੀ। ਘੋਘਾ। ਲਖਨੌਰ।	੫੮	੪੪੪੩	ਵੀਰ ਰਸੀ ਨਿਤ ਕ੍ਰਿਯਾ।	੧੯	੪੫੫੮
ਲਖਨੌਰੋਂ ਕੀਰਤਪੁਰ।	੫੯	੪੪੪੬	ਤਿੰਨ ਕਾਬਲੋਂ। ਦੂਜਾ ਵਿਵਾਹ।	੨੦	੪੫੬੩
ਬਾਗ਼ ਦਰਸ਼ਨ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਕੂਚ।	੬੦	੪੪੫੦	ਰਤਨਰਾਇ-ਦਰਸ਼ਨ-ਸਿੱਕ।	੨੧	੪੫੬੬

ਪ੍ਰਸੰਗ	ਅੰਸ਼	ਪੰਨਾ	ਪ੍ਰਸੰਗ	ਅੰਸ਼	ਪੰਨਾ
ਰਤਨਰਾਇ—ਗੁਰੂ ਹਜ਼ੂਰ ।	੨੨	੪੫੭੬	ਰਾਮਰਾਇ ਦਾ ਮਸੰਦ ਆਯਾ ।	੨	੪੭੦੨
ਰਤਨਰਾਇ ਦੀਆਂ ਭੇਟਾਂ ।	੨੩	੪੫੮੩	ਬੇੜੀ ਉਤੇ ਰਾਮਰਾਇ ਨਾਲ ਮੇਲ ।	੩	੪੭੦੫
ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਬਣਵਾਯਾ ।	੨੪	੪੫੮੭	ਕਪਾਲ ਮੋਚਨ ।	੪	੪੭੧੧
ਘਰ ਵਿਚਾਰ । ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ।	੨੫	੪੫੯੧	ਰਾਜਕੋਰ ਦਾ ਹਾਲ ।	੫	੪੭੧੫
ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਵੱਸਣਾ ।	੨੬	੪੫੯੪	ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦਾ ਅੰਤ ।	੬	੪੭੧੮
ਭੀਮਚੰਦ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਆਯਾ ।	੨੭	੪੫੯੮	ਪੰਜਾਬ ਕੋਰ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ।	੭	੪੭੨੨
ਭੀਮਚੰਦ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ।	੨੮	੪੬੦੨	ਗੁਰੂ ਜੀ ਭੇਹਰੇ ਆਏ ।	੮	੪੭੨੫
ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਹਾਥੀ ਤੇ ਤੰਬੂ ਦਿਖਾਯਾ ।	੨੯	੪੬੦੫	ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ।	੯	੪੭੨੯
ਰਾਜਾ ਵਿਦਾ । ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਭਿਆਸ ।	੩੦	੪੬੧੦	ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਦੇ ਲਾਗੀ । ਤੰਬੋਲ ।	੧੦	੪੭੩੩
ਰਾਮ-ਦੁਤ ਹਾਥੀ ਸੰਗਣ ਆਯਾ ।	੩੧	੪੬੧੪	ਨੰਦ ਚੰਦ ਤੰਬੋਲ ਲੋਕੇ ਗਿਆ ।	੧੧	੪੭੩੬
ਦੁਤ ਖਾਲੀ ਵਾਪਸ ।	੩੨	੪੬੧੭	ਵਜ਼ੀਰ ਰਾਹ ਲੇਣ ਆਇਆ ।	੧੨	੪੭੪੦
ਭੀਮਚੰਦ ਦੀ ਘਰ ਸਲਾਹ ।	੩੩	੪੬੨੧	ਦੁਲਹੁ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦਾ ਲੰਘਣਾ ।	੧੩	੪੭੪੫
ਕੁਟਵਾਲ ਦਾ ਆਉਣਾ ।	੩੪	੪੬੨੫	ਦੁਲਹੁ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਪੁਜੇ ।	੧੪	੪੭੪੮
ਕੁਟਵਾਲ ਨੇ ਸੱਚੇ ਸੱਚ ਦੱਸਣਾ ।	੩੫	੪੬੨੮	ਸੰਦਾਗਰ । ਬਰਾਤ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ।	੧੫	੪੭੫੪
ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ।	੩੬	੪੬੩੨	ਤੰਬੋਲ ਲੋਕੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜਨਾ ।	੧੬	੪੭੫੮
ਨੰਦ ਚੰਦ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨਗੀ । ਬਣ ।	੩੭	੪੬੩੬	ਘਾਟਾ ਲੰਘਣਾ ।	੧੭	੪੭੬੧
ਕਟੋਚੀਏ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ।	੩੮	੪੬੪੦	ਨੰਦ ਚੰਦ ਦਾ ਆਉਣਾ ।	੧੮	੪੭੬੫
ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਪੰਮਾ ਆਏ ।	੩੯	੪੬੪੪	ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜੰਗ ਹਿਤ ਵਧਣਾ ।	੧੯	੪੭੬੯
ਦੇਹਾਂ ਨੇ ਵੱਧ ਘੱਟ ਕਿਹਾ ।	੪੦	੪੬੪੭	ਪਠਾਣਾਂ ਛੁੱਟੀ ਮੰਗਣੀ ।	੨੦	੪੭੭੨
ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ।	੪੧	੪੬੫੧	ਪਠਾਣ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਾ ਮਿਲੇ ।	੨੧	੪੭੭੬
ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ।	੪੨	੪੬੫੬	ਬੁੱਧਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਖਬਰ । ਕਾਲੇ ਖਾਂ ।	੨੨	੪੭੮੦
ਨਾਹਣੇਸ਼ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਆਯਾ ।	੪੩	੪੬੬੦	ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਖਿਸਕਣਾ ।	੨੩	੪੭੮੪
ਨਾਹਣ ਵੱਲ ਟੁਰਨਾ ।	੪੪	੪੬੬੪	ਮਹੰਤ ਫ਼ਿਪਾਲ । ਦਲ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ।	੨੪	੪੭੮੮
ਕੀਰਤਪੁਰੋਂ ਨਾਹਣ ।	੪੫	੪੬੬੭	ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ।	੨੫	੪੭੯੨
ਜਮਨਾ ਕੀਚੇ ਥਾਂ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ।	੪੬	੪੬੭੨	ਬੁੱਧ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੁੱਤਾਂ ਦਾ ਜੰਗ ।	੨੬	੪੭੯੬
ਪਾਂਵਟਾ ਰਚਿਆ ।	੪੭	੪੬੭੮	ਫ਼ਿਪਾਲ ਨੇ ਹਯਾਤਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ।	੨੭	੪੮੦੦
ਨੰਦਚੰਦਯਾ ਰਾਮ ਰਾਮਰਾਇ ਪਾਸ ।	੪੮	੪੬੮੧	ਸਾਹਿਬਚੰਦ, ਦਯਾਰਾਮ ਨੰਦ ਚੰਦ ।	੨੮	੪੮੦੫
ਬੁੱਧ ਸ਼ਾਹ । ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਮਿਲੇ ।	੪੯	੪੬੮੫	ਹਲਵਾਈ । ਜੀਤ ਮੱਲ ।	੨੯	੪੮੦੯
ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਤੇ ਨਾਹਣੇਸ਼ ਮਿਲਾਪ ।	੫੦	੪੬੮੯	ਸਿਰੀ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਬੱਧ ।	੩੦	੪੮੧੩
ਸ਼ੇਰ ਮਾਰਿਆ । ਬੁੱਧ ਸ਼ਾਹ ਵਿਦਾ ।	੫੧	੪੬੯੨	ਡੰਗਾਣੀ ਜੁੱਧ ਚਤਰ ।	੩੧	੪੮੧੮
ਚਿਤ੍ਰ ਦੂਜੀ ।			ਇਨਾਮਵੰਡੀ ਪਾਂਵਟਿਓਂ ਤਿਆਰੀ ।	੩੨	੪੮੨੨
ਮੰਗਲ । ਖਾਨ ਨੌਕਰ ਰਖੇ ।	੧	੪੬੯੭			

੩੨. [ਸਮਝੈ ਪਠਾਣ ਦੀ ਗੜੀ ਵਿਚ ਰਾਤ ਰਹੇ] ।

ਏਹਗ ॥ ਕਿਤਿਕ ਸਉਰ^੧ ਨਰੰਗ ਕੇ ਜਹਿ ਕਹਿ ਖੋਜਤਿ ਥਾਨ । ਦੇਸ
ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਗ੍ਰਾਮਪੁਰਿ ਬੁਝਹਿ ਨਾਮਬਖਾਨ ॥੧॥ ਰੋਪਈ ॥ ‘ਸ਼ੀਗਰ ਤੇਗਬਹਾ-
ਦਰ ਹੋਰੇ ? । ਸੁਨੇ ਕਿਧੈ ਕਿਸ ਬਲ ਇਸ ਬੋਰੇ । ਕਿਤ ਤੈ ਆਵਤਿ ਕਿਤ
ਕੋ ਜਾਤੇ । ਕਰਹੁ ਬਤਾਵਨਿ ਤਿਨਕੀ ਬਾਤੇ’ ॥ ੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੀ ਮਾਯਾ
ਬਿਰਮਾਤੇ । ਪਿਖੇ ਸੁਨੇ ਜਿਨ ਸੇ ਨ ਮਿਲਾਤੇ^੨ । ਆਦਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਦ੍ਰਾਬਾ
ਦੇਸ । ਮਾਝੇ ਮਾਝ ਬਿਲੋਕਿ ਅਸੇਸ ॥ ੩ ॥ ਗਿਰ ਕਹਿਲੂਰ ਆਦਿ ਬਹੁ
ਥਾਨਿ। ਬੁਝਤਿ ਬਿਚਰਤਿ ਨਾਮ ਬਖਾਨਿ। ‘ਸ਼ੀ ਨਾਨਕ ਮਸਨੰਦ’ ਬਿਸਥਲਾ ॥
ਤਿਸ ਪਰ ਇਸਥਿਤ ਜੋ ਇਸ ਕਾਲਾ ॥ ੪ ॥ ਸਾਹੁ ਤਲਾਸੁ ਕਰਤਿ ਹੈ
ਤਿਸ ਕੀ । ਬਿਚਰਤਿ ਸੁਪਿ ਲੈਬੇ ਸਭਿ ਦਿਸਕੀ । ਜਿਸ ਕੇ ਦੁਕੀ ਹੋਇ
ਕਬਿ ਆਇ^੩ । ਸੇ ਅਬਿ ਹਮ ਕੇ ਦੇਹੁ ਬਤਾਇ ॥ ੫ ॥ ਨਾਹਿ ਤ ਗੁਰ
ਜਾਨਜੋ ਜਬਿ ਜਾਇ । ਖਤਸ਼ਾਹਿ ਤਿਸ ਦੇਹਿ ਸਜਾਇ^੪ । ਇੰਤਜਾਦਿਕ
ਕਹਿ ਕਹਿ ਪੁਰਿ ਗ੍ਰਾਮਨਿ । ਕਹੂੰ ਬਿਲੋਕਤ ਹੀਵਨਿ ਧਾਮਨ^੫ ॥ ੬ ॥
ਸੰਗਤਿ ਮੈ ਬਹੁ ਤਾਸ ਬਖਾਨੈ^੬ । ਗੁਰੁ ਬਤਾਵਹੁ ਜਹਿ ਤੁਮ ਜਾਨੈ^੭ । ਮਾਯਾ
ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਮਨ ਹੋਏ । ਗੁਰ ਦਿਸਿ ਗਏ ਨ ਦਰਸਨ ਜੋਏ ॥ ੭ ॥ ਪਿਖੇ
ਸੁਨੇ ਜਿਨ, ਮਿਲੇ ਨ ਤਿਨਕੇ । ਕਜੋਂ ਕਰਿ ਖੋਜ ਪਾਇ ਗੁਰ ਤਨ ਕੇ ।

ਸੈਫਦੀਨ ਤੇ ਲੀਨਿ ਬਿਦਾਈ^੮ । ਕਰ ਜੋਰੇ ਤਿਨ ਗੀਵ ਨਿਵਾਈ ॥੮॥
‘ਸਿਮਰਹੁ ਦਾਸ ਜਾਨ ਕਰਿ ਮੋਹੀ’ । ਬੁਝਜੋ ‘ਕਬਿ ਦਰਸਨ ਪੁਨ ਹੋਹੀ?’
ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਭਾਖਾ । ‘ਕਰੀ ਪੂਰ ਮਿਲਿਬੇ ਅਭਿਲਾਖਾ ॥ ੯ ॥
ਧਰਹੁ ਧਸਾਨ ਹੀ ਦਰਸਨ ਮੋਰਾ । ਬਨਹੁ ਸਹਾਇਕ ਜਹਿ ਕਹਿ ਤੋਰਾ’ ।
ਇਮ ਦੇ ਧੀਰਜ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨਾ ॥ ਅਹੈ ਨਗਰ ਇਕ ਨਾਮ ਸਮਾਨਾ ॥੧੦॥
ਬੰਦ ਪਠਾਨ ਤਹਾ ਸਰਦਾਰ । ਗਮਨਹਿ ਸਿਵਕਾ ਪਰ ਅਸਵਾਰ^੯ । ਲਘੁ
ਲਘੁ ਦੁਰਗ ਪੁੰਜ ਬਨਵਾਏ । ਬਸਹਿ ਭੋਗ ਭੋਗਤਿ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੧੧ ॥
ਤਿਸ ਪੁਰਿ ਸਨਮੁਖ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹੋਏ ਗਮਨਹਿ ਜਹਿ ਸੁਮਾਰਗ ਜੋਏ । ਆਪ
ਤਰੰਗ ਬਲੀ ਅਸਵਾਰ । ਪੰਚੇ ਗਮਨਹਿ ਮਾਰਗ ਲਾਰ^{੧੦} ॥ ੧੨ ॥

^੧ਅਸਵਾਰ । ^੨ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸੁਣੇ ਸਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲੇ । ^੩ਗੱਦੀ ।
^੪ਕਦੇ ਆਕੇ ਲੁਕੇ ਹੋਣ । ^੫ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ । ^੬ਜਿਥੇ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਹਨ । ^੭(ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ)
ਵਿਦਾ ਲਈ । ^੮ਪਟਯਾਲੇ ਰਜਾਸਤ ਵਿਚ ਇਕ ਨਗਰ ਹੈ । ^੯ਤੇ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਅਸਵਾਰ ਹੋ
ਚਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ^{੧੦}ਨਾਲ ਕਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ।

ਸ਼ਹਿਰ ਸਮਾਣੇ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ । ਕਿਤਿਕ ਸਿੱਖ ਮਿਲਿਗੇ ਪੁਨ ਆਇ ।
 ਅਰਪੀ ਭੇਟ ਬੰਦਨਾ ਕੀਨਿ । ਪੁਰੀ ਕਾਮਨਾ ਦਰਸਨ ਲੀਨਿ ॥੧੩॥ ਤਿਨ
 ਸਮੇਤ ਹੁਇ ਥਲ ਕੋ ਹੋਰਾ । ਪੁਰਿ ਤੇ ਵਹਿਰ ਜਾਇ ਕਿਯ ਡੇਰਾ । ਖਾਨ
 ਪਾਨ ਸਗਰੋ ਤਹਿ ਕਰਿਕੈ । ਬਿਰੇ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪੀਠ ਪਰ^੧ ਚਰਿਕੈ ॥ ੧੪ ॥
 ਤਹਾਂ ਪਠਾਨ ਏਕ ਸਰਦਾਰ । ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਲਖਹਿ ਉਦਾਰ । ਸੈਫ-
 ਦੀਨ ਵਿਗ ਬਾਸ ਚੁਮਾਸੇ । ਤਬਿ ਇਹ ਗਯੋ ਹੁਤੋ ਗੁਰ ਪਾਸੇ ॥ ੧੫ ॥
 ਇਕ ਦੁਇ ਦਿਨ ਸਮੀਪ ਤਹਿ ਰਹਯੋ । ਪ੍ਰਭੁਤਾ^੨, ਸ਼ੀਲ, ਭੇਵ ਗੁਰ ਲਹਯੋ ।
 ਤਿਸ ਨੇ ਸੁਨਯੋ ਇਹਾਂ ਚਲਿ ਆਏ ਡੇਰਾ ਵਹਿਰ ਕਰਯੋ ਕਿਸ ਥਾਏ ॥੧੬॥
 ਗਮਨਯੋ ਲੇ ਅਕੋਰ ਤਬਿ ਨੀਕੀ । ਸੇਵਾ ਹੇਤੁ ਉਮਗ ਕਰਿ ਹੀ ਕੀ^੩ ।
 ਦਸਕ ਸਿੰਗ ਨਰ ਲੇ ਕਰਿ ਗਯੋ । ਆਇ ਸਮੀਪੀ ਨੀਮੀ ਭਯੋ ॥ ੧੭ ॥
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਿਸ਼ਟਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰ । ਬੁਝਤਿ ਕੁਸ਼ਲ ਬਿਠਾਯੋ ਸਾਦਰ । ਹਾਥ
 ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਹਯੋ ਪਠਾਨ । 'ਮੇ ਪਰ ਰਾਵਰਿ ਕਰਮ ਮਹਾਨ' ॥ ੧੮ ॥
 ਪਿਖਤਿ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤਿ ਭਾ ਮਨ ਮੇਰਾ । ਜਥਾ ਕਮਲ ਸੂਰਜ ਕੋ ਹੋਰਾ । ਪੀਰਨ
 ਪੀਰ ਮਹਾਂ ਦਰਵੇਸ਼ । ਸੁਰਤਿ ਜਨ ਮੁਦਾਇ ਕੀ ਬੇਸ਼ ॥ ੧੯ ॥ ਮਮ ਗ੍ਰਿਹ
 ਮੈਂ ਅਬਿ ਸਿਵਰ ਉਤਾਰੋ । ਸਭਿ ਸੇਵਾ ਮੈਂ ਕਰੋ ਸੁਖਾਰੋ । ਕੋ ਦਿਨ ਬਸਹੁ
 ਮਿਹਰ ਕੋ ਕਰੀਅਹਿ । ਸੈਫਦੀਨ ਸਮ ਦਾਸ ਬਿਚਰੀਅਹਿ^੪ ॥ ੨੦ ॥ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਟਿਕਯੋ ਅਬਿ ਡੇਰਾ । ਆਪ ਆਇ ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਹੋਰਾ । ਨਹੀਂ
 ਮੁਕਾਮ ਕਰਨਿ ਕੋ ਬਾਛੇ । ਆਗੇ ਗਮਨ ਕਰਨਿ ਕੀ ਕਾਛੇ^੫ ॥ ੨੧ ॥ ਰਿਦੈ
 ਲਾਲਸਾ ਪੂਰਨ ਕਰੀਅਹਿ । ਮਿਲਯੋ ਆਨਿ ਸੁਨਿ ਕੈ ਇਸ ਘਰੀਅਹਿ ।
 ਭਾਉ ਬਿਸਾਲ ਤੋਹਿ ਮੈਂ ਹੋਰਾ । ਸਮ ਹੀ ਭਯੋ ਕਰਨਿ ਗ੍ਰਿਹ ਡੇਰਾ^੬ ॥ ੨੨ ॥
 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਇਕ ਦੁਇ ਬੇਰ । ਨਿਕਟਿ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਡੇਰ ।
 ਲੇ ਆਗਯਾ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ । ਗਮਨਯੋ ਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਉਰ ਹਰਖਾਯੋ ॥ ੨੩ ॥
 ਸੰਧਯਾ ਪਰੀ ਨਗਰ ਮੈਂ ਗਯੋ । ਗਰੀ ਬਜ਼ਾਰ ਉਲੰਘਤਿ ਭਯੋ । ਤਿਸ ਤੋ ਪਰੇ
 ਜਾਇ ਬਿਰ ਥਾਇ । ਪਿਖੇ ਸਉਰ ਆਇ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੨੪ ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਸਿੰਗ
 ਬੁਝਿਬੋਕੀਨਿ । 'ਕਿਤ ਤੇ ਆਏ ਕਹਹੁ ਨਵੀਨ' ? ਆਗੈ ਪਹੁੰਚਨਿ ਹੈ ਕਿਸ
 ਥਾਨ ? ਕੁਛ ਉਤਲਾਵਤਿ ਕਰਹੁ ਪਯਾਨ ॥ ੨੫ ॥ ਕਿਸ ਉਮਰਾਵ
^੧ਮੈਂਜੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ । ^੨ਵਡਯਾਈ । ^੩ਹਰਦੇ ਦੀ । ^੪ਆਪਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬੜੀ ਹੈ । ^੫ਇਛਾ ਹੈ ।
^੬ਤੋਰੇ ਘਰ ਡੇਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ^੭ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗਲ ਦੱਸੋ ।

ਪਠੇ ਸਮੁਦਾਏ। ਕੈ ਕਿਸ ਕਾਰਜ ਸ਼ਾਹੁ ਪਠਾਏ। ਸੁਨਤਿ ਸਉਰਨਿ ਉੱਤਰ
 ਦੀਨੋ। 'ਗਮਨ ਦੇਸ਼ ਬਿੰਦਨਿ' ਹਮ ਕੀਨੋ॥੨੬॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਵੀ ਪਰ
 ਜੋਇ। ਹਿੰਦੁਨਿ ਬਿਖੈ ਗੁਰੂ ਅਬਿ ਸੋਇ। ਤਿਸ ਕੀ ਸ਼ਾਹੁ ਤਲਾਸ਼ੀ^੧ ਕਰੈ।
 ਗਨ ਸਉਰ ਬਹੁ ਖੋਜਤਿ ਫਿਰੈ॥ ੨੭॥ ਕੋਚਿਤ ਮਾਝੈ ਮਾਂਹਿ ਨਿਹਾਰੈ।
 ਕਿਤਿਕ ਬਿਲੋਕਤਿ ਧਾਰ ਪਹਾਰੈ^੨। ਪਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਫਿਰੇ ਬਹੁਤੇਰਾ। ਜਹਾਂ
 ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸੁਨਿ ਬਹੁ ਹੋਰਾ^੩॥੨੮॥ ਤਿਸ ਕਾਰਨ ਹਮ ਜਾਇ ਅਗਾਰੀ।
 ਖੋਜਨਿ ਕਰਹਿ ਰਾਜ ਛਿਤ ਸਾਰੀ^੪। ਸੁਨਿ ਪਠਾਨ ਤਬਿ ਔਚਕ ਕਾਨ^੫।
 ਮਨਹੁ ਤਾਨਿ ਧਨੁ ਮਾਰਜੋ ਬਾਨ॥ ੨੯॥ ਉਠਯੋ ਦਲਕ^੬ ਉਰ ਹਟਯੋ
 ਪਿਛਾਰੀ। ਕੁਮਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਕੀ ਕੂਰ ਬਿਚਾਰੀ॥-ਅਸ ਦਰਵੇਸ਼ ਬੇਸ਼ ਕੇ ਸੰਗ॥
 ਰਚਹਿ ਦ੍ਰੋਸ਼ ਕੋ ਚਹਿ ਕੁਢੇਗੋ॥ ੩੦॥ ਜਾਨਤਿ ਹੋਂ ਖੈ ਹੈ ਤੁਰਕਾਨਾ^੭।
 ਦੋਜਕ ਪਰਹਿ ਸਜਾਇ ਮਹਾਨਾ। ਅਬਿ ਮੈਂ ਤਿਨ ਕੋ ਸਕਲ ਜਨਾਵੈਂ।
 ਨਿਜ ਨਿਕੋਤ ਮਹਿ ਸਿਵਰ ਕਰਾਵੈਂ॥ ੩੧॥ ਨਾਤੁਰ ਕੋ ਬਤਾਇ ਨਰ
 ਦੇ ਹੈ। ਅਸ ਨਹਿ ਹੋਇ ਪਹੁੰਚਿ ਗਹਿ ਲੈ ਹੈਂ-। ਏਵ ਬਿਚਾਰਤਿ ਛਿੱਪੁ
 ਪਯਾਨਾ। ਜਹਾਂ ਬਿਰਾਜਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨਾ॥ ੩੨॥ ਆਵਤਿ ਦੇਖਿ ਪ੍ਰਭੁ
 ਮੁਸਕਾਏ। 'ਕਹਾਂ ਹੋਲ ਉਰ ਖਾਨ ਉਪਾਏ। ਕਹੈ ਕਿਨਹੁ ਕੋ ਕਜੋਂ ਕਰਿ
 ਤਾਸਾ। ਇਕ ਖੁਦਾਇ ਪਰ ਧਰਿ ਬਿਸਵਾਸਾ'॥੩੩॥ ਬੈਠਿ ਨਿਕਟਿ ਕਹਿ
 ਹੋਰੇ ਹੋਰੇ। ਟਿਕਹੁ ਨ ਗੁਰੂ ਅਬਹਿ ਇਸ ਠੋਰੇ। ਉਠਹੁ ਸ਼ੀਖੁ ਸਭਿ ਕਿਛ
 ਲੇ ਚਾਲਹੁ। ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਨ ਤੁਰਨ ਡਾਲਹੁ॥ ੩੪॥ ਸੈਨ ਸ਼ਾਹੁ ਕੀ
 ਫਿਰਹਿ ਘਨੋਰੇ। ਖੋਜਤਿ ਬਲ ਤੁਮ ਬਸਿਥੇ ਕੋਰੇ। ਜਿਤ ਕਿਤ ਫਿਰਹਿ
 ਬੁਝਿ ਤੁਮ ਨਾਮ। ਜਹਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਕੋ ਬਿਸਰਾਮ॥ ੩੫॥ ਅੰਤਰਜਾਮੀ
 ਤੁਮ ਸਭਿ ਜਾਨਾ। ਮਿਲੇ^੮ ਸਉਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਛਾਨਾ। ਤਉ ਮੋਹਿ ਤੇ ਹਿਤ
 ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ। ਭੀਖਨ ਕਰਮਾ^੯ ਸ਼ਾਹੁ ਲਖੀਜੈ॥ ੩੬॥ ਸੰਤ ਅਨੇਕਨ ਕੋ
 ਦੁਖ ਦੀਨਾ। ਧਰ ਕੋ ਸਿਰ ਤੇ ਕਰਹਿ ਬਿਹੀਨਾ। ਤਿਸ ਕੋ ਵਿਗ ਪਹੁੰਚਨਿ
 ਨਹਿ ਆਛੇ। ਜ਼ਾਲਮ ਬਡੇ ਜ਼ੁਲਮ ਜਿਨ ਬਾਂਛੇ^{੧੦}॥ ੩੭॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ
 ਤਿਸ ਕਉ ਸਮੁਝਾਯਹੁ। 'ਸਿਰਜਨਹਾਰੇ ਜਥਾ ਬਨਾਯਹੁ। ਸੋ ਨਹਿ ਟਰਹਿ

^੧ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ। ^੨ਛੁੱਡ। ^੩ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਵਿੱਚ। ^੪ਜਿੱਥੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸੁਣੀ ਉਥੇ
 ਬੜਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ^੫ਅਚਾਨਕ ਕੰਨੀਂ ਸੁਣਕੇ। ^੬ਕੰਬ ਗਿਆ। ^੭ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋਣਾ ਹੈ।
^੮(ਮੈਨੂੰ) ਮਿਲੇ ਸੀ। ^੯ਭੁਜਨਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ^{੧੦}ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਪਾਵ ਅਨੇਕੈਂ । ਇਹੁ ਨਿਰਨੈ ਕਰਿ ਜਾਨਿ ਬਿਬੇਕੈ ॥ ੩੮ ॥ ਸਕਲ
 ਕਾਜ ਕਰਤਾ ਜਗਤੇਸ਼ । ਕਜੈਂ ਆਨਹੁ ਉਰ ਤ੍ਰਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ । ਸੁਨਿ ਪਠਾਨ
 ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨਾ । 'ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਚ ਕਹਹੁ ਸੁਜਾਨਾ' । ॥ ੩੯ ॥
 ਪਾਵਨ ਮਮ ਘਰ ਕਰਹੁ ਗੁਸਾਈਂ । ਅੰਤਰ ਚਲਹੁ ਏਵ ਬਨਿਆਈ ।
 ਬਾਕ ਬਿਲਾਸ ਸੁਨਾਵਹੁ ਆਪੁ । ਪਿਖੇ ਸੁਨੇ ਪਾਪਨਿ ਗਨ ਖਾਪੁ' ॥ ੪੦ ॥
 ਇਮ ਕਹਿ ਸੀਘੁ ਖੋਲਿ ਕਰਿ ਘੋਰਾ । ਜੀਨ ਪਾਇ ਭਾਖੈ ਕਰ ਜੋਰਾ ।
 'ਉਠਹੁ ਅਰੂਢਹੁ ਨਿਸ ਬਿਸਰਾਮਹੁ । ਸੁਖ ਸੋ ਬਸਹੁ ਚਿੰਤ ਬਿਨ ਧਾਮਹੁ ॥
 ੪੧ ॥ ਤਸਕਰ ਆਵਿ ਬਿਘਨ ਨਹਿ ਕੋਈ । ਅਵਲੋਕਹੁ ਮਮ ਦਿਸਿ
 ਅਰਜੋਈ' । ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪਿਖਿ ਭਾਉ ਬਿਸਾਲੇ । ਚਢਿ ਤੁਰੰਗ ਪਰ
 ਅੰਤਰ ਚਾਲੇ ॥ ੪੨ ॥ ਪੰਚਹੁ ਸਿੱਖ ਸੰਗ ਨਿਜ ਲੀਨੇ । ਅਪਰ ਆਪ ਤੇ
 ਰੁਖਸਦ ਕੀਨੇ । ਗੜੀ ਪਠਾਨਨਿ ਕੀ ਤਹਿ ਘਨੀ । ਨਿਕਟਿਨਿਕਟਿਗਾਵੀ
 ਬਹੁ ਬਨੀ ॥ ੪੩ ॥ ਲੇ ਕਰਿ ਖਾਨ ਆਪਣੀ ਗਯੋ । ਡੇਰਾ ਘਰ ਸੁੰਦਰ
 ਮਹਿ ਦਯੋ । ਭਯੋ ਨਚਿੰਤ ਆਇ ਦਰ ਠਾਵੇ । ਕਰੇ ਕਿਵਾਰ ਅਸੰਜਤਿ
 ਗਾਵੇ ॥ ੪੪ ॥ ਕਹੜੇ 'ਉਪਰੇ ਨਰ ਨਹਿ ਬਰੈ' । ਹਮਰੇ ਵਹਿਰ ਬਾਤ
 ਨਹਿ ਕਰੈ' । ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਕਰਿਕੈ ਤਕਰਾਈ । ਗਯੋ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਗ੍ਰੀਵ
 ਨਿਵਾਈ ॥ ੪੫ ॥ ਬਾਕ ਬਿਲਾਸ ਸੁਨੇ ਬਹੁ ਭਾਂਤੀ । ਸੁਪਤ ਜਥਾ ਸੁਖ
 ਭੇ ਬਿਚ ਰਾਤੀ' । ਸਰਬ ਸੇਵ ਤਿਲ ਆਦਿਕ ਕੇਰੀ । ਕਰੀ ਤੁਰੰਗਨਿ ਕੀ
 ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥ ੪੬ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦ੍ਰਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ 'ਸਮਝੇ ਆਗਵਨ'
 ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਦੋਇ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ । ੩੨ ॥

੩੩. [ਸਮਾਲਿਓਂ ਕਰਹਾਲੀ, ਚਿਹਕਾ ਗਏ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਭਈ ਨਿਸਾ ਪੁਰਿ ਹੋਰਿ ਕਰਿ ਸਾਹਿ ਸਉਰ ਬਿਚਾਰਿਉਤਰਿ ਪਰੇ
 ਡੇਰਾ ਕਰੜੇ ਲੀਨਸਿ ਅੰਨ ਅਹਾਰ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਲੇਤਿ ਦੋਤਿ ਤਹਿ
 ਜ਼ਿਕਰ ਚਲਾਯੋ । 'ਕਿਸੂ ਦੇਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਹਿ ਪਾਯੋ' । ਇਕ ਨਰ ਤਬਹਿ
 ਬਤਾਵਨ ਕਹੜੇ । 'ਆਜ ਦੁਪਹਿਰਾ ਜਬਿ ਕੁਛ ਵਰੜੇ ॥ ੨ ॥ ਨਗਰ
 ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਤਿ ਮੈ ਗੁਰ ਹੋਰੇ । ਉਤ ਦਿਸਿ ਉਤਰੇ ਕੀਨਸਿ ਡੇਰੇ । ਨਿਸਾ ਆਜ
 ਕੀ ਇਹਾ ਬਿਤਾਵੈ । ਹੁਇ ਭੁਨਸਾਰ ਸੁ ਅੰਗ ਸਿਧਾਵੈ' ॥ ੩ ॥ ਸੁਨਿ ਔਚਕ

'ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੋਂ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਹੋ ਸੁਜਾਨ ਜੀ । 'ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ । 'ਮੇਰੀ ਬੰਨਤੀ ਵੱਲ ਤੁੱਥੇ ।
 'ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਾ ਕਰ ਦਿਤੇ ਸੀ । 'ਆਪਣੀ ਗੜੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ । 'ਬੂਹੇ ਤਕੜੇ
 ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ । 'ਸਾਡੇ (ਆਦਮੀ) ਬਾਹਰ ਗਲ ਨਾਂ ਕਰਨ । 'ਰਾਤ ਵਿੱਚ ।

‘ਗੁਰ ਪੁਰਿ ਇਸ ਆਏ’ ਸਾਹਿ ਸਉਰ ਘਨੇ ਹਰਖਾਏ । ਤਬਹਿ ਬਿਲੋਕਨ
ਉਤ ਦਿਸਿ ਗਏ । ਖੋਜਤਿ ਬਲ ਨਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ॥ ੪ ॥ ਪੁਨ ਉਤ
ਦਿਸ ਕੇ ਨਰ ਜੇ ਮਿਲੇ ਤਿਨ ਕੇ ਬੁਝਤਿ ਯਾ ਬਿਧਿ ਭਲੇ ‘ਗੁਰਕਿਸ ਬਲ
ਮਹਿ ਕੀਨਸਿ ਡੇਰਾ ? ਕਰਹੁ ਬਤਾਵਨਿ ਜਿਸ ਨੇ ਹੋਰਾ’ ॥ ੫ ॥ ਇਕ
ਮਾਨਵ ਸਨਿ ਸਕਲ ਬਤਾਈ । ‘ਭਯੋ ਤਿਮਰ ਤਬਿ ਗੋ ਕਿਸ ਥਾਈ’ ਉਤਰੇ
ਹੁਤੇ ਪਿਥੇ ਮੈਂ ਸੋਇ । ਕਹਾਂ ਗਏ ਅਬਿ ਲਖੈ ਨ ਕੋਇ’ ॥ ੬ ॥ ਸਨਿ ਕਰਿ
ਖੋਜਤਿ ਉਰ ਬਿਸਮਾਏ । ਪਰੀ ਰਾਤਿ ਕਿਤ ਦੇਖਹਿ ਜਾਏ । ਇਤ ਉਤ
ਬਿਚਰਤਿ ਰਹੇ ਘਨੇਰੇ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਹਿਨ ਕਿਤ ਹੋਰੇ ॥ ੭ ॥ ਸਾਹੁ ਨਰਨਿ
ਤਬਿ ਮਸਲਤ ਗਾਏ । ‘ਹੈ ਪੁਰਿ ਮੈਂ, ਨਹਿ ਅੰਗ ਸਿਧਾਏ ਇਤਿ ਦਿਸ ਕੀ
ਕੀਜਹਿ ਤਕਰਾਈ । ਬਡੀ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਨਿਕਸਿ ਨਹਿ ਜਾਈ’ ॥ ੮ ॥ ਜੇ ਗਹਿ
ਲੇਹਿ ਗੁਰੁ ਇਸਥਾਨ । ਹਮ ਪਰ ਸਾਹੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਹਾਨ । ਬਖਸ਼ਹਿ ਅਧਿਕ
ਦਰਬ ਸਮੁਦਾਏ । ਜਿਸ ਤਲਾਸ਼ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਬਿਤਾਏ ॥ ੯ ॥ ਆਲਸ
ਕਰਹੁ ਨ, ਰਹਹੁ ਸਚੇਤ । ਲੇਤੇ ਬੁਝਹੁ ਸਭਿ ਕੇ ਭੇਤ’ । ਅਪਨ ਡੇਰਾ ਇਤ
ਲੇ ਆਵਹੁ । ਸਭਿ ਪੰਥਨਿ ਪਰੈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਲਗਾਵਹੁ ॥ ੧੦ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਖਾਨ
ਪਾਨ ਸਭਿ ਕਰਿਕੈ । ਜਿਤ ਕਿਤ ਸਗਰੇ ਸਬਲ ਨਿਹਰਿਕੈ । ਜਾਗਤਿ ਰਹੇ
ਨ ਨਿੰਦਾ ਲੀਨਿ । ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਸਭਿਨਿ ਮਨ ਚੀਨ ॥ ੧੧ ॥ ਪੁਰਿ ਕੀ ਗਰੀ
ਗਰੀ ਸਭਿ ਹੋਰੀ । ਤਕਰਾਈ ਸਭਿ ਪੰਥ ਘਨੇਰੀ । ਹੁਤੇ ਦਿਵਸ ਮਹਿ
ਜਹਿ ਗੁਰ ਡੇਰਾ । ਤਹਿ ਤੇ ਖੋਜ ਪਗਨ’ ਕੋ ਹੋਰਾ ॥ ੧੨ ॥ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ
ਗੜੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ । ਜਿਸ ਕੇ ਅੰਤਰ ਗੁਰੁ ਬਿਰਾਜੇ । ਪਿਥੇ ਕਿਵਾਰ ਅਸੰਜਤਿ’
ਜਬੈ । ਕਹਿ ਕਰਿ ਖਾਨ ਹਕਾਰਜੋ ਤਬੈ ॥ ੧੩ ॥ ਸਨਿ ਪਠਾਨ ਤਿਨ ਕੇ
ਢਿਗ ਆਯੋ । ਹੋਰ ਸਲਾਮਾਲੇਕਮ ਗਾਯੋ’ । ‘ਕੜੋਂ ਦਰ ਖਰੇ ਕਾਜ ਕੋ
ਆਹਜੋ ? ਮੋਹਿ ਬੁਲਾਵਨਿ ਕੜੋਂ ਤੁਮ ਚਾਹਜੋ ?’ ॥ ੧੪ ॥ ਸਾਹਿ ਨਰਨ ਬਚ
ਉਗੈ ਬਖਾਨਾ ‘ਖੋਜਤਿ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸਨ ਥਾਨਾ । ਹਜ਼ਰਤ ਘਨੀ ਤਲਾਸ਼ੀ
ਧਰੈ । ਜਿਕਰ ਸਭਾ ਮਹਿ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰੈ ॥ ੧੫ ॥ ਸੈ ਗੁਰ ਤੁਮ ਨੇ
ਸਦਨ ਦੁਰਾਯੋ । ਦੇਖਤਿ ਖੋਜ ਹਮਹਿ ਅਬਿ ਪਾਯੋ । ਬਹੁ ਨਰ ਭਨਹਿ
ਨਗਰ ਗੁਰ ਆਏ । ਢਿਰਹਿ ਸਕਲ ਬਲ, ਨਾਹਿਨ ਪਾਏ’ ॥ ੧੬ ॥ ਸੁਨਤਿ

‘ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਭੇਤ ਪੁੱਛ ਕੇ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ । ਸਾਰੇ ਰਾਹਾਂ ਉਪਰ ।’ (ਘੋੜੇ ਦੇ) ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਖੋਜ ।

‘ਬੰਦ ।’ ‘ਕਹੀ ।’ ‘ਕਰੜਾ ।’ (ਅਸੀਂ) ਫਿਰੇ ਹਾਂ ।

ਖਾਨ ਰਿਸ ਧਾਰਿ ਬਖਾਨੈ। ^੧ਹਿੰਦੁ ਘਰ ਹਮਰੇ ਕਿਮ ਜਾਨੈ? ਖੋਜ ਤੁਰੇ-
 ਗਮ ਜੋ ਤੁਮ ਹੋਰਾ। ਮੈਂ ਚਵਿ ਕੈ ਸੰਧਾ ਕਹੁ ਫੇਰਾ ॥ ੧੭ ॥ ਮਮ ਪਤਿ
 ਕੋ ਹੋਰੀ ਤੁਮ ਕੀਨਿ। ਕਹਾਂ ਖੋਜ ਐਸੇ ਦਿਗ ਚੀਨਿ। ਬਹੁਰ ਨ ਕਹਹੁ
 ਸੁਨਹਿਰੀ ਔਰ। ਹਸਹਿ ਖਾਨ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਭਿ ਠੌਰ ॥ ੧੮ ॥ ਕਹਾਂ ਸਤਰ
 ਕੋ ਰਾਖਨਿ ਕਰਿਬੈ। ਕਹਾਂ ਹਿੰਦੁ ਘਰ ਅੰਤਰ ਬਰਿਬੈ। ਅਬਿ ਤੁਮ ਕਹੀ
 ਸਹੀ ਮੈਂ ਸਾਰੀ। ਬਹੁਰ ਕਹਹੁ ਕਰਿ ਹੋਂ ਤਬਿ ਰਾਰੀ ॥ ੧੯ ॥ ਮਾਰਨ
 ਮਰਨ ਹੋਹਿ ਪੁਨ ਜਾਵੈ। ਅਸ ਬੇਸਤਰੀ ਤਬਹਿ ਜਨਾਵੈ^੨। ਕਰਹੁ ਢੀਠਤਾ
 ਲਾਜ ਨ ਆਵਤਿ। ਇਹ ਬਿਧਿ ਹਮ ਘਰ ਕਜੋਂ ਬਨ ਆਵਤਿ? ॥ ੨੦ ॥
 ਹਸਹਿ ਬਿਰਾਦਰ^੩, ਲਖਹਿ ਨਿਲਾਜੁ। ਕਜੋਂ ਕਰਿ ਸਕਹਿ ਏਵ ਹਮ
 ਕਾਜੁ^੪। ਇੱਤਨਾਦਿਕ ਕਰਿ ਕੋਪ ਸੁਨਾਯੋ। ਸ਼ਾਹੁ ਨਰਨਿ ਕੋ ਬਹੁ ਡਰ-
 ਪਾਯੋ ॥ ੨੧ ॥ ਭਏ ਨਿਰਾਸ ਨ ਬੋਲੇ ਫੇਰ। ਸਾਰੇ ਲਖਜੈ ਕੁਪਤ ਕੋ ਹੋਰਿ^੫।
 ਤਜਨੈ ਸਮਾਣਾ ਨਗਰ ਬਹੋਰੀ। ਗਏ ਅੰਗੁ ਹੋਰਨਿ ਬਲ ਔਰੀ ॥ ੨੨ ॥
 ਜਾਇ ਖਾਨ ਗੁਰ ਕੇ ਢਿਗ ਬੈਸਾ। ^੬ਭਯੋ ਬਿਤਾਂਤ ਕਹਜੋਂ ਮੈਂ ਜੈਸਾ। ਸ਼ਾਹੁ
 ਸਊਰ ਠਾਢਿ ਭੇ ਦਾਰੇ। ਰਿਸ ਬਚ ਕਹਿ ਕੋਰਿ ਇਤ ਭੇ ਟਾਰੇ ॥ ੨੩ ॥
 ਉਚਿਤ ਕਰਨਿ ਕੋ ਮੈਂ ਕਰਿ ਲੀਨਾ। ਅਬਿ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਜਥਾ ਚਿਤਚੀਨਾ^੭।
 ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਰਿ ਖਾਨ ਕੀ ਮਹਾਂ। ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬਚ ਕਹਾ ॥ ੨੪ ॥
^੮ਸਾਧੁ ਸਾਧੁ ਤੁਝ ਕੋ ਬਹੁ ਬਾਰੀ। ਸੁਖ ਸੋਂ ਬੈਸ ਬਿਤਾਵੈਂ ਸਾਰੀ। ਅੰਤ
 ਸਮੈਂ ਜਮ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਹੋਵੈ। ਇਸ ਕੋ ਅਸ ਫਲ ਦੀਰਘ ਜੋਵੈ^੯ ॥ ੨੫ ॥ ਇਮ ਕਹਿ
 ਇਕ ਦਿਨ ਕੀਨਿ ਮੁਕਾਮ^{੧੦}। ਖਾਨ ਹਰਖ ਯੁਤਿ ਰਾਖੇ ਧਾਮੁ। ਨਿਸਾ
 ਬਿਤਾਇ ਦੂਸਰੀ ਤਹਾਂ। ਕਰਜੋ ਕੂਚ ਦੇ ਬਰ ਸੁਖ ਮਹਾਂ ॥ ੨੬ ॥ ਪੈਚ ਸਊਰ
 ਸੰਗ ਮਗ ਚਲੇ। ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਬਦਨ ਕਰਿ ਭਲੋ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਚਲਿ ਹੋਂ ਮਗ
 ਚਾਲੀ। ਪਹੁੰਚੇ ਆਇ ਗਾਮ ਕਰਹਾਲੀ^{੧੧} ॥ ੨੭ ॥ ਉਤਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਲਗਾਯਹੁ ਡੇਰਾ।
 ਅੰਨ ਸੁ ਤਿਲਨਿ ਮੰਗਾਇ ਘਨੇਰਾ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਭਿ ਹੂੰ ਤਬਿ ਕੀਨਿ। ਕ੍ਰਿਪਾ
 ਨਿਧਾਨ ਸਹਿਤ ਸੁਖ ਲੀਨਿ ॥ ੨੮ ॥ ਇਕ ਮਸੰਦ ਕੋ ਘਰ ਕਰਹਾਲੀ।
 ਗੁਰ ਆਵਨ ਸੁਨਿਓਂ ਮਤਿ ਖਾਲੀ। ਤੁਰਕਨਿ ਤ੍ਰਾਸ ਧਾਰਿ ਨਹਿ ਆਯੋ।
 ਛਪਿ ਕਰਿ ਬਿਰਜੋ ਸਦਨ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਾਯੋ ॥ ੨੯ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਸਿਖ ਆਇ
^{੧੨}ਪੜਦਾ। ^{੧੩}ਲੜਾਈ। ^{੧੪}ਐਸੀ ਬੇਪੜਦਗੀ (ਕੀਤੀ ਦਾ ਫਲ) ਤਦ ਦੱਸਾਂਗੇ। ^{੧੫}ਭਾਈ। ^{੧੬}ਗੱਸੇ
 ਵਿਚ ਆਏ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ। ^{੧੭}ਮੁਕਾਮ ਕੀਤਾ, ਡੇਰਾ ਰਖਿਆ। ^{੧੮}ਨਾਮ ਪਿੰਡ। ਸਮਝੋ ਤੋਂ ਤ੍ਰੈ
 ਕੁ ਮੀਲ, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੁਣ ਤਕ ਹੈ।

ਨ ਹੋਰਹਿ ।—ਨਹਿ ਨ ਬਤਾਵਹੁ ਜੇ ਦਰ ਟੋਰਹਿ^੧—। ਛਿਮ ਨਿਧਾਨ ਕਛੂ
 ਨਹਿ ਕਹਯੋ । ਗੁਰ ਧਨ ਅਧਿਕ ਲੋਤਿ ਭੀ ਲਹਯੋ ॥ ੩੦ ॥ ਏਕ ਜਾਮਨੀ
 ਤਹਾਂ ਬਿਤਾਈ । ਪਿਖੀ ਪ੍ਰਾਤਿ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ । ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਨ ਡਾਰਿ
 ਅਰੁਵੇ । ਗਮਨੇ ਮਾਰਗ ਜਿਨ ਮਤਿ ਗੁਵੇ ॥ ੩੧ ॥ ਸਪਤ ਕੋਸ ਪਰ
 ਚਿਹਕਾ^੨ ਗ੍ਰਾਮੁ । ਤਹਾਂ ਮਸੰਦ ਗਿਲੋਰਾ^੩ ਨਾਮੁ । ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਜਬਿ
 ਜੰਗਲ ਦੇਸ਼^੪। ਬਿਚਰਤਿ ਸਿੱਖ ਉਧਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੩੨ ॥ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਮਰਿ
 ਗੇ ਤਬਿ ਤਾਂਕੇ । ਭੋਜਨ ਦਾਤਾ ਰਹਯੋ ਨ ਜਾਂਕੇ । ਤਜਯੋ ਗ੍ਰਾਮ ਚਿਹਕਾ
 ਤਹਿ ਗਯੋ । ਗੁਰ ਭੋਰੇ ਮਹਿ ਬਿਰ ਤਬਿ ਭਯੋ ॥ ੩੩ ॥ ਸੇਵ ਤੁਰੰਗਨ ਕੀ
 ਪਰ ਰਹਯੋ । ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਭੋਜਨ ਕੋ ਲਹਯੋ । ਕਿਤਿਕ ਬਰਖ ਬੀਤੇ ਗੁਰ
 ਸਾਥ ।—ਭਯੋ ਤਰੁਨ ਬਧ—ਜਾਨਯੋ ਨਾਥ ॥ ੩੪ ॥ ਤਬਿ ਇਸ ਕੋ ਸਨਬੰਧੀ
 ਕੋਇ । ਭੋਰੇ ਨਿਕਟਿ ਜਾਤਿ ਲਖਿ ਸੋਇ। ਮਿਲਯੋ^੫ ਦੌਰਿ ਕੈ ਕਰਯੋ ਸਨੇਹੁ ।
 ਅਪਨਿ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਜਨਾਇ ਅਛੇਹੁ ॥ ੩੫ ॥ ਤਿਨ ਭੀ ਸੁਨਿ ਕੈ ਪ੍ਰੇਮ ਬਧਾਯੋ ।
 ਸੋ^੬ ਚਲਿ ਗਯੋ, ਗੁਰੂ ਫਿਰਾ ਆਯੋ^੭ । ਬੁਝਯੋ^੮ ‘ਕੌਨ ਮਿਲਯੋ ਤੁਝ ਸਾਥ’ ।
 ਜਿਹ ਸੋਂ ਕਰੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਾਥ’ ॥ ੩੬ ॥ ਕਹਿਨਿ ਲਗਯੋ ‘ਸਨਬੰਧੀ
 ਮੇਰੇ । ਚਿਹਕੇ ਬਸਹਿ ਅਚਾਨਕ ਹੋਰੇ’ । ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਭਨਯੋ ‘ਕੌਨ ਨ ਇਤ
 ਲਯਾਯੋ । ਜਾਤਿ ਪੰਥ, ਕੌਨ ਫਿਰਾ ਨ ਬਸਾਯੋ ?’ ॥ ੩੭ ॥ ‘ਹੁਕਮ ਆਪ ਕੋ
 ਪ੍ਰਥਮ ਨ ਭਯੋ’ । ਇਮ ਕਹਿ, ਧਾਇ ਨਿਕਟਿ ਤਿਸ ਗਯੋ । ਆਨਯੋ
 ਮੋਰਿ^੯ ਕਰਾਯੋ ਭੋਰਾ । ਕਰਿ ਅਹਾਰ ਸੇਵਾ ਤਿਸ ਬੋਰਾ ॥ ੩੮ ॥ ਗੁਰ ਕੋ
 ਪਾਸ ਬਹੁਰ ਲੇ ਆਯੋ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬਿਰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ । ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਭੂ
 ‘ਤੁਮ ਭ੍ਰਾਤ ਗਿਲੋਰਾ । ਬਜਾਹਹੁ, ਲਿਹੁ ਧਨ ਕੋ, ਨਿਜ ਠੋਰਾ’ ॥ ੩੯ ॥
 ਇਮ ਕਹਿ ਦਰਬ ਦੀਨਿ ਚਲਿ ਗਯੋ। ਚਿਹਕੇ ਆਨਿ ਬਜਾਹ ਕਰਿ ਲਯੋ^{੧੦} ।
 ਕਿਤਿਕ ਮਾਸ ਮਹਿ ਪ੍ਰਭੂ ਫਿਰਾ ਜਾਇ^{੧੧} । ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਕੋ ਲਏ ਰਿਝਾਇ ।
 ੪੦ ॥ ਪੁਨ ਗੁਰ ਦੀਨਿ ਮਸੰਦੀ ਤਾਂਹਿ । ਧਨ ਉਗਰਾਹਤਿ ਸੰਗਤਿ ਮਾਂਹਿ ।
 ਹਾਂਸੀ ਅਰੁ ਹਿਸਾਰ ਲਗਿ ਦੇਸ਼ । ਲੋਹਿ ਦੂਰ ਲਗਿ ਦਰਬ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੪੧ ॥
 ਕੁਛਕ ਦੇਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਆਨਿ । ਆਪ ਭਯੋ ਦੀਰਘ ਧਨਵਾਨ । ਬਿੰਦ
^੧(ਇਹ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਛੱਡਿਆ ਕਿ) ਜੇ ਦਰ ਤੋ ਆਕੇ (ਕੋਈ) ਅਵਾਜ਼ ਮਾਰੇ ਤਾਂ
 ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ । ^੨ਨਾਮ ਪਿੰਡ ਦਾ । ^੩ਨਾਮ ਮਸੰਦ ਦਾ । ^੪ਮਾਲਵੇ ਦੇਸ਼ । ^੫(ਗਿਲੋਰਾ)
 ਮਿਲਿਆ । ^੬ਭਾਵ ਸਨਬੰਧੀ । ^੭ਭਾਵ ਗਿਲੋਰਾ । ^੮(ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਪੁੱਛਿਆ । ^੯ਮੋੜ ਕੇ ।
^{੧੦}(ਗਿਲੋਰੇ ਨੇ) ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ । ^{੧੧}(ਗਿਲੋਰੇ ਨੇ) ਜਾਕੇ ।

ਅਸਰਫੀ ਤਿਸ ਕੇ ਧਾਮੂ । ਸੰਚਨ ਕਰੀ ਲਏ ਗੁਰ ਨਾਮੂ ॥ ੪੨ ॥ 'ਇਕ
 ਦਿਜਨੀ ਤਿਸਕੀ ਤ੍ਰਿਧ ਸੰਗ । ਇਮ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੇ ਕਰਜੇ ਪ੍ਰਸੰਗ । ਮਤਿ
 ਭੋਰੀ ਬਾਤਨਿ ਬਿਰਮਾਈ।ਨਿਜ ਧਨ ਕੀ ਸਭਿ ਗਾਥ ਬਤਾਈ'॥੪੩॥ਸੁਨਿ
 ਦਿਜਨੀ ਛਲ ਰਚਿ ਇਮ ਭਾਖਾ 'ਦਰਬ ਧਰਾ ਮਹਿ ਜਬਿ ਕੋ ਰਾਖਾ।ਤਬਿ
 ਕੋ ਪਿਖਜੋ ਕਿ ਨਹੀਂ ਨਿਕਾਰੀ। ਜਰਾ ਆਦਿਕ ਲਾਗੈ ਹੁਇ ਕਾਰਾ॥੪੪॥
 ਧਨ ਮਹਿ ਜੋ ਦੀਨਾਰ ਕਹਾਵਤਿ । ਸੋ ਉਲੀ ਲਗਿ ਬਰਨ ਗੁਵਾਵਤਿ ।
 ਕੰਚਨ ਭਾਰ ਹੋਤਿ ਬਹੁ ਹੋਰਾ । ਰਹੈ ਜਿ ਬਿਨ ਦੇਖੇ ਇਕ ਠੋਰਾ ॥ ੪੫ ॥
 ਇਕ ਦੁਇ ਮਾਸ ਬੀਤ ਜਬਿ ਜਾਇ । ਤਬਿ ਆਤਪ ਕੋ ਦੇਹੁ ਲਗਾਇ ।
 ਜੁਗਮ ਜਾਮ ਜਬਿ ਸੁਸਕਹਿ ਪਰੀ । ਪੁਨ ਸੰਭਾਰਿ ਦੇਹੁ ਤਹਿ ਧਰੀ'॥੪੬॥
 ਸੁਨਤਿ, ਹੋਲ ਕਰਿ, ਲੇ ਤਿਹ ਸੰਗ । ਚਵਿ ਕੋਸ਼ਠ ਗਹਿ ਮੰਚ ਉਤੰਗ' ।
 ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਛਾਇ ਤਰੇ ਘਰ ਗਈ । ਗਨ ਦੀਨਾਰ ਨਿਕਾਰਤਿ ਭਈ॥੪੭॥
 ਕਾਸ਼ਟ ਕੇ ਬਾਸਨ ਮਹਿ ਪਾਈ । ਉਪਰ ਗਈ ਮੰਚ ਜਿਸ ਥਾਈ । ਡਾਰਿ
 ਸੂਕਨੀ ਕਹਜੇ ਬੁਝਾਈ । 'ਹੈ ਦਿਜਨੀ ! ਤੂੰ ਦੇਹੁ ਖਿਛਾਈ'॥੪੮॥ ਜਾਇ
 ਤਰੇ ਪਨ ਔਰ ਨਿਕਾਰੀ । ਸਭਿ ਉਠਾਇ ਕਰਿ ਉਪਰ ਡਾਰੀ । ਤਿਹ ਤੇ
 ਹੁਤੋ ਬਿੱਪੂ ਘਰ ਨੇਰੇ । ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਬਚਾਇ ਬਿੱਪੁਨੀ ਗੇਰੇ ॥ ੪੯ ॥ ਤਰੈ
 ਗਈ ਲਖਿ, ਮੂਠ ਬਗਾਵੈ' । ਕਰਹਿ ਸੁਧਾਰਨਿ ਜਬਿ ਫਿਰਾ ਆਵੈ । ਇਮ
 ਮਸੰਦ ਧਨ ਦਿਜਨੀ ਲੀਨਿ । ਸਦਨ ਮਹਾਨ ਚਿਨਾਵਨਿ ਕੀਨਿ ॥੫੦॥
 ਸੋ ਅਬਿ ਲੇ ਚਿਹਕੇ ਮੈਂ ਅਹੈ । ਤਹਿ ਕੇ ਲੋਕ ਸਾਹਦੀ ਕਹੈ'॥ਅਸ ਮਸੰਦ
 ਜਿਸ ਨਾਮ ਗਿਲੋਰਾ । ਲੋ ਧਨ ਸੰਗਤਿ ਤੋ ਬਹੁ ਠੋਰਾ ॥ ੫੧ ॥ ਤਿਸਕੇ
 ਸਦਨ ਗੁਰੁ ਚਲਿ ਗਏ । ਬਿਰ ਤਰੰਗ ਕਰਿ ਉਤਰਤਿ ਭਏ । ਮਿਲਜੈ
 ਜੋਰਿ ਕਰ ਬੰਦਨ ਕੈ ਕੈ । ਅੰਤਰ ਲੋ ਗਮਨਜੋਂ ਸੁਖ ਪੈਕੈ ॥ ੫੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਰਾਸੇ 'ਚਿਹਕੇ ਆਗਮਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਤੀਨ ਤ੍ਰਿਸਤੀ
 ਅੰਸੁ ॥ ੩੩ ॥ ੩੪. [ਗਿਲੋਰੇ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀਏ । ਕਰਾ ਤੇ ਖਰਕ ਗ੍ਰਾਮ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਾਲਿਕ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਜੋ ਹੁਤੋ ਅਪਨਿ ਗਿਲੋਰਾ ਜਾਨਿ । ਉਤਰੇ

'ਇਕ ਬਾਹਮਣੀ ਨੇ ਤਿਸ (ਮਸੰਦ) ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਲਿਤਰ ਖੇਡਿਆ
 ਕਿ ਉਹ ਭੋਲੀ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਧਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗਲ ਦੱਸ ਬੈਠੀ । 'ਜੰਗਾਲ ।
 'ਉੱਚੇ ਕੋਠੇ ਮੰਜਾ ਲੋਕੋ ਚੜ੍ਹੀਆਂ' ਮੂਠ ਭਰਕੇ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇ । 'ਉਗਾਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ
 ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉੱਪਰਲੀ ਸਾਖੀ ਦੀ ਉਗਾਹੀ ਭਰੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਮੁਕਾਨ ਛਿੱਠਾ ।
 ਅਗਲੇ ਅੰਸੁ ਦਾ ੧੯ ਅੰਕ ਦੇਖੋ, ਉਥੇ ਆਪਣਾ ਵੇਖਣਾ ਕਵਿ ਜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ।

(੪੩੫੯)

ਰਾਸਿ ੧੨ । ਅੰਸੂ ੩੪.

ਤਾਂਹਿ ਨਿਕੇਤ ਮਹਿ ਸ਼ੀਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਮਹਾਨ ॥੧॥ ਰੋਪਈ^੧ ॥ ਰੁਚਿਰ ਪ੍ਰਯੋਕ
ਡਸਾਵਨਿ ਕੀਨਿ । ਛਾਦੋ ਆਸਤਰਨ ਤਲ ਪੀਨ^੨ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ
ਬਿਰ ਬੋਲੋ ਸਾਦਰ । ਬੈਠੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ॥ ੨ ॥ ਤ੍ਰਿਣ ਦਾਨੇ
ਕੀ ਸੇਵ ਸੰਭਾਰਿ । ਕਰਿਵਾਇਸਿ ਬਰ ਬਿਬਿਧ^੩ ਅਹਾਰ । ਸ੍ਵਾਦਲ ਮਧੁਰ
ਸਨਿਗਧ ਖਵਾਯਹੁ । ਬਹੁਰ ਸਕਲ ਸਿੱਖਨਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਯਹੁ ॥ ੩ ॥ ਬਸੇ
ਨਿਸਾ ਮਹਿ ਪੈਛਨਿ ਕੀਨਿ । ਸੁਪਤ ਜਥਾ ਸੁਖ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਬੀਨ । ਰਹੀ ਜਾਮ
ਜਾਗੇ ਸਚ ਧਾਰੀ । ਮੰਜਨ ਕਰੋ ਬਿਮਲ ਬਰ ਬਾਰੀ ॥ ੪ ॥ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ
ਬ੍ਰਹਮ ਇਕ ਆਹਿ^੪ । ਬੈਠੇ ਬਿਤ ਕਰਿ ਬ੍ਰਿਤਿ ਤਿਸ ਮਾਹਿ । ਦਿਨਕਰ^੫
ਚਵਰੇ, ਬਿਲੋਚਨ ਖੋਲੇ । ਮਨਹੁ ਕਮਲ ਦਲ ਅਲੀ ਅਡੋਲੇ^੬ ॥੫॥ ਇਕ
ਬਾਸਰ ਤਹਿ ਕੀਨਿ ਮਕਾਮ^੭ ਮਲੈ ਸਿੱਖ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਨਾਮੁ ਅਨਿਕ
ਅਕੌਰ ਆਨਿ ਕਰ ਜੋਰਹਿ । ਦਰਸ ਬਿਲੋਕਹਿ, ਚਰਨ ਨਿਹੋਰਹਿ ॥
੬॥ ਜਿਮੀਦਾਰ ਗਨ ਗ੍ਰਾਮ ਮਝਾਨਾ ਸਭਿਨਿ ਆਨਿ ਪਦ ਪਰ ਸਿਰ ਧਾਰਾ
ਜਿਮ ਗੁਰ ਭਨਯੋ, ਜਿਨਹੁ ਤਿਮ ਮਾਨਯੋ^੮ । ਤਿਨ ਕੋ ਬਰ ਸੁਖਦਾਇ
ਬਖਾਨਯੋ ॥ ੭ ॥ ਮਾਨਯੋ ਜਿਨਹੁ ਨ ਸ਼ਰਧਾ ਲਯਾਇ । ਤਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਬੋਲੋ
ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ । ਜਥਾ ਹੁਤਾਸਨ ਮਹਿਦ ਪ੍ਰਕਾਸੇ । ਹੁਇ ਸਮੀਪ, ਦੁਖ
ਸੀਤ ਬਿਠਾਸੇ ॥ ੮ ॥ ਲਖਹਿ ਨ ਤੇਜ, ਬੀਰ ਬਰ ਜਾਇ । ਜਰਹਿ ਅੰਗ
ਸੰਕਟ ਬਡ ਪਾਇ । ਤਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਅਹੈ । ਅਦਬ ਸਹਿਤ ਕਰਿ
ਸਭਿ ਸੁਖ ਲਹੈ ॥ ੯ ॥ ਨਿਭੈ ਹੋਇ ਸ਼ਰਧਾ ਜਿਨ ਛੀਨਾ ਕਰਹਿ ਅਵਰਜਾ
ਲਹਿ ਦੁਖ ਪੀਨ^੯ । ਦੂਰ ਦੇਸ਼ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਆਈ । ਦਰਸਨ ਲੇ ਅਕੌਰ
ਅਰਪਾਈ ॥ ੧੦ ॥ ਨਿਸਾ ਦੂਸਰੀ ਕੀਨਸਿ ਬਾਸ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਜਾਨਯੋ
ਨਿਜ ਦਾਸ^{੧੦} ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਸਕਲ ਬਿਧਿ ਨੀਕੀ । ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਮਹਿ ਸ਼ਰਧਾ
ਹੀ ਕੀ ॥ ੧੧ ॥ ਭਈ ਪ੍ਰਤਿ ਤਯਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ । ਨਿਕਟਿ ਗਿਲੋਰਾ
ਲੀਨਿ ਬੁਲਾਈ । ਇਕ ਤਰਕਸ਼^{੧੧} ਤੀਰਨ ਸੋ ਭਰਯੋ । ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰ
ਬਖਸ਼ਨ ਕਰਯੋ ॥ ੧੨ ॥ ਕਹਯੋ ਧਰਮ ਮਹਿ ਦਿੜਝਾ ਕੀਜੈ । ਬੰਸ ਸਮੇਤ
ਸਕਲ ਸੁਖ ਲੀਜੈ । ਜੇ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਧਰਮ ਤੇ ਹਾਗਿਸੀਤਤਿ ਦਾਰਿਦ ਲਹੈ
^੧ਹੇਠ ਬੜਾ ਮੋਟਾ ਵਿਛਾਉਣਾ ਵਿਛਾਇਆ । ^੨ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ । ^੩ਜੇ ਇਕ ਹੈ । ^੪ਸੂਰਜ ।
^੫ਮਾਨੋ ਕਮਲ ਪੱਤੇ ਉਪਰ ਭੋਰੇ ਅਡੋਲ ਹਲ (ਮੱਖ ਪਰ ਕਾਲੇ ਨੇਤ੍ਰ) । (ਅ) ਮਾਨੋ ਕਮਲ
ਦਲ (ਖੁਲ੍ਹੇ ਹਨ ਤੇ ਵਿਚ) ਭੋਰੇ ਅਡੋਲ ਹੋਏ (ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ) । ^੬ਜਿਸ ਜਿਸ ਨੇ ਤੈਸੇ ਮੰਨਿਆ ।
^੭ਭੱਥਾ । *ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵਰ ਸੁਪ ਤੋਂ ਅਸੰਗ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਉਦਾਰ ॥ ੧੩ ॥ ਸੁਖ ਨਹਿ ਪਾਇੰ, ਜਾਇੰ ਤੁਵ ਪ੍ਰਾਨ। ਇਮ ਸਮਝਹੁ,
 ਰਖਿ ਧਰਮ ਮਹਾਨ^੧। ਸਿੱਖਸਾ ਅਪਰ ਦਈ ਗੁਰ ਤਾਂਹਿਹਯ ਅਰੁਵਿ ਚਲੇ
 ਮਗ ਮਾਂਹਿ ॥ ੧੪ ॥ ਮੁਖ ਕਰਿ ਪੂਰਬ ਦਿਸਾ ਪਯਾਨੇ। ਭਯੋ ਗਿਲੋਰਾ
 ਧਨੀ ਮਹਾਨੇ। ਹਾਂਸੀ ਅਰੁ ਹਿਸਾਰ ਲੋ ਗ੍ਰਾਮੂ। ਸੰਗਤਿ ਤੇ ਆਨਹਿ ਧਨ
 ਧਾਮੂ ॥ ੧੫ ॥ ਰੰਘਰ ਜਾਟ ਗ੍ਰਾਮ ਗਨ ਤਿਨ ਕੇ। ਪਰੇ ਬਿਰੋਧ ਪਰਸਪਰ
 ਗਿਨ ਕੇ। ਫਿਰਤਿ ਗਿਲੋਰਾ ਦੋਨਹੁ ਮਾਂਹੀ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਰੋਕਹਿ
 ਨਾਂਹੀ^੨ ॥ ੧੬ ॥ ਰੰਘਰ ਬੰਦਨ ਦੇ ਬਿਸਵਾਸ^੩। ਗ੍ਰਾਮ ਜਾਟ ਜਹਿ ਆਨ
 ਸੁ ਪਾਸ^੪। ਕਹਯੋ ‘ਲੰਘਾਇ ਦੇਉ ਮੈਂ ਆਗੇ’^੫। ਇਸ ਭਰੋਸ ਤੇ ਸੋ ਨਹਿ
 ਭਾਗੇ ॥ ੧੭ ॥ ਰੰਘਰ ਬੰਦ ਸੁ ਦਏ ਕਟਾਇ^੬। ਨਹਿ ਮੂਰਖ ਨੇ ਲੀਨਿ
 ਬਚਾਇ। ਤਿਸ ਅਧਰਮ ਤੇ ਸੋ ਮਰਿ ਗਯੋ। ਬੰਸ ਅਧਿਕ ਦਾਰਿਦ੍ਰੀ ਭਯੋ॥
 ੧੮ ॥ ਭੋਜਨ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਘਰ ਮਾਂਹਿਕਬਿ ਥੈ ਹੈਂ ਕਬਿ ਪੈ ਹੈਂ ਨਾਂਹਿ। ਇਸੀ
 ਦਸਾ ਮਹਿ ਅਬਿ ਲੋ ਅਹੈਂ। ‘ਹਮ ਨੇ ਪਿਖੇ’ ਸਿੰਘ ਕਵਿ ਕਹੈ ॥ ੧੯ ॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਚਿਹਕੇ ਤੇ ਚਲਿ ਆਏ ਕਰਾ ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਬਮ ਗੁਰ ਥਾਏ^੭। ਗਮਨੇ
 ਜਬਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਮਤੇ। ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ ਗੁਰ ਉਤਰੇ ਹੁਤੇ ॥ ੨੦ ॥ ਵਹਿਰ
 ਗ੍ਰਾਮ ਤੇ ਅਹੈ ਸਥਾਨ। ਪਹੁੰਚੇ ਆਨਿ ਗੁਰੁ ਭਗਵਾਨ। ਉਤਰਿ ਪਰੇ ਅਸੁ
 ਬੰਧਨ ਕੀਨੇ^੮। ਸੁਭ ਆਸਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਅਸੀਨੇ ॥ ੨੧ ॥ ਤਹਾਂ ਮਸੰਦ
 ਬਸਹਿ ਮਤਿ ਮੂਢਾ। ਜੋ ਨ ਲਖਹਿ ਆਸੈ ਗੁਰ ਗੂਢਾ।—ਤੁਰਕੇਸੁਰ ਸਭਿ
 ਦੇਸੁ ਬਿਦੇਸੁ। ਖੋਜਹਿ ਗਰ ਕੋ—ਸੁਨਯੋ ਵਿਸ਼ੇਸੁ ॥ ੨੨ ॥—ਮੈਂ ਨਹਿ ਮਾਰਯੋ
 ਜਾਂਉਂ ਕਦਾਈ—। ਅਸ ਚਿੰਤਾ ਬਹੁ ਰਿਦੇ ਉਪਾਈ। ਸੁਨਿਕੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ
 ਆਗਵਨੁ। ਦੁਰ ਕਰਿ ਰਹਯੋ ਆਪਨੇ ਭਵਨੁ ॥ ੨੩ ॥ ਭਾਖਯੋ ਤਿਯ ਸੋ
 ‘ਕੋ ਜਿ ਹਕਾਰੈ’^੯।—ਨਹੀਂ ਇਹਾਂ—ਤਿਸ ਦੇਹਿ ਉਚਾਰੈ^{੧੦}। ਅੰਤਰਜਾਮੀ
 ਲਖਿ ਬਿਧਿ ਸਾਰੀ। ਕਹਯੋ ਨ ਕੁਛ, ਤੂਛਨਿ ਮੁਖ ਧਾਰੀ ॥ ੨੪ ॥ ਮਿਲਯੋ
 ਏਕ ਰਾਹਕ ਤਬਿ ਆਇ। ਕੁਛਕ ਸੇਵ ਕੀਨਿ ਵਬੁ ਲਜਾਇ^{੧੧}। ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ
 ਦਰਬ ਗੁਰ ਦੀਨੋ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਵਨਿ ਕੀਨੋ ॥ ੨੫ ॥ ‘ਕੂਪ ਕਿ
^੧(ਰੰਘੜ ਜਾ ਜਟ ਕੋਈ) ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੋਕਦਾ (ਗਿਲੋਰੇ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦਿਆਂ)। ^੨ਭਰੋਸਾ
 ਦੇਕੇ। ^੩ਜਿੱਥੇ ਜਟਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਨ (ਰੰਘੜਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜਟਾਂ) ਪਾਸ ਲੈ ਆਇਆ
^੪ਜਟਾਂ ਕੋਲੋਂ ਰਾਹ ਦਿਵਾ ਦਿਉਂ। ^੫ਭਾਵ ਰੰਘੜ। ^੬ਮਰਿਵਾਇ ਦਿੱਤੇ। ^੭ਭਾਈ ਸਿੱਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ^੮ਭਾਵ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ (ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਦਾ ਥਾਂ ਬੀ ਸੀ। ^੯ਘੋੜੇ ਬੰਨ੍ਹੇ। ^{੧੦}ਜੋ
 ਕੋਈ ਬੁਲਾਵੇ। ^{੧੧}ਵਸਤੂਆਂ ਲਿਆਇਕੇ।

ਬਾਪੀ ਦਿਹੁ ਬਨਵਾਇ । ਇਸ ਥਲ ਉਪਬਨ^੧ ਸਘਨ ਲਗਾਇ^੨ । ਇਸ
 ਕਹਿ ਨਿਸਾ ਬਸੇ ਗੋਸਾਈਂ । ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਤਯਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ ॥੨੬॥ ਜੀਨ
 ਤੁਰੰਗਨ ਪਾਇ ਸੁਹਾਏ । ਭਏ ਅਰੁਢਨਿ ਪੰਥ ਸਿਧਾਏ । ਇਕ ਦੁਇ
 ਮਜਲ ਦੀਰਘਾ ਚਾਲੇ । ਬਾਂਗਰ ਦੇਸ ਬਿਖੈ ਸਿਖ ਨਾਲੇ ॥ ੨੭ ॥ ‘ਖਰਕ’
 ਗਾਮ ਨਿਯਗੋਧ ਬਿਸਾਲਾ^੩ । ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਡੇਰਾ ਗੁਰ ਡਾਲਾ ॥ ਜੀਨ ਉਤਾਰੇ
 ਤਿਲ ਅਨਵਾਏ । ਦਈ ਨਿਹਾਰੀ ਹਯ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ ॥ ੨੮ ॥ ਕਰਿਵਾਯਹੁ
 ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਅਹਾਰਾ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਭਲੇ ਪ੍ਰਕਾਰਾ । ਆਨਜੋਂ ਮੰਚ
 ਤਾਂਹਿ ਪਰ ਬੈਸੇ । ਸੰਗੀ ਸਿਖ ਬੋਲਯੋ ਤਬਿ ਐਸੇ ॥੨੯॥ ‘ਤੁਰਕਨਿ ਘਾਲ
 ਬਿਸਾਲੀ ਘਾਲੀ । ਅਵਨੀ ਰਾਜ ਤੇਜ ਬਡ ਨਾਲੀ । ਨਹੀਂ ਮਵਾਸੈ’
 ਕਿਤ ਹੂੰ ਕੋਈ । ਹਾਲਾ^੪ ਭਰਹਿ ਨੰਮਿ ਸਿਰ ਹੋਈ’ ॥ ੩੦ ॥ ਸੁਨਿਕੈ
 ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ । ‘ਸਨੇ ਸਨੇ ਅਬਿ ਕਰਿ ਹੈਂ ਹਾਨਾ । ਪਾਪ ਬਡੇਰੇ
 ਕਹੁ ਨਿਤ ਲਾਗੇ । ਭਏ ਅੰਧ ਦੁਰਮਤਿ ਚਿਤ ਪਾਗੇ ॥ ੩੧ ॥ ਤਪਨ ਮਹਾਂ
 ਤਪ ਧਰਮ ਕਮਾਵਨਿ’ । ਯਾਂ ਤੇ ਰਾਜ ਸੁ ਤੇਜ ਬਧਾਵਨਿ । ਹੋਹਿ ਪ੍ਰਿਥੀ-
 ਪਤਿ ਫਲ ਕੋ ਪਾਵੈ । ਨਿਪਤਿ ਬਨਹਿ ਪੁਨ ਧਰਮ ਕਮਾਵੈ ॥੩੨॥ ਕਰਹਿ
 ਨਜਾਉਂ, ਨਹਿ ਲੋਭੀ ਬਨੈ । ਰੋਛਹਿ ਜਗਤ ਦਯਾ ਮਨ ਸਨੈ । ਦੁਖ ਨਿਵਾ-
 ਰਹਿ ਸੁਖ ਕੋ ਦੇਹਿ । ਉਚਿਤ^੫ ਪ੍ਰਜਾ ਤੇ ਧਨ ਕੋ ਲੋਹਿ ॥ ੩੩ ॥ ਤਸਕਰ
 ਬਟਪਾਰਨਿ ਕੋ’ ਮਾਰਹਿ । ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਗਨ ਬਿਘਨ ਬਿਦਾਰਹਿ । ਤਿਸ
 ਕੀ ਕੁਲ ਤੇ ਰਾਜ ਨ ਜਾਇ । ਜਥਾ ਜੋਗ ਜੋ ਧਰਮ ਚਲਾਇ ॥ ੩੪ ॥
 ਜਿਨਹੂੰ ਪ੍ਰਥਮ ਤਪ ਕਰਿ ਭੇ ਰਾਜਾ । ਰਾਜ ਪਾਇ ਪੁਨ ਲਗੇ ਕੁਕਾਜਾ ।
 ਬਿਸਯ ਭੋਗਮਹਿ ਬਹੁ ਗਲਤਾਨੇ । ਪ੍ਰਜਾ ਕਸ਼ਟ ਕੋ ਸੁਨਹਿ ਨ ਜਾਨੈ ॥੩੫॥
 ਜੌਂ ਕੌਂ ਕਰਿ ਲੋਂ ਥਨ ਕੋ ਛੀਨਿ । ਦਯਾ ਨ ਠਾਨਹਿ ਦੇਖਹਿ ਦੀਨਿ ।
 ਇਸ ਤਿਨ ਪਰ ਅਨੁਮਾਨ ਕਰੀਜੈ^੬ । ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਰਾਜ ਤੇਜ ਇਨ ਛੀਜੈ
 ॥ ੩੬ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਤੁਰਕ ਛਿਤਪਤਿ ਜੋ ਭਏ । ਸਭਿ ਨਰ ਨਾਰਿ ਨਜਾਉਂ
 ਕੋ ਕਿਯੇ । ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਮੁਦਾਇ । ਸਭਿ ਇਮਾਨ ਪਰ ਰਾਖਿ
 ਟਿਕਾਇ ॥ ੩੭ ॥ ਅਬਿ ਨੌਰੰਗ ਬਡ ਕੁਮਤਿ ਉਠਾਈ । ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇਤਿ

^੧ਬਾਗ । ^੨ਵੱਡਾ ਬੋਹੜ [ਸੰ:; ਨਜਗੋਧ] । ^੩ਆਕੀ । ^੪ਮਾਮਲਾ । ^੫ਮਹਾਨ ਤਪ ਤਪਣੇ
 ਕਰਕੇ ਤੇ ਧਰਮ ਕਮਾਵਣ ਨਾਲ । ^੬ਵਾਜਬ ਧਨ । ^੭ਚੋਰ ਧਾੜਵੀਆਂ ਨੂੰ ।
 ‘ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਓ ਕਿ.....’

ਬਿਨਸਾਈ। ਜਬਰੀ ਕਰਹਿ ਜਲਮ ਮਦ ਮਾਨੀ। ਪੀੜਤ ਪ੍ਰਜਾ ਤਾਸ ਕੋ
ਠਾਨੀ॥ ੩੮॥ ਯਾਂਤੇ ਜਾਨੈ ਜਾਇ ਬਿਦਤ ਹੀ। ਰਾਜ ਤੇਜ ਅਬਿ ਰਹੈ
ਨ ਕਿਤ ਹੀ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਸਗਰੇ ਬਿਨਸਾਵੈ। ਬਿਰੈ ਨ ਅਸ ਕੋ ਦੁੰਦਭਿ
ਵਾਵੈ॥ ੩੯॥ ਇਮ ਕਹਿ ਤੂਸਨਿ ਭਏ ਗੁਸਾਈ। ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਨਿਸਾ
ਬਿਤਾਈ। ਭਈ ਪਾਤਿ ਕਰਿ ਕੂਚ ਪਯਾਨੇ। ਪਹੁੰਚੇ ਖਟਕੜ ਗ੍ਰਾਮ
ਸਥਾਨੇ॥ ੪੦॥ ਪੰਚਹੁ ਸਿੱਖ ਸੰਗ ਮਹਿ ਲੀਨੇ। ਅਪਰ ਨ ਮਿਲਹਿ
ਬਰਜ ਕਰਿ ਦੀਨੇ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਜਗਤ ਮਹਿ ਰਾਖਨਿ। ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੈ
ਰਿਦੈ ਅਭਿਲਾਖਨਿ॥ ੪੧॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਦੁਆਬ ਰਾਸੇ ਗੁਰ ਗਮਨ
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੂ॥ ੩੮॥

੩੫. [ਖਟਕੜ ਗ੍ਰਾਮ ਚੋਰ ਅੰਨੇ ਹੋਏ। ਜੀਂਦ। ਆਗਰੇ]।

ਦੋਹਰਾ॥ ਖਟਕੜ ਗ੍ਰਾਮ ਸਮੀਪ ਹੀ ਉਤਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ। ਤਹਿ ਕੇ ਰਾਚਕ
ਅਨ ਕਰਿ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਕੁਛ ਸੇਵ॥ ੧॥ ਚੋਖਈ॥ ਧਨ ਕੋ ਦੇ ਕਰਿ ਮੇਲ
ਮੰਗਾਯੋ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕਰਿਵਾਯੋ। ਸੇਵ ਚੁਰੰਘਨਿ ਕੀ ਸਭਿ
ਕੀਨਿ। ਤ੍ਰਿਫ ਅਨਵਾਇ ਮੇਲ ਕੋ ਦੀਨਿ॥ ੨॥ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਤਹਿ ਕੇ ਭਬਿ
ਆਏ। ਪੁਸ਼ਟ ਤੁਰੰਗਮ ਦੇਖਿ ਲੁਭਾਏ। ਮਿਲਿ ਆਪਸ ਮਹਿ ਮਸਲਤ
ਠਾਨੇ। ਅਧਿਕ ਮੇਲ ਕੇ ਤੁਰੰਗ ਮਹਾਨੇ॥ ੩॥ ਲੋਹੁ ਨਿਸਾ ਮਹਿ ਇਨਹੁ
ਚੁਗਾਇ। ਇਹ ਪਰਦੇਸੀ ਲਖਹਿ ਨ ਕਾਇ। ਚਲੇ ਜਾਹਿਗੇ ਬਸ ਨ
ਬਸਾਵੈ। ਇਨ ਪੀਛੇ ਹਮ ਸਦਨ ਬਧਾਵੈ॥ ੪॥ ਬੇਚਹਿਗੇ ਧਨ ਪਾਇ
ਬਿਸਾਲਾ। ਔਚਕ ਭਯੋ ਲਾਭ ਇਸ ਕਾਲਾ। ਇਮ ਆਪਸ ਮਹਿ ਗਿਨ
ਮਤਿ ਮੂੜੇ। ਚਹੈ ਤੁਰੰਗਨ ਹੋਇ ਅਰੂੜੇ॥ ੫॥ ਭਯੋ ਨਿਸਾ ਮਹਿ ਤਿਮਰ
ਘਨੇਚਾ। ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਪਤਿ ਭਏ ਤਿਸ ਬੋਰਾ। ਤਸਕਰ ਬਨਿ ਰਾਚਕ ਸੋ
ਆਏ। ਹੋਰਿ ਤੁਰੰਗਨਿ ਕੇ ਨਿਯਰਾਏ॥ ੬॥ ਖਸਟ ਚੋਰ ਖਟ ਘੋਰਨਿ ਹੋਤੁ।
ਹੁਇ ਡੋਰੇ ਕੇ ਨੇਰ ਸੁਚੇਤ। ਜਾਵਤ ਪਹਿਰੁ ਜਾਗਤਿ ਰਹੈ। ਤਾਕਤਿ ਰਹੈ
ਨ ਹਯ ਕੋ ਗਹੈ॥ ੭॥ ਢਰੀ ਜਾਮਨੀ ਤੇ ਅਲਸਾਯੋ। ਠਿਕਟਿ ਬਿਲੋ-
ਕਹਿ ਤਿਨ ਲਖਿ ਪਾਯੋ। ਖਸਟਹੁ ਖਟ ਘੋਰਨ ਕੀ ਚੋਰ। ਪਹੁੰਚਿ ਸਮੀਪੀ
ਤੂਰਨ ਚੋਰ॥ ੮॥ ਜਬਿ ਬੰਧਨ ਕਹੁ ਮੋਚਨ ਲਾਗੋ। ਅੰਧ ਭਏ ਤਤਕਾਲ
ਕਭਾਗੋ। ਹੁਇ ਆਗੇ ਤੇ ਗਏ ਪਿਛਾਰੀ। ਜਬਹਿ ਦਾਮ ਦਿਸਿ ਭੁਜਾ
ਪਰਜਾ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਗਾਰਚੀ ਤੋਕ ਨਾ ਰਹੇਗਾ। ਸੋਚ ਕੇ।
ਰੱਸੇ ਖੋਲ੍ਹ ਲਗੇ।

ਪਸਾਰੀ॥੬॥ਕਛੂ ਨ ਦੀਸਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪ੍ਰਹਾਨੀ॥ ਪਿਖਿ ਅਦਭੁਤ ਗਤਿ
ਮਤਿ ਬਿਸਮਾਨੀ। ਜਬਿ ਘੋਰਨਿ ਤੇ ਦੂਰ ਸਿਧਾਰੈ॥ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਵਸਤੁ ਅੰਗੁ
ਨਿਹਾਰੈ॥ ੧੦॥ ਹਯਨਿ ਸਮੀਪੀ ਹੋਵਹਿ ਹੋਰਿ। ਤਿਮ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ
ਬਿਨਾਸਹਿ ਫੇਰ। ਇਹ ਬਿਧਿ ਲਖਿ ਅਜਮਤ ਜੁਤਿ ਜਾਨੈ। ਦੀਨ ਹੋਇ
ਸਭਿ ਬੰਦਨ ਠਾਨੈ॥ ੧੧॥ ਸਦਨ ਆਪਨੇ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਏ। ਸੁਜਸੁ
ਬਖਾਨਹਿ ਮਿਲਿ ਸਮੁਦਾਏ। ਤਿਨ ਮਹੁ ਸਮਾਨੈ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨ। 'ਇਹ
ਗੁਰ ਸਮਰਥ ਮਹਿਦ ਮਹਾਨ॥੧੨॥ ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੀਜੈ। ਮਨ
ਭਾਵਤਿ ਸੁਖ ਕੇ ਬਰ ਲੀਜੈ'। ਮਿਲਿ ਸਭਿ ਨੇ ਮਸਲਤ ਇਹ ਧਾਰੀ।
'ਗਾਮ ਕੂਪ ਖਾਰੀ ਸਭਿ ਬਾਰੀ'॥ ੧੩॥ ਬਰ ਜਾਚਉ ਮੀਠਾ ਜਲ ਹੋਇ।
ਸਿਤੋ ਬਸਹੁ ਸੁਖ ਲਿਹੁ ਸਭਿ ਕੋਇ। ਸਾਝਾ ਸਭਿ ਕੋ ਕਾਰਜ ਅਹੈ। ਇਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਜੋ ਬਰ ਲਹੈ॥ ੧੪॥ ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਦੁਖ ਦਧਿ ਲੀਨਿ।
ਚਾਵਰ ਚੁਨ ਸੁ ਘ੍ਰਿਤ ਨਵੀਨ। ਹੁਇ ਨਿਸ਼ਕਪਟ ਗਏ ਗੁਰ ਪਾਸ। ਠਾਂਢੇ
ਹੋਇ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸ॥ ੧੫॥ 'ਹਮ ਚਾਹਿਕ ਕਰਤਾ ਅਪਰਾਧੁ। ਅਧਮ
ਉਧਾਰਨ ਤੁਮ ਪ੍ਰਿਯ ਸਾਧੂ। ਮਹਿ ਮਹਿ ਮਹਿਮਾ ਮਹਾ ਮਹਾ ਹੈ'। ਸਨਿਯਤਿ
ਗੁਰ ਕੀ ਜਹਾ ਕਹਾ ਹੈ॥ ੧੬॥ ਹਮ ਅਨਜਾਨ ਪਨੇ ਮਨ ਖੋਟੈ। ਜਾਨਿ
ਸਕਹਿ ਕਿਮ ਜੋ ਮਤਿ ਮੋਟੈ। ਬਖਸ਼ਾਵਨਿ ਕੋ ਮਿਲਿ ਚਲਿ ਆਏ। ਕ੍ਰਿਪਾ
ਕਰਹੁ ਅਬਿ ਦਸਾਲ ਸੁਭਾਏ'॥ ੧੭॥ ਸੁਨਿ ਅਕਪਟ ਗੁਰ ਕਹਜੈ
ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। 'ਭਲੇ ਲਖਹੁ ਆਏ ਇਸ ਕਾਲਾ। ਨਿਜ ਅਪਰਾਧ ਬਿਦਤ
ਕਹਿ ਦੀਨਿ'। ਬਿਗਰੇ ਕਾਜ ਸੁਧਾਰਨਿ ਕੀਨਿ॥ ੧੮॥ ਸਭਿ ਕੀ ਕਹਹੁ
ਕਾਮਨਾ ਕੋਨ। ਕਸਾ ਜਾਚਤ ਹੈ ਉਚਰੇ ਤੋਨ'। ਗੁਰ ਕਰਨਾ ਕੋ ਰਾਹਕ
ਜਾਨੀ॥ਬੰਦੇ ਪਾਨ ਬਖਾਨੀ ਬਾਨੀ॥੧੯॥'ਹਮਰ ਗਾਮ ਸੀਮ ਜਹਿ ਤੀਕਾ॥
ਜਲ ਖਾਰੇ ਹੁਇ, ਮਿਲੈ ਨ ਨੀਕਾ। ਆਪ ਅਹੈ ਸਤਿ ਪਰਖ ਮਹਾਨਾ।
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਜਹਿ' ਕਰਹੁ ਬਖਾਨਾ॥੨੦॥ਇਹਾ ਕੂਪ ਕੋ ਅਬਿ ਖਨਵਾਵਹੁ।
ਜਿਹ ਸਥਾਨ ਮੈ ਆਪ ਬਤਾਵਹੁ। ਤਹਾ ਖਨਹਿ ਜਲ ਮੀਠਾ ਹੋਇ।
ਹਰਖਹਿ ਪਾਨ ਕਰਹਿ ਸਭਿ ਕੋਇ॥ ੨੧॥ ਇਹੀ ਕਾਮਨਾ ਸਭਿ ਕੋ
'ਜਦ (ਖੁਹਲਣ ਵਾਸਤੇ) ਗੱਸੀ ਵੱਲ ਬਾਂਹ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ। 'ਨਿਗਾਹ ਨਾਸ਼ ਹੋਈ। 'ਸਭ ਦਾ
ਪਾਣੀ ਖਾਰਾ ਹੈ। 'ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿੱਚ ਮਹਿਮਾ ਬਹੁਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੈ। 'ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 'ਪਿੰਡ
ਦੀ ਹੋਂਦ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਹੈ। 'ਜਿੱਥੇ।

ਮਨ ਕੀ ਸ਼ਰਧਾ ਰਾਵਰਿ ਕੇਰ ਬਚਨ ਕੀ' । ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰ ਧਨੁਖ
ਸੰਭਾਰਾ । ਤੁਰਕਸ਼ ਤੇ ਇਕ ਤੀਰ ਨਿਕਾਰਾ ॥ ੨੨ ॥ ਸਿਧਿ ਪਨਚ ਮਹਿ^੧
ਐਚਿ ਚਲਾਯੋ । ਪਰਸੋ ਦੂਰ ਗੁਰ ਬਾਕ ਅਲਾਯੋ । 'ਜਹਿ ਲਗਿ ਬਾਨ
ਹਮਾਰੋ ਗਯੋ । ਤਹਿ ਲਗਿ ਜਲ ਮੀਠੋ ਕਰਿ ਦਯੋ ॥ ੨੩ ॥ ਤਿਸ ਤੋ ਉਰੇ
ਕੂਪ ਜੋ ਲਾਵਹੁ । ਜਲ ਮੀਠੋ ਹੁਇ ਪੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵਹੁ' । ਸੁਨਿ ਕੈ ਰਾਹਕ
ਗਨ ਹਰਖਾਏ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਭਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ ॥ ੨੪ ॥ ਗੁਰੂ ਬਾਕ ਮਹਿ
ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰੀ । ਕੂਪ ਖਨਾਯਹੁ ਭਾ ਬਰਥਾਰੀ^੨ । ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰ ਰਾਖੇ
ਕਰ ਜੋਰਤਿ । ਸੇਵਾ ਕੀਨਸਿ ਚਰਨ ਨਿਹੋਰਤਿ ॥ ੨੫ ॥ ਦਿਵਸ
ਆਗਲੋ ਜੀਨ ਪਵਾਏ । ਹਯ ਅਰੂਢਿ ਗੁਰ ਅੰਗੁ ਸਿਧਾਏ । ਨਗਰ
ਬਿਸਾਲ 'ਜੀਂਦ' ਜਿਸ ਨਾਮ । ਚਾਰਹੁ ਬਰਨ ਬਸਹਿ ਅਭਿਰਾਮ ।
੨੬ ॥ ਰਾਜ ਤੁਰਕ ਕੋ ਕੂਰ ਬਡੇਰਾ । ਕਰਹਿ ਕੁਕਰਮਨਿ ਹਿੰਦੁਨਿ
ਜ਼ੋਰਾ^੩ । ਤਹਾ ਜਾਇ ਗੁਰ ਕੀਨੋ ਡੇਰਾ । ਜਹਾ ਸਥਾਨ ਛਲੋ ਬਡ ਹੋਰਾ ॥
੨੭ ॥ ਅੰਨ ਆਇ ਸਭਿ ਮੇਲ ਮੰਗਾਏ । ਸਿਧ ਰਸੋਈ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ ।
ਤ੍ਰਿਲ ਦਾਨਾ ਹਯ ਦੀਨਿ ਨਿਹਾਰੀ । ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਨਿਸਾ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ॥
੨੮ ॥ ਉਠੇ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਕੀਨਿ ਸ਼ਨਾਨੇ । 'ਕਰਹੁ ਕੂਚ' ਗੁਰ ਬਾਕ ਬਖਾਨੇ ।
ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਨ ਪਰ ਤਬਿ ਡਾਲੇ । ਹੁਇ ਅਰੂਢ ਆਗੇ ਮਗ ਚਾਲੇ ॥ ੨੯ ॥
ਨਰਦਕ ਦੇਸ਼^੪ ਬਿਖੇ ਗਮਨੰਤੇ । ਮਜਲ ਅਲਪ ਕਰਿ ਪੁਨ ਉਤਰੰਤੇ ।
ਜੀਂਦ ਪਰੇ ਇਕ ਹੈ ਗੁਰ ਬਾਨਾ । ਤਹਾ ਕਰਨਿ ਡੇਰਾ ਹਮ ਜਾਨਾ^੫ ॥ ੩੦ ॥
ਆਗੈ ਥਾਉਂ ਬਿਦਤ ਨਹਿ ਕੋਈ । ਸਿੱਖੀ ਅਲਪ ਹਤੀ ਤਿਤ ਜੋਈ । ਯਾਂ
ਤੇ ਨਹਿ ਕਿਨ ਬਾਨ ਬਨਾਯੋ । ਸਿੰਘਨ ਬਿਖੇ ਨਹੀਂ ਬਿਦਤਾਯੋ ॥ ੩੧ ॥
ਨਗਰ ਆਗਰੇ ਮਾਰਗ ਜੋਨ । ਕਰਿਕੈ ਸੇਧ ਚਲੇ ਗੁਰ ਤੋਨ । ਪੰਥ ਬਿਖੇ
ਨਹਿ ਕੀਨਿ ਮੁਕਾਮੂ । ਉਤਰੇ ਨਹੀਂ ਕਿਸੀ ਨਰ ਧਾਮੂ ॥ ੩੨ ॥ ਦਿਨ
ਪ੍ਰਤਿ ਗਮਨੋ ਜਾਇ ਅਗਾਰੀ । ਉਤਰੈ ਜਾਮਨ ਦੇਹਿ ਗੁਜ਼ਾਰੀ । ਕੋ ਸਿਖ
ਸੰਤ ਮਿਲੈ ਸੁਖ ਪਾਇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਪਗ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ॥ ੩੩ ॥ ਉਦਾ-
ਸੀਨ ਹੁਇ ਸਭਿ ਤੇ ਚਾਲੇ । ਜਰ ਨੀਵੀਂ ਤੁਰਕਾਨ ਬਿਸਾਲੇ^੬ । ਤਿਨਹੁ

^੧ਚੱਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋੜ ਕੇ । ^੨ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਲ । ^੩ਅਧੀਨ ਕਰਕੇ । ^੪ਬਾਂਗਰ ਦੇਸ਼ । ^੫(ਕਵੀ ਦੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਉਥੇ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ ਅਸੀਂ ਖੋਜਿਆ ਹੈ । ^੬ਜੜ ਬੜੀ ਨੀਵੀਂ ਹੈ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ।

ਉਖਾਰਨਿ ਉਦਮ ਧਾਰਾ । ਸਿਰ ਪਰ ਦੇ ਕਰਿ ਦੋਸ ਉਦਾਰਾ ॥ ੩੪ ॥
 ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ ਲਗਿ ਗਮਨੇ ਗਏ । ਅਲਪ ਮਜਲ ਕਰਿ ਨਿਸ ਉਤਰਏ ।
 ਭੋਜਨ ਤ੍ਰਿਣ ਦਾਨਾ ਰੁ ਨਿਹਾਰੀ । ਮੋਲ ਮੰਗਵਹਿ ਕਰਹਿ ਅਹਾਰੀ ॥ ੩੫ ॥
 ਇਸੀ ਗੀਤਿ ਸਭਿ ਪੰਥ ਪਯਾਨੇ । ਨਗਰ ਆਗਰਾ ਤਬਿ ਨਿਯਰਾਨੇ ।
 ਤੁਰਕਨਿ ਕੀ ਸੇ ਭੀ ਰਜਧਾਨੀ ।। ਬਾਸਹਿ ਚਿਰੰਕਾਲ ਤਿਸ ਥਾਨੀ ॥ ੩੬ ॥
 ਨਿਕਟਿ ਨਿਕਟਿ ਉਪਬਨ ਲਗਵਾਏ । ਖਰੇ ਸਫਲ^੧ ਤਰੁਵਰ ਸਮੁਦਾਏ ।
 ਤੁਰਸ ਮਧੁਰ ਮੇਵੇ ਜਿਨ ਮਹੀਆ । ਰਖਵਾਰੇ ਬੈਠੇ ਜਹਿ ਕਹੀਆ ॥ ੩੭ ॥
 ਕੋਤਿਕ ਦੀਰਘ ਬਿਛ ਉਤੀਗ । ਤਿਨ ਪਰ ਬੈਲੈ ਅਨਿਕ ਬਿਹੰਗ । ਸਭਿ
 ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਹੁਤੇ ਬਿਸਾਲ । ਬਾਗ ਬਿਲੋਕਯੋ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥ ੩੮ ॥ ਬੀਚ
 ਰੋਸ ਜਿਹ ਬਨੀ ਘਨੀ ਹੈ।ਬਨੀ^੨ ਬਿਛਨ ਕੀ ਫਲਨ ਸਨੀ ਹੈ^੩ । ਬੈਠਨਿ
 ਹੇਤੁ ਸਬੰਛਲ ਮਹਾਂ । ਚਾਰ ਕੋਰ^੪ ਜੁਤਿ ਸਿਰਜੇ ਤਹਾਂ ॥ ੩੯ ॥ ਮੰਦਰ
 ਬਨਜੈ ਬਿੰਦ ਦਰਵਾਜੇ । ਸੁੰਦਰ ਦੇਤਿ ਅਨੰਦ ਬਿਰਾਜੇ^੫ । ਤਹਾਂ ਜਾਇ
 ਉਤਰੇ ਗੁਰ ਪੂਰੋ।ਕਰੈ^੬ ਬਿਲੋਕਨਿ ਉਪਬਨ ਰੂਰ* ॥੪੦॥ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
 ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ ਰਾਸੇ 'ਆਗਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਗਵਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਪੰਚ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ
 ਅੰਸੁ ॥ ੩੫ ॥ ੩੬. [ਅਯਾਲੀ ਮਿਠਾਈ ਲੈਣ ਗਿਆ ਫੜਿਆ ਗਿਆ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਉਪਬਨ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਭੇ ਪਿਖਿ ਰਮਨੀਕ ਸਥਾਨ । ਉਤਰੇ
 ਕਰਿ ਕੇ ਹਯ ਖਰੇ ਬੰਧਨ ਕਰਿ ਦਿਢ ਪਾਨ^੧ ॥੧॥ ਥਪਈ ॥ ਨਿਜ ਨਿਜ
 ਅਸੁ^੨ ਫਿਰਾ ਸਿਖ ਤਬਿ ਬੈਸੇ । ਚਿਤਵਤਿ-ਗੁਰੂ ਕਰਹਿ ਅਬਿ ਕੈਸੇ-।
 ਦੇਖਹਿ ਬਾਗ ਪ੍ਰਭੁ ਬਹੁ ਭਾਂਤੇ । ਇਤ ਕੋ ਆਵਤਿ ਉਤ ਕੋ ਜਾਤੇ ॥ ੨ ॥
^੧ਸਹਿਤ ਫਲਾਂ ਦੇ । ^੨ਬਗੀਚੀ । ^੩ਫਲਾਂ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੈ । ^੪ਕੋਨੇ । ^੫ਬਿਰਾਜਦਿਆਂ । ^੬ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ
 ਤਕੜੇ ਬੱਧੇ । ^੭ਘੋੜੇ ।

*ਬਾਗ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਵਾ: ਖਾ: ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਖੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ
 ਆਗਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਗਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬ੍ਰਿਧ ਮਾਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ
 ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਉਸਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੇ ਇਕ ਹਸਨ ਅਲੀ
 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦੁਆਉਣ ਲਈ ਆਗਰੇ ਆਏ । ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਰੂ ਖਾ:
 (ਹਿੰਦੀ) ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ ਦੇ ਆਕਰਖਣ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਥੁਰਾ
 ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਫਿਰ ਆਗਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਕੇ ਦਿੱਲੀ ਆਏ । ਆਗਰੇ ਵਿਚ ਮਾਈ ਬਾਨ
 ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਾਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮੋਜੂਦ ਹੈ, ਇਸ ਮਾਈ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਕੇ ਬਾਗ ਵਿਚ
 ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਅਗਲੇ ਅੰਸੁ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਘਟਨਾ ਹੋਈ ਹੈ । ਬਾਅਦ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਿੱਲੀ
 ਜਾਣਾ ਬੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

ਬਹੁਰ ਸਬੰਡਲ ਪਰ ਚਢਿ ਫਿਰੈਂ । ਆਵਨਿ ਜਾਨਿ ਬਾਰਿ ਬਹੁ ਕਰੈਂ ।
 ਬਾਗ ਪੈਰ ਕੀ ਦਿਸ਼ਾ ਬਿਲੋਕਹਿ। ਅਪਰ ਦਿਸ਼ਨਿ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੋਕਹਿ॥੩॥
 ਫਿਰਹਿ ਕਦਮ ਪੋਸੀ^੧ ਕਹੁ ਕਰਤੇ । ਉਪਬਨ ਦਰ ਕੋ ਬਹੁਤ ਨਿਹਰਿਤੇ।
 ਤਿਸ ਛਿਨ ਏਕ ਅਯਾਲੀ ਆਯੋ । ਅਜਾ ਬ੍ਰਿੰਦ ਕੋ ਫਿਰਤਿ ਚਰਾਯੋ ॥੪॥
 ਗਮਨਤਿ ਦੇਖਿ ਹਕਾਰਯੋ ਤਾਂਹੀ । ਸੁਨਿ ਗੁਹਾਰ ਚਲਿ ਆਯੋ ਪਾਹੀ ।
 ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿ ਪਗ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ। ਤਬਿ ਗੁਰੁਦੇਵ ਕਹੀ ਮੁਖ ਬਾਨੀ ॥੫॥
 ‘ਹਮਰੋ ਕਾਮ ਏਕ ਕਰਿ ਆਉ । ਨਿਜ ਮਿਹਨਤ ਲੇ ਕਰਿ ਪੁਨ ਜਾਉ ।
 ਅਜਾ ਬ੍ਰਿੰਦ ਹਮ ਰਹਹਿ ਬਿਲੋਕਤਿ । ਰਾਖਹਿਗੇ ਚਹੁ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਰੋਕਤਿ’
 ॥ ੬ ॥ ਸੁਨਤਿ ਅਯਾਲੀ ਲਬੁ ਨੋ ਪ੍ਰੇਰਯੋ । ਅਰੁ ਬਡ ਪੁਰਖ ਸੁ ਦਰਸ਼ਨ
 ਹੋਰਯੋ। ਕਹਤਿ ਭਯੋ‘ਦੀਜਹਿ ਫੁਰਮਾਇ। ਕਾਰਜ ਕਰਿਹੈਂ ਜਥਾ ਰਜਾਇ’ ॥
 ॥੭॥ ਮਾਨੀ ਬਾਤ ਸੁ ਕਰਯੋ ਨਿਹਾਰਨਿ । ਹੁਤੀ ਛਾਪ ਕਰੈ ਕਰੀ ਨਿਕਾ-
 ਰਨ । ਜਿਸ ਮਹਿ ਬਹੁਤ ਮੇਲ ਕੋ ਹੀਰਾ । ਉਜਲ ਅਸ਼ਟ ਕੋਰ ਕਰਿ
 ਚੀਰਾ ॥੮॥ ਵਈ ਅਯਾਲੀ ਕੇ ਤਬਿ ਕਰ ਮੈਂ । ਕਹਯੋ ਬਹੁਰ ‘ਲੇ ਜਾਹੁ
 ਨਗਰ ਮੈਂ । ਵੇਇ ਰਜਤਪਣ ਕੋ ਪਕਵਾਨ । ਹੋਇ ਸਨਿਘਧ ਅਧਿਕ
 ਮਿਸ਼ਟਾਨ ॥ ੯ ॥ ਗਹਿਣੇ ਧਰਹੁ ਛਾਪ ਕੋ ਜਾਵਹੁ । ਸੋ ਅਬਿ ਹੀ ਪੁਰਿ
 ਤੇ ਲੈਆਵਹੁ’ ਸੁਨਤਿ ਅਯਾਲੀ ਨੋ ਤਬਿਕਹਯੋ ‘ਮੇ ਪਰ ਚੀਰ ਸੁ ਜੀਰਣ’
 ਰਹਯੋ ॥ ੧੦ ॥ ਕਿਸ ਮਹਿ ਆਨੋ ਪਾਇ ਮਿਠਾਈ । ਆਛੀ ਰਹੈ ਲੋਹੁ
 ਤੁਮ ਖਾਈ’ । ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਅਪਣੇ ਉਪਰ ਕੋਰਾਹੁਤੋ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਮੇਲ ਬਡੇਰਾ
 ॥ ੧੧ ॥ ਲਿਯੋ ਉਤਾਰਿ ਦਿਯੋ ਕਰ ਤਾਂਹੀ । ‘ਕਹਯੋ ਪਾਇ ਆਨਹੁ ਇਸ
 ਮਾਂਹੀ । ਬਿਲਮ ਨ ਕੀਜਹਿ ਗਮਨਹੁ ਪੁਰਿ ਮੈਂ । ਜਾਇ ਖਰੀਦ ਨ ਸੈਕਹੁ
 ਉਰ ਮੈਂ’ ॥ ੧੨ ॥ ਪਟੀ ਕਾਮਰੀ ਬਿਖੈ ਛੁਪਾਇ^੨ । ਚਲਯੋ ਅਯਾਲੀ ਪੁਰਿ
 ਦਿਸ਼ਿ ਧਾਇ । ਮਤੀਦਾਸ ਬਿਰ ਦੂਰ ਦਿਵਾਨ । ਦੇਖਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਿਯ ਕ੍ਰਿਪਾ-

^੧ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਪੋਸ਼ ਕਦਮੀ=ਪੈਰ ਅਗੇ ਧਰਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ
 ਭਾਵ ਟਹਿਲਣਾ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਤੇ ‘ਕਦਮ ਪੋਸੀ’ ਉਲਟਾ ਕੇ ਬਨਾ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ
 ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨੇ ‘ਪੋਸੀ’ ਦਾ ‘ਪੋਸੀ’ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਗਲੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵ
 ਟਹਿਲਣ ਦਾ ਹੀ ਸਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਈ ਗਜ਼ਾਨੀ ਇਸਨੂੰ ‘ਕਦਮ ਬੋਸੀ=ਪੈਰ ਚੁੰਮਣਾ’
 ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਪੈਰ ਚੁੰਮਣ ਦਾ ਭਾਵ ਵੇਖੋ ਅਪ੍ਰਸੰਗਕ ਹੈ। ‘ਹੋਥ ਦੀ ਛਾਪ (ਸੋ)। ਪੁਰਾਣਾ।

^੨ਪਾਟੀ ਹੋਈ ਕੰਬਲੀ ਵਿਚ (ਦੁਸ਼ਾਲਾ) ਛੁਪਾਕੇ।

ਨਿਧਾਨ^੧ ॥੧੩॥ ਆਇ ਸਮੀਪ ਬੁਝਿਬੈ ਕੀਨਿ । ‘ਕਹਾਂ ਰੰਕ ਕੇ ਕਰ ਤੁਮ ਦੀਨ?’ ਕਹਾਂ ਪਠਯੋ, ਕਯਾ ਲਯਾਵਨਿ ਕਰੈ? ਗਮਨਯੋਂ ਨਗਰ ਛਿੱਪ੍ਰਤਾ ਧਰੈ’ ॥੧੪॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਹ ਸਕਲ ਬਤਾਈ । ‘ਹਮ ਕੋ ਛੁਪਾ ਲਗੀ ਅਧਿਕਾਈ । ਕੁਛ ਪਕਵਾਨ ਮੰਗਾਵਨ ਠਾਨਾ । ਤੁਮ ਭੀ ਛੁਪਤਿ ਕੀਜਿ-ਯਹਿ ਖਾਨਾ’ ॥ ੧੫ ॥ ਮਤੀਦਾਸ ਬੋਲਯੋ ਕਰ ਜੋਰਿ । ‘ਮੁਝ ਫਿਰ ਹੁਤੇ ਰਜਤਪਣ ਯੋਰ । ਸੋ ਪਠਿ ਦੇਤਿ ਛਾਪ ਕਜੋਂ ਦਈ । ਜਿਸ ਮਹਿ ਬੱਜ੍ਰ^੨ ਮੋਲ ਬਹੁ ਮਈ ॥ ੧੬ ॥ ਬਹੁਰ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਬਿਗਰਹਿ ਰੰਗ । ਰਹੈ ਨ ਅਸ ਜੇ ਪਹਿਰਹੁ ਅੰਗ । ਅਪਰ ਬਸਤ੍ਰ ਲੇ ਕਰਿ ਸਿਖ ਜਾਤੇ । ਆਨਤਿ ਛਿੱਪ੍ਰ ਜਥਾ ਰੁਚਿ ਖਾਤੇ’ ॥੧੭॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕਹਯੋ ‘ਬਿਲਮ ਇਮ ਲਾਗਤਿ ਪੁਰਿ ਰਜਾਤਾ ਭੋਜਨੈ, ਗਾ ਭਾਗਤਿ^੩ । ਖੁਰਜੀ ਖੋਲਿ ਰਜਤਪਣ ਲੇਤਿ । ਸਿਖ ਸੁਚੇਤ ਕਰਿ^੪ ਤਿਸ ਕੇ ਦੇਤਿ ॥ ੧੮ ॥ ਗਰੀ ਬਜਾਰ ਨਹੀਂ ਜਿਨ ਹੋਰਾ । ਆਵਤਿ ਜਾਤੇ ਲਾਗਤਿ ਦੇਰਾ’ । ਬਾਕ ਅਪੁਰਬ ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਨਿਕੈ । ਤੁਸਨਿ ਠਾਨਿ ਰਹਯੋ ਮਨ ਗੁਨਿ ਕੈ ॥ ੧੯ ॥—ਇਨਹੁ ਕਹੀ ਨਹਿ ਕਬਿਹੂ ਐਸੇ । ਕਹਾਂ ਛੁਪਾ ਅਰੁ ਬੋਲਹਿ ਕੈਸੇ । ਕੋ ਜਾਨਹਿ ਕਯਾ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ! ਦਈ ਛਾਪ ਹੀਰਾ ਬਿਚ ਖਚੀ—॥ ੨੦ ॥ ਬਿਸਮਤ ਸਿੱਖਨਿ ਸੰਗ ਸੁਨਾਇ। ਸਤਿ-ਗੁਰ ਵੇਰਯੋ ਅਪਰ ਸੁਭਾਇ । ਬੰਧਿ ਤੁਰੰਗ ਤਰੋਵਰ ਸਾਥ । ਬੈਠੇ ਆਇ ਸਕਲ ਫਿਰਾ ਨਾਥਾ ॥੨੧॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਐਸੇ ਫੁਰਮਾਇ ‘ਰਹੀਅਹਿ ਪਿਖਤਿ ਅਜਾ^੫ ਸਮੁਦਾਇ । ਚਲੀ ਨ ਜਾਇ ਗਰੀਬ ਅਯਾਲੀ। ਆਵਤਿ ਲਗਿ ਸਭਿ ਰਖਹੁ ਸੰਭਾਲੀ’ ॥੨੨॥ ਤਬਿ ਸਿੱਖਨਿ ਮਾਨਯੋਂ ਕਰ ਜੋਰਿ । ਦੇਖਤਿ ਰਹੇ ਅਜਾ ਕੀ ਓਰ । ਅਬਹਿ ਅਯਾਲੀ ਕੋ ਜੁ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ । ਸੁਨੀਅਹਿ ਗਨ ਸ੍ਰੋਤਾ ਅਵਿਦਾਤ ॥ ੨੩ ॥ ਲੇ ਕਰਿ ਛਾਪ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਗਯੋ । ਬਡੇ ਬਜਾਰ ਪ੍ਰਵੇਸਤਿ ਭਯੋ । ਦੇਖੀ ਜਾਇ ਹਾਟ ਹਲਵਾਈ । ਜਹਿ ਨਾਨਾ ਬਿਧਿ ਬੰਦ ਮਿਠਾਈ ॥ ੨੪ ॥ ਖਰੋ ਹੋਇ ਕਰਿ ਹਾਥ ਉਭਾਰਾ । ਦੇਤਿ ਮੁੰਦਰੀ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ। ਇਹ ਰਾਖਹੁ ਗਹਿਲਾ ਫਿਰਾ^੬ ਲੈਹੋਂ। ਦੇਇ ਰਜਤਪਣ ਸੋਦਾ ਦੇ ਹੋ’ ॥੨੫॥ ਜਬਹਿ ਬਾਨੀਅਹਿ ਕਰ ਮਹਿ ਲੀਨਿ। ਬਹੁ ਮੋਲਾ ਪਿਖਿ ਹੀਰਾ ਚੀਨਿ । ਮਨ ਬਿਸ-

^੧ਕੀਤੀ ਕਿਰਿਆ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਦੇਖਕੇ । ^੨ਹੀਰਾ । ^੩ਭੱਜਾ ਗਿਆ ਹੈ । ^੪ਸਿਖ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਦੇ(ਭਾਵ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪਤੇ ਦੱਸਦੇ) । ^੫ਬੱਕਰੀਆਂ । ^੬ਇਹ ਅਪਨੇ ਪਾਸ ਰਹਿਣੇ ਰੱਖ ਲਵੇ ।

ਮਾਨਜੇ ਬੁਝਨਿ ਠਾਨਜੇ। 'ਇਹ ਤੈਂ ਕਹਹੁ ਕਹਾਂ ਤੇ ਆਨਜੇ॥੨੬॥ ਕਿਸ
ਉਮਰਾਵ ਹਾਥ ਕੀ ਅਹੈ। ਤੋਹਿ ਉਚਿਤ ਨਹਿ, ਕਿਮ ਤੂੰ ਕਹੈ'। ਤਸਕਰ
ਕਰਿ ਚੋਰੀ ਕਹੁ ਲਜਾਯਹੁ। ਕੈ ਬੰਚਕ ਹਤਿ ਕਰਿ ਕਿਸ ਆਯਹੁ ॥੨੭॥
ਕਹਹੁ ਸਾਚ ਨਤੁ ਦੇਉ ਗਹਾਇ। ਇਹ ਸੋਦਾ ਮੋਕਹੁ ਦੁਖਦਾਇ'। ਡਰਤਿ
ਅਯਾਲੀ ਸਕਲ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਇਕ ਉਮਰਾਵ ਬਾਗ ਮਹਿ ਆਯੋ ॥ ੨੮ ॥
ਦੇ ਮੋਕਹੁ ਹਿਤ ਪਠਜੇ ਮਿਠਾਈ। ਨਹਿ ਚੋਰੀ ਕਰਿ ਮੈਂ ਇਹ ਪਾਈ।
ਦੇਹਿ ਰਜਤਪਣ ਤਬਿ ਇਹ ਲੈਹੈ'। ਛੁਪਿਤ ਛਿੱਪ੍ਰ, ਇੱਛਤ ਸੋ ਖੈ ਹੈ' ॥
੨੯ ॥ ਧੀਰਜ ਬਾਕ ਸੁਨੇ ਹਲਵਾਈ। ਗਹੀ ਤਰਾਜੂ ਤੁਲਨਿ ਮਿਠਾਈ।
ਜਬਹਿ ਤੋਲ ਕਰਿ ਪਾਵਨ ਲਾਗਾ। ਪੱਲਾ ਕਰਜੇ ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਆਗਾ ॥ ੩੦ ॥
ਪਿਖਤਿ ਅਚੈਥੈ ਹੁਇ ਹਲਵਾਈ। -ਇਹ ਮੂਰਖ ਕਜਾ ਕਰਹਿ ਬੁਰਾਈ।
ਬਸਤੁ ਹਜ਼ਾਰ ਰਜਤਪਣ ਕੇਰਾ। ਹਿਤ ਪਕਵਾਨ ਬਿਗਾਰ ਬਡੇਰਾ ॥ ੩੧ ॥
ਸਹੀ ਚੋਰ ਇਹ ਜਾਨਜੇ ਜਾਇ। ਕੋ ਮਾਲਿਕ ਅਸ ਬਸਤੁ ਗਵਾਇ। ਬਡ
ਮੂਰਖ ਕੀਮਤਿ' ਨਹਿ ਜਾਨਹਿ। ਲਜਾਇ ਚਰਾਇ ਬਿਗਾਰਨਿ ਠਾਨਹਿ-॥
੩੨ ॥ ਉਠਜੇ ਹਾਠ ਪਰ ਤੇ ਹਲਵਾਈ। ਗਹੀ ਭੁਜਾ ਦਿਓ ਭਾਜ ਨ ਜਾਈ।
ਜਹਿ ਚਬੁਤਰਾ ਬਡ ਕੁਤਵਾਲੀ'। ਤਹਿ ਲੇ ਗਮਨਜੇ ਤ੍ਰਸਤਿ ਬਿਸਾਲੀ॥
੩੩॥ ਬਿੰਦ ਨਰਨਿ ਮੈਂ ਬਿਰ ਕੁਤਵਾਲਾ ਪਕਰਹਿ ਚੋਰ ਧਾਰ ਜਹਿ ਜਾਲ।
ਤਿਹ ਠਾਂ ਠਾਢੇ ਹੋਇ ਪੁਕਾਰਾ। 'ਸੁਨਿ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਜ! ਹਮਾਰਾ ॥
੩੪ ॥ ਇਹ ਬੰਚਕ ਕੈ ਤਸਕਰ ਕੋਈ। ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਹੈਂ ਫਿਰਾ ਦੇਈ।
ਗਹਿਣੇ ਧਰਨਿ ਹੇਤੁ ਇਹ ਲਜਾਯੋ। ਅਸਮੰਜਸ ਪਿਖਿ ਮੈਂ ਲਖਿਪਾਯੋ॥੩੫॥
ਮਮ ਸਿਰ ਦੋਸ਼ ਨ ਆਵੈ ਕੋਈ। ਤੁਮ ਹਦੂਰ' ਕੀਨਿ ਮੈਂ ਸੋਈ। ਕਰਿ
ਲਿਹੁ ਨਿਰਨੈ ਹੁਇ ਜਿਸ ਭਾਂਤੀ। ਤਸਕਰ, ਬਾਟਪਾਰ ਕਿਹ ਘਾਤੀ' ॥
੩੬ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਦੋਨੋਂ ਛਾਪ ਦੁਸ਼ਾਲਾ। ਧਰਿ ਦੀਨੋ ਸਭਿ ਮਹਿ ਤਿਸ
ਕਾਲਾ। ਪਿਖਿ ਕੁਤਵਾਲ ਬਿਸਾਲੀ ਮੋਲ। ਤਾੜਜੇ ਕਹਿ ਕਰਿ ਕੂਰ ਜਿ
ਬੋਲ ॥ ੩੭ ॥ 'ਕਹਹੁ ਸਾਚ ਨਤੁ ਦੇ ਹੋਂ ਫਾਂਸੀ। ਕਹਿ ਤੇ ਆਨੇ' ਘਾਤ

ਅੰਕਵੇਂ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ (ਗਹਿਣੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ)। ੧. (ਤੂੰ) ਠੱਗ ਹੈਂ। ੨. ਰੁਪਏ ਦੇਕੇ ਉਹ ਵਾਪਸ
ਲੈ ਲਏਗਾ। ੩. ਭੁੱਖਾ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਛੇੜੀ ਖਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੪. ਮੁੱਲ (ਦੁਸ਼ਾਲੇ)
ਦਾ। ੫. ਕੁਤਵਾਲੀ ਦਾ ਚਬੁਤਰਾ। ੬. ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ। ੭. ਧਾੜਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ।

ਬਿਸਾਸੀ^੧ । ਸਕਲ ਖੋਜ ਕੇ ਦੋਹੁ ਬਤਾਇ । ਨਾਹਿ ਤ ਪ੍ਰਾਨ ਤੁਰਤ ਤੁਵ
ਜਾਇ^੨ ॥੩੮॥ ਸਭਿ ਨਰ ਤਿਸਕੇ ਮੁਖ ਕੇ ਹੋਰਤਿ। ਸੁਨਿਬੇ ਹੋਤੁ ਕਹਨਿ ਕੇ
ਪ੍ਰੋਰਤਿ । ਤ੍ਰਸਤਿ ਬਿਸਾਲ ਅਯਾਲੀ ਬੋਲਯੋ । ‘ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਿਸ ਘਰ
ਫੋਲਯੋ’ ॥ ੩੯ ॥ ਨਹਿ ਬਟਵਾਰ ਨ ਬੰਚਕ ਕੋਈ । ਸੁਨਿਯਹਿ ਬ੍ਰਿਥਾ
ਜਥਾ ਇਹ ਹੋਈ । ਅਜਾ ਚਰਾਵਤਿ ਵਹਿਰ ਫਿਰੀਤਾ । ਆਯੋ ਉਪਬਨ
ਨਿਕਟਿ ਤਿਖੰਤਾ ॥ ੪੦ ॥ ਤਹਿ ਉਮਰਾਵ ਮਹਾਨ ਸਮਾਨਾ । ਉਤਰਯੋ
ਆਨਿ ਤੁਰਤ ਹੀ ਜਾਨਾ । ਆਵਤਿ ਮੇ ਕਹੁ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਯੋ । ਦੀਨਿ
ਮੰਦਰੀ ਹਾਥ, ਅਲਾਯੋ ॥੪੧॥—ਇਸ ਕੇ ਧਰਿ^੩ ਲੇ ਆਓ ਮਿਠਾਈ । ਬੀਚ
ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਲੇਹੁ ਪਵਾਈ—। ਆਨਿ ਉਤਾਇਲ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀਨੀ । ਲਖਿ ਕਰਿ
ਤਸਕਰ ਭੁਜ ਗਹਿ ਲੀਨੀ^੪ ॥ ੪੨ ॥ ਬਰਜਿ ਬਰਜਿ ਮੈਂ ਇਹ ਸਮੁਝਾਯੋ ।
ਨਾਹਕ ਜਬਰੀ ਤੋ ਗਹਿ ਲਾਯੋ । ਉਪਬਨ ਬਿਥੈ ਖਸਟ ਅਸਵਾਰ ।
ਜਾਨਹੁ ਤਸਕਰ ਕੇ ਬਟਪਾਰ ॥ ੪੩ ॥ ਕੈ ਕਿਸ ਥਲ ਕੇ ਬਡ ਸਰਦਾਰ ।
ਸਾਧੁ ਅਸਾਧੁ ਲੇਹੁ ਨਿਰਧਾਰ । ਕਹੈ ਨ ਕੂਰ, ਹੋਰਿ ਤਿਨ ਲੀਜਹਿ ਬੂਝਹੁ
ਚਲਿ ਕਰਿ ਨਿਰਨੈ ਕੀਜਹਿ ॥੪੪॥ ਮੇ ਮਹਿੰ ਦੇਸ਼ ਹੋਇ ਜੇ ਕੋਈ । ਚਹੁ
ਸਾਸਨਾ ਦੀਜਹਿ ਸੋਈ^੫ । ਇਮ^੬ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਹੀ ਲਖਯੋ ਅਯਾਲੀ ।
ਨਿਰਨੈ ਕਰਿਬੇ ਚਹਯੋ ਬਿਸਾਲੀ ॥੪੫॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦ੍ਰਾਵਸ
ਰਾਸੇ ‘ਅਯਾਲੀ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਖਬਟ ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥੩੬॥

੩੭. [ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੁਨਿ ਅਦਾਲਤੀ^੧ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਸਾਚ ਲਖਨਿ ਕੇ ਹੋਤੁ । ਜੁਗਲ
ਸਿਪਾਹੀ ਸੋ^੨ ਕਹਯੋ ‘ਗਮਨਹੁ ਸੰਗ ਸੁਚੇਤ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਉਪਬਨ
ਬਿਥੈ ਜਾਹੁ ਇਸ ਸੰਗ । ਪਿਖਹੁ ਤਹਾ ਅਸਵਾਰਨਿ ਢੰਗ । ਨਾਉਂ ਗਾਉਂ
ਬੂਝਹੁ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ । ਆਵਨਿ ਜਾਨਿ ਕਹਾਂ ਕੋ, ਜਾਤੀ^੩ ॥ ੨ ॥ ਕਿਸ
ਥਲ ਕੇ ਹੁਇ ਹੈਂ ਸਰਦਾਰ ? । ਨਾਹਿ ਤ ਲਖੇ ਪਰਹਿ ਬਟਪਾਰ । ਮਾਲ
ਖਸੇਟਨਿ ਕਿਸ ਕੇ ਆਏ । ਬੈਠਿ ਵਹਿਰ ਜਿਨ ਅਸਨ ਮੰਗਾਏ ॥੩॥ ਜਿਮ
ਭਾਜਹਿ ਨਹਿ, ਸੇ ਗਤਿ ਕੀਜੈ। ਭੋਦ ਮਧੁਰ ਬਾਕਨਿ ਤੋ ਲੀਜੈ । ਇਕ ਤਹਿ
^੪ਹੋ ਵਿਸਾਹ ਘਾਤ ਕਰਨੇ ਵਲੇ । ^੫ਮੈਂ ਚੋਰ ਹੋਕੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ।
^੬(ਗਹਿਣੇ) ਧਰਿਕੇ । ^੭(ਇਸ ਹਲਵਾਈ ਨੇ ਮੇਰੀ) ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ ਹੈ । ^੮ਪਿਛਲੇ ਅੰਸੂ ਦੇ
ਅੰਕ ੩੪ ਤੋਂ ਅਦਾਲਤੀ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ‘ਕੁਤਵਾਲ’ ਸਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ^੯ਕਿਸ ਜਾਤ ਦੇ ਹਨ ।

*ਪਾ:—ਜਬਿ ।

ਰਹਹੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਇਕ ਆਵੈ । ਜਥਾ ਹੋਇ ਤਿਸ ਆਨਿ ਸੁਨਾਵੈ ॥੪॥ ਕਰਜੈ
ਅਗਾਰੀ ਤਬਹਿ ਅਯਾਲੀ । ਚਲੇ ਸਿਪਾਹੀ ਸਾਥ ਉਤਾਲੀ । ਖੜਗ ਸਿਪਰ
ਜਿਨ ਧਾਰਨਿ ਕੀਨਿ । ਉਪਬਨ ਕੋ ਗਮਨੇ ਸੰਗ ਲੀਨ ॥ ੫ ॥ ਆਵਤਿ
ਦੇਖਿ ਦੂਰ ਤੇ ਜਥੈ । ਮਤੀਦਾਸ ਇਸ ਬੋਲਨੇ ਤਥੈ । ‘ਪਠਨੋ ਆਪ ਕੋ
ਆਵਤਿ ਸੋਈ ॥ ਆਨਨੋ ਅਸਨ ਭਿ ਨਾਹਿਨ ਸੋਈ’ ॥੬॥ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਨੇ । ‘ਆਵਤਿ ਉਹੀ ਠੀਕ ਤੁਮ ਲਹਨੇ । ਤਉ ਜਾਨੀ
ਅਹਿ ਬਨਨੇ ਕਸੂਤ ॥ ਆਨੇ ਸੰਗ ਦੋਇ ਜਮਦੂਤ ॥੭॥ ਨਹਿ ਸੋਦਾ ਆਨਨੋ
ਇਸ ਲਖੀਯਤਿ । ਅੰਗੁ ਜੁਗਨਿ ਕੇ ਛੂਛੇ ਪਿਖੀਯਤਿ’ । ਸੁਨਿ ਕੈ
ਮਤੀਦਾਸ ਤੇ ਆਇ । ਗੁਰੁ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤੇ ਭੇ ਬਿਸਮਾਇ ॥ ੮ ॥ ਪਾਨ
ਅਯਾਲੀ ਕੇ ਪਕਵਾਨ । ਅਨਵਾਵਨਿ ਕਹਿ ਚਾਹਤਿ ਖਾਨ । ਜੇ ਨਿਤ ਸੁਚਿ
ਸੋਂ ਕਰਤਿ ਅਹਾਰ । ਅਬਿ ਬਿਲੋਕਿ ਕਨਾ ਕੀਨਿ ਉਚਾਰ ॥ ੯ ॥ ਦੋ
ਜਮਦੂਤ ਆਵਤੇ ਸਾਥ । ਕਹਾਂ ਰਚੀ ਗਤਿ ਇਸ ਬਿਧਿ ਨਾਥ—। ਕਰਹਿ
ਬਿਚਾਰਨਿ ਕੋ ਬਹੁ ਬਾਰੀ । ਨਹਿ ਬੋਲੇ, ਪ੍ਰਣ ਗੁਰੁ ਅਨੁਸਾਰੀ ॥੧੦॥ ਬ੍ਰਿਧ
ਕੇ ਬੰਸ ਸਾਧ ਗੁਰਦਿੱਤਾ । ਹੋਨਹਾਰ ਪਰ ਮਨ ਦ੍ਰਿੜ ਕਿੱਤਾ ।—ਜੋ ਗੁਰ
ਕਰਹਿ ਭਲੀ ਸਭਿ ਹੋਇ । ਕੋਟਿ ਜਤਨ ਤੇ ਮਿਟਹਿ ਨ ਸੋਇ—॥ ੧੧ ॥
ਇਮੀਲਖਿ ਕੈ ਤੁਸ਼ਨਿ ਹੁਇ ਰਹੇ । ਭਲੀ ਕਿ ਬੁਰੀ ਨਹੀਂ ਬਚ ਕਹੇ ।
ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚੇ ਚਲਿ ਤੀਨੇ । ਉਪਬਨ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨਿ ਕੀਨੇ ॥੧੨॥
ਖਰੇ ਹਜ਼ੂਰ ਗੁਰੁ ਕੋ ਹੋਇ । ਬੂਝੇ ਕਿਤ ਤੇ ਹੁ ਤੁਮ ਕੋਇ ? । ਕਹਾਂ ਨਾਮ
ਕਿਸ ਗਾਮ ਬਸੀਤੇ ? । ਕਿਤ ਤੇ ਆਇ ਕਹਾਂ ਗਮਨੀਤੇ’ ॥੧੩॥ ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਖਧਾਮੁ । ‘ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਹੈ ਹਮ ਨਾਮੁ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ
ਕਰਨਾ ਅਹੈ । ਯਾਤੈ ਗੁਰੁ ਜਗਤ ਮੈਂ ਕਹੈ ॥੧੪॥ ਬਿਚਰਹਿ ਜਿਤ ਕਿਤ
ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ । ਬਿਰ ਹੁਇ ਬਸਹਿ ਨਹੀਂ ਇਕ ਥਾਇ’ । ਇਸ ਸੁਨਿ ਕੈ
ਗੁਰ ਤੇ ਤਿਸ ਠੋਗ । ਗਮਨਨੇ ਏਕ ਸਿਪਾਹੀ ਦੋਗ ॥੧੫॥ ਸੰਗ ਅਯਾਲੀ ਕੇ
ਇਕ ਖਰਜੋਪਭੁ ਨੇ ਤਬਹਿ ਬੁਝਿਓ ਕਰਜੋ ‘ਛਾਪ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਕਹਾਂ ਮਿਠਾਈ
। ਨਹਿ ਆਨਨੋ ਕਛੁ ਨਿਕਟਿ ਇਥਾਈ’ ॥੧੬॥ ਸੁਨਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਕਹਨੇ
ਤਿਸ ਕਾਲਾ । ‘ਗਹਨੇ ਬਾਨੀਏ ਦੇਖਿ ਦੁਸ਼ਾਲਾ । ਚਲਿ ਚਬੁਤਰੇ ਮਹਿ ਪਹੁੰ

‘ਦੋਹਾਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਖਾਲੀ ਆਂਵਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ‘ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਹਿਣ ਦਾ
(ਪਹਿਲੋਂ) ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਹੋਯਾ ਸੀ । ‘ਇੱਥੇ ।

ਚਾਯੋਛੀਨ ਮੋਹਿ ਤੇ ਤਹਾਂ ਰਖਾਯੋ॥੧੭॥ਹੀਰਾ ਹੋਰਿ ਮੰਦਰੀ ਮਾਂਹੀ। ਧਰਿ
ਅਦਾਲਤੀ ਅਪਨੇ ਪਾਹੀ॥ਨਿਰਨੈ ਕਰਨਿ ਹੋਤੁ ਪਠਿ ਦੋਇ।ਇਕ ਤੇ ਗਯੋ
ਬੁਝ ਕਰਿ ਸੋਇ॥੧੮॥ਇਮ ਮੋਕਉ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਨਿ ਗਈ । ਅਬਿ ਗਮਨੋ
ਸਭਿ ਹੀ ਕਹਿ ਦਈ॥ਜਾਇ ਅਯਾਲੀ ਅਜਾ ਸਮੁਾਰੀ । ਗਯੋ ਸਿਪਾਹੀ
ਸਕਲ ਉਚਾਰੀ॥੧੯॥‘ਸੋਢੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੋਗਬਹਾਦਰ । ਮਾਨਤਿ ਸਭਿ ਹਿੰਦੂ
ਜਿਹ ਸਾਦਰ । ਛਾਪ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਹੈ ਤਿਨ ਕੇਰਾ । ਖਟ ਅਸਵਾਰ ਸੰਗ ਤਿਹ
ਹੋਰਾ’ ॥ ੨੦ ॥ ਸੁਨਿ ਅਦਾਲਤੀ ਉਰ ਹਰਖਾਨਾ । ਔਚਕ ਭਲੇ ਆਪਨੋ
ਜਾਨਾ ।—ਜਿਸ ਕੇ ਹਿਤ ਖੋਜਤਿ ਬਹੁ ਦੇਸ਼ । ਗਹਿਨ ਸ਼ਾਹ ਨਿਤ ਚਹੈ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੨੧ ॥ ਆਇ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਅਬਿ ਗਯੋ । ਖੋਜੈ ਕਹੂੰ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਭਯੋ । ਗਹਿ ਕਰਿ ਸੁਧਿ ਕੋ ਦੇਹਿ ਪਠਾਈ । ਸ਼ਾਹੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਹਿ ਅਧਿਕਾਈ
—॥ ੨੨ ॥ ਇਮ ਠਹਿਰਾਇ ਬਿਚਾਰਤਿ ਔਰੇ ।—ਮਮ ਢਿਗ ਅਹੈ ਸਿਪਾਹੀ
ਬੋਰੇ—। ਕਿਲੇ ਦਾਰ ਕੇ ਪਹੁੰਚੈ ਪਾਸ । ਸਰਬ ਬਾਰਤਾ ਕਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
॥ ੨੩ ॥ ‘ਤੁਝ ਮੁਝ ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ ਸ਼ਾਹੁ । ਔਚਕ ਆਇ ਗਯੋ ਗੁਰ
ਪਾਹੁ । ਜਿਸ ਹਿਤ ਕਈ ਬਾਰ ਪਰਵਾਨੇ । ਆਏ ਹੁਤੇ ਪਠੇ ਤਬਿ ਜਾਨੇ ।
੨੪ ॥ ਇਸੀ ਗੀਤਿ ਸਭਿ ਦੇਸ਼ਨਿ ਮਾਂਹੀ । ਸ਼ਾਹੁ ਤਰੀਦ, ਪਾਇ ਕਿਤ
ਨਾਂਹੀ’ । ਪੂਰਬ ਉਤਰ ਪਸ਼ਚਮ ਵੱਛਣ । ਖੋਜਤਿ ਚਹੈ ਨ ਲਹੈ
ਬਿਚੱਛਣ’ ॥ ੨੫ ॥ ਸੋ ਤੁਮ ਫਤੇ ਲੇਹੁ ਇਸ ਕਾਲਾ।ਗਹਿ ਲੀਜਹਿ ਗੁਰ ਕੋ
ਦਰਹਾਲਾ’ । ਸੁਖ ਸੇਂ ਗਾਖਹੁ ਦੁਰਗ ਮਝਾਰੇ । ਸੁਧਿ ਪਠਿ ਦੇਹੁ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ
ਦਾਰੇ’ ॥ ੨੬ ॥ ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਦੋਨਹੁ ਹਰਖਾਏ । ਬ੍ਰਿੰਦ ਸਿਪਾਹੀ ਕਰਿ
ਇਕ ਥਾਏ।ਚਲਯੋ ਦੁਰਗਪਤਿ ਅਰ ਕਤਵਾਲ । ਬੋਲਤਿ ਮੋਦਤਿ ਕਰਤਿ
ਉਤਾਲ॥ ੨੭ ॥ ਜੋ ਉਪਬਨ ਕੀ ਹੈ ਵਿਸ਼ਿ ਚਾਰ’ । ਪਠੇ ਚਾਰ ਸੈ ਤਹਿ
ਅਸਵਾਰ । ‘ਬਨਿ ਸੁਚੇਤ ਹੂਜਹਿ ਸਭਿ ਠਾਢੇ । ਹੋਹਿ ਨ ਅਸ ਭਾਜੈ ਬਨਿ
ਗਾਢੇ ॥ ੨੮ ॥ ਵਹਿਰ ਬਾਗ ਤੇ ਬਿਰ ਸਭਿ ਰਹੋਯਹਿ।ਨਿਕਸਿ ਨ ਭਾਜਹਿ
ਦਿਢ ਹੈ ਲਹੀਯਹਿ’ । ਆਪ ਪ੍ਰੇਵੇਸੇ ਅੰਤਰ ਜਾਇ । ਲਿਏ ਸੰਗ ਮਾਨਵ
ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੨੯ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਠੇ ਜਾਇ ਨਿਹਾਰੇ । ਦੋਨਹੁ ਠਾਢੇ ਭਏ

‘(ਸੋ) ਹੁਣ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਸਾਰੀ ਗਲ ਮੈਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ‘ਅਸਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਫੋਆਂ ਨੂੰ
ਦੇਖਿਆ । ‘(ਪਰ) ਲੱਭੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿਤੇ ਛੀ । ‘ਚਤੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਲੱਭੇ (ਅ) । ਚਤੁਰ (ਗੁਰੂ
ਜੀ ਨੂੰ) ਨਾ ਲੱਭ ਸਕੇ । ‘ਛੇਤੀ । ‘ਚਾਰ ਪਾਸੇ ।

ਅਗਾਰੇ । ਬੂਝਨਿ ਲਗੇ 'ਗੁਰੂ ਤੁਮ ਅਹੈ ? ਨਾਮ ਸਮੇਤ ਹਮਹਿ ਸਭਿ
 ਕਹੈ ॥ ੩੦ ॥ ਹਿੰਦੂ ਜਨ ਕੇ ਪੂਜ ਕਹਾਵਹੁ ? ਅਪਨੇ ਬਰਨ ਸਥਾਨ
 ਬਤਾਵਹੁ' । ਸੁਨਿ ਤੁਰਕਨਿ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਕਹੈ 'ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ
 ਅਹੈ ॥੩੧॥ ਹਮ ਤਿਨ ਕੇ ਦਾਸਨ ਕੇ ਦਾਸੇ ਮੱਦ੍ਰ ਦੇਸ ਮਹਿ ਬਾਸ ਅਵਾਸੇ।
 ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਾਮ ਹਮਾਰਾ ਕੁਲ ਸੋਢੀ ਜਗ ਮਹਿ ਉਜਿਆਰਾ' ॥੩੨॥
 ਸੁਨਤਿ ਦੁਰਗਪਤਿ ਅਰੁ ਕੁਤਵਾਲੂ । ਲਖੈ ਭੇਦ ਬੋਲੇ ਤਤਕਾਲੂ ।
 'ਹੁਕਮ ਹਮਹੁ ਪਰ ਹਜ਼ਰਤ ਕੇਰਾ । ਪਰਵਾਨਾ ਭੇਜੈ ਬਹੁ ਬੇਰਾ ॥ ੩੩ ॥
 ਇਕ ਹਮ ਪਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਠਾਯੈ । ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਸਭਿਨਿ ਜਨਾਯੈ ।
 -ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੋਊ । ਜਿਸ ਕੋ ਜਿਸ ਥਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਊ ॥੩੪॥
 ਰਖਹੁ ਟਿਕਾਇ ਮਬਰ ਪਹੁੰਚਾਵਹੁ । ਖੋਜਹੁ ਗ੍ਰਾਮ ਨਗਰ ਜਿਹ ਪਾਵਹੁ-।
 ਅਬਿ ਆਗਵਨ ਅਚਾਨਕ ਭਯੈ । ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਕਾਰਜ ਹੁਇ ਗਯੈ ॥੩੫॥
 ਮਿਹਰਵਾਨਗੀ ਹਮ ਪਰ ਧਾਰਹੁ । ਦੁਰਗ ਬਿਖੈ ਡੇਰਾ ਚਲਿ ਡਾਰਹੁ ।
 ਤੂਰਨ ਸੁਧਿ ਲਿਖਿ ਪਠਹਿ ਤੁਮਾਰੀ । ਸੁਨਹਿ ਸ਼ਾਹੁ, ਜਿਮ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰੀ
 ॥ ੩੬ ॥ ਹੁਇ ਹੈ ਤਥਾ, ਕਿ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਵੈ । ਕੈ ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਤੁਮ
 ਕੋ ਛੁਟਕਾਵੈ । -'ਕਸੈਂ ਤੁਮ ਗਹਹੁ-? ਆਵਿ ਇਸ ਬਾਤ । ਜੇ ਹਮ ਕਹੁ
 ਬੂਝਹੁ ਬਿਰਤਾਂਤ ॥ ੩੭ ॥ ਹਮ ਤੋ ਉੱਤਰ ਲਹਹੁ ਨ ਕੋਈ' । ਜਾਨਹਿ
 ਹਜ਼ਰਤ, ਕਰਹਿ ਸੁ ਹੋਈ । ਕਹਨਿ ਸੁਨਨਿ ਕੀ ਚਾਹਿ ਨ ਰਾਖਹੁ ।
 ਚਲਿਓ ਦੁਰਗ ਬਿਖੈ ਅਭਿਲਾਖਹੁ' ॥ ੩੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬੀਰ ਧੀਰ ਗੀਭੀਰ ।
 ਚਵਿਥੇ ਤੁਰੰਗ ਮੰਗਾਯਹੁ ਤੀਰਾਭਏ ਅਰੁਵਿ ਬਾਗ ਤੇ ਚਾਲੇ । ਪੰਚਹੁ ਸਿੱਖ
 ਭਏ ਚਵਿ ਨਾਲੇ ॥ ੩੯ ॥ ਸੰਗ ਦੁਰਗਪਤਿ ਅਰੁ ਕੁਤਵਾਲ । ਪੀਛੈ ਚਢੇ
 ਜਾਹਿ ਗੁਰ ਨਾਲ । ਹੈਂ ਅਸਵਾਰ ਚਾਰ ਸੈ ਜੋਈ । ਚਾਰੋਂ ਦਿਸ਼ਿ ਹੈ ਗਮਨੇ
 ਸੋਈ ॥੪੦॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਚਲਿ ਪੰਥ ਮਝਾਰੀ । ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਦੁਰਗ ਮਝਾਰੀ ।
 ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ ਦੀਨਿ ਹਿਤ ਡੇਰੇ । ਉਤਰਿ ਪਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਿਸ ਬੇਰੇ
 ॥ ੪੧ ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਹਿਤ ਤਿਨ ਅਰੁ ਦਾਨਾ ਲੀਨਿ ਮੰਗਾਇ ਖਰਚ ਜਸ
 ਜਾਨਾ । ਪਾਕ ਸਿੱਧ ਕਰਿ, ਅਚਯੋ ਅਹਾਰਾ । ਸੁਪਤ ਜਥਾ ਸੁਖ ਗਤਿ
 ਮਝਾਰਾ ॥੪੨॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ ਰਾਸੇ 'ਆਗਾਰੇ ਦੁਰਗ' ਪ੍ਰਸੰਗ
 ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਸਪਤ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੭ ॥

*ਪੰਜਾਬ । *ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ । *ਭਾਵ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਿ-ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਸਾਨੂੰ ਫੜਦੇ
 ਹੋ ?-ਸਾਥੋਂ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਦਿਆਂਗੇ । *ਰਸੋਈ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ।

੩੮. [ਦਿੱਲੀ ਆਉਣਾ]।

ਵੇਹਰਾ ॥ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੁਰਗ ਬਿਰੇ ਇਸ ਰੀਤਿ। ਤੁਰਕ
 ਹਰਖ ਉਰ ਮਹਿ ਅਧਿਕ ਜਾਨਿ ਦੀਨ ਕੀ ਜੀਤ^੧ ॥ ੧ ॥ ਰੇਪਈ ॥ ਹੋਨ-
 ਹਾਰ ਮੂਰਖ ਨਹਿ ਜਾਨਹਿ। ਅਪਨੀ ਜਗ ਲਗੀ ਕੇ ਹਾਨਹਿ। ਸੰਗ
 ਦੁਰਗਪਤਿ ਕੇ ਕੁਤਵਾਲਮਿਲਿ ਮਸਲਤ ਕੀਨਸਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੨ ॥ ਲਿਖੀ
 ਬਨਾਇ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਤਬਿ ਅਰਜੀ^੨ ਹਜ਼ਰਤ ਪਾਇ ਆਪ ਕੀ ਮਰਜੀ। ਹੀਂਦੁਨਿ
 ਗੁਰ ਸ਼੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰ। ਰਾਖਯੋ ਰੋਕਿ ਦੁਰਗ ਮਹਿ ਸਾਦਰ ॥ ੩ ॥ ਉਤਰੇ
 ਹੁਤੇ ਬਾਗ ਮਹਿ ਆਇ। ਹਮ ਤੂਰਨ ਗਮਨੇ ਸੁਧਿ ਪਾਇ। ਪੰਚ ਸੰਧੂਰ
 ਸਾਥ ਜਿਨ ਔਰ। ਆਨੇ ਸਾਥ ਜਾਇ ਤਿਸ ਠੋਰ ॥ ੪ ॥ ਅਬਿ ਰਾਵਰ
 ਕੀ ਮਰਜੀ ਜੈਸੇ। ਲਿਖਿ ਪਰਵਾਨਾ ਪਠੀਅਹਿ ਤੈਸੇ^੩। ਇਮ ਕਾਗਦ ਪਰ
 ਲਿਖਯੋ ਬਨਾਈ। ਕਹਯੋ ਸੰਧੂਰ ਸੰਗ ਸਮਝਾਈ ॥ ੫ ॥ ‘ਨਹਿ ਬਿਲਮਹੁ
 ਬਿਸਰਾਮਹੁ ਥੋਰਾ’^੪। ਦੋਰਯੋ ਜਾਹੁ ਲਾਹਿ ਕੀ ਓਰਾ। ਪਹੁੰਚਹੁ ਜਾਇ ਦੇਹੁ
 ਤਬਿ ਅਰਜੀ। ਪਵਿ ਕਰਿ ਲਿਖਹਿ ਬਹੁਰ ਨਿਜ ਮਰਜੀ ॥ ੬ ॥ ਸਭਿ ਸੁਧਿ
 ਦੇਇ, ਆਉ ਤਤਕਾਲਾ। ਲੇ ਇਨਾਮ ਕੇ ਦਰਬ^੫ ਬਿਸਾਲਾ^੬। ਸੁਨਿ ਸੰਧੂਰ
 ਹਯ ਦੀਨਿ ਨਿਹਾਰੀ। ਜੀਨ ਪਾਇ ਕੀਨਸਿ ਅਸਵਾਰੀ ॥ ੭ ॥ ਦਿੱਲੀ
 ਕੇ ਮਗ ਕੇ ਤਬਿ ਚਾਲਾ। ਬਿਲਮ ਬਿਹੀਨਾ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਬਿਸਾਲਾਨਿਸ ਬਾਸੁਰ
 ਮਹਿ ਪੰਥ ਪਯਾਨਹਿ। ਅਧਿਕ ਥਕਹਿ ਬਿਸਰਾਮ ਸੁ ਠਾਨਹਿ ॥ ੮ ॥
 ਦਿਨ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਯੋ ਆਈ। ਅਰਜੀ ਸ਼ਾਹੁ ਸਮੀਪ ਪਠਾਈ। ਨਵੀ-
 ਸੀਦ ਨੋ ਖੋਲਿ ਸੁਨਾਈ। ‘ਹੀਂਦੁਨਿ ਗੁਰੂ ਲੀਨਿ ਅਟਕਾਈ’ ॥ ੯ ॥
 ਸੁਨਿ ਹਰਖਯੋ ਮੂਰਖ ਚਵਗੱਤਾ। ਅਵਨੀ ਰਾਜ ਤੇਜ ਮਦਮੱਤਾ^੭। ਕਹਿ
 ਤੂਰਨ ਉਮਗਵ ਚਢਾਯੋ। ਲਸਕਰ ਸੰਗ ਸਮੂਹ ਪਠਾਯੋ ॥ ੧੦ ॥ ਸਭਿ
 ਹਜ਼ਾਰ ਦ੍ਰਾਦਸ ਅਸਵਾਰ^੮। ਚਲੇ ਆਗਰੇ ਪੰਥ ਮਝਾਰ। ਨਰ ਪਠਿ ਪੁਨ
 ਕੀਨਸਿ ਤਕਰਾਈ। ‘ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਰਾਖਹੁ ਚੁਕਸਾਈ ॥ ੧੧ ॥
 ਅਜਮਤਵੰਤਿ ਕਿਤਿਕ ਕਹਿ ਜਗ ਮਹਿ’। ਫਲਬਲ ਕਰਿ ਛੁਟਿ ਜਾਹਿ

^੧ਤੁਰਕ ਮਜ਼ਹਬ ਦੀ ਜਿੱਤ ਜਾਣ ਕੇ। ^੨ਜੜਾਂ। ^੩(ਰਾਹ ਵਿੱਚ) ਆਰਾਮ ਥੋੜਾ ਕਰਨਾ।

^੪ਇਨਾਮ ਦਾ ਧਨ। ^੫ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਤੇਜ ਦੇ ਅਹੰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਮਸਤਿਆ ਹੋਇਆ।

^੬ਸਾਰੇ ੧੨ ਹਜ਼ਾਰ ਅਸਵਾਰ। ^੭ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਕਈ (ਲੋਕ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਮਾਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

^੮ਇਤਨੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਭੇਜਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕਵਿ ਜੀ ਅੱਗੇ ਆਪ ਹੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।

ਨ ਮਗ ਮਹਿ। ਘਨੇ ਸਿਪਾਹੀ ਜਾਗਤਿ ਰਖੀਅਹਿ। ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਵਿਗ
 ਵਿਗ ਤੇ ਲਖੀਅਹਿ ॥ ੧੨ ॥ ਕੋ ਰਾਜਾ ਰਜਪੂਤ ਨ ਆਵੈ। ਲਰੈ
 ਅਚਾਨਕ ਗੁਰੂ ਛੁਟਾਵੈ। ਤਯੋਂ ਹਿੰਦੂ ਕੋਤਿਕ ਖਗ ਧਾਰੀ। ਕਰਹਿ
 ਮੁਚਾਵਨਿ ਮਰਹਿ ਕਿ ਮਾਰੀ ॥ ੧੩ ॥ ਇਨ ਬਾਤਨਿ ਤੇ ਹੁਇ ਸਵ-
 ਧਾਨ। ਆਨਹੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਗੁਰੂ ਇਸ ਥਾਨ। ਚਿਰੰਕਾਲ ਕੇ ਖੋਜਤਿ ਰਹੇ।
 ਔਚਕ ਭੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਥਿ ਗਹੇ ॥ ੧੪ ॥ ਸਭਿ ਮਹਿ ਬਜਹਿ ਦੀਨ ਕੋ ਡੰਕਾ।
 ਰਾਵ ਰੰਕ ਨਰ ਧਰਹਿ ਅਤੰਕਾ। ਸਿੱਧ ਮਨੋਰਥ ਅਥਿ ਹੁਇ ਮੋਰਾਟੂਟਹਿ
 ਸਭਿ ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੋ ਜ਼ੋਰਾ ॥ ੧੫ ॥ ਸ਼ਰਾ ਬਿਖੋ ਗੁਰ ਜਬਿ ਹੂੰ ਆਇ। ਦਿਜ
 ਆਦਿਕ ਆਪੇ ਬਨਿ ਜਾਇ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਪਿਤਾ ਇਨ ਭਯੋ ॥ ਮੋਰ
 ਪਿਤਾਮੇਂ ਹੂਤਨਿ ਕਿਯੋ ॥ ੧੬ ॥ ਤਬਿ ਰਾਜੇ ਰਜਪੂਤ ਬਵੇਜਾ। ਕਰੇ
 ਛੁਟਾਵਨਿ ਤਿਨ ਭਯ ਭੰਜਾ। ਸੋ ਸਿਮਰਹਿ ਜੇ ਗੁਰ ਉਪਕਾਰਾ। ਕਰਹਿ
 ਬਟੋਰਨਿ ਲਸ਼ਕਰ ਭਾਰਾ ॥ ੧੭ ॥ ਆਨਿ ਲਰਹਿ ਨਹਿ ਲੇਹਿ ਛੁਟਾਇ
 ਯਾਂਤੇ ਜਾਇ ਸੈਨ ਸਮੁਦਾਇ। ਅਪਰ ਤਯਾਰ ਦਿੱਲੀ ਬਨਿ ਰਹੈ ਚਢਹਿ
 ਤੁਰਤੁ ਜੋ ਸੁਧਿ ਅਸ ਲਹੈ ॥ ੧੮ ॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਗਿਨਤੀ ਕਰਿ ਬੰਦ।
 ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਰਚੀ ਬਿਲੰਦ। ਲਸ਼ਕਰ ਚਢਿ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਗਯੋ। ਚਲਹਿ
 ਅਧਿਕ ਹੀ ਸ਼ੁਮ ਬਹੁ ਕਿਯੋ ॥ ੧੯ ॥ ਮਗ ਉਲੇਖਿ ਸਗਰੋ ਜਬਿ ਗਏ।
 ਨਗਰ ਆਗਰੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਸੁਨਤਿ ਦੁਰਗਪਤਿ ਅਰੁ ਕੁਤਵਾਲ।
 ਮਿਲਿਬੇ ਹਿਤ ਨਿਕਸੇ ਤਤਕਾਲ ॥ ੨੦ ॥ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਦੇ ਉਪਹਾਰ।
 ਮਿਲੇ ਸਲਾਮਾਲੇਕ ਉਚਾਰਿ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਤਿਨ ਦਾਨੇ ਕੋਰੀ। ਲਸ਼ਕਰ ਕੀ
 ਸੁਧਿ ਲੀਨਿ ਘਨੇਰੀ ॥ ੨੧ ॥ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਚਲਿ ਆਏ।
 ਨਿਕਟਿ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਭੇਵ ਬਤਾਏ। 'ਹਜ਼ਰਤ ਅਧਿਕ ਤਲਾਸ਼ੀ ਠਾਨਹਿ।
 ਬਹੁ ਦਿਨ ਤੇ ਬਹੁ ਨਗਰ ਬਖਾਨਹਿ ॥ ੨੨ ॥ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਮੈਂ ਬਹੁ ਢਿਰੇ।
 ਨਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੇ ਨਹਿ ਕਿਤ ਬਿਰੇ ॥ ਸਭਿ ਜਹਾਨ ਕੋ ਮਾਲਿਕ ਆਸ।
 ਭਯੋ ਅਧਿਕ ਤੇ ਅਧਿਕ ਸਮਾਜ ॥ ੨੩ ॥ ਕਜੋਂ ਨ ਬਨਹੁ ਤਿਸ ਕੇ ਅਨੁ-

‘ਆਪ ਮਰਨ ਕਿ ਮਾਰ ਕੇ ਛੁਡਾਵਣਾ ਕਰਨ।’ ਡਰ ਪਾਰਨਗੇ। ‘(ਤੁਰਕ) ਬਣ ਜਾਣਗੇ।

‘ਪਹਿਲੋਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜੋਬੰਦ ਜੀ) ਹੋਏ ਹਨ। ‘ਮੇਰੇ
 ਦਾਦੇ (ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ) ਬੁਲਾਏ ਸਨ। ‘ਕੱਠਾ ਕਰਨ।’ ਹੋਰ (ਫੌਜ)। ‘(ਤੇ) ਨਾਂ ਹੀ (ਆਪ)
 ਕਿਤੇ ਟਿਕੇ ਹੋ।’ ਭਾਵ ਔਰੰਗ।

ਸਾਰੀ । ਸੁਧਰਿ ਜਾਇ ਸਭਿ ਬਾਤ ਤਿਹਾਰੀ' । ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮੁਖ
 ਕਹੈ॥੨੪॥ ਇਕ ਖੁਦਾਇ ਕੋ ਸਕਲ
 ਜਹਾਨ । ਸਿਰਜਹਿ, ਪੋਖਹਿ, ਹਰਹਿ ਨਿਦਾਨ' । ਰੇਕ ਰਾਵ ਸਭਿ ਜਗ
 ਮਹਿ ਰਹਿਈ॥੨੫॥ ਸ਼ਾਹ ਖੇਟ ਕਿਸ ਲਹਿਈ' ॥ ੨੫ ॥ ਹਮ ਸੇਂ ਕਾਜ
 ਸ਼ਾਹ ਕੋ ਕਹਾਂ । ਰਾਜ ਨ ਵਿਰਸੇਦਾਰ ਨ ਲਹਾਂ । ਦਰਵੇਸ਼ਨਿ ਕੀ ਰੀਤਿ
 ਹਮਾਰੀ । ਯਾਂਤੇ ਹਮ ਸ਼ਿਕਾ ਨਹਿ ਧਾਰੀ' ॥ ੨੬ ॥ ਪੁਨ ਉਮਰਾਵ ਕਹਤਿ
 ਹਮ ਆਏ । ਚਲਹੁ ਸਮੀਪੀ ਸ਼ਾਹ ਬੁਲਾਏ । ਕਹਨਿ ਹੋਇ ਜੈ ਕੁਛ,
 ਤਹਿ ਕਹੋ । ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੁਇ ਸਭਿ ਸੁਖ ਲਹੈ॥੨੭॥ ਇਮ ਕਹਿ ਜਾਮਨਿ
 ਸੁਪਤ ਬਿਤਾਈ । ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਤਮਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ । ਡਾਰਿ ਤੁਰੰਗਨਿ
 ਜ਼ੀਨ ਬਿਸਾਲੇ । ਚਵੇ ਗੁਰੂ ਭਾ ਲਸਕਰ ਨਾਲੇ ॥ ੨੮ ॥ ਨਿਕਟਿ ਨਿਕਟਿ
 ਉਮਰਾਵ ਚਲੀਤਾ । ਚਹੁੰ ਇਸ਼ਿ ਮਹਿ ਦਲ ਬਡ ਗਮਨੀਤਾ । ਤੁਪਕਨ ਕੋ
 ਧੁਖਾਇ ਕਰਿ ਤੋੜੇ । ਤਮਾਰੀ ਠਾਨਿ ਕਲਾ ਪਰ ਜੋੜੇ ॥੨੯॥ ਸਾਵਧਾਨਤਾ
 ਕਰਤਿ ਘਨੇਰੇ । ਪੰਥ ਪਯਾਨਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਘੇਰੇ । ਦੀਰਘ ਮਜਲ ਕਰਤਿ
 ਚਲਿ ਆਏ । ਨਿਸ ਬਿਸਰਾਮਹਿ ਦਿਨਹਿ ਸਿਧਾਏ ॥ ੩੦ ॥ ਪੰਚਹੁੰ
 ਸਿੱਖ ਸੰਗ ਗੁਰ ਚਾਲੇ । ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ ਬਿਸਾਲੇ । ਸਿਧ ਰਸੋਈ
 ਕਰਿ ਤਿਪਤਾਵੈਂ । ਜਾਮ ਨਿਸਾ ਤੇ ਨਾਨ ਕਰਾਵੈਂ ॥ ੩੧ ॥ ਬੋਰਨਿ ਦਿਨ
 ਮਹਿ ਪਹੁੰਚੇ ਆਈ । ਪ੍ਰਥਮ ਸ਼ਾਹ ਵਿਗ ਸੁਧਿ ਪਹੁੰਚਾਈ । 'ਹਿੰਦੁਨਿ ਗੁਰ
 ਸ੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰ । ਆਨੇ ਸਹਤਿ ਸੁਚੇਤੀ ਸਾਦਰ' ॥ ੩੨ ॥ ਜਥਾ ਹੁਕਮ
 ਅਥਿ ਰਾਵਰ ਕੇਰਾ । ਤਥਾ ਕਰਹਿ ਕਰਿਵਾਵਹਿ ਢੇਰਾ' । ਸੁਨਿ ਅਵਰੰਗ
 ਆਨੰਦ ਉਰ ਪੀਨੇ' । ਸਭਾ ਮੁਲਾਨੇ ਬੁਝਨਿ ਕੀਨੇ ॥ ੩੩ ॥ 'ਕਿਮ
 ਪਰਖਹਿ ਅਜਮਤ ਕੁਛੁ ਇਨਕੀ । ਦਿਹੁ ਬਤਾਇ ਚਾਤੁਰਤਾ ਮਨ ਕੀ' ।
 ਸੁਨਿ ਦੁਰਮਤਿ ਚਿਤ ਕਹਤਿ ਮੁਲਾਨੇ । 'ਇਕ ਉਪਾਵ ਹਮ ਕਰਹਿ
 ਬਖਾਨੇ ॥ ੩੪ ॥ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਏਕ ਹਵੇਲੀ ਅਹੈ॥ ਸੁਨੀ ਪਰੀ ਨਹੀਂ ਕੋ ਰਹੈ ।
 ਨਹਿ ਬਸਿਬੈ ਕੋ ਕਾਰਨ ਜਾਨੈ । ਰਹੈ ਤਹਾਂ ਕੋ ਪ੍ਰੇਤ ਕਿ ਦਾਨੈ'* ॥ ੩੫ ॥

‘ਵਿਗਾਝ । ‘ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਇਕ ਖੁਦਾ ਦਾ ਹੈ, (ਓਹ ਹੀ) ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਾਲਦਾ ਹੈ ਤੇ
 ਸੰਘਾਰਦਾ ਹੈ ਅੰਤ ਨੂੰ । ‘ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਖੇਟ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇਂਡ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । ‘ਨਾਂ
 (ਸਾਡਾ) ਰਾਜ ਹੈ ਠਾ (ਅਸੀਂ ਉਸਦੇ ਰਾਜ ਦੇ) ਵਿਰਸੇ ਦਾਰ (ਹਿੱਸੇ ਦਾਰ) ਹਾਂ । ‘ਚੁਕਸਾਈ
 ਤੇ ਆਦਰ ਨਾਲ । ‘ਤੱਕੜਾ ਖੁਸ਼ੀ । ‘ਭੂਤ ਕਿ ਦਲਵ ।

*ਪਾ:-ਕਦਾਨੇ ।

ਜੋ ਤਿਸ ਮਹਿ ਨਿਸ ਬਾਸ ਕਰੈਤਾ । ਬਡੇ ਤ੍ਰਾਸ ਕੇ ਪਾਇ ਮਰੈਤਾ । ਲਗੇ
 ਰਜਤਪਣ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ । ਤਜੀ ਸਭਿਨਿ ਸੋ ਡਰ ਉਰ ਧਾਰਿ ॥ ੩੬ ॥
 ਨਹਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਿਨ ਮਹਿ ਭੀ ਕਰੈ । ਮਾਰ ਨ ਦੇਹਿ ਦੇਵ ਤੇ ਡਰੈ । ਪ੍ਰਥਮ
 ਉਤਾਰਹੁ ਗੁਰ ਤਿਸ ਮਾਂਹੀ । ਕਹੇ ਜਿ ਤਹਾਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਹਿ ਨਾਂਹੀ ॥ ੩੭ ॥
 ਤੋ ਤੁਮ ਸ਼ਰਾ ਲੇਹੁ ਮਨਵਾਇਹੁਇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ । ਜੋ ਨਹਿ
 ਮਾਨਹਿ ਕਹਯੋ ਤੁਮਾਰੋ । ਨਿਸ ਬਸਾਇ ਤਿਸ ਘਰ ਮੈਂ ਮਾਰੋ ॥ ੩੮ ॥
 ਸੁਨਿ ਅਵਿਰੰਗ ਜਾਨਿ ਚਤੁਰਾਈ । ਸੰਗ ਮੁਲਾਨੇ 'ਸਾਧ' ਅਲਾਈ ।
 ਆਛੀ ਕਹੀ ਪਰਖਿਥੋ ਹੋਇ । ਜੋ ਕਿਛੁ ਅਜਮਤ, ਲਖੀਯਹਿ ਸੋਇ ॥
 ੩੯ ॥ ਸ਼ਰਾ ਬੀਚ ਜੋ ਅਸ ਨਰ ਆਵਹਿ । ਦੀਨ, ਹਮਾਰੋ ਅਤਿ ਬਿਰ-
 ਧਾਵਹਿ । ਅਸ ਮਸਲਤ ਕਰਿ ਸਭਾ ਮਝਾਰਾ । ਇਕ ਨਰ ਸੋਂ ਤਬਿ ਹੁਕਮ
 ਉਚਾਰਾ ॥ ੪੦ ॥ 'ਤਿਸ ਉਮਰਾਵ ਸੰਗ ਕਹਿ ਜਾਇ । ਜੋ ਗੁਰ ਹੈ ਹਿੰਦੁਨਿ
 ਸਮੁੰਦਾਇ । ਪ੍ਰੇਤ ਭਯਾਨਕ ਜਿਸ ਮਹਿ ਰਹੈ । ਨਹਿਨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਹਿ', ਡਰ
 ਸਭਿ ਲਹੈ ॥ ੪੧ ॥ ਤਿਸ ਮਹਿ ਨਿਸ ਬਿਸਰਾਮ ਕਰਾਵਹੁ । ਏਕਲ ਕੋ
 ਅੰਤਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਾਵਹੁ । ਸੰਗੀ ਤਿਸ ਕੇ ਵਹਿਰ ਉਤਾਰਹੁ । ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਮਹਿ
 ਨਰ ਗਨ ਬਿਰ ਧਾਰਹੁ ॥ ੪੨ ॥ -ਜਾਗਤ ਰਹੋ-, ਕਰਹੁ ਤਕਰਾਈ ।
 ਹੋਇ ਨ ਅਸ ਜੋ ਨਿਕਸਿ ਸਿਧਾਈ' ਸੁਨਤਿ ਗਯੋ ਤਿਨ ਜਾਇ ਸੁਨਾਯੋ ।
 'ਹਜ਼ਰਤ ਏਵ ਹੁਕਮ ਫੁਰਮਾਯੋ' ॥ ੪੩ ॥ ਸੋ ਉਮਰਾਵ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਲੀਨੇ ।
 ਗਯੋ ਸਦਨ ਤਿਸ ਬੁਝਨਿ ਕੀਨੇ । ਲੋਕ ਸੈਂਕਰੇ ਦੇਖਨਿ ਆਏ । ਤਰਜਿ
 ਤਰਜਿ ਕਰਿ ਸਰਬ ਹਟਾਏ ॥ ੪੪ ॥ । ਏਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦ੍ਰਾਵਧ ਰਾਸੇ
 'ਦਿੱਲੀ ਆਗਵਨ ਗੁਰੂ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੩੮ ॥

੩੬. [ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸੀ ਨੇ ਪਥੇ ਫੁੰਡਣੇ । ਮਿੱਠਾ ਖੂਹ ਖਾਰਾ ਹੋਇਆ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਦਿੱਲੀ ਮਹਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਗੁਰੂ ਗਏ ਹਵੇਲੀ ਮਾਂਹਿ । ਉਤਰੇ ਭਯੋ
 ਬਿਤੰਤ ਜਿਮ, ਕਹੈ ਕਥਾ ਪੁਨ ਤਾਂਹਿ ॥ ੧ ॥ ਚੰਪਈ ॥ ਸਰਬ ਪ੍ਰਸੰਗ
 ਸੁਨਾਵੈ ਫੇਰ । ਜਿਮ ਤੁਰਕੋਸ਼ੁਰ ਅਰੁ ਗੁਰ ਕੋਰ । ਅਬਿ ਪਟਣੇ ਕੀ ਕਥਾ
 ਬਖਾਨੈ । ਅਵਸਰ ਇਹਾਂ ਕਹਨਿ ਕੋ ਜਾਨੈ ॥ ੨ ॥ ਜਬਿ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਤ
 ਤਜਿ ਆਏਤਿਨ ਪੀਛੇ ਜਿਮ ਖੇਲ ਮਚਾਏ । ਨਿਤਸ਼ਸਤੁਨਿ ਸੋਂ ਪੋਮਕਰੈਤੀ ।
 ਜਿਸ ਕਿਸ ਤੇ ਮੰਗਵਾਇ ਰਖੰਤੋ ॥ ੩ ॥ ਏਕ ਮੰਚ ਪਰ ਗਾਖਿ ਟਿਕਾਏ ।

‘ਏਤ ਤੋਂ’ ‘ਬਾਬਾਸ਼ਾ’ (ਕੋਈ ਵੀ) ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾਜਿਥੇ ‘ਓਥੋਂ ਦੀ ਕਥਾ ਫੇਰਕਹਾਂਗਾ’ ‘ਸਮਾਂ’

ਤਿਨ ਢਿਗ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਧੂਪ ਧੁਖਾਏ। ਪੁਸ਼ਪ ਅਨੇਕ ਬਰਨ ਅਨਵਾਵੈਂ।
 ਕਬਹੂੰ ਗ੍ਰੀਵ ਮਾਲ ਅਰਪਾਵੈਂ ॥ ੪ ॥ ਕਬਹੂੰ ਅੰਜੁਲ ਭਰਹਿ^੧ ਚਢਾਵੈਂ।
 ਬੰਦਨਠਾਨਹਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈਂ। ਫਿਰਹਿ ਪ੍ਰਦਛਨਾ ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਤੀਨ। ਚੰਦਨ
 ਚਰਚਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁ ਪੀਨ ॥ ੫ ॥ ਢਿਗ ਸ਼ਾਹੁਨਿ ਕੇ ਸਿਸ ਜਬਿ ਆਵੈਂ। ਕਹਿ
 ਮਹਿਮਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੁਨਾਵੈਂ। ‘ਇਹ ਆਛੈ ਛੋਟੇ ਹਮ ਲਾਇਕ। ਕਰਹਿ
 ਪ੍ਰਹਾਰਨ ਰਿਪੁ ਗਨ ਘਾਇਕ’ ॥ ੬ ॥ ਕਰਹਿ ਬਿਲੋਕਨ ਮਾਤੁ ਰੁ ਦਾਦੀ।
 -ਕੜਾ ਲੀਲਾ ਧਾਰਹਿ ਅਹਿਲਾਦੀ। ਰਚਹਿ ਪਿਤਾਮਾ ਸਮ ਕ੍ਰਿਤ ਏਈ।
 ਬਡੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਠਾਨਹਿ ਸੇਈ^੨-॥ ੭ ॥ ਕਰ ਗੁਲੇਲ ਕੇ ਧਾਰਤਿ ਘਨੇ।
 ਤਾਕਹਿ ਦੂਰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਹਨੇ। ਗੁਰ ਘਰ ਮਹਿ ਇਕ ਕੂਪ ਛੁਟੇਰਾ। ਜਿਸ
 ਕੇ ਬਾਰੀ ਮਧੁਰ ਬਡੇਰਾ ॥ ੮ ॥ ਨਿਕਟਿ ਨਿਕਟਿ ਜੇ ਸਦਨ ਬਸੰਤੇ। ਤਹਾਂ
 ਆਨਿ ਕਰਿ ਨੀਰ ਭਰੰਤੇ। ਘਟ ਭਰਿ ਕਰਿ ਲੇ ਜਾਹਿ ਸੁ ਨੀਤਾ।
 ਕਰਹਿ ਪਾਨ^੩ ਕੇ ਹਰਖਤਿ ਚੀਤਾ ॥ ੯ ॥ ਕਈ ਬਾਰ ਦੂਰ ਦੂਰ ਕਰਿ
 ਮਾਰਹਿ। ਘਟ ਕੇ ਫੇਰਿ ਤੁਰਤ ਗੁਰ ਡਾਰਹਿ। ਇਤਿ ਉਤ ਦੇਖਤਿ ਦੁਖ ਕੇ
 ਪਾਇ। -ਕਿਨਹੁ ਅਚਾਨਕ ਕੁੰਭ ਨਸਾਇ^੪ ?-॥ ੧੦ ॥ ਬਰਜਤਿ ਗੁਜਰੀ
 ਮਾਤ ਘਨੇਰਾ। ਇਤ ਉਤ ਧਾਇ ਜਾਇ ਬਹੁ ਬੇਰਾ। ਏਕ ਦਿਵਸ ਇਕ
 ਤੁਰਕਨਿ ਆਈ। ਬਾਰੀ^੫ ਭਰਿਬੇ ਕਹੁ ਉਤਲਾਈ ॥ ੧੧ ॥ ਧਰਿ ਸਿਰ ਪਰ
 ਸਬ ਘਰ ਕੇ ਚਾਲੀ। ਤਬਿ ਗੁਰ ਹਾਥ ਗੁਲੇਲ ਸੰਭਾਲੀ। ਤਾਕਿ ਹਤਯੋ ਕਰ
 ਹਾਲਤਿ ਭਯੋ। ਘਟ ਬਚ ਗਯੋ, ਭਾਲ ਮਹਿ ਹਯੋ ॥ ੧੨ ॥ ਛੁਟਯੋ ਰਕਤ
 ਦੁਖ ਪਾਇ ਘਨੇਰਾ। ਉਰੇ ਬੋਲ ਕਹੈ ਤਿਸ ਬੇਰਾ। ‘ਹਾਇ ਹਾਇ’
 ਕਰਤੀ ਚਲਿ ਆਈ। ਜਹਿ ਬਿਰ ਗੁਜਰੀ ਅਰੁ ਬਡ ਮਾਈ ॥ ੧੩ ॥
 ‘ਉਚ ਅਟਾਰੀ ਤੇ ਮਹਿ ਮਾਰਯੋ। ਲਗਯੋ ਭਾਲ ਮੈਂ ਸ਼ੋਣ ਨਿਕਾਰਯੋ। ਜਾਉਂ
 ਪੁਕਾਰੂ ਮੈਂ ਦੁਖ ਪਾਯੋ। ਤੁਵ ਸੁਤ ਅਤਿ ਉਤਪਾਤ ਉਠਾਯੋ ॥ ੧੪ ॥ ਲੋਕਨਿ
 ਕੇ ਘਟ ਭਗਨਿ ਕਰੰਤੇ। ਧਰਤਿ ਛਿਮਾ, ਲਖਿ ਨਿਕਟਿ ਬਸੰਤੇ। ਕਹਹੁ
 ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਕਰਹਿ ਸਮਾਈ। ਨਹਿ ਤੂੰ ਬਰਜਤਿ ਦੇਖਤਿ ਮਾਈ!
 ॥ ੧੫ ॥ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਆਇੰ ਸਿਪਾਹੀ। ਬਾਧ ਘਾਟ ਬੋਲਹਿ ਤੁਮ ਪਾਹੀ^੬।
 ਸੁਨਿ ਮਾਤਾ ਉਰ ਕ੍ਰੋਧ ਬਿਸਾਲਾ। ਲੇ ਕਰਿ ਛਰੀ ਉਠੀ ਤਤਕਾਲਾ ॥ ੧੬ ॥

^੧ਬੁੱਕ ਡਰ ਕੇ। ^੨ਉਹੀ ਕ੍ਰਿਤ। ^੩ਪੀਂਦੇ ਹਨ। ^੪ਕਿਸਨੇ ਅਚਾਨਕ ਘੜਾ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ^੫ਜਲ।

ਉਚੇ ਬੋਲਇ ਤਾੜਨ ਹੇਤੁ । ਤੂਰਨ ਉਪਰ ਗਈ ਨਿਕੇਤ । ਜਾਨੀ ਸ੍ਰੀ
 ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ-ਮਾਤਾ । ਤਾੜਨ ਕਾਰਨ ਮਨ ਰਿਸ ਰਾਤਾ-॥ ੧੭ ॥ ਦੌਰਿ
 ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਬੀਚ ਅਟਾਰੀ । ਤੁਰਤ ਭੇਰਿ ਦਿਢ ਕੀਨਿ ਕਿਵਾਰੀ । ਸ਼੍ਰੀਖਲ ਕੇ
 ਲਗਾਇ ਤਤਕਾਲਾ । ਬੈਠਿ ਰਹੇ ਨਿਸ਼ਚਿੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥ ੧੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ
 ਦਰ ਦੇਖਿ ਕਿਵਾਰਾ । ਦੇਤਿ ਧਕੇਲਾ ਨਹਿਨ ਉਘਾਰਾ* । ਖਰੀ ਹੋਇ ਕਹਿ
 ਕੂਰ ਬਡੇਰੇ । 'ਨਿਤ ਹੋਰਤਿ ਮੈਂ ਅਵਗੁਨ ਤੇਰੇ ॥ ੧੯ ॥ ਤੁਰਕ ਰਾਜ ਮਹਿ
 'ਕਰਿ ਉਤਪਾਤ । ਤ੍ਰਿਪ ਕੇ ਕੀਨਿ ਗੁਲੇਲੋ ਘਾਤਾ'। ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਬਹੁ ਜਾਤਿ
 ਬਿਲਲਾਵੈ । ਅਬਹਿ ਪੁਕਾਰੂ ਸੋ ਚਲਿ ਜਾਵੈ ॥ ੨੦ ॥ ਕਯਾ ਹਮ ਕਹਹਿ
 ਜਤਨ ਕਯਾ ਕਰੈਂ । ਰਾਜ ਤੁਰਕ ਤੇ ਦੀਰਘ ਡਰੈ' । ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ ਅੰਤਰ
 ਤਿਸ ਕਾਲਾ । 'ਮੈਂ ਨ ਜਾਨਿ ਮਾਰਯੋ ਬਿਚ ਭਾਲਾ ॥ ੨੧ ॥ ਤਾਕਿ ਨਿਸ਼ਾਨੋ
 ਦੀਨਿ ਚਲਾਈ । ਸੋ ਚਲਿ ਤਬਹਿ ਅੱਗੁ ਕੜੈਂ ਆਈ । ਕਹਾਂ ਦੋਸ਼
 ਮੇਰੇ ਇਸ ਮਾਂਹੀ। ਕਯਾ ਹਮ ਤੁਰਕਨਿ ਤੇ ਡਰਪਾਂਹੀ' ॥ ੨੨ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਜਰੀ
 ਕਹਿ 'ਮੈਂ ਮਨ ਜਾਨੀ । ਨਹਿ ਤੂ ਬਸਿਬੇ ਦੇ ਇਸ ਥਾਨੀ । ਥਿਰ ਨ
 ਰਹਹੁ ਇਕ ਛਿਨ ਭੀ ਬੈਠਿ। ਸਾਹੁਨਿ ਬਾਲਿਕ ਬਿੰਦ ਇਕੀਠਿ ॥ ੨੩ ॥ ਕਰਤਿ
 ਰਹਹੁ ਉਤਪਾਤ ਬਡੇਰੇ । ਬਰਜਯੋ ਰਹੈਂ ਨਹੀਂ ਇਕ ਬੇਰੇ' । ਇਮ
 ਬੋਲਤਿ ਉਤਰੀ ਤਰ ਆਈ । ਕ੍ਰੋਧ ਭਰੀ ਇਮ ਗਿਰਾ ਅਲਾਈ ॥ ੨੪ ॥ 'ਸ੍ਰੀ
 ਨਾਨਕ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਰੂਪ । ਤੋ ਖਾਰਾ ਅਬਿ ਹੋਵਹਿ ਕੂਪ । ਨਹਿ ਕੋ ਆਵਹਿ
 ਭਰਿਬੇ ਪਾਨੀ । ਇਹ ਬਿਨਤੀ ਮਮ ਲੀਜਹਿ ਮਾਨੀ' ॥ ੨੫ ॥ ਇਮ ਕਹਿ
 ਤੁਰਕਨਿ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰੀ । ਦੀਨਿ ਦਿਲਾਸਾ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਉਚਾਰੀ । ਪੰਚ
 ਰਜਤਪਨ ਦਏ ਸੁ ਤਾਂਹੀ । ਪਹਿਰਨਿ ਕੋ ਪਟ ਦੇ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਹੀ* ॥ ੨੬ ॥
 'ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਹੀ ਅਯਾਨੋ । ਹਤਤਿ ਹੁਤੋ ਕਿਹ ਤਾਕ ਨਿਸ਼ਾਨੋ । ਔਚਕ
 ਤੂੰ ਚਲਿ ਆਇ ਅਗਾਰੀ । ਲਗਯੋ ਗੁਲੇਲਾ ਭਾਲ ਮਝਾਰੀ ॥ ੨੭ ॥ ਅਬਿ
 ਤੂੰ ਛਿਮਾ ਕਰਹੁ ਨਹਿ ਜਾਹੋ' । ਘ੍ਰਿਤ ਮਿਸਟਾਨ ਖਾਹੁ ਘਰ ਮਾਂਹੋ । ਅਪਰ
 ਖਬਰ ਤੇਰੀ ਹਮ ਲਹੈਂ । ਜਬਿ ਲੋ ਘਾਵ ਭਾਲ ਮੈਂ ਰਹੈ' ॥ ੨੮ ॥ ਦੇਖਿ ਲੋਭ
 ਕੋ ਤੂਸਨਿ ਠਾਨੀ । ਗਮਨੀ ਅਪਨੋ ਘਰ ਤੁਰਕਾਨੀ । ਤਬਿ ਤੋ ਭਯੋ ਕੂਪ
 ਸੋ ਖਾਰਾ । ਪੁਰਿ ਪਟਣਾ ਜਾਨਤਿ ਹੈ ਸਾਰਾ ॥ ੨੯ ॥ ਚਾਰ ਘਟੀ ਲਾਂਗ

*ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ । *ਗੁਲੇਲਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ । *ਪੁਕਾਰੂ ਨਾ ਜਾਓ । *ਪਾ:-ਦੇ ਕਬਿ ਪਾਹੀ ।

ਅੰਤਰਿ ਬਿਰੇ । ਦੁਰ ਕਿਵਾਰ ਉਘਾਰਨਿ ਕਰੇ । ਤਹਿ ਹੀ ਬੈਠਿ ਰਹੇ ਸੁਖ
ਸਾਗਰ । ਤੂਸਨਿ ਠਾਨਿ ਇਕਾਕੀ ਨਾਗਰ ॥੩੦॥ ਸਾਸ ਨਿਕਟਿ ਗੁਜਰੀ
ਪਛੁਤਾਵਤਿ । ਸਕਲ ਬਾਰਤਾ ਆਦਿ ਬਤਾਵਤਿ । ‘ਮੇ ਪ੍ਰਤਿ ਸੁਤ ਕੀ
‘ਕਹਤਿ ਬਡਾਈ।—ਇਨਪਤਿਕੂਲ ਨ ਕਰਿ ਬਿਧਿ ਕਾਈ’ ॥੩੧॥ ਆਜ
ਰੂਧ ਤੇ ਕਹਿ ਦੁਰਬਾਨੀ । ਪਿਖੀ ਚੋਟ ਲਾਗੀ ਤੁਰਕਾਨੀ । ਕਰੋਂ ਕਹਾਂ ਮੈਂ
ਲਖਿ ਉਤਪਾਤਾ । ਘਟ ਪਰ ਕਰਤਿ ਗਲੇਲਨਿ ਘਾਤਾ’ ॥ ੩੨ ॥ ਸੁਨਤਿ
ਨਾਨਕੀ ਤਿਹ ਸਮੁਝਾਵੈ । ‘ਜੋਧਾ ਬਨਹਿ ਬੈਸ ਤਰੁਨਾਵੈ । ਨਹਿ ਬੋਲਹੁ
ਦੁਰ ਬੈਨ ਕਦਾਈ । ਬਾਲ ਆਰਬਲ ਮਹਿ ਚਪਲਾਈ’ ॥ ੩੩ ॥ ਮੈਂ ਅਬਿ
ਜੈਰੋਂ ਆਨੋਂ ਪਾਸ। ਦੇਉਂ ਦਿਲਾਸਾ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿ’ । ਇਮ ਕਹਿ ਬਿਧਾ
ਮਹਾਂ, ਉਠਿ ਕਰਿਕੈ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਮੰਦਿਰ ਪਰ ਚਰਿਕੈ ॥੩੪॥ ਪੋਤਾ ਦੇਖਿ
ਪ੍ਰੇਮ ਬਹੁ ਧਾਰਾ । ਗਹੀ ਬਾਹੁ ਨਿਸ ਅੰਕ ਬਿਠਾਰਾ’। ਮੁਖ ਪਰ ਕਰ ਫੇਰਤਿ
ਦ੍ਰਿਗ ਹੋਰਤਿ । ‘ਚਲਹੁ ਤਰੈ ਕੋ’ ਕਹਿ ਕਹਿ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ॥ ੩੫ ॥ ਚਹਤਿ
ਉਠਾਯੋ ਅੰਕ ਮਝਾਰੀ । ਨਹਿਨ ਉਠਾਯੋ ਜਾਇ, ਸੁ ਭਾਰੀ । ਇਕ ਤੋ ਬਿਧ
ਸਰੀਰ ਬਹੁ ਭਯੋ । ਦੁਤੀਏ ਭਾਰ ਗੁਰੁ ਬਹੁ ਕਯੋ ॥ ੩੬ ॥ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਭਨਤਿ
ਗਹਿ ਭੁਜਾ ਖਰੇ ਕਰਿ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਲੋ ਆਵਤਿ ਭੀ ਤਰਾ’। ਮਧੁਰ ਬਾਕ ਪੁਨ
ਗਜਰੀ ਕਹੈ । ‘ਤੁਰਕ ਰਾਜ ਤੋਂ ਕਜੋਂ ਨਹਿ ਲਹੈ ?’ ॥੩੭॥ ਅਪਨੇ ਅੰਕ
ਬਿਖੈ ਬੈਠਾਇ । ਕਰੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਲੇ ਪਰਚਾਇ । ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਭਾ ਤਜਾਰ
ਅਹਾਰ । ਸੁਪਕਾਰ ਆਨਨੈ ਧਰਿ ਬਾਰ ॥੩੮॥ ਕਹਤਿ ਬਚਨ ਗਰ ਦਿਸ਼ਿ
ਕੇ ਭਏ । ‘ਕੋਤਿਕ ਕਾਲ ਬਿਤਨੈ ਚਲਿ ਗਏ । ਨਹਿ ਸੁਪਿ-ਕੀਨਿ ਪਠਾ-
ਵਨਿ ਕੋਈ । ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਪਹੁੰਚੇ ਨਹਿ ਸੋਈ ॥੩੯॥ ਕਿਸੀ ਥਾਨ ਸੰਗਤਿ
ਅਟਕਾਏ । ਭਾਉ ਬਿਲੋਕਿ ਬਿਰੇ ਲਖਿ ਪਾਏ’ । ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਕਹਿ ਕਰਿ
ਹਰਖਾਏਭੋਜਨ ਕੋ ਕਰਾਇ ਤਿਪਤਾਏ ॥੪੦॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਕਹਤਿ ‘ਨ ਹਮ
ਇਤ ਰਹੈਂ । ਅਪਨੇ ਦੇਸ ਪਯਾਨੈ ਚਹੈਂ । ਪਿਤਾ ਸਮੀਪ ਬਿਰੈਂਗੇ ਜਾਇ ।
ਪਿਖਿ ਪੰਜਾਬਅਨੰਦਪੁਰਿ ਥਾਇ’ ॥੪੧॥ ਸੁਨਿਕੈਮਾਤਾਗੁਜਰੀ ਬੈਨ। ਚਹਤਿ
ਰਿਦੈ ਕਿਮ ਗਮਨੈ ਹੈਂ ਨ’ । ‘ਹੇ ਸੁਤ ! ਦੇਸ ਭਲੋ ਇਹ ਮਾਨਹੁ। ਅਨਿਕ

‘ਬਹੁ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਕੀਤੇ । ‘ਚਤੁਰ (ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜੀ) । ‘ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਬਡਾਈ (ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਜੀ) ਕਿ
ਕਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਛ ਨਾ ਕਰਨਾ । ‘ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਚੰਚਲਤਾ (ਹੌਦੀ
ਹੀ) ਹੈ । ‘ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾਇਆ । ‘ਹੇਠ ਲੋ ਆਈ । ‘ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਜਾਵਣ ।

ਗੀਤਿ ਕੇ ਸੁਖ ਪਹਿਚਾਨਹੁ ॥ ੪੨ ॥ ਜਬਹਿ ਪਿਤਾ ਤੁਮਰੇ ਪੁਰਿ ਜੈ ਹੈਂ ।
 ਦੇਸ਼ ਨਰਨਿ ਕੇ ਓਰ ਪਰਥੈ ਹੈਂ^੧ । ਲਖਹਿ ਬਲਾਵਨਿ ਕੇ ਜਥਿ ਸਮੈਂ ।
 ਭੋਜਹਿ ਲਿਖੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਹਮੈਂ ॥ ੪੩ ॥ ਇਹਾਂ ਮਸੈਦ ਸਿੱਖ ਸਭਿ ਵਾਸ ।
 ਚਹਿਤਿ ਵਸਤੁ ਕੇ ਭੋਜਹਿ ਪਾਸ । ਸਭਿ ਸੁਖ ਸੇਂ ਬਸਿ ਸਮੈਂ ਬਿਤਾਵੈਂ ।
 ਤੁਵ ਪਿਤ ਮਰਜੀ ਬਿਨ ਕਿਮ ਜਾਵੈ^੨ ॥ ੪੪ ॥ ਸੁਨਤਿ ਬਖਾਨਹਿ 'ਪਿਤਾ
 ਗਏ ਜਥਿ । ਹਮ ਕੋ ਆਗਸਾ ਕਰਤਿ ਭਏ ਤਬਿ । ਤਿਨਕੀ ਮਰਜੀ
 ਪਾਇ ਚਲੰਤੇ । ਇਹਾਂ ਨ ਠਹਿਰਹਿ ਇਹੀ ਮਤੰਤੇ' ॥ ੪੫ ॥ ਇਸਿ
 ਬਿਧਿ ਕਹੈ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਬਾਤੀ । ਚਾਹਤਿ ਚਿਤ ਮਹਿ ਪੰਥ ਪ੍ਰਯਾਤੀ^੩ ।
 ਸਿਖ ਮਸੈਦ ਗਨ ਆਇ ਹਮੇਸ਼ । ਠਹਿਰਾਵਨਿ ਹਿਤ ਕਹੈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੪੬ ॥
 ਤਉ ਆਪਨੋ ਹਠ ਕਰਿ ਗਾਵੇ । ਚਲਨਿ ਪੰਜਾਬ ਚਾਓ ਚਿਤ ਬਾਵੇ ।
 ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਕੇ ਸੰਗ ਕਹੈ । 'ਹਮ ਤੋ ਇਸ ਪੁਰਿ ਨਾਹਿਨ ਰਹੈ' ॥ ੪੭ ॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਆਦਿ ਰਾਸੇ 'ਤੁਰਕਨੀ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਉਨ-
 ਚਤ੍ਵਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸ਼ ॥ ੩੯ ॥ ੪੦. [ਪੰਜਾਬ ਜਾਣ ਦੀ ਸਿੱਕ । ਮੁਹਾਢਾ] ।
 ਦੋਹਰਾ ॥ 'ਜੇ ਮਸੈਦ ਸਿਖ ਬਯ ਬਡੇ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰਨ ਕੀ ਗੀਤਿ । ਸੋ ਚਾਹਤਿ
 ਮਨ ਭਾਵਤੀ ਕਰਹਿ ਮੇਲ ਧਰਿ ਪ੍ਰੀਤ' ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰ
 ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਆਵੈਂ । ਧਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਬਾਂਛਤਿ ਪਾਵੈਂ । 'ਇਹ ਸਤਿਗੁਰ
 ਨਵਤਨ ਮਗ ਚਾਹੇ' । ਜਗਤਿ ਗੀਤਿ ਮਹਿ ਨਹਿਨ ਉਮਾਹੇ' ॥ ੨ ॥ ਸੰਗਤਿ
 ਪਟਲੇ ਬਸਹਿ ਮਹਾਨੀ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਗੁਰ ਜਾਨੀ ।—ਇਹ
 ਪੂਰਬ ਨਰ^੪ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਉ । ਖਿਨਕ ਭਾਉ ਧਰਿ ਖਿਨਕ ਅਭਾਉ^੫ ॥ ੩ ॥
 ਵਿੜੁ ਨਿਹਚਾ ਨਹਿ ਧਾਰਨ ਕਰੈਂ । ਹੋਹਿ ਕਾਮਨਾ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰੈਂ^੬ । ਮੱਦ
 ਦੇਸ਼ ਕੋ ਚਿਤਵਤਿ ਰਹੈਂ^੭ । ਅਪਨੋ ਥਾਨ ਰਿਵੈ ਮਹਿ ਲਹੈਂ ॥ ੪ ॥ ਬਡੇ
 ਹਮਾਰੇ ਬਾਸਤਿ ਨੀਤ । ਸਭਿ ਨਰ ਜਾਨਤਿ ਗੁਰ ਕੀ ਗੀਤਿ । ਤਨ ਮਨ
 ਧਨੁ ਅਰਪਨਿ ਸਭਿ ਕਰੈਂ । ਇਕ ਸਮ ਸਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਧਰੈਂ ॥ ੫ ॥ ਜੁੱਧ

^੧ਪਰਖ ਲੈਣਗੇ । ^੨ਚੱਲਣਾ । ^੩ਜੇ ਸਿਖ ਮਸੈਦ ਵਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਗੀਤੀ (ਦੇ ਜਾਣੂ ਹਨ), ਓਹ (ਹੁਣ) ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ (ਅਸੀਂ) ਮਨ ਭਾਂਵਦੀਆਂ ਕਰੀਏ (ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੇਰ ਵੀ ਸਾਨੂੰ) ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲਣ । ^੪ਨਵਾਂ ਰਾਹ (ਟੋਰਨਾ) ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ^੫ਪੂਰਬ ਦੇ ਲੋਗ । ^੬ਖਿਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਧਰਦੇ ਹਨ ਖਿਨ ਵਿਚ ਅਪ੍ਰੇਮ । ^੭(ਜੇ ਕੋਈ) ਕਾਮਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਦੇ ਹਨ । ^੮(ਅਸੀਂ ਤਾਂ) ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਚਿਤਵਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ।

ਪਿਤਾਮੇ ਹਮਰੇ ਕੀਨਸਿ।ਰਹੇ ਸੰਗ ਲਰਿ ਪ੍ਰਾਨ ਸੁ ਦੀਨਸਿ—। ਇਕ ਦਿਨ
 ਪਿਤ ਮਾਤਾ ਕੇ ਸਾਥ^੧ । ਕਰਜੋ ਬਾਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਥ ॥ ੬ ॥ ‘ਮੁਝ ਕੋ
 ਮੰਦੁ ਦੇਸੁ ਹੀ ਭਾਵੈ । ਤਹਾਂ ਚਲਨਿ ਕੋ ਚਿਤ ਲਲਚਾਵੈ । ਪ੍ਰਥਮ ਦੇਸੁ ਹੀ
 ਵਹੀ^੨ ਹਮਾਰੋ । ਥਾਨ ਬਡਿਨਿ ਕੋ ਤਹਿ ਨਿਰਧਾਰੋ ॥ ੭ ॥ ਅਨਿਕ
 ਬਿਲਾਸ ਕਰਤਿ ਤਹਿ ਰਹੋ । ਹਮ ਸਿੱਖਸਨਿ ਤੋ ਸੁਨ ਕਰਿ ਚਹੋ^੩ । ਤਹਾਂ
 ਹਮਾਰੀ ਵਿਰਸੇ ਦਾਰੀ^੪ । ਤਹਿ ਕੋ ਨਰ ਸਿੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ॥ ੮ ॥ ਨਹਿ
 ਇਤ ਦੇਸੁ ਲਗਹਿ ਚਿਤ ਮੇਰੋ । ਗਮਨ ਕਰਨਿ ਹੀ ਅਹੈ ਅਛੇਰੋ^੫ । ਸੁਨਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਦਾਦੀ ਇਮ ਬੈਨ । ਭਰੇ ਨੀਰ ਸੋ ਦੀਰਘ ਨੈਨ ॥ ੯ ॥ ਬਹੁ
 ਬਿਰਧ ਸੋ ਸਮੈ^੬ ਬਿਚਾਰੋ।ਜਿਸ ਮਹਿ ਭੇ ਸੰਗਮ ਅਖਾਰੋ।ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ
 ਪਾਛਲ ਗਤਿ ਸੋਈ । ਕੰਪਤਿ ਗਾਤ^੭ ਧੀਰ ਉਰ ਖੋਈ ॥ ੧੦ ॥ ਪੋਤੁ ਸਾਥ
 ਬਿਰਤੀਤ ਬਖਾਨਾ । ‘ਭਯੋ ਖੇਦ ਤਿਸ ਦੇਸੁ ਮਹਾਨਾ’ । ਜਬਿ ਸੋ ਸਮੈ ਮੋਹਿ
 ਚਿਤ ਆਵੈ । ਤਬਿ ਮਮ ਮਨ ਕੋ ਸੁਖ ਨਹਿ ਭਾਵੈ ॥ ੧੧ ॥ ਜਬਿ ਤੋ ਹੋਇਸਿ
 ਜਨਮ ਤੁਮਾਰਾ । ਸਭਿ ਸੁਖ ਸੋ ਸੁਭ ਸਮੈ ਗੁਜ਼ਾਰਾ । ਸਭਿ ਪੁਰਖ ਕੀ
 ਸੰਗਤਿ ਸੇਵਤਿ।ਮਨ ਬਾਛਤਿ ਤਿਨ ਕੋ ਤੁਮ ਦੇਵਤਿ ॥ ੧੨ ॥ ਸਭਿ ਮਸੰਦ
 ਅਪਨੇ ਅਨੁਸਾਰੀ । ਸੇਵਤਿ ਭੇਜਤਿ ਕਾਰ ਤੁਮਾਰੀ । ਨਹੀਂ ਗਮਨ ਕੀ
 ਬੁੱਧੀ^੮ ਕਰੀਅਹਿ । ਸੁਖ ਸਮੇਤ ਪੁਰਿ ਬਾਸ ਬਿਚਰੀਅਹਿ’ ॥ ੧੩ ॥ ਪਿਤਾ
 ਮਾਤ ਤੋ^੯ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਕਹਯੋ । ‘ਸਭਿ ਸੁਖ ਬਾਸ ਇਹਾਂ’^{੧੦} ਤੁਮ ਲਹਯੋ ।
 ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਬਿਗਾਰ’^{੧੧} ਇਸ ਥਾਨ । ਨਹਿ ਸੁਧਰਹਿ, ਹਮ ਲੀਨਸਿ ਜਾਨ ॥
 ੧੪ ॥ ਵਿਰਲੇ ਲਖੀਯਤਿ ਹੈਂ ਸਿਖ ਪ੍ਰੇਮੀ।^{੧੨} ਨਾਂਹਿਤ ਸਕਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇਮੀ।
 ਫਸੇ ਜਗਤ ਕੀ ਰੀਤਿ ਮਝਾਰੀ^{੧੩} । ਨਾਮਧਰੀਕੀ ਕੋ ਅਧਿਕਾਰੀ^{੧੪} ॥ ੧੫ ॥
 ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇਮੀ ਸਭਿ ਮਮ ਸ਼ਰਨਾ। ਹਮ ਨੇ ਇਨ ਉਧਾਰ ਜਗ ਕਰਨਾ। ਬਿਧਿ
 ਨਿਬੇਧ ਸੇਂ ਇਹ ਸਿਖ ਰਹੈ^{੧੫} । ਮੁਝ ਕੋ ਇਹ ਬਾਲਿਕ ਹੀ ਲਹੈ ॥ ੧੬ ॥

੧ (ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ) ਦਾਦੀ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ । ੨ ਉਹੋ ਹੀ । ੩ (ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੀ) ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ।
 ੪ ਮਾਲਕੀ । ੫ ਭਾਵ ਪਿਛਲੇ ਦੁਖਦਾਈ ਸਮੇਂ ਨੂੰ । ੬ ਸਰੀਰ ਕੰਬਦਾ ਹੈ । ੭ ਬੜਾ ਦੁਖ ਹੋਯਾ ਸੀ ।
 ੮ ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ । ੯ ਦਾਦੀ ਜੀ ਤੋਂ । ੧੦ ਇੱਥੇ ਵੱਸਕੇ । ੧੧ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਹੈ । ੧੨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ
 ਸਭ ਸੰਗਤਾਂ (ਨਿਰੀਆਂ) ਨੇਮੀ ਹੀ ਹੈਨ (ਉਥੇ ਏਹ) ਜਗਤ ਰੀਤੀ ਵਿਚ ਫਸੇ ਪਏ ਹਨ ।
 ੧੩ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ (ਸਿੱਖੀ ਦੇ) ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ । ੧੪ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਦਸੇ ਕਰਨੇ ਯੋਗ ਤੇ ਨਾ ਕਰਨੇ
 ਯੋਗ ਕਰਮਾਂ (ਦੇ ਭੈ ਭਰਮ) ਵਿਚ ਏਹ ਸਿਖ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਭਾਵ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਉੱਚੇ
 ਉੱਠ ਕੇ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ।

ਜਨਮ ਭੂਮਕਾ ਹੈ ਇਹ ਮੇਰੀ । ਯਾਂਤੋ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ ਨ ਘਨੇਰੀ। ਇਨ ਕੇ ਮਨ
 ਕੀ ਮੈਂ ਸਭਿ ਜਾਨੀ। ਨਹਿ ਮਹਿਮਾ ਮਿਤ ਮੋਰ ਪਛਾਨੀ' ॥੧੭॥ ਮੱਦ ਦੇਸ਼
 ਗਮਨਹਿ ਹਮ ਜਬੈ । ਬਹੁ ਗੁਨ ਹੋਹਿ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਤਬੈ । ਇਹ ਸੰਗਤਿ
 ਨਿਤ ਦਰਸਨ ਚਾਹੈ । ਬਧਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕਥਿ ਮਿਲਹਿ ਉਮਾਹੈ ॥ ੧੮ ॥ ਇਸ
 ਬਿਧਿ ਤੋ ਇਨ ਕੋ ਹੁਇ ਆਛੇ। ਦੂਰ ਰਹੈ ਤੋ ਦਰਸਨ ਬਾਂਛੇ। ਅਪਰ ਸੁਨਹੁ
 ਤਿਸ ਦੇਸ਼ ਮਝਾਰਾ । ਕਰਨੇ ਬਹੁਤ ਕਾਰ ਬਿਵਹਾਰਾ' ॥ ੧੯ ॥ ਸੁਨਿ
 ਆਸੈ ਨਿਜ ਪੋਤ੍ਰਹਿ ਉਰ ਕੋ । ਗਿਰਾ ਬਖਾਨੀ ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੋ । 'ਇਹਾਂ
 ਮਸੰਦ ਸੰਗਤਾਂ ਸਾਰੀ । ਤੁਮ ਕੋ ਲਖਹਿ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰੀ ॥ ੨੦ ॥ ਜਿਮ
 ਨਵ ਗੁਰ ਕੋ ਜਾਨਤਿ ਅਹੈ । ਤਿਮ ਨਿਸ਼' ਤੁਮਰੇ ਮਹਿ ਲਹੈ । ਕਿਮ
 ਇਨ ਬਿਥੈ ਅਰੋਪਹੁ ਦੋਸੈ ? ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਤੋਹਿ ਭਰੋਸੈ ॥ ੨੧ ॥
 ਕਰਹਿ ਭਾਉ ਸਭਿ ਵਸਤੁ ਆਨੈ' । ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਆਪ ਕੋ ਜਾਨੈ' । ਨਾਹਿ
 ਤ ਇਨਹੁ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਲੀਜਹਿ' । ਸਭਿ ਪਰ ਅਪਨੇ ਹੁਕਮ ਭਨੀਜਹਿ ॥
 ੨੨॥ ਹੁਇ ਅਨੁਸਾਰਿ ਕਰਹਿ ਸੋ ਕਾਰ । ਤੋ ਜਾਨਹੁ ਇਨ ਸੁਧ ਬਿਵਹਾਰ।
 ਫੇਰੈ ਹੁਕਮ, ਤਫਾਵਤ ਕਰੈ'। ਕਿਧੈਂ ਕਪਟ ਕੋ ਉਰ ਮਹਿ ਧਰੈ' ॥੨੩॥ ਮੁਖ
 ਪਰ ਕਿਮ, ਪਾਛੈ ਕਿਮ ਹੋਇ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਦੇਖਹੁ ਕੋਇ । ਤੋ ਪੂਰਬ
 ਕੀ ਸੰਗਤ ਦੇਸ਼ । ਕਹੀਐ ਆਪ ਧਾਰਿ ਕੁਛ ਰੋਸ' ॥੨੪॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਸਾਂਤ-
 ਗੁਰ ਜੀ ਮੁਸਕਾਨੇ । ਚਹਤਿ ਦਿਖਾਯਹੁ ਜਿਮ ਛਲ ਠਾਨੇ' । ਨਿਕਟਿ
 ਲਿਖਾਰੀ ਤਬਹਿ ਹਕਾਰਾ । ਸੁਨਤਿ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰਾ ॥ ੨੫ ॥
 'ਲਿਖਹੁ ਹੁਕਮ ਨਾਮ ਪਠਿ ਪਾਸ । ਬਡਾ ਮਸੰਦ ਬੁਲਾਕੀ ਦਾਸ। ਫਾਕੇ ਕੀ
 ਸੰਗਤਿ ਗਨ ਸਾਰੀ। ਸਭਿ ਤੋ ਲੇਤਿ ਦਰਬ ਕੋ ਭਾਰੀ ॥੨੬॥ ਏਕ ਮੁਹਾਵਾ'
 ਸੁਠ ਬਨਿਵਾਵਹੁ । ਚਿੰਤ੍ਰਤਿ ਰਚਿ ਗਜਦੰਤ ਲਗਾਵਹੁ । ਹੇਮ ਸਾਤ ਸੈ
 ਤੋਲਾ ਤੋਲ । ਲਗਹਿ ਸਕਲ ਜੋ ਹੁਇ ਬਡ ਮੋਲ' ॥੨੭॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ
 ਤੋ ਲਿਖੈ ਲਿਖਾਰੀ । ਕਰਿ ਇਕੱਤ੍ਰ ਸਿਖ ਲੇ ਕਰ ਧਾਰੀ' । ਬੰਦਨ ਕਰਿ
 ਫਾਕੇ ਕੋ ਗਯੋ । ਗੁਰ ਕੋ ਹੁਕਮ ਮਸੰਦਹਿ ਦਯੋ ॥ ੨੮ ॥ ਲੇ ਤਿਸ ਨੇ
 ਤਤਕਾਲ ਹਕਾਰੇ । ਦਿਯੋ ਦਰਬ 'ਸੁਠ ਕਰਹੁ' ਉਚਾਰੇ । ਬਹੁਤੇ ਕਾਰੀ-

'ਮੇਰੀ ਮਹਿਮਾ ਦੀ ਮਿਰਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ । 'ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖੋ । 'ਫਰਕ ਰੱਖਣ ।

'ਗਸਾ ਧਰਕੇ । '(ਜਿਵੇਂ ਮਸੰਦ) ਛਲ ਕਰਦੇ ਹਨ । 'ਖਾਸਾ, ਪਾਲਕੀ [ਅਃ, = ਮੁਹਾਵਾ] ।

'(ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ) ਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਲੈਕੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਧਾਰੀ ।

ਗਰ ਲਗਵਾਏ । ਕੰਚਨ ਕਾਂਟਾ ਕੜੀ ਘੜਾਏ^੧ ॥੨੬॥ ਬੋਰਨਿ ਦਿਨ ਮਹਿ
ਭਯੋ ਤਯਾਰਾ । ਸਰਬ ਰੀਤਿ ਤੋ ਨੀਕ ਸੁਧਾਰਾ । ਢਾਕੇ ਤੋ ਤਿਨ ਦੀਨਿ
ਪਠਾਈ ॥ ਪੁਰਿ ਪਟਲੇ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚਯੋ ਆਈ ॥੨੭॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
ਅਗਾਰੀ । ਧਰ ਕਰਿਤਿਸ ਕੀ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰੀ । ਤਿਨ ਕੋ ਸੁਨਤਿ ਭਨਯੋ
‘ਭਾ ਸੁੰਦਰ । ਪਠਿ ਦੀਜਹਿ ਮਾਤਾ ਢਿਗ ਅੰਦਰ’ ॥੨੮॥ ਕਪਟ ਜੁ ਕਰਯੋ
ਮਸੰਦ ਧਨ ਰਾਖਨਿ । ਜਾਨਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕਿਯੋ ਨ ਭਾਖਨਿ । ਪਿਖਿ ਮਾਤਾ
ਦੋਨਹੁ ਹਰਿਖਾਈ । ਭਨੀ ਮਸੰਦਨਿ ਕੀ ਭਲਿਆਈ ॥ ੨੯ ॥ ‘ਬਡ
ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਬੁਲਾਕੀ ਦਾਸ । ਤੁਰਤ ਤਯਾਰ ਕਰਿ ਭੋਜਯੋ ਪਾਸ ॥ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ
ਕਹਿਕੈ ਬਨਿਵਾਯਹੁ । ਕੰਚਨ ਜਿਸ ਮਹਿ ਬਹੁਤ ਲਗਾਯਹੁ ॥੩੦॥ ਅਬਿ
ਲਗਿ ਅਪਰ ਨ ਹਮ ਨੇ ਹੋਰਾ । ਰਚਯੋ ਰੁਚਿਰ ਇਹ ਮੋਲ ਬਡੇਰਾ’ । ਮਾਤ
ਨਾਨਕੀ ਨੇ ਸਮੁਝਾਏ । ‘ਦੇਖਹੁ ਸੁਤ ! ਸਿੱਖੀ ਇਸ ਭਾਏ ॥ ੩੧ ॥
ਮਾਨਹਿ ਸਗਰੇ ਹੁਕਮ ਤੁਮਾਰੇ । ਕਹਹੁ ਜਥਾ ਭੋਜਹਿ ਕਰਿ ਤਯਾਰੇ । ਸੇਵ
ਬਿਖੈ ਸਭਿ ਕੇ ਮਨ ਰਾਤੇ । ਪੂਰਨ ਗੁਰੁ ਆਪ ਕੋ ਜਾਤੇ’ ॥੩੨॥ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ
ਅਸ ਬਿੰਦ ਮਸੰਦ । ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਿਦੈ ਬਿਲੰਦ । ਮੰਦ੍ਰ ਦੇਸ ਤੇ ਹਮ ਜਬਿ
ਆਏ । ਸਿਕਟ ਬਿਨਾਂ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਏ ॥ ੩੩ ॥ ਤਹਾਂ ਉਪਦ੍ਰਵ ਅਨਗਨ
ਹੋਰੇ । ਤੁਰਕਨ ਸੋ ਰਣ ਮਚੇ ਘਨੇਰੇ । ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਡ ਸੰਗ੍ਰਾਮਾ ।
ਸੈਨ ਘਨੀ ਤੋ ਤਜਿ ਕਰਿ ਧਾਮਾ ॥੩੪॥ ਬੀਬੀ ਬੀਰੋ* ਬਯਾਹ ਤਿਸ ਕਾਲਾ
ਕਰਯੋ ਹੁਤੋ ਪਕਵਾਨ ਬਿਸਾਲਾ । ਤਿਸ ਤੋ ਆਦਿ ਸਮੱਗੀ ਜੋਤੀ । ਭਏ
ਜੁੱਧ ਤੋ ਲੁਟ ਗਈ ਤੋਤੀ ॥ ੩੫ ॥ ਹਮ ਤੁਰਕਨਿ ਤੋ ਭੈ ਬਡ ਧਾਰੇਨੀਠ
ਨੀਠ ਨਿਕਸੇ ਨਿਜ ਦਾਰੇ । ਤਿਸਤੋ ਆਦਿ ਬਿਘਨ ਸਮੁਦਾਏ । ਭਏ ਦੇਸ
ਤਿਸ ਕਿਤਿਕ ਗਿਨਾਏ ॥ ੩੬ ॥ ਤੁਮਰੇ ਜਨਮ ਦੇਸ ਇਸ ਭਯੋਹੇ ਸੁਤ !
ਹਮ ਤਬਿ ਕੋ ਸੁਖ ਲਯੋ । ਆਦਿ ਬੁਲਾਕੀ ਦਾਸ ਮਸੰਦ । ਅਪਰ ਸਿੱਖ
ਸੰਗਤਿ ਜੋ ਬਿੰਦ ॥ ੪੦ ॥ ਨਿਸਚਾ ਕਰਹਿ ਸੁ ਬੀਚ ਤੁਮਾਰੇ । ਰਿਦੈ ਕਪਟ
ਕੋ ਨਰ ਨਹਿ ਧਾਰੇ । ਰਹਿਬੋ ਇਸੀ ਦੇਸ ਕੋ ਕੀਜੈ । ਮੰਦ੍ਰ ਦੇਸ ਕੋ ਨਾਮ
ਨ ਲੀਜੈ ॥ ੪੧ ॥ ਤਹਾਂ ਸ਼ਰੀਕ ਮਹਾਂ ਦੁਖਦਾਈ । ਪਿਖਿ ਨਹਿ ਸਕਹਿ,
ਸੁ ਬਿਘਨ ਉਠਾਈ’ । ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਕੇ ਦੁਖ ਤਿਸ ਦੇਸਾਹੇ ਸੁਤ ! ਹਮ
ਪਰ ਬਿਤੇ ਅਸੇਸ ॥੪੨॥ ਸੈ ਮੇਰੇ ਜਬਿ ਹੀ ਚਿਤ ਆਵੈ । ਧੀਰ ਨ ਉਪਜਤਿ
^੧ਕੁੰਡੇ ਕੜੀਆਂ ਘੜਾਈਆਂ । ^੨ਜਲਦੇ ਹਨ । ^੩ਉਹ ਵਿਘਨ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ । *ਪਾ:-ਬੀਰੁ ।

ਅਜਹੁੰ ਡਰਾਵੈ^੧ । ਨਰ ਪੂਰਬ ਮਹਿ ਸਰਧਾ ਧਾਰੀ^੨ । ਇਹਾਂ ਬਸਹੁ
ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸੁਖਭਾਰੀ^੩ ॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਵਾਦਥ ਰਾਸੇ
'ਮੁਹਾਵੇ ਕੋ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਚੌਤ੍ਵਰਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੪੦ ॥

੪੧. [ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਿਆਰੀ । ਜਗਤੇ ਸੇਠ ਨੂੰ ਵਰ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਪਿਤ ਕੀ ਮਾਤਾ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ । ਤੁਰਕਨਿ
ਮਿਗ ਸਮੁਦਾਇ ਕੋ ਚਹਤਿ ਹਨਜੋਂ ਜਿਮ ਸਿੰਘ ॥ ੧ ॥ ਥੋਪਈ ॥ ਸਿੱਖ
ਮਸੈਦਨਿ ਕੀ ਬਡਿਆਈ । ਜਬਿ ਮਾਤਾ ਨੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਗਾਈ । ਲਖਿ ਕੈ
ਸਭਿ ਸਰਧਾਲੁ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ । ਚਹਤਿ ਰਹਜੋ ਪੂਰਬ ਹੀ ਦੇਸ਼ ॥ ੨ ॥ ਇਸ
ਨਿਸ਼ਚੈ ਕੇ ਟਾਰਨ ਕਾਰਨ । ਮੇਦੁ ਦੇਸ਼ ਹਿਤ ਕਰਨਿ ਪਧਾਰਨਿ । ਲੀਲਾ
ਰਚੀ ਤਬਹਿ ਗੁਰ ਸ਼ਾਮੀ । ਸਭਿ ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਜਾਮੀ ॥ ੩ ॥ ਵਹਿਰ
ਮੁਹਾਵਾ^੪ ਸੈ ਨਿਕਸਾਯੋ । ਸੰਗਤਿ ਨਿਕਟਿ ਹੁਕਮ ਫੁਰਮਾਯਹੁ । 'ਈਧਨ
ਭਾਰ ਸਕੋਲਨਿ ਕਰੋ । ਆਨਿ ਆਨਿ ਕਰਿ ਇਸ ਬਲ ਧਰੋ' ॥ ੪ ॥
ਸਮਧਾ^੫ ਜਬਿ ਦੇਖੀ ਸਮੁਦਾਯਾ । ਬੀਚ ਮੁਹਾਵਾ ਤਬਹਿ ਟਿਕਾਯਾ । ਦਿਯੋ
ਹੁਕਮ ਪਾਵਕ ਮੰਗਵਾਏ । ਤਤਫਿਨ ਦਈ ਤਾਂਹਿ ਲਗਵਾਏ ॥ ੫ ॥ ਜਰਨਿ
ਲਗਯੋ ਸਭਿ ਨਰ ਬਿਸਮਾਏ । -ਲਾਇ ਦਰਬ ਬਹੁ ਇਹੁ ਬਨਵਾਏ ।
ਮਾਤਨਿ ਕਹਿ ਮੰਗਵਾਵਨਿ ਠਾਨਾ । ਕਬਹੁ ਅਰੁਵਿ ਨ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨਾ ॥
੬ ॥ ਨਹਿ ਕੋ ਦਿਨ ਇਸ ਕੋ ਸੁਖ ਲਯੋ । ਆਵਤਿ ਹੀ ਜਗਾਇ ਕਰਿ ਦਯੋ ।
ਜਾਇ ਨਾਨਕੀ ਨਿਕਟਿ ਬਤਾਵਾ । 'ਸੋ' ਪਾਵਕ ਕੇ ਬੀਚ ਜਰਾਵਾ' ॥ ੭ ॥
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਦਾਸਨਿ ਸਾਬ ਬਖਾਨਾ । 'ਮਹਾਂ ਪੂਰਬ ਇਹੁ ਗੁਰੂ ਮਹਾਨਾ ।
ਹੁਕਮ ਨ ਫੇਰਯੋ ਜਾਇ ਤਿਨੋਂ ਕਾ । ਨਿਕਸਤਿ ਮੁਖ ਤੋ ਫੁਰਹਿ ਜਿਨੋਂ ਕਾ'
॥ ੮ ॥ ਲਗੀ ਆਗ ਸਗਰੋ ਜਰਿ ਰਾਯੋ । ਸੀਤਲ ਭਸਮ ਜਬਹਿ ਤਿਸ ਭਯੋ ।
ਜਿਤੋ ਹੋਮ ਤਿਸ ਤੋ ਨਿਕਸਾਯਹੁ । ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਸਰਬ ਚੁਨਾਯਹੁ ॥
੯ ॥ ਨੀਕੇ ਜਲ ਮੈਂ ਕੀਨਿ ਪਧਾਰਨਿ । ਨਿਕਟਿ ਅਨਾਯਹੁ ਕਰਯੋ ਨਿਹਾ-
ਰਨ । ਦਾਸਨ ਕੇ ਕਰ ਮਹਿ ਉਚਵਾਏ । ਅੰਤਰ ਮਾਤਾ ਤੀਰ ਸਿਧਾਏ ॥ ੧੦ ॥
ਧਰਯੋ ਸੁ ਜਾਇ ਨਾਨਕੀ ਪਾਸ । 'ਬਡੋ ਮਸੈਦ ਬੁਲਾਕੀ ਦਾਸ । ਤਿਸ ਕੀ
ਇਹ ਕਰਤੂਤ ਨਿਹਾਰਹੁ । ਜਿਸ ਤਰੀਫ ਕੋ ਆਪ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ੧੧ ॥

^੧ਅਜੇ ਵੀ ਡਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ^੨ਪੂਰਬ ਵਿਚਲੇ ਆਦਮੀ ਸਰਧਾ ਧਾਰੀ ਭਾਵ ਸ਼੍ਰਾਧਾਲੂ ਹਨ ।

^੩ਖਾਸਾ । ^੪ਬਾਲਨ । ^੫ਉਹ (ਖਾਸਾ) । ^੬ਜਦ ਸਵਾਹ ਠੰਢੀ ਹੋ ਗਈ ।

—ਬਡ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਪੁਰਖ ਦੇਸ਼—। ਦੇਖਹੁ ਤਿਨਕੇ ਕਪਟ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ । ਦਸਮ
ਅੰਸ' ਕੀਚਨ ਇਸ ਮਾਂਹੀ । ਤਾਂਬਾ ਅਪਰ ਘਰਾਯਹੁ ਤਾਂਹੀ ॥ ੧੨ ॥ ਗੁਰ
ਘਰ ਤਿਸ ਮੁਜਰੈ ਸਭਿ ਦੇਤਿ' । ਸਕਲ ਮੋਲ ਹਾਟਿਕ ਕੋ ਲੋਤਿਰਾਖਤਿ
ਘਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਾਰ । ਭਾਖਤਿ—ਕਰਜੈ ਮੁਹਾਫਾ ਤਜਾਰ—॥ ੧੩ ॥
ਐਸੇ ਨਰ ਹੈ ਪੁਰਖ ਦੇਸ਼ । ਬੁਧਿ ਹੋਰੀ, ਕੂਰੇ ਇਨ ਬੇਸ । ਬਡਜੈ ਬਡਜੈ
ਕੀ ਜੇ ਅਸ ਮਤਿ ਹੈ । ਤੋ ਛੋਟਜੈ ਕੀ ਕਹਾਂ ਸੁਗਤਿ ਹੈ' ॥ ੧੪ ॥ ਦੇਖਿ
ਮਾਤ ਤੁਸ਼ਨਿ ਹੁਇ ਰਹੀ।ਪੋਤੁ ਪਾਸ ਕੁਛ ਜਾਇ ਨ ਕਹੀ—ਸਭਿ ਘਟ ਕੋ
ਮਾਲਿਕ ਗੁਰ ਰੂਰਾ । ਬੋਲੇ ਉਤਰਜੈ ਜਾਇ ਨ ਪੂਰਾ—॥੧੫॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ
ਦਿਸਿ ਸਾਸੁ ਨਿਹਾਰਾ । ਪੁੱਤੁ ਸਾਥ ਸੁਭ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ । 'ਪਿਤਾ ਤੁਮਾਰੇ
ਇਤ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਬਹੁ ਤੀਰਥ ਕੋ ਹਮਹਿ ਕਰਾਯੋ ॥ ੧੬ ॥ ਪੁਨ ਹਮ
ਕੋ ਇਸ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਤੁਮਾਰੇ । ਆਪ ਗਏ ਚਲਿ ਪੁਰਖ ਆਗੋਜਬਿ ਕੋ ਇਹ
ਬਲ ਕੀਨਸਿ ਬਾਸ । ਕਰਤਿ ਸੇਵ ਕੋ ਸੰਗਤਿ ਰਾਸ ॥ ੧੭ ॥ ਅਬਿ
ਪੰਜਾਬ ਗਏ ਪਿਤ ਤੁਮਰੇਲਿਖ ਪਾਤੀ ਭੋਜਹਿ ਫਿਰਾ ਹਮਰੇ । ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਕੀ ਸੁਧਿ ਪਹੁੰਚਾਵੈ । ਹਮ ਕੋ ਕਰਨੀ ਤਿਮ ਬਨਿ ਆਵੈ ॥ ੧੮ ॥ ਯਾਂਤੇ
ਰਚਹਿ ਬਾਸ ਸੁਖ ਪਾਏ' । ਬਸਤੇ ਸੰਮਤ ਕਿਤਿਕ ਬਿਤਾਏ । ਬਹੁ ਲੋਕਨਿ
ਮਿਲਿ ਪ੍ਰੀਤ ਉਪਾਈ । ਸਗਲੀ ਵਸਤੁ ਆਨਿ ਅਰਪਾਈ ॥ ੧੯ ॥ ਪ੍ਰਥਮ
ਜਨਮ ਧਰਿ', ਅਲਪ ਸਰੀਰ । ਸਭਿ ਸਧ ਲਗੇ ਸੰਭਾਰਨਿ ਧੀਰ । ਆਰੀ
ਮਰਜੀ ਸਥਾ ਤੁਮਾਰੀ । ਤਜੈ ਬਰਤਹਿ ਗੇ ਹੁਇ ਅਨਸਾਰੀ' ॥ ੨੦ ॥
ਸੁਨਤਿ ਮਾਤ ਤੋ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰੀ'ਮੱਦ੍ਰ ਦੇਸ਼ ਸਿੱਖੀ ਹੈ ਭਾਰੀ।ਸਕਲ ਗੁਰਨਿ
ਤਹਿ ਬਾਸ ਕੀਨੇ । ਅਪਨੇ ਪੁਰਿ ਤੀਰਥ ਰਚਿ ਦੀਨੇ ॥ ੨੧ ॥ ਤਿਸੀ
ਦੇਸ਼ ਤੋ ਸੈਨ ਬਨਾਈ । ਦਿੱਲੀਪਤਿ ਸੋਂ ਕੀਨਿ ਲਰਾਈ । ਕੋਤਿਕ ਸਿੱਖ
ਭਾਉ ਧਰਿ ਰਹੇ । ਕਿਨਹੁ ਨੌਕਰੀ ਗੁਰ ਘਰ ਲਹੇ ॥ ੨੨ ॥ ਬਨਹਿ ਨ
ਸੋ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਮਝਾਰੀ । ਉਪਰ ਬੇਸ਼ ਦਿਖਾਵਹਿ ਧਾਰੀ । ਜਬਿ ਗੁਰ ਕੋ
ਕਿਮ ਕਾਰਜ ਬਨੈ । ਸਿੱਖੀ ਤੁਮਾਰਹਿ ਸ਼ਰਧਾ ਹਨੈ ॥ ੨੩ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ

'ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ । 'ਹੋਰ (ਸਾਰਾ) ਤਾਂਬਾ ਤਿਸ (ਬੁਲਾਕੀ ਦਾਸ) ਨੇ ਘੜਾਇਆ ਹੈ । 'ਗੁਰੂ ਘਰ
ਤਿਸ ਨੂੰ (ਮੁਹਾਫੇ ਦਾ ਮੁੱਲ) ਸਾਰਾ ਮੁਜਰੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । 'ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ
ਸਕੀਦਾ । 'ਇਸੇ ਲਈ (ਸਾਨੂੰ ਇਹੋ) ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਵੱਸਕੇ ਸੁਖ ਪਾਈਏ ।
'ਪਹਿਲਾਂ (ਆਪ ਨੇ) ਜਨਮ (ਇਥੇ) ਧਾਰਿਆ ਹੈ ।

ਕਾਰਨ ਹੈਂ ਬਿੰਦ । ਬਨਹਿ ਗਮਨ ਤਿਸ ਦੇਸ ਬਿਲੰਦ' । ਸੁਧਿ ਪਟਲੇ
ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਬਿਸਤਰੀ ।—ਚਹਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਸਾਰੀ ਕਰੀ ॥ ੨੪ ॥ ਮੱਦ੍ਰ
ਦੇਸ ਕੋ ਚਹਤਿ ਸਿਧਾਵਨਿ । ਜਿਤ ਗਮਨੈਂ ਤਿਤ ਕਰਿ ਹੈਂ ਪਾਵਨ—।
ਸਗਰੀ ਸੰਗਤਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਆਈ॥ਲਜਾਇ ਉਪਾਇਨ ਕੋ ਅਰਪਾਈ॥੨੫॥
ਜਹਿ ਕਹਿ ਕੇ ਬਹੁ ਆਇ ਮਸੰਦ । ਅਰਪਹਿ ਆਨਜੋ ਦਰਬ ਬਿਲੰਦ ।
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਸਭਿ ਸਮੁਝਾਵੈਂ । ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਸੀਖ' ਬਤਾਵੈਂ ॥੨੬॥
'ਗੁਰ ਜੀ ! ਇਹਾਂ ਬਾਸ ਸੁਖ ਕੇਰਾ । ਸੰਗਤਿ ਬਿੰਦ ਮਿਲਾਪ ਬਡੇਰਾ । ਕਿਸੁ
ਵਸਤੁ ਕੀ ਕਮੀ ਨ ਕੋਈ । ਹਮ ਅਨੁਕੂਲੀ ਸਭਿ ਨਿਤ ਹੋਈ ॥ ੨੭ ॥
ਹੁਕਮ ਆਪ ਕੋ ਹੋਵਹਿ ਜੈਸਾ । ਹਮ ਕਰਿ ਸਕਿ ਹੈਂ ਤਤਛਿਨ ਤੈਸਾ ।
ਕਰਹੁ ਉਚਾਰਨਿ ਜਿਮੁ ਹੁਇ ਮਰਜੀ । ਸਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਤਿ ਹੈਂ ਇਮ ਅਰਜੀ'
॥੨੮॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲੇ ਬਚ ਪਾਵਨ।'ਹਮ ਨੈ ਮੱਦ੍ਰ ਦੇਸ ਕੋ ਜਾਵਨਿ।
ਬਹੁ ਕਾਰਜ ਤਿਹਠਾਂ ਬਸਿ ਕਰਨੈ' । ਬਿਦਤਿ ਅਬਿਦਤ ਕਹਾਂ ਕੋ
ਬਰਨੈ' ॥ ੨੯ ॥—ਨਿਸ਼ਚੈ ਇਨ ਕੋ ਰਿਦਾ ਗਮਨ ਮੈਂ—। ਸਿੱਖ ਮਸੰਦਨ
ਜਾਨੀ ਮਨ ਮੈਂ । ਤੂਲਨਿ ਹੋਏ ਕਛੁ ਨ ਬਖਾਨੀ । ਗਮਨੈ ਸਦਨ ਬੰਦਨਾਂ
ਠਾਨੀ ॥ ੩੦ ॥ ਜਗਤ ਸੇਠ' ਪਟਲੇ ਪੁਰਿਬਾਸੀ॥ਗੁਰ ਕੋ ਸੇਵਕ ਬਹੁ ਧਨ
ਪਾਸੀ॥—ਗਮਨ ਬੁਰੂ ਕੋ ਨਿਸ਼ਚੈ ਭਯੋ—। ਜਬਿ ਐਸੇ ਸੁਨਨਿ ਸੁਨਿ ਲਯੋ ॥
੩੧॥ਲੇ ਮਿਸ਼ਟਾਨ ਰੁਚਿਰ ਪਕਵਾਨ । ਭਰੇ ਬਾਰ ਬਹੁ ਧਰਿ ਧਰਿ ਪਾਨ ।
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਢਿਗ ਚਲਿ ਆਯਹੁ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾ-
ਯਾਹੁ॥੩੨॥ਦੋਨਹੁ ਮਾਤਨਿ ਕੋ ਕਰਿ ਨਮੋ॥ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਬੋਲਯੋ ਤਿਹਸਮੋ'।
'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ! ਜਗਤ ਜੇਤਨੀ ਮਾਯਾ । ਸਭਿ ਤੁਮਰੀ ਬਖਸ਼ੀ ਕਰਿ ਦਾਯਾ ॥
੩੩॥ ਦਈ ਆਪ ਕੀ ਬਰਤਹਿ ਸਾਰੇ॥ਜਾਨਤਿ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੋ ਸਿਖ ਭਾਰੇ ।
ਮੈਂ ਹੋਂ ਦਾਸ ਆਪ ਕੋ ਜੋਈ । ਬਖਸ਼ਯੋ ਮੋਹਿ ਦਰਬ ਬਹੁ ਸੋਈ ॥ ੩੪ ॥
ਸਭਿ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਕੋਠੀ ਬਹੁ ਮੋਰੀ । ਸਭਿ ਪਕਾਰ ਤਹਿ ਸੋਜ ਘਨੇਰੀ॥ਜਿਸ
ਜਿਸ ਮਗ ਕੋ ਰਾਵਰ ਜਾਵਹੁ॥ਜਹਿ ਜਹਿ ਨਿਸ ਮਹਿ ਡੋਰੋ ਪਾਵਹੁ'॥੩੫॥
ਤਹਿ ਤੇ ਖਰਚ ਲੇਹੁ ਮਨ ਭਾਯਾਰਹੁ ਜਿਤਿਕ ਦਿਨ ਤਹਿ ਹਰਖਾਯਾ।
ਖਾਨ ਪਾਨ ਸੁਭ ਬਸਤੁ ਜਿ ਚਹੀਅਹਿ । ਮਮ ਕੋਠੀ ਸਿਖ ਕੋ ਪਠਿ
'ਸਿੱਖਜਾ । 'ਵੱਸਕੇ ਕਰਨੇ ਹਨ । 'ਕਈ ਪ੍ਰਗਟ ਕਈ ਗੁਪਤ ਕੀ ਕੋਈ ਦੱਸੇ । 'ਜਗਤ ਨਾਮੇ
ਸੇਠ । 'ਭਰੇ ਪਾਵੇਗੇ ।

ਕਹੀਅਹਿ ॥੩੬॥ ਮਮ ਗੁਮਾਸਤੋ ਮਗ ਮਹਿ ਜੋਈ। ਮੈਂ ਲਿਖਿ ਦੇਹੁ ਮਾਨਿ
ਹੈਂ ਸੇਈ । ਜਿਤਿਕ ਸੇਵ ਮੋਤੋ ਹੁਇ ਜਾਈ। ਮੈਂ ਨਿਸ਼ਚੈ ਜਾਨੈਂ ਸਫਲਾਈ'
॥ ੩੭ ॥ ਜਗਤ ਸੇਠ ਕੀ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਾਨੀ । ਗੁਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੀਨਿ
ਮਹਾਂਨੀ । 'ਜੋ ਤੁਮ ਭਾਉ ਹਮਾਰੋ ਕਰਜੋ । ਜੇਵਾ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਧਰਜੋ ॥੩੮॥
ਤਿਸ ਕੋ ਫਲ ਹੋਵਹਿ ਤੁਝ ਭਾਰੋ । ਲਛਮੀ ਬਹੁ ਘਰ ਬਿਰਹਿ ਉਦਾਰੋ ।
ਤਿਸ ਤੇ ਤੋਟਾ ਕਿਤਹੁ ਨ ਪਾਵੈਂ । ਲਾਂਭ ਲੋਤਿ ਹੀ ਬੈਸ ਬਿਤਾਵੈਂ ॥ ੩੯ ॥
ਹਮ ਕੋਠੀ ਤੇ ਲੈਹਿ ਕਿ ਨਾਂਹੀ । ਕਹਿਬੈ ਤੇ ਫਲ ਭਾ ਤੁਵ ਪਾਹੀ । ਹਮ
ਸੁਨਿ ਕੈ, ਕਿਯ ਭਾਵ ਬਿਸਾਲਾ' । ਤੁਝ ਕੋ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਇਸ ਕਾਲਾ' ॥
੪੦॥ ਜਗਤ ਸੇਠ ਸੁਨਿ ਕੈ ਗੁਰ ਬਾਨੀ । ਭਯੋ ਅਨੰਦ ਨ ਜਾਇ ਬਖਾਨੀ ।
-ਗੁਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਮੇ ਪਰ ਹੋਈ-। ਲਿਖੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਪੁਰਿ ਪੁਰਿ ਸੋਈ ॥
੪੧॥ ਨਿਜ ਬਲ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਚਾਵਨਿ ਕਰੋ' । 'ਜਬਿ ਦੇਖਹੁ ਗੁਰ ਨਿਜ ਪੁਰਿ
ਬਰੋ । ਸਾਦਰ ਸਰਬ ਰੀਤਿ ਕੀ ਸੇਵਾ । ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਤਹਾ ਗੁਰਦੇਵਾ' ॥
੪੨ ॥ ਕਹਿ ਮਾਤਾ ਕੋ ਸਭਿ ਸਮੁਝਾਈ । ਪੁਨ ਪਗ ਪਰਿ ਨਿਜ ਗੀਵ
ਨਿਵਾਈ । ਲੇ ਕਰਿਬਰ ਗੁਰ ਤੇ ਮਨ ਭਾਯਾ । ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੋ ਉਰ
ਹਰਖਾਯਾ ॥ ੪੩ ॥ ਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਬਰ ਕੋ ਪਾਇ । ਅਪਨੀ ਆਪਨ'
ਪਹੁੰਚੈ ਜਾਇ । ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਮੈਂ ਜਸੁ ਬਿਸਤਰਾ । 'ਧੰਨ ਧੰਨ' ਤਿਸ
ਕੋ ਸਭਿ ਕਰਾ ॥ ੪੪ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦ੍ਵਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ 'ਤਿਆਰ
ਹੋਵਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕ ਚਤੁਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੧ ॥

੪੨. [ਪਟਣੇ ਤੋਂ ਵਿਦਾਇਗੀ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰ ਤਜਾਰੀ ਕਰਤਿ ਭਏ ਚਲਨਿ ਕਹੁ ਤਜਾਰ ।
ਇਤਨੋ ਮਹਿ ਆਵਤਿ ਭਯੋਪਠਜੋ ਜੁ' ਗੁਰੁ ਉਦਾਰ ॥੧॥ ਚੋਖਈ ॥ ਪਹੁੰਚੈ
ਸਿੱਖ ਆਨਿ ਤਿਹ ਸਮੈਂ । ਜੁਗ ਮਾਤਨਿ ਬੰਦਤਿ ਸਿਰ ਨਮੈ । ਬਿਚਰਤਿ
ਆਪ ਦੇਖਿ ਚਲਿ ਆਏ' । ਨਰ ਪੰਜਾਬੀ ਲਖਿ ਹਰਿਖਾਏ ॥ ੨ ॥ ਸਿਖ
ਪਦ ਬੰਦਤਿ ਜੁਗ ਕਰ ਬੰਦਿ । ਗੁਰ ਕੋ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕਹਜੋ ਅਨੰਦ' । ਹਾਥ

'ਅਸਾਡਾ (ਟੁਰਨਾ) ਸੁਣਕੇ ਤੂੰ ਬੜਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। (ਅ) ਅਸਾਂ (ਕੋਠੀਆਂ ਵਾਲੀ ਗਲ) ਸੁਣਕੇ
ਹੀ (ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਾਣੀਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ) ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਤਤਕਾਲ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾ
ਦਿਤੀ ਹੈ । 'ਟਿਕਾਏ ਟਿਕਾਏ ਪੁਰਾਣੀਆਂ (ਪਤ੍ਰਿਕਾਂ) । 'ਆਪਣੀ ਹੱਟੀ ਤੇ । 'ਭਾਵ ਜੇ ਸਿੱਖ
ਨਾਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਘੋਲਿਆ ਸੀ । 'ਖੇਡਦੇ ਖੇਡਦੇ ਆਪ (ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ) ਦੇਖਕੇ (ਉਸ ਪੁਰਸ਼) ਨੂੰ ਆ
ਗਏ । 'ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਨੰਦ ਕੁਸ਼ਲ ਕਹੀ ।

ਬਿਖੈ ਤੇ ਦੀਨਿਸਿ ਪਾਤੀ । ਦੇਖਿ ਤੀਨ ਹੂੰ ਸੀਤਲ ਛਾਤੀ॥੩॥ ਤਤਛਿਨ
 ਖੋਲਿ ਪਛਾਵਨਿ ਕੀਨਿ । ਲਿਖੀ ਕੁਸ਼ਲ ਸਭਿ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਬੀਨ । ਸੰਗਤਿ
 ਸਹਤ ਮਸੰਦਨ ਸਾਰੇ । ਹਮ ਦਿਸਿ ਤੇ ਦਿਹੁ ਖੁਸ਼ੀ ਉਚਾਰੇ॥੪॥ ਸਭਿਹਿਨਿ
 ਕਹੁ ਬਹੁ ਕਹਹੁ ਦਿਲਾਸਾ । ਨਿਜ ਦਿਸਿ ਤੇ ਪੂਰਹੁ ਤਿਨ ਆਸਾ । ਸਿਖ
 ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਉਰ ਹਰਿਖਾਇ । ਤਜਾਰ ਹੋਇ ਲਿਹੁ ਨਰ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੫ ॥
 ਚਲਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਆਵਹੁ । ਗਮਨਹੁ ਸੁਖ ਸੇਂ ਨਹਿ ਉਤਲਾਵਹੁ ।
 ਮਗ ਮਹਿ ਪੁਰਿ ਤਿਨ ਮਹਿ ਬਹੁ ਸੰਗਤ । ਸਿਮਰਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਿ ਕਰਿ
 ਪੰਗਤਿ ॥ ੬ ॥ ਤਿਨ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕਹੁ ਦਰਸਨ ਦੇਤੇ । ਪੂਰਹੁ ਮਨੋਰਥ
 ਸਿਖ ਕਹਿ ਜੋਤੇ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਮਗ ਉਲੰਘਨ ਕਰੀਅਹਿ ਆਨਿ ਅਨੰਦ-
 ਪੁਰਿ ਨਗਰ ਨਿਹਰੀਅਹਿ ॥ ੭ ॥ ਬਸਹੁ ਜਥਾ ਸੁਖ ਇਤਿ ਚਿਰਕਾਲ ।
 ਗਮਨਹੁ ਮਗ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸੰਭਾਲ'ਸੁਨਿ ਮਨ ਹਰਖੇ ਕਹਤਿ ਉਤਾਲੇ:-
 'ਭੁਲੀ ਭੁਲੀ ਪਿਤ ਮਰਜੀ ਚਾਲੇ' ॥ ੮ ॥ ਰਿਦੈ ਹਮਾਰੇ ਕੀ ਸਭਿ ਜਾਨਿ ।
 ਲਿਖੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨ' । ਪੁਨ ਸਿਖ ਤੇ ਸਭਿ ਬੁਝੀ ਗਾਥ 'ਕਹਾਂ
 ਫੋਰਿ ਆਯੋ ਗੁਰ ਨਾਥ ? ॥ ੯ ॥ ਕਹਾਂ ਬਿਲਾਸ ਕਰਤਿ ਮਨ ਭਾਏ ? ।
 ਸੰਗਤਿ ਰਹਹਿ ਕਿਤਿਕ ਫਿਗ ਆਏ' ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਹੋਰ ?
 ਕਿਤਿਕ ਦੂਰ ਦਰਿਆਉ ਬਡੇਰਾ ? ॥ ੧੦ ॥ ਕਿਤਿਕ ਨਿਕਟਿ ਦੂਸਰ
 ਦਿਸਿ ਗਿਰ ਹੈਂ ? ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੋਰੀ ਧਰ ਹੈ ?' ਸੁਨਤਿ ਸਿੱਖ ਨੇ
 ਸਕਲ ਬਤਾਈ । ਆਵਹਿ ਨਿਤ ਸੰਗਤ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੧੧ ॥ ਸਤੁੰਦਰ
 ਸਲਿਤਾ ਨਿਕਟਿ ਪ੍ਰਵਾਹੁ । ਬਿਮਲ ਅਗਾਧ ਚਲਹਿ ਜਲ ਮਾਂਹੁ । ਨਿਕਟਿ
 ਨਿਕਟਿ ਪਰਬਤ ਗਨ ਖਰੇ । ਬਾਸ ਚੰਡਿਕਾ ਉਪਰ ਕਰੇ ॥ ੧੨ ॥ ਅਵਨੀ
 ਤਲ ਸੰਦਰ ਸਬਜਾਈ । ਖਰੇ ਤਰੋਵਰ ਜਹਿ ਸਮੁਦਾਈ । ਗੁਰ ਅਨੰਦ
 ਪੁਰਿ ਬਿਖੈ ਸੁਹਾਏ । ਸਿਖ ਮਸੰਦ ਫਿਗ ਰਹਿ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੧੩ ॥ ਜਹਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਸਿਧਾਰੈਂ । ਸੰਗਤਿ ਬ੍ਰਿੰਦ ਆਨਿ ਪਰਵਾਰੈ । ਆਵਤਿ
 ਜਾਤਿ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਨੀਤ । ਲੋਤਿ ਕਾਮਨਾ ਕਰਹਿ ਜੁ ਚੀਤ ॥ ੧੪ ॥ ਜਸ
 ਬਹੁ ਫੈਲਿ ਰਹਯੋ ਸਭਿ ਦੇਸ਼ । ਆਵਹਿ ਲੈ ਲੈ ਦਰਬ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ । ਕਰਹਿ

੧'ਦੇਖਕੇ ਤਿਨਾਂ ਭਾਵ ਦੇਵੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜੀ ਦੀ ਛਾਤੀ ਸੀਤਲ ਹੋਈ ਭਾਵ ਸੁਖ
 ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ । ੨'ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਮਸ਼ਮੂਲ ਭੁੰਗਿਆ । ੩'ਜਿਥਨੇ ਮਨੋਰਥ ਸਿੱਖ ਕਹਿਣ । ੪'ਇੱਛਾ
 ਨਾਲ ਚੱਲੇ ਹਾਂ । ੫'ਭਾਵ ਉਪਰ ਨੈਣੀ ਦੇਵੀ ਨਾਮੇ ਟਿੱਲਾ ਹੈ ।

ਉਧਾਰਨਿ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ । ਇਸ ਬਿਲਾਸ ਮਹਿ ਗੁਰ ਭਰਵਾਨ' ॥ ੧੫ ॥
ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਿਖ ਪਰ ਤਬਿ ਭਏਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਬਰ ਸੁਭ ਦਏ।ਜੁਗ
ਮਾਤਨਿ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ । ਵਾਹਨ ਸਾਜ ਦਾਸ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੧੬ ॥
ਸਮੀਦਨ ਡੋਰੇ ਪਾਇ ਉਛਾਰ । ਜ਼ਰੀਦਾਰ ਜਗਮਗਤਿ ਉਦਾਰ । ਤੁੰਗ
ਕਕੁਦ ਬਲਿ ਦੀਰਘ ਬੈਲ' । ਚਲਹਿ ਤੁੰਗ ਮਨਿੰਦੈ ਗੋਲ॥੧੭॥ ਕੰਚਨ
ਪੋਰੀ ਸ਼ਿੰਗਨਿ ਪਾਏ' । ਭੂਖਨ ਟਲਕਾ ਆਇ ਸੁਹਾਏ । ਸਿਵਕਾਇਕ
ਜਟਤੀ ਨਗ ਕਰੇ । ਮੁਕਰ ਚੁਕੋਨ ਗੋਲ ਬਰ ਜਰੇ' ॥੧੮॥ ਝਾਲਰ ਜ਼ਰੀ
ਗੰਢ' ਲਰਕਾਏ । ਮੁਕਤਾ ਲਰੀ ਬੰਦ ਛਬਿ ਛਾਏ ਉਚਿਤ ਸਮਿੱਗੀ ਸਾਬ
ਉਠਾਵਨਿ । ਸਭਿ ਕੋ ਕੀਨੋ ਭਾਰ ਬੰਧਾਵਨਿ ॥ ੧੯ ॥ ਸੁਨਿ ਤਜਾਰੀ ਕੋ
ਸੰਗਤਿ ਆਈ । ਮਸਤਕ ਟੇਕਹਿ 'ਦਿਹੁ ਵਥ ਕਾਈ' । ਅੰਗ ਸੰਗ ਜੋ
ਲਾਗੀ ਗੁਰ ਕੋ । ਜਿਸ ਤੋ ਲਹੈ ਮਨੋਰਥ ਉਰ ਕੋ॥੨੦॥ ਤੁਮ ਸਮ ਪੂਜਹਿ
ਦਰਸਨ ਕਰੈਂ । ਰਿਦੈ ਭਾਵਨਾ ਸੰਗਤਿ ਪਰੈ' । ਸੁਨਿ ਬੀ ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ
ਨੰਦਨ । ਦਿਯੋ ਪੰਘੂਰਾ ਸਿੱਖਨਿ ਬੰਦਨ' ॥ ੨੧ ॥ 'ਬਾਲਿਕ ਬਧ ਹਮ
ਇਸ ਪਰ ਰਹੇ । ਸ਼ਰਧਾ ਪਰਹੁ ਕਾਮਨਾ ਲਹੇ' । ਸਹਿਤ ਮਸੰਦਨ ਆਇਸੁ
ਮਾਨੀ । ਰਖੋ ਪੰਘੂਰਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨੀ ॥ ੨੨ ॥ ਅਜ ਲੋ ਅਹੈ ਸੁਨਯੋ
ਹਮ ਕਾਨ । ਅਭਿਖੇਕਤਿ ਸਿਖ ਗੁਰੁ ਸਮਾਨ । ਜਨਮ ਥਾਨ ਜੋ ਦਰਸਨ
ਕਰਿ ਹੈ । ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੋ ਕਲਮਲ ਹਰਿ ਹੈ ॥ ੨੩ ॥ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੋਗ
ਬਹਾਦਰ ਜਹਾਂ । ਚਲਨਿ ਸਮੇ ਉਤਰੇ ਸੁਖ ਲਹਾ ਤਹ ਪ੍ਰਥਮ ਡੋਰਾ ਠਹਿ-
ਰਾਯਹੁ' । ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਯਹੁ ॥੨੪॥ ਜੇਤਿਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੰਚਿ
ਨਿਜ ਕਰੇਸੋ ਸੰਦੂਖ ਮਹਿ ਸਾਦਰ ਪਰੇ । ਦਾਸਨ ਕੋ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰਿਵਾਇ ।
ਕਹਿ ਕਰਿ ਪੁਰਖ ਦਿਏ ਪੁਚਾਇ ॥ ੨੫ ॥ ਅਪਰ ਸਮਿੱਗੀ ਚਲਿ ਚਲਿ
ਤਹਾਂ । ਆਨਿ ਪਹੁੰਚੇ ਡੋਰੇ ਜਹਾਂ । ਬਾਲਿਕ ਖੇਲਤਿ ਸੋ ਸਭਿ ਆਏ ।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੰਦਹਿ ਸਮੁਦਾਏ ॥੨੬॥ ਸਜਾਨੋ ਭਨਹਿ ਤਿਨਹੁ ਮਹਿ ਐਸੇ' ।
'ਕਰੀ ਸਭਿਨਿ ਸੋ ਗੋਬਿੰਦ ਜੈਸੇ' । ਜਬਿ ਸੁਪਿ ਭਈ ਤਜਾਰਾ ਕਰਿ ਗਏ ।

'ਉੱਚੀਆਂ ਬੰਨਾਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਬਲੀ ਵਡੇ ਵਡੇ ਬੈਲ' ਸੋਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਮਾਂ ਸਿੰਗਾਂ ਪਰ ਪਾਈਆਂ
ਹਨ । 'ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਚੁਕੋਨੇ ਤੇ ਗੋਲ ਸੁਹਣੇ ਸੁਹਣੇ ਜੜੇ ਹੋਏ । 'ਗੁੱਛੇ । ' (ਸਾਨੂੰ ਪੂਜਣੇ ਵਾਸਤੇ) ਕੋਈ
(ਨਿਜ ਦੀ) ਵਸਤੁ ਦੇਵੇ 'ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੇ ਲਈ । 'ਛਾਵ ਉਥੇ ਡੋਰਾ ਕਰੇ ।
'ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਸਿਆਣੇ ਘਨ ਉਹ ਐਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । 'ਫੁਲਨ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ।

ਬਿੰਦੂਬਨ ਬਾਸੀ ਦੁਖ ਲਏ॥੨੭॥ ਮਥੁਰਾ ਜਾਇ ਬਸੇ ਤਤਕਾਲਾ । ਬਾਲ
 ਸਖਾ ਸਭਿ ਭਏ ਬਿਹਾਲਾ । ਤਿਨਹੁ ਮਨਿੰਦ ਨਾਮ ਇਨ ਕੇਰਾ । ਕ੍ਰਿਆ
 ਬਿਖੈ ਭੀ ਸਮ ਹੀ ਹੋਰਾ॥ ੨੮ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾਨ ਸੋ ਈਧਨ ਧਰੇ^੧ । ਬਿਛਰਤਿ
 ਬਹੁਰ ਤਜਾਗ ਕਹੁ ਕਰੇ । ਦੋਨਹੁ ਜਨੁ ਇਕ ਪਾਟੀ ਪਵੇ^੨ । ਮਿਲ ਸਭਿ ਕੇ
 ਮਨ ਲੇਵਤਿ ਕਵੇ॥੨੯॥ ਸੋਈ ਆਨਿ ਲੀਨਿ ਅਵਤਾਰ । ਨਿਸਚੇ ਜਾਨੇ
 ਪਰਹਿ ਬਿਹਾਰ^੩ । ਬ੍ਰਿਹੁ ਕੋ ਸਿਕਟ ਜਿਮ ਘਨਸ਼ਾਮੂ । ਤਿਮ ਪਟਲੇ ਮਹਿ
 ਸਿੱਖਰਨਿ ਧਾਮੂ॥੩੦॥ ਸ਼ਾਹੁਨਿ ਕੇ ਸੁਤ ਕੇਤਿਕ ਕਹੈ । ‘ਹਮ ਤੋ ਇਨ ਕੇ
 ਸੰਗ ਹੀ ਰਹੈ । ਜਬਿ ਇਸ ਦੇਸ ਆਇ ਹੈ ਫੇਰੇ^੪ । ਨਿਜ ਸਨਬੰਧਨਿ ਕੋ
 ਪੁਨ ਹੋਰੇ’॥੩੧॥ ਤਿਨ ਕੇ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸਮੁਝਾਵੈ । ‘ਹੇ ਸੁਤ ! ਅਬਿ ਇਹ
 ਫੇਰ ਨ ਆਵੈ । ਹਮਰੇ ਬਡੇ ਭਾਗ ਜੇ ਹੋਤਿ । ਇਹਾਂ ਬਸਤਿ ਪਿਖਿ ਅਨੰਦ
 ਉਦੋਤਿ’॥੩੨॥ ਕੇਤਿਕ ਨਿਜ ਪੁੱਤ੍ਰਨਿ ਗਹਿ ਰਾਖਹਿ । ਜੇ ਗੁਰ ਸੰਗ ਗਮਨ
 ਅਭਿਲਾਖਹਿ । ਟਿਕਹਿ ਨਹੀਂ, ਰੋਦਨ ਕੋ ਕਰਿ ਹੀਂ । ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ
 ਸਮੁਝਾਇ ਸੁਧਰਿਹੀਂ॥੩੩॥ ਨਿਜ ਪਰੋਸ ਮਹਿ^੫ ਬਿਰਧਾ ਜੋਈ । ਜਿਸਹਿ
 ਖਿਝਾਵਹਿ ਸੋ ਦੁਖ ਪੋਈ^੬ । ਬਹੁਤ ਬਿਨੈ ਕੋ ਕਰਤਿ ਬਖਾਨ । ‘ਹੇ ਗੋਬਿੰਦ !
 ਮਮ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾਨ॥ ੩੪ ॥ ਨਹਿ ਮਨ ਬਿਰਹਿ ਬਹੁਤ ਅਕੁਲਾਉਂ । ਬਾਰਿ
 ਬਾਰਿ ਕਹਿ ਕਿਸਹਿ ਬੁਲਾਉਂ’ । ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੀਤੀ । ਬਲਿ-
 ਹਾਰੀ ਹੁਇ ਕਸ਼ਟ ਲਹੀਤੀ॥੩੫॥ ਦੇਖਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਅਧਿਕ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ । ਕਹਯੋ
 ਬਾਕ ‘ਹੁਇ ਸ਼੍ਰੇਯ ਬਿਸਾਲਾ । ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਪਾਪ ਗਵੈ ਹੈਂ । ਜਗ ਮਹਿ
 ਫੇਰ ਨ ਫੇਰਾ ਪੈ ਹੈ’॥੩੬॥ ਤਿਸਕੀ ਬਧ ਜੇਤਿਕ ਲਖਿ ਸ਼ੇਸ਼ੁ । ਦੀਨਸਿ
 ਘਰ ਤੇ ਦਰਬ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੁ । ਉਰ ਹਰਖਾਇ ਆਸ਼ਿਖਾ ਦੇਤਿ । ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਭਲੇ
 ਸੁਖ ਲੇਤਿ॥੩੭॥ ਅਪਰ ਨਿਕਟਿ ਜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮਹਾਂ । ਘਰ ਕੋ ਦਿਯ ਸਮਾਜ
 ਤਿਨ ਤਹਾਂ ਵਧੈ ਬ੍ਰਿਹਾ ਕੋ^੭ ਸਿਕਟ ਭਾਰੀ । ਮਿਲਿ ਸਮੂਹ ਆਏ ਨਰ ਨਾਰੀ
 ॥੩੮॥ ਬਨ ਮਹਿ ਰਾਮਚੰਦ ਜਿਮ ਜਾਤੇ । ਲੋਕ ਅਜੁੰਧਾ ਕੇ ਜਿਸ ਭਾਂਤੇ ।
 ਕਿਸ ਕਿਸ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਅਬਿ ਲਿਖੀਅਹਿ । ਮਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਦੁਖ ਬਹੁ
 ਲਖੀਅਹਿ॥ ੩੯ ॥ ਸੰਗਤਿ ਬਡੀ ਕਹਾਵਹਿ ਜਹਾਂ । ਚੰਦ ਕਰਿ ਗਮਨੇ

^੧ਬੰਨ੍ਹ ਕਰਕੇ । ^੨ਦੋਨੋ (ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜੀ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ) ਮਾਨੇ ਇਕੋ ਪੱਟੀ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ । ^੩ਫੇਰ
 ਆਉਣਗੇ । ^੪ਆਪਣੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਤਦੋਂ ਮਿਲ ਲਵਾਂਗੇ । ^੫ਗਵਾਂਢ ਵਿਚ । ^੬ਉਹ ਦੁਖ
 ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਤੀ ਗਈ । ^੭ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ।

ਸਤਿਗੁਰ ਤਹਾਂ । ਸੰਗ ਹਜ਼ਾਰੇਂ ਹੈਂ ਨਰ ਨਾਰੀ । ਬਿਹੁ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੰਕਟ
 ਭਾਰੀ॥੪੦॥ਚਢੀ ਨਾਨਕੀ ਸੰਦਨ ਮਾਂਹੀ।ਗੁਜਰੀਡੇਰੇ ਚਵਿ ਚਲਿ ਤਾਂਹੀ।
 ਬੀਚ ਪਾਲਕੀ ਆਪ ਸਹਾਏਦੇਤਿ ਚਲੇ ਦਰਸਨ ਸਮੁਦਾਏ॥੪੧॥ਕੇਤਿਕ
 ਅਸਵਾਰੀ ਪਰ ਆਵਤਿ । ਦਰਸਹਿ ਏਕ ਰਾਤਿ ਸੁਖ ਪਾਵਤਿ । ਗਮਨਹਿ
 ਸੰਗ ਜੁ ਪਗ ਪਗ ਮਾਂਹਿ । ਅਨਿਕ ਤੀਰਥਨਿ ਕੇ ਫਲ ਪਾਹਿ॥ ੪੨ ॥
 ਦੁਰਲਭ ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਹੈਂ ਨੀਕੇ । ਜੋ ਗੁਰ ਪੁਰਹਿ ਮਨੋਰਥ ਹੀਕੇ ।
 ਪਰਜੇ ਬਿਹੀਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਛੇ । ਕੇਤਿਕ ਆਇ ਕਾਮਨਾ ਬਾਛੇ ॥ ੪੩ ॥
 ਮਿਦ ਬਾਕਨਿ ਸੇ ਦੇ ਦੇ ਧੀਰਮਾਰਗ ਚਲੇ ਗੁਰੂ ਨਰ ਭੀਰਸਿੰਗਤਿ ਬਡੀ
 ਆਇ ਕਿਧ ਡੇਰਾ । ਉਤਰ ਪਰੇ ਸਗਰੇ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥੪੪॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
 ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਸਰੇ ਰਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਮਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਦੇਇ
 ਚੜ੍ਹਾਰੀਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੨ ॥ ੪੩. [ਕਾਂਝੀ ਪੁੱਜੇ] ।

ਦੋਹਰਾ॥ਸ੍ਰੀਭੁ ਭਈ ਜਬਿ ਲੋ ਤਹਾਂ ਆਵਤਿ ਗਨ ਨਰ ਨਾਗਿਗਨੀ ਗਰੀਬ
 ਸੁ ਪ੍ਰੇਮ ਮਨ ਮਿਲੇ ਭਾਉ ਕੇ ਧਾਰਿ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਹਿ ਕੀ ਸਿੰਗਤਿ
 ਸੇਵਾ ਠਾਨੀ । ਅਚਵਨਿ ਹੋਤੁ ਸਮਿੱਗੀ ਆਨੀ । ਚਵਰ,ਚੂਨ,ਦਾਰ,ਘ੍ਰਿਤ
 ਘਨੇ॥ਆਨਤਿ ਧਰੇ ਚਾਵ ਚੌਗਨੇ॥੨॥—ਸਤਿਗੁਰ ਉਤਰੇ ਮਾਤਨਿ ਸਾਥਾ
 ਆਇ ਕਵਾਚਿਤਪੁਨ ਕਬਿ ਨਾਥ । ਬਡੇ ਧਨੀ ਸਿਖ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਏ
 ਚਹਜੇ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਦੇਂ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ॥ ੩ ॥ ਸੁਜਸੁ ਨਗਰ ਮਹਿ ਵਧਹਿ
 ਹਮਾਰੇ—ਇਤਾਦਿਕ ਗੁਣ ਬਹੁਤ ਬਿਚਾਰੇ।ਸੇਵਾ ਸਰਬ ਦਰਬ ਤੇ ਆਇ ।
 ਅਰਪਿ ਬਿਲੋਕੇ ਗੁਰ ਅਹਿਲਾਦ॥ ੪ ॥ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨ ਕੇ ਉਪਹਾਰੇ।
 ਲਗੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਅੱਗ ਅੰਬਾਰੇ॥੧॥ ਆਇ ਤਿਹਾਵਲ ਅਰੁ ਪਕਵਾਨ ਬੀਟਹਿ
 ਦੇਂ ਸਭਿ ਸਿੱਖਨਿ ਪਾਨ ॥ ੫ ॥ ਭੀਰ ਅਧਿਕ ਕੁਛ ਵਾਰ ਨ ਪਾਰਾ । ਬਹੁ
 ਕੋਸਨਿ ਲੋ ਨਗਰ ਉਦਾਰਾ । ਸਿੱਖ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕੇ ਘਰ ਤਹਾਂ । ਸੁਨਿ ਗੁਰ
 ਗਮਨ ਆਇ ਜਹਿ ਕਹਾਂ ॥ ੬ ॥ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨਹਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ।
 ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਹਮ ਕੋ ਚਲੇ ਵਿਸਾਰ । ਪੁਰਹਿ ਮਨੋਰਥ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ।
 ਅਬਿ ਹਮ ਜਾਇ ਕੌਨ ਕੇ ਪਾਸ॥੭॥ ਸੁਆਮੀ ਨਿਕਟਿ,ਚਹਿਤਿ ਲੋਂ ਜਾਚਾ
 ਹੋਹਿ ਦੂਰ ਕਸਾ ਕਰਹਿ ਉਬਾਚਾ॥੮॥ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਜੇ 'ਜਨਮ ਇਸਥਾਨ।

੧ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜੀ।੨ਜੇਹੜੇ (ਨਾਲ)ਨਾਲ ਰਾਹ ਵਿਚ ਇੱਕ ਇੱਕ ਕਦਮ ਚਲਦੇ ਹਨ । ੩ਪਾਉਂਦੇ
 ਹਨ । ੪ਦੋਗੁਣੇ ਚਾਉ ਨਾਲ ਲਿਆ ਕੇ ਧਰਦੇ ਹਨ । ੫ਸੰਗਤ ਵਿਚਾਰਦੀ ਹੈ । ੬ਕਦੀ ਕੁ
 ਆਏ ਹਨ । ੭ਫੇਰ ਨਾਥ ਜੀ ਕਦੇ (ਔਣ ?) । ੮ਜੇ (ਕੁਛ ਕਿਸੇ ਨੂੰ) ਚਾਹੀਦਾ (ਭਾਵ ਲੋੜ) ਹੈ,
 ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰ ਦੇਈਏ । ੯ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ । ੧੦ਫੇਰ । ੧੧ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਾਂਗੇ ।

ਕਰਹੁ ਬੇਨਤੀ ਤਹਾਂ ਬਖਾਨਿ ॥ ੯ ॥ ਸਰਬ ਕਾਮਨਾ ਮਨ ਕੀ ਪੂਰਾ ।
 ਕਰਜੋ ਸਥਾਪਨ ਅਪਨਿ ਪੰਘੂਰਾ । ਬੈਠੇ ਜਹਿ ਹਮਰੇ ਧਰਿ ਧਾਨ ।
 ਕਰਹੁ ਬੇਨਤੀ ਜੋਰਹੁ ਪਾਨ ॥ ੧੦ ॥ ਗੁਰ ਸਭਿ ਥਾਨ, ਬਹਿਰ ਕਯਾ ਭੋਨ^੧ ।
 ਮੁਖ ਤੇ ਕਹੈ ਕਿ ਧਰਿ ਕਰਿ ਮੋਨ । ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਨਹਿ ਸਭਿ ਕੇ ਮਨਕੀ ।
 ਕਜੋ ਨ ਪੁਰਹਿਗੇ ਆਸਾ ਜਨ ਕੀ^੨ ॥ ੧੧ ॥ ਸਹਿਤ ਮਸੈਦਨਿ ਸੰਗਤਿ
 ਸੁਨਿਕੈ । ਬਿਸਮਾਨੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰ ਗੁਨਿਕੈ । ਲਘੁ ਬਧ ਮਹਿ ਬਹੁ ਸੁਮਤਿ
 ਬਤਾਵੈ । ਨਿਜ ਸਿੱਖਜਨਿ ਕੀ ਬ੍ਰੇਯ ਜਨਾਵੈ ॥ ੧੨ ॥ ਕਜੋ ਨ ਕਹੈ,
 ਕਯਾ ਅਚਰਜ ਮਾਨੈ । ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਨੈਦਨ ਪਹਿਚਾਨੈ । ‘ਪੈਨ ਪੈਨ’
 ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨੈ । ਬ੍ਰਿਹੁ ਤੇ ਤਉ ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਜਾਨੈ ॥ ੧੩ ॥ ਅਨਿਕ
 ਪ੍ਰਕਾਰਨ ਕਰੇ ਅਹਾਰਾ । ਆਨਜੋ ਗੁਰ ਕੇ ਢਿਗ ਭਰਿ ਥਾਰਾ । ਤੁਰਸ਼^੩
 ਮਧੁਰ^੪ ਚਰਪਰਾ^੫ ਬਨਾਇ । ਮੇਵਾ ਬਿੰਦ ਗਿਰੀ ਗਨ ਪਾਇ ॥ ੧੪ ॥
 ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕੇ ਚਾਵਰ ਕਰਿਵਾਏ । ਪਤਰੇ^੬, ਬਡ^੭ ਖੁਸ਼ਬੋਇ ਉਠਾਏ^੮ ।
 ਮਧੁਰ, ਸਲਵਣ ਘ੍ਰਿਤ ਭੁੰਜਵਾਏ । ਸੁਪਕਾਰ ਮਤਿ ਚਤੁਰ ਬਨਾਏ ॥ ੧੫ ॥
 ਅਨਿ ਮੁਰੱਬੇ ਜੋ ਫਲ ਨਾਨਾ^੯ । ਅਨਿਕ ਅਚਾਰਨ ਲਜਾਵਨਿ ਠਾਨਾ ।
 ਕਹਿ ਲੋ ਗਿਨੋ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ । ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ ਸਭਿ ਦੀਨਿ ਅਹਾਰਾ ॥ ੧੬ ॥
 ਜਿਤਨੀ ਸੰਗ ਸੰਗਤਾਂ ਆਈ । ਇਕ ਸਮ ਸਭਿਨਿ ਦੇਗ ਬਰਤਾਈ । ਗੁਰੂ
 ਹੁਕਮ ਤੇ ਅਚਵਨੈ ਸਾਰੇ । ਦਿਯੋ ਨ ਕਰਿਬੇ ਕਿਸੈ ਅਹਾਰੇ^{੧੦} ॥ ੧੭ ॥ ਉਤਸਵ
 ਭਯੋ ਮਿਲਨੈ ਬਡ ਮੇਲਾ । ਚਹਿ ਦਰਸਨ ਤੇ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ । ਜਾਮ ਨਿਸਾ
 ਲੋ ਦੇਖਤਿ ਰਹੇ । ਬਹੁਰ ਨੀਂਦ ਮੁਖ ਕੋ ਉਰ ਲਹੇ ॥ ੧੮ ॥ ਨਿਜ ਨਿਜ
 ਥਾਨ ਜਥਾ ਸੁਖ ਸੋਏ ਗੁਰ ਗੁਨ ਉਰ ਧਰਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਕੋਏ । ਜਾਮ ਨਿਸਾ
 ਤੇ ਆਸਾਵਾਰ । ਗਾਇ ਰਥਾਬੀ ਪ੍ਰੇਮ ਉਦਾਰ ॥ ੧੯ ॥ ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ
 ਉਠਿ ਕਰਿ ਕੋ । ਸਿਮਰਹਿ ਸੱਤਿਨਾਮ ਗੁਰ ਹਰਿ ਕੋ^{੧੧} । ਗੁਰ ਜਾਗੇ, ਕਰਿ
 ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨਾ । ਪੋਸ਼ਿਸ਼ ਪਹਿਰੀ ਚਾਰੁ ਮਹਾਨਾ ॥ ੨੦ ॥ ਬਡੀ ਪ੍ਰਾਤਿ ਤੇ
 ਆਵਨਿ ਲਾਗੇ । ਧਰਹਿ ਉਪਾਇਨ ਮਨ ਅਨੁਰਾਗੇ । ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਮਹਿ
 ਕਹਿ ਦਿਏ ਬਿਠਾਇ । ਨਿਜ ਨਿਜ ਦਿਸ਼ਿ ਗੁਰ ਮੁਖ ਦਿਖਰਾਇ ॥ ੨੦ ॥

^੧ਬਾਹਰ ਕੀ ਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੀ । ^੨ਖੱਟਾ । ^੩ਮਿੱਠਾ । ^੪ਕਰਾਰਾ । ^੫ਪਤਲੇ । ^੬ਲੰਬੇ । ^੭ਖੁਸ਼ਬੂ
 ਵਾਲੇ । ^੮ਫਲਾਂ ਦੇ ਮੁਰੱਬੇ । ^੯ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੀ (ਆਪਣਾ) ਅਹਾਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ।
^{੧੦}ਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰੇ (ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ) ਹਰੀ ਦਾ ‘ਸਤਿਨਾਮ’ ।

ਧੀਰਜ ਦਈ ਸਭਿਨਿ ਕੈ ਤਬੈ । ਆਨਿ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਹੋਰਹੁ ਕਬੈਜਨਮ
 ਭੂਮਿ ਪਟਣੇ ਮਹਿ ਮੋਰੀ । ਮਹਿਮਾ ਮਹਾਂ ਬਿਲੋਕਨਿ ਕੇਰੀ ॥ ੨੧ ॥ ਦਰ-
 ਸਹ ਨਿਤ ਹੀ ਨੇਮ ਨਿਬਾਹੈ ਸਰਧਾ ਸਹਿਤ ਕਾਮਨਾ ਪਾਹੋਹੁਇ ਬਿਸਾਲ
 ਪੇਮੀ ਸਿਖ ਜੋਇ । ਆਨਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਦਰਸੈ ਸੋਇ ॥ ੨੨ ॥
 ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਕਹਿ ਦੈ ਦੈ ਧੀਰ । ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਮਹਿ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਭੀਰ ।
 ਚਢੇ ਪਾਲਕੀ ਮਹਿ ਤਤਕਾਲਾ 'ਗਮਨਹੁ' ਸਭਿ ਸੇਂ ਕਹਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥ ੨੩ ॥
 ਪਰੇ ਪੰਥ ਸਮੇਦਨ ਅਰੁ ਡੋਰੇ । ਏਕ ਚਲੇ ਆਵਤਿ ਗੁਰ ਓਰੇ । ਇਕ ਕਰਿ
 ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਮੁਰਿ ਪਰੇ । ਜਸੁ ਉਚਰਤਿ ਚਿਤਵਤਿ ਘਰ ਬਰੇ ॥ ੨੪ ॥
 ਏਕ ਦੂਰ ਲੋ ਗੁਰ ਸੰਗ ਆਏ । ਕਹਿ ਬਹੁ ਬਾਰੀ ਸਿੱਖ ਹਟਾਏ । ਚਰਨ
 ਸਪਰਸਹਿ ਆਂਸੂ ਗੋਰਹਿ । ਇਕ ਬਿਰ ਰਹੇ, ਏਕ ਹਟਿ ਹੋਰਹਿ ॥ ੨੫ ॥
 ਜੋ ਜਿਸ ਜੋਗ ਸੁ ਜਾਨਿ ਸੁਜਾਨਾ । ਸਿਰੋਪਾਉ ਦੈਬ ਤਿਸ ਥਾਨਾ । ਸਦਰ
 ਸਗਰੇ ਕਰੇ ਬਿਸਰਜਨ । ਲਖਿ ਸੁਭਾਵ ਉਰ ਹਰਖਤਿ ਗਨ ਜਨ ॥ ੨੬ ॥
 ਕਰਤਿ ਪਸੰਸਾ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰੇ । ਗੁਰ ਬ੍ਰਿਹੁ ਤੇ ਦੁਖ ਧੀਰਜ ਠਾਰੇ । ਇਮ
 ਪਟਣੇ ਪੁਰਿ ਸੰਗਤਿ ਬਰੀ । ਘਰ ਘਰ ਸਭਿਨਿ ਬਾਰਤਾ ਕਰੀ ॥ ੨੭ ॥
 ਸਿਵਕਾ ਪਰ ਗੁਰ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨਾ । ਨਰਨਿ ਉਠਾਇ ਸਮੱਗੀ ਨਾਨਾ । ਮਾਤ
 ਨਾਨਕੀ ਸਮੇਦਨ ਬਿਖੈ । ਪ੍ਰੋਤੇ ਕਹੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਡ ਪਿਖੈ ॥ ੨੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ
 ਚਾਲੀ ਚਵਿ ਡੋਰੇ । ਗਮਨੇ ਮੁਖ ਕਰਿ ਪਸਰਮ ਓਰੇ । ਦੋਇ ਜਾਮ
 ਲੋ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨੁ । ਡੇਰਾ ਕਰਯੋ ਵਰਯੋ ਜਬਿ ਭਾਨੁ ॥ ੨੯ ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ
 ਸਗਰੇ ਕਰਿਵਾਏ । ਪਸ਼ੁਅਨਿ ਤ੍ਰਿਣ ਦਾਨਾ ਗਨ ਪਾਏ । ਨਿਕਟਿ ਜਿ ਸਿਖ
 ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਆਏ । ਅਪਰ ਅਕੋਰਨਿ ਦਰਸਨ ਪਾਏ ॥ ੩੦ ॥ ਇਸੀ
 ਗੀਤਿ ਗੁਰ ਮਾਰਗ ਚਾਲੇ । ਨਿਸ ਬਿਸਰਮ ਕਰਹਿ ਸੁਖ ਨਾਲੇ । ਦਿਨ
 ਮਹਿ ਗਮਨਹਿ ਮਗ ਜੁਗ ਜਾਮੈ । ਨਿਸ ਸਿਖ ਧਾਮ ਨਗਰ ਕੈ ਗਾਮੈ ॥
 ੩੧ ॥ ਤਹਿ ਤੇ ਸੁਨਤਿ ਮਿਲੈ ਮੁਦ ਪਾਏ । ਲਖਹਿ ਭਾਗ ਬਡ, ਪ੍ਰਭੁ ਵਿਗ
 ਆਏ । ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਸਭਿ ਸੇਵਾ ਕਰੈਂ । ਕਰ ਜੋਰਹਿ ਪਦ ਪਰ ਸਿਰ
 ਧਰੈਂ ॥ ੩੨ ॥ ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਕਰਹਿ ਕੂਚ ਮਗ ਚਾਲੇਂ । ਉਲੰਘਤਿ ਆਏ ਪੰਥ
 ਬਿਸਾਲੈ । ਸਿਵ ਕੀ ਪੁਰੀ ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਪਾਵਨਾ ਜਹਿ ਬਿੰਦਾ ਬਡ ਪਵਨਿ

'ਸੁਜਾਨ ਜੀ ਨੇ ਜਾਣਿਆ । 'ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਤੇ ਧੀਰਜ ਦੂਰ ਹੋਕੇ ਦੁਖ ਹੋਇਆ । 'ਦੋ ਪਹਿਰ
 ਰਸਤਾ ਟੁਰਦੇ ਹਨ । 'ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਗਰ ਜਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ । 'ਕਾਂਝੀ ।

ਪਢਾਵਨਿ ॥ ੩੩ ॥ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਮਹਿ ਸੋ ਨਿਯਰਾਈ । ਜੁਗ ਮਾਤਨਿ
ਸੋਂ ਕਹਤਿ ਸਨਾਈ । ‘ਕੇਤਿਕ ਸਮੈ ਬਸੈ ਇਸ ਨਗਰੀ । ਮਹਿ ਮੰਡਲ
ਮਹਿ ਮਹਾਂ ਉਜਗਰੀ ॥ ੩੪ ॥ ਗਨ ਗੁਨਵੰਤੋ ਦਿਸ ਤੇ ਆਇ । ਮਾਨਵ
ਰਹੈ ਧਰੈ ਅਹਿਲਾਦ’ । ਸੁਨਤਿ ਨਾਨਕੀ ਪੋਤੇ ਬਾਨੀ । ਹਰਖਤਿ ਹੈ ਕਰਿ
ਨਿਕਟਿ ਬਖਾਨੀ ॥ ੩੫ ॥ ‘ਪਿਤਾ ਤੁਮਾਰੇ ਗਮਨਤਿ ਆਏ । ਹਮ ਸਭਿ ਸੰਗ
ਤਬੈ ਦਰਸਾਏ । ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਸੰਗਤਿ ਬਹੁ ਆਈ । ਕਰਮੋ ਕੀਰਤਨ ਉਰ
ਹਰਖਾਈ ॥ ੩੬ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਰਾਖੇ ਦਿਨ ਕੇਤੇ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਦਰਸਤਿ ਬਹੁ
ਸੁਖ ਲੇਤੇ । ਅਬਿ ਤੁਮ ਕੋ ਮਿਲਿ ਹੈਂ ਸਭਿ ਆਏ । ਰਹਹੁ ਆਪ ਜੈਸੇ ਮਨ
ਭਾਏ’ ॥ ੩੭ ॥ ਇਮ ਬੋਲਤਿ ਬਿਗਸਤਿ ਬਹੁ ਭਾਂਤੀ । ਦਾਸਨਿ ਸਾਥ ਕਰਤਿ
ਪੁਨ ਬਾਤੀ । ਕਾਸ਼ੀ ਵਹਿਰ ਆਇ ਕਰਿ ਖਰੇ । ਸਕਲ ਵਹੀਰ ਮਿਲਾਵਨਿ
ਕਰੇ ॥ ੩੮ ॥ ਸੰਗਤਿ ਬਿਖੈ ਜਾਇ ਸਧਿ ਹੋਈ । ਉਰ ਧਰਿ ਹਰਖ ਤਜਾਰ ਸਭਿ
ਕੋਈ । ਆਗੈ ਆਦਰ ਕੋ ਹਿਤ ਲੈਨਿ । ਸਭਿ ਗਮਨੈ ਸਰਧਾ ਮਨਭੇਨ’ ॥ ੩੯ ॥
ਮੇਵਨਿ ਕੀ ਡਾਲੀ ਗਨ ਲੀਨਿ । ਪਰਿ ਤੇ ਵਹਿਰ ਨਿਕਸਿਬੈ ਕੀਨਿ । ਗੁਰ ਕੇ
ਸਨਮੁਖ ਸਭਿ ਚਲਿ ਆਏ । ਗਾਵਤਿ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਹਾਏ ॥ ੪੦ ॥ ਖਰੇ
ਦੂਰ ਜਿਤ ਦਿਸਿ ਜਬਿ ਦੇਖੈਂ । ਭਯੈ ਸਭਿਨਿ ਆਨੰਦ ਬਿਸ਼ੇਖੈ । ਗੰਗਾ ਜਲ
ਤਰਿਕੈ ਪਰਿ ਪਾਰੈ । ਗਏ ਗੁਰੂ ਆਗਵਨ ਬਿਚਾਰਿ ॥ ੪੧ ॥ ਬੰਦਨ ਕਰਿ
ਭੋਗ ਕਰਿਵਾਏ । ਆਗੈ ਮਿਲੇ ਅਪਰ* ਸਮੁਦਾਏ । ਖਰੇ ਨਿਕਟਿ
ਨੰਮੀ ਸਿਰ ਹੋਏ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਜੋਏ ॥ ੪੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਵਾਦਭ ਰਾਸੇ ‘ਗੁਰ ਗਮਨ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਤੀਨ ਚੌਥਰੀਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੩ ॥

੪੪. [ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਿਲੇ ਕੀਨਿ ਸਭਿ ਬੰਦਨਾ ਸਿਖ ਕਰਿ ਕੈ ਉਰ ਭਾਉ । ਗਨ ਮੇਵੇ
ਅਰਪਨ ਕਰੇ ਆਨੰਦ ਰਿਦ ਨ ਸਮਾਉ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਭਿਨਿ ਸੰਗ
ਹੁਇ ਲਾਵਨਿ ਠਾਨੇ । ਭੋਗ ਕਰਿਵਾਯਹੁ ਸੁਭ ਬਾਨੇ । ਸੁੰਦਰ ਇਕ ਪ੍ਰਸੰਕ
ਲੇ ਆਏ । ਉਜਲ ਆਸਤਰਨ ਕੋ ਛਾਏ ॥ ੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗਬਹਾਦਰ
ਨੰਦਨ । ਬੈਠਾਰੇ ਕਰਿ ਸਿੱਖਨਿ ਬੰਦਨ । ਸਕਲ ਪੁਰੀ ਮਹਿ ਸਧਿ ਹੁਇ
ਆਈ । ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਸੰਗਤਿ ਉਮਡਾਈ ॥ ੩ ॥ ਆਪਸ ਬਿਖੈ ਭਨੈਂ
ਨਰ ਨਾਰੀ । ‘ਆਯੋ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਇਕ ਬਾਰੀ । ਜਿਹ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰ
ਨਾਮੁ । ਤਿਨ ਕੇ ਇਹ ਨੰਦਨ ਅਭਿਰਾਮੁ ॥ ੪ ॥ ਜਿਨ ਕੋ ਦਰਸਨ ਪੁਰਵਹਿ

*ਸਰਧਾ ਵਿਚ ਮਨ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ । ਪਾਰ ਪੈਕੇ ।

*ਪਾ:—ਆਨਿ ।

ਸਾਰਥ । ਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਕਾਰ ਪਦਾਰਥਾ ਘਰ ਮਹਿ ਚਲਿ ਕਰਿ ਨਵਨਿਧਿ
ਆਈਹੋਹਿ ਕੁਭਾਰੀ ਲੇਨਿ ਨ ਜਾਈ॥੫॥ ਇਮ ਕਹਿ ਲੇ ਲੇ ਕਰਿ ਉਪ-
ਹਾਰਮਿਲਿ ਕਰਿ ਚਲੇ ਬੰਦ ਨਰ ਨਾਗਿਆਨਿ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਦਰਸਨ ਕਰੈ।
ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਭੇਟਨਿ ਧਰੈ॥ ੬॥ ਮੂਰਤਿ ਅਲਪ ਸਲੋਨੀ^੧ ਦੇਖਿ।
ਸੁਭ ਗੁਨ ਮਹਿ ਸਭਿਹੂੰਨਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼^੨। ਕਰਹਿ ਸਰਾਹਨਿ ਆਪਸ ਮਾਂਹੀ।
ਇਹ ਗੁਰ ਜੋਧਾ ਬਨਹਿ ਮਹਾਂ ਹੀ॥੭॥ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪਵੰਤ ਮੁਖ ਦਿਪੈ। ਕਜੈ
ਨ ਜ਼ੋਧ ਹੁਇ ਜੋ ਇਨ ਜਪੈ^੩। ਇਕ ਆਵਤਿ ਇਕ ਜਾਤਿ ਸਦਨ ਕੋ।
ਇਕ ਦੇਖਤਿ ਹੈ ਗੁਰੁ ਬਦਨ ਕੋ॥ ੮॥ ਸੰਧਾ ਲੋ ਮੇਲਾ ਬਡ ਹੋਵਾ।
ਪਾਵਨ ਗੁਰ ਸਰੂਪ ਕਹੁ ਜੋਵਾ। ਦੋਹਾ ਹੋਤੁ ਸਾਮਿਗੀ ਆਨੀ। ਚਾਵਰ ਚੂਨ
ਘਿੱਤੁ ਮਿਸ਼ਟਾਨੀ॥੯॥ ਜੇਤਿਕ ਖਰਚ ਖਾਨ ਹਿਤ ਜਾਨਾ। ਸੁਭ ਵਸਤੁਨ
ਕੋ ਗਨ ਤਹਿ ਆਨਾ। ਬਿਬਿਧਿ ਬਿਧਿਨਿ ਕੇ ਬਨੇ ਅਹਾਰਾਪਾਇਸ ਮਹਿ
ਮੇਵਾ ਗਨ ਛਾਰਾ॥ ੧੦॥ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਕਰਿ ਥਾਰ ਭਰਜੈ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ
ਅਚਵਨ ਤਬਹਿ ਕਰਜੈ ਹੈ। ਮਾਤਨ ਆਦਿ^੪ ਮਨੁਜ ਸਮੁਦਾਏ। ਖਾਨ
ਪਾਨ ਕਰਿ ਸਭਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ॥ ੧੧॥ ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ।
ਜਾਗੇ ਜਥਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਹੁਇ ਆਈ। ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਠਾਨਿ ਗੁਰ ਏਸੇ। ਦਰ-
ਸਨ ਹਿਤ ਪੁਨ ਆਵਹਿ ਤੈਸੇ॥੧੨॥ ਦਿਜ ਸਮੂਹ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਤਬਿਆਏ
ਦੇਖਤਿ ਨਮੋ ਕਰਹਿ ਸਿਰ ਨਜਾਏ। ਬੈਠੇ ਸਭਿ ਸਮੀਪ ਹਰਖਾਏ। ਕਹੈ
ਪ੍ਰਥਮ ਤੁਮਰੇ ਪਿਤ ਆਏ॥ ੧੩॥ ਕਰੇ ਪਰੋਹਤ ਤੀਰਥ ਕੇਰੇ^੫। ਦਿਯੋ
ਦਾਨ ਹਮ ਕੋ ਬਹੁਤੇਰੇ। ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਰਹੈ ਸਦਾਈ। ਗੁਰੁ ਬੰਸ
ਆਵਹਿ, ਧਨ ਪਾਈ॥ ੧੪॥ ਜਿਸਤੈ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇ ਹਮ ਰਹੈ। ਅਪਰਨ
ਤੇ ਨਹਿ ਜਾਚਾ ਲਹੈ^੬। ਜਗਤ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਪੂਜ ਸਭਿਨਿ ਕੋ। ਸਮਸਰ
ਕਹੂ ਨ ਜਾਨਿਯ ਜਿਨਕੇ॥ ੧੫॥ ਯਾਂ ਤੇ ਹਮ ਭੀ ਧੰਨ ਕਹਾਵੈ। ਦਰ-
ਸਨ ਕਰਹਿ ਦਰਬ ਕੋ ਪਾਵੈ^੭। ਸੁਨਿ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਕੋ ਤਬਿ ਮੁਸਕਾਏ।
‘ਕਹਾਂ ਜਾਚਤੇ ? ਦੇਹੁ ਬਤਾਏ॥੧੬॥ ਜੋ ਤੁਮ ਲੈਬੋ ਹੋਇ ਸੁ ਕਹੀਅਹਿ।
ਨਹਿ ਪਰਵਾਹ ਗੁਰੁ ਘਰ ਲਹੀਅਹਿ। ਸ਼ਿਵ ਕੀ ਪੁਰੀ ਸੁ ਬਾਸ ਤੁਮਾਰਾ।
ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨ ਕੀ ਵਿੱਦਯਾ ਸੁ ਉਦਾਰਾ’॥ ੧੭॥ ਸੁਨਿ ਦਿਜਿ ਵਿੱਦਯਾਵਾਨ

^੧ਛੋਟੀ ਤੇ ਸੰਦਰ। ^੨ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇ। ^੩ਸਿੱਖ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ^੪ਇਸ ਤੀਰਥ ਤੇ
(ਆਪਣੇ) ਪ੍ਰੋਹਤ ਬਣਾਏ। ^੫ਰੋਹਨਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਮੰਗੀਏ (ਫਿਰ)। ^੬ਪਾ:-ਸੰਗਤਿ ਆਇ।

ਬਖਾਨੈ । 'ਹਮਹਿ ਦੇਹੁ ਸਰਬੰਸ ਮਹਾਨੈ । ਦੈਵਜੋਗ^੧ ਆਗਮਨਿ ਤੁਮਾਰਾ ।
ਯਾਂ ਤੇ ਜਾਚਹਿ ਦਾਨ ਉਦਾਰਾ' ॥੧੯॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਨੀ ਤਿਮ ਮਾਨੀ ।
ਦੇ ਸਰਬੰਸ ਜੁ ਵਸਤੁ ਮਹਾਨੀ । ਸੁਨਤਿ ਮੇਦ ਬਿੱਪ੍ਰਨਿ ਕੇ ਹੋਵਾ । ਮਹਾਂ
ਉਦਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਕਹੁ ਜੋਵਾ ॥੧੯॥ 'ਜੈਸੇ ਉੱਜਲ ਬੰਸ ਉਦਾਰਾ । ਤੈਸੇ ਨੁਠ
ਸਰੂਪ ਅਵਿਤਾਰਾ । ਜਿਮ ਸਰੂਪ ਤਿਮ ਮਤਿ ਹੈ ਉਚੇ । ਜੈਸੀ ਮਤਿ ਤਿਮ
ਗੁਨ ਬਹੁ ਸੂਚੇ ॥੨੦॥ ਆਇ ਉਦਾਰ ਸੂਰਤਾ ਲਹੈ । ਬਾਲਿਕ ਬਯ ਮਹਿ
ਇਸ ਬਿਧਿ ਅਹੈ । ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਗੀਗਾ ਤੀਰ । ਗਮਨੇ ਸੰਗ ਦਿਜਨ
ਕੀ ਭੀਰ ॥ ੨੧ ॥ ਕਰਿ ਸੁਨਾਨ ਕੋ ਬੰਸਵਤੀਸ^੨ । ਦੀਨਿਸਿ ਦਾਨ ਤਬਹਿ
ਸਰਬੰਸ* ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਬਹੁ ਅਨੰਦ ਕੋਪਾਇਲੇ ਸਭਿਵਸਤੁ ਦਰਬ ਸਮੁਦਾਇ
॥ ੨੨ ॥ ਉਸਤਤਿ ਕਰੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ । ਲੇ ਕਰਿ ਗਮਨੇ ਕਈ
ਹਜ਼ਾਰਾ । ਸਗਰੀ ਪੁਰੀ ਰੁੱਦ੍ਰ ਕੀ ਬੀਚ । ਕੀਰਤਿ ਕਰਤਿ ਉਚ ਅਰੁ ਨੀਚ ॥
੨੩॥ ਜਬਿ ਗੁਰ ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਦੀਨੋ ਦਾਨ । ਸੰਗਤਿ ਗੁਨ ਮਸੰਦ ਸੁਨਿਕਾਨ ।
ਵਸਤੁ ਬਟੋਰਨਿ ਕੀਨਿ ਘਨੇਰੀ । ਘਨੇ ਬਸਤੁ ਆਨੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥ ੨੪॥
ਦਰਜੀ ਲਾਇ ਸਿਵਾਵਨਿ ਕਰੇ । ਬਾਹਨ ਮੇਲ ਆਨਿਬੋ ਕਰੇ । ਦਿਨ
ਕੋਤਿਕ ਇਮ ਬੀਤੇ ਜਬੈ । ਨਿਕਟਿ ਨਿਕਟਿ ਸੁਧਿ ਪਸਰੀ ਤਬੈ ॥੨੫॥ ਜੈਨ-
ਪੁਰੇ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਆਈ । ਗੁਰ ਕੀ ਕਾਰ ਦਰਬ ਗੁਨ ਲਾਈ । ਜੇ ਪ੍ਰੇਮੀਗੁਰ-
ਬਖਸ਼ ਮਸੰਦ । ਸਭਿ ਮਹਿ ਮੁਖਿ ਧਰਿ ਆਇ ਅਨੰਦ ॥ ੨੬ ॥ ਗਾਵਤਿ
ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ੂਰ ਪਹੁਚੇ । ਸੁਨਹਿ ਅਨੇਕ ਰਾਗ ਹੁਇ ਉਚੇ । ਕਰਿ ਦਰਸਨ
ਕੋ ਅਰਪਿ ਅਕੋਰ । ਬੈਦਤਿ ਹੈ ਪਗ ਜਗ ਕਰ ਜੋਰਿ ॥੨੭॥ ਕਰੀ ਕਾਮਨਾ
ਜਾਚਹਿ ਜੋਇ । ਪੁਰਤਿ ਭਏ ਪ੍ਰਭੂ ਤਬਿ ਸੋਇ । ਤੀਨ ਦਿਵਸ ਗੁਰ ਕੇ
ਢਿਗ ਰਹੇ । ਜਬਾ ਜੋਗ ਸਿਰੁਪਾਉ ਸੁ ਲਹੇ ॥ ੨੮ ॥ 'ਬਾਲ ਆਰਬਲ
ਸੰਦਰ ਸੂਰਤਿ । ਰਚੀ ਬਿਧਾਤੇ ਸਭਿ ਗੁਨ ਪੁਰਤਿ' । ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਬਹੁ
ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਸੰਸਾ । 'ਹੁਇ ਹੈ ਸੋਢਿਬੰਸ ਅਵਿਤੰਸਾ' ॥੨੯॥ ਭਯੋ ਦਰਬ ਗੁਰ
ਨਿਕਟਿ ਘਨੇਰਾ । ਸਕਲ ਸਾਜ ਬਨਵਾਯਹੁ ਢੇਰਾ । ਬਹੁਰ ਚਲਨਿ ਕੀ
ਕੀਨਸਿ ਤਜਾਰੀ । ਦੇ ਸਿਰੁਪਾਉ ਸੰਗਤਾਂ ਸਾਰੀ ॥੩੦॥ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਜਸੁ ਕੋ
^੧ਭੁਦਰਤ ਨਾਲ । 'ਉਦਾਰਤਾ ਸੂਰਮਤਾ ਆਇ ਗੁਣ' । ^੨ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ।

*ਵੇਖੋ ਰਾ: ੧੧, ਅੰ: ੫੭, ਅੰਕ ੯ ਤੇ ੧੮ ਦੀਆਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਟੁਕਾਂ । ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ ਨਹੀਂ । ਨਾਲੇ ਪੜ੍ਹੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤਾ 'ਤੀਰਥ ਨਾਨ ਦੀਆਂ ਦਮ ਦਾਨ' ।

ਨਰ ਸਮੁਦਾਏ। ਕਹਹਿ 'ਕਰਹੁ ਸਿਖ, ਸ਼ਰਨੀ ਆਏ'। ਦੇਖਿ ਭਾਉ ਤਿਨ
ਕੇ ਮਨ ਕੇਰਾ। ਪਗ ਪਾਹੁਲ ਦੀਨਸਿ ਤਿਸ ਬੇਰਾ॥੩੧॥ ਜਿਨ ਜਿਨ ਪੀਯੋਸਿ
ਭਏ ਨਿਹਾਲ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਭਾਉ ਕੋ ਲਖਯੋ ਬਿਸਾਲ। ਮਿਲਿ ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ
ਅਰਜ ਉਚਾਰੀ। 'ਚਲਹੁ ਪ੍ਰਭੂ! ਅਥਿ ਪੁਰੀ ਮਝਾਰੀ॥ ੩੨॥ ਸਿਵਕਾ
ਆਦਿ ਨਯੋ ਸਭਿ ਸਾਜ। ਉਪਰ ਚਵਿ ਚਾਲੇ ਮਹਾਰਾਜ। ਭੀਰ ਹਜ਼ਾਰਹੁ
ਨਰ ਕੀ ਸੰਗ। ਗਮਨੇ ਗੁਰੂ ਨਿਹਾਰਤਿ ਸੰਗ॥੩੩॥ ਸੁਰਸਰਿ ਤੀਰ ਤਰੀ
ਅਨੁਵਾਈ। ਉਤਰਨਿ ਪਾਰ ਅਰੂਢਿ ਗੁਸਾਈ। ਕੇਵਟ ਨਵਕਾ ਪਾਰ
ਲੰਘਾਏ। ਚਰਬ ਦੀਨਿ ਬਹੁ, ਸੇ ਹਰਖਾਏ॥੩੪॥ ਜਿਸ ਜਿਸ ਗਰੀਅਨਿ
ਜਾਹਿ ਅਗਾਰੀ। ਚਢੀ ਅਟਾਰਨਿ ਦਰਸਹਿ ਨਾਰੀ। ਜਿਮ ਘਨ ਮੈਂ ਤਜ਼ਿਤਾ^੧
ਚਮਕਾਵੈ। ਬਿਸਦ ਸਦਨ ਮਹਿ ਤਥਾ ਸੁਹਾਵੈ^੨॥ ੩੫॥ ਅਧਿਕ ਭੀਰ
ਪੁਰਿ ਗਰੀਅਨਿ ਬੀਚ। ਬੰਦਤਿ ਦੂਰ ਉਚ ਅਰੁ ਨੀਚ। ਨਿਕਟਿ ਹੋਨਿ
ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਪਾਵੈ। ਨੀਠ ਨੀਠ ਗੁਰ ਅੱਗੁ ਸਿਧਾਵੈ॥੩੬॥ ਮਹਾਂ ਕੁਲਾ-
ਹਲ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਹੋਵਾ। ਚਢਿ ਕੋਠਨਿ ਨਰ ਨਾਰਿਨ ਜੋਵਾ। ਪੁਸ਼ਪਨਿ
ਬਰਖਾ ਕਹੁ ਬਹੁ ਡਾਰੈ। ਮੰਦ ਮੰਦ ਗਮਨੰਤਿ ਨਿਹਾਰੈ॥੩੭॥ ਕਹੈ ਕਿ
'ਮਹਾਰਾਜ ਸਮ ਲੱਛਨ। ਬੈਸ ਤਰੁਨ ਹੁਇ ਬਡੇ ਬਿਚੋਛਨ'। ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ
ਦੇਖਤਿ ਸਭਿ ਓਰ। ਜਿਤ ਕਿਤ ਖਰੇ ਸਰਬ ਕਰ ਜੋਰਿ॥ ੩੮॥ ਕਿਤਿਕ
ਥਾਉਂ ਨਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ^੩। ਜਹਿ ਬਿਰਤਾ ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਜੋਇ। ਤਿਸ
ਛਿਨ ਜਿਨ ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਰਾ। ਭਯੋ ਸਭਿਨਿ ਆਨੰਦ ਘਨੋਰਾ॥
੩੯॥ ਜਿਸ ਨਹਿ ਪਿਖੇ ਰਹਸੈ ਪਛੁਤਾਵਤਿ। 'ਭਾਗ ਮੰਦ, ਹਮ ਲਹੇ ਨ
ਆਵਤਿ'। ਜਾਤਿ ਬਜ਼ਾਰ ਬਿਖੈ ਸੁ ਨਿਹਾਰੈ। ਬਿਰੇ ਦੂਰ ਹੀ ਬੰਦਨ ਧਾਰੈ
॥੪੦॥ ਤੁੰਗ ਅਟਾ ਘਨ ਘਟਾ ਮਿਲੇਤੀ^੪। ਪੁਜ ਧਾਮਨ ਪਰੈ ਗਨ ਫਹਿ-
ਰੇਤੀ। ਮਨੋ ਪੰਖ ਕੋ ਲਾਇ ਚਹੇਤੀ^੫। ਉਡਹਿ ਗਗਨ ਕਹੁ ਇਮ ਦ੍ਰਿਸ਼-
ਟੇਤੀ॥੪੧॥ ਚਿੱਤ੍ਰਤਿ ਭੀਤ ਬਿਹੰਗ ਅਰੁ ਬਾਗ। ਅਧਿਕ ਸ਼ਿਵਾਲੇ ਪੂਜਨ
ਲਾਗਿ। ਬਨਕ ਧਨਦ^੬ ਸਮ ਬੈਠੇ ਬੰਦ। ਕਰਤਿ ਬਨਜ ਕੋ ਸੁਖੀ
ਬਿਲੇਦ॥੪੨॥ ਪਿਖਿ ਆਵਤਿ ਗੁਰ ਹੂੰ ਸਭਿ ਠਾਂਢੇ। ਹਾਥਨਿ ਜੋਰਿ ਨਮਹਿ
ਮੁਦ ਬਾਢੇ। ਸਭਿ ਦਿਸਿ ਦੇਖਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਚਲੇ। ਸਭਿ ਭਾਖਤਿ 'ਹਮ
'ਬਿਜਲੀ। 'ਉੱਜਲ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਤਿਵੇਂ (ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ) ਸ਼ੋਭ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। 'ਚਤੁਰ। 'ਕਈਆਂ
ਨੂੰ ਥਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। 'ਉੱਚੀਆਂ ਅਟਾਰੀਆਂ ਬਦਲ ਦੀਆਂ ਘਟਾਂ ਨਾਲ ਛੁਹੰਦੀਆਂ ਹਨ।
'ਘਰਾਂ ਉਪਰ ਬੀਡੀਆਂ। '(ਅਟਾਰੀਆਂ) ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਕੁਬੇਰ।

ਦਿਸਿ ਮੁਖ ਭਲੇ' ॥ ੪੩ ॥ ਕਹੈ ਕਹਾਂ ਲੋ ਪੁਰਿ ਕੀ ਕਥਾ । ਉਤਸਵ ਭਯੋ
ਕਲਾਹਲ ਜਥਾਘਰ ਘਰ ਦਰ ਦਰ ਗੁਰ ਕੀ ਕੀਰਤਿ । ਕਾਂਸੀ ਬਿਖੈ ਮਹਾਂ
ਬਿਸਤੀਰਤਿ ॥ ੪੪ ॥ ਅੰਤਰ ਪੁਰੀ ਉਤਾਰਨਿ ਕਰੇ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਸੁਪਤੇ
ਸੁਖ ਧਰੇ । ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ । ਸਾਜੇ ਵਾਹਿਨ ਰੁਚਿਰ
ਸੁਹਾਈ ॥ ੪੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ
ਸਿੰਘ ਕਾਂਸੀ ਪੁਰੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਚਤਰ ਚੱਤੁਰੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੪ ॥

੪੫. [ਅਯੁਧਯਾ ਹੋਕੇ ਲਖਨੋਰ ਪੁੱਜੇ] ।

ਏਹਕਾ ॥ ਸਗਰੀ ਨਿਸ ਮਹਿ ਸਿਖ ਮਿਲੈ ਸਬਦ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿ ਗਾਇ ।
ਤਾਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਰਬਾਬ ਤੋ ਸਤਿਗੁਰ ਭਲੇ ਰਿਝਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੋਖਈ ॥ ਪ੍ਰਾਤਿ
ਭਈ ਗੁਰ ਕੀਨਿ ਸਨਾਨੇ । ਸਿੱਖਸਨਿ ਚਰਨ ਪਖਰਨਿ ਠਾਨੇ । ਚਰਨੋ-
ਦਕ ਲੈ ਨਿਜ ਨਿਜ ਧਾਮੁ । ਪਾਨ ਕਰੈ ਲੋ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਮੁ ॥ ੨ ॥ ਸਭਿ
ਥਲ ਮਹਿ ਫਿਰਕਾਵਨਿ ਕਰਜੋਸਹਤ ਕੁਟੈਬ ਸਿੱਖ ਗਨ ਤਰਜੋ ਵਾਹਿਨ
ਹੋਇ ਤਜਾਰ ਢਿਗ ਆਏ । ਦਾਸਨਿ ਗਨ ਕੇ ਬਹੁ ਹਰਖਾਏ ॥ ੩ ॥ ਦੈ
ਧੀਰਜ ਸਭਿਹਿਨਿ ਇਕਸਾਰ । ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਤਿ ਭਏ ਅਸਵਾਰ । ਨਿਕਸੇ
ਕਾਂਸੀ ਪੁਰਿ ਰੋ ਛੋਰਾ । ਗਮਨੋ ਕਰਿ ਮੁਖ ਪਸ਼ਰਮਿ ਓਰਾ ॥ ੪ ॥ ਆਦਰ
ਹੋਤੁ ਪੁਚਾਵਨਿ ਆਏ । ਖਰੇ ਕਰੇ ਕਹਿ ਗੁਰੁ ਸਮੁਦਾਏ । ਸਭਿ ਕੇ ਹਟਕਿ
ਅਗਾਰੀ ਚਾਲੇ । ਸਮੈਦਨ ਮਾਤਨਿ ਆਵਤਿ ਨਾਲੇ ॥ ੫ ॥ ਅਪਰ ਬਿਹੀਰ
ਸਕਲ ਚਲਿ ਆਵਾ । ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ ਸਮੂਹ ਬਨਾਵਾ । ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਮਾਰਗ
ਮਹਿ ਚਲੇ । ਕਰਤਿ ਅਨੇਕ ਬਿਲਾਸਨਿ ਭਲੇ ॥ ੬ ॥ ਛੋਰਾ ਟਿਕਹਿ ਭਾਨੁ
ਕੇ ਵਰੇ । ਗੁਰ ਆਗਵਨ ਜਿ ਸੁਨਿਬੋ ਕਰੇ । ਜਨੁ ਸਿੱਖਸਨਿ ਕੋ ਨਵਨਿਧਿ
ਪਾਵੈ । ਆਨੰਦ ਧਾਰਿ ਧਾਇ ਢਿਗ ਆਵੈ ॥ ੭ ॥ ਔਚਕ ਗੁਰ ਦਰਸਨ
ਹਮ ਪਾਵਤਿ । ਜਿਨ ਹਿਤ ਕੋਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿਧਾਵਤਿ । ਮਰੁ ਥਲ ਮਹਿ
ਜਿਮ ਪਾਵਤਿ ਮੇਵਾ । ਤਿਮ ਇਤੋ ਦੇਸ਼ ਦਰਸ ਗਰਦੇਵਾ' ॥ ੮ ॥ ਲੈ ਲੈ
ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨਿ ਮਿਲੈ । ਇਕਦੁਇ ਮਜਲ ਕਿਤਿਕਸੀਗਚਲੈ । ਬਿਬਿਧਿ
ਬਿਧਿਨਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਠਾਨਹਿ । ਅੰਨ ਦੁਗਧ ਦਧਿ ਘ੍ਰਿਤ ਕੋ ਆਨਹਿ ॥ ੯ ॥
ਇਮ ਹੀ ਸਗਰੇ ਮਾਰਗ ਆਏ । ਪੁਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਜਨ ਸਮੁਦਾਏ । ਰਾਮ-
ਚੰਦ ਕੀ ਨਗਰੀ ਔਧ' । ਬਸੇ ਜਹਾਂ ਬਹੁ ਬੀਤੀ ਔਧ' ॥ ੧੦ ॥ ਪਾਵਨਤਾ

ਮਾਰੂ ਥਲਾਂ ਵਿਖੇ । ਮਾਰੂਧਯਾ । ਮਾਰੂ ।

ਕੀ ਐਧੈ ਮਨੈ ਹੈ। ਨਰ ਨਾਰਨਿ ਕੋ ਬਾਸ ਘਨੈ ਹੈ। ਤਿਸ ਪੁਰਿ ਮੈਂ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੈ। ਸੁਧਿ ਕੋ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਿੱਖ ਅਸੇਸ਼ੈ ॥੧੧॥ ਧਾਇ ਧਾਇ
ਸਭਿ ਆਨਿ ਮਿਲੇ ਹੈਂ। ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਦੇ ਭੇਟ ਭਲੇ ਹੈਂ। ਜੇ ਅਨਜਾਨ ਸੁ
ਬੁਝਹਿ ਆਪੀ। 'ਇਹ ਕੋ ਬਾਲਿਕ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ? ॥੧੨॥ ਸੰਦਰ ਮੂਰਤਿ
ਦਿਪਹਿ ਉਦਾਰਾ। ਲਖੀਅਤਿ ਕਿਸੁ ਦੇਵ ਅਵਤਾਰਾ। ਜਿਸ ਤੋ ਨਰ
ਗਨ ਠਾਨਿ ਅਦਾਇਬ। ਬੰਦਹਿ ਚਰਨ ਕਮਲ ਜਨ ਸਾਹਿਬ' ॥੧੩॥ ਜੇ
ਸਿਖ ਜਾਨਹਿ ਤਿਨਹਿ ਸਨਾਵਹਿ। 'ਇਹ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੁਹਾਵਹਿ।
ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਕੀ ਬੰਸ। ਇਹ ਬਿਧਿ ਤੋ ਸੰਦਰ ਅਵਤੰਸ ॥ ੧੪ ॥
ਹਰਿਗੁਵਿੰਦਸੀ ਅਰਜਨ ਨੇਦਨ। ਜਿਨਹੁ ਤੁਰਕ ਗਨ ਕੀਨਿ ਨਿਕੰਦਨ।
ਤਿਨ ਕੋ ਸੁਤ ਸ਼੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰ। ਜਿਨਿ ਪਗ ਪੂਜਹਿ ਬਹੁ ਜਗ ਸਾਦਰ
॥੧੫॥ ਸੈ ਪੁਰਬ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ ਚਲਿ ਆਏ। ਤਿਨ ਕੋ ਸੁਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਜਾਏ।
ਅਥਿ ਨਿਜ ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਸਿਧਾਰੈ'। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਨਰ ਗਨਿ ਆਨੰਦ ਧਾਰੈ
॥ ੧੬ ॥ ਕੋ ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਹਿ। ਕੋ ਧਰਿ ਚੌਪ ਅਕੌਰ ਚਵਾ-
ਵਹਿ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੋ ਦੇਖਤਿ ਭਲੇ। ਪੁਰਿ ਬਜ਼ਾਰ ਗਰੀਅਨਿ ਮਹਿ
ਚਲੇ ॥੧੭॥ ਵਹਿਰ ਕਰੇ ਡੇਰਾ ਸੁਭ ਬਾਨ। ਉਤਰਿ ਪਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਭਗ-
ਵਾਨ। ਗੁਚਿਰ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪੀਠ ਪਰ ਬੈਠੇਤਹਿ ਕੋ ਸਿਖ ਗਨ ਹੋਇ ਇਕੈਠੇ
॥ ੧੮ ॥ ਸਭਿ ਸੇਵਾ ਹਿਤ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਏ। ਚਾਵਰ ਚੂਨ ਘ੍ਰਿਤਾਦਿਕ
ਲਾਯਾਏ। ਤਿਨ ਦਾਨਾ ਕਰਿ ਬਹੁਤ ਬਟੋਰਾ। ਬੰਦੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕਰ
ਜੋਰਾ ॥ ੧੯ ॥ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੰਗਤਿ ਪੁਤਿ ਕੀਨਾ। ਸੁਨਿ 'ਅਨੰਦ'
ਸਭਿਹਿਨਿ ਕਹਿ ਦੀਨਾ। ਬੈਠੇਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਗੁਰ ਤੀਗਭਈ ਆਨਿ ਕਰਿ
ਦੀਰਘ ਭੀਰ ॥ ੨੦ ॥ ਹਰਖਤਿ ਸਭਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕਹੁ ਕਰੈਂ। ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ
ਭੇਟਨਿ ਕੋ ਧਰੈਂ। ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਬੰਦਰ ਗਨ ਆਏ। ਤਿਨ ਕੋ ਦੇਖਿ
ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਕਸਾਏ ॥ ੨੧ ॥ ਨਿਕਟਿ ਹੋਰਿਬੇ ਹੋਤੁ ਤਮਾਸ਼ਾ। ਚਨੇ ਗਿਰਾਵਤਿ
ਭੇ ਤਿਨ ਪਾਸਾ। ਬੈਬੇ ਹੋਤੁ ਧਾਇ ਮਿਲਿ ਗਏ। ਕੋ ਆਪਸ ਮਹਿ ਲਰਤੋ
ਭਏ ॥੨੨॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਗੁਰ ਕੋ ਮੰਗਵਾਇ। ਪਿਖਿਨਿ ਲਗਾਈ ਦਿਖੈ
ਧਰਾਇਤਬਿ ਕਪਿ ਕੂਦਿ ਪਰੋਬਲਵੰਤੋ। ਇਕਕਾਟਤਿ ਇਕ ਭਾਜਚਲੰਤੋ
'ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਦੀ ਓੜਕ। 'ਕਿਸੇ ਦੇਵ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਜਾਣੇ ਪੈਂਦੇ' ਹਨ। 'ਦਾਸ ਸੁਆਮੀ
(ਜਾਣਕੇ) ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਤੇ ਬੰਦਨਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। 'ਸੁੱਖ ਸਾਂਦ ਦੀ ਪੁੱਛ।

॥੨੩॥ ਇਕ ਚੀਕਤ ਬਡ ਸਬਦ ਉਠਾਵੈਂ ਇਕ ਲਰ ਪਰੇ, ਫੀਨਿ ਇਕ
ਖਾਵੈਂ। ਦੇਦ ਨਖਨ ਕੇ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਹਾਰ। ਨਿਕਸਰੈ ਸ਼੍ਰੋਣਿਤ ਕਿਸ ਤਨ
ਫਾਰਾ ॥ ੨੪ ॥ ਬਦਨ ਨਿਤੰਬ ਲਾਲ ਜਿਨ ਰੀਗ। ਕ੍ਰੋਧਤਿ ਆਪਸ ਮਹਿ
ਕਰਿ ਜੀਗ। ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਿਕਸਾਵੈਂ। ਮਾਤੁਲੰਸੰਗਕਹੈਂਦਿਖਰਾਵੈਂ
॥ ੨੫ ॥ ਵੈ ਘਟਕਾ ਲਗਿ ਪਰਚੇ ਰਹੇ। ਇਤ ਉਤ ਬਿਚਰਤਿ ਪੁਨ ਬਿਰ
ਬਹੇ। ਜਥਾ ਜੋਗ ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਸਾਥ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਤਿ ਬੋਲੇ ਗੁਰਨਾਥ ॥੨੬॥
ਸੰਧਾ ਭਈ ਸੁ ਭੋਜਨ ਭਯੋ। ਸੁਪਕਾਰ ਭਰਿ ਬਾਰਹਿ ਲਯੋ। ਆਨਿ ਅਚ-
ਵਨ ਕਰਿ ਤਿਪਤਾਏ। ਭਈ ਜਾਮਨੀ ਗੁਰ ਸੁਪਤਾਏ ॥ ੨੭ ॥ ਪਹਿਰੁ-
ਦਾਰ ਖਰੇ ਹੁਇ ਰਹੇ। ਸਗਰੀ ਵਸਤੁ ਸੁਚੇਤੀ ਲਹੇ। ਪੁਨਹਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੇ
ਜਾਗਿ ਸੁਨਾਨੇ। ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਸਥਾਨੇ ॥੨੮॥ ਗ੍ਰਾਮ ਨਗਰ ਮਗ
ਕੇ ਉਲਘੰਤੇ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਸੁਖ ਸਹਿਤ ਚਲੰਤੇ। ਹਰੀਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਰੀਗਾ
ਜਹਾਂ। ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਹਾਂ ॥ ੨੯ ॥ ਮਯਾਪੁਰੀ^੧ ਕੇ ਮਹਾਂ
ਮਹਾਤਮ। ਦਰਸਨ ਪਰਸਨ ਤੇ ਸੁਧ ਆਤਮ। ਉਤਰੈ ਸਿਵਰ ਗੁਰੂ ਕੇ
ਆਇ। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਿਖ ਜੇ ਉਰ ਹਰਖਾਇ ॥੩੦॥ ਦਰਸਨ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ
ਸੁਖ ਪਾਯੋ। ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਕਰਿ ਦਰਬ ਚਢਾਯੋ। ਅਪਰ ਸੇਵ ਕੇ ਕਰੀ
ਸੰਭਾਰਨਿ। ਅਪਰ ਲੋਕ ਬਹੁ ਕਰਤਿ ਨਿਹਾਰਨਿ ॥ ੩੧ ॥ ਨਿਸਾ ਕੀਨਿ
ਬਿਸਰਾਮ ਗੁਸਾਈ। ਪ੍ਰਾਤਿ ਉਠੇ ਕਰਿ ਸੋਚਿ ਸਬਾਈ^੨। ਸੁਰਸਰਿ ਪਾਵਨ
ਜਲ ਮਹਿ ਮੱਜੈਂ। ਜਿਸ ਪਰਸੇ ਸਭਿ ਕੇ ਆਖ ਭੁੱਜੈਂ ॥ ੩੨ ॥ ਕਹਿ
ਮਹਿਮਾ ਤਬਿ ਲੋ ਦਿਜ ਆਏ। ਜਾਚਤਿ ਭਏ ਦਰਬ ਸਮੁਦਾਏ। ਨਿਕਸਿ
ਗੁਰੂ ਜਬਿ ਬਾਹਰਿ ਬੈਸੇ। ਦੀਨਸਿ ਧਨ ਲੇ ਆਨੰਦ ਜੈਸੇ ॥ ੩੩ ॥ ਇਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਨ ਕਿਤਿਕ ਬਿਤਾਏ। ਕਰੈ ਕੂਚ ਪੁਨ ਪੰਥ ਸਿਧਾਏ। ਦੋਇ
ਮੰਜਲ ਕਰਿ ਪਹੁੰਚੇ ਤਹਾਂ। ਸੂਰਜਸੁਤਾ^੩ ਪ੍ਰਵਾਹਤਿ ਜਹਾਂ ॥ ੩੪ ॥ ਕਰਿ
ਸੁਨਾਨ ਤਰਨੀ ਚਢਿ ਚਾਲੇ। ਸੁਜਾਮਲ ਜਲ ਅਵਿਲੋਕਿ ਬਿਸਾਲੇ। ਜਬਿ
ਉਰਾਰ ਉਤਰੇ ਗੁਰ ਆਇ। ਸੰਗੀ ਪਹੁੰਚੇ ਤਬਿ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੩੫ ॥ ਹੁਇ
ਅਸਵਾਰ ਚਲਨਿ ਜਬਿ ਲਾਗੇ। ਪੰਥ ਬਹੀਰ ਪਯਾਨੋ ਆਗੇ^੪। ਤਬਹਿ

^੧ਮਾਯਾ ਪੁਰ, ਪੁਰਾਣੀ ਇਕ ਨਗਰੀ ਜਿਸ ਦੇ ਖੰਡਰਾਤ ਹਰਦਵਾਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਕਨਖਲ ਦੇ
ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਲੋਕੀ ਮਯਾ ਪੁਰੀ ਸਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਕੋਈ ਕੋਈ ਭੀਮਗੋਠੇ
ਦੇ ਉਤਰ ਨੂੰ ਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ^੨ਸਾਰੀ। ^੩ਜਮਨਾ। ^੪ਵਹੀਰ
ਅੱਗੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਗਿਆ।

ਪਿਤਾ ਕੇ ਆਇ ਸੀਦੇਸੇ। ਭੋਜੇ ਜਬਿ ਦਿੱਲੀਸ ਪ੍ਰਵੇਸੇ॥੩੬॥ ‘ਤੁਮ ਕੋ ਆਵਤਿ
ਲਗੀ ਅਵਾਰੀ । ਰਹੇ ਪ੍ਰਤੀਖਤ ਕਿਤਿਕ ਅਗਾਰੀ’ । ਹਮ ਅਬਿ ਤੁਰਕੋਸ਼ੁਰ
ਸਿਰ ਹੋਇ । ਤਜਹਿ ਸ਼ਰੀਰ ਲਖਹਿ ਸਭਿ ਕੋਇ ॥ ੩੭ ॥ ਨਹੀਂ ਅਨੰਦ-
ਪੁਰਿ ਕਰਹੁ ਪਯਾਨਾ । ਏਕ ਗ੍ਰਾਮ ਲਖਨੌਰ ਸਥਾਨਾ । ਤਹਿ ਮਸੰਦ
ਜੋਠਾ ਇਕ ਬਾਸਹਿ । ਤਿਸ ਅਵਾਸ ਮਹਿ ਕਰਹੁ ਨਿਵਾਸਹਿ ॥ ੩੮ ॥ ਪੁਨ
ਸੁਧਿ ਪਠਹਿ ਤੁਮਾਰੇ ਪਾਸ । ਤਬਿ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਕਰਹੁ ਨਿਵਾਸ । ਤਾਵਤਿ
ਬਸਹੁ ਗ੍ਰਾਮ ਤਿਸ ਮਾਂਹੀ॥ ਆਗੇ ਗਮਨ ਕਰਹੁ ਕਿਮ ਨਾਂਹੀ’॥੩੯॥ ਸੁਨਤਿ
ਨਾਨਕੀ ਮਨ ਬਿਸਮਾਈ । ਗੁਜਰੀ ਵਿਗ ਆਂਸੂ ਢਰਿ ਆਈ । ਸੰਕਟ
ਬਡੋ ਪਾਇ ਭਰਿ ਸਾਸਾ । ਬਿਨਸੈ ਤੂਰਨ ਹੁਤੋ ਹੁਲਾਸਾ ॥ ੪੦ ॥ ਪੁਨ
ਬੂਝੈ ਸਿਖ ‘ਕਿਮ ਇਹ ਹੋਵਾ ? ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਮਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਜੋਵਾ ?
ਸਰਬ ਬਿਤਾਂਤ ਸੁਨਾਵਹੁ ਹਮੈ॥ ਦਰਸਨਿ ਕਰਿ ਤਯਾਗੇ ਕਿਹ ਸਮੈ?’॥੪੧॥
ਜੁਗ ਮਾਤਾ ਸੁਤ ਢਿਗ ਹੁਇ ਤੀਨੋ । ਸਿਖ ਨੋ ਛੋਰਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਹਿ ਦੀਨੋ ।
ਜਿਮ ਕਸ਼ਮੀਰ ਬਿੱਪੁ ਗਨ ਆਏ । ਅਹਿਦੀ ਜਿਮ ਤੁਰਕੋਸ਼ ਪਠਾਏ॥੪੨॥
‘ਸੈਫਾਬਾਦ ਚੁਮਾਸਾ ਬਾਸੇ । ਖੋਜਤਿ ਫੌਜ ਢਿਗੀ ਚਹੁ ਪਾਸੇ । ਆਪ ਆਗਰੇ
ਕੋ ਪੁਨ ਗਏ ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਬਸਿ ਤਿਹ ਠਾਂ ਭਏ॥੪੩॥ ਦਿੱਲੀ ਤੋ ਬਡ ਚਮੁੰ
ਚਢਾਈ॥ ਅਧਿਕ ਸੁਚੇਤੀ ਕਰਿ ਲੇ ਆਈ॥ ਮੁਖ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮੁਖ ਸੰਗ ਬਖਾਨਾ॥
ਮਗ ਮਹਿ ਮਿਲਹੁ ਜਾਇ ਕਿਸ ਥਾਨਾ ॥ ੪੪ ॥ ਨਹੀਂ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਲਿਖਿਬੇ
ਭਈ । ਬਾਕਨਿ ਸਾਥ ਖਬਰ ਪਠਿ ਦਈ’ । ਸਾਸੂ ਨੁਖਾ ਚਿੰਤ ਬਸਿ ਭਾਰੀ ।
‘ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ ! ਕਹਾਂ ਕਰੀ ਗਤਿ ਨਯਾਗੀ’ ॥੪੫॥ ਠਟਕ ਰਹੀ ਨਹਿ ਚਲਿਬੇ
ਚਾਹਾ । ਮਨ ਬੂਝੈ ਬਡ ਕਸ਼ਟ ਪ੍ਰਵਾਹਾ । ਪੁਨ ਸਿਖ ਕਹਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ
ਸਮੁਝਾਈ । ‘ਇਮ ਤੁਮ ਕੋ ਅਬਿ ਨਹਿ ਬਨਿਆਈ॥੪੬॥ ਗੁਰੂ ਆਪ ਹੀ
ਕਾਰਨ ਕੀਨਿ । ਤੁਮ ਕੋ ਹੁਕਮ ਜਥਾ ਬਿਧਿ ਦੀਨ । ਕਰਹੁ ਉਤਾਇਲ
ਬਿਲਮ ਨ ਲਾਵਹੁ । ਪਹੁੰਚਹੁ ਤਿਸੀ ਗ੍ਰਾਮ ਬਿਰਤਾਵਹੁ ॥੪੭॥ ਸਾਹਿਬ-
ਜਾਦੇ ਕੋ ਪ੍ਰਿਤਪਾਰਹੁ । ਗੁਰ ਸਰੂਪ ਨਿਤ ਇਨਹਿ ਨਿਹਾਰਹੁ’ । ਬਹੁਤ
ਬਾਰਿ ਤਾਗੀਦ ਬਖਾਨੀ॥ ਕਰਹਿ ਨ ਚਿੰਤਾ ਸ਼ੋਕ ਮਹਾਨੀ ॥ ੪੮ ॥ ਸੋ ਸਿਖ
ਲੈਕੇ ਸੰਗ ਪਯਾਨੇ । ਪੰਥ ਉਲੰਘਿ ਪਹੁੰਚਿ ਤਿਸ ਥਾਨੇ । ਤਿਸ ਮਸੰਦ ਘਰ
ਉਤਰੇ ਜਾਈ॥ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਸਭਿ ਵਸਤੁ ਪਠਾਈ ॥ ੪੯ ॥ ਵਾਹਨ ਆਦਿ

‘ਕਿਤਨਾ ਅੱਗੇ ਉਭੀਕਦੇ ਰਹੇ । ਖੁਹਲਕੇ । ਸਾਰਾ । ਮੁੱਢੇ ।

ਸਕਲ ਲੇ ਨਾਲ । ਗਮਨੈ ਗੁਰ ਮਾਤੁਲ ਜੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ਸਾਸੁ ਨੁਖਾ ਦੋਨਹੂੰ
ਤਬਿ ਰਹੀ । ਸੁਤ ਜੁਤਿ, ਜਿਮ ਜਾਨਹਿ ਕੇ ਨਹੀਂ ॥ ੫੦ ॥ ਪਗ ਬੰਦਨ
ਜੇਠਾ ਕਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ । ਸੇਵਤਿ ਸਰਬ ਗੀਤਿ ਘਰ ਨੀਤ । ਨਹਿ ਕੇ ਜਾਨਿ
ਸਕਨੈ ਇਤ ਦੋਸ਼ । ਮਿਲਿ ਬਾਲਨਿ ਮਹਿ ਖਿਲਤਿ ਹਮੇਸ਼ ॥ ੫੧ ॥ ਦਿਨ
ਪ੍ਰਤਿਵਧਹਿ ਸਰੀਰ ਬਿਸਾਲਹਿ। ਸੁੱਤਨ ਘਨੇ ਘਰਨਿ ਜੋ ਘਾਲਹਿ ॥ ੫੨ ॥ ਅਥਿ ਦਿੱਲੀ
ਮਹਿ ਗੁਰ ਕੀ ਕਥਾ। ਸੁਨਹੁ ਗੁਰ ਸਿਖ ਬਰਨੈਂ ਜਥਾ । ਸੈਨ ਸਮੇਤ ਜਥਹਿ
ਚਲਿ ਆਏ । ਦੇਖਨਿ ਹੇਤੁ ਬਿੰਦ ਉਮਡਾਏ ॥ ੫੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ 'ਲਖਨੌਰ ਆਗਮਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਪੰਚ ਚੜ੍ਹਾਹਿਸਤੀ ਅੰਸੁ
॥ ੪੫ ॥ ੪੬. [ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਹਵੇਲੀ ਵਿੱਚ ਭੋਗ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਦਿੱਲੀ ਮਹਿ ਤਿਸ ਘਰ ਬਿਖੇ ਰਹੈ ਦੇਵ ਜਿਸ ਮਾਂਹਿਜੇ ਹਠ ਕਰਿ
ਨਰ ਤਹਿ ਬਸਹਿ ਮਾਰਤਿ ਕੈ ਤਰਸਾਹਿ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਗਰੇ ਨਗਰ
ਬਿਖੇ ਇਹ ਰੋਗਾ 'ਨਹਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੁਇ ਕੇ ਨਰ ਪੋਗਾ' । ਤ੍ਰਾਸਤਿ ਸਕਲ ਰਹੈ
ਨਰ ਬਾਹਰ । ਦਿਨ ਮਹਿ ਭੀ ਨ ਨਿਕਟਿ ਹੁਇ ਜਾਹਰ ॥ ੨ ॥ ਬੀਚ
ਜਾਮਨੀ ਬਸਿ ਹੈ ਕੌਨ । ਐਸੇ ਹੁਤੈ ਭਯਾਨਕ ਭੌਨ । ਤੁਰਕੇਸੁਰ ਕੀ
ਆਇਸੁ ਕਰੇ । ਤਿਸ ਸਥਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਉਤਰੇ ॥ ੩ ॥ ਚਹੀ ਦਿਸਿ ਚੌਕੀਦਾਰ
ਬਿਠਾਏ। ਸੰਗ ਜਿ ਦਾਸ ਵਹਿਰ ਉਤਰਾਏ 'ਸਭਿ ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੇ ਪੀਰ ਕਹਾਵੈ।
ਅਥਿ ਮਾਰਸਿ' ਇਸ ਛੁਟ ਨਹਿ ਜਾਵੈ ॥ ੪ ॥ ਕੈ ਧਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ਦੀਨ ਮਹਿ ਆਵੈ।
ਤੁਰਕ ਸਕਲ ਮਾਨੁਖ ਹੁਇ ਜਾਵੈਂ । ਬਿਨਾ ਜਤਨ ਤੇ ਇਹ ਬਿਧਿ ਹੋਈ।
ਕੈ ਮਰਿ ਜਾਹਿ ਡਰਹਿ ਸਭਿ ਕੋਈ ॥ ੫ ॥ ਨੌਰੰਗ ਸਾਬ ਕਹੈ ਉਮਗਾਵ ।
'ਗਾਵਰ ਨੋ ਕਿਯ ਭਲੇ ਉਪਾਵ । ਬਿਨ ਮਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਮਰਿ ਜੈ ਹੈ ਨਾਹਿ ਤ
ਡਰ ਕਰਿ ਤੁਰਕ ਬਨੈ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ਜਬਿ ਇਹ ਦੀਨ ਬਿਖੇ ਹੁਇ ਜਾਇ। ਸਭਿ
ਕੀ ਅਟਕ ਚਕਹਿ ਇਕ ਭਾਇ' । ਇਹ ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੋ ਗੁਰੂ ਕਹਾਵੈ । ਇਮ
ਪੀਛੈ ਸਭਿ ਕੇ ਮਨ ਭਾਵੈ ॥ ੭ ॥ ਮੂਰਖ ਮਿਲਹਿ ਪਰਸਪਰ ਕਹੈਂ । ਗੁਰ
ਕਯਾ ਕਰਹਿ, ਦੁਸ਼ਟ ਨਹਿ ਲਹੈਂ । ਅਪਨੀ ਦਈ ਵਸਤੁ ਕੋ ਲੋਹਿੰ ॥
'ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਜਾਣੇ ਨਾ । 'ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਬ ਕਰਨਗੇ । 'ਜਿਥੇ ਮੌਕੇ ਦਾ ਥਾਂ ਹੋਵੇਗਾ । 'ਭਰਾ
ਕੋ ਮਾਰਦਾ ਸੀ । (ਅ, ਮਾਰਦਾ ਸੀ ਯਾ ਤਰਾਉਂਦਾ ਸੀ । ' (ਉਸ ਹਵੇਲੀ ਦੇ) ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ।
'(ਦੇਵ) ਮਾਰ ਦੇਵੇਗਾ । 'ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ । ਇਕੋ ਵੇਰ । 'ਭਾਵ, ਚਾਹਕੇ ਤੁਰਕ ਬਣ ਜਾਣਗੇ ।
'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਦੁਸ਼ਟ (ਉਮਗਾਵ ਦੇਹ) ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ' । 'ਕਿ ਅਪਣੀ
ਦਿੱਤੀ ਵਸਤੂ (ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਵਾਪਸ) ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਕਰਿ ਕੈ ਕੂਰੇ ਤੁਰਕ ਅਛੇਹੀ॥੯॥ਚੌਕੀਦਾਰ ਖਰੇ ਚਹੁ ਪਾਸੇ॥ਅੰਤਰ ਤਿਸ
 ਘਰ ਕੇ ਗੁਰ ਬਾਸੇ॥ਮਿਟਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤਿਮਰ ਜਬਿ ਛਾਯੋ॥ਦੋਹਿਭਯਾਨਕ ਪ੍ਰੇਤ
 ਸੁ ਆਯੋ॥੧੦॥ਹਾਥ ਜੋਰਿਪਦ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ॥ਭਯੋ ਦੀਨ ਮੁਖਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਬਾਸ ਤੁਮਾਰੇ ਭਯੋ । ਧੰਨ ਅਹੋ ਮੈਂ ਦਰਸਨ ਦਯੋ ॥ ੧੦ ॥
 ਕਰਹੁ ਮੋਹਿ ਪਰ ਹੁਕਮ ਬਡੇਰਾ । ਜਾਨਹੁ ਆਪ ਮੋਹਿ ਕਹੁ ਚੇਰਾ । ਜਲ
 ਸਪਰਸ਼ਿਥੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਂਹੀ । ਜੇ ਅਹਾਰ ਲਯਾਵਹੁ ਤੁਮ ਪਾਹੀ ॥ ੧੧ ॥
 ਮੋਹਿ ਹਾਥ ਕੇ ਅਚਹੁ ਕਿ ਨਹਿ ਲਿਹੁ । ਅਪਰ ਫੇਵ ਮੈਂ ਕਰਹੁ ਜੁ ਕਹਿ
 ਦਿਹੁ । ਇਹਾਂ ਜਿ ਦੋਖੀ ਦੁਸ਼ਟ ਤੁਮਾਰੇ॥ਕਹੋ ਜਿਸਹਿ ਦੇਵਹੁ ਤਿਸ ਮਾਰੇ॥
 ੧੨ ॥ ਗਹੈਂ ਨਗਰ ਤੇ ਦੂਰ ਬਗਾਵਹੁ । ਕੋਇ ਨ ਜਾਨੈ ਤਹਾਂ ਪੁਚਾਵਹੁ ।
 ਪੁੱਤ ਆਇ ਤਿਨਕੇ ਕਰਿ ਨਾਸ । ਕਰੈਂ ਓਪਾਰਨਿ ਜਰੈਂ ਅਵਾਸ ॥ ੧੩ ॥
 ਰਵਿਰ ਕੀ ਆਇਸੁ ਅਨੁਸਾਰੀ । ਮੈਂ ਕਰਿ ਸਕੈਂ ਸਕਲ ਹੀ ਕਾਰੀ ॥ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਕਹਯੋ । 'ਹਮ ਨੇ ਦ੍ਰੋਸ਼ੀ ਕੇ ਨਹਿ ਲਹਯੋ ॥ ੧੪ ॥ ਨਹਿ
 ਕਿਸਹੂੰ ਸੰਘਾਰਨਿ ਬਨੈ । ਸਰਬ ਜੀਵ ਨਿਜ ਭਾਗਨਿ ਸਨੈ ॥ ਦੇਵ ਦੇਤਿ
 ਦੁਖ ਸੁਖ ਸਭਿ ਕਾਹੂ ॥ ਇਹ ਨਹਿ ਦੋਸ਼ ਅਪਰ ਕਿਸ ਮਾਹੂ ॥ ੧੫ ॥
 ਪੰਡਿਤ, ਮੁਢ, ਰਾਵ, ਅਰੁ ਰੋਕਾ॥ਸਭਿ ਕੇ ਸੀਸ ਕਾਲ ਕੇ ਝੰਕਾ॥ਕਰਮ ਸੁਭਾ-
 ਸੁਭ ਜੇ ਕਰਿਯੋ॥ਗਮਨਹਿ ਸੈਗ ਹੋਤਿ ਜਬਿ ਅੰਤ॥੧੬॥ਕਾਰਨ ਕਰਨ
 ਏਕ ਕਰਤਾਰਾ । ਤਿਸ ਆਗੇ ਕਯਾ ਜੀਵ ਬਿਚਾਰਾ । ਮਾਰਹਿ ਰਾਖਹਿ
 ਸਭਿ ਕੇ ਸੋਇ । ਯਾਂ ਤੇ ਰਹੀਐ ਤੁਸ਼ਨਿ ਹੋਇ॥੧੭॥ਸੁਨਿ ਕੈ ਪ੍ਰੇਤ ਬਿਚ-
 ਰਤਿ ਭਯੋ ।—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਾਸੇ ਮਮ ਫਿਰ ਬਿਯੋ । ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ ਇਨਹੁ ਕੀ
 ਕੋਈ॥ਮੋਹਿ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥਤਾ ਤਬਿ ਹੋਈ—॥੧੮॥ਅੰਤਰ ਧਯਾਨ ਭਯੋ ਤਤ-
 ਕਾਲਾ॥ਗਮਨਯੋ ਜਹਾਂ ਬਜਾਰੇ ਬਿਸਾਲਾ॥ਖੋਜਤਿ ਫਿਰਤਿ ਬਿਚਾਰਤਿ ਸੋਇ॥
 —ਤਿਨ ਕੇ ਹਿਤ ਲੋਵੈਂ ਵਥ ਕੋਇ॥੧੯॥ਜੇ ਮੁਝ ਕਰ ਤੇ ਭੱਛਨ ਕਰਹਿ॥
 ਜਿਸ ਮਹਿ ਦੁਸ਼ਨ ਕੇ ਨਹਿ ਧਰਹਿ । ਪਾਕਯੋ ਅੰਨ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ।
 ਮਮ ਕਰ ਤੇ ਨਹਿ ਕਰਹਿ ਅਹਾਰਾ ॥ ੨੦ ॥ ਨਾਂਹਿ ਤ ਬਨੀ ਪਰੀ
 'ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ, ਅੱਛੀ ਤਰਾਂ । 'ਜਲ ਫੁਹਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ । ਕਹਿਏ ਹਨ ਕਿ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਜਲ
 ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਫੁਹੰਦੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਫੁਹੰਦੇ ਹਨ । 'ਘਰ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ । 'ਸਾਰੇ ਹੀ
 ਕੰਮ । 'ਭਾਗਾਂ ਸਣੇ ਹਨ ਭਾਵ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਭਾਗ ਲਿਣੇ ਹਨ ਸਭ ਨੇ । 'ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।
 'ਸਭ ਕਿਸੇ ਨੂੰ । 'ਇਹ (ਦੁਖ ਸੁਖ ਦੇਣ ਦਾ ਦੋਸ਼) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਕਰਮ
 ਤੇ ਸਾਈਂ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । 'ਸਫਲਤਾ । 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਈ ।

ਜੁ ਮਿਠਾਈ । ਬਿਬਿਧਿ ਭਾਂਤਿ ਹਾਟਨ ਹਲਵਾਈ।ਲੇ ਪਹੁੰਚਾਵਤਿ ਅਚਹਿ
ਸੁਖਾਰੇ । ਨਿਜ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਮੇ ਪਰ ਧਾਰੇ ॥ ੨੧ ॥ ਅਪਰ ਵਸਤੁ ਕਯਾ
ਲੇਵੋ ਐਸੇ । ਅਚਵਹਿ ਗੁਰੂ ਚਹੈ ਚਿਤ ਜੈਸੇ^੧— ਸਕਲ ਬਜਾਰ ਖੋਜਿਬੇ
ਕਰਜੇ । ਏਕ ਦੁਕਾਨ ਆਨਿ ਕੈ ਬਿਰਜੇ॥੨੨॥ ਮੇਵਾ ਹੁਤੋ ਵਲਾਯਤ ਕੋਰਾ
ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਮਾਧੁਰ ਫਲ ਹੋਰਾ । ਸੇਵ ਸੰਧੂਰੀ^੨ ਅਰੁ ਜਰਦਾਲੂ ਨਸ਼ਪਾਤੀ
ਪਿਸਤਾ ਰਸ ਆਲੂ^੩ ॥ ੨੩ ॥ ਸੰਗਤਰੇ, ਦਾਰਮ^੪ ਸੁਭ ਦਾਨੈ । ਨਾਨਾ
ਭਾਂਤਿਨਿ ਕੇ ਰਸ ਸਾਨੈ^੫। ਤਿਨਹੁੰ ਦੇਖਿ ਕੈ ਪ੍ਰੇਤ ਬਿਚਾਰਾ—ਇਨ ਲੇ ਚਲੋ
ਜੁ ਕਰਹਿ ਅਹਾਰਾ ॥ ੨੪ ॥ ਮੋਰ ਹਾਥ ਤੇ ਦੂਸਤਿ ਹੋਇ ਨ^੬। ਇਸ ਤੇ
ਬਿਨਾ ਅਪਰ ਬਿਧਿ ਕੋਇ ਨ— ਉਚਿਤ ਅਹਾਰ ਪ੍ਰਮਾਨ ਉਚਾਵਾ^੭। ਨਾਨਾ
ਬਿਧਿ ਕੋ ਜੋ ਮਨ ਭਾਵਾ॥੨੫॥ ਪੁਨ ਪੋਨੇ^੮ ਗਹਿ ਲੇ ਕਰਿ ਹਾਥ । ਆਵਤਿ
ਭਯੋ ਬੇਗ ਬਡ ਸਾਥ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਧਰਿ ਦੀਨਿ ਅਗਾਰੀ । ਭਯੋ ਦੀਨ
ਬਹੁ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰੀ ॥ ੨੬ ॥ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਹੁ ਇਹ ਮੇਵਾ । ਬਨੋ
ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਮੈਂ ਕਰਿ ਸੇਵਾ । ਭਾਗ ਜਗੇ ਪੁਰਖ ਅਬਿ ਮੇਰੇ । ਇਹਾਂ ਇਕਾਕੀ
ਤੁਮ ਕੋ ਹੋਰੇ ॥ ੨੭ ॥ ਪੁਨ ਤੁਮ ਭਯੋ ਪਰਾਹੁਨ ਚਾਰੀ । ਬਸਤਿ ਹੁਤੋ ਮੈਂ
ਇਹਾਂ ਅਗਾਰੀ । ਆਵਨਿ ਆਜ ਆਪ ਕੋ ਭਯੋ । ਮੈਂ ਬਡਭਾਗ ਜਾਨਿ
ਨਿਜ ਲਯੋ^੯ ॥ ੨੮ ॥ ਇਮ ਬਿਨਤੀ ਸਨਿ ਕੈ ਤਿਸ ਕੋਰੀ । ਕ੍ਰਿਪਾਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਰੀ । ਦੀਨ ਜਾਨਿ ਅੰਗੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕੀਨਸਿ^{੧੦} । ਮੇਵਾ ਅਚਨ
ਹੋਤੁ ਕਰ ਲੀਨਸਿ^{੧੧} ॥ ੨੯ ॥ ਰੁਚੈ ਜਿਤਿਕ ਸੋ ਕੀਨਿ ਅਹਾਰਾ । ਪਰਜੇ
ਰਹਜੇ ਜੋ ਤਹਾਂ ਬਿਥਾਰਾ^{੧੨} । ਪੁਨ ਪੋਨੇ ਕੋ ਚੁਪਨਿ ਲਾਗੇ॥ ਛੀਲਕ ਡਾਰਤਿ
ਹੈਂ ਕੁਛ ਆਗੇ ॥ ੩੦ ॥ ਵਹਿਰ ਹਵੇਲੀ ਤੋ ਕੁਛ ਡਾਰਹਿ । ਸਮੁਖ ਪ੍ਰੇਤ
ਗੁਰ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰਹਿ । ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਿ ਮਨ ਮਾਂਹੂ । ਚਿਤਵਤਿ
ਰਿਦੈ—ਦੋਖ ਅਬਿ ਦਾਹੂ—॥੩੧॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਫੋਰ । ਬੋਲੇ ਕ੍ਰਿਪਾ
ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੋ ਹੋਰਿ । ‘ਕੋ ਕੁਕਰਮ ਤੋਂ ਤਬਹਿ ਕਮਾਵਾ ?’ । ਜਿਸ ਤੇ ਪ੍ਰੇਤ

^੧ਜੈਸੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਿਤੋਂ ਚਾਹ ਕੇ ਛਕਣ । ^੨ਸੰਧੂਰੀ ਰੰਗ ਦੇ ਸੇਵ । ^੩ਰਸਾਲ=ਅੰਬ (ਅ) ਰਸ
ਦਾਰ ਆਲੂ । ਭਾਵ ਆਲੂ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਲੂਚੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^੪ਅਨਾਰ ।
^੫ਸਹਤ । ^੬ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਛਿੱਟਣਗੀਆਂ (ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ) । ^੭ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਦਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ।
^੮ਰੀਨੇ । ^੯ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਲਏ । ^{੧੦}ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਿਆ । ^{੧੧}ਜੋ ਖਿੰਡਿਆ ਪਿਆ ਸੀ ।

ਜੁਨਿ ਤਨ ਪਾਵਾ' ॥ ੩੨ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਤਬਿ ਕਹਯੋ। 'ਇਸ
ਕੁਕਰਮ ਤੇ ਅਸ ਤਨ ਲਹਯੋ। ਪਰਯੋ ਸ਼ਰੀਕਨ ਮਹਿ ਬਡ ਝਗਰਾ।
ਵਿਰਸਾ ਮੋਰ ਹਟਾਵਤਿ ਸਗਰਾ॥੩੩॥ਤਬਿ ਮੈਂ ਕਰਿ ਕੈ ਕੂਰੋ ਧਰਮ। ਸਭਿ
ਕੇ ਮਨ ਉਪਜਾਯੋ ਭਰਮਾਝਗੜਾ ਲਿਯੋ ਜੀਤ ਮੈਂ ਸਾਰੋ। ਲਗੈ ਪਾਪ ਨਹਿ,
ਰਿਵੈ ਬਿਚਾਰੋਂ ॥ ੩੪ ॥ ਤਿਸੀ ਦੋਸ਼ ਤੇ ਅਸ ਮੈਂ ਭਯੋ। ਜਿਸ ਜੂਨੀ ਮੈਂ
ਬਹ ਦੁਖ ਥਯੋ। ਆਪ ਕਰਹੁ ਕਰੁਨਾ ਜੇ ਮੋਹਿ। ਦੇਹੁ ਛੁਡਾਇ ਮਹਾਂ ਸੁਖ
ਹੋਹਿ' ॥ ੩੫ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਾਕ ਬਖਾਨੇ। 'ਪਰੇ ਚੁਪਾਕ ਚੁਪ ਹਿਤ
ਠਾਨੇ'। ਸੇਵ ਕਰੀ ਤਾਂ ਕੋ ਫਲ ਲੀਜੈ। ਘੋਰ ਜੂਨ ਤੇ ਛੁਟਿਬ ਕੀਜੈ'॥੩੬
॥ ਸੁਨਤਿ ਚੁਪਾਕ ਚੁਪ ਤਿਨ ਲੀਨੇ। ਨਾਨਾ ਬਿਧਿਨਿ ਸ੍ਵਾਦ ਰਸ ਕੀਨੇ।
ਤਤਛਿਨ ਤਜਿ ਕੈ ਸਕਲ ਬਿਖਾਦ। ਉਤਮ ਗਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਅਹਿਲਾਦ॥
੩੭॥ਬਹੁਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਖ ਕੋ ਪਾਇ। ਸੈਨ ਕਰੀ ਜੁਗ ਨੈਨ ਮਿਲਾਇ।
ਹਿੰਦੁਨਿ ਧਰਮ ਗਾਖਿਬੈ ਕਾਰਨ। ਭਏ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਕਰਨਿ ਕ੍ਰਿਤ ਦਾਰੁਨ' ॥
੩੮ ॥ ਅਪਨੈ ਨਾਮ ਸਾਰ ਵਿਖਰਾਵਨਿ। ਕਰਿ ਬਹਾਦਰੀ ਧਰਮ ਬਚਾ-
ਵਨਿ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਿ ਸਕਹਿ ਨ ਕੋਈ। ਕਰਿਬੈ ਕਹੁ ਸੰਮੂਖ ਇਕ
ਸੋਈ॥੩੯॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ 'ਪਰੇਤ ਜੂਨ ਉਧਾਰ ਕਰਨਿ'
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਖਸਟ ਚਤੁਰਿਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੬ ॥

੪੭. [ਸਿੱਖ ਦਾ ਅਜਮਤ ਦਿਖਾਉਣਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੇ ਵਹਿਰ ਕੋ ਦਿਏ ਚੁਪਾਕ ਬਗਾਇ। ਪਰੇ ਜਾਇ
ਕਰਿ ਤਹਿ ਕਛੁ ਸਿੱਖ ਹੁਤੇ ਜਿਸ ਥਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਇਕ ਸਿੱਖ
ਨੇ ਲੈ ਕਰਿ ਮੁਖ ਪਾਯੋ। ਚੁਪਤਿ ਭਯੋ ਸ੍ਵਾਦ ਰਸ ਆਯੋ। ਗੁਰੂ ਉਚਿਸ਼ਟ'
ਕੋ ਕਰਯੋ ਅਹਾਰਾ। ਸ਼ਕਤਿ ਸਹਿਤ ਭਾ ਤਤਛਿਨ ਭਾਰਾ ॥ ੨ ॥ ਕਰਿ
ਅਹੰਕਾਰ ਅਧਿਕ ਉਰ ਫੁਲਾ। ਜਾਨਤਿ ਭਯੋ-ਨ ਕੋ ਮਮ ਤੂਲਾ'-। ਇਸੀ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਈ ਭੁਨਸਾਰ। ਸੂਰਜ ਉਦਯੋ ਮਿਟਯੋ ਅੰਧਕਾਰ ॥ ੩ ॥ ਤਬਿ
ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਕੋ ਨਰ ਆਏ। ਸ਼ਾਂਤਿ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਸ ਥਾਏਂ। ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੇਤ
ਨੇ ਕਛੁ ਬਿਗਾਰਾ। ਨਹੀਂ ਤ੍ਰਸੇ', ਬੈਠੇ ਸੁਖ ਭਾਰਾ॥੪॥ਇਸ ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਹਕਾ-
ਰਨਿ ਕਰੇ। ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਉਰ ਹਠ ਧਰੇ। ਨਿਕਸੇ ਭਵਨ ਬਿਖੇ ਤੋ ਜਥੈ।

'ਛਿੱਲਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਚੁਪ ਲੈ। 'ਭਜਾਨਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਆਪਣੇ ਤੇ ਵਰਤਾਣ ਲਗੀ ਹਨ। 'ਸੀਤ
ਪ੍ਰਸਾਦਿ। 'ਮੇਰੇ ਤੁੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। 'ਭਰੇ ਨਹੀਂ।

ਮਿਲੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗੀ ਜੇ ਤਬੈ॥੫॥ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ ਚਰਨ ਸਿਰ ਧਰਿ ਕੈ।
 ਬੋਲੈ ਦੈ ਕਰਿ ਜੋਰਨਿ ਕਰਿਕੈ। 'ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੋ ਸੰਕਟ ਸਹੀਅਹਿ।
 ਮੇ ਕਹੁ ਨੈਨ ਸੈਨ ਸੋ ਕਹੀਅਹਿ॥੬॥ ਮੈਂ ਸਮਰਥ ਹੋਂ ਸਗਰੀ ਭਾਂਤਿ।
 ਚਹੈ ਸੁ ਕਰੋ ਪਿਖਹੁ ਸੱਖਸਾਤੈ। ਸੋ ਹਜ਼ਾਰ ਲਾਖਨ ਕਮਾ ਗਨੈਂ। ਤੁਰਕ
 ਤੁਰਕ ਪਤਿ ਜਤਿ ਸਭਿ ਹਨੈਂ॥੭॥ ਬਾਕੀ ਸੰਤਤਿ ਰਹੈ ਨ ਜੈਸੇ। ਮੈਂ
 ਕਰਿ ਕਰਮ ਦਿਖਾਵੈਂ ਐਸੇ। ਇਹ ਮਹਿ ਜੇ ਬਿਲੈਬ ਕਛੁ ਲਹੈ। ਅਪਰ
 ਕਰੋ ਜੇ ਆਇਸੁ ਕਹੈ॥੮॥ ਦਿੱਲੀ ਅਰੁ ਲਵਪੁਰਿ ਬਡ ਖਾਨਾ। ਜਿਨ
 ਮਹਿ ਤੁਰਕਨਿ ਜੋਰ ਮਹਾਨਾ। ਇਸਤੀ ਆਦਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤ ਸਾਰੇ। ਬਸਹਿ
 ਮਲੇਛ ਸਹਿਤ ਪਰਵਾਰੇ॥੯॥ ਦੋਨਹੂੰ ਨਗਰਨ ਕੀ ਛਿਤ ਜੇਤੀ। ਅਪਨੇ
 ਹਾਥ ਉਠਾਵੈਂ ਤੇਤੀ। ਬਡੇ ਬੋਗ ਸੋ ਇਨ ਟਕਰਾਇਓਗਨ ਕਰੋ ਮੰਦਿਰ
 ਸਮੁਦਾਇ॥੧੦॥ ਪੁਨ ਐਧੈ ਕਰਿ ਦੇਵੈਂ ਗੋਰ। ਜਿਸ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟ
 ਨ ਉਕਸਹਿ ਫੇਰ। ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਹੈ ਸ਼ਕਤਿ ਬਿਸਾਲਾ। ਬਾਕ ਆਪ
 ਕੀਜਹਿ ਇਸ ਕਾਲਾ॥੧੧॥ ਰਾਵਰ ਕੋਰ ਅਨਾਦਰ ਕਰਿਈਂ। ਤੁਰਕ
 ਮੰਦਮਤਿ ਕੁਛ ਨ ਬਿਚਰਿਈਂ। ਚੋਕੀਦਾਰ ਖਰੇ ਚਹੁ ਪਾਸੇ। ਕੈਦ ਕਰਜੋ
 ਚਾਹਤਿ ਦੁਖਰਾਸੈ॥੧੨॥ ਇਨ ਤੇ ਕਰੋਂ ਸਹੀਏ ਅਪਮਾਨ। ਐਸੀ
 ਕਰਹੁ ਪਰਹਿ ਪਗ ਆਨਿ। ਇਮ ਸਿਖ ਤੇ ਸਨਿ ਕਰਿ ਮੁਸਕਾਏ। ਗਹੀ
 ਬਾਹੁ ਗੁਰ ਹਾਥ ਦਬਾਏ॥੧੩॥ ਐਂਚਨਿ ਕੀਨਿ ਸ਼ਕਤਿ ਜੇ ਭਈ। ਛੁਛੀ
 ਦੇਹਿ ਤਥਾ ਹੁਇ ਗਈ। ਜਥਾ ਉਖ ਤੇ ਰਸ ਨਿਕਸਾਵੈ। ਖੇਰ ਰਹੈ, ਬਿਨ
 ਸਾਰ ਗਿਰਾਵੈ॥੧੪॥ ਭਯੋ ਅਸਾਰ ਲਖੈ ਮਨ ਮਾਂਹੀ। ਪ੍ਰਥਮ ਸ਼ਕਤਿ
 ਉਰ ਪੱਧਤਿ ਨਾਂਹੀ। ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਤਿ ਦੁਖ ਪਾਵੈ।—ਇਹ ਕਮਾ
 ਭਯੋ—ਰਿਦੈ ਮੁਰਝਾਵੈ॥੧੫॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਜੋ 'ਕਰਹੁ ਜਿਮ ਹੋਵੈਟਕ-
 ਰਾਵਹੁ ਪੁਰਿ ਜੇ ਬਡ ਦੇਵੈ'। ਇਮ ਸੁਨਿ ਕੈ ਬੋਲੈ ਕਰ ਜੋਗਿ। ਭਯੋ ਦੀਨਿ
 ਦਿਖਿ ਤਿਨ ਮਖ ਓਰ॥੧੬॥ 'ਕਰਨ ਹਰਨ ਜਗ ਕੇ ਤੁਮ ਬਰਤਾ।
 ਚਹੈ ਕਰਹੁ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇ ਕਰਤਾ। ਲਖੀ ਨ ਮਹਿਮਾ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਤਾਪਾ।
 ਕਰਮੈ ਜਨਾਵਨਿ ਕੈ ਮੈਂ ਆਪਾ॥੧੭॥—ਕਰੋਂ ਸਹਾਇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਅਬੈ ਹਤੋਂ

‘(ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿੱਖ) ਹਥ ਜੋੜ ਬੋਲਿਆ। ‘ਪ੍ਰਤੱਖ। ‘ਧੀਆਂ ਪੁਤ੍ਰ। ‘ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਦੇਣਾ
 ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ‘ਨਿਰਾਦਰ। ‘ਗੰਨੇ ਤੋਂ। ‘ਪੱਛੀ। ‘ਦੇਖਕੇ।

ਤੁਰਕ ਜੇ ਦੋਖੀ ਸਬੈ । ਐਸੀ ਕਰਹੁ ਇਨਹੁ ਕੇ ਸੰਗ । ਜਰ ਸਮੇਤ ਤਰੁ
 ਸਗਰੋ ਭੰਗ—॥੧੮॥ ਭਈ ਸ਼ਕਤਿ ਜਬਿ ਮੇ ਮਹਿ ਭਾਰੀ । ਸਰਬ ਜਥਾਰਥ
 ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ। ਰਾਵਰਨੇ ਬਾਹੁ ਮਮ ਗਹੀ। ਭਯੋ ਰੇਕ ਨ ਸ਼ਕਤਿ ਕਛੁ ਰਹੀ
 ॥੧੯॥ ਅਖਿਲ ਬਿਨਾਸਯੋ ਜੋ ਮਮ ਦਾਪ^੧ । ਜਿਮ ਬਾਂਛਤਿ ਤਿਮ ਬਰਤਹੁ
 ਆਪ । ਧੀਰਜ ਸਹਤ ਗੰਭੀਰ ਉਦਾਰਾ । ਕਵਨ ਲਖੈ ਭਿੱਪਾਯ^੨ ਤੁਮਾਰਾ ॥
 ੨੦ ॥ ਰਚਹੁ ਭਵਿੱਖਸਤ ਕਯਾ ਜੁ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ । ਨਹਿ ਕੋ ਜਾਨਿ ਸਕਹਿ ਅਸ
 ਭਾਂਤਿ^੩ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਨਿਕੈ । ਕੀਨਿ ਜਨਾਵਨਿ ਤਿਸ ਕੋ
 ਭਨਿਕੈ॥੨੧॥ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਿ ਈਗ ਤੈਂ ਆਯੋ। ਸਿੱਖੀ ਧਰਮ ਭਲੇ ਨਿਬਹਾਯੋ।
 ਪੁਨ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਹੋਰਿ ਕੁਢੇਰ^੪ । ਮਨ ਮਹਿ ਗਿਨਤੀ ਗਿਨਤਿ ਬਡੇਰ ॥
 ੨੨ ॥ ਸ਼ੀਕਾ ਕਰੀ ਹਮਾਰੇ ਮਾਂਹਿ ।—ਇਹ ਸੋਮੂਥ ਹੈਂ ਕੈਧੈਂ ਨਾਂਹਿ—। ਯਾਂ
 ਤੇ ਛੀਲਕ ਤੁਵ ਦਿਸਿ ਗੋਰੇ । ਤੈਂ ਕਬਿ ਆਗੇ ਉਖ ਨ ਹੋਰੇ॥ ੨੩ ॥ ਸ੍ਰਾਦ
 ਦੇਖਿਬੇ ਹਿਤ ਇਛ ਧਾਰੀ। ਮੁਖ ਮੈਂ ਪਾਇ ਉਚਿਸ਼ਟ^੫ ਹਮਾਰੀ। ਤਬਿ ਸ਼ਕਤੀ
 ਤੁਝ ਮਹਿ ਹੁਇ ਆਈ । ਚਹਤਿ ਜੁ ਹੁਤੋ ਅਬਹਿ ਦਿਖਰਾਈ ॥ ੨੪ ॥
 ਜਿਸ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਜਲ ਕਨ ਪਾਵੈ । ਪੁਨ ਤਿਸ ਆਗੇ ਗਰਬ ਜਨਾਵੈ ।
 ਅਪਨਿ ਆਪ ਕੋ ਕਰਹਿ ਬਖਾਨੈ। ਜਿਸ ਤੇ ਲੀਨਸਿ ਤਿਸਨਹਿ ਜਾਨੈ॥੨੫॥
 ਜਿਨ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਭੀ ਤੁਝ ਮਾਂਹੀ । ਸੋ ਕਯਾ ਇਮ ਕਰਿ ਸਕਿ ਹੈਂ ਨਾਂਹੀ ।
 ਇਸਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸੁਧਿ ਨਹਿ ਜਾਨੀ—ਮੈਂ ਕਰਿਦੈਹੋਂ—ਕਰਤਿਬਖਾਨੀ॥੨੬॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਹਿ ਕ੍ਰਿਤ ਕੋ ਜੈਸੇ । ਸਿੱਖਸ ਨ ਤਰਕਹਿ ਤਿਸ ਕਹੁ ਕੈਸੇ ।
 ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਰਤਹਿ ਅਨੁਸਾਰੀ । ਸੋ ਸਿਖ ਸੁਖਦ ਮੋਖ ਅਧਿਕਾਰੀ ॥
 ੨੭ ॥ ਗੁਰ ਸਰਬੰਗਸ ਜਾਨਿ ਸਭਿ ਕਰੈ । ਸਿਖ ਅਲਪੰਗਸ ਗਰਬ ਕਯਾ
 ਧਰੈ । ਯਾਂਤੇ ਸਿਮਰਹੁ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ। ਸੋ ਸਭਿ ਜੀਵਨ ਕੋ ਆਧਾਰ^੬ ॥੨੮॥
 ਸੁਨਤਿ ਸਿੱਖਸ ਨੇ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ । ‘ਤੁਮਰੀ ਗਤਿ ਤੁਮ ਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਨੀ ।
 ਤੁਰਕ ਅਵੰਗਸਾ ਕਰਹਿ ਤੁਮਾਰੀ। ਸੋ ਹਮ ਤੇ ਨਹਿ ਜਾਤਿ ਸਹਾਰੀ ॥੨੯॥
 ਯਾਂਤੇ ਤੁਮਰੇ ਨਿਕਟਿ ਬਖਾਨੀ । ਛਿਮਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ! ਹਮ ਬਧਿ ਅਨਜਾਨੀ।
 ਬਹੁਰ ਨ ਕਰਿ ਹੈਂ ਕਬਹਿ ਉਚਾਰੀ। ਜਿਮ ਭਾਵਹਿ ਕੀਜਹਿ ਤਿਮ ਕਾਰੀ^੭।
 ੩੦॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਖ ਕੋ ਸਮੁਝਾਇਗਮਨੇ ਗੁਰੂ ਗਯਾਨ ਗਤਿ ਦਾਇ

^੧ਹੀਕਾਰ । ^੨ਤਾਤਪਰਯ । ^੩ਕੁਚਾਲਾ। ^੪ਕੀ ਤੂੰ ਅੱਗੇ ਕਦੇ ਗੰਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖੇ ? ^੫ਜੂਠੀ ਢਿੱਲ ।

ਕੇਤਿਕ ਚੋਕੀਦਾਰ ਸਿਪਾਹੀ। ਚਲੇ ਸੰਗ ਗਹਿ ਆਯੁਧ ਪਾਹੀ ॥ ੩੧ ॥
 ਹਿਤ ਤਕਰਾਈ ਕੇ ਚਹੂੰ ਓਰਾਜਾਤਿ ਸਾਥ ਦਿਖਰਾਵਤਿ ਜੋਰ। ਸਨੇ ਸਨੇ
 ਗਮਨਤਿ ਮਗ ਜਾਤ। ਕੁਛਕ ਸਿੱਖ ਜਿਨਕੇ ਪਸ਼ਚਤ ॥ ੩੨ ॥ ਸ੍ਰੀ
 ਸਤਿਗੁਰ ਤਖਿ ਜਾਇ ਪਹੁਚੇਦੁਰਗ ਤੁਰਕ ਪਤਿ ਕੇ ਭਿਤ ਉਚੇ। ਪੁਨਹਿ
 ਪੈਰ ਮੈਂ ਭਏ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਾਖਰੇ ਸੁਭਟ ਗਹਿ ਸਸਤੁ ਅਸ਼ੋਸ਼ ॥ ੩੩ ॥ ਪੈਰ ਮਨੋਹਰ
 ਪਾਹਨ ਕੇਰਾ। ਸ਼ਿਲਪਨਿ ਚਿੱਤ੍ਰ ਬਿਸਾਲ ਓਕੇਰਾ। ਬਹੁਤ ਦੇਸ਼ ਕੇ
 ਨਰ ਜਹਿ ਖਰੇ। ਨਿਜ ਨਿਜ ਗਰਜ ਅਰਜ ਕੇ ਕਰੇ ॥ ੩੪ ॥ ਤਹਿ ਤੇ
 ਉਲਘਤਿ ਅੰਤਰ ਗਏ। ਜਹਾਂ ਕਚਹਿਰੀ ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਕਿਏ। ਸੰਗ ਸਿੱਖਸ
 ਅਰ ਚੋਕੀਦਾਰ। ਦੇਖਤਿ ਬਡੇ ਬਡੇ ਸਰਦਾਰ ॥ ੩੫ ॥ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ
 ਅਨੇਕ ਨਿਹਾਰੈਂ। ਅਤਿ ਅਵਗੁਨ ਕੇ ਕੁਛ ਨ ਬਿਚਾਰੈਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਜਬਹਿ
 ਕਚਹਿਰੀ ਬਰੇ। ਚੋਕੀ ਤਹਾਂ ਬਿਛਾਵਨਿ ਕਰੇ ॥ ੩੬ ॥ ਸੁਜਨਿ ਛਸਾਵਨਿ
 ਉੱਜਲ ਜਹਾਂ। ਬੈਠੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਤਹਾਂ ਅਖਿਲ ਕਚਹਿਰੀ ਪੂਰਨ
 ਭਏ। ਮੁਕਤਾਂ ਹੀਰਨ ਤੇ ਦੁਤਿ ਨਈ ॥ ੩੭ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ
 ਦ੍ਰਾਵਸ ਰਾਸੇ 'ਸਿੱਖਸ ਅਜਮਤ ਕਰਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਸਪਤ ਚਤੁਰੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੭ ॥

੪੮. [ਨੁਰੰਗੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰ। ਮਿਰਚਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ]।

ਵੇਹਗ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਨੰਦਨ ਬੰਦਨ ਜੋਗ। ਸ਼ਾਂਤਿ ਮਤੀ ਬੈਠੇ
 ਪ੍ਰਭੂ ਦੇਖਤਿ ਭੋ ਸਭਿ ਲੋਗ ॥ ੧ ॥ ਚੋਖਈ ॥ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਹੀਕਾਰ ਬਿਸਾਲ ॥
 ਦੁਸ਼ਟ ਨੁਰੰਗਾ ਮਹਿਤ ਕੁਚਾਲਾ। ਦੀਨ ਬਧਾਵਨਿ ਚਾਹਤਿ ਮੰਦ। ਹਿੰਦੂ
 ਜਗ ਮਹਿ ਰਹਹਿ ਨ ਪੰਦ ॥ ੨ ॥ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸੇਂ ਬੰਧਹਿ ਦਾਵਾ। ਮਹਾਂ ਮੂਢ
 ਮਤਿ ਤੇ ਗਰਬਾਵਾ। ਨਿਸ਼ਕੰਟਕ ਜਿਸ ਰਾਜ ਮਹਾਨਾਸ਼ਤ ਕਹੂੰ ਸੁਨਿਯ
 ਨਹਿ ਕਾਨਾ ॥ ੩ ॥ ਚਾਰਹੁ ਦਿਸ਼ਾ ਚਮ੍ਹੂ ਜਿਸ ਫਿਰਿਈ। ਸਕਲ ਦੇਸ਼
 ਸਦ ਹੀ ਅਨੁਸਰਈ। ਮਾਰਹਿ, ਬੰਧਹਿ, ਲੇਵਹਿ ਛੀਨ। ਸਰਬ ਨਰੇਸ਼ ਬਸੀ
 ਨਿਜ ਕੀਨਿ ॥ ੪ ॥ ਜਿਮ ਰਾਵਨ ਤ੍ਰੈ ਲੋਕਨਿ ਰਾਜਾ। ਤਿਮ ਇਸ ਛਿਤ ਪਰ
 ਸਹਿਤ ਸਮਾਜਾ। ਚਾਰਹੁ ਓਰ ਖਰੇ ਕਰ ਜੋਰੇ। ਜੇ ਨਿਪ ਬਡੇ ਸਭਿਨਿ ਸਿਰ
 ਮੋਰੇ ॥ ੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲੇ ਤਿਹ ਸਾਥ। 'ਕੜਾ ਹਮ ਸੇਂ ਕਹਿ ਦਿੱਲੀ

ਉੱਚੀਆਂ ਕੰਧਾਂ। ਸੂਈ ਨਾਲ ਨਰੀਦਿਆ ਯਾ ਕੱਢਿਆ ਹੋਇਆ ਬਸਤ੍ਰ, [ਫਾਂ, ਸੋਜਨੀ]

ਹਿੰਦੂ ਪੰਦ=ਹਿੰਦੂ ਮਾਰਗ, ਹਿੰਦੂ ਮਿਰਜਾਵਾ। ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਆਕੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਨਾਥ ? ਕੌਨ ਕਾਜ ਹਮਰੇ ਬਸਿ ਜੋਵਾ ? ਜੋ ਤੁਮ ਤੇ ਨਹਿ ਪੂਰਨ ਹੋਵਾ^੧॥
 ੬॥ ਸੁਨਤਿ ਦੁਰਾਤਮ ਮੂਰਖ ਮਾਨੀ । ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਕਰਤਾ ਧ੍ਰਮ ਹਾਨੀ॥ ਅਸ
 ਨਰੰਗ ਬੋਲੈ 'ਮਮ ਕਾਜ । ਹੈ ਜੋ ਕਹਹੁ ਸੁਨਹੁ ਤੁਮ ਆਜ॥ ੭ ॥ ਸਭਿ
 ਜਗ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਰਿ ਦੇਨਾ । ਏਕ ਮਈ ਸਭਿ ਕੋ ਪਿਖਿ ਲੋਨਾ । ਹਿੰਦੂ
 ਰਹੈ ਨ ਭੂ ਮਹਿ ਕੋਊ । ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹਮਰੇ ਦਿਛ ਹੋਊ॥ ੮ ॥ ਕਾਚੈ
 ਹਿੰਦੂਨ ਕੋ ਮਤਿ ਕੂੜਾ । ਬਕਹਿ ਤੁਫਾਨ ਮਿਲਹਿ ਗਨ ਮੂੜਾ । ਇਨਹਿ
 ਚਲਾਵੈ ਰਾਹ ਖੁਦਾਇਦੋਜ਼ਕ ਗਿਰਤੋ ਲੋਹੁ ਬਚਾਇ॥ ੯॥ ਹੋਹਿ ਦੀਨ ਮਹਿ
 ਕਲਮਾ ਕਹੈ । ਚਲਹਿ ਸ਼ਰਾ ਮਹਿ ਨੇਕੀ ਲਹੈ । ਰੋਜੇ ਈਦ ਨਵਾਜ
 ਕੁਰਾਨ । ਇਨ ਕੋ ਧਾਰਹਿ ਸਾਬ ਇਮਾਨ॥ ੧੦॥ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੁਇ ਕਹੇ
 ਜੁ ਮੇਰੇ^੨ । ਤਿਸੈ ਪਦਾਰਥ ਦੇਉ ਘਨੇਗੇਨਾਹਿ ਤ ਧਨ ਲੈਕੈ ਹੁਇਜਾਇ।
 ਕੈ ਨਿਜ ਝਗਰੇ ਲੋਹਿ ਜਿਤਾਇ॥ ੧੧॥ ਜ਼ਿਮੀਂ ਇਨਾਮ ਦੇਤਿ ਹੋ ਤਾਂਹੀ ।
 ਧਾਰੈ ਸ਼ਰਾ ਖਸੀ ਕੋ ਮਾਂਹੀ । ਕਿਧੈ ਤੁਰਕ ਕੀ ਤਨਿਯਾ ਹੋਇ । ਸੁੰਦਰ
 ਦੇਖਤਿ ਜਾਚੈ ਕੋਇ॥ ੧੨॥ ਨਿਜ ਦੁਹਿਤਾ ਤਕ ਅਰਪੈ ਤਾਂਹੀ । ਆਇ
 ਜੁ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਰਾ ਕੋ ਮਾਂਹੀ । ਸੁਤਾ ਦਰਬ ਆਦਿਕ ਸਭਿ ਦੇ ਕੈ । ਜਜੈ ਕਜੈ
 ਕਰਿ ਇਹ ਜੀਵ ਰਿਝੈ ਕੈ॥ ੧੩॥ ਲਜਾਇ ਦੀਨ ਮਹਿ ਸ਼ਰਾ ਮਝਾਰ ।
 ਇਹ ਜਾਨਹੁ ਬਡ ਪਰਉਪਕਾਰ । ਹਮਰੇ ਮਤਿ ਮਹਿ ਮਹਾਂ ਸਬਾਬ^੩ ।
 ਸਿਫਤੀ ਕਰਹਿ ਖੁਦਾਇ ਅਦਾਬ^੪॥ ੧੪॥ ਅਸਲੀ ਕਾਜ ਅਹੈ ਇਹ ਮੇਰੇ ।
 ਕਰਹਿ ਜੁ ਫੇਰ ਨ ਮਾਨਹਿ ਹੋਰੇ^੫ । ਤਿਸਕੇ ਸਾਬ ਸ਼ੱਤਤਾ ਨੀਤ । ਕਰਿ ਹੋ
 ਮੈਂ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਅਨੀਤ॥ ੧੫॥ ਜੋ ਸੁਭ ਹੋਇ ਮਾਨਿ^੬ ਹੈ ਕਹਜੈ । ਦੀਨ
 ਬਿਖੈ ਆਵਹਿ ਚਿਤ ਚਯੈ । ਸੋ ਹਮ ਭ੍ਰਾਤਾ ਕੇਰ ਸਮਾਨ । ਸਰਬ ਰੀਤਿ ਲੈ
 ਸੁਖਨ ਮਹਾਨ^੭॥ ੧੬॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਤੋਗਬਹਾਦਰ ਭਾਖਾ । 'ਜਿਮ ਖੁਦਾਇ ਕੀ
 ਹੁਇ ਅਭਿਲਾਖਾ । ਤਿਮ ਮਾਨੀ ਚਹੀਅਹਿ ਹਮ ਤੁਮ ਕੋ ਜਿਸ ਪਰਮੇਸੁਰ
 ਕੋ ਨਹਿਸਮ ਕੋ॥ ੧੭॥ ਜੇ ਪ੍ਰਭੁ ਚਹੈ ਤ ਹਿੰਦੂ ਨ ਜਨਮੈ । ਤੁਰਕ ਜਨਮਹੀ
 ਹੈ ਨਿਸ ਦਿਨ ਮੈਂ । ਦੇਨਹੁ ਉਤਪਤਿ ਹੋਵਤਿ ਜਹਿ ਕਹਿ ਲਖਹੁ ਕਿ ਰਖ-

^੧ਮੇਰੇ ਕਹੇ । ^੨ਆਪਣੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਤਕਾ^੩ ਬੜਾ ਪੁੰਨ ਹੈ । [ਅਃ, ਸਵਾਬ] । ^੪ਅਦਾਬ=ਅੱਡੀ ਰਵਾਜ ਹੈ
 ਜਿਸ ਦੀ ਖੁਦਾ ਸਿਫਤ ਕਰਦਾ ਹੈ [ਅਃ, ਅਦਬ=ਅੱਡੀ ਰਵਾਜ । ਬਹੁ ਵਚਨ ਅਦਾਬ] । ^੫ਜੇ
 (ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ) ਦਾ ਮੋੜ ਕਰਦਾ (ਤੇ) ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ (ਮੈਂ) ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ।

ਹਿੰ, ਦੁਹਨ ਕੇ ਜਗ ਮਹਿ॥੧੯॥ ਜੇ ਤੁਮ ਕਹੋ ਜਾਨੀਯਹਿ ਕੈਸੇਤਿਸ ਪਰ
ਸੁਨਹੁ ਕਰਹੁ ਬਿਧਿ ਐਸੇ॥ ਲੋਹੁ ਪੰਚ ਮਨ ਮਿਰਚੈਂ ਕਾਰੀ॥ ਵੇਰ ਕਰਹੁ ਇਕ
ਬਾਨ ਸੁਧਾਰੀ ॥ ੧੯ ॥ ਗਨ ਈਧਨ ਤਿਸ ਕੇ ਚਹੁ ਓਰ । ਨੀਕੇ ਅਗਨਿ
ਪ੍ਰਕਾਸਹੁ ਜੋਰ । ਅਸਟ ਜਾਮ ਲੋ ਦਾਹਤਿ ਰਹੀਏ॥ ਪੁਨ ਉੱਤਰ ਹਮ ਦੇਹਿ
ਸੁ ਲਹੀਏ' ॥ ੨੦ ॥ ਇਮ ਨੁਰੰਗ ਨੇ ਮਾਨੀ ਬਾਤ । ਗਰ ਬਾਹਰ ਆਏ
ਬੱਖਸਾਤ॥ ਚੋਕੀਦਾਰ ਸਾਬ ਹੀ ਭਏ॥ ਕਾਰਾ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਲੋ ਕਰਿ ਗਏ॥ ੨੧
॥ ਰਹਤਿ ਭਏ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਖ ਸੰਗੇ । ਨਿਜ ਨੌਕਰ ਸੇਂ ਕਹਯੋ ਨੁਰੰਗੇ ।
ਮਿਰਚ ਪੰਚ ਮਨ ਲਜਾਵਹੁ ਆਛੇ॥ ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਅਗਨਿ ਦਾਹੁ ਕਰਿ ਪਾਛੇ॥
੨੨॥ ਅਸਟ ਜਾਮ ਲੋ ਕਰਿਕੈ ਦਾਹੁ । ਆਛੀ ਬਿਧਿ ਜਿਮ ਹੋਇ ਸੁਆਹੁ' ।
ਸੁਨਿ ਕੈ ਤਥਾ ਕਰਤਿ ਬਿਧਿ ਭਯੋ । ਇਕ ਨਿਸਦਿਨ ਪਾਵਕ ਦਿਪਤਯੋ॥
੨੩ ॥ ਸੀਤਲ ਸੁਆਹ ਭਈ ਜਬਿ ਤਿਨੈ । ਜਾਇ ਨੁਰੰਗੇ ਸੇਂ ਸੁਪਿ ਭਨੇ ।
ਸੁਨੀ ਭੁਰਕਪਤਿ ਨੇ ਜਬਿ ਬਾਨੀ । ਕਰੇ ਹਕਾਰਨਿ ਗੁਰ ਗੁਨਖਾਨੀ॥ ੨੪
॥ ਫਿਗ ਬਿਠਾਇ ਕੈ ਸਕਲ ਜਨਾਈ॥ 'ਹਮ ਕੀਨਸਿ ਤੁਮ ਜਬਾ ਬਤਾਈ॥
ਉੱਤਰ ਮੋਹਿ ਦੀਜੀਏ ਸੋਇ॥ ਜਿਸ ਤੇ ਇਕ ਮਯ' ਸਭਿ ਜਗ ਹੋਇ॥ ੨੫॥
ਜਬਿ ਨਿਜ ਕਰਿ ਹੈ ਅੰਗੀਕਾਰਾ' । ਹੈ ਜੁ ਮਨੋਰਥ ਮਹਾਂ ਤੁਮਾਰਾ । ਪੁਰਨ
ਕਰੋ ਅਖਿਲ ਮੈਂ ਫੇਗ ਦੀਨ ਬਿਖੇ ਆਏ ਕਹੁ ਹੋਰਿ' ॥ ੨੬ ॥ ਸਤਿਗੁਰ
ਕਹਯੋ 'ਜੁ ਮਿਰਚਨ ਸੁਆਹ । ਲਾਇ ਨਰਨ ਸਗਰੀ ਮਸਲਾਹ' । ਲੋਹੁ
ਚਾਰਣੀ' ਸੇਂ ਤਿਸ ਛਾਣੁ॥ ਜੇ ਉਬਰਹਿ' ਸੇ ਉੱਤਰ ਜਾਣੁ'॥ ੨੭॥ ਨੁਰੰਗ ਨੇ
ਸੁਨਿ ਮਨੁਜ ਪਠਾਏ । ਕਾਜੀ ਮੁੱਲਾਂ ਲੀਨਿ ਬੁਲਾਏ । ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸ
ਬਿਠਾਵਨਿ ਕਰੇ । 'ਸਮਝਹੁ ਤੁਮ ਇਹ ਕਹਾਂ ਉਚਰੇ' ॥ ੨੮ ॥ ਸਗਰੀ
ਭਸਮ ਨਿਕਟਿ ਮੰਗਵਾਈ । ਬਹੁ ਨਰ ਤੇ ਕਰ ਸੇਂ ਮਸਲਾਈ' । ਛਾਨਤਿ
ਭਏ ਚਾਰਣੀ' ਧਾਰੇ । ਮਸਲਿ ਮਸਲਿ ਛਿੰਦਨ ਤਰ ਡਾਰੇ ॥ ੨੯॥ ਸਗਰੀ
ਭਸਮ ਛਾਨਿਥੈ ਕੀਨਿ । ਸਾਬਤ ਮਿਰਚੈਂ ਨਿਕਸੀ ਤੀਨ । ਹਾਥਨ ਸਾਬ ਸੁ
ਮਸਲਿ ਘਨੇਰੀ॥ ਭਈ ਨ ਭਗਨਿ ਸਭਿਨਿ ਮੋ ਹੋਰੀ ॥ ੩੦॥ ਸਰਬ ਭਸਮ
ਤੇ ਉਬਰੀ ਸੋਇ॥ ਜਸੇਂ ਕੀ ਤਸੇਂ ਦੇਖਤਿ ਸਭਿ ਕੋਇ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਆਂਚ ਛਈ
ਨਹਿ ਨੇਰੇ । ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਬਿਸਮਹਿ ਲੋਕ ਬਡੇਰੇ ॥ ੩੧ ॥ ਧਰੀ ਨੁਰੰਗੇ

'ਜਾਣ ਲਾਓ (ਪਰਮਾਤਮਾ) ਰਖਦਾ ਹੈ । 'ਕੋਏ ਮਨਾ । 'ਇਕ ਮਈ । ' (ਤੁਸੀਂ) ਆਪ ਜੇ
ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੋਗੇ॥ 'ਮਲਾਓ॥ 'ਛਾਨਣੀ॥ 'ਜਿਨੀਆਂ ਬਚ ਰਹਿਣਾ 'ਕੀਹ॥ 'ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮਲਾਈ॥

ਤਬਿ ਨਿਜ ਹਾਥ। ਬੋਲੈ ਬਾਕ ਗੁਰਨਿ ਕੇ ਸਾਥ। 'ਕੜਾ ਉੱਤ੍ਰ ਇਸ ਬਿਖੇ
 ਤੁਮਾਰੇ ? ਜੜੇਂ ਹਮ ਪੁਛੈ ਬਿਦਤ ਉਚਾਰੇ॥੩੨॥ ਇਨ ਮਹਿ ਕੜਾ ਅਜ-
 ਮਤ ਦਿਖਰਾਈ। ਮਿਰਚ ਰਾਸ ਤੇ ਤੀਨ ਬਚਾਈ। ਕੜਾ ਹਮ ਜਾਨਹਿ
 ਦੇਹੁ ਬਤਾਇ। ਮਾਨੜੇਂ ਦੀਨ ਕਿ ਨਹਿ ਮਨ ਲਜਾਇ॥੩੩॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ
 ਬਹਾਦਰ ਕਹੈ। 'ਅਜਹੁ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ ਤੁਮ ਲਹੜੇਂ ਜਿਮ ਖੁਦਾਇ ਕੀ
 ਮਰਜ਼ੀ ਅਹੈ। ਉੱਤਰ ਤਬਾ ਮਿਰਚ ਇਹ ਕਹੈ॥੩੪॥ ਇਕ ਕਰਿ ਦੇਉ-
 ਚਾਹਿ ਇਹ ਤੇਰੀ। ਨਹਿ ਖੁਦਾਇ ਕੀ, ਹਮ ਨੇ ਹੋਰੀ। ਪੂਰਬ ਹਿੰਦੁ ਤੁਰਕ
 ਜਗ ਦੋਇ। ਅਬਿ ਤੇ ਤੀਨ ਜਾਨੀਏ ਹੋਇ॥ ੩੫॥ ਤੋਹਿ ਮਨੋਰਥ ਫੁਛਾ
 ਪਰੈ। ਜਤਨ ਅਨੇਕਨਿ ਤੇ ਨਹਿ ਸਗੋਂ ਹਮ ਤੁਮ ਜੀਵ ਕਹਾਂ ਤਿਸ ਆਗੇ।
 ਅਪਨੀ ਸ਼ਕਤਿ ਦਿਖਾਵਨਿ ਲਾਗੇ॥ ੩੬॥ ਸਕਲ ਖਲਕ ਖਾਲਿਕ ਕੀ
 ਗਾਈਏ। ਇਸ ਮਹਿ ਆਪਾ ਨਹੀਂ ਜਨਾਈਏ। ਅਪਨਿ ਧਰਮ ਸਭਿਹਿਨਿ
 ਕੇ ਪਯਾਰੇ। ਸੁਖ ਕਾਖੀ ਨਹਿ ਤਜਹਿ ਦੁਖਾਰੇ॥ ੩੭॥ ਨਿਜ ਨਿਜ
 ਧਰਮ ਰਾਖਹੀ ਜੋਇ। ਉੱਤਮ ਗਤਿ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ। ਪਰੰਪਰਾ ਕੀ ਰੀਤਿ
 ਮਹਾਨੀ। ਕੌਨ ਸਕਹਿ ਇਸ ਕੇ ਕਰਿ ਹਾਨੀ॥ ੩੮॥ ਇਸ ਭੂਤਲ ਪਰ
 ਭਏ ਘਨੋਰੇ। ਤੇਜਵੀਤ ਸਮਰੱਥ ਬਡੇਰੇ। ਗਰਬਤ ਗਮਨਤਿ ਜੋ ਬਿਪਰੀਤ।
 ਮੂਲ ਸਮੇਤ ਜਾਤਿ ਸੇ ਬੀਤ॥ ੩੯॥ ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੁ ਨੇ ਇਹ ਜੀਵ ਉਪਾਏ।
 ਰੱਛਕ ਹੁਇ ਸੇ ਬਨਹਿ ਸਹਾਏ। ਅਪਰ ਬਿਖੇ ਕੜਾ ਸ਼ਕਤੀ ਅਹੈ। ਕਰਮ
 ਕੁਕਰਮ ਕਰਨਿ ਕੇ ਚਹੈ॥ ੪੦॥ ਯਾਤੇ ਮਿਰਚਨ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ। ਪ੍ਰਭੁ
 ਮਰਜ਼ੀ ਦੇਖਨਿ ਸੱਖਾਤ। ਹੋਇ ਨ ਏਕੋ, ਦੇਇ ਨ ਰਹੈ। ਬਨਹਿ ਤੀਨ,
 ਪੁਨ ਬਿਰਤਾ ਲਹੈ॥ ੪੧॥ ਇਹ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਲਖਹੁ ਰਜਾਇ। ਜਿਸ
 ਕੋ ਕੋਇ ਨ ਸਕਹਿ ਮਿਟਾਇ। ਚਲਿਓ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਧਰਮ
 ਰੀਤਿ ਇਹ ਲਖਹੁ ਹਮਾਰੀ॥ ੪੨॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦ੍ਰਾਵਣ
 ਰਾਸੇ 'ਨੌਰੰਗ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ ਚਤੁਰੰਸਤੀ ਅੰਸੁ॥ ੪੯॥

੪੯. [ਕੈਦ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣਾ।

ਦੋਹਰਾ॥ ਕਾਰਾਗਿਹ ਮਹਿ ਸਤਿਗੁਰੂ*ਪਠਿ ਦੀਨੋ ਤੁਰਕੇਸ਼। ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰ
 ਉਚਾਰਤੋ† ਬੈਠੀ ਸਭਾ ਅਸੋਸ॥ ੧॥ ਚੋਖਈ॥ 'ਇਹ ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੇ ਗੁਰੂ
 *ਸੁਖ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੇ ਦੁਖੀ ਹੋਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛਡਦੇ। *ਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਤੇ ਦੋ ਵੀ ਨਹੀਂ
 ਰਹਿੰਦੇ। *ਤਿੰਨ ਬਣਕੇ ਟਿਕ ਜਾਣਗੇ। *ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠਾ (ਨੁਰੰਗਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ)।

*ਪਾ:-ਗੁਰੂ ਕਹਿ।

†ਪਾ:-ਸੁ ਕਰਤਿ ਹੈ।

ਕਹਾਵੈ। ਅਜਮਤ ਇਸ ਮਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੁ ਆਵੈ। ਅਗਨਿ ਬੰਦ ਮਹਿ ਮਿਰਚੈ
 ਤੀਨ। ਜਲਨਿ ਨ ਦਈ ਦਿਖਾਵਨਿ ਕੀਨਿ॥੨॥ ਅਪਰ ਪੰਚ ਮਨ ਸਗਰੀ
 ਜਰੀ। ਬਿਨਾ ਤੀਨ ਤੇ ਇਕ ਨ ਉਬਰੀ। ਕਰਮਾਤ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਵੈ।
 ਪਠਿ ਕਲਮਾਂ ਨ ਸ਼ਰਾ ਮਹਿ ਆਵੈ ॥ ੩ ॥ ਅਪਨੇ ਹਠ ਕੇ ਦਿਓ ਕਰਿ
 ਪਾਲੈ। ਕਹੇ ਹਮਾਰੇ ਪਰ ਨਹਿ ਚਲੈ। ਭਯੋ ਕੈਦ ਦੁਖ ਲਹੈ ਘਨੇਰਾ।
 ਤਉ ਨ ਮਾਨਤਿ ਹੈ ਇਕ ਬੋਰਾ ॥ ੪ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ਼ਰਾ ਫਾਸ ਕੇ ਬੰਧੋ।
 ਨੌਰੰਗ ਸੰਗ ਭਨਹਿ ਮਤਿ ਅੰਧੇ। 'ਗਾਖਹੁ ਕੈਦ ਤਾੜਨਾ ਲਹੈ। ਸਰਬ
 ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਠਨ ਹੁਇ ਰਹੇ ॥ ੫ ॥ ਮਿਲਿਬੇ ਦੋਹੁ ਨ ਕਿਸ ਕੇ ਸੰਗ। ਪਾਵਤਿ
 ਕਸ਼ਟ ਬੰਧ ਲਿਹੁ ਅੰਗ। ਬਹੁ ਦਿਨ ਮਹਿ ਅਕੁਲਾਇ ਬਿਸਾਲੈ। ਕਹੇ
 ਤੁਮਾਰੇ ਮਹਿ ਤਬਿ ਚਲੈ॥੬॥ ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗਏ। ਕਾਰਾਗ੍ਰਿਹ
 ਮਹਿ ਬੈਠਤਿ ਭਏ। ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਬਸਹਿ ਸਿਖ ਗੁਰ ਕੇ। ਪਾਰਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਉ
 ਦਿਓ ਉਰ ਕੇ ॥ ੭ ॥ ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ ਗੁਰ ਹੇਤੁ ਅਹਾਰਾ। ਕਰਨਿ ਹੁਤੈ,
 ਤਿਨ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰਾ।—ਅਬਿ ਤੋ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਰਹੈ। ਜੋ ਸਿਖਸਨਿ
 ਕੇ ਸਾਮੀ ਅਹੈ ॥੮॥ ਤਿਨ ਕੇ ਅਪਨੇ ਸਦਨ ਬੁਲਾਇ। ਅਸਨ ਅਚਾਵੈ
 ਚਚਿਰ ਬਨਾਇ। ਅਹੈ ਕੈਦ ਮਹਿ, ਜੋ ਨਹਿ ਆਵਹਿ। ਲੈ ਕਰਿ ਜਾਉ,
 ਤਿਸੀ ਬਲ ਖਾਵਹਿ॥੯॥ ਸਭਿ ਤੇ ਅਧਿਕ ਭਾਗ ਵਡਿਆਈ। ਹੋਹਿ ਮੋਹਿ
 ਕਹੁ ਜੇ ਬਨ ਜਾਈ। ਮਮ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਇ ਨਹਿ ਜੋਈ। ਤਹਾ ਗਏ ਤੇ
 ਅਚਹਿ ਨ ਤੋਈ ॥ ੧੦ ॥ ਮੰਦ ਭਾਗ ਅਪਨੇ ਤਬਿ ਜਾਨੈ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਸੰਨ
 ਨਹਿ ਹੈ ਇਮ ਮਾਨੈ—। ਇਤਨਾਦਿਕ ਗਨ ਤਰਕ ਬਿਚਾਰਤਿ। ਗਯੋ
 ਕੈਦ ਬਲ ਹੁਇ ਪ੍ਰੇਮਾਰਤੁ ॥ ੧੧ ॥ ਬੁਝਿ ਸਿਪਾਹਿਨਿ ਗਾ ਗੁਰ ਪਾਸ। ਖਰੋ
 ਭਯੋ ਫਿਗ ਕਹਿ ਅਰਦਾਸ। ਨਮੋ ਠਾਨਿ ਕਰਿ ਜੋਰੇ ਹਾਥ। ਪੁਲਤ ਬਿਲੋ-
 ਚਨ ਜਲ ਕੇ ਸਾਥ॥੧੨॥ ਸੁਨਹੁ ਨਾਥ। ਅਭਿਲਾਖਾ ਮੋਰੀ। ਬਹੁ ਦਿਵਸਨ
 ਕੀ ਰਿਦੇ ਬਡੇਰੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸਦਨ ਚਰਨ ਕੇ ਪਾਵਹਿ। ਮੋਰ ਹਾਥ ਤੇ
 ਭੋਜਨ ਖਾਵਹਿ ॥ ੧੩ ॥ ਅਸਮੰਜਸ ਜਾਨਹਿ ਬਿਧਿ ਜੋਊ। ਨਿਸਚਾ
 ਹੋਤਿ ਮੋਹਿ ਕਹੁ ਤੋਊ। ਪ੍ਰੇਮ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ ਮੋਰੇ। ਅਨਕਰਨੋ ਭੀ ਕਰਹਿ

‘ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚੀ।’ ਸ਼ਰਾ ਦੀ ਫਾਹੀ ਵਿਚ ਬੱਧੇ ਹੋਏ। ‘ਭਾਗ ਤੇ ਵਡਿਆਈ ਮੇਰੀ
 ਹੋਵੇਗੀ।’ ਜੋ (ਇਹ ਗਲ) ਬਣ ਜਾਵੇ। ‘ਦਲੀਲਾਂ ਸੋਚਦਾ ਹੈ।’ ਭਰੇ ਹੋਏ। ‘ਜੇ ਗਲ (ਭਾਵ
 ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਵਣ ਦੀ) ਕਠਨ (ਅਨਹੋਣੀ) ਜਾਣੀਦੀ ਹੈ।

ਸ ਪ੍ਰੇਰੇ^੧ ॥੧੪॥ ਪੂਰਹੁ ਇੱਛਾ ਨਾਥ ! ਹਮਾਰੀ । ਅਚਹੁ ਅਸਨ ਕਹੁ ਚਲਿ
ਇਕ ਬਾਰੀ । ਨਾਂਹਿ ਤ ਕਹਹੁ ਇਹਾਂ ਲੈ ਆਵੋ । ਬੈਠਿ ਸਮੀਪ ਅਹਾਰ
ਅਚਾਵੋ^੨ ॥੧੫॥ ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਬਿਨਤੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਅਲਾਵਹਿ । ‘ਕਰਿ ਤਿਆਰ
ਹਮ ਭੋਜਨ ਖਾਵਹਿ। ਤੋਹਿ ਸਦਨ ਮਹਿ ਆਵਹਿ ਬੈਸੇ’। ਇੱਛਾ ਪੂਰਹਿ ਤਵ
ਉਰ ਜੈਸੇ ॥ ੧੬ ॥ ਵੋਹਰਾ ॥ ਹੇ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਜਬਿ ਆਗਲੀ ਦਿਵਸ ਆਇ ਹੈ
ਜਾਮ। ਅਚਵਹਿ ਭੋਜਨ ਪਹੁੰਚਿ ਕੈ ਬੈਠਿ ਤਿਹਾਰੇ ਧਾਮ’ ॥੧੭॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਨਿ
ਸਤਿਗੁਰ ਬਚ ਬਿਨ ਸੀਦੋਹ । ਹਰਖ ਭਯੋ ਸਿਖ ਬਿਸਮਯ ਲੇਹਿ ।—ਅਹੈ
ਕੈਦ ਮਹਿ, ਚੌਂਕੀ^੩ ਪਾਸ । ਤਉ ਆਇ ਹੈ ਮੋਰ ਅਵਾਸ—॥ ੧੮॥ ਬੰਦਨ
ਕਰਿ ਉਤਲਾਵਤਿ ਗਯੋ । ਰੁਚਿਰ ਅਹਾਰ ਕਰਨਿ ਉਦਤਯੋ । ਕਰਯੋ
ਤਿਹਾਵਲ ਬਹੁ ਸੁਚ ਧਾਰੀ । ਪੁਨ ਪਾਇਸ^੪ ਕਰਵਾਇਸਿ ਤਜਾਰੀ ॥ ੧੯॥
ਓਦਨ^੫, ਪਹਿਤ^੬, ਸ੍ਵਾਦ ਦਧਿ ਬਰੋ^੭ । ਕਹੇ ਪਾਤਰੇ ਮੰਡੇ^੮ ਖਰੇ । ਅਧਿਕ
ਸਲਵਣ ਸ ਤੁਰਸ ਬਨਾਏ । ਇੱਤਮਾਦਿਕ ਬਹੁ ਮਧੁਰ ਕਰਾਏ ॥ ੨੦ ॥
ਇਮ ਕਰਤਯੋ ਭੋਜਨ ਅਭਿਰਾਮ । ਬਾਸੁਰ ਹੋਤਿ ਭਯੋ ਜਬਿ ਜਾਮ । ਸਦਨ
ਸਿੱਖਸ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ । ਕਹਯੋ ‘ਛੁਧਾ ਹਮ ਕੋ ਅਧਿਕਾਇ ॥ ੨੧ ॥ ਜੋ
ਅਹਾਰ ਤੈਂ ਤਜਾਰ ਕਰਾਇ । ਸੋ ਅਬਿ ਲਜਾਵਹੁ ਦੋਹੁ ਅਚਾਇ । ਦੇਰਿ ਨ
ਕਰਹੁ ਨੀਰ ਕੋ ਆਨਹੁ। ਬੈਠਹਿ ਹਮ ਕਿਸ ਥਾਨ ਬਖਾਨਹੁ’ ॥੨੨॥ ਦੇਖਿ
ਪ੍ਰੇਮ ਅਰੁ ਭਾਉ ਬਡੋਰੇ। ਭੋ ਸਿਖ ਚਲਿ ਆਏ ਘਰ ਤੋਰੇ’ । ਦੇਖਤਿ ਸਿੱਖਸ
ਬਿਲੰਦ ਅਨੰਦਯੋ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਪਗ ਪੰਕਜ ਬੰਦਯੋ ॥ ੨੩ ॥ ਸ੍ਰੀਦਰ ਚੌਂਕੀ
ਦਈ ਬਿਛਾਇ। ਨਏ ਬਸਤ ਉੱਜਲ ਤੇ ਛਾਇ। ‘ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ! ਬੈਠੀਏ
ਆਪ । ਸਿਖ ਕੇ ਪਾਪ ਸੰਤਾਪਹਿ ਖਾਪ’ ॥ ੨੪ ॥ ਦਾਸ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਬਸਿ ਮਹਿ
ਰਹੋ । ਨਿਤ ਪਰਲੋਕ ਸਹਾਇਕ ਅਹੋ । ਬਹੁਤ ਦਿਵਸ ਕੀ ਇੱਛਾ ਮੇਰੇ ।
—ਕਬਿ ਪੂਰਹਿ ਗੁਰ ਆਵਹਿ ਡੋਰੇ—॥ ੨੫ ॥ ਮਮ ਚਿਤ ਕੀ ਲਖਿ ਅੰਤਰ
ਜਾਮੀ ! ਕਰਯੋ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਆਮੀ !’ । ਇੱਤਮਾਦਿਕ ਕਰਿ ਭਾਉ
ਘਨੇਰਾ । ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਜਾਰ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥੨੬॥ ਦਰਸਨ ਹੋਤੁ ਅਪਰ
ਸਿਖ ਆਏ । ਕਰ ਜੋਰਹਿ ਅਰੁ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ । ਬਿਨੈ ਉਚਾਰਹਿ ਚਰਨ
ਸਪਰਸੈ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਇ ਸੁਨਤਿ ਹੀ ਦਰਸੈ^{੧੦} ॥੨੭॥ ਤਬਿ ਸਿਖ ਨੇ ਜਲ ਕਰ
^੧(ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ) ਪ੍ਰੇਰੇ ਹੋਏ। ^੨ਆਕੇ ਬੈਠਾਂਗੇ। ^੩ਪਹਿਰਾ। ^੪ਖੀਰ। ^੫ਚਾਵਲ। ^੬ਦਾਲ। ^੭ਵਡੇ। ^੮ਪਤਲੇ
ਮੰਡੇ। ^੯ਨਾਸ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ। ^{੧੦}ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਦਰਸਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮਹਿ ਧਾਰੇ। ਹਿਤ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਕੇ ਚਰਨ ਪਖਾਰੇ। ਬਸਤ੍ਰ ਸਾਥ ਪੈਛਨਿ
ਕਰਿ ਨੀਕੇ। ਪੁਨਹਿ ਪਲੈਸਤਿ ਆਸ਼ੈ ਜੀਕੇ॥੨੮॥ ਜਿਨ ਚਰਨਨ ਕੀ
ਸੇਵਾ ਕਾਰਨ। ਸੁਰ ਸਿਹਾਹਿ ਕਿਮ ਕਰਿ ਹੈ ਧਾਰਨ। ਸੋ ਸਿਖ ਬਡਭਾਗੀ
ਨੇ ਗਹਿ ਕਰਿ। ਨੇਤ੍ਰਨਿ ਸਾਥ ਸਪਰਸਤਿ ਧਰਿ ਧਰਿ॥ ੨੯॥ ਸਰਬ
ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਰੋਸਨਿ ਕਰਿਓ*। ਗੁਰ ਆਗੈ ਬਡਿ ਥਾਰ ਸੁ ਧਰਿਓ*। ਰੁਚਿ ਸੋ
ਲੈ ਕਰਿ ਸਾਦ ਅਹਾਰ। ਅਚਰੈ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭਾਉ ਉਦਾਰ। ਤਿਸ ਸਿਖ ਕੋ
ਸਰਧਾਲੁ ਦੇਖਿ। ਤਹਿ ਘਰ ਆਏ ਜਲਪਿ ਬਿਬੇਕ॥ ੩੦॥ ਤਹਿ ਪਰੋਸ
ਮਹਿ ਇਕ ਸਿਖ ਰਹੈ। ਕਰਨਿ ਅਹਾਰ ਗੁਰੁ ਹਿਤ ਚਹੈ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ
ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਅਗਾਰੀ। ਬਿਨੈ ਸਹਿਤ ਨਿਜ ਚਾਹਿ ਉਚਾਰੀ॥੩੧॥ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ
ਜੀ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸਾ ਆਵਹੁ ਭੋਰ ਹਮਾਰ ਅਵਾਸਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਨਿਜ ਦਾਸ
ਜਨੀਜੈ। ਭੋਜਨ ਭਾਉ ਸਮੇਤ ਅਚੀਜੈ॥ ੩੨॥ ਪਾਵਨ ਪਾਵਨ ਕਰਿ
ਘਰ ਪਾਵਨ*। ਸੋ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਤੁਮਰੇ ਆਵਨਿ। ਅਪਿਕ ਦੀਨਤਾ ਪਿਖਿ
ਸਿਖ ਕੋਰੀ। ਨੇਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ* ਕਹੈ ਤਿਸ ਬੋਰੀ॥ ੩੩॥ ‘ਸੋਧ ਭਾਵਨਾ ਜੇ
ਉਰ ਤੋਹੀ। ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਪੂਰਨ ਹੋਹੀ। ਅਸ ਕਹਿ ਸਿੱਖਨਿ ਦੇ ਸੰਤੋਸ਼।
ਜਿਸ ਤੇ ਵਿਢ ਉਰ ਬਧਹਿ ਭਰੋਸਾ॥੩੪॥ ਮੰਦ ਮੰਦ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਨ ਚਲੇ।
ਜਿਨ ਦਰਸਨ ਤੇ ਦੁਖ ਦਲ ਮਲੇ*। ਮਿਲਹਿ ਸਿੱਖ ਕੋ, ਬੰਦਨ ਠਾਨਹਿ।
ਪੁਨ ਆਪਸ ਮਹਿ ਮਿਲਹਿ ਬਖਾਨਹਿ॥ ੩੫॥ ‘ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ
ਸਮਰੱਥਾਚਹਹਿ ਸੁ ਕਰਹਿ ਧਰੈਂ ਸਿਰ ਹੱਥ। ਸਕਲ ਜਗਤ ਸਿਰਜਨ ਅਰੁ
ਪਾਲਨ। ਕਰਹਿ ਫਿਨਕ ਮਹਿ ਸਭਿ ਕੋ ਘਾਲਨ*॥੩੬॥ ਸ਼ਕਤਿ ਮਹਤ
ਤੇ ਮਹਤ ਧਰਤਿ ਹੋ। ਦਾਸ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕਾਜ ਕਰਤਿ ਹੈਂ। ਅਬਿ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ
ਕੈਦ ਪਰੇ ਹੈਂ। ਕੋ ਜਾਨੈ ਕਿਮ ਛਿਮਾ ਧਰੇ ਹੈਂ॥੩੭॥ ਨਾਂਹਿ ਤ ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ
ਸਭਿ ਸਾਜ। ਅਰੁ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਜਹਿ ਲਗਿ ਰਾਜ। ਏਕ ਬੋਲ ਤੇ ਦੇਹਿ
ਬਿਨਾਸ। ਜਥਾ ਬੱਜੁ ਗਿਰ ਜੁਤਿ ਤਰੁ ਘਾਸ*॥੩੮॥ ਮਹਾਂ ਤਾਣ ਜੁਤਿ ਭਏ

*ਜੀ ਦਾ ਆਸਰਾ (ਚਰਨ)। *ਦੇਵਤੇ ਤਰਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਧਾਰਨ ਕਰੀਏ। *ਪਵਿਤ੍ਰ ਚਰਨ
ਘਰ ਵਿਚ ਪਾਵਨਾ ਕਰੇ। *ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਨੇਤ੍ਰ ਕਰਕੇ। *ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। *ਨਾਸ਼। *ਜਿਵੇਂ ਬੱਜੁ
ਘਾਸ ਤੇ ਬਿੱਛਾ ਸਮੇਤ ਪਹਾੜ ਨੂੰ (ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ)। *ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਛਾਪੇ ਦੇ

ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਹਨ। *ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਇਥੇ ਦੋ ਹੋਰ ਵਾਧੂ ਤੁਕਾਂ ਹਨ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪਾਠ ਹੈ:—ਪੁਨ ਮਨ ਮਹਿ ਬਿਚਾਰੈ ਐਸੇ॥ ਮੇਰੇ ਘਰ ਗੁਰ ਆਵਹਿ ਕੈਸੇ॥

ਨਿਤਾਣੇ।ਕਾਰਨ ਕੌਨ,ਸਕਹਿ ਨਹਿ ਜਾਣੇ।ਸਭਿ ਛਿਤ ਮਹਿ ਸਿਮਰੇ ਜਹਿ
ਕਹਾਂ । ਪਹੁੰਚਹਿ ਹੋਇ ਸਹਾਇਕ ਮਹਾਂ ॥ ੩੬ ॥ ਇਹ ਗਤਿ ਸੁਨੀ ਪਿਖੀ
ਸਭਿ ਜਾਇ । ਕੈਦ ਪਰਨਿ ਗਤਿ ਲਖੀ ਨ ਜਾਇ । ਸਭਿ ਘਟ ਘਟ ਕੀ
ਜਾਣਨਹਾਰੇ।ਛਿਨ ਮਹਿ ਲਾਖਹੁਕੋਸ ਪਧਾਰੇ॥੪੦॥ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਅਜਮਤ
ਕੋ ਧਾਰੇ । ਛਪੀ ਨਹੀਂ ਬਿਦਤੀ ਜਗ ਸਾਰੇ । ਤਉ ਕਸ਼ਟ ਕੋ ਸਹੈਂ ਸਰੀਰ।
ਜਾਨੀ ਜਾਇ ਨ ਕਜੋਂ ਧਰਿ ਧੀਰ” ॥੪੧॥ਮਿਲਹਿ ਪਰਸਪਰ ਸਿਖ ਇਮ
ਕਹੈਂ । ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਭੋਦ ਕਿਮ ਲਹੈਂ । ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਾਰਾਗ੍ਰਿਹ ਆਏ ।
ਪੂਰਬ ਸਮ ਬੈਠੇ ਤਿਸ ਥਾਏਂ ॥ ੪੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ਼
ਰਾਸੇ ‘ਦਿੱਲੀ ਮਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸੰਗ’ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਉਨ ਪੰਚਾਸਤਿ ਅੰਸੁ ॥੪੬ ॥

੫੦. [ਸਿਖ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਇਆ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਿਖ ਕੇ ਘਰਿ ਭੋਜਨ ਅਚਯੋ ਨਿਕਸੇ ਜਬਿ ਤਿਸ ਦਾਰ । ਪਿਖੇ
ਮੁਲਾਨੇ ਤਬਿ ਤਹਾਂ ਜਰ ਬਰ ਹੁਇ ਗੋ ਛਾਰ ॥੧॥ ਰੋਪਈ ॥ ਨਰ ਸੰਗੀ ਬੇ,
ਤਿਨ ਪੁਛਵਾਯੋ । ‘ਇਨ ਕੇ ਘਰ ਕੈਸੇ ਕਰਿ ਆਯੋ?’ । ਕਿਨ ਹੂੰ ਤਹਾਂ ਸੁ
ਕੀਨਿ ਬਤਾਵਨਿ । ‘ਇਸ ਕੇ ਘਰ ਭੋਜਨ ਕਿਥ ਖਾਵਨ ॥ ੨ ॥ ਅਪਨੋ
ਸਿੱਖ ਜਾਨ ਕਰਿ ਭਾਉ।ਅਚਯੋ ਅਹਾਰ ਰਿਦੇ ਹਰਖਾਉ’ ।ਮਤਸਰ ਅਗਨ
ਮੁਲਾਨੇ ਮਨ ਮਹਿ । ਜਰਬਰ ਭਯੋ ਭਸਮਿ ਤਿਸ ਛਿਨ ਮਹਿ ॥੩॥—ਜਬਿ
ਲਗਿ ਤੁਰਕ ਬਨਹਿ ਇਹ ਨਾਂਗੋ।ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ ਹਿੰਦੂ ਮਨ ਮਾਂਗੀ।ਹਿੰਦੂ-
ਵਾਨ ਕੋ ਮੂਲ ਇਹੀ ਹੈ । ਅਬਿ ਨਿਸ਼ਚੈ ਭੀ ਬਾਤ ਸਹੀ ਹੈ—॥ ੪ ॥ ਦੁਸ਼ਟ
ਗਿਨਤਿ ਇਮ ਰਿਦੇ ਮਝਾਰ।ਪਹੁੰਚਯੋ ਨੌਰੰਗ ਕੇ ਦਰਬਾਰ । ‘ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ
ਬਹਾਦਰ ਗਯੋ । ਤੁਮ ਜੋ ਕਰਨਿ ਮਨੋਰਥ ਚਯੋ ॥ ੫ ॥ ਤਿਸ ਕੋ ਮੂਲ
ਜਾਨੀਏਂ ਆਛੇ।ਬਨੇ ਤੁਰਕ ਇਸ,ਸਭਿ ਹੁਇ ਪਾਛੇ।ਲਾਖਹੁ ਨਰ ਤਿਸ ਕੇ
ਅਨੁਸਾਰਿ।ਪੂਜਹਿ ਆਇਸ ਮਾਨਿ ਉਦਾਰ॥ ੬ ॥ਅਬਿ ਤਿਸ ਕੀ ਕੀਜਹਿ
ਤਕਰਾਈ।ਵਹਿਰ ਕੈਦ ਤੋ ਹੂੰ ਨ ਕਦਾਈ।ਅਬਿ ਸਿੱਖਜਨਿ ਕੇ ਘਰ ਚਲਿ
ਜਾਇ । ਕਰਿ ਆਦਰ ਸੋ ਅਸਨ ਅਚਾਇ ॥੭॥ ਲੋਕ ਵਹਿਰ ਕੇ ਮਿਲਤਿ
ਜਿ ਰਹੈ” । ਕੈਦ ਬਿਖੈ ਤੋ ਕਿਮ ਦੁਖ ਲਹੈ । ਮਿਲਹਿ ਨ ਨਰ ਬਾਹਿਰ ਕੋ
ਜਾਇ । ਸੋ ਨਹਿ ਨਿਕਸਹਿ ਰਹਿ ਇਕਥਾਇ ॥੮॥ਕਾਰਾਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਤਬਿ
ਦੁਖ ਭਾਇ । ਮਿਲਹਿ ਨ ਕੋ, ਬੈਠਹਿ ਮੁਰਝਾਇ । ਸਭਿ ਦਿਸਿ ਤੋ ਨਿਰਾਸ

‘ਕਿਉਂ ਧੀਰਜ ਧਾਰਿਆ ਹੋਯਾ ਹੈ । ਜੋ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ ।

ਜਥਿ ਹੋਇਕਹਜੈ ਤੁਮਾਰੇ ਮਾਨਹਿ ਸੋਇ॥ ੯ ॥ ਸੁਨਿ ਨਰੰਗ ਮਨ ਰਿਸਜੈ
 ਘਨੇਰਾ ਕਿਸਕੇ ਹੁਕਮ ਕਰਹਿ ਪੁਰਿ ਫੇਰਾ॥ ਜਮਾਦਾਰ ਕੇ ਲੇਹੁ ਬੁਲਾਇ।
 ਤਿਸਕੇ ਗਨਹਾ ਦੇਹੁ ਸਜਾਇ ॥ ੧੦ ॥ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਫਿਰਹਿ, ਹੁਕਮ ਨਹਿ
 ਮੇਰੇ । ਸੋ ਕੈਸੇ ਬਿਚਰਜੈ ਨਰ ਹੋਰੇ?॥ ਚਲਿ ਆਯੋ ਤਿਸ ਪੂਛਨਿ ਕੀਨਸਿ।
 ‘ਤੈ ਕਜੈ ਵਹਿਰ ਨਿਕਸਿਬੇਦੀਨਸਿ॥ ੧੧ ॥ ਹੁਕਮ ਦਿਯੋ ਤੁਝ, ਕਰਿ ਤਕ-
 ਰਾਈ। ਕਠਨ ਅੰਦਰ ਗਾਖਿ ਠਿਕਾਈ । ਵਾਧੂ ਲਗਨਿ ਨ ਦੇਹੁ ਵਹਿਰ ਕੇ।
 ਕਠਨ ਸਥਾਨ ਗਾਖਿ ਦਿਓ ਕਰਿਕੇ॥ ੧੨ ॥ ਜਮਾਦਾਰ ਨੇ ਸੁਨਤਿ ਬਖਾਨਾ।
 ‘ਬੈਠੇ ਰਹਿਏਕਹੀ ਬਾਨਾਨਹਿ ਅੰਤਰ ਤੇ ਵਹਿਰ ਨਿਕਾਸੇ। ਜਾਨਿ ਕਹਾ
 ਪੁਰਿ ਕੋਰ ਅਵਾਸੇ॥ ੧੩ ॥ ਕਟ ਕੋ ਕਸਿ ਕੈ ਏਕ ਸਿਪਾਹੀ। ਗਾਢੇ ਠਾਂਢੇ ਰਹਿ
 ਤਿਨ ਪਾਹੀ । ਆਠੋ ਜਾਮ ਖਰੇ ਇਕ ਰਹੈ। ਟਰਹਿ ਨ ਬਲ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੁ
 ਲਹੈ॥ ੧੪ ॥ ਸੁਨਤਿ ਮੁਲਾਨੇ ਕੀਨਿ ਉਚਾਰਾ । ‘ਮੈਂ ਸਿਖ ਕੇ ਘਰ ਆਪ
 ਨਿਹਾਰਾ । ਇਹ ਮੁਕਰਹਿ ਸਭਹਿਨਿ ਕੇ ਮਾਂਹੀ । ਪੁਨ ਪਿਖਿ ਕਹੈ ਬਾਹੁ ਕੇ
 ਪਾਹੀ॥ ੧੫ ॥ ਅਬ ਤੋ ਕਹੀ ਨ ਮਾਨਹਿ ਮੇਰੀ । ਸਾਰੀ ਲਖਹੁ ਬਿਲੋਚਨ
 ਹੋਰੀ॥ ਇਤਨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੋਇ ਹਟਿ ਰਹਜੈ । ਉਪਾਲੰਭ॥ ਤਿਸ ਕੋ ਬਹੁ ਕਹਜੈ
 ॥ ੧੬ ॥ ਜਮਾਦਾਰ ਸੁਨਿ ਕੈ ਚਲਿ ਆਇਵਾਹਿਤ ਤਕਰਾਈ ਸਭਿਨਿ ਸਨਾ-
 ਇਵ । ‘ਕੋਇ ਨ ਗੁਰ ਫਿਗ ਜਾਨੇ ਦੇਹੁ॥ ਗਮਨਹਿ ਪਾਸ, ਹਟਾਇ ਸੁ
 ਲੇਹੁ॥ ੧੭ ॥ ਕਰੀ ਗੁਰੁ ਫਿਗ ਬਹੁ ਤਕਰਾਈ । ਸੋ ਦਿਨ ਬੀਤਜੈ ਨਿਸਾ
 ਬਿਤਾਈ । ਭਈ ਭੋਰ ਸਿਖਿ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ । ਗੁਰ, ਘਰ ਆਇ ਧਰਹਿ
 ਅਹਿਲਾਦ ॥ ੧੮ ॥ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕਰੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਧਾਨ
 ਕਰਿ ਸਿਮਰੇਏਕ ਜਾਮ ਜਥਿ ਦਿਨ ਚਢਿ ਆਵਾ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਪਹੁੰਚੇ ਦਰਸ
 ਦਿਖਾਵਾ ॥ ੧੯ ॥ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਨਿ ਲਗੇ ਸਿੱਖ ਘਰ ਜਥਿਹੂ । ਪਿਖੇ ਮੁਲਾਨੇ
 ਕੇ ਨਰ ਤਬਿਹੂ। ਪੁਰਿ ਕੀ ਗਰੀ ਗਰੀ ਕੇ ਮਾਂਹਿ। ਫਿਰਤਿ ਨਿਹਾਰਤਿ ਜਿਤ
 ਕਿਤ ਜਾਹਿ॥ ੨੦ ॥ ਨਰ ਪਿਖਿ ਗਮਨਜੈ ਨਿਕਟਿ ਮੁਲਾਨੇ। ‘ਮੈਂ ਹੋਰੇ ਸਿਖ
 ਘਰ*ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਾਨੇ’ । ਸੁਨਿ ਨਰੰਗ ਫਿਗ ਪਹੁੰਚਜੈ ਧਾਈ । ‘ਨਰ ਪਠਿ ਆਪ
 ਲੇਹੁ ਦਿਖਰਾਈ ॥ ੨੧ ॥ ਕਰਨਿ ਅਹਾਰ ਗਏ ਸਿਖ ਘਰ ਮਹਿ। ਸਾਰ ਕੈ

*ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਫਿਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । *ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਘਰੀਂ । *ਹਿੱਲਦੀ ਨਹੀਂ । *ਫੇਰ (ਗੁਰੂ ਜੀ
 ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ) ਦੇਖਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਕਰਾਂਗਾ । *ਉਲਾਂਭਾ । *ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿਓ ।

*ਪਾ:-ਗੁਰ ਅਮਕੇ ਸਿਖ ਘਰ ।

ਝੂਠ ਲੋਹ ਲਖਿ ਉਰ ਮਹਿ। ਸਾਹਿ ਤਬਹਿ ਭੋਜੇ ਨਰ ਦੋਰੇ। ਜਿਸ ਅਵਾਸ
 ਕੋ ਪ੍ਰਵਿਸੇ ਪੈਰੇ ॥੨੨॥ ਕਰੇ ਬਿਲੋਕਨਿ ਬੈਠਿ ਬਿਰਾਜੇ। ਮੁਖ ਪ੍ਰਸੰਨ ਪਿਖਿ
 ਕਲਮਲ ਭਾਜੇ। ਪਿਖਤਿ ਸਾਹਿ ਕੋ ਜਾਇ ਸੁਨਾਯੋ। ਤਤਛਿਨ ਜਮਾਂਦਾਰ
 ਬਲਿਵਾਯੋ ॥੨੩॥ 'ਪੇਖਹੁ ਮੂੜ ! ਕੂੜ ਕਹਿ ਕਾਲੀ। ਸਿਖ ਘਰ ਗਮਨਜੈ
 ਕਰਤਿ ਕੁਸਾਲੀ'। ਤੁਮਨੇ ਕਹਯੋ ਨ ਮਾਨਜੋ ਮੇਰਾ। ਦੇਉਂ ਦੇਡ ਲਜੇ ਦਰਬ
 ਬਡੇਰਾ ॥੨੪॥ ਕਾਰਾਗਿਹੁ ਤੇ ਤਿਸ ਨਿਕਸਾਇ। ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਫਿਰਹਿ ਅਸਨ
 ਕਿਤ ਖਾਇ। ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਇਛੀ ਗੀਤਿ ਬਲਿ ਜਾਤੈ। ਸਿੱਖਸਨਿ ਕੇ ਘਰ
 ਭੋਜਨ ਖਾਤੈ ॥੨੫॥ ਕੋਲੰਬਾਭ ਤੇ ਇਮ ਤੋਂ ਕੀਨਸਿ। ਕਿਯੋਂ ਦਰਬ ਰਿਸਵਤ
 ਤੇ ਲੀਨਸਿ'। ਭਰਜੇ ਸਾਹੁ ਤੇ ਦੇ ਕਰ ਜੋਭੇ। ਕਹਯੋ ਕਿ 'ਮੈਂ ਅਧਿਵ ਤਿਸ
 ਠੋਰੇ' ॥੨੬॥ ਕੋਸ਼ਠ ਕੇ ਅੰਤਰ ਅਥਿ ਛੋਰੇ। ਕਰੇ ਕਪਾਟ ਅਸਿਜਤਿ ਪੋਰੇ।
 ਤਾਰੇ ਮਾਰਿ ਰਖਯੋ ਦਰ ਤਾਂਹੀਹੈ ਸਨੱਧ ਇਵ ਖਰੇ ਸਿਪਾਹੀ ॥੨੭॥ ਜੇ ਮਮ
 ਕਹਯੋ ਝੂਠ ਉਰ ਲਜਾਵੈ। ਤੋ ਨਰ ਅਪਨੇ ਪਠਿ, ਦਿਖਰਾਵੈ'। ਸੁਨਤਿ ਸਾਹੁ
 ਬਿਸਮਯੋ ਮਨ ਮਹਾਂ। ਸੀਘ ਪਠਾਯੋ ਨਰ ਇਕ ਤਹਾਂ ॥੨੮॥ ਖੋਲਿ ਕਪਾਟ
 ਨਿਹਾਰਨਿ ਕਰੇ। ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰ ਆਨੰਦ ਭਰੇ। ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਗਮਨਜੈ
 ਸਾਹੁ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਕੋਸ਼ਠ ਅੰਦਰ ਮੈਂ ਦਿਖਿ ਆਯੋ' ॥ ੨੯ ॥ ਬਹੁਰ ਪਠਾਯੋ
 ਸਿਖ ਕੇ ਘਰ ਮਹਿ। ਬੈਠੇ ਪਿਖੇ, ਖਰੇ ਹੁਇਦਰ ਮੈਂ। ਮੂਰਤਿ ਏਕ ਪਿਖੀ ਦੇ
 ਥਾਨ। ਸੁਨਤਿ ਸਾਹੁ ਜੁਤਿ ਭਏ ਹਿਰਾਨ ॥੩੦॥ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰਹਿ—ਲਖਯੋ
 ਨ ਜਾਏ—ਦੈ ਸਥਾਨ ਪੁਨ ਪਿਖਿਨਿ ਪਠਾਏ। ਮੂਰਤਿ ਦੇ ਥਾਨ ਨਿਹਾਰੀ।
 ਇਕ ਸਿਖ ਗਿਹ, ਇਕ ਕੈਦ ਮਜ਼ਾਰੀ ॥ ੩੧ ॥ 'ਅਜਮਤਵੰਤ' ਕਹਤਿ
 ਹੋਂ ਕੇਈ। ਕੇਤਿਕ ਕੋ ਨਿਸਚਾ ਸੁਭ ਹੋਈ। ਨੌਰੰਗ ਅਤਿ ਖੁਨਸਜੋ* ਮਨ
 ਮਾਂਹੀ।—ਇਹ ਕਜਾ ਗੀਤਿ ਕਰਤਿ ਦਿਖਰਾਹੀ ॥੩੨॥ ਅਸ ਨ ਹੋਇ ਛਲ
 ਬਲ ਕਰਿ ਜਾਇ। ਕਾਰਾਗਿਹੁ ਤੇ ਨਿਕਸਿ ਸਿਧਾਇ। ਗਹਯੋ ਮਰੂ ਕਰਿ
 ਜਤਨ ਬਨਾਏ। ਹਾਥਨਿ ਆਪਹੁ ਕਾਲ ਬਿਤਾਏ ॥ ੩੩ ॥ ਅਥਿ ਮਨਾਇ
 ਕੈ ਮੈਂ ਮਨ ਭਾਈ'। ਕਰੋਂ ਸੁਰਾ ਮਤਿ, ਤੁਰਕ ਸਨਾਈ। ਇਹ ਜਬਿ ਕਲਮੇ
 ਕੋ ਪਠਿ ਲੋਹਿ। ਬਹੁਰ ਅਪਰ ਹਿੰਦੂ ਰਹਿ ਜੋਹਿ ॥੩੪॥ ਅਨਾਯਾਸ ਸਭਿ
 ਹੂੰ ਬਨਿ ਜਾਇ। ਗੁਰੂ ਭਯੋ, ਸਿਖ ਕਿਮ ਠਹਿਰਾਇ। ਯਾਂਤੇ ਇਹ ਸੰਗ
 *ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ। 'ਤਿਸ ਥਾਂ ਤੋਂ'। 'ਭੋਜੇ ਮੈਂ ਵਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ'। 'ਮਸੇ ਮਸੇ'। ਕਠਨਤਾ
 ਨਾਲ [ਹਿੰਦੀ, ਮਰੂ=ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ]। 'ਮਨਭਾਂਵਈ'। 'ਬਿਨਾਂ ਯਤਨ ਤੋਂ'। 'ਗੁਰੂ (ਮੁਸਲਮਾਨ) ਹੋ
 ਗਿਆ ਤਾਂ'।

*ਪਾ:-ਸਹਿਮਯੋ।

ਜਤਨ ਕਰੀਜੈ । ਦੀਨ ਬਿਖੈ ਜਿਮ ਕਿਮ ਲੋ ਲੀਜੈ—॥ ੩੫ ॥ ਜਮਾਦਾਰ
ਕਾਰਾਗ੍ਰਿਹ ਕੇਰਾ । ਤਿਹ ਤਾੜਨੋ ਕਹਿ ਤਾਸ ਘਨੋਰਾ । ‘ਦਿਖੀਅਹੁ ਚਲਨੋ
ਜਾਇ ਨਹਿ ਕਜੋ ਹੂੰ’ । ਅਬਿ ਸਿੱਖਨਿ ਗ੍ਰਿਹ ਗਮਨਨੋਂ ਜਜੋਂ ਹੂੰ ॥ ੩੬ ॥
ਗਤਿ ਦਿਵਸ ਦਿਵ ਹੋਇ ਸਿਪਾਹੀ । ਸ਼ਸਤ ਸਹਿਤ ਠਾਂਢੇ ਰਹਿ ਪਾਹੀ ।
ਆਖਨਿ ਆਗੇ ਦੇਖਤਿ ਰਹੀਅਹਿ ਤਾਸ ਮੋਹਿ ਦਿਸਿ ਤੇ ਤਿਸ ਕਹੀਅਹਿ
॥ ੩੭ ॥ ਕਹੁ ਜਿ ਮਾਨ ਲੋਹਿ ਕਿਸ ਗੀਤਿ ਤਾੜਨ ਕਰੇ ਤਾਸ ਹੁਇ ਚੀਤਾ
ਤੋ ਮਮ ਢਿਗ ਤਬ ਆਇ ਕਹੀਜੈ । ਰਹੁ ਸਰੋਤ ਬਿਸਾਸ ਨ ਕੀਜੈ ॥
੩੮ ॥ ਜੇ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਨਿਕਸਿ ਕਰਿ ਕੈਸੇ ਹੋਇ ਤਾੜਨਾ ਤੁਝ ਪਰ ਤੈਸੇ ।
ਸੰਕਟ ਘਨੇ ਪਾਇ ਜਿਮ ਸੋਈ । ਕਰਹੁ ਸੁ ਗੀਤਿ ਜਿ ਸੁਧ ਹੋਈ’ ॥ ੩੯ ॥
ਇਮ ਤਾੜਨ ਕਰਿ ਪਠਨੋ ਸਿਪਾਹੀ ।—ਸਾਵਧਾਨ ਠਾਂਢੇ ਰਹੁ ਪਾਹੀ । ਕਰਾ
ਮਾਤ ਕਰਿ ਜੇ ਕਰਿ ਗਯੋ । ਤੋ ਨਹਿ ਦੋਸ਼ ਤਨਕ ਹਮ ਭਯੋ ॥ ੪੦ ॥ ਇਸ
ਬਿਧਿ ਬਿਨ, ਅਸ ਕੋ ਚਲਿ ਜਾਯੋ ਕੋਲ ਦੋਬਣੀ’ ਨੇ ਕਿਮ ਜਾਯੋ—ਇਮ
ਬਿਚਾਰ ਕੀਨਸਿ ਤਕਰਾਈ ਕਾਰਾਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਗੁਰ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ੪੧ ॥ ਇਤਿ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਦੁਆਲੇ ਰਾਸੇ ‘ਦਿਲੀ ਮਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸੰਗ’ ਬਰਨਨ ਨਾਮ
ਪੰਚਮਤਿ ਅੰਸੁ ॥ ੫੦ ॥ ੫੧. [ਦੋਗਚੇ ਵਿਚੋਂ ਸੁਰ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬੀਤੇ ਕੋਤਿਕ ਦਿਵਸ ਜਬਿ ਕਾਰਾਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਮਾਂਹਿ । ਸਰਬ ਗੀਤਿ
ਤੇ ਕਠਨਤਾ ਕਰਹਿ ਤੁਰਕ ਬਦਰਾਹਿ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਪੁਨਹਿ ਮੁਲਾਨੇ ਕਾਜੀ
ਔਰਮਿਲਿ ਮਸਲਤ ਕੀਨਸਿ ਇਕਠੋਰਾ । ‘ਹਿੰਦੁਨਿ ਗੁਰੂ ਗਹੜੋ ਦਿਫਲਾਹੁ
। ਕਰਜੋ ਕੈਦ ਬਹੁ ਸੰਕਟ ਮਾਂਹੁ ॥ ੨ ॥ ਕਿਤਨੇ ਦਿਵਸ* ਸੁ ਬੀਤ ਗਏ ਹੈਂ ।
ਤਾੜਨ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਏ ਹੈਂ ਰੰਚਕ ਹਠ ਨਹਿ ਤਜਾਗਨਿ ਕੀਨਸਿ ।
ਬਧੋ ਪ੍ਰਥਮ ਤੇ ਦਿਵਤਾ ਲੀਨਸਿ ॥ ੩ ॥ ਅਨਿਕ ਉਪਾਇ ਕਿਏ ਬਹੁ
ਰੋਕਾ । ਇਕ ਸਮ ਮਖ ਤਿਨ ਕੋ ਅਵਲੋਕਾਨਹੀਂ ਤਾਸ ਤੇ ਦੇਖੋ ਦੀਨ’ ।
ਬਦਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਲੀਨਿ ॥ ੪ ॥ ਨਹੀਂ ਸ਼ਰਾ ਮਹਿ ਆਵਨਿ
ਮਾਨਹਿ । ਕਹੁ ਸ਼ਾਹ ਕੋ ਰਿਦੈ ਨ ਆਨਹਿ । ਅਪਨਿ ਆਪ ਕੋ ਲਖਹਿ
ਬਡੇਰਾ । ਕਰਹਿ ਤੁਰਕ ਤੁਰਕਨ ਮਤ ਜੋਰਾ’ ॥ ੫ ॥ ਅਬਿ ਚਲਿ ਪਾਤ-
ਸ਼ਾਹੁ ਸਮੁਝਾਵਹੁ । ਅਪਨੋ ਖਾਨਾ ਤਿਸੇ ਖੁਵਾਵਹੁ’ । ਅਸ ਮਸਲਤ ਕਰਿ
‘ਵੇਖੀਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲੇ ਨਾ ਜਾਵਣ । ‘ਭਾਵ ਤ੍ਰੀਮਤ । ‘(ਹਠ) ਵਧਿਆ । ‘ਮੁਰਝਾਇਆ
ਚਿਹਰਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਦੀ ਬੀ । ‘ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਮਤ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ (ਦੱਸ ਕੇ) ਤੁਰਕਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

*ਪਾ:-ਸੰਮਤ ।

ਗਮਨੇ ਸੋਇ । ਕੁਚਲ ਸ਼ਰਾ ਕੇ ਬੰਦੇ ਜੋਇ॥੬॥ ਸਾਥ ਅਦਾਇਬ ਕੁਰਨਸੀ
 ਕਰਿਕੈ । ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਤਸਲੀਮ ਸੁ ਧਰਿ ਕੈ । ਪਹੁੰਚਿ ਸ਼ਾਹੁ ਢਿਗ ਬੁਧਿ
 ਸਮੁਝਾਈ । ‘ਬਨਹਿ ਤੁਰਕ ਇਕ ਅਪਰ ਉਪਾਈ ॥ ੭ ॥ ਬਹੁ ਦਿਨ
 ਬਿਨਾ ਅਹਾਰ ਬਿਤਾਏ । ਅਧਿਕ ਛੁਪਾਤੁਰ ਭਾ ਦੁਖ ਪਾਏ । ਕੁੱਠਜੇ ਮਾਸ
 ਆਪ ਮੰਗਵਾਵਉ । ਡਾਰਿ ਮਸਾਲੇ ਲਵਨ ਰਿਝਾਵਉ ॥ ੮ ॥ ਕਰਿ ਕੈ
 ਤਜਾਰ ਦੇਗਚੇ ਮਾਂਹੀ । ਪਾਸ ਲਿਜਾਇ ਖੁਲਾਵਹੁ ਤਾਂਹੀ । ਜਬ ਖਾਨਾ
 ਤੁਮਰੋ ਲੋ ਖਾਇ । ਤਬਿਹੂੰ ਤੁਰਕ ਆਪ ਬਨਿ ਜਾਇ॥੯॥ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਬੋਧਹਿ
 ਨਰ ਸਮੁਦਾਇ । ਲਾਲਚ ਸਭਿ ਤੇ ਅਧਿਕ ਦਿਖਾਇ ।—ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇ
 ਤੁਮ ਪੀਰ ਬਨਹੁੰਗੇ । ਤਿਮ ਕਰਿਹੈਂ ਜਿਮ ਆਪ ਭਨਹੁੰਗੇ—॥ ੧੦ ॥
 ਇੰਤਜਾਇਕ ਕਹਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੇ । ਦੁਇ ਤੈ ਚਲਿ ਉਮਰਾਵ ਤੁਮਾਰੇ ।
 ਸਮੁਝਾਵਹੁ ਦੇ ਬਹੁ ਬਢਿਆਈ । ਸਾਮ ਦਾਮ^੧ ਕੇ ਰਚਹਿ ਉਪਾਈ ॥੧੧॥
 ਜਿਮ ਕਿਮ ਕਰਹੁ ਉਚਾਵਚ ਬਾਤ^੨ । ਆਨਹੁ ਸ਼ਰਾ ਬੀਰ ਬੱਖਸਾਤ^੩। ਇਮ
 ਸੁਨਿ ਮਸਲਤ ਮਾਨੀ ਸ਼ਾਹੁ । ਮਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਚਲਸਿ^੪ ਬਦਰਾਹੁ ॥ ੧੨ ॥
 ਅਪਨਿ ਖਾਨ ਕੋ ਖਾਨਾ ਤਜਾਰ । ਕਰਿਵਾਇਸ ਮਤਿਮੰਦ ਗਵਾਰ । ਦੈ
 ਉਮਰਾਵ ਲੀਏ ਨਿਜ ਸਾਥ । ਗਮਨੇ ਖਾਨਾ ਧਰਿ ਕਰਿ ਹਾਥ ॥ ੧੩ ॥
 ਕਾਰਾਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਚਲਿ ਕਰਿ ਗਏ । ਮਾਨੁਖ ਦਸਕ ਸੰਗ ਮੈਂ ਬਿਏ ਜਹਿ
 ਬੈਠੇ ਤੁਰਕਨ ਜਰ ਨਾਸਕ^੫। ਰੱਛਕ ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੋਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ^੬॥੧੪॥ ਇਸੀ
 ਹੇਤੁ ਤਨ ਧਰ ਪਰ^੭ ਫੋਰਨਿ। ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਸਿਰ ਠੀਕਰ ਫੋਰਨਿ। ਰਾਜ ਤੇਜ
 ਅਤਿਸ਼ੈ ਬਢ ਜੋਈ । ਜਿਨ ਕੇ ਸਮ ਜਗ ਮਹਿ ਨਹਿ ਕੋਈ ॥੧੫॥ ਤਿਨ
 ਕਹੁ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਕੂਰੇ । ਚਹਤਿ ਬਿਨਾਸਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੇ । ਕੋਸ਼ਠ
 ਅੰਤਰਿ ਬੈਠੇ ਜਹਾਂ । ਦੇਖਤਿ ਭਏ ਜਾਇ ਕਰਿ ਤਹਾਂ ॥੧੬॥ ਪ੍ਰਥਮੈ ਨਿਜ
 ਪਖ ਕੋ ਸਮੁਝਾਏ । ਉਮਰਾਵਨ ਦੋਨਹੁ ਬਚ ਗਾਏ । ‘ਕਜੋਂ ਤੁਮ ਸਿਕਟ
 ਇਤੋ ਸਹਾਰੋ । ਕਹਜੋ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਸਿਰ ਪਰ ਧਾਰੋ ॥ ੧੭ ॥ ਤੁਮ ਕੋ ਕਰਿ ਹੈ
 ਪੀਰਨ ਪੀਰ । ਅਰਪਹਿ ਮਹਿਰੈਂ, ਮੁਕਤਾ, ਹੀਰ^੮ । ਸਭਿ ਸਲਾਮ ਕਰਿ
 ਮਾਨਹਿ ਆਨ^੯। ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਇਮ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨ ॥੧੮॥ ਜੋ ਤੁਮ ਚਹੁ

^੧ਸਲਾਮ । ^੨ਤੇ ਸਾਰੇ ਆਦਮੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਵਣ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ) । ^੩ਮੋਤੀ ਤੇ ਲਾਲਚ ।

^੪ਉੱਚੀਆਂ ਨੀਵੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਹਿਕੇ ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਰਕੇ । ^੫ਚਲਦਾ ਹੈ । ^੬ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ।

^੭ਸ਼ਾਹਰਾ ਹੀ । (ਅ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । ^੮ਧਰਤੀ ਤੇ । ^੯ਮੋਤੀ ਹੀਰੇ । ^{੧੦}ਆਗਿਆ (ਅ) ਆਣ।

ਨਿਕਾਹ ਕਰਾਯੋ । ਲੋਹੁ ਸ਼ਾਹੁ ਦੁਹਿਤਾ ਮਨ ਭਾਯੋ । ਇਸਤੇ ਪਰੇ ਅਪਰ
 ਬਡਿਆਈ । ਰਹੀ ਨ ਪਾਛੇ ਦੇਂ ਜੁ ਬਤਾਈ ॥ ੧੯ ॥ ਪਠਯੋ ਦੇਗਚਾ ਪਾਸ
 ਤੁਮਾਰੇ । ਖਾਵਹੁ, ਕਲਮਾ ਮੁਖਹੁ ਉਚਾਰੇ । ਨਾਂਹਿਤ ਬਾਦੀ^੧ ਸ਼ਾਹੁ ਸੁਭਾਇ ।
 ਚਹੈ ਸੁ ਕਰਹਿ ਨ ਫੇਰਯੋ ਜਾਇ ॥ ੨੦ ॥ ਕੋਤਿਕ ਪ੍ਰਾਨ ਹਾਨਿ ਕਰਿ ਦੀਨੇ ।
 ਨਿਜ ਹਠ ਕੋ ਪੂਰਨ ਕਰਿ ਲੀਨੇ । ਯਾਂਤੇ ਅਬਿ ਸਮਝਹੁ ਮਨ ਮਾਂਹੀ । ਤਵ
 ਸਹਾਇਤਾ ਕਬਿ ਕਿਤ ਨਾਂਹੀ ॥ ੨੧ ॥ ਜਿਸ ਕੀ ਫਿਰੈ ਸਕਲ ਜਗ ਦੇਹੀ ।
 ਅਸ ਨਹਿ ਬਲੀ ਜੁ ਸਨਮੁਖ ਹੋਹੀ । ਕਿਸ ਉਪਾਇ ਤੇ ਛੁਟਨ ਕਰਿ ਹੋ ।
 ਨਾਹਕ ਪਰੇ ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਭਰਿ ਹੈ ॥ ੨੨ ॥ ਲੋਹੁ ਦੇਗਚਾ ਖਾਵਹੁ ਖਾਨਾ ।
 ਪੁਨ ਛੁਟਿ^੨ ਐਸ ਕਰਹੁ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ । ਮਾਨਹੁ ਬਾਤ, ਕਹੇ ਹਮ ਆਛੇ ।
 ਨਾਂਹਿ ਤ ਪਛੁਤਾਵਹੁਗੇ ਪਾਛੇ ॥ ੨੩ ॥ ਸਨਿ ਮਤਿਮੰਦਨ ਕੋ ਇਮ ਬੈਨ ।
 ਕਹਯੋ ਦੇਗਚੇ ਦਿਸ਼ਿ ਕਰਿ ਨੈਨ।^੩ ਕੜਾ ਇਸ ਮਹਿ ਤੁਮ ਕੀਨਿ ਪਕਾਵਨ ?
 ਕਹਾਂ ਸਿਧ ਹੁਇ ਇਸ ਕੋ ਖਾਵਨਿ ? ॥ ੨੪ ॥ ਕੜਾ ਨਿਸਚੇ ਕਰਿ ਹਮਹਿ
 ਖੁਵਾਵਤਿ । ਕੋਨ ਕਾਜ ਤੁਮਰੋ ਬਨਿ ਆਵਤਿ । ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਪਰਨ^੪
 ਕਰਿ ਦੇਨਾ । ਇਸ ਹਠ ਕਰਿ ਤੁਮ ਬਹੁ ਦੁਖ ਲੇਨਾ ॥ ੨੫ ॥ ਪਰਵਦ-
 ਗਾਰ ਬਿਸਾਰਯੋ ਮਨ ਤੇ । ਖੋਟੇ ਕਾਜ ਕਰਤਿ ਹੈ ਤਨ ਤੇ । ਢਾਂਪਨ^੫ ਦਿਹੁ
 ਉਤਾਰਿ ਇਸ ਕੇਰਾ । ਅਪਨਿ ਭਾਵਨਾ ਫਲ ਲਿਹੁ ਹੇਰਾ ॥ ੨੬ ॥ ਖਾਨੇ ਕੋ
 ਸਮੀਪ ਜੋ ਖਰਯੋ । ਤਿਸ ਨੇ ਢਾਂਪਨ ਸੁਨਤਿ ਉਤਰਯੋ । ਜਬਹਿ ਦੇਗਚਾ
 ਤੁਰਕ ਉਘਾਰਾ । ਤਿਸ ਮਹਿ ਅਚਰਜ ਭਯੋ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੨੭ ॥ ਲਘੁ
 ਲਘੁ ਸੂਕਰ ਨਿਕਸੇ ਘਨੇ । ਘੁਰ ਘੁਰ ਸ਼ਬਦ ਅਧਿਕ ਹੀ ਭਨੇ । ਕੋ ਮੇਂਡਕ
 ਸਮ ਨਿਕਸਹਿ ਬਾਹਿਰ । ਢਾਂਧਿ ਦੇਗਚੇ ਦੌਰਤਿ ਜਾਹਿਰ ॥ ੨੮ ॥ ਕੋ ਤਿਸ
 ਤੇ ਦੀਰਘ ਨਿਕਸੀਤੇ । ਮੁਖਕ ਸਮਸਰ^੬ ਫਿਰਤਿ ਬਲੀਤੇ । ਕੋ ਤਿਸ ਤੇ ਭੀ
 ਬਡੇ ਦਿਸੀਤੇ । ਜਿਮ ਮੰਜਾਰ ਬਚਾ ਚਪਲੀਤੇ ॥ ੨੯ ॥ ਕੋਤਿਕ ਸਮ
 ਮੰਜਾਰ^੭ ਭਏ ਹੈਂ । ਨਿਕਸਿ ਨਿਕਸਿ ਗਨ ਵਹਿਰ ਗਏ ਹੈਂ । ਕਾਰੇ, ਕਬਰੇ^੮
 ਬਿਸਦ ਬਿਸਾਲੇ । ਇੰਗਟ ਮੁਖ^੯ ਜਿਨ, ਇਤ ਉਤ ਚਾਲੇ ॥ ੩੦ ॥ ਲਘੁ
 ਲਾਂਗੁਲ ਕੋ ਬਹੁਤ ਡੁਲਾਵੈ । ਕਾਨ ਸਕੋਚੈ ਤਹਾਂ ਭੁਮਾਵੈ^{੧੦} । ਭਏ ਭੂਰ ਭੈ
^੧ਲੜਾਕਾ । ^੨ਕਦੇ ਕਿਸੇ (ਦੇਸ) ਵਿਚ ਵੀ (ਕਿਸੇ) ਨਹੀਂ (ਕਰ ਸੱਕਣੀ) । ^੩ਛੁੱਟ ਕੇ । ^੪ਹੋਰਨਾਂ
 ਦਾ । ^੫ਢੱਕਣ । ^੬ਚੁਹੇ ਜੇਭੇ । ^੭ਬਿਲੁੰਗੜੇ ਵਾਂਗ ਚੰਚਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । ^੮ਬਿੱਲੀ ਜੇਭੇ । ^੯ਕਾਲੇ
 ਤੇ ਭਬ ਖੜੋਬੇ [ਸੰਸ: , ਕਰਵਰ] । ^{੧੦}ਹਿਲਦੇ ਮੂੰਹ [ਸੰਸ: , ਇੰਗਤਿ] (ਅ) ਵਿੰਗੇ ਮੂੰਹ ।
^{੧੧}ਭਾਵ ਉਸ ਥਾਵੇਂ ਹੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ।

ਭੀਤ ਸੁ ਭਾਜੇ^੧ । ਨਿਕਸਿ ਨਿਕਸਿ ਗਮਨੈ ਦਰਵਾਜੇ ॥੩੧॥ ਤੁਰਕਨ ਕੇ
ਪੈਰਨ ਵਿੱਚ ਦੌਰੇ^੨ । ਪਵਿਸੇ ਜਾਇ ਬਸਨ ਨਿਸ ਠੌਰੇ^੩ ਜਿਹਾਂ ਬਨਹਿ ਖਾਨਾ
ਤਿਨ ਕੋਰਾ । ਧਾਇ ਧਾਇ ਤਹਿ ਕਰਤੇ ਫੇਰਾ ॥ ੩੨ ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਬਾਸਨ
ਕੋ ਮੁਖ ਲਾਇ । ਦੌੜ ਦੌੜ ਕਰਿ ਦਿਏ ਰੁੜਾਇ । ਜਲ ਕੋ ਜਾਇ ਸਪਰ-
ਸ਼ਹਿ ਅੰਗ । ਛੁਵੇ ਤਿਨਹੁ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰਨਿ ਸੰਗ ॥੩੩॥ ਸਸਤ੍ਰਨਿ ਸਾਬ ਸਪਰ-
ਸ਼ਹਿ ਦੇਹੀ । ਘੁਰ ਘੁਰ ਕਰਤਿ ਫਿਰਤਿ ਜਹਿ ਕੋਹੀ । ਕਾਰਾਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ
ਸਭਿ ਇਸਥਾਨ । ਦੌਰਹਿ ਫਿਰਹਿ ਸ ਤ੍ਰਾਸ ਮਹਾਨ ॥ ੩੪ ॥ ਕਾਰੋ ਪਾਕੋ
ਅੰਨ ਜਿਤੋਕ । ਤਿਸ ਮੁਖ ਲਾਵਹਿ ਖਾਹਿ ਜਿਤੋਕ । ਕੋ ਕਾਰਾਗ੍ਰਿਹ ਤਜੇ
ਪਲਾਈ । ਬੀਚ ਬਜਾਰ ਫਿਰਹਿ ਉਤਲਾਈ^੪ ॥੩੫॥ “ਤੋਬਾ ਤੋਬਾ” ਤੁਰਕ
ਕਰੇਤੋ^੫ “ਕੜਾ ਹੋਯਹੁ” ਕੁਛ ਨਾਹਿਜਨਤੋ^੬ “ਭਏ ਨਪਾਕ” ਸਕਲਹੀ ਗੀਤੀ ।
ਕਹਾਂ ਇਮਾਨ ਰਹਜੇ ? ਗਾ ਬੀਤੀ^੭ ॥੩੬॥ ਭੋਜਨ ਬਾਸਨ ਬਸਨ ਹਮਾਰੇ ।
ਬਦੌਲਹਿ ਗਏ ਫਿਰਤਿ ਹੀ ਸਾਰੇ । ਮਾਰਹੁ ਮਾਰਹੁ ਦੇਹੁ ਨਿਕਾਸਹਿ^੮ । ਚਹੁ
ਦਿਸ਼ਿ ਤੁਰਕਨਿ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹਿ ॥ ੩੭ ॥ ਦੌਰ ਦੌਰ ਤਿਨ ਸੰਗ ਬਿਦਾਰੈ ।
ਕੋ ਭਜ ਜਾਇ ਕਿਤਿਕ ਕੋ ਮਾਰੈ^੯ । ਕਾਰਾਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਰੌਰ ਮਚਯੋਹੈ^{੧੦} । ਕੋ ਜਨੁ^{੧੧}
ਭੜਬੁ ਪਾਇ ਨਚਯੋ ਹੈ ॥੩੮॥ ਗਹਿ ਭਾਲੇ ਸਮਸ਼ੋਰਹਿ ਹਾਥਾ ਭਾਜੇ ਫਿਰਹਿ
ਸੂਕਰਨਿ ਸਾਬਾਪਦਾ ਜਨੁ ਤੁਰਕਨ ਪਰ ਆਈ ਪੂਛੈ ਤੇ ਕਛੁ ਕਹਯੋ ਨ
ਜਾਈ ॥੩੯॥ ਕਾਰਾਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਪਕਰੈ ਜੋਇ । ਹਹਿਰੈ ਤੁਰਕ, ਹਿੰਦੂ ਸੁਖਿ
ਹੋਇ^{੧੨} । ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੀ ਮਤਿ ਬਿਸਮੈ ਭਈ^{੧੩} । ਕੜਾ ਇਹੁ ਗਤਿ, ਜਾਨੀ ਨਹਿ
ਗਈ ॥ ੪੦ ॥ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਮਹਿ ਹਇ ਕੈ ਤੁਰਕਾਨਾ । ਕਿਤਿਕ ਘੋਰ
ਮਾਰੇ ਤਿਸ ਥਾਨਾ । ਕਿਤਿਕ ਪਲਾਏ ਪਰਿ ਤੇ ਨਿਕਸੇ । ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ ਹਿੰਦੂ
ਜਨ ਬਿਗਸੇ ॥੪੧॥ ਕਾਰਾਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਜਿਤਿਕ ਸਿਪਾਹੀ । ਤਨ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ
ਉਤਾਰੇ ਤਾਂਹੀ^{੧੪} । ਜਲ ਮਹਿ ਗੁਸਲ ਕਰਯੋ ਮਿਲਿ ਸਭਿ ਹੀ । ਅਪਰ ਸੁਥਲ^{੧੫}
ਸੁਧਰਾਏ ਤਬਿਹੀ ॥੪੨॥ ਉਚਿਤ ਰਾਖਿਥੇ ਸੋ ਰਾਖਿ ਲਈ । ਨਾਹਿ ਤ ਵਸਤੁ
ਅਪਰ ਕੋ ਦਈ । ਮਹਾਂ ਦੁਖੀ ਹੋਏ ਮਤਿਮੰਦ ।—ਹਮਰੇ ਭਯੋ ਇਮਾਨ

^੧(ਉਹ ਸੂਰ) ਬੜੇ ਡਰ ਕੇ ਭੱਜ ਚੱਲੇ । ^੨ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਸਣੇ ਵਾਲੀਆਂ ਭਾਵ ਸੌਣ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ
ਵਿੱਚ । ^੩ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ । ^੪ਅਪਵਿੱਤ । ^੫ਬੀਤ ਗਿਆ, ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ । ^੬ਭੋੜੇ ਭਾਵ ਸੂਰ
ਤੋਂ ਹੈ । ^੭ਮਾਨੋ ਕੋਈ । ^੮ਤੁਰਕ ਡਰ ਗਏ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਹੋਇਆ । ^੯ਹੋਰ ਥਾਂਵਾਂ ।

ਨਿਕੰਦ'-॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿੰਬੇ ਦ੍ਰਾਦਸ ਰਾਸੇ 'ਦਿੱਲੀ ਮਹਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕ ਪੰਚਾਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੫੧ ॥

੫੨. [ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਖਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਣ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਪੌਰ ਪੌਰ ਪਰ ਠੌਰ* ਪੁਰਿ ਕਰਹਿ ਪਰਸਪਰ ਬਾਤ' । 'ਗਹੜੇ ਗੁਰੂ ਹਿੰਦਵਾਨ ਕੇ ਅਜਮਤ ਜੁਤਿ ਬੱਖਸਾਤ॥੧॥ ਚੋਖਈ ॥ ਤਪਤ ਦੋਗਚੇ ਆਗ ਪਕਾਏ' । ਤਿਸ ਮਹਿ ਸੂਕਰ ਗਨ ਨਿਕਸਾਏ । ਲਘੁ ਲਘੁ ਘੁਰ ਘੁਰ ਬੋਲਤਿ ਫਿਰੈ । ਤੁਰਕਨਿ ਅੰਗ ਸਪਰਸ਼ਨ ਕਰੈ ॥੨॥ ਹਤੇ ਕਿਤਿਕ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਤਿਨ ਬਹਜੇ । ਦੌਰਤਿ ਮਾਰਤਿ ਤਿਨ ਲਗ ਰਹਯੋ' । ਛੀਟੈ ਪਰੀ ਤਿਨਹੁ ਪਰ ਸਾਰੇ । ਹੁਇ ਘਾਇਲ ਬਹੁ ਥਾਨ ਬਿਗਾਰੇ ॥੩॥ ਜਿਤ ਕਿਤ ਕਾਰਾਗਿਹ ਕੇ ਮਾਂਹਿ । ਦੀਸਤਿ ਫਿਰਤੇ ਇਤ ਉਤ ਜਾਹਿ । ਗਯੋ ਇਮਾਨ ਤਿਨਹੁ ਕੇ ਜਨੀਅਤਿ' । ਰਧਿਰ ਸਪਰਸ਼ਯੋ ਸਭਿ ਕੋ ਸੁਨੀਅਤਿ ॥ ੪ ॥ ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੇ ਗੁਰ ਸ਼ਕਤਿ ਦਿਖਾਈ । ਭਏ ਮੂੜ' ਕੁਛੁ ਲਖੀ ਨ ਜਾਈ' । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹਿੰਦੂ ਬਿਸਮਾਏ । ਨੌਰੰਗ ਕੋ ਨਿੰਦਤਿ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੫ ॥ ਡਰਹਿ ਦੁਸ਼ਟ ਤੇ ਦੁਰ ਦੁਰ ਕਹੈ' । 'ਮੰਦ ਮਤੀ ਮਹਿਮਾ ਨਹਿ ਲਹੈ । ਮਹਾਂ ਜੁਲਮ ਕਰਤਾ ਬਡ ਪਾਪੀ । ਸਾਧੂ ਜਨ ਕਹੁ ਬਹੁ ਸੰਤਾਪੀ ॥ ੬ ॥ ਇਹ ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਤੇਜ ਬਿਨਾਸੀ।ਕਰਨਿ ਕਠਨ ਹਠ ਅਸ ਉਰ ਆਸੈ' । ਇਸ ਪੁਕਾਰ ਪੁਰਿ ਰੋਗ ਪਰਜੈ । ਘਰ ਘਰ ਦਰ ਦਰ ਸੁਨਿਬੇ ਕਰਜੈ ॥੭॥ ਤਿਨ ਉਮਰਾਵਨ ਕੀਨਿ ਸ਼ਨਾਨੈ । ਬਸਤ੍ਰ ਅਪਰ ਹੀ ਪਹਿਰਨਿ ਠਾਨੈ । ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਬਿਸਮਾਵਤਿ ਰਿਦੇ । ਸ਼ਾਹੁ ਸਮੀਪ ਗਏ ਸੇ ਤਦੇ ॥ ੮ ॥ ਤਸ ਲੀਮਾਤ ਕਰੀ ਹੁਇ ਖਰੇ । ਸਰਬ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸੁਨਾਵਨਿ ਕਰੇ । 'ਪਠੇ ਤੁਮਾਰੇ ਲੋ ਕਰਿ ਗਏ । ਕਹਜੋ ਆਪ ਕੋ ਕਹਿਤੇ ਭਏ ॥ ੯ ॥ ਕਿੰਚਤ ਨਹੀਂ ਤੁਸ ਕਰਿ ਮਾਨੀ । ਅਧਿਕ ਢੀਠਤਾ' ਮਨ ਮਹਿ ਠਾਨੀ । ਕਹੈ-ਜਿ ਤੁਮ ਕਿਸ ਧਰਮ ਛੁਟਾਵਹੁ । ਇਸ ਕੋ ਫਲ ਬਡ ਸੰਕਟ ਪਾਵਹੁ-॥ ੧੦ ॥ ਜਬਿ ਗਾਵੇ ਹੁਇ ਹਮ ਨੇ ਭਨੈ' । ਤਬਿ ਅਚਰਜ ਕੀਨਸਿ ਤੁਮ ਸੁਨੋ । ਦੇਨਿ ਲਗੇ ਸੋ

*ਨਾਸ਼ । *ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ । (ਅਤੇ) ਥਾਂ ਥਾਂ ਲੋਕੀਂ ਗੱਲਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ । *ਅੱਗ ਤੇ ਪਕਾਏ ਹੋਏ । *ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਲਹੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ) । *ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । * (ਤੁਰਕ) ਮੁਰਖ ਹੋ ਗਏ । *ਛੁਪ ਛੁਪ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । *ਕਰਤਾ ਹਠ ਕਰਨਾ ਐਸੇ ਆਸਾ ਹੈ ਇਸਦੇ ਦਿਲ ਦਾ, ਭਾਵ ਹਠੀ ਹੈ । *ਨਿਡਰਤਾ॥*ਜਦ ਕਰੜੇ ਹੋਕੇ ਅਸਾਂ ਕਿਹਾ । *ਪਾ:-ਚੌਰ ।

ਖਾਨ ਅਹਾਰਾ । ਤਿਸ ਬਾਸਨ ਕੋ ਬਦਨ ਉਘਾਰਾ ॥ ੧੧ ॥ ਬਦੈ ਬਹੁ
 ਨਿਕਸੇ ਗਨੇ ਨ ਜਾਇ । ਇਤ ਉਤ ਫਿਰਤਿ ਕੈਦੀਅਨਿ ਮਾਂਹਿ । ਸਕਲ
 ਮਕਾਨ ਜੁ ਬੈਠਨ ਕੇਰ । ਕਰੇ ਨਪਾਕ ਫਿਰੇ ਫਿਰ ਫੇਰਿ ॥ ੧੨ ॥ ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ
 ਹਮ ਅਚਰਜ ਹੋਏ । ਲਘੁ ਲਘੁ ਗਨ ਨਿਕਸੇ ਸਭਿ ਜੋਏ । ਦੌਰਿ ਦੌਰਿ ਕਹਿ
 ਕਰਿ ਮਰਿਵਾਏ । ਕਿਤਿਕ ਨਗਰ ਤੇ ਵਹਿਰ ਪਲਾਏ ॥ ੧੩ ॥ ਬਿਸਮੈ ਲੋਕ
 ਹਜ਼ਾਰੇ ਆਵਤਿ । ਭਈ ਭੀਰ ਹੋਰਨਿ ਹਿਤ ਧਾਵਤਿ । ਠੌਰ ਠੌਰ ਦੌਰੇ ਬਡ
 ਰੌਰ । ਖਰੇ ਕੈਦ ਖਾਨੇ ਕੇ ਪੌਰ ॥ ੧੪ ॥ ਅਲਪ ਦੇਗਚਾ ਹੁਤੇ ਪਕਾਯੋ ।
 ਗਨ ਸ਼ੁਕਰ ਕੇ ਇਹ ਨਿਕਸਾਯੋ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇ ਮਨ ਭਈ ਗਿਲਾਨ ।
 ਪਛਤਾਵਤਿ ਲਖਿ ਹਾਨਿ ਇਮਾਨ ॥ ੧੫ ॥ ਡਰ ਹਰਿ ਕਰਿ ਉਰ ਅਸ ਕਿਯ
 ਕਰਨੀ । ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੁਮ ਸੇਂ ਹਮ ਬਰਨੀ । ਪੁਨਹਿ ਦੇਗਚਾ ਹੋਯਹੁ
 ਛੁਛਾ । ਬਿਸਮੈ ਲੋਕ ਨ ਕੋ ਕਿਹ ਪੁਛਾ ॥ ੧੬ ॥ ਸਭਿਨਿ ਸ਼ਨਾਨ ਸੁ
 ਬਸਤ੍ਰ ਪਖਾਰੇ । ਰੰਕਨ ਕੇ ਦਿਯ ਕਿਤਿਕ ਉਤਾਰੇ । ਤਉ ਗਿਲਾਨ ਰਿਦੇ
 ਮਹਿ ਰਾਖਤਿ-ਯਾ ਖੁਦਾਇ-ਬਿਸਮਤ ਮੁਖ ਭਾਖਤਿ ॥ ੧੭ ॥ ਸੁਨਿ ਨੌਰੰਗ
 ਬਾਦੀ ਮਤਿ ਮੁਢਾ । ਦੀਨਿ ਸ਼ਰਾ ਹਠ ਕਠਨ ਅਰੁਢਾ । ਫਰਕੇ ਓਠ
 ਲਾਲ ਕਰਿ ਨੰਨ । ਰਿਸ ਕਰਿ ਗਰਬਤਿ ਬੋਲਤਿ ਬੈਨ ॥ ੧੮ ॥ 'ਤਿਸ ਕੋ
 ਹਮਨੇ ਪੁਰਖ ਕਹਯੋ-ਕਰਾਮਤ ਇਹੁ ਜਿਮ ਚਿਤ ਚਹਯੋ-ਨਟਤਿ ਰਹਯੋ'
 ਨਹਿ ਕਛੁ ਦਿਖਾਈ ।-ਮਝ ਮੈਂ ਅਜਮਤ ਅਹੈ ਨ ਕਾਈ-॥ ੧੯ ॥ ਬਹੁਤ
 ਬਾਰਿ ਮੈਂ ਕਹਯੋ ਤਿਸੀ ਕੋ ।-ਅਜਮਤ ਇਹੁ, ਖਲਾਸ ਕਰਿ ਜੀ ਕੋ । ਅਬਿ
 ਜੇ ਖਾਨਾ ਲਗੇ ਖੁਵਾਵਨਿ । ਕੜੇਂ ਇਹ ਕਰੀ ਆਪ ਦਿਖਰਾਵਨਿ ॥ ੨੦ ॥
 ਕਹੈਂ ਬੁਠ, ਹੈ ਅਜਮਤ ਧਾਰੀ । ਬਹੁ ਅਨਬਨ ਕੜਾ ਕਰਹਿ ਬਿਚਾਰੀ । ਤਉ
 ਜਾਇ ਬੁਝਹੁ ਤਿਸ ਪਾਹੀ । ਸਾਚ ਪੁਰਖ ਤੂ ਪਈਯਤਿ ਨਾਹੀ ॥ ੨੧ ॥ ਤੈਂ
 ਬਖਾਨ ਕੀਨਸਿ ਹਮ ਪਾਹੁ ।-ਅਜਮਤ ਮੈਂ ਨ ਦਿਖਾਵੈਂ ਕਾਹੁ । ਅਬਿ ਕੜੇਂ
 ਕਰਾਮਤ ਦਿਖਰਾਈ । ਬੋਲਸਿ ਕੂਰ, ਨ ਸਾਚੋ ਗਾਈ ॥ ੨੨ ॥ ਗੰਮਨਹੁ

‘ਬੁਰੇ, ਭਾਵ ਸੂਰ । ‘ਵਾਰ ਵਾਰ ਫਿਰਕੇ । ‘(ਲੋਕੀਂ ਆਕੇ) ਖੜੇ ਹੋਏ (ਅ) (ਬਹੁਤ ਸੂਰ) ਖੜੇ ।
 ‘(ਆਪ ਦਾ) ਡਰ ਰਿਦੇ ਵਿਚੋਂ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਤਿਆਗ ਕੇ ਐਸਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ । ‘ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ
 ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ । ‘ਦੀਨ ਦੀ ਸ਼ਰਾ ਦੇ ਕਠਨ ਹਠ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ । ‘ਟਲਦੇ
 ਰਹੇ । ‘(ਆਪਣੇ) ਜੀ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਲਓ । ‘(ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਕਰਾਮਤ ਨਹੀਂ) ਇਹ ਬੁਠ ਕਹਿੰਦੇ
 ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਹਨ ਅਜਮਤ ਧਾਰੀ । ‘ਕਹਿਆ ।

ਨਿਕਟਿ ਪੁਛਿਥੋ ਕਰੀਅਹਿ । ਹਮ ਦਿਸਿ ਤੇ ਬਹੁ ਤ੍ਰਾਸ ਉਚਰੀਅਹਿ ।
 ਕਹਤਿ ਹੁਤੋ-ਅਜਮਤ ਨਹਿ ਮੇਰੇਇਹ ਕਜਾ ਕੀਨਸਿ ਬਹੁਤਨਿ ਹੋਰੇ ॥
 ੨੩॥ ਹਟਿ ਕਰਿ ਉਤਰ ਮੁਖ ਫਿਗ ਲਜਾਵਉ । ਕਜਾ ਕਹਿ ਹੈ ਸੋ ਸਕਲ
 ਸੁਨਾਵਹੁ।ਇਮ ਸੁਨਿ ਕੈ ਦੋਨੋ ਉਮਰਾਵਗਮਨੋ ਪੁਨ ਕੈਦਿਨਿ ਕੀ ਥਾਵ
 ॥ ੨੪ ॥ ਬੈਠੇ ਬੁਝਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੇ । 'ਸਾਥ ਤਿਹਾਰੇ ਸ਼ਾਹੁ ਉਚਰੇ।-ਮੈਂ
 ਜਬਿ ਕਰਾਮਾਤ ਕੋ ਕਹੜੇ । ਹੋਤੁ ਬਿਲੋਕਨਿ ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਹੜੇ ॥ ੨੫ ॥
 ਨਟਤਿ ਭਯੋਤਬਿ ਮੋਹਿ ਅਗਾਰੀ-ਨਹਿ ਅਜਮਤ ਮੋਮਹਿਲਘੁ ਭਾਰੀ-
 ਕੜੇਂ ਨ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਤਬਿ ਦਿਖਰਾਈ । ਜਿਸ ਤੇ ਪਾਵਤਿ ਅਧਿਕ ਬਛਾਈ ॥
 ੨੬ ॥ ਪੁਨ ਕਾਰਾਗਿਹਮੈਂ ਰੁਕਿ ਕਰਿ ਕੈ।ਅਨਿਕ ਰੀਤਿ ਕੇ ਸੰਕਟ ਭਰਿਕੈ।
 ਹਮ ਕਹੁ ਅਬਿ ਦਿਖਰਾਵਨਿ ਕਰੀ । ਤਿਸ ਤੇ ਸ਼ਾਹੁ ਰਿਦੇ ਰਿਸ ਭਰੀ
 ॥ ੨੭ ॥ ਕਰਾਮਾਤ ਕੋ ਰਾਖਤਿ ਅਹੋ । ਮੁਖ ਤੇ ਬਹੁਰ ਝੂਠ ਕੋ ਕਹੋ ।
 ਤੁਮਰੇ ਅਨਥਨ ਹੋਰਿ ਮਹਾਨੇ । ਉਤਰ ਬੁਝੜੇ ਸ਼ਾਹੁ ਸੁਜਾਨੇ ॥ ੨੮ ॥
 ਆਪ ਅਬਹਿ ਉਤਰ ਦਿਹੁ ਜੈਸੇ । ਜਾਇ ਸੁਨਾਵਹਿ ਤਿਸ ਕੋ ਤੈਥੇ ।
 ਰਿਸ ਕਰਿ ਰਹੜੇ ਸ਼ਾਹੁ ਮਨ ਮਾਂਹੀ । ਪਠੜੇ ਹਮੈਂ, ਆਏ ਚਲਿ ਪਾਹੀ ॥
 ੨੯ ॥ ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਰਾਇ । ਉਮਰਾਵਨ ਕੋ ਕਹੜੇ ਬੁਝਾਇ* ।
 'ਇਸ ਕੋ ਤੁਮ ਅਜਮਤ ਨਹਿ ਜਾਨੋ । ਮਨ ਕੋ ਖੋਟ ਬਿਚਾਰ ਪਛਾਨੋ ॥
 ੩੦॥ ਕਰਹਿ ਭਾਵਨਾ ਜੈਸੇ ਕੋਇ । ਤਿਸ ਕੋ ਤਸ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਸ਼੍ਰੀ
 ਖੁਦਾਇ ਦਰਗਾਹ ਮਝਾਰ । ਏਵ ਨਜਾਵ ਹੈ ਸਦਾ ਉਦਾਰ ॥ ੩੧ ॥ ਧਰਮ
 ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹਮਰੇ ਕਹੁ ਚਹੜੇ । ਤਿਸ ਕੋ ਫਲ ਤੁਮ ਤੈਸੇ ਲਹੜੇ।ਹਿੰਦੂ ਜਨਮ
 ਹਮਾਰੋਜਾਨਿ*।ਕੁੰਠੜੇਪਠੜੇ ਮਾਸ ਹਿਤ ਖਾਨ॥੩੨॥ਤੁਮਰੇ ਹੁਤੀ ਸ਼ੁਕਰਨਿ
 ਆਨ* । ਛੁਵਹੁ ਨ ਜਿਸ ਕੋ, ਕਹਾਂ ਸੁ ਖਾਨ* । ਤਿਸ ਆਮਿਖ ਤੇ ਸੋ ਬਨਿ
 ਗਏ । ਲਘੁ ਤਨ ਅਨਿਕ ਉਪਜਤੇ ਭਏ॥੩੩॥ਚਹਤਿ ਹੁਤੋ ਪਰ ਧਰਮ*
 ਬਿਗਾਰਾ । ਯਾਂਤੇ ਤੁਮ ਇਮਾਨ ਕਹੁ ਹਾਰਾ । ਇਹ ਉਤਰ ਦੀਜਹਿ ਤਿਸ
 ਜਾਇ । ਤਾਕਹਿ ਪਰ, ਸੁ ਪਰਹਿ ਗਰ ਆਇ* ॥ ੩੪ ॥ ਕਰਾਮਾਤ ਹਮਰੇ
 ਮਹਿ ਨਾਂਹੀ । ਕਰਹਿ ਦਿਖਾਵਨਿ ਤੋ ਕਿਮ ਕਾਹੀ*।ਇਮ ਸੁਨਿ ਦੋਨ ਗਏ
 *ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ ਵੇਖਦਿਆਂ । 'ਨਾ ਬੋੜੀ ਨਾ ਭਾਰੀ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ । *ਸਮਝਾਕੇ ।
 *(ਸ਼ਾਹ ਨੇ) ਸਾਡਾ ਹਿੰਦੂ ਜਨਮ ਜਾਣਕੇ । *(ਦੀ) ਕਾਸਮ । *ਖਾਨਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ । *ਦੂਜੇ ਦਾ
 ਧਰਮ । *ਜੇਹੜਾ ਪਰਾਇ ਦਾ (ਬੁਰਾ) ਤਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਹਦੇ ਗਲੇ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । *ਕਿਵੇਂ ਕਿਸੇ
 ਨੂੰ ਦਿਖਾਈਏ ।

ਉਮਰਾਵ। ਪਹੁੰਚੇ ਹੁਤੋ ਸ਼ਾਹ ਜਿਸ ਥਾਵ ॥੩੫॥ ਕਹਿਵਤਿ ਗੁਰ ਕੀ ਸਕਲ
ਸੁਨਾਈ। ‘-ਹਮ ਮਹਿ ਕਰਾਮਾਤ ਨਹਿ ਰਾਈ। ਭਯੋ ਭਾਵਨਾ ਕਹੁ ਫਲ
ਏਹੀ। ਬਨੇ ਮਾਸ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰ ਜੇਹੀ ॥ ੩੬ ॥ ਹਮ ਨੇ ਅਜਮਤ ਨਹਿ ਦਿਖ-
ਰਾਈ। ਤੁਮਹੀ ਬਾਤ ਕੁਵੇਰ’ ਬਨਾਈ-’। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ਼ਾਹੁ ਰੋਸ ਕਹੁ
ਧਾਰਾ। ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਹਿ ਅਸ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ ॥ ੩੭ ॥ ‘ਕੈ ਇਸ ਕਹੁ ਮੈਂ
ਤੁਰਕ ਬਨਾਉਂ। ਸ਼ਰਾ ਆਪਨੀ ਬਿਖੈ ਚਲਾਉਂ। ਕੈ ਇਸਤੇ ਅਜਮਤ
ਪਤੀਆਉਂ। ਜਿਸ ਮੁਖ ਤੇ ਮੈਂ ਕਹੋਂ ਕਰਾਉਂ ॥੩੮॥ ਵੈ ਮਹਿ ਏਕ ਕਰਹਿ
ਜਬ ਆਛੇ। ਬੰਦਖਲਾਸ ਕਰੋਂ ਤਬ ਪਾਛੇ। ਜੇ ਕਰਿ ਤੁਰਕ ਹੋਨਿ ਨਹਿ
ਮਾਨਹਿ। ਅਜਮਤ ਕੋਰ ਛਪਾਵਨਿ ਠਾਨਹਿ ॥੩੯॥ ਸਿਰਰ’ ਆਪਨੇ ਕਹੁ
ਨਿਰਬਾਹੈ। ਤੋ ਅਪਨੇ ਨਹਿ ਜੀਵਨ ਚਾਹੈ। ਮੈਂ ਦੇਵੋਂ ਇਸਕੇ ਮਰਿਵਾਇ
ਨਿਜ ਲਾਇਕ ਕੀ ਪਾਇ ਸਜਾਇ’ ॥ ੪੦ ॥ ਤੋ ਜਗ ਮਹਿ ਜਾਨਹਿ ਡਰ
ਮੇਰੇ। ਫੇਰ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਹੋਰੇ’। ਇਮ ਕਹਿ ਤੂਸਨ ਭਾ ਤੁਰਕੇਸ਼। ਮਹਾਂ
ਮੰਦ ਮਤਿ ਚਹਤਿ ਕਲੇਸ਼ ॥ ੪੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਦੁਆਬ
ਰਸੇ ‘ਦਿੱਲੀ ਕੋ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਚੌਥੇ ਪੰਚਾਸਤਿ ਅੰਸੁ ॥ ੫੨ ॥

੫੩. [ਜਮਨਾ ਪਰ ਇਲਾਨ ਦੀ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਲਿਖਤ]।

ਵੇਹਰਾ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਤੁਰਕਤਿ ਮਹਾਂ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਮਤਿਮੰਦ। ਨਾਸ਼ ਕਰਜੈ
ਚਹਿ ਰਾਜ ਕੋ ਹਤਸਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਿਲੀਦ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰ
ਕੈਦ ਮਝਾਰਾ। ਕਰਹਿ ਬਿਲਾਸ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ। ਹੋਵਹਿ ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ
ਬਹੁ ਤਕਰਾਈ। ਸਾਧੁਧ’ ਖਰੇ ਰਹਹਿ ਦਰ ਥਾਂਈ ॥ ੨ ॥ ਰਾਤ ਦਿਵਸ
ਮਹਿ ਏਕ ਸਮਾਨਾ। ਦਿਢ ਹੁਇ ਰਾਖੈ ਦੇਖਹਿ ਥਾਨਾ। ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ
ਜਬਿਹੂ ਰਹੈ। ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮੰਜਨ ਕੋ ਚਹੈ ॥ ੩ ॥ ਉਠਿ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪਰ ਤੇ
ਤਤਕਾਲ। ਤਜਿ ਬੰਧਨ ਸਭਿ ਤਹਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ। ਤਾਰੇ ਖੁਲ੍ਹ ਕਪਾਟ ਛਟ
ਜਾਹਿ। ਤਬ ਕਾਰਾਗਿਹ ਤੇ ਨਿਕਸਾਹਿ ॥ ੪ ॥ ਬਿਰਜੇ ਰਹੈ ਤਹਿ ਪਿਖਹਿ
ਸਿਪਾਹੀ। ਜਿਸ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪਰਹਿ ਕੁਛ ਨਾਹੀ। ਮੰਦ ਮੰਦ ਜਮਨਾ
ਦਿਸਿ ਜਾਤੇ। ਤਟ ਪਰ ਖਰੇ ਹੋਇ ਪੁਨ ਨਾਤੇ’ ॥੫॥ ਮੰਦ ਮੰਦ ਨਿਸ ਮਹਿ
ਚਲਿ ਆਵੈ। ਤਿਸੀ ਗੀਤਿ ਬੰਧਨ ਪਰ ਜਾਵੈ’। ਬਿਰ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪਰ ਤੈਸੇ

‘ਉਲਟੀ। ਚੌਠ। ‘(ਇਹ) ਆਪ (ਜਿਸ) ਸਜਾ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੈ ਪਾ ਲਵੇਗਾ। ‘ਬਸਤ੍ਰ-
ਧਾਰੀ (ਸਿਪਾਹੀ)। ‘ਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ‘ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹੋਇ।ਜਥਾ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਕੀਨੋ ਸੋਇ॥੬॥ਜਥ ਕੇ ਕੈਦ ਬਿਖੈ ਗੁਰ ਆਏ।ਇਸ
 ਬਿਧਿ ਮੱਜਨ ਕਰਿ ਮਨ ਭਾਏ । ਏਕ ਦਿਵਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪਯਾਨੇ । ਪਾਵਨ
 ਜਮਨਾ ਹੋਤੁ ਸ਼ਨਾਨੇ^੧ ॥ ੭ ॥ ਦੀਰਘ ਮਹਿਜਿਦੇ^੨ ਬਿਖੈ ਮੁਲਾਨਾ॥ਸੋ ਉਠ
 ਕਰਿ ਤਿਤ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨਾ । ਜਹਾਂ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਤਿ ਗੁਨਖਾਨੀ । ਪਠਤਿ
 ਬਦਨ ਜਪੁ ਆਦਿਕ ਬਾਨੀ॥੮॥ਨਿਕਟ ਹੋਇ ਤਿਨ ਗੁਰੁ ਪਛਾਨੇ॥ਬਿਸਮਜੋ
 -ਕਿਮ ਪਗ ਬੰਧਨ* ਹਾਨੇ । ਅਸ ਨਹਿ ਹੋਇ ਚਲੇ ਇਹ ਜਾਵੈ । ਬਹੁਰ
 ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਹਾਥ ਨ ਆਵੈ॥੯॥ਗੁਰ ਹਿੰਦੁਨ ਕੋ ਸ਼ਰਾ ਮਨਾਵੈ॥ਜਿਸ ਤੇ ਦੀਨ
 ਤੁਰਕ ਬਿਰਧਾਵੈ॥ਜੇ ਅਬ ਰੋਗ ਪਾਇ ਸੁਨਾਉਂ॥ਨਰਨ ਹਕਾਰਿ ਇਸੇਗਾਹਿ-
 ਵਾਉਂ॥੧੦॥ਸਨੈ ਸਨੈ ਟੈ ਸੰਗਿ ਸਿਧਾਰੋ॥ਕਹਾਂ ਜਾਇ^੩ ਸਭਿ ਗਤੀ ਨਿਹਾਰੋ॥
 ਵਹਿਰ ਨਿਕਸਿ ਪੁਰਿ ਤੇ ਜਥ ਜਾਇ॥ਨਰਨ ਬੁਲਾਇ ਤਬੈ ਗਹਿਵਾਇ-॥
 ੧੧ ॥ ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਰਖਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਮਝਾਰੀ । ਮੰਦ ਮੰਦ ਹੋ ਚਲਨੈ
 ਪਿਛਾਰੀ । ਕਰਿ ਸ਼ਨਾਨ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਨ ਆਏ । ਕਾਰਾਗਾਹਿ ਮਹਿ ਜਥ
 ਪ੍ਰਵਿਸਾਏ॥੧੨॥ਦੇਖਤਿ ਹਟਨੈ ਮੁਲਾਨਾ ਤਹਾਂ॥ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰ ਭਈ-ਗਤਿ
 ਕਹਾਂ॥-ਚੌਕੀਦਾਰ ਮਿਲੇ ਇਨ ਸੰਗ । ਮੋਚ ਦੇਤਿ ਬੰਧਨ ਸਰਬੰਗ^੪॥੧੩॥
 ਬਹੁਰ ਜਾਇ ਬੰਧਨ ਕੋ ਧਾਰਹਿ । ਮੱਜਨ ਕਰਹਿ ਸੁਨਹਿ ਨਿਰਵਾਰਹਿ^੫ ।
 ਦਰਬ ਦਿਯੋ ਹੁਇਗੋ ਸਮੁਦਾਇ । ਜਿਸਤੇ ਨਿਸ ਮਹਿ ਇਤ ਉਤ ਜਾਇ॥
 ੧੪॥ ਨਹਿ ਆਛੀ ਇਹ ਜਾਨੀ ਪਰੈ । ਚਲਨੈ ਜਾਇਗੋ ਤੋ ਦੁਖ ਧਰੈ॥ਭੋਰ
 ਹੋਤਿ ਮੈਂ ਸ਼ਾਹੁ ਸੁਨਾਉਂ॥ਕਰਿ ਤਾਗੀਦ ਸੁਚਿਤ^੬ ਕਰਿਵਾਉਂ-॥੧੫॥ਇਮ
 ਚਿਤਵਤਿ ਚਿਤ ਬਿਖੈ ਮੁਲਾਨਾ । ਬੈਠੇ ਮਹਿਜਿਦ ਭਈ ਬਿਹਾਨਾ॥ਪਹਿਰ
 ਬਸਤ੍ਰ ਕੋ ਦੁਸ਼ਟ ਬਡੋਰਾ । ਗਮਨਨੈਂ ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਕਟ ਤਿਸ ਬੋਰਾ ॥ ੧੬ ॥
 ਨਿਸ ਕੀ ਗਾਥਾ ਬੈਠਿ ਸੁਨਾਈ॥ਗੁਰ ਹਿੰਦੁਨ ਜੋ ਕੈਦ ਕਰਾਈ । ਸੋ ਮੈਂ
 ਫਿਰਤਿ ਰਾਤ ਕੋ ਹੋਰਾ । ਏਕ-ਜਾਮ ਹੋਤੀ ਤਿਸ ਬੋਰਾ^੭ ॥ ੧੭ ॥ ਬੰਧਨ
 ਅੰਗ ਬਿਖੈ ਤਿਸ ਨਾਂਹੀ॥ਕਰਤਿ ਗੁਸਲ ਜਮਨਾ ਜਲ ਮਾਂਹੀ । ਮੈਂ ਦੇਖਤਿ
 ਗਮਨਨੈਂ ਤਿਸ ਪਾਛੇ । ਕਰਿ ਮੱਜਨ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਆਛੇ ॥ ੧੮ ॥ ਕਾਰਾ-

^੧ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ । ^੨ਵਡੀ ਮਸੀਤ । ^੩ਕਿਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ^੪ਕੀ ਗਤੀ ਹੈ । ^੫ਸਾਰੇ (ਅ) ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ । ^੬ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਸੁਣਕੇ (ਚੌਕੀਦਾਰ) ਬੰਧਨ ਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ^੭ਹੁਸ਼ਿਆਰ । ^੮ਸਵੇਰ ਹੋ ਗਈ । ^੯ਇਕ ਪਹਿਰ ਰਹਿੰਦੀ ਸੌ ਰਾਤ ਤਦੋਂ । *ਪਾ:-ਪਰਬੰਧਨ ।

ਗਹਿ ਪੁਨ ਜਾਇ ਪਵੇਸ਼ਾ॥ ਮੈਂ ਹਟਿ ਆਇ ਬਿਲੋਕਿ ਅਸੇਸ਼ਾ॥ ਚੌਕੀ ਦਾਰਨਿ
 ਕੈ ਧਨ ਦੀਨਿ । ਜਿਨਹੁ ਸੁਚੇਤੀ^੧ ਨਾਹਿ ਨ ਕੀਨਿ ॥ ੧੯ ॥ ਨਿਕਸ
 ਜਾਇਗੇ ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਂਹੀ । ਇਸ ਬਿਧਿ ਰਾਖੀ ਕਰਹਿ ਜਿ ਨਾਂਹੀ । ਬਿਨ
 ਸੰਕਟ ਦੀਨੇ ਗੁਰ ਹੀਂਦੁ । ਨਹਿ ਧਾਰਹਿਗੇ ਸ਼ਰਾ ਬਿਲੰਦੂ ॥ ੨੦ ॥ ਅਤਿਸ਼ੈ
 ਦੁਖੀ ਹੋਇ ਬਿਨ ਬਸ ਤੇ^੨ । ਤੋ ਇਹ ਪਰਹਿ ਸ਼ਰਾ ਕੈ ਰਸਤੇ^੩ । ਸੁਨਿ
 ਨੁਰੰਗ ਬਿਸਮਯੋ ਮਤਿ ਮੰਦ । ਚੌਕੀਦਾਰ ਬੁਲਾਏ ਬੰਦ ॥ ੨੧ ॥ ਕਹਤਿ
 ਭਯੋ 'ਕੜਾ ਕਹੈ ਮੁਲਾਨਾ ? । ਕੜੇਂ ਨ ਰਹਤਿ ਹੈ ਕੈ ਸਵਧਾਨਾ । ਬੰਧਨ
 ਤਜਿ ਸ਼ਨਾਨ ਹਿਤ ਜਾਵਤਿ॥ ਮਿਲੇ ਤਾਂਹਿ ਸੋ, ਕੜੇਂ ਨ ਹਟਾਵਤਿ^੪ ॥ ੨੨ ॥
 ਤਬ ਕਰ ਜੋਰਿ ਸਿਪਾਹੀ ਕਹੈ 'ਭਿਰੋ ਕਿਵਾਰ ਸੁ ਤਾਰੇ ਰਹੈ । ਸਾਧੁ ਠਾਂਢੇ
 ਦਾਰ ਅਗਾਰੀ । ਤਕਰਾਈ ਨਿਸ ਦਿਨ ਕਰਿ ਭਾਰੀ ॥ ੨੩ ॥ ਬਿਨ
 ਨਿੰਦਾ ਤੇ ਦੇਖਤਿ ਭਲੇ । ਏਕ ਹਟਹਿ ਦੂਸਰ ਕਰਿ ਖਲੇ । ਜੇ ਅਜਮਤਿ
 ਕਰਿ ਗੁਰ ਚਲਿ ਜਾਵੈ । ਕਰਿ ਸ਼ਨਾਨ ਕਾਰਾਗੁਹਿ ਆਵੈ ॥ ੨੪ ॥ ਕਹਾਂ
 ਦੇਸ ਤੋ ਹਮਰੇ ਮਾਂਹੀ । ਨੇਤ੍ਰਨ ਤੇ ਨ ਬਿਲੋਕੜੇ ਜਾਹੀ । ਪ੍ਰਥਮ ਆਪ ਨੇ
 ਨਿਰਨੈ ਕੀਨਿ । ਘਰਿ ਸਿੱਖਸਨਿ ਕੇ ਭੋਜਨ ਲੀਨਿ^੫ ॥ ੨੫ ॥ ਸੁਨਿ ਮੁੱਲਾਂ
 ਕਹਿ 'ਅਜਮਤ ਕਹਾਂ । ਲੋਕਨ ਠਗਹਿ ਸਿਹਰ ਕਰਿ ਮਹਾਂ^੬ । ਬਿਰਮਾ-
 ਵਤਿ ਕੁਛ ਕਰਿ ਦਿਖਰਾਵੈ । ਦਰਬ ਆਇ ਸਿਖ ਬੰਦ ਚਢਾਵੈ ॥ ੨੬ ॥
 ਪਾਵਹਿ ਜਬਹਿ ਸਜਾਇ ਕਠੌਰ । ਹੁਇ ਨਿਰਾਸ ਕੁਛ ਚਲਹਿ ਨ ਜੋਰ ।
 ਸ਼ਰਾ ਮਾਨਿ ਲੇ ਹੈ ਤਤਕਾਲਾ॥ ਬਧਹਿ ਦੀਨ ਜਗ ਤਬਹਿ ਸੁਖਾਲਾ॥ ੨੭ ॥
 ਬਿਨਾ ਤ੍ਰਾਸ ਤੇ ਮਾਨਹਿ ਨਾਂਹੀ । ਸਾਹਸ ਅਧਿਕ ਧਰੜੇ^੭ ਓਰ ਮਾਂਹੀ ।
 ਮਿਹਰਵਾਨਗੀ ਆਪ ਕਰੀਤੇ । ਬਡ ਮਰਾਤਬਾ ਦੇਨਿ ਕਰੀਤੇ ॥ ੨੮ ॥
 ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਰਾਖਹੁ ਤਕਰਾਈ । ਛਲ ਬਲ ਕਰੇ ਨਿਕਸ ਨਹਿ ਜਾਈ^੮ ;
 ਸੁਨਿ ਕੈ ਸ਼ਾਹੁ ਕਹੜੇ ਤਿਨ ਸਾਥ । 'ਠਾਂਢੇ ਰਹਹੁ ਸ਼ਸਤੁ ਗਹਿ ਹਾਥ ॥
 ੨੯ ॥ ਦੇਖਤਿ ਰਹੇ ਨ ਆਲਸ ਕਰੀਅਹਿ । ਕੇ ਢਿਗ ਜਾਇ ਨ, ਸਕਲ
 ਨਿਵਰੀਅਹਿ^੯ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਨਹਿ ਪਹੁੰਚਨਿ ਦੀਜੈ॥ ਅਬ ਕੇ ਤ੍ਰਾਸ ਅਧਿਕ
 ਤਹਿ ਕੀਜੈ' ॥ ੩੦ ॥ ਇਮ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਮੂਰਖ ਮਹਾਂ । ਅਪਨੇ ਚਾਕਰਾਨ

^੧ਤਕੜਾਈ । ^੨ਲਾਚਾਰ ਹੋਕੇ । ^੩(ਬਾਹਰ ਜਾਣੋਂ ਕਿਉਂ)ਨਹੀਂ ਹਟਾਂਵਦੇ । ^੪ਬਹੁਤਾ ਜਾਦੂ ਕਰਕੇ।

^੫ਹਠ ਬਹੁਤਾ ਧਾਰਿਆ ਹੈ । ^੬ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿਓ ।

ਸਨ ਕਹਾ। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਡਰ ਧਰਿ ਉਰ ਮਹਿ ਭਾਰੀ। ਕਰਿ ਸਲਾਮ ਕੋ ਸ਼ਾਹੁ
ਅਗਾਰੀ ॥੩੧॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਢਿਗ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਏ। ਬੈਠੇ ਜਹਾਂ ਅਨੰਦ
ਉਪਾਏ। ਇਕ ਰਸ ਹਰਖ ਸ਼ੋਗ ਬਿਨ ਸਦਾ। ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਜਦ
ਕਦਾ ॥ ੩੨ ॥ ਜਮਾਦਾਰ ਦੋਨਹੁ ਕਰ ਜੋਰਿ। ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਬਰ ਚਰਨ
ਨਿਹੋਰਿ। ਬਿਨੈ ਕੀਨਿ ਨਿਜ ਤ੍ਰਾਸ ਬਤਾਯੋ। ‘ਹਮ ਕੋ ਅਬਹਿ ਸ਼ਾਹੁ
ਬੁਲਵਾਯੋ ॥੩੩॥ ਕਹੇ ਸੁ-ਜਮਨਾ ਜਲ ਮਹਿ ਜਾਇ। ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ ਰਹੇ
ਅਨਾਇ’। ਸੰਗ ਨਹੀ ਨਰ, ਏਕਲ ਫਿਰੈ-। ਯਾਤੇ ਹਮ ਕੋ ਤਾੜਨ ਕਰੈ ॥
੩੪॥ ਹਮ ਤੋ ਦੀਨਾ ਆਪ ਕੇ ਆਗੇ। ਤੁਰਕੇਸੁਰ ਕੇ ਚਾਕਰ ਲਾਗੇ। ਰੋਕੇ
ਰਕਹੁ ਨ ਕਿਸ ਤੇ ਆਪ। ਸਾਚੈ ਕਰਹੁ ਕਹਹੁ ਬਰ ਸਾਪਾ ॥੩੫॥ ਹਮ ਪਰ
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਨਿਤ ਐਸੇ। ਤੁਰਕੇਸੁਰ ਤੇ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਜੈਸੇ’। ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ
ਧੀਰਜ ਪਰਵਾਈ। ‘ਨਹੀਂ ਤ੍ਰਾਸ ਕੀਜੈ ਚਿਤ ਰਾਈ’ ॥੩੬॥ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਾਨਿ
ਤੋਹਿ ਕੋ ਕਹਯੋ। ਕਾਰਾਗਹਿ ਆਪੇ ਹਮ ਲਹਯੋ। ਨਾਹਿ ਤ ਚਲੇ ਜਾਤਿ
ਕਿਸ ਦੇਸ। ਖੋਜੇ ਪਾਵਤਿ ਨਹੀ ਅਸੇਸ’ ॥ ੩੭ ॥ ਅਪਨ ਚਾਕਰੀ ਮਹਿ
ਸਵਧਾਨ। ਰਹੁ ਠਾਂਢੇ ਹੁਇ ਆਯੁਪ ਪਾਨ। ਜਾਨੈ ਹੁਤੇ, ਨ ਬੀਧੇ ਜਾਤਿ’।
ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਨਹਿ ਕੀਜੈ ਭੁਭਿ ॥ ੩੮ ॥ ਭੇਤ ਹਮਾਰੇ ਕਹਹੁ ਨ ਕਾਹੂ।
ਰਹੇ ਸੁਚੇਤ ਬੈਠ ਕਰਿ ਪਾਹੂ’। ਇਮ ਸੁਨਿ ਜਮਾਦਾਰ ਹਰਖਾਯੋ। ਗੁਰ
ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਸਭਿ ਤ੍ਰਾਸ ਗਵਾਯੋ ॥ ੩੯ ॥ ਕੋਸ਼ਠ ਅੰਤਰ ਰਹਹਿ ਉਦਾਰ।
ਕਰਹਿ ਅਸੰਜਤਿ ਵਹਿਰ ਕਿਵਾਰ। ਤਾਰਾ ਮਾਰਿ ਕਰਹਿ ਤਕਰਾਈ। ਖਰੋ
ਸਿਪਾਹੀ ਰਹੈ ਸਦਾਈ ॥ ੪੦॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ
‘ਸ਼ਨਾਨ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੀ ਨਾਮ ਤੀਨ ਪੰਚਮਤਿ ਅੰਸੂ ॥ ੫੩ ॥

੫੪. [ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਦਾ ਚੀਰਿਆ ਜਣਾ]।

ਦੇਹਗ ॥ ਸਿਖ ਕੋਟਨ ਕੀ ਕੈਦ ਕੋ ਇਕ ਬਚ ਕਰੇ ਖਲਾਸ’। ਸੋ ਤੁਰਕੇਸੁਰ
ਕੈਦ ਮਹਿ! ਪਰਖਹੁ ਗੁਰੂ ਬਿਲਾਸ’ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਮੂਢ ਨੁਰੰਗੇ ਇਕ
ਦਿਨ ਮਾਂਹੀ। ਗੁਰ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਚਿਤਵਯੋ, ਮਤਿ ਨਾਂਹੀ’।—ਆਇ ਸ਼ਰਾ ਮਹਿ
‘ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।’ ਗਰੀਬ। ‘ਜੇ ਸੁਪ ਤੇ ਵਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਸਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।’ ‘ਰਾਈ
ਜਿੰਨਾ ਵੀ।’ ‘ਸਾਰੇ (ਜਗਤ ਵਿਚ ਵੀ)।’ ‘ਜੇ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ (ਕੈਦ ਵਿਚ) ਬੱਧੇ ਨਹੀਂ
ਸੀ ਜਾਂਦੇ।’ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਇਕ ਬਚਨ ਛੁਡਾ ਦੇਵੇ। (ਉਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ) ਕੈਦ ਵਿਚ ਅਉਣਾ
ਇਹ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਕੋਤਕ ਪਛਾਣੋ। ‘ਜਿਸ ਮੂਰਖ ਨੁਰੰਗੇ ਨੂੰ ਮਤਿ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ
ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਚਿਤਵਿਆ।’

ਅਬਹਿ ਸੁਖਾਲਾ । ਅਜਮਤ ਕਿਧੋਂ ਦਿਖਾਇ ਬਿਸਾਲਾ—॥ ੨ ॥ ਇਕ ਮੁੱਲਾਂ
ਕਹੁ ਨਿਕਟ ਹਕਾਰਾ।ਨਿਜ ਆਸੈ ਤਿਸ ਪਾਸ ਉਚਾਰਾ।^੧ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੋ ਗੁਰ
ਕੈਦ ਮਝਾਰੀ । ਸਮਝਾਵਹੁ ਇਮ ਕਰਹੁ ਉਚਾਰੀ॥੩॥—ਕਰਮਾਤ ਅਪਨੀ
ਦਿਖਰਾਵਉ।ਨਾਂਹਿ ਤ ਸ਼ਰਾ ਬਿਖੈ ਤੁਮ ਆਵਉ—^੨ਸੁਨਤ ਸ਼ਾਹਿ ਤੋ ਆਸੈ
ਉਰਕਾ । ਨਹੀਂ ਮਹਾਤਮ ਜਾਨਹਿ ਗੁਰਕਾ॥੪॥ਜਿਸ ਬਲ ਹੁਤੇ ਸੁ ਆਇ
ਮੁਲਾਨਾ । ਕਹਯੋ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਸਕਲ ਬਖਾਨਾ । ‘ਹਜ਼ਰਤ ਨੇ ਭੇਜਯੋ ਤੁਮ
ਤੀਰ । ਭਨਯੋ—ਜਿ ਅਹੋ ਹਿੰਦ ਕੋ ਪੀਰ’ ॥ ੫ ॥ ਲਾਖਹੁ ਸਿਖ ਕਹਾਇ
ਤੁਮਾਰੇ।ਸਭਿ ਮਾਨਹਿ ਕਰਿ ਭਾਉ ਉਦਾਰੇ।ਧਨ ਆਦਿਕ ਵਸਤੂ ਅਰਪੰਤੋ।
ਬੈਠਹੁ ਤੁਮ ਬਨ ਗੁਰੂ ਮਹੀਤੇ ॥ ੬ ॥ ਅਜਮਤ ਧਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਕਹਾਵਹੁ।
ਸੋ ਹਜ਼ਰਤ ਕੋ ਤੁਮ ਦਿਖਰਾਵਹੁ । ਜਿਮ ਭਾਖਹਿ ਤਿਮ ਕੀਜਹਿ ਆਪੂ ।
ਲਖਹਿ ਤੁਹਾਰੋ ਬਡ ਪਰਤਾਪੂ ॥ ੭ ॥ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੋ ਰੂਪ।ਤੁਮ
ਕੋ ਜਾਨਹਿ ਵਲੀ ਅਨੂਪ । ਮਾਨਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਦਰਬ ਕੋ ਦੈ ਹੈ । ਸਭਿ ਤੋ ਬਡ
ਸਨਮਾਨ ਬਧੈ ਹੈ ॥੮॥ ਰਾਮਰਾਇ ਜਿਮ ਰਸ^੩ ਹੈ ਰਾਖਾ । ਕਰਤਿ ਸੁ ਰਹਯੋ
ਸ਼ਾਹੁ ਜਿਮ ਭਾਖਾ । ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਸੋਂ ਤਿਸ ਬਨਿ ਆਈ । ਸਰਬ ਰੀਤ ਕੀ
ਲਹੀ ਬਡਾਈ ॥੯॥ ਤਬਾ ਤੁਮਾਰੋ ਆਦਰ ਹੋਇ । ਮਾਨਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਮਹਿ^੪
ਸਭਿ ਕੋਇ।ਜੇ ਅਜਮਤ ਕਹੁ ਧਾਰਤਿ ਨਾਂਹੀ।ਆਵਹੁ ਆਪ ਸ਼ਰਾ ਕੋ ਮਾਂਹੀ
॥ ੧੦ ॥ ਦਰਬ ਗਾਮ ਤੇ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ । ਕਹਿ ਕਹਿ ਪੁਰਵਹੁ ਅਪਨੋ
ਸ਼ਾਰਥ । ਸਭਿਨਿ ਮੈਗ ਹੋਵਹੁ ਇਕ ਰੰਗ^੫ । ਦੇ ਮਹਾਤਬਾ ਤੁਮਹਿ ਉਤੰਗ^੬
॥ ੧੧ ॥ ਦੋਨਹੁ ਮੈਂ ਇਕ ਲੀਜਹਿ ਮਾਨ । ਮੁਸਕਲ ਸਕਲੀ ਬਨਹਿ
ਅਸਾਨ^੭ । ਮਾਲਿਕ ਮੁਲਖਨ ਬਲੀ ਬਿਲੰਦ । ਕਹੈ ਸੁ ਮਾਨਹੁ ਰਹਹੁ
ਅਨੰਦ^੮ ॥ ੧੨ ॥ ਸੁਨਤਿ ਮੁਲਾਨੇ ਤੋ ਬਚ ਅਸੇ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ
ਹਸੇ । ‘ਤੁਮਹਿ ਸਲਤਨਤ’ ਦਈ ਖੁਦਾਇ । ਖਲਕ ਅਦਲ ਹਿਤ ਤਖਤ
ਬਿਠਾਇ ॥੧੩॥ ਜੋ ਤੁਮ ਕਰਿ ਹਹੁ ਖਲਕਤ ਅਦਲ^੯ । ਪਾਵਹੁਗੇ ਖੁਦਾਇ
ਤੇ ਫਜ਼ਲ^{੧੦} । ਹੋਇ ਬਿਅਦਲੀ ਤੋ ਪਛੁਤਾਵਹੁ । ਸਰਬ ਰਾਜ ਐਸ਼ੁਰਜ
ਗਵਾਵਹੁ ॥ ੧੪ ॥ ਕਰਮਾਤ ਕੋ ਨਾਮ ਕਹਿਰ ਹੈ।ਕਰਹਿ ਨ ਸੰਤ, ਸਮਾਨ

^੧ਜੇ (ਆਪ) ਹਿੰਦੁਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਹੋ । ^੨ਮੇਲ, ਭਾਵ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ^੩ਨਿਵਣਗੇ । ^੪ਭਾਵ
ਮਿਲ ਜਾਓ । ^੫ਉੱਚਾ । ^੬ਸਾਰੀ ਕਠਨਤਾ ਸੁਖੈਨ ਹੋ ਜਾਸੀ । ^੭ਪਾਤਸ਼ਾਹਤ । ^੮ਪਰਜਾ
ਦਾ ਇਨਸਾਫ । ^੯ਮੇਹਰ ।

ਸਿਹਰ ਹੈ । ਕਰਿ ਅਜਮਤ ਦਿਖਰਾਇ ਉਦਾਰਾ । ਗੁਨਹਗਾਰ ਦਰਗਾਹ
 ਮਝਾਰਾ ॥੧੫॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਧਰਮ ਸਭਿਨਿ ਕਹੁ ਪਸਾਰੈ । ਜੋ ਜਿਸ ਧਾਰਤਿ
 ਸੇ ਤਿਸ ਤਾਰੈ । ਹਮ ਤੋ ਦੋਨਹੁ ਬਾਤ ਨ ਮਾਨਹਿ । ਕਰਹਿ ਸਾਹੁ ਜੈਸੇ
 ਮਨ ਜਾਨਹਿ ॥ ੧੬ ॥ ਨਿੰਮ੍ਰਿ ਭੂਤ ਜਬ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨਾ ਮਤੀਦਾਸ ਨਿਜ
 ਗੁਰੁ ਦਿਵਾਨ । ਚਿਰਕਾਲ ਕੋ ਗੁਰੁ ਵਿਗ ਰਹੈ । ਸੁਨਿ ਅਸ ਬਾਕ ਨ ਮਨ
 ਮਹਿ ਸਹੈ ॥ ੧੭ ॥ ਤਪ ਕੋ ਬਲ ਗੁਰੁ ਸੇਵਾ ਠਾਨੀ । ਨਹੀਂ ਸਮਾਵਹਿ
 ਸ਼ਕਤਿ ਮਹਾਨੀ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਰੁ ਮੁੱਲਾ ਸੁਨਤਿ । ਮਤੀਦਾਸ ਰਿਸ ਕੋ
 ਧਰਿ ਭਨਤਿ ॥੧੮॥ ਨਿਰਬਲ ਸਮ ਏਲਹੁ ਤੁਮ ਕੈਸੇ । ਨਹੀਂ ਭਾਵਤੇ ਮੁਖ
 ਬਚ ਐਸੇ । ਸਭਿ ਗੁਰੁਅਨ ਕੀ ਜੋਤਿ ਉਦਾਰਾ । ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਆਪ
 ਮਝਾਰਾ ॥ ੧੯ ॥ ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਨਿਸ਼ਠੁਰਤਾ ਖੋਟੀ । ਅਪਨਿ ਸ਼ਕਤਿ ਤੇ
 ਕਰਹੁ ਨ ਹੋਟੀ ॥ ਪਰੇ ਕੈਦ ਮਹਿ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰਹੁ । ਅਪਨੋ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਮ ਨਹੀਂ
 ਸੰਭਾਰਹੁ ॥੨੦॥ ਆਠਹੁ ਗੁਰੁ ਕੋ ਸੁਜਸੁ ਬਡੋਰਾਲਾ ਕਜੈ ਕਰਤਿ ਆਪ
 ਇਸ ਬੇਰਾ । ਅਪਰ ਨਰਨ ਸਮ ਹੈ ਤੁਮ ਬੈਸੇ । ਲਖਹਿ ਅਬਲ ਅਪਜਸ
 ਜਗ ਤੈਸੇ ॥ ੨੧ ॥ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਸੰਤਨ ਕੋ ਦੇਖੀ । ਇਸ ਕੋ ਮਿਲਜੇ ਨ ਕੋ
 ਜਨ ਰੋਖੀ ॥ ਜੇ ਅਬ ਰਾਵਰਿ ਆਗਸਾ ਪਾਵੈ । ਐਸੀ ਕਰਮਾਤ ਦਿਖਰਾਵੈ ।
 ॥੨੨॥ ਜਿਤਿਕ ਮੁਹੀਮਦ ਉਮਤ ਸਾਰੀ । ਸਭਿ ਕੋ ਸਿਰ ਫੂਟਹਿ ਇਕ ਬਾਰੀ ।
 ਮਾਂਗਹਿ ਕਹਿਰ, ਕਹਿਰ ਦਿਖਰਾਉਂ । ਨਾਸ ਕਰੈ ਇਨ ਸਫਾ ਉਠਾਉਂ
 ॥ ੨੩ ॥ ਰਾਉ ਰੀਕ ਹੁਇ ਦੁਸ਼ਟ ਨ ਢੇਰਾ । ਚਿਤਵਹਿ ਬੁਰਾ ਨ ਸੰਤਨ
 ਕੇਰਾ । ਜੇ ਸਭਿ ਕੀ ਆਗਸਾ ਦਿਹੁ ਨਾਂਹੀ । ਬਿੰਦ ਜਮਨ ਰਾਖਨਿ ਚਿਤ
 ਚਾਹੀ ॥ ੨੪ ॥ ਪੁਰਖਾਧਮ ਸੰਤਨ ਦੁਖਦਾਈ । ਰਾਜ ਸਹਿਤ ਇਸ ਦਸੈ
 ਬਿਨਸਾਈ । ਮਤੀ ਦਾਸ ਕੀ ਸੁਨਿ ਅਸ ਬਾਨੀ । ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰ ਕੀਨਿ
 ਗੁਨਖਾਨੀ ॥੨੫॥ ਸ਼ਕਤਿਧਰਹਿ ਉਰ ਜਰੀ ਨ ਜਾਇਹਮਰੇ ਆਸੈ ਨਹੀਂ
 ਲਖਾਇ । ਬ੍ਰਹਮ ਰਸਾਨ ਮਹਿ ਅਬ ਲਗਿ ਕਾਰਾ । ਲਖਜੇ ਨ ਸਭਿ ਜਗ
 ਏਕੋ ਸਾਰਾ ॥ ੨੬ ॥ ਕੋ ਮਾਰਤਿ ਮਰਤਾ ਹੈ ਕੌਨ । ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅਦੈ ਸਭਿ

‘ਜਾਦੂ ਦੇ ਸਮਾਨ (ਜਾਣਦੇ ਹਨ) ਸੰਤ । ‘ਉਹੀ (ਧਰਮ) ਤਿਸ (ਪੁਰਸ਼) ਨੂੰ ਤਾਰਦਾ ਹੈ ।
 ‘ਸਾਹ ਜਿਵੇਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਰੇ । ‘ਕਠੋਰਤਾਈ । ‘ਹਟਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ । ‘ਕੋਈ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲਾ
 ਜਨ, ਭਾਵ ਕੋਈ ਮੂੰਹ ਭੰਨਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ । ‘ਰਾਜਾ ਕਿ ਕੰਗਾਲ ਢੇਰ ਦੁਸ਼ਟ
 (ਕੁਈ) ਹੋਵੇ ਹੀ ਨਾ । ‘ਸਾਰੇ ਤੁਰਕ । ‘ਪੁਰਖ ਅਧਮ=ਨੀਚ ਪੁਰਖ ।

ਭੋਨ^੧। ਬਿਨ ਇਮ ਜਾਨੇ ਚਾਹਤਿ ਕਰਜੋ। ਸੇਵਾ ਤਪ ਤੇਜਹਿ ਬਡ ਧਰਜੇ ॥
 ੨੭॥ ਬ੍ਰਹਮ ਰਸਾਨ ਬਿਨ ਉਰ ਹੀਕਾਰੋ। ਮਿਟੈ ਨ ਕੀਨੇ ਜਤਨ ਹਜ਼ਾਰੋ।
 ‘ਅਹੀ’ ਚੋਰ ਭਗਤੀ ਧਨ ਲੂਟੇ। ਬ੍ਰਹਮ ਰਸਾਨ ਕੇ ਬਲ ਕਰਿ ਛੂਟੇ^੨ ॥੨੮॥
 ਅਸ ਨਹਿ ਹੋਇ ਕ੍ਰੋਧ ਕੋ ਧਾਰਿ। ਕਰਿ ਅਜਮਤ ਗਨ ਦੇਹਿ ਸੰਘਾਰ। ਇਸ
 ਤੇ ਸ਼ਕਤਿ ਨਿਕਾਸੀ ਚਹੀਅਹਿ। ਵੇਰ ਨ ਬੋਲਹਿ, ਚਿੰਤ ਨ ਲਹੀਅਹਿ^੩—
 ॥੨੯॥ ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਨੋ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰਾ। ਮਤੀ ਦਾਸ ਕੋ ਪਾਸ ਹਕਾਰਾ।
 ‘ਤੂੰ ਮਮ ਮਿੱਤ੍ਰ ਸਹਾਇਕ ਭਾਰੀ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਬ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ ॥
 ੩੦ ॥ ਸੋ ਕਰਿ ਸਕਹਿ, ਕੂਰ ਇਹ ਨਾਂਹੀ। ਸਰਬ ਸੰਘਾਰਹਿ ਇਕ ਛਿਨ
 ਮਾਂਹੀ। ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਬਾਕ ਅਸ ਕਹਜੋ। ਭਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮੈਂ ਹਿਤ ਨਿਜ ਲਹਜੋ॥
 ੩੧॥ ਅਬ ਇਹ ਇੱਛਾ ਸੀਖ ਹਮਾਰੀ। ਨਮੋ ਕਰਹੁ ਕਰਤਾਰ ਅਗਾਰੀ^੪।
 ਮਤੀਦਾਸ ਸੁਨਿ ਕੈ ਇਮ ਕਰਨਨ^੫। ਕਰੀ ਬੈਦਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਨਨ॥
 ੩੨॥ ਤਤਛਿਨ ਸ਼ਕਤੀ ਐਂਚਨ ਕੀਨਿ। ਪਾਇ ਜਾਰ^੬ ਜਜੋਂ ਜਲ ਤੇ ਮੀਨ।
 ਬਿਕਸਤਿ ਮੁਖ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹਜੋ। ‘ਅਬ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਜਥਾ ਚਿਤ
 ਚਹਜੋ’ ॥੩੩॥ ਮਤੀਦਾਸ ਤਬ ਰਹਜੋ ਬਿਚਾਰਿ। ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਦੇਖੀ ਅਪਨਿ
 ਮਝਾਰ।—ਤਪ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸੰਚਨ ਕੀਨਿ। ਅਬ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨੋ ਐਂਚ ਸੁਲੀਨਿ
 —॥ ੩੪ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕੀਨਸਿ ਅਰਦਾਸ। ‘ਅਬ ਤੇ ਰਹਜੋ ਨ ਕੁਛ ਮੁਝ
 ਪਾਸ। ਆਪ ਚਹਹੁ ਤੁਮ ਤੈਸੇ ਕਰੋ। ਭਰੇ ਸਖਨ ਕਰਿ ਸਖਨੇ ਭਰੋ॥੩੫॥
 ਬਿਨ ਮਰਜੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਹਜੋ। ਹਰੀ ਸ਼ਕਤਿ, ਮੈਂ ਇਹ ਫਲ ਲਹਜੋ।
 ਛਿਮਾ ਕਰਹੁ ਬਖਸ਼ਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਮੋਹੀ॥ ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸ਼ਰਨਾਗਤ ਤੋਹੀ॥੩੬॥
 ਤੁਮਰੋ ਚਰਿਤ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਜਾਨਜੋ। ਪਿਖਜੋ ਅਨਾਦਰ ਸੰਕਟ ਮਾਨਜੋ^੭। ਹੋਰਿ
 ਲੋਕ ਅਪਜਸੁ ਕੋ ਕਰੈਂ। ਸ਼ਕਤਿ ਹੀਨ ਜਾਨਤਿ ਸਿਖ ਫਿਰੈਂ^੮॥੩੭॥ ਇਹ
 ਗਤਿ ਮੋਤੇ ਜਰੀ ਨ ਜਾਇ। ਕਸਾ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਦੇਉਂ ਖਪਾਇ^੯। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ
 ਬਿਕਸੇ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। ‘ਮਤੀਦਾਸ ਮੋਹਿ ਪ੍ਰਿਯ ਮਹਾਨਾ ॥ ੩੮ ॥ ਤਉ
 ਸੁਨਹੁ ਇਹ ਗੁਹਜ ਕਹਾਨੀ॥ ਮੋ ਬਿਨ ਦੂਸਰ ਕੋ ਨਹਿ ਜਾਨੀ॥ ਮਸ਼ਟ ਭਾਂਗ

^੧ਸਾਰੇ ਘਟਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਵਯਾਪਕ ਹੈ। (ਅ) ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਪੰਚ ਵਿਚ। (੨) ਅਹੀ ਰੂਪੀ ਚੋਰ
 ਤੋਂ ਛੁਟਦਾ ਹੈ। (੩) ਸਾਨੂੰ (੪) ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਰਹੇ। (੫) ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ। (੬) ਜਾਲ ਪਾਇਕੇ। (੭) ਆਪ ਦਾ
 ਅਨਾਦਰ ਦੇਖਕੇ ਦੁਖ ਮੰਨਿਆਂ ਸੀ। (੮) ਸ਼ਕਤੀ ਹੀਨ ਜਾਣਕੇ ਸਿਖ (ਸਰਧਾ ਤੇ) ਫਿਰ ਜਾਣਗੇ।
^੯ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਨੁਰੰਗਾ (ਮੇਰੇ ਅਗੇ) (ਬਟ) ਖਪਾ ਦੇਵਾਂ ਸ਼ੁ।

ਸ੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਲੀਨਿ* । ਰਾਜ ਹਿੰਦ ਬਾਬਰ ਕੋ ਦੀਨਿ ॥ ੩੯ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦਯੋ
ਦਾਨ ਨਹਿ ਫਿਰੈ । ਯਾਂਤੇ ਹਮ ਸਿਰ ਦੈਬ ਕਰੈ । ਸਿਰ ਦੈ ਕਰਿ ਇਨ ਕੋ
ਕਰਿ ਝੂਠੇ । ਦਈ ਵਸਤੁ ਫਿਰ ਲੇਹਿ ਸੁ ਮੂਠੇ^੧ ॥ ੪੦ ॥ ਜੇ ਹਮ ਸਿਰ ਕੋ
ਦੇਹਿ ਨ ਇਹਾਂ । ਰਹੈ ਰਾਜ ਤੁਰਕਨਿ ਘਰ ਮਹਾਂ । ਬਡ ਅਪਰਾਧ ਕਮਾ-
ਵਹਿ ਜਬੈ । ਇਨ ਕੀ ਜਰਾ ਉਖੇਰਹਿ ਤਬੈ* ॥ ੪੧ ॥ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਇਹ
ਆਛੀ ਬਾਤ । ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਹਿ ਉਰ ਤੂੰ ਪਛੁਤਾਤ । ਇਮ ਸਮਝਹੁ ਰਹੁ ਰਿਦੇ
ਅਨੇਦਾਨਹਿ ਕੋਪਹੁ ਨਹਿ ਝੁਰਹੁ ਬਿਲੇਦ^੨ ॥ ੪੨ ॥ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਭੇਦ ਚਰਨ
ਪਰ ਪਰਜੇ । ਮਤੀਦਾਸ ਉਰ ਆਨੰਦ ਭਰਜੇ । ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸੁਨੀ ਮੁਲਾਨੇ
ਹੋਰੀ । ਅਵਿਰੰਗ ਨਿਕਟ ਗਯੋ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥ ੪੩ ॥ ਭਾਖਜੋ ਸਰਬ ਬਿਤਾਂਤ
ਸ਼ਿਤਾਬ । ਮਤੀਦਾਸ ਕੋ ਸਾਲ ਜਬਾਬ । ਤਨ ਮਨ ਤੇ ਜਰ ਗਯੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ।
ਕ੍ਰੋਧ ਭਰੇ ਬੋਲਜੋ ਤੁਰਕੇਸ਼ ॥ ੪੪ ॥ ਮਤੀਦਾਸ ਕੋ ਕੀਨਿ ਬੁਲਾਵਨਿ । ਦਇ
ਤਖਤੇ ਮਹਿ ਕਰਜੋ ਬੀਧਾਵਨਿ । ਹੁਕਮ ਜਲਾਦਨਿ ਤਬਹਿ ਉਚਾਰਾ । ਲੈ
ਆਗ ਸਿਰ ਪਰ ਤਿਸ ਧਾਰਾ ॥ ੪੫ ॥ ਅਰਧੋ ਅਰਧ ਚਿਰਾਇ ਸੁ ਡਾਰਾ ।
ਪਰਜੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ ਹੈ ਦੋ ਫਾਰਾ ॥ ਦੋਨਹੂੰ ਤਨ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਪਛੈ ਹੋਰਤਿ ਸਭਿ
ਕੋ ਅਚਰਜ ਬਢੈ ॥ ੪੬ ॥ —ਹੋਇ ਦੁਖੰਡ ਨ ਜੀਵਤਿ ਕੋਈ । ਇਹ ਤੋ
ਪਠਤਿ ਜਿਯਤਿ ਜਿਮ ਹੋਈ—ਭੋਗ ਪਾਇ ਕਰਿ ਦੋਨਹੂੰ ਤਨਤੇ । ਰੁਪੁਰਿ
ਪਹੁੰਚਜੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮਨ ਤੇ ॥ ੪੭ ॥ ਉਤਮ ਗਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਾਗੁਰੁ ਚਰਿਤ੍ਰ
ਕੋ ਅਚਰਜ ਜੋਵਾ । ਮਹਾਂ ਗੰਭੀਰ ਧੀਰ ਸਮ ਧਰਨੀ । ਲਖਿ ਨ ਸਕਹਿ ਕੋ
ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਨੀ ॥ ੪੮ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦ੍ਵਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ ਮਤੀਦਾਸ^੩
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨੰਨ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਪੰਚਾਸਤਿ ਅੰਸ ॥ ੫੪ ॥

੫੫. [ਥਾਕੀ ਕੁਝ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਿਹਾਈ ਦਿੱਤੀ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਤੀਦਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਪੁਰਿ ਗਯੋ ਕੋਪ ਉਠੇ ਸਿੱਖ ਔਗਧਰਿ ਕਰਿ ਤ੍ਰਾਸ
ਬਿਸਾਲ ਕੋ ਪਿਖਿ ਕਾਰਾਗਹਿ ਠੋਰ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਨਿਸਾ ਪਰੀ ਬਡ ਭਯੋ
ਅੰਧੇਰਾ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਬੇਰਾ । ‘ਸੁਨਹੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਹਤੇ ਕੁਥਾਇ
ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਹਠ ਅਧਿਕ ਬਧਾਇ ॥ ੨ ॥ ਅਬਹਿ ਨ ਛੋਰਹਿ ਹਮ ਕੋ ਜੀ-

^੧ਲੁਟ ਲਵਾਂਗੋ॥ਮੋੜ ਲਵਾਂਗੋ॥*ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਬਾਬਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ
ਹੈ ਕਵੀ ਜੀ ਭੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਆਏ॥ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੀਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਾਲਮ ਰਾਜ ਦੀਆਂ
ਜੜ੍ਹਾਂ ਕਟਨ ਨਮਿਤ ਸੀ, ਇਹ ਸਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ । ਫਲ ਭੀ ਇਹੋ ਹੋਇਆ ।

ਵਤਿ । ਦਿਨ ਪਤਿ ਕਸ਼ਟ ਦੋਨਿ ਪਰ ਬੀਵਤਿ^੧ । ਬੰਧਨ ਪਾਇਨ ਮਹਿ
 ਪਰਵਾਏ । ਪਹਿਰੂ ਕਰਿ ਸੁਚੇਤ ਠਹਿਰਾਏ ॥੩॥ ਨਿਸ ਦਿਨ ਮਹਿਦ ਹੋਹਿ
 ਤਕਰਾਈ । ਨਹਿ ਕੈਸੇ ਅਬ ਨਿਕਸਨ ਪਾਈ^੨ । ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕਹੈ ‘ਚਹੁ
 ਜੇ ਜਾਨਾ’ ਤੋ ਅਬ ਨਿਸ ਮਹਿ ਕਰਹੁ ਪਯਾਨਾ ॥੪॥ ਕੈਦ ਤੁਰਕ ਕੀ ਤਜਿ
 ਨਿਕਸੀਜੈ । ਚਲੇ ਜਾਹੁ ਨਿਜ ਘਰ ਸੁਖ ਲੀਜੈ^੩ । ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਸਨ ਜਿਨ
 ਮਨ^੪ ਡਰ ਹੋਲੋ ਬੋਲੇ ਤਬ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਡੋਲੇ ॥੫॥ ‘ਬੰਧਨ ਪਰੇ ਅੰਗ ਮਹਿ
 ਭਾਰੇ । ਪਹਿਰੂ ਖਰੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕਰ ਧਾਰੇ’ ਅਹੈ ਅਸੰਜਤਿ ਪੌਰ ਕਿਵਾਰੇ । ਡਾਰਿ
 ਸ਼ੀਖਲਾ ਤਾਰੇ ਮਾਰੇ ॥੬॥ ਕਿਮ ਅਬ ਨਿਕਸਨਿ ਬਨਹਿ ਹਮਾਰੇ । ਮਰਥੋ
 ਹੁਇ ਹੈ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰੇ^੫ । ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਭਾਖਾ । ‘ਕਹਹੁ ਜਥਾ
 ਪੁਰੀਅਹਿ ਅਭਿਲਾਖਾ’ ॥੭॥ ਬੰਧਨ ਪਾਇਨ ਤੇ ਛੁਟ ਜੈ ਹੈਂ । ਸਗਰੇ ਪੌਰ
 ਕਿਵਾਰ ਖੁਲੈ ਹੈਂ । ਚੌਕੀਦਾਰ ਨ ਦੇਖਹਿ ਕੋਈ । ਚਲੇ ਜਾਹੁ ਜਿਸ ਇੱਛਾ
 ਹੋਈ^੬ ॥੮॥ ਗੁਰੂ ਬਦਨ^੭ ਤੇ ਨਿਕਸੇ ਬੈਨ । ਪਿਖੈ ਤਿਨਹੁ ਪਗ ਬੰਧਨ
 ਹੈ ਨ । ਤਾਰੇ ਛੁਟ ਕਰਿ ਖੁਲੇ ਕਿਵਾਰਾ ਪਰਜੈ ਪਾਹਰੂ ਨੀਂਦ ਮਝਾਰਾ ॥੯॥
 ਉਮਰੇ ਨਿਕਸਨਿ ਕੋ ਸਿਖ ਤੀਨ । ਗੁਰ ਪਗ ਪਰ ਤਬ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ ।
 ‘ਪਹੁੰਚਹਿ ਰਾਵਰਿ ਕੋ ਸੁਤ ਪਾਸ । ਕਹਾਂ ਸਿਦੋਸਾ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੧੦ ॥
 ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਗੁਨ ਖਾਨੀ । ਕਹਾਂ ਰਚਹੁ^੮ ਕੋ ਸਕਹਿ ਨ ਜਾਨੀ ।
 ਅਪਨੀ ਗਤਿ ਤੁਮ ਜਾਨਹੁ ਆਪੇ । ਹਰਖ ਨ ਸ਼ੋਕ ਚੰਦ ਭਰ ਬਯਾਪੇ ॥੧੧॥
 ਹਮ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਮੁਚਵਾਏ^੯ । ਕਿਮ ਤੁਮਰੇ ਘਰ ਭਾਖਹਿ ਜਾਏ^{੧੦} । ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਬੋਲੇ ‘ਭਾਖੇ—ਰਾਖਹੁ ਧੀਰ ਅਡੋਲੇ ॥ ੧੨ ॥ ਇਮ ਹੀ
 ਕਾਰਜ ਹੈ ਹਮ ਕਰਨਾ । ਅੰਤ ਸਮਾ ਸਬ ਹੀ ਪਰ ਬਰਨਾ । ਚੀਤਾ ਸ਼ੋਕ
 ਨ ਕੀਜਹਿ ਕੋਈ । ਕੂਰਾ ਕਰਹਿ^{੧੧} ਤੁਰਕ ਪਤਿ ਜੋਈ ॥੧੩॥ ਸਭਿ ਜਗ
 ਕੋ ਦੁਖ ਦਾਯਕ ਪਾਪੀ । ਬਿਨਸਹਿ, ਵਧਹਿ ਨ ਤੇਜ ਕਦਾਪੀ^{੧੨} । ਪੂਰਬ
 ਜਨਮ ਕਰੇ ਤਪ ਭਾਰੇ । ਕਰਹਿ ਦਗਧ ਈਧਨ ਸਮ ਸਾਰੇ—॥ ੧੪ ॥
 ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਬ ਲਖਨੌਰ । ਵਧੈ ਸਰੀਰ, ਭਯੋ ਬਲ ਠੌਰ । ਅਪਨੋ
 ਪੁਰਿ ਸੰਭਾਰਹੁ ਜਾਈ । ਨਿਭੈ ਬਸਹੁ ਤਹਿ ਚੀਤ ਨ ਕਾਈ ॥ ੧੫ ॥ ਸੁਭ

^੧(ਤੁਲਿਆ) ਹੋਇਆ ਹੈ । ^੨ਪੁਰਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇੱਛਾ । ^੩ਕੀ ਰਚਦੇ ਹੋ । ^੪ਛੁਡਾਇਆ ਹੈ ।

^੫ਅਸੀਂ ਕੂਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ^੬ਕੌਣੇ ਈ ਵਧੇਗਾ ਨਹੀਂ ਉਸਦਾ ਤੇਜ ।

^੭ਪਾ:—ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਨਿਜ ਨਿਜ ਮਨ ।

^੮ਪਾ:—ਗੁਰ ਅਧਰਨ, ਗੁਰ ਰਸਨਾ ।

ਅਨੰਦ ਪਰ ਅਧਿਕ ਬਸਾਵਹੁ । ਅਬ ਨ ਰਹਹੁ ਇਹਠਾਂ, ਚਲਿ ਜਾਵਹੁ ।
 ਇਹ ਸੰਦੇਸਾ ਭਨਹੁ ਹਮਾਰੋ—ਚਿੰਤਾ ਸ਼ੋਕ ਨ ਕਛੁ ਉਰਧਾਰੋ ॥੧੬॥ ਅੰਤ
 ਸਮਾ ਹਮਰੇ ਤਨ ਕੰਗਾਕੋਤਿਕ ਦਿਵਸ ਪਹੁੰਚੈ ਨੌਰਾ । ਆਨ ਥਾਨ ਭੀ
 ਤਜਿਥੋ ਤਨ ਕੋ । ਇਸ ਥਲ ਕਰਿ ਕੂਰਾ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ॥ ੧੭ ॥ ਇਹ
 ਕਾਰਨ ਲਖਿ ਰਹਹੁ ਨਿਚਿੰਤਾਕਸ਼ਟ ਨ ਧਾਰਹੁ ਰਿਦੈ ਕਦੰਤ—ਨਿਕਸਹੁ
 ਅਬ ਤੁਮ ਲਖਹਿ ਨ ਕੋਈ । ਸੁਨਤਿ ਸਿੱਖਸ ਤੈ ਗਮਨੇ ਸੋਈ ॥ ੧੮ ॥
 ਕਿਨਹੁ ਨ ਹੋਰੇ ਵਹਿਰ ਪਯਾਨੈ । ਹਰਖਤਿ ਹੈ ਕਰ ਛਿੱਪੁ ਸਿਧਾਨੈ ।
 ਨਿਕਸ ਗਏ ਤਾਰੇ ਪੁਨ ਭਿਰੋਪੁਥਮ ਸਮਾਨ ਸਕਲ ਕੁਛ ਕਰੇ ॥੧੯॥ ਜਨੁ
 ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਨਿਕਸਾਏਪੰਥ ਪਯਾਨਤਿ ਤੁਰਨ ਧਾਏ ਪਹੁੰਚੈ ਆਨਿ
 ਜਬਹਿ ਲਖਨੌਰ । ਦੇਖਤਿ ਗੁਰੁ ਕੁਟੰਬ ਤਿਸ ਠੌਰ ॥੨੦॥ ਤੀਨਹੁ ਬੰਦਨ
 ਕਰਿ ਫਿਗ ਬੈਸੇ । ਭਨਯੋ ਗੁਰੂ ਜਿਮ ਭਾਖਯੋ ਤੈਸੇ । ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਦੁਖ
 ਬਹੁ ਪਾਇ । ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਬੁਝਹਿ ਪਛੁਤਾਇ ॥ ੨੧ ॥ ‘ਤੁਮ ਸਮੈ ਕੜੋ
 ਨਹਿ ਨਿਕਸਤ ਆਏ । ਤੁਰਕ ਕੈਦ ਮਹਿ ਕੜੋ ਦੁਖ ਪਾਏ’ । ਸੁਨਿ
 ਤੀਨਹੁ ਸਿੱਖਸਨਿ ਸਮੁਝਾਈ । ‘ਕਹੈ ਕਿ—ਅੰਤ ਸਮਾ ਨਿਯਰਾਈ ॥੨੨॥
 ਇਹਾਂ ਤਸਾਗ ਤਨ ਕੂਰੇ ਕਰੈ । ਰਾਜ ਤੇਜ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਹਰੈ—। ਤੁਮ
 ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਜਾਨੈ ਕਹਯੋ । ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਬਸਹੁ, ਇਹੀ ਗੁਰ ਚਹਯੋ’ ॥੨੩॥
 ਸਾਸੁ ਨੁਖਾ ਦੇਨਹੁ ਦੁਖ ਪਾਵੈ ।—ਕਹਾਂ ਕਰੀ ਗਤਿ—ਸਤਿਗੁਰ ਧਰਾਵੈ ।
 ਬਾਲ ਸਰੂਪ ਕਹਯੋ ਗੁਰ ਪੂਰੇ । ‘ਹੈ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਕੋਤਿਕ ਦੂਰੇ ? ॥ ੨੪ ॥
 ਤਹਿ ਰਮਣੀਕ ਥਾਨ ਕੈ ਨਾਂਹੀ । ਸਰਿਗੁਰ ਪੁਰਿ ਬਸਾਇ ਜਿਸ ਮਾਂਹੀ ।
 ਪਹੁੰਚਨਿ ਬਸਬੈ ਆਇਸੁ ਦੀਨਿ। ਤੈ ਹਮ ਜਾਇ ਤਹਾਂ ਹਿਤ ਕੀਨਿ’ ॥੨੫॥
 ਦੇਨਹੁ ਮਾਤਨ ਸੋ ਕਹਿ ਬੈਨ’ । ‘ਮਾਨਹੁ ਬਾਕ ਚਿੰਤ ਕੋ ਹੈ ਨ । ਇਹਾਂ
 ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਦੁਰ ਹਮ ਰਹੈ । ਪਿਤ ਕੋ ਪਲਟਾ ਲੈਬੇ ਚਹੈ ॥ ੨੬ ॥ ਕਰੋ
 ਤਰਕ ਕੀ ਜਗਾਂ ਉਖਾਰਨਿ। ਮਾਰਨ ਕਰੋ ਜੰਗ ਰਚਿ ਦਾਰੁਨ। ਅਬ ਲਖ-
 ਨੌਰ ਬਿਖੈ ਨਹਿ ਬਸਨਾ। ਉਚਰੈ ਪਿਤਾ ਆਪ ਜੋ ਰਸਨਾ’ ॥ ੨੭ ॥ ਸੁਨਿ
 ਦੇ ਮਾਤਨ ਡਰ ਕੋ ਪਾਵੈ । ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿ ਸੁਤ ਕੋ ਸਮੁਝਾਵੈ । ਇਸ
 ਬਿਧਿ ਕਹਹੁ ਨ ਕਿਸੈ ਸੁਨਾਵਹੁ। ਗਹਹਿ ਨ ਆਇ, ਬਿਰਹੁ ਇਸ ਥਾਵਹੁ।

‘ਛੇਤੀ । ‘ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ । ‘ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਵਸਣੇ ਦੀ । ‘ਭਾਵ ਦਾਦੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕਹੇ ।

॥੨੮॥ ਨਹਿ ਕੇ ਜਾਨਹਿ ਬਾਸ ਕਰੰਤੋ । ਬਸਹੁ ਇਕਾਕੀ ਬਲ ਸੁਖਵੰਤੋ' ।
ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਮਾਤਨ ਕੋ ਤਬ ਕਹੈ । 'ਪਿਤ ਬਚ ਪਰ ਹਮ ਨਿਸ਼ਚਾ ਅਹੈ ॥
੨੯ ॥ ਕਹੈ ਸੁ ਹੋਇ ਭਵਿੱਖਤ ਮਾਂਹੀ । ਅਟਲ ਬਾਕ ਸੋ ਡੋਲਹਿ ਨਾਂਹੀ ।
ਕਜੋਂ ਬਿਖਾਵ ਮਹਿ ਚਿੰਤਾ ਕਰੋ । ਹੁਇ ਕੱਲਜਾਨ^੧ ਰਿਦੈ ਨਹਿ ਡਰੋ॥੩੦॥
ਸਕਲ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਉਦਾਰੇ । ਚਹੈ ਜੁ ਕਹੈ ਸੁ ਪਿਤਾ ਹਮਾਰੇ । ਆਪਹਿ
ਜਾਇ ਕੈਦ ਮਹਿ ਪਰੇ । ਆਪਹਿ ਤਨ ਤਜਿਥੇ ਉਰ ਧਰੇ ॥੩੧॥ ਸਭਿਕੇ
ਅਹੈਂ ਸਹਾਇਕ ਸੋਇ । ਤਿਨ ਹਿਤ ਜਤਨ ਕਰਹਿ ਕਸਾ ਕੋਇ । ਭੰਜਹਿ
ਰਚਹਿ ਜਗਤ ਕਹੁ ਸਾਰੇ । ਤਿਨ ਆਗੈ ਕਸਾ ਤੁਰਕ ਬਿਚਾਰੇ ॥੩੨॥ ਏਕ
ਬਾਕ ਤੇ ਨਾਸ ਕਰੰਤੋ । ਪੀਰ ਅਮੀਰ ਨਹੀਂ ਉਬਰੰਤੋ । ਤਿਨ ਹਿਤ ਚਿੰਤਾ
ਕਰਨਿ ਉਪਾਇ । ਅਹੈ ਬਾਦ ਸੋ ਨਿਸ਼ਫਲ ਜਾਇ' ॥ ੩੩ ॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ
ਬਹੁ ਕਹਿ ਸਮਝਾਈ । ਸੁਤ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕੁਛ ਧੀਰਜ ਪਾਈ । ਪਠੇ ਅਨੰਦਪੁਰ
ਕੋ ਨਰ ਫੇਗਵਾਹਿਨ ਹਿਤ ਮੰਗਵਾਵਨਿ ਕੇਰੇ' ॥ ੩੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਕਹਿ
ਤਿਹ ਸਮਝਾਯੋ । 'ਮਮ ਭ੍ਰਾਤਾ ਸੰਗ ਦੇਹੁ ਅਲਾਯੋ ।—ਏਕ ਤੁਰੰਗ ਮੇਲ ਬਡ
ਕੇਰਾ । ਲੇ ਆਵਹੁ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿ' ਬਡੇਰਾ ॥ ੩੫ ॥ ਬ੍ਰਿਖਭਨ ਜੋਰਹੁ ਸੰਦਨ
ਆਨਹੁ । ਨਰ ਬੰਦਨ ਲੇ ਕਰਿ ਪ੍ਰਸਥਾਨਹੁ—ਜਥਾ ਗੁਰਨ ਕੀ ਦਸਾ,
ਸੁਨਾਵਹੁ । ਸੁਨਿ ਚਲਿ ਪਰਹੁ ਨਹੀਂ ਬਿਲਮਾਵਹੁ' ॥ ੩੬॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ
ਦੋ ਅਪਰ ਸੰਦੇਸੇ । ਰਿਦੈ ਬਿਸੁਰਤ ਕਸਟ ਬਿਸੇਸੇ । ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ
ਚਿਤਵਤਿ ਘਨੀ ।—ਕਹਾਂ ਕਰੀ ਹੋ ਪ੍ਰਭੁ ਜਗ ਧਨੀ ।—॥੩੭॥ ਸਾਸ ਨਿਕਟ
ਦਿਗ ਤੇ ਜਲ ਛੋਰਤਿ।ਹੋਨਹਾਰ ਨਾਹਿਨ ਕੋ ਮੋਰਤਿ। ਬ੍ਰਿਧਾ ਅਧਿਕ ਸੁਤ
ਸੁਨਤਿ ਪ੍ਰਸੰਗ । ਸੰਕਟ ਦੀਰਘ ਬਸਾਪਤਿ ਅੰਗ ॥ ੩੮ ॥ ਦਿਗ ਮਸੰਦ
ਜੋਠਾ ਸਮਝਾਵੈ । 'ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰਹਿ ਜਥਾ ਉਰ ਭਾਵੈ । ਤਉ ਅੰਤ ਤਨ
ਕੋ ਨਿਜ ਜਾਨਿ । ਤੁਰਕ ਤੇਜ ਕੋ ਚਾਹਤਿ ਹਾਨ ॥ ੩੯॥ ਤੁਮ ਕਹੁ ਹੋਤਿ
ਸਨੇਹ' ਘਨੇਰੇ । ਗੁਰ ਕੇ ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਨਹਿ ਨੇਰੇ । ਤਉ ਤਿਨਹੁ ਕੇ ਨਿਤ
ਅਨੁਸਾਰੀ । ਰਹਿਬੋ ਆਛੀ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੪੦ ॥ ਤਿਨ ਸਥਾਨ ਅਬ
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ । ਪ੍ਰਿਤਪਾਰਹੁ ਸਭਿ ਦੇ ਅਹਿਲਾਦਾ । ਜਥਾ ਕਹੈ' ਕਰੀ-
ਯਹਿ ਤਿਮ ਬਾਤੀ । ਦੇਖਤਿ ਰਹੀਅਹਿ ਸੀਤਲ ਛਾਤੀ' ॥੪੧॥ ਕਬ ਕਬ
^੧ਸੁਖ ਹੋਵੇਗਾ । ^੨ਸਵਾਰੀ ਦੇ ਮੰਗਵਾਣ ਵਾਸਤੇ । ^੩ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਰਕੇ । ^੪ਮੇਹ । ^੫ਜਿਵੇਂ (ਗੁਰੂ
ਜੀ) ਕਹਿਣ ।

ਜੇਠਾ ਕਹਿ ਪਰਚਾਵੈ । ਸਕਲ ਬਿਧਿਨਿ ਕੀ ਸੇਵ ਕਮਾਵੈ । ਅਪਰ ਕਥਾ
ਲਖਨੌਰ ਜੁ ਕੀਨਿ । ਬਰਨਨ ਕਰੇਂ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਭੀਨ ॥ ੪੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ ਰਾਸੇ 'ਸਿੱਖਜਨਿ ਛੁਟਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਪੰਚ ਪੰਚਾਸਤਿ
ਅੰਸੂ ॥੫੫॥ ੫੬. [ਲਖਨੌਰ ਨਿਵਾਸ । ਛਾਹ ਭੀਖ ਦਾ ਮਿਲਨਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਬਸੇ^੧ ਜੁਗ ਮਾਤ ਜੁਤਿ ਗੁਰੂ ਇਕਾਕੀ ਹੋਇ । ਸੇਵਕ ਇਕ
ਭੀ ਸੰਗ ਨਹਿ ਤਨ ਭੀਨਹੁ^੨ ਤਹਿ ਜੋਇ ॥ ੧ ॥ ਥੋਪਈ ॥ ਜੋ ਕੁਛ ਹੋਇ
ਚਾਹਿ ਚਿਤ ਸੇਵਾ । ਜੇਠਾ ਕਰਹਿ ਜਾਨਿ ਗੁਰਦੇਵਾ । ਇਕ ਦਿਜ ਭੋਜਨ
ਆਨਿ ਬਨਾਵੈ । ਦੋਇ ਸਮੇ ਕਰਿ ਸਾਦ ਅਚਾਵੈ ॥ ੨ ॥ ਦਿਨ ਮਹਿ ਤਹਿ
ਗਨ ਬਾਲਿਕ ਮੇਲ । ਵਹਿਰ ਗ੍ਰਾਮ ਢਿਗ ਖੇਲਤਿ ਖੇਲ । ਕਿੰਦੁਕ^੩ ਡੰਡਾ^੪
ਗਹਿ ਜੁਗ ਹਾਥ । ਫੈਂਕਹਿ ਦੂਰ ਮਾਰ ਕਰਿ ਨਾਥ ॥ ੩ ॥ ਬਾਲਿਕ ਧਾਇ
ਗਹੈਂ ਤਹਿ ਗੋਰਹਿ । ਪੁਨ ਡੰਡਾ ਹਤਿ ਕਿੰਦੁਕ ਪ੍ਰੇਰਹਿ^੫ । ਕਬਹੂੰ ਬਿਛਨ
ਪਰ ਚਢਿ ਚਢਿ ਕੂਦਹਿ । ਹਾਰਹਿ ਬਾਲ ਤਾਹਿ ਦਿਗ ਮੂੰਦਹਿ^੬ ॥ ੪ ॥
ਕਬਹੂੰ ਭਾਗ ਚਲਹਿ ਕਿਹ ਆਗੇਅਪਿਕ ਭੁਮਾਵਹਿ^੭ ਹਾਥ ਨ ਲਾਗੇ। ਕਬ
ਦੁਇ ਦਿਸਿ ਬਾਲਿਕ ਸਭਿ ਹੋਇ । ਖੇਲਹਿ ਪਰੇ^੮ ਬੰਧ ਕਰਿ ਦੋਇ ॥ ੫ ॥
ਜੀਤ ਹਾਰ ਕੀ ਖੇਲ ਮਚਾਵਹਿ । ਧਾਵਹਿ ਏਕ ਓਜ ਕੋ ਲਾਵਹਿ । ਇਕ
ਐਚਹਿ ਇਕ ਛੁਟ ਕਰਿ ਜਾਵੈਂ । ਇਕ ਲਰ ਕਰਿ ਨਿਸ ਸਦਨ ਸਿਧਾਵੈਂ ॥
੬॥ ਇਕ ਕੋ ਇਕ ਖਿਝਾਇ ਕਰਿ ਰੋਕਹਿ । ਇਮ ਖੇਲਤਿ ਜੇ ਲੋਕ ਬਿਲੋ-
ਕਹਿ:-^੯ 'ਕਿਸ ਛੱਤੀ ਕੋ ਬਾਲਿਕ ਅਹੈ' । ਕਿਤਕ ਦਿਨਨ ਤੋ ਇਸ ਬਲ
ਰਹੈ' ॥੭॥ ਪਰਚੈਂ ਬਾਲਿਕ ਬੰਦ ਮਝਾਰਾ । ਮਾਤ ਹਕਾਰਹਿ ਬਾਰੀਬਾਰਾ ।
ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਇ ਅਚਾਇ ਅਹਾਰੇ । 'ਘਰ ਮਹਿ ਬਿਰਹੁ, ਨ ਫਿਰਿ ਦਿਨ
ਸਾਰੇ' ॥ ੮ ॥ ਬਰਜੇ ਰਹੈਂ ਨ, ਜਾਇ ਵਹਿਰ ਕੋ । ਬਾਲ ਬੁਲਾਵਹਿ ਖੇਲ
ਠਹਿਰਕੇ^{੧੦} । ਪ੍ਰੇਮ ਧਰਹਿ ਸਗਰੇ ਚਲਿ ਆਵਹਿ । ਕ੍ਰੀੜਾ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਮਚਾਵਹਿ ॥ ੯ ॥ ਸ਼ਾਹਿ ਭੀਖ ਜੋ ਪਟਲੇ ਗਯੋ । ਭੀਨ ਮਾਸ ਕੋ ਦਰਸਤਿ
ਭਯੋ । ਨਿਕਟ ਗ੍ਰਾਮ ਤਿਸ ਬਸਬੇ ਕੋਰਾ । ਜਹਾ ਪ੍ਰਿਥੋਦਕ^{੧੧} ਤੀਰਥ ਹੋਰਾ ॥
^੧ਪਹਿਲੇ (ਲਖਨੌਰ ਵਿਚ) ਵਸੇ । ^੨ਦੋ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ੧ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਤਿੰਨੋ ਹੀ । ^੩ਖਿਏ । ^੪ਖੁੰਡੀ ।
^੫ਰੋੜ੍ਹਦੇ ਹਨ । ^੬ਜੇਹੜਾ ਹਰ ਜਾਵੇ ਤਿਸ ਬਾਲ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਦੇ ਹਨ । ^੭ਫਿਰਾਂਵਦੇ ਹਨ ।
^੮ਕਤਾਰਾਂ । ^੯(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਕਿਸੇ ਛੱਤੀ ਦਾ ਇਹ ਬਾਲ ਹੈ । ^{੧੦}ਠਾਹਿਰ,
ਖੇਲਨ ਦੇ ਥਾਂ ਵਿਚ । (ਅ) ਠਹਿਰਾਈ ਹੋਈ ਖੇਲ ਵਾਸਤੇ । ^{੧੧}ਪ੍ਰਿਥੂਦਕ ਨਾਮੇ ਤੀਰਥ ਜਿਸਨੂੰ
ਹੁਣ ਪਹੋਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸੁਰਸੂਤੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਹੈ ।

੧੦॥ਤਹਿ ਤੋ ਤੀਨ ਕੋਸ ਤਿਸ ਜਾਨਹਿਗਾਮ ਸਿਆਣਾ ਨਾਮ ਬਖਾਨਹਿ।
 ਕਬ ਤਹਿ ਰਹੈ ਕਬਹਿ ਕੁਹੜਾਮ^੧। ਸਿਮਰਤਿ ਨਿਤ ਖੁਦਾਇ ਕੋ
 ਨਾਮ ॥੧੧॥ ਠਸਕਾ ਨਾਮ ਗਾਮ ਇਕ ਚੀਨੋ। ਕਿਸ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਨੋ ਤਿਸ
 ਦੀਨੋ। ਚਾਹਤਿ ਚਿਤ ਬਖਸ਼ਾਵਨਿ ਕਾਜ^੨।-ਜਬਹਿ ਭਵਿੱਖਜਤ ਸਿੰਘਨ
 ਰਾਜ॥੧੨॥ਨਹਿ ਛੀਨਹਿ ਸੋ ਦੇਗ ਜੁ ਮੋਰੀ-। ਇਹੀ ਕਾਮਨਾ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ
 ਲੋਰੀ। ਨਿਜ ਅਜਮਤ ਕਰਿ ਉਰ ਮਹਿ ਜਾਨੇ।-ਦੇਗ ਤੇਗ ਕੋ ਧੰਨੀ
 ਮਹਾਨੇ ॥੧੩॥ ਮਮ ਸਮੀਪ ਆਏ ਲਖਨੌਰ-। ਏਕ ਪੀਰ ਲੈ ਸੰਗੀ ਔਰ।
 ਕਹੀ ਜਾਨਿ ਕੋ ਲੀਨਿ ਬਹਾਨਾ। ਪਹੁੰਚਯੋ ਆਇ ਗੁਰੂ ਜਿਸ ਥਾਨ॥੧੪॥
 ਕਿੰਦੁਕ ਕੋ ਝੰਡਾ ਹਤਿ ਪ੍ਰੇਰਹਿੰਬਾਲਿਕ ਤੇ ਨ ਬੁਚਹਿ^੩ ਪੁਨ ਗੋਰਹਿੰਗੁਇ
 ਸਮੀਪ^੪ ਗਹਿ ਕਦਮ ਪਦਮ ਕੋ। ਸਿਜਦਾ ਕੁਨਦ ਅਨੰਦ ਸਦਮ ਕੋ^੫
 ॥ ੧੫ ॥ ਪੁਨ ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਖਰੋ ਅਗਾਰੀ। ਕਰਿ ਤਰੀਫ ਬਹੁ ਅਰਜ
 ਗੁਜਾਰੀ। 'ਪੀਨਭਾਗ ਮੈਂ ਹੋਇਸਿ ਆਜੂਦਰਸੇ ਆਨਿ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੂ'॥
 ੧੬॥ ਪਿਖਿ ਬਾਲਿਕ ਇਕਠੇ ਹੁਇ ਆਏ। ਨਿਜ ਸੰਗਨ ਜੁਤਿ ਭੇ ਸਮੁ-
 ਦਾਏ^੬। ਸ਼ਾਹੁ ਭੀਖ ਕੁਛ ਕਹਿਥੋ ਚਾਹੀ॥ਇਤ ਉਤ ਦੇਖੇ ਕਰਿ ਬਹੁਪਾਹੀ^੭॥
 ੧੭॥ਲਿਏ ਉਠਾਇ ਆਪਨੀ ਗੋਦ। ਨਜਾਰੇ ਭਯੋ ਬਿਲੀਦ ਪ੍ਰਮੋਦ। ਸਭਿ-
 ਹਿਨਿ ਕੋ ਕਹਿ 'ਠਾਂਢੇ ਫਹੀਅਹਿ। ਅਬਹਿ ਛਿੱਪੂ ਆਵਹਿ, ਬਿਰ ਰਹੀ-
 ਅਹਿ' ॥੧੮॥ ਸਭਿ ਤੇ ਦੂਰ ਖਰੇ ਤਬ ਹੋਇ। ਪਟੇ ਸੋ ਰਜ ਝਾਰਤਿ ਪਗ
 ਦੋਇ।ਬੂਝਨ ਲਗਯੋ ਸਕਲ ਹੀ ਗਾਬ।'ਦੁਸ਼ਟ ਤੁਰਕਪਤਿ ਦਿੱਲੀ ਨਾਥ ॥
 ੧੯ ॥ ਆਪ ਗਏ ਚਲਿ ਪਿਤਾ ਤੁਮਾਰੇ। ਪਰੇ ਜਾਇ ਤਿਸ ਕੈਦ ਮਝਾਰੇ।
 ਛੁਟਹਿ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂ ਗਤਿ ਹੋਇ?ਚਹੁ ਸੁ ਕਰਹੁ ਬਿਲਮ ਨਹਿ ਕੋਇ
 ॥ ੨੦ ॥ ਇਹ ਰਾਵਰਿ ਕਨਾ ਖੇਲ ਪਸਾਰਾ? ਜਾਨ ਸਕਹਿ ਨਹਿ ਜਿਹ
 ਜਗ ਸਾਰਾ^੮। ਅਜਮਤ ਜੁਤਿ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤਿਹ ਜਾਨਾ। ਮਰਮ^੯ ਥਾਤ ਕੋ ਸਕਲ
 ਬਖਾਨਾ ॥ ੨੧ ॥ 'ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਦਾਤ ਬਿਸਾਲਾ। ਬਾਬਰ ਲੀਨਿ ਸੁ
 ਪੂਰਬ ਕਾਲਾ। ਅਬ ਇਹੁ ਗਰਬ ਰਹਯੋ ਮਤਿ ਮੂਢਾ। ਸ਼ਰਾ ਚਲਾਵਨਿ

^੧(ਕਦੇ ਸਿਆਣੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਤੇ) ਕਦੇ ਕੁਹੜਾਮ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਮੀ। ^੨(ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਜੀ ਪਾਸੋਂ) ਬਖਸ਼ਾਇਆ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ^੩ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ (ਗੋਂਦਾ)। ^੪(ਪੀਰ ਨੇ) ਲੋੜੇ ਹੋਕੇ।
^੫ਅਨੰਦ ਦੇ ਘਰ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ^੬ਸੰਗੀਆਂ ਸਮੇਤ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ।
^੭ਬਹੁਤੇ (ਲੜਕੇ) ਪਾਸ (ਆਏ ਦੇਖੇ)। ^੮ਭੇਦ।

ਹਠਹਿ ਅਰੂਢਾ ॥੨੨॥ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਦੋਨ ਹੀ ਮਾਰੇ । ਪਰੰਪਰਾ ਕੋ ਧਰਮ
 ਬਿਗਾਰੇ । ਪਿਤਾ ਹਮਾਰੇ ਦੇ ਕਰਿ ਸੀਸਾਜਰਾ ਉਖਾਰਹਿ ਖਲ ਅਵਿਨੀਸ਼ਾ ॥
 ੨੩ ॥ ਨਵੋ ਪੰਥ ਹਮ ਸਾਜਨਿ ਕਰੈ । ਤੋਜ ਰਾਜ ਕੋ ਤਿਨ ਮਹੁ
 ਧਰੈ ॥ ਇਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਗਏ । ਤਨ ਕੋ ਅੰਤ ਜਾਨਿ ਨਿਜ ਲਏ ॥
 ॥ ੨੪ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ਼ਾਹੁ ਭੀਖ ਕਰ ਜੋਰੇ ॥ ਮੈਂ ਰਾਵਰਿ ਕੇ ਚਰਨ ਨਿਹੋਰੇ ॥
 ਅਚਲ ਰਹੈ ਜਗ ਟੁਕਰਾ ਮੋਰਾ । ਜਬ ਹੁਇ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਕੋ ਜੋਰਾ ॥ ੨੫ ॥
 ਰਿਦੇ ਕਾਮਨਾ ਰਹੈ ਹਮੇਸ਼ । ਪੁਰਵਹੁ ਕਰੁਨਾ ਕਰਹੁ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰ
 ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ । ‘ਚਿਰੰਕਾਲ ਰਹਿ ਦੇਗ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੨੬ ॥ ਜੋ ਤੋਰੇ
 ਟੁਕਰੇ ਕੋ ਖੇਵਹਿ । ਖੋਯੋ ਜਾਇ, ਸੁ ਨਹਿ ਥਿਰ ਹੋਵਹਿ । ਪੰਥ ਹਮਾਰੇ ਮਹਿ
 ਬਹੁ ਰਹੈ । ਅਪਨਿ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਲਹੈ ॥ ੨੭ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਭੀਖ ਸੁਨਿ
 ਹਰਖਯੋ ਘਨੇ । ਜਾਚਯੋ ਜਿਮ, ਤਿਮ ਹੀ ਸਭਿ ਬਨੇ । ਬਾਤਨ ਕਰਤਿ, ਅੰਗ
 ਤੇ ਧੂਗ ਪੌਛਤਿ ਰਹਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਭੂਰ ॥ ੨੮ ॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕੁਛ ਆਨ
 ਬਖਾਨਤਿ । ਗੋਦ ਉਠਾਏ ਤਿਤ ਕੋ ਆਨਤਿ ॥ ਰਾਬਨ ਸਾਬ ਪਲੋਸਤਿ
 ਚਰਨੇ । ਜਨ ਕੇ ਹਰਨ ਜਨਮ ਅਰ ਮਰਨੇ ॥ ੨੯ ॥ ਜਹਿ ਬਾਲਿਕ ਮਹਿ
 ਖੇਲਤਿ ਆਗੇ । ਤਿਹ ਥਾਂ ਗੋਦ ਉਤਾਰਿ ਸੁਭਾਗੇ ॥ ਕਦਮ ਪਦਮ ਕੋ
 ਸਿਜਦਾ ਕੀਨਿ । ਰਿਦੇ ਧਾਨ ਸੋਈ ਧਰਿ ਲੀਨਿ ॥ ੩੦ ॥ ਗਮਨਯੋ ਬਹੁਰ
 ਆਪਨੇ ਥਾਨ । ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਆਨੰਦ ਮਹਾਨ । ਮੀਰ ਦੀਨ ਜੋ ਪੀਰ
 ਬਿਸਾਲਾ । ਰਹਯੋ ਨਿਹਾਰਤਿ ਬਿਰ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੩੧ ॥ ਰਿਦੇ ਸਿੰਦੇਹ
 ਬਿਲੰਦ ਉਠਾਵਾ । ਕਹਾਂ ਪੀਰ ਮਤਿ ਤੇ ਬਵਰਾਵਾ ॥ ਅਸਮੰਜਸ ਅਸ ਜਿਸਨੇ
 ਕੀਨਿ । ਨਹੀਂ ਤੁਰਕ ਸਹਿ ਸਕਹਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੩੨ ॥ ਮਿਲਿ ਜਬ ਚਲਯੋ
 ਪੰਥ ਮਹਿ ਕਹਯੋ । ‘ਸੁਨਹੁ ਪੀਰ ! ਤੁਮ ਕੋ ਬਡ ਲਹਯੋ ॥ ਸਿਜਦਾ ਕਰਤਿ
 ਸਰਬ ਤੁਰਕਾਨਾ । ਜਾਨਹਿ ਅਜਮਤਵਾਨ ਮਹਾਨਾ ॥ ੩੩ ॥ ਕਹਾਂ ਕਰਯੋ
 ਅਬ ਹਿੰਦੂ ਬਾਲਿਕ । ਹੋਰਤਿ ਚਰਨ ਪਰਯੋ ਤਤਕਾਲਿਕ । ਤੁਰਕ ਜਨਮ
 ਤੁਮ ਬੈਸ ਬਡੇਰੀ । ਲਖੀ ਨ-ਮਨਤਾ ਹੈ ਬਡ ਮੇਰੀ-’ ॥ ੩੪ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਭੀਖ
 ਸੁਨਿ ਉਤਰ ਦੀਨਾ । ‘ਤੁਮਨੇ ਨਹੀਂ ਭੇਵ ਕੁਛ ਚੀਨਾ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਦੀ
 ਪਰ ਜੋਇ । ਹੁਇ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਦਰਗਹਿ ਸੋਇ ॥ ੩੫ ॥ ਜਬ ਸਭਿ ਪੀਰ
 ॥ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਤੁਰਕ ਦੋਨੋ ਹੀ । ॥ ਲਿਆਵਦਾ ਹੈ । ॥ (ਜੋ ਚਰਨ ਕਿ) ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਨਾਸ
 ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ । ॥ ਸੁਭਾਗੇ (ਭੀਖ ਸ਼ਾਹ) ਨੇ । ॥ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਡਾ ਜਾਣਦੇ ਹਨ (ਤੁਰਕ ਸਾਰੇ) ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ।

(੪੪੩੯)

ਰਾਸਿ ੧੨ । ਅੰਸੂ ੫੭.

ਪਹੁੰਚਹਿ ਜਾਇ । ਬਿਰਹਿ ਪੈਰ ਆਗੇ ਸਮੁਦਾਇ । ਤਬ ਇਹ ਉਚੇ ਬਲ
ਚਲਿਆਵੈ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਨਿਜ ਦਰਸ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ੩੬ ॥ ਜਿਸ ਨੇ ਜੋ
ਕਹਿਥੈ ਤਬ ਹੋਇ । ਇਨ ਸੋ ਕਹੈ, ਪੂਰ ਹੈ ਸੋਇ । ਨਹਿ ਖੁਦਾਇ ਕਿਨ
ਦੇਖਜੋ ਕਹਾਂ । ਇਹੀ ਰੂਪ ਕੈ ਔਰੇ ਅਹਾ* ॥ ੩੭ ॥ ਅਬ ਨਿਜ ਤਨ ਜੋ
ਧਾਰਨਿ ਕੀਨਿ।ਦਰਸੇ ਤਹਾਂ ਜਨਮ ਜਹਿ ਲੀਨਿ।ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਰਹੇ ਜਗ
ਦੋਇ । ਪਰਖੇ ਤਹਾਂ ਪਹੁੰਚਿ ਮੈਂ ਸੋਇ ॥ ੩੮ ॥ ਧਰੀ ਕਾਮਨਾ ਅਬ ਮੈਂ
ਆਇ।ਕੀਨਿ ਜਾਚਨਾ ਲੀਨਿ ਸੁ ਪਾਇਤਰਨ ਹੋਇ ਤਨ ਰਨ*ਕੋ ਕਰੈ।
ਤੇਜ ਤੁਰਕ ਗਨ ਕੋ ਸਭਿ ਹਰੈ ॥ ੩੯ ॥ ਦਿੱਲੀ ਅਰੁ ਲਵਪੁਰੀ ਮਝਾਰ ।
ਸਭਿ ਕੀ ਲੈਹੈ ਪਾਗ ਉਤਾਰ* । ਰਹਨਿ ਦੇਹਿ ਨਹਿ ਪਤਿ ਕਿਸ ਕੋਰ ।
ਕਰਹਿ ਧੂਲ ਜੋ ਸੈਲ ਉਚੇਰ* ॥ ੪੦ ॥ ਨਿਜ ਟੁਕਰਾ ਬਖਸ਼ਾਵਨਿ ਗਯੋ ।
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਮੁਹਿ ਕੋ ਬਰ ਦਯੋ* । ਮੀਰ ਦੀਨ ਕੋ ਸਰਬ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ । ਕੀਨਿ
ਸਨਾਵਨਿ ਹਰਖਤਿ ਗਾਤ* ॥ ੪੧ ॥ ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕਰਤਿ ਉਚਾਰੇ ।
ਤਿਸ ਕੋ ਗਾਮ ਸੁ ਨਿਕਟ ਹਮਾਰੇ । ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਸਿੰਘਨ ਰਾਜ ਬਡੇਰਾ ।
ਠਸਕਾ ਗਾਮ ਬੀਚ ਹਮ ਹੇਰਾ ॥ ੪੨ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਭੀਖ ਕੋ ਰਹੇ ਫਕੀਰਾ ਦੇਤਿ
ਦੇਗ ਜੋ ਆਵਹਿ ਤੀਰ । ਸਿੰਘ ਭੂਖ* ਨਹਿ ਛੀਨਜੈ ਕਾਹੂ । ਰਹਜੇ ਤਿਨਹੁ
ਢਿਗ ਸਭਿ ਕੋ ਮਾਂਹੂ* ॥ ੪੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੋ ਬੈਨ।ਜਗ ਮਹਿ
ਅਟਲ, ਮਿਟਹਿ ਕਿਮ ਹੈ ਨ । ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰੁ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ।ਬਿਘਨ
ਦੁਹੂੰ ਲੋਕਨਿ ਕੇ ਹਰੇ ॥ ੪੪ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦ੍ਵਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ
'ਸ਼ਾਹ ਭੀਖ ਮਿਲਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਖਸਟ ਪੰਚਾਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੫੬ ॥

੫੭. [ਲਖਨੌਰ ਮਿੱਠਾ ਖੂਹ ਲਵਾਯਾ । ਮਾਮਾ ਜੀ ਆਏ] ।

ਵੰਹਗਾ ॥ ਅਪਰ ਬਾਰਤਾ ਕਛੁ ਕਹੈ ਜਿਮ ਬੀਤੀ ਲਖਨੌਰ । ਬਲ ਸਰੀਰ
ਬਿੰਧਤਿ ਗੁਰੂ ਜੋ ਸਭ ਜਗ ਸਿਰਮੌਰ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਗਾਮ ਨਨੇੜੀ
ਨਿਕਟਿ ਅਹੈ ਜਿਹ । ਘੋਘਾ ਨਾਮ ਮਸੰਦ ਬਸੈ ਤਹਿ । ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਜਬ
ਤੀਰਥ ਗਏ । ਤਬ ਸੋ ਮਿਲਜੈ ਹੁਤੋ ਢਿਗ ਆਏ ॥ ੨ ॥ ਕਿਤਿਕ ਸਮੇਂ
ਰਹਿ ਸੰਗ ਗੁਜ਼ਾਰਾ । ਦਰਬ ਲੋਭ ਬਹੁ ਰਿਦੇ ਮਝਾਰਾ । ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਕੀ
ਇਕ ਦਾਸੀ । ਸੇਵਾ ਕਰਤਿ ਰਹਤਿ ਨਿਤ ਪਾਸੀ ॥ ੩ ॥ ਤਿਹ ਬਿਰਮਾਇ
*ਇਹੀ ਰੂਪ ਹੈ ਜਾ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰੂਪ ਹੈ (ਖੁਦਾਇ ਦਾ) । *ਜੰਗ । *ਭਾਵ ਸਰਦਾਰੀ ਖੋਹ
ਲੈਣਗੇ । *ਪਹਾੜ ਵਤ ਉੱਚਿਆਂ ਦੀ । *ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਸਰੀਰ ਭਾਵ ਖੁਸ਼ ਹੋਕੇ । *ਕਿਸੇ ਸਿੰਘ
ਰਾਜਾ ਨੇ । *ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ (ਰਾਜ) ਵਿੱਚ ।

*ਪਾ:-ਤਹਾਂ ।

ਮੂਢ ਲੇ ਗਯੋ । ਪੁਨ ਪਾਛੇ ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਭਯੋ । ਜਬ ਲਖਨੌਰ ਗੁਰੂ ਚਲਿ
ਆਏ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਚਹਿਤ-ਲੋਓਂ ਬਖਸ਼ਾਏ-॥ ੪ ॥ ਖੋਲਤਿ ਹੁਤੈ ਬ੍ਰਿੰਦ
ਮਿਲਿ ਬਾਲਿ । ਤਹਾਂ ਆਨਿ ਦਰਸੈ ਤਤਕਾਲ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਨਿਜ ਅਰਜ
ਗੁਜ਼ਾਰੀ । ‘ਮੈਂ ਮਸੰਦ ਨਿਤ ਗੁਰ ਅਨੁਸਾਰੀ ॥ ੫ ॥ ਆਪ ਬਾਸ ਕੀਨਸਿ
ਲਖਨੌਰ । ਨਹਿ ਰਹਿਬੇ ਕੀ ਨੀਕੀ ਠੌਰ । ਅਲਪ ਸਥਾਨ ਅਜਰ ਮਹਿ
ਜਿਨ ਕੇ । ਕੋਠੇ ਛਤ ਛੋਟੇ ਥਲ ਤਿਨ ਕੇ ॥ ੬ ॥ ਮਮ ਘਰ ਮਹਿ ਕਰਨਾ
ਕਰਿ ਚਲੋ । ਸਮਾ ਬਿਤਾਵਹੁ ਬਸਿ ਥਲ ਭਲੋ’ । ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕਹਤਿ ‘ਭਾਓ
ਉਰ ਤੇਰੇ । ਚਲਿ ਹੈਂ ਪ੍ਰਥਮ ਲੋਹਿ ਜਬ ਹੋਰੇ’ ॥ ੭ ॥ ਬਿਨ ਅਸਵਾਰੀ ਹੈਂ
ਨ ਪਯਾਨਾ । ਪਹੁੰਚਹਿ ਜਬਹੂੰ ਆਇ ਕਿਕਾਨਾ’ । ਇਮ ਬਹੁ ਬਾਰਿ
ਆਇ ਕਰਿ ਪਾਸ । ਹਿਤ ਲੇ ਚਲਨਿ ਕਰਹਿ ਅਰਦਾਸ ॥ ੮ ॥ ਸਤਿਗੁਰ
ਨਿਜ ਮਾਤਨ ਸੋ ਕਹੈਂ ‘ਇਕ ਮਸੰਦ ਕਹਿ, ਮਮ ਘਰ ਰਹੈ’ । ਥਾਨ ਕੁਸ਼ਾਦ
ਸਦਨ ਹੈ ਸੁੰਦਰ । ਲਿੰਪਨ ਬਨੇ’ ਵਹਿਰ ਅਰੁ ਅੰਦਰ’ ॥ ੯ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ
ਨਹਿ ਜਾਨਹਿ ਤਾਂਹੀ । ਸੁਤ ਸਨ ਭਨਤਿ ‘ਚਲਨਿ ਅਬ ਨਾਂਹੀ’ । ਇਮ
ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਜਬੈ । ਜਲ ਮੀਠੋ ਲਖਨੌਰ ਨ ਸਬੈ ॥ ੧੦ ॥ ਪਾਨ
ਕਰਤਿ ਗੁਰ ਕੋਤਿਕ ਬਾਰੀ’ । ਕਹੈਂ ‘ਅਹੈ ਖਾਰੀ ਇਹ ਬਾਰੀ’ ॥ ਆਛੇ ਸ੍ਵਾਦ
ਨ ਪੀਵਨਿ ਬਿਖੈ । ਮਧੁਰ ਇਹਾਂ ਕੋ ਕੂਪ ਨ ਪਿਖੈ’ ॥ ੧੧ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਜਰੀ
ਚਿਤ ਚਿੰਤ ਉਪਾਵੈ । ਅਸ ਨਹਿ ਹੋਹਿ ਅਪਰ ਥਲ ਜਾਵੈ- । ਜੇਠੈ ਸੰਗ
ਬੁਝਨਾ ਠਾਨੀ । ‘ਨੀਕੋ ਅਹੈ ਕਿ ਨਹਿ ਕਿਤ ਪਾਨੀ ? ॥ ੧੨ ॥ ਰੁਚਹਿ
ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ । ਸਭਿ ਕੋ ਲਗਹਿ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਸੁਾਵੈ’ । ਜੋਰਿ
ਹਾਥ ਤਿਨ ਭਨਜੋਂ ਸੁਨਾਈ । ‘ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰੀ ਜੇ ਹੁਇ ਜਾਈ ॥ ੧੩ ॥ ਭਨੇ
ਬਾਕ ਤੋ ਮੀਠੋ ਹੋਇ । ਪਾਨ ਕਰਹਿ ਸ੍ਵਾਦਲ ਸਭਿ ਕੋਇ । ਕਿਸੀ ਕੂਪ ਕੋ
ਮਧੁਰ ਨ ਅਹੈ । ਇਹ ਬਿਨਤੀ ਸਗਰੇ ਨਰ ਕਹੈ’ ॥ ੧੪ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਜਰੀ
ਨਹਿ ਜਾਨਜੋ ਪਾਨੀ । ਨੰਦਨ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਚਿੰਤ ਮਹਾਨੀ । ਬਹੁਰ ਗਾਮ ਕੇ
ਜੇ ਨਰ ਨਾਰੀ । ਸਭਿ ਪੀਵਤਿ ਖਾਰੀ ਅਸ ਬਾਰੀ’ ॥ ੧੫ ॥ ਕਹਿ ਜੇਠੇ ਕੋ
ਪੰਚ ਬੁਲਾਏ । ਮਿਲਿ ਮਾਨਵ ਪਹੁੰਚੇ ਸਮੁਦਾਏ । ਉਠ ਮਾਤਾ ਘਰ ਵਹਿਰ

‘ਚਲਾਂਗੀ ਤਦੋਂ, ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (ਤੋਰਾ ਪ੍ਰੇਮ) ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੀ । ‘ਜਦੋਂ ਘੋੜਾ (ਆਨੰਦ ਪੁਰੋ)
ਆ ਜਾਵੇਗਾ । ‘ਰਹੋ । ‘ਲਿੰਬ ਕਰ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ । ‘ਕਈ ਵੇਰ । ‘ਜਲ ।

ਸਿਧਾਰੀ। ਅਵਨੀ ਤਹਾਂ ਸਮੀਪ ਨਿਹਾਰੀ॥ ੧੬॥ ਕਰ ਕੀ ਸ਼ਾਰਤ^੧
 ਕਰਤਿ ਬਤਾਈ। 'ਨਿਕਸਹਿ ਜਲ ਮੀਠੈ ਇਸ ਥਾਈਂ। ਕਰਿ ਉਪਾਇ ਕੇ
 ਲੇਹੁ ਨਿਕਾਸੀ। ਨਰ ਨਰਿਨ ਪੀਵਹਿ ਸੁਖਰਾਸੀ'॥ ੧੭॥ ਸੁਨਤਿ ਪੰਚ
 ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨੀ। 'ਨਿਸ਼ਚੇ ਇਹਾਂ ਮਧੁਰ ਹੁਇ ਪਾਨੀ। ਬਾਕ ਆਪਕੇ
 ਨਿਸ਼ਫਲ ਨਾਂਹੀ। ਸਗਰੇ ਗੁਮ ਪਾਨ^੨ ਸੁਖ ਪਾਯੀ॥ ੧੮॥ ਤਉ ਲਗਾਵਨਿ
 ਕੀ ਸਮਰੱਥ। ਤਬਹਿ ਬਨਹਿ ਜਬ ਧਨ ਹੁਇ ਹੱਥ। ਕਰਹਿ ਬਟੋਰਨ
 ਸਭਿ ਤੇ ਜਬੈ। ਸਨੈ ਸਨੈ ਹੁਇ ਸਕ ਹੈ ਤਬੈ॥ ੧੯॥ ਬੋਰੇ ਸਦਨ
 ਸੁ ਧਨ ਤੇ ਹੀਨ। ਅਬਹਿ ਕਹਾਂ ਕਰਿ ਸਕਹਿ ਜਿ ਦੀਨ^੩। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਸੁਨਿ
 ਕਰੁਨਾ ਛਾਈ। ਸਭਿਨਿ ਸਾਥ ਇਮ ਕਹਯੋ ਬੁਝਾਈ॥ ੨੦॥ 'ਲਗਯੋ
 ਕੂਪ ਆਗੇ ਕੇ ਇਹਾਂ। ਬੀਤਯੋ ਸਮਾ ਪਿਛਾਰੀ ਮਹਾਂ। ਪੂਰਯੋ ਗਯੋ ਮ੍ਰਿਤਕਾ
 ਸਾਥ। ਇਕ ਮਿਹਨਤ ਕੀਜਹਿ ਨਿਜ ਹਾਥ॥ ੨੧॥ ਰਾਹਕ ਬਿੰਦ ਆਜ
 ਲਗਿ ਜੱਧੈ। ਕਰਿ ਤੁਰਨਤਾ ਸਕਲ ਖਨੱਧੈ। ਮਧੁਰ ਨੀਰ ਕੇ ਸੁਖ ਸਭਿ
 ਪਾਓ। ਮਮ ਨੰਦਨ ਕੇ ਪ੍ਰਥਮ ਪਿਆਓ॥ ੨੨॥ ਤਯਾਰ ਤਿਹਾਵਲ ਕਰਿ ਅਬ
 ਲਾਓ। ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ਬਿੰਦ ਬਰਤਾਓ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹੋਇ ਸਹਾਇ।
 ਸਿਮਰਹੁ ਨਾਮ ਬਿਘਨ ਗਨ ਜਾਇ'॥ ੨੩॥ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਕੇ ਚਿਤ ਚੌਪ
 ਬਡੇਰੀ। ਚਹਤਿ ਬਿਲੋਕਯੋ ਗਨ ਤਿਸ ਬੇਰੀ। ਜਿਮ ਮਾਤਾ ਸੁਭ ਬਾਤ
 ਬਖਾਨੀ। ਮਿਲਿ ਪੰਚਨਨਰ ਗਨ ਤਿਮ ਠਾਨੀ॥ ੨੪॥ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤੁ ਤਤਕਾਲ
 ਕਰਾਇ। ਭੁਨਿ ਅਰਦਾਸ ਦੀਨਿ ਬਰਤਾਇ। ਨਾਮ ਸਿਮਰ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ
 ਕੇਰਾ। ਖਨਨ ਲਗੇ ਨਰ ਗਨ ਤਿਸ ਬੇਰਾ॥ ੨੫॥ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਕੇਤਿਕ ਜਬਹਿ
 ਨਿਕਾਰੀ। ਖਨਤਿ ਕੂਪ ਕੀ ਮਲਹਿ ਨਿਹਾਰੀ। ਮੁਦਤ ਭਏ ਸਭਿ ਖੇਦਨ
 ਕਰੇ। ਕੇ ਨਿਕਾਸਿ ਮਾਟੀ ਕੇ ਧਰੇ॥ ੨੬॥ ਸਕਲ ਗੁਮ ਕੇ ਨਰ ਮਿਲਿ ਗਏ।
 ਤੁਰਨ ਕਾਰ ਕਰਤਿ ਸੇ ਭਏਦਿਵਸ ਤੀਸਰੇ ਕੀਨਸਿ ਤਯਾਰੀ^੪। ਨਿਕਸਯੋ
 ਮਧੁਰ ਤਬਹਿ ਬਰ ਬਾਰੀ॥ ੨੭॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸਮੀਪ ਲੈ ਆਏ।
 ਪਾਨ ਕੀਨਿ ਆਛੇ ਹਰਖਾਏ। ਬਹੁਰ ਅਖਿਲ ਨਰ ਪੀਯਸਿ ਪਾਨੀ ਮਹਿਮਾ
 ਮਾਨੀ ਮਹਦ ਮਹਾਂਨੀ॥ ੨੮॥ ਗੁਰੁ ਕੇ ਕੂਪ ਨਾਮ ਤਿਸ ਭਯੋ। ਅਬ ਲਗਿ
 ਅਹੈ ਮਧੁਰ ਜਲ ਬਿਯੋ। ਮਾਤੁਲ^੫ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਖਨਾ ਧਰਿਤੇ। -ਕਬ ਆਵਹਿ

^੧ਹੱਥ ਦੀ ਸਿਨਤ। ^੨ਪੀ ਕੇ। ^੩ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ^੪ਮਾਮੇ ਦੀ।

ਚਲਿ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਤੇ ॥ ੨੬ ॥ ਹਯ ਆਦਿਕ ਸਾਮਿੱਗੀ ਲਯਾਵੈਂ ।
 ਤਬ ਅਖੇਰ ਕੋ ਵਹਿਰ ਸਿਧਾਵੈਂ । ਪਿਖਹਿ ਠੌਰ ਲਖਨੌਰ ਚੁਕੌਦੈ ।
 ਚਵਹਿ ਕਿਕਾਨ ਕੁਦਾਇ ਸਮੋਦ-॥੩੦॥ ਬੁਝਹਿ ਮਾਤਨ ਕੋ ਬਹੁ ਥਾਗੀ ।
 ‘ਕਬ ਆਵਹਿ ਮਾਤੁਲ ਹਿਤਕਾਰੀ ?’ । ਸੁਨਿ ਦਿਨ ਗਿਨਹਿ ਜਨਨਿ
 ਪਰਚਾਵੈ । ‘ਬਾਜ ਸਾਜ ਸਾਜਤਿ ਬਿਲਮਾਵੈ’ ॥ ੩੧ ॥ ਹਿਤ ਤੁਮਰੇ ਸੁੰਦਰ
 ਕਰਿਵਾਇ । ਬਸਤੁ ਸ਼ਸਤੁ ਆਨਹਿ ਸਮੁਦਾਇ । ਅਬ ਨਹਿ ਬਿਲਮ, ਆਜ
 ਕੈ ਕਾਲੀ । ਪਹੁੰਚੈ ਲਖਹੁ ਸੁ ਆਇ ਉਤਾਲੀ’ ॥ ੩੨ ॥ ਇਮ ਪ੍ਰਤੀਖਤੇ
 ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਯੋ । ਵਸਤੁ ਸਕਲ ਗੁਰ ਕੇ ਹਿਤ ਲਯਾਯੋ । ਉਤਰਿ
 ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ । ਜੁਗ ਮਾਤਨ ਕੋ ਨਮੋ ਬਖਾਨੀ ॥ ੩੩ ॥ ਮੁਦਤ
 ਗੁਰੁ ਮਾਤੁਲ ਕੋ ਮਿਲੇ ਬੁਝਿ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਕੀ ਸੁਧਿ ਭਲੇ । ਪਿਤ ਕੋ ਹੁਕਮ
 ਭਯੋ ਤਹਿ ਜਾਨੇ । ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਮਹੁ ਕਰਹਿ ਪਯਾਨੇ ॥ ੩੪ ॥ ਇੰਸੀ
 ਹੋਤੁ ਬੁਲਵਾਇਸਿ ਤੋਹੀ । ਪਿਖਨ ਦੇਸ਼ ਅਭਿਲਾਖਾ ਮੋਹੀ’ । ਕਹਯੋ
 ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲਹਿ ਸੰਗੀ । ‘ਬਰਤੇ ਬਡੇ ਗੁਰੁ ਕਿਸ ਰੰਗ ॥ ੩੫ ॥ ਹਮ ਸਭਿ-
 ਹਿਨਿ ਕੋ ਤਜਿ ਕਰਿ ਗਏ । ਕੈਦ ਤੁਰਕ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ । ਮਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟ
 ਇਹ ਨੌਰੰਗ ਪਾਪੀ । ਪ੍ਰਭੁ ਸੰਤਨ ਕੋ ਕੁਟਿਲ ਪ੍ਰਤਾਪੀ’ ॥ ੩੬ ॥ ਹਮ ਕਿਸਹੂੰ
 ਕੋ ਭੇਦ ਨ ਦੀਨਾ । ਔਚਕ ਪੰਥ ਆਗਰੇ ਲੀਨਾ । ਜੇ ਤੁਰਕੇ ਸੁਰ ਕਰਤਿ
 ਖੁਟਾਈ । ਜੰਗਲ ਦੇਸ਼ ਸਿੱਖ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੩੭ ॥ ਜਹਾਂ ਨ ਬਸ
 ਦੁਸ਼ਟਨ ਕੋ ਕੋਈ । ਸੁਖ ਸੇਂ ਬਾਸ ਤਿਨਹੁ ਮਹੁ ਹੋਈ । ਕਹਾਂ ਜਾਨ ਕਰਿ
 ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਬੀਨ । ਬੰਧਨ ਬਿਥੈ ਜਾਇ ਤਨ ਦੀਨਿ’ ॥ ੩੮ ॥ ਸੁਨਿ ਸਚੀਤ
 ਬਰ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲੇ । ‘ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਪ੍ਰਭੁ ਅਡੋਲੇ । ਤਿਨ ਹਿਤ ਕਰਨਿ
 ਮਨੋਰਥ ਘਨੇ । ਹਮ ਤੁਮ ਕੋ ਇਹ ਨਾਹਿ ਨ ਬਨੇ ॥ ੩੯ ॥ ਹੋਨਹਾਰ ਕੋ
 ਕਰਹਿ ਬਨਾਇ’ । ਕਰਹਿ ਜ ਹੋਨਹਾਰ ਹੁਇ ਜਾਇ’ । ਸਕਲ ਕਲਾ
 ਸਮਰਥ ਸੁਖ ਦਾਤੇ । ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਜਤ ਕੋ ਸਭਿ ਰਜਾਤੇ ॥ ੪੦ ॥ ਤਿਨ ਕੋ
 ਕਹਯੋ ਮਾਨਥੈ ਭਲੇ । ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਅਨੁਸਾਰੀ ਚਲੇ । ਮਰਜੀ ਦੇਖਨਿ ਕੋ ਹਮ

‘ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੀ । ਘੋੜੇ ਦੇ ਸਾਜ ਨੂੰ ਬਣਵਾਂਦੇ ਹੋਣਗੇ (ਇਸ ਲਈ) ਡੇਰੀ ਲਗੀ ਹੈ ।
 ‘ਛੇਤੀ । ‘ਗੁਰੁ ਜੀ ਨਾਲ । ‘ਕੁਟਲਤਾ ਨਾਲ ਤਪਾਵਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਬੜਾ ਦੁਖ
 ਦੇਣ ਵਾਲਾ । ‘ਮਾਲਵੇ । ‘ਭਾਵ ਹੋਣੀ ਨੂੰ ਆਪ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ । ‘ਜੇ ਉਹ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ
 ਹੋਨਹਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਗਰਜੀ^੧। ਨਿਜ ਕਾਰਜ ਕੀ ਕੀਜਹਿ ਅਰਜੀ^੨॥ ੪੧॥ ਸਰਬ ਰਸਾਨ ਕੇ
ਕਰਤਬ ਮਾਂਹੀ^੩। ਸੁਮਤਿਵੰਤ ਤਰਕਤਿ ਕਬ ਨਾਂਹੀ^੪। ਇਮ ਸਮਝਹੁ
ਚਿਤ ਚਿੰਤ ਬਿਸਾਰਹੁ। ਕਰਜੋ ਹੁਕਮ ਕੋ ਨਿਸ਼ਚੈ ਧਾਰਹੁ^੫॥ ੪੨॥ ਜੁਗ
ਮਾਤਨ ਕੇ ਸਹਿਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾਅਸ ਉਪਦੇਸੈ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ। ਚਿਤ ਬਿਚਾਰ
ਕਰਿ ਜਾਨੀ ਸਾਰੀ। ਸਮਤਿ ਸਹਿਤ ਸੁਭ ਗਿਰਾ ਉਬਾਰੀ॥ ੪੩॥ ਖਾਨ
ਪਾਨ ਕਰਿ ਸੁਖ ਸੋ ਸੋਏ। ਨਿਸਾ ਬਿਤੀ ਤਬ ਜਾਗਨਿ ਹੋਏ। ਸੋਚ ਸਨਾਨ
ਠਾਨਿ ਕਰਿ ਆਛੇ। ਹਯ ਅਰੁਫਬੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਾਛੇ॥੪੪॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੁਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਵਾਦਬ ਰਾਸੇ 'ਕੁਪ ਨਿਕਸਾਵਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਸਪਤ ਪੰਚਮਤਿ
ਅੰਸੂ॥੫੭॥ ੫੮. [ਘੋੜੇ ਦੀ ਸਵਾਰੀ। ਘੋਘਾ। ਲਖਨੌਰ]।

ਏਹਕਾ॥ ਜੀਨ ਜ਼ਰੀ ਜਰਿ ਕੀਨਿ ਤਬ* ਬਰ ਬਾਜੀ ਪਰ ਡਾਰਿ^੧। ਸੁੰਦਰ
ਸਾਜਨੇ ਸਾਜ ਸੋ ਚਪਲਤਿ ਬਲੀ ਉਦਾਰ॥੧॥ ਰੋਪਈ॥ ਗੁਰਨ ਮਨਾਇਗੁਰੂ
ਕੇ ਨੰਦਨ^੨। ਮਨ ਸਿਮਰੇ ਗਨ ਬਿਘਨ ਨਿਕੰਦਨ^੩। ਚਢੇ ਤੁਰੰਗ ਸੰਗ ਚਪ-
ਲਾਈ^੪। ਪ੍ਰੇਰਨ ਕੀਨੋ ਬਾਗ ਉਠਾਈ॥੨॥ ਏਕ ਬਾਜ ਲੋ ਆਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ।
ਕਹਿ ਕਰਿ ਤਾਂਹਿ ਮਿਲਾਯੋ ਨਾਲ। ਮੀਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਭਯੋ ਤਬ ਆਗੇ।
ਚਲੇ ਵਹਿਰ ਕੋ ਆਨੰਦ ਪਾਗੇ॥੩॥ ਸਭਿ ਕੇ ਰਿਦੈ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ
ਪਿਤਾਮਾ ਕੇ ਸਮ ਜੋਏ। ਚਢਤਿ ਅਨੂਠੀ ਸਜਨੋ ਤੁਰੰਗ^੫। ਮਨਹੁ ਬੀਰ ਰਸ
ਭਾ ਸਰਬੰਗ॥੪॥ ਬਦਨ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਿ ਕਮਲ ਮਨੋ ਹੈ। ਚਪਲ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇਜ
ਘਨੋ ਹੈ। ਪੁਰਬ ਉਤਰ ਕੀ ਦਿਸਿ ਚਾਲੇ। ਕਰਤਿ ਅਖੇਰ ਮ੍ਰਿਗਨ ਕੋ
ਭਾਲੇ॥ ੫॥ ਮਾਤੁਲ ਸੋ ਬਾਤਨ ਸੁਭ ਕਰਤੇ। ਬਿਚਰਤਿ ਵਹਿਰ ਉਜਾਰ
ਨਿਹਰਿਤੇ। ਮੰਦ ਮੰਦ ਕਰਿ ਤੁੰਦ^੬ ਪਲਾਵੈ। ਦਾਸ ਤੁਰੰਗਮ ਸੰਗ ਸਿਧਾਵੈ
॥੬॥ ਇਤ ਉਤ ਬਿਹਰਤਿ ਭਏ ਅਨੰਦ। ਏਕ ਜਾਮ ਲੋ ਗੁਰੂ ਮੁਕੰਦਾਕੁਛ
ਅਖੇਰ ਕਰਿ ਘਰ ਕੋ ਆਏ। ਜੁਗ ਮਾਤਨ ਮਗ ਦਿਸਿ ਦ੍ਰਿਗ ਲਾਏ॥ ੭॥
ਉਦਤ ਮੁਦਤ^੭ ਦਿਖਿ ਪੌਤ ਬਦਨ ਕੋ। ਖਰੀ ਪੌਰ ਪਰ ਤਜਾਗ ਸਦਨ ਕੋ।
ਉਤਰੇ ਨਮੋ ਕਰਤਿ ਘਰ ਬਰੇ। ਸੰਗ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਆਪਨੋ ਕਰੇ॥ ੮॥ ਇਸ

^੧ਚਾਹਵਾਨ। ^੨ਬੇਨਤੀ। ^੩(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਸਭ ਦਾ ਗਿਆਨ (ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ) ਕਰਤਬ ਵਿਚ।
^੪ਬੁਧੀਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ^੫ਜ਼ਰੀ ਨਾਲ ਜੜੀ ਹੋਈ ਕਾਠੀ ਸੁਹਣੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਪਾ ਕੇ।
^੬ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੈਟੇ ਨੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਕੇ। ^੭ਸਾਰੇ ਬਿਘਨ ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਠ
ਵਿਚ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ^੮ਚੰਚਲਤਾ ਨਾਲ। ^੯ਜੇ ਹੋਏ ਘੋੜੇ ਤੇ ਆਪ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਅਨੁਪਮ ਹੈ।
^{੧੦}ਤੇਜ। ^{੧੧}ਅਨੰਦ ਉਏ ਹੋਇਆ, ਭਾਵ ਚਾਉ ਚੜ੍ਹਿਆ।

*ਪਾ:-ਤਰ।

ਬਿਧਿ ਕੋਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਏ। ਖੇਲਤਿ ਮੇਲਿ ਬਾਲ ਸਮੁਦਾਏ। ਪੁਨਇਕ
 ਦਿਨ ਘੋਘਾ ਚਲਿ ਆਯਹੁ । ਲੋ ਚਲਿਬੇ ਹਿਤ ਬਾਕ ਅਲਾਯਹੁ ॥ ੯ ॥
 ਚਾਹਤਿ ਰਿਦੇ-ਅਵੱਗਸਾ ਹੋਈ। ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਬਖਸ਼ਾਵੈ ਸੋਈ-। ਬਿਚਰਤਿ
 ਵਹਿਰ ਮਿਲਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ । ਬੰਦਤਿ ਭਨਯੋ ਮਨੋਰਥ ਉਰ ਕੋ ॥ ੧੦ ॥
 ‘ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ ਬਨੇ ਬਹੁ ਮੋਰੇ । ਬਸਹੁ ਆਪ ਲਿਹੁ ਪੂਰਬ ਹੋਰੇ । ਪਾਵਨ
 ਕਰਹੁ ਕਾਮਨਾ ਮੋਹੀ । ਕਈ ਬਾਰ ਭਾਖਯੋ ਫਿਗ ਹੋਹੀ’ ॥ ੧੧ ॥ ਸੁਨਿ
 ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੋ ਕਰਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ‘ਇਕ ਦਿਨ ਚਲੀਅਹਿਇਸੈ ਅਵਾਸ’। ‘ਆਛੀ
 ਬਾਤ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਪਯਾਨਹੁ’ । ਇਮ ਕਹਿ ਤਿਸ ਕਹੁ ਰਾਖਨ ਠਾਨਹੁ ॥ ੧੨ ॥
 ਕਰਿ ਮਸਲਤ ਨਿਸ ਮਹਿ ਬਿਸਰਾਮੋਭੋਰ ਜੀਨ ਹਯ ਪਾਇ ਭਿਰਾਮੋ। ਮਿਸ
 ਅਖੋਰ ਕੋ ਚਢੇ ਗੁਸਾਈਂ । ਸੰਗ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾਸ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੧੩ ॥ ਘੋਘੇ
 ਕੋ ਕਰਿ ਲੀਨ ਅਗਾਰੀ। ਪਹੁੰਚਿ ਨਨੇੜੀ ਗ੍ਰਾਮ ਮਝਾਰੀ । ਹਯ ਪਰ ਚਢੇ
 ਖਰੇ ਤਹਿ ਬਿਏਬੰਦਤਿ ਨਰ ਸਤਿਗੁਰ ਫਿਗ ਅਏ ॥ ੧੪ ॥ ਇਕ ਨੋ ਹੋਇ
 ਸਮੀਪ ਬਤਾਈ । ‘ਇਸ ਘੋਘੇ ਅਸ ਕੀਨਿ ਖੁਟਾਈ’ । ਸੁਨਤਿ ਰਿਸੇ ਤਤ
 ਛਿਨ ਹਟਿ ਆਏ । ਦਿਯੋ ਸੁਪ ‘ਇਸ ਬੰਸ ਨਸਾਏ’ ॥ ੧੫ ॥ ਮਗ ਚਲਿ
 ਪਹੁੰਚੇ ਨਗਰ ਅੰਬਾਲੇ । ਤਿਸ ਤੇ ਦੱਖਨ ਦਿਸਿ ਕੋ ਚਾਲੇ। ਜਬਹਿ ਬਰੋਬਰ
 ਪੁਰਿ ਕੀ ਆਏ । ਪਤਿਸਾਹੀ ਉਪਬਨਾ ਤਿਸ ਥਾਂਏ ॥ ੧੬ ॥ ਕਰਯੋ ਬਿਲੋ-
 ਕਨਿ ਤਰੁਵਰ ਨੀਕੇ । ਦੱਖਣ ਦਿਸਾ ਬਿਰੇ ਤਿਸ ਹੀਕੋ^੧ । ਚਹੁ ਦਿਸਿ
 ਮਹਿ ਪਾਕੀ ਜਿਸ ਭੀਤ । ਠਾਂਢੇ ਤਹਾਂ ਬਾਜ ਕਰ ਲੀਤਿ^੨ ॥ ੧੭ ॥ ਤਾਮਾ^੩
 ਤਿਸੇ ਖੁਲਾਵਨਿ ਕਰੇ । ਆਛੇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਯਹੁ ਤਹਿ ਖਰੇ । ਉਤਰੇ ਨਹੀਂ
 ਬਹੁਰ ਚਲਿ ਆਏ । ਸੰਧਾ ਭਈ ਭਾਨੁ ਅਸਤਾਏ ॥ ੧੮ ॥ ਤਬਹਿ ਆਨਿ
 ਪਹੁੰਚੇ ਲਖਨੌਰ । ਬਿਸਰਾਮੋ ਸੋਢੀ ਸਿਰਮੌਰ । ਇਕ ਦਿਨ ਬਹੁਰ ਚਢੇ
 ਚਲਿ ਗਏ । ਮਿਗਨ ਪਲਾਇ ਦੂਰ ਬਿਰ ਬਿਏ ॥ ੧੯ ॥ ਗ੍ਰਾਮ ਭੁਸਥਲੇ ਕੋ
 ਬਡ ਬੋਹ । ਠਾਂਢੇ ਭਏ ਜਾਇ ਸੁਖ ਗੋਹ^੪ । ਕਿਤਕ ਸਮਾ ਜਬ ਖਰੇ
 ਬਿਤਾਯੋ । ਲੂਖੀ^੫ ਤੇ ਇਕ ਰੰਘੜ ਆਯੋ ॥ ੨੦ ॥ ਬਿਚਰਤਿ ਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਰ
 ਕੇ ਜਾਈ । ਤਿਸ ਕੋ ਸੰਗਿ ਹੁਤੋ ਇਕ ਨਾਈ । ਗੁਰੂ ਪਛਾਨ ਆਨਿ ਪਗ

^੧ਰਖਣਾ ਕੀਤਾ । ^੨ਭਾਵ ਘੋਘੇ ਦਾ ਖੇਟ ਵੱਸ ਦਿਤਾ । ^੩ਬਾਗ । ^੪ਤਿਸ ਬਾਗ ਦੇ ਦੱਖਣ ਪਾਸੇ
 ਇਸਥਿਤ ਹੋਏ । ^੫ਬਾਜ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਏ । ^੬ਬਾਜ ਦਾ ਭੋਜਨ । [ਅਃ, ਤਾਮਾਹ=ਖਾਣਾ] ।
^੭ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ । ^੮ਨਾਮ ਪਿੰਡ ।

ਨਯੋ^੧ । ਤਬ ਰੰਘਰ ਨੋ ਬੁਝਨਿ ਕਿਯੋ ॥ ੨੧ ॥ ‘ਕਿਸ ਕੋ ਬਾਲਿਕ ਸਹਿਤ
ਪ੍ਰਤਾਪੂ^੨ ? । ਰਾਜਨ ਕੇ ਸਮਾਨ ਬਡ ਦਾਪੂ^੩ । ‘ਗੁਰੂ ਹਮਾਰੋ’ ਭਾਖਯੋ ਨਾਈ ।
‘ਜਿਨਕੋ ਸਭਿ ਜਗ ਪੂਜਹਿ ਆਈ’ ॥ ੨੨ ॥ ਸੁਨਿ ਰੰਘਰ ਕੇ ਸਿਦਕ ਬਿ-
ਸਾਲਾ । ਬੰਦਨ ਹਿਤ ਆਯੋ ਤਤਕਾਲਾ । ਤਰਕਸ਼ ਤੇ ਸਰ ਪੰਚ ਨਿਕਾਸੇ
ਧਰ ਕਰਿ ਕਰ ਮਹਿ ਹੋਯਸਿ ਪਾਸੇ^੪ ॥ ੨੩ ॥ ਗੁਰ ਆਗੇ ਕਰਿ ਸੀਸ ਨਿ-
ਵਾਯਹੁ । ‘ਬਸਤ ਰਹੋ’ ਬਰ ਹੋਰਿ ਅਲਾਯਹੁਸ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਨਿ ਬੈਨ ।
ਰੰਘਰ ਭਨੇ ਸਮੁਖ ਕਰਿ ਨੈਨ ॥ ੨੪ ॥ ‘ਖਰ ਸਰ ਨਿਰਮਲ ਲੋਹੁ ਉਪਾ-
ਇਨ । ਪੁਨਹਿ ਸਪ੍ਰਸੋਂ ਕਰ ਸੋ ਪਾਇਨ’ । ਪਿਖਿ ਸ਼ਰਧਾ ਗਹਿ ਲੀਨੋ ਹਾਥ ।
ਤਬ ਤਿਨ ਧਰਯੋ ਚਰਨ ਪਰ ਮਾਥ ॥ ੨੫ ॥ ਪੁਨ ਹਰਖਤਿ ਹੁਇ ਸਦਨ
ਸਿਧਾਰਾ । ਸਤਿਗੁਰ ਹਯ ਨਿਜ ਮਾਰਗ ਡਾਰਾ । ਆਵਤਿ ਭੈ ਲਖਨੌਰ
ਮਝਾਰਾ । ਨਿਸ ਬਿਸਰਾਮ ਕੀਨਿ ਸੁਖ ਧਾਰਾ ॥ ੨੬ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਹਿ
ਸਮੇਂ ਬਿਤਾਯੋ । ਚਿਤਵਹਿ ਪਿਤ ਸੰਦੇਸ ਪਠਾਯੋ । ਜੁਗ ਮਾਤਨ ਢਿਗ ਬੈਠ
ਬਖਾਨੀ ‘ਕਿਮ ਚਲਬੇ ਕੀ ਮਸਲਤ ਠਾਨੀ’ ॥ ੨੭ ॥ ਬਸਨ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ
ਅਪਨਿ ਸਥਾਨਾ । ਹੁਕਮ ਗੁਰਨ ਕਹੁ ਚਹਿਯਹਿ ਮਾਨਾ । ਤਸਾਰੀ ਕਰਹੁ
ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਥਾਨੈ । ਇਤ ਬਸਬ ਅਬ ਨੀਕ ਨ ਜਾਨੈ ॥ ੨੮ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਤ
ਮਹਿ ਚਿੰਤ ਨ ਕਾਈ । ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਮਹਿ ਸਮਰਥ ਸਭਿ ਥਾਈ । ਤੁਰਕ
ਨਿਕਟ ਜੇ ਚਹਤਿ ਨ ਜਾਨਾ ॥ ਤੋ ਕਿਸ ਕੋ ਬਲ ਚਲਤਿ ਮਹਾਨਾ^੫ ? ॥ ੨੯ ॥
ਦੇਸ ਮਵਾਸੇ ਜੰਗਲ ਆਵਿ । ਤਿਹਨਾਂ ਹਮਰੇ ਸਿੱਖ ਆਬਾਵਿ । ਇਸਤੇ
ਆਵਿਕ ਅਨਿਕ ਉਪਾਇ । ਅਨੰਦ ਸਮੇਤ ਬਸਤ ਬਹੁ ਥਾਇ ॥ ੩੦ ॥ ਸੁਨੋ
ਬਿੱਪ੍ਰ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਆਏ । ਤਿਨ ਤੇ ਪਾਤੀ ਪਠਿ ਫੁਰਮਾਏ । ਤੁਰਕੋਸ਼ੁਰ ਕੇ
ਨਿਕਟ ਪਠਾਏ ॥ ਪਹੁੰਚਿ ਮਿਲੇ ਸੁਬਿਤੰਤ ਸੁਨਾਏ ॥ ੩੧ ॥ ਤਬ ਤੇ ਅਵਰੰਗ
ਲਥੋ ਹਕਾਰਨਿ । ਤੋਰਾ ਕਰਤਿ ਸ਼ਰਾ ਕੇ ਕਾਰਨ^੬ । ਪ੍ਰਥਮਹਿ ਅਹਿਦੀ
ਨਿਕਟ ਪਠਾਏ । ਤਿਨਹੁੰ ਸੰਗ ਨਹਿ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਏ ॥ ੩੨ ॥ ਸੈਫਾਬਾਦ ਬਿਰੇ
ਜਬ ਆਇ ਖੋਜਨ ਹਿਤ ਗਨ ਢੋਜ ਪਠਾਇ । ਮਿਲਯੋ ਨ ਕੋਈ ਕਿਸ ਬਲ
ਕਬੈਰੈ ਕਰਿ ਤਸਾਰਾ ਆਪ ਗੋਤਬੈ ॥ ੩੩ ॥ ਜਾਇ ਆਗਰੇ ਸੂਚਨ ਹੋਤੁ^੭ । ਪਠੀ

^੧ ਨਿਵਿਆਂ । ^੨ ਤੇਜ । ^੩ ਨੇੜੇ ਹੋਇਆ । ^੪ ਤਾਂ ਕਿਸ ਵਡੇ (ਬਲੀ) ਦਾ ਬਲ ਚਲਣਾ ਸੀ ।
^੫ ਭੇਜੇ (ਪੰਡਿਤ) । ^੬ ਜਿਹੜੇ ਉਹ ਪਹੁੰਚਕੇ ਮਿਲੇ ਤੇ ਹਾਲ ਦੱਸਿਆ । ^੭ ਹੁਕਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸ਼ਕੂ
ਚਲਾਵਣ ਲਈ । ^੮ (ਆਪਣੀ) ਖਬਰ ਦੇਣ ਲਈ ਆਗਰੇ ਜਾਕੇ ।

ਮੁੱਦ੍ਰਕਾ ਹੀਰਾ ਸ੍ਰੇਤ । ਗਯੋ ਅਯਾਲੀ ਦਯੋ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਸੋ ਗਹਿ ਲੀਨਿ ਦੇਖਿ
ਕੁਤਵਾਲਾ॥੩੪॥ ਸੰਗ ਸਿਪਾਹੀ ਲੇ ਕਰਿ ਗਯੋ ਉਪਬਨ ਆਇ ਬਤਾਵਤਿ
ਭਯੋ। ਤਿਹ ਤੇ ਲੇ ਸੰਗ ਦੁਰਗ ਉਤਾਰੇ। ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸ ਥਾਨ ਸਿਧਾਰੇ
॥ ੩੫ ॥ ਕਾਰਾਗ੍ਰਹ ਤੇ ਜੋ ਛੁਟਿ ਆਏ । ਸਭਿ ਇੱਤਯਾਦਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨਾਏ^੧ ।
ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਆਪ ਹੀ ਕੀਨਾ । ਕੋ ਨ ਹਟਾਇ ਸਕਹਿ ਹਿਤ ਭੀਨਾ^੨ ॥
੩੬ ॥ ਕਰਹੁ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਕੀ ਅਬ ਤਜਾਰੀ^੩ । ਸੁਨਿ ਮਾਤਨ ਦ੍ਰਿਗ
ਆਸੁਨ ਡਾਰੀ । ਦੀਰਘ ਸਾਸ ਲੇਤਿ ਬਹੁ ਬਾਰੀ । ‘ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕਹਾਂ
ਕਰਿ ਕਾਰੀ ॥੩੭॥ ਬਿਨਾ ਮਿਲੇ ਬਿਨ ਭਨੇ ਪਯਾਨੇ । ਸੰਕਟ ਮਹਿ ਕਰਿ
ਸਭਿ ਗਲਤਾਨੇ^੪। ਹਮ ਤੇ ਅਬ ਕੁਛ ਕਰਯੋ ਨ ਜਾਇ ਸੋਚਤਿ ਚਿਤ ਨਿਸ
ਦਰੋਸ ਬਿਤਾਇ ॥ ੩੮ ॥ ਬਿਰੋ ਗ੍ਰਾਮ ਇਸ, ਲਖਹਿ ਨ ਕੋਈ । ਕੇਤਿਕ
ਸਮੇਂ ਬਿਤੀਤਨ ਹੋਈ । ਅਬ ਲੋ ਤਮ ਕੁਛ ਭਏ ਨ ਸਨਾਨੇ । ਹਮ ਕਯਾ
ਕਹੈਂ ਕਰਹੁ ਜਿਮ ਜਾਨੇ ॥ ੩੯ ॥ ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਹੋਤਿ ਨ ਮਨ ਉਤਸ਼ਾਹੁ ।
ਚਿੰਤਾਗਨਿ^੫ ਜਾਰਤਿ ਉਰ ਮਾਂਹੁ^੬ । ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ ਮਾਤਨ ਕੈ ਬੈਨ । ‘ਗੁਰ
ਕਰਨਾ ਤੇ ਹਮ ਕੋ ਭੈ ਨ ॥ ੪੦ ॥ ਮੈ ਤੇ ਛਪਯੋ ਜਾਇ ਕਿਤ ਨਾਂਹੀ। ਕਬ
ਲੋ ਬੈਠ ਰਹੈਂ ਘਰ ਮਾਂਹੀ । ਕਬ ਲੋ ਤਜਹਿ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਥਾਨਾ । ਇਹਾਂ
ਬਸਨ ਮਹਿ ਕੋ ਗੁਨ ਜਾਨਾ^੭ ॥੪੧॥ ਅਬ ਮੇਰੇ ਚਿਤ ਪਰਚਤਿ ਨਾਂਹੀ ।
ਬਹੁਰ ਚਲਨ ਪਿਤ ਆਇਸੁ ਮਾਂਹੀ^੮ । ਮਾਤੁਲ ਸਭਿ ਸਮਾਜ ਲੇ ਆਯੋ ।
ਬੈਠਨਿ ਇਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮਨ ਭਾਯੋ^੯ ॥ ੪੨ ॥ ਇਮ ਕਰਿ ਮਸਲਤ ਹੁਕਮ
ਬਖਾਨਾ । ‘ਤਜਾਰੀ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਾਤਿ ਪ੍ਰਸਥਾਨਾ’ । ਦਾਸ ਬੰਦ ਕੋ ਕਹਿ ਇਮ
ਦਯੋ । ਸਭਿ ਮਹਿ ਬਿਦਤ ਗਮਨ ਤਬ ਭਯੋ ॥ ੪੩ ॥ ਜੋ ਜਿਸ ਚਹਿਯਤਿ
ਸੋ ਤਿਸ ਲੀਨਿ । ਤਜਾਰੀ ਕੀ ਨਿਜ ਆਇਸੁ^{੧੦} ਦੀਨਿ। ਸਭਿ ਵਾਹਨ ਦਾਨਾ
ਤ੍ਰਿਨ ਚਾਰਿ^{੧੧} । ਮਰਦਤਿ ਅੰਗਨ ਸਰਬ ਸੁਧਾਰਿ ॥੪੪॥ ਇਤਿਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿੰਥੇ ਦਾਦਾ ਰਾਸੇ ‘ਲਖਨੌਰ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ ਪੰਚਾਸਤਿ ਅੰਸੂ ॥ ੫੯ ॥

੫੯. [ਲਖਨੌਰੋਂ ਕੀਰਤਿ ਪੁਰਿ ਆਉਣਾ] ।

ਵੇਹਕਾ ॥ ਤਿਸ ਨਿਸਮਹਿ ਬਿਸਰਾਮ ਕਰਿ ਦੁਖਤਿ ਮਾਤ ਲਖਿ ਦੋਇਕਹਿ
^੧ਜੇਹੜੇ ਸਿਖ ਕੈਦੋਂ ਛੁਟ ਕੇ ਆਏ ਸਨ (ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਹ ਪ੍ਰਸੰਗ
ਸੁਨਾਏ ਹਨ । ^੨ਪ੍ਰੇਮੀ । (ਅ) ਜਿਸ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਿੱਜੇ ਹਨ ਭਾਵ ਪ੍ਰਯਾ ਰਖਯਾ
ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ । ^੩ਭਾਵ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ ਪਾਏ । ^੪ਚਿੰਤਾ ਰੂਪੀ ਅਗਨੀ । ^੫ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ ।
^੬ਫਿਰ (ਸਾਡਾ) ਚਲਣਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਆਗਯਾ ਵਿੱਚ ਹੈ । ^੭ਆਪਣੀ ਆਰਯਾ । ^੮ਚਰਕੇ ।

ਪੀਰਜ ਕੇ ਬਾਕ ਪੁਨ ਫਿਗ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਬਿਰ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ 'ਅਤਿ
 ਸਮਰੱਥ ਜੁਤਿ ਪਿਤਾ ਹਮਾਰੇ । ਚਹਹਿ, ਸੁ ਰਚਹਿ ਨ ਲੰਗਹਿ ਅਵਾਰੇ ।
 ਤੁਰਕੇਸੁਰ ਜੁਤਿ ਸਭਿ ਤੁਰਕਾਨਹਿ । ਏਕ ਬਾਕ ਤੇ ਤਤਛਿਨ ਹਾਨਹਿ ॥
 ੨॥ ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾਂ ਸੋ ਕਹੈ । ਤਿਨ ਕੇ ਦਾਸਨਦਾਸ ਜੁ ਅਹੈ । ਸਭਿ
 ਸਲਤਨ' ਕੋ ਕਰਹਿ ਬਿਨਾਸ । ਹੋਹਿ ਏਕ ਹੀ ਜਾਨਿ ਹੁਤਾਸ' ॥ ੩ ॥
 ਮਤੀਦਾਸ ਜਿਮ ਕਹਯੋ ਤਹਾਂਹੀ । ਸੋਭੀ ਬਾਤ ਸੁਨੀ ਕੈ ਨਾਂਹੀ । ਸਿਖ ਕਾਰਾ-
 ਗ੍ਰਿਹ ਤੇ ਜੋ ਆਏ । ਹੁਤੇ ਨਿਕਟ ਤਿਨ ਸਕਲ ਬਤਾਏ ॥ ੪ ॥ ਬਰਜਨੇ
 ਗਰਨ, ਸ਼ਕਤਿ ਸਭਿ ਲੀਨਿ । ਤਿਸ ਕੋ ਤੁਰਕਨ ਪੁਨ ਹਨਿ ਦੀਨਿ । ਤਨ
 ਕੋ ਅੰਤ ਆਪਨੋ ਜਾਨਾ । ਦੋਸ਼ ਦੇਨ ਹਿਤ ਕੀਨਿ ਬਹਾਨਾ ॥ ੫ ॥ ਮਹਿਮਾ
 ਤਿਨ ਕੀ ਤੁਮ ਸਭਿ ਜਾਨਹੁ । ਕਰੋ ਸੰਕਟ ਚਿੰਤਾ ਜੁਤਿ ਠਾਨਹੁ । ਪ੍ਰਾਤਿ
 ਹੋਤਿ ਸਿਖ ਤਹਾਂ ਪਠਾਵਹੁ । ਆਪ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਓਰ ਸਿਧਾਵਹੁ ॥ ੬ ॥
 ਸੁਨਿ ਪਿਤ ਕੇ ਸਭਿ ਗੀਤਿ ਸੰਦੇਸੇ । ਆਨ ਸੁਨਾਵਹਿ ਭਾਖਹਿ ਜੈਸੇ ।
 ਸਗਰੋ ਉਰ ਆਸ਼ੈ ਤਿਨ ਕਹੈ । ਸਕਲ ਸ਼ਕਤਿ ਕੇ ਮਾਲਿਕ ਅਹੈ ॥ ੭ ॥
 ਸੁਨਤਿ ਨਾਨਕੀ ਪੁਨਹਿ ਬਖਾਨੀ । 'ਪਠਹੁ ਦਾਸ ਇਹ ਨੀਕੇ ਜਾਨੀ ।
 ਸੁਧ ਲੇ ਕਰਿ ਤੁਰਨ ਚਲਿ ਆਵੈ । ਕਹਾਂ ਕਰਨਿ ਤਿਨ ਕੈ ਮਨ ਭਾਵੈ ॥ ੮ ॥
 ਅਸ ਮਸਲਤ ਕਰਿ ਨਿਸ ਬਿਸਰਾਮੇ । ਉਠੇ ਬਹੁਰ ਜਬ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਮੇ ।
 ਸੋਚ ਸੁਨਾਨ ਠਾਨਿ ਤਤਕਾਲਾ । ਕਰਵਾਇਸ ਤਜਾਰੀ ਸੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥ ੯ ॥
 ਏਕ ਸਿੱਖ ਪਠਿ ਦਿੱਲੀ ਓਰ । 'ਹਮ ਦਿਸਿ ਤੇ ਬੰਦਹੁ ਕਰ ਜੋਰਿ । ਕਹਿਕਹਿ
 ਪਾਤੀ ਕੋ ਲਿਖਵਾਇ । ਪਹੁੰਚਹੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਆਇ ॥ ੧੦ ॥ ਮਾਤ
 ਕਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਭਿ ਕਹੀਅਹਿ । ਅਪਰ ਸੁਨਾਵਹੁ ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਲਹੀ-
 ਅਹਿ ॥ ੧੧ ॥ ਸੁਨਿ ਸੰਦੇਸ ਕੋ ਸਿਖ ਪ੍ਰਸਥਾਨਾ । ਮਾਰਗ ਦੂਰ ਕਰਤਿ ਨਿਤ
 ਪਸਾਨਾ ॥ ੧੨ ॥ ਇਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੁਤਿ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ਜਾਨਿ ਮਹੂਰਤ ਭਲੇ
 ਬਿਸਾਲ । ਹੁਤੇ ਖੜਗ ਖਰ ਨਿਰਮਲ ਧਾਰਾ । ਕੁਛਕ ਅਲਪ ॥ ਲੇ ਨਿਜ
 ਕਰ ਧਾਰਾ ॥ ੧੩ ॥ ਨੌ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਸਿਮਰਨਿ ਕਰਿ ਕੈ । 'ਬਨਹੁ ਸਹਾਇ'
 'ਰਾਜ ਨੂੰ । 'ਇਕ ਹੀ (ਦਾਸ) ਅਗਨੀ ਵਤ (ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਸਮਝੋ ।
 'ਸੁਣੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ । 'ਫਿਰ ਉਸ (ਮਤੀ ਦਾਸ ਨੂੰ) ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ । 'ਭਾਵ ਦਿੱਲੀ
 ਭੇਜੇ । 'ਜਿਵੇਂ (ਪਿਤਾ ਜੀ) ਕਹਿਣਗੇ ਤਿਵੇਂ ਆਣ ਸੁਣਾਵੇਗਾ (ਉਹ ਸਿਖ) । 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਿਲ
 ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਆ ਕਰੇਗਾ । 'ਜਦ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਵਹੀ । 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ (ਅ) ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੇ । 'ਦੇਖਕੇ
 ਚਲੇ ਹੋ । 'ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ (ਖੜਗ) ।

ਧਮਾਨ ਉਰ ਧਰਿਕੈ । ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਕਹਿ ਗਰ ਮਹਿ ਪਾਵਾ । ਪਟ ਲਪੇਟਿ
ਕਟ ਕਸੀ ਸੁਹਾਵਾ^੧ ॥੧੩॥ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਿ ਤੁਰੰਗ ਮੰਗਾਵਾ । ਜਿਸ ਪਰ
ਜੀਨ ਮਹਾਂ ਛਬਿ ਛਾਵਾ । ਉਠ ਕਰਿ ਆਪ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਿਕੈ । ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ
ਬਾਗ ਕਰ ਧਰਿਕੈ^੨ ॥ ੧੪ ॥ ਭਏ ਅਰੂਢ ਸੁ ਚਲਬੈ ਕਾਰਨ । ਕਰਜੈ
ਸਮੀਪ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹਕਾਰਨ । ਅਪਰ ਦਾਸ ਲੇ ਸੰਗ ਸਮੁਦਾਏ । ਮਾਰਗ
ਗਮਨ ਕਰੈਂ ਤਜਿ ਬਾਏ ॥੧੫॥ ਕਿਤਕ ਤਜਾਗਿ ਨਰ ਮਾਤਾ ਪਾਸ ॥ ਆਨਿ
ਸੰਭਾਰਹੁ ਵਸਤੁ ਰਾਸ । ਸਮੇਦਨ ਸੰਗ ਚਲੇ ਸਭਿ ਆਵਹੁ । ਤਜਾਰੀ
ਠਾਨਹੁ ਨਹਿ ਬਿਲਮਾਵਹੁ^੩ ॥ ੧੬ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਚਲੇ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਓਰ ।
ਦੇਖਨ ਕੀ ਚਿਤ ਮਹਿ ਬਹੁ ਲੋਰ । ਅਨਿਕ ਬਿਲਾਸਨ ਕਰਤੇ ਜਾਤਿਕਹੂੰ
ਅਖੈਰ ਖੇਲ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ॥ ੧੭ ॥ ਕਿਸੇ ਥਲ ਤਰਲ ਤੁਰੰਗ ਕੁਦਾਵੈ^੪ ।
ਸਮ ਸਥਾਨ ਪਿਖ ਕਹੂੰ ਪਲਾਵੈਂ । ਬੋਲਹਿ ਬਹੁ ਮਾਤੁਲ ਕੇ ਸਾਥ । ਕਹੂੰ
ਬਾਜ ਕੇ ਫੋਰਹਿ ਨਾਥ ॥ ੧੮ ॥ ਜੇਠਾ ਆਦਿ ਜਿ ਨਰ ਲਖਨੌਰ । ਕਰਿ
ਬੰਦਨ ਹਟਿ ਗੇ ਨਿਜ ਠੌਰ । ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਗੁਜਰੀ ਦੇਇ । ਸਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮ
ਸੇਵਾ ਜਿਸ ਜੋਇ ॥੧੯॥ ‘ਸੁਖ ਸੋ ਬਸਹੁ ਵਧਹਿ ਪਰਵਾਰ । ਦੁਧ ਪੂਤ ਹੁਇ
ਸਦਨ ਮਝਾਰ’ ॥ ਇਤਨਾਦਿਕ ਸਥਿ ਕੋ ਬਰ ਦੇ ਕੇ ॥ ਸਮੇਦਨ ਪਰ ਅਰੂਢਨ
ਹੈ ਕੈ ॥ ੨੦ ॥ ਨਰ ਨਾਰਿਨਿ ਗਨ ਨਮੋ ਕਰੀਤੇ । ਬਿਛਰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਨੈਨ
ਜਲਵੀਤੇ । ਦੇ ਧੀਰਜ ਮ੍ਰਿਦੁ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ । ਰਬ ਪ੍ਰਸਥਾਨੀ ਪੰਥ ਮਝਾਰੇ ॥
੨੧ ॥ ਅਪਰ ਵਸਤੁ ਸਭਿ ਦਾਸ ਸੰਭਾਰੀ । ਗਮਨੇ ਲੈ ਲੈ ਗੁਰੂ ਪਿਛਾਰੀ ।
ਚਲੇ ਜਾਮ ਜੁਗ ਮਾਰਗ ਬਿਖੈ । ਭਾਨੁ ਢਰਜੋ ਜਬ ਲੋਚਨ ਪਿਖੈ ॥ ੨੨ ॥
ਡੇਰਾ ਕਰਜੈ ਬਾਨ ਸੁਭ ਹੋਰਾ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਅਨਵਾਇ ਘਨੇਰਾ । ਸਭਿ
ਬਹੀਰ ਆਯਹੁ ਤਿਹ ਮਿਲੇ । ਹੋਇ ਤਿਪਤ ਬਿਸਰਾਮੈ ਭਲੇ ॥੨੩॥ ਸੁਪਤ
ਜਬਾ ਸੁਖ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ ॥ ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ । ਤਬ ਅਰੂਢ
ਕਰਿ ਪੰਥ ਪਯਾਨੇ । ਕਰਤਿ ਅਖੈਰ ਜਾਤਿ ਮੁਦ ਮਾਨੇ ॥ ੨੪ ॥ ਇਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਮਗ ਚਲੇ । ਅਨਿਕ ਬਿਲਾਸਤਿ ਬਿਲਸਤਿ ਭਲੇ ।
ਗਮਨੇ ਜਾਹਿ ਸੰਗ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ਮਿਲਹਿ ਸਿੱਖ ਜਹਿ ਜਹਿ ਸੁਨ ਪਾਏ ॥੨੫॥
ਅਰਪਿ ਅਕੋਰਨ ਸੇਵਨ ਠਾਨਹਿ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਤ੍ਰਿਣ ਦਾਨਾ ਆਨਹਿ ।

^੧ਬਸਤੁ ਲਕ ਨਾਲ ਲਪੇਟ ਕੇ (ਖੜਗ) ਕਸਿਆ ਥੋਭਦਾ ਹੈ । ^੨ਵਾਗ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਕੇ ।

^੩ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਘੋੜਾ ਤ੍ਰਿਖਾ ਕਰਕੇ ਕੁਦਾਉਂਦੇ ਹਨ ।

ਨਮੋ ਚਰਨ ਕਰਿ ਪਿਖਹਿ ਸਰੂਪ । ਦਿਪਹਿ ਤੇਜ ਬਡ ਭੂਪਨ ਭੂਪ॥੨੬॥
ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਕੀ ਸੂਰਤਿ ਰੂਰੀ । ਗੁਨ ਚਾਤੁਰਤਾਦਿਕ ਬਰ ਪੂਰੀ॥ਕਿਤਿਕ
ਸਮੈਂ ਲਗਿ ਦੇਖਤਿ ਰਹੈ । ਉਠੈ ਨ ਜਾਇ ਉਠਨ ਉਰ ਚਹੈ ॥ ੨੭ ॥
ਨੀਠ ਨੀਠ ਕਰਿ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰਹਿ॥ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਮਿਲਹਿ ਉਚਾਰਹਿ॥
‘ਜਗ ਗੁਰਤਾ ਬਰ ਉਚਿਤ ਬਡੇਰਾ॥ਸੁਤ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਕੋਰਾ’ ॥੨੮॥
ਜਿਨ ਮਹੁ ਲੱਛਨ ਜਥਾ ਪਿਤਾਮਾ । ਹਤੇ ਸ਼ੋਭ ਘਾਲੈ ਸੰਗਾਮਾ । ਦਿੱਲੀ
ਪਤਿ ਸਗਰੇ ਜਗ ਸਾਹੂ । ਪਾਇ ਪਰਾਜੈ ਭੈ ਉਰੇ ਮਾਂਹੂ ॥ ੨੯ ॥ ਅਪਰਨ
ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਕੋ ਕਹੈ । ਬਡੇ ਬਹਾਦਰ ਸਭਿ ਨਰ ਲਹੈ॥ਤਿਨ ਸਮੇਂ ਕ੍ਰਾਂਤਿ
ਇਨਹੁ ਕੀ ਹੋਰੀ । ਬਾਲ ਆਰਬਲ ਬਿਖੈ ਬਡੇਰੀ’ ॥ ੩੦ ॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ
ਮਗ ਕੋ ਪੁਰਿ ਗ੍ਰਾਮੂ॥ ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਹਰਖਹਿ ਅਭਿਰਾਮੂ॥ ਉਲੰਘਿ ਗਏ ਰੋਪਰ
ਪੁਰਿ ਚਾਲਤਿ’ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਮਜਲਾਲਪ ਡਾਲਤਿ’ ॥ ੩੧ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਗਈ
ਸਧ ਕੀਰਤ ਪੁਰਿ ਮੈਂ । ਸੁਨਤਿ ਪ੍ਰਮੋਦ ਨਾਰਿ ਨਰ ਉਰ ਮੈਂ । ਸੂਰਜ ਮਲ
ਕੋ ਪੈਤ੍ਰੇ ਦੇਇ । ਨਿਕਸੇ ਲੇਨਿ ਅਗਾਊ ਹੋਇ ॥ ੩੨ ॥ ਗ਼ਨੀ ਗ਼ਰੀਬ
ਅਪਰ ਨਰ ਸਾਰੇ । ਨਿਕਸੇ ਸੰਗ ਜੁਗਮ ਪਰਵਾਰੇ’ । ਵਹਿਰ ਦੂਰ ਆਏ
ਹਿਤ ਆਦਰ । ਲਖਿ ਨੇਦਨ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ॥ ੩੩ ॥ ਬੰਦਨ ਕਰੀ
ਸਰਬ ਹੀ ਮਿਲੇ । ਕੁਸ਼ਲ ਪੁਸ਼ਨ ਕਰਿ ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ ਭਲੇ । ਕਹਤਿ ਬਤਕ
ਅੰਤਰ ਲੇ ਗਏ । ਡੇਰਾ ਕਰਨਿ ਉਤਾਰਤਿ ਭਏ ॥ ੩੪ ॥ ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ
ਸਿਧਾਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ॥ਡਸਰੇ ਪਯੋਕ’ ਪੀਠ ਪਰ ਬੈਸੇ । ਸਤਿਗੁਰ ਬੁਝਨਿ ਲਗੇ
ਤਦਾਈ । ‘ਦੇਹ ਆਪਨੈ ਨਾਮ ਬਤਾਈ॥੩੫॥ ਹਮ ਸਮ ਬਾਲ ਬੈਸ,ਮਿਲ
ਖੇਲਹਿ । ਰਾਖਹਿ ਨਿਕਟਿ,ਮੇਲ ਨਿਜ ਮੇਲਹਿ’ । ਸੁਨਤਿ ਮੇਵੜੇ ਬਿਦਤ
ਬਤਾਏ । ‘ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਮਲ ਤੁਮਰੇ ਤਾਏ ॥ ੩੬ ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਦੂ ਪੈਤ੍ਰੇ
ਸੁਭ ਏਹੀ । ਗਏ ਅਬਹਿ ਬੈਕੁੰਠ ਤਜਿ ਦੇਹੀ । ਨਾਮ ਗਲਾਬ ਰਾਇ ਇਹ
ਜੇਠੇ । ਸ਼ਾਮਦਾਸ ਲਘੁ ਜੋ ਢਿਗ ਬੈਠੇ ॥੩੭॥ ਰਹੈ ਅਲੰਬ ਤੁਮਾਰੇ ਅਬੈ’
ਏਕ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਿਤਤਿ ਸਬੈ’ । ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬੋਲੇ ਬਹੁ ਬਾਤ । ਇਤਨੇ

‘ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਜਗਤ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਵਡੀ ਪਦਵੀ ਦੇ ਲਾਇਕ
ਹਨ । ‘ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਸਮ । ‘(ਅਉਂ) ਚਲਦਿਆਂ ਰੋਪੜ ਪੁਰ ਨੂੰ ਬੀ ਲੰਘ ਗਏ । ‘ਮਜਲ
ਅਲਪ=ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਮਜਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ‘ਦੇਨਹੀ ਪਰਵਾਰਾਂ ਸਹਿਤ । ‘ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ।
‘ਭੋਠੇ ਪਲੰਘ ਦੀ । ‘ਆਪਣੇ ਮੇਲੀ ਮਿਲਾਕੇ । ‘ਹੁਣ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਹਨ ।

ਮਹਿ ਪਹੁੰਚੀ ਜੁਗ ਮਾਤ ॥ ੩੮ ॥ ਸੂਰਜ ਮਲ ਘਰਨੀ ਤਬਿ ਆਈ ।
 ਸਾਦਰ ਸਮੇਦਨ ਤੇ ਉਤਰਾਈ । ਗਰ ਸੋਂ ਮਿਲੀ ਜਿਠਾਨਿ ਦਿਰਾਨੀ* ।
 ਗੁਜਰੀ ਵਾਂ ਕੋ ਪਗ ਲਪਟਾਨੀ* ॥੩੯॥ ਘਰ ਅੰਤਰ ਲੋ ਜਾਇ ਬਿਠਾਈ ।
 ਮਸਤਕ ਟੇਕਤਿ ਆਨੰਦ ਪਾਈ ॥ ਅਪਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਖਾਨੋਂ ਕਹਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਤਿ
 ਭਏ ਸਭਿ ਮਹਾਂ ॥ ੪੦ ॥ ਅਧਿਕ ਸਨੇਹ ਵਧਾਵਨਿ ਕੀਨਿ । ਚਿਰ ਬਿਛਰੇ
 ਮਿਲਿ ਕੈ ਸੁਖ ਲੀਨਿ ॥ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਹਾਰ ਕਰਾਏ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਕਹਿ
 ਕਰਿ ਅਚਵਾਏ ॥ ੪੧ ॥ ਜਥਾ ਜੋਗ ਮਿਲਿ ਸਭਿ ਪਰਵਾਰੂ । ਬਡ ਗੁਰ
 ਦਿਸਿ ਤੇ ਰਿਦੇ ਖਭਾਰੂ । ‘ਗਏ ਆਪ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਪਾਸ । ਕਰਜੈ ਚਹੈ ਛਿਤ
 ਦੁਸ਼ਟ ਬਿਨਾਸ’ ॥ ੪੨ ॥ ਕਰੇ ਫਿਕਰ ਕੇ ਜ਼ਿਕਰ ਘਨੇਰੇ । ਸੁਪਤ ਜਥਾ-
 ਸੁਖ ਨਿਸ ਬਡ ਹੋਰੇ । ਜਾਗੇ ਜਬਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਹੋ ਆਈ ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਠਾਨਿ
 ਗੋਸਾਈਂ ॥ ੪੩ ॥ ਚਹਜੈ ਚਢਨ ਜਬਿ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਆਏ ‘ਆਜ ਨ ਜਾਨ
 ਦੇਹਿ ਅਗਵਾਏ । ਬਾਸ ਕਰਹੁ ਸੁਭ ਥਾਨ ਨਿਹਾਰਹੁ । ਅਪਨਿ ਬਡਿਨਿ
 ਕੀ ਪੁਰੀ ਬਿਚਾਰਹੁ ॥ ੪੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗਾਇ ਬਾਗ ਲਗਵਾਯਹੁ । ਨਾਨਾ
 ਰੀਤਿ ਸਾਥ ਸੁਧਰਾਯਹੁ । ਕਰਹੁ ਬਿਲੋਕਨਿ ਆਨੰਦ ਦੇਹੀ । ਤਰੁਵਰੁ
 ਸਫਲ ਫੂਲ ਬਿਕਸੇ ਹੈਂ ॥ ੪੫ ॥ ਗੁਰੁ ਪਿਤਾਮਾ ਕੋ ਸੁਭ ਥਾਨ । ਦਰਸਨ
 ਕਰਹੁ ਬੰਦਨਾ ਠਾਨਿ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਤੁਮਰੋ ਤਾਯਾਗਿਰ ਪਰ ਉਚੇ ਥਾਨ
 ਸੁਹਾਯਾ ॥੪੬॥ ਸਭਿ ਥਲ ਹੈਂ ਅਵਲੋਕਨ ਜੋਗ ਤੁਮਹਿ ਪਿਖਹਿ ਫੀਰਤ
 ਪੁਰਿ ਲੋਗ’ । ਇਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਕਰਿ ਮ੍ਰਿਦੁ, ਸਾਦਰ । ਰਾਖੇ ਸੁਤ
 ਸ੍ਰੀ ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ ॥ ੪੭ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਵਾਦਸ਼ ਰਾਸੋਂ ਕੀਰਤਪੁਰ
 ਆਗਵਨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕ ਉਨਸ਼ਸ਼ਟੀ ਅੰਸੂ ॥ ੫੬ ॥

੬੦. [ਕੀਰਤਪੁਰ ਬਾਗ ਦੇ ਦਰਸਨ । ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਕੂਚ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਰਿ ਮੁਕਾਮ^੧ ਨਿਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਕਰਿਵਾਇ । ਚਲੇ
 ਬਿਲੋਕਨ ਬਾਗ ਕੋ ਸਗਰੋ ਮੰਗ ਲਵਾਇ ॥੧॥ ੪੭੫੬॥ ਭਏ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅਸ਼ੋਸ਼^੨
 ਨਿਹਾਰਾ । ਆਰੁ ਅਰੁ ਅਮਰੁਦ, ਅਨਾਰਾ ॥ ਖਰੇ ਰਸਾਲ ਬਿਸਾਲ ਉਚੇਰੇ ।

^੧ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੋਗਬਹਾਦਰ ਜੀ ਵਲੋਂ ਛੋਭ ਹੋਯਾ । ^੨ਘਰਤੀ ਤੋਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ
 ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ^੩ਰਾਤ ਬਹੁਤੀ ਗਈ ਵੇਖਕੇ । ^੪(ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦਾ) ਅਸਥਾਨ ਪਹਾੜ
 ਦੇ ਉਪਰ ਸ਼ੋਭ ਰਿਹਾ ਹੈ । ^੫ਤੋਗ ਕਰਕੇ । ^੬ਸਾਰਾ (ਬਾਗ) ।

*ਪਾ:-ਅੰਤਿ ਆਨੰਦ ਹੁਇ ਰਿਦੇ ਮਥਾਰੀ । ਕਹਤਿ ‘ਆਜ ਕੇ ਦਿਨ ਬਲਿਹਾਰੀ’ ।

ਫਲੇ ਫਾਲਸੇ ਫਲ ਬਹੁਤੇਰੇ॥੨॥ ਬਦਰੀ ਤਰੁ ਕੰਦਲੀਨ^੧ ਬਗੀਚੇ । ਬਾਰਿ
ਬਾਰਿ ਬਾਰੀ ਬਰ ਸੀਂਚੇ^੨ । ਰਾਇਬੇਲ, ਚੰਪਕ, ਚੰਬੇਲੀ॥ ਫੈਲੀ ਮਹਿਕਤਿ
ਗੰਧਿ ਸੁਹੇਲੀ ॥ ੩ ॥ ਖਿਰਜੋ ਕੇਵਰ, ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ^੩ । ਸੇਵ ਮਾਲਤੀ, ਗਨ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ । ਗੋਂਦਾ, ਕਲਗਾਂ, ਬਿੰਦ ਬਧੂਪ^੪ । ਖਿਰਨੀ, ਜਾਮਨ ਖਰੀ
ਅਨੂਪ ॥੪॥ ਨਿੰਬੂ, ਨੌਰੰਗੀ, ਅੰਗੂਰ । ਸੰਗਤਰੇ ਸੁੰਦਰ ਰਸ ਪੂਰ । ਕਠਲ^੫
ਬਢਲ^੬, ਬਟ^੭, ਪੀਪਰ ਖਰੇ । ਪੰਕਤਿ ਕਰੀ ਸੁਹਾਵਤਿ ਖਰੇ ॥ ੫ ॥ ਰਚੇ
ਸਬੰਡਲ^੮ ਰੋਸ^੯ ਬਿਸਾਲਾ । ਨਿਰਮਲ ਨੀਰ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਚਾਲਾ ।
ਬਿਚਰਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਰ ਸਮੁਦਾਏ । ਮਾਲੀ ਰਚਿ ਛਾਲੀ ਕੋ ਲਜਾਏ ॥੬॥
ਧੁਨ ਗਨ ਦੇ ਕਰਿ ਸਕਲ ਬਿਲੋਕਾ । ਛਾਯਾ ਸਘਨ ਤੇਜ ਰਵਿ ਰੋਕਾ^{੧੦} ।
ਕਰਜੋ ਸਰਾਹਨਿ ਇਤ ਉਤ ਹੋਰਿ । ਗਮਨੇ ਥਾਨ ਪਿਤਾਮੇ ਫੇਰਾ॥੭॥ ਤਬਿ
ਲੋ ਪੰਚਾਂਮ੍ਰਿਤ ਸਮੁਦਾਇ । ਆਨਜੋ ਲੋਕਨ ਸੀਸ ਉਠਾਇ । ਦਰਸਨ ਦੇਖਿ
ਥਾਨ ਕੋ ਨਿਮੇ । ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ਅਰਪ ਤਿਹ ਸਮੇ ॥ ੮ ॥ ਬੀਟਜੋ
ਸਕਲ ਨਰਨ ਕੇ ਮਾਂਹੀ । ਅਨੰਦ ਸਮੇਤ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁਇ ਖਾਂਹੀ । ਸਭਿ
ਸਥਾਨ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕਰੇ । ਬਹੁਰ ਗਮਨ ਕਰਿ ਗਿਰ ਸਿਰ^{੧੧} ਚਰੇ ॥ ੯ ॥
ਤਾਏ ਕੋ ਬਲ ਜਾਇ ਨਿਹਾਰਾ । ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਬਿਰ ਹੈ ਤਿਸ ਬਾਰਾਦਿਨ
ਬਹੁ ਚਢ੍ਹੈ ਸੁ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਆਏ । ਅਰਵਿ ਅਹਾਰ ਸਾਦ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ ॥੧੦॥
ਅਪਰ ਅਬਲ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਸੁਭ ਜੇਈ । ਅਵਿਲੋਕੇ ਫਿਰ ਕਰਿ ਸਭਿਤੇਈ ।
ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਬਾਤਨਿ ਕਰਤੇ । ਸੰਗ ਗੁਰੂ ਦਿਖਰਾਵਤਿ ਫਿਰਤੇ ॥
੧੧॥ ਸਭਿ ਦਿਨ ਚਾਵ ਸਮੇਤ ਬਿਤਾਯੋ । ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਸਭਿ ਪੁਰਿ ਹਰ-
ਖਾਯੋ । ਨਿਸ ਬਿਸਰਾਮ ਕਰਜੋ ਸਭਿ ਕਾਹੂੰ^{੧੨} । ਭਾਯੋ ਅਨੰਦ ਪਿਖਿ ਘਰ ਘਰ
ਮਾਹੂੰ ॥ ੧੨ ॥ ਭਈ ਭੋਰ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਚ ਸਨਾਨੇ । ‘ਤਜਾਰੀ ਕੀਜਹਿ’ ਬਾਕ

^੧ਕੇਲਿਆਂ ਦੇ । ^੨ਵਾਰ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਲ ਨਾਲ ਸਿੰਜੇ ਹੋਏ । ^੩ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਫੁਲਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬੂਟਾ ਜਿਸ ਦੇ ਸੁੱਕੇ ਫੁਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਸੰਤੀ ਰੰਗ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ । ^੪ਕੁਕੜ ਦੀ ਕਲਗੀ ਵਰਗੇ ਫੁਲ ਵਾਲਾ ਪੇੜ, ਗਨਾਰ ਦੀ ਇਕ ਕਿਸਮ ਜਿਸ ਦੇ ਬੀਜ ਭੂਨਕੇ ਵਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਰੰਡੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ । ^੫ਗੁਲ ਦੁਪਹਿਰੀ । ^੬ਕਟਹਰ । ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੱਚਾ ਚਿੰਨ੍ਹੇ, ਪੱਕਾ ਐਵੇਂ ਖਾਂਦੇ ਹਨ । ^੭ਢੇਉ, ਕਚੇ ਦਾ ਅਚਾਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪੱਕੇ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਖਾਂਦੇ ਹਨ । ^੮ਬੋਝ । ^੯ਬੜੇ । ^{੧੦}ਬਾਗੀ ਸਜ਼ਕਾ [ਛਾ:, ਰਵਸ਼] । ^{੧੧}ਭਾਵ ਧੁੱਪ ਰੋਕੀ ਹੋਈ । ^{੧੨}ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ । ^{੧੩}ਸਭ ਕਿਸੇ ਨੇ ।

ਬਖਾਨੇ। ਤਤਛਿਨ ਜੀਨ ਡਾਰਿ ਹਯ ਲਜਾਯੋਗਮਨ ਕਰਨਿ ਗੁਰੁ ਨਿਕਟ
ਜਨਾਯੋ ॥ ੧੩॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਆਇ ਤੁਰੰਗਮ ਚਵੇ । ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਪਿਖਨਿ
ਅਨੰਦ ਮਨ ਬਢੇਚਵਿ ਕਰਿ ਮਾਤੁਲ ਸੰਗ ਕ੍ਰਿਪਾਲ। ਸੇਵਕ ਸਿੱਖ ਬੰਦ ਹੁ
ਨਾਲ ॥ ੧੪॥ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਗੁਜਰੀ ਦੋਇ । ਚਵਿ ਸੰਦਨ ਪਰ ਗਮਨੀ
ਸੋਇ । ਸੁਨਤਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਨਰਨਿ ਅਨੰਦ । ਮਿਲਿ ਇਕ ਥਲ ਹਿਤ
ਪਿਖਨਿ ਮੁਕੰਦ ॥ ੧੫॥ ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨ ਅਰਪਨ ਕਾਰਨ । ਪੁਰਿ ਤੇ
ਨਿਕਸੇ ਕੀਨਿ ਪਧਾਰਨ । ਆਗੇ ਗਮਨੇ ਕੇਤਿਕ ਦੂਰ । ਖਰੇ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ
ਆਇ ਹਦੂਰ ॥ ੧੬॥ ਬੈਠੇ ਉਠਿ ਉਠਿ ਦੇਖਨਿ ਕਰੇ । ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਸਭਿ
ਉਰਧਰੇ । ਕੀਰਤਿਪੁਰ ਤੇ ਗੁਰੁ ਸਿਧਾਰੇ । ਪਹੁੰਚਿ ਸਤ੍ਰੰਦਵ ਕੋਰ ਕਿਨਾਰੇ
॥ ੧੭॥ ਨਿਰਮਲ ਨੀਰ ਹੋਰਿ ਹਰਖਾਏ । ਸਿੰਧ ਗਮਨੀ ਸੋਦਾ ਬਹਾਏ ।
ਆਵਤਿ ਦੇਖਿ ਦੂਰ ਅਸਵਾਰੀ । ਮਦਤਿ ਬੰਦ ਨਰ ਚਲੇ ਅਗਾਰੀ ॥ ੧੮॥
ਅਧਿਕ ਉਮਾਹਿਤ ਪਹੁੰਚੇ ਆਈ । ਬਾਲ ਬੈਸ ਅਵਿਲੋਕ ਗੁਸਾਈ । ਚਰਨ
ਕਮਲ ਪਰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ । ਬੰਦ ਅਕੋਰਨ ਕੋ ਅਰਪਾਏ ॥ ੧੯॥ ਕੁਸ਼ਲ
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਭਿ ਸੋ ਗੁਰ ਕਰੇ । ‘ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਪ ਕੀ ਹਮ ਸੁਖ ਧਰੇ’ । ਬਿੱਪੂ ਬਨਿਕ
ਤੇ ਆਦਿਕ ਸਾਰੇ । ਮਿਲੇ ਅਨੰਦਤਿ ਰੂਪ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੨੦॥ ਸਭਿ ਕੋ ਲੋ ਕਰਿ
ਅਪਨੇ ਸਾਥ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਗਮਨੇ ਮਗ ਨਾਥ । ਬੁਝਤਿ ਸਕਲ ਬਾਰਤਾ
ਜਾਤੇ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਨਰ ਕਹਿ ਬਹੁ ਭਾਂਤੇ ॥ ੨੧॥ ਇਕ ਦਿਸ਼ਿ ਦਿਖਤਿ
ਗਿਰਨ ਕੀ ਧਾਰਾ । ਦਿਸ਼ਾ ਦੂਸਰੀ ਸਤ੍ਰੰਦਵ ਧਾਰਾ । ਪਹੁੰਚੇ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ
ਮਹਿ ਜਾਈ । ਗਿਰਜਾ ਕੋ ਗਿਰ ਦਯੋ ਦਿਖਾਈ ॥ ੨੨॥ ਸ਼ਾਰਤ ਕਰ ਕੀ
ਕਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ‘ਇਹ ਨੈਲਾਦੇਵੀ ਜਨ ਪਾਲ’ । ਸਭਿਤੇ ਉਚੈ ਸੈਲਬਿਸਾਲ ।
ਕਰਹਿ ਬਾਸ ਦਾਤੀ ਬਰ ਜਾਲ’ ॥ ੨੩॥ ਸੁਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕੋ ਬਾਕ
ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ‘ਦੇਖਤਿ ਨਮੋ ਕਰੀ ਤਤਕਾਲ’ । ਚਹੁ ਦਿਸ਼ਿ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਕੀ

‘ਸਮੰਦਰ ਵਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਤਲੁਜ ਨਦੀ ਸਦਾ ਵਗਦੀ ਸੀ । ‘ਭਾਵ ਪਹਾੜ ਖੋਲੀ ।
‘ਪ੍ਰਵਾਹ । ‘ਭਾਵ ਨੈਲਾ ਦੇਵੀ । ‘ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ਨੇ । ‘ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲੀ । ‘ਸਾਰੇ
ਵਰਾਂ ਦੀ ਦਾਤੀ ਵਸਦੀ ਹੈ । ‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ।

*ਇਹ ਗਲ ਖੋਜ ਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਨੈਲਾਂ ਦੇਵੀ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਇਥੇ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਸੀ ਕਿ
ਜੱਗ ਤੋਂ ਬਾਦ ਪਿਆ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭੈਰੋਂ ਨਾਮੇ ਸਿਖ ਨੇ ਇਕ ਦੇਵੀ
ਦਾ ਨੱਕ ਕੱਟਿਆ ਦਬਿਸਤਾਨ ਮਚਾਹਬ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿਖ ਦਾ

(ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਅਜਿਹੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਹੇਠ)

ਅਵਨੀ । ਕੀਨਿ ਬਿਲੋਕਨ ਨੀਕੇ ਰਵਨੀ ॥ ੨੪ ॥ ਹਰਿਤ ਦੂਰਬਾ ਜਲ
 ਸਰਵਾਈ । ਤਰੁਵਰੁ ਖਰੇ ਹਰੇ ਸਮੁਦਾਈ । ਚਾਰਹੁ ਕੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦਹਿ ਦਾਇਕ ।
 ਦੇਖਤਿ ਧਰਮੋ ਹਰਖ ਜਗ ਨਾਇਕ ॥ ੨੫ ॥ ਜਹਾਂ ਸਦਨ ਬਡ ਗੁਰੂ
 ਚਿਨਾਏ । ਉਤਰੇ ਤਬਹਿ ਬਿਰੇ ਤਿਸ ਥਾਏ । ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਗੁਜਰੀ ਆਈ ।
 ਸਮੇਦਨ ਉਤਰਿ ਸਦਨ ਪ੍ਰਵਿਸਾਈ ॥ ੨੬ ॥ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਸਮਾਜ ਲੇ ਆਏ
 ਅੰਤਰ ਧਰਿ ਸੰਭਾਰ ਸਮੁਦਾਏ । ਚਾਵਰੁ ਚੂਨ ਸਿਤਾ ਘ੍ਰਿਤ ਲਜਾਏ । ਲਾਗੇ
 ਕਰਨਿ ਦੇਗ ਮਨ ਭਾਏ ॥ ੨੭ ॥ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਘਨੋਂ ਕਰਿਵਾਇਸਿ । ਪਠਿ
 ਅਰਦਾਸ ਸਭਿਨਿ ਬਰਤਾਇਸਿ । ਪੁਰਿ ਨਰ ਅਰੁ ਸੈਰੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ । 'ਪੈਨ
 ਪੈਨ ਸਤਿਗੁਰੂ' ਅਲਾਏ ॥ ੨੮ ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਭਿ ਕੀਨਿ ਅਹਾਰਾ । ਗੁਰੂ
 ਬਸੇ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਮਝਾਰਾ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਸੁਧਿ ਆਵਨ ਕੀ ਹੋਈ । ਸੁਨਿ
 ਸੁਨਿ ਚਲੇ ਆਇ ਸਭਿ ਕੋਈ ॥ ੨੯ ॥ ਅਰਪਿ ਉਪਾਇਨ ਪਾਇਨ ਪਾਸ ।
 ਕਰਹਿ ਅਨੇਕ ਖਰੇ ਅਰਦਾਸ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਹੋਤਿ ਭੀਰ ਅਧਿਕਾਈ ।
 ਦਰਸਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰ ਬਲ ਜਾਈ ॥ ੩੦ ॥ ਸਹਿਤ ਮਸਿੰਦ ਸੰਗਤਾਂ ਆਵੈ ।
 ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨ ਕੋ ਅਰਪਾਵੈ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਨ ਕਿਤਿਕ ਬਿਤਾਏ ।
 ਬਸਤਿ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਏ ॥ ੩੧ ॥ ਅਬਿ ਸੁਨਿਯਹਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ
 ਗਾਥਾ । ਰਚੀ ਗੁਰੂ ਜਿਮ ਤੁਰਕਨ ਸਾਥਾ । ਮਤੀਦਾਸ ਮਰਿ ਗੁਰ ਪੁਰਿ ਗਯੋ ।
 ਪੀਛੇ ਸਿੱਖਸਨਿ ਉਰ ਡਰ ਭਯੋ ॥ ੩੨ ॥ ਨਿਸ ਮਹਿ ਨਿਕਸੇ ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ।
 ਬੰਦ ਸਿਪਾਹੀ ਲਖੇ ਨ ਰਾਤੀ । ਦਿਨਕਰ ਚਢੇ ਬਿਲੋਕੇ ਤਬੈ ।
 -ਕੈਦੀ ਤੀਨ ਨਿਕਸਿਰੇ ਕਬੈ ॥ ੩੩ ॥ ਦੁਾਰ ਕਿਵਾਰ ਅਸੰਜਤਿ ਸਾਰੇ । ਹਮ
 ਖੋਲੀ ਸਾਂਕਰ ਲਗਿ ਤਾਰੇ । ਬੋਰੀ ਉਤਰੀ ਪਰੀ ਨਿਹਾਰੀ । ਭਏ ਅਚੰਭੈ

ਜਲ ਦੀ ਸਿਲਾਬ ਨਾਲ ਘਾਹ ਹਰਾ ਹੈ । ਆਨੰਦ ਦਾਇਕ । ਸੂਰਜ । ਦੇਖੀਆਂ ।

੨੪ ॥ (੧੧੪) ਘੋੜੇ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਰੁਝਾ

ਉੱਤਰ ਸੁਣਕੇ ਮੁਸਕਾ ਛੁੱਟਿਆ ਸੀ । ਅਜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਦੂਰੋਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਦੱਸੀਦੇ ਹਨ ਸੇ
 ਯਾ ਇਹ ਲੇਖ ਆਖਿਪਕ ਹਨ ਯਾ ਰਜਾਸਤ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ ਦਬਾਉ ਕਰਕੇ ਲਿਖੇ ਗਏ
 ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ । ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪ ਬੁਤ ਸ਼ਿਕਨ ਕਹਿਣ
 ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੁਤਾਂ ਦੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਅਗੇ ਕਦ ਬੁਕ ਸਕਦੇ ਸਨ । ਜਨਮਸਾਖੀ
 ਵਿਚ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਦੇਵੀ ਥਾਤੁ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ।

ਸਭਿ ਮਤਿ ਮਾਰੀ-॥ ੩੪ ॥ ਦੇਖਹਿ ਖੋਜ ਪਰੈ ਨਹਿ ਚੀਨਾ । ‘ਹੇ ਖੁਦਾਇ !
ਇਹ ਕਮਾ ਕ੍ਰਿਤ ਕੀਨਾ’ । ਜਮਾਦਾਰ ਦੌਰਯੋ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਇਤ ਉਤ
ਦੇਖਤਿ ਬਹੁ ਡਰਪਾਯੋ॥੩੫॥-ਕਿਮ ਨਿਕਸੇ?-ਅਚਰਜ ਕੋ ਮਾਨੋ । ਤਬਿ
ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਬੂਝਨਿ ਠਾਨੇ । ‘ਸਾਥੀ ਤੁਮਰੇ ਕਹਾਂ ਸਿਧਾਏ?’ ਇਹੁ ਬਤਾਇ
ਨਤੁ ਸ਼ਾਹੁ ਰਿਸਾਏ’ ॥ ੩੬ ॥ ਸੁਨਿ ਭਾਖੈ ‘ਲੇ ਗਯੋ ਖੁਦਾਇ । ਤੁਮ ਤੇ
ਨਹੀਂ ਕਸ਼ਟ ਕੋ ਪਾਇ’ ਅਰੁ ਤਿਨੁ ਸੋਂ ਕਮਾ ਕਾਜ ਤੁਮਾਰੋ । ਕੀਨੋ ਪਕ-
ਰਨਿ ਸ਼ਾਹੁ ਹਮਾਰੋ’ ॥੩੭॥ ਬੈਠੇ ਹਮ, ਚਾਹੁ ਤਿਮ ਕਰੋ । ਗਏ ਦਾਸ ਤੋ
ਕਰੋ ਉਰ ਡਰੋ’ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਅਵਰੰਗ ਕੋ ਸੁਧਿ ਦੀਨਿ । ‘ਨਿਸ ਮਹਿ
ਨਿਕਸਿ ਗਏ ਸਿਖ ਤੀਨ॥੩੮॥ ਰਹੇ ਕਿਵਾਰ ਭਿਰੇ ਤਿਮ ਤਾਰੇ’ । ਨਹੀਂ
ਪਾਹਰੁ ਕਿਨਹਿ ਨਿਹਾਰੇ’ । ਇਮ ਸੁਨਿ ਕੋਪ ਨਰੰਗੋ ਕਰਜੋ । ਜਮਾਦਾਰ ਕੋ
ਸੰਗ ਉਚਰਜੋ ॥ ੩੯ ॥ ‘ਮਿਲੈ ਹੋਇ ਤਿਨ ਸੰਗ ਸਿਪਾਹੀ । ਧਨ ਹਿਤ
ਲੋਭ ਕੀਨਿ ਮਨ ਮਾਂਹੀ । ਤੁਮਹਿ ਜਲਾਦਨ ਤੇ ਮਰਵਾਉਂ । ਜੇਕਰਿ ਭੇਵ ਦੋਸ਼
ਕਹੁ ਪਾਉ’ ॥ ੪੦ ॥ ਪਾਇ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਕਹਿ ਕਰ ਬੰਦਿ । ‘ਖਤਾਵੰਦ ਲਖਿ
ਕਰਹੁ ਨਿਕੰਦ’ । ਸਹਿਤ ਕੁਟੰਬ ਦੀਜੀਯਹਿ ਫਾਂਸੀ । ਕਹਾਂ ਕਰਹਿ ਅਜ-
ਮਤੁ ਜਿਨ ਪਾਸੀ’ ॥ ੪੧ ॥ ਸੁਨਿ ਅਵਰੰਗ ਕੋ ਹੋਯਸਿ ਛੋਹ । ਕਹੈ
‘ਲੇਹੁ ਦਿਫ ਪਿੰਜਰਾ ਲੋਹ । ਤਿਸ ਮਹਿ ਹਿੰਦੁਨ ਗੁਰੂ ਬਿਠਾਵਹੁ । ਸ਼੍ਰੀਖਲ
ਭੋਰਹੁ ਕੁਲਫ ਲਗਾਵਹੁ॥ ੪੨ ॥ ਕਰਹੁ ਤੰਗ ਚੌਕਸ ਰਹਿ ਖਰੋ । ਆਠਹੁ
ਜਾਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਮਹਿ ਕਰੋ । ਅਸ ਨਹਿ ਹੋਹਿ ਨਿਕਸਿ ਕਰਿ ਜਾਹਿ । ਇਸ
ਬਿਨ ਸ਼ਰਾ ਚਲਹਿ ਜਗ ਨਾਂਹਿ’ ॥੪੩॥ ਇਕ ਉਮਰਾਵ ਸੰਗ ਕਰਿ ਦਯੋ ।
ਗੁਰ ਢਿਗ ਆਇ ਕਹਤਿ ਸੋਂ ਭਯੋ । ‘ਕਰੋ ਹਠ ਧਰਹੁ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਸਾਥ । ਜੋ
ਬਡ ਹਠੀ ਜਗਤ ਸਭਿ ਨਾਥ॥੪੪॥ ਮਾਨਹੁ ਸ਼ਰਾ ਦੇਹਿ ਬਡਿਆਈ । ਨਾਂਹਿ
ਤ ਦੇਹਿ ਪਿੰਜਰੇ ਪਾਈ’ । ਸੁਨ ਗੁਰ ਕਹੈ:-‘ਧਰਮ ਜਿਸ ਜਿਸ ਕੋ ਪਸਾਰੋ
ਧਰਮ, ਨਿਬਾਹੇ ਤਿਸ ਕੋ ॥ ੪੫ ॥ ਹਮ ਤੋ ਕਬਹੂੰ ਨ ਮਾਨਹਿ ਦੇਹੋ । ਜਥਾ
ਕਰਹਿ ਤਿਮ ਕਰਿਬੇ ਦੇਹੋ । ਤੁਰਕਨ ਤੇਜ ਅੰਤ ਅਬਿ ਆਯੋ । ਜਿਸ ਤੇ
ਅਸ ਕਰਿ ਮਨੁ ਬਿਰਮਾਯੋ॥ ੪੬ ॥ ਜਰਾਂ ਉਖਾਰਹਿ ਨੀਵ ਤੁਮਾਰੀ । ਗੋਰਹਿ
ਸਾਗਰ ਖਾਰ ਮਝਾਰੀ । ਬਹੁਰ ਨ ਰਾਜ ਰਹਹਿ ਜਗ ਮਾਂਹੀ । ਕਰਹਿ
ਬਿਨਾਸਨ ਇਸ ਬਿਧਿ ਤਾਂਹੀ’ ॥੪੭॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਤਬ ਪਿੰਜਰਾ ਮੰਗਵਾਇ।

‘ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਵਣਾ । ‘ਸਾਨੂੰ । ‘ਜੀਦਰੇ । ‘ਨਾਸ ।

ਪਗ ਬੰਧਨ ਜੁਤਿ ਬੀਚ ਬਿਠਾਇ । ਸਿੰਖਲ ਭੋਰੀ ਕੁਲਫ ਲਗਾਯੋ । ਇਕ
ਰਸ ਸਤਿਗੁਰ ਬਦਨ ਸੁਹਾਯੋ ॥ ੪੮ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ
ਰਾਸੇ 'ਲੋਹ ਪਿੰਜਰੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼' ਗੁਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਸ਼ਬਦੀ ਅੰਸੂ ॥ ੬੦ ॥

੬੧. [ਲੋਹੇ ਦੇ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ] ।

ਏਹਕਾ ॥ ਸਭਿ ਕੀ ਖਾਤਰ ਜਮਾ' ਤਬਿ ਲੋਹ ਪਿੰਜਰੇ ਪਾਇ । ਗੁਰਦਿੱਤਾ
ਬੇਰੀ ਸਹਿਤ ਸੇਵਹਿ ਜਿਮ ਫੁਰਮਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਕਰਤਿ ਭਏ ਅਤਿ ਸੈ
ਤਕਰਾਈ । ਜਮਾਦਾਰ ਫਿਗ ਠਹਿਰਯੋ ਆਈ । ਨਿਸ ਮਹਿ ਬਿਸਰਾਮਹਿ
ਗੁਰ ਪਾਸੀ । ਨਰਨ ਜਗਾਵਹਿ ਨੀਂਦ ਬਿਨਾਸੀ ॥ ੨ ॥ ਦਿਨ ਪੰਚਕ
ਮਹਿ ਸਿਖ ਸੋ ਗਯੋ । ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਸੰਗ ਮੇਲਾ ਭਯੋ । ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਤ ਕੀ
ਸੁਧਿ ਸਭਿ ਭਾਖੀ । 'ਮਿਲਿਬੋ ਕੋ ਅਬਿ ਮੈਂ ਅਭਿਲਾਖੀ ॥ ੩ ॥ ਮਾਤ
ਨਾਨਕੀ ਕਹੇ ਸੰਦੇਸੇ । ਸਗਲ ਕੁਟੰਬ ਸਚਿੰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੇ । ਸੈ ਸਭਿ ਚਾਹੋ
ਗੁਰਨਿ ਸੁਨਾਈ । ਕਿਮ ਮਿਲਿਬੋ ਹੁਇ ਕਹੇ ਉਪਾਈ' ॥ ੪ ॥ ਗੁਰਦਿੱਤੇ
ਸਿੰਖ ਸਾਬ ਬਖਾਨੀ । 'ਕਹੋ ਬਹੁਰੁ ਗੁਰ ਮਰਜੀ ਜਾਨੀ' । ਵਹਿਰ ਕਹੂੰ
ਠਹਿਰਾਯਹੁ ਨੇਰੇ । ਸੰਗ ਸਿਪਾਹੀ ਤਿਸ ਕੋ ਹੋਰੇ ॥ ੫ ॥ ਗੁਰ ਸੇਵਾ
ਹਿਤ ਇਤ ਉਤ ਫਿਰੇ । ਪਗ ਬੰਧਨ ਜੁਤਿ ਸੈ ਸਭਿ ਕਰੇ । ਗੁਰ ਸਮੀਪ
ਤਬਿ ਅੰਤਰ ਗਯੋ । ਮਿਖ ਆਗਵਨ ਸੁਨਾਵਤਿ ਭਯੋ ॥ ੬ ॥ ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ
'ਤਿਸ ਪ੍ਰਤਿ ਹਕਾਰਹਿ । ਸੁਨਹਿ ਸਕਲ ਸੁਧਿ, ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਹਿ । ਕਹਿ ਦਿਹੁ
ਤਿਸ ਕੋ ਕਰਹੁ ਅਰਾਮੁ । ਹੁਇ ਨਿਸ਼ਚਿੰਤ ਜਪਹੁ ਸਤਿਨਾਮੁ' ॥ ੭ ॥ ਕਿਤਿਕ
ਸਮੈ ਮੈਂ ਬਾਹਿਰ ਆਯੋ । ਗਰਕੋ ਕਹਿਬੋ ਤਾਂਹਿ ਸੁਨਾਯੋ । ਭਈ ਪ੍ਰਬਿਰਤ
ਜਾਮਨੀ ਜਥੈ ਖਰੇ ਸਿਪਾਹੀ ਜਾਗੂਤ ਤਬੈ ॥ ੮ ॥ ਜਮਾਦਾਰ ਦੇ ਤ੍ਰਾਸ ਜਗਾਵੈ ।
ਬੀਚ ਪਿੰਜਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਟਿਕਾਵੈ । ਬੀਤ ਗਈ ਜਬਿ ਆਧੀ ਰਾਤਿ । ਭਏ
ਲੋਪ, ਗੁਰ ਦਿਖਹਿ ਨ ਗਾਤ' ॥ ੯ ॥ ਦੇਖਤਿ ਇਤ ਉਤ ਖਰੇ ਸਿਪਾਹੀ । ਬੋਲਯੋ
ਤੁਰਤ 'ਗੁਰੂ ਅਬਿ ਨਾਂਹੀ । ਲਗੋ ਕੁਲਫ ਸਾਂਕਰਿ ਤਿਮ ਲਹੈ' । ਦਾਰਕਿਵਾਰ
ਅਸੰਜਤ ਅਹੈ' ॥ ੧੦ ॥ ਜਮਾਦਾਰ ਸੁਨਿ ਆਯੋ ਦੌਰਾ । ਲਗਯੋ ਬਿਲੋ-
ਕਨਿ ਸਗਰੀ ਠੌਰਾ । ਮਗ ਨਿਕਸਨਿ ਕੋ ਕਹੂੰ ਨ ਪਾਯੋ ।—ਕਿਮ ਕਿਤ
ਗਮਨੇ—ਮਨ ਬਿਸਮਾਯੋ ॥ ੧੧ ॥ 'ਸਨੇ ਸਨੇ ਬੋਲਹੁ ਬਚਹੋਰੇ' । ਨਹਿਨ ਸੁਨਾਉ
ਪਰਹਿ ਬਡ ਰੋਰੇ' । ਘਰਦਰ ਸਗਰੇ ਹੋਰਨਿ ਕਰੇ । ਬਹੁਰ ਜਾਇ ਕੋਠਨ ਪਰ
'ਤਸੋਲੀ ਹੋ ਗਈ । 'ਸਿਪਾਹੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ
ਦਾ ਸ੍ਰੀਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਦਾ । 'ਦਿਸਦੇ ਹਨ । 'ਪੀਰਜ ਨਾਲ ਹੋਲੀ ਬਚਨ ਬੋਲੇ ।

ਚਰੇ॥੧੨॥ਉਪਰ ਤਰੇ ਖੋਜ ਕਰਿ ਸਾਰੇ । ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ ਹਹਿਰੇ^੧ ਹਿਯ ਹਾਰੇ^੨ ।
 ਬਿਸਮਤ ਭਏ ਨ ਚਲਹਿ ਉਪਾਈ । ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਸੰਗ ਕਹੈ ਸੁਨਾਈ॥੧੩॥
 ‘ਕਹਾਂ ਗਯੋ ਗੁਰ ਖੋਜ ਨ ਪਾਵੈ’ । ਦਿਹੁ ਬਤਾਇ ਨਤੁ ਮਾਰ ਕਰਾਵੈ’ । ‘ਮੈਂ
 ਕਯਾ ਜਾਨੈਂ ਦੂਰ ਟਿਕਾਯੋ । ਨਿਸ ਮਹਿ ਨਿਕਟਿ ਨ ਹੋਨੇ ਪਾਯੋ’ ॥ ੧੪ ॥
 ਜਮਾਦਾਰ ਜੁਤਿ ਸਕਲ ਸਿਪਾਹੀ । ਨਿਸ਼ਚੈ ਕਰਜੇ ਤਬਹਿ ਮਨ ਮਾਂਹੀ ।
 ‘ਕਾਮਲ ਕਰਾਮਾਤ ਕਰਿ ਗਏਆਗੇ ਕਈ ਬਾਰ ਇਮ ਭਏ’॥੧੫॥ ਇਕ
 ਬੋਲਯੋ ਅਸ ਹੁਤੀ ਨ ਆਗੇ।ਬਿਰੇ ਪਿੰਜਰੇ ਅਬਿ ਦੁਖ ਲਾਗੇ । ਨਹਿ ਐਹੈ
 ਕਿਤ ਨਿਕਸਿ ਸਿਧਾਰੈ।ਸਹੈਂ ਕਸ਼ਟ ਕਜੈਂ ਸਮਰਥ ਭਾਰੈ’॥੧੬॥ਜਮਾਦਾਰ
 ਕਹਿ ‘ਇਕ ਰਸ ਰਹੇ । ਦੀਨ ਮਲੀਨ ਨ ਮੁਖ ਦੁਖ ਲਹੇ । ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ
 ਅਰਬਿੰਦ ਮਨੀਂਦ । ਦੀਨ ਬਾਕ ਨਹਿ, ਜਥਾ ਨਰੀਂਦ ॥ ੧੭ ॥ ਸ਼ਾਹੁ
 ਕੂਰ ਹਮ ਕੋ ਗਹਿ ਲੋਹਿ । ਜਾਨਹਿ ਕਹਾਂ, ਸਜਾਇ ਜੁ ਦੇਹਿ । ਮਿਲਿ ਸਭਿ
 ‘ਕੈ, ਅਬਿ ਚਲਹਿ ਪਲਾਇ।ਬਸਹਿ ਕਹੂੰ ਲੋਂ ਜਾਨ ਬਚਾਇ ॥ ੧੮ ॥ ਕੈ
 ਹਿੰਦੁਨ ਗੁਰ ਤੇਗਬਹਾਦਰ । ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਤਿ ਲਉ ਸਿਮਰਹੁ ਸਾਦਰ । ਨਹੀਂ
 ਜੀਵਕਾ ਹਤਹਿ ਹਮਾਰੀ’ । ਬਿਦਤਹਿਰੀ’ ਇਸ ਥਾਨ ਮਝਾਰੀ’ ॥ ੧੯ ॥
 ਅਧਿਕ ਬਿਸੁਰਤ ਬਿਸਮਤਿ ਅਹੈਂ।‘ਬੁਝਹਿ ਸ਼ਾਹੁ,ਕਹਾਂ ਹਮਕਹੈਂ।ਅਜਮਤ
 ਕਰਿ ਨਿਕਸੈ ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ । ਇਨਹੁ ਨਿਕਾਸੈ ਹਮਹਿ ਬਖਾਨਹਿ’॥੨੦॥
 ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਚਿਤਵਤਿ ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ । ਕਬਿ ਲੇ ਨਾਮ ਮਿਲੇ ਗਨ ਬੂਰਤਿ’ ।
 ਬਿਰੇ ਸਮੀਪ ਪਿੰਜਰੇ ਸਾਰੇ । ਕਠਨ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨਿ ਬਿਚਾਰੇ॥੨੧॥ ਇਮ
 ਹੋਰਤਿ ਅਰਣੈਦੈ ਹੋਵਾ । ਔਚਕ ਤਬਿ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਜੋਵਾ । ਬੀਚ ਪਿੰਜਰੇ
 ਪ੍ਰਥਮ ਸਮਾਨ । ਸੁਖ ਸੋਂ ਬੈਠੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ॥੨੨॥ਸਮ ਸੂਰਜ ਕੇ ਹੋਰਨ
 ਕਰੇ । ਮੁਖ ਪੀਕਜ ਸਮਸਰ ਤਬਿ ਖਿਰੇ । ‘ਧੈਨ ਧੈਨ’ ਸਭਿਹੂੰਨਿ ਬਖਾਨੀ॥
 ਹਾਥਨਿ ਬੰਦਿ ਬੰਦਨਾ ਠਾਨੀ॥੨੩॥ਹਰਖਤਿ ਨਿਜ ਨਿਜ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰੇ।
 ਜਮਾਦਾਰਬਨਿ ਦੀਨ ਉਚਾਰੇ।‘ਮਹਿਮਾ ਮਹਿ ਮਹਿ ਮਹਾਂ ਮਹਾਨੀ।ਮੈਂ ਅਬਿ
 ਨਿਸ਼ਚੈ ਕਰਿ ਉਰ ਜਾਨੀ॥੨੪॥ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਸੁਖਦ ਜਨ ਕੋਰੇ । ਜਾਗੋ
 ਬਡੇ ਭਾਗ ਅਬਿ ਮੇਰੇ । ਕਰਹੁ ਮੁਰੀਦ, ਨਿਕਸਿ ਕਰਿ ਚਾਲੈ । ਸੇਵਾ ਕਰੋ

^੧ਡਰੇ । ^੨ਕੰਬ ਗਏ । (ਅ) ਦਿਲ ਵੇ ਗਏ । ^੩ਸਾਡੀ ਜੀਵਕਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਕੇ । ^੪ਪ੍ਰਗਟ
^੫ਜਾਣਗੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ) । ^੬ਸਾਰੇ ਮਿਲਕੇ ਬੂਰਦੇ ਹਨ ।

ਰਹੈ ਮੈਂ ਨਾਲੋ॥੨੫॥ ਮਮ ਮਰਜੀ ਕੇ ਜਿਤਿਕ ਸਿਪਾਹੀ॥ ਚਲਹਿ ਸੰਗ ਨਿਤ
 ਰਹਿ ਤੁਮ ਪਾਹੀ। ਕਰੈ ਸੰਕਟ ਬਿਰ ਕੈਦ ਸਹਾਰੈ। ਸਾਹੁ ਕੁਕਰਮੀ
 ਸਾਹਸ ਵਾਰੈ॥੨੬॥ ਜਗ ਤੇ ਕਰਹੁ ਉਧਾਰ ਹਮਾਰੈ। ਇਹ ਸਲਾਹ ਸੁਭ
 ਰਿਦੇ ਨ ਟਾਰੈ॥ ਜਮਾਦਾਰ ਤੇ ਸੁਨਿ ਬਹੁ ਬਿਕਸੇ॥ ਮੁਖ ਮੁਸਕਾਤ ਬਾਕ ਇਮ
 ਨਿਕਸੇ॥੨੭॥ ‘ਤੈਂ ਸ਼ਰਧਾ ਉਰ ਧਾਰਨਿ ਕਰੀ। ਸਾਹੁ ਕੁਮਤਿ ਕੀ
 ਦੁਰਮਤਿ ਹਰੀ’। ਇਸ ਕੇ ਫਲ ਸੁਖ ਪਾਇ ਘਨੈਰੈ। ਆਰੀ ਬਧਹਿ ਬੀਸ
 ਬਹੁਤੇਰੈ॥੨੮॥ ਨਿਜ ਆਸੈ ਹਮ ਤੋਹਿ ਸੁਨਾਵੈ। ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਸਿਰ ਦੇਸ਼
 ਚਢਾਵੈ॥ ਹਤਹਿ ਤੇਜ ਤੁਰਕਨਿ ਕੇ ਸਾਰ॥ ਜਥਾਨ ਠਹਿਰਹਿ ਪਾਵਕ ਪਾਰਾ
 ॥੨੯॥ ਜੇ ਹਮ ਛੁਟੈ ਚਹਤਿ ਕਿਤ ਜਾਹਿ’। ਤੋ ਕਿਮ ਪਰਤਿ’ ਕੈਦ ਕੇ
 ਮਾਹਿ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੇ ਬਰ ਇਨ ਭਯੋ। ਰਾਜ ਜਗਤ ਕੇ ਬਾਬਰ ਲਯੋ॥
 ੩੦॥ ਅਟਲ ਬਾਕ ਹਮਰੇ ਗੁਰ ਕੇਰ। ਜਥਾ ਨ ਚਲਹਿ ਬਾਧ ਤੇ ਮੇਰਾ—
 ਰਾਜ ਪੁਸ਼ਤ ਲੋ—ਜਬਿ ਬਰ ਜਾਚ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਤਬਹਿ ਇਉਂ ਬਾਚਾ॥
 ੩੧॥—ਤਵ ਕੁਲ ਮੈਂ ਜਬਿ ਹੁਇ ਅਨਾਇ। ਕਰਿ ਕੂਰੇ ਫੀਨਹਿ ਤਬਿ
 ਆਇ—ਅਬਿ ਇਨ ਕਸ਼ਟ ਜਗਤ ਕਉ ਦੀਨਾ। ਕਰਜੈ ਚਹੈ ਹਿੰਦੁਨਿ ਧਮ
 ਹੀਨਾ॥੩੨॥ ਸੀਤ ਅਨੇਕ ਮਤਨਿ ਕੇ ਜੋਇ॥ ਪਾਨ ਬਿਨਾਸੀ ਕੀਨੈ ਸੋਇ।
 ਬੀਦ ਤੁਰਕ ਤਨ ਮਹਿ ਦਰਵੇਸ਼। ਮਾਰੇ ਇਨ ਦੇ ਕਸ਼ਟ ਵਿਸੇਸ਼॥੩੩॥
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੇ ਬਰ ਕੋ ਜਾਨਿ। ਇਸ ਕੇ ਕਰਿ ਨ ਸਕਜੈ ਕੋ ਹਾਨਿ॥ ਹਿੰਦੂ
 ਤੁਰਕ ਅਰਬੀਦ ਮਨੀਦ। ਬੀਦਨ ਦੁਖਦ ਜਥਾ ਨਿਸ ਇੰਦ’॥੩੪॥ ਦੇ
 ਸਿਰ ਕੋ ਇਸ ਕਰਿ ਅਪਰਾਧੀ। ਹਤਹਿ ਸਕਲ ਜਗ ਕੀ ਜਿਮ ਬਜਾਧੀ’।
 ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵ ਸਹਿਤ ਤੁਵ ਜਾਨਾ। ਬਾਤ ਮਰਮ ਕੀ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨਾ॥੩੫॥
 ਦੇਖਤਿ ਰਹਹੁ ਜਥਾ ਅਬਿ ਹੋਵੈ॥ ਰਾਜ ਤੁਰਕ ਘਰ ਤੇ ਸਭਿ ਖੋਵੈ’। ਸੁਨਿਕੈ
 ਜਮਾਦਾਰ ਗੁਰਬਾਨੀ॥ ਜਾਨੈਂ ਭੇਤ ਬੀਦਨਾ ਠਾਨੀ॥੩੬॥ ‘ਸਤਿਗੁਰ ਤੁਮ
 ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸਮਰੋਥ। ਛੁਟਨਿ ਛੁਟਾਵਨਿ ਜਗ ਕੇ ਹੱਥ’। ਕਰਾ ਕਹਿ
 ਸਕਹਿ ਸਕਤਿ ਤੇ ਹੀਨੈ॥ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਲਖਹੁ ਪ੍ਰਬੀਨੈ’॥੩੭॥ ਕਹਤਿ
 ਸੁਨਤਿ ਹੋਈ ਜਬਿ ਪ੍ਰਾਤੀ। ਮਿਟੀ ਸਕਲ ਕੀ ਧਰਕਤਿ ਛਾਤੀ’॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
 ‘ਹੱਥ ਵਾਲਾ ਹੈ।’ ‘ਸਾਹ ਜੋ ਕੁਮਤੀ ਹੈ (ਉਸ ਦੀ) ਦੁਰਮਤੀ (ਤੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚੋਂ) ਦੂਰ ਕਰ
 ਦਿੱਤੀ ਹੈ।’ ‘ਜਿਵੇਂ ਅੱਗ ਉਤੇ ਪਾਰਾ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਦਾ।’ ‘ਕਿਧਰੇ ਜਾਣ ਲਈ।’ ‘ਕਿਉਂ ਪੈਂਦੇ।’
 ‘ਕਹਿਆ ਸੀ।’ ‘ਬੀਦਮਾ।’ ‘ਸਾਰੇ ਜੱਗ ਦੇ ਰੋਗ ਵਰਗੇ (ਨੁਰੰਗੇ) ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗੇ।’ ‘(ਆਪ ਦੇ)
 ਹੱਥ ਹੈ।’ ‘ਛਾਤੀ ਦੀ ਧਰਕਨ।’

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕਹੈ। 'ਹਮਰੇ ਸਿਖ ਇਕ ਬਾਹਿਰ ਰਹੈ ॥ ੩੯ ॥ ਤਿਹ
ਬੁਲਾਇ ਅਬਿ ਆਨਹੁ ਪਾਸਾਹਮ ਦਿਸਿ ਰਖਿ ਨਿਰਿੰਤ ਭਰਵਾਸਾ'। ਸੁਨਿ
ਕਰਿ ਜਮਾਦਾਰ ਧਰਿ ਭਾਉ। ਜਾਨੈਂ ਰਿਦੈ ਬਿਸਾਲ ਪ੍ਰਭਾਉ ॥ ੪੦ ॥ ਆਪ
ਜਾਇ ਕਾਰਾਗਿਹ ਬਾਹਿਰ। ਖੋਜੈ ਸਿਖ ਜਿਮ ਰਹੈ ਅਜਾਹਰ'। ਸੰਗ
ਆਪਨੇ ਲੇ ਕਰਿ ਗਯੋਗੁਰਕੇ ਨਿਕਟਿ ਪੁਚਾਵਤਿ ਭਯੋ ॥ ੪੧ ॥ ਸਾਵਧਾਨਤਾ
ਪ੍ਰਥਮ ਜੁ ਕਰਿਹੀ। ਹਟੈ ਤਬਹਿ, ਭਰਵਾਸਾ ਧਰਿ ਹੀ। -ਮਹਾਂ ਸ਼ਕਤਿ
ਜੁਤਿ ਆਪਹਿ ਆਏ। ਕੈਦ ਪਰਨਿ ਬਡ ਹੋਤੁ ਬਤਾਏ' ॥ ੪੨ ॥ ਕੜਾ ਕਰਿ
ਸਕਹਿ ਤਿਨਹੁ ਰਖਵਾਰੀ। ਚਹੈਂ ਸੁ ਕਰੈਂ ਨ ਲਗੈ ਅਵਾਰੀ। ਹਮ ਦੁਰਮਤਿ
ਕਰਿ ਕੜੇਂ ਦੁਖ ਪਾਵੈਂ। ਜਿਨਹੁ ਅਵੱਗਜਕ ਦੋੜਕ ਜਾਵੈਂ - ॥ ੪੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ ਰਾਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਦੇਕ ਸ਼ਬਦੀ
ਅੰਸੂ ॥ ੬ ॥

੬੨. [ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਿੱਲੀਓ ਚਿਠੀ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਲੋਹ ਪਿੰਜਰੇ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਨਾਮੋ ਕਰੀ ਸਿਖ ਦੇਖਿ। ਮਚੈ ਬਿਲੋਚਨ
ਜਲ ਤਬੈ ਸੰਕਟ ਰਿਦੈ ਬਿਸੇਖ ॥ ੧ ॥ ਭੋਪਈ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਭਿ ਅਰਥ
ਗੁਜਾਰੀ। ਆਇਸ ਮਾਨਿ ਕੁਟੇਬ ਤੁਮਾਰੀ। ਤਜਿ ਲਖਨੌਰ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿਗਏ
ਬ੍ਰਿਧ ਮਾਤਾ ਕੋ ਸੰਕਟ ਭਏ ॥ ੨ ॥ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਲੇ ਸ੍ਰਾਸ ਬਡੇਰੇ। ਬੈਠਤਿ
ਉਠਤਿ ਦ੍ਰਿਗਨ ਜਲ ਗੇਰੇ। ਤਿਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਬਹੁ ਦੁਖ ਪਾਵੈ। ਤੁਮਰੀ
ਦਿਸਿ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਚਿਤ ਲਾਵੈ ॥ ੩ ॥ -ਕਹਾਂ ਹੋਇ ਹੈ, ਲਖੀ ਨ ਜਾਇ-।
ਨਿਸ ਦਿਨ ਚਿੰਤਾ ਕਰਤਿ ਬਿਤਾਇ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਦੇ ਅਹਿਲਾਦ'।
ਧੀਰ ਧਰਾਵਹਿ ਕਰਿ ਤੁਮ ਯਾਦ ॥ ੪ ॥ ਕਹਿ ਮਹਿਮਾ ਬਿਧਿ ਅਨਿਕ ਤੁਮਾਰੀ।
-ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਸ਼ਕਤਿ ਧਰਿ ਭਾਰੀ। ਚਹੈਂ ਸੁ ਕਰੈਂ ਨ ਲਗੈ ਅਵਾਰੀ।
ਆਪੇ ਰਚੀ ਬਾਰਤਾ ਸਾਰੀ- ॥ ੫ ॥ ਤਉ ਅਧਿਕ ਬਿਰਲਾਪਹਿ ਮਾਈ'। ਸਾਸ
ਨੁਖਾ ਹੈ ਕੈ ਇਕ ਥਾਈ'। ਤਿਨ ਕੋ ਧੀਰ ਧਰਾਵਨਿ ਕਾਰਨ। ਤੁਮਰੇ ਸੁਤ
ਮੁਹਿ ਕੀਨਿ ਹਕਾਰਨਿ ॥ ੬ ॥ ਦਾਦੀ ਅਰੁ ਨਿਜ ਮਾਤ ਸੁਨਾਇ। ਕਹੈ ਕਿ
-ਲੀਜਹਿ ਸਧਿ ਮੰਗਵਾਇ। ਜਥਾ ਕਹੈਂ ਪਿਤ ਤਥਾ ਸੁਨੀਜਹਿ'। ਧਰਹੁ
ਪ੍ਰਤੀਤ ਨ ਚਿੰਤਾ ਕੀਜਹਿ ॥ ੭ ॥ ਜੋ ਕ੍ਰਿਤ ਆਪ ਕਰਨਿ ਕੋ ਗਏ। ਕੌਨ
ਹਟਾਇ ਸਕਹਿ ਸੋ ਬਿਏ-। ਕਹੈ ਮੋਹਿ-ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਹਾਥਾਕਰਹੁ ਲਿਖਾ-

'ਵੁਪ ਰਿਹਾ ਸੀ। 'ਆਪਨੇ ਕੈਦ ਪੈਣ ਦਾ ਵਡਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। 'ਅਨੰਦ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
ਭਾਵ ਹੋਸਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। 'ਮਾਈਆਂ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਵਾਈਆਂ ਹਨ। 'ਸੁਣੋ।

ਵਨਿ ਹੈ ਜਿਮ ਗਾਥ ॥ ੮ ॥ ਆਨ ਦਿਖਾਵਹਿ ਸੁਨਿ ਹੈਂ ਜਬੈ ਧੀਰ ਧਰਹਿ
 ਦੁਖ ਪਰਹਰਿ ਸਬੈ—ਇਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਮੈਂ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਸੁਧਿ ਰਾਵਰ ਕੀ
 ਚਾਹਤਿ ਪਾਯੋ ॥੯॥ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਅਰ ਬਿੰਦ ਮਸਿੰਦ । ਤੁਮ ਦਿਸਿ ਤੇ ਸਭਿ
 ਚਿੰਤ ਬਿਲੰਦ । ਮਿਲਹਿ ਪਰਸਪਰ ਧਰਹਿ ਬਿਖਾਵਾ । ਅਵਿਰੰਗ ਕੂਰ
 ਕਰਨੋ ਬਡ ਬਾਦਾ ॥ ੧੦ ॥ ਬਿਨਾ ਮਿਲੇ ਸਭਿ ਕੇ ਚਲਿ ਆਏ । ਬਹੁਤ
 ਬਿਸੁਰਤਿ ਸਿਖ ਸਮੁਦਾਏ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇਰ ਬਿਤੰਤਾ । ਲੇ
 ਕਾਗਦਿ ਕਰ ਮਹਿ ਭਗਵੰਤਾ ॥੧੧॥ ਕਲਮ ਦਾਨ ਕੇ ਤਬਿ ਮੰਗਵਾਯੋ ।
 ਜਮਾਦਾਰ ਕੇ ਨਰ ਲੇ ਆਯੋ । ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਤਿ ਲਿਖਿ ਉਪਦੇਸ਼ਾਕਰੇ
 ਸ਼ਲੋਕ ਵਿਰਾਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੁ ॥ ੧੨ ॥ ‘ਜੇ ਨਰ ਹੁਇ ਜਿਸ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ । ਸੈ
 ਮਾਨਹਿ ਇਮ ਸੀਖ ਹਮਾਰੀ । ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜੁਗ ਲੋਕ ਮਝਾਰੀ’ । ਲਿਖੇ
 ਸ਼ਲੋਕ ਸੁ ਕਰਤਿ ਉਚਾਰੀ ॥ ੧੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ॥

ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੯ ॥ ਗੁਨ ਗੋਬਿੰਦ ਗਾਇਓ ਨਹੀ ਜਨਮੁ ਅਕਾਰਬ ਕੀਨ ॥ ਕਹੁ

ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਜੁ ਮਨਾ ਜਿਹਿ ਬਿਧਿ ਜਲ ਕੇ ਮੀਨ ॥ ੧ ॥

ਚੋਪਈ ॥ ਇੱਤ੍ਰਾਦਿਕ ਸਭਿ ਲਿਖੇ ਸ਼ਲੋਕ । ‘ਪਠਿ ਹਰਿ ਭਜਹੁ ਤਜਹੁ
 ਸਭਿ ਸ਼ੋਕ’ । ਸਭਿ ਸਿੱਖਸਨਿ ਪ੍ਰਤਿ ਲਿਖੇ ਬਨਾਇ। ਸਿਮਰਹੁ ਨਾਮ ਸੁ ਚਿੰਤ
 ਮਿਟਾਇ ॥ ੧੪ ॥ ਪੁਨ ਮਾਤਾ ਪਤਿ ਲਿਖੇ ਸ਼ਲੋਕ । ‘ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਲੇਹੁ
 ਸ਼ੋਕ ਕੇ ਰੋਕ । ਜਗ ਮਹਿ ਨਹਿ ਬਿਰਤਾ ਕਿਸ ਕੇਰੀ । ਬਿਨਸਿ ਗਏ ਜਿਨ
 ਸ਼ਕਤਿ ਬਡੇਰੀ’ ॥ ੧੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮਹਲਾ ੯ ॥

ਰਾਮ ਗਾਇਓ ਰਾਵਨੁ ਗਾਇਓ ਜਾਕਉ ਬਹੁ ਪਰਵਾਰ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਿਰੁ ਕਛੁ ਨਹੀ
 ਸੁਪਨੇ ਜਿਉ ਸੰਸਾਰਿ ॥੫੦॥ ਚਿੰਤਾ ਤਾਕੀ ਕੀਜੀਐ ਜੇ ਅਨਹੋਨੀ ਹੋਇ ॥ ਇਹ ਮਾਰਗੁ
 ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਨਾਨਕ ਬਿਰੁ ਨਹੀ ਕੋਇ ॥੫੧॥ ਜੇ ਉਪਜਿਓ ਸੇ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਪਰੇ ਆਜੁ ਕੇ
 ਕਾਲ ॥ ਨਾਨਕ ਹਰਿਗੁਨ ਗਾਇ ਲੇ ਛਾਡਿ ਸਗਲ ਜੰਜਾਲ ॥ ੫੨ ॥

ਚੋਪਈ ॥ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਲਿਖਿ ਸਮਝਾਈ ॥ ਅਰੁ ਗੁਜਰੀ ਕੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥
 ‘ਰਾਮਚੰਦ ਰਾਜਾ ਅਵਤਾਰ । ਬਿਜੈ ਕੀਨਿ ਛਿਤ ਜੀਤਿ ਉਦਾਰ ॥੧੬॥
 ਰਾਵਣ ਜੀਤ ਲੀਨਿ ਤੈ ਲੋਕੁ । ਬਡ ਪਰਿਵਾਰ ਵਧੈ ਬਿਨ ਸ਼ੋਕ । ਰਾਜ
 ਸਮਾਜ ਕੋਨ ਗਿਨ ਸਕੈ । ਸੁਰ ਗਨ ਡਰੈ, ਦਿਸਾ ਜਿਸ ਤਕੈ’ ॥ ੧੭ ॥

‘ਉੱਖ ਮੰਨਦੇ ਹਨ । ‘ਆਪ ਚਲ ਆਏ ਹੋ । ‘.....ਦਾ ਆਦਮੀ । ‘(ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ)
 ਉਚਾਰਦਾ ਹਾਂ । ‘ਕਵੀ ਜੀ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਭਾਵ ਦੱਸਦੇ ਹਨ । ‘ਜਿਸ ਤਰਫ (ਰਾਵਣ)
 ਤੱਕਦਾ ਸੀ ।

ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਬਡੇ ਸਭਿਨਿ ਤੇ ਦੋਨ*। ਸੇ ਭੀ ਗਏ ਤਜਾਗਿ ਨਿਜ ਭੋਨ*।
 ਸੁਪਨ ਸਮੇਂ ਮਹਿ ਸੁਪਨੇ ਸਾਚੇ। ਸੰਗ ਹਰਖ ਦੁਖ ਸੁਖ ਰਹਿ ਰਾਚਾ॥੧੮॥
 ਜਬਿ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁ ਅਵਸਥਾ ਹੋਇ। ਰਚਨੇ ਸਮਾਜ ਬਿਨਸਿਗਾ ਸੋਇ। ਝੂਠੇ
 ਜਾਨਹਿ, ਨਹਿ ਪਛੁਤਾਵੈ। ਤਿਮ ਰਚਨਾ ਜਗ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਵੈ॥੧੯॥ ਤਿਸ
 ਹਿਤ ਮਮਤਾ ਧਾਰਹਿ ਜੀਵਤ*। ਕਛੂ ਨ ਰਹਹਿ, ਬਿਨਾਸੀ ਬੀਵਤ। ਹੋਇ
 ਜਾਇ ਅਨਹੋਨੀ ਜੋਇ। ਉਚਿਤ ਕਰਨਿ ਕੇ ਚਿੰਤਾ ਸੋਇ॥੨੦॥ ਜੇ ਸਭਿ
 ਸੰਗ ਏਕ ਸਮ ਹੋਇ। ਤਿਸ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਕਰੈ ਨ ਕੋਇ। ਜੇ ਉਪਜਹਿ ਸੇ
 ਬਿਨਸਨ ਹਾਰ। ਪਰਸੇਂ, ਆਜ ਕਿ ਕਾਲ ਬਿਚਾਰ॥੨੧॥ ਯਾਂ ਤੇ ਹਰਿਗੁਨ
 ਗਾਇ ਬਿਸਾਲ। ਤਜਾਗਹੁ ਸਗਰੇ ਜਗ ਜੰਜਾਲ। 'ਹਮ ਦਿਸਿ ਕੀ ਨਹਿ
 ਚਿੰਤਾ ਠਾਨਹੁ ਤਨਕੇ ਅੰਤ ਸਮਾ ਅਬਿ ਜਾਨਹੁ॥੨੨॥ ਹੁਤੇ ਨਿਕਟਿ ਤੁਮ,
 ਤਿਮਹੀ ਬਨਤਿ*। ਜਬਾ ਦੂਰ ਬੈਠੇ ਹਮ ਭਨਤਿਆਂ ਤੇ ਸ਼ੋਕ ਚਿੰਤ ਕੋ ਤਜਾ-
 ਗਹੁ। ਸੱਤਿਨਾਮ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਲਾਗਹੁ॥੨੩॥ ਦੋਨਹੁ ਪ੍ਰਤਿ ਸ਼ਲੋਕ ਲਿਖਿ
 ਤੀਨ। 'ਕਰਹੁ ਨ ਦੁਖ' ਸੀਖਸਾ ਅਸ ਦੀਨਿ। ਪੁਨ ਅਪਨੇ ਸੁਤ ਕੋ ਪਤਿ-
 ਆਵਨ। ਹਿਤ ਪਰਖਨ ਕੇ—ਕਿਮ ਧਰ ਭਾਵਨ॥੨੪॥ ਲਖਹਿ ਸ਼ਕਤਿ
 ਮਹਿ ਹਮ ਕੋ ਕੈਸੇ? ਲਖਨੇ ਜਾਇ ਅਸ ਆਸੈ ਜੈਸੇ—ਤਿਸ ਬਿਧਿ ਦੋਹਾ
 ਲਿਖਨੇ ਬਨਾਇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗਾਇ॥੨੫॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ॥

ਬਲੁ ਛੁਟਕਿਓ ਬੰਧਨ ਪਰੇ ਕਛੂ ਨ ਹੋਤ ਉਪਾਇ॥ ਕਹੁ ਨਲਕ ਅਬ ਓਟ ਹਰਿ
 ਗਜਿ ਜਿਉ ਹੋਹੁ ਸਹਾਇ॥੨੬॥

ਚੰਪਈ॥ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਕੇਰ ਬਿਰਤੰਤ। ਕਰਿ ਸਿਮਰਨ ਕੋ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵੰਤ।
 ਲਿਖਨੇ ਪਤਾ ਜਿਮ ਕਰੀ ਸਹਾਇ—'ਰਣਕਰਿ ਰਾਖਸ਼ ਦਏਖਪਾਇ॥੨੬॥
 ਅਬਿ ਇਹ ਦੁਸ਼ਟ ਉਠਾਇ ਖੁਟਾਈ। ਬੰਧਨ ਦਏ ਅੰਗ ਮੈਂ ਪਾਈ। ਗਹੀ
 ਓਟ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇਰੀ॥ ਜਿਮ ਗਜ ਕੀ ਛੇਦੀ ਪਗ ਬੇਰੀ॥੨੭॥ ਸੋ ਅਬਿ ਸਮਾ
 ਆਇਕਰਿ ਹੋਵਾ। ਨਹਿਨ ਸਹਾਇਕ ਤੁਮਬਿਨ ਜੋਵਾ—। ਇਕ ਦੋਹਾਲਿਖਿ
 ਕਰਿ ਨਿਜ ਹਾਥਾਬਹੁਰ ਬਨਾਇ ਅਪਰ* ਕੋ ਨਾਥ॥੨੮॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਉਰਿ ਮੇ ਗਹਿਓ ਜਾਕੈ ਸਮ ਨਹੀ ਕੋਇ॥ ਜਿਹ ਸਿਮਰਤ

ਸੰਕਟ ਮਿਟੈ ਦਰਸੁ ਤੁਹਾਰੇ ਹੋਇ॥੨੯॥ ਸੰਗ ਸਖਾ ਸਭ ਤਜਿ ਗਏ ਕੋਊ ਨ

*ਦੋਵੇਂ ਭਾਵ ਰਾਮ ਤੇ ਰਾਵਣ। *ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸੁਪਨਾ ਸੱਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। *ਜਦ ਤਕ
 ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਤਿਸ (ਜਗਤ) ਲਈ ਮਮਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। *ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤਦ ਵੀ ਤਿਵੇਂ
 (ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਿਆਗ) ਹੋਣਾ ਸੀ। *ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਰਖਦੇ ਹਨ। *ਦੋਹੇ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਭਾਵ
 ਦੱਸਦੇ ਹਨ। *ਹੋਰ (ਦੋਹਰਾ)।

*ਪਾ:—ਜਗ ਗੋਨ।

ਨਿਬਹਿਓ ਸਾਥ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਬਿਖਤ ਮੈ ਟੋਕ ਏਕ ਰਘਨਾਥ ॥ ੫੫ ॥
ਨਾਮ ਰਹਿਓ ਸਾਧੂ ਰਹਿਓ ਰਹਿਓ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਜਗਤ ਮੈ
ਕਿਨ ਜਪਿਓ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ* ॥ ੫੬ ॥

ਚੋਪਈ॥ ਇਮ ਬਲੋਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਭਿ ਲਿਖੇ । ਅਧਿਕ ਵਿਰਾਗ ਕਹਯੋ ਜਿਨ
ਬਿਖੇ । ਅਨਿਕ ਗੀਤਿ ਕੋ ਆਸੈ ਔਰ । ਕਰਿ ਸੂਚਕ ਸੋਢੀ ਸਿਰਮੌਰ
॥੨੬॥ ਪੁਨ ਇਕਠੇ ਕਰਿਕੈ ਨਿਜ ਹਾਥ । ਦੇਤਿ ਭਏ ਬੋਲੇ ਸਿਖ ਸਾਥ ।
‘ਤੂਰਨ ਚਲੇ ਜਾਹੁ ਮਗ ਮਾਂਹੁ। ਪਹੁੰਚਹੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਕੇ ਪਾਹੁ ॥੩੦॥ ਪੁਨ
ਉਤਰ ਕਹਿਕੈ ਲਿਖਵਾਓ॥ ਨਿਕਟਿ ਹਮਾਰੇ ਸਿਖ ਇਕ ਆਓ॥ ਤਨ ਤਸਿਬੇ
ਕੇ ਦਿਨ ਅਬਿ ਬੋਗੇ॥ ਬਿਨ ਬਿਲੰਬ ਆਵਹੁ ਇਤ ਓਰੇ॥੩੧॥ ਇਮਨਹਿ ਸਭਿ
ਕੇ ਬਾਤ ਬਤਾਵਹੁ॥ ਬਿਨ ਬਿਸਰਾਮ ਜਾਇ ਪੁਨ ਆਵਹੁ । ਸੁਮਤ ਪੰਥ ਮਹਿ
ਤੂ ਨਹਿ ਹੋਇ॥ ਨਿਸ ਦਿਨ ਗਮਨਹੁ ਬਿਘਨ ਨ ਕੋਇ॥੩੨॥ ਹਮ ਦਿਸਿ
ਤੋ ਸਭਿਕੇ ਪ੍ਰਿਤ ਦੇਹੋ॥ ਸ਼ਕ ਚਿੰਤ ਤਜਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਮਰੈ ਹੋ॥ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਮੁਖ ਤੇ
ਜਬਿ ਭਾਖਾ । ਸਮੁਖ ਸਿੱਖ ਸਿਰ ਧਰਿ ਪਰ ਰਾਖਾ ॥ ੩੩ ॥ ਘੋਨ ਗੁਰੁ
ਤਮਰੀ ਵਡਿਆਈ॥ ਇਕਰਸ ਸੁਖ ਦੁਖ ਬਿੱਤਿ ਟਿਕਾਈ॥ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਹੁ
ਲਿਖਹੁ ਬਿਧਿ ਆਨ । ਬਰਤਹੁ ਅਪਰ ਗੀਤਿ ਭਗਵਾਨ॥੧॥੩੪॥ ਕਰਿ
ਬੰਦਨ ਕੋ ਬਾਰੰਬਾਰ । ਨਿਕਸੈ ਕਾਰਾਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਦੁਾਰ । ਚਲੈ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਗੁਰ-
ਪੁਰਿ ਮਗ ਮਾਂਹੀ । ਨਿਸ ਦਿਨ ਮਹਿ ਬਿਸਰਾਮਹਿ ਨਾਂਹੀ ॥ ੩੫ ॥ ਭੋਜਨ
ਕਰਨ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨੈ । ਬਿਰਹਿ ਇਤਿਕ ਨਤੁ ਪੰਥ ਪਯਾਨੈ॥ ਨਿਸ ਦਿਨ
ਗਮਨੈ ਨਹਿਨ ਬਕੇਵਾਂ । ਜਾਨਹਿ ਕਰੈ ਬਾਕ ਗੁਰਦੇਵਾ ॥ ੩੬ ॥ ਇਮ
ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਮਗ ਉਲਘਾਯੋ । ਤਜਿ ਰੋਪਰ ਕੀਰਤ ਪੁਰਿ ਆਯੋ । ਟਿਕੈ
ਨਹੀਂ ਆਗੇ ਚਲਿ ਪਰੈ । ਦਰਬਨ ਸ਼ੀ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕਰੈ ॥ ੩੭ ॥ ਇਤਿ
ਸ੍ਰੀਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪਸੂਰਜਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸਰਾਸੇ ਸੰਦੇਸ ਪਠਨ ਪ੍ਰਸੰਗਬਰਨਨਾਮਵੇਦਿਸਸ਼ਟੀ ਅੰਸੂ॥੬੨॥
ਜਨਾ ਕਰਕੇ । ਚਾਹ ਵਿਚ ਬੱਕੇਂਗਾ ਨਹੀਂ । ਘੋਰਜ ਦੇਵਿਓ । ਇਹ
ਸਿੱਖੇਕਤੀ ਹੈ । ‘(ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ) ਹੋਰ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੂੰਹੋਂ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹੋ, (ਜਗਤ ਤੋਂ)
ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਰਤਦੇ ਹੋ। ਭਾਵ ਜਗਤ ਹਰਖਸ਼ੋਕ ਵਿਚ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਕਾਬਨ ਲਿਖਣ ਵਰਤਣ
ਵਿੱਚ ਅਤੀਤ ਹੋ । (ਅ) ਲਿਖਦੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਪਰ ਹੋ ਭਗਵਾਨ । ਮੁਖੋਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇ (ਆਪ)
ਵਰਤਦੇ ਹੋ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ॥ ਭਾਵ ਲਿਖਦੇ ਤਾਂ ਹੋ ਵੇਰਾਗ ਪਰ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗਲਾਂ ਕਰਨ
ਵਿੱਚ ਅਭੋਲ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ । ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜੀ ਦੀ
ਪਰਖ ਲਿਆ ਹੈ ਦੇਖੋ ਅੰਕ ੨੪ । *ਇਹ ਬਲੋਕ ਇਥੋਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ
ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਅਯਲੇ ਅੰਸੂ ਦੇ ੪੩ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

੬੩. [ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜੀ ਦਾ ਉੱਤਰ । ਗੁਰਿਆਈ ।]

ਦੋਹਰਾ ॥ ਦ੍ਰੈ ਘਟਿਕਾ ਬਾਸੁਰ ਚਵੇ ਕਰਿ ਤਨ ਬੈਚ ਸੁਨਾਨ । ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ
ਦਿਵਾਨ ਮਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਦਯਾ ਨਿਧਾਨ ॥੧॥ ਚੋਪਈ ॥ ਲਏ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਸਿਖ
ਚਲਿ ਆਯੋ । ਪਗ ਪੰਕਜ ਪਰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਅਰਪਨ
ਕੀਨਿ ।—ਪਿਤਾ ਪਠਯੋ—ਲਖਿ ਲੀਨਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੨ ॥ ਚਿੱਠਾ ਖੋਲਿ ਜਾਨਿ
ਸਭਿ ਆਸ਼ੈ।ਉਠਿ ਗਮਨੇ ਜੁਗ ਮਾਤਨਿ ਪਾਸੈ ਸਾਸ ਨੁਖਾ ਗੁਰ ਰੂਪ ਚਿਤਾ—
ਰਤਿ।—ਕਹਾਂ ਹੋਇ—ਇਮ ਸੰਸੈ ਧਾਰਤਿ॥੩॥ਕਬਿ ਕਬਿ ਜ਼ਿਕਰ ਫਿਕਰ ਕੇ
ਕਰੈ।ਦੁਸ਼ਟ ਤੁਰਕਪਤਿ ਤੇ ਚਿਤਿ ਡਰੈ।ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਜਾਨੈਂ ਭਲਿਭਾਂਤੀ ।
ਤਉ ਸਨੇਹ ਮਾਨਿ ਦੁਖ ਛਾਤੀ ॥ ੪ ॥ ਕਿਤਿਕ ਮਸੰਦ ਸਿੱਖ ਗਨ ਦਾਸ।
ਪਹੁੰਚੇ ਧਰੇ ਮੋਨ ਬਿਤ ਪਾਸ । ਬੈਠੇ ਨਿਕਟਿ ਮਾਤ ਕੇ ਜਾਈ । ਮੁਖ ਦਾਦੀ
ਦਿਸਿ ਕਰਯੋ ਸੁਨਾਈ ॥ ੫ ॥ ‘ਸਤਿਗੁਰੁ ਲਿਖਯੋ ਆਪਨੇ ਹਾਥ । ਭਨੇ
ਸੰਦੇਸੇ ਹਮ ਤੁਮ ਸਾਥ । ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਤਾਯੋ।ਇਹ ਸਿਖ ਅਬਿ
ਹੀ ਲੇ ਕਰਿ ਆਯੋ’ ॥ ੬ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਪਿਖਯੋ ਮੇਵੜੇ ਓਰ । ‘ਲਿਹੁ ਕਰ
ਮਹਿ ਬਾਚਹੁ ਸਭਿ ਫੋਰਿ’ । ਮਾਨਿ ਹੁਕਮ ਤਿਨ ਪਠਯੋ ਸੁਨਾਯੋ । ਸੰਗਤਿ
ਪ੍ਰਤਿ ਜਿਮ ਪ੍ਰਥਮ ਬਤਾਯੋ ॥ ੭ ॥ ਬਹੁ ਸ਼ਲੋਕ ਬੈਰਾਗ ਜਨਾਵੈਂ ।—ਜਗ
ਮਹਿ ਬਿਰ ਕੇ ਰਹਿਨਿ ਨ ਪਾਵੈ । ਬਡੇ ਬਡੇ ਹੁਇ ਸਭਿ ਚਲਿ ਗਏ ਰਾਮ
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ ਜਿ ਭਏ—॥ ੮ ॥ ਪੁਨ ਲੱਛਨ ਭਾਖਯੋ ਬਹਮ ਗਜਾਨੀ ।
—ਤਨ ਮਹਿ ਹੀਤਾ ਜਿਨਹੁ ਨ ਮਾਨੀ।ਨਹਿ ਕਿਸਰੂ ਤੇ ਭੈ ਉਰ ਪਾਵੈਂ।ਆਪ
ਔਰ ਨਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਉਪਾਵੈਂ ॥ ੯ ॥ ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਕੰਚਨ ਲੋਹ । ਮਾਨ
ਅਮਾਨ ਸਮਾਨੈਂ ਹੋਹਿ—ਪੁਨ ਜਨਨੀ ਬਿਰਧਾ ਹਿਤ ਧੀਰ ।—ਹੋਨਹਾਰ
ਹੀ ਤਜਨਿ ਸ਼ਰੀਰ ॥ ੧੦ ॥ ਯਾਂਤੇ ਉਚਿਤ ਨ ਚੀਤਾ ਕਰਨੀ।ਸੁਪਨੇ ਜਗ
ਕੀ ਸਮਤਾ ਬਰਨੀ । ਜਿਸ ਕੀ ਆਦਿ, ਅੰਤ ਤਿਸ ਹੋਇ । ਉਪਜਨ ਵਾਰੇ
ਬਿਨਸਤਿ ਸੋਇ ॥ ੧੧ ॥ ਯਾਂਤੇ ਸਭਿ ਤ੍ਰਾਗਹੁ ਜੇਜਾਲ । ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ
ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਸਮਾਲਿ—ਪੁਨ ਸਪੁਤ ਕੇ ਸੇਗ ਸੰਦੇਸ । ਲਿਖਯੋ ਜੁ ਪਠਯੋ ਸੁ
ਸੁਨਯੋ ਅਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੧੨ ॥ ਗਨ ਸ਼ਲੋਕ ਜਬਿ ਪਠੇ ਸੁਨਾਏ।ਸਭਿ ਕੇ ਲੋਚਨ
ਜਲ ਭਰਿ ਆਏ । ਭਏ ਮੋਨ ਕੁਛ ਕਹਯੋ ਨ ਜਾਈ।ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਪੁਨ ਸਿੱਖ
ਸੁਨਾਈ—॥੧੩॥‘ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਮੈ ਪ੍ਰਤਿ ਫੁਰਮਾਇ—ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨਿਕਟਿ

‘ਖੋਲਕੇ(ਅ) ਆਦਿ ਤੋਂ ।

ਪਠਾਇ^੧। ਪੁਨ ਉੱਤਰ ਲਿਖਵਾਵਨਿ ਕੀਜੈ। ਬਿਨਾ ਬਿਲਮ ਹਮ ਢਿਗ
ਪਠਿ ਦੀਜੈ—॥੧੪॥ ਯਾਂਤੇ ਨਹਿ ਬਿਲੰਬ ਅਬਿ ਧਾਰੇ। ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਉੱਤਰ
ਪਠਹੁ^੨ ਬਿਚਾਰੇ^੩। ਗੁਰੁ ਨੰਦਨ ਸੁਨਿ ਜਾਨੈ ਆਸੈ।—ਸਕਲ ਸ਼ਕਤਿ ਕੋ
ਬਲ ਜਿਨ ਪਾਸੈ ॥੧੫॥ ਸੂਰਜ ਸਸਿ ਕੋ ਰੋਕਿ ਰਖੈ ਯਾ^੪। ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਲੋ
ਬਲ ਅਤਿਸੈ ਯਾ^੫। ਹਾਥ ਜੈਰਿ ਇੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਬਿਰੈ^੬। ਜਥਾ ਹੁਕਮ ਸੋ ਤਤ-
ਛਿਨ ਕਰੈ ॥੧੬॥ ਕਯਾ ਨਰ ਬਪੁਰੈ ਤਿਨਹੁ ਅਗਾਰੇ। ਅਵਨਿ ਉਡਾਇ
ਫੂਕ ਇਕ ਮਾਰੇ। ਏਕ ਬਾਕ ਤੇ ਸਭਿ ਤੁਨਕਾਨਾ। ਸ਼ਾਹੁ ਕਿ ਰੈਕ ਹੋਹਿ
ਪਰਹਾਨਾ^੭ ॥੧੭॥ ਜੋ ਸਹਾਇਤਾ ਸਭਿ ਕੀ ਕਰੈ। ਰਿਦੇ ਮਨੋਰਥ ਜੇ ਸਿਖ
ਧਰੈ। ਦੂਰ ਕਿ ਨੇਰ ਕਿ ਅਵਨਿ ਅਕਾਸ਼। ਸਿਮਰੈ ਮਨ ਪਹੁੰਚਤਿ ਜਨ
ਪਾਸ^੮ ॥੧੮॥ ਸਕਲ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਗੁਰ ਐਸੇ ਨਿਜ ਸਹਾਇਤਾ ਚਾਹਤਿ
ਕੈਸੇ। ਜਿਨ ਕੇ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ^੯। ਜਗਹਿ ਨਿਵਾਜਹਿ ਕਰਹਿ
ਕਿ ਨਾਸ^{੧੦} ॥੧੯॥ ਤਿਨ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਿ ਅਜੋਗਾ ਮਾਨਹਿ ਹੁਕਮ ਚੌਦਹੂੰ
ਲੋਗ^{੧੧}। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਜੋਤਿ ਉਦਾਰਾ। ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਜਿਨਹੁ ਮਝਾਰਾ
—॥ ੨੦ ॥ ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਗੁਰ ਕੇ ਨੰਦਨ। ਪੂਰਬ ਲਿਖੀ ਆਪਨੀ
ਬੰਦਨ। ‘ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਹੁ ਸੁ ਤੁਰਤ ਬਨਾਵਹੁ। ਤਉ ਭਲੀ ਬਿਧਿ
ਸ਼ਕਤਿ ਦੁਰਾਵਹੁ’ ॥ ੨੧ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ॥ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦* ॥

ਬਲੁ ਹੋਆ ਬੰਧਨ ਛੁਟੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੋਤ ਉਪਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੇ

ਹਾਥ ਮੈ ਤੁਮ ਹੀ ਹੋਤ ਸਹਾਇ ॥ ੫੪ ॥

ਚੌਪਈ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉੱਤਰ ਲਿਖਿ ਪਾਤੀ। ਸਭਿ ਕੀ ਨਮੋ ਲਿਖੀ ਸੁਖ
ਸ਼ਾਂਤੀ। ‘ਤੀਨ ਲੋਕ ਕੇ ਮਾਲਕ ਆਪ। ਚਹੈ ਸੁ ਰਚਹੁ ਉਥਾਪਨ ਥਾਪ’ ॥
੨੨ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਲਿਖਿ ਬਹੁਰ ਬਿਚਾਰਾ।—ਸਮੈ ਅਲਪ ਤਨੁ ਤਜਨਿ
ਮਝਾਰਾ। ਆਨਹਿ ਸੀਸ ਜਾਇ ਸਿਖ ਜੋਇ। ਨਹਿ ਬਿਲਮੈ ਅਰੁ ਨਿਰਭੈ
ਹੋਇ ॥੨੩॥ ਜੋ ਆਪਹੁ ਸੋ ਨਹਿਨ ਪਠਾਯੋ^{੧੨}। ਅਪਰ ਦਾਸ ਕੋ ਨਿਕਟਿ
ਬੁਲਾਯੋ। ‘ਕਰਹੁ ਗੋਨ ਅਬਿ ਪੌਨ ਸਮਾਨੋ। ਪਹੁੰਚਹੁ ਨਿਕਟਿ ਤ੍ਰਾਸ ਨਹਿ
ਮਾਨੋ ॥ ੨੪ ॥ ਸਭਿ ਦਿਸਿ ਤੇ ਅਭਿਬੰਦਨ ਕਰੀਅਹਿ। ਜੋ ਕਾਰਨ ਹੁਇ
^{੧੩}ਚਲਾ ਜਾਹ। ^{੧੪}ਭੋਜੋ। ^{੧੫}ਰੋਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ। ^{੧੬}ਬਹੁਤ। ^{੧੭}ਖੜੋਏ ਹਨ। ^{੧੮}ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਸ਼।
^{੧੯}ਦਾਸਾਂ ਪਾਸ। ^{੨੦}ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਦਾਸ। ^{੨੧}ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਨਿਵਾਜ ਦੇਣ ਚਾਹੇ ਨਾਸ਼
ਕਰ ਦੇਣ। ^{੨੨}ਉਹ ਨਹੀਂ ਭ੍ਰੇਸ਼ਿਆ।

*‘ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦’ ਇਤਨਾ ਪਾਠ ਤਿੰਨ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸ਼ਖਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਖਰੇ ਨਿਹਰੀਅਹਿ । ਕਿਸ ਦਿਸਿ ਤੇ ਨਹਿ ਸੈਸੈ ਧਰੀਅਹਿ । ਆਵਨ
ਜਾਨੋ ਕਰਤਿ ਨ ਡਰੀਅਹਿ' ॥ ੨੫ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਗੁਰ ਤ ਸੁਨਿ ਬਾਨੀ ।
ਭਯੋ ਤਸਾਰ ਚਲਿਬੇ ਕਹੁ, ਮਾਨੀ' ਬਾਰੰਬਾਰ ਨਾਨਕੀ ਮਾਤਾ । 'ਮੈਂ ਅਤਿ
ਬਿਧਾ ਸੁਨੋ ਦੁਖ ਤਾਤਾ !' ॥ ੨੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਮਨ ਦੀਨ ਉਚਾਰੇ । 'ਤੁਮ
ਦਰਸਨ ਕੀ ਪਸਾਸ ਹਮਾਰੇ । ਜਿਮ ਜਾਨਹੁ ਤਿਮ ਰਚਹੁ ਗੁਸਾਈ' । ਤੁਮਰੇ
ਮਹਿ ਚਿਤ ਰਹੈ ਸਦਾਈ' ॥ ੨੭ ॥ ਲਈ ਪੱਤਿਕਾ ਸਿੱਖਸਿ ਧਿਆਯਹੁ । ਨਮੋ
ਕਰਤਿ ਹੀ ਨਹਿ ਬਿਲਮਾਯਹੁ । ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਕੇ ਪੰਥ ਸਿਧਾਰਾ । ਨਿਸ ਦਿਨ
ਗਮਨਜੋ ਜਾਇ ਸੁਖਾਰਾ ॥ ੨੮ ॥ ਕਿਤਿਕ ਸਮੈ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚਜੋ ਜਾਈ । ਪੌਰ ਪੁਰੀ
ਕੋਪਵਿਸ਼ਨੋ ਪਾਈ । ਡਰ ਬਿਹੀਨ ਕਾਰਾਗਿਹੁ ਗਯੋ । ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਤਰਿ ਦੇਖਤ
ਭਯੋ ॥ ੨੯ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ । ਬਦਨ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਦਰਸਨ
ਪਾਯੋ । ਧਰੀ ਪੱਤਿਕਾ ਗੁਰੂ ਅਗਾਰੀ । ਸੁਧਿ ਕੁਟੰਬ ਕੀ ਸਕਲ ਉਚਾਰੀ ॥
੩੦ ॥ ਕਰ ਧਰਿ' ਖੋਲਿ ਪਠੀ ਤਤਕਾਲਾ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਉਰ ਧੀਰ ਬਿਸਾਲਾ ।
ਨਿਜ ਨੰਦਨ ਕੋ ਆਸੈ ਪਰਖਤਿ । ਅਧਿਕ ਗੰਭੀਰ ਜਾਨਿ ਮਨ ਹਰਖਤਿ
॥ ੩੧ ॥ -ਲਾਖਹੁ ਬਰਖਨ ਕੋ ਤਪ ਦੀਹਾ' । ਇਨ ਕੋ ਉਪਜਾਵਨ ਹਿਤ
ਪ੍ਰੀਹਾ' ਏਕੰਕਾਰ ਅਰਾਧਨਿ ਕਰੇ । ਬਟਕੀ ਸਿੰਘ ਖਾਲ ਕਰ ਧਰੇ' ॥ ੩੨ ॥
ਤਬਿ ਹੂੰ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਕੋ ਅੰਸ' । ਉਪਜੇ ਜਗ ਮਾਨਸ ਕੋ ਹੰਸ' । ਲਾਖਹੁ
ਰਾਖਸ ਖੰਡਿਖਾਏ' । ਜੋਧਾ ਅਧਿਕ ਬਿਰੇ ਰਨਥਾਏ ॥ ੩੩ ॥ ਮਿਲੀ ਚੰਡਕਾ
ਪਾਇ ਬਿਜੈ ਕੋ' । ਮੁਦਤ ਦਿਏ ਬਰ, ਦੇਖਿ ਅਜੈ ਕੋ' । ਸਤਿਜੁਗ ਆਦਿ
ਬਿਖੈ ਉਤਪੰਨੇ । ਤਬਿ ਕੇ ਤਪਨ ਤਪਹਿ ਮਨ ਮੰਨੇ ॥ ੩੪ ॥ ਉਂਗੁ
ਤਪਨ ਤੇ ਬਸਾਕੁਲ ਦੇਵ । ਭਯੋ ਤੇਜ ਅਸ ਤਪ ਕੋ ਸੇਵ । ਜਬਿ ਅਰਾਧਨਾ
ਲਖੀ ਹਮਾਰੀ । ਏਕੰਕਾਰ ਦਸਾ ਤਬਿ ਧਾਰੀ ॥ ੩੫ ॥ ਤਬਿ ਗੁਰਤਾ ਹਿਤ
ਕਰਜੋ ਪਠਾਵਨਿ । ਜੀਵ ਕਰੋਰਨ ਕਰਿ ਹੈਂ ਪਾਵਨ' । ਸ਼ਕਤਿ ਮਹਿਦ ਤੇ
ਮਹਿਦ ਮਝਾਰੀ । ਤਨਕ ਨ ਤਉ ਜਨਾਵਨ ਧਾਰੀ ॥ ੩੬ ॥ ਅਜਰ ਜਰਨ ਹਮ
ਸਿਰ ਲੋ ਠਾਨੈ' । ਇਹ ਧੀਰਜ ਭੀ ਮਹਿਦ ਮਹਾਨੈ' । ਤਿਨਹੁ ਕੀਨਿ ਹਮ ਤੋ
'ਬਰ । 'ਮੰਨ ਕਰਕੇ । 'ਹੱਥ ਤੇ ਲੋਕੇ । 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਣ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ:- 'ਭਾਰੀ ।
'ਇੱਛਾ ਸੀ । 'ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖੱਲ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੋਕੇ । 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅੰਸ ਤੋਂ । 'ਜਗਤ ਰੂਪੀ ਮਾਨ
ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਹੰਸ । 'ਮਾਰ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਕੀਤੇ । 'ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ
ਨਾਲ ਦੇਵੀ ਵਤਹ ਨੂੰ ਪਾਕੇ ਆ ਮਿਲੀ । 'ਅਜਿੱਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਭਾਵ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ ।
'ਕਰੋੜਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰਨਗੇ । 'ਇਹ ਬੀ ਧੀਰਜ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਨ ।

ਅਧਿਕਾਈ । ਚਹੈ ਦੁਰਾਵਨਿ ਨਹਿ ਨ ਜਨਾਈ^੧ ॥ ੩੭ ॥ ਉਚਿਤ ਗੁਰੂ
ਨਾਨਕ ਮਸਨੰਦ^੨ ਅਜਰ ਜਰਨ ਮਹਿ ਲਖੇ ਬਿਲੰਦਾਗੁਰ ਘਰ ਬਿਖੈ ਬਡੀ
ਬਡਿਆਈ । ਇਨ ਕੋ ਜਗ ਗੁਰਤਾ ਬਨਿਆਈ—॥੩੮॥ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਇ
ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ^੩ “ਭੋ ਸਿਖ! ਜਾਹੁ ਬਿਲਮ ਕਰਿ ਹਾਨਾ। ਸ੍ਰੀ ਫਲ ਪੈਸੇ ਪੰਚਹੁ
ਆਨਿ । ਰੁਚਿਰ ਬਿਲੋਕਹੁ ਹੋਇ ਮਹਾਨ” ॥ ੩੯ ॥ ਕਾਰਾਗਿਹ ਤੇ ਸਿਖ
ਤਬਿ ਗਯੋ । ਸੁੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਫਲ ਕੋ ਪਿਖਿ ਲਯੋ । ਸੰਗ ਪੰਚ ਪੈਸੇ ਧਰਿ ਹਾਥ।
ਪਹੁੰਚਯੋ ਤਤਛਿਨ ਜਿਹ ਠਾਂ ਨਾਥ।॥੪੦॥ ਲੋ ਸ੍ਰੀ ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ ਕਰ ਮੈਂ।
ਧਰਯੋ ਧਮਾਨ ਨੰਦਨ ਕੋ ਉਰ ਮੈਂ । ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ ਸੁ ਅਰਪਿ ਅਗਾਰੀ। ਜਗ
ਗੁਰਤਾ ਦੀਨਸਿ ਬਲ ਭਾਰੀ॥੪੧॥ ਨੌ ਤਨ ਮਹਿ ਜੋ ਬਰਤੀ ਜੋਤਿ । ਸੁਤ
ਮਹਿ ਕਰੀ ਪ੍ਰਵੇਸ ਉਦੋਤ^੪ । ਸਿਖ ਸੋ ਹੁਕਮ ਕਰਯੋ “ਲੋ ਜਈਐ ।
ਅਰਪਹੁ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ, ਗੁਰ ਹਈਐ” ॥ ੪੨ ॥ ਨਹਿ ਬਿਲਮਹੁ ਮਗ ਨਿਸ
ਦਿਨ ਚਲੋ । ਧਰੇ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਤਿਨ ਸੋ ਮਿਲੋ^੫ । ਇਮ ਕਹਿ ਇਕ ਸ਼ਲੋਕ
ਲਿਖਿ ਦੀਨਿ । ਨਿਜ ਨੰਦਨ ਕੋ ਅਰਪਨਿ ਕੀਨਿ ॥ ੪੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ।

ਨਾਮ ਰਹਿਓ ਸਾਧੂ ਰਹਿਓ ਰਹਿਓ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਜਗਤ^੬ ਕਿਨ
ਜਪਿਓ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ । ੫੬ ॥

ਚੋਖਈ ॥ ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਹੁਕਮ ਮਾਨਿ ਪ੍ਰਸਥਾਨਾ । ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਉਰ ਕੋ ਡਰ
ਹਾਨਾ । ਕਾਰਾਗਿਹ ਕੋ ਤਜਿ ਤਤਕਾਲਾ । ਕਰਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਮਾਰਗ ਚਾਲਾ
॥੪੪॥ ਇਤ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਗੁਜਰੀ ਮਾਤ। ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਭੀ ਜਬਿ ਰਾਤਿ।
ਔਚਕ ਉਠੀ ਪਾਇ ਦੁਹ ਸੁਪਨੇ^੭ । ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਚਿਤਵਤਿ ਚਿਤ ਅਪਨੇ।
॥੪੫॥ ਅਤਿ ਚਿੰਤਾ ਸੋ ਰਾਤ ਬਿਤਾਈ। ਤੂਸਨਿ ਠਾਨਿ ਕਿਸੂ ਨ ਜਨਾਈ।
ਸੰਕਟ ਅਧਿਕ ਪਾਇ ਮਨ ਮਾਂਹੀ । ਬੈਠੀ ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਲਖਿ ਤਾਂਹੀ॥੪੬॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪਸੂਰਜਗੰਥੇ ਦਾਦਸ਼ ਰਾਸੋ ਜਗਗੁਰਤਾ ਅਰਪਨ^੮ ਬਰਨਨਾਮ ਤੀਨਸ਼ਟੀ
ਅੰਸੁ ॥ ੬੩ ॥

੬੪. [ਨਰੰਗੇ ਦੀ ਹੋਰ ਸਖਤੀ]

ਦੋਹਰਾ॥ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਅਵਨੀ ਪਿਖਤਿ* ਨੇਤੁਨਿ ਤੇ ਜਲ ਜਾਤਿ। ਨਮਸਕਾਰ
ਹਿਤ ਕਰਨਿ ਕੋ ਚਲਿ ਆਏ ਢਿਗ ਤਾਤ^੯ ॥੧॥ ਚੋਖਈ॥ ਬੈਠੇ ਨਿਕਟਿ ਸ-
ਪੁਤ ਪ੍ਰਬੀਨਾ। ਦੇਖਿ ਮਾਤ ਦਿਸਿ ਬੂਝਨਿ ਕੀਨਾ। ਅਬਿ ਲੋ ਆਜ ਨ ਮੰਜਨ
^੧ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ^੨ਗੱਦੀ ਦੇ। ^੩ਬਹੁਤਾ ਸੋਹਣਾ ਹੋਵੇ (ਇਹ) ਵੇਖਕੇ ਲਿਆਵੀਂ।
^੪ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ। ^੫(ਸੋ) ਗੁਰੂ ਹਨ। ^੬ਭਜਾਨਕ ਸੁਪਨੇ। ^੭ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਤਾ
ਜੀ ਪਾਸ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਆਏ ਜੋ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਸੀ। *ਪਾ:—ਜਨਨੀ ਲਖੀ।

ਕਰਜੈ । ਨੇਮ ਸਬਦ ਕੋ ਪਾਠ ਨ ਰਰਜੈ^੧ ॥ ੨ ॥ ਕਜਾ ਚਿਤਵਤਿ ਚਿੰਤਾ
ਚਿਤ ਮਾਂਹੀ। ਮੇ ਸੰਗ ਭੇਦ ਕਹਹੁ ਕਿਮ ਨਾਂਹੀ^੨ ?। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਦੁਹ ਸੁਪਨ
ਸੁਨਾਏ । ‘ਹੇ ਨੰਦਨ ! ਨਿਸ ਮਹਿ ਮੁਝ ਆਏ ॥੩॥ ਪਿਤਾ ਤੁਮਾਰੇ ਅਪਨੇ
ਕਰ ਤੇ । ਪੈਸੇ ਪੰਚ ਨਾਲੀਅਰ ਧਰਤੈ । ਅਰਪਨ ਕਰਤੇ^੩ ਤੁਮਹੁ ਅਗਾਰੀ।
ਇਮ ਸੁਪਨੇ ਆਯੋ ਇਕ ਬਾਰੀ ॥ ੪ ॥ ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਧਰ ਸਿਰ
ਨਜਾਰੋਪਿਖਿ ਸੁਪਨੇ ਮਹਿ ਭਾ ਦੁਖ ਭਾਰੋਤਬਿ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਮੈਂ ਕਰ ਰਹੀ ।
ਮਨ ਬਿਰਤਾ ਕੋ ਪਾਵਤਿ ਨਹੀਂ ॥ ੫ ॥ ਪਠਹੁ ਸਿੱਖ ਲਘੁ ਦੇਹ ਤੁਰੰਗ^੪।
ਆਨਹਿ ਸੁਧਿ ਕੋ ਤੂਰਨ ਸੰਗ । ਪਹੁੰਚਹਿ ਪੁਰਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਮਾਂਹਿ । ਡੇਰਾ
ਕਰਹਿ ਨਿਕਟਿ ਪੁਨ ਜਾਹਿ ॥੬॥ ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਤਤਛਿਨ ਹਟਿ ਆਵੈ।
ਇਮ ਮੇਰੇ ਮਨ ਮਹਿ ਅਬਿ ਭਾਵੈ^੫ । ਸੁਨਿ ਜਨਨੀ ਤੇ ਗਿਰਾ ਦੁਖਾਰੀ ।
ਪਠਜੈ ਸਿੱਖ ਤੂਰਨ ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ ॥੭॥ ਕਰਜੈ ਹੁਕਮ ਆਗੇ ਸਿਖ ਗਯੋ ।
ਮਗ ਮਹਿ ਮਿਲੈ ਕਿ ਪੁਰਿ ਬਿਰ ਭਯੋਤਾਂਹਿ ਪਠਾਵਹੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਸੁ ਆਇਓ^੬।
ਗੁਰ ਮਿਲਹੁ ਜਾਇ ਤਿਸ ਥਾਇ^੭ ॥੮॥ ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਹੁਕਮ ਬੰਦਨਾ ਕਰਿਕੈ।
ਗਵਨਜੈ ਮਾਰਗ ਗੁਰੂ ਸਿਮਰਿਕੈ । ਉਤ ਸਿਖ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਚਲਿ ਆਯੋ ।
ਇਹ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਕੋ ਤਜਿ ਯਾਯੋ ॥ ੯ ॥ ਦੋਨਹੁ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਚਲਿ ਪਰੇ ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੀਚ ਪਿੰਜਰੇ ਬਿਰੇਮੁਖ ਪ੍ਰਸੰਨ ਇਕਰਸ ਦੁਤਿ ਪਾਵੈ ਹਰਖ
ਸੋਕ ਤੇ ਨਹਿ ਨ ਡੁਲਾਵੈ ॥ ੧੦ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦੜੋਸ ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਬਿਤਾਏ।
ਤਬਿ ਚਵਗੱਤਾ ਕੋਪ ਉਪਾਏ ।—ਮੇਰ ਮਨਰਥ ਸਿੱਧ ਨ ਹੋਵਾ । ਨਹੀਂ ਸਰ੍ਹਾ
ਮਹਿ ਸਭਿ ਜਗ ਜੋਵਾ ॥ ੧੧ ॥ ਸਭਿ ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੋ ਗੁਰੂ ਕਿਵਾਰ । ਸੋ ਅਰ
ਰਹਜੈ ਨ ਭਾ ਅਨੁਸਾਰਿ—ਇਮ ਚਿਤਵਤਿ ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਵਗੱਤਾ ।—ਪਰਜੈ
ਲੋਹ ਪਿੰਜਰ ਦੁਖ ਅੱਤਾ ॥ ੧੨ ॥ ਪਠੋ ਮੁਲਾਨੇ ਅਬਿ ਬੁਝਵਾਂਵੋ^੮। ਮਾਨਹਿ
ਸਰ੍ਹਾ ਦੀਨ ਮਹਿ ਲਜਾਵੈ । ਨਾਂਹਿ ਤ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਰਾਵੈ । ਜਿਸ ਬਲ ਤੇ
ਜਗ ਗੁਰੂ ਕਹਾਵੈ ॥ ੧੩ ॥ ਦੁਹੁ ਮਹਿ ਏਕ ਮਾਨਿ ਹੈ ਜਬੈ । ਕਰੋ ਖਲਾਸੀ
ਤਿਸ ਕੀ ਤਬੈ । ਨਤੁ ਦੈਰੋ ਮੈਂ ਕਤਲ ਕਰਾਇ । ਜਿਸ ਤੇ ਡਰਪੈਂ ਨਰ
ਸਮੁਦਾਇ—॥੧੪॥ ਦਿਲ ਦਲੀਲ ਦਿੱਲੀਪਤਿ ਐਸੇ । ਕਰਤਿ, ਤੇਜ ਸਭਿ

^੧ਨਿਤਨੇਮ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਬੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ^੨ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ । ^੩ਕਰ ਦਿੱਤੇ
ਹਨ । ^੪ਛੇਤੀ ਘੋੜਾ ਦੇਕੇ । ^੫ਪੁਛਾਂਵਾਂਗਾ । ^੬ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੁਰੰਗਾ ਐਸੀਆਂ ਕਰਦਾ
ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੇਜ ਬਿਨਸ ਜਾਣਾ ਹੈ ।

ਬਿਨਸੈ ਜੈਸੇ । ਏਕ ਮੁਲਾਨਾ ਇਕ ਉਮਰਾਇ । ਲਖਿ ਮਤਿਵੈਤੇ ਨਿਕਟਿ
 ਬਲਾਇ ॥ ੧੫ ॥ ‘ਗੁਰ ਹਿੰਦੁਨ ਕਾਰਗਿਹ ਮਾਂਹੀ । ਅਬਿ ਲੋ ਕਹਜੇ ਸੁ
 ਮਾਨਜੋਂ ਨਾਂਹੀ । ਜਾਇ ਕਰਹੁ ਸਮੁਝਾਵਨਿ ਤਾਂਹੁ। ਦੇਹੁ ਸਜਾਇ, ਮਾਨਿ ਲੋ
 ਜਾਹੁ’ ॥੧੬॥ ਤ੍ਰਾਸ ਦਿਖਾਵਹੁ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ । ਜਿਸ ਤੇ ਆਵਹਿ ਸ਼ਰਾ
 ਮਝਾਰਾ । ਕਹਹੁ ਲੋਭ ਕੀ ਬਾਤ ਬਡੋਰੀ। ਕਰਹਿ ਨਿਕਾਹੁ ਸੁਤਾ ਸੰਗ ਮੇਰੀ
 ॥੧੭॥ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਬਿਲੰਦਹਿ ਲੈ ਹੈ । ਉਰ ਹਰਖਾਇ ਦੀਨ ਜੇ ਐ ਹੈ ।
 ਕਹੇ ਕਿਤਾਬਨ ਜਿਤਿਕ ਉਪਾਇ ।—ਦੇ ਸੁਤਾਵਿ ਲੇ ਸ਼ਰਾ ਮਨਾਇ ॥੧੮॥
 ਜਿਮ ਕਿਮ ਦੀਨਿ ਬਿਖੈ ਕਿਸ ਆਨਹਿ । ਇਸ ਤੇ ਮਹਾਂ ਸਥਾਬੈ ਬਖਾ-
 ਨਹਿ—। ਕਰਨਿ ਦੀਨ ਕੋ ਸਦਾ ਬਿਲੰਦਾ ਭਯੋ, ਨ ਹੈ ਹੈ ਮੋਹਿ ਮਨਿੰਦਾ ॥੧੯॥
 ਤਿਮ ਹਿੰਦੁਨ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਸਮਾਨ। ਨਹੀਂ ਆਨ ਜੇ ਪਿਖਿਯ ਜਹਾਨ। ਕਲਮਾ
 ਪਠਹਿ ਏਕ ਇਹੁ ਜਬੈ । ਮਾਨ ਲੋਹਿ ਸਿਖ ਇਸ ਕੋ ਸਬੈ ॥੨੦॥ ਲਾਖਹੁ
 ਲੋਕ ਸ਼ਰਾ ਚਲਿ ਪਰੈਂ । ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ ਪੁਨ ਕੋ ਨਹਿ ਅਰੈ । ਦੀਨ ਮਜ਼ਬ ਕੋ
 ਮਖਿ ਹਮ ਦੋਈ। ਜਾਨੀ ਜਾਇ*ਕੋਨ ਬਿਧਿ ਹੋਈ’ ॥੨੧॥ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕਰੇ
 ਜਿ ਮਾਨਹਿ ਨਾਂਹਿ ।—ਕਰਾਮਾਤ ਦੇ—ਭਾਖਹੁ ਤਾਂਹਿ’ । ਸੁਨਿ ਦੋਨਹੁ ਅਵ-
 ਰੰਗ ਤੇ ਗਏ। ਪਹੁੰਚੇ ਗੁਰਹਿ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭਏ ॥ ੨੨ ॥ ਬੈਠੇ ਬਦਨ ਪ੍ਰਸੰਨ
 ਅਦੀਨਾ। ਨਹੀਂ ਕੈਦ ਕੋ ਦੁਖ ਕੁਛ ਚੀਨਾ। ਖਰੇ ਭਏ ਦੋਖਤਿ ਬਿਸਮਾਏ ।
 ਕਹਜੇ ‘ਸ਼ਾਹੁ ਤੁਮ ਨਿਕਟਿ ਪਠਾਏ ॥੨੩॥ ਕਜੋਂ ਤੁਮ ਕਸ਼ਟ ਸਹਜੋ ਚਿਰ
 ਕਾਲ। ਕਜੋਂ ਹਠ ਧਾਰਜੋ ਰਿਦੈ ਬਿਸਾਲ । ਕਜੋਂ ਨਹਿ ਭੋਗਹੁ ਐਸ ਅਨੇਕ ।
 ਕਜੋਂ ਨਹਿ ਗਹੇ ਸ਼ਾਹੁ ਕੀ ਟੇਕ ? ॥੨੪॥ ਲਾਖਹੁ ਲੋਕ ਸ਼ਰਾ ਮਹਿ ਆਏ।
 ਸੋ ਸਗਰੇ ਹਜ਼ਰਤ ਬਡਿਆਏ । ਤੁਮਹਿ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਸਭਿ ਕੋ ਕਰੈ। ਕਹੈ ਜੁ
 ਸ਼ਾਹੁ ਨ ਪੁਨ ਕਬਿ ਫਿਰੈ ॥੨੫॥ ਦੁਖਤਰ’ ਆਦਿ ਦੇਨਿ ਜਿਨ ਮਾਨੀ ।
 ਅਪਰ ਦੇਨਿ ਕੀ ਕਹਾਂ ਕਹਾਨੀ। ਭਲੇ ਆਪਨੋ ਕਜੋਂ ਨ ਬਿਚਾਰਹੁ । ਇਹਾਂ
 ਐਸ, ਮਰ ਭਿਸਤ’ ਸਿਧਾਰਹੁ ॥ ੨੬ ॥ ਜੋ ਦਾਨਾਇ ਨ ਤਜਾਗਨਿ ਕਰੈ ।

*ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਲਵੇ । *ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲਿਆਈਏ । *ਪੁੰਨ [ਅਃ, ਸਵਾਬ] । *ਭਾਵ ਦੇਖੀਏ
 ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ਹੈ (ਅ) (ਪਿਛੇ ਦੋਸੇ ਉਪਾਵ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਹੁਣ) ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ
 ਕਿ ਕੋਹੜੀ ਬਿਧੀ ਹੋਈ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿਸ ਨੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ।
 *ਦੀਨਤਾ ਰਹਿਤ । *ਜੋ ਸ਼ਾਹ ਆਖਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਮੁੜ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਫਿਰਦਾ । *ਬੈਟੀ [ਵਾਃ,
 ਦੁਖਤਰ] । *ਸੁਰਕ ।
 *ਪਾਃ—ਜਾਨੀ ਨਾ ਜਾਇ ।

ਕਹੁਐ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰੈ ਨਾਂਹਿਤ ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਚਿਤ ਰੋਸਾ ਦੇ ਮਰ-
ਵਾਇ ਨ ਜਾਨਹਿ ਦੋਸ਼॥੨੭॥ ਤੀਨ ਬਾਤ ਨਿਰਨੈਕਰਿ ਲੀਜੈ। ਲਖਹੁ ਭਲੀ
ਸੈਧਾਰਨਿ ਕੀਜੈ। ਸ਼ਰਾ ਚਲਹੁ ਕਲਮੇ ਕਹੁ ਪਵਿ ਮੁਖ। ਦੋਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਭੋਗਹੁ
ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸੁਖ॥ ੨੮॥ ਜੇ ਹਠ ਕਰਹੁ ਨ ਮਾਨਹੁ ਏਹੋ। ਕਰਮਾਤ
ਕਾਮਲ ਹੁਇ ਏਹੋ। ਜਿਮ ਹਜ਼ਰਤ ਤੁਮ ਤੋ ਕਰਿਵਾਵੈ। ਤਿਮ ਕਰਿ ਦੇਹੁ
ਦੇਖਿ ਹਰਖਾਵੈ॥੨੯॥ ਰਾਮਗਾਇ ਜਿਮ ਤੁਮਰੋ ਪੋਤਾ। ਸਦਾ ਸ਼ਾਹੁ ਅਨੁ-
ਸਾਰੀ ਹੋਤਾ। ਬਾਰ ਸੈਂਕਰੇ ਅਜਮਤ ਦੀਨੀ। ਜਿਮ ਹਜ਼ਰਤ ਕਹਿ ਤਿਮ
ਤਿਨ ਕੀਨੀ॥੩੦॥ ਦਰਬ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਪਾਵੈ। ਅਪਨੀ ਸਿੰਗਤਿ
ਸਦਾ ਬਿਧਾਵੈ। ਜਿਸ ਕੋ ਭਾ ਐਸ਼ੁਰਜ ਬਿਲੀਦ। ਤੁਮ ਭੀ ਹੂਜਹੁ ਤਿਸਹਿ
ਮਨੀਦਾ॥੩੧॥ ਜੇ ਇਹ ਦੋਨਹੁ ਨਾਂਹਿ ਨ ਮਾਨਹੁ। ਅਪਨੇ ਪਾਨ ਪ੍ਰਾਨ ਕਹੁ
ਹਾਨਹੁ। ਨਹਿ ਤਸਾਗਹਿ ਕਬਿਜੀਵਤਿ ਤੋਹੀ। ਅਧਿਕ ਹਠੀਲਾ ਗਨੀਧਹਿ
ਓਹੀ॥ ੩੨॥ ਸ਼ਰਾ ਮਾਨਿ, ਕੋ ਅਜਮਤ ਦੇਨ। ਕਿਧੈਂ ਮ੍ਰਿਤੁ ਅਪਨੀ
ਕਰਿ ਲੈਨ। ਇਨ ਤੀਨਹੁ ਮਹਿ ਲਖਹੁ ਜੁ ਨੀਕੀ। ਹਿਯ ਕੋ ਬੀਚ ਕਰਹੁ
ਸੋ ਠੀਕੀ॥੩੩॥ ਤਿਨ ਤੋ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ। ਧਰਮ ਨਿਬਾਹਨਿ
ਬਿਖੈ ਬਹਾਦਰ। ਉੱਤਰ ਭਨੈ 'ਧਰਮ ਹਮ ਹਿੰਦੂ'। ਅਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਕੋ ਕਿਮ

‘ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਪਾਣਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੇਗੇ।’ ਯਾ। ‘ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਠੀਕ ਕਰ ਲਓ ਭਾਵ ਸੋਚ ਲਓ।’ *ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ‘ਨਾ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ॥ ਅਲਹੁ ਰਾਮ ਕੋ ਪਿੰਡ ਪਰਾਨ’॥ ਫਿਰ ਬਿਹਾਗੜੇ ਕੀ ਵਾਰ ਮਃ ੧ ਦੀ ਇਹ ਤੁਕ ਹੈ:— ‘ਹਿੰਦੂ ਮੂਲੇ ਭੂਲੇ ਅਖੁਟੀ ਜਾਂਹੀ॥ ਨਾਰਾਇ ਕਹਿਆ ਸਿ ਪੂਜ ਕਰਾਂਹੀ’॥ ਇਹ ਕਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇੱਥੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਆਖਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿ ਬਾਈ ਕੋੜ ਬੁਤਪ੍ਰਸਤ ਨਿਜ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਪੈਰੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਸੰਤ ਮਾਰਗ ਦੇ ਆਪ ਆਗੂ ਸਨ, ਆਗੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਲੱਕਣ ਵਾਲਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਆਪ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਉਥੇ ਜਾਣ ਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਮੱਤ ਦੇਣ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਜ਼ਹਬ ਵਿਚ ਦਖਲ ਨਾ ਦੇਹਿ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੂ ਜਬਰਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਖਯਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਆਪ ਗਏ ਸਨ, ਸੋ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ‘ਆਪਣੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਰਖਯਾ ਲਈ ਸੀਸ ਦਿਤਾ’ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਹਿੰਦੂ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ ਸੈਮੀਟਿਕ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ‘ਵੈਰੀਅਨ ਹੋਸ’ (ਆਰਯ ਕੁਲ) ਦੇ ਲਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਜ ਨੂੰ ਮੁਰਤੀ ਪੂਜਕ ਹਿੰਦੂ ਕਹਿਣਾ ਇਹ ਗੁਰ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅਨਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਬੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ‘ਤਿਲਕ ਜੰਦ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਂਕਾ’, ‘ਤਾਂਕਾ’ ਦਾ

(ਭਾਗੀ ਤੁਸ ਦਾ ਆਰਾਧਨਾ ਪੈਰੇ ਦੇ ਠੇਕ)

ਕਰਹਿ ਨਿਕੰਦੂ॥੩੪॥ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਬਿਖੈ ਸੁਖਦਾਨੀ । ਆਨ ਨ ਪਈਯਤਿ
ਜਾਹਿ ਸਮਾਨੀ । ਮਤਿ ਮਲੀਨ ਮੂਰਖ ਮਤਿ ਜੋਇ । ਇਸ ਕੋ ਤਜਾਗਹਿ
ਪਾਮਰ ਸੋਇ ॥ ੩੫ ॥ ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਮਹਿ ਦੁਖ ਕੋ ਪਾਵੈ । ਜਮ ਸਜਾਇ ਦੇ
ਨਹਿ ਤਿਪਤਾਵੈ । ਸੁਮਤਿਵੰਤ ਹਮ ਕਹੁ ਕਰੋਂ ਤਜਾਗਹਿ । ਧਰਮ ਰਾਖਿਬੈ
ਨਿਤ ਅਨੁਰਾਗਹਿ॥੩੬॥ਇਸਤੀ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ ਸਾਰੇ । ਰੰਚ ਲੋਭ ਨਹਿ
ਰਿਵੈ ਹਮਾਰੇ । ਕਰੋਂ ਤੁਮ ਕਹਹੁ, ਨ ਅੰਗੀਕਾਰੈ । ਰਾਖਹਿਗੇ ਨਿਜ ਧਰਮ,
ਨ ਹਾਰੈ ॥ ੩੭ ॥ ਝਖ ਮਾਰਹਿ ਮੂਰਖ ਚਵਗੱਤਾ । ਜਗ ਦੋਹੀ, ਖਲ,
ਦੁਸ਼ਟ, ਕੁਪੱਤਾ । ਇਸ ਕੋ ਬਡੇ ਸੇਵ ਕਰਿ ਪਾਈ । ਅਬਹਿ ਬਿਨਾਸਹਿ
ਸਕਲ ਕਮਾਈ ॥ ੩੮ ॥ ਕਰਮਾਤ ਕਹਿ ਕਹਿਰ ਕਰਨ ਕੋ । ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ
ਲੋਕ ਨ ਕਰਹਿ ਧਰਨ ਕੋ । ਜਿਮ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਨਰਨਿ ਰਿਝਾਵੈ । ਕੁਛ ਤੇ ਕੁਛ
ਕਰਿ ਤੁਰਤ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ੩੯ ॥ ਸੋ ਹਮ ਕੋ ਕਬਿ ਲਗਹਿ ਨ ਨੀਕੀ । ਨਹੀਂ
ਕਾਮਨਾ ਕਿਮ ਹੁਇ ਹੀ ਕੀ । ਜਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਲੋਕ ਸੰਤ ਸਮੁਦਾਇ । ਤਿਨ ਮਹਿ
ਕਿਮ ਬੈਠਹਿ, ਸ਼ਰਮਾਇ॥੪੦॥ਦੋਨਹੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨ ਹਮਾਰੇ । ਕਰਿ ਨਿਰਨੈ
ਭਾਖਹਿ ਫਿਗ ਤੁਮਾਰੇ । ਕੋਟ ਜਤਨ ਤੇ ਫਿਰਹਿ ਨ ਫੇਰੇ । ਕਹੋ ਕਰੋਰ
ਬਾਰ ਹੁਇ ਨੇਰੇ ॥ ੪੧ ॥ ਤਿਝੀਏ ਪਾਨ ਹਾਨ ਕੀ ਬਾਤ । ਸੋ ਹਮ ਸਹੈ,

ਜਮ ਉਸ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਜਦਾ । ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ (ਪਦਾਰਥਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਲੋਭ)
ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਅਸਾਂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ । ਕਰਮਾਤ ਕਹਿਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।
(ਕਿਸੇ ਦੇ, ਫੇਰੇ ਹੋਏ (ਅਸੀਂ) ਨਹੀਂ ਫਿਰਾਂਗੇ ।

੪੪੬੯ (ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਸ਼ਬਦੀ ਨੁਕਤਾ)

ਭਾਵ ਹੈ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਤਿਲਕ ਜੰਦੂ ਬਚਾ ਦਿਤਾ । ਇਥੇ ਪਦ 'ਤਾਂਕਾ' ਪਿਆ ਹੈ 'ਨਿਜਦਾ' ਜਾ
'ਆਪਣਾ' ਨਹੀਂ ਪਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਬੁਤਪ੍ਰਸਤ ਤਿਲਕ ਜੰਦੂ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂ
ਪਦ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੋ ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਆਗੂ, ਰਹਿਬਰ, ਪੈਰੀਬਰ ਤੇ ਗੁਰ
ਅਵਤਾਰ ਸੋ ਹਾਂ ਸਿਮੋਟਿਕ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਆਰਯ ਕੁਲ ਦੇ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸੋ ।
ਪਿੱਛੇ ਮਿਰਚਾਂ ਸਾੜ ਕੇ ਆਪ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਤੋ ਮਜ਼ਹਬ ਦੱਸ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਤੂੰ ਇਕ ਕੀਤਾ
ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਿੰਨ । ਇਹ ਤੀਸਰਾ ਸਿੱਖੀ ਧਰਮ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਸਨ ।
ਫਿਰ ਕਵੀ ਜੀ ਆਪ ਇਸੇ ਰਾਸਿ ਦੇ ੬੮ਵੇਂ ਅੰਸੂ ਦੇ ੨੫, ੨੬ ਅੰਕ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਥ ਜੋ ਤਾਰਿਆਂ ਵਤ ਹਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ
ਸਭ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਛਪ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੋ ਚਮਕਿਆ ।
ਏਥੇ ਕਵਿ ਜੀ ਆਪ ਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਤਾਰੇ ਚੰਦ ਤੋਂ
ਵੱਖਰਾ ਸੂਰਜ ਰੂਪ ਦੱਸਦੇ ਹਨ । ਹਿੰਦੂ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ ਤੇ ਲੱਛਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ,
ਆਰਯਾਂ ਤੇ ਸਨਾਤਨੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਬੀ ਇਤਫਾਕ ਨਹੀਂ ।

ਆਪਨੇ ਗਾਤ^੧।ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਰਖਹਿ ਜਗ ਮਾਂਹੀ । ਤੁਮਰੇ ਕਰੇ ਬਿਨਸ ਹੈ
ਨਾਂਹੀ^੨ ॥ ੪੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ ਰਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ'
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਚਤੁਰਸ਼ਟੀ ਅੰਸੁ ॥ ੬੪ ॥

੬੫. [ਸੱਚਖੰਡ ਪਯਾਨ] ।

ਵੇਹਗ ॥ ਅਟਲ ਨਿਠੁਰ ਸੰਦੇਹ ਬਿਨ ਕਹੇ ਵਾਕ ਨਿਰਧਾਰ । ਸੁਨਿ ਗਰ
ਤੇ ਉਮਰਾਵ ਸੇ ਕੋਪਯੋ ਦੁਸ਼ਟ ਗਵਾਰ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸੰਗ ਮੁਲਾਨੇ ਬੈਨ
ਬਖਾਨੇ । 'ਕਹਯੋ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਨਾਂਹਿਨ ਮਾਨੇ । ਲੋਹ ਪਿੰਜਰੇ ਮਹਿ ਭੀ ਪਾਯੋ ।
ਨਹੀਂ ਤ੍ਰਾਸ ਕੁਛ ਮਨ ਮਹਿ ਲਾਯੋ ॥ ੨ ॥ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਪਾਇ
ਸਜਾਇਕਰਿ ਜਬਰੀ ਤੇ ਲੋਹੁ ਮਨਾਇ । ਸਮੁਝਾਯਹੁ ਕਿਮ ਸਮੁਝੈ ਨਾਂਹੀ ।
ਆਵਨ ਜਾਨਿ ਨਿਫਲ ਇਨ ਪਾਹੀ' ॥ ੩ ॥ ਭਨੈ ਮੁਲਾਨਾ 'ਛੁਟੈ ਨ
ਕੋਈ'।ਲਖੀਯਤਿ ਪ੍ਰਾਨ ਹਾਨ ਇਨ ਹੋਈ । ਉਤ ਹਜ਼ਰਤ ਕੋ ਹਠ ਨਹਿ
ਟਰੈ । ਇਤ ਇਕ ਸਮਾ ਹੀ ਹਠ ਕੋ ਧਰੈ' ॥੪॥ਦੋਨਹੁਂ ਕਹਿ ਗਮਨੋ ਢਿਗ
ਸ਼ਾਹੁ । ਸਕਲ ਪ੍ਰਸੰਗ ਭਨਯੋ ਤਿਸ ਪਾਹੁ । ਕਸੋਹੁ ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ ਕੁਛ
ਕਹਯੋ । ਕੈਦ* ਕਬਟ ਤੇ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਲਯੋ ॥ ੫ ॥ ਮੁਦਤ ਮਨਿੰਦ^੧ ਬਦਨ
ਜਿਨ ਕੇਰਾ^੨ । ਹਮ ਸਮੁਝਾਇ ਰਹੇ ਬਹੁਤੇਰਾ^੩ । ਸੁਨਿ ਬੋਲਯੋ ਮੂਰਖ ਚਵ-
ਗੱਤਾ । 'ਜੇ ਅਸ ਧਰਮ ਬਿਥੈ ਦਿਵ ਰੱਤਾ ॥੬॥-ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਾਮ
ਧਰਾਯੋ । ਕੌਲ ਮਾਯਨਾ ਯਾ ਮਹਿ ਪਾਯੋ^੪ । ਹਿੰਦੂਨ ਕੇ ਗੁਰ ਪੂਜ ਕਹਾਵਹੁ ।
ਨਾਮ ਬਿਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰਖਵਾਵਹੁ ॥ ੭ ॥ ਸੋ ਬਹਾਦਰੀ ਕਿਮ ਹਮ ਜਾਨੈ^੫ ।
ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਜਗਤ ਬਖਾਨੈ-। ਬੂਝਹੁ ਜਾਇ ਬਤਾਵਹਿ ਸੋਇ । ਨਾਂਹਿ ਤ
ਬਡ ਸਜਾਇ ਅਬਿ ਹੋਇ' ॥ ੮ ॥ ਬਹੁਰ ਪਠੇ ਦੋਨਹੁਂ ਚਲਿ ਆਏ । 'ਨਾਮ
ਮਾਇਨਾ' ਦੇਹੁ ਬਤਾਏ । ਰਾਖਯੋ ਕੌਨ ਹੋਤੁ ਕਰਿ ਨਾਮੁ।ਬੂਝਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਭਯੋ
ਰਿਸ ਪਾਮੂ^੬ ॥ ੯ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲੇ ਮਤਿ ਧੀਰ । 'ਨਾਮ ਰੂਪ ਇਹ
ਧਰਮ ਸਰੀਰ^੭ । ਇਸ ਮਹਿ ਕਾਰਨ ਰਾਖਯੋ ਜੋਇ । ਨਿਰਨੈ ਕਰਿ ਭਾਖਹਿ
ਸੁਨਿ ਸੋਇ ॥ ੧੦ ॥ ਤੇਗ ਪੁਲਾਦੀ ਆਦਿ ਹਲੱਬੀ^੮ । ਜਾਤਿ ਅਨੇਕਨ

^੧ਸਰੀਰ ਪਰ । ^੨ਤੇਰੇ (ਜਤਨ) ਕੀਤਿਆਂ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ । ^੩ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਇਹ) ਛੁੱਟ ਨਹੀਂ
ਸਕਦਾ । ^੪ਇਕੋ ਜਿਹਾ । ^੫ਇੰਦੁਮਣੀ (ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਖੁਸ਼ ਹੈ । ਮਨਿ + ਇੰਦੁ =
ਇੰਦੁਮਣਿ ਅਰਥਾਤ ਚੰਦ੍ਰਕਾਂਤਾ ਮਣੀ ਜੋ ਚੰਦ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਣੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ] (ਅ)
ਖੁਸ਼ੀ ਵਰਗਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸਰੂਪ । ^੬ਕੀ ਅਰਥ ਇਸ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ? । ^੭(ਆਪਣੇ)
ਨਾਮ ਦਾ ਅਰਥ । ^੮ਭਾਵ ਗੁੱਸੇ ਹੋਕੇ 'ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ ਇਹ ਸਰੀਰ ਦਾ ਧਰਮ ਹਨ । ^੯ਹਲਬ
ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਜੋ ਟਰਕੀ ਵਿਚ ਹੈ ।

*ਪਾ:-ਬੰਦ ।

ਕੋਰ ਜੁਨੱਥੀ^੧। ਕੈਸੀ ਤੀਖਨ ਹੋਇ ਬਨਾਈ। ਅਤਿ ਸੁਖਮਧਾਰਾ ਸੁਧਰਾਈ^੨
 ॥ ੧੧ ॥ ਅੱਗ ਤਾਂਹਿ ਕੈ ਕਾਗਦ ਧਰਿ ਕੈ। ਕਾਰੇ ਤਾਗੇ ਸੋ ਬੰਧਿ ਕਰਿ
 ਕੈ। ਹੋਹਿ ਸਬਿੰਦਸਕ^੩ ਬਡ ਬਲਵਾਰਾ। ਹਮਰੇ ਤਨ ਪਰ ਕਰੈ ਪ੍ਰਹਾਰਾ ॥
 ੧੨ ॥ ਅਪਰ ਬਾਰਤਾ ਕਹੀਐ ਕਾਂਤੇ। ਕਾਗਦ ਭੀ ਨ ਸਕਹਿ ਛਿਦ ਤਾਂਤੇ।
 ਇਹ ਅਜਮਤ ਹੈ ਨਾਮ ਹਮਾਰੇ। ਕਹੈ ਜਿ ਹੁਇ ਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਤੁਮਾਰੇ ॥ ੧੩ ॥ ਤੋ
 ਅਜਮਾਇਸ਼ ਕਰਿ ਲਿਹੁ ਦੇਖਿ। ਕਹੇ ਸਾਚ, ਸੇ ਲੇਹੁ ਪਰੇਖਿ^੪। ਇਹ ਜਬਿ
 ਉਤਰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ। ਚਪਲਤਿ^੫ ਗਏ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਪਾਸਾ ॥ ੧੪ ॥ ‘ਕਰਮਾਤ
 ਪਹਿਲੇ ਨਹਿ ਮਾਨਤਿ। ਅਪਨਿ ਨਾਮ ਪਰ ਅਬਹਿ ਬਖਾਨਤਿ। ਕਹੈ ਸੁ
 -ਦੇਖਿ ਲੇਹੁ ਅਜਮਾਇ। ਤਿਖੀ ਤੇਗ ਕਾਗਦ ਨ ਕਟਾਇ-’ ॥ ੧੫ ॥ ਸੁਨਿ
 ਅਵਰੰਗ ਕੀਮਤ ਬਡ ਤੇਗ^੬। ਕਹਿ ਕੋਲਪ ਅਨਵਾਇ ਸਬੇਗ^੭। ਲੇ ਨਿਜ
 ਕਰ ਮਹਿ ਤੁਰਤ ਨਿਕਾਰੀ। ਅਤਿਸੈ ਖਰ ਧਾਰਾ ਸੁ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ੧੬ ॥
 ਨਿਜ ਹਦੂਰ ਕਾਗਦ ਕੋ ਲੈਕੇ। ਤਾਗੇ ਸੰਗ ਬੰਧਿਬੋ ਕੈਕੇ। ਇਕ ਸੱਯਦ
 ਢਿਗ ਦੇਖਨੋ ਜਾਨ। ਬਾਹੂ ਬਡੀ ਅਧਿਕ ਬਲਵਾਨ ॥ ੧੭ ॥ ਕਿਤਿਕ ਮੁਲਾਨੇ
 ਅਰ ਉਮਰਾਵਾ ਕਰੇ ਸੰਗ ਦੇਖਨਿ। ਚਿਤ ਚਾਵਾ ਸੁਨਿਕੈ ਜਿਸ ਕਿਸ ਨੇ ਨਿਜ
 ਕਾਨ। ਹੋਰਨ ਹੋਤੁ ਚਲੇ ਤਿਸ ਥਾਨ ॥ ੧੮ ॥ ਉਤ ਨਰੰਗ ਇਮ ਕਰਤੋ
 ਭੁਯੋ। ਇਤ ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਗ ਸਿਖ ਪਹੁੰਚਯੋ। ਜਮਾਦਾਰ ਢਿਗ ਪਹੁੰਚਯੋ
 ਸੋਇ। ਭਾਖਯੋ ਮਿਲਿਨਿ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਹੋਇ ॥ ੧੯ ॥ ਡਰ ਤੁਰਕਨਿ ਤੇ ਕਰਿ ਉਰ
 ਮਾਂਹੀ। ਨਿਜ ਸੰਗ ਲੇ ਗਮਨਜੋ ਗੁਰ ਪਾਹੀ। ਬੰਦਨਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਕਹੇ
 ਸੰਦੇਸ। ‘ਸੁਧ ਹਿਤ ਆਯੋ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼’ ॥ ੨੦ ॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ
 ਬਿਧਿ ਸਮਝਾਯੋ। ਅੰਤ ਸਮਾ ਤਨਕੋ ਅਬਿ ਆਯੋ। ਰਹੇ ਨੌਰ ਕਾਰਾਗਿਹ ਨੇਰੇ।
 ਸੀਸ ਆਇ ਝੋਰੀ ਬਿਚ ਤੇਰੇ ॥ ੨੧ ॥ ਬਿਨਾ ਤਾਸ ਬਿਨ ਬਿਲਮ ਸਿਧਾਰੇ।
 ਪਹੁੰਚਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਮਹਿ ਸਸਕਾਰੇ। ਭਲੇ ਸਮੇਂ ਪਹੁੰਚਯੋ ਅਬਿ ਆਇ।
 ਸੀਸ ਹਮਾਰੇ ਲੇ ਪਹੁੰਚਾਇ’ ॥ ੨੨ ॥ ਸੁਨਿਕੈ ਜਮਾਦਾਰ ਸਿਖ ਦੋਇ^੮।
 ਚਲਨੋ ਦ੍ਰਿਗਨਿ ਤੇ ਜਲ ਤਬਿ ਰੋਇ। ਗੁਰ ਸਮੁਝਾਏ ‘ਪੀਰ ਧਰੀਜੈ’। ਪਰਮੇ-
 ਸ਼ੁਰ ਕਹੁ ਸਿਮਰਨ ਕੀਜੈ’ ॥ ੨੩ ॥ ਨਿਕਟਿ ਸੇਵ ਹਿਤ ਸਿਖ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ॥

^੧ਜਲੱਥ ਸ਼ਹਿਰ ਜੋ ਟਰਕੀ ਵਿਚ ਹੈ ਦੀ ਤਲਵਾਰ। ^੨ਸੁਧਾਰੀ ਹੋਵੇ ਧਾਰ। ^੩ਭਾਵ ਸ਼ਸਤ੍ਰ

ਵਿਦਯਾ ਦਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ। ^੪(ਸਾਡੀ) ਸੱਚੀ (ਗੱਲ) ਕਹੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਰ ਲਓ।

^੫ਚੰਚਲ ਹੋਕੇ, ਦੌੜਕੇ। ^੬ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਵਾਲੀ ਤੇਗ। ^੭ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਨੂੰ ਕਹਿਕੇ ਛੇਤੀ ਮੰਗਵਾਈ।

^੮ਜਮਾਦਾਰ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦੋਹਾਂ ਦੇ।

ਤਿਸ ਕੋ ਧੀਰਜ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਦਿੱਤਾ । ‘ਹਮਰੇ ਪਾਛੈ ਛੋਰਹਿ ਤੋਹਿ । ਕਰਹੁ
ਤਥਾ ਜਿਮ ਉਰ ਮੈਂ ਹੋਹਿ’ ॥ ੨੪ ॥ ਬੋਲੈ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ‘ਮਮ ਆਸਾਇਤ
ਉਤ ਰਹੈ ਆਪ ਕੋ ਪਾਸਾ । ਨਹਿ ਪਾਛੈ ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਕਰਿ ਹੋਂ । ਤਾਤਕਾਲ
ਨਿਜ ਪਾਨਨ ਹਰਿਹੋਂ’ ॥ ੨੫ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਹ ਬਾਕ ਬਖਾਲਾ ਪੰਚ
ਕੋਸ ਪੁਰਿ ਤੇ ਤੁਮ ਥਾਨਾ । ਭਾਈ ਬਿੱਧ ਰਹੈ ਇਕ ਬਾਗੀ । ਗੁਰੂ
ਗੁਲਿਯਰ ਕੇਰ ਮਝਾਗੀ ॥ ੨੬ ॥ ਤਬਹਿ ਤੁਰੰਗਮ ਲੈ ਸੰਗ ਸਾਰੇ। ਤਹਿ ਬਿਰ
ਕਰੇ ਤਿਲਨਿ ਕੋ ਚਾਰੇ । ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਤਜੀਅਹਿ ਨਿਜ ਪਾਨ । ਕੀਜਹਿ
ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਪਯਾਨ’ ॥ ੨੭ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਸਭਿ ਕੋ ਦਿਯੋ ਹਟਾਇ। ਜਮਾਦਾਰ
ਸਿਖ* ਭੇ ਬਿਸਮਾਇ । ਇਤਨੇ ਬਿਖੇ ਸਕਲ ਚਲਿ ਆਏ । ਅਧਮ ਸ਼ਾਹੁ^੧
ਦੇ ਤੇਗ ਪਠਾਏ ॥ ੨੮ ॥ ਪਿਖਿ ਸਤਿਗੁਰ ਰੋ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨ । ‘ਜਿਮ ਤੁਮ
ਕਹੈ ਸ਼ਾਹੁ ਸੁਨਿ ਕਾਨ। ਅਜਮਤ ਨਾਮ ਹੋਤੁ ਪਤਿਆਵਨ। ਨਰਬੰਦਨ ਕੋ
ਕੀਨਿ ਪਠਾਵਨ ॥ ੨੯ ॥ ਕਰੈਂ ਨਾਹਕ ਨਿਜ ਪਾਨ ਬਿਨਾਸਹੁ । ਮਾਨਹੁ
ਬਰਾ ਸੁ ਜਿਯਨ ਬਿਲਾਸਹੁ’ । ਕਹੈ ਗੁਰੂ ‘ਇਹ ਤੇਗ ਜੁ ਐਹੈ । ਨਹਿ
ਕਾਗਦ ਕੋ ਛੇਦਿ ਸਕੈ ਹੈ ॥ ੩੦ ॥ ਹਮਰੇ ਕਹੈ ਸਾਚ ਹੀ ਜਾਨੈ। ਨਹਿ ਪ੍ਰਤੀਤ
ਤੋ ਪਰਖਨ ਠਾਨਹੁ’ । ਤਬਹਿ ਪੰਜਰੇ ਦੁਰ ਉਘਾਰਾ । ਨਿਕਸੇ ਵਹਿਰ
ਬਿੰਗਸਾਨ ਉਦਾਰਾ’ ॥ ੩੧ ॥ ਪੁਨ ਕਾਰਾਗਿਹ ਕੋ ਬਡ ਪੋਗਾਏ ਨਿਕਸੇ ਸੋਢੀ
ਸਿਰਮੌਰ । ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਆਏ । ਦੂਰ ਦੂਰ ਸਭਿ ਬਰਜਿ
ਹਟਾਏ ॥ ੩੨ ॥ ਹਿੰਦੂ ਬਿੰਦ ਤੁਰਕ ਸਮੁਦਾਏ । ਖਰੇ ਬਜਾਰ ਬਿਖੇ ਬਿਸਮਾਏ ।
ਨਿਕਟਿ ਕੂਪ ਲਘੁ, ਤਿਸ ਥਲ ਗਏ ਜਲ ਨਿਕਸਾਏ ਮੱਜਨ ਕਿਏ ॥ ੩੩ ॥
ਜਪੁਜੀ ਪਾਠ ਕਰਨਿ ਪੁਨ ਲਾਗੇ । ਬੈਠੇ, ਹੁਤੇ ਬਿਰਛ ਤਿਸ ਆਗੇ’ । ਕਹੈ
‘ਜਬਹਿ ਹਮ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇੰ । ਤਬਿ ਦੇਖਹੁ, ਤੁਮ ਤੇਗ ਚਲਾਇ’ ॥ ੩੪ ॥
ਇਮ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਰਵਰੁ* ਤਰੋਬੈਠਿ ਅਡੋਲ ਪਾਠ ਜਪ ਕਰੇ। ਮਘੈ
ਪੰਚਮੀ ਸੁਦੀ ਪਛਾਨਹੁ । ਸੁਰਗੁਰਵਾਰ^੨ ਤਬਹਿ ਪਹਿਚਾਨਹੁ ॥ ੩੫ ॥
ਸੁਮਤ ਸੱਤਰਾਂ ਸੈ ਬੱਤੀਸਾ’ । ਭਾਲਾ ਵਰਤਾਏ ਜਗਦੀਸ਼। ਸੀਸ ਦੀਯੋ ਪਰ

*ਤੇ ਸਿਖ । *ਨੀਚ ਸ਼ਾਹ ਨੇ (ਜੇਝੇ) । *ਜੀਉਂ ਕਰਕੇ ਬਿਲਸੇ । *ਅਪ੍ਰੇਖ ਗਯਾਨ ਦੇਣ ਵਿਚ
ਸਖੀ । *ਤਿਸ (ਖੂਹੀ ਦੇ) ਅੱਗੇ ਇਕ ਬਿੰਡ ਸੀ (ਉਥੇ) ਬੈਠੇ । *ਵੀਰਵਾਰ । *੧੭੩੨ ।

*ਇਹ ਬਿੰਡ ਬੋਰੂ ਦਾ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਹਰਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ੋਕ ਹੈ ਕਿ
ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸੰਨ ੧੯੩੦ ਈ: ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਉਸਾਰਦਿਆਂ ਸੁਕ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਸਿਰਰ ਨ ਦੀਨਾ । ਧਰਮ ਸੁ ਰਾਖਯੋ ਸਰਬ ਪ੍ਰਬੀਨਾ* ॥ ੩੬ ॥ ਵਰਜੋ
 ਦੁਪਹਿਰਾ ਜਬਿ ਇਕ ਘਰੀ। ਜਪਜੀ ਪਠਤਿ ਸੁਪ੍ਰੀਕਰੀ। ਭੋਗਪਾਇਜਬਿ
 ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ । ਪੁਨ ਉਪਰ ਕੋ ਜਬਹਿ ਉਠਾਯੋ ॥ ੩੭ ॥ ਸਈਯਦ ਤਬਿ
 ਕਰਿ ਕੈ ਬਲ ਬਾਹੂ । ਤੋਗ ਪ੍ਰਹਾਰਿ ਤਾਕਿ ਗਰ ਮਾਂਹੂ^੧ । ਕਰੀ ਚਲਾਵਨਿ
 ਗਈ ਨ ਤਹਿ ਲੋਧਰ ਤੇ ਸਿਰ ਉਤਰਜੋ ਗੁਰ ਪਹਿਲੋ ॥ ੩੮ ॥ ਫੋਕੋ ਵਾਰ
 ਬਟਕ ਭੁਜ ਪਰੀ^੨। ਲਗੀ ਨ ਗੀਵਾ ਮਹਿ, ਉਰ ਧਰੀ^੩ । ਉਡਜੋ ਸੀਸ ਹੁਇ
 ਅੰਤਰ ਧਮਾਨਾ । ਬਹੀ ਅੰਧੇਰੀ ਧੂਲ ਮਹਾਨਾ ॥ ੩੯ ॥ ਸਭਿ ਕੋ ਮੂੰਦੇ ਬਿਲੋ-
 ਚਨ ਐਸੇ । ਕਛੁ ਬਿਲੋਕਜੋ ਜਾਇ ਨ ਜੈਸੇ। ਹਾਇ ਹਾਇ ਸਭਿ ਤਿਹ ਛਿਨ
 ਕੀਨਾ । -ਬਡ ਅਪਰਾਧ ਤੁਰਕਪਤਿ ਲੀਨਾ- ॥ ੪੦ ॥ ਧਰਕ ਉਠੀ ਸਭਿ
 ਕੀ ਤਬਿ ਛਾਤੀ । ਲਖਜੋ ਰਿਦੇ, ਭਾ ਬਡ ਉਤਪਾਤੀ । ਤਿਹ ਸਿਖ ਕੀ
 ਝੋਰੀ ਸਿਰ ਆਯਹੁ । ਤੁਸਤਿ ਹੋਹਿ ਤਿਨ ਭਲੇ ਛਪਾਯਹੁ ॥ ੪੧ ॥ ਹਟਿ
 ਕਿਸਹੂੰ ਕੀ ਦਿਸਿ ਨਹਿ ਦੇਖਾ। ਨਿਕਸਜੋ ਪੁਰਿ ਤੇ ਸੀਘ੍ਰ ਵਿਸ਼ੇਖਾ। ਜਿਤਿਕ
 ਬੇਗ ਬਪੁ ਮਹਿਬਲ ਜੇਤਾ^੪। ਗਮਨਜੋ ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਕਰਿ ਤੇਤਾ ॥ ੪੨ ॥ ਨਿਸ
 ਬਾਸੁਰ ਮਹਿ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨਾ । ਨਹਿ ਬਿਸਰਾਮ ਕੀਨਿ ਕਿਸ ਬਾਨਾ ।
 ਸਿਮਰਤਿ ਗੁਰੂ ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ । 'ਰਾਖਹੁ ਨਿਜ ਦਾਸਨ ਕੀ ਲਾਜ' ॥ ੪੩ ॥
 ਨਿਕਸਿ ਗਯੋ ਪੁਰਿ ਤੇ ਸਿਖ ਜਬੈ । ਬਹੀ ਅੰਧੇਰੀ ਮਿਟਿਗੀ ਤਬੈ। ਧਰ ਪਰ
 ਧਰ^੫ ਸਭਿ ਨਰਨਿ ਨਿਹਾਰਾ। ਨਹੀਂ ਸੀਸ, ਲਖਿਕੈ ਡਰ ਧਾਰਾ ॥ ੪੪ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦ੍ਰਾਵਣ ਰਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਤੋਗ ਬਹਾਦੁਰ ਪੁਲੋਕਗਮਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ
 ਪੰਚਸ਼ਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੬੫ ॥ ੬੬. [ਸਚਖੰਡ ਪ੍ਰਵੇਸ਼] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਬਹਮਾਦਿਕ ਮਘਵਾ ਅਮਰ ਆਇ ਗਗਨ ਮਹਿ ਛਾਇ । ਹੋਰਹਿ
 ਅਚਰਜਕੋ ਧਰੈਂ ਮਿਲਤਿ ਭਏ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ -ਸਿਰ ਦੇ ਹਿੰਦੁਨਿ
 ਧਰਮ ਉਬਾਰਹਿ^੬ । ਤੁਰਕ ਰਾਜ ਕੀ ਜਗ ਉਖਾਰਹਿ- । ਬਡ ਉਤਸਾਹੁ
 ਕਰਤਿ ਸਭਿ ਆਏ। 'ਜੈ ਗੁਰੁ ਜੈ ਗੁਰੁ' ਮੁਖਹੁ ਅਲਾਏ ॥ ੨ ॥ 'ਧੀਨ ਗੁਰੂ, ਤੁਮ
 ਬਿਨ ਅਸ ਕਾਜੂ । ਅਪਰ ਕਰਹਿ ਕੋ ਦਿਖਿਯ ਨ ਆਜੂ। ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਜਗ
 ਲਿਯੋ ਬਚਾਇ । ਸਭਿ ਸੁਰ ਗਨ ਕੀ ਕੀਨਿ ਸਹਾਇ ॥ ੩ ॥ ਜੇ ਜਗ ਬਿਖੈ

^੧ਤੱਕ ਕੇ ਤੋਗ ਗਲੇ ਤੇ ਮਾਰੀ । ^੨ਵਾਰ ਫੋਕਾ ਗਿਆ ਬਾਂਹ ਬਟਕ ਗਈ । ^੩(ਉਸ ਦੇ
 ਅਪਣੇ) ਦਿਲ ਵਿੱਚ (ਵੀ ਐਉਂ) ਭਾਸੀ (ਕਿ ਤੋਗ) ਗਰਦਨ ਤੇ ਲਗੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ।

^੪ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਸੀਰ ਵਿੱਚ ਬਲ ਤੇ ਵੇਗ ਸੀ । ^੫ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਧੜ । ^੬ਬਚਾਉਂਦੇ ਹਨ ।

*ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅੰਕ ੩੬ ਦੀ ਚੋਪਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਨ ਹਿੰਦੂ ਰਹਿਤੇ । ਸੁਰ ਹਿਤ ਹਮਨ ਕੋਨ ਨਿਰਬਹਿਤੇ^੧ । ਬਸਾਹਿ ਆਦਿ
 ਤਿਸ ਮਹਿ ਜੋ ਕਰੈ।ਸੋ ਅਹਾਰ ਹਮਰੇ ਮੁਖ ਪਰੈ ॥ ੪॥ ਕਾਜ ਅਨਿਕ ਮਹਿ
 ਹਮਨ ਕਰੀਤੇ।ਸੋ ਸੁਰ ਗਨ ਕੋ ਤ੍ਰਿਪਤ ਧਰੀਤੇ।ਯਾਂਤੇ ਹਿੰਦੂ ਗਨ ਅਰੁ ਦੇਵ।
 ਰਾਖਨ ਕਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਰ ਦੇਵ^੨ ॥੫॥ ਇਸ ਆਪਸ ਮਹਿ ਕਹਿ ਸੁਰ ਸਾਰੇ ।
 ਰੁਚਿਰ ਬਿਮਾਨ ਲਜਾਇ ਤਿਸ ਬਾਰੇ।ਮਣਿ ਗਨ ਖਚਿਤ ਸੁ ਮੁਕਤਾ ਲਰੀ।
 ਝਾਲਰ ਲਰਕਤਿ ਚਹੁ ਦਿਸ਼ ਖਰੀ ॥੬॥ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗਗਨ ਮਹਿ ਹੋਵਾ।
 ਸੁੱਧ ਆਤਮਾ ਕਿਨਹੂੰ ਜੋਵਾ^੩ । ਚਵਿ ਬਿਵਾਨ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਿਰਾਜੇ । ਚਹੁ
 ਦਿਸ਼ਿ ਹੈ ਕਰਿ ਦੇਵ ਸਮਾਜੇ^੪ ॥੭॥ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ। ‘ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਤੁਮਰੇ ਚਰਿਤ ਅਪਾਰ।ਨਹਿ ਕੋ ਜਾਨੈ ਭੇਵ ਉਦਾਰੇ।ਗੁਨ ਗਨ ਧਰਿ
 ਹੋ ਵਾਰ ਨ ਪਾਰੇ’ ॥ ੮ ॥ ਜਬਹਿ ਮਿਜਾਦਾ ਜਗ ਬਿਗਰੈ ਹੈ । ਤਬਿ ਤੁਮਰੇ
 ਅਵਤਾਰ ਸੁ ਹੈ ਹੈ।ਕੁਛ ਅਚਰਜ ਇਹੁ ਨਹੀਂ ਤੁਮਾਰੇ । ਧਰਹੁ ਧਰਮ ਕੀ
 ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੇ^੫ ॥੯॥ਜੇਕਰਿ ਧਰਮ ਬਿਨਾਸੀ ਹੋਇਹਮ ਸਮੇਤ ਜਗ ਰਹੈ
 ਨ ਕੋਇ । ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਹੁ ਉਤਪਤਿ ਸਭਿ ਕੇਰੀ । ਪੁਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ਚਹੁ
 ਬਡੇਰੀ ॥ ੧੦ ॥ ਬੇ ਮਿਰਜਾਦ ਕਰਹਿ ਤਿਹ ਮਾਰੇ । ਸਦਾ ਹੋਤਿ ਸਭਿ ਕੇ
 ਰਖਵਾਰੇ^੬ । ਸੁਰਨਿ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਨਿ ਜਿਤੀਕਾਕਹੋਂ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਕਰੋਂ ਬਿਬੇਕ^੭
 ॥ ੧੧ ॥ ਨਿਰਤ ਅਪਸਰਾਂ ਕਰਤਿ ਅਗਾਰੀ । ਗਾਵਤਿ ਹੋਤਿ ਕੁਲਾਹਲ

^੧ਕਉਣ ਹਵਨ ਕਰਦਾ । ^੨ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਸੁੱਧ ਆਤਮਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ । ^੩ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਜ ।
^੪ਵਾਰਾਪਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੀਦਾ । ^੫ਨਿਤ ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋ । ^੬(ਕਵੀ ਜੀ ਸ਼੍ਰੋਤਿਆਂ
 ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਕਿੱਥੋਂ ਤਕ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਹਾਂ । ^੭ਨਾਚ ।

*ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਉੱਚ ਅਵਸਥਾ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ
 ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਹੈ ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ । ਜੋ ਅਵਸਥਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰਬੀਨਤਾ
 ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂਨੇ ਅਨੁਭਵ ਤਦੋਂਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ।ਇਸ ਸਾਕੇ ਬਾਬਤ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀਨੇ ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ
 ਲਵਜਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ‘ਤਿਲਕ ਜੰਦੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਕਾ ॥ ਕੀਨੋ ਬਡੇ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ ॥
 ਸਾਧਨ ਹੋਤ ਇਤੀ ਜਿਨਿ ਕਰੀ ॥ ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਸੀ ਨ ਉਚਰੀ ॥ ੧੩ ॥ ਧਰਮ ਹੋਤ ਸਾਕਾ
 ਜਿਨਿ ਕੀਆ॥ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਸਿਰਹੁ ਨ ਦੀਆ॥ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ ਕੀਏ ਕੁਕਾਜਾ॥ ਪ੍ਰਭ ਲੋਗਨ
 ਕਹੁ ਆਵਤ ਲਾਜਾ ॥ ੧੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਠੀਕਰਿ ਫੇਰਿ ਦਿਲੀਸ ਸਿਰਿ ਪ੍ਰਭ ਪੁਰ ਕੀਯਾ
 ਪਯਾਨ ॥ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਅਨ ॥ ੧੫ ॥ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਕੇ ਚਲਤ
 ਭਯੋ ਜਗਤ ਕੇ ਸੋਕ ॥ ਹੈ ਹੈ ਹੈ ਸਭ ਜਗ ਭਯੋ ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸੁਰ ਲੋਕ ॥ ੧੬ ॥

ਭਾਰੀ । 'ਜੈ ਜੈ' ਕਰਤਿ ਜਾਤਿ ਸੰਗ ਸਾਰੇ 'ਹਮ ਗੁਰ ਰਾਖੇ' ਮੁਖਹੁ ਉਚਾਰੇ
 ॥੧੨॥ ਸੱਚਖੰਡ ਕੇ ਚਲਨੇ ਬਿਮਾਨਸਭਿ ਦਿਸਿ ਦੇਖਹਿ ਦਯਾ ਨਿਧਾਨ ।
 ਮਿਦੁ ਬਾਕਨ ਸੋਂ ਦੇ ਦੋ ਧੀਰਾ । ਕਰੀ ਬਿਨਾਸਨਿ ਸੁਰ ਗਨ ਪੀਰਾ ॥੧੩॥
 ॥ 'ਰਹੋ ਨਿਚਿੰਤ ਤੁਰਕ ਜਰ ਗਈ । ਰਾਜ ਤੇਜ ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਬਿਨਸਈ ।
 ਗੁਰੁ ਗਬੰਦ ਪੰਥ ਉਪਜਾਵੈ । ਰਣ ਰਚਿ ਸਨੇ ਸਨੇ ਬਿਨਸਾਵੈ ॥ ੧੪ ॥
 ਨਹੀ ਨਗਾਰਬੰਦ' ਕੋ ਰਹੈ । ਅਸ ਬਿਨਾਸ ਦੱਸਹਿ ਕੋ ਲਹੈ' । ਸਾਦਰ
 ਸੁਰ ਸਭਿ ਦਏ ਹਟਾਈ । ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਪਹੁੰਚਨਿ ਕੀ ਅਗਵਾਈ ॥ ੧੫ ॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚਖੰਡ ਕੇ ਗਏ।ਬਿਰ ਹੁਇ ਸੁਰ ਜੈਜੈ ਬਚ ਕਿਏ । ਅਬਿ
 ਦਿਲੀ ਪੁਰਿ ਕੀ ਜਿਮ ਕਥਾ।ਸ਼ੋਤਾ ਸੁਨਹੁ ਬਿਤੀ ਤਹਿ ਜਥਾ ॥੧੬॥ ਜਬਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਉਤਰਨੇ ਸੀਸ।ਅੰਚਕ ਹੋਲਨੇ ਰਿਦੈ ਦਿਲੀਸ਼' । ਧੂਲ ਕੰਕਰੀ
 ਖੀਂਚਤ ਪੈਨ' । ਗਈ ਬੋਗ ਤੇ ਬਿਰ ਜਿਸ ਭੋਨ' ॥੧੭॥ ਸੋ ਬਲ ਹਾਲਨੇ
 ਤ੍ਰਾਸ ਉਪੰਨਾ । ਧੀਰ ਹੁਲਾਸ ਤੁਰਤ ਹੀ ਭੀਨਾ । ਮਤਿ ਬਿਸਮਤਿ ਦੇਖਤਿ
 ਚਹੁ ਕੰਦ । ਤਤਛਿਨ ਹਨਨੇ ਬਿਨੋਦ ਪੁੱਸਦ' ॥੧੮॥—ਕਹਾਂ ਭਯੋ—ਸੋਚਤਿ
 ਮਤਿ ਅੰਧਾ। ਮਨਹੁ ਆਨਿ ਜਮਦੁਤਨ ਬੰਧਾ' । ਉਸ਼ਟਨਿ* ਪਰ ਜਿਹਬਾ
 ਬਹੁ ਫੇਰੈ । ਫੇਰਿ ਫੇਰਿ ਦਰ ਕੀ ਦਿਸਿ ਹੋਰੈ ॥੧੯॥ ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਉਮਰਾਵ
 ਸੁ ਆਏ । ਸੱਯਦ ਨਾਂਗੀ ਤੇਗ ਉਠਾਏ । ਸੰਗ ਮੁਲਾਨੇ ਅਚਰਜ ਧਾਰਤਿ ।
 ਕਿਤਿਕ ਪਰਸਪਰ ਬਾਤ ਉਚਾਰਤਿ ॥ ੨੦ ॥ ਅਵਿਰੰਗ ਕੋ ਸਲਾਮ ਕਰਿ
 ਘਰੇ । ਦੇਖਿ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਬੂਝਨਿ ਕਰੇ । 'ਕਹਾਂ ਕਰੀ ਅਰੁ ਕਹਾਂ ਨਿਹਾਰੀ।
 ਤਹਿ ਕਿਮ ਭਈ ਬਾਰਤਾ ਸਾਰੀ' ॥ ੨੧ ॥ ਤਬਿ ਉਮਰਾਵਨਿ ਪ੍ਰੇਰਨਿ
 ਕਰਨੇ । ਸਈਅਦ ਸਰਬ ਬ੍ਰਿਤੇਤ ਉਚਰਨੇ । 'ਹੁਕਮ ਆਪ ਕੋ ਜਬਿ ਲੋ
 ਗਏ।ਬਿਰੇ ਪੀਜਰੇ ਹੋਰਤਿ ਭਏ ॥੨੨॥ ਹਿਤ ਸਮੁਝਾਵਨਿ ਕੁਛ ਬਚ ਕਹੇ ।
 ਪੁਨ ਅਜਮਤ ਪਰਖਨਿ ਕੋ ਚਹੋਸਨਿ ਕਰਿ ਨਿਕਸਿਗੁਸਲ ਕਰਿ ਲੀਨਿ।
 ਸਿਰ ਨਿਵਾਇ ਸਿਜਦਾ ਪੁਨ ਕੀਨਿ ॥ ੨੩ ॥ ਤਬਿ ਨਿਜ ਬਲ ਤੇ ਤੇਗ
 ਚਲਾਈ । ਨਹਿ ਗ੍ਰੀਵਾ ਮਹਿ ਲਗਬੇ ਪਾਈ।ਉਤਰਨੇ ਧਰ ਤੇ ਸਿਰ ਪਹਿਲਾਂ

*ਭਾਵ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਨਗਾਰਚੀ ਜਾ ਨਗਾਰਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ । [ਫਾ:., ਨੱਕਾਰ-ਬੰਦ] । 'ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਯਾਨਕ ਨਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੇ । 'ਦਿਲੀਸ਼ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੋਲ ਹੋਇਆ । 'ਧੂਲ ਤੇ ਕੰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਪੈਣ ਖਿੱਚਦੀ ਹੋਈ । 'ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ (ਨਰੰਗਾ) ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । 'ਅਨੰਦ ਤੇ ਬਿਲਾਸ । 'ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ । 'ਹੋਠਾਂ ਉਪਰ । *ਪਾ:—ਓਸਟਿ ।

ਹੀ । ਮਨਹੁ ਅਗਾਰੀ ਲਾਗਯੋ ਨਾਂਹੀ^੧ ॥ ੨੪ ॥ ਕਾਗਦ ਬੰਧਿ ਧਾਰ ਪਰ
ਜੈਸੇ^੨।ਦੇਖਿ ਲੇਹੁ ਅਬਿ ਲੋ ਬਿਰ ਤੈਸੇ। ਕਟਯੋ ਨ ਰੰਚਕ ਤੁਟਯੋ ਨ ਤਾਗ।
ਪ੍ਰਥਮ ਸਮਾਨ ਤੇਗ ਸੋ ਲਾਗਾ ॥ ੨੫ ॥ ਸਭਿ ਸੋ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਉਬਾਰਾ^੩ ।
ਕਟਯੋ ਨ ਕਾਗਦ ਕਰਯੋ ਸੁ ਸਾਚਾ^੪ । ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਦੂਰ ਕਿ ਨੇਰੈ।ਸਗਰੇ
ਖਰੇ ਤਿਨਹੁ ਦਿਸਿ ਹੋਰੈ॥੨੬॥ ਅਚਰਜ ਭਯੋ ਸੀਸ ਨਹਿ ਪਾਯੋ । ਪਿਖਯੋ
ਨ ਕਿਨਹੁ ਕਿਸੁ ਉਠਾਯੋ । ਬਿੰਦੁ ਸਿਪਾਹੀ ਇਤ ਉਤ ਫਿਰੈ । ਖੋਜਿ ਰਹੇ
ਨਹਿ ਦਿਖਿਬੋ ਕਰੈ॥੨੭॥ਸਭਿ ਕੋ ਡਰ ਦੇ ਉਚ ਸੁਨਾਯੋ।ਤਉ ਨ ਕਿਸ ਤੋ
ਹਾਥਨਿ ਆਯੋ^੫।ਏਕ ਏਕ ਕੋ ਬਹੁਰ ਬਿਲੋਕਾ। ਸਭਿ ਕੋ ਗਮਨ ਕਰਨਿ ਤੋ
ਰੋਕ॥੨੮॥ਖੋਜੇ ਜ਼ਾਨੀ ਗਰੀਬ ਸੁ ਜਿੱਤੇ^੬।ਤਉ ਸੀਸ ਨਹਿ ਪਾਯੋ ਕਿੱਤੇ^੭ ।
ਕੈ ਜ਼ਮੀਨ ਮੈਂ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਯੋ ਜਾਈ । ਕੈ ਅਸਮਾਨ ਉਡਯੋ ਸਹਿਸਾਈ॥੨੯॥
ਜਬਿਲੋਧਰ^੮ ਪਰ ਲਾਗਯੋ ਰਹਯੋ।ਤਬਿ ਲੋ ਤਹਾਂਸਕਲ ਹੀ ਲਹਯੋ।ਮੈਂ ਜਬਿ
ਹੀ ਕਰ ਤੇਗ ਉਭਾਰੀ । ਉਪਰ ਗੀਵਾ ਚਯੋ ਪਹਾਰੀ ॥ ੩੦ ॥ ਭਯੋ ਲੋਪ
ਅਵਿਲੋਕਯੋ ਨਾਂਹੀ॥ਖਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਲੋਕਨ ਮਾਂਹੀ^੯।ਮੂਰਖਸ਼ਾਹੁ ਬਿਸੂਰਤਿ
ਭਾਰਾ^{੧੦}ਨਹਿ ਫਲ ਸਮੁਝਯੋ ਨਹਿਨ ਬਿਚਾਰਾ^{੧੧} ॥੩੧॥ਸਿਰਰ ਨ ਦੀਨਸਿ
ਨਿਜ ਸਿਰ ਦੀਨਾ।ਜਿਨ ਮਹੁ ਕਰਾਮਾਤ ਅਤਿ ਪੀਨਾ^{੧੨}।ਅਬਿ ਧਰ ਪਰ^{੧੩}
ਰਾਖਹੁ ਚੁਕਸਾਈ । ਹੋਇ ਨ ਅਸ, ਕੋ ਛਪਿ ਲੇ ਜਾਈ^{੧੪}॥੩੨॥ਪੁਰਿ ਮਹਿ
ਭਿੰਡਮ ਦੀਜਹਿ ਫੇਰ । ਮੰਗਤਿ ਮੈਂ ਸਿਖ ਜੋ ਇਨ ਕੇਰ । ਲੋਕਰਿ ਜਾਇ
ਕਰਹਿ ਸਸਕਾਰਾ । ਜਿਮ ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੀ ਰੀਤਿ ਉਦਾਰਾ^{੧੫}॥੩੩॥ ਇਮ ਕਰਿ
ਹੁਕਮ ਸਭਾ ਮਹਿ ਭਾਖਾ^{੧੬}ਲਖੇ ਨ ਹਮ^{੧੭}, ਇਮ ਫਲ ਰਚਿ ਰਾਖਾ।ਦੇ ਕਰਿ
ਦੋਸ਼ ਮੋਹਿ ਸਿਰ ਭਾਰੀ । ਤਨ ਤਜਾਗਨ ਮਹਿ ਬਿਲਮ ਬਿਸਾਰੀ^{੧੮} ॥੩੪॥
ਕਹੇ ਨ ਮੋਰੇ ਅਜ਼ਮਤ ਲਾਈ । ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਬਹੁਤਿਨਿ ਸਮੁਝਾਈ । ਮਨ
ਬਿਸਰਾਮ ਨ ਹੁਇ^{੧੯} ਅਬਿ ਮੋਰਾਉਤਪਾਤਨਿ ਤੋ ਹੋਲ ਬਡੇਰਾ^{੨੦}॥੩੫॥ਨਰ
ਖੁਸ਼ਾਮਦੀ ਸੁਨਤਿ ਬਖਾਨੇ । ‘ਤੁਮ ਬਹੁ ਕਹਯੋ, ਨੈਕ ਨਹਿ ਮਾਨੇ । ਆਗੇ

^੧ਅੱਗੇ ਲੱਗਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ (ਸਿਰ) । ^੨ਜਿਵੇਂ ਕਾਗਜ਼ (ਤਲਵਾਰ ਦੀ) ਧਾਰ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ ।
^੩(ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਕਿਹਾ ਸੀ । ^੪(ਕਹਿਣਾ ਉਹ) ਸੱਚਾ ਕੀਤਾ । ^੫ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ । ^੬ਜਿਤਨੇ
ਹਨ । ^੭ਕਿਤੋਂ ਬੀ । ^੮ਛੇਤੀ ਹੀ । ^੯ਘੜ ਤੇ । ^{੧੦}ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਖੜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ । ^{੧੧}ਇਸ ਤੁਕ
ਦਾ ਭਾਵ ਅਗੇ ਅੰਕ ੩੪, ੩੫ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ । ^{੧੨}ਭਾਰੀ । ^{੧੩}ਘੜ ਤੇ । ^{੧੪}ਛੁਪਾਕੇ ਕੋਈ ਲੇ
ਜਾਵੇ । ^{੧੫}ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਨ ਸਕੇ । ^{੧੬}ਭਾਵ ਛੇਤੀ ਪ੍ਰਣ ਤਿਆਗ ਦਿਤੇ । ^{੧੭}ਟਿਕਦਾ ਨਹੀਂ ।

ਕਤਲ ਭਏ ਬਹੁਤੇਰੇ । ਸ਼ਰਾ ਨ ਮਾਨਹਿ ਚਲਹਿ ਕੁਢੇਰੇ ॥ ੩੬ ॥ ਪੂਰਬ
ਬੀਤ ਗਈ ਜੋ ਬਾਤ । ਕੜਾ ਬਿਚਾਰ ਤਿਸ, ਕੜੇ ਪਛਤਾਤੁ ਅਜਮਤਵੰਤ
ਭਯੋ ਤੋ ਕਹਾ ॥ ਮਾਨੀ ਸ਼ਰਾ ਨ ਨੀਕੀ ਲਹਾ ॥ ੩੭ ॥ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਸ਼ਰਾ
ਬਿਨ ਘਨੇ । ਸਰਮਦ ਆਦਿ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਹਨੇ । ਇਸ ਕੀ ਕੜਾ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ
ਕਰੇ । ਦੀਨ ਬਧਾਵਨਿ ਤੁਮ ਅਨੁਸਰੇ ॥ ੩੮ ॥ ਲੋਕਨਿ ਭਨੇ ਧੀਰ ਤੋ
ਧਾਰੀ ॥ ਤਉ ਗਹੜੇ ਮਨ ਸੰਸੇ ਭਾਰੀ । ਪੁਰ ਮਹਿ ਡਿਡਮ ਦਰ ਦਰ ਫੇਰਾ ।
ਸੁਨਹਿ ਸਿੱਖ ਸਗਰੇ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥ ੩੯ ॥ ਤ੍ਰਾਸ ਤੁਰਕਪਤਿ ਕੋ ਅਤਿ ਧਾਰੈ ।
‘ਹਮ ਸਿਖ ਸੇਵਕ’ ਨਹੀਂ ਉਚਾਰੈ ॥ ਕਿਨਹੁ ਨ ਗੁਰ ਕੀ ਲੇਖ ਉਠਾਈ ।
ਲਖਹਿ ਸਹੀ ਕਰਿ, ਦੇ ਮਰਵਾਈ ॥ ੪੦ ॥ ਘਰ ਘਰ ਦਰ ਦਰ ਦੁਰਿ ਦੁਰਿ
ਸਾਰੇ । ਨਰ ਨਾਰੀ ਸਭਿ ਕਾਢਹਿ ਗਾਰੇ । ‘ਹਾਹਾਕਾਰ’ ਕਰਹਿ ਪੁਰਿ ਸਾਹੇ ।
‘ਅਪਰਾਧੀ ਪਾਪੀ ਹਤਿਆਰੇ ॥ ੪੧ ॥ ਜਿਨ ਕੀ ਪੂਜਾ ਸਭਿ ਜਗ ਕਰੈ ਸੇਵਤਿ
ਸੁਖ ਕੀ ਇੱਛਾ ਧਰੈ । ਸੁਭ ਬਿਤ ਆਦਿ ਕਾਮਨਾ ਪੈਰੈ । ਬਾਛਹਿ ਨਰਕ
ਪਰੇ ਕਢ ਲੈਰੈ ॥ ੪੨ ॥ ਕਰਾਮਾਤ ਕੇ ਸਿੰਧੁ ਅਪਾਰਾ ॥ ਨਹਿਨ ਦਿਖਾਵਨਿ
ਕੋ ਪੁਨ ਧਾਰਾ । ਰਿਦੈ ਨ ਸਮਝੈ ਆਸੈ ਗੁਢ । ਅਸ ਪ੍ਰਭੁ ਕਤਲ ਕਰਾਏ
ਮੂਢ ॥ ੪੩ ॥ ਗੁਰ ਸਿਖ ਹਮ ਕੋ ਜਬਿਹੀ ਜਾਨਹਿ । ਸਹਿਤ ਕੁਟੰਬ ਪ੍ਰਾਨ
ਕੋ ਜਾਨਹਿ ॥ ਇਮ ਨੀਦਾ ਕਰਿ ਗਾਰਿ ਨਿਕਾਰਹਿ ॥ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਹਾਹਾਕਾਰ
ਉਚਾਰਹਿ ॥ ੪੪ ॥ ਬਿਦਤ ਨ ਹੋਤਿ, ਛਪੇ ਸਭਿ ਕਹੈ । ਦੁਸ਼ਟ ਹਠੀ ਖਲ
ਕੋ ਮਨ ਲਹੈ ॥ ਕਾਰਾਗ੍ਰਿਹ ਕੋ ਪੌਰ ਅਗਾਰੀ ॥ ਤਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਧਰ ਧਰਾ
ਮਝਾਰੀ ॥ ੪੫ ॥ ਸਨਧ ਬੱਧ ਤਹਿ ਖਰੇ ਸਿਪਾਹੀ । ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਨਰ ਤ੍ਰਿਸ
ਗਨ ਜਾਹੀ । ਹਾਹਾਕਾਰ ਉਚਾਰਤਿ ਕਹੈ । ‘ਤੁਰਕ ਨਾਸ ਭਾ ਬਿਰ ਨਹਿ
ਰਹੈ’ ॥ ੪੬ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ਼ ਰਾਸੇ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ
ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸੱਚ ਖੰਡ ਗਮਨ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਖਬਟਸਸ਼ਟੀ ਅੰਸੂ ॥ ੬੬ ॥

੬੭. ਲੁਬਾਣੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਧੜ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨਾ] ।

ਦੇਹਗਾ ॥ ਹੁਤੋ ਲੁਬਾਣਾ ਸਿੱਖ ਤਹਿ ਬ੍ਰਿਖਭ ਬਿੰਦ ਜਿਹ ਪਾਸ ॥ ਗਿਨਤੀ ਬਿਖੈ
‘ਜੇ ਉਲਟੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਸਨ । ‘ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ । ‘ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਹੇ ਧੀਰਜ ਤਾਂ ਧਾਰ ਲਈ ।
‘ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਯਾ ਸੇਵਕ ਹਾਂ । ‘ਜੇਹੜਾ ਧੜ ਲੇਣ ਜਾਏਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ
(ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ) ਨਿਸ਼ਚੇ (ਸਿੱਖ) ਸਮਝ ਲਏਗਾ ਤੇ ਮਰਵਾ ਦੇਵੇਗਾ । ‘(ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਸ ਨੂੰ) ਚਾਹਣ
ਨਰਕ ਪਏ ਨੂੰ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ‘ਮੁਰਖ (ਬਾਹ) ਨੇ । ‘(ਬਾਹ) ਜਦ ਜਾਣ ਲਏਗਾ । ‘ਮੁਰਖ
ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਦੁਸ਼ਟ ਤੇ ਹਠੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ । ‘ਧੜਤੀ ਉਤੇ ਧੜ ਪਿਆ ਹੈ । *ਇਹ ਉਹੋ
ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਸੀਸ ਗੰਜ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ, ਤਦੋਂ ਦੇਹ ਕੁਤਵਾਲੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ।

ਹਜ਼ਾਰ ਦਸ ਨਿਕਟਿ ਰਖੈ ਗਨ ਦਾਸ ॥ ੧ ॥ ਚੌਖਈ ॥ ਗੁਰ ਕਾਰਨ ਕੋ
ਸੁਨਿ ਦੁਖ ਪਾਯੋ । ਦਰਸ ਬਿਲੋਕਨ ਕੋ ਹਿਤ ਆਯੋ । ਤਰੇ ਬਿੱਛ ਕੇ ਗੁਰ
ਧਰ ਪਰਯੋ । ਵੇਖਿ ਬਿਲੋਚਨ ਮਹਿ ਜਲ ਭਰਯੋ ॥੨॥-ਹਮ ਸਿੱਖਸਨਿ ਕੋ
ਧਿਕ ਬਹੁ ਭਾਰੀ॥ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਦਸਾ ਨਿਹਾਰੀ । ਪ੍ਰਥਮ ਆਪਨੇ ਪ੍ਰਾਨ
ਨ ਦਏ । ਤੁਰਕ ਤ੍ਰਾਸ ਤੇ ਦੁਰਿ ਦੁਰਿ ਗਏ॥੩॥ਸਨਿ ਡਿੱਡਮ ਕੋ ਕਿਨਹੂੰ
ਨ ਮਾਨੀ । ਹਮ ਨਹਿ ਸਿੱਖਸ, ਨ ਦੇ ਮਤ ਹਾਨੀ^੧ । ਸਸਕਾਰਨ ਕੋ ਕਰੋ
ਉਪਾਊ । ਜਥਾ ਨ ਜਾਨ ਸਕਹਿ ਨਰ ਕਾਊ ॥ ੪ ॥ ਬਿਦਤ ਕਰੋ, ਹੋਇ
ਨ ਸਸਕਾਰਾ । ਗਹਹਿ ਕਿ ਦੇਹਿ ਮੋਹਿ ਕੋ ਮਾਰਾ । ਗੁਰੂ ਸਹਾਇਕ ਹੋਹਿ
ਜਿ ਮੇਰੇ । ਛਪਿ ਕਰਿ ਲੇ ਗਮਨਹੂੰ ਕਿਸ ਬੇਰੇ-॥੫॥ ਕਰਯੋ ਮਨੋਰਥ ਘਰ
ਹਟਿ ਗਯੋ । ਅਨਿਕ ਉਪਾਇ ਸੁ ਚਿਤਵਤਿ ਭਯੋ । ਬਿਖਭ ਬਿੰਦ ਇਕਠੇ
ਕਰਿਵਾਏ॥ਕਿਤਿਕ ਸਕਟ ਮਹਿ ਤੂਲ^੨ ਭਰਾਏ॥੬॥ ਕਰੇ ਇਕਤ੍ਰ ਆਪਨੇ
ਨਰ ਗਨ । ਠਾਨਨੋਂ ਜਤਨ ਕੀਨਿ ਨਿਰਨੈ ਮਨ । ਸਕਟ ਭਰੇ ਪ੍ਰਥਮੇ
ਪਹੁੰਚਾਏ^੩ । ਕੁਛ ਮਿਸ ਕਰਿ ਤਿਸ ਥਾਨ ਟਿਕਾਏ ॥੭॥ ਹਾਂਕ ਦਯੋ ਬਿਖ-
ਭਨਿ ਕੋ ਲਾਰਾ^੪ । ਜਮਨਾ ਦਿਸਿ ਕੋ ਪ੍ਰਥਮ ਸਿਧਾਰਾ । ਨਿਗਮੇਦ^੫ ਜਹਿ
ਘਾਟ ਕਹਾਵੈਤਿਸ ਦਿਸਿ ਬਿਖਭਨਿ ਬਿੰਦ ਚਲਾਵੈ॥੮॥ਤਰਨਿ ਤਨੁਜਾ^੬
ਕੋ ਤਟ ਹੋਇ । ਤਿਤ ਕੋ ਪੋਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨੈ ਸੋਇ । ਸੰਗ ਸੰਬੁਹ ਲੁਬਾਲਾ ਕਰੇ^੭ ।
ਪਸਟ ਲਸਟਕਾ ਕੰਧੇ ਧਰੇ ॥੯॥ ਬੈਲ ਹਾਂਕਣੀ ਬੋਲਤਿ ਬੋਲੀ^੮ । ਸਾਂਭਤਿ
ਇਤ ਉਤ ਤੇ ਕਰਿ ਟੋਲੀ । ਜਬਿ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀਨਸਿ ਭਾਲਾ^੯ । ਬਡੇ
ਬੇਗ ਤੇ ਬਾਧ ਪਯਾਲਾ ॥ ੧੦ ॥ ਉਡਹਿ ਗਰਦ ਫੈਲੀ ਬਹੁ ਰੈਨ । ਨਰ
ਨਾਰਨਿ ਕੋ ਪੁਰਹਿ ਨੈਨ॥ਮਸਲਹਿ^{੧੦}ਹਾਥਨਿ ਸਾਥ ਘਨੇਰੇ॥ਬਸਤਨਿ ਸੰਗ
ਅਛਾਦਤਿ ਹੋਂ ॥ ੧੧ ॥ ਆਤਪ ਮੰਦ ਭਈ ਸਭਿ ਠੋਰਾ । ਛਾਦੋ ਭਾਨੁ
ਤੇਜ ਭਾ ਬੋਰਾ । ਮਾਨਵ ਕਿਤਿਕ ਬਰੇ ਘਰ ਮਾਂਹੀ । ਦਿਨ ਮਲੀਨ ਪਿਖਿ

^੧ਅਸੀਂ ਸਿਖ ਨਹੀਂ (ਜੋ ਸਿਖ ਕਹਾਂਗੇ) ਮਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰ ਹੀ ਨ ਦੇਵੇ । ^੨ਰੁਈ । ^੩(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਧੜ ਵਾਲੇ ਥਾਂ) ਪਹੁੰਚਾਏ । ^੪ਕਤਾਰ । ^੫ਦਿੱਲੀ ਜਮਨਾ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਤੀਰਥ, ਇਸ ਦਾ ਸ਼ੁਧ ਨਾਮ ਹੈ 'ਨਿਗਮ ਬੋਧ' । ਗਾਲਬਨ ਇਹ ਰੋਲ ਦੇ ਪੁਲ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਜ ਕਲ ਵੀ ਲੋਕੀ ਸਵੇਰੇ ਜਾਕੇ ਨੁਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਸੜਕ ਇਥਰ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ^੬ਜਮਨਾ । ^੭ਬਹੁਤ ਲੁਬਾਲੇ ਨਾਲ ਲਏ । ^੮ਬੈਲਾਂ ਦੇ ਹੱਕਣ ਵਾਲੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ । ^੯ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਲਾ ਵਰਤਾਇਆ । ^{੧੦}ਮਲਦੇ ਹਨ (ਅਖੀ) ।

ਨਿਕਸੇ ਨਾਂਹੀ ॥ ੧੨ ॥ ਬਿੰਦ ਬਿਖਭ ਜਬਿ ਬਰੇ ਬਜ਼ਾਰ।ਪਸਰੀ ਧੂਰ ਭਯੋ
ਅੰਧਕਾਰ । ਇਕਤੋਂ ਬਾਸੁ ਕੁਢੇਰੀ^੧ ਬਹੈ।ਦੁਤੀਏ ਬਿਖਭ ਉਡਾਈ ਅਹੈ ॥
੧੩॥ਸੂਧੇ ਚਲਿ ਬਜ਼ਾਰ ਕੋ ਆਏ।ਦੇਖੇ ਨਰਨਿ ਬੈਲ ਸਮੁਦਾਏਇਤ ਉਤ
ਟਰੇ ਕਾਹਿਲੀ ਪਾਇ । ਆਪ ਆਪ ਕੋ ਗਏ ਬਚਾਇ ॥੧੪॥ ਬੋਲਤਿ ਉਚੇ
ਬੈਲ ਹਟਾਵਤਿ । ਕਾਰਾਗਿਹੁ ਬਜ਼ਾਰ ਕੋ ਜਾਵਤਿ* । ਚੌਕੀਦਾਰ ਸਿਪਾਹੀ
ਖਰੇ । ਗੁਰ ਕੀ ਲੋਥ ਬਿਲੋਕਨਿ ਕਰੇ ॥ ੧੫ ॥ ਕਹੇ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਨਹਿ ਸਸ-
ਕਾਰੀ । ਛਪਿ ਕੇ ਲੋਹਿ ਨ, ਸੇ ਰਖਵਾਰੀ^੨।ਬੋਰੇ ਦਿਵਸ ਰਹਜੈ ਤਬਿ ਆਇ।
ਭਈ ਭੀਰ ਬਿਖਭਨ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧੬ ॥ ਇਤ ਉਤ ਕਰਤਿ ਬਿੰਦ ਬਨ-
ਜਾਰੇ । ਪਹੁੰਚੇ ਗੁਰੁ ਧਰ^੩ ਜਾਇ ਨਿਹਾਰੇ । ਮਿਲਿ ਬੈਲਨ ਤਹਿ ਲੋ ਚਲਿ
ਗਏ।ਹੇਤੁ ਉਠਾਵਨਿ ਕੇ ਹਠ ਕਿਏ।੧੭॥ਹੋਰਿ ਭੀਰ ਬਿਖਭਨ ਕੀ ਬਡੀ ।
ਰਾਖੇ ਅਪਨਿ ਥਾਨ ਕੋ ਛਡੀ^੪ । ਤਰਜਤਿ ਬਰਜਤਿ^੫ ਹੈਂ ਬਹੁਤੇਰੇ । ਤਉ
ਕੁਲਾਹਲ ਹੋਤਿ ਬਡੇਰੇ॥ ੧੮ ॥ ਸਕਟਨਿ ਕੇ ਗਡਵਾਨ^੬ ਪੁਕਾਰਤਿ।ਗਨ
ਬਨਜਾਰੇ ਉਚ ਉਚਾਰਤਿ । ਗਰਦ ਉਡਨਿ ਤੇ ਛਾਦੇ^੭ ਨੈਨ।ਗਏ ਨਿਕਟਿ
‘ਹਟਿ ਹਟਿ’ ਕਹਿ ਬੈਨ ॥ ੧੯ ॥ ਦਾਵ ਤਕਾਇ ਸਕਲ ਦਿਸਿ ਦੇਖ।ਗੁਰ
ਮਾਇਆ ਬਿਰਮਾਇ ਅਸ਼ੇਖਾ । ਧਰ ਦਿਸਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨ ਕਿਸ ਕੀ ਹੋਰੀ।ਨਰ
ਪੰਚਹੁ ਉਚਾਇ ਤਿਸਿ ਬੋਰੀ ॥੨੦॥ ਤਤਛਿਨ ਤੂਲ ਸਕਟ ਢਿਗ ਲਾਏ।
ਭਲੀ ਪੁਕਾਰ ਬੀਚ ਪਹੁਵਾਏ । ਕਰਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਬੁਧਿ ਉਪਜਾਵੈ । ਇਤ

^੧ਪੁੱਠੀ ਭਾਵ ਹਨੇਰੀ।^(੧)ਬੈਲਾਂ ਦੀ ਉਡਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।^੨ਤੇ ਸੇ(ਸਿਪਾਹੀ)ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਇਸ
ਕਰਕੇ ਛੁਪਕੇ ਬੀ (ਕੋਈ) ਲੈ ਨ ਸਕਿਆ । ^੩ਧਰ। ^੪ਚੌਕੀਦਾਰ ਆਦਿਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਛੱਡ
ਦਿੱਤੀ ਭਾਵ ਪਾਸੇ ਹਟ ਗਏ । ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਕਿ ਲੁਬਾਣਿਆਂ ਨੇ ਬੈਲ ਬੇਵਸੇ ਤੇ ਮੁਹਤਾਏ ਹੋ ਗਏ
ਵਾਂਡੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ । ^੫ਤਾੜਦੇ ਤੇ ਰੋਕਦੇ । ^੬ਗਾਡੀਵਲ । ^੭ਭਾਵ ਧੂੜ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ ।

*ਇਹ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਦਾ ਬਜ਼ਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੁਤਵਾਲੀ ਹੁਣ ਤਕ ਉਥੇ ਹੀ
ਹੈ, ਇਸ ਕੁਤਵਾਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀਸ ਗੰਜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ । ਤਦੋਂ
ਇਹ ਥਾਂ ਕੁਤਵਾਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਪੰਥ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਹੱਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਬਾ
ਬਖ਼ੋਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੁਤਵਾਲੀ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਕੁਤਵਾਲੀ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਹਾਦਤ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਲੈਕੇ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਨਵਾਇਆ । ਪਿੱਛੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਪੈ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਮਸੀਤ
ਬਨਾਈ, ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਬੀ ਕੀਤੀ । ੧੮੫੭ ਦੇ
ਗਦਰ ਮਗਰੋਂ ਜੀਂਦ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੁੜ ਇਹ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਭੂਮੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਚਿਆ । ਹੁਣ ਪੱਥਰ ਦੀ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਇਮਾਰਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ।

ਉਤ ਹੋਰਤਿ ਸਰਬ ਦੁਰਾਵੈ ॥ ੨੧ ॥ ਘਨੀ ਤੂਲ ਤੇ ਛਾਦਨ ਕੀਨੇ ।
ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸਕਹਿ ਨ ਚੀਨੇ । ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਮਨਾਇ ਉਰ ਧਰੈ ।
‘ਅਪਨੋ ਕਾਜ ਆਪਗੁਰ ਕਰੈ’ ॥ ੨੨ ॥ ਕਰਿਬੈ ਦਨ ਕੋਹ ਟਿਕਰਿ ਗਏ ਬੈਲਨ
ਬੀਚ ਇਤਹਿ ਉਤ ਭਏ ਲਾਰਾ ਗਮਨਜੋ ਜਾਤਿ ਅਗਾਰੀ । ਹਾਂਕਤਿ ਜਾਤਿ
ਬੈਲਤੇ ਭਾਰੀ ॥ ੨੩ ॥ ਬਾਧੂ ਬਿਖਭਨ ਪੂਲ ਉਡਾਈ । ਸਭਿ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ
ਬਿਲੋਚਨ ਛਾਈ । ਪਰਿ ਕੇ ਪੈਰ ਨਿਕਸਿ ਜਬਿ ਗਏ ਸਕਟ ਤਮਾਰ ਚਲਿਬੈ
ਕੋ ਭਏ ॥ ੨੪ ॥ ਆਇ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇਖਨਿ ਲਾਗੇ । ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਧਰ ਲਖਨੈ ਨ
ਆਗੇ । ਸਭਿਨਿ ਬਿਖੈ ਮਾਚਨੈ ਤਬਿ ਰੋਗਾਇਤ ਉਤ ਖੋਜਤਿ ਭੇ ਸਭਿ ਠੋਰਾ
॥ ੨੫ ॥ ਮਨ ਮਹਿ ਮਾਨਜੋ ਅਧਿਕ ਅਚੰਭਾ । ਇਹ ਕਿਨਹੂੰ ਬਡਿ ਦੇਭ
ਅਚੰਭਾ ਕੋਤਿਕ ਦੋਰੇ ਜਾਇ ਨਿਹਾਰੇ ਬੈਲਨ ਸਹਿਤ ਜਿਤਿਕ ਬਨਜਾਰੇ ॥
੨੬ ॥ ਏਕ ਏਕ ਕੋ ਤਰਜਤਿ ਧਰਿ ਧਰਿ । ਫੋਰਤਿ ਹੋਰਤਿ ਨਿਰਨੈ ਕਰਿ
ਕਰਿ । ਤਿਮ ਹੀ ਬਿਖਭ ਛੂਛ ਸਭਿ ਹੋਰੇ । ਅਪਰ ਨਰਨਿ ਖੋਜਤਿ ਫਿਰਿ
ਫੋਰੇ ॥ ੨੭ ॥ ਇਮ ਦੇਖਤਿ ਸਕਟਨਿ ਫਿਰਿ ਆਏ ਗਿਨਹਿ ਏਕ ਕਮਤੀ
ਹੁਇ ਜਾਏ । ਗਡਵਾਨਨ ਕੋ ਤਰਜਤਿ ਕਹੈ । ‘ਤੁਮ ਮਹਿ ਏਕ ਸਕਟ
ਨਹਿ ਲਹੈ’ ॥ ੨੮ ॥ ਕਰਜੋ ਨਿਕਾਸਨਿ, ਕਹਾਂ ਦੁਰਾਯੋ ? ਤਿਸ ਮਹਿ ਗੁਰ ਕੋ
ਧਰ ਤੁਮ ਪਾਯੋ । ਦਿਹੁ ਬਤਾਇ ਨਤੁ ਕੈਦ ਕਰੈਗੇ । ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਤੁਮ ਪ੍ਰਾਨ
ਹਰੈਗੇ ॥ ੨੯ ॥ ਗਡੀਵਾਨਨ ਸਰਧਾ ਧਾਰੀ ।—ਗਿਨਹਿ ਨ ਜਾਇ ਇਨਹੂੰ
ਮਤਿ ਮਾਰੀ—। ਨਿਰਭੈ ਹੁਇ ਕਰਿ ਬਾਕ ਬਖਾਨੈ । ‘ਬਿਨਾ ਦੋਸ ਕਿਸ
ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਹਾਨੈ’ ॥ ੩੦ ॥ ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਘਰ ਨਜਾਉਂ ਕਿ ਨਾਹੀ ਕੈਸੇ ਕਰਹਿ
ਕੈਦ ਕੇ ਮਾਂਹੀ । ਨਿਕਟਿ ਬਿਰੇ, ਹਮ ਗਏ ਨ ਕਰੈਹੂੰ । ਦੇਖਿ ਖੋਜ ਲਿਹੁ
ਭਾਵਹਿ ਜਸੈਹੂੰ ॥ ੩੧ ॥ ਗਿਨਹਿ ਸਕਟ ਸੋ ਗਿਨੇ ਨ ਜਾਹੀ । ਪਿਖਿ ਕਰਿ
ਲਖਨੈ—ਸਾਚ ਇਹੁ ਪ੍ਰਾਹੀ—। ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਗਰੀ ਗਰੀ ਫਿਰਿ ਹੋਰੀ । ਪਾਇ ਨ
ਖੋਜਿ ਫਿਰੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥ ੩੨ ॥ ਗਡਵਾਨਨ ਸਭਿ ਭੰਗ ਬਖਾਨੇ । ਜੋਰਿ
ਬਿਖਭ ਲੈ ਸਕਟ ਪਯਾਨੇ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਚਲਿ ਕੇ ਤਹਿ ਆਏ । ਜਹਿ ਬਨਜਾਰੇ
ਮਿਲਿ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੩੩ ॥ ਭਏ ਸਹਾਇਕ ਸਤਿਗੁਰ ਆਪੋ । ਕਿਸੀ ਦੁਸ਼ਟ ਕੋ
‘ਵ੍ਰੁਪਾਂਵਦੇ ਹਨ । (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ) ਸਿਮਰਕੇ । ‘ਹਨੇਰੀ ਤੇ ਬੈਲਾਂ ਨੇ । ‘ਫੜ ਫੜ ਕੇ ਤਬਦੇ
ਹਨ । ‘ਵੇਖ ਵੇਖ ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰ ਕਰਕੇ ਛਡਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ‘ਕਿਵੇਂ ਪਾਨ ਨਾਸ਼ ਕਰੇਗੇ ? ।
ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਉਕਾਈ ਨੇ ‘ਕਿਮ’ ਜਾਂ ‘ਕਸ’ ਦਾ ਪਾਠ ‘ਕਿਸ’ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ‘ਖੋਜ ਨਾਂ
ਮਿਲਿਆ । ‘ਸਾਰੇ ਮਿਲੇ (ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਸਨ) ।

ਨਾਂਹਿਨ ਜਾਪੈ । ਤੁਮ ਸਮੀਪ ਲਗਿ ਹਮ ਲੈ ਆਏ।ਛਪਿ ਕਰਿ ਦੇਹੁ ਦਾਗੈ
 ਕਿਸ ਥਾਏਂ ॥੩੪॥ ਬਿਲਮ ਕਰਨ ਕੀ ਬਾਂਤਿ ਨ ਆਛੇ । ਤੁਰਕ ਅਚੰਭੈ
 ਖੋਜਤਿ ਪਾਛੈ । ਬਨਜਾਰੇ ਤਤਸੀਰੈ ਬਿਚਾਰੀ।ਇਮ ਕੀਜਹਿ ਜਿਮ ਹੈ ਨ
 ਚਿਨਾਰੀ ॥੩੫॥ ਛਪਰਨਿ ਕੇ ਘਰਿ ਕਿਤਿਕ ਬਨਾਏ । ਤਿਨ ਮਹਿ ਬਸਤ
 ਹੁਤੇ ਸਮੁਦਾਏ । ਵਸਤੁ ਸਕੇਲ ਨਿਕਾਰੀ ਸਾਰੀ । ਚਿਖਾ ਤਿਨਹੁ ਕੇ ਬੀਚ
 ਉਸਾਰੀ ॥੩੬॥ ਨਰ ਗਨ ਮਿਲੇ ਕਾਜ ਤਤਕਾਲਾ । ਕਰਤਿ ਭਏ ਧਰਿ ਭਾਉ
 ਬਿਸਾਲਾ । ਸਭਿ ਛਪਰਨਿ ਕੇ ਅਗਨਿ ਲਗਾਈ।ਚਿਖਾ ਬੀਚ ਤਹਿ ਅਧਿਕ
 ਜਲਾਈ ॥੩੭॥ ਕਾਸ਼ਟ ਬਹੁਤ ਘ੍ਰਿਤ ਗਨ ਡਾਰਾ । ਲਗੀ ਹੁਤਾਸਨ ਲਾਟ
 ਉਦਾਰਾ । ਅਰਧ ਜਲੀ ਤਬਿ ਰੋਰ ਮਚਾਏ । ਕਿਨਹੁ ਆਨਿ ਇਤ ਅਗਨਿ
 ਲਗਾਏ ॥੩੮॥ ਇਤ ਉਤ ਫਿਰਤਿ ਬੁਝਾਵਤਿ ਮਨੈ । ਦੂਤ ਕਿ ਨੈਰੇ ਸਭਿਨੇ
 ਸੁਨੈ।ਦੌਰਿ ਦੌਰਿ ਕੇਤਿਕਚਲਿ ਆਏ।ਬੁਝਹਿ ਨਹੀਂ,ਘਰ ਅਧਿਕ ਜਲਾਏ ।
 ੩੯॥ ਈਧਨ ਕੇ ਸੰਚੈ ਬਹੁ ਕਰਜੈ । ਕਹਾਂ ਨਿਕਾਸਹਿ ਬੀਚ ਸੁ ਜਰਜੈ ।
 ਇਮ ਫਰੇਬ ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਹਿ ਕਰਕੈ।ਸਸਕਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਪਰਿਕੈ ॥੪੦॥
 ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਪੁਸ਼ਪ ਚੁਨਿ ਸੋਊ । ਤਾਂਬੁ ਗਾਗਰੈਂ ਭਰਿ ਕਰਿ ਦੇਊ । ਨੀਵੈਂ
 ਖਨਜੈ ਸੁ ਖਾਤ ॥ ਬਿਸਾਲਾ । ਚਿਖਾ ਬਾਨ ਗਾਡੀ ਤਤਕਾਲਾ ॥੪੧॥ ਕੋਇ ਨ
 ਜਾਨਿ ਸਕਜੈ ਮਤਿ ਹੀਨੇ । ਇਮ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਸਕਾਰਨਿ ਕੀਨੇ । ਘਨੈ
 ਤਿਹਾਵਲ ਤਬਿ ਕਰਿਵਾਯੋ।ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਮੇਲ ਬਨਾਯੋ ॥੪੨॥ ਸ਼ਬਦ
 ਰਬਾਬੀ ਮਿਲਿ ਤਹਿ ਗਾਯੋ । ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ਸਭਿਨਿ ਬਰਤਾਯੋ । ਜੋੜਮੇਲ
 ਇਮ ਕਰਿ ਸਭਿ ਰੀਤਿ । ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਤਿ ਅਧਿਕ ਮਨ ਪ੍ਰੀਤ ॥ ੪੩ ॥ ਚਿਖ
 ਸਥਾਨ ਪਰ ਛਾਨ ॥ਛਵਾਈ । ਦੀਪ ਜਲਾਵਤਿ ਰਹੇ ਸਦਾਈ। ਹਰਿ ਮੰਦਿਰ
 ਜਿਮ ਪੁਨਹਿ ਉਸਾਰਜੈ । ਸੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਬਿ ਨਹੀਂ ਉਚਾਰਜੈ ॥੪੪॥ ਕਥਾ ਬਿਖੈ
 ਅਵਸਰ ਜਹਿ ਪਾਉਂ । ਸੋ ਸਭਿ ਨੀਕੀ ਰੀਤਿ ਸੁਨਾਉਂ । ਗੁਰ ਸਿੱਖਨ ਕੋ
 ਅਧਿਕ ਰਿਝਾਉਂ । ਜਿਸ ਤੇ ਗੁਰ ਮਿਲਿਬੈ ਬਰ ਪਾਉਂ ॥ ੪੫ ॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦ੍ਰਾਵਲ ਰਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਰੀਰ ਸਸ-
 ਕਾਰਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਸਪਤ ਸ਼ਲੋਕੀ ਅੰਸੂ ॥ ੬੭ ॥

੬ . [ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਡਰ । ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਦੇ ਰੂਪਕ ਦੀ ਵਜਾਖਾ] ।

ਵੇਹਗਾ ॥ ਠੋਰ ਠੋਰ ਰੋਗ ਪਰਜੈ 'ਪ੍ਰਥਮ ਸੀਸ ਨਹਿ ਪਾਇ । ਲੋਪ ਭਯੋ ਗੁਰ
 ਧਰ' ਅਬਹਿ,ਦੇਖਿ ਰਹੇ ਬਹੁ ਥਾਇ' ॥੧॥ਚੌਪਈ॥ ਮੂਢ ਨੁਚੀਰੇ ਢਿਗ ਸੁਪਿ
 'ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਾ । 'ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਓ । 'ਸਲਾਹ । 'ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ । 'ਦੋਆ । 'ਛੱਪਰੀ' ਧੜ।

ਗਈ ਪ੍ਰਥਮ ਸੀਸ ਕੀ ਜੋ ਬਿਧਿ ਭਈ। ਤਿਮ ਹੀ ਧਰ ਧਰਨੀ ਮਹਿ ਬਰਜੈ।
 ਕੈ ਅਕਾਸ਼ ਮਹਿ ਉਰਧ ਚਰਜੈ ॥੨॥ ਕਿਸ ਹੂੰ ਤੇ ਕੁਛ ਜਾਇ ਨ ਜਾਨੀ।
 ਭਯੋ ਲੋਪ ਦੇਖਤਿ ਅਗਵਾਨੀ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਅਚਰਜ ਕੋ ਤਬਿ ਸਾਹੁ। ਰਹੈ
 ਬਿਸੁਰਤ ਬਹੁ ਮਨ ਮਾਂਹੁ ॥ ੩ ॥ ਕਰਮਾਤ ਕਾਮਲ ਬਡ ਅਹੇ। ਤਉ ਨ
 ਰੀਚ ਦਿਖਾਵਨਿ ਚਹੇ। ਖਰੇ ਸਿਪਾਹੀ ਗਨ ਰਖਵਾਰੇ। ਧਰ ਸਿਰ ਦੁਰੈ ਨ
 ਕਿਨਹੁ ਨਿਹਾਰੇ—॥੪॥ ਭਨਹਿ ਮੁਲਾਨੇ 'ਜੇ ਦੁਰ ਗਏ ਤੁਮਹੂੰ ਕਾਜ ਅਪਨੇ
 ਕਰਿ ਲਏ। ਸ਼ਰਾ ਨ ਮਾਨੀ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਨਾਸੈ। ਅਬਿ ਨਰ ਮਾਨਹਿ ਜਥਾ
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੈ ॥੫॥ ਸਭਿ ਕੇ ਉਰ ਝਰ ਹੋਹਿ ਬਿਸਾਲਾ। ਹੁਕਮ ਅਦੁਲੀ ਤੇ ਅਸ
 ਹਾਲਾ। ਸਮੁਝਾਯਹੁ ਬਹੁ ਬਾਰਿ ਘਨੇਰੇ। ਨਹਿ ਮਾਨਜੈ ਹਠ ਠਾਨਿ ਬਡੇਰੇ ॥੬॥
 ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਭਨਹਿ ਮੁਢ ਚਵਗੱਤਾ। 'ਹੀਂਦੁ ਧਰਮ ਕੀ ਰਾਖੀ ਸੱਤਾ। ਮੋਰ
 ਮਨੋਰਥ ਭਯੋ ਨ ਸੋਈ। ਕਲਮਾ ਪਠਹਿ ਤੁਰਕ ਜਗ ਹੋਈ' ॥੭॥ ਜਮਾਦਾਰ
 ਕੋ ਤਬਹਿ ਬੁਲਾਯਹੁ। ਤਰਜਿ ਕਹੈ 'ਤੈ' ਕਝ ਕਰਿ ਆਯਹੁ। ਸਿਰ ਧਰ
 ਕੀ ਨ ਕਰੀ ਤਕਰਾਈ। ਸਭਿ ਤੇ 'ਕੋ ਲੈ ਗਯੋ ਚੁਰਾਈ' ॥੮॥ ਗਾਥ ਜੋਰਿ
 ਤਿਨ ਗਾਥ ਬੁਝਾਈ। 'ਸੀਸ ਸਮੇਂ ਨਰ ਬੈ ਸਮੁਦਾਈ। ਸਈਯਦ ਅਰੁ
 ਉਮਰਾਵ ਮੁਲਾਨੇ। ਖਰੇਰਹੇ ਕੁਛ ਗਯੋ ਨ ਜਾਨੇ ॥੯॥ ਮਹਾਂ ਫਤੂਰ ਪੂਰ ਜੂਤਿ
 ਬਾਧੂ। ਬਹੀ ਬੇਗ ਤੇ ਪਿਖਿ ਨ ਸਕਾਧੂ। ਪੁਨ ਬਨਜਾਰਨ ਕੋ ਗਨ ਬੈਲਾ
 ਚਲੇ ਜਾਤਿ ਪਾਵਤਿ ਬਡ ਐਲਾ ॥੧੦॥ ਖਰੇ ਸੁਚੇਤ 'ਸਿਪਾਹੀ ਖਰੇ। ਰਖ
 ਵਾਰੀ ਧਰ ਕੇ ਤਰੁ ਤਰੇ'। ਛਪੈ ਤਬਹਿ ਨਹਿ ਕੀਨਿ ਬਿਲੋਕਨਿ। ਸਭਿ
 ਦਿਸਿ ਤੇ ਨਰ ਕੀਨੇ ਰੋਕਨਿ ॥੧੧॥ ਰਹੇ ਬੇਜ ਕਜੇ ਹੂੰ ਨਹਿ ਪਾਯੋ। ਅਜ
 ਮਤ ਸੇਂ ਕੁਛ ਬਸ ਨ ਬਸਾਯੋ'। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਹੋਲ ਹੋਤਿ ਉਰ ਸਾਹੂ। ਤਉ
 ਨ ਕਹਿ ਸਕਿ ਹੈ ਕਿਸ ਪਾਹੂ ॥੧੨॥ ਰਾਤ ਪ੍ਰਬਿਰਤੀ ਚਿੰਤ ਅਧੀਨ। ਰਚਿ
 ਕਰਿ ਖਾਨਾ ਖਾਨ ਨ ਕੀਨਾ। ਜਬਿ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪਰ ਪਹੁੰਚੈ ਪਾਪੀ। ਹਿਤ
 ਸੁਪਤਨਿ ਕੇ ਨਿੰਦਾ ਬਜਾਪੀ ॥ ੧੩ ॥ ਮਤੀਦਾਸ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦਿਵਾਨ। ਪ੍ਰਥਮ
 ਜ਼ਹੀਦ ਭਯੋ ਤਿਸ ਬਾਨ। ਅਪਰਾਧੀ ਕੋ ਫਿਗ ਚਲਿ ਗਯੋ। ਅਧਿਕ ਕ੍ਰੋਧ
 ਹਿਰਦੇ ਉਪਜਯੋ ॥ ੧੪ ॥ ਤਉ ਗੁਰੂ ਤੇ ਧਾਰਹਿ ਤ੍ਰਾਸ। ਨਹਿ ਪਾਪੀ ਕੋ
 ਕੀਨਿ ਬਿਨਾਸ। ਪਾਟੀ ਤਬਿ ਪ੍ਰਯੋਕ ਕੀ ਗਹੀ। ਛਾਰਜੈ ਉਲਟਿ ਗਿਰਜੈ
 'ਘੜ ਤੇ ਸਿਰ ਛੁਪ ਗਏ। 'ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਹੇਗੇ। 'ਹੁਕਮ ਮੋਜਨ ਤੇ ਐਸਾ ਹਾਲ ਹੋਇ
 ਹੈ। 'ਸਾਧਿਅ ਕੋਲੋਂ। 'ਸ਼ੇਰ, ਰੋਲਾ [ਸੀਸ:, ਦਿਲਾ=ਬਾਦੀ]। 'ਤਕੜੇ ਸੁਚੇਤ। 'ਬੁੱਛ ਦੇ
 ਹੇਠ ਘੜ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ। 'ਬਾਹੀ।

ਤਰ ਤਹੀ^੧ ॥ ੧੫ ॥ ਭੜਭੜਾਇ ਠਾਂਵੇ ਹੁਇ ਗਯੋ । ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰਵਨ ਮਹਿ
ਇਮ ਸੁਨਿ ਲਯੋ । ^੨ਦਿੱਲੀ ਪੁਰ ਮੈਂ ਜੇ ਸੁਪਤੈ ਹੈ । ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਨਾਸ ਆਪਨੇ ਪੈ
ਹੈ ॥ ੧੬ ॥ ਵਹਿਰ ਨਗਰ ਤੇ ਨਿਕਸਿ ਸਿਧਾਵੈ । ਪਰਾਲਬਧ ਲੋ ਜੀਵਨ
ਪਾਵੈ ਬਹੁਰ ਨਰਕ ਮਹਿ ਪਾਇ ਸਜਾਈ । ਗੁਰੂ ਅਵੱਗਯਾ ਅਧਿਕ ਕਮਾਈ^੩
॥ ੧੭ ॥ ਸਨਤਿ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰਿ ਦਾਸ ਬਲਾਏ । ਖਰੇ ਸਮੀਪ ਕਰੇ ਸਮੁਦਾਏ ।
ਸੂਧਾ ਕਰਿਵਾਯੋ ਪਰਯੈਕ । ਪੌਢੇ ਪੁਨ ਭੈਭੀਤ ਸਸ਼ੈਕ ॥ ੧੮ ॥
ਨੀਂਦ ਨ ਪਾਇ, ਨ ਜੁਟੇ ਬਿਲੋਚਨ । ਨਾਨਾ ਬਿਧਿ ਸੋਚਤਿ ਚਿਤ ਸੋਚਨ ।
ਹਠ ਤੇ ਕਹਤਿ ਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸਾ—ਹੋਹਿ ਨ ਹਜੋ ਹਿਯੇ ਇਹ ਤ੍ਰਾਸ^੪—॥ ੧੯ ॥
ਜਾਗਤਿ ਸਗਰੀ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ । ਖਰੇ ਪਾਹੁ ਪ੍ਰਾਤਿ ਸੁ ਆਈ^੫ । ਆਦਿ
ਨਿਵਾਸ ਅਨਿਕ ਉਪਚਾਰ । ਕਰਤਿ ਭਯੋ ਮੋਜਨ ਕੇ ਧਾਰਿ ॥ ੨੦ ॥ ਬ੍ਰਿੰਦ
ਕਲਾਮ ਪਵੀ ਬਹੁ ਬਾਰੀ । ਆਯਹੁ ਉਠਿ ਪੁਨ ਸਭਾ ਮਝਾਰੀ । ਬੀਤੈ ਜਬ
ਦੁਸ਼ਟ ਕੇ ਸੰਗ । ਕਹੈ ਬਹੁਰ ਮੈਂ ਅਖਿਲ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥ ੨੧ ॥ ਦਿੱਲੀ ਮਹਿ ਨਹਿ
ਸੁਪਤਨਿ ਪਾਯੋ । ਰਹੈ ਵਹਿਰੀ ਹੀ ਉਰ ਭਰਪਾਯੋ । ਇਹਠਾਂ ਦ੍ਰਾਵਸ
ਪੁਰਨਿ ਰਾਸਿ ਜਿਮ ਰਵਿ ਬਰਤਹਿ ਬਾਰਹਿ ਮਾਸ^੬ ॥ ੨੨ ॥ ਤਿਮ ਸਤਿਗੁਰ
ਕੇ ਮਹਿਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ । ਬਰਨਸੋਂ ਬਰ ਵਿਚ ਦ੍ਰਾਵਸ ਰਾਸਿ । ਏਕ ਰਾਸਿ ਜਿਮ
ਸੂਰਜ ਚਲੇ । ਬਹੁਰ ਦੁਸਰੀ ਗਮਨਤਿ ਮਿਲੇ ॥ ੨੩ ॥ ਤਿਮ ਗੁਰੁਤਾ ਰਬ
ਪਰ ਅਸਵਾਰ^੭ । ਉਦੇ ਜਗਤ, ਬਿਨਸੈ ਅੰਧਕਾਰ । ਗਿਰਾ^੮ ਸਮੂਹ ਰਿਸਮ^੯
ਜਿਨ ਕੋਰੀ । ਸਿੱਖੀ ਆਤਪ^{੧੦} ਦਿਪਹਿ ਬਝੇਰੀ ॥ ੨੪ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਰਜਾਨ ਜਿਨ
ਤੇਜ ਬਿਲੀਦ^{੧੧} । ਭਗਤਿ ਸੁ ਗਤਿ ਕੇ ਬਸੀ ਮੁਕੰਦ^{੧੨} । ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਨਿ ਪੰਥ
ਅਨੇਕਾਕਹੈਂ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਉਡਨਿ ਬਿਬੇਕ^{੧੩} ॥ ੨੫ ॥ ਗਨ ਕੇ ਚਮਤਕਾਰ
ਛਪਿ ਗਯੋ^{੧੪} । ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਭਿ ਉਪਰ^{੧੫} ਭਯੋ । ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿਤ ਮਹੰਤ ਅਨੰਤ ।
ਇਹ ਪੰਕਸ ਜਿਤ ਕਿਤ ਬਿਕਸਿਤਿ^{੧੬} ॥ ੨੬ ॥ ਤੋਮ ਤੇਜ ਤੁਰਕੇਸ ਤਮੀ-

^੧ਓਥੇ ਹੀ ਹੇਠ ਡਿਗ ਪਿਆ । ^੨ਗੁਰੂ ਕੀ ਅਵੱਗਯਾ ਤੂੰ । ਬਹੁਤ ਕਮਾਈ ਹੈ । ^੩ਇਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ
ਇਹ ਡਰ ਹੈ (ਕਿ ਮੇਰੀ) ਨੀਂਦ ਨਾ ਹੋਵੇ । ^੪ਫੇਰ ਕਹੇਗਾ । ^੫ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ । ^੬ਇਕ
ਰਾਸੀ ਵਿੱਚ । ^੭(ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੂਪੀ ਸੂਰਜ) ਗੁਰੁਤਾ ਦੇ ਰਬ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਏ । ^੮ਬਾਣੀ । ^੯ਕਿਰਨਾਂ
(ਗੁਰੂ ਸੂਰਜ) ਦੀਆਂ । ^{੧੦}ਸਿੱਖੀ ਰੂਪੀ ਧੁੱਪ । ^{੧੧}ਬ੍ਰਹਮ-ਰਜਾਨ ਰੂਪੀ ਬੜਾ ਤੇਜ । ^{੧੨}ਭਗਤੀ
ਰੂਪੀ ਚਾਲ ਦੇ ਵਸੀ ਹਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ) । ^{੧੩}ਤਾਰਿਆਂ ਵਤ ਹਨ ਭਾਰੀ (ਵਿਵੇਕ ਭਾਵ)
ਗਿਣਤੀ ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਕਰਾਂ । ^{੧੪}ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਛਪ ਗਿਆ । ^{੧੫}ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਦੀ ।
^{੧੬}ਏਹ ਕਵਲ (ਵਤ) ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਖਿੜ ਰਹੇ ਹਨ । *ਪਾ:-ਬਿਤਾਈ ।

ਪਤਿ^੧। ਫੀਕੋ ਪਰਜੇ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਯੋ ਹਤਿ। ਸ਼ਰਾ ਕੁਚਲਣੀ ਨਿਸ਼ਾ ਬਿਨਾਸੀ^੨।
ਹਿੰਦੂ ਕੋਕ^੩ ਪਾਇ ਸੁਖਰਾਸੀ॥੨੭॥ ਸਹਿਤ ਮੁਲਾਨੇ ਨੌਰੰਗ ਚੋਰ^੪। ਫੀਨਤਿ
ਧਰਮ ਦਰਬ ਕਰਿ ਜੋਰ^੫। ਸੋ ਲੱਜਤਿ ਦਬਕਜੋ^੬ ਦੁਖ ਭਰਜੋ। ਦਿੱਲੀਪੁਰਿ ਤੇ
ਕਾਢਨਿ ਕਰਜੋ॥੨੮॥ ਪੀਰ ਚਕੋਰ ਭਯੋ ਅਨਮਨੇ^੭। ਕੁਮਦ ਤੁਰਕ^੮ ਮਰਝਾ-
ਵਤਿ ਘਨੇ। ਬਾਂਗ ਪ੍ਰਕਾਰੁ ਜੰਬੂਕ ਮੋਟੇ^੯। ਦੁਰਨਿਲਗੋ ਜਿਤ ਕਿਤ ਚਿਤਖੋਟੇ
॥੨੯॥ ਕਾਜੀ ਪੋਚਕ^{੧੦}। ਭੋ ਮਤਿ ਅੰਧੇ। ਤੂਸਨਿ ਹੁਇ ਬੈਠੇ ਜਨੁ ਬੰਧੇ^{੧੧}। ਤਮ-
ਚਰ^{੧੨} ਜਾਤਿ ਅਨਿਕ ਜੇ ਅਹੈ। ਸੋ ਉਮਰਾਵ ਆਇ ਦੁਖ ਲਹੈ॥੩੦॥ ਇਮ
ਸੂਰਜ ਸ਼੍ਰੀਸਤਿਗੁਰ ਉਦੇ। ਤਮ ਅੰਗਮਾਨ ਸਮੀਪ ਨ ਕਦੇ। ਕਰਾਮਾਤ ਜੁਤਿ
ਅਨਿਕ ਅਨੰਦੇ^{੧੩}। ਨਾਨਾ ਬਰਨ ਖਿਰੇ ਅਰਬੰਦੇ^{੧੪}॥੩੧॥ ਗਨ ਜੋਰਾਸੀ
ਭੋਰ ਲੁਭਾਏ। ਮਹਿਦ ਪ੍ਰੇਮ ਮਕਰੰਦਹਿ ਪਾਏ। ਸਿੱਖੀ ਬਹੁ ਸੁਰੀਧਤਾ ਭਈ।
ਸਗਰੇ ਜਗਤ ਪਸਰ ਕਰਿ ਗਈ॥੩੨॥ ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬੁਭ ਸਾਰ।
ਜਹਿ ਕਹਿ ਭਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਦਾਰ। ਜਿਸ ਕੋ ਪਾਇ ਸੁਖੀ ਜਗ ਭਯੋ। ਸਭਿ
ਮਹਿ ਸੁਜਸੁ ਗੁਰਨਿ ਕੋ ਬਿਧੋ॥੩੩॥ ਕਰਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰਕੀਰਤਿ ਕੇਰੋ। ਪਠਨ
ਸ਼੍ਰਵਨ ਫਲ ਪਾਇ ਬਡੇਰੇ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਅਨਿਕ ਬਿਲਾਸ। ਗੁਪਤ
ਬਿਦਤ ਸਭਿ ਹੋਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼॥੩੪॥ ਅਜਰ ਜਰਨ ਆਇਕ ਗੁਨ ਘਨੇ।
ਸਭਿ ਕੋ ਜਾਨਹਿ, ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਭਨੇ। ਸੁਨਹਿ ਅਸੁਤ, ਸੁਤ ਕੋ ਚਿਤ ਬਾਂਛੇ^{੧੫}।
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ ਸਹਿਤ ਗੁਨ ਆਛੇ^{੧੬}॥੩੫॥ ਸੁਨਹਿ ਦਾਰਿਦੀ ਧਨ ਕੋ ਪਾਵੈ।
ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਿ ਸ਼ਰਧਾ ਬਿਰਧਾਵੈ। ਜੁਗ ਲੋਕਨਿ ਕੱਲਜਾਨ ਉਪਾਵੈ। ਸਿੱਖੀ
ਕੀ ਬਿਧਿ ਉਰ ਉਪਜਾਵੈ॥੩੬॥ ਕਲਮਲ ਬਿਨਸਹਿਨਾਮ ਸੁਧਾਵਨ। ਸਨੇ
ਸਨੇ ਹੈ ਹੈ ਮਨ ਪਾਵਨ। ਭਗਤਿ ਵਿਰਾਗ ਰਿਦੇ ਉਪਜੀਤਿ। ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ
ਮਿਲ ਹੈ ਹੈ ਸੰਤ॥੩੭॥ ਮੋ ਮਹਿ ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਹੁਤੀ ਬਿਸਾਲਾਵਧਤਿ ਲਾਲ-
ਸਾ ਰਹੀ ਸੁ ਚਾਲਾ^{੧੭}। ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਆਪ ਬਨਿਵਾਈ^{੧੮}। ਦਾਸ ਜਾਨਿ ਮੁਝ
^੧ਨੁਰੰਗੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਤੇਜ ਚੰਦ ਸਮ ਹੈ। ^੨ਸ਼ਰਾ ਰੂਪੀ ਖੋਟੀ ਰਾਤ ਬੀਤ ਗਈ। ^੩ਹਿੰਦੂ ਰੂਪੀ ਚਕਵੀ।
^੪ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਸਮੇਤ ਚੋਰ ਨੁਰੰਗਾ। ^੫ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਘਨ ਜੋਰ ਕਰਕੇ ਖੋਹਦਾ ਸੀ। ^੬ਸੋ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ।
ਹੋਕੇ ਦਬ ਗਿਆ। ^੭ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਏ ^੮ਤੁਰਕਾਂ ਰੂਪੀ ਕਵੀਆਂ। ^੯ਮੁਲਾਣੇ ਮੋਟੇ ਗਿਦੜ।
^{੧੦}ਉਲੂ। ^{੧੧}ਮਨੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ^{੧੨}ਅਨੁਰੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਚਾਮ ਚੜ੍ਹਕਾਂ ਆਇ।
^{੧੩}ਕਰਾਮਾਤ ਸਹਿਤ ਸਿੱਖ ਅਨੇਕਾਂ ਅਨੰਦ ਹੋਏ। ^{੧੪}ਇਹ ਕਈ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਕਵਲ ਖਿੜੇ ਹਨ।
^{੧੫}ਪੁਤ੍ਰ ਰਹਤ (ਪੁਰਸ਼) ਪੁਤ੍ਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਕੇ ਸੁਣੇ। ^{੧੬}(ਪੁਤ੍ਰ) ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ। ^{੧੭}ਲਾਲਸਾ
ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਚਾਲ ਵਧਦੀ ਰਹੀ। ^{੧੮}(ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਆਪ ਬਨਵਾਈ।

ਦਈ ਬਝਾਈ॥੩੮॥ਸੁਰਸਰਿਸਮਗੁਰ ਕੀਰਤਿਪਾਵਨ॥ਜਿਸ ਕੇ ਮਿਲੇਪਾਪ
ਗਨ ਜਾਵਨਿ । ਨਿੰਦਕ ਮੂਰਖ ਮਤਸਰ ਧਾਰੀ॥ਰਾਸਭ, ਮਹਿਖ,ਕੋਲ ਸਮ
ਭਾਰੀ' ॥ ੩੯ ॥ ਖੋਰੁ ਪਾਇ ਕੁਬਚ ਕੋ ਭਾਖੈ । ਦੂਖਤਿ ਕਰਨਿ ਗਾਂਦਲੀ
ਕਾਖੈ॥ਸੋ ਭਖ ਮਾਰਤਿ ਰਹੈ ਕੁਪੱਤੇ॥ਬਿਗਰਹਿ ਨਹਿ ਕਬਹੂੰ ਰਸ ਅੱਤੇ॥
੪੦॥ਸਾਰਦ ਚੰਦ ਬਦਨ ਬਰ ਸਾਰਦ॥ ਬੰਦੋ ਪਦ ਅਰਬੰਦਨਿ ਸਾਰਦ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਤਿਗੁਰ ਦਸ ਧਾਇਬੰਦੋ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਸਿਰ ਨਜਾਇ॥੪੧॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦਾਦਸ ਰਾਸੇ ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਿਚਤਾਯਾਂ ਭਾਖਾਯਾਂ
ਨਵਮ ਗੁਰੂ 'ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ ਸ਼ਲੋਕੀ ਅੰਸੁ ॥ ੬੮ ॥
ਇਤਿ ਦਾਦਸ ਰਾਸਿ ਸਮਾਪਤਿ ਮਸਤ ਬੁਭ ਮਸਤ ॥

ਰਾਸਿ ਬਾਰੁਵੀਂ ਸਮਾਪਤਿ ਹੋਈ ॥

ਗਧੇ, ਮੱਥੀਆਂ, ਸੁਰਾਂ ਵਰਗੇ ਭਾਰੀ (ਮੂਰਖ ਹਨ ਓਹ) । 'ਕੀਰਤੀ ਨੂੰ ਦੂਖਿਤ ਕਰਨਾ (ਏਹ
ਕਥਾ ਰੂਪੀ ਗੀਗਾ ਨੂੰ) ਰੀਧਲੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । 'ਪਰ ਅਤਿ ਰਸ (ਵਾਲੀ ਕਥਾ) ਨਹੀਂ
ਵਿਗੜੇਗੀ ਭਾਵ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜਨ ਦਿਆਂਗਾ । (ਅ) ਪਰੰਤੂ ਅਤੰਤ ਰਸ ਵਾਲੇ (ਪ੍ਰੇਮੀ)
ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜਦੇ (ਭਾਵੇਂ ਇਰਖਾਲੂ ਭਖ ਮਾਰਦੇ ਰਹਿਣ) । 'ਸਰਦ ਰੁਤ ਦੇ ਚੰਦ
ਵਰਗਾ ਮ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਉੱਜਲ ਮੁਖ ਹੈ (ਜਿਸ ਬਾਰਦਾ ਦਾ) । 'ਤਿਸ) ਸਰਸ੍ਰਤੀ ਦੇ ।

॥ ਪਹਿਲੀ ਰਿਤੁ ਚੱਲੀ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਅਰਥਾਂ ਲਈ ਦੇਖੋ ਗਾਥ ੩ ਦੇ ਅੰਦ ਵਿੱਚ ।

ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ ॥

[ਭਗਵਤੀ=ਭਗਉਤੀ=ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਯਥਾ:—‘ਲਈ ਭਗਉਤੀ’
ਦੁਰਗਾਮਾਹ’ । (ਅ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਤੇਜ । ਯਥਾ ‘ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਾਲ :
ਸਭ ਜਗ ਕੋ ਤਾਤਾ ॥ ਤਾਂਤੇ ਭਯੋ ਤੇਜ ਬਿਖਯਾਤਾ ॥ ਸੋਈ ਭਵਲੀ’
ਨਾਮ ਕਹਾਈ’ । (ੲ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ ਭੇਦ ਨਹੀਂ,
ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਗਵਤ, ਭਗਵਤੀ ਉਸੇ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ ।]

ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਹਾਇ ।

ਸੂਚਨਾ—ਧਾਰਾ ਦਾ ਮੰਗਲ ਅਗੇ ਅੰਕ ੨ ਵਿੱਚ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਮੁਰਾਦ ਤਲਵਾਰ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ।

ਅਬ ਰੁਤ ਪ੍ਰਥਮ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪ੍ਰਬੰਧ
ਕਥਨੀ ।

{ਪ੍ਰਬੰਧ=ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ, ਖਾਸਕਰ ਕਾਵਯ ਰਚਨਾ । ਕਾਵਯ ਨਿਬੰਧ ॥}

ਅਰਥ—ਪੁਣੇ ਸ੍ਰੀ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਕਲਗੀਧਰ (ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ) ਕਾਵਯ ਨਿਬੰਧ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤ ਵਿੱਚ ਕਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ੴ ਇਸ੍ਰਾਏਵ—ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ—ਮੰਗਲ ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਤੀਨੋਂ ਕਾਲ ਅਲਿਪਤ ਰਹਿ ਥੋਜੈਂ ਜਾਂਹਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ।

ਬੀਨਤਿ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਤ੍ਰੈ ਜਾਨਹਿ ਮਰਮ ਰਤੀ ਨ ॥ ੧ ॥

[ਅਲਿਪਤ=ਅਸੰਗ । ਜੋ ਲਿਪਾਯਮਨ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਨਿਰਲੇਪ ।
ਪ੍ਰਬੀਨ=ਚਤੁਰ ਪੁਰਸ਼, ਲਾਇਕ । ਬੀਨਤਿ=ਵਿਤ੍ਰੇਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ।
ਇਹ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਹੈ, ਇਉਂ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ
ਸਰੂਪ ਲੱਭਣਾ ਨੂੰ ਛਾਂਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।
ਮਰਮ=ਭੇਤ ।]

ਅਰਥ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੀਨ ਲੋਕ ਖੋਜਦੇ ਹਨ (ਪਰ ਉਹ) ਤਿੰਨਾਂ ਕਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਲਿਪਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, (ਹਾਂ ਪ੍ਰਬੀਨ ਉਸ ਨੂੰ) ਸਤ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਤ੍ਰੈ ਪਦਾਂ ਦਾ ਲਕਸ਼ (ਤਾਂ)

ਵਿੱਤ੍ਰੇਕ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, (ਪਰ ਉਸ ਦਾ) ਭੇਦ ਰਤੀ ਭਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ।

ਭਾਵ—ਪ੍ਰਬੀਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਵਿਕਾਰ ਤੋਂ ਅਲੋਪ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਐਸੇ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੋ ਸਕੇ, ਸੋ ਪ੍ਰਬੀਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਹਾਂ, ਪ੍ਰਬੀਨਾਂ ਨੇ ਐਉਂ ਬੀਨ ਬੀਨ ਕੇ ਕਿ ਉਹ ਆਹ ਬੀ ਨਹੀਂ ਆਹ ਬੀ ਨਹੀਂ, ਕਰਦਿਆਂ ਇਥੇ ਆ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ‘ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ’ ਪਦਾਂ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਰੂਪ ਜੋ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਸੋ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਇੱਛਾ, ਵਿਕਾਰ, ਲਿਪਾਇਮਾਨਤਾ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਸ਼ੁੱਧ ਸਰੂਪ ਉਸ ਦਾ ਸਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਸਹੀ ਤਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਭੇਤ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾਂ ਲਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਭੇਤ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਆਪੜਦੀ ਨਹੀਂ। ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਅਦੇਸ਼ ਅਕਾਲ ਹੈ।

ਤਾਰ ਤਮਹਿ ਰਮ ਇਕ ਸਮਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬਿਸਤਾਰ।

ਤਾਰਤਿ ਗੁਰੂ ਜਨਾਇ ਜਿਸ ਮੋਹ ਬਿਸਯ ਬਿਸਤਾਰ ॥ ੨॥

{ ਤਾਰ ਤਮਹਿ=ਛੋਟੇ ਵੱਡਿਆਂ ਵਿੱਚ। ਇਕ ਸਮਹਿ=ਇਕੋ ਜੇਹਾ।
ਬਿਸਤਾਰ=ਵਿਸਤਾਰ, ਫੈਲਾਉ। (ਅ ਬਿਸ ਤਾਰ=ਵਿੱਸ ਉਤਾਰਕੇ। }

ਅਰਥ—(ਉਹ) ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ (ਜਗਤ ਰੂਪੀ ਵਿਸਥਾਰ=) ਫੈਲਾਉ ਕਰਕੇ ਛੋਟਿਆਂ ਵੱਡਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਵਿਆਪ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ (ਇਹ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ) ਜਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਹ ਤੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ (ਸਮੁੰਦਰ ਵਰਗੇ) ਫੈਲਾਉ ਤੋਂ ਤਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਹੋਰ ਅਰਥ—੨. ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ (ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ) ਜਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਦੇ ਮੋਹ ਤੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਿੱਸ ਉਤਾਰ ਕੇ (ਉਸ ਨੂੰ) ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਵ—ਜੋ ਅਲਿਪਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭੇਦ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਸਤ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਪਦ ਦਾ ਲੱਖ ਹੈ, ਇੰਨਾਂ ਅਸੰਗ ਹੋਕੇ ਜੋ ਫੇਰ ਜਗਤ ਵਿਚ ਰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਬਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਉਪਰ ਕਿਹਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਣਾ ਦੇਵੇ, ਐਸਾ ਪੁਰਖ ਫਿਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟਕੇ ਸਦ ਗਤੀ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ।

੨. ‘ਕਵਿ—ਸੰਕੇਤ ਮਿਰਯਾਦਾ’ ਦਾ ਮੰਗਲ।

ਸੈਯਾ ॥ ਸਾਰਦ ਬਾਰਦ ਕੀ ਕਰਿ ਭਾ ਰਦ, ਪਾਰਦ ਨਾਰਦ ਰੰਗ ਬਿਸਾਰਦ।
ਸਾਰਦ ਚੰਦ ਮੁਖੀ ਦੁਤਿ ਸੁੰਦਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਨ ਸੁੰਦਰ ਬਧਿ ਉਦਾਰਦ।
ਦਾਰਿਦ ਦੰਦ ਬਿਲੰਦ ਨਿਕੰਦ ਅਨੰਦ ਅਦਾਰਿਦ ਦੀਹ ਬਿਚਾਰਦ।
ਚਾਰੁ ਦਯਾਂ ਨਿਧਿ ਕੇ ਪਗ ਪੰਕਜ ਬੰਦਨ ਨਾਮ ਜਪੋ ਬਰ ਸਾਰਦ ॥ ੩ ॥

{ ਸਾਰਦ ਬਾਰਦ=ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਦੇ ਬੱਦਲ। ਭਾਰਦ=ਭਾ ਰਦ=ਸ਼ੋਭਾ।
ਮਾਤ (ਕਰਨ ਵਾਲਾ) (ਅ) ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ। }

ਬਿਸਾਰਦ=ਚਤੁਰ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ । ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਰਗੇ ਮੁੱਖ ਵਾਲੀ । ਉਦਾਰ ਸ਼ੁੱਧੀ ਦੀ ਦਾਤੀ [ਉਦਾਰ+ਦ] । ਦੰਦ=ਦੁੱਖ । ਅਦਾਰਿਦ=ਦਰਿਦੁ ਰਹਿਤ ਦਸ਼ਾ । ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ । [ਅ+ਦਾਰਿਦ] । ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਦਾਤੀ । [ਬਿਚਾਰ+ਦ] ।	ਸਾਰਦ ਚੰਦ੍ਰ ਮੁਖੀ=ਸਰਦ ਰੁਤ ਬੱਧਿ ਉਦਾਰਦ= ਦਾਰਿਦ=ਦਰਿਦੁ । ਸੰਪਦਾ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ, ਦੀਹਿ ਬਿਚਾਰਦ=ਰੂਪੀ ਸਾਰਦ=ਸਰਸ੍ਵਤੀ ।
---	---

ਅਰਥ—ਸਰਦ ਰੁਤ ਦੇ ਬੱਦਲ* ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਨੂੰ ਮਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਪਾਰੇ ਤੇ ਨਾਰਦ (ਵਰਗ) ਪ੍ਰਸਿੱਧ (ਉੱਜਲ) ਹੈ ਰੰਗ ਜਿਸਦਾ (ਤੇ) ਸਰਦ ਰੁਤ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ (ਵਰਗੀ) ਜਿਸ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਮੁਖ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੀ ਉਦਾਰ ਬੁਧੀ ਦੀ ਦਾਤੀ ਹੈ, (ਜੋ) ਵੱਡੇ (ਵੱਡੇ) ਦਲਿਲਾਂ ਤੇ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਨੰਦ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਤੇ ਰੂਪੀ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਦਾਤੀ ਹੈ । (ਐਸੀ) ਦਸ਼ਾ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰ (ਸਾਰਦਾ) ਦੇ ਸੁਹਣੇ ਚਰਨ ਕਵਲਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ (ਉਸਦਾ) ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਨਾਮ 'ਸਾਰਦਾ' ਉਚਾਰਦਾ ਹਾਂ । (ਭਾਵ, ਹੋ ਸਾਰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਅਨੰਦ, ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਤੇ ਰੂਪੀ ਵਿਚਾਰ ਦਿਓ) ।

੩. ਇਸ਼ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ—ਮੰਗਲ ।

ਚਿੱਤ੍ਰਪਦਾ ਛੰਦ ॥

ਮਾਰ ਮਨੀਂਦ ਬਿਕਾਰਨਿ ਬਿੰਦ ਬਿਲੀਂਦ ਖਰਿੰਦ ਬਲੀ ਸਮ ਮਾਰਿ ।
 ਮਾਰ, ਹੰਕਾਰਹਿ, ਰੋਧਹਿ, ਲੋਭਹਿ, ਮੋਹ ਸਮੂਲਹਿ ਦੇਤਿ ਉਪਾਰਿ ।
 ਪਾਰ ਕਰੇ ਨਿਜ ਸੇਵਕ ਕੇ ਗਨ ਦੇ ਧਨ ਕੇ ਸਤਿਨਾਮ, ਉਦਾਰ ।
 ਦਾਰੁਨ ਦੂਤ ਤਜੈ ਸੁਨਿ ਨਾਮ ਨਮੋ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕਾਲੁ ਕੁਮਾਰ ॥ ੪ ॥

ਮਾਰ ਮਨੀਂਦ=ਸਰਪਾਂ ਵਰਗੇ ।- ਸਰਪਾਂ ਰੂਪੀ । ਮਾਰਿ=ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਮਾਰ=ਕਾਮ । ਦੇਤਿ ਉਪਾਰਿ=ਉਖਾੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਪੁੱਟਦੇ ਹਨ । ਕਾਲੁ ਕੁਮਾਰ=ਕਾਲੁ+ਕੁਮਾਰ=(ਬਾਬਾ)ਕਾਲੁ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤ੍ਰ । (ਅ) ਕਾਲ+ ਕੁ+ਮਾਰ=ਕਾਲ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ।	ਖਰਿੰਦ=ਗੁਰੂ । ਸਮੂਲਹਿ ਮੁੱਢੇਂ ਹੀ ।
---	------------------------------------

ਅਰਥ—(ਜੋ) ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਸਰਪਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬਲੀ ਗੁਰੂ ਵਤ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਾਮ ਨੂੰ, ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ, ਰੋਧ ਨੂੰ, ਲੋਭ ਨੂੰ, ਮੋਹ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੁੱਟ ਸੁਟਦੇ ਹਨ । (ਅਤੇ ਜੋ ਐਸੇ) ਉਦਾਰ ਹਨ ਕਿ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਪੁੰਜ ਹੀ ਸਤਿਨਾਮ (ਰੂਪੀ) ਧਨ ਦੇਕੇ (ਭੈਸਾਗਰ ਤੋਂ) ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ (ਤੇ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਕੇ ਭ੍ਰਾਜਨਕ (ਜਮ ਦੇ) ਦੂਤ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਐਸੇ ਸ੍ਰੀ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਾਲੁ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਮੋਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ।

*ਸਰਦ ਰੁਤ ਦਾ ਬੱਦਲ ਅਕਸਰ ਚਿੱਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

੪. ਇਸ਼ ਗੁਰੂ-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ-ਮੰਗਲ ।

ਸ੍ਰੈਯਾ ॥

ਜਰਜਾਇ ਨਹੀ ਕਿਸ ਤੇ ਅਜਰੀ ਅਸ ਪਾਇ ਗਏ ਸਗਰੀ ਉਰ ਮੈਂ ਜਰ ।
 ਜਰਬੇ ਜਿਨਕੀ ਅਵਿਲੋਕ ਜਰਾਇਕ ਦੂਰ ਕਰੀ ਗਨ ਦੋਖਨਿ ਕੀ ਜਰ ।
 ਜਰਤੇ ਬਿਸਯਾਗਨਿ ਮੈਂ ਜਨ ਜੇ ਸਰਨਾਗਤ ਹੀ ਜਲ ਨਾਮ ਰਿਦੈ ਜਰ ।
 ਜਰ ਗਮਾਨ ਦਯੋ ਹਰਿ ਦਾਰਿਦ ਮੋਹ, ਨਮੋਗੁਰ ਅੰਗਦ ਚੁੰਨਿਤ ਹਾਜ਼ਰਾਪ ।

{ ਜਰਜਾਇ ਨਹੀਂ = ਜੇ ਜਰੀ ਨਾਂ ਜਾਏ । ਅਜਰੀ = ਨਾਂ ਜਰੀ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ।
 ਗਏ = ਜਰ = ਸਹਾਰ ਗਏ । ਜਰਬੇ = ਜਰਬ, ਨੁਹਕਰ । 'ਨਜਰ
 ਦੀ ਨੁਹਕਰ' ਕਹਿਕੇ ਕਵਿਜੀਨੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ।
 (ਅ) ਸਹਾਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ।
 ਜਰਾਇਕ = ਜਰਾ ਕੁ । ਬੋਲੀ ਜਿਹੀ । ਜਰ = ਜਰ । ਜਰਤੇ = ਸੜਦੇ ।
 ਬਿਸਯਾਗਨਿ = ਵਿਸਯਾ ਰੂਪੀ ਅਗਨੀ । ਜਰ = ਜੀਰਨਾ । ਸਿੰਜਰਨਾ,
 ਸਿੰਚਨਾ । ਜਰ = ਧਨ । ਨਿਤ ਹਾਜ਼ਰ = ਜੇ ਨਿਤ
 ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ । (ਅ) ਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮੀਪ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । }

ਅਰਥ—ਐਸੀ ਅਜਰ(ਵਸਤੂ)ਨੂੰ ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਜਰੀ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਸਾਰੀ ਰਿਦੈ ਵਿਚ
 ਜਰ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਰਾ ਜਿੰਨੀ ਤੱਕਣੀ ਦੀ ਨੁਹਕਰ ਨੇ (ਰੋਗੀਆਂ ਦੇ) ਸਭਿ ਦੇਖਾਂ
 ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, (ਤੇ) ਜੇਹੜੇ ਦਾਸ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਰੂਪੀ ਅਗਨਿ ਵਿਚ
 ਸੜਦੇ ਸਨ, ਸਰਨੀ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਜਲ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੜਦੇ) ਰਿਦਿਆਂ ਵਿਚ
 ਸਿੰਚਿਆ (ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਮੋਹ (ਰੂਪੀ) ਦਰਿਦ੍ਰ ਗਮਾਨ (ਰੂਪੀ) ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਨਾਸ਼
 ਕੀਤਾ (ਐਸੇ ਸ੍ਰੀ) ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ (ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਬਿਨਯ ਕਰਦਾ
 ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ) ਸਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ, (ਭਾਵ ਮੈਂ ਸਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵਕਰਾਂ) ॥

ਹੋਰ ਅਰਥ—(੨. ਸਤਰ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਰਾ ਕੁ ਬੀ ਸਹਾਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਆਪ ਨੇ ਦੇਖ ਲਈ
 (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਸਾਰੇ ਦੇਖਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।

ਭਾਵ—ਦੂਸਰੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਵਲ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
 ਵੇਲੇ ਸਮਾਧੀ ਤੇ ਉੱਠਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਜਿਸ ਰੋਗੀ ਪਰ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਸੋ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।
 ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਦੋਖ (=ਪਾਪ) ਹਨ ਸੋ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਇਹ ਸਰੀਰਕ
 ਰੋਗ ਵੱਲ ਕੀਤੇ ਤੇ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਚਿਕਰ ਹੈ ।

੫. ਇਸ਼ ਗੁਰੂ-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ-ਮੰਗਲ ।

ਚਿੱਤ੍ਰਪਦਾ ਛੰਦ ॥ ਡਾਰਤਿ ਜੇ ਬਿਘਨਾਂ ਗਨ ਕੋ ਤਿਨ ਕੋ ਤਤਕਾਲਹਿ ਦੇਤਿ
 ਬਿਭਾਗਿ ਡਾਰ ਦੁਖਿਸਤਿ ਤੇ ਜਗ ਮੈਂ ਸਭਿ ਕੋ ਗੁਰ ਮੂਲ ਕਿਯੋ ਵਿਸਤਾਰ ।

ਤਾਰਨ ਕੇ ਜਨ, ਕੇ ਗਨ ਕੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਿਓ ਸੁ ਕਰੈ ਭਵ ਪਾਰ।
ਪਾਰਤਿ ਸਿੱਖਸਨਿ ਭੋਲਸਨਿ ਭੂਖਨ ਪੂਖਨ ਜੌ ਤਮ ਦੁਖਨ ਭਾਰਿ ॥੬॥

{ ਭਾਰਤਿ=ਪਾਉਣੇ ਵਾਲੇ। (ਅ) ਖਿਲਾਰਨ ਵਾਲੇ।
ਬਿਘਨਾਂ ਗਨ=ਸਮੂਹ ਵਿਘਨ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ (ਅ) ਵਿਘਨਾਂ ਰੂਪੀ ਅਗਨੀ।
ਬਿਭਾਰ=ਨਾਸ਼। ਭਾਰ=ਭਾਲ, ਟਾਹਣੇ, ਸਾਖਾਂ।
ਦੁਬਿਸਤਿ=ਬਾਈ ੨੨। ਭਾਵ ੨੨ ਮੰਜੀਆਂ ਤੋਂ ਹੈ। ਭੇ=ਹੋਏ।
ਮੂਲ=ਮੁੱਢ। ਕਿਯੋ ਵਿਸਤਾਰ=ਫੈਲਾਏ। ਪੂਖਨ ਜੌ=ਸੂਰਜ ਵਤ।
ਤਮ ਦੁਖਨ ਭਾਰਿ=ਦੁਖਨਾ ਰੂਪੀ ਅੰਧੇਰੇ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। }

ਅਰਥ—੨. (ਜੇ) ਗੁਰੂ (ਜੀ) ਸਾਰੀ (ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਆਪ) ਮੂਲ ਹੋਏ (ਅਤੇ) ਬਾਈ ਟਾਹਣੇ (ਆਪ ਤੋਂ) ਜਗਤ ਵਿਚ ਫੈਲਾਏ, ੩. (ਤੇ) ਜਨਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਲਈ ਸਤਿਨਾਮ (ਰੂਪੀ ਜਹਾਜ਼) ਦਿੱਤਾ (ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ) ਸੰਸਾਰ (ਸਾਗਰ) ਤੋਂ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਪਾਰ ਕਰੇ। ੪. (ਉਹ ਆਪ) ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਹਨ, ਸੂਰਜ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਰੂਪੀ ਅੰਧੇਰੇ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਭੋਲਿਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਦੇ ਭੂਸ਼ਨ ਹਨ (ਜਿਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ) (ਕਿਉਂਕਿ) ੧. (ਆਪ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਬਹੁਤੇ ਵਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਤਕਾਲ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਵ—ਕਿ ਜੀ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੋਖੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਬਾਰੂਵੀਂ ਰਾਸਿ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਪੰਨਾ ੪੪੯੪-੯੫ ਪਰ ਕਰ ਆਏ ਹਨ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਈ ਦੇਖੋ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ।

੨. ਜੇਉਂ ਭੀ ਭਾਵ ਕੱਢਣ ਦਾ ਜਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:—ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਹਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ ਕਹਿਕੇ ਸਿਭਾਵਨਾ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰੋ ਜੋ ਮੇਰਾ ਕਾਰਜ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ।

੬. ਇਸੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ—ਮੰਗਲ।

ਵੇਹਗਾ ॥ ਰਾਮ ਹਤੇ ਨ੍ਰਿਪ ਕੁਟਿਲ ਜਸੈ, ਮਾਰਜੈ ਰਾਵਨ ਰਾਮ।

ਰਾਮ ਜਬ ਮਗਪਾਲ ਪਰ ਸਿਖ ਤਮ ਪਰ ਗੁਰ ਰਾਮ ॥ ੭ ॥

{ ਰਾਮ=ਪਰਸਰਾਮ। ਰਾਮ=ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ।
ਰਾਮ=ਬਲਭੱਏ। ਮਗਪਾਲ=ਮਗਧ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜਾ—ਜਰਾਸੰਧ।
ਗੁਰਰਾਮ=(ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ) ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ। }

ਅਰਥ—ਜਿਵੇਂ ਪਰਸਰਾਮ ਨੇ ਖੋਟੇ ਰਾਜੇ ਮਾਰੇ, (ਜਿਵੇਂ) ਰਾਮਭੱਏ ਜੀ ਨੇ ਰਾਵਣ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ (ਤੇ) ਜਿਵੇਂ ਜਰਾਸੰਧ ਉੱਤੇ ਬਲਭੱਏ (ਬਲੀ ਹੋਏ ਪਿਆ) ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ (ਅੰਗਯਾਨ ਰੂਪੀ) ਅੰਧੇਰੇ ਉੱਤੇ (ਬਲਵਾਨ) ਹਨ।

੨. ਇਸ੍ਰ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ—ਮੰਗਲ ।

ਸਾਰ ਨਿਕਾਸਯੋ ਬੇਦ ਤੇ ਜਗਤ ਦਿਖਾਇ ਅਸਾਰ ।

ਸਾਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਲਈ ਨਿਜ ਜਨ ਕੀ ਸੰਸਾਰ ॥ ੮ ॥

{ ਸਾਰ=ਤੋੜ੍ਹ, ਸਦਾ ਰਹਿਣੇ ਵਾਲਾ ਤੋੜ । ਬੇਦ=ਗਿਆਨ; ਜਾਣਨਾ }
[ਵੇਦ ਦਾ ਧਾਤੂ ਹੈ ਵਿਦ=ਜਾਣਨਾ] । (ਅ) ਵੇਦ ਜੋ ਪੁਸਤਕ ਹਨ ।
ਅਸਾਰ=ਨਾਂ ਸਾਰ, ਮਿਥਿਆ । ਸਾਰ=ਖਬਰਗੀਰੀ ।

ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ (ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਅਸਹਿ ਕਲਟ ਸਹਾਰਕੇ) ਜਗਤ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ (ਕਿ ਐਉਂ ਸ਼ਰੀਰ) ਅਸਾਰ ਹੈ, (ਅਸਹਿ ਕਲਟਾਂ ਵਿਚ ਅਭੇਲ ਆਤਮ ਸਮਾਧੀ, ਵਿਚ ਰਹਿਕੇ) ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਾਰ ਕੱਢਕੇ (ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਾਰ ਅਰ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਅਸਾਰ ਜਾਣਨਾਂ ਐਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਜਦ ਤੱਕ) ਜਗਤ ਵਿਚ (ਰਹੇ) ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਖਬਰਗੀਰੀ ਕੀਤੀ (ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਿਆ) ।

ਹੋਰ ਅਰਥ—ਵੇਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੋੜ ਕੱਢਿਆ, ਜਗਤ ਮਿਥਿਆ ਦਿਖਾਇਆ, ਆਪਣੇ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਖਬਰਗੀਰੀ ਕੀਤੀ (ਐਸੇ) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ (ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ) । ‘ਵੇਦ ਪਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ’ ਲਈ ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰਬਾਚਾਰ ਅਧਿਆਯ ੧ ਅੰਕ ੯੬ ਦਾ ਭਾਵ ਤੇ ਰਾਸ ੩ ਅੰਸੁ ੪੧ ਅੰਕ ੫੦ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ ।

ਉਂਵ ਵੇਦ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਛ ਸਾਰ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਈਸ਼ਰੀਯ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸੋ ਸਾਰਾ ਸਾਰ ਸੀ, ਇਹ ਉਂਵ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਇੱਕੋ ਹੈ । ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਸਾਰ ਹੈ ਮੇਲ ਖਾਏਗਾ ।

੮. ਇਸ੍ਰ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ—ਮੰਗਲ ।

ਸੋਰਠਾ ॥ ਹਰਿ ਅਰਿ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਤੁਰਕਨ ਤਰਜੇ ਰਣ ਅਰੇ ।

ਮਰੇ ਖਰੇ ਰਿਪੁ ਬਿੰਦ ਠਰੇ ਨਿਬਲ ਪਾਰੇ ਪਰੇ ॥ ੯ ॥

{ ਤਰਜੇ=ਤਾੜੇ । ਮਾਰੇ । (ਅ) ਤੁਰਕਨ ਤਰ ਜੇ=ਤੁਰਕ ਜੋ ਬਹੁਤੇ ਸਨ । }

ਅਰਥ—ਵੇਰੀ ਨਾਸ਼ਕ (ਦਸ਼ਟ ਦਮਨ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਰਣ (ਵਿੱਚ ਔਰੇ) ਅਜੇ ਤੁਰਕ (ਖੂਬ) ਤਾੜੇ, ਤੇ ਪਾਲੇ ਪੈਣ ਨਾਲ ਠਰਕੇ ਨਿਰਬਲ ਹੋ ਹੋ ਬਹੁਤੇ ਵੇਰੀ ਖੜੇ ਖੜੇ ਮਰ ਗਏ ।

ਭਾਵ—ਇਸ ਸੋਰਠੇ ਵਿਚ ਮਲਵੇ ਵਿਚ ਜੋ ਜੁੱਧ ਕਾਂਗੜ ਪੁਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ । ਵਿੱਚ ਕਟਾਖਤ ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਤੋਂ ਵਿਘਨਾਂ ਰੂਪੀ ਵੇਰੀ ਯਾ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਆਪੇ ਠੰਢੇ ਪੈਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ ।

੯. ਇਸ੍ਰ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ—ਮੰਗਲ ।

ਕਾਨਨ ਹਿਰਦਾ ਦਾਸ ਮ੍ਰਿਗਨਿ ਬਿਕਾਰਨਿ ਤੇ ਕਲਿਤ ।

ਪੰਚਾਨਨ ਸਮ ਬਾਸ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਪ੍ਰਣਾਮ ਪਦ ॥ ੧੦ ॥

{ਕਲਿਤ=ਵੇਹੜਿਆ ਹੋਇਆ, ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ । ਪੰਚਾਨਨ=ਸ਼ੇਰ }।

ਅਰਥ—ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਬਨ ਸਮਾਨ ਹੈ ਜੋ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਮ੍ਰਿਗਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, (ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਲਈ) ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਸ਼ੇਰ ਸਮਾਨ (ਇਸ ਬਨ ਵਿਚ) ਆ ਵਸਦੇ ਹਨ, (ਐਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਦੇ) ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ।

੧੦. ਇਸ੍ਰ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ—ਮੰਗਲ ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਨ ਮਨ ਕੇ ਦੁਖ ਦੋਖ ਗਨ ਲਖਿ ਬਨ ਸੁਸ਼ਕ ਸਮਾਨ ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਬਰਤਮਾ ਨਾਮ ਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਖਾਨ ॥ ੧੧ ॥

{ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਰਤਮਾ=ਅਗਨੀ । ਦੋਖੇ ਰਾ: ੧ ਅੰਸੂ ੧ ਅੰਕ ੧੫ ਦੇ ਪਦ ਅਰਥ }।

ਅਰਥ—(ਹੇ ਮਨ ਏਹ ਜਿਹੜੇ) ਤਨ ਮਨ ਦੇ ਦੁਖ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦੋਖ ਹਨ (ਇਹ) ਸੁੱਕੇ ਬਨ ਵਤ ਜਾਣਕੇ ਅਗਨੀ ਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਕਹੁ (ਭਾਵ ਜਪ ਤਾਕਿ ਇਹ ਤੋਰੇ ਦੁਖ ਦੋਖ ਸੜ ਜਾਣ)* ।

੧੧ ਇਸ੍ਰ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ—ਮੰਗਲ ।

ਬਿਸ਼ਯਾਗਨਿ ਤੇ ਸੁਸ਼ਕ ਹੈ ਮਨ ਤਰੁ ਕੋ ਲਗਿ ਆਂਚ ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਇਸ ਜਲ ਕੋ ਨਿਤ ਜਾਂਚ ॥ ੧੨ ॥

ਅਰਥ—ਬਿੱਛ ਨੂੰ (ਜਿਵੇਂ) ਆਂਚ ਲੱਗ ਕੇ (ਸੁਕਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ) ਮੇਰਾ ਮਨ ਵਿਸ਼ਯ ਅਗਨੀ ਨਾਲ ਸੁੱਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ (ਜਲ ਰੂਪ ਹੈ, ਹੇ ਮਨ, ਇਸ ਜਲ ਨੂੰ ਤੂੰ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ) ਨਿਤ ਮੰਗ* ।

੧੨. ਇਸ੍ਰ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ—ਮੰਗਲ ।

ਚਹਿ ਅਥਾਸਨਾ ਬਾਸਨਾ ਕਰਿ ਨਿਜ ਮਨਹਿ ਮਲਿੰਦ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਦ ਲਪਟਹੁ ਲਖਿ ਅਰਬਿੰਦ ॥ ੧੩ ॥

{ ਅਥਾਸਨਾ=ਵਾਸਨਾ ਰਹਿਤ ਅਵਸਥਾ । ਮਨ ਦਾ ਖਾਹਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਣਾ । [ਅ ਵਾਸਨਾ] ।
ਬਾਸਨਾ=ਸੁਗੰਧੀ । ਖੁਸ਼ਬੋਈ । (ਅ) ਦਿੱਛਾ । }

*ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅਗਨੀ ਦੁਖਾਂ ਤੇ ਦੋਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਸ਼ਯ ਰੂਪ ਅਗਨੀ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾੜਦੀ ਹੈ, ਏਹ ਫਰਕ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਬਰਤਮਾਂ ਤੋਂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਦ ਵਿਚ ਅਗਨੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਕਟਾਖਤ ਰਖਿਆ ਹੈ ।

ਅਰਥ—(ਹੇ ਮਨ ! ਤੂੰ) ਵਾਸਨਾ ਰਹਿਤ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪੀ ਖੁਸ਼ਬੋਈ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਭੋਰਾ ਬਣਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮਲ ਜਾਣਕੇ ਲਿਪਟ ਜਾਹ (ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਮਗਨ ਕਰਕੇ ਤੇਨੂੰ ਵਾਸਨਾ ਰਹਿਤ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ) ।

੧੩. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਦਸੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ—**ਮੰਗਲ ।**

ਏਕ ਜੋਤਿ ਦਸ ਰੂਪ ਗੁਰ ਜਿਨ ਤੇ ਤਰਜੇ ਜਹਾਨ ।

ਸਭਿ ਕੇ ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਕੋ ਸਦਾ ਬੰਦਨਾ ਠਾਨਿ ॥ ੧੪ ॥

ਅਰਥ—(ਦਸੋਂ) ਗੁਰੂ (ਸਾਹਿਬਾਨ) ਦਸ ਰੂਪ ਹਨ (ਪਰ) ਜੋਤਿ ਇਕੋ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਤਰਿਆ (ਮੁਕਤਿ ਹੋਇਆ ਹੈ) ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਵਲਾਂ ਨੂੰ (ਮੈਂ) ਸਦਾ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

[ਰਾਸਾਂ ਰੁਤਾਂ ਤੇ ਐਨਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ]

ਸੂਰਜ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਬਰਨੀ ਦਾਦਸ਼ ਰਾਸਿ ।

ਅਸ਼ਟ ਸਾਚ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਕੇ ਬਰਨੇ ਬਰ ਗੁਨ ਰਾਸ ॥ ੧੫ ॥

ਅਰਥ—ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ (ਰੂਪੀ) ਸੂਰਜ ਉਤੇ ਬਰਾਂ (ਭਾਗ ਰੂਪੀ) ਚਾਲੀਆਂ ਕਥਨ ਾਤੀਆਂ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ) ਅੱਠ ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ) ਜੀ ਦੇ ਸਾਚੇ ਸੇਖਣ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਦਫਣਾਇਨ ਉਤਰਾਇਣੇ ਅਯਨ ਬਨੈਂਗੇ ਦੋਇ ।

ਬਰਤਤਿ ਰੁਤ ਜੇ ਖਸ਼ਟ ਸੁਭ ਤਿਨ ਪਰ ਬਰਨਨ ਹੋਇ ॥ ੧੬ ॥

[ਦਫਣਾਇਨ ਉਤਰਾਇਣੇ=ਪੋਹ ਦੀ ੯ ਤੋਂ ਹਜ਼ ਦੀ ੯ ਤਕ ਉਤਰਾਇਣ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦਖਣਾਇਨ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਹਿਸਾਬ

ਮੁਜਬ ੨੧ ਜੂਨ ਤੇ ੨੨ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਅਯਨ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ

ਅੱਪੜਦਾ ਹੈ । ਅਯਨ ਛੇ ਰਾਸਾਂ ਦਾ ਅਰਧ ਚੱਕਰ ਹੈ । ੨੩ ਦਸੰਬਰ

ਤੋਂ ੨੧ ਜੂਨ ਤਕ ਸੂਰਜ ਉਤਰ ਵਲ ਨੂੰ ਰੁਖ ਕਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਲ ਦੇ ਇਸ ਅੱਧੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਉਤਰਾਇਣ ਕਹੀਦਾ ਹੈ ।

੨੨ ਜੂਨ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਦਾ ਰੁਖ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ੨੨

ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਅੰਤ ਤੇ ਪੁਜਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਛਿਆਹੀ ਨੂੰ ਦੱਖਣਾਯਨ

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਪਰ=ਉਪ੍ਰੰਤ, ਪਿੱਛੇ ।

ਅਰਥ—ਦਖਣਾਇਨ ਤੇ ਉਤਰਾਇਨ (ਰੂਪੀ) ਦੇ (ਹੋਰ ਭਾਗ) ਬਣਨਗੇ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਛੇ ਸੁਭ ਰੁਤਾਂ ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ (ਅਰਥਾਤ, ਜੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਕਥਨ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ) ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਪਿੱਛੋਂ (ਦੋਨੋਂ ਅਯਨ) ਵਰਣਨ ਹੋਣਗੇ । ਭਾਵ, ਹੁਣ ਵਰਣਨ ਹੋ ਰਹੇ ਛੇ ਰੁਤਾਂ ਰੂਪੀ
ਛੇ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਉਪਰੰਤ ਮੇਂ ਦੇ ਐਨ ਦਛਣਾਇਨ ਤੇ ਉਤਰਾਇਣ ਵਰਣਨ ਕਰਾਂਗਾ ।

ਪ੍ਰਥਮ ਕਰੀ ਕਵਿਤਾ ਰਚਿਰ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪਰਕਾਸ਼ ।

ਪੂਰਬਾਰਧ ਉਤਰਾਰਧ ਇਮ ਬਰਨੈ ਗੁਨ ਰਾਸ ॥ ੧੭ ॥

ਅਰਥ—ਪਹਿਲੋਂ ਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਕਵਿਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪੂਰਬਾਰਧ ਤੇ ਉਤਰਾਰਧ

ਐਉਂ (ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ਰਚਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ) ਸਾਰੇ ਯਸ ਨੂੰ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਅਥਿ ਕਲਗੀਧਰ ਕੀ ਕਥਾ ਖਸ਼ਟ ਰੁਤਨ ਪਰ ਹੋਇ ।

ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਭਯੋ ਯਾਂਤੇ ਸਭਿ ਗਤਿ ਜੋਇ ॥੧੮॥

ਅਰਥ—ਹੁਣ ਕਲਗੀਧਰ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੀ ਕਥਾ ਛੇ ਰੁਤਾਂ (ਦੀ ਵੰਡ) ਪਰ

ਕਥਨ ਹੋਵੇਗੀ (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ (ਦਾ ਇਹ ਗੀਤ) ਸੂਰਜ ਹੋਇਆ, (ਜਿਸ

ਵਿਚ ਇਹ ਰਾਸ਼ੀ ਰੁਤਾਂ ਐਨ ਸੂਰਜ ਦੀ) ਚਾਲ ਵਾਂਗੂੰ ਵੇਖੋ ।

ਕਥੋਂ ਕਥਾ ਕੈ ਜਥਾਮਤਿ ਤਥਾ ਸੁਨਹੁ ਸਿਖ ਸੰਤ ।

ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਵਰ ਦੀਜੀਐ ਮਿਲਹਿ ਗੁਰੂ ਭਗਵੰਤ*॥੧੯॥

ਅਰਥ—ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਹੀ (ਮੇਂ) ਕਥਾ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ । (ਹੋ) ਸਿੱਖੇ ।

(ਤੇ) ਸੰਤ । (ਤੁਸੀਂ) ਸੁਣੋ (ਤੇ) ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ (ਮੇਨੂੰ) ਵਰ ਦਿਓ ਕਿ ਗੁਰੂ ਭਗਵੰਤ
ਮੇਨੂੰ ਮਿਲਣ ।

ਜਿਨਾ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਟਾਛ ਤੇ ਹਲਤ ਪਲਤ ਸੁਖ ਪਾਇ ।

ਸੋ ਜਿ ਕਰੋ ਮਨਹੁ ਬਿਸਾਰੀਐ ਰਾਖਹੁ ਰਿਦੈ ਬਸਾਇ ॥੨੦॥

ਅਰਥ—ਜਿਸ ਦੀ (ਇਕ) ਮੋਹਰ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਵਿਚ ਸੁਖ ਪਾਈਦਾ ਹੈ

ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਨੋਂ ਵਿਸਾਰੀਏ (ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਦਾ) ਰਿਦੈ ਵਿਚ ਵਸਾਕੇ ਰੱਖੀਏ
(ਤਾਂ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ) ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਉਚਿਤ ਸਤਿਗੁਰ ਕਥਾ ਬਚਿੱਤੁ ।

ਸੁਨੀਅਹਿ ਮਿੱਤੁ ਇਕੱਤੁ ਚਿਤ ਸੁਨਹੁ ਸਮਸਤ ਪਵਿੱਤੁ ॥੨੧॥

{ ਇਕੱਤੁ ਚਿੱਤ=ਇਕੱਠੇ ਹੋਕੇ ਤੇ ਚਿੱਤ ਲਾਕੇ । (ਅ) ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ }
ਕਰਕੇ । ਇਕਾਗ੍ਰ ਚਿੱਤ ਹੋਕੇ ।

ਅਰਥ—ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਵਚਿੱਤ ਕਥਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੀ (ਸੁਣਨੇ) ਯੋਗ ਹੈ (ਇਸ

ਲਈ ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿੱਖੇ, ਮੋਰਚੇ) ਮਿੱਤੁ । ਇਕੱਠੇ ਹੋਕੇ ਚਿਤ ਲਾਕੇ (ਅਥਿ) ਸੁਣੋ

*‘ਵਹਿ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਪੁਰਖ ਭਗਵੰਤ ਰੂਪ’ ਦੇ ਵਾਕ ਮੁਜਬ ਗੁਰੂ ਭਗਵੰਤ ਦਾ ਭਾਵ
ਹੈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ । (ਅ) ਗੁਰੂ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ।

†‘ਜਿਨ’ ਦਾ ਅਰਥ ‘ਜਿਸ’, ਇਕ ਬਚਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੀ ਤੁਕ
ਵਿਚ ‘ਸੋ’ ਪਦ ਇਕ ਬਚਨ ਪਿਆ ਹੈ ।

ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਬਣ ਜਾਓ ।

ਹੋਰ ਹਰਬ-੨. (ਹੋ ਮੇਰੇ) ਮਿੱਤ੍ਰੋਂ । ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਭਾਵ ਇਕਾਗ੍ਰ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ (ਇਸ) ਪਵਿੱਤ੍ਰ (ਕਥਾ) ਨੂੰ ਸੁਣੋ ।

[ਚਰਿਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ]

ਸ੍ਰੇਯਾ ॥ ਰਸ ਬੀਰ ਭਰੇ, ਜਨ ਪੀਰ ਕਰੇ, ਬਹੁ ਪੀਰ ਹਰੇ ਭਵ ਫੰਧਨ ਕੇ ।
ਸੁਖਮੂਲ ਭਲੇ, ਰਿਪੁਸੂਲ ਮਿਲੇ, ਅਨਕੂਲ ਢਲੇ, ਅਘਕੰਦਨ ਕੇ ।
ਸਿਖ ਪਾਠ ਹਿਲੇ, ਦੁਖ ਦੋਖ ਦਲੇ, ਕਰ ਕਾਜ ਚਲੇ ਸੁ ਅਨੰਦਨ ਕੇ ।
ਅਤਿ ਮਿੱਤ੍ਰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਚਰਿਤ੍ਰਤਿ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਨੰਦਨ ਕੇ ॥ ੨੨ ॥

ਅਰਥਾਂ ਲਈ ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੧ ਅੰਸੂ ੧ ਅੰਕ ੩੯ ।

[ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਦਾ ਰੂਪਕ]

ਬਿਤ ਦਾ ਚਿਤ ਕੀ, ਨਿਤ ਦਾ ਬਿਤ ਕੀ, ਹਿਤ ਦਾ ਨਿਤ ਕੀ, ਸੁਨਿ ਹੀਤ
ਜਰੀ । ਸ਼ਰਧਾ ਗੁਰ ਕੀ, ਸੁਧ ਦਾ ਉਰ ਕੀ, ਹਰਤਾ ਜੁਰ ਕੀ ਸੁਖ ਪ੍ਰੀਤ
ਜਰੀ । ਸਭ ਸਾਰ ਮਥਾ, ਘ੍ਰਿਤ ਆਰ ਜਥਾ, ਇਹ ਚਾਰੁ ਕਥਾ
ਅਜਰਾਨ ਜਰੀ । ਗੁਨ ਬਿੰਦ ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਮੁਕੰਦ ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦ
ਜਰਾਉ ਜਰੀ ॥ ੨੩ ॥

ਅਰਥਾਂ ਲਈ ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੧ ਅੰਸੂ ੧ ਅੰਕ ੪੦ ।

ਫਰਕ ਇਹ ਹਨ:-ਹਿਤਦਾ ਨਿਤ ਕੀ=ਅਟੱਲ ਭਗਤੀ ਦੀ ਦਾਤੀ ਹੈ ।

ਘ੍ਰਿਤ ਆਰ ਜਥਾ=ਜਿਵੇਂ ਘ੍ਰਿਉ ਕੱਢ ਲਈਦਾ ਹੈ । [ਫਾ:, ਆਵਰਦਨ=ਲਿਆਉਣਾ
ਤੋਂ 'ਆਰ'] ।

ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦ ਜਰਾਉ ਜਰੀ=(ਮਾਨੋ) ਉੱਚੇ ਅਨੰਦ (ਦੇ ਗਹਿਣੇ) ਦੀ ਜੜਤ ਜੜੀ ਹੈ ।

[ਭੁੱਲ ਚੱਕ ਦੀ ਮਾਫੀ]

ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਮਤਿਵੰਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਤਿ ਸਿਰਾਤਿ । ਜੇ ਸੁਨਿ ਹੈ ਗੁਰ ਜਸ ਕਰਿ
ਪੰਗਤਿ।ਸਭਿ ਕੇ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰੈ।ਮਤਿ ਥੋਰੀ ਤੇ ਪੁਨਪੁਨ ਡਰੈ॥੨੪॥

ਅਰਥ-ਬੁਧੀਵਾਨ, ਪ੍ਰੇਮੀ (ਸਿੱਖ) ਤੇ ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਜੇਹੜੇ ਪੰਗਤਿ ਕਰਕੇ ਗੁਰ ਜਸ ਨੂੰ
ਸੁਣਨਗੇ (ਤਿਨ੍ਹਾਂ) ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਉਪਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ (ਤੇ ਬਿਨੈ ਕਰਦਾ
ਹਾਂ ਕਿ) ਮੇਰੀ ਮਤੀ ਥੋੜੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਡਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਭੁੱਲ ਚੁੱਕ ਹੁਇੰ ਦੁਖਨ ਜਮਾ।ਸੁਨਿ ਨਹਿ ਤਰਕਹਿ, ਕੀਜਹਿ ਛਿਮਾ।ਇਸ
ਹਿਤ ਬਿਨਯ ਕਰੈ ਕਰ ਜੋਰਿ । ਸਭਿ ਸ਼੍ਰੋਤਨਿ ਕੇ ਚਰਨ ਨਿਹੋਰਿ ॥ ੨੫ ॥

{ ਜਮਾ=ਇਕੱਠੇ, ਬਹੁਤੇ, (ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੈ) }

ਅਰਥ—(ਕਿ) ਭੁੱਲ ਚੁੱਕ ਤੇ ਦੂਖਨ (ਮੇਰੇ ਕਥਨ ਵਿਚ) ਬਹੁਤ ਹੋਣਗੇ, (ਆਪ) ਸੁਣਕੇ ਤਰਕਣਾਂ ਨਾ, ਖਿਮਾਂ ਕਰਨੀ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਸ਼੍ਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

[ਨਾਮ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰ ਸਿੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ] ।

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਆਦਿ ਬਸੰਤਿ । ਗੁਰਬਲ ਅਵਚਲ ਨਗਰ ਪ੍ਰਸੰਤ ।
ਜਿਤ ਕਿਤ ਸਭਿ ਧਰਨੀ ਪਰ ਬਜਾਪਤਿ । ਸਿੱਖਨਿ ਗਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਜਹਿ
ਜਾਪਤਿ॥੨੬॥ ਅਰਜ ਗੁਜ਼ਾਰੋਂ ਜੋਰਤਿ ਹਾਥਾ । ਬੀਦੋਂ ਧਰ ਪਰ ਧਰਿ ਧਰਿ
ਮਾਥਾ॥ਹੋਇ ਨਿਬਿਘਨ ਕਥਾ ਗੁਰ ਪੂਰੀ । ਛੰਦ ਬੰਦ ਮਾਧੁਰਤਾ ਚੂਰੀ॥੨੭॥

{ ਬਸੰਤਿ=ਵਸਦੇ ਹਨ । ਪ੍ਰਸੰਤ=ਤੱਕ [ਸੰਸ; ਪ੍ਰਸੰਤ ।]
ਬਜਾਪਤਿ=ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ । (ਅ) ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ । }

ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਤੋਂ ਆਦਿ (ਲੋਕੇ ਜੋੜੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਜਾਂ ਨਗਰੀਆਂ ਵਿਚ) ਵਸਦੇ ਹਨ, ਗੁਰ ਅਸਥਾਨ ਅਵਚਲ ਨਗਰ ਤੱਕ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਬੀ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ (ਤੇ ਜਿਹੜੇ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਪਦੇ ਹਨ (ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਅੱਗੇ) ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ (ਮੈਂ) ਅਰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮੱਥਾ ਧਰ ਧਰਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ (ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ) ਕਥਾ ਸੁਣਨੀ ਛੰਦਾ ਬੰਦੀ ਤੇ ਮਿੱਠੀ (ਕਵਿਤਾ) ਵਿਚ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸਮਾਪਤ ਹੋਵੇ ।

ਗੁਰ ਸਿਖ ਸਿੰਘ ਸਗਲ ਜਗ ਬਜਾਪਤ । ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਗੁਰੂ ਨਿਤ
ਜਾਪਤਿ । ਤਿਨ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇ ਚਰਨ ਮਨਾਉਂ । ‘ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਗ੍ਰੰਥ’
ਵਰ ਪਾਉਂ ॥ ੨੮ ॥

ਅਰਥ—ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ (ਜਿੰਨੇ) ਵਿਆਪ ਰਹੇ ਹਨ (ਜੋ) ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਨਿੱਤ ‘ਗੁਰੂ’ ‘ਗੁਰੂ’ ਜਪਦੇ ਹਨ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮੈਂ ਚਰਨ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਵਿਘਨ) ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣ ਦਾ ਵਰ ਪਾਵਾਂ ।

ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਖਾਲਸਾ ਸਾਰੋ । ਹਭੈ ਸ਼ੱਤੁ ਕਰਿ ਜੰਗ ਅਖਾਰੋ । ਨਿਸ ਦਿਨ
ਸਿਮਰਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮੁ । ਤਿਨ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇ ਚਰਨ ਪ੍ਰਨਾਮੁ॥੨੯॥

ਅਰਥ—ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ (ਪੰਥ ਜੋ) ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂਆਂ ਨੂੰ ਜੰਗ ਅਖਾੜੇ ਕਰਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ (ਤਿਸ) ਸਾਰੇ (ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ) ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ (ਮੈਂ) ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਭਾਵ—ਕਵਿ ਜੀ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਦੇ ਭੇਤਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਮਝ ਵਲ ਤੋਕੇ, ਕਿ ਗੁਰ ਸਿੱਖਾਂ, ਸਿੰਘਾਂ, ਖਾਲਸਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅੰਕ ੨੬ ਤੋਂ ੨੯ ਵਿਚ ਜਦ ਬੈਠਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ‘ਗੁਰ ਜਹਿ ਜਾਪਤ’= ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਪਦੇ ਹਨ । ਪੁਨਾ: ‘ਕਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਗੁਰੂ ਨਿਤ ਜਾਪਤ’ । ਪੁਨਾ: ‘ਨਿਸਦਿਨ ਸਿਮਰਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮੁ’ । ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਖਾਲਸਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਨਿਰਵਿਘਨਤਾ ਦੀ ਯਾਚਨਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜੋ ‘ਸਿਮਰਨਿ’ ਵਿਚ ਹਨ । ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਦੇ ਅਸੂਲ ਮੁਜਬ ‘ਨਾਮ ਵਿਹੁਣਿਆ’ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਧਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਦਾ ਕਿ ਮੋਇਆਂ ਦਾ ਐਸਾ ਸਿਮਰਨ ਧਯਾਨ ਧਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਵਗੁਣਾਂ ਤੇ ਮਾਯਕ ਮੈਲਾਂ ਨਾਲ ਮੈਲ ਦੀ ਝੂਹ ਲਾਉਂਦਾ ਤੇ ਕਈ ਵੇਰ ਭੈੜੇ ਆਵੇਸ਼ ਦੇਕੇ ਰੋਗੀ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਆਤਮਾ ਉੱਜਲ, ਲਹੁਕੀ, ਤੇ ਹਉਂ ਦੇ ਭਾਰ ਤੋਂ ਹਲਕੀ, ਸੁਖੀ ਤੇ ਸੁਖਦਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਐਸਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਬੈਠਤੀ ਕਰਨੀ ਮਨ ਉਤੇ ਚੰਗਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ।

[ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਮਸਕਾਰਾਤਮਕ ਮੰਗਲ] ।

ਬ੍ਰਹਮਰਸਾਨ ਹਰਿ ਭਗਤ ਖਜ਼ਾਨਾ । ਸਾਗਰ ਜਗਤ ਜਹਾਜ ਸਮਾਨਾ ।
ਸੰਗਤਿ ਅਪਨੀ ਸਗਲ ਉਧਾਰਨ । ‘ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ’ ਗੁਰ ਕੀਨਿ ਉਚਾਰਨ
॥ ੩੦ ॥ ਜਿਸ ਮਹਿ ਜਾਹਰ ਜਾਗਤਿ ਜੋਤਿ । ਸਿੱਖਸਨਿ ਅਭਿਮਤਿ
ਪੂਰਨ ਹੋਤਿ । ਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਦਾਇਕ ਜਗਨਾਥਾ । ਨਮੋ ਕਰੋਂ ਧਰ ਪਰ
ਧਰਿ ਮਾਥਾ ॥ ੩੧ ॥ ਲਾਖਹੁ ਲਿਖੇ ਧਰਾਤਲ ਸਾਰੇ । ਪਠਹਿ ਸੁਨਹਿ
ਸਿਖ ਵਾਰ ਨ ਪਾਰੇ । ਸਕਲ ਕਾਮਨਾ ਲਹੀਅਤਿ ਜਿਸਤੇ । ਅੰਤ ਸਮੈਂ
ਕੈਵਲ ਹੁਇ ਤਿਸਤੇ ॥ ੩੨ ॥

ਅਰਥ—ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਉਧਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ (ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜੋ) ਗੁਰ (ਸਾਹਿਬਾਂ) ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਉਹ) ਬ੍ਰਹਮ ਰਸਾਨ ਤੇ ਹਰੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ (ਤੋਂ ਤਾਰਨ ਲਈ) ਜਹਾਜ ਸਮਾਨ ਹੈ, (ਜਿਸ ਵਿਚ) ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਜੋਤਿ (ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ (ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ) ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਮਨ ਵਾਂਙਤ (ਕਾਮਨਾ) ਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ (ਤੇ ਜੋ) ਜਗਤ ਨਾਥ ਭੁਗਤ ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਤੇ ਮੱਥਾ ਧਰਕੇ (ਤਿਸਨੂੰ) ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕਿ) ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤਲ ਤੇ ਲੱਖਾਂ (ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ) ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਵਾਰ ਪਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ (ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ)(ਅਤੇ)ਜਿਸ(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ) ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਮਨਾਂ ਪਾਈਦੀਆਂ ਹਨ, (ਅਤੇ)ਅੰਤ

ਸਮੇਂ (ਉਸ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਤੋਂ ਨਿੱਤ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ।
 ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਸਿੱਖ ਨਹਿੰ ਗਿਨਤੀ। ਤੇ ਅਬਿ ਸਭਿਨਿ ਅੰਗੁ ਮਮ ਬਿਨਤੀ ।
 ਬਿਨਸਹਿ ਬਿਘਨ, ਗ੍ਰੰਥਹੁਇ ਪੂਰਾ। ਜਿਸਮਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋ ਜਸਰੂਰਾ॥੩੩॥
 ਅਰਥ—ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਅੱਗੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਹੁਣ ਦੇ (ਸਮੇਂ ਦੇ) ਅਣਗਿਣਤ ਸਿੱਖ ਹਨ,
 (ਇਨ੍ਹਾਂ) ਸਾਰਿਆਂ ਅੱਗੇ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਿਘਨ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਤੇ (ਇਹ) ਗ੍ਰੰਥ
 ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੁਹਣਾ ਜਸ ਹੈ, ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ ।

[ਉਸਤਾਦ ਪਿਤਾ ਤੇ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ] ।

ਸਿਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਅੱਖਰ ਦਾਤਾ । ਨਮੋ ਕਰੋ ਤਿਨ ਪਦ ਜਲਜਾਤਾ । ਦੇਵਾ
 ਸਿੰਘ ਪਿਤਾ ਮਮ ਨਾਮੁ । ਤਿਨ ਕੇ ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਪ੍ਰਣਾਮੁ॥੩੪॥
 ਨਿਜ ਮਾਤਾ ਕੋ ਕਰਿ ਅਭਿਬੰਦਨ । ਕਬੋ ਕਥਾ ਕਲਿ ਕਲੁਖ-
 ਨਿਕੰਦਨ । ਸੁਨੀਅਹਿ ਗਨ ਸ੍ਰੋਤਾ ਸਵਧਾਨਾ । ਇਕ ਮਨ ਹੋਇ ਧਰਹੁ
 ਨਿਜ ਕਾਨਾ ॥੩੫॥

ਅਰਥ—(ਮੇਰੇ) ਅੱਖਰ ਦਾਤਾ ਉਸਤਾਦ (ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਭਾਈ) ਸਿਤ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਗਯਾਨੀ) ਹਨ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ
 ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਵਲਾਂ ਪਰ (ਮੈਂ) ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ
 (ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਭਾਈ) ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ (ਜੀ) ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੀ ਚਰਨ ਕਵਲਾਂ ਤੇ ਮੇਰੀ
 ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ । (ਫੇਰ ਮੈਂ) ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕਲਜੁਗ ਦੇ
 ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ (ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ) ਕਥਾ ਕਥਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । (ਹੇ)
 ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੋਤਾ ਜਨੋ ! ਇਕ ਮਨ ਹੋਕੇ ਆਪਣੇ ਕੰਨ ਧਰਿ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਕੇ ਸੁਣੋ:—

[ਕਥਾ ਦਾ ਮਹਾਤਮ] ।

ਮਹਿਮਾ ਕਹਿ ਲਗ ਕਹੇ ਸੁਨਾਵੈ । ਗੁਰ ਜਸ ਜਿਸ ਮਹਿ ਰੁਚਿਰ
 ਬਨਾਵੈ । ਗੁਰ ਸਰਧਾ ਕੋ ਉਰ ਅਧਿਕਾਵਤਿ । ਜਿਸਤੇ ਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ
 ਸਿਖ ਪਾਵਤਿ ॥੩੬॥ ਸਕਲ ਕਾਮਨਾ ਦੇਵਨਹਾਰੀ । ਅਨਿਕ ਜਨਮ
 ਕੇ ਕਲਮਲ ਹਾਰੀ । ਸੁਨਹਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਭਿ ਹੁਇ ਗੁਨ ਗਯਾਤਾ । ਸਰਬ
 ਚਰਿਤ੍ਰ ਲਖਹਿ ਬੱਖਸਾਤਾ ॥੩੭॥ ਦੁਸ਼ਟ ਬਿਡਾਰਨ ਦਾਸ ਉਧਾਰਨਿ ।
 ਇੱਤਨਾਦਿਕ ਕੀਨੇ ਜਿਮ ਕਾਰਨ । ਸੁਨਹਿ ਸਰਬ ਕੋ ਸਾਰ ਪਛਾਨੈ ।
 ਪੁੰਨ ਉਪਾਇ ਪਾਪ ਗਨ ਹਾਨੈ ॥੩੮॥

ਅਰਥ—(ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਦੀ) ਮਹਿਮਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰ ਜਸ ਸੁਹਣੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾ
 ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਬਹਿਕੇ ਸੁਣਾਵਾਂ ? (ਇਹ) ਗੁਰ ਸਰਧਾ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਵਧਾਉਂਦੀ
 ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ (ਹਰ) ਸਿੱਖ ਭੁਗਤ ਮੁਕਤਿ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥੩੬॥ (ਫੇਰ) ਸਾਰੀਆਂ

ਕਾਮਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਅਨੇਕਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਹਾਰੀ ਹੈ, (ਜੇ ਇਸ) ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਸੁਣੇਗਾ ਉਹ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਯਾਤਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਸਾਰੇ (ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ) ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਜਾਣ ਲਵੇਗਾ ॥ ੩੭ ॥ (ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ) ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾਂ ਤੇ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਉਧਾਰਨਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਆਦਿ ਲੈਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਾਰਨ (ਅਥਵਾ ਚਰਿਤ੍ਰ) ਕੀਤੇ ਹਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋ ਸਾਰ ਹੈ ਪਛਾਣੇਗਾ ਉਹ (ਆਪਣੇ ਲਈ) ਪੁੰਨ ਉਪਾਕੇ (ਆਪਣੇ) ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੇਗਾ ।

ਹੁਇ ਚਿਤ ਚੌਪ ਜੁ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖਜ । ਪਠਹਿ ਸੁਨਹਿ ਅਬਿ ਕਿਧੋਂ ਭਵਿੱਖਜ ।
ਨਹਿ ਦੁਖਨ ਕੁਛ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰੋ । ਪਾਵਨ ਗੁਨ ਗਨ ਕੋ ਮਨ ਧਾਰੋ* ॥੩੮॥

ਅਰਥ—(ਜੇ ਵੀ) ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ ਚਿਤ ਵਿਚ ਚੌਪ ਵਾਲਾ ਹੋਕੇ ਹੁਣ ਯਾ ਭਵਿੱਖਜਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ ਯਾ ਸੁਣੇਗਾ (ਉਹਨਾਂ ਅੱਗੇ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ) ਦੁਖਣਾ ਨੂੰ ਕੁਛ ਵੀ ਰਿਦੈ ਵਿਚ ਨਾ ਵਿਚਾਰੋ (ਤੇ ਕੇਵਲ) ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨਾ ਕਰੋ ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ ਕੁਤੋਂ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਚਰਨਨੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਅੰਸੁ ॥੧॥

੨. [ਸੀਸ ਕੀਰਤਪੁਰ ਲਿਆਉਣਾ] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਸਿਖ ਪ੍ਰਥਮ ਜੋ ਗਮਨਜੋ ਆਇਸੁ ਲੇਯਾਤੋਗ ਬਹਾਦਰ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਠਜੋ ਭੇਟ ਕੋ ਦੇਯਾ* ॥ ੧ ॥ ਸ੍ਰੀਯਾ ਫੀਦ ॥ ਪੈਸੇ ਪੰਚਹੁ ਸ੍ਰੀ ਫਲ
ਸੰਦਰ ਗੁਰਤਾ ਅਰਪਨਿ ਕੀ ਬਿਧਿ ਜੋਇਲੇਕਰਿ ਪੰਥ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਸਥਾਨਜੋ,
ਬਿਰਜੋ ਨ ਕਿਸ ਥਲ, ਥਕਤਿ ਨ ਸੋਇਗੁਰ ਆਗਯਾ ਸੰਦਨ ਅਸਵਾਰੀ,
ਚਿਤ ਉਤਸਾਹ ਸੂਤ ਤਬਿ ਹੋਇ* । ਪਹੁੰਚਜੋ ਆਣਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਸੋ ਸਿਖ
ਭੇਟਾ ਨੂੰ ਦੇਖੇ । ੨ ਮਨੋ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਯਾ ਇਹ ਤਾਂ ਰਬ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ਸੀ ਤੇ (ਸਿੱਖ ਦੇ)
ਚਿਤ ਦਾ ਜੋ ਉਤਸਾਹ ਸੀ ਸੋ ਰਬਵਾਹੀ ਹੋਇਆ ।

*ਇੱਥੇ ਕਵਿ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਤੇ ਸਭ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕੋਈ ਦੁਰਬਲਤਾ ਯਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕੋਈ ਰੰਗ ਯਾ ਉੱਥੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਸਾਰਤਾ ਦਾ ਖਿਆਲ ਤੇ ਵਿਘਨ ਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਭੈ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਹੈ ਤੇ ਭਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਤੇ ਕੰਮ ਵਿਚਾਲੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਮਨ ਬਹੁਤ ਏਕਾਗਰ ਤੇ ਤਤਪਰ ਹੋ ਹੋਕੇ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਬਿਨਯ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸੋ ਆਪ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਕਿ ਗ੍ਰੰਥ ਪੂਰਨ ਹੋਗਿਆ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਉਸੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ । ਕਦੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਰੀਰ ਨਾ ਬਿਨਸਦਾ ਤੇ ਹੁਣ ਇਕ ਅੱਧ ਸਾਲ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਹੋਰ ਬੀ ਚਮਕਦਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ । ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਿਆਲ ਏਸੇ ਪਾਸੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਦਾ ਸਰੀਰ ਕੰਮ ਦੀ ਬਾਹੁਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਯਾ ਕੁਛ ਬੀਮਾਰ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ ।

‘ਕੁਸ਼ਲ’ ਕਹਤਿ, ਬੁਝਹਿ ਨਰ ਕੋਇ॥੨॥ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਆਯੋ ਤਿਸ
ਛਿਨ, ਬੈਠੇ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਾਇ। ਜਗਤ ਸਮਸਤ^੧ ਜੁ ਬਰਤਹਿ^੨ ਨਿਤ-
ਪੁਤਿ ਸੋ ਸਭਿ ਚਿਤ ਮਹਿ ਬਿਦਤਹਿ ਆਇ^੩। ਕਿਤਿਕ ਮਸੰਦ ਬਿਲੰਦ
ਚਿੰਤ ਜੁਤਿ, ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਮਹਿ ਤਿਮ ਸਿਖ ਸਮੁਦਾਇ। ਕੋਚਿਤ ਰਹਤਿ
ਸਮੀਪ ਕਦੀਮੀ^੪, ਕੋਚਿਤ ਨਏ ਦਰਸ ਹਿਤ ਆਇੰ ॥੩॥ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਕਰਤਿ
ਸਿਖ ਪਹੁੰਚੈ ਤਤਛਿਨ, ਦੇਖਿ ਉਠੇ ਸਤਿਗੁਰ ਅਗਵਾਇ। ਗੁਰਤਾ ਪਹੁੰਚੀ
ਲਖੀ, ਨਮੋ ਕਰਿ, ਪੁਨ ਬੈਠੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਆਇ। ਧਰਿ ਪੈਸੇ ਆਗੇ ਸਭਿ
ਦੇਖਤਿ, ਲੇ ਸ਼ੀਫਲ ਝੋਰੀ ਮਹਿ ਪਾਇ। ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਬੰਦਨ ਸਿਖ ਕੀਨਸਿ
ਪਦ ਅਰਬਿੰਦਨਿ ਸੀਸ ਟਿਕਾਇ ॥ ੪ ॥ ਪੁਨ ਸਿਖ ਨੇ ਸਿਖ ਸਭਾ ਸਰਬ
ਕੋ ਨਮੋ ਕਰੀ ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਮੁਖ ਫੇਰਿ ਆਇਸੁ ਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬੈਠੈ ਸਨ-
ਮੁਖ ਸੁੰਦਰ ਦਰਸਨ ਹੋਰਿ। ਸੁਧਿ ਬੁਝੀ, ਸਭਿ ਲਗਯੋ ਸੁਨਾਵਨਿ:- ‘ਤੁਰ
ਕੇਸ਼ੁਰ ਕੋ ਖੋਟ ਬਡੇਰ। ਕਰਤਿ ਕਠਿਨਤਾ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ, ਨਹਿ ਕੁਛ
ਜਾਨਹਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਲੇਰ’ ॥੫॥ ਬਦਨ ਪਛੁੱਲਜਤਿ ਇਕ ਸਮ ਨਿਤ ਰਹਿ ਜਥਾ
ਪੁਭਾਤਿ ਖਿਰਹਿ ਅਰਬਿੰਦ। ਪਠਹਿ ਨੁਰੰਗਾ ਕੁਮਤਿ^੬ ਮਲਾਨੇ ਜੇ ਸਸਾਨੇ
ਉਮਰਾਵ ਬਿਲੰਦ। -ਕਰਮਾਤ ਕੁਛ ਕਰਹੁ ਦਿਖਾਵਨਿ ਕੈ ਤਜਿ ਦੇਹੁ
ਧਰਮ ਜੋ ਹਿੰਦੁ। ਸਰਬ ਸ਼ਿਰੋਮਨ ਸ਼ਰਾ ਜਿ ਆਵਹੁ ਵਧੈ ਦੀਨ ਤੋ ਮਾਨਹਿ
ਬੰਦ’ ॥੬॥ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਆਇ ਜਿਤਿਕ ਜਗੇ ਤੁਮਰੀ ਦਿਸਿ ਦੇਖਤਿ
ਸਭਿ ਕੋਇ। ਫੇਰ ਨ ਫੇਰਹਿ ਕਿਸੁ ਦੇਸ ਮਹਿ, ਮਾਨਹਿ ਕਹਯੋ, ਤੁਰਕ ਜਗ
ਹੋਇ^੭। ਇਮ ਚਿਤ ਚਹਤਿ ਨ ਜੇ ਅਤਿ ਰੁਚਿ ਕਰਿ^੮, ਅਜਮਤ ਕਰਹੁ
ਸ਼ਾਹੁ ਕਹਿ ਜੋਇ। ਰਾਮਰਾਇ ਬਹੁ ਕਰੀ ਅਧਿਕ ਹੀ ਜਿਮ ਭਾਖੀ ਦਿਖ-
ਰਾਵਤਿ ਸੋਇ ॥੭॥ ਦਰਬ ਬੰਦ ਹਜ਼ਰਤ ਨੇ ਦੀਨਸਿ ਬਡ ਮਰਾਤਬਾ ਪਾਯੋ
ਤਾਂਹਿ^੯। ਜਿਤ ਕਿਤ ਤੇ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਹੋਈ* ਵਧਯੋ ਸਮਾਜ ਸੁਜਸ ਜਗ
ਮਾਂਹਿ। ਬਸਹੁ ਸ਼ਾਹ ਕੇ ਦੇਸਨਿ ਮਹਿ ਤੁਮ, ਪੁਜਵਾਵਹੁ ਜਿਤ ਦਿਸਿ ਚਲਿ

^੧ਸਾਰੇ ਜਗ ਵਿੱਚ। ^੨ਜੋ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ^੩ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ^੪ਪੁਰਾਣੇ। ^੫ਭਾਵ ਬਹਾਦਰ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ^੬ਖੋਟੀ ਬੁੱਧ ਵਾਲੇ। ^੭(ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ) ਸਾਰੇ ਮੰਨਣਗੇ। ^੮ਫੇਰ ਨਹੀਂ
(ਹੁਕਮ) ਮੇਲਣਗੇ। ^੯ਸਾਰਾ) ਜਗ ਤੁਰਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ^{੧੦}ਭੁਲਾ ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀ ਕਿਵੇਂ ਬੀ
ਇਹ ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਨਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ..... ^{੧੧}ਭਾਵ ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੇ।

*ਪਾ:-ਜਿਤ ਕਿਤ ਸੰਗਤਿ ਹੋਇ ਸਿਖ ਬਹੁ।

ਜਾਹਿ । ਕਜੈ ਕਰਿ ਕਹੈ ਨ ਮਾਨਹਿ ਤਿਸ ਕੋ ਦਿਹੁ ਅਜਮਤ ਨਹਿ
 ਕੀਜਹਿ ਨਾਹਿ—॥੮॥ ਗੁਰੂ ਕਹੈ—ਮੂਰਖ ਚਵਗੱਤਾ ਦੁਸ਼ਟ ਕੁਪੱਤਾ ਮੱਤਾ
 ਮੰਦਾ । ਦੁਰਮਤਿ ਰੱਤਾ, ਹੁਇ ਬਿਨ ਸੱਤਾ ਹੁੱਤਾ ਤੁਰਕਨ ਤੇਜ ਬਿਲੰਦਾ ।
 ਝਖ ਮਾਰਤਿ ਤੱਤਾ, ਹੁਇ ਕਰਿ ਮੱਤਾ, ਬਨਹਿ ਉਵੱਤਾ ਘੱਤਾ ਦੁੰਦਾ ।
 ਗੁਰਾ ਬਰ ਦਿੱਤਾ, ਬਾਬਰ ਲਿੱਤਾ, ਇਹ ਖੇਵੈ ਤਿਸ ਨੱਤਾਨੰਦਾ—॥੯॥ ਕਰਾ-
 ਮਾਤ ਕੋ ਕਹੈ ਕਹਿਰ ਜਨ ਦਰਵੇਸ਼ਨਿ ਕੋ ਐਸ ਨ ਕਾਜ। ਨਾਟਕਾ ਚੇਟ-
 ਕਾ ਕਰਿ ਦਿਖਰਾਵਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਲੋਕਨ ਕਹਿ— ਆਵਤਿ ਲਾਜ । ਅਧਿਕ
 ਧਰਮ ਧਨ—ਧਰਹਿ, ਨ ਛੋਰਹਿ, ਨਿਜ ਨਿਜ ਪਿਯ ਸਭਿ ਕੋ ਸੁਖ ਸਾਜ—॥
 ੧੦॥ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਕਠਨ ਇੱਤਨਾਦਿਕ ਭਾਖੇ, ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਦੁਖਹਿ ਅਧਿਕ ਉਰ
 ਮਾਂਹਿ। ਪੁਨ ਗੁਰ ਮੇ ਕਹੁ ਕੀਨਿ ਅਵਾਹਨ—ਜਮਾਦਾਰ ਕਾਰਾਗਿਹਤਾਂਹਿ—॥
 ਸੋ ਗੁਰ ਸੇਵਕ ਹੁਇ ਅਨਕੂਲੀ—, ਪਠਹੁ ਜੁ ਸਿੱਖ— ਮਿਲਾਵਹਿ ਵਾਹਿ ।
 ਬੰਦਹਿ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸ਼ਰਧਾਉ, ਮੁਝ ਲੋ ਗਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਪਾਹਿ॥੧੧॥ ਗੁਰ
 ਬੋਲੇ—ਹਮ ਅਲਪ ਆਰਬਲ ਇਕ ਦੁਇ ਦਿਨ ਕੀ ਨਿਸ਼ਚੈ ਜਾਨਿ। ਜਗ
 ਗੁਰਤਾ ਕੋ ਲੋਕਰਿ ਗਮਨਹੁ, ਨਹਿ ਠਹਿਰਹੁ ਹੈਕੈ ਸਵਧਾਨ। ਪਹੁੰਚਹੁ ਈ-
 ਸ਼ੁਰਅੰਸਹਿ—ਅਰਪਹੁ, ਵਧੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਹਾਨ ਮਹਾਨ । ਬਿਨਾ ਕਾਨ—ਤੁਰ-
 ਕਾਨ ਪ੍ਰਹਾਨਹੁ—, ਸੇਵਕਾਨਿ ਰੱਛਹੁ ਬਲ ਠਾਨਿ—॥੧੨॥ ਲੋਕਰਿ ਗਮਨਜੋ,
 ਬਿਰਯੋ ਨ ਮਾਰਗ, ਗੁਰ ਬਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਯੋ ਪੁਰਿ ਆਇ—॥ ਸਭਾ ਸਹਿਤ

੧ ਕਿਵੇਂ ਬੀ । ੨ ਉਸ (ਸ਼ਾਹ) ਦਾ । ੩ ਇਨਕਾਰ ਨਾਂ ਕਰੇ । ੪ ਮਸਤਿਆ ਹੋਇਆ ਨੀਚਤਾ ਵਿੱਚ ।
 ੫ (ਜੋ) ਤੁਰਕ ਦਾ ਬੜਾ ਤੇਜ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਸੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਭਾਵ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ।
 ੬ ਮਸਤਿਆ ਹੋਇਆ । ੭ ਮਸਤਿਆ । ੮ ਬਣਕੇ ਅਵੇੜਾ ਜੋ ਰੋਲਾ ਪਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਗੁਰ (ਨਾਨਕ ਜੀ)
 ਨੇ । ੯ ਪੜਪੜੋਤੋ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ । ਬਾਬਰ, ਹਮਾਯੂੰ, ਅਕਬਰ, ਜਹਾਂਗੀਰ, ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ।
 ਬਾਬਰ ਦਾ ਪੋਤਾ ਅਕਬਰ, ਪੜੋਤਾ ਜਹਾਂਗੀਰ, ਪੜਪੜੋਤਾ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂ, ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂ
 ਦਾ ਨੰਦ (ਪੁੱਤ੍ਰ) ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ । ੧੦ ਤਮਾਸ਼ਾ । ੧੧ ਜਾਦੂ । ੧੨ ਭਾਵ ਸਿੱਤਾਂ ਨੂੰ (ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ
 ਕਰਦਿਆਂ) । ੧੩ ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਧਨ । ੧੪ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖ
 ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ । ੧੫ ਮੂਰਖ ਬੁਠੀ ਮਤ ਵਾਲਾ । ੧੬ ਸੱਦਾ ਕੀਤਾ । ੧੭ ਕੋਈ ਖਾਨੇ ਦਾ ਜੋ
 ਜਮਾਦਾਰ ਸੀ ਤਿਸ (ਦਵਾਰਾ) । ੧੮ ਉਹ (ਜਮਾਦਾਰ) ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸੇਵਕ (ਆਗਯਾਕਾਰ) ਹੈ ।
 ੧੯ ਜੋ ਸਿੱਖ (ਆਪ) ਭੇਜ ਦੇ ਹੋ । ੨੦ ਈਸ਼ੁਰ ਦੀ ਅੰਸ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ।
 ੨੧ ਕਨੋਡ । ੨੨ ਨਾਸ਼ ਕਰੇ । ੨੩ ਲੋਕੇ ਟੁਰ ਪਿਆ, ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਅਟਕਿਆ ਨਹੀਂ ਤੇ
 ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ (ਆਨੰਦ) ਪੁਰ ਆ ਪੁੱਜਾ ਹਾਂ ।

ਕਲਗੀਧਰ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਸਿਮਰਨਿ ਕਰਿ ਉਰ ਮਹਿ ਲਜਾਇ । ਬੰਦਿ
ਹਾਥ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਪੁਨ ਪੁਨ ਅਲਖ ਗੁਰੁ ਗਤਿ ਲਖੀ ਨ ਜਾਇ । ਮਾਤ
ਨਾਨਕੀ ਜਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਪਹੁੰਚਿ ਸਿੱਖ ਕਰਿ ਨਮੋ ਸੁਨਾਇ॥੧੩॥ ਵੀਰਘ
ਸ੍ਰਾਸ^੧ ਤਪਤ ਅਤਿ ਛੋਰਤਿ ਲੋਚਨ ਜਲ ਝਲਕੈ ਤਤਕਾਲ ।-ਅਤਿ
ਸਮਰਥ ਜਿਨ ਦਾਸਨ ਦਾਸਹਿ, ਸਹੀ ਅਵੱਗਯਾ ਇਤਿਕ ਬਿਸਾਲ । ਚਹੈ
ਕਰੈ ਬਿਨ ਬਿਲਮ ਸਰਬ ਕੁਛ, ਬਸਿ ਤੁਰਕੇਸੁਰ ਕੋ^੨ ਅਸ ਹਾਲਾਧੀਨ ਧੀਨ
ਗਰ ਅਚਰਜ ਚਰਿਤਾ ਕਿਮ ਕੋ ਬਾਕ ਕਹੈ ਕਿਸ ਨਾਲ^੩ ॥ ੧੪ ॥ ਅਵਧ
ਓਜ ਕੀ^੪, ਅਵਧਿ ਧੀਰ ਕੀ, ਅਵਧਿ ਅਵੱਗਯਾ ਲਹੀ ਸਹਾਰ^੫ । ਤੁਮ ਬਿਨ
ਕਉਨ ਕਰੈ ਅਸ ਕਾਰਜ, ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਕੋ ਧਰਿ ਕਰਿ ਭਾਰ^੬ । ਕਰਹੁ ਸੁ
ਭਲੀ ਤਰਕ ਕੋ ਕਿਮ ਕਰਿ^੭, ਹਮ ਕੋ ਵਰਸਨ ਪਸਾਸ ਉਦਾਰ । ਇਕ
ਸਮ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਅਨੰਦਹੁ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਹੁ ਸਾਂਭਿ ਕੇ ਦਾਤਾਰ-॥ ੧੫ ॥ ਮਾਤ
ਨਾਨਕੀ ਰੁਦਤਿ ਬਿਲਾਪਤ-ਜਥਾ ਸਸੁਰ^੮ ਮੇਰੈ ਗਤਿ ਕੀਨਿ । ਅਜ-
ਮਤਿ ਨਹੀ ਜਨਾਵਨ ਕੀਨਸਿ, ਕਸਟ ਸਹਾਰੇ ਤਨ ਪਰ ਪੀਨ । ਦੇ
ਖੰਤੀ^੯ ਸਿਰ ਦੋਸ ਘਨੇਰਾ ਰਾਵੀ ਤਟ ਸਰੀਰ ਤਜਿ ਦੀਨਿ । ਤਥਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ
ਧੀਰਜ ਹੇਰਾ ਸਕਲ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਪ੍ਰਬੀਨ-॥੧੬॥ ਵਰਜੈ ਦੁਪਹਿਰਾ ਦੋਇ
ਘਰੀ ਜਬਿ ਇਮਿ ਚਿੰਤਾ ਜੁਤਿ ਸ਼ੋਕ ਬਿਸਾਲ । ਔਚਕ ਹੀ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਚਿਰ ਪ੍ਰਯੋਕ ਤੁਯਾਗਿ ਤਤਕਾਲਾਧਰ ਪਰ ਵਰਸ ਕਰਜੈ ਤਹਿ
ਬੈਠੇ ਤੁਸੁਨਿ ਠਾਨਿ ਪਿਖਹਿ ਸਿਖ ਜਾਲ^{੧੦} । ਜਨਨੀ ਨਿਕਟਿ ਗਈ ਸੁਧਿ
ਜਬਿਹੂੰ ਸਾਸ ਨੁਖਾ^{੧੧} ਦੁਖ ਲਹਜੈ ਕਰਾਲ॥੧੭॥ ਜਾਨੀ ਗਤਿ-ਜਗ ਗੁਰੁ
ਬਿਕੁੰਠਹਿ ਤਨ ਕੋ ਤੁਯਾਗਿ ਗਏ-ਮਨ ਚੀਨ। ਤਬਿ ਧਰਨੀ ਪਰ ਬਿਰਸੁਤ
ਹੋਵਾ ਮਹਾਂ ਬਿਖਾਦ^{੧੨} ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਕੀਨਿ । ਦਾਸੀ ਦਾਸ ਦੇਖਿ ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਉਚੇ ਰੁਦਤਿ ਸ਼ੋਕ ਮਨ ਲੀਨ । ‘ਮਹਾਂਰਾਜ ਹਮ ਕੌਨ ਸੰਭਾਰਹਿ ਆਪ
ਅਲੰਬ ਦੁਨੀ ਅਰੁ ਦੀਨ’॥੧੮॥ ਸ਼ੋਕ ਸ਼ਬਦ ਮਹਿਲਨਿ ਮਹਿ ਹੋਵਾ ਸੁਨਿ
ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾਸ ਪਠਾਇ । ‘ਗੁਰ ਹਿਤ ਸ਼ੋਕ ਬਿਲਾਪ ਨ ਕੀਜਹਿ,

^੧ਲੰਮੇ ਸਾਹ । ^੨ਤੁਰਕੇਸੁਰ ਦੇ ਵਸੀ ਹੋਕੇ । ^੩ਕਿਵੇਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵਚਨ ਕਰੇ। ^੪ਬਲ ਦੀ
ਔਧੀ ਹੋ । ^੫ਅਵੱਗਯਾ ਦੀ ਵੀ ਅਵਧੀ ਸਹਾਰ ਲਈ । ^੬ਭਾਰ ਚੁੱਕਕੇ । ^੭ਤਰਕ ਕੋਈ ਕਿਵੇਂ
ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ । ^੮ਸਸੁਰੇ (ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ) । ^੯ਭਾਵ ਚੰਦੂ । ^{੧੦}ਸਾਰੇ ।
^{੧੧}ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੇ । ^{੧੨}ਦੁੱਖ ।

ਸਿਮਰਹੁ ਗੁਨ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਸਮੁਦਾਇਸਦਾ ਅਨੰਦ ਏਕਰਸ ਜਾਨਹੁ, ਜਨਮ
ਮਰਨ ਗੁਰ ਕੇ ਨਹਿੰ ਕਾਇ^੧। ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੋਤੁ ਤਨ ਧਾਰਹਿ ਜਿਮ ਨਭ
ਮਹਿ ਘਨ^੨ ਹੁਇ ਬਿਦਤਾਇ ॥੧੯॥ ਕਰਿ ਬਰਖਾ ਸੁਖ ਦੇ ਕਰਿ ਜਗ ਕੇ,
ਪੁਨ ਅਕਾਸ਼ ਮਹਿ ਲੈ ਹੁਇ ਜਾਇ। ਤਿਮ ਤਨ ਗੁਰ ਸੁਤੰਤੁ ਹੁਇ ਧਾਰਹਿ
ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਕੇ ਬਨਹਿ ਸਹਾਇ। ਗਜਾਨ ਭਗਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ਨਿ ਕਰਿ ਕੈ ਸੁਭ
ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਜਗਤ ਲਗਾਇ। ਪੁਨ ਸੁਛੰਦ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰਹਿ ਤਿਨ
ਕਾਰਨ ਕਿਮ ਸ਼ੋਕ ਉਪਾਇ? ॥੨੦॥ ਨਾਮ ਉਚਾਰਹੁ, ਜਨਮ ਸੁਧਾਰਹੁ,
ਕਸਟ ਨ ਧਾਰਹੁ ਜਨ ਸਮੁਦਾਇ^੩। ਸੁਨਿ ਕੈ ਬਾਕ ਹਟੇ ਸਭਿ ਰੋਦਤਿ
ਹੁਇ ਤੂਸ਼ਨਿ ਗੁਰ ਗਜਾਨ ਧਰਾਇ। ਜੁਗ ਅਸਵਾਰ ਪਠਾਵਨਿ ਕੀਨੇ
‘ਆਵਹਿ ਸਿੱਖ ਮਿਲੇ ਅਗਵਾਇ। ਜਾਹੁ ਪਲਾਵਤਿ’, ਪੁਨ ਹਟਿ ਆਵੈ, ਦੀਜੈ
ਸੁਧਿ ਤਿਸ ਤੇ ਸੁਨ ਪਾਇ^੪ ॥੨੧॥ ਦਈ ਨਿਹਾਰੀ ਹਯਨਿ^੫ ਅਰੂਢੇ ਦਿੱਲੀ
ਪੁਰਿ ਕੈ ਮਾਰਗ ਚਾਲਿ। ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਗਮਨੇ ਇਕ ਸਮ ਹੀ, ਦੇਖਤਿ
ਨਰ ਹਿਤ ਸਿੱਖ ਸਮਾਲ^੬। ਕੇਤਿਕ ਮਜ਼ਲ ਗਏ ਅਵਲੋਕਨੇ, ਗੁਰ ਸਿਰ
ਬਸਤੁ ਲਪੇਟੇ ਜਾਲ^੭। ਅਪਨੇ ਸੀਸ ਉਠਾਵਨ ਕੀਨਿ ਸਿ ਇਤ ਉਤ ਪਿਖਤਿ
ਸਤ੍ਰਾਸ ਬਿਸਾਲ ॥੨੨॥ ਕੀਨਿ ਚਿਨਾਰਿ, ਮਿਲੇ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ‘ਕਹੁ
ਸੁਧਿ ਗੁਰ ਕੀ ਜਥਾ ਬਿਤਾਂਤ’। ਸੁਨਿ ਤਿਨ ਭਨੀ, ‘ਮੋਹਿ ਢਿਗ ਗੁਰ ਸਿਰ,
ਚਹੋ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਲੇ ਕਰਿ ਜਾਤਿ। ਤੁਮ ਕਿਤ ਜਾਹੁ, ਹਟਹੁ ਅਬਿ ਪਾਛੇ
ਬੀਤੀ ਤਿਮ, ਚਹੋ ਗੁਰ ਜਿਸ ਭਾਂਤਿ^੮। ਗਮਨਹੁ ਤੂਰਨ, ਦੇਹੁ ਸਦਨ
ਸੁਧਿ, ਪੁਨ ਮੈਂ ਭਨਹੁ ਆਇ ਸਭਿ ਬਾਤ ॥੨੩॥ ਕੀਰਤਪੁਰਿ ਮੈਂ ਠਹਿਰਨ
ਕਰਿਹੋ, ਬੰਦ ਦੇਹੁਰੇ ਗੁਰ ਸੋਢੀਨ। ਆਗੇ ਗੁਰ ਇੱਛਾ ਜਿਮ ਹੋਵੈ ਤਿਮ
ਬਰਤਹਿ ਆਛੀ ਮਨ ਚੀਨਿ^੯। ਸੁਨਿ ਦੋਨਹੁ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹਟੇ ਤਬਿ ਗਮਨੇ
ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਮਗ ਲੀਨਿ। ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਕਰਤਿ ਸਭਿ ਪੰਥ ਉਲੰਘੇ ਬਰੇ ਸਦਨ
ਹਯ ਬੰਧਨਿ ਕੀਨਿ ॥੨੪॥ ਗੁਰ ਢਿਗ ਪਹੁੰਚ ਬੰਦਨਾ ਠਾਨੀ, ਬਰਨਜੇ
ਦਿੱਲੀ ਕੋਰ ਬਿਤੰਤ। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ਼ੋਕਮਾਨ ਸਭਿ ਹੈ ਕਰਿ ਨੀਰ ਬਿਲੋਚਨ
ਤੇ ਨਿਚਰੰਤਿ। ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਰਜੇ ਸਗਰੇ ਬੰਦ ਮਸੰਦਨਿ ਸੰਗਭਨੰਤਿ।
^੧ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ^੨ਬਦਲ। ^੩ਸਾਰੇ ਦਾਸ (ਮਿਲਕੇ)। ^੪(ਘੋੜੇ ਦੋੜਾਈ ਜਾਓ। ^੫ਤਿਸ ਸਿੱਖ ਤੋਂ
ਸੁਣਕੇ ਸਾਨੂੰ) ਖਬਰ ਦਿਓ। ^੬ਨਿਹਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇ। ^੭ਸਾਰੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ
ਹਨ ਸਿੱਖ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ। ^੮ਬਹੁਤ (ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ)। ^੯ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

‘ਤਸਾਰੀ ਕਰਹੁ ਦਰਬ ਗਨ’ ਖਰਚਹੁ, ਬਨਹਿ ਬਿਮਾਨ ਅਧਿਕ ਦੁਤਿ-
ਵੈਤਿ॥੨੫॥ਕੀਚਨ ਪੁਸ਼ਪਾਓ ਸਥਿ ਕਰੀਅਹਿ,ਚੰਦਨ ਚਾਰੁ*ਲਜਾਇ
ਤਤਕਾਲ । ਫੁਲਨ ਕੀ ਮਾਲਾ ਗਨ ਸਿਰਜਹੁ, ਪਸ਼ਮੰਬਰ ਲਿਹੁ ਮੋਲ
ਬਿਸਾਲ।ਅਨਿਕ ਸੁਰੀਧਨਿਕਰਹੁ ਸਕੇਲਨਿ,ਜਵ*ਤਿਲ ਘ੍ਰਿਤਸੰਚੀਅਹਿ
ਜਾਲ’ । ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਪਠਾਏ ਨਰ ਗਨ ‘ਬਡੇ ਨਗਰ ਤੇ ਆਨਹੁ
ਭਾਲਿ’ ॥ ੨੬ ॥ ਵੇਹਗ ॥ ਇਮ ਤਸਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰੀ ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਕੀ
ਜੋਇ । ਉਤ ਤੇ ਲੇ ਕੀਰਤਪੁਰੇ ਪਹੁੰਚਯੋ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਸੋਇ॥੨੭॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਬਲ ਰੁਤੇ ‘ਸੀਸ ਲਜਾਵਨਿ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਦੁਤੀਓ ਅੰਸੁ ॥ ੨ ॥

੩. [ਸੀਸ ਸਸਕਾਰ ਅਨੰਦ ਪੁਰ] ।

ਵੇਹਗ ॥ ਗਜਰੀ ਜੁਤਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕੀ ਤਿਨ ਢਿਗ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਇ । ‘ਕਿਤ
ਸਸਕਾਰਹਿ ਗੁਰੂ ਸਿਰ ? ਬੂਝਯੋ ਜਿਮ ਬਨਿ ਆਇ’ ॥ ੧ ॥ ਸੈਯਾ ॥ ਬ੍ਰਿੰਦ
ਮਸੰਦ ਕਹਯੋ ਕਰ ਬੰਦਿ ‘ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਸਸਕਾਰੇ । ਤਾਂ ਦਿਨ ਤੇ
ਗਨ ਸੋਢਿਨਿ ਬੰਸ ਸਭੇ ਪੁਰਿ ਕੀਰਤਿ ਕੇਰ ਮਝਾਰੇ’ । ਜਨੋ ਮਰਜੀ ਅਬਿ
ਰਾਵਰ ਕੀ ਕਰਿਯੋ ਤਿਮ ਆਛਿਯ ਬੁੱਧਿ ਬਿਚਾਰੇ’ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਸੁਨਿ ਕੈ
ਤਿਨ ਤੇ ਨਹਿ ਮਾਨਤਿ ਭੀ ਮੁਖ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ ॥ ੨ ॥ ‘ਐਰਨਿ ਕੋ ਨ
ਰਚਯੋ ਪੁਰਿ ਕੋ’ ਇਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਤਹਿ ਲੇ ਸਸਕਾਰੇਏ* ਜਿਸ ਕਾਲ ਲਈ
ਗੁਰਤਾ ਤਜਿ ਪੁਰਬ ਬਾਸ* ਉਠੇ ਉਰ ਧਾਰੇ-ਈਰਖਾ ਧਾਰਿ ਸ਼ਰੀਕ ਰਹੈ
ਇਹ ਨੀਕ ਨਹੀਂ ਪਰਿਹੈ ਬਿਚਾਰੇ*—।ਸ਼ਾਂਤਿ ਸਰੂਪ ਅਨੂਪ ਸਦਾ ਇਤ
ਆਵਤਿ ਭੇ ਸੁਭ ਥਾਨ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੩ ॥ ਬ੍ਰਿੰਦ ਦਯੋ ਧਨ, ਮੋਲ ਲਈ
ਧਰ* ਐਰ ਉਪਾਇ ਕਰੇ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ । ਆਨੰਦ ਦਾ ਪਿਖਿ ਥਾਨ ਮਹਾਂਨ
ਧਰਯੋ ਤਬਿ ਨਾਮ ਭਯੋ ਬੱਖਸਾਤੀ* । ਆਨਿ ਕਰੇ ਸਸਕਾਰ ਇਹਾਂ,ਬਿਰਧਾ
ਤਿਨ ਮਾਤ ਬਡੀ ਬਿਲਲਾਤੀ* । ਸੁੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕੋ ਦਰਸੈ, ਸਭਿ
ਤੇ ਸੁਭ ਜਾਨਹੁ ਹੈ ਇਹ ਬਾਤੀ’ ॥ ੪ ॥ ਯੋ ਭਨਤੋ* ਭਰਿ ਕੰਠ ਗਯੋ
ਬਡ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਬਾਕ ਕਹਯੋ ਨਹਿ ਜਾਈ । ਮਾਤ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨੀ ਗੁਰ ਪੂਰਨ,
‘ਬਹੁਤਾ ਧਨ । *ਸੂਰਨ ਦੇ ਫੁਲ । *ਸੁੰਦਰ ਚੰਦਨ । *ਜੋ । *ਕੰਠਾ ਕਰੇ । *ਲੱਭਕੇ । *ਕੀਰਤਪੁਰ
ਦੇ ਵਿਚ (ਸਸਕਾਰੇ ਹਨ) । *ਹੋਰਨਾਂ ਸੋਢੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਗਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਚਿਆ
ਹੋਇਆ ਸੀ । *ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ । *ਛੱਡ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਘਰ ਬਾਰ । *ਚੰਗਾ
ਨਹੀਂ ਕਿ ਬਰਜਿਆਂ ਵਿਚ ਪਵੀਏ । *ਸ਼ਮੀਨ ਮੁੱਲ ਲੀਤੀ । *ਭਾਵ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ
ਹੋ ਗਿਆ । *ਚੌਂਦੀ ਹੈ । *ਕਹਿੰਦਿਆਂ ।

*ਪਾ:-ਭਾਰ ।

ਜਾਨਿ ਕੈ ਨੀਕ ਭਲੇ ਮਨ ਭਾਈ । ਤਸਾਰ ਭਏ ਹਿਤ ਲਜਾਵਨ ਕੇ ਪੁਰਿ
 ਦੋਨਹੂੰ ਮਾਤ ਅਵਾਸ ਟਿਕਾਈ । ਔਰ ਸਮਾਜ ਬਿਸਾਲ ਲਿਖੈ ਸੰਗ ਸੀਸ
 ਉਠਾਇ ਚਲੇ ਸਮੁਦਾਈ॥੫॥ ਪੰਜ ਲਗਯੋ ਧਨ, ਚਾਰੁ^੧ ਬਿਮਾਨ ਉਠਾਇ
 ਕਰਯੋ ਸਭਿ ਤੇ ਅਗਵਾਈ । ਬੰਦ ਮਸੰਦ ਮਿਲੇ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੰਗ
 ਭਲੇ ਪਿਛਵਾਈ॥੬॥ ਪਾਠ ਕਰੈ ਗਰਬਾਨਿ ਮਹਾਨ ਕੋ^੨ ਲੋਚਨ ਤੇ ਜਲ ਮੋਰਤਿ
 ਜਾਈ॥ ਜਾਤਿ ਭਏ ਪੁਰਿ ਕੀਰਤਿ ਮੈਂ, ਗੁਰ ਕੀਰਤਿ ਕੋ ਬਰਨੈਂ^੩ ਸਮੁਦਾਈ
 ॥੬॥ ਜਹਿ ਸੀਸ ਲਿਏ ਗੁਰ ਕੋ ਸਿਖ ਥੋ ਪੁਰਿ ਤੇ ਪਰਿ ਬਾਹਰ ਜਾਤਿ ਭਏ^੪ ।
 ਨਰ ਨਾਰਿਨਿ ਸ਼੍ਰੋਨ ਸੁਨਯੋ ਸਭਿ ਕਾਰਨ, ਦਾਰਨ ਸੰਕਟ ਸ਼ੋਕ ਭਏ ਹਰ-
 ਕਾਰ ਉਚਾਰਤਿ, ਹੋਤਿ ਦੁਖਾਰਤ^੫, ਜਾਇ ਮਿਲੇ ਸਭਿ ਦੋਖ ਲਏ । ਤਤ-
 ਕਾਲ ਬਿਮਾਨ ਕੇ ਬੀਚ ਟਿਕਾਇ ਉਠਾਇ ਸਮੂਹ ਨਮੋ ਸੁ ਕਏ^੬ ॥੭॥ ਚੌਰ
 ਦੁਰੈ ਚਹੁ ਓਰਨਿ ਤੇ ਬਹੁ ਮੋਲਨਿ ਕੋ ਗਨ ਪਾਇ ਦੁਸ਼ਾਲੇ । ਕੋ ਛਿਰਕਾਵ
 ਗੁਲਾਬ ਅਜਾਬ ਤੇ^੭, ਗੁੰਦ ਬਿਸਾਲ ਹੀ ਮਾਲਨਿ ਡਾਲੇ^੮ । ਪੰਜ ਸੁਰੀਧਿਨਿ
 ਸੀਂਚਤਿ ਹੈਂ ਮਹਿਕਾਰ ਉਠਯੋ ਇਮ ਅੰਗੁਸ ਚਾਲੇ । ਗਾਵਤਿ ਰਾਗਨਿ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰਬਾਕਨਿ ਬੰਦ ਮਿਦੰਗ ਰਬਾਬਨਿ* ਨਾਲੇ॥੮॥ ਮਾਰੂ ਮਿਲੇ ਵਡਹੰਸ ਕੋ
 ਗਾਵਤਿ ਲਾਵਤਿ ਪੌੜੀ ਬਿਰੀਤਿ ਅਗਾਰੀ^੯ । ਲੈ ਧਨ ਕੋ ਗਮਨੈਂ ਪੁਰਿ† ਪੰਥ
 ਬਿਮਾਨ ਕੋ ਉਪਰਿਕੋ ਪੁਨ ਡਾਰੀ॥ ਕੇਚਨ ਫੁਲ ਸੁ ਲਾਜ ਬਿਖਰੈ^{੧੦}, ਹੋਰਤਿ
 ਸ਼ੋਕ ਕਰੈਂ ਨਰ ਨਾਰੀ । ਕੇਤਿਕ ਸੇਵਕ ਲੈ ਧਨ ਕੋ ਗਨ, ਕੋ ਬਰਖਾ^{੧੧}
 ਬਹੁ ਮੁਠਨਿ ਡਾਰੀ ॥ ੯ ॥ ਮੰਦ ਹੀ ਮੰਦ ਅਨੰਦ ਪੁਰੇ । ਕਹੁ ਆਵਤਿ ਸ਼ੋਕ
 ਬਿਲੰਦ ਉਪਾਏ॥ ਬੰਦ ਮਸੰਦਨ ਸੇਵਕ ਸਿੱਖ ਬਿਮਾਨ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਹੈ ਗਮ-
 ਨਾਏ । ਸਿੱਖਨ ਸ਼ੋਰ ਸ ਜ਼ੋਰ ਕਰੈਂ, ਤੁਰਕੇ ਸ਼ੁਰ ਸੁਪਹਿ ਗਾਰਿ ਅਲਾਏ ।
 ‘ਸਾਗਰ ਖਾਰਪਰੀ ਜਰ ਜਾਇ’^{੧੨}, ਕੁਪੂਤ ਭਯੋ, ਕੁਲ ਰਾਜ ਨਸਾਏ^{੧੩} ॥੧੦॥
 ॥ ਆਇ ਸਮੀਪ ਅਨੰਦ ਪੁਰੇ ਜਬਿ ਬਾਲਿਕ ਬਿੱਧ ਸੁਨਯੋ ਨਰ ਨਾਰੀ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ
 ਤਜਿ ਮੰਦਿਰ ਕੋ ਨਿਕਸੀ ਪੁਰਿ ਤੇ ਮਿਲਿਓ ਅਗਵਾਰੀ । ਨਾਨਕੀ ਮਾਤ
 ਟਿਕਾਇ ਰਖੀ ਬਲਹੀਨ ਬਿਧਾ ਲਹਿ ਸੰਕਟ ਭਾਰੀ॥ ਔਰ ਸਭਹਿ ਨਿਕਸੇ
 ‘ਸੰਦਰ’ । ‘ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ’ । ‘ਨਗਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਬਾਹਰ ਗਏ’ । ‘ਦੁਖ ਨਾਲ ਆਰਤ ਹੁੰਦੇ
 ਹਨ’ । ‘ਕੀਤੀ’ । ‘ਅਸਚਰਜ ਗੁਲਾਬ ਨਾਲ’ । ‘ਗੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵਡੀਆਂ (ਫੁਲਾਂ ਦੀਆਂ)
 ਮਾਲਾਂ ਪਾਂਵਦੇ ਹਨ’ । ‘ਅੱਗੇ ਖਲੋ ਕੇ’ । ‘ਸੋਨੇ ਦੇ ਫੁਲ ਤੇ ਫੁਲੀਆਂ ਖਿਲਾਰਦੇ ਹਨ’ । ‘ਬਰਖਾ
 ਕਰਦੇ ਹਨ’ । ‘ਖਾਰੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਜਾ ਪਈ ਹੈ (ਭਾਵ ਸੜ ਜਾਏਗੀ ਰਹਿੰਦੀ
 ਨਹੀਂ)’ । ‘ਕੁਲ ਦਾ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ’ । *ਪਾ:-ਰਬਾਬ ਕਿ । †ਪਾ:-ਪੁਨ ।

ਉਤਲਾਵਤਿ ਭਾ ਹਰਕਾਰ ਅਜੋਗ ਬਿਚਾਰੀ ॥੧੧॥ ਦੇਖਿ ਬਿਮਾਨ ਮਹਾਨ
ਪ੍ਰਭਾ,ਪਤਿ ਕੇ ਸਿਮਰੰਤਿ ਰਿਦੇ ਗਨ ਭਾਰੀ । ‘ਰਾਵਰਿ ਨੰਦਨ ਬੈਸ ਬਿਲੰਦ
ਨ’,ਮਾਤ ਬਿਧਾ ਬਹੁ ਸੰਕਟ ਧਾਰੀ’।ਬੰਦਤਿ ਹਾਥਨਿ ਬੰਦਨ ਕੋ ਕਰਿ ਸੀਸ
ਨਿਵਾਵਤਿ ਆਸੁਨਿ ਡਾਰੀ। ਲਜਾਵਤਿ ਭੇ ਤਿਸ ਥਾਨ ਤਬੈ ਜਹਿ ਚੰਦਨ
ਭਾਰ ਟਿਕਾਇ ਅਗਾਰੀ ॥ ੧੨ ॥ ਆਨਿ ਮਿਲੀ ਤਹਿ ਨਾਨਕੀ ਮਾਤ
ਪ੍ਰਕਾਰਤਿ ਉਚੈ ਨਾਮ ਉਚਾਰੀ । ‘ਮੇ ਸੁਤ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸਰੂਪ ਅਨੂਪ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ
ਦੇਖਿ ਲਵੈ ਇਸ ਬਾਰੀ’।ਮੈਂ ਮਰਿਹੈ ਧਰਿ ਸ਼ੋਕ ਅਬੈ ਕਿਮ ਜੀਵਨ ਹੈ ਇਸ
ਰੀਤਿ ਦੁਖਾਰੀ’।ਯੈਂ ਬਿਰਲਾਪ ਸਨਜੋਂ ਜਬਿ ਹੀ, ਗੁਰ ਆਇਸੁ ਪਾਇ,
ਬਿਮਾਨ ਉਤਾਰੀ॥੧੩॥ ਟਾਰਿ ਸਭੈ ਪਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੋ ਮੁਖ ਦੇਖਤਿ ਭੇ ਗੁਜਰੀ
ਸੁਤੈ ਸਾਥ॥ ਨਾਨਕੀ ਮਾਤ ਬਿਲੋਕਤਿ ਹੈ ਬਹੁ ਰੋਦਤਿ ਆਪ ਲਗਾਵਤਿ
ਹਾਥ॥ਜਨੈਂ ਦੁਤਿ ਜੀਵਤਿ ਬੀਵਤਿਹੈਤਿਮ ਹੀ ਸੁਭ ਸ਼ੋਭਤਿ ਆਨਨਮਾਥ॥
ਮੰਦਤਿ ਲੋਚਨ ਦੋਨਹੂੰ ਯਾ ਬਿਧਿ ਜਨੈਂ ਸੁਕੁਚੇ ਦਲ ਕੰਜ ਅਪਾਥ* ॥੧੪॥
ਮੋਰਕ ਸੋਤ* ਸੁ ਕੇਸ ਮਿਲੇ ਸਮਸ਼ਾਨਨਕੇ ਸੁਭ ਸ਼ੋਭਤਿ ਹੈ॥ਬਿੰਦ ਮਸੰਦ
ਬਡੇ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਹੋਤੁ ਬਿਲੋਕਨਿ ਲੋਭਤਿ ਹੈਂ । ਭੀਰ ਭਈ, ਸਭਿ ਬੰਦਤਿ
ਹੈਂ, ਬਡ ਪ੍ਰੇਮ ਧਰੇ ਉਰ ਛੋਭਤਿ ਹੈਂ।ਛਾਦਨਕੀਨਿ ਚਿਖਾ ਰਚਿਕੈ,ਦੁਖ ਸ਼ੋਕ
ਜਨੈਂ ਸੰਕਟ ਚੋਭਤਿ ਹੈਂ॥੧੫॥ਚੰਦਨ ਕੀ ਚਿਖ ਪੈ ਧਰਿ ਦੀਨਿ,ਭਏ ਮਨ
ਦੀਨ,ਸਭੈ ਤਿਸ ਕਾਲਾ॥ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਕਰ ਦੇ ਕਰਿ ਦਾਸਨਿ’ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਚਹੂੰ ਦਿਸ਼ ਜਾਲਾ । ਫੇਰ ਪ੍ਰਦੱਛਨ ਕੋ ਕਰਿ ਕੈ ਅਭਿਬੰਦਨ ਹੈ ਧਰਿ ਪ੍ਰੇਮ
ਬਿਸਾਲਾ । ਕੀਨਿ ਕ੍ਰਿਆ ਸੰਗਰੀ ਕਲਗੀਧਰ, ਨੀਰ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਜੋ ਨਰ
ਜਾਲਾ*॥੧੬॥ਤੀਰ ਸਤ੍ਰੁੰਦਵ ਬੈਠਿ ਗਏ ਸਭਿ ਗਾਇ ਗਿਰਾ ਗੁਰ ਕੀ ਸੁਖ-
ਦਾਈ॥ਏਕ ਮਨੇ ਹੁਇ ਸ਼੍ਰੋਨ ਸੁਨੈਂ ਇਕ,ਧਮਾਨ ਧਰੈਂ ਗੁਰਮੂਰਤਿ ਭਾਈ॥
ਦੀਨਿ ਤਿਲਾਂਜੁਲ†ਸ਼੍ਰੀਪਤਿ ਕੇ ਹਿਤ*ਜਨੈਂ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਚਲੀ ਜਗ ਆਈ॥

*ਆਪ ਦੇ ਸਪੱਤ੍ਰ ਦੀ ਆਯੁ ਵਡੀ ਨਹੀਂ । *ਭਾਵ ਦਸਮੇ ਗੁਰੂ ਜੀ । *ਜਿਵੇਂ ਕਮਲ ਦੇ ਪਤੇ
ਜਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸੰਗਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । *ਕਾਲੇ ਤੇ ਚਿੱਟੇ । *ਚਿਹਰੇ ਦੇ (ਉਪਰ) ਦਾਹੜੇ ਦੇ (ਤੋ)
ਸੀਸ ਦੇ ਕਾਲੇ ਚਿੱਟੇ ਕੇਸ ਮਿਲੇ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਹਨ । *ਕੰਡੇ ਵਾਂਗ ਚੁਭਦੇ ਹਨ । *ਦਾਸਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ
ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇਕੇ (ਅਗਨੀ) । †(ਮਨ) ਨੂੰ ਭਾਉਣ ਵਾਲੀ । *ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਈ ।

*ਪਾ:-ਸੁਖ ਆਲਾ=ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ।

†ਦੇਖੋ ਰਾਸਿ ੪ ਅੰਸੁ ੪੦ ਅੰਕ ੩੫ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ ।

ਚੀਰ ਸਨੀਰ ਉਤਾਰਿ^੧ ਸਰੀਰ ਧਰੇ ਪੁਨ ਔਰ, ਬਿਰੇ ਬਿਚ ਆਈ ॥੧੭॥
 ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਗਵਤਿ ਸ਼ਬਦ ਕੈ ਪੁਨ ਪੌੜੀ ਤਹਿ ਲਾਇ ਭੋਗ ਪਾਇ
 ਅਰਦਾਸ ਕਰਿ ਸਭਿਹੂੰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ॥ ੧੮ ॥ ਸੁਯਾ ॥ ਆਇ ਤਿਹਾਵਲ
 ਬਿੰਦ ਗਯੋ ਬਰਤਾਇ ਦਿਯੋ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਮਾਂਹੀ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਕੀਪਰ ਕੋ
 ਕਰਿ ਅੰਗਯ ਮੰਦਹਿ ਮੰਦ ਚਲੇ ਘਰ ਜਾਂਹੀ। ਬੈਠਨਿ ਬਾਨ ਮਹਿ ਜਾਇ
 ਟਿਕੇ ਸਭਿ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੋ ਜਸੁ ਦੀਰਘ ਪਾਹੀਂ:—‘ਔਧਿ ਭਏ ਜਗ ਧੀਰ’,
 ਛਿਮਾ ਧਰਿ, ਆਨ ਕਿਸੁ ਮਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਾਂਹੀ’ ॥ ੧੯ ॥ ਕੀਨਿ ਮਹਾਂ
 ਅਪਰਾਧਦਿਲੇਸ਼ੁਰ ਮੂੜ ਮਤੀ ਦੁਖਦੋਲਕ ਪਾਵੈ। ਹਿੰਦੁ ਕੀ ਟੇਕ ਰਖੀਸਿਰ
 ਦੇ ਕਰਿ ਪੂਰਬ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦ ਜੁ ਆਵੈ’। ਨਾਂਹਿ ਤ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਜਿ
 ਤੀਰਥ ਦੇਵਨ ਦੇਹੁਰੇ ਗੀਤਿ ਮਿਟਾਵੈ’। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਬਿਨਾ ਹੁਇ ਕੌਨ, ਜੁ
 ਪਾਨ ਕੋ ਦੇ ਜਗ ਧਰਮ ਟਿਕਾਵੈ ॥੨੦॥ ਪੈਨ ਸਦਾ ਗੁਰ ਤੋਗ ਬਹਾਦਰ,
 ਕੀਨਿ ਬਹਾਦਰੀ ਗਾਖਿ ਦਿਖਾਏ’। ਜੋ ਪਰਿ ਤੇ ਸਿਖ ਸੀਸ ਕੋ ਲਾਇਵ
 ਬੂਝਤਿ ਤਾਂਹਿ ਸਮੀਪ ਬਿਠਾਏ ‘ਕਰੋ ਕਰਿ ਤੋਹਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਾਕਿਨਹੂੰ
 ਪਿਖਨੈ, ਨ ਕਹੂੰ ਅਟਕਾਏ ? ਰਾਖੇ ਖਰੇ ਗਨ ਹੋਇ ਸੁਚੇਤ, ਅਚੇਤ ਭਏ
 ਕਿਮ? ਦੇਹੁ ਬਤਾਏ’ ॥੨੧॥ ਹਾਥ ਕੋ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨ ਕਰਨੈ ‘ਗੁਰਦੇਵ ਸਹਾਇ
 ਤੋ ਕਾਜ ਸਰੇ। ਸੀਸ ਉਡਨੈ ਧਰ ਤੇ ਜਬਿਹੀ ਬਹੁ ਧੂਰ ਉਡੀ ਸਭਿ ਨੈਨ
 ਪਰੇ। ਨਾਂਹਿ ਕਿਨੁ ਅਵਿਲੋਕਨਿ ਕੀਨਿ ਲਿਖੈ ਮੈਂ ਸੰਭਾਲ ਨ ਹੀਯ’ ਡਰੇ।
 ਰੌਰ ਪਰਨੈ ਸਭਿ ਮੈਂ ਸੁਨਿ ਕੈ ਚਲਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਪਰਨੈ, ਗਹਿਬੋ ਨ ਕਰੇ’ ॥
 ੨੨ ॥ ਪੌਰਿ ਕੋ ਠੌਰ ਖਰੇ ਨਰ ਕੇਤਿਕ ਮੈਂ ਕਰਿ ਸਾਹਸ ਏਗ ਹੀ ਧਾਯੋ।
 ਰੋਕ ਨ ਟੋਕ ਕਰੀ ਕਿਨਹੂੰ ਪੁਰਿ ਤਸਾਗਤਿ ਆਪਨੇ ਪੰਥ ਸਿਧਾਯੋ। ਸੋ ਪਸ-
 ਚਾਤ ਲਗੇ ਸਭਿ ਖੋਜਨਿ, ਹੋਤਿ ਅਚੰਭ, ਨਹੀਂ ਜਬਿ ਪਾਯੋ।—ਲੋ ਗਮਨਨੈਂ
 ਅਨੁਮਾਨ ਕਰਨੈ ਤਿਨ, ਤੋ ਅਸਵਾਰਨਿ ਬਿੰਦ ਚਢਾਯੋ ॥ ੨੩ ॥

^੧ਗਿੱਲੇ ਕਪੜੇ ਉਤਾਰ ਕੇ। ^੨ਧੌਰਜ ਦੀ ਔਧੀ। ^੩ਭਾਵ ਧੀਰਜ ਤੇ ਖਿਮਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵਿਚ
 ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ^੪ਪਹਿਲੋਂ ਦੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਜੋ ਚਲੀ ਆਂਵਦੀ ਸੀ। ^੫ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ। ^੬ਹਿਰਦਾ।
^੭(ਕਿਸੇ) ਫੜਨਾ ਨਾ ਕੀਤਾ। ^੮ਹੌਂਸਲਾ। ਉੱਦਮ। ^੯ਫੇਤੀ। ਤੇਜ਼। ^{੧੦}ਤਵਾ: ਖਾ: ਵਿਚ
 ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਿੱਖ ਦਾ ਨਾਮ ਜੈਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਮਜ਼ਹਬੀ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ
 ਛਕ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਈ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਬੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਜੈਤ
 ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਰੰਘਰੋਟੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬੇਟੇ’ ਦਾ ਵਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਜੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਦੇ ਪਾਤ੍ਰ ਰਹੇ।

ਥਾਕ ਬਖਾਨੇ॥ਅਤਿਸ਼ੈ ਮੰਗਲ ਜਾਨਿ ਸਜਾਨੇ । ਨਾਨਾ ਅਪਨਿ^੧ ਅਕੋਰਨਿ
ਆਨੇ॥੪੦॥ਸਭਿ ਆਏ ਲੇ ਤਬਹਿ ਮਸੰਦਾਰਾਮਕੁਇਰ ਤੇ ਆਇ ਬਿਲੰਦਾ
ਸੰਗ ਸੰਗਤਾਂ ਸਿਖ ਸਮੁਦਾਇ । ਪਹੁੰਚੇ ਤਬਹਿ ਦਮਦਮੇ ਆਇ ॥ ੪੧ ॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰੂਪੇ 'ਤਖਤ ਬੈਠਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪੰਚਮੇ
ਅੰਸੁ ॥ ੫ ॥

੬. [ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ] ।

ਦੋਹਰਾ॥ਬੰਦ ਮਸੰਦ ਅਨੰਦ ਉਰ ਲਜਾਇ ਬਿਲੰਦ ਅਕੋਰਾ॥ਆਨ ਬਿਰੇ ਗੁਰ
ਅੰਗੁ ਸਭਿ ਬੰਦਤਿਹੈਂ ਕਰ ਜੋਰਿ॥੧॥ਚੋਪਈ॥ਬਿਧਕੇ ਘਰ ਕੀ ਸੁਖਮ ਚਾਰੈ ।
ਪੁਰਬ ਦੇਤਿ ਭਏ ਦਸਤਾਰ । ਕੋਰਦਾਰ^੨, ਚਹੁ ਓਰਨ ਚੀਰੇ^੩ । ਜਰੇ ਬਿ-
ਕੀਮਤ ਜਿਸ ਮਹਿ ਹੀਰੇ ॥੨॥ ਜਬਰ ਜੇਬ ਜੁਤਿ ਜਗਮਗਕਾਰੀ^੪ । ਜਿਗਾ
ਦਈ ਸਿਰ ਬੀਧਿ ਉਦਾਰੀ । ਜਰੇ^੫ਜਵਾਹਰ ਜਾਗਤਿ ਜੋਤੀ । ਉੱਜਲ ਗੋਲ
ਪੋਇ ਬਿਚ ਮੋਤੀ । ੩ ॥ ਕਲਗੀ ਚਾਰੁ ਉਤੰਗਹਿ ਕਰੀ^੬ । ਸਤਿਗੁਰ ਸੀਸ
ਧਰੀ ਬਿਧਿ ਖਰੀ^੭ । ਬਹੁ ਮੋਲਾ ਇਕ ਦੀਨਸਿ ਬਾਜ਼^੮।ਕਰ ਬਿਠਾਇ ਦੇਖੈ
ਮਹਾਰਾਜ॥੪॥ਬੇਦੀ, ਤੋਹਣ, ਭੱਲਸਨ ਬੀਸ।ਦੇਤਿ ਬਸਤ੍ਰ ਸੁਭ ਅਰੁ ਅਵਿ-
ਤੀਸ^੯।ਪੁਨ ਮਸੰਦਗਨ ਦੇਸ਼ਨਿ ਕੇਰੇ।ਧਰਿਤੈ ਨਿਜ ਨਿਜਭੋਟ ਅਗੋਰੇ॥੫॥
ਲਗਯੋ ਅੰਬਾਰ ਪਾਰ ਕਛੁ ਨਾਂਹੀ । ਗੁਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹਿਤ ਅਰਪਾਹੀਂ । ਇਕ
ਬਿਰ^{੧੦}ਬੋਲ ਉਠੇ ਜੈਕਾਰਾ॥ਭਯੋ ਸਮਾਜ ਅਨੰਦਤਿ ਸਾਰਾ॥੬॥ਕਰਤਿ ਮੇਵਰੈ
ਪਿਖਿ ਅਰਦਾਸ । ਨਾਮ ਸੁਨਾਇ ਸਭਿਨਿ ਗੁਰ ਪਾਸ।ਪੰਚਾਮਿਤ ਹਜ਼ਾਰ ਕੋ
ਆਯੋ । ਲੇ ਗੁਰ ਨਾਮ ਸਕਲ ਵਰਤਾਯੋ ॥੭॥ ਸੰਗਤਿ ਉਤਰੀ ਜਿਸ ਜਿਸ
ਥਾਨ।ਕੀਨਿ ਪੁਰਾਵਨਿ ਤਹਿ ਤਹਿ ਜਾਨਿ^{੧੧}।ਸ਼ਬਦ ਰਬਾਬੀਗਾਵਤਿ ਤਹਾਂ
ਬਸਤ੍ਰ ਸਹਿਤ ਧਨ ਦੀਨੋ ਮਹਾਂ ॥੮॥ ਇਕ ਪੋੜੀ ਢਾਢੀ ਜਬਿ ਲਾਈ।ਮਨ
ਭਾਵਤਿ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਤਿਨ ਪਾਈ॥ਭਾਟ ਕਲਾਵਤ ਆਦਿਕਜਾਚੇ । ਦਰਬਸਰਬ
ਕੋ ਦੇ ਗੁਰ ਸਾਚੇ ॥੯॥ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਦਾਨ ਅਧਿਕ ਹੀ ਪਾਯੋ । ਸਭਿਨਿ ਆਸ਼ਿਖਾ
ਬਾਦ ਅਲਾਯੋ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਜਾਚਕ ਸੁਜਸੁ ਉਚਾਰਹਿ।ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੁਮ ਬਿਨ
ਕੋ ਪ੍ਰਿਤਪਾਰਹਿ? ॥੧੦॥ ਘਟ ਘਟ ਮਾਲਿਕ ਦੇਤੇ ਦਾਨ । ਲੇ ਤੁਮ ਤੇ ਸਭਿ
ਖਾਇਜਹਾਨ^{੧੨}।ਸਾਧਨ^{੧੩}ਕੋਰ ਜਮਾਤਜੁ ਆਈ*।ਰਣਸਿੰਗੇਤੁਰਰੀਸੁ ਬਜਾ-
ਅਪਨੀਆਂ । ^੧ਬੀਕ ਤੇ ਸੁਹਣੀ । ^੨ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ । ^੩ਚਾਰੋਂ ਪਾਸਿਓਂ ਚੀਰੇ
ਹੋਏ ਹੀਰੇ । ^੪ਬੜੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲੀ ਤੇ ਜਗਮਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ । ^੫ਜੜੇ ਹਨ । ^੬ਉੱਚੀ ਕੀਤੀ ।
^੭ਚੀਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ । ^੮ਬਾਜ਼ [ਫਾ:, ਬਾਜ਼] । ^੯ਸੁਭ ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਗਹਿਣੇ ਦੋਂਦੇ ਹਨ । ^{੧੦}ਇੱਕੋ ਵੇਰੀ ।
^{੧੧}ਸਾਧਨ (ਅ) (ਟਿਕਾਏ) ਲੱਭ ਲੱਭ ਕੇ । ^{੧੨}ਸਾਧਾਂ ਦੀ ।

*ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਉਦਾਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੈ ।

ਈ॥੧੧॥ਭਰਿਭਰਿ ਫੁਕੈ ਸਿਖ ਬਜਾਏ॥ਪਿਖਿਪਿਖਿ ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਹਰਖਾਏ ।
ਉਤਸਵ ਭਯੋ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਭਾਰੀ । ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਹਰਖਤਿ ਨਰ ਨਾਰੀ॥
੧੨॥ਕਲਸੀ ਰਹੀ ਬਿਰਾਜਿ ਉਤੰਗਾਦਮਕਤਿ ਮੁਕਤਾ ਹੀਰਨਿ ਸੰਗ॥
ਚਮਰ ਦੁਰਤਿ ਸੁਠ ਬਾਰੰਬਾਰ॥ਉੱਜਲ ਹੋਸ ਮਨਿੰਦ ਉਦਾਰ॥੧੩॥ਦਰਸੈ
ਸ਼ੋਭਾ ਖਰ ਕਿਤੇਕ । ਬੈਠਿ ਬਿਲੋਕਤਿ ਸਿੱਖ ਅਨੇਕ । ਸਭਿ ਕੇ ਦ੍ਰਿਗ ਇਕ
ਟਕ ਲਗਿ ਐਸੇਗਨ ਚਕੋਰ ਸਸਿ ਕੇ ਦਿਸਿ ਜੈਸੇ॥੧੪॥ ਮਨ ਬਰਬਸ
ਹੀ ਸਰਬ ਚੁਰਾਏ । ਜਨੁ ਸੂਰਜ ਮੁਖਿ ਕਮਲ ਖਿਰਾਏ । ਏਕ ਜਾਮ ਲੋ
ਬਿਰ ਤਹਿ ਭਏ॥ ਸਭਿਨਿ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਕਏ॥੧੫॥ਜਥਾ ਜੋਗ ਜੋ ਬੰਦੀ
ਆਇ॥ਸਨਮਾਨੇ ਦੀਨੋ ਅਹਿਲਾਦਾਸਿਤ, ਮਹੇਤ, ਮਸੰਦ ਜਿ ਬੰਦੀਦੀਨਿ
ਅਨੰਦ ਬਿਲੇਦ ਮੁਕੰਦ॥੧੬॥ ਸਭਿ ਦਿਸਿ ਦੇਖਤਿ ਉਠੇ ਗੁਸਾਈ॥ਕਰ
ਧਰਿ ਧਨੁ ਸਰ ਦੁਤਿ ਬਹੁ ਪਾਈ॥ਸਾਬ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਲਏ ਚਲਿ ਆਏਜਿਤ
ਕਿਤ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਸਮੁਦਾਏ॥੧੭॥ਗਰੀ ਬਜਾਰਨਿ ਖਰੇ ਨਿਹਾਰੈ । ਬੰਦਿ
ਬੰਦਿ ਕਰ ਬੰਦਨ ਧਾਰੈ । ਮੰਦ ਮੰਦ ਗਮਨੇ ਨਿਜ ਪੌਰਾਪਹੁੰਚਤਿ ਭੇ ਸੋਢੀ
ਸਿਰਮੌਰ॥੧੮॥ ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਅੰਤਰ ਗਏ॥ਜੁਗ ਮਾਤਨਿ ਕੋ ਦੇਖਤਿ
ਭਏ॥ਪ੍ਰਥਮ ਨਾਨਕੀ ਕੋ ਕਰਿ ਨਮੋ॥ਪਿਖਿ ਪੋਤ੍ਰੇਕੀ ਛਬਿ ਤਿਹ ਸਮੋ॥੧੯॥
ਅਤਿ ਅਨੰਦ ਮਯ ਹਿਰਦੈ ਹੋਈ । ਚਿੰਤਾ ਸੰਕਟ ਮਨ ਤੇ ਖੋਈ । ਨਿਕਟ
ਬਿਠਾਇ ਸੁੰਘਤੀ ਭਾਲਾਵਾਰਜੇ ਉਪਰ ਦਰਬ ਬਿਸਾਲ॥੨੦॥ਪਠਿਓਵਹਿਰ
ਜਾਚਿਕਨਿ ਦੀਜੈ॥ਸਭਿ ਤੇ ਸੁਭਿ ਅਸ਼ੀਸ਼ ਕੋ ਲੀਜੈ॥ਚਿਤਵਤਿ ਭਈ ਬਾਕ
ਬਰ ਪਤਿਕੇ । ਭਾਖੇ ਚਿਰੰਕਾਲ ਭਾ ਹਿਤ ਕੇ॥੨੧॥-ਪੋਤ੍ਰਾ ਹੋਇ ਬਿਸਾਲ
ਪ੍ਰਤਾਪੀ । ਪਾਪੀ ਨਰਨਿ ਕਲਾਪਨ ਖਾਪੀ॥੧० । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੋ ਉੱਜਲ
ਨਾਮੁ । ਕਰਹਿ ਅਧਿਕਤਾ ਜਗ ਅਭਿਰਾਮੁ॥੨੨॥ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖ
ਪਾਇ ਬਡੇਰਾ । ਬਾਰ ਬਾਰਿ ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਹੋਰਾ । ਹਾਥ ਸਪਰਸ਼ਤਿ ਸੁਤ
ਕੇ ਸਤ ਕੋ॥੧१ । ਤਜਸੋ ਸ਼ੋਕ ਧਰਿ ਆਨੰਦ ਚਿਤ ਕੋ ॥ ੨੩ ॥ ਪੁਨ ਗੁਜਰੀ
ਕੋ ਬੰਦਨ ਕਰੀ । ਬੋਲੀ ਆਜ ਧੰਨ ਇਹ ਘਰੀ॥ਵਾਰਤਿ ਸਿਰ ਪਰ ਧਨ

ਮੋਤੀ । ਚੰਦ ਵਲ । ਮੱਲੋ ਮੱਲੀ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਮੋਹਤਿ ਹੋ ਗਏ । *ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ
ਨੇ ਹਥ ਵਿਚ ਫੜੇ ਧਨੁਖ ਬਾਨ ਨੇ ਬੜੀ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਈ ਹੈ॥ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ॥ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ।
ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪਤੀ ਦੇ । *ਹਿਤ ਦੇ ਵਾਕ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਹੇ ਸਨ । *ਬਹੁਤੇ ਪਾਪੀ ਨਰਾਂ ਨੂੰ
ਖਪਉਣ ਵਾਲਾ । *ਪਿਛਲੀਆਂ ਗਲਾਂ ਚੇਤੇ ਕਰ ਕਰਕੇ (ਮਾਤਾ ਜੀ) । *ਪੋਤ੍ਰੇ ਦਾ ।

ਕੀ ਥਾਤੀ। ਕਰੀ ਹਰਖ ਭਰਿ ਸੀਤਲ ਛਾਤੀ॥ ੨੪॥ ਇਸ ਬਿਧਿ ਮਿਲਿ
ਜੁਗ ਮਾਤਨਿ ਸਾਥ। ਬੈਠੇ ਅਪਰ ਥਾਨ ਪੁਨ ਨਾਥ। ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨ ਕੇ
ਭੋਜਨ ਬਨੇ। ਸੁਾਦਤਿ ਘਨੇ ਸਕਲ ਰਸ ਸਨੇ॥ ੨੫॥ ਬਾਰ ਪਰੋਸੈ ਜਤਿ
ਚਤੁਰਾਈ। ਤੁਰਜ, ਸਲਵਲ, ਤਿਕਤ, ਮਧੁਰਾਈ। ਭਲੇ ਅਛਾਦਨ ਕਰਿਕੈ
ਲਜਾਯੋ। ਚੌਂਕੀ ਪਰ ਗੁਰ ਅੰਗੁ ਟਿਕਾਯੋ॥ ੨੬॥ ਅਚਵਤਿ ਭਏ ਸੁਾਦ ਕੋ
ਪਾਇ। ਬਖਸ਼ੈ ਪਾਚਕ^੧ ਧਨ ਸਮੁਦਾਇ। ਭਯੋ ਨਿਹਾਲ ਸੁਜਸੁ ਕੋ
ਠਾਨਤਿ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਸੰਗਤਿ ਬਿਖੈ ਬਖਾਨਤਿ॥ ੨੭॥ ਬਹੁਰ ਦੇਗ ਸਭਿ
ਮਹਿ ਵਰਤਾਈ। ਜੋ ਆਵੈ ਸੋ ਲੇ ਤਿਪਤਾਈ। ਸੁਾਦਲ ਭੋਜਨ ਖਾਇ
ਘਨੇਰੇ। ਤੋਟ ਨ ਜਿਸ ਕੀ ਖਰਚ ਬਡੇਰੇ॥ ੨੮॥ ਬਰਤਨ ਲਗੀ ਦੁਪਹਿਰੇ
ਕਾਲਾਦੇਤਿ ਲੇਤਿਨਰ ਆਵਤਿ ਜਾਲਾ। ਜਾਮਨਿਸਾ ਲਗਿ^੨ ਤਿਸੀ ਪੁਕਾਰਾ।
ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਅਚਵਤਿ ਅਹਾਰਾ॥ ੨੯॥ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਰੀਤਿ ਇਹੀ
ਠਹਿਰਾਈ। ਸੰਗਤਿ ਆਇ ਵਧਤਿ ਅਧਿਕਾਈ। ਦੇਸਨਿ ਦੇਸ ਸੁਨ ਤਿਸੁਧ
ਜਸੈ ਜਸੈ। ਚਲੇ ਆਇ ਸਿੱਖਨਿ ਗਨ ਤਸੈ ਤਸੈ॥ ੩੦॥ ਜੋ ਮਸੰਦ ਜਿਸ
ਜੋਗ ਬਡਾਈ। ਸਿਰੇਪਾਉ ਦੇ ਕਰਤਿ ਬਿਦਾਈ। ਤਿਮ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਦੇਤਿ
ਹਕਾਰਤਿ^੩। ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰਤਿ॥ ੩੧॥ ਨਿਤ ਅਨੇਕ
ਆਵਤਿ ਗਨ ਜਾਤਿ। ਸਭਿ ਦੇਸਨਿ ਮਹਿ ਭੇ ਬੱਖਸਾਤਾ^੪ ਦਸਮੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ
ਗੁਰ ਹੋਯੋ। ਪਿਤ ਸਿਰ ਦੇ ਤੁਰਕਨ ਘਰ ਬੋਯੋ॥ ੩੨॥ ਸਾਗਰਾਂਤ ਲਗਿ^੫
ਅਵਨੀ ਸਾਰੀ। ਪਰਿ ਗਾਮਨਿ ਜਹਿ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰੀ। ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਕੋ ਚਿਤ ਚੌਪ
ਉਮੰਗੀ^੬। ਬੰਦਨ ਬੰਦ^੭ ਆਇ ਸਤਿਸੰਗੀ॥ ੩੩॥ ਇਕ ਆਵਤਿ
ਮਿਲਿਤੇ ਇਕ ਜਾਤੇ। ਚਿਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬੁਝਤਿ ਗੁਰ ਬਾਤੇ। ਭਨਤਿ ਸੁਜਸੁ
ਇਕ ਸੁਨਤਿ ਅਨੰਦਤਿ। ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਪਗ ਪੰਕਜ ਬੰਦਤਿ॥ ੩੪॥
‘ਧੀਰਜ ਧਰਨੀ ਕੋ ਸਮ ਧਰਨੀ’। ਅਜਮਤ ਸਿੰਧ ਅਜਰਨੀ ਜਰਨੀ^੮।
ਅਸ ਕਰਨੀ ਕਰਨੀ ਕਿਸ ਔਰ^੯। ਬਿਨ ਗੁਰ ਨਵ ਸੋਢੀ ਸਿਰਮੌਰ^{੧੦}॥
੩੫॥ ਤੇਜ ਪ੍ਰੀਤ ਨੰਦਨ ਜਿਨ ਕੋਰੋ। ਅਲਪ ਬੰਸ ਮਹਿ ਦਿਪਤਿ ਬਡੇਰੋ,

^੧ਰਸੋਈਏ ਨੂੰ। ^੨ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਗਈ ਤਕ। ^੩ਬੁਲਾ ਕੇ। ^੪ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਰੇ ਤੀਕ। ^੫ਚਾਉ
ਚੜ੍ਹਿਆ। ^੬ਸਮੂਹ ਦੇ ਸਮੂਹ। ਭੀੜਾਂ ਦੀਆਂ ਭੀੜਾਂ। ^੭ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ। ^੮ਨਾ ਜਰਨ ਵਾਲੀ ਦੇ
ਜਰਨ ਵਾਲੇ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ)। ^੯ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਹੋਰ ਕਿਸਨੇ ਕਰਨੀ ਹੈ। ^{੧੦}ਸੋਢੀ
ਸਿਰਮੌਰ ਨਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟ।

ਗੁਰ ਕੀ ਗਤਿ ਕਛ ਲਖੀ ਨ ਜਾਵੈ । ਦੇਖਿ ਜਗਤ ਸਗਰੇ ਬਿਸਮਾਵੈ ॥
 ੩੬ ॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸਭਿ ਸੰਗਤ ਮਾਂਹੀ । ਹੋਤਿ ਬਾਰਤਾਲਾਪ ਮਹਾਂ ਹੀ ।
 ਚਲੀ ਆਇ ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਤੇ ਸੰਗਤਿ ਆਨਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਉਤਰਹਿ ਪੰਗਤਿ
 ॥੩੭॥ ਬਡੀ ਭੀਰ ਜਬਿਹੂੰ ਹੁਇ ਜਾਇ ਸਿੱਖ ਸਕੇਲਨਿ ਹੁਇ ਸਮੁਦਾਇ ।
 ਸੇਵਕ ਕਰਹਿ ਜਨਾਵਨਿ ਫੇਰ । ‘ਭਈ ਦਰਸ ਹਿਤ ਭੀਰ ਬਡੇਰ’ ॥੩੮॥
 ਬਸਤੁ ਸਸਤੁ ਨਿਜ ਅੰਗ ਸਜਾਵਹਿ । ਖੜਗ ਧਨੁਖ ਸਰ ਧਰਿ ਕਰਿਆਵੈ ।
 ਵਹਿਰੇ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਪਰ ਬਿਰ ਹੋਇ । ਜਹਿ ਦਰਸਹਿ ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਕੋਇ
 ॥ ੩੯ ॥ ਕਰਹਿ ਮੇਵੜਾ ਸਭਿ ਮਹਿ ਫੇਰਾ ਸਿੱਖ ਬਿਦੇਸਨਿ ਕੋ ਜਹਿ ਡੇਰਾ
 ‘ਸਤਿਗੁਰ ਆਨਿ ਸਿੰਘਾਸਨ ਰਾਜੇ । ਜਿਨ ਕੇ ਦਰਸ ਬਿਘਨ ਅਘ ਭਾਜੇ
 ॥੪੦॥ ਅਭਿਲਾਖਤਿ ਸਭਿ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਵਹੁ ਆਨਸ ਜਨਮ ਲਾਭ ਕਹੁ
 ਪਾਵਹੁ ਰਿਦੇ ਕਾਮਨਾ ਜੇ ਕਿਮ ਧਰੋਭਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਪੂਰਨ ਕਰੇ’ ॥ ੪੧ ॥
 ਇਮ ਸੁਧਿ ਸਭਿ ਕੋ ਦੇਤਿ ਸੁਨਾਇ ਅਨੁਰਾਗੀ ਸੁਨਿ ਹੁਇ ਚਿਤ ਚਾਇ ।
 ਨੀਕੀ ਵਸਤੁ ਆਇ ਜੇ ਦਰਬਾ ਲੈ ਲੈ ਪਹੁੰਚਹਿ ਗੁਰ ਢਿਗ ਸਰਬਾ ॥੪੨॥
 ਅਰਪਿ ਅਰਪਿ ਕਰਿ ਕਰਹਿ ਪੁਨਾਮ । ਪਗ ਪੰਕਜ ਗੁਰ ਕੇ ਅਭਿਰਾਮ ।
 ਸੁੰਦਰ ਬਦਨ ਇੰਦ ਮਾਨਿੰਦਾ । ਬਿਕਸਯੋ ਕਿਧੈ ਭੋਰ ਅਰਬਿੰਦਾ ॥੪੩॥
 ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਕੋ ਲਹਤਿ ਅਨੰਦਾ । ਖਰੇ ਰਹੈ ਕੋ ਜਗ ਕਰ ਬੀਦ । ਕੇਤਿਕ
 ਆਇਸੁ ਪਾਇ ਮੁਕੰਦ । ਬੈਠਹਿ ਨਿਕਟ ਮਸੰਦ ਬਿਲੰਦਾ ॥੪੪॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
 ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ ‘ਸੰਗਤਿ ਆਵਨਿ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਖਸਟਮੇ ਅੰਸੁ । ੬ ॥

੭. [ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਬਚਨ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੰਗਤਿ ਬਿੰਦ ਬਿਲੋਕਤੀ ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਤੇ ਬਹੁ ਆਇ । ਬਨਜਾਰੇ
 ਕੇ ਸਹਿਤ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਸਿਖ ਆਇ ॥੧॥ ਭੈਪਣੀ ॥ ਅਰਪਿ ਅਕੋਰ ਭਯੋ
 ਤਬਿ ਠਾਢੇ ਗੁਰ ਸਰੂਪ ਪਿਖਿ ਆਨੰਦ ਬਾਢੇ । ਸ੍ਰੀਮੁਖ ਤੇ ਸੁਭ ਬਾਕਉਚਾਰੇ
 ‘ਕਹੁ ਗੁਰ ਪਸਾਰੇ ਸਿਖ ਬਨਜਾਰੇ ॥੨॥ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸਸਕਾਰੇ ।
 ਕਿਹੁ ਸਥਾਨ ਮਹਿ ਰਾਖ ਸੁਧਾਰੇ?’ । ਸੁਨਿ ਬਿਸਮਯੋ—ਮੁਝ ਬਿਨਾ ਬਤਾਏ
 ਜਾਨਿ ਲੀਨਿ ਕਾਰਜ ਕਰਿ ਆਏ—॥੩॥ ਬੋਲਯੋ ਬਿਨੈ ਸਹਿਤ ਹਰਖਾਨਾ ।
 ‘ਜਥਾ ਭਯੋ ਰਾਵਰ ਸਭਿ ਜਾਨਾ । ਤਉ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਹੇਤੁ ਸੁਨਾਵਨਿ ।
 ਬੁਝਹੁ ਮੋਹਿ ਕਥਾ ਗੁਰ ਪਾਵਨ ॥੪॥ ਅਧਮ ਨੁਰੰਗੇ ਕਾਰਨ ਕੀਨਾ ਪੁਨ
 ਯਨੁਖ ਬਣ । ‘ਓਦਮਾਂ ਵਰਗਾ । ‘ਸਵੇਰ ਦਾ ਕਮਲ ਫੁੱਲ । ‘ਭਸਮ ਕਿੱਥੇ ਸੰਭਾਲੀ ਹੈ ।

ਭੀਝਮ ਪੁਰਿ ਫੇਰ ਸੁ ਦੀਨਾ ।—ਇਨ ਕੇ ਸਿਖ ਸਾਦਕ ਨਰ ਜੋਇ^੧ ਧਰ ਕੇ
ਲੇ ਸਸਕਾਰਹਿ ਜੋਇ—॥ ੫ ॥ ਸੁਨੈ ਸਭਿਨਿ ਕਰਿ ਤਾਸ ਬਿਸਾਲਾ ।
ਕੋਇ ਨ ਬੋਲਿ ਸਕੈ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ।—ਹਮ ਹੈਂ ਸਿੱਖ—ਨ ਕਿਨਹੁ ਬਤਾਵਾ ।
ਦਬਕ ਰਹੇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਘਰ ਥਾਵਾ ॥ ੬ ॥ ਡਰਤਿ ਰਿਦੇ—ਕੇ ਦੇ ਨ
ਬਤਾਇ । ਸ਼ਾਹ ਬੰਧਿ^੨ ਹਮ ਦੇ ਮਰਿਵਾਇ—ਦੁਰਿ ਦੁਰਿ ਗਏ^੩ ਆਪਨੇ ਘਰ
ਮਹਿ। ਨਹਿ ਮਾਨੀ ਸਿੱਖੀ ਕਿਸ ਪੁਰਿ ਮਹਿ^੪ ॥ ੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿ
ਕਰਿ ਐਸੇ । ਗਰਜਤਿ ਬੋਲੇ ਜਲਧਰ ਜੈਸੇ^੫ । ‘ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੇ ਅਥਿ ਪੰਥ
ਬਨਾਵੈਂ। ਸਕਲ ਜਗਤ ਮਹਿ ਬਹੁ ਬਿਦਤਾਵੈਂ ॥ ੮ ॥ ਲਾਖਹੁ ਜਗ ਕੇ ਨਰ
ਇਕ ਥਾਇ । ਤਿਨ ਮਹਿ ਮਿਲੇ ਏਕ ਸਿਖ ਜਾਇ । ਸਭਿ ਮਹਿ ਪ੍ਰਥਕ^੬
ਪਛਾਨੈ ਪਰੈ । ਰਲੇ ਨ ਕਜੇਹੁ ਕੈਸਿਹੁ ਕਰੈ ॥ ੯ ॥ ਜਥਾ ਬਕਨ^੭ ਮਹਿ
ਹੀਸ ਨ ਛਪੈ। ਗਿਓਨਿ* ਬਿਖੈ ਮੈਰ ਜਿਮ ਦਿਪੈ। ਜਨੈ ਖਰ ਗਨ^੮ ਮਹਿ ਬਲੀ
ਤੁਰੰਗ । ਜਥਾ ਮਿਗਨਿ ਮਹਿ ਕੇਹਰਿ ਅੰਗ ॥ ੧੦ ॥ ਤਿਮ ਨਾਨਾ ਭੇਖਨ ਕੇ
ਮਾਂਹਿ। ਮਮ ਸਿਖ ਕੇ ਸਗਲੇ ਪਰਖਾਹਿ^੯ । ਸੁਨਤਿ ਸਭਾ ਸਭਿ ਬਿਸਮੈ ਹੋਈ।
ਥਾਕ ਅਚਾਨਕ ਜਾਨਤਿ ਜੋਈ^{੧੦} ॥ ੧੧ ॥ ਪੁਨ ਬਨਜਾਰਾ ਬੁਝਨਿ ਕਰੈ।
‘ਤੇ ਤੇ ਕਹਹੁ ਕਾਜ ਕਿਮ ਸਰੈ ?’ । ਕਹਤਿ ਭਯੋ ‘ਲੇ ਬਿਖਭ ਘਨੇਰੇ ।
ਪਹੁੰਚੈ ਜਾਇ ਗੁਰੁ ਧਰ ਨੇਰੇ^{੧੧} ॥ ੧੨ ॥ ਮਹਾਂ ਧੂਰ ਬਾਧੂ ਤੇ ਭਈ। ਦਸਹੁ
ਦਿਸ਼ਾ ਨਹਿ ਜਾਨੀ ਗਈ । ਤਬਿ ਉਠਾਇ ਮੈਂ ਸਕਟ ਮਝਾਰੇ। ਧਰਿ ਕਰਿ
ਧਰ^{੧੨} ਨਿਜ ਬਿਖਭ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ੧੩ ॥ ਪਾਛੇ ਬੇਜਨਿ ਲਗੇ ਘਨੇਰੇ । ਨਹਿ
ਪਾਯੋ ਧਰ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਹੋਰੇ। ਮੈਂ ਲੇ ਜਾਇ ਭਲੇ ਸਸਕਾਰੇ। ਬੀਨ ਪੁਸ਼ਪ ਮੈਂ
ਭਲੇ ਸੰਭਾਰੇ ॥ ੧੪ ॥ ਤਾਂਬੁ ਗਾਗਰਾਂ ਦੁਇ ਮਹਿ ਪਾਏ । ਤਿਸੀ ਥਾਨ ਮਹਿ
ਰਾਖ ਗਢਾਏ । ਅਥਿ ਮਾਲਿਕ ਤੁਮ ਬਡ ਸਮਰੱਥਾ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨਿ ਸਭਿ
ਬਿਧਿ ਹੱਥ^{੧੩} ॥ ੧੫ ॥ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਤਿਸ ਪਰ ਤਬਿ ਹੋਏ । ‘ਜਨਮ ਮਰਨ
ਬੇਧਨ ਤੁਵ ਬੇਏ । ਫੁਲਹਿ ਫਲਹਿ ਜਗਤ ਮਹਿ ਭਾਰੀ । ਹੁਇ ਸੁਖ ਗੁਰ
ਕਾਇਆਂ ਸਸਕਾਰੀ ॥ ੧੬ ॥ ਪੁਸ਼ਪ ਰਹਨਿ ਦਿਹੁ ਤਿਸ ਹੀ ਥਾਨ । ਜਬਿ
ਹੋਵਹਿ ਮਮ ਪੰਥ ਮਹਾਨ। ਬਨਹਿ ਦੇਹੁਰਾ ਬਲ ਪਰਖੈ ਹੈ^{੧੪}। ਪੁਨ ਬਜਾਰ^{੧੫}

^੧ਸਿਦਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ । ^੨ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ । ^੩ਛੁਪ ਛੁਪ ਗਏ । ^੪ਬਦਲ ਵਾਂਗ (ਗੱਜ ਕੇ) । ^੫ਵੱਖਰਾ ।

^੬ਬਗਲਿਆਂ । ^੭ਬਹੁਤ ਖੇਤਿਆਂ । ^੮ਸੋ ਅਚਨਚੇਤ ਹੋਇਆ ਵਚਨ ਜਾਣਿਆ । ^੯ਧੜ ਦੇ ਪਾਸ ।

^{੧੦}ਧੜ । ^{੧੧}ਪਰਖਕੇ ਦੇਹੁਰਾ ਬਨਾਉਣਗੇ । ^{੧੨}ਫਿਰ (ਦੂਸਰਾ ਥਾਂ) ਬਜਾਰ (=ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ) ।

*ਪਾ:-ਗਿਰਯਨਿ ।

ਮਹਿ ਥਾਨ ਬਨੈਹੈ॥੧੭॥ਸਿਰ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਮੇਖ ਲਗਾਵੈ*।ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ
ਸਭਿ ਪੂਜ ਕਰਾਵੈ । ਸਮੇ ਆਇ ਜਬਿ ਦੇਖਹਿ ਸਾਰੇ। ਦਿਲੀ ਬਿਖੈ ਬਨਹਿ
ਗੁਰਦੁਾਰੇ' ॥ ੧੮ ॥ ਪੁਨਹਿ ਸਿੱਖ ਸਭਿ ਲਗੇ ਸੁਨਾਵਨਿ। 'ਅਬਿ ਹੀ ਭਾ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਗੁਰ ਪਾਵਨ।ਜਬਿ ਕੋ ਕਾਰਨ ਕੀਨੋ ਸਾਹੂ।ਤਬਿ ਕੋ ਭਯੋ ਹੋਲ ਉਰ
ਮਾਂਹੂ ॥੧੯॥ ਏਕ ਨਿਸਾ ਮਹਿ ਸੋਧੋ ਘਰ ਮੈਂ । ਬਹੁਰ ਨ ਬਰਜੋ ਬਿਸਾਲ
ਤਿਮਰ ਮੈਂ।ਵਹਿਰ ਬਾਗ ਮੈਂ ਮੰਦਰ ਕੋਇ। ਰਾਤਿ ਪਰੈ ਤਹਿ ਪਰਿਕੈ ਸੋਇ
॥੨੦॥ਏਕ ਥਾਨ ਨਿਸ ਦੁਤਿਯ ਨ ਸੋਵੈ।ਥਲ ਨਵੀਨ ਬਸਿਬੇ ਹਿਤ ਜੋਵੈ।
ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਉਦੈ* ਦੁਰਗ ਮਹਿ ਬਰੈ । ਰਾਜ ਸਾਜ ਕੋ ਕਾਰਜ ਕਰੈ ॥੨੧॥
ਪਰੈ ਜਾਮਨੀ ਨਿਕਾਸਿ ਸਿਧਾਰੈ।ਸੁਪਤੈ ਆਨ ਥਾਨ ਡਰ ਧਾਰੈ।ਜਾਨੀ ਪਰੈ
ਚਢੈ ਕਿਤ ਦੋਸ਼।ਤਜਾਰੀ ਧਾਰੈ।ਰਿਦੈ ਹਮੇਸ਼ਾ॥੨੨॥ਦਿਲਵਾਲੀ* ਸਿੱਖਨਿ
ਜਬਿ ਕਹਜੈ।ਤਬਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ*ਚਿਤ ਸੰਸੈ ਲਹਜੈ।ਬੂਝਨਿ ਲਗਜੈ*ਕਹਹੁ ਸਭਿ
ਬਾਤੀ।ਪਾਤਕ ਕਰਮਾ ਕਿਤਹੁ ਪ੍ਰਯਾਤੀ*? ॥੨੩॥ ਪੂਰਬ, ਦੱਖਨ,ਪਸ਼ਚਮ
ਓਰ।ਕਾਜ ਜੰਗ ਕੋ ਭਾ ਕਿਤ ਜੋਕਜਿਸ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਆਪ ਪ੍ਰਸਥਾਨੈ ।ਇਸ
ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਹਾਨੈ* ॥੨੪॥ਤਬਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਕਹੈ ਦਿਲ ਵਾਲੀ।
'ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਿਸਾਲ ਕੁਚਾਲੀ।ਸਾਹਜਹਾਂ ਜਾਨਤਿ ਸੁਭਨੀਤ।ਬਰਤਤਿ
ਰਹਜੈ ਆਪ ਜਿਮ ਨੀਤ* ॥੨੫॥ਸੋ ਗਹਿ ਲੀਨਿ ਕੈਦ ਕਰਿ ਰਾਖਾ । ਮਰਨ
ਸਮੈਂ ਇਸ ਕੋ ਸੰਗ ਭਾਖਾ । ਜੇਤਿਕ ਲੇਂ ਅਬਿ ਦਰਬ ਸਿਪਾਹੀ । ਇਸ ਤੇ
ਘਾਟ ਕਰਹੁ ਕਬਿ ਨਾਂਹੀ॥੨੬॥ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਕੋ ਨਹੀਂ ਬਿਗਾਰਹੁ।ਇਕਸਮ
ਦੋਨਹੁ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਹੁ । ਤਾਨੇ ਸਾਹਿ ਜੁ ਦੱਖਨ ਮਾਂਹੀ* । ਕਬਿ ਮੁਹਿੰਮ*

*ਵਡੀ ਅੰਧੇਰੀ ਰਾਤ ਵਿੱਚ । *ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਰਾਤ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੋਂ ਸਕਦਾ । *ਸੂਰਜ
ਚੜ੍ਹੇ । *ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ । *ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ । *ਪਾਪੀ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲਾ ਕਿੱਧਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
'ਨਾਸ਼ ਕਰਨਗੇ । *ਆਪ ਜਿਵੇਂ ਨਿੱਤ ਵਰਤਦਾ ਰਿਹਾ (ਨੀਤੀ ਨੂੰ) । *ਚੜ੍ਹਾਈ ।

*ਜਾਨੋ ਕੁਤਵਾਲੀ ਵਿਚੋਂ ਥਾਂ ਲੈਕੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਮਾਕਾ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਬਨਾਕੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਮਾਨੋਂ ਮੇਖ ਗੱਡਣਗੇ । *ਪਾ:-ਭਾਜ ਗ੍ਰਿਹ ਧਾਰਤਿ ।

*ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਕੁਛ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਰਜਾਸਤਾਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ
ਗੋਲਕੋਟ ਸੀ । ਇਸਦੇ ਅੰਤਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਾਮ ਇਹ ਸੀ । ਮੌਰੀਗਜੇਬ ਨੇ ਇਸ ਰਾਜ ਦਾ
ਦੀਵਾ ਮੋਟਕੇ ੧੬੮੭ ਈ: ਵਿਚ ਤਲੇਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਜੋ ੧੭੦੪ ਈ:

[ਥਾਂਗੇ ਦੁੱਖ ਦੇਖੇ ਅਛਰੇ ਪੜ੍ਹੇ ਦੇ ਹੋਣ।]

ਤਿਸ ਪਰ ਕਰਿ ਨਾਹੀਂ—॥ ੨੭ ॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕੁਛ ਔਰ^੧ ਬਤਾਈ ।
 ਕਿਸ ਹਿਤ ਲਿਖੋਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਧਾਈ^੨ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਪਦਰ ਝਾਕ ਖੁਨਸਾਯੋ^੩
 ਬੂਝੈ—ਕਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਿਖਿ ਪਾਯੋ ? ॥੨੮॥ ਜੋ ਬਰਜੀ^੪ ਤੈਸੇ ਸਭਿ ਕਰਿਹੈ ।
 —ਜਗ ਕੋ ਨਿਜ ਮਰਜੀ ਅਨੁਸਾਰਹੈ^੫—। ਸੁਨਿਤਬਿ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਸਮੁਝਾਈ*।
 —ਜੇ ਤੂੰ ਕਰਹਿ ਬਿਗਰ ਅਸ ਜਾਈ॥੨੯॥ ਨੌਕਰਾਨ ਜੇ ਧਨ ਦੇ ਬੋਰਾ । ਬੁਰ
 ਜੈ ਹੈਂ ਜਿਨ ਲਾਭ ਨ ਔਰਾ । ਤਿਨ ਕੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਇਲਮ ਬਿਨ ਰਹੈ । ਖੈਬੇ ਹੋਤੁ
 ਜੀਵਕਾ ਚਹੈ ॥ ੩੦ ॥ ਲਘੁ ਬਯ^੬ ਕਾਜ ਕਰਨਿ ਲਗਿ ਪਰੈ । ਬਿਨ ਧਨ
 ਇਲਮ ਕਹਹੁ ਕਿਮ ਧਰੈ। ਮੂਰਖ ਰਹੈ ਦੋਸ਼ ਇਹ ਭਾਰੀ। ਯਾਂਤੋ ਘਾਟ ਕਰਨਿ
 ਨਹਿ ਧਾਰੇ ॥੩੧॥ ਹਮ ਅਬਿ ਅਪਨੇ ਰਾਜ ਮਝਾਰੀ। ਦੋਂ ਹਿੰਦੂਨ ਕੋ ਧਰਮ
 ਬਿਗਾਰੀ। ਸਮੈਂ ਪਾਇ ਹੁਇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜੇ। ਕਰਹਿ ਸੁ ਤੁਰਕਨਿ ਸੰਗ ਕੁਕਾਜੇ
 ॥੩੨॥ ਤਾਨੇ ਸ਼ਾਹਿ ਬਨਜੋ ਜੇ ਰਹੈ^੭। ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹ ਹਮਹਿ ਸਭਿ ਕਹੈ। ਇਕ
 ਗੁਨ ਇਹ, ਦੂਸਰ ਸੁਨਿ ਕਾਨ। ਜੋ ਦੱਖਣ ਕੋ ਦੋਸ਼ ਮਹਾਨ॥੩੩॥ ਤਿਤ ਹੀ
 ਰੋਕ ਰਖਹਿ ਦਲ ਸਾਰੇ^੮। ਹਮ ਸੈਂ ਪਰਹਿ ਨ ਜੰਗ ਅਖਾਰੇ—। ਇੱਤਯਾਦਿਕ
 ਜੇ ਨੀਤਿ ਬਤਾਈ । ਕਹੇ ਦੋਸ਼ ਗੁਨ ਤਿਨ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੩੪ ॥ ਤਉ ਨ
 ਮੂਰਖ ਨੇ ਮਨ ਮਾਨੇ । ਪਦਰ ਕਹੈ ਉਲਟੇ ਸਭਿ ਠਾਨੇ । ਹੁਤੇ ਰਜਤਪਣ
 ਸੈ ਦਰਮਾਹਾਂ^੯। ਤਬਿ ਤੇ ਸਾਠ ਦੋਨਿ ਲਗ ਤਾਹਾਂ ॥ ੩੫ ॥ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ
 ਬਹੁ ਨਰਨਿ ਬਿਗਾਰਾ । ਮਹਾਂ ਮੂੜ ਨੇ ਕੁਛ ਨ ਬਿਚਾਰਾ । ਸਤਿਗੁਰ ਕਾਰਨ
 ਤੇ ਪਸ਼ਚਾਤੀ^{੧੦}। ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਨਹਿ ਸੁਪਤ੍ਰੇ ਕਿਸ ਰਾਤੀ ॥ ੩੬ ॥ ਏਕ ਪੀਰ
 ਇਕ ਦਿਨ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਉਤਰਜੋ ਵਹਿਰ ਤਾਂਹਿ ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ । ਮਿਲਨੇ

^੧ਕੁਛ ਹੋਰ (ਸਿੱਖਿਆ) । ^੨ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਾਂ, ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਧਦਾ ਹੈ । ^੩ਪਿਤਾ ਦੀ ਗਲ ਸੁਣਕੇ
 ਖੁਣਸਿਆ । ^੪ਜਿਸ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਹੈ । ^੫ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਾਂਗਾ । ^੬ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੋਂ । ^੭ਤਾਨੇ
 ਸ਼ਾਹ ਜੇ (ਰਾਜਾ) ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ । ^੮(ਤਾਨੇ ਸ਼ਾਹ) ਰੋਕ ਰੱਖੇਗਾ (ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਦਲ ਨੂੰ)।
 ..... ^੯ਮਾਹਵਾਰ ਤਨਖਾਹ ਸੀ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) । ^{੧੦}(ਸਾਕੇ ਰੂਪ) ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ।

*ਪਾ:—ਸਮੁਦਾਈ ।   †ਪਾ:—ਕਰਜੇ ਖੁਦਾਇ ਤਿਸੀ ਬਿਧਿ ਰਹੇ ।

—ਭਾਈ ਪਿਤਾ ਪੰਨੇ ਦੀ ਥਾਂ ਦੂਰ,

ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਿਆ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਮ ਅਬੂ ਹੁਸੈਨ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਇਹ
 ਰਾਜ, ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੁਲਹ ਤੋੜਕੇ ਤੇ ਵਿਸਾਹ ਘਾਤ ਕਰਕੇ, ਲਿਆ ਸੀ; ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ
 ਬਦਨਾਮੀ ਬੜੀ ਹੋਈ । ਅਬੂ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ ਗੋਲਕੰਡੇ ਦੀ ਰੱਖਤਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੋਂ ਬੜੀ
 ਬੀਰਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਤਾਨੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਯਾਦ ਉਸ ਦੇ ਚੰਗੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਜਾ
 ਵਿਚ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਾਯਮ ਰਹੀ ਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਜੀਉਂਦੀ ਹੈ ।

ਹੈਤੁ ਨੁਰੰਗਾ ਗਯੈ। ਇਕ ਰਕੇਬ ਮੁਹਰਨਿ ਭਰਿ ਲਯੈ॥੩੭॥ ਦੁਤੀਏ ਬਿਖੇ
ਜਵਾਹਰ ਪਾਇ । ਪੀਰ ਅਗਾਰੀ ਧਰੇ ਬਠਾਇ । ਕਰਿ ਸਲਾਮ ਬੈਠਯੋ
ਤਿਸ ਪਾਸ । ਕਰਯੋ ਬਤਾਵਨਿ ਅਪਨੋ ਤ੍ਰਾਸ ॥ ੩੮ ॥—ਨਿਸ ਮਹਿ ਅੰਤਰ
ਜਾਇ ਨ ਸੋਯੋ । ਤੁਮ ਬਿਨ ਅਪਰ ਨ ਪਾਸ ਬੁਗੋਯੋ । ਇਸ ਕੋ ਹੁਇ
ਉਪਚਾਰੋ ਕਿ ਨਾਂਹਿ ? ਜਿਸ ਤੇ ਬਸਨ^੧ ਬਠਹਿ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹਿ॥੩੯॥ ਤੁਮ
ਤੇ ਸਜਾਨੋ ਅਪਰ ਨ ਫੋਇ । ਜਥਾ ਜੋਗ ਭਾਖਹੁ ਜਿਮ ਹੋਇ—। ਸੁਨਤਿ
ਪੀਰ ਨੋ ਭਲੇ ਬਿਚਾਰਾ । ਨੇਤ੍ਰ ਮੂੰਦਿ ਕੌਤਕ ਪਿਖਿ ਸਾਰਾ॥੪੦॥ ਮਤੀ ਦਾਸ
ਜਿਨ ਬਿਘਨ ਪਸਾਰਾ । ਪੁਨ ਨਿਜ ਅਜਮਤਿ ਓਜ ਨਿਹਾਰਾ । ਸੰਗ ਨੁਰੰਗੀ
ਸਕਲ ਬਤਾਈ—ਇਸ ਕੋ ਅਬਿ ਕਿਛੁ ਹੈ ਨ ਉਪਾਈ ॥ ੪੧ ॥ ਤੋਹਿ ਭਲੇ
ਹਿਤ ਰਹਯੋ ਬਿਚਾਰ^੨ । ਹੋਤਿ ਨ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਚਾਰ । ਬਡ ਅਪਰਾਧ
ਕਮਾਵਨ ਕੀਨਿ । ਜਿਸ ਤੇ ਪੁਰੀ ਬਸਨ ਤੇ ਹੀਨ^੩ ॥ ੪੨ ॥ ਇਹ ਠਾਂ
ਰਹੇ ਨ ਤੁਵ ਰਹਿ ਆਵੇ । ਸੁਪਤੋਂ ਵਹਿਰ ਸਰਬ ਲਖਿ ਪਾਵੇ । ਪੁਰਿ
ਮਹਿ ਨਿਸਾ ਬਸਨ ਹੁਇ ਨਾਂਹੀ । ਹਜੋਂ ਕਰਹਿ ਸਭਿ ਆਪਸ ਮਾਂਹੀ ॥
੪੩॥ ਯਾਂ ਤੇ ਕਰਿ ਮੁਹਿੰਮ ਕਿਤ ਓਰ । ਲੇ ਗਮਨਹੁ ਲਸਕਰ ਕੋ ਚੋਰ ॥
ਸੰਮਤ ਕਿਤਿਕ ਬੀਤ ਤਹਿ ਜੈਹੈਬਾਤ ਪੁਰਾਤਨ^੪ ਤਬਿ ਪਰਿ ਜੈਹੈ—॥੪੪॥
ਸੁਨਤਿ ਪੀਰ ਤੇ ਭਯੋ ਨਿਰਾਸ ।—ਮਿਟਿ ਗਈ ਪੁਰੀ ਬਾਸ ਕੀ ਆਸ । ਹਤੋਂ
ਜਾਇ ਅਬਿ ਤਾਨੇ ਸ਼ਾਹ । ਤਿਤ ਹੀ ਬਯਾਂ ਕੋ ਕਰੋਂ ਨਿਬਾਹਿ—॥੪੫॥ ਇਮ
ਨਿਸਚੈ ਕਰਿ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਤਜਾਰੀ। ਕਰੀ ਹਕਾਰਨਿ ਸੈਨਾ ਸਾਰੀ। ਰੋਪ ਰਹਿ-
ਕਲੇ ਆਦਿ ਘਨੇਰੇ । ਲੇ ਕਰਿ ਚਵਿ ਚਾਲਜੋ ਤਿਸ ਬੇਰੇ॥੪੬॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਬਮ ਰੁਤੇ ‘ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੀਨ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਸਪਤਮੇ ਅੰਸੁ ॥੭॥

੮. [ਤਲੇਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਵੇਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ] ।

ਏਹਗ॥ ਸੁਨਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ^੫ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੁਤਿ^੬ ਇਲਿ ਵਾਲਿਨ ਕੀ ਗਾਥ । ਮੁਢ
ਨੁਰੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੋ ਪੁਨ ਬੁਝਯੋ ਤਿਨ ਸਾਥ ॥ ੧ ॥ ਬੋਪਈ ॥ ‘ਤਾਨੇ ਸ਼ਾਹੁ
ਸੁ ਦੱਖਣ ਕੋਰਾ ॥ ਕਜੋਂ ਕਰਿ ਭਯੋ ਤਾਂਹਿ ਸੰਗ ਬੈਰਾ ? ਕਿਸ ਕਾਰਨ
ਤੇ ਕੀਨਿ ਚਵਾਈ ? ਤਿਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪੁਨ ਦੇਹੁ ਸੁਨਾਈ’ ॥੨॥ ਬੰਦਿ ਹਾਥ
ਬੋਲੇ ਦਿਲ ਵਾਲਾ। ‘ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ! ਤੁਰਕੇਸ਼ ਕੁਚਾਲੀ । ਮਹਾਂ ਬਿਕੀਮਤ
‘ਤੇਥੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿਆ । ‘ਦਿਲਾਜ । ‘ਵੱਸਣਾ । ‘ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ।
‘ਜਿਸ ਕਰਕੇ (ਤੂੰ) ਦਿੱਲੀ ਰਹਿਣੋਂ ਰਹਿ ਚੁਕਾ ਹੈਂ । ‘ਨਿੰਦਾ । ‘ਪੁਰਾਣੀ । ‘ਆਯੂ । ‘ਭਾਵ
ਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ । ‘ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ਸਣੇ ।

ਆਨਿ ਮਿਲੇ ਮੁਖ ਕੇਤਿਕ ਦੂਰ ਲਖਯੋ ਤਿਨਕੋ ਮਨ ਮੈਂ ਡਰਪਾਯੋ। ਮਾਰਗ
ਮੈਂ ਸਕਟੇ ਗਮਨੈਂ ਪਿਖਿ^੧ ਵੈਕ ਮੈਂ ਸੀਸ ਗੁਰੂ ਕੋ ਟਿਕਾਯੋ । ਸੇ ਅਸਵਾਰ
ਵਡੇ ਤਰਜੈ^੨ ਅਵਿਲੋਕਤਿ ਖੋਜਤਿ ਜੋ ਨਰ ਪਾਯੋ^੩। ਮੋਕਹੁ ਆਨਿ ਕਹਜੈ
-ਬਿਰ ਹੋਵਹੁ-ਦੇਖਤਿ ਭੇ ਪਟ ਕੋ ਛੁਟਕਾਯੋ^੪ ॥ ੨੪ ॥ ਫੇਰ ਲਗੇ ਸਕਟੇ
ਅਵਿਲੋਕਨਿ ਰੋਕਿ ਖਰੇ ਕਰਿ ਖੋਜਨਿ ਲਾਗੇ । ਪਾਛਲ ਕੋ ਜਬਿ ਦੇਖਤਿ
ਭੇ ਤਬਿ ਸੀਸ ਗਯੋ ਜੁ ਹੁਤੋ ਸਭਿ ਆਗੋਨਾਹਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਾ ਜਬਿਹੂੰ ਤਬਿ
ਆਗਲੇ ਹੋਰਨਿ ਕੋ ਅਨੁਗਾਗੇ । ਪਾਛਲਿ ਮੈਂ ਪੁਨ ਆਇ ਗਯੋ ਸਿਰ, ਹਾਰ
ਪਰੇ ਸਠ ਸੇ ਇਮ ਠਾਗੋ^੫ ॥ ੨੫ ॥ ਏਹਗਾਗਰ ਸਿਰ ਇਕ ਮੋ ਕਹੁ ਦਿਖਤਿ
ਅਪਰ ਨ ਦੇਖਤਿ ਕੋਇ । ਖੋਜ ਹਟੇ ਨਰ ਪੰਥ ਕੋ ਗਮਨੇ ਪੁਰਿ ਨਿਜ
ਸੋਇ ॥ ੨੬ ॥ ਗਏ ਦਿਖਨਿ ਤੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਤਬਿ ਮੈਂ ਸੀਸ ਸੰਭਾਰਿ। ਬਸਤ੍ਰਨਿ
ਬਿਥੈ ਲਪੇਟਿ ਕੇ ਲੀਨਹੁ ਨਿਜ ਸਿਰ ਧਾਰਿ ॥ ੨੭ ॥ ਸੁਮਤਿ ਭਯੋ ਨਹਿ ਮਗ
ਬਿਥੈ ਨਿਸ ਮਹਿ ਨਹਿ ਡਰ ਪਾਇਹੁਇ ਨਿਸ਼ੈਕ ਇਕ ਮਨ ਚਲਯੋ ਹੁਤੋ
ਹੁਕਮ ਜਿਸ ਭਾਇ ॥ ੨੮ ॥ ਮੁਹਿ ਸਮਝਾਯੋ ਜਿਮ ਗੁਰੂ ਬਿਨ ਸ਼ੰਕਾ ਤਿਮ
ਕੀਨਿ । ਭਏ ਸਹਾਇਕ ਆਪਹੀ, ਇਕ ਜਸ ਮੋ ਕਹੁ ਦੀਨਿ ॥ ੨੯ ॥
ਪਹੁਚਾਯੋ ਤਹਿ ਤੇ ਨਿਕਸਿ^੬, ਰਾਖੇ ਖਰੇ ਅਨੇਕ। ਤਿਲਕ ਜਨੇਊ ਹਿੰਦੁ ਕੀ
ਰਾਖੀ ਸਤਿਗੁਰ ਟੋਕ ॥ ੩੦ ॥ ਖਲਹਲ^੭ ਦਿੱਲੀ ਮੈਂ ਪਰਜੈ, ਮੋਕਹੁ ਸੁਧ
ਕੁਛ ਨਾਹਿ । ਬੁਝਹੁ ਨੀਕੋ ਕਰਿ ਤਿਸੈ ਤਹਿ ਤੇ ਆਇ ਜੁ ਪ੍ਰਾਹਿ^੮ ॥ ੩੧ ॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ 'ਸੀਸ ਸਸਕਾਰਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ
ਤ੍ਰਿਤੀਓ ਅੰਸੁ । ੩ ॥

੪. [ਜੱਗਤ ਕੀਤਾ] ।

ਏਹਗਾਗਰ ਸਕਲ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਿ ਪਿਤਾ ਕੀ ਬਿੱਧਨਿ^੯ ਜਥਾ ਬਤਾਇ। ਜਹਿ ਕਹਿ
ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਆਇਗੇ ਸਿਖ ਮਸੇਦ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧ ॥ ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਤੋਹਣ
ਮਿਲੇ ਭੱਲੇ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਆਇ । ਬੈਠਿ ਬੈਠਿ ਗੁਰ ਕੋ ਨਿਕਟ ਰਹੇ ਸਿਵਰ
ਨਿਜ ਪਾਇ ॥ ੨ ॥ ਪਾਘੜੀ ਛੰਦੁ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕੀ ਮਾਤ ਬਿਲਾਪ ਕੀਨਿ। ਆਂਸੁਨਿ
ਭਾਰਿ ਚਿਤ ਹੋਤਿ ਖੀਨਿ^{੧੦} । ਤਿਮ ਗੁਜਰੀ ਅਤਿ ਸ਼ੋਕਹਿ ਉਪਾਇ ਨਿਤ
ਬਹਜੈ ਦ੍ਰਿਗਨਿ ਤੇ ਨੀਰ ਜਾਇ ॥ ੩ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਚਾਰਿਭੋਜੇ ਮਸੇਦਾ^{੧੧} ਦਿਹੁ

^੧ਗੱਭੇ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖਕੇ । ^੨ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ । ^੩ਜੇ ਆਦਮੀ ਪਾਂਝਦੇ ਸਨ ਦੇਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਤਲਾਸ਼ੀ
ਲੈਂਦੇ ਸਨ । ^੪ਕਪੜੇ ਖੁਲ੍ਹਾਵਕੇ । ^੫ਮੁੱਠੇ ਗਏ । ^੬ਭਾਵ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਕੱਢ ਕੇ (ਦਿੱਬੋਂ ਤਕ)
ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ (ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) । ^੭ਖਲਬਲੀ । ^੮(ਉਹ) ਕਹੇਗਾ । ^੯ਵਡਿਆਂ ਨੇ । ^{੧੦}ਦੁਖੀ ।

ਮਾਤ ਜਾਇ ਪੀਰਜ ਬਿਲੰਦਾਗੁਰ ਸਦਨ ਸ਼ੋਕ ਹੋਵੰਤਿ ਨਾਂਹਿ। ਇਕ ਰਸ
ਅਨੰਦ ਮਹਿ ਸਥਿਤਿ ਪਾਹਿ॥੪॥ਸੁਨਿ ਗਏ ਮਹਿਲ ਦੇਖੀ ਸੁ ਜਾਇਕਰਿ
ਨਮਸਕਾਰ ਬੈਠੇ ਸੁ ਥਾਇ।ਕਰ ਜੋਰਿ ਕਹਯੋ ‘ਮਾਤਾ! ਸੁਣੇਹੁ। ਤੁਮ ਉਚਿਤ
ਨਾਂਹਿ ਏਤਿਕ ਸਨੇਹੁ’ ॥੫॥ ਗੁਰ ਤਜਯੋ ਦੇਹਿ ਹੈ ਕੈ ਸੁਛੰਦ। ਜਗ ਧਰਮ
ਰਖਯੋ ਹਿੰਦੁਨਿ ਬਿਲੰਦ। ਤੁਰਕੋਸ਼ ਸੀਸ ਦੋਸ਼ਹਿ ਚਢਾਇਤਨ ਅੰਤ ਸਮਾ
ਪਹੁੰਚਯੋ ਸੁ ਆਇ॥੬॥ਅਬਿ ਤਿਨ ਸਥਾਨ ਸੁਤਕੈ ਬਿਲੰਕਮਨ ਬਿਤੀਸ਼ੋਕ
ਤੇਰਾਖਿ ਰੋਕਿ।ਬਿਤ ਹੁਤੋ ਨਿਕਟ ਭ੍ਰਾਤਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲਸੁਨਿ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਹਿ
ਤਾਤਕਾਲ॥੭॥‘ਹੇਭਗਨਿ!ਲੇਹੁ ਚਿਤ ਮਹਿ ਬਿਚਾਰਾਨਹਿ ਮਿਟਹਿ ਕਬਹੂੰ
ਜੋ ਹੋਨਹਾਰ। ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਲੋਕ ਲਿਖਿਕੈ ਪਠਾਇ’। ਤਿਹ ਅਰਥ ਰਿਦੈ
ਕਜੈ ਨਹਿ ਬਸਾਇ॥੮॥ਤਿਨ ਪੁੱਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਬਨਿ ਹੈ ਬਿਲੰਦਾਜਿਨਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਦੀਖਤਿ ਸੁਛੰਦ। ਤਿਹ ਪਿਖਹੁ ਆਪ ਕੀਜਹਿ ਅਨੰਦ। ਪ੍ਰਿਯ ਸਭਿਨਿ
ਚਕੋਰਨਿ ਮਨਹੁ ਚੰਦ ॥ ੯ ॥ ਕਹਿ ਬਾਰ ਬਾਰ ਤੁਮ ਪਹਿ ਪਠਾਇ। ਹਿਤ
ਧਰਹੁ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਹੁ ਜਾਇ’। ਸੁਨਿ ਦੁਹੁਨਿ ਮਾਤ ਚਿਤ ਸੁਭ ਬਿਚਾਰਿ।
ਤਜਿ ਸ਼ੋਕ ਦੀਨਿ ਸੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਿ॥੧੦॥‘ਜਿਮ ਪਾਗ ਬਾਂਧਿਬੇ ਰੀਤਿਹੋਇ।
ਚਹਿਯੈਤਿ ਵਸਤੁ ਅਨਵਾਇ ਸੋਇ। ਇਹ ਠਾਂਇ ਲਭੈ ਤਬਿ ਮੋਲ ਲੇਹੁ।
ਨਤੁ ਅਪਰ ਨਗਰ ਧਨ ਭੋਜਿ ਦੇਹੁ’ ॥ ੧੧ ॥ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਮਸੰਦ ਪਠਿ
ਦਰਬ ਦੀਨਿ। ਗਨ ਪਾਗ ਬਸਤੁ ਅਨਵਾਇ ਲੀਨਿ। ਬਹੁ ਮੋਲ ਪਸ਼ਮ
ਅੰਬਰ ਮੰਗਾਇ। ਪੁਨ ਚੀਰ ਰੇਸ਼ਮੀ ਲੇ ਧਰਾਇ’ ॥੧੨॥ਗਨ ਗ੍ਰਾਮ ਦਰਬ
ਦੇ ਪ੍ਰਿਤ ਬਿਸ਼ਾਲ। ਸਰਕਰਾ ਸੇਤਾ ਕਰਿ ਸੰਚਿ ਜਾਲ। ਇੰਤਜਾਇ ਵਸਤੁ
ਸਭਿ ਤਜਾਰ ਕੀਨਿ। ਜਿਤਨੀ ਸੁ ਚਾਹਿ ਸੋ ਅਧਿਕ ਲੀਨਿ ॥ ੧੩ ॥
ਕਹਿਯੈਤਿ ਬਾਤ ਸੁਨਿਯੈਤਿ ਦੇਸ਼’। ਚਹਿਯੈਤ ਚਿਤ ਆਵਤਿ ਅਸੇਸ਼’।
ਸੇਵਕ ਮਸੰਦ ਹੈਹੈ ਸੁ ਤਜਾਰ। ਬਹੁ ਮੋਲ ਲੇਤਿ ਦਸਤਾਰ ਚਾਰੁ॥ ੧੪ ॥
ਸੰਗਤਿ ਬਟੋਰਿ ਮਹਿਮਾ ਸੁਨਾਹਿ। ‘ਗੁਰ ਬਯ ਨਵੀਨ ਅਭਿਖੇਕ’ ਤਾਂਹਿ।
ਬਹੁ ਮੋਲ ਹੋਇ ਹੈ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ। ਮਿਲਿ ਚਲਹੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਉਤਸਵ ਬਿਲੰਦ’
॥ ੧੫॥ ਚਹੁ ਦਿਸ਼ਨਿ ਸਿੱਖ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਤੁਰੰਤ। ਨਹਿ ਕਰਤਿ ਬਿਲਮ

‘ਭਾਵ ਦਿਲ ਤੋੜਵਾਂ ਮੇਹ।’ਜੋ ਭੋਜੇ ਹਨ।’ਲਿਆ ਰਖੇ’ਖੰਡ ਚਿੱਟੀ। ‘(ਦਸਤਾਰ ਬੰਦੀ ਦੀ ਗਲ)
ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਖੀ ਗਈ ਤੇ ਸੁਣੀ ਗਈ।’ਸਾਰੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਚਾਹ ਚਾਹਕੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।’ਤਿਲਕ।

ਆਵਨਿ ਕਰੀਤਿ । ਮਗ ਮਹਿ ਬਹੀਰ ਸੰਗਤਿ ਬਿਸਾਲਾ । ਮਿਲਿ ਬੰਦ ਬੰਦ
ਪਹੁੰਚਹਿ ਉਤਾਲ ॥ ੧੬ ॥ ਬਹੁ ਭੀਰ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਮਿਲਤਿ ਜਾਤਿ । ਸਿਖ
ਮਿਲਹਿ ਪਰਸਪਰ ਕਰਹਿ ਬਾਤ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਗੁਨਨਿ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਅਨੰਦ
ਤਨ ਬਧ ਨਵੀਨ ਮੁਖ ਮਨਹੁੰ ਚੰਦ ॥ ੧੭ ॥ ਸਭਿ ਕਰਤਿ*ਨਮੋ ਵਰਸੰਤਿ
ਰੂਪ । ਮਤਿ ਚਤੁਰ ਚਪਲ ਸੰਦਰ ਅਨੂਪਾ*ਗੁਰ ਧੰਨ ਧੰਨ* ਮੁਖ ਭਨਤਿ
ਬੰਨ । ਚੰਚਲ ਸਲਾਜ ਬਿਸਤਿਰਤਿ ਨੰਨ* ॥ ੧੮ ॥ ਤਬਿ ਸਭਿ ਮਸੰਦ ਸੋ
ਕਹਤਿ ਮਾਤਾ*ਕੀਜਹਿਸੁ ਜੋਗਸ ਲਹਿ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤਿ।ਗਨ ਸਾਧ ਸੰਤਜਿਤ
ਕਿਤ ਹਕਾਰਿ । ਸਨਮਾਨ ਸਹਿਤ ਦੀਜਹਿ ਅਹਾਰ* ॥ ੧੯ ॥ ਗੁਰ ਕਾਰ-
ਦਾਰ ਸੁਨਿ ਹੁਕਮ ਏਮੈ । ਧਰਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਕਰਤਿ ਭੇ ਕਾਰ ਤੇਮ । ਪਕਵਾਨ
ਕਰਨ ਹਾਰੇ ਹਕਾਰਿ।ਸਭਿ ਜਥਾ ਜੋਗ ਪਰਬਿਰਤਿ ਕਾਰ*॥੨੦॥ਮਿਸ਼ਟਾਨ
ਆਨਿ ਘ੍ਰਿਤ ਅਧਿਕ ਦੀਨਿ । ਗੋਪੁਮ ਚੂਨ* ਮੈਦਾ ਸੁ ਲੀਨਿ । ਬਹੁ ਪੂਪ
ਪੂਰਿਕਾ* ਤਬਿ ਪਕਾਇ । ਸੁਭ ਥਾਨ ਬਿਖੇ ਅੰਬਾਰ ਲਾਇ ॥ ੨੧ ॥ ਬਹੁ
ਦੀਹ ਕਰਾਹੇ ਦਿਧ ਚੜਾਇਕਰਿ ਤਜਾਰ ਤਿਹਾਵਲ ਧਰਤਿ ਜਾਇ । ਬਹੁ
ਬਰੋ ਕਚੌਰੀ ਤਜਾਰ ਕੀਨਿ । ਗਨ ਲਗੇ ਠਾਨਿ ਤੂਰਨ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥੨੨॥ ਭਾ
ਪਾਕ ਸਿੱਧ ਬਿਧਿ ਬਿਬਿਧਿ ਕੋਰ । ਗਨ ਪੂਪ ਪੂਰਿਕਾ ਲਗਤਿ ਵੇਰ । ਜਹਿ
ਜਹਿ ਮਹੰਤ ਸੁਭ ਬੇਖ ਸੰਤ।ਤਹਿ ਤਹਿ ਹਕਾਰਿ ਲਜਾਵਤਿ ਕਰੀਤਿ॥੨੩॥
ਆਵਤਿ ਸਮੁਹ ਜਿਤ ਕਿਤ ਜਮਾਤ*।ਬਹੁ ਬਿੱਪੁ ਆਇ ਅਰੁ ਅਪਰ ਜਾਤਿ।
ਸਭਿ ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਨਮਾਨ ਸਾਥ । ਚੰਦਿ ਉਚ ਮਹਲ ਪਰ ਪਿਖਤਿ
ਨਾਥ* ॥ ੨੪ ॥ ਸਗਰੇ ਮਸੰਦ ਪੰਗਤਿ ਬਨਾਇ । ਜਸ ਉਚਿਤ* ਪਿਖਹਿ
ਤਸ ਥਲ ਬਿਠਾਇ । ਬਹੁ ਭਈ ਭੀਰ ਦੇ ਧਰ ਬੰਦ।ਕਹਿ ਕਹਿ ਟਿਕਾਇ
ਪੰਕਤਿ ਬਿਲੰਦ ॥ ੨੫ ॥ ਗਨ ਲਗੇ ਪਰੋਸਨ ਕੋ ਅਹਾਰ । ਤ੍ਰਿਪਤਹਿ ਸੁ
ਜਿਤਿਕ ਇਕ ਬਾਰ ਡਾਰਿ । ਤੂਰਨ ਕਦੰਤਿ ਸਭਿ ਅੱਗੁ ਦੀਨਿ*।ਪੁਨ ਲਗੇ
ਅਚਨ ਸਭਿ ਸਾਦ ਲੀਨਿ ॥ ੨੬ ॥ ਬਹੁ ਕਰਤਿ ਸਗਹਨ ਬਾਰ ਬਾਰ ।
ਮੁਖ ਕਹਤਿ*ਕੌਰੋ ਨ ਹੁਇ ਅਸ ਅਹਾਰ।ਗੁਰਦੇਵ ਹੇਤੁ ਗੁਰ ਨੰਦ ਕੀਨਿ।
*ਚੌੜੇ ਨੇਤੁ । *ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ । *ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ ਕੰਮ ਤੇ । *ਕਣਕ ਦਾ ਆਟਾ । *ਪੂੜੀਆਂ ਤੇ
ਪੂੜੇ । *ਟੋਲੀਆਂ । *ਬ੍ਰਹਮਣ ਤੇ ਹੋਰ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੁਨਾਸਬ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ
(ਬਿਠਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਚੇ ਮਹਿਲ ਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ । (ਅ) ਉੱਚੇ
ਮਹਿਲ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨਾਥ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਨੂੰ ਸਾਰੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਲਾਇਕ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਹੇ
ਹਨ । *ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਯੋਗ । *ਸਭ ਦੇ ਅੱਗੇ ਧਰ ਦਿੱਤਾ । *ਪਾ:-ਕਰਿ ਕਰਿ ।

ਜੋ ਆਪ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਬੀਨ' ॥ ੨੭ ॥ ਕਿਨ ਪੰਚਾਮਿਤ ਬਰਤਾਇ
 ਦੀਨਿ । ਕਿਨ ਪੂਪ, ਪੂਰਿਕਾ ਦੀਨਿ ਕੀਨਿ' । ਦਧਿ ਬਰੇ ਸਜੀਰਕ' ਦੇਤਿ
 ਧਾਇ । ਬਿਨ ਜਾਰੇ ਦੇਖਤਿ ਅਧਿਕ ਪਾਇ' ॥ ੨੮ ॥ ਹੁਇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਖਾਇ
 ਸ੍ਵਾਦਿਤ ਬਿਸਾਲ । ਕਹਿ' ਲੋਹੁ ਲੋਹੁ' ਫਿਰਤੋ ਉਤਾਲ। ਬਹੁ ਮਧੁਰ ਤੁਰਸ਼'
 ਅਰ ਤਿਕਤ' ਜੋਇਸਭਿ ਸਨੈ ਸਨੈ ਅਚਵੰਤਿ ਸੋਇ ॥ ੨੯ ॥ ਇਕ ਬਿਮਲ
 ਬਾਰਿ ਦੇ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ' । ਚਿਤ ਮੁਦਤਿ ਤ੍ਰਿਪਤ ਸ੍ਵਾਦਤਿ ਅਹਾਰ । ਪੁਨ
 ਪਾਨਿ ਪਾਨਕਰਿ' ਪਾਨ ਧੋਇ' 'ਗੁਰ ਪੰਨ ਪੰਨ' ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੋਇ ॥ ੩੦ ॥
 ਤਬਿ ਮਾਤ ਸਹਿਤ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਜਾਨ। ਬਹੁ ਦਰਬ ਮਸਿਦਨ ਦੀਨਿ ਪਾਨ' ।
 'ਦਿਹੁ ਸਭਿਨਿ ਜਾਇ ਨਹਿ ਰੋਰ ਹੋਇ । ਬਿਧਿ ਸਾਥ ਲੋਹੁ ਨਹਿ ਫੁਛ
 ਕੋਇ' ॥ ੩੧ ॥ ਲੋ ਗਨ ਮਸਿਦ ਸਭਿਹੁਨਿ ਦੀਨਿ । ਦਿਜ ਸੰਤ ਮਹੰਤਨਿ
 ਅਧਿਕ ਚੀਨਿ । ਹਰਖੇ ਸੰਬੁਹ ਬਹੁ ਕਰਿ ਸਰਾਹਿ' 'ਜਸ ਲਿਖੈ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰ
 ਜੋਗਸ ਮਾਂਹਿ ॥ ੩੨ ॥ ਗੁਰ ਸਕਲ ਕਲਾ ਪੂਰਨ ਬਿਲੰਦ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
 ਗੁਬੰਦ ਕੇ ਹੁਇ ਮਨੰਦ। ਉਤਸਾਹ ਬੁਧਿ ਤੈਸੇ ਸੁਭਾਇ। ਉਰਅਤਿ ਉਦਾਰ
 ਜਾਨੈ ਸੁਜਾਇ ॥ ੩੩ ॥ ਜਨ ਬਿੰਦ ਬਿਲੰਦੈ ਕਰਿ ਨਿਹਾਲ । ਬਖਸ਼ਹਿ
 ਅਨੰਦ ਹੈ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ' । ਸੁਨਿ ਦੁਤੀ ਕਹੈ' 'ਅਚਰਜ ਸੁਨਾਇ । 'ਇਨ
 ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮਾ ਕੈਸਿ ਆਹਿ ॥ ੩੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਅਰ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ।
 ਨਿਜ ਦਾਸ ਅਨੋਕਨਿ ਕਰਿ ਖਲਾਸ' । ਅਸ ਬੀਸ ਬਿਖੈ ਜਿਨ ਜਨਮ
 ਆਹਿ । ਬਡਭਾਗ ਜਿਨਹੁ ਸੇ ਰਹਹਿ ਪਾਹਿ' ॥ ੩੫ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿ ਕੀਰਤੀ
 ਕਹਤਿ ਸਰਬ । ਭੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਦੱਛਨਾ ਦੀਨਿ ਦਰਬ । ਬਹੁ ਦੇਤਿ ਆਸ਼ਿਖਾ
 ਅਨੰਦ ਪਾਇ । 'ਗੁਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਆਰਬਲ ਬਡ ਬਧਾਇ' ॥ ੩੬ ॥ ਜਬਿ
 ਲਗੈ' ਜਗਤ ਮਹਿ ਜਮਨ ਗੰਗਾਤਬਿ ਲਗੈ ਜਿਵਹੁ ਹੁਇ ਹਰਖ ਸੰਗ' ।
 ਇਮ ਭਯੋ ਜੰਗ' ਨਰ ਭੀਰ ਬੰਦ । ਪਰਿ ਅਨੰਦ ਬਿਖੈ ਹੈ ਅਤਿ ਅਨੰਦ ॥
 ੩੭ ॥ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਤ੍ਰਿਪਤੋ ਬਿਲੰਦ । ਪੁਨ ਅਚਰੇ ਅਹਾਰ ਜੋਤਿਕ
 ਮਸਿਦ । ਨਰ ਅਨਿਕ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਆਇ ਆਇ । ਕਰਿ ਦੀਏ ਸਿਵਰ ਚਿਤ

'ਕਿਸੇ ਨੇ । (ਅ) ਦੇਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ । 'ਜੀਰੇ ਵਾਲੇ ਦਹੀਂ ਵੜੇ । 'ਬਿਨਾਂ ਮੰਗੇ (ਜਿਸ ਕਿਸੇ
 ਦੇ ਅੱਗੇ) ਦੇਖਦੇ ਹਨ (ਚੰਗ ਮੁਕਣ ਵਾਲੀ) ਤਾਂ ਹੋਰ ਪਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ । 'ਖਟਾਈ ਵਾਲਾ ।
 'ਕਰਾਰਾ, ਮਿਰਚਾਂ ਵਾਲਾ । 'ਇਕ ਸੁਫ ਜਲ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਪਸ਼ੀ ਮੁਸ਼ੀ' ਪਾਣੀ ਪੀਕੇ । 'ਹੱਥਧੋਤੇ
 'ਹੱਥ ਵਿੱਚ । 'ਦੂਜਾ ਆਖੇ । 'ਮੁਕਤ ਕੀਤੇ । 'ਵਧੇ । 'ਜਦ ਤਕ ਹੈ । 'ਜੱਗਜ ।

ਚਾਇ ਚਾਇ ॥ ੩੮ ॥ ਸੋ ਦਿਵਸ ਬਿਤਯੋ ਪੁਨ ਬੀਤ ਰਾਤਿ । ਸਭਿ ਗੁਰੂ
ਬਬਦ ਕੋ ਗਾਇ ਪ੍ਰਾਤਿ । ਬਡ ਭਯੋ ਕੁਲਾਹਲ^੧ ਮੁਦਤਿ ਚੀਤ । ਨਰ
ਮਿਲਹਿ ਪਰਸਪਰ ਧਾਰਿ ਪ੍ਰੀਤ ॥ ੩੯ ॥ ‘ਸੁਭ ਮਾਸ ਫਾਲਗੁਨ’ ਪ੍ਰਥਮ
ਪੱਖ^੨। ਦਿਨ ਪੰਚਮੀ ਸੁਗਿਨ ਲਗਨ^੩ ਮੁੱਖ^੪। ਦਸਤਾਰ ਬਾਂਧਿਬੇ ਹੇਤੁ
ਸੋਧ। ਠਹਿਰਾਇ ਠੀਕ ਜਿਨ ਅਧਿਕ ਬੋਧ ॥ ੪੦ ॥ ਜਹਿ ਕਹਿ ਸੁਨਾਇ
ਪ੍ਰਥਮੈ ਪਠਾਇ । ਸੁਧ ਭਈ ਜਿਨਹੁ ਕਰਿ ਬੋਗ ਆਇ ਲਵਪੁਰੀ ਸੁਧਾਸਰ
ਆਇ ਮੇਲ । ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਚਲਿਯ ਗੈਲ^੫ ॥ ੪੧ ॥ ਸ੍ਰੀ
ਨਾਨਕ, ਅੰਗਦ, ਅਮਰ ਪਾਸ^੬। ਮੰਜੀ ਸਥਿਰਨ ਪਦ ਜਿਨ ਅਵਾਸ^੭। ਨੌ
ਗਰਨਿ ਬਡਾਈ ਬਖਸ਼ ਜਾਹਿ^੮। ਸਭਿਚਲੇ ਆਇ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਮਾਂਹਿ॥੪੨॥
ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂਨਿ ਗਨ ਸਿਵਰ ਘਾਲਿ। ਕੀਨੇ ਮੁਕਾਮ ਜਹਿ ਕਹਿ ਬਿਸਾਲ।
ਚਹੁੰਦਿਸਾ ਨਿਕਟਿ ਪੁਰਿ ਗ੍ਰਾਮ ਬੰਦਿ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਮੂਹ ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦ
॥ ੪੩ ॥ ਏਹਰਾ ॥ ਆਨਿ ਅਕੋਰਨਿ ਅਰਪਤੇ ਆਨੀ ਸਰਧਾ ਧਾਰਿ। ਪੈਨ
ਗੁਰੂ ਜਿਨ ਹਿੰਦੁ ਕੀ ਰਾਖੀ ਸਿਰ ਦਸਤਾਰ^੯॥ ੪੪ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਸੂਰਜ ਕੀ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ ‘ਜੱਗਜ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਚਤੁਰਥੇ ਅੰਸੂ ॥ ੪ ॥

੫. [ਦਸਤਾਰ ਬੰਦੀ]।

ਏਹਰਾ ॥ ਜਬਿ ਨੌਮੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰ ਗਏ ਬਿਕੁੰਠ ਮਝਾਰ। ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਬਿਧ
ਬੰਸ ਕੋ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਹਾਰਿ ॥ ੧ ॥ ਏਪਈ ॥ ਤਜਿ ਦਿੱਲੀ ਤਤਛਿਨ
ਚਲਿ ਗਯੋ। ਪੰਚ ਕੋਸ ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯੋ। ਅਪਨਿ ਬਡੇ ਕੋ ਪਿਖੜੋ ਸਥਾਨ।
ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਬਿਧ ਰਹਯੋ ਸੁ ਜਾਨਾ^{੧੦} ॥ ੨ ॥ ਪੈਢੜੋ ਤਹਾਂ ਕਸ਼ਾਸਨ
ਕਨਿਕੈ^{੧੧}। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਉਰ ਧਰਿਕੈ। ਦਸਮੇ ਨਾਰ ਪੈਨ ਤੇ ਫੋਰਾ।
ਤਿਣੁ ਸਮ ਨਿਜ ਸਰੀਰ ਕੋ ਫੋਰਾ ॥੩॥ ਹੋਰਿ ਨਰਨਿ ਤਿਹ ਠਾਂ ਸਸਕਾਰਾ।

^੧ਮੰਗਲ। ^੨ਫਗਣ ਦਾ। ^੩ਸੁਕਲਾ ਪੱਖ। ^੪ਸੋਸ਼ਟ ਲਗਨ ਵਿੱਚ। ^੫ਰਾਹੇ ਚੱਲ ਪਏ। ^੬ਮੰਜੀ ਤੇ
ਇਸਥਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਪਦਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸੀ। ^੭ਨੌ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ
ਵਡਾਈ ਮਿਲੀ ਸੀ। ^੮ਸਿਰ ਦੀ ਪਗ ਛਾਵ ਪਤ ਰਖੀ। ^੯ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦਾ। ^{੧੦}ਬਾਬਾ
ਬੁੱਢਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ (ਬਾਂ) ਸਿਆਣਿਆਂ। ^{੧੧}ਕੁਸ਼ਾ ਦਾ ਆਸਨ ਵਿਛਾਕੇ। *ਤਵਾ: ਖਾ:
ਨੇ ਗੁਰਯਾਈ ਬੈਠਣ ਦੀ ਤ੍ਰੀਕ ਵੇਸ਼ਾਖੀ ਸੰ: ੧੭੩੩ ਲਿਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੋਹ ਵਦੀ ਨਾਵੀਂ
੧੭੩੨ ਸੰਮਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਜੱਗਜ ਦੀ ਤਿੱਥ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਤਾਰਵੇਂ ਦਿਨ
ਗੁਰੂ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। †ਲਗਨ ਅਦਿ ਬਾਬਤ ਪਿੱਛੇ ਲਿਖ
ਆਏ ਹਾਂ, ਏਥੇ ਰਾਸ ੭ ਅੰਸੂ ੧ ਅੰਕ ੩੨ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ। ‡ਪਾ:—ਦਾਸ।

ਅਥਿ ਲੋ ਚਿੰਨ੍ਹਤਿ ਥਾਨ ਨਿਹਾਰਾ*। ਤਿਸ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਕੋ ਸੁਤ ਪਾਛੇ। ਰਾਮ
 ਕੁਇਰ ਬ੍ਰਹਮਰਸਾਨੀ ਆਛੇ॥੪॥ ਰਾਮਦਾਸ ਕੋ ਰਾਮ ਅਵਾਸ। ਨਿਜ ਸਿਖ
 ਕਰੇ ਸਕੇਲਨਿ ਪਾਸ। ਆਰਬਲਾ ਲਘੁ ਹੈ ਜਿਸਕੇਗੀ। ਤੈਸਿਬਤ ਬੀਤੇ ਤਿਸ
 ਬੇਰੀ ॥ ੫ ॥ ਤਿਨ ਘਰ ਜੇਤਿਕ ਸਿੱਖ ਸਯਾਨੇ । ਪ੍ਰਥਮ ਰੀਤਿ ਸਤਿਗੁਰ
 ਕੀ ਜਾਨੇ । ਲੇ ਕਰਿ ਗਨ ਅਕੋਰ ਚਲਿ ਆਏ । ਸੰਗੇ ਦਾਸ ਸਿਖ ਕਰਿ
 ਸਮਦਾਏ ॥੬॥ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਜਥਾ ਵਜ਼ੀਰ । ਤਿਮ ਗੁਰ ਘਰ ਮਹਿ ਇਹ
 ਮਤਿ ਧੀਰ । ਪੁਰਬ ਜੋ ਗੁਰਤਾ ਕੋ ਟੀਕਾ। ਇਹ ਨਿਜ ਹਾਥ ਕਾਵਿਤੇ ਨੀਕਾ
 ॥ ੭ ॥ ਤਬਿ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਨਿਬਰੈ ਹੋਇ। ਗੁਰੂ ਭਯੋ ਗਾਦੀ ਪਰ ਸੋਇ।
 ਪੰਰਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਤੇ ਪਾਛੇ । ਕਲਗੀ, ਬਾਜ਼, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦੇ ਆਛੇ॥੮॥ ਸਿਰੇ-
 ਪਾਉ ਬਹੁ ਮੋਲਾ ਦੇਤਿ । ਬਸਤਰ, ਹਯ ਬਹੁ ਗੁਰੂ ਨਿਕੇਤ । ਅਪਰ ਕਹਾਂ
 ਲਗ ਸਭਿ ਕੋ ਨਾਮ । ਕਹੂੰ ਸੁ ਮੰਜੀ ਜਿਨ ਕੋ ਧਾਮ ॥ ੯ ॥ ਨਿਕਟ
 ਨਿਕਟ ਕੇ ਸਭਿ ਚਲਿ ਆਏ । ਮਿਲਹਿ ਪਰਸਪਰ ਭਾਉ ਵਧਾਏ । ਦੋਸ਼
 ਅਤੋਟ ਗੁਰੂ ਘਰ ਹੋਇ । ਅਚਵਹਿ ਤਹਾਂ ਮਿਲੇ ਸਭਿ ਕੋਇ॥੧੦॥ ਰਾਗੀ
 ਬੰਦ ਰਬਾਬੀ ਸਾਰੇ । ਆਇ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰੇ । ਕੋਤਿਕ ਢਾਢੀ
 ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਏ । ਜਿਨਹੂੰ ਅਖਾਰੇ ਬੀਰਨਿ* ਗਾਏ ॥ ੧੧ ॥ ਡੋਮ ਭਾਟ
 ਆਦਿਕ ਹਿਤਜਾਚ। ਹੋਰਨਿ ਹੇਤੁ ਨਵੰਗੁਰ ਸਾਚ। ਅਨਿਕ ਦੇਸ ਤੇ ਚਲਿ
 ਕਰਿ ਆਏ । ਜਿਤ ਕਿਤ ਦੀਖਤਿ ਨਰ ਸਮਦਾਏ ॥ ੧੨ ॥ ਰੋਥ ਦਿਵਸ
 ਕੋ ਮੇਲ ਸਕੇਲਾ । ਫਿਰਤਿ ਪਰਸਪਰ ਲਾਗਿ ਧਕੇਲਾ । ਅਤਿ ਉਤਸਾਹ
 ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਹੋਵਤਿ । ਦੂਰ ਦੂਰ ਕੇ ਨਰ ਗਨ ਜੋਵਤਿ* ॥ ੧੩ ॥ ਨਟ
 ਨਿਰਤਕ ਗਨ ਆਇ ਕਲਾਵਤ* । ਬਿਰਹਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਸ ਗੁਨ ਗਾਵਤਿ ।
 ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਬਹੁ ਕੋਤਕ ਹੋਤਿ । ਸਭਿ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਮੋਦ ਉਦੋਤ ॥
 ੧੪ ॥ ਜਾਗਨਿ ਭਯੋ ਨਿਸਾ ਤਿਸ ਮਾਂਹੀ । ਕਿਰਤਨ ਹੋਤਿ ਅਨੰਦ ਉਰ
 *ਰਾਮਦਾਸ ਨਗਰ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ । *ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਪੁਲੋਕ ਗਏ ਸਨ
 ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕੋਰ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਤੇ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ । *ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ । *ਦੇਖਦੇ ਹਨ । *ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
 ਗਾਵਣ ਵਾਲੇ ।

*ਇਹ ਟਿਕਾਣਾ ਜੋ ਕਵੀ ਜੀਨੇ ਆਪ ਡਿੱਠਾ ਹੈ ਸ਼ਰੂਰ ਹੋਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਚੋਖੀ ਤਲਾਸ਼
 ਕਰਨ ਤੇ ਬੀ ਅਜੇ ਤਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ, ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਇਹ ਥਾਂ ਮਜਨ੍ਹੂ ਦੇ ਟਿੱਲੇ
 ਤੋਂ (ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ੩ ਮੀਲ ਹੈ) ਜਮਨਾਂ ਪਾਰ ਘਾਸ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਦੋ ਕੁ ਮੀਲ ਅਗੋਰੇ ਕਿਤੇ
 ਹੋਵੇ, ਯਾ ਦਰਯਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਪ ਵੇਲੇ ਮਿਟ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੋਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ।

ਮਾਂਹੀ । ਨਿਜ ਨਿਜ ਸੰਗਤਿ ਬਿਖੈ ਮਸੰਦਾਬੈਠੇ ਜਾਗ੍ਰਨਿ ਕੀਨਿ ਬਿਲੰਦ॥
 ੧੫॥ ਭਈ ਭੋਰ ਸਭਿ ਠਾਨਿ ਸ਼ਨਾਨ॥ ਪਠਹਿੰਗਿਰਾ ਗੁਰ ਕੀਬਿਧਿ ਨਾਨਾ^੧।
 ਬਸਤ੍ਰ ਨਵੀਨੇ ਮੇਲ ਬਡੇਰੇ । ਪਹਿਰਤਿ ਕਹਤਿ 'ਆਜ ਗੁਰ ਹੋਰੇ'^੨
 ॥ ੧੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਬੇਦੀ ਤੇਹਣ ਕੁਲ ਆਈ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅਮਰ ਅੰਸ ਸਮੁਦਾਈ ।
 ਨਿਜ ਨਿਜ ਭੋਰੇ ਸਭਿ ਹੂੰ ਤਸਾਰਾਬੈਠੇ ਮਨ ਪ੍ਰਤੀਖਨਾ ਧਾਰਿ॥ ੧੭॥ ਸੰਤ,
 ਮਹੰਤ, ਸਾਧ ਬਹੁ ਭਾਂਤੀ । ਚਿਤ ਮਹਿ ਚੌਪ, ਅਪਰ ਸਭਿ ਜਾਤੀ^੩ । ਸੂਰਜ
 ਮਲ ਕੇ ਪੌਤੇ ਦੋਈ । ਦੇਖਨਿ ਹੋਤੁ ਹਰਖ ਧਰਿ ਸੋਈ ॥ ੧੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ
 ਸਿੰਘ ਕੇ ਅਭਿਖੇਕ^੪ । ਉਤਲਾਵਤਿ ਹਿਤ ਪਿਖਿਨਿ ਅਨੇਕ । ਲੈ ਦਸਤਾਰ
 ਆਦਿ ਗਨ ਭੇਟ । ਮਿਲਯੋ ਚਹਤਿ ਚਿਤ ਪ੍ਰੇਮ ਲਪੇਟ ॥ ੧੯ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ
 ਭ੍ਰਾਤਾ ਨਿਜ ਪ੍ਰੇਰਾ । 'ਤਸਾਰੀ ਕਰਹੁ ਸਕਲ ਬਿਨ ਬੇਰਾ^੫ । ਸੂਖਮ ਬਸਤ੍ਰ
 ਸਰੀਰ ਸਜਾਵਹੁ । ਰੁਚਿਰ ਬਿਭੂਖਨ ਕੇ ਪਹਿਰਾਵਹੁ' ॥ ੨੦ ॥ ਸੁਨਿ
 ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਨਿਜ ਹਾਥ ਸੁਧਾਰਿ । ਸਭਿ ਦਾਸਨਿ ਪਰ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਿ 'ਦੀਹ
 ਦਮਦਮਾ ਤੂੰਗ ਘਨੇਰਾ । ਰਚਹੁ ਰੁਚਿਰ ਤਹਿ ਫਰਸ਼ ਬਡੇਰਾ ॥ ੨੧ ॥
 ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਹਾਥ ਗਹਿ ਬਿਰੋਕੀਚਨ ਦੇਡ ਚਵਰ ਕਰ ਧਰੋ। ਸੁੰਦਰ ਗਾਦੀ
 ਰਚੀਅਹਿ ਗੁਰ ਕੀ । ਜਥਾ ਰੀਤਿ ਬਰਤੈ ਬਰ ਧੁਰ ਕੀ' ॥ ੨੨ ॥ ਜ਼ਰੀਦਾਰ
 ਮਖਮਲ ਉਪਧਾਨੁ^੬ । ਕਰਹੁ ਟਿਕਾਵਨਿ ਸੁੰਦਰ ਆਨਿ । ਪਠਹੁ ਮੇਵਰਾ
 ਸੰਗਤਿ ਮਾਂਹਿ । ਪਹੁੰਚਹਿ ਸਕਲ ਦਮਦਮਾ ਜਾਂਹਿ' ॥ ੨੩ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ
 ਕਾਰਜ ਜੇ ਔਰ । ਸਵਾਧਾਨ ਕੀਨੇ ਸਭਿ ਠੋਰ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
 ਸ਼ਨਾਨੇ। ਸੂਖਮ ਬਸਤ੍ਰ ਦਾਸ ਗਨ ਆਨੇ ॥ ੨੪ ॥ ਪਹਿਰਤਿ ਭਏ ਅੰਗ ਬਡ
 ਬੋਭਾ । ਦੇਖਤਿ ਸਭਿ ਕੇ ਮਨ ਬਹੁ ਲੋਭਾ । ਸੁੰਦਰ ਸਿਰ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ।
 ਮੁਕਤਾ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲ ਸੁਹਾਈ ॥ ੨੫ ॥ ਹੀਰਨਿ ਜਰੇ ਹੇਮ ਕੀ ਮੁਸ਼ਟ ।
 ਪਹਿਰਯੋ ਖਜ਼ਰਾ ਲੋਹ ਬਹੁ ਸੁਸ਼ਟ^੭ । ਮੁਕਤਾ ਗੁੱਛੇ ਸੰਗ ਨਿਖੰਗ^੮ । ਭਰ
 ਕਰਿ ਤੀਖਨ ਬਿੰਦ ਖਤੀਰਾ^੯ ॥ ੨੬ ॥ ਪਾਇ ਗਰੇ ਮਹਿ ਬਾਂਧੀ ਕਮਰ । ਸੰਮਤ
 ਦਸਮੇ ਮਹਿ ਜਿਨ ਉਮਰਾਖੀਜਰ^{੧੦}, ਜਮਧਰ, ਬਿਛੁਆ ਲੀਨਿ। ਕਮਰ ਕਸੇ
 ਮਹਿ ਧਾਰਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੨੭ ॥ ਪਾਨ^{੧੧} ਕਮਾਨ ਲਹੌਰੀ ਧਰਿਕੈ। ਹੋਰਤਿ ਸਰ^{੧੨}

^੧ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ । ^੨ਅੱਜ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ । ^੩ਹੋਰ ਸਭ
 ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ । ^੪ਕੁਰਤਾ ਤਿਲਕ । ^੫ਭਾਵ ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਆਦਿ ਦੀ ਤਕੀਆ ।
^੬ਸੂਸ਼ਟ । ^੭ਭੁੱਖਾ । ^੮ਤੀਰ । ^੯ਕਟਾਰ । ^{੧੦}ਹੱਥ ਵਿਚ । ^{੧੧}ਬਲ ।

ਕਰ ਵੇਰਨਿ ਕਰਿਕੈ। ਅਨਿਕ ਬਿਭੂਖਨ ਚਾਮੀਕਰ ਕੇ । ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਭਿ
ਪਹਿਰਨ ਕਰਿਕੈ ॥੨੮॥ ਜੁਗ ਮਾਤਨਿ ਕੇ ਕਰਿ ਪਦ ਬੰਦਨ। ਅਭਿਨੰਦਨ^੧
ਹੈ ਦੇਖੈ ਨੰਦਨ । ਦੇਤਿ ਅਸੀਸ, ਸੀਸ ਕਰ ਫੇਰਾ । ‘ਹੋਵਹੁ ਸੁਜਸੁ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਉਚੇਰਾ’ ॥ ੨੯ ॥ ਨਿਕਸੇ ਸਦਨ ਪੌਰ ਗੁਰ ਪੂਰੇ । ਪੰਕਜ ਪਾਇ
ਉਪਾਨਯ ਰੂਰੇ। ਦਰਸਹੇਤੁ ਸਿਖ ਖਰੇਹ ਜਾਰੇ। ਉਮਗੇ ਜਨੁ ਜਲਪਾਰਾਵਾਰੇ^੨
॥ ੩੦ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਚੰਦ ਮਨਿੰਦੇ ਦੇਖਾ ਸਿਰ ਨੰਮੀ ਇਕ ਬਾਰਿ ਅਸ਼ੋਖਾ^੩।
ਹੇਮ ਲਸਟਕਾ ਗਹੇ ਅਗਾਰੀ । ਉਚ ਅਵਾਜ ਨਕੀਬ^੪ ਉਚਾਰੀ ॥ ੩੧ ॥
ਬੋਲਤਿ ਭਾਟ ਕਬਿੱਤਨਿ ਚਾਲੇ । ਲਖਿ ਆਗਵਨ ਸਿੱਖ ਸੰਭਾਲੇ^੫। ਆਨਿ
ਆਨਿ ਗਨ ਮਿਲਹਿ ਅਗਾਰੀ । ਸੀਸ ਨੰਮਿ ਪੁਨ ਚਲਹਿ ਪਿਛਾਰੀ॥੩੨॥
ਸਭਿ ਪੁਰਿ ਬਿਖੈ ਕੁਲਾਹਲ ਹੋਵਾ। ਹਿਤ ਜੋਵਨ^੬ ਕੇ ਕੀਨਸਿ ਢੋਵਾ। ਕੀਚਨ
ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਮ ਸੋਹੇ । ਬਲੀ ਚਪਲ ਪੈ ਗੁਰੁ ਅਰੋਹੇ ॥ ੩੩ ॥ ਸਨੇ ਸਨੇ
ਤਬਿ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨਾ । ਗਰੀਅਨਿ ਮਹਿ ਠਾਂਢੇ ਨਰ ਆਨਾ। ਮਨਹੁ ਚਕੋਰ
ਚੰਦ ਕੇ ਜੋਵੇਂ । ਰਿਦੈ ਅਨੰਦ ਨੰਮਿ ਸਿਰ ਹੋਵੇਂ॥੩੪॥ ਸਭਿ ਦਿਸਿ ਦੇਖਤਿ
ਜਾਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾਹੁਇ ਨਿਹਾਲ ਸ਼ਰਧਾਲੁ ਬਿਸਾਲ। ਭਈ ਭੀਰ ਬਹੁ ਮਾਨਵ
ਕੇਰੀ । ਚਲਹਿ ਪਿਛਾਰੀ ਮੰਗਲ ਹੇਰੀ ॥ ੩੫ ॥ ਇਸ ਬਿਧਿ ਗਏ ਦਮਦਮੇ
ਥਾਨ । ਅਹੈ ਉਤੰਗ ਸੁ ਚਾਰੁ ਮਹਾਨ^੭ । ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਤਹਿ ਚਵਿ
ਗਏ। ਮਾਤੁਲ ਨਿਕਟ ਸੰਗ ਨਿਜ ਲਿਏ ॥੩੬॥ ਹੁਤੇ ਜੁ ਆਗੇ, ਸਭਿ ਤਬਿ
ਠਾਂਢੇ। ਬੰਦਨ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਚ ਬਾਢੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤਖਤ ਨਿਹਾਰਾ ।
ਜੋਰਤਿ ਕਰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕੋ ਧਾਰਾ ॥ ੩੭ ॥ ਬੇਦੀ, ਤੋਹਣ, ਭੱਲੇ ਬੰਸ। ਤਿਨ
ਦਿਸਿ ਪਿਖਿ ਸੋਢੀ ਅਵਿਤੰਸ^੮। ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੀ ਆਇਸੁ ਕੋ ਪਾਇ । ਭਏ
ਅਰੁਢਨਿ^੯ ਗੁਰਨਿ ਮਨਾਇ॥੩੮॥ ਗੁਰਤਾ ਸਮੰਦਨ^{੧੦} ਪਰ ਆਰੋਹੇ। ਦਿਖੈ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਸੋਸਪਤਿ ਮੋਹੇ^{੧੧}। ਗਨ ਸੰਗਤਿ ਪੰਕਜ ਬਿਗਸੀਤੇ। ਬਿਚ ਮਕਰੰਦ
ਅਨੰਦ ਬਧੀਤੇ॥ ੩੯ ॥ ਗਨ ਦੰਦਭਿ ਬਾਜੇ ਸ਼ਦਿਆਨੇ^{੧੨}। ‘ਜੈ ਜੈ ਗੁਰ ਕੀ’
^੧ਚਿਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ (ਮਾਵਾਂ ਨੇ)। ^੨ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਸੋਹਣਾ ਜੋੜਾ ਹੈ। ^੩ਸਮੰਦਰ ਜਾ ਜਲ।
^੪ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕ ਬਾਰ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕੀਤਾ। ^੫ਚੋਬਦਾਰ ਨੇ। ^੬(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ) ਆਵਣਾ
ਜਾਣਕੇ ਸਿਖ ਸੰਭਲੇ ਭਾਵ ਖੜੇ ਹੋਏ। ^੭ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ। ^੮ਮੇਲ। ^੯ਬੜਾ ਸੰਦਰ।
^{੧੦}ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ। ^{੧੧}(ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਤਖਤ ਦੇ) ਚੜ੍ਹੇ। ^{੧੨}(ਗੁਪੀ) ਰਬ। ^{੧੩}ਸੂਰਜ
ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸ਼ੇਭਨੀਕ ਹੋਕੇ ਦਿੱਸਿਆ। ^{੧੪}ਬਹੁਤ ਵਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਦਿਆਨੇ ਵੱਜੇ।
[ਸ਼ਦਿਆਨ=ਵਜੀਤੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਈ ਸੂਚਕ ਧਾਰਨਾ, ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਵਾਜਾ]।

ਏਕ ਜਵਾਹਰ । ਤਾਨੇਸ਼ਾਹ ਨਿਕਟ ਦਤਿ ਜ਼ਾਹਰ॥੩॥ ਛਾਪ ਆਪਨੀ ਮਹਿ
ਸੋ ਰਾਖਤਿ॥ ਤਿਸ ਲੈਬੇ ਹਿਤ ਇਹ ਅਭਿਲਾਖਤਿ॥ ਏਕ ਜੋਹਰੀ ਖੋਜੈ ਐਸੇ
ਪਰਖਨ ਮਹਿ ਕੋ ਨਹਿ ਤਿਸ ਜੈਸੇ॥੪॥ ਕਰਤਿ ਪਾਰਖਾ ਬਿੰਦੁ ਜਵਾਹਰ
ਜਾਨਤਿ ਸਭਿ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਜ਼ਾਹਰ । ਤਿਹ ਸੋਂ ਕਹੈ-ਬਨਹੁ ਬਾਪਾਰੀ ।
ਗਮਨਹੁ ਦੱਖਣ ਕੀਜਹਿ ਤਜਾਰੀ॥ ੫॥ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਿ ਤਾਨੇ ਸ਼ਾਹੂ ।
ਪਿਖਹੁ ਜਵਾਹਰ ਤਿਸ ਕਰੈ ਮਾਂਹੂ॥ ਪਰਖਹੁ ਕੇਤਿਕ ਕੀਮਤ ਕੇਰੇ । ਨਿਜ
ਬੁਧੀ ਕਰਿ ਨੀਕੇ ਹੋਰੇ-॥ ੬॥ ਚਲੈ ਜੋਹਰੀ ਆਇਸ ਮਾਨੀ । ਅਧਿਕ
ਦਰਬ ਲੇ ਤਜਾਰੀ ਠਾਨੀ॥ ਸਗਰੋ ਮਾਰਗ ਉਲੰਘੈ ਜਾਇ॥ ਪਹੁੰਚਿ ਹੈਦਰਾ-
ਬਾਦ* ਸੁ ਥਾਇ॥ ੭॥ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਤਹਿ ਬਿਰਤਾ ਰਾਖੀ । ਕਰੇ ਜਤਨ
ਮਿਲਿਬੇ ਅਭਿਲਾਖੀ॥ ਖਰਚੈ ਧਨੁ ਉਮਰਾਵਨਿ ਦੀਨਿ॥ ਮੁਲਾਕਾਤ ਠਹਿ-
ਰਾਵਨਿ ਕੀਨਿ॥੮॥ ਵਸਤੁ ਅਨੂਠੀ ਲੇਕਰਿ ਗਯੋ ਕਦਮ ਪਚਾਸ ਫਰਕ
ਠਹਿਰਯੋ । ਤਹਾ ਖਰੇ ਹੁਇ ਬੰਦਨ ਕਰੀ । ਮਿਲੈ ਸ਼ਾਹੁ ਸੋਂ ਬਹੁ ਮਤਿ-
ਧਰੀ॥੯॥ ਤਾਨੇਸ਼ਾਹ ਉਭਾਰੈ ਹਾਥ । ਜਿਸ ਮਹਿ ਰਤਨ ਮੰਦਰੀ ਸਾਥ ।
ਸਿਰ ਪਰ ਕਰ ਮੁਛਨ ਪਰ ਢੇਰਾ । ਤਬਹਿ ਜਵਾਹਿਰ ਤਿਸ ਨੈ ਹੋਰਾ॥੧੦॥
ਜਾਮਾ ਹੁਤੋਂ ਜੋਹਰੀਗਰੇ॥ ਤਿਹ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ ਆਨਿ ਤਹਿ ਪੰਨੇ॥ ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕੋ
ਪਰਖੈ ਨੀਕੋ॥ ਮੋਲ ਤੋਲ ਜਾਨੈ ਤਿਸ ਹੀ ਕੋ॥੧੧॥-ਸਲਤਨ ਦਿੱਲੀ ਕੀ
ਤੈ ਗੁਨੀ॥ ਤਉ ਨ ਇਸਕੀ ਕੀਮਤ ਪੁਨੀ† । ਅਹੈ ਅਮੋਲਾ ਹੋਇ ਨਮੋਲ-
ਦਾਦਸ਼ ਰੀਚਕ ਭਰ ਲਖਿ ਤੋਲ॥੧੨॥ ਨਿਜ ਬੁਧਿ ਬਲ ਤੇ ਸਭਿ ਕਿਛ ਜਾ-
ਨਾ॥ ਦੋਖਿ ਜੋਹਰੀ ਬਹੁ ਬਿਸਮਾਨਾ॥-ਇਸ ਸਮ ਅਵਰ ਨ ਕੋਇ ਜਵਾਹਰ‡ ।
ਅਹੈ ਏਕ ਜੋਤੀ ਜਿਸ ਜ਼ਾਹਰ-॥ ੧੩॥ ਪਰਖਨਿ ਪਿਖਨਿ ਕਾਜ ਨਿਜ

*ਪ੍ਰੀਖਾ । †ਹੱਥ । ‡ਵਿੱਥ ਤੇ । †ਬਹੁਤ ਮਤੀ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਭਾਵ ਸਿਆਣਾ । ‡ਤਾਂ ਭੀ
ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੱਜ ਸਕਦੀ । †ਬਾਰਾਂ ਹੱਤੀ ਭਰ ਤੋਲ ਜਾਣਿਆ ।

*ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਗੋਲਕੰਡਾ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ ਜੋ ੧੫੮੬ ਨੂੰ ਕੁਤਬਸ਼ਾਹ
ਮੁਹੰਮਦ ਕੁਲੀ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ । ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਉਸਨੇ ਭਾਗ ਨਗਰ ਰਖਿਆ
ਸੀ, ਭਾਗ ਮਤੀ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ । ਉਸਦੇ ਮਰਨ ਮਗਰੋਂ ਨਾਮ
ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ।

†ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅਤਯੋਕਤੀਆਂ ਟੁਰ ਪਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਮੁਰਾਦ ਕੇਵਲ ਵਡ
ਮੁੱਲੇ ਹੋਣ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਬਚਨ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।

‡ਪਾ:-ਇਸ ਜੋਟੀ ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਵਾਹਰ ।

ਕੀਨਿ । ਜਾਮੇ ਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਖਿ ਲੀਨਿ । ਕਦਮ ਪਰਾਸਨ ਤੇ ਸਭਿ ਜਾਨਾ ।
 ਜਿਤਿਕ ਤੋਲ ਅਰੁ ਮੋਲ ਮਹਾਨਾ ॥੧੪॥ ਕਰਿ ਸਲਾਮ ਕੇ ਬਾਹਿਰ ਆਯੋ ।
 ਗਮਨ ਕਰਨਿ ਕੇ ਪੁਨ ਲਲਚਾਯੋ । ਚਲੈ ਪੰਥ ਧਰਿ ਤੂਰਨ ਸੋਇ ਪਹੁੰ-
 ਚੈ ਆਇ ਬਿਲਮ ਬਿਨ ਹੋਇ ॥ ੧੫ ॥ ਮਿਲੈ ਨੁਰੀਗੇ ਸੰਗ ਬਖਾਨਾ ।
 —ਪਿਖੈ ਜਵਾਹਰ ਪਰਖਨਿ ਠਾਨਾ । ਤਿਗੁਨੀ ਸਲਤਨ ਇਸ ਤੇ ਹੋਇ ।
 ਜਾਨਹੁ ਕੀਮਤਿ ਤਿਸ ਕੀ ਸੋਇ ॥੧੬॥ ਕਦਮ ਪਰਾਸਨ ਖਰੇ ਨਿਹਾਰਾ ।
 ਤਿਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਮ ਜਾਮੇ ਡਾਰਾ । ਦ੍ਰਾਦਸ਼ ਰੰਚਕ ਤੋਲ ਤਿਸੀ ਕੋ । ਨਿਰਨੈ
 ਕਰਹੁ, ਪਾਇ ਜਬਿ ਨੀਕੋ— ॥ ੧੭ ॥ ਸੁਨਿ ਨੁਰੀਗ ਲੈਬੇ ਲਲਚਾਵਤਿ ।
 ਬਿਨਾ ਓਜ ਤੇ ਸੋ ਕਿਮ ਪਾਵਤਿ । ਚਾਹਤਿ ਰਹੈ ਬਿਤਨੈ ਚਿਰਕਾਲਾ । ਅਬਿ
 ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਭਯੋ ਨਿਕਾਲਾ ॥੧੮॥ ਹਜੈ ਨ ਹੋਇ ਜਾਨਿ ਮਨ ਮੂਢਾ । ਅਬਿ
 ਦੱਖਣ ਕੋ ਗਯੋ ਅਰੁਢਾ । ਬੀਤਹਿ ਕਹਾਂ ਨ ਜਾਨੈ ਜਾਈ । ਜੀਵਤਿ ਆਇ
 ਕਿ ਤਹਿ ਬਿਨਸਾਈ ॥ ੧੯ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ।
 ਕਹੈ ‘ਨਹੀਂ ਅਬਿ ਆਵਨ ਪਾਇ । ਬਹੁਤ ਬਰਖ ਕੋ ਹੋਇ ਹੰਗਾਮਾ’ ।
 ਬਯ ਕੋ ਭੋਗ ਜਾਇ ਜਮਧਾਮਾ ॥ ੨੦ ॥ ਮਤੀਦਾਸ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਿਵਾਨ ।
 ਰਿਸੈ ਬਸੈ ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਥਾਨ । ਸੁਖ ਸੈਂ ਸੁਪਤ ਨ ਦੇਤਿ ਨਿਕੋਤਾਵਹਿਰ
 ਨਿਕਾਸੈ ਦੁਸ਼ਟ ਅਚੇਤ’ ॥ ੨੧ ॥ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਸਭਾ ਬਚਨ ਗੁਰ ਕੇਰੇ ।
 ਬੇਦਹਿ ਨੀਮ੍ਹਿ ਹੋਇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ ‘ਪ੍ਰਭੂ ਗਤਿ ਲਖੀ ਨ ਜਾਇ ਤੁਮਾਰੀ । ਹਮ
 ਅਲਪੰਗਸ ਰਹੇ ਡਰ ਧਾਰੀ’ ॥੨੨॥ ਇਤਨਾਦਿਕ ਬਿਤੀਤ ਕੁਛ ਭਯੋ ਪੁਨ
 ਉਠਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮੰਦਿਰ ਗਏ । ਸਸਤਨਿ ਕੋ ਅੰਭਾਸ ਘਨੇਰੇ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ
 ਲਾਗੇ ਕਰਨਿ ਬਡੇਰੇ ॥੨੩॥ ਲਵਪੁਰਿ ਤੇ ਕਮਾਨ ਅਨਵਾਵੈ । ਤਾਨਿ ਕਾਨ
 ਲਾਗ ਬਾਨ ਚਲਾਵੈ । ਕਰੈ ਖਾਕ ਤੋਦਾ ਸੁਪਰਾਇ । ਲੋਸ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਹਿ ਓਜ
 ਲਗਾਇ ॥੨੪॥ ਗਹੈਂ ਕਵਾਦਾ ਅੰਚਨਿ ਕਰੈਂ । ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਬਰ ਬਰਕਸ
 ਧਰੈਂ । ਦੂਰ ਦਰਾਜੀ ਤੀਰ ਪੂਹਾਰੈਂ । ਧਰਹਿ ਨਿਸ਼ਾਨ । ਤਕਿ ਤਕਿ ਮਾਰੈਂ ॥
 ‘ਰੱਤੀ । ‘ਨਿਰਨੈ ਕਰ ਲੈਣਾ ਜਦੋਂ (ਰਤਨ ਤੁਸਾਨੂੰ) ਮਿਲੇਗਾ ਤਾਂ (ਅ) ਪਾਠਾਂਤ—ਨਿਰਨੈ ਕਰਜੇ,
 ਤਾਂ ਅਰਥ ਬਣੇਗਾ:—ਤੋਲ ਨਿਰਨੈ ਕੀਤਾ ਜਦ (ਉਸਦੀ ਬਲਕ ਮੈਂ ਅਪਨੇ) ਜਾਮੇ ਤੇ ਪਈ (ਵੇਖੀ) ॥
 ‘ਨਿੰਦਾ । ‘ਕਿ ਓਥੇ ਹੀ ਮਰੇਗਾ । ‘ਜੰਗ । ‘ਮਿਟੀ ਦਾ ਢੇਰ ਬਣਾਕੇ । [ਫਾ., ਖਾਕ ਤੋਦਾ ਹੀ] ॥
 ‘ਲੋਸ ਮਾਤ੍ਰ ਬਲ ਲਗਾਇਆਂ (ਬਾਣ) ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ‘ਹਲਕੀ ਤੇ
 ਨਰਮ ਕਮਾਨ [ਫਾ., ਕਬਾਦਾ] । ‘ਚੰਗੀ ਕਸਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ [ਫਾ., ਵਰਜਿਸ਼] । ‘ਦੂਰ
 ਲੰਬਾਈ ਤੀਕ [ਫਾ., ਦੂਰ ਦਰਾਜ] ।

੨੫॥ ਓਜ, ਪ੍ਰਤਾਪ, ਸ਼ਰੀਰ, ਅਨੰਦ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਚਾਰਹੁ ਵਧੈ ਬਿਲੰਦ ।
 ਜਿਤਿਕ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੰਤੋ। ਸੋ ਸਭਿ ਆਏ ਹਰਖ ਧਰੰਤੋ॥੨੬॥ ਗੁਰੁ ਹਰਿ-
 ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੀ ਤਨਿਆ। ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਨਾਮ ਸੁ ਭਨਿਆ । ਜਿਸ ਕੇ ਉਪਜੇ
 ਨੰਦਨ ਪੰਚਮਹਾਂ ਬੀਰ ਗੁਨ ਗਨ ਜਿਨ ਸੰਚਿ॥੨੭॥ ਜਬਿ ਦਸਤਾਰ ਗੁਰੂ
 ਬੰਧਵਾਈ। ਤਬਿ ਕੇ ਆਨਿ ਰਹੇ ਸਰਨਾਈ। ਪ੍ਰਭੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਹੋਇ ਢਿਗ ਰਾਖੇ।
 ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਬਿੰਦ੍ਰਾ ਮਹਿ ਅਭਿਲਾਖੇ॥੨੮॥ ਸਰਜਮਲ ਕੇ ਨੰਦਨ ਦੋਇ ।
 ਗੁਰ ਸੰਮੀਪ ਰਹਿਬੇ ਲਗਿ ਸੋਇ । ਕਬਿ ਕਬਿ ਕੀਰਤਿਪੂਰ ਮਹਿ ਜਾਇ ।
 ਪਰਚੇ ਰਹੈ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਥਾਇ॥੨੯॥ ਕੇਤੇ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਢਿਗ ਰਹੈ। ਜਨਮ
 ਸਫਲ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਲਹੈ । ਬਿੰਦ੍ਰਾ ਕਰੈ ਬੰਦੂਕਨਿ ਕੋਰੀ । ਗੁਲਕਾ
 ਹਤਹਿ ਲੋਛ ਦੇ ਗੋਰੀ॥੩੦॥ ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਕਲਗੀਧਰ ਹਰਖਾਵੈ । ਕਰਹਿ
 ਸਰਾਹਨਿ ਪੁਨ ਚਲਵਾਵੈ। ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਗਹੈ ਸਭਿ ਹਾਥਾ। ਤਾਨਿ ਤਾਨਿ
 ਛੋਡਹਿ ਬਲ ਸਾਥਾ॥੩੧॥ ਢਿਗ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਾਤੁਲ ਨਿਤ ਹੋਰਹਿ । ਸਭਿ-
 ਹਿਨਿ ਬਿੰਦ੍ਰਾ ਦੇਤਿ ਬਡੇਰਹਿ। ਹਯ ਅਰੁਢ ਕਬਿ ਵਹਿਰ ਸਿਧਾਰੈ । ਤੋਮਰ
 ਗਹੈ ਭੁਮਾਇ ਪੁਹਾਰੈ॥੩੨॥ ਕਰਹਿ ਪਲਾਵਨਿ ਦੇਖਿ ਮਦਾਨ । ਕਰਹਿ
 ਕਵਾਇਦ* ਤੁਪਕ ਕ੍ਰਿਪਾਨ । ਉਤਰਹਿ ਜਹਾਂ ਬਿਲੋਕਹਿ ਛਾਯਾ । ਕਬਹੂੰ
 ਅਖੇਰ ਕਰਹਿ ਮਨ ਭਾਯਾ॥੩੩॥ ਬਿੰਪੂ ਮਲਕ ਜਾਤੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰੇਧਾ । ਸ੍ਰੀ
 ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਸੰਗੀ ਜੋਧਾ। ਦਯਾਰਾਮ ਨੰਦਨ ਤਿਸ ਕੋਰਾ । ਆਯੁਧ ਬਿੰਦ੍ਰਾ
 ਕਰਹਿ ਬਡੇਰਾ॥੩੪॥ ਗੁਰ ਆਗਵਨ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਜਾਨਾ । ਮਿਲਿ ਕੈ
 ਆਸ਼ਿਖਬਾਦ ਬਖਾਨਾ । ਭੁਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਿਲੋਕਤਿ ਤਾਂਹੀ । ਰਾਖਯੋ ਸਾਦਰ
 ਅਪਨੇ ਪਾਹੀ॥੩੫॥ ਨਿਕਟਿ ਪਿਤਾਮੇ ਕੇ ਭਟ ਜੋਈ। ਤਿਨ ਕੋ ਸੁਤ ਪੋਤਾ
 ਹੁਇ ਕੋਈ । ਦੇਖਹਿ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਉਚੇਰਾ । ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਸੋ ਅੰਭਾਸ ਬਡੇਰਾ

*ਇਕੋ ਠੇ ਕੀਤੇ ਹਨ । *ਗੋਲੀ ਮਾਰਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੁੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ । *ਸਾਰੇ (ਸੇਵਕ) । * (ਕਿ
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਸਭ ਨੂੰ ਬੜੀ ਵਿੰਦ੍ਰਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । *ਦੌੜਾਵਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । *ਅਸ਼ੀਰ ਵਾਦ ।

*ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਵਾਇਦ ਉਹੋ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਜੀ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਤੇ ਸਿਖ
 ਸੂਰਮਿਆਂ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ
 ਲੋੜਾਂ ਮੁਜਬ ਵਧਾਇਆ ਤੇ ਜੋ ਖਾਲਸੇ ਦਲਾਂ ਵਿਚ ਬੀ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ।

॥੩੬॥ ਆਇ ਸਮੀਪ ਨੰਮ੍ਰਿ ਸਿਰ ਹੋਇ । ਪ੍ਰਥਮ ਬਾਰਤਾ^੧ ਭਾਖਹਿ ਸੋਇ ।
 ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਕੋ ਗੁਰ ਧੀਰਜ ਦੇਤਿ । ਕਰਿ ਦਰਮਾਹਾਂ ਵਿਗ ਰਖਿ ਲੋਤਿ
 ॥੩੭॥ ਲਘੁ ਦੀਰਘ^੨ ਜੋ ਗੁਰ ਵਿਗ ਰਹੈ । ਸਭਿ ਕੋ ਰੋਜ ਰਜਤਪਣ ਕਹੈ ।
 ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਭੀਰ ਹੋਤਿ ਅਧਿਕਾਈ । ਹੇਤੁ ਜੀਵਕਾ ਨਰ ਸਮੁਦਾਈ ॥
 ੩੮ ॥ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਕੇਚਿਤ ਵਿਗ ਰਹੈ । ਜਨਮ ਸੁਧਾਰਹਿ ਦਰਸਨ
 ਲਹੈ । ਹੁਤੇ ਕਦੀਮੀ ਗੁਰ ਘਰ ਕੋਰੇ । ਸੋ ਸਭਿ ਆਨਿ ਮਿਲੇ ਕਿਯ ਡੋਰੇ ॥
 ੩੯॥ ਜਥਾ ਪਿਤਾਮੇ ਸੈਨ ਬਨਾਈ । ਤਥਾ ਸੁਭਟ ਰਾਖੇ ਸਮੁਦਾਈ । ਤਿਮ
 ਹੀ ਸਕਲ ਸਮਾਜ ਬਨਾਯੋ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਬਿਰਧਾਯੋ ॥੪੦॥
 ਸਸਤਨਿ ਕੋ ਦੀਰਘ ਅੰਭਸਾਸਾ । ਕਰਹਿ ਕਰਾਵਹਿ ਪਿਖਹਿ ਤਮਾਸਾ ।
 ਹਯਨਿ ਅਰੂਢਹਿ ਵਹਿਰ ਸਿਧਾਵਹਿ । ਨਾਨਾਰੀਤਿ ਫੇਧਾਇ ਪਲਾਵਹਿ ॥੪੧॥
 ਪਾਨ^੩ ਕਮਾਨ ਤਾਨ ਕਰਿ ਬਾਨਾ । ਕਰਹਿ ਦਿਖਾਵਨਿ ਹਤਹਿ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ।
 ਤੋਮਰ ਤੁਪਕ ਸੁ ਤੋਗ ਤਮਾਚਾ । ਕਰਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਹਿ ਗੁਰ ਸਾਚਾ ॥੪੨॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ 'ਇਲੀ ਕੋਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟਮੇ
 ਅੰਸੂ ॥ ੯ ॥

੯. [ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਗਾਈ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਸਿਖ ਸਿੰਗਤਾਂ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਦਰਸਨ ਆਇ । ਦੋਸ
 ਬਿਦੇਸਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਜਨੈਂ ਜਨੈਂ ਸੁਧਿ ਗੁਰ ਜਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੋਖਈ ॥ ਰਾਮਕੁਇਰ
 ਭਾਖਤਿ ਸੁਭ ਕਥਾ ਸੁਤਾ ਸੁਨਹੁ ਗੁਰਨਿ ਕੀ ਜਥਾ । ਮੇਕਹੁ ਨਿਕਟ ਆਪਨੇ
 ਰਾਖਾ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹਿ ਲਖਿ ਮਮ ਅਭਿਲਾਖਾ ॥੨॥ ਕਬਿ ਕਬਿ ਮੈਂ ਗਮਨੋਂ
 ਨਿਜ ਗਾਮੂ । ਸਿੰਗਤ ਹਮਰੀ ਆਇ ਸੁ ਧਾਮੂ । ਬਹੁਰ ਸਮੀਪ ਗੁਰੂ ਕੇ
 ਜਾਵੋਂ । ਬਹੁ ਬਿਲਾਸ ਹੋਰਤਿ ਹਰਖਾਵੋਂ ॥੩॥ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਅਧਿਕ ਅਧਿਕ
 ਅਧਿਕਾਈ । ਸਭਿ ਸਮਾਜ ਕੋ ਗੁਰੂ ਬਧਾਈ । ਸਸਤੁ ਤੁਰੰਗਮ ਜੋ
 ਸਿਖ ਲਜਾਵੈ । ਅਰਪਹਿ ਆਗੈ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈ ॥੪॥ ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਦੇਂ ਖੁਸ਼ੀ
 ਘਨੇਰੀ । ਪੁਰਵਹਿ ਤਿਸ ਅਭਿਲਾਖ ਬਡੇਰੀ । ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੇ ਨਿਤ ਸਿਖ
 ਆਵਹਿ । ਦਰਸਹਿ ਗੁਰੂ ਅਨੰਦ ਉਪਾਵਹਿ ॥੫॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਭਿ ਮਹਿ
 ਫੁਰਮਾਵੈ । 'ਹਯ ਆਯੁਧ ਜੋ ਲੇ ਕਰਿ ਆਵੈ' । ਸੋ ਸਿਖ ਖੁਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਲੋਹੈ ।

^੧ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਪਾਸ ਜਦ ਉਸਦਾ ਵੱਡਾ ਨੌਕਰ ਸੀ । ^੨ਛੋਟਾ ਬਡਾ ।

^੩ਹੱਥ ਵਿੱਚ । ^੪ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸਚੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਯਾਰਦੇ ਹਨ । ^੫(ਜੇ) ਕੋਈ ਲੈ ਆਵੇ ਤਾਂ ।

ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ ਪੁਨ ਕਰੋਂ ਨਹਿ ਪੈ ਹੈ' ॥੬॥ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ ਬਿਖੈ ਬਿਦਤਾਈ।
 ਧਨ ਖਰਚਹਿ ਸਿਖ ਜਿਤ ਕਿਤ ਜਾਈ।ਹਯ ਆਯਧ ਖੋਜਹਿ ਫਿਰ ਘਨੇ^੧।
 ਅਰਪਹਿ ਆਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪਗ ਸਨੇ ॥੭॥ ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਹੁਇ ਉਤਸਾਹ
 ਬਿਸਾਲਾ । ਨਿਕਟਿ ਰਹਨਿ ਲਾਗੈ ਸਿਖ ਜਾਲਾ । ਸ਼ਸਤਨਿ ਬਿੰਦਸਾ ਕਹੁ
 ਅੱਭਿਆਸਹਿ। ਜਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਪਿਖਹਿ ਬਿਲਾਸਹਿ ॥੮॥ ਲਵਪਰਿ ਕੀ
 ਸੰਗਤਿ ਸਮੁਦਾਈ । ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨਿ ਲੇ ਕਰਿ ਆਈ।ਉਤਰਿ ਬਿਪਾਸਾ
 ਸਲਿਤਾ ਪਾਰਾ । ਉਲੰਘੇ ਦ੍ਰਾਬਾ ਦੇਸੁ ਜੁ ਸਾਰਾ ॥੯॥ ਸਤ੍ਰੁੰਦਵ ਤੀਰ
 ਤਰੀ ਕਉ ਪਾਇ।ਪਾਰ ਪਰੇ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਆਇ । ਧਰਮਸਾਲ ਮਹਿ ਡੇਰਾ
 ਕੀਨਿ । ਭੋਜਨ ਖਾਨ ਦੇਗ ਤੇ ਲੀਨਿ॥੧੦॥ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਘਰ ਬਾਹਿਰ
 ਆਏ । ਲਗੀ ਸਭਾ ਮਹਿ^੨ ਬੈਠਿ ਸੁਹਾਏ।ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਹਿਤ ਸੰਗਤਿ ਜੋਈ।
 ਭਈ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਸੋਈ॥੧੧॥ਸੁਨੇ ਗੁਰੂ ਜਬਿ ਆਨਿ ਬਿਰਾਜੇ।
 ਬੈਠੇ ਦਰਸ ਦੇਨਿ ਕੇ ਕਾਜੇ।ਲੇ ਲੇ ਭੈਟਨਿ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਈ।ਧਰਿ ਧਰਿ ਆਗੈ
 ਗੀਵ ਨਿਵਾਈ ॥ ੧੨ ॥ ਗੋਤ ਸੁਭਿੱਖੀ ਛੱਤ੍ਰੀ ਏਕ । ਸੋ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿ
 ਜਲਪਿਬਿਬੇਕ^੩।ਚਹਤਿ ਸੁਤਾ ਕੋਅਰਪਨ ਕਰਜੋ।ਹਿਤ ਕੱਲਸਾਨਮਨੋਰਥ
 ਧਰਜੋ॥ ੧੩ ॥ ਇਮ ਮਨ ਚਿਤਵਤਿ ਮਾਤਾ ਪਾਸ।ਪਹੁੰਚੈ ਜਾਇ ਪੁਰਨਿ^੪
 ਨਿਜ ਆਸ । ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਅਰਦਾਸ ਉਚਾਰੀ । ‘ਤਨੁਜਾ ਮੋਹਿ ਨਿਕੋਤ
 ਮਝਾਰੀ ॥ ੧੪ ॥ ਚਾਹਤਿ ਕਰਜੋ ਗੁਰੂ ਕੀ ਦਾਸੀ । ਦੀਨ ਜਾਨਿ ਜਿਨ^੫
 ਠਾਨਹੁ ਹਾਸੀ । ਗੁਰ ਕੋ ਘਰ ਨਿਤਾਨ ਕੋ ਤਾਨਾ । ਓਟ ਨਿਓਟਨਿ ਮਾਨ
 ਨਿਮਾਨਾ ॥ ੧੫ ॥ ਇਹ ਮਨ ਮਹਿ ਹਠ ਧਾਰਿ ਬਖਾਨਾ । ਕਿਤ ਲਘੁ ਹਮ^੬
 ਕਿਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਨਾ’ । ਸੁਨਿ ਦੇ ਮਾਤਨਿ ਤਿਹ ਸਨਮਾਨਾ॥ ਕਰਨਿ ਸੰਬੰਧ
 ਨੀਕ ਹੀ ਮਾਨਾ ॥੧੬॥ ਇਮ ਠਹਿਰਾਇ ਸਿਵਰ ਨਿਜ ਆਯੋ।ਬਹੁਰ ਗੁਰੂ
 ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਯੋ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਠਾਢਿ ਅਗਾਰੀ । ‘ਦਾਸੀ ਚਾਹਤਿ
 ਕਰਜੋ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੧੭ ॥ ਮਮ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰਹੁ । ਦੀਨ ਬੰਧੁ ਨਿਜ
 ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰਹੁ’।ਕਹਜੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲ^੭‘ਸਮੇ ਅਬਿ ਆਛੈ।ਕੀਜਹਿ ਨੀਕੇ ਜਿਮ
 ਉਰ ਬਾਂਛੈ’॥ ੧੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਪੁਰਬ ਸਮੁਝਾਯੋ । ‘ਲੀਜੈ ਲਵਪੁਰਿ ਸਾਕ

^੧ਫਿਰਕੇ ਬਹੁਤਾ । ^੨ਬੇੜੀ । ^੩ਲਗੀ ਹੋਈ ਸਭਾ ਵਿੱਚ । ^੪ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ । ^੫ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ । ^੬ਮਤਾਂ । ^੭ਅਸੀਂ ਤੁੱਛ ਕਿੱਥੇ । ^੮ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ਨੇ ।

ਜੁ ਆਯੋ^੧। ਲਖਿ ਸੁਭ ਸਮਾ ਸਭਾ ਕੇ ਮਾਂਹਿ। ਖਾਰਕ ਦੀਨਿ^੨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਹਿ
 ॥੧੯॥ ਅੰਗੀਕਾਰ ਜਬਹੁ ਕਰਿ ਲਯੋ। ਰਿਦੇ ਸੁਭਿਖੀ ਬਹੁ ਹਰਖਯੋ। ਨਿਕਟ
 ਮਾਤ ਕੇ ਅਧਿਕ ਬਧਾਈ। ਦੇਤਿ ਤਿਯਾ ਪੁਰਿ ਕੀ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੨੦ ॥
 ਸਰਬ ਰੀਤਿ ਕੇ ਮੰਗਲ ਸਾਜੇ। ਲਘੁ ਦੁੰਦਭਿ ਕੀ ਨੌਬਤ ਬਾਜੇ। ਜਨਨੀ
 ਗਨ ਅਨਵਾਏ ਮੋਦਕ^੩। ਬੀਟ ਦੀਨਿ ਉਤਸਵ ਭਾ ਮੋਦਕ^੪ ॥੨੧॥ ਗਾਵਤਿ
 ਗੀਤ ਕੋਕਲਾ ਬੈਨੀ। ਮਿਲੀ ਆਨਿ ਗਨ ਪੰਕਜਨੈਨੀ। ਬਸਨ ਬਿਭੂਖਨ
 ਭੂਖਤਿ ਅੰਗ। ਜ਼ਰੀ ਚੂਨਰੀ ਪਹਿਰਿ ਸੁਰੰਗ^੫ ॥ ੨੨ ॥ ਮੰਗਤਿ ਗਨ
 ਜਨ ਦੇਖਨਿ ਕਰੇ। ਮਾਤ ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦਹਿ ਧਰੇ। ਸਾਦਰ ਧਨ ਸਭਿਹਿਨਿ
 ਕੇ ਦੇਤਿ। ਭੀਰ ਭੂਰ ਭਰਿ ਰਹੀ ਨਿਕੋਤ ॥ ੨੩ ॥ ਵੋਲਕ ਆਨਿ
 ਬਜਾਵਤਿ ਕੋਈ। ਕੋ ਤਿਯ ਗਾਵਤਿ ਆਨੰਦ ਹੋਈ। ਇਸ ਤੋ ਆਦਿ ਕੀਨਿ
 ਉਤਸਾਹੁ। ਗਯੋ ਸੁਖੰਤੀ ਲਵਪੁਰਿ ਮਾਂਹੁ ॥ ੨੪ ॥ ਭ੍ਰਾਤ ਸ਼ਰੀਕਨਿ ਮਹਿ
 ਸੁਧਿ ਦੀਨ। ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ ਮੰਗਲ ਕੀਨਿ। ਬਹੁਰ ਸਲਾਹ ਬਜਾਹ ਕੀ
 ਠਾਨੀ। ਮਿਲਿ ਨਰ ਨਾਰਿਨਿ ਤਬਹਿ ਬਖਾਨੀ ॥੨੫॥ ਅਰਜ ਕਰਹੁ ਗੁਰ
 ਅਗ੍ਰ ਸਿਧਾਰਹੁ। -ਆਪ ਆਇ ਲਵਪੁਰੀ ਮਝਾਰਹੁ। ਅਪਨੀ ਸੰਗਤਿ
 ਕਰਹੁ ਨਿਹਾਲ। ਫੇਰੇ ਫਿਰਹੁ ਸੁ ਮਿਲਿ ਨਰ ਜਾਲ-^੬ ॥੨੬॥ ਇਮ ਬਿਚਾਰ
 ਸੁਧਵਾਯਹੁ ਸਾਹਾ^੭। ਗਮਨਜੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਹਾ। ਪਹੁੰਚੈ ਆਨਿ
 ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਸੋਇ। ਸੁਨੀ ਬਜਾਹ ਕੀ ਸੁਧਿ ਸਭਿ ਕੋਇ ॥੨੭॥ ਪੁਰਬ ਮਾਤਾ
 ਕੇ ਸੁਧਿ ਦਈ। ਸੁਨਤਿ ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦੇ ਭਈ। ਸਾਜ ਮਾਸ ਤੈ ਬੀਸ ਪ੍ਰਵਿ-
 ਸ਼ਟੇ^੮। ਨਿਕਸਜੈ ਸਾਹਾ ਦੁਇ ਦਿਸਿ ਇਸ਼ਟੇ^੯ ॥ ੨੮ ॥ ਬਹੁਰ ਸੁਭਿਖੀਆ
 ਗੁਰ ਫਿਗ ਗਯੋ। ਅਪਨੀ ਬਿਨੈ ਸੁਨਾਵਤਿ ਭਯੋ। 'ਲਵਪੁਰਿ ਕੀ ਸੰਗਤਿ
 ਹੈ ਜੇਤੀ। ਰਿਦੇ ਕਾਮਨਾ ਧਾਰਹਿ ਤੇਤੀ ॥੨੯॥ -ਸਜਹਿ ਬਰਾਤ ਗੁਰੂ ਨਿਜ
 ਸਾਰੀ। ਇਸ ਪੁਰਿ ਆਵਹਿ ਕਰੁਨਾ ਧਾਰੀ। ਕਰਹਿ ਢੁਕਾਇ ਬਜਾਹ ਲੇ
 ਜਾਹਿ-। ਇਮ ਚਹਤਿ ਤੁਮ ਸੁਜਸੁ ਉਮਾਹਿ ॥੩੦॥ ਭ੍ਰਾਤ ਸ਼ਰੀਕਨਿ ਮਹਿ

^੧ਛੁਹਾਰਾ ਦਿੱਤਾ। ^੨ਲਘੂ। ^੩ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ^੪ਸੁਹਣੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਗੋਟੇਦਾਰ ਚੁੰਨੀਆਂ।

^੫ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ੨੩ ਦਿਨ ਬੀਤਿ। ^੬ਦੁਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ।

^੭ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ 'ਸਾਹਾ ਗਣਹਿ ਨ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਸਾਹੇ ਉਪਰਿ
 ਦੇਕੰਕਾਰੁ'। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਈ ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੪ ਅੰਸੂ ੭ ਅੰਕ ੨੪ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ।

ਪ੍ਰਣ ਕਿੱਤਾ—ਲਵਪੁਰਿ ਮਹਿ ਬਜਾਹੈ ਨਿਜ ਸੁਤਾ^੧ । ਅਬਿ ਅਧੀਨ ਰਾਵਰ
ਕੈ ਅਹੈਕਰੀ ਪ੍ਰਤੱਗਸਾ ਜੇ ਇਮ ਰਹੈ॥੩੧॥ ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਤਿਸ ਕੋ
ਭਾਖਾ । ‘ਇਸ ਥਲ ਹੀ ਪੁਰਵਹਿ ਅਭਿਲਾਖਾ । ਰਚੈ ਲਹੌਰ ਅਨੰਦਪੁਰਿ
ਪਾਸ । ਭ੍ਰਾਤਨਿ ਸਹਿਤ ਆਨਿ ਕਰਿ ਬਾਸ ॥੩੨॥ ਬਨਹਿ ਬਜ਼ਾਰ ਬਸਹਿ
ਨਰ ਘਨੰ । ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ ਪਰਵਾਰਨਿ ਸਨੇ । ਲਵਪੁਰਿ ਕੀ ਰਚਨਾ ਬਰ
ਭਾਰੀ । ਤਿਸ ਦਿਨਿ ਤੋਹਿ ਦਿਖਾਵਹਿ ਸਾਰੀ ॥੩੩॥ ਤੇਰੀ ਹੋਇ ਪ੍ਰਤੱਗਸਾ
ਪੂਰੀ । ਕਰਹੁ ਬਜਾਹ ਇਸ ਥਲ ਬਿਧਿ ਰੂਰੀ’ । ਸੁਨਿ ਬੋਲੈ ਖੱਤੀ ਕਰ
ਜੋਰੇ । ‘ਬਜਾਹ ਬਿਖੇ ਅਬਿ ਬਾਸੁਰ ਬੋਰੇ ॥ ੩੪ ॥ ਦੋਇ ਮਾਸ ਅਬਿ ਰਹੇ
ਪਛਾਨੈ । ਸਾੜ ਤਿਬਿਸਤਾ ਸਾਹਾ ਜਾਨੈ । ਰਾਵਰ ਕੋ ਲਵਪੁਰਿ ਕਬਿ ਬਸੈ ।
ਐਸ ਨ ਹੋਇ ਮੋਹਿ ਨਰ ਹਸੈ’॥੩੫॥ ਬੋਲੇ ਕਲਗੀਧਰ ਉਰ ਭਾਵੈ’ । ‘ਹਮ
ਲਹੌਰ ਤਤਕਾਲ ਬਸਾਵੈਂ । ਜਬਿ ਬਸਿ ਜਾਇ ਲਜਾਇ ਪਰਿਵਾਰਕੀਜਹਿ
ਸਭਿ ਸਮਾਜ ਅਬਿ ਤਜਾਰ॥੩੬॥ ਬਸੈ ਦੇਖਿ ਕੈ ਸਦਨ ਸਿਧਾਵਹੁ। ਭ੍ਰਾਤਨਿ
ਸਹਿਤ ਬਹੁਰ ਚਲਿ ਆਵਹੁ’ । ਤਿਸ ਟਿਕਾਇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਢੁਰਮਾਏ ।
ਬਿੰਦ ਹੁਕਮਨਾਵੇ ਲਿਖਵਾਏ॥੩੭॥ ਨਿਕਟ ਨਿਕਟ ਕੋ ਪੁਰਿ ਸਮੁਦਾਏ ।
ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਹਿ ਤਤਕਾਲ ਪਠਾਏ । ‘ਜੇ ਸਿਖ ਹੋਇ ਕਰਹਿ ਬਿਵਹਾਰ ।
ਸੇ ਅਬਿ ਆਇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ॥੩੮॥ ਲੇ ਪਹੁੰਚਹਿ ਜਿਸ ਵਿਗ ਧਨ ਹੋਇ ।
ਆਨਿ ਦੁਕਾਨ ਕਰਹਿ ਨਰ ਸੋਇ । ਜਿਸ ਕੋ ਸਦਨ ਦਰਬ ਨਹਿ ਪਾਇ ।
ਲੇ ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਬਨਜ ਚਲਾਇ॥੩੯॥ ਬਜਾਹ ਸਮੈ ਲੋ ਖੁਲਹਿ ਬਜ਼ਾਰ’ ।
ਮਿਲਹਿ ਬਿੰਦ ਨਰ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ । ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕਰਹਿ ਬੈਠਿ ਬਿਵਹਾਰੂ ।
ਅੰਬਰ ਬਿੰਦ ਪਟੇਬਰ ਚਾਰੂ ॥ ੪੦ ॥ ਪਸ਼ਮੰਬਰ ਬਰ ਬਰਨ ਸੁ ਨਾਨਾ’ ।
ਮੁਕਤਾ ਬਿੰਦ, ਪ੍ਰਵਾਲ ਮਹਾਨਾ’ । ਅੰਨ ਅਨਿਕ, ਅਰੁ ਘ੍ਰਿਤ ਮਿਸ਼ਟਾਨਾ॥
ਆਇੰ ਸਰਾਫ’, ਬਜ਼ਾਜ਼’ ਸੁਜਾਨਾ’ ॥੪੧॥ ਏਵ ਹੁਕਮਨਾਵੇ ਲਿਖਵਾਇ ।
ਸਿੱਖ ਮਸੰਦਨ ਪ੍ਰਤੀ ਪਠਾਇਜਹਿ ਕਹਿਲੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਤਕਾਲ॥ਪਠਿਪਠਿ’
ਸਮਝੇ ਕਾਜ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੪੨ ॥ ਤਬਹਿ ਮਸੰਦਨ ਮੰਗਤਿ ਸਾਰੀ । ਗੁਰੂ
ਹੁਕਮ ਤੇ ਤੁਰਤ ਹਕਾਰੀ । ਹੁਕਮ ਸੁਨਾਯੋ ਸਭਿ ਕੋ ਕਾਨ । ‘ਪ੍ਰਥਮ ਬਜਾਹ

^੧ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੂੰ । ^੨ਹਾੜ ਦੀ ੨੩ ਦਾ । ^੩ਮਨ ਭਾਂਵਈ । ^੪ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਤਕ ਬਾਜ਼ਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹੇਗਾ।

^੫ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਚੰਗਾਂ ਚੰਗਾਂ ਦੇ। ^੬ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੂੰਗੇ। ^੭ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਾਲੇ। ^੮ਕਪੜੇ ਵਾਲੇ। ^੯ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹਕੇ।

ਉ ਤਸਵ ਬਡ ਜਾਨ ॥੪੩॥ ਦੇਖਹੁ ਸਰਬ ਬਜਾਹ ਕੀ ਲੀਲਾ॥ਪੁਨ ਖਾਟਹੁ
ਧਨ ਲਾਭ ਗਹੀਲਾ^੧। ਕੇਤਿਕ ਬਾਂਸੁਰ ਬਾਸਾ ਕਰੀਅਹਿ^੨। ਦਰਸਹੁ
ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਭਲਾ ਬਿਚਰੀਅਹਿ^੩ ॥ ੪੪ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ
ਪ੍ਰਬਖ ਰੁਤੇ 'ਬਜਾਹ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਨਵਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੯ ॥

੧੦. [ਗੁਰੁ ਕਾ ਲਾਹੋਰ ਵੱਸਣਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਕੇ ਬਚਨ ਕੇ ਗ਼ਨੀ^੪ ਗ਼ਰੀਬ ਬਿਸਾਲ। ਬਜਾਹ
ਉਛਾਹ ਪਛਾਨਿ ਕੈ ਗਮਨ ਠਾਨਿ ਤਤਕਾਲ^੫ ॥ ੧ ॥ ਚੋਖਈ ॥ ਅਨਿਕ
ਬਨਿਕ ਰੋਪਰ ਤੇ ਆਏ। ਸਕਲ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਸਉਦਾ ਲਜਾਏ। ਪੁਰਿ ਹੁਸੀਆਰਿ
ਆਇ ਜੇ ਹੁਤੇ। ਤਿਨ ਮਹਿ ਤੇ ਆਵਤਿ ਭੇ ਇਤੇ^੬ ॥ ੨ ॥ ਕੇਤਿਕ ਗੁਰ
ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਆਵਹਿ। ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗ ਅਪਰ ਮਿਲਿ ਜਾਵਹਿ। ਧਨ ਖਾਟ-
ਹਿਗੇ ਕਰਿ ਬਿਵਹਾਰੇ। ਮੇਲਾ ਲਾਗਹਿ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰੇ-॥ ੩ ॥ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ
ਨਰ ਗ਼ਮਨਿ ਸਮੁਦਾਏ। ਕਰਿ ਚਿਤ ਰੋਪ ਤੁਰਤ ਚਲਿ ਆਏ। ਹੁਤੇ
ਨਗਰ ਸੀਰੀਦ^੭ ਬਡੇਰੇ। ਤਹਿ ਬਿਵਹਾਰੀ ਮਿਲੇ ਘਨੇਰੇ ॥੪॥ ਬਡੇ ਬਜ਼ਾਰ
ਤਹਾਂ ਤੇ ਆਯੋ। ਬਨਸ ਹੇਤੁ ਸਉਦਾ ਬਡ ਲਜਾਯੋ। ਕੇਤਿਕ ਸਿੱਖ ਦਰਬ
ਤੇ ਹੀਨੇ। ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਹੁਕਮ ਹਰਖ ਉਰ ਕੀਨੇ ॥ ੫ ॥-ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ
ਧਨ ਲੇਹਿ ਸੁਖਾਰੇ। ਖਾਟਹਿ ਲਾਭ ਕਰਹਿ ਬਿਵਹਾਰੇ। ਉਤਸਵ ਮਹਾਂ
ਬਜਾਹ ਕੇ ਹੋਵੇ। ਬਹੁ ਦਿਨ ਲਗਿ ਗੁਰ ਦਰਬਨ ਜੋਵੇ ॥ ੬ ॥ ਬਹੁ ਗੁਨ
ਹੈ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਜਾਨੇ^੮। ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸ਼ਾਨੇ ਸਭਿਹਿਨਿ ਜਾਨੇ^੯। ਗਮਨੇ
ਕਿਤਿਕ ਸਕਟ ਕਰਿ ਭਾਰੇ^{੧੦}। ਆਪ ਅਰੁਢੇ ਲਾਦਜੇ ਭਾਰੇ ॥੭॥ ਨਿਕਟ
ਨਿਕਟ ਜੇਤਿਕ ਥੇ^{੧੧} ਬਾਸੀ। ਚਲਿ ਆਏ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਪਾਸੀ। ਇਮ ਜਥਿ
ਅਨਿਕ ਬਨਿਕ ਚਲਿ ਆਏ। ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਤਿਨ ਸੁਧਿ ਪਾਏ॥੮॥ ਨਿਜ
ਪੁਰਿ ਤੇ ਉਤਰ ਦਿਸਿ ਲਹਜੇ। ਸੁਭ ਬਲ ਲਵਪੁਰਿ ਕਰਿਬੇ ਚਹਜੇ। ਤਬਿ
ਮਾਤੁਲ ਕੇ ਸੰਗ ਬਖਾਨਾ। 'ਹੁਕਮ ਮਸੰਦਨ ਦੇਹੁ ਸੁਜਾਨਾ ॥ ੯ ॥ ਤਿਸ
ਬਲ ਜਾਇ ਕਰਾਵਹਿ ਆਹਰ'^{੧੨}। ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਨਗਰ ਬਸਹਿ ਬਡ ਜ਼ਾਹਰ।
ਬੀਚ ਬਜ਼ਾਰ ਬਿਲੀਦ ਬਨਾਵਹਿ। ਬੰਦ ਬਰੋਬਰ ਛਾਪਰ ਛਾਵਹਿ ॥ ੧੦ ॥

^੧ਬਹੁਤ। ^੨ਧਨੀ। ^੩ਤੁਰਤ ਤੁਰ ਪਏ। ^੪ਇਧਰ। ^੫ਸਰਹੀਦ। ^੬ਜਾਣ ਵਿਚ। ^੭ਸਭਨਾਂ ਨੇ
ਜਾਣਿਆ। ^੮ਕਿਰਾਏ ਕਰਕੇ। ^੯ਭਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਦ ਕੇ। ^{੧੦}ਉੱਦਮ। ^{੧੧}ਪਾ:-ਗਿਰ।

ਲਾਇ ਮਿਹਨਤੀ ਨਰਨਿ ਹਜ਼ਾਰਹੁ । ਧਰਿ ਤੂਰਨਤਾ ਠਾਨਹਿ ਤਸਾਰਹੁ^੧ ।
ਜੇ ਬਿਵਹਾਰੀ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਵਹਿਏ ਤਿਸ ਕੋ ਸਨਮਾਨ ਬਸਾਵਹਿ॥੧੯॥
ਆਪ ਰੋਜ਼ ਤਹਿ ਕੀਜਹਿ ਫੇਰਾ । ਸੰਗਰ^੨ ਦਿਹੁ ਬੰਧਵਾਇ ਚੁਫੇਰਾ^੩ । ਸੁਨਿ
ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਬਸਾਵਨਿ ਲਵਪੁਰਿ । ਕਾਰਜ ਲੀਨਿ ਸੰਭਾਰਿ ਹਰਖ ਉਰ ॥
੧੨ ॥ ਬਿੰਦ ਮਸਿਦਨ ਲਏ ਹਕਾਰਾ । ਸਭਿ ਪੁਤਿ ਗੁਰ ਕੋ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਾ
ਧਰਿ ਧਰਿ ਹਰਖ ਸਕਲ ਚਲਿ ਗਏ । ਪੰਜ ਮਿਹਨਤੀ ਇਕ ਬਲ ਕਿਏ
॥ ੧੩ ॥ ਤੂਰਨ ਛਾਪਰ ਛਾਵਨਿ ਕਰੇ । ਗੀਤਿ ਬਸਾਰਨਿ ਕੀ ਅਨੁਸਰੇ^੪ ।
ਪਹੁੰਚੇ ਤਹਾਂ ਅਨਿਕ ਬਿਵਹਾਰੀ^੫ । ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ ਕਰਿ ਹਾਟ ਸੰਭਾਰੀ ॥੧੪॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੁਵਿੰਦ ਕੀ ਤਨੀਆ^੬ ਪੰਚ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤਿਸ ਨੇ ਭਟ^੭ ਜਨੀਆ॥
ਗੁਰੂ ਭਾਨਜੇ ਤਿਨ ਕੋ ਕਹੈ^੮ । ਮਹਾਂਬੀਰ ਸੁਭ ਮਤਿ ਮਹਿ ਅਹੈ ॥ ੧੫ ॥
ਨਾਮ ਬਡੇ ਕੋ ਸੰਗੋ ਧਰਯੋ । ਸੇ ਗੁਰ ਨਿਕਟ ਹਕਾਰਨਿ ਕਰਯੋ । ਤਿਸ ਕੋ
ਕਾਜ ਦੀਨਿ ਸੰਭਾਰਨ । ਪੁਰਿ ਪੁਰਿ ਕੋ ਮੁਖਿ^੯ ਕਰਹੁ ਹਕਾਰਨਿ ॥ ੧੬ ॥
ਪ੍ਰੀਤੀ ਜੋਤਿਕ ਲੈ ਹੈ ਕੋਇ।ਤੋਤਿਕ ਦਰਬ ਦੇਹੁ ਹਿਤ ਸੋਇ।ਖਾਟਹਿ ਲਾਭ
ਸਦਨ ਲੇ ਜਾਇ । ਸਉਦਾ ਕਰਹਿ ਬਨਕ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧੭ ॥ ਸਭਿ ਕੋ
ਸਾਦਰ ਤਹਾਂ ਬਸਾਵਹੁ। ਨਿਰਧਨ ਕੋ ਧਨ ਦੇਹੁ ਬਿਠਾਵਹੁ । ਸੁਧਿ ਕੋ ਲੇਹੁ
ਫਿਰਹੁ ਬਲ ਸਾਰੇ । ਬੁਝੈ ਨ ਰਹਿ, ਸਭਿ ਕਰਹੁ ਸੰਭਾਰੇ॥੧੮॥ ਇੱਤ੍ਰਾ-
ਇਕ ਕਾਰਜ ਜੇ ਔਰ । ਸੌਪੇ ਸਭਿ ਸੋਢੀ ਸਿਰਮੌਰ । ਨਿਜ ਨਿਜ ਕਾਰ
ਕਰਨਿ ਕਉ ਲਾਗੇ।ਦੇਤਿ ਤੁਰਤ ਜੋ ਚਹੀਅਹਿ ਮਾਂਗੇ ॥ ੧੯॥ ਨਿਜ ਪੁਰਿ
ਤਜਿ ਤਜਿ ਨਰ ਗਨ ਆਏ । ਦੇ ਕਰਿ ਧਨ ਸਨਮਾਨ ਬਿਠਾਏ।ਦੇਖਿ ਸੁ-
ਭਿੱਖੀ ਖੜ੍ਹੀ ਤਬ।ਪੁਰਿ ਬਸਿਥੇ ਕੋ ਉਦਮ ਸਬੈ॥੨੦॥ਚਲਜੈ ਹੁਕਮ ਨਾਮਾ
ਲਿਖਵਾਇ । ਲਵਪੁਰਿ ਨਿਜ ਘਰ ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਾਇ । ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕਰਿ
ਕੈ ਇਕ ਥਾਈਂ । ਸਤਿਗੁਰ ਮਰਜੀ ਤਬਹਿ ਸੁਨਾਈ ॥ ੨੧ ॥ ‘ਲਵਪੁਰਿ
ਨਵੇਂ ਬਸਾਵਨਿ ਕਰਯੋ । ਮੋਹਿ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਕੋ ਹਿਤ ਧਰਯੋ^{੧੦} । ਚਲਹੁ ਸਕਲ

^੧ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ । ^੨ਵਾੜਾ, ਥਿੜਾ । ^੩ਬਸਾਰਾਂ ਦੀ ਗੀਤ ਕੀਤੀ । ^੪ਬਾਣੀਏਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । ^੫ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਜੀ । ^੬ਸੂਰਮੇ । ^੭ਗੁਰੂ ਭਾਣਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਲ ਪੇ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵਡੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਭਾਣਜੇ (ਭਣੇਵੇਂ) ਸਨ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਓਹ ਭ੍ਰਾਮ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭਰਾ ਸੇ । ^੮ਨਗਰ ਨਗਰ ਦਾ ਮੁਖੀਆ । ^੯ਮੋਰੀ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਦੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹਿਤ ਧਾਰਿਆ ਹੈ ।

ਹੀ ਤਿਸ ਥਲ ਮਾਂਹੁ । ਰਚਹਿ ਸਮਾਜ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿ ਬਜਾਹੁ ॥੨੨॥ ਭਲੇ
 ਭਾਗ ਅਪਨੇ ਕਰਿ ਲਖੇ । ਗੁਰ ਫੁਕਾਉ ਕੇ ਕੌਤਕ ਪਿਖੋਹਮ ਹਿਤ ਨਗਰ
 ਨਵੇਂ ਬਸਵਾਯੋ । ਅਨਿਕ ਉਪਾਇ ਠਾਨਿ ਧਨ ਲਾਯੋ ॥ ੨੩ ॥ ਸੁਨਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਚਰਿਤ ਅਨੰਦੋ । ਲੇ ਲੇ ਆਪਨਿ ਦਰਬ ਬਿਲੰਦੇ । ਸਕਟੇ
 ਬਹਿਲਨ ਕੇ ਜੁਰਵਾਇ । ਸਦਨ ਸੋਜ ਸਗਰੀ ਲਦਵਾਇ ॥ ੨੪ ॥ ਲੋਕ
 ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਲਵਪੁਰਿ ਕੇਰੇ । ਗਵਨੇ ਲੀਨਿ ਸਮਾਜ ਘਨੇਰੇ । ਬੰਦ ਕਾਮਨੀ
 ਸੰਦਨ ਚਢੀ । ਕੋ ਬਹਿਲਨ ਪਰ ਚੌਪਹਿ ਬਢੀ ॥੨੫॥ ਬਸਨ ਬਿਭੂਖਨ
 ਭੁਖਤਿ ਹੋਈ । ਗੁਰ ਬਜਾਹਤਿ ਮਦਤੋ ਸਭਿ ਕੋਈ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਸਭਿ ਮਗ
 ਉਲੰਘਾਏ । ਸਤੁੰਦਵ ਉਤਰਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਆਏ ॥੨੬॥ ਜਿਹ ਠਾਂ ਲਵਪੁਰਿ
 ਗੁਰੁ ਬਸਾਯੋ ਪਹੁੰਚੇ ਤਹਾਂ ਸਮਾਜ ਟਿਕਾਯੋ । ਕਰਯੋ ਖਰੀਦਨ ਘ੍ਰਿਤ ਮਿਸ਼-
 ਟਾਨ । ਲੀਨੋ ਨੀਕੋ ਅੰਨ ਮਹਾਨ ॥੨੭॥ ਮੇਵੇ ਬੰਦ ਮੋਲ ਲੇ ਧਰੋਬਾਸਨ
 ਬਡੇ ਲਜਾਇਬੋ ਕਰੇ । ਸੁਖਮ ਚਾਵਰ ਚਾਰੁ ਲੰਮੇਰੇ । ਦੇ ਕਰਿ ਦਰਬ
 ਲੀਨਿ ਬਹੁਤੋਰੇ ॥ ੨੮ ॥ ਅੰਬਰ, ਪਸ਼ਮੰਬਰ, ਪਾਟੰਬਰ । ਕਰੇ ਖਰੀਦਨਿ
 ਜੇ ਪਿਖਤੰਬਰ^੧ । ਦੋਹ ਕਰਾਹੇ ਦਏ ਧਰਾਇ । ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਪਕਵਾਨ
 ਬਨਾਇ ॥੨੯॥ ਮੋਦਕ ਕਰਤਿ ਮੋਦ^੨ ਬਨਵਾਏ । ਅਧਿਕ ਸਿਤਾ^੩ ਕੋ ਬੀਚ
 ਮਿਲਾਏ । ਦਾਖ, ਬਿਦਾਮਨ, ਗਰੀ ਸਥਾਈ । ਕਰਿ ਕਰਿ ਤਜਾਰ ਧਰੇ ਸਮ-
 ਦਾਈ ॥੩੦॥ ਨਾਗਰ ਨਾਰਿ ਮਿਲੀ ਗਨ ਆਇ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਗੀਤਨਿ
 ਗਾਇ । ਕਿਤਿਕ ਢੋਲਕੀ ਕਰਹਿ ਬਜਾਵਨਿ । ਨਾਚਹਿ ਮਾਚਹਿ ਰਾਚਹਿ
 ਚਾਵਨ^੪ ॥ ੩੧ ॥ ਗਨ ਨਗਰਨਿ ਕੇ ਬਹੁ ਹਲਵਾਈ । ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ
 ਕੀ ਕਰਤਿ ਮਿਠਾਈ । ਬਡੇ ਜਲੇਬ ਪਕਾਵਨਿ ਕਰੈਂ । ਆਛੀ ਰੀਤਿ ਸੁਧਾ-
 ਰਤਿ ਧਰੈਂ ॥ ੩੨ ॥ ਨੁਗਦੀ, ਘੋਵਰ ਕੇ ਸਮੁਦਾਇ । ਕਰਿ ਰਾਖੇ ਅੰਬਾਰ
 ਲਗਾਇ । ਬਰੇ ਪਕੌਰੇ ਦਧੀ ਮਿਲਾਏ । ਜੀਰਕ^੫, ਧਨੀਆਂ, ਮਿਰਚਨਿ
 ਪਾਏ ॥ ੩੩ ॥ ਦਧਿ ਮਹਿ ਅਧਿਕ ਸਾਵਰੀ ਪਾਈ ਬਨਜੋ ਰਾਇਤਾ^੬ ਜੁਤਿ
 ਸਮੁਦਾਈ । ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਪਕਵਾਨ ਪਕਾਏ ਮਧੁਰ ਸਨਿਗਧ ਸਾਦ ਕਰਿ-
 ਵਾਏ ॥ ੩੪ ॥ ਪਰਜੋ ਬਜ਼ਾਰ ਹੋਤਿ ਬਿਵਹਾਰ । ਕਰਹਿ ਖਰੀਦਨਿ ਵਸਤੁ

^੧ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ । ^੨ਵਿਵਾਹ ਕਰਕੇ । ^੩ਭਰਤਨ । ^੪ਜੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਦੇਖੀਏ ਹਨ । [ਪਿਖਤੰ+ਬਰ] ।

^੫ਲਛੂ ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ । ^੬ਖੰਡ । ^੭ਉਤਸਾਹ ਵਿਚ ਰਚਦੀਆਂ ਹਨ । ^੮ਜੀਰਾ । ^੯ਸਾਵਰੀ ਦਾ ਰਾਇਤਾ ਅਕਸਰ ਮਿੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਉਦਾਰ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੇ ਕਾਰਨ ਕੋਈ । ਚੁਨ ਘਿੱਤ ਆਦਿਕ ਲੈ ਸੋਈ ॥
 ੩੫॥ ਕੋਤਿਕ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਿਬੇ ਹੋਤੁ । ਲੇਤਿ ਅਨੁਠੈ ਧਨ ਕੇ ਦੇਤਿ । ਗੁਰੂ
 ਬਾਕ ਤੇ ਬਨਜ ਉਦਾਰ।ਲੇਨਿ ਦੇਨਿ ਠਾਨਤਿ ਬਿਵਹਾਰ॥੩੬॥ਗੁਰੂ ਬਰਾਤ
 ਸਮੇਤ ਉਤਰਿਬੇ । ਬੰਦ ਛਾਪਰਨਿ ਛਾਵਨਿ ਕਰਿਬੇ । ਤਪਤ ਬਿਦਾਰਨ^੧
 ਮੰਘਲੀ ਛਾਯਾ । ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਤੇ ਚਾਰੁ ਬਨਾਯਾ ॥ ੩੭ ॥ ਬਨੀ ਬੈਠਕਾਂ
 ਸੀਤਲ ਥਾਨ।ਖਸ ਕੀ ਟਾਟੀ^੨ਲਾਇਮਹਾਨ।ਕਰਤਿਕਾਰ ਕੇ ਪੁੰਜ ਪਹਾਰੀ॥
 ਮੰਧਾ ਕੇ ਸਭਿ ਪਾਇੰਦਿਹਾਰੀ ॥੩੮॥ ਗੁਰ ਕੇ ਲਵਪਰਿ ਬਸੈ ਮਹਾਨਾ ।
 ਜਹਿ ਕਹਿ ਲੈ ਬੈਠੇ ਧਨ ਧਾਨਾ । ਭੀਰ ਬਜ਼ਾਰ ਬਿਖੈ ਬਹੁ ਹੋਈ । ਬਜਾਹ
 ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਭੇ ਸਭਿ ਕੋਈ ॥ ੩੯ ॥ ਨਰ ਨਾਰਿਨਿ ਕੇ ਅਤਿ ਚਿਤ ਚਾਉ ।
 ਪਿਖਿਨਿ ਬਰਾਤ ਨਰਨਿਸਮੁਦਾਉ।ਕਹਨੈ ਨਜਾਇ ਕਰੀ ਬਹੁ ਤਜਾਰੀ।ਭਯੋ
 ਬਾਸ ਤਹਿ ਆਨੰਦ ਭਾਰੀ॥੪੦॥ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗਿੰਬੇ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ 'ਬਜਾਹ
 ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਵਪੁਰ ਬਸਾਵਨ' ਬਰਨਨੰ ਦਸਮੇ ਅੰਸੂ ॥ ੧੦ ॥

੧੧. [ਵਜਾਹ ਪ੍ਰਸੰਗ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਜੁਗ ਮਾਤਨਿ ਹਰਖਾਇ।ਕਰੀ
 ਬਜਾਹ ਤਜਾਰੀ ਸਕਲ ਚਹੀਅਤਿ ਸੇ ਅਨਵਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਤਬਹਿ
 ਸੁਭਿਖੀਏ ਸ਼ਗਨ ਪਠਾਯੋ।ਦਿਜ ਨਾਉ ਤਬਿ ਲੈ ਕਰਿ ਆਯੋ । ਭਲੇ ਸਦਨ
 ਕਰਿਵਾਸਹੁ ਡੇਰਾ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਪਠਿ ਸ੍ਵਾਦ ਬਡੇਰਾ ॥੨॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਸੁਨਿ
 ਮੰਗਲ ਠਾਨਾ । ਕਰਨੈ ਹਕਾਰਨਿ ਗਣਕ^੩ ਸੁਜਾਨਾ । 'ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਮਾਂ ਬਿਚਾਰ
 ਬਤਾਵਹੁ'^੪ । ਮਮ ਸੁਤ ਮਸਤਕ ਤਿਲਕ ਕਢਾਵਹੁ' ॥੩॥ 'ਪ੍ਰਾਤਿ ਪੰਚਮੀ'^੫
 ਬਿੱਪੂ ਉਚਾਰੀ । 'ਕੀਜਹਿ ਮਾਤਾ ਸਗਰੀ ਤਜਾਰੀ । ਤੁਮਰੇ ਨੰਦਨ ਮੰਗਲ
 ਮੂਲ।ਸਕਲ ਗੀਰਬਾਨ ਅਨਕੂਲ' ॥੪॥ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਿਘਨ ਬਿਨਾਸੀ ।
 ਪੂਰਨ ਹੋਤਿ ਮਨੋਰਥ ਰਾਸੀ^੬ । ਸੁਨਿ ਗੁਜਰੀ ਮਨ ਹਰਖ ਨ ਬੋਰਾਭੇਜੀ
 ਸੁਧਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੀ ਓਰਾ ॥੫॥ ਕੀਰਤਪੁਰਿ ਤੇ ਸਕਲ ਹਕਾਰੀ । ਮਿਲੀ
 ਅਨੇਕ ਨਗਰ ਕੀ ਨਾਰੀ । ਬਾਦਿਤ ਅਨਿਕ ਰੀਤਿ ਬਜਵਾਏ।ਗੁਰੂ ਪੌਰ ਕੇ
 ਅੰਗ ਸੁਹਾਏ॥ ੬ ॥ ਨਿਸ ਮਹਿ ਮਿਲਹਿ ਚਾਰੁ ਗਨ ਨਾਰੀ।ਇਕ ਨਾਚਤਿ
^੧ਅਜੀਬ(ਬਸਤ੍ਰ) ।^੨ਗਰਮੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ।^੩ਖਸ ਦੀਆਂ ਟੋਟੀਆਂ ।^੪ਜੋਤਸ਼ੀ।^੫ਦੇਵਤੇ (ਗੁਰੂ
 ਜੀ ਦੇ) ਅਨੁਸਾਰੀ ਹਨ ।^੬ਸਾਰੇ । *ਸਾਹਾ ਸੁਧਾਉਣਾ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਵਿਹਤ
 ਨਹੀਂ ਦੇਖੇ ਰਾਸ ੪ ਅੰਸੂ ੭ ਅੰਕ ੨੪ ਤੇ ਰਾਸ ੭ ਅੰਸੂ ੧ ਅੰਕ ੩੨ ਦੀਆਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਟੁਕਾਂ।
 ਫਿਰ ਦੇਖੋ ਹੀ ਦੇਖੋ ਕਿ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਜੋਤਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਗਲ ਮੂਲ ਵਿਘਨ ਬਿਨਾਸੀ
 ਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਹੈਂ ਦੇ ਕਰਿ ਤਾਰੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਸਭਿ ਕੈ ਸਨਮਾਨੈ। ਮੁਖ ਤੇ ਕੋਮਲ ਬਾਤ
 ਬਖਾਨੈ ॥੭॥ 'ਆਸ ਦਿਵਸ ਪਰ ਮੈਂ ਬਲਿਹਾਰੀ। ਸੁਤ ਸ਼ਾਦੀ ਹਿਤ
 ਹਰਖਤਿ ਨਾਰੀ'। ਤਬਿ ਅਨਵਾਇ ਘਨੈ ਮਿਸ਼ਟਾਨ। ਬੰਟਵਾਇਸਿ ਕਰਿ
 ਅਨੰਦ ਮਹਾਨ॥੮॥ ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਪੁਨਿ ਹਿਤ ਸਭਿ ਹੀ ਕਾਉਮਗਤਿ ਭਯੋ
 ਹਰਖ ਸਭਿ ਜੀਕਾ*। ਨਾਰਿ ਸੁਹਾਗਣ ਬਿੰਦ ਹਕਾਰੀ। ਬਸਨ ਬਿਭੂਖਨ
 ਸੁੰਦਰ ਧਾਰੀ ॥੯॥ ਮੰਗਲ ਮੂਲ ਧਰਾਇਸਿ ਫੋਲੂ। ਬਾਜਨਿ ਲਗਯੋ
 ਗਾਇ ਸੁਠ ਬੋਲੂ। ਲਘੁ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਰੁ ਬਜੀ ਨਵੀਰੀ। ਪਹਿਰੇ ਚੀਰ ਨਵੀਨ
 ਸਰੀਰੈ ॥੧੦॥ ਕੋਕਿਲ ਕੰਠੀ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਟੋਲੀ। ਉਮਗਤਿ ਅਨੰਦ
 ਬਧਾਈ ਬੋਲੀ। ਮਾਨਿ ਸੋਗਨੀ ਸੀਸ ਚਵਾਵਤਿ†। ਗੁਜਰੀ ਅਨੰਦ ਕਹਯੋ
 ਨਹਿ ਜਾਵਤਿ ॥੧੧॥ ਬਾਇਤ ਬਜਤਿ ਸ਼੍ਰਵਣਿ ਸਭਿ ਪੂਰਾ‡। ਜਹਿ ਕਹਿ
 ਉਤਸਵ ਮਾਚਤਿ ਰੂਰਾ। ਸੁਖਮ ਬਸਤ੍ਰ ਕੁਸੰਭੀ ਬਰਨ§। ਪਹਿਰਨਿ ਕਰੇ
 ਚਾਰੁ ਆਭਰਨ॥੧੨॥ ਮਧੁਰ ਬਰਨ ਤੇ ਚੰਪਕ ਬਰਨੀ¶। ਗਾਰੀ ਦੇਤਿ
 ਮਿਲੀ ਗਨ ਤਰੁਨੀ। ਪੁਨ ਗੁਜਰੀ ਨਿਜ ਪੁੰਤ੍ਰ ਹਕਾਰਾ। ਬਿੱਪੂ ਜਾਇ ਸਭਿ
 ਭੇਵ ਉਚਾਰਾ ॥੧੩॥ ਲੇ ਕਰਿ ਸੀਰੀ ਸੀਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ‡। ਆਏ ਮਾਤ ਸਮੀਪ
 ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ‡। ਚੋਕੀ ਚੰਦਨ ਚਾਰੁ ਡਸਾਈ। ਕਹਿ ਤਿਸ ਪਰ ਗੁਰ ਦੀਨਿ
 ਬਿਠਾਈ॥੧੪॥ ਸ਼ਗੁਨ ਬਾਰ ਮਹਿ‡ ਦਿਜਬਰ ਲਜਾਯੋ। ਕਰਮ ਜਥੋਚਿਤ
 ਸਭਿ ਕਰਿਵਾਯੋ। ਬਹੁਰ ਨਿਕਾਸਯੋ ਮਸਤਕ ਟੀਕਾ। ਅੱਛਤ‡ ਲਾਇ
 ਸਹਾਵਤਿ ਨੀਕਾ ॥੧੫॥ ਕੇਸੀ ਰਾਹੁ ਨੇ ਸਸਿ ਜਨੁ ਗਹਯੋ। ਖੰਡ ਖੰਡ ਕਰਿ
 ਖੰਥੇ ਚਹਯੋ। ਸੋਡਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਬਲ ਭਰੇ। ਭਾਜਿਸਦਨ ਸੁਰਗਾਰ‡ ਕੇ ਬਰੇ‡।

*ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਉਛਲਿਆ। †ਰਖਵਾਇਆ ਢੋਲ। ‡ਸ੍ਰੀ ਗੁਣੀ (ਵਧਾਈ) ਮੰਨ ਕੇ
 ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਤੇ ਧਰਦੀ ਹੈ। §ਕੰਠ ਭਰ ਗਏ। ¶ਸੂਹੇ ਰੰਗ ਦੇ। ‡ਸੁਹਣੇ ਗਹਿਣੇ। ‡ਚੰਪਕ ਦੇ
 ਰੰਗ ਵਾਲੀਆਂ। ‡ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। ‡ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ। ‡ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ। ‡ਬਾਲ ਵਿਚ
 ਸ਼ਗੁਨ ਰੱਖ ਕੇ। ‡ਚਾਵਲ। ‡ਬ੍ਰਹਮਪਤ। *ਪਾ:-ਹੀ ਕਾ।

†ਕਿਤੇ 'ਕੇਸ' ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਠ 'ਕੇਤੁ' ਬੀ ਸੁਣੀਦਾ ਹੈ।

‡ਕੇਸੀ ਨੂੰ ਰਾਹੁ ਨਾਲ ਉਪਮਾ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਰਾਹੁ ਦੇ ਰਬ ਨੂੰ ਅੱਠ ਕਾਲੇ ਘੋੜੇ ਖਿੱਚਦੇ
 ਹਨ, ਕੇਸ ਬੀ ਕਾਲੇ ਹਨ। ਬ੍ਰਹਮਪਤ ਦੇ ਰਬ ਨੂੰ ਅੱਠ ਪੀਲੇ ਘੋੜੇ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ, ਤਿਲਕ
 ਕੇਸਰ ਦਾ ਪੀਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮਪਤ ਦਾ ਘਰ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਚਾਵਲ ਚਿੱਟੇ
 ਹਨ, ਚੰਦ ਚਿੱਟਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਚੰਦ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪਕ ਵਿਚ ਚਾਵਲਾਂ ਨੂੰ ਵਰਣਨ
 ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਂਵ ਨਵਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰੰਗ ਤੇ ਪੂਜਾ ਭੀ:-ਰਾਹੁ=ਕਾਲਾ। ਚੰਦ=ਚਿੱਟਾ। ਬ੍ਰਹਮਪਤ=

(ਜੀ ੨੧ ੯੪ ਘੋੜੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਛੇ)

੧੬॥ ਜਬਿ ਦਿਜ ਦਿਯੋ ਬਦਨ ਮਹਿ ਮੋਦਕ। ਭਯੋ ਸਮਾ ਸਭਿਹੂੰ ਤਬਿ
ਮੋਦਕ^੧। ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਗੀਤ ਨਾਗਰੀ ਗਾਵਤਿ। ਪਿਖਿਸਰੂਪ ਗੁਰ ਬਲ ਬਲ
ਜਾਵਤਿ॥੧੭॥ ਬਾਜਿ ਉਠੇ ਸੁੰਦਰ ਸੁਦਿਆਨੇ^੨। ਭਾਟ ਕਬਿੱਤਨ ਕਰਤਿ
ਬਖਾਨੇ। ਬਜਹਿ ਪਖਾਵਜ ਗਨ ਤੰਬੂਰੇ। ਗਾਵਤਿ ਚਾਵ^੩ ਕਲਾਵਤਿ ਰੁਰੇ
॥੧੮॥ ਦੀਹ ਦਮਾਮੇ ਬਾਜਤਿ ਸੁਤਰੀ^੪। ਧੁਨਿ ਉਚੀ ਪੈ ਸੋਭਤਿ ਸੁਬਰੀ^੫।
ਜਨੁ ਮੰਗਲ ਕੈ ਮੰਗਲ ਡਾਰਾ^੬।—ਬਿਰ ਰਹੁ ਘਰਿ ਜਿਨ ਤਜਿ ਤਿਨ
ਦਾਰਾ^੭।—॥੧੯॥ ਚਮਰ ਚਾਰ ਚਾਲਤਿ ਦਿਸਿ ਦੋਨ। ਮਨਹੁ ਮਰਾਲ ਉਡਤਿ
ਹੁਇ ਐਨ^੮। ਦਯਾਰਾਮ ਪ੍ਰੇਹਤ ਉਠਿ ਤਬੈ। ਕੀਨੇ ਨੇਗ^੯ ਜਥੋਚਿਤ ਸਬੈ
॥੨੦॥ ਮੇਵੇ ਗਨ ਮੋਦਕ ਬਹੁ ਧਰੇ। ਆਇਸੁ ਪਾਇ ਬ੍ਰਤਾਵਨਿ ਕਰੇ। ਬਿੰਦ
ਮਸੰਦ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾਸ। ਗਾਇ ਨਾਗਰੀ^{੧੦} ਬਜਾਹ ਬਿਲਾਸ॥੨੧॥ ਸਭਿਹਿਨਿ
ਮਹਿ ਬਰਤਾਵਨਿ ਕੀਨਿ। ਮੇਵਾ ਮੋਦਕ ਬਿੰਦਨ ਲੀਨਿ^{੧੧}। ਮਾਤੁਲ^{੧੨} ਗੁਰੂ
ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਅਨੰਦਾ। ਗਨ ਜਾਚਕ ਦੇ ਦਰਬ ਬਿਲੰਦਾ॥੨੨॥ ਲੇ ਦਿਜ ਆ-
ਦਿਕ ਮੰਗਤ ਘਨੇ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਆਸ਼ਿਖ ਭਨੇ। ਚਿਰੰਜੀਵ ਸੋਢੀ ਕੁਲ
ਟੀਕਾ। ਗੁਰ ਗਾਈ ਮਾਲਿਕ ਉਸਨੀਕਾ^{੧੩}॥੨੩॥ ਤੋਗਬਹਾਦਰ ਗੁਰੂ ਸਪੁਤ।
ਜੋ ਜਗ ਭੋਗ ਭੁਗਤਿ ਅਵਧੂਤ^{੧੪}। ਅਤਿ ਉਦਾਰ ਜਸ ਚੰਦ^{੧੫} ਚਵਾਯੇ।

^੧ਅਨੰਦ ਦਾਇਕ। ^੨ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵਾਜੇ। ^੩ਚਾਉ ਨਾਲ। ^੪ਉਠਾਂ ਦੇ ਰੱਖਕੇ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੀ ਨਗਾਰੇ। ^੫ਸਾਵ, ਸੁੰਦਰ। ^੬ਮਾਨੋਂ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਬਹਾਇਆ ਹੈ। ^੭ਇਸੇ ਘਰ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ਰਹੁ ਮਤਾਂ ਤਿਨਾਂ ਦਾ ਦੁਆ ਛੱਡੇ। ^੮ਮਾਨੇ ਹੋਸ ਉਡਦੇ ਹਨ ਧਰਤੀ ਵਲ ਹੋਕੇ ਭਾਵ ਨੀਉਂਕੇ। ^੯ਲਾਗ। ^{੧੦}ਨਗਰ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। ^{੧੧}ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਲਏ। ^{੧੨}ਮਾਮਾ ਜੀ (ਅਤੇ)। ^{੧੩}ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਤੇ ਗੁਰ ਦਸਤਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ। (ਅ) ਸੁੰਦਰ। ^{੧੪}ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭੋਗ ਭੋਗਦੇ ਹੋਏ ਤਿਆਗੀ ਹਨ। ^{੧੫}ਜਸ ਦਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ।

*ਪਾ:—ਸੁਤਰੀ।

†ਪਾ:—ਜਸ ਤਰ ਜੁਤਿ ਡਾਰਾ। ਪੁਨਾ:—ਜਿਸ ਤਰਜਤਿ ਡਾਰਾ।

‡ਪਾ:—ਜੋਗ ਭੋਗ ਭੋਗਤਿ ਅਵਧੂਤ।

੧੬॥ (ਅਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਚੜ੍ਹੀ ਟੁਕ)

ਪੀਲਾ ਹਨ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼:— ਜੋਤਿਬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਘਰ ਰਾਹੁ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਬ੍ਰਹਮਪਤੀ ਦੇ ਘਰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਉਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਿਲਕ ਮਸਤਕ ਤੇ ਲਗਾ ਤਾਂ ਚਾਵਲਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇਸ ਲਗਕੇ ਚਾਵਲਾਂ ਨੂੰ ਖਿੰਡਾ ਕੇ ਭੋਗਣਾਂ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਕੇਸਰ ਦੇ ਜਲ ਨਾਲ ਚਾਵਲ ਲਿਪਟ ਕੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਚਿਮਟ ਗਏ ਹਨ।

ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਕੋ ਰਾਖਨਿ ਆਯੋ' ॥ ੨੪ ॥ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਜਰੀ ਮਨ ਹੋਈ।
 ਦੇਤਿ ਭਈ ਜਾਰੇ ਜੇ ਕੋਈ। ਸੁਤ ਪਰ ਕਰੇ ਵਾਰਨੋ ਘਨੇ। ਹੋਰਤਿ
 ਰਿਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਸਨੇ ॥ ੨੫ ॥ ਲੌਕਿਕ ਬੈਦਿਕ ਰੀਤਿ ਕਰਾਈ। ਪੁਨ ਗ੍ਰਿਹ
 ਗਮਨੇ ਗੁਰ ਗੋਸਾਈਂ । ਤਜਾਰੀ ਸਗਰੀ ਵਸਤੂ ਕਰੇ। ਘਿਤ ਮਿਸ਼ਟਾਨਿ
 ਆਨਿ ਗਨ ਧਰੇ ॥ ੨੬ ॥ ਦੇ ਧਨ ਬਿੱਪੂ ਬਿਸਰਜਨ ਕੀਨਿ । ਉਚਿਤ
 ਵਸਤੂ ਸਗਰੀ ਪਠਿ ਦੀਨਿ। ਬੋਦੀ ਬਿੰਦ ਬੁਲਾਇ ਪਠਾਏ। ਸਹਿਤ ਭਾਰਜਾ
 ਸੇ ਚਲਿ ਆਏ ॥ ੨੭ ॥ ਸਭਿ ਤੋਹਨ ਢਿਗ ਗਯੋ ਮਸਿੰਦ। ਆਨੇ ਕਰਿ
 ਸਨਮਾਨ ਬਿਲੈਦ। ਪੁਨ ਭੁੱਲਜਨਿ ਕੀ ਕੁਲ ਸਮੁਦਾਈ। ਸਿੰਗ ਭਾਰਜਾ ਲੇ
 ਸਭਿ ਆਈ ॥ ੨੮ ॥ ਜਥਾ ਜੋਗ ਜਹਿ ਚਾਰੁ ਨਿਕੇਤ। ਦੇਤਿ ਭਏ ਤਿਨ
 ਬਸਿਬੇ ਹੋਤੁ। ਨੇਰੇ ਦੂਰ ਮਸਿੰਦ ਬਿਲੈਦ। ਸੁਨਿ ਸੁਧਿ ਪਹੁੰਚੇ ਧਰਤਿ ਅਨੰਦ
 ॥ ੨੯ ॥ ਕੀਰਤਪੁਰਿ ਕੇ ਗਨ ਨਰ ਨਾਰੀ। ਠਹਿਰੇ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਮੁਦਧਾਰੀ^੧।
 ਭਈ ਭੀਰ ਭਾਰੀ ਪੁਰਿ ਬਿਖੈ। ਬਿਸਮਤਿ ਜਨ ਲਵਪੁਰਿ ਨਵ ਪਿਖੈ*॥ ੩੦ ॥
 ਬਨਜੇ ਬਰੋਬਰ ਬਡੋ ਬਜ਼ਾਰ। ਅਨਿਕ ਬਨਿਕ ਠਾਨਤਿ ਬਿਵਹਾਰ। ਭਾਂਤਿ
 ਭਾਂਤਿ ਪਕਵਾਨ ਬਨਾਏ। ਧਰੇ ਦੁਕਾਨ ਲੇਤਿ ਕੋ ਖਾਏ ॥ ੩੧ ॥ ਉਤ
 ਲਵਪੁਰਿ ਮਹਿ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਨਾਰੀ। ਗਵਤਿ ਦੇਖਿ ਪਰਸਪਰ ਗਾਰੀ।
 ਪ੍ਰਮੁਦਾ ਪਾਇ ਪ੍ਰਮੋਦਹਿ^੨ ਨਾਚਤਿ। ਮਿਲੀ ਸੰਬੂਹ ਤਾਲ ਕਰ^੩ ਬਾਜਤਿ ॥
 ੩੨ ॥ ਜੋ ਕੁਲ ਰੀਤਿ ਕਰਤਿ ਸਮੁਦਾਏ। ਰਿਦੇ ਅਨੰਦਤਿ ਦੁਜੋਸ ਬਿਤਾਏ।
 ਨਾਮ ਬਜ਼ਾਰ ਪ੍ਰਬਕ ਹੀ ਧਰੇ। ਏਕ ਸਿਰੀਦੀ ਜਾਨਨੇ ਪਰੇ ॥ ੩੩ ॥
 ਦੁਤੀਏ ਕਹਿ ਹੁਸੀਆਰਪੁਰੇ ਕੋਤਿਤਿਯ ਰੋਪਰੀ ਨਾਮ ਧਰੇ ਕੋ। ਚਤੁਰਥ
 ਭਨੈ ਲਹੌਰੂ ਨਾਮੂ। ਪਿਖਿਯਤਿ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਅਭਿਰਾਮੂ ॥ ੩੪ ॥ ਧਰਿ ਚਿਤ
 ਚਾਵ ਕਰਹਿ ਬਿਵਹਾਰ। ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਲਹਿ ਦਰਬ ਉਦਾਰ^੪। ਖਾਟਹਿ
 ਲਾਭ ਸੁਜਸੁ ਕੋ ਕਹੈ। 'ਪੈਨ ਗੁਰੂ ਸਮਰਥ ਬਡ ਅਹੈ' ॥ ੩੫ ॥ ਪੋਸਿਸ਼
 ਬਰਨ ਬਰਨ ਕੇ ਅੰਬਗ। ਬਨਿਵਾਵਹਿ ਲੇ ਬਿੰਦ ਪਟੰਬਗ। ਗੁਰ ਕੋ ਮਾਤੁਲ
 ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲ। ਕਾਰ ਕਰਾਵਤਿ ਸਕਲ ਸੰਭਾਲਿ ॥ ੩੬ ॥ ਪੁਰਿ
 ਗੁਮਨ ਕੇ ਮਨੁਜ ਨਿਹਾਰੇ। ਬੈਠੇ ਬਿੰਦ ਕਰਤਿ ਸਭਿ ਕਾਰੇ। ਰੰਗਰੋਜ^੫

^੧ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਧਾਰ ਕੇ। ^੨ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਪਾਕੇ। ^੩ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਤਾਲੀਆਂ (ਗਿੱਧਾ)।

^੪ਬਹੁਤਾ। ^੫ਲਿਲਾਰੀ।

*ਪਾ:-ਲਵਪੁਰ ਹੀ ਵਿਖੇ।

†ਪਾ:-ਸੀਮਨਹਾਰੇ।

ਗਨ ਰੰਗਤਿ ਚੀਰ। ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੇ ਨਰ ਕੀ ਬਡ ਭੀਰ॥ ੩੭॥ ਜ਼ੀਨ
ਤੁਰੰਗਨਿ ਬਨਹਿ ਬਿਸਾਲਾ। ਮਖਮਲ ਜ਼ਰੀ ਬਨਾਤੀ ਜਾਲਾ। ਅਨਿਕ
ਕਾਰਖਾਨੇ ਪੁਰ ਹੋਏ। ਲੋਨਿ ਦੇਨਿ ਠਾਨਤਿ ਸਭਿ ਕੋਏ॥ ੩੮॥ ਬ੍ਰਿੰਦ ਸੁਨਾਰ^੧
ਬਿਭੂਖਨ ਘਰੈਂ। ਚਾਂਦੀ ਚਾਮੀਕਰ ਕੇ ਕਰੈਂ। ਤੈਬੁ ਪੁੰਜ ਕਨਾਤ ਬਨਾਤੀ।
ਚੋਬ ਕਲਸ ਕੰਚਨ ਬਹੁ ਭਾਂਤੀ॥ ੩੯॥ ਆਤਸ਼ਬਾਜੀ ਬਹੁ ਬਨਵਾਈ।
ਗਨ ਬਾਜੀਨ ਬਰੂਦ ਮਿਲਾਈ^੨। ਦੇਵ ਦੇਵਲੀ, ਚਾਦਰ ਚਾਗੁਚਰਖੀ ਪੁੰਜ,
ਮਤਾਬੀ, ਝਾਰ^੩॥ ੪੦॥ ਕੌਨ ਕੌਨ ਗਿਨੀਅਹਿ ਪੁਰਿ ਸਾਰੋਨਰ ਨਾਰਿਨ
ਕੀ ਭੀਰ ਉਦਾਰੇ। ਅਸ ਰੋਣਕ ਇਕ ਮਾਸ ਮਝਾਰੀ। ਗੁਰ ਬਚ ਤੇ
ਹੈ ਗੀ ਇਕ ਬਾਰੀ॥ ੪੧॥ ਬਾਜੇ ਬਜਹਿ ਗਾਇਬੋ ਕਰੈਂ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਮਿਲਿ
ਮਿਲਿ ਮੁਦ ਉਰ ਧਰੈਂ। ਪਹੁੰਚਯੋ ਦਿਵਸ ਬਜਾਹ ਕੇ ਆਇ। ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ
ਉਤਸਵ ਮਾਤ ਕਰਾਇ॥ ੪੨॥ ਢੋਲਕ, ਟਲਕਾ, ਘੁੰਘਰੂ, ਤਾਲੀ। ਗਾਵਹਿ
ਨਾਚਹਿ ਲੇਤਿ ਭਵਾਲੀ। ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਮਹਿ ਕੌਤਕ ਹੋਤਿ। ਦੇਖਹਿ ਨਰ
ਤ੍ਰਿਯ ਮੋਦ ਉਦੋਤਿ॥ ੪੩॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ
'ਬਜਾਹ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਏਕਾਦਸ਼ਮੇ ਅੰਸੂ॥ ੧੧॥

੧੨. [ਬਰਾਤ ਦੀ ਚੜਾਈ]।

ਦੋਹਰਾ॥ ਦਿਵਸ ਬਜਾਹ ਕੋ ਆਇਗੋ ਤਮਾਰੀ ਸਕਲ ਕਰਾਇ। ਸਾਜੀ
ਸਕਲ ਬਰਾਤ ਤਬਿ ਦੇ ਪੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਿਰੁਪਾਇ॥ ੧॥ ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ
ਰਿਦ ਅਨੰਦ ਧਾਰਿ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ ਢਿਗ ਹਕਾਰਿ। ਚੰਦਨ ਸੁ ਚਾਰੁ
ਚੌਕੀ ਡਸਾਇ। ਬਿਚ ਅਜਰ ਮਹਿਦ^੪ ਦੀਨੇ ਬਿਠਾਇ॥ ੨॥ ਬਰ ਨਾਰਿ
ਸੁਹਾਗਣ ਗੀਤ ਗਾਇ। ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿਨਿ ਆਨਿ ਪਰਵਾਰ ਪਾਇ^੫। ਮਰਦਨਿ
ਕਰੰਤਿ ਬਟਣਾ ਸ਼ਰੀਰ। ਜਿਸ ਮੈਂ ਸੁਰੀਧਿ ਮਹਿਕਤਿ ਗਹੀਰ^੬॥ ੩॥ ਸਭਿ
ਅੰਗ ਰਚਿਰ ਮਰਦਯੋ ਬਨਾਇ। ਭੁਜਦੰਡ ਗਹੇ ਗਜ ਸੰਡ ਭਾਇ^੭। ਪੁਨ
ਲਸਾਇ ਨੀਰ ਨੀਕੇ ਸ਼ਨਾਨ। ਮੁਖ ਚੰਦ ਪਖਾਰਯੋ ਰੁਚਿਰ ਠਾਨਿ॥ ੪॥ ਪਟ
ਪੀਤ ਪਹਿਰ ਕਰਿ ਸਕਲ ਅੰਗ। 'ਕਰ ਬੰਧਿ ਕੰਗਣਾ ਸਗਨ ਸੰਗ। ਸੁਭ
ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੂਖਨ ਚਾਰੁ ਡਾਰਿ^੮। ਸਿਰਪੋਚ^੯ ਸੀਸ ਪਰ ਦੁਤਿ ਉਦਾਰ॥ ੫॥

^੧ਸੁਨਿਆਰੇ। ^੨ਭਾਵ ਆਤਸ਼ਬਾਜੀ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਵਿਚ ਬਾਰੂਦ ਭਰਨ ਤੋਂ ਹੈ ਦੇਖੋ ਅੰਸ ੧੩ ਅੰਕ
੩੫। ^੩ਸਭ ਆਤਸ਼ ਬਾਜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ। ^੪ਵੇਹੜੇ ਵੱਡੇ ਵਿਚ। ^੫ਘੋਰਾ ਪਾਕੇ। ^੬ਬਹੁਤ।
^੭ਹਾਥੀ ਦੀ ਸੰਡ ਵਰਗੇ ਭੁਜਦੰਡੇ ਫੜਕੇ (ਵੱਟਣਾ ਮੱਲਿਆ)। ^੮ਹਥ। ^੯ਪਾ ਕੇ। ^{੧੦}ਪੋਗ,
ਦਸਤਾਰ, ਚੀਰਾ [ਫਾ:, ਸਰਪੋਚ]।

ਤਿਸ ਉਪਰ ਜਿਗਾ ਬਹੁ ਚਮਕਵੇਤਿ। ਮੁਕਤਾ ਸੁ ਗੋਲ ਹੀਰਨਿ ਜਰੀਤਿ^੧
 ਸਬਜੇ ਬਿਲੇਦ ਸਬਿ ਜੋ ਸੁਹਾਇ। ਲਰਕੀਤਿ ਪੰਕਤੀ ਦੁਤਿ ਬਨਾਇ^੨॥੬॥
 ਕਲਗੀ ਉਤੰਗ ਜਿਸ ਜਗਤਿ ਜੋਤਿ^੩। ਮੁਕਤਾਨ ਗੁੱਛ, ਹੀਰਨ ਉਦੋਤਿ^੪॥
 ਮਖ ਮੰਡਲ ਚੰਦ ਮਨਿੰਦ ਚਾਰੁ। ਬਿਚ ਸਧਾ ਬਾਕ^੫ ਮਾਧੁਰ ਅਪਾਰ ॥੭॥
 ਕੁੰਡਲ ਸੁ ਗੋਲ ਡੋਲਹਿ ਕਪੋਲ^੬। ਸ਼ੋਭਤਿ ਅਮੋਲ ਉਪਮਾ ਅਤੋਲਮੁਕ-
 ਤਾਨ ਮਾਲ ਗਲ ਮੈਂ ਬਿਸਾਲ। ਭੁਜਦੰਡਨ ਅੰਗਦ ਦੁਤਿ ਉਜਾਲ^੭ ॥੮॥
 ਹਾਟਕ ਜੜਾਵ ਕਰ ਕਟਕ ਪਾਇ^੮। ਛਬਿ ਛਾਪ ਛਲਾਯਨ ਸੁੱਛ ਛਾਇ।
 ਕਰਬੰਧੋ ਕੰਛਣਾ ਸ਼ੋਭ ਦੇਤਿ। ਪਟ ਪੀਤ ਪਹਿਰਿ ਦੁਤਿ ਪਰਮ ਲੋਤਿ^੯॥੯॥
 ਦੇਹਗ^{੧੦}॥ ਜੋਵਰ ਜੋ ਵਰ ਜੋਬ ਜਿਨ ਜਬਰ ਜਵਾਹਰ ਜੋਤਿ। ਜਰੇ ਜਗਾਇਨ
 ਜਾਂਬੁਨਦ ਪਹਿਰੇ ਸ਼ੋਭ ਉਦੋਤਿ^{੧੧} ॥ ੧੦ ॥ ਪਾਘੜੀ ਛੰਦ ॥ ਝੁਲਿਯੰਤ ਛੱਤ੍ਰ
 ਸਿਰ ਪਰ^{੧੨} ਫਿਰਾਇ। ਝੁਰਿਯੰਤ ਚਮਰ ਚਾਰੂ ਚਲਾਇ^{੧੩}। ਜਿਮ ਇੰਦੂ
 ਸਚੀ^{੧੪} ਕੇ ਬਜਾਹ ਹੋਤਾਤਨ ਕੋ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਦੁਤਿ ਪਰਮ ਦੇਤਿ॥੧੧॥ ਗੁਜਰੀ
 ਬਿਲੋਕਿਨਿਜਨੰਦ ਚੰਦ^{੧੫}॥ ਚਿਤ ਮਹਿ ਅਨੰਦ ਅਧਿਕਰੋ ਬਿਲੇਦ^{੧੬}। ਤਿਧ
 ਤਰੁਨ, ਗੌਰ ਤਨ, ਬਸਨ ਝੀਨ। ਗਨ ਅਲੰਕਾਰ ਧਰਿ ਹੋਮ ਭੀਨ^{੧੭} ॥
 ੧੨ ॥ ਬਹੁ ਬਾਰ ਬਾਰ ਗਵੇਤਿ ਗੀਤ। ਜਿਨ ਕੰਠ ਕੋਕਲਾ ਮੁਦਤਿ ਚੀਤ।
 ਬਲਿਹਾਰ ਹੋਤਿ ਪਿਖਿ ਗੁਰ ਸਰੂਪ। ਉਮਕੀਤਿ ਹੀਯ ਲਖਿ ਕਰਿ ਅਨੂਪ ॥
 ੧੩ ॥ ਕੁਲ ਗੀਤਿ ਕੀਨਿ ਗਰ ਵਹਿਰ ਆਇ। ਬਿਰ ਭਏ ਪੌਰ ਸੁੰਦਰ
 ਸੁਹਾਇ। ਤਬਿ ਹਨੇ ਡੰਕ ਪੌਸਾ ਪੁੰਕਾਰ। ਡਢ ਪਣਵ, ਪਟਹਿ ਧੁਨਿ ਭੀ
 ਉਦਾਰ ॥ ੧੪ ॥ ਤੁਰਗੀ, ਨਢੀਰ, ਛੈਣੇ ਬਜੀਤਿ। ਗਨ ਢੋਲ ਬੰਸਰੀ ਰਵ^{੧੫}

^੧ਤੇ ਹੀਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੜੀ ਹੋਈ। ^੨ਵਡੇ ਵਡੇ ਪੰਨੇ (ਐਸੇ) ਸੁਹਣੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹਵੀਂ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਲਟਕ ਰਹੇ ਸਨ। ^੩ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੀ ਹੈ। ^੪ਚਮਕ ਰਹੇ ਹਨ। ^੫ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਵਾਕ। ^੬ਗੋਲ੍ਹਾਂ (ਉੱਪਰ)। ^੭ਭੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਟਿਆਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੀ ਹੈ। ^੮ਸੋਨੇ ਦੇ ਜੜਾਉ ਕੜੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ। ^੯ਭਾਵੀ ਪ੍ਰਬਸਰਤੀ ਲੇ ਰਹੇ ਹਨ। ^{੧੦}ਗਹਿਣੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਬਾਇਸ਼ (ਸ਼ੋਭਾ) ਸ਼ੋਸਟ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਵਾਹਰਾਂ ਦੀ ਜੋਤੀ ਜੋਗਵਰ ਹੈ (ਭਾਵ ਵਧੇਰੇ ਚਮਕ ਵਾਲੀ ਹੈ) (ਅਤੇ ਜੋ) ਸੋਨੇ ਦੀ ਜੜਤ ਵਿਚ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਪਹਿਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ੋਭਾ ਉਦੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ^{੧੧}ਸੁਹਣਾ ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ। ^{੧੨}ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ। ^{੧੩}ਚੰਦ ਵਰਗਾ ਪੁੰਤ੍ਰ। ^{੧੪}ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ ਜਵਾਨ ਤੇ ਗੌਰੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲੀਆਂ ਮਹੀਨ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ, ਬਹੁਤੇ ਗਹਿਣੇ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਨੋ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਮੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ^{੧੫}ਆਵਾਜ਼, ਸ਼ਬਦ।

*ਪਾ:-ਫਿਰ ਫਿਰ।

ਉਠੈਤਿ । ਸਭਿ ਅੰਗੁ ਚਲੇ ਬਾਜਤਿ ਨਿਸ਼ਾਨ^੧ । ਕੁਛ ਕਹੀ ਬਾਤ ਸੁਨੀਏ
ਨ ਕਾਨ^੨ ॥ ੧੫॥ ਪਸ਼ਚਾਤ ਨਾਗਰੀ ਗਾਇ ਗਾਛ^੩ । ਬਿਸਤਿਰਤ ਆਖ
ਪੈਨੇ ਕਟਾਛ^੪ । ਹਿਤ ਬਾਤ ਚਢਾਵਨਿ ਚਲਤਿ ਸੰਗ । ਗਨ ਅਲੰਕਾਰ
ਛਲਕੈਤਿ ਅੰਗ ॥ ੧੬॥ ਬਹੁ ਬਰਨ ਚੁਨਰੀ ਛੋਰਦਾਰ^੫ । ਕੋ ਜ਼ਰੀਦਾਰ ਕੋ
ਕੋਰਦਾਰ^੬ । ਮੁਸਕਾਤ ਮੰਦ ਦਿਖੀਅੰਤਿ ਦੇਤ । ਬਿਚ ਲਾਲ ਅਧਰ ਕੇ
ਇਮ ਸੁਭੈਤਿ ॥ ੧੭॥ ਸੰਪਟ ਪ੍ਰਵਾਲ ਦੁਤਿ ਲਾਲਵੈਤਿ^੭ । ਬਿਚ ਬੀਚ
ਬੀਜਰੀ ਗਾਡਿਯੈਤ^੮ । ਬੜਵਾ ਅਰੁਢ ਗੁਰ ਅੰਗੁ ਚਾਲਿ ਮੁਕਤਾਨ ਸੇਹਰਾ
ਹੇਮ ਭਾਲ^੯ ॥ ੧੮॥ ਵਿਰਿਯੈਤਿ ਛਤ੍ਰ ਢੁਰਿਯੈਤਿ ਚੌਰਾ ਬਜਿਯੈਤਿ ਬਾਜ^{੧੦},
ਪਰਿਯੈਤਿ ਚੌਰਾ ਘਰ ਪੌਰ ਪੌਰ ਪਰ ਨਰਨਿ ਭੀਰਾ ਕੋਤਕ ਬਿਲੋਕਿ ਲੋਭਤਿ
ਸਰੀਰ ॥ ੧੯॥ ਸਭਿ ਸਜਿ ਬਰਾਤ ਸਧਿ ਪਾਇ ਆਇ । ਵਾਹਨ ਪਲਾਇ
ਕੋਤਿਕ ਕੁਦਾਇ ਸੁਭ ਸਜਤਿ ਜੀਨ ਸੰਦਰ ਤਰੰਗ । ਸਭਿ ਕਰੇ ਏਕ ਸਮ
ਲਾਲ ਰੰਗ ॥ ੨੦॥ ਵਾਹਨ ਅਨੇਕ ਨਿਕਸੰਤਿ ਚਾਰੁ । ਸਮੇਦਨ ਸੁਰੰਗ
ਜ਼ਰਿ ਕੋ ਉਛਾਰ^{੧੧} । ਕਿਸਹੂੰ ਤਰੰਗ, ਕਿਸ ਬਿਖਭ ਜੋਰਿ^{੧੨} । ਜਿਨ ਕੋਰਿ
ਪੁਸ਼ਟ ਤਨ ਮਹਿਦ ਜੋਰ^{੧੩} ॥ ੨੧॥ ਘੰਟੇ ਠਣੈਕ, ਘੰਘਰ ਛਣੈਕ । ਪ੍ਰੋਰਕ
ਸ਼ਬਦ^{੧੪} ਤੋਰਤਿ ਨਿਸ਼ੀਕਾ ਬਹੁ ਬਹਿਲ ਬੇਗ ਤੇ ਬਲਬਿਲੋਦਾ ਸੰਦਰਸੰਗਾਰ
ਪਿਖਿ ਦੇ ਅਨੰਦਾ ॥ ੨੨॥ ਇਕਸਾਰ ਲਾਲ ਸਭਿ ਪਰ ਉਛਾਰ । ਪਟ ਪਹਿਰਿ
ਰੁਚਿਰ ਭੂਖਨ ਸੁਧਾਰਿ । ਸਭਿ ਬਨੇ ਛੈਲ ਛਬਿ ਤੇ ਸੁਹਾਇ । ਤਬਿ ਪੰਚ
ਭਾਤ ਤਹਿ ਆਇ ਧਾਇ ॥ ੨੩॥ ਚਢਿ ਚਪਲ ਚਾਲ ਬਾਜੀ ਕੁਦਾਇ ਜਿਨ
ਜੀਨ ਰਜਤ ਅਰੁ ਰੁਕਮ ਲਾਇ^{੧੫} । ਤਿਨ ਨਾਮ ਸਾਹ ਮੰਗੋ ਭਿਰਾਮ ਅਰੁ
ਮਾਹਰੀਚੰਦ, ਸੁ ਰੰਗ ਰਾਮ ॥ ੨੪॥ ਪੁਨ ਜੀਤ ਮੱਲ, ਗਾਜੀ^{੧੬} ਗੁਲਾਬਾ ਗੁਰ

^੧ਧੌਸੇ । ^੨ਕੰਨੀ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ । ^੩ਪਿੱਛੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਗਾਂਉਂਦੀਆਂ ਜਾਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ।
^੪ਚੌੜੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਤਿੱਖੇ ਮਟਕਾਰੇ ਵਾਲੀਆਂ । ^੫ਪੱਲਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ । ^੬(ਜਿਵੇਂ) ਗੁਲੀਆਂ
ਦੇ ਡਬੇ ਦੀ ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹੋਵੇ । ^੭ਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਗਡੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ (ਇਕੁਰ
ਦੰਦ ਸ਼ੋਭਾ ਰਹੇ ਹਨ) । ^੮ਮੱਥੇ ਤੇ ਸੇਹਰਾ ਮੋਤੀਆਂ ਤੇ ਸੋਨੇ (ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ) ਦਾ । ^੯ਬਾਜੇ ਵਜਦੇ
ਹਨ । ^{੧੦}ਜ਼ਰੀ ਦੇ (ਕੰਮ ਵਾਲੇ) ਉਛਾਰ (ਵਾਲੇ) । ^{੧੧}ਜੋੜੇ ਹਨ । ^{੧੨}ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਨ ਮੋਟੇ ਤੇ ਬੜੇ
ਬਲ ਵਾਲੇ ਹਨ । ^{੧੩}ਰਬਵਾਹੀ ਅਵਾਜ਼ ਦੇਕੇ । ^{੧੪}ਚਾਂਦੀ ਤੇ ਸੋਨਾ ਲੱਗਾ ਹੈ । ^{੧੫}ਸੂਰਮਾ, ਧਰਮੀ
ਜੇਧਾ । [ਅ: ਗਾਜੀ] ।

*ਪਾ: - ਸੁਭ ਕਰੀ ਜ਼ਰੀ ਕੋ ਕੋਰਦਾਰ ।

† ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ-ਬਿਚ ਬੀਜ ਬੀਜਰੀ-ਬੀ ਦੱਸੀਦਾ ਹੈ ।

ਨਿਕਟ ਆਇ ਪਹੁੰਚੇ ਸ਼ਿਤਾਬ। ਦਿਜ ਦਯਾਰਾਮ ਬਸਤ੍ਰਨਿ ਸਜਾਇ। ਪਰਿ
ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਹਯ ਕੋ ਧਵਾਇ ॥ ੨੫ ॥ ਸੁਭ ਸੁਰਜਮਲ ਕੇ ਪੋਤ੍ਰੁ ਦੇਇ।
ਅਸੁ ਪੈ ਅਰੁਵਿ ਸੁਭ ਬੇਸ ਹੋਇ। ਬੇਦੀਨ ਬੇਸ ਸਮੇਦਨ ਸੁਧਾਰਿ। ਤੋਹਣ
ਸਮੂਹ ਤਿਮ ਅਨੰਦ ਧਾਰਿ ॥ ੨੬ ॥ ਭੱਲੇ ਚਢੇ ਸਜਿ ਜਾਨੁ ਸੋਹਿ^੧। ਰਬ
ਬਹਿਲ ਬਹੁਰ ਕੈ ਹਯ ਅਰੋਹਿ^੨। ਦੇਸ਼ਨਿ ਬਿਦੇਸ਼ ਬਿੰਦੈ ਮਸੇਦ। ਤਨ
ਬਸਨ ਬਿਭੂਖਨ ਸਜਿ ਬਿਲੰਦ ॥ ੨੭ ॥ ਜਿਨ ਬਿਖੈ ਮੁੱਖਿ ਬਹੁ ਰਾਮਕੌਰ।
ਬਿਧ ਬੇਸ ਜਾਨੀਯਤਿ ਸਕਲ ਠੌਰ। ਗਿਨੀਏ ਕਿਤੇਕ ਬਹੁ ਚਵਿ
ਬਰਾਤ। ਬਡ ਭਯੋ ਸ਼ਬਦ ਸਭਿ ਪੰਥ ਜਾਤਿ ॥ ੨੮ ॥ ਛੁੱਟੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਫਰਰੇ
ਮਹਾਨ। ਬਹੁ ਬਰਨ ਬਰਨ ਕੇ ਸ਼ੋਭਵਾਨ। ਪਸ਼ਚਾਤ ਤਿਨਹੁ ਬਾਜੇ ਬਜੇਤ।
ਬਡ ਕਰਤਿ ਕੁਲਾਹਲ ਪਗ ਚਲੰਤਿ ॥ ੨੯ ॥ ਦੂਲੇ ਸੁਹਾਇ ਤਿਨ ਕੇ
ਪਿਛਾਰ। ਸਿਰ ਛਤ੍ਰ ਚਮਰ ਦੁਰ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ। ਨਰ ਨਾਰਿ ਪਿਖੈ ਬਿਰ ਹੋਇ
ਹੋਇ। ਉਰ ਅਧਿਕ ਮੁਦਤਿ ਬਰ ਜੋਇ ਜੋਇ^੩ ॥ ੩੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਸਹਿਤ
ਸਮੂਹ ਤ੍ਰੀਯਾਕਰਿ ਬਿਦਾ ਬਰਾਤ ਅਨੰਦ ਹੀਯ। ਗਮਨੀ ਨਿਕੇਤ ਗਵੇਤਿ
ਗੀਤ। ਸੁਤ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਡ ਜਾਨਿ ਚੀਤ ॥ ੩੧ ॥ ਸ੍ਰੇਯਾ ॥ ਦੁੰਦਤਿ ਦੀਰਘ
ਧੌਸ^੪ ਬਜੈ ਚਵਿ ਵਾਹਿਨ ਚਾਰੁ ਮਿਲੇ^੫ ਸਭਿ ਚਾਲੇ। ਕੇਤਿਕ ਸਮੇਦਨ
ਜਾਤਿ ਪਲਾਵਤਿ, ਕੇਤਿਕ ਬਾਜ਼ ਕੁਦਾਇ ਬਿਸਾਲੇ। ਕੇਤਿਕ ਬੈਲਨਿ ਕੀ
ਬਹਿਲੇ^੬ ਬਹੁ ਦੌਰਤਿ ਹੈਂ ਤਨ ਪ੍ਰਕ੍ਰਮ ਵਾਲੇ^੭। ਘੁੰਘਰ ਕੀ ਛਨਕਾਰ ਮਹਾਂ
ਧੁਨਿ ਬਾਦਿਤ ਕੀ^੮ ਮਿਲਿਕੈ ਤਿਸ ਨਾਲੇ ॥ ੩੨ ॥ ਪਾਘੀ ਛੰਦ ॥ ਗਮਨੀ
ਬਰਾਤ ਬਡ ਧੂਮ ਧਾਮ। ਬਡ ਉਠੀ ਧੂਰ, ਰਹਿ ਦਿਵਸ ਜਾਮ^੯। ਲਵਪੁਰੀ
ਜਾਇ ਪਹੁੰਚੇ ਸੁ ਪਾਸ। ਬਿਰ ਬਿੰਦ ਨਾਰਿ ਨਰ ਪਿਖਿਨਿ ਆਸ ॥ ੩੩ ॥ ਇਕ
ਦਿਸ਼ਾ ਬਜਤਿ ਬਾਜੇ ਉਦਾਰ। ਇਕ ਦਿਸ਼ਾ ਗੀਤ ਗਨ ਗਾਇ ਨਾਰਿ। ਛਣ-
ਕਾਰ ਰਬਨਿ ਮਗ ਅਧਿਕ ਹੋਇ। ਇਕ ਦਿਸ਼ਾ ਕੁਦਾਵਤਿ ਹਯਨਿ ਕੋਇ
॥ ੩੪ ॥ ਬਡ ਸ਼ਬਦ ਭਯੋ ਚੱਕਨਿ^{੧੦} ਗੰਭੀਰ। ਜਿਮ ਚਢੈ ਗਰਜ ਨੀਰਧ
ਸੁ ਨੀਰ^{੧੧}। ਨਰਬਿੰਦ ਕੁਲਾਹਲ ਬਹੁਕਰੰਤਿ। ਹੁਇ ਹਯਨਿ ਹਿਰੋਖਾ ਚਵ^{੧੨}

^੧ਸਵਾਰੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ੋਭੇ। ^੨ਸਵਾਰ ਹੋਏ। ^੩ਵਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਦੇਖ ਕੇ। ^੪ਧੌਸੇ। ^੫ਮਿਲ ਕੇ। ^੬ਘੋੜੇ।
^੭ਬਲਵਾਨ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਬੈਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹਿਲਾਂ ਦੋੜਾਈਆਂ ਹਨ। ^੮ਵਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ।
^੯ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਰਹੇ। ^{੧੦}ਪਹੀਆਂ ਦਾ। ^{੧੧}ਸਮੇਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ। ^{੧੨}ਹਿਣਕਾਰ ਦਾ ਸ਼ਬਦ
ਉਠਦਾ ਹੈ।

ਉਠੀਤਿ ॥ ੩੫ ॥ ਸੁਤਰਨ ਉਪਰ ਸੁਥਰੀ^੧ ਬਜੰਤਿ। ਕੁਛ ਕਹੀ ਬਾਤ ਕਿਸ
ਨਹਿ ਸੁਨੀਤਿ। ਗੁਰ ਪੁਰੀ ਛੋਟ, ਉਤਸਵ ਬਿਸਾਲ। ਜਨੁ ਬਿਚ ਨ ਮੇਯ
ਬਾਹਰ ਉਛਾਲ^੨ ॥ ੩੬ ॥ ਗਨ ਆਇੰ ਜੁ ਮੰਗਤ ਉਚ ਨੀਚ। ਸਭਿ ਲਹੈਂ
ਦਰਬ ਹੁਇ ਉਚ ਨੀਚ^੩। ਬਹੁ ਕਰਤਿ ਸੁਜਸੁ ਗੁਰ ਦਾਨ ਪਾਇ। ‘ਸਭਿ
ਜਗਤ ਮਾਂਹਿ ਇਨ ਸਮ ਨ ਕਾਇ*’ ॥ ੩੭ ॥ ਹਰਿ ਜਸ ਸਸੁਰ ਗੁਰ
ਬੁੱਧਿਵਾਨ^੪। ਸੁਧਿ ਲਹੀ ਬ੍ਰਾਤ ਆਗਮ ਮਹਾਨ। ਕਰਿ ਕੈ ਇਕੱਤੁ ਅਪਨੇ
ਸੁ ਭ੍ਰਾਤ। ਸਭਿ ਲੀਨਿ ਵਸਤੁ ਜੋ ਚਹਿਯ ਜਾਤਿ^੫ ॥ ੩੮ ॥ ਖੰਤੀਨ ਮੇਲ
ਠਾਨੇ ਬਿਸਾਲ। ਬਿਵਹਾਰੁ ਝਾਤ^੬ ਸਮਾਨੇ ਸੰਭਾਲ। ਗੁਰੁ ਹਿਤ ਅਕੋਰ ਲੇ
ਚੀਰ ਚਾਰੁ। ਸਜਿ ਰਜਤ ਜੀਨ ਬਾਜੀਨ ਚਾਰੁ^੭ ॥ ੩੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਾਤੀ
ਭਰਿ ਕਰਿ ਦਰਬ ਕੀ ਵਸਤੁ ਅਪਰੁ ਸੰਭਾਰਿ। ਚਲੇ ਹੇਤੁ ਸਨਮਾਨ ਕੇ ਗੁਰ
ਸ਼ਰਧਾ ਉਰ ਧਾਰਿ ॥ ੪੦ ॥ ਗੁਰ ਲਵਪੁਰਿ ਨਰ ਨਾਰਿ ਉਰ ਹਰਖਤਿ ਚਿਤ
ਸਮੁਦਾਇ। ਧਰਤਿ ਬ੍ਰਾਤ ਪਰਤੀਖਣਾ ਦੁਲਹੁ ਦੇਖਨਿ ਚਾਇ ॥ ੪੧ ॥
ਸੰਗਤਿ ਬਹੁ ਗੁਰ ਗ੍ਰਾਮ ਕੀ ਸਗਰੀ ਤਹੀਂ ਉਤਾਰਿ^੮। ਛਪਰਨਿ ਤੇ ਨਿਕਸੀ
ਤਬਹਿ ਧੁਨਿ ਬਾਜਨ ਸੂਤ ਧਾਰਿ^੯ ॥ ੪੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ
ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ ‘ਬਜਾਹ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਦ੍ਰਾਵਯਮੇ ਅੰਸੂ ॥ ੧੨ ॥

੧੩. [ਬਰਾਤ ਦਾ ਵਕਾਉ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਤ ਤੇ ਸਹਿਤ ਬਰਾਤ ਗੁਰ ਲਵਪੁਰਿ ਤੇ ਅਧ ਕੋਸ। ਟਿਕੇ,
ਸਕਲ ਤਜਾਰੀ ਕਰੀ ਨੇਗ ਲਾਗ ਕੇ ਜੋਸ^{੧੦} ॥ ੧ ॥ ਪਾਘੜੀ ਛੰਦ ॥ ਜੇ ਬਿਧ
ਮਸੰਦ ਤਿਨ ਕੋ ਹਕਾਰਿ। ਪਨ ਦੀਨਿ ਤਿਨਹੁ ਬਾਤੀਨ ਡਾਰਿ^{੧੧}। ‘ਕਰਤੇ
ਨਗਾਰੇ [ਸੁਤਰ=ਉਠ, ਜੋ ਵਾਜਾ ਉਠ ਉਤੇ ਧਰਕੇ ਵਜੇ ਸੇ ਸੁਤਰੀ, ਸੁਥਰੀ]। ‘ਮਾਨੇ’ (ਉਤ-
ਸਾਹ, ਵਿਚ ਸਮਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਉਛਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ‘ਨੀਵੇ’ ਤੋਂ ਉਛੇ ਹੋ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਸਹੁਰਾ ਹਰਜਸ। ‘ਜੋ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।
‘(ਵਿਆਹ ਦੇ) ਵਿਹਾਰ (ਦੇ) ਜਾਣੂ। ‘ਸੁਹਣੇ ਘੋੜੇ। ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ
ਸੰਗਤਿ ਉਥੇ ਹੀ ਸਾਰੀ ਉਤਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਰ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ—‘ਪੁਰ ਗ੍ਰਾਮ’ ਹੈ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ
ਕਲਮ ਉਕਾਈ ਹੋਈ ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ। ‘ਵਾਜਿਆਂ ਦੀ ਧੁਨਿ ਕੰਨੀ ਸੁਣਕੇ। ‘ਲਾਰੀਆਂ ਦੇ ਜੀ
ਵਿਚ ਲਾਗ ਲੈਣ ਦਾ ਚਾਉ (=ਜੋਸ਼) ਸੀ। (ਅ) ਨੇਗ ਲਾਗਕੇ ਜੋਸ਼=ਲਾਰੀਆਂ ਦੇ ਲਾਗ ਜੋ
ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੋੜੇ ਦੀ ਤਜਾਰੀ ਕੀਤੀ। ‘ਬੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾਕੇ।

*ਪਾ:—ਇਹ ਬਡੇ ਸਭਿਨਿ ਸਮ ਹੋ ਨ ਕਾਇ। †ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ
ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਇਕ ਹੋਰ ਦੋਹਰਾ ਬੀ ਹੈ:—ਬੁੰਦ ਥਾਨ ਅਬਲਾ ਖਰੀ ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੂਖਨ ਚਾਰੁ ॥
ਗਾਇੰ ਗੀਤ ਬਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤੇ ਗੀਤਿ ਬਜਾਹ ਕੀ ਧਾਰਿ ॥

ਚਲੇਹੁ ਬਰਖਾ ਬਿਲੈਦ । ਜਿਮ ਮੋਘ ਉਨਵਿ ਬਰਖਾਇ ਬੰਦੈ ॥੨॥ ਜਬਿ
ਸਨੇ ਅਗਾਉ ਲੈਨਿ ਆਇ । ਧੁਨਿ ਉਠੀ ਅਧਿਕ ਬਾਦਿਤ ਬਜਾਇ । ਤਬਿ
ਮਿਲਿਨਿ ਹੋਤੁ ਸਾਖੀਪ ਆਨਿ । ਮਾਤੁਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਇਤ ਸਾਵਧਾਨ ॥੩॥ ਛੁਟੇ
ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਗਵਾਨ ਜਾਤਿ । ਜਿਨ ਜ਼ਰੀ ਲਾਗ ਬਹੁ ਰੰਗ ਭਾਂਤਿ । ਦਹਿ
ਦਿਸ਼ਿਨਿ ਮੇਲ ਇਸ ਰੀਤ ਕੀਨਿ । ਜਨੁ ਘੋਖ ਘੋਖ ਘਨਮਿਲਤਿ ਪੀਨੈ ॥੪॥
ਵਾਹਿਨ ਭਜਾਇ ਵਾਹਨ ਉਡਾਇ ॥ ਮਿਲਿ ਆਪ ਮਾਂਹਿ ਆਨੰਦ ਉਪਾਇ
ਜਨੁ ਨਦੀ ਹਰਖ ਕੀ ਉਮਡ ਵੇਇਹੁਇ ਸੰਗਮ, ਅੰਗ ਉਮੰਗ ਸੋਇ ॥੫॥
ਗਨ ਵਸਤੁ ਅੰਗੁ ਗੁਰ ਕੇ ਟਿਕਾਇ ਸਭਿ ਪਰੇ ਪਾਇ ਚਿਤ ਚਾਇ ਚਾਇ
ਬਹੁ ਬਿਨੈ ਭਨੀ ਸਭਿ ਹਾਥ ਬੰਦਿ ॥ ਹਮ ਅਲਪ ਲਘੂ, ਤੁਮ ਬਡ ਬਿਲੈਦ ॥
॥ ੬ ॥ ਨਿਜ ਦਾਸਿ ਜਾਨਿ ਪਤ ਲੇਹੁ ਰਾਖਿ । ਅਬਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਪੂਰਨ
ਭਿਲਾਖ ॥ ਤਬਿ ਦਯਾਰਾਮ ਪ੍ਰੇਰੈ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥ ਗੁਰ ਸਸੁਰ ਸਾਥ ਮਿਲਿ ਮੁਦ
ਬਿਸਾਲ ॥ ੭ ॥ ਸੁਭ ਬਸਤੁ, ਹਰਖ ਦੀਨਸਿ, ਤੁਰੰਗ ਗਰ ਮਿਲੇ ਜੁਗਲ
ਮਨ ਧਰਿ ਉਮੰਗ ॥ ਸਨਮਾਨ ਜਾਨਿ ਗੁਰ ਤਿਨਹੁ ਕੋਰ । ਪਕਵਾਨ ਲੀਨਿ,
ਦਿਯ ਬਾਂਟ ਫੇਰ ॥ ੮ ॥ ਸਭਿ ਜਥਾ ਜੋਗ ਕਰਿ ਤਿਨਹੁ ਸਾਥ । ਕਰਿਬੈ
ਫੁਕਾਉ ਪੁਨ ਚਹਤਿ ਨਾਥ । ਤਬਿ ਚਲੇ ਪੁਰੀ ਕੇ ਸਮੁਖ ਹੋਇ । ਨਰ ਮਿਲੇ
ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਦਿਸ਼ਿਨਿ ਵੇਇ ॥ ੯ ॥ ਬਰਖੰਨ ਲਗੈ ਧਨ ਏਕਸਾਰ ॥ ਜਨੁ ਉਨਵਿ
ਜਲਪ ਜਲ ਜਲਦ ਡਾਰ ॥ ਗਨ ਬਜਤਿ ਬਾਜ ਭਈ ਧੂਮਧਾਮਾ ਬਡ ਉਠੀ
ਧੁਲ ਲਿਯ ਛਾਦ ਧਾਮ ॥ ੧੦ ॥ ਚਢਿ ਕੈ ਉਤੰਗ ਨਰ ਨਾਰਿ ਹੋਗਿ ਕਹਿ ਬਚ
ਬਰਾਤ ਆਈ ਬਡੇਰ । ਕਰਿ १੦ ਰੰਕ ਤਿਪਤ ਧਨ ਕੋ ਬੁਖਾਇ ॥ ਤਿਹ
ਸਦਨ ਪੋਰ ਲਾਗਿ ਸਕਲ ਜਾਇ ॥ ੧੧ ॥ ਸਭਿ ਹਟੇ ਬਹੁਰ ਜਨਵਾਸ
ਥਾਨ ॥ ਗੁਰੁ ਕਰੇ ਖਰੇ ਜਹਿ ਪੋਰਜਾਨ ॥ ਗਨ ਨਾਰਿ ਆਰਤੀ ਹਾਥ ਧਾਰਿ
ਬਹੁ ਗਾਇ ਗੀਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਿੰਗਾਰ ॥ ੧੨ ॥ ਬੜਵਾ ਸੁ ਤਜਾਗਿ ਉਤਰੇ
ਅਲੋਇ ॥ ਚੋਕੀ ਡਸਾਇ ਤਿਸ ਪਰ ਖਰੋਇ । ਕਰਿ ਨਮੋ, ਨਾਰਿ ਗੁਰ ਕੋ
ਬੰਦਾ, ਕਣੀਆਂ । १ ਮਾਨੋ ਵਡੇ ਬੰਦਲ ਗੱਜ ਗੱਜ ਕੇ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ । २ ਸਵਾਰੀਆਂ ਭਜਾਉਂਦੇ
ਹਨ ਤੇ ਬਾਹਾਂ ਉਲਾਰਦੇ ਹਨ । ३ ਮਾਨੋ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਦੇ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਉਮੰਡ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਚਾਉ (ਭਰਿਆ ਹੈ) । ४ ਵਡਿਆਂ ਤੋਂ ਵਡੇ । ५ ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ਨੂੰ
ਬਿੱਪੁ ਦਯਾਰਾਮ ਨੇ ਸੌਂਦਿਆ । ६ ਮਿਲਨੀ ਕਰੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ । ७ ਮਾਨੋ ਨਿਉਂ ਕੇ ਬੰਦਲ
ਜਲ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਵਸਾਏ ਹਨ । ८ ਉੱਚੀਆਂ (ਬਾਂਵਾਂ) ਉਤੇ । ੯ ਕੀਤੇ ਹਨ । ੧੦ ਜੈਵ ਦੇ ਵਾਸ
ਥਾਨ ਵਲ । ੧੧ ਜੋਥੇ (ਅੰਦਰ) ਜਾਣ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਸ਼ੀ । ੧੨ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ।

ਨਿਹਾਰਿ।ਤਬਿ ਕਰੀ ਆਰਤੀ ਭੁਜ ਪਸਾਰਿ॥੧੩॥ਕੁਲ ਰੀਤਿ ਕਰੀ ਸਗਰੀ
ਸੰਭਾਰਿ । ਅਸਵਾਰ ਹੋਇ ਬਹੁਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ਜਨਵਾਸ ਹੁਤੋ ਤਹਿ ਕਰਿ
ਪਯਾਨ । ਤੰਬੂ ਸਮਯਾਨ ਗਨ ਤਾਨਿ ਥਾਨ॥੧੪॥ ਦੀਰਘ ਸੁਹਾਇ ਜਿਨ
ਅਨਿਕ ਰੰਗ । ਰੇਸ਼ਮ ਸੁ ਡੋਰ ਲਾਗੇ ਉਤੰਗ । ਗੁਰ ਹਿਤ ਬਿਲੰਦ ਤੰਬੂ
ਲਗਾਇ।ਤਹਿ ਬਰੇ ਜਾਇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਹਾਇ॥੧੫॥ਦੋਹਰਾ॥ ਬੀਚ ਚੰਦੋਆ
ਚਾਨਣੀ ਤਾਨੇ ਰੇਸ਼ਮ ਡੋਰ । ਲਗੀ ਕਨਾਤ ਬਨਾਤ ਕੀ ਸਭਿ ਮਖਮਲ
ਚਹੂੰ ਓਰ ॥ ੧੬ ॥ ਤਜਿ ਤਜਿ ਵਾਹਿਨ ਸਕਲ ਹੀ ਬੈਠੇ ਬੰਦ ਮਝਾਰ ।
ਮਨਹੁ ਸੁਧਰਮਾ^੧ ਸੋਭਤੀ ਬਸਨ ਬਿਭੂਖਨ ਚਾਰ॥੧੭॥ਚੌਪਈ॥ਲਾਵਾਂ ਲੇਨ
ਸਮੈਂ ਤਬਿ ਆਯੋ।ਧੇਨੁ ਧੂਲ ਵੇਲਾ^੨ ਦਰਸਾਯੋ।ਦਿਜ ਪਹੁੰਚੈ ਉਤਲਾਵਤਿ
ਤਬੈ । ਗੁਰ ਸਮੇਤ ਜਹਿ ਬੈਠੇ ਸਬੈ ॥ ੧੮ ॥ ਜਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਾਥ ਤਬਿ
ਕਹਯੋ । “ਲਾਵਾਂ ਲੇਨ ਸਮੈਂ ਅਬਿ ਲਹਯੋ । ਤਜਾਰੀ ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਹਮ ਭਵਨੁ ।
ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਤੁਮ ਆਗਵਨੁ”॥੧੯॥ਜਬਿ ਜਨਵਾਸ ਬਿਖੈ ਸਧਿ ਪਾਈ।
ਹਨੇ ਡੰਕ ਸਭਿ ਬਾਜ ਬਜਾਈ । ਲਘੁਦੰਦਭਿ ਬਡ ਧੌਂਸ ਧੰਕਾਰੀ । ਤੁਰਰੀ,
ਮੁਰਲਿ^੩, ਨਫੀਰ, ਸੰਭਾਰੀ ॥ ੨੦ ॥ ਪਟਹ, ਪਣਵ, ਬਡ ਢੋਲ ਬਜਾਏ ।
ਸੁਨਤਿ ਉਠੇ ਤਤਛਿਨ ਸਮੁਦਾਏ । ਗੁਰ ਨੰਦਨ ਸੁੰਦਰ ਸੁਖਕੰਦ । ਦੂਲਹੁ
ਦਿਪਤਿ ਸਰਦ^੪*ਜਨੁ ਚੰਦ॥੨੧॥ਉਠੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੰਗ ਨਿਜ ਲੀਨੋ।ਪੈਚਹੁ
ਭ੍ਰਾਤ ਅਧਿਕ ਪਰਬੀਨੋ । ਬਾਦਿਤ ਬਾਜਤਿ ਚਲੇ ਅਗਾਰੀ । ਕੀਰਤਿ ਭਾਟ
ਨਕੀਬ ਉਚਾਰੀ॥੨੨॥ਆਤਪੱਤ੍ਰ^੫ ਦੂਲਹੁ ਸਿਰ ਫਿਰਿਹੀ।ਚਮਚ ਚਾਰੁ ਬਹੁ-
ਬਾਰਹਿ ਢੁਰਿਹੀ।ਮਹਿਦ ਕੁਲਾਹਲ ਸਭਿ ਮਹਿ ਹੋਵਾ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਮਾਨੁਖ
ਬੰਦ ਖਰੋਵਾ॥੨੩॥ਜੂਲਤਿ ਮਤਾਬੀ ਛੁਟਤਿ ਹਵਾਈ । ਚਢੀ ਗਗਨ ਪੁਨ
ਹਟਿ ਕਰਿ ਆਈ।ਮਨਹੁ ਅਕਾਸ਼ ਲੋਕ ਸੁਧਿ ਦੈ ਕੈ।ਅਵਨੀ ਪੁਰਿ ਪਹੁੰਚੀ
ਪੁਨ ਐਕੈ† ॥੨੪॥ ਇਮ ਹਰਖਤਿ ਉਲੰਘੇ ਸੁ ਬਜਾਰ । ਪਹੁੰਚੇ ਗੁਰ, ਘਰ
ਸਸੁਰ ਮਝਾਰ।ਆਨਿ ਮਿਲੇ ਆਗੇ ਸਭਿ ਕੋਇ।ਅੰਤਰ ਪ੍ਰਵਿਸੇ ਲੇ ਮੁਦਹੋਇ
॥੨੫॥ਜਹਿ ਸੁੰਦਰ ਬੇਦੀ ਰਚਿ ਰਾਖੀ।ਗਨ ਨਰ ਨਾਰਿ ਬਿਲੋਕਨਿ ਕਾਂਖੀ।
ਸਾਦਰ ਸਗਰੇ ਕਰੇ ਬਿਠਾਵਨਿ । ਬਿੱਪੂ ਉਚਾਰਤਿ ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਪਾਵਨ ॥੨੬॥

^੧ਇੰਦ੍ਰ ਸਭਾ । ^੨ਗਊ ਧੂੜ ਦਾ ਸਮਾਂ । ^੩ਮੁਰਲੀ । ^੪ਮਾਨੋਂ ਸਰਦ ਰਿਤੁ ਦਾ ਚੰਦ ਹੈ । ^੫ਛਤ੍ਰ ।
*ਪਾ:-ਪੂਰਨ । †ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਕਮਾਲ ਹੈ ।

ਪੂਜਤਿ ਨਵ ਗ੍ਰਿਹ ਗਣਪਤਿ ਸਾਥ* । ਕਹੈ ਕ੍ਰਿਤ ਠਾਨਹਿ ਗੁਰੁ ਨਾਥ ।
ਪਨ ਬੇਦੀ ਮਹਿ ਰਾਖਿ ਹੁਤਾਸਨ । ਡਾਰਤਿ ਸਰਪੀ^੧ ਕੀਨਿ ਪਕਾਸਨਿ ॥੨੭॥
ਤਬਿ ਦੁਲਹਨਿ ਲੇ ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਈ । ਜਥਾਜੋਗ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕਰਿਵਾਈ ।
ਬਰ ਬਰ ਸੰਗ ਫੇਰ ਤਿਨ ਫੇਰੇ^੨ । ਪਾਨਗ੍ਰਹਨ^੩ ਕੀਨੋ ਤਿਸ ਬੇਰੇ ॥ ੨੮ ॥
ਮਿਲਿ ਸੁਰਬਧੁ ਕਰਹਿ ਛਲ ਬੇਸਾ । ਆਨਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੀ ਰੂਪ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ਾ^੪† ਮਿਲਿ
ਨਾਰਿਨ ਮਹਿ ਗੀਤਨ ਗਾਵਹਿ । ਗੁਰ ਹਿਤ ਮੰਗਲ ਅਧਿਕ ਬਧਾਵਹਿ
॥ ੨੯ ॥ ਕਰਤਿ ਅਪਨਪੈ ਸਫਲ ਬਿਸ਼ਾਲਾ । ਨਹੀਂ ਪਛਾਨ ਪਰਹਿ ਕਿਸ
ਬਾਲਾ। ਬਿੰਦ ਮੇਲ ਘਰ ਬਿਖੈ ਸਕੇਲਾ^੫। ਬਿਨ ਪਛਾਨ ਮਦ ਰੇਲ ਰੁ ਬੈਲਾ^੬‡
॥ ੩੦ ॥ ਸੁਰ ਨਰ ਬੇਸ ਧਾਰਿ ਸਮੁਦਾਏ । ਮਿਲੇ ਆਨਿ ਬਹੁ ਸੇਵ ਕਮਾਏ ।
ਦਿਜ ਆਦਿਕ ਕੇ ਦਰਬ ਬਡੇਰਾ । ਦੀਨਿ ਦਾਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥
੩੧ ॥ ਦਯਾਰਾਮ ਦਿਜ ਸਮੇ ਪਛਾਨਾ । ਸਗਰੋ ਸਾਖੇਚਾਰ^੭ ਬਖਾਨਾ । ਸੁਨਿ
ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ ਧਨ ਗਨ ਦੀਨਾ । ਸਕਲ ਸਮਾਜ ਹਰਖ ਮਹਿ ਭੀਨਾ ॥੩੨॥
ਇਮ ਲਾਵਾਂ ਲੇ ਕਰਿ ਜਸੁ ਸਾਜਾ । ਬੀਚ ਬੇਦਕਾ^੮ ਉਠੈ ਸਮਾਜਾ । ਪੁੰਜ
ਮਸਾਲੈਂ ਜੂਲਤਿ ਅਗਾਰੀ । ਝਾਰ, ਮਤਾਬੀ, ਜੁਤਿ ਫੁਲਵਾਰੀ ॥੩੩॥ ਬਾਜੇ
ਬਜਤਿ ਆਇ ਜਨਵਾਸੇ । ਬੈਠੇ ਕੋਤਿਕ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸੇ । ਹਿਤ ਅਹਾਰ ਕੇ
ਬਹੁਰ ਹਕਾਰੇ। ਸੁਨਿ ਗਮਨੇ ਆਨੰਦਤਿ ਸਾਰੇ ॥੩੪॥ ਜਾਤਿ ਬਰਾਤ ਸੁ ਚਿਤ
ਹਰਖੀਤੀ। ਆਤਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਪੁੰਜ ਛੁਟੀਤੀ। ਹੁਤੇ ਬਰੂਦ ਭਰੇ ਗਜ ਘੋਰੇ^੯। ਇਤ
ਉਤ ਜੂਲਤਿ ਬੇਗ ਤੇ ਦੌਰੇ ॥੩੫॥ ਚਾਦਰ, ਝਾਰ, ਛੁਟਤਿ ਫੁਲਵਾਈ। ਚਰਖੀ

^੧ਗਣੇਸ਼ ਨਾਲ । ^੨ਪਾਕੇ ਪਿਉ। ^੩ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਵਰ ਨਾਲ ਉਨਾਂ ਫੇਰੇ ਫੇਰਨੇ ਕੀਤੇ। ^੪ਹਥਲੇਵੇ । ^੫ਸੁਹਣੇ
ਰੂਪ ਵਿਚ । ^੬ਬਹੁਤ ਮੇਲ ਕੱਠਾ ਹੋਗਿਆ । ^੭ਬਿਨਾਂ ਪਛਾਣੇ ਧੱਕਾ ਤੇ ਧੱਕਿਆਂ ਦਾ ਝੱਲਣਾ
ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਭਾਵ ਭੀੜ ਬੜੀ ਹੈ, ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਧੱਕੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਪਰ
ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਝੱਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ^੮ਗੋਤ੍ਰਾਚਾਰ । ਵਿਵਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗੋਤ ਤੇ ਕੁਲ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ
ਵੇਰਵੇ ਆਦਿ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਪੰਡਤ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ । ^੯ਵੇਦੀ ਵਿਚੋਂ । ^{੧੦}(ਆਤਸ਼-
ਬਾਜ਼ੀ ਦੇ) ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਬਰੂਦ ਨਾਲ ਭਰੇ ।

*ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਪਣਾ ਵਾਕ ਹੈ । ‘ਮੈ ਨ ਗਣੇਸਹਿ ਪ੍ਰਥਮ ਮਨਾਉਂ ॥’ ਉਸ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਗਣੇਸ਼ ਪੂਜਦੇ ਦੱਸਣਾ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਪੂਜਾ ਤੇ ਹੋਰ ਧੂਮ ਧੜੱਕੇ ਸਿੱਖਰਾਜ
ਗ੍ਰਿਹਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਬ੍ਰਹਮਣੀ ਜ਼ੋਰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ । ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਈ ਦੋਖੇ ਰਾਸ ੪
ਅੰਸੂ ੪ ਅੰਕ ੩੮ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ । †ਪਾ:-ਸੁਬੇਸ਼ਾ । ‡ਪਾ:-ਮੁਦਰੇ ਬਿਰਕੇਲਾ ।

ਫਿਰਤੀ, ਉਡਤਿ ਹਵਾਈ । ਦੇਵ ਦੇਵਨੀ ਦਾਰੁਨ^੧ ਬਨੇ । ਨਾਵਤਿ^੨ ਬ੍ਰਿੰਦ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਘਨੇ ॥ ੩੬ ॥ ਸਭਿ ਮਹਿ ਅਧਿਕ ਕੁਲਾਹਲ ਹੋਵਾ । ਅਜਬ
ਤਮਾਸਾ ਨਰ ਗਨ ਜੋਵਾ। ਭਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਵਨਿ ਨਭ ਐਸੇ । ਬਿਨਾ ਤੇਜ^੩ ਤੇ
ਬਾਸੁਰ ਜੈਸੇ ॥ ੩੭ ॥ ਮਨਹੁ ਮਤਾਬੀ ਪਾਇ ਬਹਾਨਾ। ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਖਾਇ
ਮਹਾਨਾ । ਦੇਖਿ ਭਯੋ ਬਿਸਮੈ ਨਰ ਨਾਰੀ । ‘ਅਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹਿ ਕਬਹੂੰ
ਨਿਹਾਰੀ’ ॥ ੩੮ ॥ ਮੰਦ ਮੰਦ ਚਲਿ ਕੈ ਸਭਿ ਗਏ । ਪੈਰੇ ਆਇ ਸੈ ਮਿਲਤੋ
ਭਯੋ । ਸਾਦਰ ਅੰਦਰ ਜਾਇ ਬਿਠਾਰੇ । ਸੁੰਦਰ ਕਰਿ ਪੰਕਤਿ ਇਕਸਾਰੇ ॥
੩੯ ॥ ਸੁਠ ਚੌਕੀ ਪਰ ਆਸਨ ਡਾਸਾ । ਗੁਰ ਬੈਠੇ ਤਿਸ ਪਰ ਫਿਗ ਦਾਸਾ।
ਪਰਸਨਹਾਰ ਆਇ ਸਮੁਦਾਏ । ਧਰੇ ਥਾਰ ਸਭਿ ਕੇ ਅਗੁਵਾਏ ॥ ੪੦ ॥
ਮੇਦਕ, ਖੁਰਮੇ, ਨੁਗਦੀ ਘਨੀ । ਘੋਵਰ ਘਿੱਤ ਸਿਤਾ ਗਨ ਸਨੀ^੪ । ਸ੍ਰਾਦਲ
ਮਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਤੀ^੫ ਦੀਨਿ । ਮੇਵੇ ਬ੍ਰਿੰਦ ਮਿਲਾਵਨਿ ਕੀਨਿ ॥ ੪੧ ॥ ਤੁਰਤ
ਪਰੋਸਮੋ ਚਤੁਰਨ^੬ ਚਾਰੂ। ਖਾਨ ਲਗੇ ਬਰ ਸ੍ਰਾਦ ਅਹਾਰੂ। ਨਾਰੀ ਦੇਤਿ ਗਾਰਿ
ਬਿਚ ਗੀਤ । ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ ਸੁੰਦਰ ਰੀਤਿ ॥ ੪੨ ॥ ਮਿਲੀ ਸੁਰਬਧੂ
ਆਦਿਕ ਬ੍ਰਿੰਦ । ਕੰਠ ਮਨੋਹਰ ਪਿਕ^੭ ਮਾਨਿੰਦ । ਸੁਨਤਿ ਹਸਹਿ ਸਭਿ^੮
ਸਹਿਤ ਸਮਾਜਾ । ਸਮੈ ਉਛਾਹ ਬਿਸਾਲ ਬਿਰਾਜਾ ॥ ੪੩ ॥ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਪਿਖਿ
ਪਿਖਿ ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ ਹਰਖਹਿ। ਮਨਹੁ ਅਨੰਦ ਉਨਵਿ^੯ ਕਰਿ ਬਰਖਹਿ। ਸਨੇ
ਸਨੇ ਸਭਿ ਅਰਵਿ ਅਹਾਰਾ । ਅਧਿਕ ਉਚਿਸ਼ਟ^{੧੦} ਬਿਖੈ ਧਨ ਡਾਰਾ ॥ ੪੪ ॥
ਹਾਕਲ ਛੰਦ ॥ ਪੁਨ ਪਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਪਾਨਾ^{੧੧} । ਮੁਖ ਚੁਰੀ ਪਖਾਰਨਿ ਠਾਨਾ
ਸਭਿ ਉਠੇ ਵਹਿਰ ਚਲਿ ਆਏ । ਜਨਵਾਸ ਪਹੁੰਚਿ ਸੁਪਤਾਏ ॥ ੪੫ ॥ ਪੁਨ
ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਸਭਿ ਜਾਗੇ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵਾਨ ਲਾਗੇ । ਸਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਿ
ਉਰ ਮਹੀਆ । ਜੈਕਾਰ ਹੋਤਿ ਜਹਿ ਕਹੀਆ ॥ ੪੬ ॥ ਗੁਰ ਲੀਲਾ ਅਧਿਕ
ਬਿਲਾਸਾ । ਸਭਿ ਜਾਨੈਂ ਬਡੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ । ਸਭਿ ਸਿੱਧਾਂ ਨਿੱਧਿ ਖਰੀ ਹੈਂ । ਜੋ
ਚਹੈ ਸੁ ਤੁਰਤ ਕਰੀ ਹੈ^{੧੨} ॥ ੪੭ ॥ ਤਹਿ ਵਸਤੁ ਕਮੀ ਨਹਿ ਕਾਏ। ਜਹਿ
ਪਿਖੀਅਹਿ, ਤਹਾਂ ਸਵਾਈ । ਸਭਿ ਲੈਨ ਦੋਨਿ ਬਹੁ ਹੋਵਾ । ਨਹਿ ਘਾਟਾ

^੧ਭੁਜਾਨਕ । ^੨ਸ਼ਬਦ ਕਰਦੇ । ^੩ਭਾਵ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਹੈ । ^੪ਬਹੁਤੇ ਪਿਉ ਤੇ ਖੰਡ ਨਾਲ ਬਣੇ ਘੋਵਰ ।

^੫ਮਾਂਹ ਦੇ ਆਟੇ ਦੀ ਵੱਡੀ ਜਲੋਬੀ ਕਿੰਗਰੇਦਾਰ । ^੬ਚਤੁਰਾਂ ਨੇ । ^੭ਕੋਇਲ । ^੮ਬੁਕ ਕੇ । ^੯ਜੁਠ ।

^{੧੦}ਫਿਰ ਪਾਲੀ ਪੀਣਾ ਕੀਤਾ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੇਕੇ । ^{੧੧}ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ।

*ਪਾ:—ਸੁਨਤਿ ਮੁਦਤਿ ਗੁਰ ।

ਕਿਤਹੂੰ ਜੋਵਾ ॥ ੪੮ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ 'ਬਜਾਹ'
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਤ੍ਰੇਦਸਮੋ ਅੰਸੁ ॥ ੧੩ ॥

੧੪. [ਬਰਤ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲਾਹੌਰ] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਜਾਮ ਨਿਸਾ ਤੇ ਗਾਵਹੀਂ ਆਸਾਵਾਰ ਸੁਹਾਇ।ਬੰਦ ਰਬਾਬੀ ਰਸ^੧
ਕਰੈਂ ਰਾਗ ਅਨੇਕ ਸੁਨਾਇ ॥ ੧ ॥ ਹਾਕਲ ਛੰਦ ॥ ਸਿਖ ਸੁਨਹਿ ਪ੍ਰੇਮ
ਉਪਜਾਏ । ਤਨ ਮਾਨੁਖ ਕਰਿ ਸਫਲਾਏ । ਨਰ ਬਡੀ ਪ੍ਰਾਤਿ ਸਭਿ ਜਾਗੇ ॥
ਲਘੁ ਦੰਦਭਿ ਬਾਜਨਿ ਲਾਗੇ ॥ ੨ ॥ ਧੁਨਿ ਨੌਬਤਿ ਕੀ ਮਨ ਭਾਈ । ਨਰ
ਨਾਰਿ ਅਨੰਦ ਉਪਜਾਈ । ਪੁਨ ਬਜੇ ਸਰਬ ਹੀ ਬਾਜੇ।ਜਿਨ ਉਠਹੀ ਉਚ
ਅਵਾਜੇ॥੩॥ਗੁਰ ਉਠਿ ਕਰਿ ਸੋਚ ਸੁਨਾਨੇ । ਸੁਭ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਬੋ ਠਾਨੇ ।
ਉਸਨੀਕ^੨ ਨੀਕ ਸਿਰ ਸੋਹੀ । ਬੰਧਿ ਜਿਗਾ ਜਰਾਵ ਜਰੇਹੀ^੩ ॥ ੪ ॥ ਧਰਿ
ਕਲਗੀ ਤੁੰਗ ਬਿਰਾਜੀ।ਮੁਕਤਾਨ ਸੰਗ^੪ ਸੁਭ^੫ਸਾਜੀ।ਗੁਰ ਮੋਤਿਨਿ ਮਾਲ
ਬਿਸਾਲਾ । ਬਿਚ ਹੀਰੋ ਜਰੇ ਉਜਾਲਾ ॥ ੫ ॥ ਨਵਰਤਨੇ ਅੰਗਦ^੬ ਪਾਏ ।
ਜਨੁ ਨਵ ਗ੍ਰਹ ਭੁਜ ਲਪਟਾਏ।ਪੁਨ ਗਰੇ ਭਗਉਤੀ^੭ ਪਾਈ।ਨਰ ਚਾਮਰ
ਚਾਰੁ ਢੁਲਾਈ ॥ ੬ ॥ ਬਡ ਫਰਸ਼ ਮਖਮਲੀ ਹੋਵਾ । ਬਰ ਝਾਲਰ ਜਰੀ
ਚੰਦੋਵਾ । ਲੇ ਦੇਡ ਰਜਤ ਅਰੁ ਸੋਨੇ । ਗਨ ਚੋਬਦਾਰ ਬਿਤਿ ਕੋਨੇ ॥ ੭ ॥
ਤਬਿ ਮਾਤੁਲ ਆਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ।ਸਜਿ ਬਸਤ੍ਰਨਿ ਸਸਤ੍ਰ ਬਿਸਾਲਾ।ਬਡ ਬੀਰ
ਪੰਚ ਜੇ ਬੀਰੇ । ਜਨੁ ਪਾਂਡਵ ਦੇਹਿ ਸ਼ਰੀਰੇ^੮ ॥੮॥ ਦਿਜ ਦਯਾਰਾਮ ਅਭਿ-
ਰਾਮੂ । ਜੁਤਿ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਗੁਨ ਧਾਮੂ।ਅਭਿਬੰਦਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਾਰੇ।ਫਿਗ
ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੯ ॥ ਪੁਨ ਬੰਦ ਮਸੰਦ ਬਿਲੰਦੇ । ਪਦ ਏਦਤਿ ਬੈਠਿ
ਅਨੰਦੇ।ਬਡ ਸਭਾ ਲਗੀ ਦਰਸਾਏ।ਜੇ ਬਨਿਕ ਅਨਿਕ ਪੁਰਿ ਆਏ॥੧੦॥
ਕਰ ਜੋਰਿ ਅਕੋਰ ਧਰੰਤੋ।ਗੁਰ ਕਦਮ ਪਦਮ ਪਰਸੰਤੋ।ਕਹਿ ਬਿਨਤੀਦੀਨ
ਬਿਸਾਲਾ । 'ਹਮ ਸਭਿ ਕੋ ਕੀਨਿ ਨਿਹਾਲਾ ॥ ੧੧ ॥ ਜਨ ਅਪਨੇ ਜਾਨਿ
ਹਕਾਰੇ । ਗਨ ਬਿਘਨ ਅਘਨ ਕੋ ਟਾਰੇ' । ਕਰ ਕਮਲ ਉਤੀਗ ਉਠਾਏ ।
ਨਿਜ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਹਰਖਾਏ ॥੧੨॥ ਸਨਮਾਨ ਮਹਾਨ ਬਖਾਨਾ । ਬੈਠਾਰੇ
ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨਾ । ਪੁਨ ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਭਾਖਾ।'ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਕਰਹੁ
ਭੁਲਾਖਾ ॥ ੧੩ ॥ ਹਮ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਪੁਰਿ ਕੇ । ਧਨ ਇਕਠੈ ਕਰਿ ਹਿਤ
^੧ਅਨੰਦ । ^੨ਦਸਤਾਰ । ^੩ਜੜਤ ਨਾਲ ਜੜੀ ਹੋਈ । ^੪ਮੋਤੀਆਂ ਨਾਲ । ^੫ਨੌ ਰਤਨਾਂ ਵਾਲੇ
ਬੁਹੱਟੇ । ^੬ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ । ^੭ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਵਾਂਗ ਦੇਹਾਂ ਹਨ ।

*ਪਾ:-ਮੁਕਤਨ ਬੰਨ੍ਹ ਜੁਤਿ ।

†ਪਾ:-ਈਹ ।

ਗੁਰਕੇ । ਸਭਿ ਦਈ ਚਹੈ ਪਹੁਨਾਈ^੧। ਜੋ ਸਭਿ ਬਰਾਤ ਸਮੁਦਾਈ ॥੧੪॥
 ਦਿਨ ਇਕ ਇਕ ਦੇਇ ਅਹਾਰਾ । ਚਿਤ ਇਹੀ ਮਨੋਰਥ ਧਾਰਾ^੨। ਬਿਨਤੀ
 ਜੁਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਖਾਨੀ। ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਮਨ ਮਾਨੀ॥੧੫॥ ਸੀਰੀਦੀ ਸੰਗਤਿ
 ਜੋਈ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਤਿ ਭੀ ਸੋਈ । ਪੁਨ ਕੀਨਸਿ ਰੋਪਰ ਕੇਰੀ ।
 ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰੇ ਬਹੁਤੋਰੀ ॥ ੧੬ ॥ ਬਹੁ ਦਿਨ ਗੁਰ ਕੀਨਿ ਮੁਕਾਮੂ । ਬਿਧ^੩
 ਉਤਸਵ ਭਾ ਅਭਿਰਾਮੂ । ਜਿਮ ਸਜੀ ਬਰਾਤ ਸੁਹਾਈ । ਤਿਮ ਰਹੀ ਤਹਾ
 ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੧੭ ॥ ਨਿਤ ਸੁੰਦਰ ਬਿਬਿਧਿ ਅਹਾਰਾ । ਦੇ ਸੰਗਤਿ ਸੁੰਦ
 ਉਦਾਰਾ । ਗਨ ਕੋਤਕ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ । ਬਹੁ ਕਰਹਿ, ਬਰਾਤ ਨਿਹਾਰੇ ॥੧੮॥
 ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੈ ਸਮੁਦਾਯਾ। ਨਟ ਬਾਜੀਗਰ ਕੀ ਮਾਯਾ^੪। ਬਡਮੇਲਾ ਦਿਨ
 ਪ੍ਰਤਿ ਹੋਵੈ। ਉਰ ਹਰਖਹਿ ਜੋ ਨਰ ਜੋਵੈ॥੧੯॥ ਹੁਇ ਤਜਾਰ ਅਹਾਰ ਹਕਾਰੇ।
 ਗਨ ਬਾਦਿਤ^੫ ਬਜਤਿ ਪਧਾਰੇ । ਰਮਨੀਕ ਬਾਨ ਬੈਠਾਏ। ਕਰਿ ਫਰਸ ਭਲੇ
 ਸੁਧਰਾਏ॥੨੦॥ ਜਲ ਲੇ ਕਰਿ ਪਾਨ ਪਖਾਰੇ^੬। ਪੁਨ ਪਹੁੰਚਿ ਪਰੋਸਨਹਾਰੇ ।
 ਧਰਿ ਸਭਿਨਿ ਅਗਾਰੀ ਬਾਰਾ । ਬਹੁ ਸੁੰਦਲ ਪਾਇ ਅਹਾਰਾ ॥ ੨੧ ॥
 ਜੇ ਸਪਤ ਬਿਧਿਨਿ ਪਕਵਾਨਾ । ਬਿਚ ਮੇਵੇ ਮਿਲੇ ਮਹਾਨਾ । ਦਧਿ ਸਾਥ
 ਬਿਸਾਲ ਮਸਾਲੇ । ਗਨ ਬਰੇ ਪਕੌਰੇ ਡਾਲੇ ॥ ੨੨ ॥ ਸਭਿ ਅਚਵਤਿ ਸੁੰਦ
 ਸਰਹੈ । ਪੁਨ ਸੁਖਮ ਚਾਵਰ ਚਾਹੈ। ਜੁਗ ਰੀਤਿਨਿ ਕੇ ਤਬਿ ਲਜਾਏ। ਇਕ
 ਮਧੁਰ, ਸਲਵਨ ਮਿਲਾਏ ॥੨੩॥ ਬਹੁ ਸਾਵਰਾਗਰੀ ਬਿਸਾਲੇ। ਗਨ ਚਤੁ-
 ਰਨ^੭ ਕਰਿ ਬਿਚ ਡਾਲੇ । ਖਟ ਰਸ ਕੇ ਅਚਵਤਿ ਸਾਰੇ । ਗੁਰ ਕੀਰਤਿ
 ਕਰਤਿ ਉਦਾਰੇ ॥੨੪॥ ਬਹੁ ਮਿਲੀ ਨਾਗਰੀ^੮ ਨਾਗੀ । ਤਨ ਭੂਖਨ ਬਸਨ
 ਸ਼ਿੰਗਾਰੀ । ਕਲ^੯ ਕੋਕਿਲ ਕੰਠੀ ਗਾਵੈ। ਦ੍ਰਿਗ ਖੰਜਨ ਅੰਜ ਨ ਚਾਵੈ^{੧੦}॥੨੫॥
 ਨਰ ਜੋ ਬਰਾਤਿ ਅਭਿਰਾਮੂ। ਦੋ ਗਾਰੀ^{੧੧} ਲੋ ਕਰਿ ਨਾਮੂ। ਸਭਿ ਰਿਦੈ ਅਨੰਦ
 ਵਧਾਵੈ । ਹੈ ਗਾਰਿ ਤਉ ਮਨ ਭਾਵੈ ॥ ੨੬ ॥ ਰਸ ਰੰਗ ਸਮੈ ਤਿਸ ਹੋਵੈ ।
^੧ਭਾਵ ਬ੍ਰਾਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਾਇਆ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ^੨ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ। ^੩ਨਟਾਂ (ਤੇ) ਬਾਜੀਗਰਾਂ, ਤਮਾਸ਼ਾ
 ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਯਾ । [ਮਾਯਾ ਮਾਯਕ ਖੇਲ, ਤਮਾਸ਼ਾ ।
^੪ਵਾਜੇ। ^੫ਹੱਥ ਧੋਤੇ । ^੬ਸਾਵਰੀ, ਸੁਕਾ ਹੋਇਆ ਸਾਵੇ ਰੰਗ ਦਾ ਮੇਵਾ । ^੭ਨਗਰ ਦੀ । (ਅ)
 ਚਤੁਰ । ^੮ਸੁੰਦਰ । ^੯ਮਮੋਲਿਆਂ ਤੇ ਕਵਲਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਮਟਕਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ । (ਅ)
 ਮਮੋਲੇ ਵਰਗੇ ਨੈਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰਮਾ ਪਿਆ ਹੈ ਨਚਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ । *ਏਹ ਰਯ
 ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਕਵੀ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਨ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਤਾਂ ਹਰੀ ਜਸ ਤੇ ਕੀਰ-
 ਤਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ । †ਪਾ:-ਤੂਰਨ । ‡ਏਥੇ ਰਾਸ ਪ ਅੰਸੂ ੬੦ ਅੰਕ ੨੩ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕਾ

ਮਦ ਧਰਤਿ ਪਰਸਪਰ ਜੋਵੈ*। ਅਚਿ ਸਨੇ ਸਨੇ ਸੁਭ ਅਸਨਾ । ਮੁਸਕਾਇ
 ਦਿਪੈ ਦੁਤਿ ਦਸਨਾ ॥੨੭॥ ਮਨ ਸਭਿ ਕੇ ਤਬਿ ਬਿਰਮਾਵੈ। ਨਹਿ ਉਠਨਿ
 ਕਿਸੁ ਮਨ ਭਾਵੈ । ਸੁਖ ਪਾਇ ਭਨੈ ਬਰ ਐਸੇ । ‘ਅਸ ਉਤਸਵ ਕਿਤਹੁ
 ਨ ਕੈਸੇ’ ॥੨੮॥ ਉਰ ਬਿਸਰਯੋ ਦੇਸੁ ਰੁ ਕਾਲਾ । ਅਸ ਆਨੰਦ ਭਯੋ ਬਿਸਾ-
 ਲਾ । ਤਬਿ ਨੀਠ ਨੀਠ ਲੇ ਪਾਨੀ । ਸਭਿ ਕਰੇ ਪਖਾਰਨਿ ਪਾਨੀ ॥ ੨੯ ॥
 ਪੁਨ ਦੀਨਿ ਗਿਲੋਰੀ ਖਾਨੇ । ਮੁਖ ਰੰਗ ਸੁਰੰਗੀ ਬਾਨੇ । ਧਨ ਜਥਾ ਜੋਗ
 ਤਹਿ ਦੀਨਾ । ਉਠਿ ਗਮਨੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਬੀਨਾ ॥੩੦॥ ਦਿਜ ਅੰਗੁ ਆਇ ਤਬਿ
 ਭਾਖਾ । ਸਭਿ ਤ੍ਰਿਯਾਨਿ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ । ਗੁਰ ਦੂਲਹੁ ਇਤ ਚਲਿ ਆਵੈ ।
 ਕਲ ਰੀਤੀ ਸ਼ਗਨ ਮਨਾਵੈ ॥ ੩੧ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਤਹਿ ਲੇ ਚਾਲਾ ।
 ਜਹਿ ਮਿਲੀ ਏਕ ਬਲ ਬਾਲਾ* । ਹਸਿ ਗਏ ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦੈ । ਦ੍ਰਿਗ ਦਲ
 ਅਰਬੰਦ ਮਨਿੰਦੈ ॥੩੨॥ ਸ੍ਰੋਯਾ ॥ ਦੇਖਿ ਸਰੂਪ ਬਿਸ਼ੇਖ ਹੀ ਦੂਲਹੁ ਆਨੰਦ
 ਤੇ ਬਤਰਾਵਤਿ ਹੈ* । ‘ਸੁੰਦਰ ਅੰਗ ਪ੍ਰਲੇਬ’ ਭੁਜਾ, ਅਰਬੰਦ ਬਿਲੋਚਨ
 ਭਾਵਤਿ ਹੈ’ । ਕੇਚਿਤ ਜਾਨਤਿ ਹੈ ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਹੋਰਤਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਤਿ
 ਹੈ । ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੈ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੀ ਬਲਿ ਜਾਵਤਿ ਹੈ ॥
 ੩੩ ॥ ਹਾਕਲ ਛੰਦ ॥ ‘ਜਿਮ ਜੀਤਕੁਇਰ’ ਤਨ ਰੂਰਾ । ਤਿਮ ਦੂਲਹੁ ਬਰ*
 ਗੁਰ ਪੂਰਾ । ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਇਕ ਸਮ ਜੋਰੀ । ਮਿਲਿ ਜੀਵਹੁ ਬਰਖ ਕਰੋਰੀ ॥
 ੩੪ ॥ ਬਡਭਾਗਨ ਹੁਇ ਗਰਦਾਸੀ ॥ ਫਲ ਭਯੋ ਤਪੇ ਤਪ ਰਾਸੀ* ॥ ‘ਜਿਮ
 ਚਿਤ੍ਰਾ ਸਾਰਾ ਸਮੇਤਾ’ । ਦੁਤਿ ਬੰਦ ਚੰਦ ਸੁਧ ਹੋਤਾ* ॥੩੫॥ ਘਨਸ਼ਾਮ*
 ਸਾਬਸਤਿਭਾਮਾ* । ਜਿਮ ਮਿਲੀਰਹਤਿ ਸੁਖਧਾਮਾ ॥ ਗੁਰਪੂਰਨ ਸੋਤਿ ਮਜੀਤੀ ।
 ਬਹੁ ਸ਼ੋਭਹਿ ਆਨੰਦ ਚੀਤੀ* ॥੩੬॥ ਜਿਮ ਰਾਮਚੰਦ ਅਰੁ ਸੀਤਾ ॥ ਨਿਜ ਪ੍ਰੇਮ
 ਨਿਬਾਹਨ ਕੀਤਾ* । ਚਖ ਚਪਲ ਚਾਰੁ ਸੀ ਚਾਰੂ* । ਚਿਤਵੰਤਿ ਰੂਪ ਸੁ
 ਕੁਮਾਰੂ ॥ ੩੭ ॥ ਇਮ ਬੋਲਤਿ ਸ਼ਗਨ ਮਨਾਏ । ਗੁਰ ਕੋ ਪਿਖਿ ਅਨੰਦ

*ਹੱਥ ਧੋਤੇ । *ਪਾਨਾਂ ਦੇ ਬੜੇ। *ਬਣ ਗਏ। *ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ । *ਕਵਲ ਦੇ ਪਤਿਆਂ ਵਰਗੇ *ਗਲਾਂ
 ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ । *ਲੰਮੀਆਂ । *ਨਾਮ ਹੈ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਦਾ) । *ਸ੍ਰੋਸ਼ਟ । *ਬਹੁਤ ।
 *ਜਿਵੇਂ (ਸਾਰ ਸਮੇਤਾ=) ਸ੍ਰੋਸ਼ਟਤਾ ਵਾਲੀ ਚਿੱਤ੍ਰਾ ਦਾ ਬਹੁਤੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਾਲੇ ਚੰਦ ਨਾਲ
 ਸੁਧ ਹਿਤ ਹੈ [ਚਿੱਤ੍ਰਾ=ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਤਾਰਾ] । *ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ । *ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ
 ਵਿਆਹੁਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ । *ਅਨੰਦ ਚਿਤ ਵਾਲੀ । *ਸੁੰਦਰ (ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ) ਚਪਲ ਤੇ ਸੁਹੱਦੇ
 ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ*** । *ਏਥੇ ਰਾਸ ੪ ਅੰਸੁ ੧੩ ਅੰਕ ੩੬ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ । †ਪਾ:-ਸ੍ਰੀਤਾ

ਉਪਾਏ। ਚਹੂੰ ਓਰ ਮਿਲੀ ਸਮੁਦਾਏ। ਲਖਿ ਮਹਿਮਾ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ॥੩੮॥
 ਸ੍ਰੈਯਾ॥ ਸਾਸ ਤਬੈ ਬਡਭਾਗ ਭਰੀ ਨਿਜ ਅੰਕ ਬਿਠਾਇ ਸਨੇਹ ਮਹਾਨਾ।
 ਸੀਸ ਪੈ ਹਾਥ ਕੋ ਫੇਰਿ ਸਰਾਹਤਿ, ਡੀਠ ਲਗੈ ਨਹਿ, ਭੈ ਮਨ ਮਾਨਾ।
 ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੈ ਬਲਿਹਾਰੀਆਂ, ਗਾਰੀਆਂ ਹਾਸ ਕਰੈਂ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ॥
 ਬੋਲਤਿ ਮਾਧੁਰ ਪ੍ਰੇਮ ਧਰੇ ਓਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਜੋਗ ਹੀ ਤਾਂਹਿ^੧ ਬਖਾਨਾ॥ ੩੯॥
 ਯੈ ਮਿਲਿਕੈ ਸਭਿਕੈ ਸੁਭ ਗੀਤਿ ਬਿਲਾਸਤਿ ਹਾਸ ਕਰੈਂ ਮਨ ਭਾਏ॥ਜਾਨਿ
 ਸਮੈ ਨਿਕਸੇ ਤਬਿਹੂੰ ਜਨਵਾਸ ਬਿਸੇ ਕਲਗੀਧਰ ਆਏ॥ਬੈਠਿ ਸਿੰਘਾਸਨਿ
 ਪੀਠ^੨ ਸੁਹਾਵਤਿ ਆਵਤਿ ਭੇ ਸਭਿ^੩ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ। ਹੈ ਪਰਿਵਾਰਤਿ ਬਿੰਦ
 ਬਿਰੇ ਜਨੁ ਬੀਚ ਸੁ ਪੂਰਨ ਚੰਦ^੪ ਸੁਹਾਏ॥ ੪੦॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਸੰਗਤਿ
 ਬਿਨਤੀ ਦੀਨ ਹੈ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੋਰਤਿ ਹਾਥ। ਰਾਖਜੈ ਸਿਵਰ ਉਤਾਰ ਤਹਿ
 ਅਧਿਕ ਪੀਤ ਕੇ ਸਾਥ॥ ੪੧॥ ਕੋਤਿਕ ਬਾਸੁਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀਨੋ ਸਿਵਰ
 ਮਕਾਮ। ਪਿਖਿ ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਭਾਉ ਕੋ ਕਰਹਿ ਪੂਰਨੋ ਕਾਮ^੫॥੪੨॥ ਕੋਤਕ
 ਹੋਤਿ ਅਨੇਕ ਬਿਧਿ ਮੇਲਾ ਭਯੋ ਬਿਸ਼ਾਲ। ਧਨ ਖਾਟਹਿ ਨਿਜ ਲਾਭ ਕੋ
 ਸਤਿਗੁਰ ਪਿਖਹਿ ਨਿਹਾਲ॥ ੪੩॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ
 ਰੁਤੇ 'ਬਯਾਹ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਚਤੁਰਦਸ਼ਮੇ ਅੰਸੁ॥ ੧੪॥

੧੫. [ਬਰਛੇ ਨਾਲ ਚਸਮਾਂ ਚਲਾਉਣਾ]।

ਦੋਹਰਾ॥ ਪੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੂਖਮ ਬਸਨ ਕੀ ਅਧਿਕ ਜਿ ਬਨੀ ਨਵੀਨ। ਨਿਤ ਪਖਾ-
 ਰਿਬੈ ਹੋਹਿ ਤਿਨ, ਪਹਿਰਹਿ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਬੀਨ॥੧॥ ਸ੍ਰੈਯਾ॥ ਪੀਤ ਦੁਕੂਲ^੬ ਧਰੇ
 ਦੁਤਿ ਮੂਲ ਤੁਰੰਗ ਅਰੂਢਤਿ ਆਪ ਸਿਧਾਰੇ॥ਜਾਤਿ ਬਜਾਰਨਿ ਬੀਚ ਪ੍ਰਭੂ
 ਨਰ ਨਾਰਿ ਚਹੂੰਦਿਸ਼ਿ ਈਦਨ ਧਾਰੇ। ਚੰਚਲ ਚਾਰੁ ਚਲਾਇ ਫੰਦਾਵਤਿ
 ਸ਼ੋਭਤਿ ਹਯ ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਉਦਾਰੇ॥ਸੰਝ ਸਮੈ ਘਨ ਜਜੋਂ ਚਵਿ ਮੋਰ ਪੈ ਜਾਤਿ
 ਨਚਾਵਤ ਮਾਰਗ^੭ ਸਾਰੇ॥੨॥ ਆਇ ਗਯੋ ਧੁਬੀਆਂ ਅਗਵਾਇ, ਦੁਊ ਕਰ
 ਜੋਰਤਿ ਏਵ ਬਖਾਨਾ॥ਰਾਵਰ ਕੇ ਨਿਤ ਚੀਰ ਪਖਾਰਤਿ, ਸੋ ਤਨ ਧਾਰਤਿ
 ਹੋ ਹਿਤ ਠਾਨਾ^੮॥ ਆਏ ਬਰਾਤ ਸਮੇਤ ਇਹਾਂ ਮਲਹੀਨ^੯ ਸੁ ਨੀਰ ਨਹੀਂ
^੧ਸੱਭੇ ਸਾਲੀਆਂ। ^੨ਤਿਸ (ਸ੍ਰੀ ਜੀਤ ਕੋਰ ਜੀ) ਨੂੰ ਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਜੋਗ। ^੩ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ। ^੪(ਜੋ)
 ਆਏ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੇ। ^੫ਪੂਰਣਮਾਂ ਦਾ ਯਾ ਪੂਰਾ ਚੰਦ। ^੬ਛੋਟਾ। ^੭ਦੁਪੱਟਾ, ਬਸਤ੍ਰ। ^੮ਜਿਵੇਂ
 ਤ੍ਰਿਕਾਲਾਂ ਸਮੇਂ ਬਦਲ ਚੜ੍ਹੇ ਤੇ ਮੋਰ (ਨਚਦਾ ਹੈ) ਤਿਵੇਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਨਚਾਵਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਘੋੜਾ)
 ਸਾਰੇ ਜਣੇ। ^੯ਧੋਬੀ। ^{੧੦}ਭਾਵ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪਹਿਰਦੇ ਹੋ। ^{੧੧}ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ,
 ਨਿਰਮਲ।

*ਪਾ:—ਭਾਵਤਿ।

ਕਿਸ ਥਾਨਾ । ਹੇਰਿ ਫਿਰਜੇ ਚਹੀ ਓਰ ਭਲੇ, ਨਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਾ ਚਿਤ ਚਿੰਤ
ਮਹਾਨਾ ॥ ੩ ॥ ਪੋਸਿਸ਼ ਨੀਤ ਉਤਾਰਤਿ ਹੈ, ਇਕਠੀ ਮਮ ਤੀਰ^੧ ਭਈ
ਸਮੁਦਾਈ । ਆਪ ਕਰੋ ਅਥਿ ਆਇਸੁ ਜਾਂ ਬਿਧਿ, ਤਜੋਂ ਕਰਿਹੋ ਪਟ ਹੇਤੁ
ਉਪਾਈ^੨ । ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਬੇਨਤੀ ਕੈ ਸੁਨਿ ਸੈਲ^੩ ਸਮੀਪ ਗਏ ਤਿਸ
ਥਾਈਂ । ਸਿੰਗ ਕ੍ਰਿਪਾਲ^੪ ਹੈ, ਮਾਨਵ ਜਾਲ ਹੈਂ, ਧੋਬੀ ਸੁ ਨਾਲ ਹੈ ਜਾਂਹਿ
ਜਨਾਈ ॥੪॥ ਸੰਗੋ ਕੇ ਹਾਥ ਹੁਤੋ ਬਰਛਾ, ਫਲ ਤੀਛਨ ਭੀਛਨ ਮਾਨੁਫਨੀ^੫ ।
ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਹਾਥ ਮੈ ਲੀਨਿ, ਭ੍ਰਮਾਇ ਕੈ ਨੀਚੇ ਕੈ ਕੀਨਿ ਅਨੀ ।
ਦੇਖਤਿ ਹੈਂ ਚਹੁ ਓਰ ਘਨੇ ਜਨ, ਤੋਲ ਕੈ ਓਜ ਤੇ ਭ੍ਰਮ ਹਨੀ^੬। ਦੀਹ ਗਡਜੇ
ਦਿੜ^੭ ਠਾਢ ਭਯੋ ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਭਿ ਸਿੰਗ ਭਨੀ ॥੫॥ ਐਂਚਿ ਨਿਕਾਸਹ
ਓਜ ਪ੍ਰਕਾਸਹ^੮ ਨੀਰ ਭਲੇ ਨਿਕਸੈ ਇਸ ਨੀਚੇ^੯ । ਸਿੰਗ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਜਜੋਂ^{੧੦}
ਉਤਰਜੇ, ਬਲ ਧਾਰਿ ਬਿਸਾਲ ਕੈ ਉਪਰ ਖੀਚੇ । ਸੋ ਨ ਪਟੈ ਬਿਸਮਾਇ
ਹਟਜੇ, ਬਡ ਪ੍ਰਕ੍ਰਮ ਜਾਨਿ ਲਯੋ ਗੁਰ ਬੀਚੇ ।—ਮੈਂ ਤਰੁਨਾਪਨ ਕੈ ਅਥਿ
ਪ੍ਰਾਪਤਿ^{੧੧}, ਦੇ ਲਘੁ ਬੈਸ ਨਹੀਂ ਬਲ ਸੀਚੇ^{੧੨}—॥ ੬ ॥ ਹਯ ਕੈ ਅਸਵਾਰ
ਗੁਰੁ ਬਲ ਧਾਰਿ ਉਖਾਰ ਲਯੋ ਬਰਛਾ ਤਤਕਾਲਾ । ਫਲ ਟੂਟੈ ਨਹੀਂ,
ਦਿਢ ਜੁਟੈ ਤਥਾ^{੧੩} ਜਲ ਫੂਟੈ ਬਡੈ ਤਹਿ ਤੇ ਬਹਿ ਚਾਲਾ^{੧੪} । ਪਿਖਿਦੁਸਰੇ
ਭ੍ਰਾਤ ਧਰੀ ਚਿਤ ਮੈਂ—ਜੁਗ ਹਾਥ ਕਿ ਜੋਰ ਤੇ ਲੇਤਿ ਨਿਕਾਲਾ^{੧੫}—। ਮਨ
ਜਾਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪੁਨ ਭ੍ਰਮ ਹਨਜੇ^{੧੬}, ਤਬਿ ਪਾਬਰ ਫੋਰ ਧਸੈ ਸੁ ਬਿਸਾਲਾ ॥੭॥
ਦੁਸਰੇ ਸਾਥ ਕਹੈ ‘ਲਿਹੁ ਐਂਚ’, ਸੁਨਜੇ ਤਤਕਾਲ ਗਹੈ ਬਲ ਲਾਏ ।
ਦੋਨੋਂ ਹਾਥਨ ਪੈਰਜਮਾਇ, ਨਿਕਾਸਨ ਚਾਹਿ, ਨਹੀਂ ਨਿਕਸਾਏ ਹੇਰਿ ਹਟੈ
ਮੁਖ ਕੀਨਿ ਤਰੇ ਕਹੁ^{੧੭}, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਮ ਤੇ ਬਿਸਮਾਏ । ਦੇਖਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁ
ਮਾਤੁਲ ਨੇ, ਬਡਿਆਈ ਜਨਾਇ ਭਲੇ ਸਮੁਝਾਏ^{੧੮} ॥੮॥ ‘ਆਪ ਤੁਰੰਗ ਪੈ
ਹਾਥਨਿ ਸਾਥ ਨਿਕਾਸਨ ਕੀਨਿ ਛਟੀ ਜਲ ਧਾਰਾ ਦੋਨ’^{੧੯} ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਨੀਰ
‘ਮੇਰੇ ਪਾਸ ।’^{੨੦} ਪਹਾੜ । ‘ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ।’^{੨੧} ਤੋਖਾ ਫਲ ਮਾਨੋਂ ਭਜਾਨਕ ਸੱਪ ਹੈ।^{੨੨} (ਬਮੀਨ
ਬਿਚ ਬਰਛਾ) ਬਹੁਤਾ ਗਡ ਗਿਆ । ‘ਇਖਾਓ ।’^{੨੩} ਭਾਵ ਮੈਂ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਹਾਂ । ‘ਭਾਵ ਅਜੇ
ਪੂਰਾ ਬਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ।’^{੨੪} ਪਹਿਲੇ ਵਾਂਗ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ (ਫਲ ਦਸਤੋਂ ਨੂੰ) । ‘ਵਹਿ
ਟੁਰਿਆ ।’^{੨੫} ਮੈਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਨਿਕਾਲ ਲੈਂਦਾ । ‘ਫੇਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮਾਰਿਆ ।’
‘ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ।’^{੨੬} ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਕੇ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ) ਵਡਿਆਈ ਦੱਸ ਕੇ (ਸਿੰਗ
ਆਂਦਿ ਨੂੰ) ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ । ‘੨੭ (ਬਰਛੇ ਦੇ) ਦੋਹਾਂ (ਟੋਕਾਂ ਤੋਂ) ।’
*ਪਾ:-ਤੁਰੰਗ ਤਰੇ ।

ਚਲਜੋ ਅਵਲੋਕਿ ਅਚੰਤ ਸਭੈ ਤਬਿ ਧਾਰਾ ਜਨੋਂ ਜਲ ਹੈ ਸਲਿਤਾ ਬਡ ਕੋ
 ਕਿਤ ਤੇ ਇਹੁ ਆਵਤਿ ਬੋਗ ਉਦਾਰਾ । ਹਾਥ ਪ੍ਰਮਾਨ ਧਸਜੋ ਬਰਛਾ ਤਿਸ
 ਤੇ^੧ ਅਬਿ ਛੁਟ ਚਲਜੋ ਜਲ ਨਾਰਾ^੨ ॥੯॥ ਮਾਤੁਲ ਬਾਤ ਕਹੀ^੩ ਸੁਨੀਏ ਪ੍ਰਭੂ
 ਜੂ ! ਜੁਗ ਧਾਰ ਚਲੀ ਜਲਕੀ । ਕੀਜਿਐ ਆਪ ਤਿਬੈਨੀ ਇਹਾ ਦਰਸੈ
 ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਪਾਛਲਕੀ । ਸੈਂਕਰੇ ਸੰਬਤ ਚਿੰਨਤ ਹੈ ਇਹ ਸਾਖ^੪ ਰਹੈ
 ਤੁਮਰੇ ਬਲ ਕੀਬਸਾਹ ਭਯੋ ਸਭਿ ਲੋਕ ਲਖੈ^੫ ਬਿਬਰੈ ਮਹਿਮਾ ਇਮ ਯਾ
 ਬਲ ਕੀ^੬ ॥ ੯੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਹਾਥ ਉਭਾਰਿ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਜੋ ਪੁਨ
 ਤੀਸਰ ਬਾਰੀਫੇਰ ਨਿਕਾਸਨਿ ਕੀਨਿ^੭ ਮਹਾਂਬਲਿ, ਤੀਨ ਸਥਾਨ ਬਹਜੋ ਪੁਨ
 ਬਾਰੀ^੮ ਦੇਖਤਿ ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਗਨ ਮਾਨਵ ਬਾਰਹਿ ਬਾਰ ਸੁ ਦੇਂ ਮਨ ਬਾਰੀ^੯ ।
 ਹੋਤਿ ਭਈ ਬਿਸਤੀਰਤ ਕੀਰਤਿ, ਜਨੋਂ ਬਹੁ ਮਾਲਤੀ ਕੀ ਫੁਲਬਾਰੀ^{੧੦} ॥
 ੯੧॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਵਨਿ ਕੀਨਿ^{੧੧} ਅਹੋ ਧਬੀਆ ! ਸਭਿ ਚੀਰ ਹਮਾਰੇ ।
 ਜਾਵਦ ਹੈ ਇਸ ਥਾਨ ਮਝਾਰਹਿ, ਤਾਵਦ ਨੀਕਹਿ ਲੋਹੁ ਪਖਾਰੇ^{੧੨} । ਧੰਨ
 ਗੁਰੂ^{੧੩} ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿਕੈ ਸਭਿ ਪੋਸਿਸ ਪੋਟ ਧਰੀ ਸੁ ਉਤਾਰੇ । ਧੰਨਿ ਲਾਗ
 ਧਰੇ ਅਨੁਰਾਗ ਕੋ ਪਾਗ ਤੇ ਆਦਿ ਕੀ ਮੈਲ ਬਿਦਾਰੇ ॥ ੯੨ ॥ ਆਪ ਗਏ
 ਹਯ ਤੂੰਦ^{੧੪} ਨਚਾਵਤਿ ਦੂਰਕਿਤੋਕ ਫਿਰੇ ਹਟਿ ਆਏ । ਹੋਤਿ ਭਈ ਸੁਧ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਕਾਰ ਕੀ, ਨੀਰ ਨਵੀਨ ਕੋ ਨਾਰੋ^{੧੫} ਚਲਾਏ ਤੀਨ ਪ੍ਰਹਾਰ^{੧੬} ਤੇ ਧਾਰ
 ਚਲੀ^{੧੭} ਸੁਨਿ ਕੈ ਨਰ ਨਾਰਿ ਸਭੈ ਬਿਸਮਾਏ । ਜਾਤਿ ਬਿਲੋਕਨਿ ਲੋਕ
 ਅਨੇਕ, ਬਿਬੇਕ ਨਿਧਾਨ^{੧੮} ਕੇ ਕੋਤਕ ਗਾਏ ॥ ੯੩ ॥ ਕੋ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੈ
 ਅਚਮਾਨ^{੧੯} ਕੋ, ਦੇਖਿ ਬਿਸੇਖ ਭਨੈ^{੨੦} ਬਲਵੰਤੋ ਪੂਰਨ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀਨ ਪੈਦਜਾਲ
 ਹਤਜੋ ਜਿਨ ਰਾਵਨ ਜੁਧ ਕਰੰਤੋ । ਰੱਛ ਕਰੀ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਕੀ ਆਪ ਭਯੋ
 ਨਰ ਸਿੰਘ ਸੁ ਦੈਤ ਕੋ ਹੰਤੋ^{੨੧} ਕਿਸਾ ਇਨ ਕੋ ਬਲ ਕੋ ਪਰਮਾਨ ਹੈ ਤੀਨਹੁ
 ਲੋਕ ਪਤੀ ਭਗਵੰਤੋ^{੨੨} ॥ ੯੪ ॥ ਆਵਤਿ ਹੈ ਇਕ ਧਾਵਤਿ ਜਾਵਤਿ ਗਾਵਤਿ
 ਕੀਰਤਿ ਪਾਵਨ ਕੋ । ਕੋਤਿਕ ਬਾਸੁਰ ਕੀਨਿ ਮੁਕਾਮ ਸੁ ਸੰਗਤਿ ਕੇ
 ਹਰਖਾਵਨਿ ਕੋ । ਕੋਤਕ ਹੋਤਿ ਬਿਲੋਕਤਿ ਲੋਕ, ਪ੍ਰਮੋਦ ਗੁਰੂ ਗੁਨ^{੨੩}

^੧ਉਸ (ਟੱਕ) ਤੋਂ । ^੨ਨਾਲਾ । ^੩ਗਵਾਹੀ ਰਹੇਗੀ । ^੪ਜਾਣਨਗੇ । ^੫ਕੱਢਿਆ (ਬਰਛਾ) । ^੬ਸੋਫਟ
 ਜਲ । ^੭ਵਾਰ ਵਾਰ ਮਨ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ । ^੮ਫੁਲਵਾੜੀ । ^੯ਤੇਜ਼ । ^{੧੦}ਨਾਲਾ । ^{੧੧}ਤੀਨ
 (ਵਾਰੀ) ਮਾਰਨ ਕਰਕੇ । ^{੧੨}ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ । ^{੧੩}ਪੀਂਦੇ ਹਨ ਕਈ । ^{੧੪}ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ ।
^{੧੫}ਅਤੀਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਭਗਵੰਤ ਹਨ । ^{੧੬}ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਗਾ ਕੇ ।

ਗਾਵਨਿ ਕੋ।ਭੀਰ ਬਜਾਰ ਮਝਾਰ ਹਜਾਰਨਿ ਹੈਬਿਵਹਾਰਕਮਾਵਨਿਕੋ॥੧੫॥
ਹੋਤਿ ਅਹਾਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ, ਕਰੈਂ ਹਿਤ ਧਾਰਿ ਅਚਾਇ ਅਨੰਦਤਿ । ਬਿੰਦੁ
ਮਸੰਦ ਸੁ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਸੰਗਤਿ ਆਪਨਿ ਡੇਰੇ ਮੈਂ ਲਯਾਇ ਕੈ ਬੰਦਤਿ । ਹਾਥਨਿ
ਜੋਰਿ, ਨਿਹੋਰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ, ਦੇਤਿ ਅਕੋਰਨਿ ਦੋਸ਼ ਨਿਕੰਦਤਿ^੧ । ਫੇਰ
ਨਹੀਂ ਅਵਿਕਾਸ ਲਹੈਂ ਅਸ^੨, ਦੇਨਹੁ ਲੋਕਨਿ ਲਾਭ ਬਿਲੰਦਤਿ ॥ ੧੬ ॥
ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਹੈਂ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਬਜਾਹ ਕੋ ਲਵਪੁਰਿ ਜਥਾ ਉਛਾਹ । ਮਾਨੁਖ
ਤਨ ਸਫਲਾ ਕਰਕੇ ਪਹੁੰਚੇ ਮੇਲ ਜਿ ਮਾਂਹ^੩ ॥੧੭॥ ਜਹਾਂ ਨਿਕਾਸੈ ਨੀਰ
ਕੋ ਤੋਮਰ ਅਨੀ ਪ੍ਰਹਾਰਿ^੪ । ਚਿੰਨ੍ਹਤਿ ਬਲ ਸੇ ਆਜ ਲਗ ਚਲਤਿ ਬਾਰ
ਕਛੁ ਧਾਰ^੫ ॥ ੧੮ ॥ ਸ੍ਰੇਯਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਵਨਿ ਕੀਨਿ ‘ਅਬੈ ਹਮ ਕੋ
ਕਰਿ ਦੇਹੁ ਬਿਦਾ’ । ਜਾਇ ਮਸੰਦ ਬਖਾਨਤਿ ਭਾ, ਸਭਿਹੀ ਬਿਧਿ ਤਜਾਰੀ
ਕੋ ਠਾਨਿ ਤਦਾ^੬ । ਦਾਇਜ ਆਨਿ ਧਰੈ ਸਗਰੈ ਗੁਰ ਕੀ ਮਰਜੀ ਉਰ
ਜਾਨੀ ਜਦਾ।ਆਪ ਮਿਲੈ, ਮਿਲ ਬਾਤਭਨੈ^੭। ‘ਇਹ ਆਨੰਦਯਾਦਿ ਰਿਦੈ ਹੈ
ਸਦਾ’ ॥੧੯॥ ਸ੍ਰੀਦਰ ਆਨਿ ਤੁਰੰਗਮ ਕੇ ਗਰਭੂਖਨ ਪਾਇਬਿਸਾਲ ਸਜਾਏ ।
ਰੇਸ਼ਮੀ ਚੀਰ ਸੁਰੰਗ ਤੇ ਛਾਵਤਿ ਦੇ ਕਵਿਕਾ ਮੁਖ ਮਹਿ ਤਹਿ ਲਯਾਏ ।
ਯੈਂ ਸਭਿ ਤਜਾਰ ਕਰੀ ਵਸਤੁ ਇਕ ਥਾਨ ਸਕੋਲਿ ਧਰੀ^੮ ਸਮੁਦਾਈਡਾਸਿ
ਪ੍ਰਯੋਕ, ਪਠਾਇ ਦਿਯੈ ਦਿਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਜੀ ਤਤਕਾਲ ਬੁਲਾਏ ॥੨੦॥ ਬਿੰਦੁ
ਮਸੰਦਨਿ ਸੰਗਤਿਮੈਂ ਪ੍ਰਭੁ ਤਜਾਰੀਸੁਨੀ ਜਬਿਹੋਤੁ ਬਿਦਾਈ।ਬਾਦਿਤ ਬਾਜ
ਉਠੇ ਤਤਕਾਲ, ਕਹੀ ਮੁਖ ਬਾਤ ਨ ਦੇਤਿ ਸੁਨਾਈ।ਆਪ ਉਠੇ ਮਹਾਰਾਜ
ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਸੰਗ ਸਭਾਕੋ ਲਿਯੇਸਮੁਦਾਈ।ਜਾਇ ਨਿਵੇਸ^੯ ਪ੍ਰਵੇਸ ਭਏ, ਸਿਰ
ਨੰਮਿ ਅਸ਼ੋਸ^{੧੦} ਉਠੇ ਅਗਵਾਈ ॥ ੨੧ ॥ ਸਭਿ ਬੀਚ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪੈ ਬੈਠਿ ਗਏ,
ਚਹੂੰ ਉਰ ਨਿਹਾਰਤਿ ਹੈਂ ਨਰ ਨਾਰੀ । ਉਸਨੀਕ^{੧੧} ਜਿਗਾ ਕਲਗੀ ਕਲ
ਕੰਡਲ ਡੋਲਕਪੋਲ ਹੁਵੈਂ ਬਲਿਹਾਰੀ^{੧੨}।ਅਰਬੰਦਬਿਲੋਚਨ ਸੋਚਬਿਮੋਚਨ,
ਛੋਰ ਸਕੋਚ^{੧੩}, ਪਿਥੈਂ ਮਤਿ ਹਾਰੀ^{੧੪} । ਗਨ ਆਨਿ ਬਿਭੂਖਨ ਬਾਲ ਧਰੇ,
ਬਹੁ ਬਾਸਨ ਕੋ ਧਰਿ ਕੀਨਸਿ ਤਜਾਰੀ ॥ ੨੨ ॥ ਭਾਟ ਨੇ ਦਾਇਜ ਪੁੰਜ
^੧ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ ਜੀ ਨੂੰ । ^੨ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ । ^੩ਵਿਚ । ^੪ਬਰਛੇ ਦੀ ਮੁਖੀ
ਮਾਰਕੇ । ^੫ਕਰਕੇ ਤਵੇਂ । ^੬ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਰੱਖੀ । ^੭ਡੇਰੇ । ^੮ਸਾਰੇ । ^੯ਦਸਤਾਰ । ^{੧੦}ਭਾਵ ਖੁੱਲਮ
ਖੁੱਲਾ । ^{੧੧}ਭਾਵ ਮਗਨ ਹੋਏ । ^{੧੨}ਇਹ ਚਸ਼ਮਾਂ ਹੁਣ ਤਕ ਜਾਰੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਕਾ
ਲਾਹੌਰ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਤੋਂ ਸੱਤ ਅੱਠ ਮੀਲ ਤੇ ਹੈ । ^{੧੩}ਪਾ:-ਬਿਧ ਬਾਤ ਬਨੈ ।

੧੪ਪਾ:-ਡੋਲਤਿ ਬੋਲਤਿ ਹੈ ਬਲਿਹਾਰੀ ।

ਗਿਨਜੋ*, ਧਨ ਅੰਬਰ^੧ ਹੈ ਬਹੁਮੋਲਨ ਕੇ। ਆਨਿ ਬਿਠਾਈ ਤਬੈ ਦੁਲਹੀ^੨ ਬਹੁ
 ਰੰਗ ਸੁਹਾਇਨਿ ਚੋਲਨ ਕੇ^੩। ਅੰਜੁਲ^੪ ਕੋ ਭਰਿ ਛੋਰਤਿ ਭਾ, ਅਨੁਸਾਰ ਭਯੋ
 ਦਿਜ ਬੋਲਨਿ ਕੇ । ਜੀਤੋ ਪਿਤਾ ਜੁਤਿ ਭਾਗ ਬਿਲੇਦ ਮਨਿੰਦ ਕਹੈ ਕਿਹ
 ਤੋਲਨ ਕੇ^੫॥੨੩॥ ਕੀਨਿ ਸਭੀ ਕੁਲ ਰੀਤਿ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਫੇਰ ਉਠੇ
 ਤਤਕਾਲਾ । ਹੋਇ ਬਿਦਾ ਘਰ ਸਾਸੁਰ ਤੇ ਨਿਕਸੇ ਅਵਿਲੋਕਤਿ ਲੋਕ
 ਬਿਸਾਲਾ । ਬਾਦਿਤ ਬਿੰਦ ਬਜੈ ਅਗਵਾਨ, ਸੁ ਡੇਰੇ ਮੈਂ ਆਇ ਕੈ ਤਮਾਰ
 ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਆਧ ਆਗ ਸਜਾਵਤਿ ਭੇ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਜੇ ਕਰਵਾਰ^੬ ਕਰਾਲਾ
 ॥੨੪॥ ਸੰਗ ਖਤੀ ਗਨਿ ਪੂਰ ਨਿਖੰਗਹਿ^੭ ਅੰਗ ਸਜਾਇ ਚਢੇ ਤਬਿ ਘੋਰੇ। ਹਾਥ
 ਸਰਾਸਨ^੮ ਸੋਭਤਿ ਹੈ ਬਰ ਜੋਵਰ ਜੋਤਿ ਦਿਪੈ ਚਹੰ ਚਿਰੇ। ਹੈ ਸਖੀਆਂ ਪਰਵਾ-
 ਰਤਿ^੯ ਪ੍ਰੀਤ ਮਿਲੈ ਦੁਲਹੀ^{੧੦}, ਸੁਚਰਾਇ ਕੈ ਡੇਰੇ। ਬਿੰਦ ਮਸਿੰਦ ਬਿਲੇਦ ਲਿਯੋ
 ਧਨ ਮੋਘ ਮਨਿੰਦ ਵੁਠੇ ਕਰਿ ਜੋਰੇ^{੧੧} ॥ ੨੫ ॥ ਆਵਤਿ ਉਪਰਿ ਕੋ ਬਰਖਾ-
 ਵਤਿ ਆਗੇ ਕਰਜੈ ਸਭਿਹੂੰ ਤੇ ਡੇਰਾ । ਪੰਥ ਪਰੇ ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਕੋਰ
 ਬਿਲੋਚਨ ਲਾਗ ਰਹੇ ਤਿਤ ਓਰਾ। ਹੋਤਿ ਕੁਲਾਹਲ ਧੂਰ ਉਡੀ, ਗੁਰ ਦੇਖਿ
 ਟਿਕਾਇ ਲਿਯੋ ਨਿਜ ਘੋਰਾ । ਸੰਗ ਬਰਾਤ ਪ੍ਰਯਾਤ^{੧੨} ਸੁ ਮਾਰਗ, ਹੈ ਮਨ
 ਬੀਚ ਅਨੰਦ ਨ ਬੋਰਾ ॥ ੨੬ ॥ ਜੌਂ ਧਨ ਡਾਰਤਿ ਜਾਤਿ ਭਏ, ਤਿਮ
 ਆਵਤਿ ਭੀ ਬਰਖਾਇ ਬਿਸਾਲਾ^{੧੩} । ਜਾਚਿਕ ਦਾਰਿਦ ਦੂਰ ਦੀਓ ਕਰਿ
 ਜੇ ਤਹਿ ਆਇ ਗਏ ਤਤਕਾਲਾ। ਬਿੰਦ ਅਨੰਦ ਪੂਰੇ ਮੈਂ ਅਨੰਦ ਬਿਲੇਦਹਿ
 ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਬਾਲਾ^{੧੪}। ਮੰਦਰ ਮੋਘਨ^{੧੫} ਤੇ ਉਮਡੀ ਤਜਿਤਾ^{੧੬} ਬਹੁਰੂਪ
 ਭਈ ਚਲਚਾਲਾ^{੧੭}॥੨੭॥ ਤਬਿ ਸ੍ਰੀਗੁਜਰੀ ਨਿਜ ਨੰਦ ਨੁਖਾਜੁਤਿ^{੧੮} ਦੇਖਨ
 ਕੋਉਤਲਾਵਤਿ ਹੈ ਬਹੁਮੋਲ ਭਯੋ ਅਬਲਾ ਗਨਕੋ^{੧੯} ਉਮਗਾਵਤਿ ਗੀਤਨ

*ਕਪੜੇ । ^੨ਭਾਵ ਜੀਤੋ ਜੀ । ^੩ਕਪੜਿਆਂ ਦੇ । ^੪ਚੁੱਲੀ (ਪਾਣੀ ਦੀ) । ^੫ਭਾਵ ਜੀਤੋ ਜੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
 ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਭਾਗ ਵਡੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦੀ ਤੁੱਲਯਤਾ ਦੇਈਏ ਤੋਲਨਾ ਕਰਕੇ ਭਾਵ
 ਵਿਚਾਰ ਕੇ । ^੬ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ । ^੭ਬਾਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਯਾ ਭੱਥਾ । ^੮ਧਨੁਖ । ^੯ਸਖੀਆਂ
 ਨਾਲ । ^{੧੦}ਦੁਲਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ । ^{੧੧}ਵਰਖਣ ਲਗੇ ਜੋਰ ਨਾਲ । ^{੧੨}ਚਲਦੇ ਹਨ ।
^{੧੩}ਆਂਵਦਿਆਂ ਭੀ ਬਹੁਤਾ ਬਰਖਾਇਆ । ^{੧੪}ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰ ਦਿਸਤੀਆਂ ਉਡੀਕਦੀਆਂ ਹਨ।
^{੧੫}(ਮਨੋ) ਮੰਦਰਾਂ ਰੂਪੀ ਬੱਦਲਾਂ ਤੋਂ । ^{੧੬}ਬਿਜਲੀ । ^{੧੭}ਚੰਚਲ ਚਾਲ ਹੋਈ ਬਹੁਤ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ
 ਦਿਸਤੀਆਂ ਦੀ । ^{੧੮}ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਸਹਿਤ ਨੌਹ ਦੇ । ^{੧੯}ਸਮੂਹ ਦਿਸਤੀਆਂ ਦਾ ।

*ਆਸ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦਾਜ ਖਲੋਰਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ।

ਗਾਵਤਿ ਹੈਂ। ਲਖਿ ਤੁੰਗ ਅਟਾਰਨ ਪੈ ਚਵਿ ਕੈ ਦਿਸ ਆਵਤਿ ਕੀ^੧ਦ੍ਰਿਗ
ਲਾਵਤਿ ਹੈਂ। ਹਰਖਾਵਤਿ ਹੈਂ, ਬਤਰਾਵਤਿ ਹੈਂ, 'ਇਹ ਚੋਰ ਫੁਰੈ ਦਿਖਰਾ-
ਵਤਿ ਹੈ' ॥੨੮॥ ਹੋਤਿ ਕਲਾਹਲ ਨਾਦ ਮਹਾਂ, ਗਨ ਬਾਦਿਤ ਬਾਜ ਸੁਨਾ-
ਵਤਿ ਹੈਂ। ਰੰਗ ਅਨੇਕ ਨਿਸ਼ਾਨਨਿ ਕੇ ਪਟ ਬਾਯੁ ਲਗੇ ਫਹਿਰਾਵਤਿ ਹੈਂ।
ਪੂਲ ਉਠੈ ਬਡ ਪੂਮੈ ਪਰੈ ਭਟ ਸੰਗ ਤੁੰਗ ਨਚਾਵਤਿ ਹੈਂ। ਬਾਗੈ^੨ ਸੁਹਾ-
ਵਤਿ ਭਾਵਤਿ ਹੈਂ, ਬਿਹਸਾਵਤਿ ਚਾਵਤਿ^੩ ਆਵਤਿ ਹੈਂ ॥੨੯॥ ਚਵਿ ਓਕਨ^੪
ਪੈ ਅਵਲੋਕਤਿ ਲੋਕ, ਤ੍ਰਿਪਾ ਨਿਜ ਦਾਰਨਿ ਦਾਰ ਖਰੀ। ਪੁਰਿ ਬੀਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼
ਭਏ ਕਲਗੀਧਰ, ਭੀਰ ਬਜ਼ਾਰ ਬਿਲੰਦ ਗਰੀ^੫। ਗਨ ਫੁਲਨ ਅੰਜੁਲ ਕੇ
ਭਰਿ ਕੈ, ਗੁਰ ਉਪਰ ਗੀਰਤਿ ਮੋਦ ਭਰੀ। ਜਨੁ ਲਾਗ ਬਰੀ ਇਸ ਰੀਤਿ
ਪਰੀ ਬਰਖਾ ਸੁ ਕਰੀ ਦੁਤਿ ਹੋਤਿ ਖਰੀ ॥੩੦॥ ਏਹਗਾ॥ ਇਮ ਬਰਾਤ ਪ੍ਰਵਿਸੀ
ਸਕਲ ਰਬ, ਹਯ^੬, ਬਹਿਲ ਸਮਾਜ। ਮਹਿਦ ਅਨੰਦ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਸ਼ਿਪਾ
ਪਾਇ ਮਹਾਰਾਜ ॥ ੩੧ ॥ ਬਾਦਿਤ^੭ ਭੈਰੋ ਅੰਗ ਸਭਿ ਪਾਣੀ ਦੁਲਹੁ ਚੰਦ^੮।
ਸਭਿ ਬਰਾਤ ਪਸਰਾਤ ਚਲਿ ਕਰਤਿ ਤੁੰਗਮ ਤੁੰਦ^੯ ॥ ੩੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰੁਤੇ 'ਬਜ਼ਾਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਪੰਚਦਸਮੇ ਅੰਸੁ ॥੧੫॥

੧੬. [ਬਰਾਤ ਵਾਪਸ। ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਈ ਬੋਲੀ ਦੱਸੀ]।

ਏਹਗਾ॥ ਗਜਰੀ ਰਿਦੈ ਪ੍ਰਮੋਦ ਧਰਿ ਚਹੂ ਕੈਦ^{੧੦} ਗਨ ਨਾਗਿਤਸਾਗਿ ਸਦਨ
ਨਿਜ ਪੈਰ ਕੇ ਮਿਲੀ ਆਇ ਅਗਵਾਰ ॥੧॥ ਚੋਪਈ ॥ ਬਡੈ ਗੁਰਨਿ^{੧੧} ਜਹਿ
ਬਾਨ ਸੁਹਾਵਨ। ਚਾਹਤਿ ਹੈਂ ਤਹਿ ਮਾਥ ਟਿਕਾਵਨਿ। ਕਹਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮੈ
ਉਤ ਕੇ ਭੋਗ। ਦੁਲਹੁ ਸਹਿਤ ਚਲੇ ਤਿਤ ਓਰਾ ॥੨॥ ਬਹੁਰ ਬਰਾਤ ਚਲੀ
ਪਸਰਾਤਾ॥ ਹੇਤੁ ਮਨਾਵਨਿ ਕੇ ਸੁਖਦਾਤਾ॥ ਮੋਦਕ ਬਾਰ ਲਜਾਇ ਸਮੁਦਾਏ।
ਜਾਇ ਅੰਗ ਦਰਬਾਰ ਟਿਕਾਏ ॥ ੩ ॥ ਕਲਗੀਧਰ ਉਤਰੇ ਤਤਕਾਲ।
ਦੁਲਹਨ ਸੰਗ ਮਿਲੀ ਗਨ ਬਾਲਾ। ਪਹੁੰਚੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਅਗਾਰੀ। ਖਰੇ
ਹੋਇ ਅਰਦਾਸ ਉਚਾਰੀ ॥ ੪ ॥ ਚਾਰ ਪੰਚ ਗੁਰ ਕੇ ਲੋ ਨਾਮੂ^{੧੨}। 'ਬੋਲਹੁ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੁਖਧਾਮੂ'। ਪਾਨ ਗੁਰਨਿ^{੧੩} ਕਲਗੀਧਰ ਹੋਵਾ॥ ਆਨਿ ਆਪ ਕੇ
ਦਰਸਨ ਜੋਵਾ ॥ ੫ ॥ ਅੰਗ ਸੰਗ ਨਿਤ ਰਹਹੁ ਸਹਾਇਕ। ਮੰਗਲ ਦਾਇਕ

^੧ਭਾਵ ਜਿਸ ਇਸ਼ਾ ਵਲੋਂ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਉਧਰ। ^੨ਸ਼ੇਰ। ^੩ਕਪੜੇ। ^੪ਹਸਦੇ ਹੋਏ ਚਾਉ ਨਾਲ।

^੫ਘਰਾਂ ਤੇ। ^੬ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ। ^੭ਪੇਸ਼ੇ ਤੇ। ^੮ਵਾਜ਼ੇ। ^੯ਚੰਦ (ਵਾਂਭ)। ^{੧੦}ਤੇਜ। ^{੧੧}ਚੁਫੇਰੇ।

^{੧੨}ਵਡੇ ਗੁਰਾਂ ਦਾ। ^{੧੩}ਚਾਰ ਤੇ ਪੰਜ—ਨੌਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ। ^{੧੪}ਵਿਵਾਹ।

ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇਕ। ਬੀਸ ਬਿਧਾਇਕ^੧ ਸਭਿ ਜਗਨਾਇਕ। ਸਦਾ ਬਿਘਨ ਕੇ
 ਓਘਨ ਘਾਇਕ^੨ ॥੬॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਕਹਿ ਬਿਨੈ ਮਹਾਨੀ। ਕੀਨਿਪਨਾਮ
 ਜੋਰਿ ਜੁਗ ਪਾਨੀ^੩। ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ। ਕਰੇ ਨਿਹੈਰਨਿ
 ਸਭਿਹਿਨਿ ਸਾਦਰ ॥੭॥ ਗਮਨੇ ਪੁਨ ਨਿਕੇਤ ਕੀ ਕੋਦ^੪। ਗਾਵਤਿ ਗੀਤ
 ਸਪੀਤਿ ਪ੍ਰਮੋਦ। ਨੀਕੇ ਸ਼ਗਨ ਸੰਗ ਨਿਜ ਪੌਰ। ਪਹੁੰਚੇ ਧੂਮ ਧਾਮ ਬਹੁ-
 ਰੋਗ ॥੮॥ ਕਰਿ ਕੁਲ ਗੀਤਿ ਜਾਚਕਨਿ ਦੇਕੈ। ਅੰਤਰ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ ਨੁਖਾ ਜੁਤਿ
 ਹੈ ਕੈ। ਸਨਮਾਨਤਿ ਘਰ ਚਿੰਤੁਤਿ ਮਾਂਹੀ। ਬੈਠਾਰਸਿ ਬਰ ਆਸਨ ਜਾਂਹੀ
 ॥੯॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਧਰ ਧਨ ਕੀ ਥਾਤੀ। ਝੋਰੀ ਪਾਇ ਅਧਿਕ ਹਰਖਾਤੀ।
 ਬਦਨ ਬਿਲੋਕਿ ਸਪਰਸ਼ਤਿ ਕਰ ਕੋ। ਆਸ਼ਿਖ ਦੇਤਿ ਉਚਰ ਕਰਿ ਬਰ ਕੋ^੫
 ॥੧੦॥ ਉਤ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਜ ਥਾਨ ਸਿਧਾਏ। ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਰ ਬੈਠਿ ਸੁਹਾਏ।
 ਸੰਗ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁ ਪੰਚਹੁ ਭ੍ਰਾਤਾ। ਸੂਰਜ ਮਲ ਕੇ ਦੋਨਹੁ ਤਾਤਾ^੬ ॥੧੧॥ ਸਿਖ
 ਮਸੰਦ ਕੋਤਿਕ ਢਿਗ ਔਗ। ਉਤਰੀ ਸਭਿ ਬਰਾਤ ਨਿਜ ਠੋਰ। ਸਭਿਹਿਨਿ
 ਕੀ ਸੁਧਿ ਲੈਥੇ ਕਾਜ। ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ॥੧੨॥ ‘ਮਾਤੁਲ ! ਲੇਹੁ
 ਮਸੰਦ ਗਨ ਨਾਲ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਨਰ ਪਠਿ ਕਰਹੁ ਸੰਭਾਲ। ਦੇਗ ਰਸਤ
 ਪਹੁੰਚੈ ਸਭਿ ਡੋਰੇ। ਤ੍ਰਿਣ ਦਾਨ। ਦਿਹੁ ਹਯਨਿ^੭ ਘਨੇਰੇ’ ॥੧੩॥ ਆਇਸੁ
 ਮਾਨਿ ਉਠੈ ਹਰਖੇਕੈ। ਬਿੰਦਮਸੰਦ ਸੰਗਨਿਜ ਲੈਕੇ। ਸਭਿ ਕੀ ਸੁਧਿ ਨੀਕੀ
 ਬਿਧਿ ਲੀਨਿ। ਨਿਸ ਮਹਿ ਸਕਲ ਬਸੇਰਾ ਕੀਨਿ ॥੧੪॥ ਜਥਾ ਜੋਗ ਆਛੇ
 ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ। ਸਿਤਾ^੮ ਘਿੱਤ ਮੈਦਾ ਸਮੁਦਾਏ। ਗਰੀ^੯ ਬਜ਼ਾਰਨਿ ਸਦਨ ਉਦਾਰਾ
 ਦੀਪਮਾਲ ਸਭਿ ਪਰ ਇਕ ਸਾਰਾ ॥੧੫॥ ਸਭਿ ਨਰ ਉਰ ਹੈ ਕਰਿ
 ਅਹਿਲਾਦੀ। ਮੰਗਲ ਕਰਹਿ ਲਖੇ ਗੁਰ ਸ਼ਾਦੀ। ਮਿਲਹਿ ਪਰਸਪਰ ਸੁਜਸੁ
 ਉਚਾਰਹਿ। ਭਾਗ ਆਪਨੇ ਅਧਿਕ ਬਿਚਾਰਹਿ ॥੧੬॥ ‘ਰਾਮਚੰਦ ਆਨੰਦ
 ਧਰਿ ਔਧ’^{੧੦}। ਤਿਮ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਔਧਿ^{੧੧}। ਨਿਤ ਗੁਰ ਦਰਸਨ
 ਉਤਸਵ ਸਹਿਤ। ਜਿਸ ਤੇ ਪਾਵਨ ਹੈ ਫਲ ਮਹਿਤ’ ॥੧੭॥ ਇੰਤਜਾਇਕ
 ਨਿਜ ਘਰ ਨਰ ਨਾਰੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਤ ਕੋ ਕਰਤਿ ਉਚਾਰੀ। ਖਾਨ ਪਾਨ
 ਕਰਿ ਸੁਖ ਸੋ ਸਾਰੇ। ਸੁਪਤ ਭਏ ਹਰਖੰਤਿ ਉਦਾਰੇ ॥੧੮॥ ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ

^੧ਏ ਵਧਾਵਣ ਵਾਲੇ। ^੨ਸਮੂਹ ਬਿਘਨਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ਕ। ^੩ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ। ^੪ਘਰ ਵੱਲ। ^੫ਵਰੇ
 ਉਚਾਰ ਕੇ। ^੬ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ (ਸਣੇ)। ^੭ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ। ^੮ਖੰਡ। ^੯ਗਲੀਆਂ ਤੇ। ^{੧੦}ਅਯੁਧਿਆ
 ਵਿਚ। ^{੧੧}ਤਿਵੇਂ ਅਨੰਦ ਦੀ ਅਵਧੀ (ਓੜਕ) ਹੈ ਅਨੰਦਪੁਰ।

ਜਾਗਤਿ ਜਬੈ । ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਸਿਮਰਤਿ ਤਬੈ॥ ਆਇ ਰਬਾਬੀਗਾਵਨਿ
 ਲਾਗੇ । ਬਡਭਾਗੀ ਅਨੁਰਾਗੀ ਜਾਗੇ ॥ ੧੯ ॥ ਸੁਨਹਿ ਰਾਗ ਤੇ ਸਬਦ
 ਬਿਚਾਰੈ । ਬਿਸਯਨਿ ਤੇ ਬਿਰਾਗ ਕੋ ਧਾਰੈ । ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਭੁ ਤੇ ਨਿਜ
 ਨਿੰਦਹਿ॥ ਇਕ ਚਿਤ ਹੁਇ ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਬਿੰਦਹਿ ॥ ੨੦ ॥ ਮਨ ਠਹਿਰਾਇ
 ਚਰਨ ਅਰਬਿੰਦਹਿ॥ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਿ ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦਹਿ॥ ਕੋਚਿਤ ਸਤੰਦੁਵ
 ਕਰਹਿ ਸਨਾਨ । ਬਿਰਹਿ, ਸਬਦ ਜਹਿ ਸੁਨੀਅਹਿ ਕਾਨ ॥ ੨੧ ॥ ਗੁਰ-
 ਮਤਿ ਲੋਤਿ ਰਹਿਤਕੇ ਸਹਿਤ॥ ਮੋਹ ਮਹਿਤ ਚਿਤ ਕੇ ਨਿਤ ਦਹਿਤਿ॥ ਰਾਤ
 ਦੁਖਟਕਾ ਤੇ ਸਭਿ ਜਾਗੇ॥ ਨੌਬਤ ਬਜਨਿ ਲਗੀ ਦਰ ਆਗੇ॥ ੨੨ ॥ ਸੁਜਸੁ
 ਕਬਿੰਤਨ ਭਾਟ ਉਚਾਰੈ । ਖਰੇ ਨਕੀਬ ਅਵਾਜ਼ ਪੁਕਾਰੈ । ਗਨ ਬਿਹੰਗ
 ਤਰੁਵਰੁ ਪਲ ਬੋਲੈ । ਚੱਕਵਾਕ ਮਿਲਿ ਜੁਗਮ ਕਲੋਲੈ ॥ ੨੩ ॥ ਕਲਗੀ-
 ਧਰ ਸਤਿਗੁਰ ਭਗਵਾਨ । ਜਾਗੇ ਠਾਨਯੋਂ ਸੋਚ ਸਨਾਨ । ਬਿਰ ਆਸਨ
 ਪਰ ਮੁੰਦਤਿ ਨੈਨ । ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਕੋ ਆਨੰਦ ਲੈਨ ॥ ੨੪ ॥ ਆਸਾ ਵਾਰ
 ਭੋਗ ਜਬਿ ਪਾਯੋ । ਸੁਨਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਤਬਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ । ਜਬਿ ਤੇ ਹੋਇ
 ਤਰਨਿ॥ ਪਰਕਾਸਾ॥ ਪਹਿਰਨਿ ਬਾਸ ਲਾਇ ਗਨ ਦਾਸਾ ॥ ੨੫ ॥ ਚੀਰ
 ਸਰੀਰ ਧੀਰ ਗੁਰ ਧਰੇ॥ ਅਲੰਕਾਰ ਸਭਿ ਪਹਿਰਨਿ ਕਰੇ॥ ਦਿਵਸ ਰਫੇਬਡ
 ਫਰਸ਼ ਕਰਾਵਾ । ਸੁੰਦਰ ਆਸਨ ਬਹੁਰ ਡਸਾਵਾ॥ ੨੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ
 ਬੈਠੇ ਜਾਇ । ਸੁਧਿ ਕੋ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਨਰ ਸਮੁਦਾਇ । ਪ੍ਰਥਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁ
 ਮਾਤੁਲ ਆਯੋ । ਪੰਚਹੁ ਭ੍ਰਾਤ ਆਇ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ੨੭ ॥ ਬ੍ਰਿੰਦ ਮਸੰਦ
 ਕਰਹਿ ਸਭਿ ਬੰਦਨ॥ ਸੂਰਜਮਲ ਕੇ ਨੰਦ ਕਿ ਨੰਦਨ॥ ਰਾਇ ਗੁਲਾਬਸਾਮ
 ਸਿੰਘ ਨਾਮੁ । ਬਿਰੇ ਸਭਾ ਸਭਿ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਨਾਮੁ ॥ ੨੮ ॥ ਸਭਾ ਸੁਧਰਮਾ ਕੋ
 ਸਮ ਲਾਗੀ । ਬ੍ਰਿੰਦ ਦੇਵਤਾ ਸਭਿ ਅਨੁਰਾਗੀ । ਇੰਦੁ ਮਨੰਦ ਗੁਵਿੰਦ ਸਿੰਘ
 ਗੁਰੂ । ਜਿਨ ਦਰਸਨ ਤੇ ਹਰਿ ਅਘ ਰੁਰੂ ॥ ੨੯ ॥ ਬੋਦੀ ਬ੍ਰਿੰਦ ਸੁ ਤੇਹਲ
 *ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋ ਬਿਨਾਂ । *ਜਲਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਕਰਦੇ ਹਨ । *ਚਰਨ ਕਵਲਾਂ ਵਿਚ । *ਜਿੱਥੇ
 ਸਬਦ ਕੰਨਾਂ ਸੁਣੀਵੇ ਉਥੇ ਟਿਕਦੇ ਹਨ । *ਚਿੱਤ ਦੇ ਵਡੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਨਿਤ ਸਾੜਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਮੋਹ
 ਤੇ ਮਾਨ । *ਦੇ ਘੜੀ ਰਾਤ ਰਹਿਦੇ । *ਚਕਵੀ ਚਕਵਾ ਦੋਵੇਂ ਮਿਲਕੇ । *ਸੂਰਜ । *ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ ।
 *ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਨੇ । *ਨੰਦ ਦੇ ਨੰਦਨ ਭਾਵ ਪੋਤੇ । *ਇੰਦੁ ਦੀ ਸਭਾ ।
 *ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਰੂਪ ਸ਼ੇਰ ਤੋਂ ਪਾਪ ਮ੍ਰਿਗਾਂ (ਵਾਂਡ ਨੱਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) [ਰੁਰੂ=ਮ੍ਰਿਗ] (ਅ)
 (ਰੌਰਵ=) ਨਰਕ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ (ਅਘ=) ਪਾਪ (ਹਰਿ=) ਹਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

*ਪਾ:-ਹੋਯਸਿ ਤਰਨਿ ਪ੍ਰਕਾਸ ਅਕਾਸਾ ।

†ਪਾ:-ਪਰ ਬਿਛਵਾਵਾ ।

ਆਏ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਅੰਸੁ ਸਮੁਦਾਏ । ਚਾਰੂ ਚੌਰ ਦੁਰਤਿ ਛਬਿ ਪਾਵੈ ।
 ਮਨਹੁ ਮਰਾਲ ਉਡਤਿ ਨਿਯਰਾਵੈ^੧॥੩੦॥ ਕਲਗੀ ਕੇ ਮੁਕਤਾ ਗੁਛ ਹੋਰਿ ।
 ਆਵਤਿ, ਡਰਤਿ ਨ ਕਰਤੋ ਨੇਰ^੨॥ ਕੀਚਨ ਦੀਡ ਲਿਏ ਨਰ ਖਰੇ । ਸੂਰਜ
 ਮੁਖੀ ਹਾਥ ਮੇ ਧਰੇ ॥ ੩੧ ॥ ਕਰਤਿ ਬਾਰਤਾਲਾਪ ਅਨੰਦਤਿ । ਸੁਨਿ ਕਲ-
 ਗੀਧਰ ਤੇ ਸਿਖ ਬੰਦਤਿ । ਇਤਨੇ ਬਿਖੈ ਬਨਿਕ ਇਕ ਆਯੋ । ਮਹਤ
 ਪੁਕਾਰਤਿ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਯੋ॥ ੩੨ ॥ ‘ਭੌਰ ਹੋਤਿ ਥਾਤੀ ਇਕ ਮੋਰੀ ਪਰਿਓ
 ਚੌਰ ਅਚਾਨਕ ਚੋਰੀ । ਮੂਲ ਪੰਚ ਸੈ ਘਰ ਤੇ ਆਨੇ । ਇਹਾਂ ਲਾਭ ਮੁਝ ਭਯੋ
 ਮਹਾਨੇ॥੩੩॥ ਹੁਤੀ ਸਾਤ ਸੈ ਕੀ ਸਭਿ ਬੈਲੀ । ਤਸਕਰ ਲੇ ਗਮਨਨੋਂ ਕਿਤ
 ਗੈਲੀ’ । ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਗੁਰੂ ਦੁਹਾਈ । ਬਨੋਂ ਫਕੀਰ ਜਿ ਨਾ ਅਬਿ ਪਾਈ
 ॥ ੩੪ ॥ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਰਬ ਹੁਤੀ ਇਹ ਮੋਰੀ । ਗੁਜਰ ਕੁਟੰਬ ਗੁਜਾਰਤਿ ਬੋਰੀ^੩ ।
 ਨਹੀਂ ਅਲੰਬ ਅਪਰ ਮਮ ਕੋਈ । ਜਿਸ ਕੇ ਨਿਕਟ ਜੀਵਕਾ ਹੋਈ^੪ ॥
 ੩੫ ॥ ਸੁਨਤਿ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਗੁਰ ਕੇਰਾ । ਚਲਿ ਆਏ ਸਭਿ ਕਰੀ ਨ ਦੇਰਾ ।
 ਲੈਨ ਲਾਭ ਤੋ ਰਹਸੇ ਕਿਥਾਈਂ । ਅਗਲੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਆਨਿ ਗਵਾਈ ॥ ੩੬ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ! ਤੁਮਰੇ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹੀ । ਹੋਤਿ ਭਯੋ ਨੁਕਸਾਨ ਮਹਾਂ ਹੀ । ਤੁਮ
 ਬਿਨ ਕਿਸ ਫਿਗ ਕਰੈ ਪੁਕਾਰਾ । ਹਤਯੋ ਗਯੋ ਮੈਂ, ਧਨ ਖੈ ਸਾਰਾ ॥ ੩੭ ॥
 ਰਾਵਰਿ ਹੋ ਸਮਰਥ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ । ਨਹਿ ਜੀਵਨ ਮਮ ਕਿਮ ਬਿਨ ਥਾਤੀ ।
 ਸਭਿ ਸੁਖਦਾਤਾ ਤੁਮ ਕੋ ਜਾਨਾ । ਬਿਨ ਬਿਲੰਬ ਹਮ ਆਵਨਿ ਠਾਨਾ॥੩੮॥
 ਸਗਰੇ ਘਰ ਗਮਨੋਂ ਹਰਖਾਏ । ਮੈਂ ਸੰਕਟ ਜੁਤਿ ਜਾਉਂ ਕਿਥਾਏ । ਮਰੈ ਪ੍ਰਭੂ !
 ਜੀ ਤੁਮਰੇ ਪੋਰ । ਧਨ ਬਿਹੀਨ ਮੁਝ ਅਪਰ ਨ ਠੋਰੇ॥੩੯॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀ-
 ਧਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਵਿਸ਼ੇਖਾ । ਦੁਖ ਤੇ ਬਨੀਆ ਬਸਾਕੁਲ ਦੇਖਾ ।—ਹਮਰੇ ਹਿਤ ਏ
 ਸਭਿ ਚਲਿ ਆਏ । ਨਿਜ ਨਿਜ ਧਨ ਲੇ ਕਰਿ ਸਮੁਦਾਏ॥੪੦॥ ਜੁਗ ਲੋਕਨਿ
 ਕੇ ਸਖ ਕੇ ਚਾਹਤਿ । ਹਮਰੇ ਦਰਸਨ ਹੋਤ ਉਮਾਹਤਿ । ਬਿਘਨ ਪਰਹਿ
 ਜੇ ਸੰਕਟ ਲਹੈਂ । ਤੋ ਆਵਨ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੀ ਕਹੈਂ—॥੪੧॥ ਇਤਨਾਦਿਕ
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਿਚਾਰਾ । ਸੁਨਤਿ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਉਚ ਉਚਾਰਾ । ‘ਮਤ ਰੁਦਨਹੁ
 ਰੇ ਬਨਿਕ ਸਿਆਨੇ ! ਤੋਰ ਦਰਬ ਕੇ ਦੋਹਿ ਨ ਜਾਨੇ ॥੪੨॥ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ
^੧ਉਡਕੇ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ^੨ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਪਰ ਡਰ ਕਰਕੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ^੩ਕਿਸੇ ਰਸਤੇ ।
^੪ਕੁਟੰਬ ਦੀ ਗੁਜਰਾਨ (ਏਸੇ) ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਨਾਲ ਗੁਜਾਰਦਾ ਸਾਂ । ^੫ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ
 ਕਰਕੇ (ਮੋਰੀ) ਜੀਵਕਾ ਹੋਵੇ । *ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਥਮਾਲ ਹੈ ।

ਢਿਗ ਜੋ ਦੁਖ ਪਾਵੈ^੧। ਤੋ ਪੁਲੋਕ ਮਹਿ ਕਿਮਹੁ ਬਚਾਵੈ । ਦੇਨਿ ਅਨੰਦ ਕੇ
ਹੋਤੁ ਹਕਾਰੇ । ਜੇ ਘਰ^{*} ਪਹੁੰਚਹੁ ਹੋਹੁ ਦੁਖਾਰੇ ॥ ੪੩ ॥ ਤੋ ਗੁਰ ਦਰਸਨ
ਫਲ ਕਸਾਂ ਭਯੋ । ਜੇ ਨ ਹਰਖ ਕਰਿ ਨਿਜ ਘਰ ਗਯੋ^੨। ਇਕ ਦਿਸਿ ਖਰੇ
ਸਿਪਾਹੀ ਹੋਰੇ । ਸਭਿ ਕੇ ਸੁਨਤਿ ਕਹਯੋ ਤਿਸ ਬੇਰੇ ॥੪੪॥ ‘ਅਮੁਕ ਸਦਨ
ਹੈ ਤਸਕਰ ਕੇਰਾਥਾਤੀ ਧਰੀ ਜਾਇ ਲਿਹੁ ਹੋਰਾ । ਦੱਖਨ ਦਿਸਿ ਦਿਵਾਰ
ਮਹਿ ਤਾਕੀ । ਔਚਕ ਜਾਇ ਨਿਕਾਸਹੁ ਵਾਕੀ’ ॥ ੪੫ ॥ ਦਿਹੁ ਮੁਸਕੈਂ
ਗਹਿ ਤਰਜੋ^੩ ਤਾਂਹੀ । ਲੋ ਕਰਿ ਚਲਿ ਆਵਹੁ ਹਮ ਪਾਹੀ’ । ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ
ਆਇਓ ਗਮਨੇ ਧਾਇ । ਦਸਕ ਢਲੈਤ^੪ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ ॥ ੪੬ ॥ ਔਚਕ
ਸਦਨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨਿ ਕੀਨਾ । ਦੱਖਣ ਦਿਸਾ ਦੁਰ ਦਿਗ ਕੀਨਾ । ਪਿਖਿ ਤਾਕੀ
ਕੋ ਖੋਲਿ ਕਿਵਾਰਾ । ਪਰਜੈ ਦਰਬ ਤਤਕਾਲ ਨਿਕਾਰਾ ॥ ੪੭ ॥ ਤਸਕਰ
ਬੈਠਜੈ ਸੋ ਗਹਿ ਲਿਯੋ। ਦਿੜੁ ਮੁਸਕੈਂ ਦੇ ਤਰਜਨ ਕਿਯੋ^੫। ‘ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ
ਅੰਤਰਜਾਮੀ । ਮਹਿਮਾ ਤੈਂ ਨ ਲਖੀ ਗੁਰ ਸੁਆਮੀ ॥੪੮॥ ਤਿਨ ਤੋ ਰਾਖਹਿ
ਕਹਾਂ ਦੁਰਾਏ। ਜੇ ਮਨ ਕੀ ਗਤਿ ਦੇਤਿ ਬਤਾਏ’। ਲੋ ਕਰਿਧਨ ਅਰੁਤਸਕਰ
ਤਬੈ । ਗਮਨੇ ਨਰ ਹੋਰਤਿ ਭੈ ਸਭੈ ॥ ੪੯ ॥ ਮਾਰਤਿ ਪਨਹੀ^੬ ਸਭਿਨਿ
ਦਿਖਾਵੈ । ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੋ ਬਿਦਤ ਬਤਾਵੈ। ਗਰੀ ਬਜਾਰਨਿ ਸੋ ਗਮਨੀਤੇ ।
ਗਨ ਬਾਲਿਕ ਭੋ ਸੰਗ ਦਿਖੀਤੇ ॥ ੫੦ ॥ ਨਰ ਨਾਰੀ ਹੋਰਤਿ ਬਿਸਮਾਏ ।
‘ਧਰਜੈ ਦਰਬ ਗੁਰ ਦਯੋਬਤਾਏ’। ਗੁਰ ਸਮੀਪ ਲੋ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਈ। ਸਭਾ ਦੇਖਿ
ਸਗਰੀ ਬਿਸਮਾਈ ॥ ੫੧ ॥ ਅਤਿਸੈ ਸ਼ਕਤਿਵੈਤ ਗੁਰ ਜਾਨੋ । ਬੈਠੇ ਬੈਦੀ
ਆਦਿ ਜਿ ਸਮਾਨੇ । ਬੰਦ ਮਸੰਦ ਸੰਗਤਾਂ ਸਾਹੇ । ਮਾਨਵ ਅਪਰ ਅਨੇਕ
ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੫੨ ॥ ਤਬਿ ਕਲਗੀਧਰ ਬਾਕ ਸੁਨਾਯੋ। ‘ਮੂਢ ਮਹਾਂ ਅਪਰਾਧ
ਕਮਾਯੋ। ਫਾਸੀ ਦੇਨਿ ਸਜਾਇ ਇਸੀ ਕੀ। ਹੈ ਉਤਸਵ ਸ਼ਾਦੀ ਬਿਧਿ ਨੀਕੀ
॥ ੫੩ ॥ ਯਾਂ ਤੇ ਇਸ ਕੋ ਕਰੋ ਖਲਾਸੀ । ਬਹੁਰ ਕਰੈ ਕੋ, ਦੈ ਹੈਂ ਫਾਸੀ ।
ਗਿਨ ਕਰਿ ਸੋਂਪਹੁ ਬਨਿਕ ਸੁ ਥਾਤੀ। ਲੋ ਨਿਜ ਧਨ ਹੁਇ ਸੀਤਲ ਛਾਤੀ’
॥ ੫੪ ॥ ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਕੋ ਪਾਇ ਸਿਪਾਹੀ । ਧਨ ਗਿਨ ਕਰਿ ਦੀਨੋ ਤਿਸ
ਪਾਹੀ । ਤਸਕਰ ਛੋਰਜੋ ਨਗਰ ਨਿਕਾਰਜੋ। ਬਹੁਰ ਨ ਅਸ ਕੁਕਰਮ ਕਿਨ
ਧਾਰਜੋ ॥ ੫੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ ‘ਬਜਾਹ’ ਪ੍ਰਸੰਗ
ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਖੋੜਸਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੧੬ ॥

^੧ਭਾਵ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਿਆਂ ਜੋ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਦੁਖ ਪਾਵੇ ਤਾਂ^੭। ਉਸ (ਤਾਕੀ) ਵਿੱਚੋਂ ।

^੨ਤੜਨਾ ਕਰੋ । ^੩ਸਿਪਾਹੀ । ^੪ਤੜਨਾ ਕੀਤੀ । ^੫ਜੁੱਤੀਆਂ । ^੬ਪਾ:-ਕਰਿ ।

੧੭. [ਮੇਲ ਵਿਦਾ । ਸਤਲੁਜ ਵਿਚ ਤਰਨਾ, ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ] ।

ਏਹਕਾ ॥ ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਲੀਲਾ ਕਰਤਿ, ਚੋਰ ਜਾਰ ਬਟਪਾਰ । ਸਭਿ-
ਹਿਨਿ ਕੋ ਚਿੰਤਾ ਭਈ ਕਰਹਿ ਖੋਸੜੇ^੧ ਮਾਰ ॥੧॥ ਰੋਪਈ ॥ ਨਿਭੈ ਬਨਿਕ
ਠਾਨਤਿ ਬਿਵਹਾਰਾਗਹਜੋ ਚੋਰ ਤੇ ਅਚਰਜ ਧਾਰਾ। ਸੁਨੀ ਵਸਤੁ ਰਹੈ ਕਿਸ
ਥਾਈਂ । ਨਹਿ ਕੋ ਸਕੈ ਹਾਥ ਕੋ ਪਾਈ ॥ ੨ ॥ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਗੁਰ ਕੋ
ਲਵਪੁਰਿ ਮੈਂ । ਬਸੇ ਬਨਿਕ ਧਰਿ ਆਨੰਦ ਉਰ ਮੈਂ। ਖਾਟੋ ਲਾਭ ਜਿਤਿਕ
ਬਿਵਹਾਰੂ । ਉਤਸਵ ਜੁਤਿ ਗੁਰ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰੂ^੨ ॥ ੩ ॥ ਕਲਗੀਧਰ ਕੋ
ਸਸੁਰ ਅਨੰਦੋ। ਭ੍ਰਾਤਨਿ ਸਹਿਤ ਆਨਿ ਕਰ ਬੰਦੋ। ਮਹਾਰਾਜ। ਕਾਰਜ
ਸਭਿ ਭਯੋ । ਰਿਦੇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਕਯੋ॥੪॥ ਅਬਿ ਚਾਹਤਿ ਸਭਿ ਸਦਨ
ਸਿਧਾਰਾ। ਆਪ ਆਪਨੀ ਕਰਤਿ ਸੰਭਾਰਾ^੩ । ਸੁਨਿ ਦੋਹੇ ਹੁਕਮ ‘ਸਭੈ ਤੁਮ
ਜਾਵਹੁ । ਸਿਮਰਹੁ ਸੱਤਿਨਾਮ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ’ ॥ ੫ ॥ ਲਵਪੁਰਿ ਕੀ ਸੰਗਤਿ
ਸੁਨਿ ਸਾਰੀ । ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਰਿ ਕਰੀ ਨਿਜ ਤਜਾਰੀ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਪੰਥ
ਪਧਾਰੇ । ਤਿਮ ਰੋਪਰ ਸੀਰੰਦ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੬ ॥ ਪੁਰਿ ਹੁਸੀਆਰ ਗਏ ਚਲਿ
ਕੇਈ । ਕਰਹਿ ਬਾਰਤਾ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਤੇਈ । ਬਾਰਿ ਨਿਕਾਸਨ, ਤਸਕਰ
ਗਹਜੋ^੪ । ਬਜਾਹ ਸੁ ਕੋਤਕ ਜੈਸੇ ਲਹਜੋ॥੭॥ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਅਪਰ ਸਿੱਖ ਹਰ-
ਖਾਇ। ‘ਗੁਰ ਤੇ ਕੁਛ ਅਚਰਜ ਨਹਿ ਪਾਇ। ਚਹੈਂ ਸੁਕਰੈਂ ਸ਼ਕਤਿ ਸਭਿਧਾਰੀ।
ਨਹਿ ਕੁਛ ਅਟਕਹਿ ਜਿਨਹੁ ਅਗਾਰੀ’ ॥੮॥ ਪੁਰਿ ਪੁਰਿ ਗ੍ਰਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਘਰ
ਘਰ ਮੈਂ। ਕੀਰਤਿ ਕਰਤਿ ਹਰਖ ਧਰਿ ਉਰਮੈਂ। ਦੋ ਕਰਿ ਵਰਸ ਸਰਬਬੰਦੀ-
ਨਿ^੫। ਬਿਦਾ ਕਰੇ ਪਗ ਮਗ ਮਹਿ ਦੀਨਿ॥੯॥ ਪੁਨ ਸ੍ਰੀਅੰਗਦਿ ਕੁਲਕੇਜੇਈ।
ਜਥਾਜੋਗਲੇਗਮਨੇ ਤੇਈ। ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਅਮਰਦਾਸਕੀਅੰਸ਼। ਉਂਜਲ ਮਤਿ ਜਿਨ
ਹੁਇ ਜਿਮ ਹੇਸ॥੧੦॥ ਸਾਦਰ ਦੇਤਿ ਬਿਸਰਜਨ ਕੀਨੇ। ਬਜਾਹ ਸਰਾਹਤਿ
ਚਲੇ ਪ੍ਰਬੀਨੇ । ਮਾਝੇ ਦੇਸ ਸੰਗਤਾਂ ਸਾਰੀ। ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਕੋ ਕਰਹਿ ਅਗਾਰੀ॥
੧੧॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਭਿਅਰਜਗੁਜ਼ਾਰੀ। ‘ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ। ਕਰਹੁ ਖੁਸ਼ੀ, ਹਮਤਜਾਰੀ’।
ਸਿਰੇਪਾਉ ਸਭਿ ਕੋ ਤਬਿ ਦੀਨੇ । ਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਲੇ ਸਿਰ ਧਰਿ ਲੀਨੇ॥੧੨॥
ਸੁਜਸੁ ਉਚਾਰਤਿ ਗਮਨੇ ਦੇਸ਼। ‘ਪੈਨ ਗੁਰੂ ਜਿਨ ਚਲਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼’। ਇਸੀ
ਰੀਤਿ ਜੇ ਅਨਿਕ ਮਸੰਦ । ਸੰਗ ਸੰਗਤਾਂ ਜਿਨਹੁ ਬਿਲੰਦ ॥੧੩॥ ਸੋ ਸਭਿ

^੧ਜੁੱਝੀਆਂ ਦੀ । ^੨ਦੇਖਿਆ । ^੩ਜਲ ਦਾ ਕੱਢਣਾ, ਚੋਰ ਦਾ ਫੜਨਾ । ^੪ਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ।

ਸਿਰੇਪਾਉ ਕੇ ਲੈਕੇ।ਗਮਨੇ ਨਿਜ ਦੇਸਨਿ ਹਰਖੈਕੈ। ਲੰਮੇ, ਘੋਪ ਜਿ ਧੰਨੀ
ਆਇ । ਕਾਬਲ ਨਰ ਪਸ਼ੋਰ ਅਹਿਲਾਦ ॥੧੪॥ ਜੇ ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ, ਬਲਖ
ਬਖਾਰ।ਸੰਗਤਿ ਆਵਤਿ ਜਾਤਿ ਹਜ਼ਾਰ।ਨਗਰ ਤੁਲੀਬਾ ਅਰੁ ਮੁਲਤਾਨ ।
ਨਿਕਟਿ ਦੂਰ ਗਿਨੀਅਹਿ ਕਿਤ ਆਨ॥੧੫॥ਪੂਰਬ ਦੇਸ ਕਾਮਰੂ ਆਇ ।
ਢਾਕਾ,ਕਾਸ਼ੀ,ਫਰਕਾਵਾਦ^੧। ਪਟਨਾਪੁਰਿ,ਮਖਸੂਦਾਵਾਦ^੨। ਪੁਰਿਬੁਰਹਾਨ^੩
ਅਕਬਰਾਬਾਦ^੪॥੧੬॥ਦੱਖਣ ਮਹਿ ਉਜੈਨਪੁਰਿ ਰਹੈ । ਬਹੁਰ ਹੈਦਰਾਬਾਦ
ਨਗਰ ਹੈ।ਸਭਿ ਪੁਰਿ ਤੇ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਆਵੈ।ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਕਾਮਨਾ ਪਾਵੈ
॥੧੭॥ਇਮ ਚਹੁ ਚੱਕਨਿ ਸੁਜਸੁ ਪਸਾਰਾ । ਚਲੇ ਆਇ ਗੁਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰ।
ਅਨਗਨ ਧਨ ਕੇ ਅਰਪਨ ਕਰੈ।ਹਲਤ ਪਲਤ ਸੁਖ ਇੱਛਾ ਧਰੈ ॥੧੮॥

ਜੇਸਟ ਮਾਸ ਬੀਤ ਕਰਿ ਗਯੋ।ਮੰਗਲ ਸਹਿਤ ਬਜਾਹ ਸਭਿ ਭਯੋ।ਰੁਤ
ਗ੍ਰੀਖਮ ਤੇ ਤਪਤ ਬਿਸ਼ਾਲਾ । ਸਤੰਦਵ ਤੀਰ ਪਹੁਚਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥੧੯॥
ਹਿਤ ਜਲ ਕੇਲ ਉਤਾਰੇ ਚੀਰ । ਹੋਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨਿ ਨੀਰ ਗਹੀਰ । ਤਰਹਿ
ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਲੋਲਹਿ । ਇਤ ਉਤ ਧਾਇ ਧਾਇ ਕਰਿ ਡੋਲਹਿ ॥੨੦॥
ਪੀਚਹੁ ਬੀਰ ਸੰਗ ਹੀ ਖੇਲਹਿ । ਹਾਥਨਿ ਸਾਥ ਕਿਲਾਲ^੫ ਧਕੇਲਹਿ। ਸੂਰਜ
ਮਲਕੇ ਪੈਤ੍ਰੇ ਦੋਈ । ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਹਿ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਸੋਈ ॥੨੧॥ ਕੁਲ
ਭੱਲਜਨਿ ਕੇ ਬਾਲਿਕ ਕੋਈ । ਗੁਰ ਕੀ ਬਯੋ ਸਮਾਨ ਹੈ ਜੋਈ।ਦਯਾਰਾਮ
ਪੋਹਤ ਗੁਰ ਕੇਰਾ।ਆਰਬਲਾ ਮਹਿ ਅਹੈ ਬਡੇਰਾ॥੨੨॥ ਕਿਤਿਕ ਮਸੰਦਨਿ
ਕੇ ਸੁਤ ਅਹੈ।ਨੰਦ ਚੰਦ ਆਦਿਕ ਸੰਗ ਰਹੈ।ਜਲ ਮਹਿ ਸਭਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਜਬ
ਹੋਏ । ਗਿਨ ਗਿਨ ਕੇ ਕੀਨਸਿ ਦਿਸਿ ਦੋਏ॥੨੩॥ਛੀਂਟਨਿ ਸੰਗ ਸੰਗ ਕੋ
ਕਰੈ । ਕੋ ਭਾਜੈ ਕੋ ਬਲ ਕਰਿ ਬਿਰੈ । ਕਰਜੈ ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਦਿਸਿ ਏਕ ।
ਦਿਸ ਦੂਜੀ ਹੁਇ ਜਲਪਿ ਬਿਬੇਕ॥੨੪॥ਇਮ ਬਦ ਕਰਿ ਇਕ ਕੋ ਇਕ
ਸਾਥ । ਧਿਰਾਂ ਬਨਾਈ ਦ੍ਰੈ ਗੁਰ ਨਾਥ । ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਹੈ ਸਨਮੁਖ ਖਰੇ ।
ਬਲ ਕਰਿ ਸਭਿਛੀਂਟਨਿ ਤੇ ਭਿਰੇ॥੨੫॥ਸਮੁਖ ਛੀਂਟ ਹਾਥਨਿ ਤੇ ਮਾਰਹਿ।
ਪੁਨਹਿ ਧਕੇਲਹਿ ਹਾਥ ਉਭਾਰਹਿ । ਪੁਨ ਹਟਿ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਬਜਾਕੁਲ
ਕਰੈ । ਨਹਿ ਨ ਬਿਲੋਚਨਿ ਉਪਰਨਿ ਪਰੈ॥੨੬॥ ਮੁੰਦਤ^੬ ਹੀ ਜਲਬਲ

^੧ਲਹਿੰਦਾ, ਧੰਨੀ ਤੇ ਘੋਪ । ^੨ਫਰੁਖਾਬਾਦ । ^੩ਮਕਸੂਦਾਵਾਦ ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਇਸੇ ਨੂੰ
ਮੁਰਸ਼ਦਾਬਾਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^੪ਬੁਰਹਾਨ ਪੁਰ ਤਾਪਤੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ । ^੫ਆਗਰੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਮ
ਹੈ । ^੬ਜਲ । ^੭ਦੋ ਧੜੇ ਬਣਾ ਲਏ । ^੮ਮਿਥ ਕੇ । ^੯(ਅਖੀਂ) ਮੀਟਿਆਂ ਹੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ।

(੪੫੬੩)

ਰਿਤੁ ੧ । ਅੰਸੁ ੧੭.

ਤੋ ਰੋਲੈ^੧ । ਸਮੁਖ ਖਰੇ ਤੋ ਛੀਂਟ ਧਕੇਲੈ^੨ । ਕੋ ਬਜਾਕੁਲ ਹੈ ਭਾਜਿ ਸਿਧਾਵੈ ।
ਕਿਹ ਰੋਕਹਿ ਸੋ ਜਾਨਿ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ੨੭ ॥ ਦੈ ਘਟਿਕਾ ਲਾਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ
ਜੋਰ । ਛੀਂਟਨਿ ਸੰਗ ਭਿਰੇ ਜੁਗ ਓਰ । ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਲ ਕਰਿ ਵੇਰ ।
ਲਿਖੋ ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਕੋ ਘੋਰ ॥ ੨੮ ॥ ਨੈਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਉਘਰਨਿ ਕੋ ਪਾਵੈ ।
ਸ੍ਰਾਸ ਨਾਸਕਾ ਆਇ ਨ ਜਾਵੈ । ਨੀਠ ਨੀਠ ਲੈ ਬਿਹਬਲ ਹੋਵਾ । ਗੁਰ ਕੋ
ਸਮੁਖ ਨ ਜਾਇ ਖਰੋਵਾ ॥ ੨੯ ॥ ਭਾਜਿ ਚਲਯੋ ਜਲ ਤਜਿ ਕੈ ਵੇਰ । ਗਯੋ
ਨਿਕਸਿ ਘੋਰਯੋ ਬਹੁ ਬੇਰ । ਜਾਜਮਾਪਰ ਪਟ ਸਭਿ ਕੋ ਪਰੇ । ਪਾਗ ਬੰਧੀ ਜਜੋਂ
ਕੀ ਤਜੋਂ ਕਰੇ ॥ ੩੦ ॥ ਨਿਕਸਿ ਗੁਲਾਬਰਾਇ ਤਤਕਾਲਾ । ਜਲ ਆਖਨਿ
ਮਹਿ, ਭਯੋ ਬਿਹਾਲਾ । ਜਲ ਤੋ ਨਿਕਸਿ ਧਾਇ ਕਰਿ ਆਇ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੀ
ਲਈ ਪਾਗ ਉਠਾਇ ॥ ੩੧ ॥ ਨਿਜ ਸਿਰ ਧਰਿ ਕਰਿ ਦੋਰਨਿ ਕਰਯੋ । ਤਬਿ
ਸੰਗੋ ਤਿਹ ਜਾਤ ਨਿਹਰਯੋ । ਗਹਿਬੇ ਧਾਯੋ ਉਰ ਉਚਾਰਾ । ‘ਸਿਰ ਪਰ ਤੁਵ
ਗੁਰ ਕੀ ਦਸਤਾਰਾ ॥ ੩੨ ॥ ਅਪਨੀ ਲਿਹੁ ਪਛਾਨਿ ਕੈ ਆਇ । ਮਤਿ ਬਿਰ
ਰਹੀ ਨ, ਜਲ ਬਿਚਲਾਇ’ । ਸੁਨਤਿ ਡਰਯੋ ਪੁਨ ਹਟਿ ਕਰਿ ਆਵਾ । ਜਹਿ
ਸਭਿਹਿਨਿ ਪਟ ਬੰਦ ਧਰਾਵਾ ॥ ੩੩ ॥ ਅਪਨੀ ਪਗੀਆ ਕੀਨਿ ਚਿਨਾਰੀ ।
ਚਾਹਤਿ ਸਿਰ ਕੀ ਧਰੋਂ ਉਤਾਰੀ । ਜਬਹਿ ਸੀਸ ਕੋ ਹਾਥ ਚਲਾਯੋ ।
ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਨੋ ਦਰਸਾਯੋ ॥ ੩੪ ॥ ਕਰਯੋ ਬਾਕ ‘ਅਬਿ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰੋ ।
ਇਹੀ ਪਾਗ ਨਿਜ ਸਿਰ ਪਰ ਧਾਰੋ । ਏਕ ਸਮੇਂ ਐਸੇ ਹੁਇ ਜਾਈ ।
ਤੂੰ ਪੈ ਹੈਂ ਪਗਿਆ ਗੁਰਿਆਈ’ ॥ ੩੫ ॥ ਅਬਿ ਲਾਯਕ ਪਗੀਆ ਇਹ ਤੋਰੇ ।
ਕਬਹਿ ਦੇਹਿ ਪਦ ਤੋਹ ਉਚੋਰੇ’ । ਤ੍ਰਾਸ ਕਰੇ ਸਨਿ ਕੈ ਗੁਰ ਬੈਨ ।
ਦੇਖਿ ਅਨੁਚਿਤੀ, ਮਨ ਰਿਸ ਹੈ ਨ’ ॥ ੩੬ ॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨੋ ਅਪਰ
ਮੰਗਾਈ । ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਕਰਹਿ ਸਮੁਦਾਈ । ‘ਭਲੋ ਭਜਾਯੋ ਬਿਰ ਨਹਿ
ਰਹਯੋ । ਵਹਿਰਨਿਕਸਿ ਭੀਯਨਹਿਲਹਯੋ’ ॥ ੩੭ ॥ ਜਬਹਿ ਗੁਰੂਆਨੰਦਪੁਰਿ
ਤਜਾਰੋ । ਅਬਚਲਨਗਰ ਜਾਨਿ ਕਹੁ ਲਾਗੇ । ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਬੈਕੁੰਠ ਪਧਾਰੋ ।
ਨਹਿ ਪੀਛੈ ਕੋ ਗੁਰੂ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੩੮ ॥ ਤਬਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਸੁੰਨੀ ਜਾਨਿ ।
ਬਿਰਯੋ ਗੁਲਾਬਰਾਇ ਤਹਿ ਆਨਿ । ਹੋਲੀ ਦੀਪਮਾਲ ਕੋ ਮੇਲਾ । ਲਖਿ
ਗੁਰਪੁਰਿ ਕੋ ਹੋਇ ਸਕੇਲਾ ॥ ੩੯ ॥ ਤਬਿ ਮੰਜੀ ਕੋ ਬੈਠਹਿ ਲਾਇ । ਲੇਹਿ ਸੁ

^੧ਧਕੇਲਦੇ ਹਨ । ^੨ਠੇਕਿਆ ਹੋਇਆ ਬਸਤ੍ਰ ਹੇਠਾਂ ਵਿਛਾਉਣ ਦਾ । ^੩ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਪਗ ।

^੪ਅਜੇਗ (ਗਲ) ਦੇਖਕੇ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ) ਮਨ ਵਿੱਚ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ।

ਪੂਜਾ ਧਨ ਸਮੁਦਾਇਕੇਤਿਕ ਬਰਖ ਰਹੈ ਤਹਿ ਜੀਵਤਿ । ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ
ਗੁਰ ਆਪੇ ਥੀਵਤਿ ॥ ੪੦ ॥ ਇਹ ਬਚ ਕਰੈ ਸਫਲ ਤਬਿ ਭਯੈ । ਉਰ
ਅੰਕਾਰ ਅਧਿਕ ਹੁਇ ਗਯੋਸਤਿਗੁਰ ਬੈਠਨਿ ਕੋ ਜਹਿ ਥਾਨ।ਪੂਜਾ ਹਿਤ
ਬੈਠਹਿ ਤਹਿ ਆਨਿ ॥ ੪੧ ॥ ਇਕ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਾਧ ਤਹਿ ਤਸਾਗਾ^੧ । ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਜਾਗਾ।‘ਪੂਪ ਦੀਪ ਨਿਤ ਕਰਤੇ ਰਹੀਅਹਿ।ਆਨ ਥਾਨ
ਜੈਬੋ ਨਹਿ ਚਹੀਅਹਿ’ ॥ ੪੨ ॥ ਰਹਤਿ ਹੁਤੇ ਸੋ ਤਿਸ ਹੀ ਥਾਨਿ । ਪਿਖੈ
ਗੁਲਾਬਰਾਇ ਕੋ ਮਾਨ।ਜਬਿ ਗੁਰ ਬਲ ਪਰ ਬੈਠੈ ਜਾਇ।ਤਬਿ ਗੁਰਬਖਸ਼
ਸਾਧ ਤਹਿ ਆਇ ॥ ੪੩ ॥ ਮ੍ਰਿਦੁ ਬਾਕਨ ਤੇ ਕਹਿ ਸਮੁਝਾਯੋ ।
‘ਕਰਨਿ ਅਜੋਗ ਨ ਤਹਿ ਬਨਿ ਆਯੋ । ਅਦਬ ਰਾਖਨੋ ਜਿਸ ਬਲ ਕੇਰਾ।
ਤਹਿ ਬੈਠੇ ਕਸਾ ਬਨਹਿ ਉਚੇਰਾ’॥੪੪॥ ਤੁਝ ਕੋ ਦੋਸ਼ ਲਗੈ ਇਹ ਭਾਰੇ ।
ਭਲੇ ਕਰਮ ਕੋ ਦੂਰ ਬਿਦਾਰੇ । ਕਜੇਂ ਅਪਰਾਧ ਬਿਸਾਲ ਕਮਾਵੈ । ਬੈਠਿ
ਅਪਰ ਬਲ, ਲਿਹੁ ਧਨ ਆਵੈ’॥੪੫॥ਸਨਤਿ ਗੁਲਾਬਰਾਇ ਖਿਝਿ ਮਹਾਂ ।
ਬੋਲੈ ‘ਤੂੰ ਜਾਨਤਿ ਹੈਂ ਕਹਾਂ । ਹੈਂ ਫਕੀਰ, ਜਾਨੈਂ ਸੁਧ ਸੋਈ’। ਗੁਰੂਅਨਿ
ਕੀ ਸੁਝਤਿ ਨਹਿ ਕੋਈ ॥ ੪੬ ॥ ਤੂਟਹਿ ਘੁੰਘਟ ਕੋ ਮਤਿ ਤੋਰੈ^੨ । ਹਮਰੀ
ਦਿਸ਼ਿ ਕਸਾ ਕਰਿਹਹਿ ਝੋਰੈ’ । ਸੁਨਿ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕ੍ਰੋਧ ਉਰਿ ਧਰਾ । ਖਰੋ
ਸਮਖ ਇਮ ਸਾਧ ਉਚਾਰਾ ॥ ੪੭ ॥ ‘ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਮਹਿ ਬੀਸ ਬਿਹੀਨਾ।
ਰਹੈਂ ਨ ਕਜੈਹੂੰ ਮਰਿ ਹੁਇ ਛੀਨਾ’ । ਦੇ ਕਰਿ ਸ੍ਰਾਪ ਸੁ ਕੀਨਿ ਅਨਾਦਰ ।
ਬਿਰਜੈ ਥਾਨ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ॥ ੪੮ ॥ ਸ੍ਰਾਪ ਸਾਧ ਕੋ ਤਤਛਿਨ ਹੋਯੈ ।
ਲਾਭ ਮੂਲ ਕੋ ਸਭਿ ਹੀ ਖੋਯੈ^੩ । ਭਯੋ ਬਿਨਾਸ, ਬਿਰਜੈ ਨਹਿ ਸੋਈ । ਗੁਰੂ
ਬਾਕ ਸਫਲਜੋ ਇਮ ਹੋਈ* ॥ ੪੯ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਿਥਮ
ਰੁੱਤੇ ‘ਜਲ ਕੇਲ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਸਪਤ ਦਸ਼ਮੇ ਅੰਸੂ ॥ ੧੭ ॥

੧੮. [ਸਿੱਖ ਗੀਤ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਬੱਗਸ ਸਭਿ, ਪੀਰ, ਕ੍ਰਿਤੱਗਸ^੪ ਬਿਸਾਲ।ਕਰਤਿ
ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਅਨੰਦ ਦਰਸਹਿ ਦਰਸਨ ਜਾਲਾ^੫ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥
ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇਕ ਗੁਰ ਸਰਬੱਗਸ।ਸੋਭਤਿ ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਕ੍ਰਿਤੱਗਸ।ਈਖਦ^੬
‘ਛਡਿਆ ਸੀ (ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) । ‘ਤੂੰ ਫਕੀਰ ਹੈਂ ਸੋ (ਫਕੀਰੀ) ਦੀ ਸਾਰ ਹੀ
ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ । ‘ਤੇਰੇ ਮਤ ਦਾ ਘੁੰਘਟ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ । ‘(ਗੁਲਾਬਰਾਇ ਨੇ) ਗੁਆ ਲੀਤਾ ।
^੭(ਤੇ) ਕੀਤੇ (ਉਪਕਾਰ) ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ । ‘ਬੋਲੋ ਜਿਹੇ । *ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲ ਲਈ ਦੇਖੋ
ਅੰਨ ੨ ਅੰਸੂ ੩੫ ਅੰਕ ੮ ਤੋਂ ੪੭ ਤੱਕ । †ਦਰਸਹਿ ਦਾਸ ਨਿਹਾਲ ।

ਸਿੱਖ ਪਾਸ ਪਰਵਾਰਤਿ । ਚਹੀ ਓਰ ਚਾਮਰ ਬਰ ਵਾਰਤਿ ॥ ੨ ॥ ਮਹਾਂ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਬੁੱਧਿ ਬਿਲੰਦ । ਜਨ ਤਾਰਨਿ ਮਹਿ ਪੁਰਨਚੰਦ । ਪਦਮਪੱਤ੍ਰ ਸੀ
ਆਂਖ ਬਿਸਾਲੀ । ਡੋਰੇ ਸਹਿਤ ਅੰਤ ਮਹਿ ਲਾਲੀ ॥ ੩ ॥ ਤੀਛਨ ਹੈਂ ਕਟਾ-
ਖਸ ਬਡ ਈਛਨ ॥ ਚੰਚਲ ਜਨੁ ਖੰਜਨ ਦੇ ਸੀਛਨ ॥ ਮਹਾਂ ਉਦਾਰ
ਮੁਕਤਿ ਲੈ ਦੇਤਿ । ਹੋਰਤਿ ਦਾਸਨਿ ਦੁਖ ਹਰਿ ਲੇਤਿ ॥ ੪ ॥ ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ
ਜਬਿ ਬੈਠਿ ਬਿਤਾਯੋ। ਲੇ ਇਕ ਰੀਛ ਕਲੰਦਰ ਆਯੋ । ਮਹਾਂਬਲੀ ਬਡ ਦੇਹ
ਅਕਾਰਾ । ਕੈਧੋ ਜਾਮਵੰਤ ਦੇਹ ਧਾਰਾ ॥ ੫ ॥ ਸਭਿ ਅੰਗਨਿ ਪਰ ਬਾਲ
ਬਿਸਾਲਾ । ਭੂਰ ਬਰਨ ॥ ਨਖ ਭੂਰ ਕਰਾਲਾ । ਫੋਰਿ ਨਾਸਕਾ ਰੱਜੂ ਪਾਈ ।
ਚਰਮ ਕਲੰਦਰ ਤਨ ਲਪਟਾਈ ॥ ੬ ॥ ਲਕੁਣੀ ਹਾਥ ਡਰਾਵਨਿ ਕਾਰਨ ।
ਜਬਹਿ ਦਿਖਾਇ ਕਰਹਿ ਭਭਕਾਰਨ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਅਗਾਰੀ ।
ਲਗਯੋ ਦਿਖਾਵਨਿ ਤਿਹ ਬਲ ਭਾਰੀ ॥ ੭ ॥ ਕੁਸ਼ਤੀ ਲਗੇ ਕਰਨਿ ਬਲ
ਧਰੇ । ਕਬਿ ਉਪਰ ਹੋਵਹਿ ਕਬਿ ਤਰੇ । ਇਤ ਉਤ ਫਿਰਤ ਬੀਚ ਮੈਦਾਨ ।
ਬਡੇ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਕਰਤਿ ਭਯਾਨ ॥ ੮ ॥ ਦੁਹਿ ਪਗ ਪਰ ਭਾਲਕ ॥ ਹੁਇ ਖਰੇ ।
ਆਪਸ ਬਿਖੈ ਅੰਕ ਲੈ ਭਰੇ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁ ਘੋਲ ਦਿਖਾਯੋ । ਸਿੱਖ
ਬਿਲੋਕਤਿ ਕਹਤਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੯ ॥ 'ਇਸ ਭਾਲਕ ਕੇ ਬਡੇ ਅਕਾਰਾ । ਨਹਿ
ਅਸ ਪੁਰਖ ਕਬਹਿ ਨਿਹਾਰਾ' । ਚਮਰਦਾਰ ਕੀਰਤੀਆ ਨਾਮ । ਠਾਂਢੇ ਡੋਰ
ਕਰਤਿ ਅਭਿਰਾਮ ॥ ੧੦ ॥ ਖੋਜਸ ਬਰਸ ਆਰਬਲ ਜਾਂਹਿ । ਭਾਲਕ
ਪਿਖਤਿ ਹਰਖ ਉਰ ਮਾਂਹਿ । ਕਹਤਿ ਭਯੋ 'ਦੀਰਘ ਇਸ ਦੇਹਿ । ਕਿਮ ਗਹਿ
ਲੀਨਸਿ ਇਹ ਦੁਖ ਦੇਹੁ' ? ॥ ੧੧ ॥ ਕੋ ਅਘ ਕਰਿ ਐਸੀ ਗਤਿ ਹੋਈ ?
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਨ ਲਖੈ ਨ ਕੋਈ' । ਸਭਿ ਸਿੱਖਨ ਮਹਿ ਕਰਨਾ ਸਾਗਰ ।
ਤਬਿ ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਕਹਯੋ ਉਜਾਗਰ ॥ ੧੨ ॥ 'ਭੋ ਕੀਰਤੀਆ ! ਉਰ ਲਖਿ
ਆਪ ਪ੍ਰਥਮ ਜਨਮ ਮਹਿ ਇਹ ਤਵ ਬਾਪ । ਅਘ ਬਡ, ਭਾਲਕ ਦੇਹ ਭਯੋ
ਹੈ । ਗਹਯੋ ਇਨਹੁ ਕੇ ਬਸੀ ਬਿਯੋ ਹੈ' ॥ ੧੩ ॥ ਕੀਰਤੀਆ ਸਮੇਤ ਸਿਖ
ਤਹਾ ॥ ਮਾਨਯੋ ਸੁਨਤਿ ਅਚੰਭਾ ਮਹਾਂ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬਿਨੈ ਸੁਨਾਈ ।
'ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਇਹ ਕਹਾਂ ਅਲਾਈ' ॥ ੧੪ ॥ ਪਿਤਾ ਆਪ ਕੇ ਪਾਸ ਸਦੀਵ ।
'ਬੁਲਦਾ ਹੈ । 'ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਕੋਨੇ ਵਲ ਡੋਰੇ ਵੀ ਲਾਲੀ ਹੈ, (ਕਮਲ ਪੱਤੀ ਦੇ ਲਾਲ ਡੋਰੇ) ਨਾਲ
ਉਪਮਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । 'ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੇ । 'ਮਾਨੋਂ ਮਮੋਲੇ ਨੂੰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਸਿੱਖਿਆ । 'ਭੂਰਾ ਰੰਗ ।
'ਤਨ ਨੂੰ ਕਲੰਦਰ ਨੇ ਚਮੜਾ ਲਪੇਟਿਆ ਹੈ । 'ਰਿੱਛ । 'ਜੋਫੀ ਪਾਈ । 'ਇਸ ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ
ਨੂੰ । 'ਕੀਰਤੀਏ ਨੇ ਉਥੇ (ਹਾਜ਼ਰ) ਸਿੱਖਾਂ ਸਣੇ ।

ਮਮ ਪਿਤ ਰਹੈ ਸੇਵ ਕਰਿ ਬੀਵ* । ਸਿਗਤਿ ਕੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਤਾ। ਜੋ
 ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹੁਇ ਸੋ ਬਰਤੀਤਾ ॥੧੫॥ ਰਹਤਿ ਹਜ਼ੂਰ ਕਰਤਿ ਨਿਤ ਸੇਵਾ।
 ਨੈਮੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰਦੇਵਾ। ਕਰਨੈ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕੋ ਕਲਯਾਨਾ। ਤਿਨ ਕੋ
 ਸੇਵਤਿ ਰਹੈ ਮਹਾਨਾ॥੧੬॥ ਜੋ ਤਿਸ ਕੋ ਐਸੇ ਫਲ ਭਯੋ। ਮਾਨੁਖ ਤਨ
 ਤੇ ਭਾਲਕ ਬਿਯੋ। ਤਿਸ ਗੁਰ ਕੇ ਸਪੁਤ ਹੋ ਆਪਾਸੇਵਤਿ ਹੁਤੈ ਜਿਨਹੂੰ ਮਮ
 ਬਾਪ ॥੧੭॥ ਸੋ ਭਾਲਕ ਤਨ ਭਾ ਇਮ ਭਨੈ। ਮੁਖ ਕੋ ਬੰਦਰ ਚਹੀਯਤਿ
 ਬਨੈ। ਰਾਵਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਫਲ ਐਸੇ। ਮਾਨੁਖ ਲਖਹਿ ਕਰਹਿ ਤਬਿ ਕੈਸੇ ॥
 ੧੮॥ ਉਤਮ ਪਦ ਮੁਕਤੀ ਲੈ ਜੋਇ। ਚਾਹਤਿ ਨਰ ਸੋ ਸੇਵਕ ਹੋਇ। ਜੋ
 ਪਾਪਤਿ ਹੁਇ ਫਲ ਬਿਪ੍ਰੀਤ। ਨਹਿ ਸੇਵਹਿ ਤੁਮ ਕੋ ਭਰ ਚੀਤ ॥ ੧੯ ॥
 ਸਿੱਖਨ ਗਨ ਕੇ ਆਸ਼ੇ ਅਹੋ। ਕਾਰਨ ਭਾ? ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ। ਕਹੋ। ਸਿਖ ਗੁਰ-
 ਦਾਸ ਨਾਮ ਇਸ ਕੋਰੈ। ਰਾਖਹੁ ਜਹਿ ਕਹਿ ਲਾਜ ਘਨੈਰ ॥੨੦॥ ਯਾ ਤੇ
 ਕਰੁਨਾ ਕਰਹੁ ਸੁਨਾਵਹੁ। ਪੁਨਹਿ ਜੂਨਿ ਦੁਖ ਤੇ ਛੁਟਵਾਵਹੁ। ਆਸ਼ੈ ਸਭਿ
 ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਐਰ ਨ। ਤੁਮ ਬਿਨ ਸ਼੍ਰੇਯ ਪਾਇ ਕਿਤ ਠਰ ਨ ॥੨੧॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿ-
 ਗੁਰ ਤਬਿ ਸਰਬ ਸੁਨਾਈ। ਤੋਹਿ ਪਿਤਾ ਇਮ ਜੂਨੀ ਪਾਈ। ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ
 ਆਯੋ ਗੁਰ ਪਾਸਾ। ਤੁਵ ਪਿਤ ਨੇ ਕਰਿਕੈ ਅਰਦਾਸ ॥੨੨॥ ਬਰਤਾਵਨਿ
 ਲਗਿ ਸਿਗਤਿ ਮਾਂਹੀ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਦੇਤੇ ਸਭਿ ਪਾਹੀ। ਗੁਰ ਲਾਵੇ ਗਾਢੇ
 ਮਹਿ ਕੋਇ*। ਤਹਿ ਮਾਰਗ ਆਯੋ ਚਲਿ ਸੋਇ ॥੨੩॥ ਗੁਰ ਉਤਰੇ ਸੁਨਿਕੈ
 ਸਿਖ ਕਾਨ। ਇਕ ਭੇਲੀ ਲੇ ਕਰਿ ਨਿਜ ਪਾਨ। ਧਰਿ ਆਗੈ ਦਰਸਨ ਗੁਰ
 ਕਰੈ। ਨਮੋ ਕਰਤਿ ਅਵਨੀ ਸਿਰ ਧਰੈ ॥ ੨੪ ॥ ਪੁਨ ਉਠਿ ਚਲੈ
 ਸਿਭਾਰਨਿ ਗਾਢੇ। ਮਾਰਗ ਚਲਿਤੇ ਆਇ ਜੁ ਛਾਡੈ*। ਤੁਵ ਪਿਤ ਤਬਿ ਪ੍ਰਸਾਦ
 ਬਰਤਾਵੈ। ਸੋ ਸਿਖ ਤਿਹ ਫਿਰ ਗਾ ਉਤਲਾਵੈ ॥੨੫॥ ਧੁਰ ਪੰਥ ਕੀ ਜਿਸ
 ਪਰ ਪਰੀ। ਬਦਨ ਸਮਸ਼ ਪੁਸਰ* ਸਭਿ ਕਰੀਬਸਤੁਨਿ ਪਰ ਜਿਸਕੇ ਰਜ
 ਛਾਈ। ਸਕਟ ਚੱਕ ਪਗ ਬਿਖਭ ਉਛਾਈ ॥੨੬॥ ਤੋਹਿ ਪਿਤਾ ਤੇ ਜਾਰਨਿ
 ਕਰੈ। ਨਹੀਂ ਕਛੁ ਤਿਸ ਕੋ ਕਰ ਧਰੈ। ਪੁਨਹਿ ਨਿਕਟਿ ਹੁਇ ਮਾਂਗੈ
 ਕੁਨਕਾ*। ਜਿਸਕੇ ਗਾਢੇ ਸਿਦਕ ਸੁ ਮਨ ਕਾ ॥ ੨੭ ॥ ਮੁਖ ਪਾਵਨ ਤੇ

*ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੀ। *ਸਿੱਖ ਬੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾਮ ਬੀ ਇਸ (ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦਾ) ਗੁਰਦਾਸ ਸੀ।
 *ਕੋਈ (ਸਿੱਖ)। *ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਤੁਰਦੇ ਛੱਡ ਆਯਾ ਸੀ। *ਦਬੀ ਮਿੱਟੀ ਵਰਗੀ। *ਗੱਡੇ
 ਦੇ ਪਹੀਏ ਤੇ ਬੈਲਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨੇ ਜੋ (ਧੂੜ) ਉਛਾਈ ਸੀ। *ਬੋਲਾ ਜਿਹਾ ਕਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ।

ਪਾਵਨ^੧ ਹੋਈ । ਉਤਕੰਠਤਿ^੨ ਯਾਂਤੇ ਬਹੁ ਸੋਈ । ਤੁਵ ਪਿਤ ਨੇ ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਧ
 ਘਨੇਰਾ । ਝਿਰਕਨ ਕੀਨਿ ਸਿੱਖ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥ ੨੮ ॥—ਗੀਛ ਬੇਸ ਕਰਿਕੇ
 ਮਤਿ ਮੂੜਾ । ਕਜੇਂ ਸਭਿ ਪਰ ਤੂੰ ਹੋਤਿ ਅਰੂੜਾ । ਪਰੇ ਰਹੈ ਠਾਂਢੇ, ਕਜੇਂ
 ਆਵਹਿ । ਬਹੁ ਬੋਲਤਿ ਕਜੇਂ ਰੋਰ ਮਚਾਵਹਿ—॥ ੨੯ ॥ ਇਮ ਸੁਨਿਕੈ ਸਿਖ
 ਹੁਇ ਮਨ ਭੰਗ । ਅਵਨੀ ਹੋਰਤਿ ਬੀੜਾ^੩ ਸੰਗਲਾਘੁ ਕਨ ਪਰਜੇ^੪ ਉਠਾਯੋ
 ਛਿਤ ਤੇ । ਆਨਨ ਮਹਿ ਪਾਯੋ ਗੁਰ ਹਿਤ ਤੇ ॥ ੩੦ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੋ
 ਸਿਮਰਨ ਕਰਿ ਕੈ । ਤੁਵ ਪਿਤ ਕੈ ਦਿਯ ਸ੍ਰਾਪ ਉਚਰਿਕੈ ।—ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਕੈ
 ਲੇਸ਼ ਨ ਤੋਹਿ । ਅਬਹਿ ਸਰੀਰ ਗੀਛ ਕੈ ਹੋਹਿ—॥ ੩੧ ॥ “ਗਯੋ ਉਤਾਇਲ
 ਸਕਟੇ ਮਿਲਜੋ । ਕਰੇ ਸਾਬ, ਸੋ ਆਗੇ ਚਲਜੋ” । ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਪਿਤ
 ਤੋਹਿ । ਬਧ ਪੂਰਨ ਤੇ ਮ੍ਰਿਤੁ ਬਸਿ ਹੋਹਿ ॥ ੩੨ ॥ ਅਮੁਕੇ ਪਰਬਤ ਭਾਲਕ
 ਭਯੋ । ਹੁਤੇ ਅਲਪ ਹੀ ਇਨ ਗਹਿ ਲਯੋ । ਸਿਖ ਕੋ ਸ੍ਰਾਪ ਨਿਫਲ ਕਜੇਂ
 ਜਾਏ । ਜਿਨਕੇ ਚਿਤ ਗੁਰ ਚਰਨ ਟਿਕਾਏ^੫ ॥ ੩੩ ॥ ਸੁਨਤਿ ਅਚੰਭੈ
 ਮਾਨਜੋਂ ਸਭਿਹੂੰ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਤਿਹ ਸੁਤ ਕਹਿ ਤਬਿ ਹੂੰ “ਰਾਵਰ ਭਨੀ ਬਾਤ
 ਸਭਿ ਨੀਕੀ ਅਥਿ ਗਤਿ ਕਰੀਏ ਨਿਜ ਸਿਖ ਹੀ ਕੀ ॥ ੩੪ ॥ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ
 ਨਾਮ ਤੁਮਾਰਾ । ਦੋਸ਼ ਅਨੇਕ ਬਿਦਾਰਨਿ ਹਾਰਾ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤੇ
 ਜੁਨ ਛੁਟਾਵੇ । ਅਥਿ ਉਤਮ ਗਤਿ ਕੈ ਪਹੁੰਚਾਵੇ” ॥ ੩੫ ॥ ਤਬਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
 ਨੇ ਇਕ ਸਿਖ ਭੇਜਾ । “ਲੇਹੁ ਮੇਲ ਕੋ ਭਾਲਕ ਦੇ ਜਾ” । ਸੁਨਤਿ ਕਲੰਦਰ
 ਨੇ ਤਬਿ ਕਹਜੋ । “ਇਹ ਸਮ ਗੀਛ ਅਪਰ ਨਹਿ ਲਹਜੋ ॥ ੩੬ ॥

^੧ਪਵਿਤ੍ਰ । ^੨ਕਾਹਲਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ । ^੩ਲੱਜਾ (ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਾ) ਨਿੱਕਾ ਕਿਣਕਾ ਪਿਆ ਸੀ ।
^੪ਛੋਟੀ ਨਾਲ ਗਿਆ ਤੇ ਗਭਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾ ਮਿਲਿਆ, (ਗੱਭੇ) ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਉਹ ਅਗਾਂਹ ਨੂੰ
 ਚਲਾ ਗਿਆ ।

^੫ਪਾ:—ਜਾਚਤਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸ਼ਰਧਾਏ ।

† ਗਭੇ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਸਿਦਕਵਾਨ ‘ਧ੍ਯਾਨ ਸਿੱਧ’ ਸਿੱਖ ਸੀ । ਉਸ ਵਿਚ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ
 ਦਾ ਕਮਾਲ ਸੀ ਤੇ ਵਾਕ ਸੱਤਾ ਏਕਾਗ੍ਰ ਦਿੱਤੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਹੈ । ‘ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ
 ਰਸਨਾ’ । ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਤਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ‘ਧ੍ਯਾਨ ਸਿੱਧ’ ਪੁਰਖ ਨਹੀਂ
 ਸੀ ਤੇ ਤਮੋਗੁਣੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਸੀ, ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਨਾਹਕ ਧ੍ਯਾਨ-ਲੀਨ ਸਿੱਖ ਦਾ ਮਨ ਭੰਗ
 ਕਰਨ ਦਾ ਦਸ਼ਨ ਕਮਾਇਆ । ਕਵਿ ਜੀ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵ ਕਰਨ
 ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਚਿੱਤ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿੱਚ ਚਾਹੀਏ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਸੇਵਾ
 ਕਰਦਿਆਂ ਜੋ ਮਨ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਉਪਜਣ ਦੇਣਾ ਹੈ ਸੋ ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ

ਇਸ ਕੇ ਸਾਥ ਕਮਾਈ ਮੇਰੀ। ਲੇਹੁ ਪੁਰਿਨਿ* ਤੇ ਭਿਛ ਘਨੇਰੀ। ਮੋਹਿ
ਰਜਤਪਨ ਦੇ ਸੈ ਦੇਹੁ। ਤੋ ਭਾਲਕ ਕੇ ਰਾਵਰ ਲੇਹੁ॥੩੭॥ ‘ਏਤੇ ਹੀ ਦਿਹੁ’
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੈ। ਸੇਵਕ ਗਯੋ ਕੋਸ ਜਹਿ ਅਹੈ। ਲੇ ਕਰਿ ਗਯੋ ਦੇਨਿ ਤਿਸ
ਪਾਹੀ। ਫਿਰਜੋ ਕਲੰਦਰ, ਲੇ ਤਬਿ ਨਾਹੀ॥੩੮॥ ‘ਕਹਤਿ ਭਯੋ ਮੈ ਲੇਉਂ
ਘਨੇਰੇ’। ਹਟਿ ਸਿਖ ਭਾਖੈ ਗੁਰੁ ਅਗੋਰੇ। ‘ਨਹਿ ਅਬਿ ਲੇਤਿ ਕਹੈ ਕੁਛ
ਔਰ। ਕਰਜੋ ਮੇਲ ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ ਬੈਰਾ’॥ ੩੯॥ ਤਬਿ ਗੁਰ ਭਨੈ ‘ਲੇਹੁ
ਤਿਸ ਛੀਨ’। ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਨਿ ਉਠਿ ਤੇ ਸੇਕੀਨਿ। ਅਨਿਹ ਜੁਰਖਰੋ ਕਰਿ ਦੀਨਿ।
ਇਕ ਸਥਾਨ ਬੰਧਾਵਨ ਕੀਨਿ॥ ੪੦॥ ਦਸੋਸ ਬਿਤੀਤਨੋ ਜਾਮਨਿ
ਛਾਵਾ। ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਫੁਰਮਾਵਾ। ‘ਸੋ ਕੋ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਕਰਿਵਾਵਹੁ।
ਸੁਚ ਸੋ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਕਰਹੁ ਲੈ ਆਵਹੁ’॥ ੪੧॥ ਰਚਿਰ ਬਨਾਯੋ ਆਨਜੋ ਪਾਸ।
ਖਰੇ ਹੋਇ ਕੀਨਿਸਿ ਅਰਦਾਸ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਲੈਕੇ ਨਿਜ ਪਾਨ। ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ
ਈਖਦ* ਕਰਿ ਖਾਨ॥੪੨॥ ਸੀਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਗੰਢ ਕੇ ਦਯੋ। ਜਬਿ ਮੁਖ ਮਹਿ
ਸੋ ਪਾਵਤਿ ਭਯੋ। ਗਯੋ ਉਦਰ ਮਹਿ ਤਤਛਿਨ ਮਰਜੋ। ਸਾਪ ਪਾਪ ਸਭਿ
ਹੀ ਪਰਹਰਜੋ॥ ੪੩॥ ਉਤਮ ਗਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਾ। ਸਿੱਖਨ ਸਭਿਨਿ
ਅਰੰਭੋ ਜੋਵਾ। ‘ਪੈਨ ਪੈਨ ਸਤਿਗੁਰਹਿ’ ਬਖਾਨਹਿ। ‘ਅਪਨੀ ਗਤਿ ਤੁਮ
ਆਪੇ ਜਾਨਹਿ’॥ ੪੪॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ ਸਿੱਖ ਗੰਢ*
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਥਵਾਸਮੇ ਅੰਸੁ॥ ੧੮॥

੧੯. [ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵੀਰਰਸੀ ਨਿੱਤ ਕ੍ਰਿਯਾ]।

ਦੋਹਰਾ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨ। ਬਲ ਜੁਤਿ
ਵਧਹਿ ਸਰੀਰ ਬਡ ਕਰਹਿ ਨਰਨਿ ਕਲਸਾਨ॥ ੧॥ ਚੌਪਈ॥ ਆਯੁਧ
ਬਿੰਦ੍ਰਾ ਕਹੁ ਅੰਭਾਸਹਿ। ਅਪਰ ਸਕਲ ਹੀ ਗੋਰਹਿ ਪਾਸਹਿ। ਵਹਿਰ
ਜਾਇ ਧਰਿਵਾਇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ। ਕਰਹਿ ਚਲਾਵਨਿ ਧਨੁ ਤੇ ਬਾਨਾ॥੨॥ ਬਿਰ
ਬੀਰਾਸਨ ਹੋਇ ਚਲਾਵਹਿ। ਕਬਿ ਠਾਂਵੇ ਹਤਿ ਲੱਛ ਗਿਰਾਵਹਿ। ਕਬਹੂੰ
ਕੁਵਾਦਾ* ਐਚਨਿ ਕਰਹਿ। ਜਿਮ ਭੁਜਦੰਡ ਅਧਿਕ ਬਲ ਧਰਹਿ॥ ੩॥
ਸੁਨਹਿ ਪਿਤਾਮੇ ਕੀ* ਵਡਿਆਈ। ਪਰੇ ਜੰਗ ਬਡ ਭਟ ਸਮੁਦਾਈ। ਦੀਹ
‘ਸਹਿਰਾਂ ਤੋ’। ‘(ਆਪਣੇ ਬਚਨ ਤੋਂ) ਫਿਰ ਗਿਆ।’ ਰਾਤ। ‘ਬੇੜਾ।’ ‘ਕਮਲ ਜੋ ਕਰੜੀ ਨਾ
ਹੋਵੇ, ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਮਾਣ।’ ਛਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੀ।

*ਪਾਸ—ਪਰਨਿ। ਇਸ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਧ ਵਸ ਹੋਕੇ
ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦੇ।

ਕਠੋਰ ਸਰਾਸਨ ਧਾਰਹਿ । ਸ਼ੱਤੁ ਅਨੇਕਨਿ ਤੇ ਕਰਿ ਪਾਰਹਿ^੧ ॥ ੪ ॥ ਕੰਕ
ਪੰਖ ਲਗਿ ਮੋਟਿਯ ਕਾਨਾ । ਖਪੋਰੇਮੁਖੀ^੨, ਬਡੇ ਕਰਿ ਬਾਨਾ । ਜਿਨ ਕੇ
ਆਗੇ ਅਰਜੋ ਨ ਕੋਈ । ਕਈ ਬਾਰ ਬਡ ਸੰਘਰ ਹੋਈ ॥ ੫ ॥ ਸੁਨਹਿ ਚੌਪ
ਚਿਤ ਅਧਿਕ ਵਧਾਵਹਿ । ਕਾਰੀਗਰਨਿ ਹਜ਼ੂਰ ਬੁਲਾਵਹਿ । ਦੇਵੇ ਸੀਖਘਰਾ-
ਵਹਿ ਖਪਰੇ । ਇਸੀ ਗੀਤਿ ਗਨ ਆਯੁਧ ਅਪਰੇ ॥ ੬ ॥ ਸੇਲੇ^੩, ਸਾਂਗਨ,
ਭਾਲੇ ਭਲੇ^੪ । ਕਾਰੀਗਰ ਲੇ ਲੇ ਗਨ ਮਿਲੇ । ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਸਸਤ੍ਰਨ ਹਰਖਾਵੇ ।
ਬਖਸ਼ਸ਼ ਧਨ ਕੀ ਅਧਿਕ ਦਿਵਾਵੇ ॥ ੭ ॥ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਜਸੁ ਆਵਹਿ ਨਰ
ਘਨੇ । ਆਯੁਧ ਅਰਪਤਿ ਹੈਂ ਅਨਗਿਨੇ । ਬੀਰ ਸਮੀਪੀ^੫ ਬਖਸ਼ਨ ਕਰੈ ।
ਗਹੇ^੬ ਸੁ ਹਰਖ ਰਿਦੇ ਬਹੁ ਧਰੈ ॥ ੮ ॥ ਕਾਰੀਗਰਨਿ ਟਿਕਾਵਹਿ ਬੰਦੇ ।
ਘਰਹਿ ਅਨੇਕ ਬਿਧਾਨ ਬਿਲੀਦੇ । ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਹੀ ਸਮਾਜ ਬਿਰਧਾਵਹਿ ।
ਰਾਖਹਿ ਚਾਕਰ ਜੇ ਢਿਗ ਆਵਹਿ ॥ ੯ ॥ ਕਿਤਿਕਦੇਗ ਤੇ ਅਚਹਿ ਅਹਾਰਾ ।
ਕਿਤਿਕ ਰਸਤ ਲੇ ਕਰਹਿ ਗੁਜ਼ਾਰਾ । ਧਨ ਕੀ ਵੇਤਿ ਨੌਕਰੀ ਤਿਨੈ ।
ਜੇ ਨਿਤ ਰਹਿਤਿ ਬੀਰ ਰਸ ਸਨੈ ॥ ੧੦ ॥ ਹਯਨਿ ਅਰੂਢਹਿ ਵਹਿਰ ਸਿਧਾ-
ਰਹਿ । ਬਿੱਤ ਅਖੇਰ ਕਰਹਿ ਮੁਦ ਧਾਰਹਿ । ਮ੍ਰਿਗਨ ਧਵਾਂਇ ਬਕਾਵਹਿ
ਜਬੈ । ਘੇਰਿ ਘੇਰਿ ਸਰ ਮਾਰਹਿ ਤਬੈ ॥ ੧੧ ॥ ਕੋ ਤੁਫੰਗ ਕੋ ਛੋਰਤਿ ਹਨੇ ।
ਸੀਖਹਿ ਸਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ ਘਨੇ । ਕੋ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਤੇ ਕਰਹਿ ਸੰਘਾਰਨ । ਕੋ ਤੋਮਰ
ਕੁਮਾਇ ਪਰਹਾਰਨਿ ॥ ੧੨ ॥ ਸ਼ਿਕਰੇ, ਜੁਰਰੇ, ਬਾਜ ਰੁ ਸ੍ਰਾਨ । ਇਨ ਤੇ
ਕਰਹਿ ਅਖੇਰ ਮਹਾਨ । ਹਯ ਅਰੂਢਬੈ ਬਿੰਦਸਾ ਫੇਰਨਿ^੭ । ਅਧਿਕ ਧਵਾ-
ਵਹਿ, ਢਾਂਧਹਿ ਪ੍ਰੇਰਨ^੮ ॥ ੧੩ ॥ ਛਾਲ ਬਿਸਾਲ ਅਲਪ ਕਰਿਵਾਵਹਿ ।
ਬਾਗਨ^੯ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭੁਮਾਵਹਿ । ਕਰਹਿ ਕੁੰਡਲਾਕਾਰ ਬਿਸਾਲੇ । ਪਲਟਹਿ
ਤੁਰਤ ਫੁਰਤ ਕਰ ਨਾਲੇ ॥ ੧੪ ॥ ਪੁਨਹਿ ਅਟੇਰਨ ਕੀ ਬਿਧਿ ਪ੍ਰੇਰਨ^{੧੦} ।
ਹੇਤੁ ਚਲਾਕੀ ਫਿਰ ਫਿਰ ਫੇਰਨਿ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਬਹੁ ਬਿਲਾਸ ਗੁਰ ਕਰੈ ।
ਪਿਖਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਇਮ ਉਰ ਧਰੈ ॥ ੧੫ ॥ -ਗੀਤਿ ਪਿਤਾਮੇ ਕੀ ਉਰ-
ਧਾਰੀ । ਬਿਧਿ ਸੰਘਰ ਕੀ ਸਕਲ ਸੰਭਾਰੀ । ਇਹ ਘਾਲਹਿ ਸ਼ੱਤੁਨਿ ਘਮ-
ਸਾਨੇ । ਆਯੁਧ ਬਿੰਦਸਾ ਮਹਿ ਸਵਧਾਨੇ ॥ ੧੬ ॥ ਜਬਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤਿਨਹੁ
^੧ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ । ^੨ਬੀਰ ਦੌੜੇ ਫਲ ਵਾਲੇ । ^੩ਨੌਜੇ । ^੪ਚੰਗੇ । ^੫(ਗੁਰੂ ਜੀ) ਨੇੜੇ ਬੈਠੇ
ਬੀਰਾਂ ਨੂੰ । ^੬(ਬੀਰ)ਲੋਕ (ਸਸਤ੍ਰ) (ਘੋੜੇ ਦੇ) ਫੇਰਨ ਦੀ ਵਿਦਯਾ । ^੭ਛਾਲ ਮਰਵਾਉਣੀ । ^੮ਵਾਗੀ
ਦੇ । ^੯ਸੂਤ ਦੇ ਅਟੇਰਨ ਵਾਂਗ, ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਨ ।

ਕੇ ਸੁਨੇ। ਤਥਾ ਇਨਹੁ ਮੈਂ ਪਈਯਤਿ ਘਨੇ। ਫ੍ਰਾਂਤਿਮਾਨ^੧ ਬਡ ਰੂਪ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹਿ। ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਖਸ਼ਤਿ ਸੁਖਰਾਸਹਿ ॥ ੧੭ ॥ ਜਿਨ ਕੀ ਰੀਝ
ਖੀਝ ਬਿਨ ਮੋਘੁ^੨। ਨਾਸਹਿ ਬਿਘਨ ਅਘਨ ਕੇ ਓਘੁ^੩—। ਆਇ ਦੂਰ ਤੇ
ਦਰਸਨ ਕਰਹਿ। ਪੁਨ ਘਰ ਬਿਖੈ ਪਸਾਨ ਨਿਤ ਧਰਹਿ॥੧੮॥ਗਰ ਮੂਰਤ
ਸੂਰਤ ਬਰ ਚਾਰੂ। ਬਰਨੈ ਮੈਂ ਅਬਿ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰੂ। ਜੇ ਸਿਖ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ
ਕਰੈਂ ਧਯਾਨ। ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪਾਨ ॥ ੧੯ ॥ ਪਦ ਅਰਬਿੰਦੈ
ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਮਨਿੰਦੈ^੪। ਅਰੁਣ ਬਰਣ ਤਿਨ ਚਰਣ ਮੁਕੰਦੈ^੫। ਜਿਨ ਸਿੱਖਨਿ
ਕੇ ਮਨ ਅਨੁਗਾਗੇ। ਭਏ ਲਾਲ ਲਾਗੇ ਜੁਗ ਪਾਗੇ॥੨੦॥ਨਖਸੰਦਰ ਸੋਭਤਿ
ਇਮ ਖਰੇ। ਜਨੁ ਲਾਲੀ ਪਰ ਹੀਰੇ ਧਰੇ। ਏਡੀ ਕੋਮਲ ਬ੍ਰਤਲਾਕਾਰ^੬।
ਜਨੁ ਫਲ ਕੋਹਰ^੭ ਲਾਲ ਉਦਾਰ॥੨੧॥‘ਤਰੁਵਾ ਬਿਛਤੇ ਉਰਧ ਅੰਸੋ। ਕਮਠ
ਪੀਠ ਹੁਇ ਕੋਮਲ ਜੈਸੇ^੮। ਸੁਮਿਲਿ ਆਂਗੁਰੀ ਸੂਧੀ ਸੋਹੈ^੯। ਦੁਤਿ ਪੱਲਵ
ਕੀ ਜਿਨੁ ਮਨ ਮੋਹੈ^{੧੦} ॥ ੨੨ ॥ ਸੁਭਤਿ ਪਗਨਿ ਪਰ ਗਲਫ^{੧੧} ਉਚੇਰੇ।
ਜਿਨ ਮੋ ਸੁਭ ਲੱਛਨ ਸਭਿ ਹੋਰੇ। ਜੁਗਲ ਜੰਘ ਜਾਨੂ^{੧੨} ਦਿਢ ਹੋਏ। ਮਨਹੁ
ਓਜ ਕੇ ਬੰਭ ਖਰੋਏ ॥ ੨੩ ॥ ਉਦਰ ਸ-ਤ੍ਰਿਵਲੀ^{੧੩} ਸੰਦਰ ਸੋਹਤਿ। ਨਾਭਿ

^੧ਝੋਡਾ ਵਾਲਾ। ^੨ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਤੇ ਗੁਸ। ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਤੇ ਰੀਝਣਾ ਤੇ ਖੀਝਣਾ
ਸੁਖ ਤੇ ਦੁਖ ਦਾ ਅਸਰ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ^੩ਸਮੂਹ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਵਿਘਨ। ^੪ਕੋਮਲ ਵਰਗੀ ਕੋਮਲ।
^੫‘ਲਾਲ ਰੰਗ ਹੈ ਤਿਨ੍ਹਾਂ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ) ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ ਚਰਣਾਂ ਦਾ। ^੬‘ਏਹਾਂ ਚਰਣਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਲਾਗੇ (ਸੋ
ਮਨ) ਲਾਲ ਹੋ ਗਏ ਭਾਵ ਲਾਲ ਵਾਂਗ ਅਮੋਲਕ ਹੋ ਗਏ; ਅਥਵਾ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ ਹੋ ਗਏ।
^੭‘ਗੋਲਾਕਾਰ। ^੮‘ਕੋਹਰ=ਤੁਮੇਂ ਦੀ ਜਾਤੀ ਦਾ ਇਕ ਫਲ ਜੋ ਪੱਕ ਕੇ ਲਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ
ਕਵਿ ਅੱਡੀ ਦੀ ਲਾਲੀ ਨਾਲ ਉਪਮਾ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਯਥਾ ਬਿਹਾਰੀ:—ਕੋਹਰ ਸੀ ਏਡੀਨ
ਕੀ ਲਾਲੀ ਦੇਖ ਸੁਭਾਇ। ^੯‘ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੀ ਆਕ੍ਰਿਤੀ ਤੋਂ ਪੈਰ ਦੀ ਪਿਠ ਅੰਉਂ ਉਚੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ
ਕਛੂ ਦੀ ਪਿਠ, (ਪਰ ਉਹ ਕਰੜੀ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਇਹ) ਕੋਮਲ ਹੈ। [ਤਰੁਵਾ=ਪੈਰ ਦੀ ਪਿਠ। ਸੰਸ;,
ਬ੍ਰਿਕਸ਼=ਉਹ ਆਕ੍ਰਿਤੀ ਜਾ ਮਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਸ਼ਕਲ ਜੋ ਕਿਸੇ ਮੂਲ ਤੋਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਹੋਕੇ ਨਿਕਲੇ]।
(ਅ) ਤਰੁਵਾ ਦਾ ਅਰਥ ਅਕਸਰ ‘ਤਲੀ’ ਲਗਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਦ ‘ਤਰੁਵਾ ਬਿਛ’ ਦਾ ਅਰਥ
‘ਤਲੀਆਂ ਨੂੰ ਢਕ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਥਾਂ’ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੁਰਾਦ ਉਹੋ ਹੋਈ=ਪੈਰ ਦੀ ਪਿੱਠ, ਜੋ
ਅੰਉਂ ਉਚੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਛੂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ^{੧੦}‘ਮਿਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਉਂਗਲੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ
(ਅੰਉਂ) ਸੋਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ^{੧੧}‘ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰੰਮਲੀਆਂ ਵਰਗੀ ਸੰਦਰਤਾ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹ ਰਹੀ ਹੈ।
^{੧੨}ਗਿੱਟੇ। ^{੧੩}ਰੋਡੇ। ^{੧੪}ਪੇਟ ਤੇ ਤ੍ਰੈ ਵਲ ਦੀ ਟੱਖਾ।

*ਪਾ:—ਮਲਿੰਦੇ।

†ਪਾ:—ਜਨ ਬਰਨ।

ਗੀਭੀਰ ਦਿਪਤ ਚਿਤ ਮੋਹਤਿ। ਬਾਹੁ ਅਜਾਨੁ ਸੁ ਅਰਲਾ ਮਾਨੈ। ਸੁਭਤਿ
ਕਰੀ ਕਰ ਬਲੀ ਮਹਾਨੈ॥੨੪॥ ਦਿਪਤ ਪ੍ਰਚੰਡਬਡੇ ਭੁਜਦੰਡੈ। ਮਨਹੁ ਬੰਜੂ
ਕੇ ਇਹ ਜੁਗ ਖੰਡੈ। ਆਧੁਤ ਛਾਤੀ ਅਤਿਸੈ ਗਾਵੇ। ਮਨਹੁ ਕਪਾਟੈ
ਕਠਨ ਰਿਪੂ ਠਾਂਢੇ॥੨੫॥ ਤੁੰਗ ਸਿਕੰਧਨ ਤੇ ਜੁਗ ਛੈਲੈ। ਜਿਮ ਕ੍ਰਿਖਚਰ
ਸੂਨੈ ਬਡ ਬੈਲੈ। ਮੁਕਤਾ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲ ਉਜਾਲੀ। ਗੋਲ ਮੋਲ ਬਡ ਕੇ
ਦੁਤਿ ਸ਼ਾਲੀ॥੨੬॥ ਚਿਬਕੈ ਚਾਰੁ ਚਹੁੰਗਿਰਦ ਸੁਹਾਵਤਿ। ਫਲ ਰਸਾਲ-
ਨੂਤਨੈ ਜਨੁ ਭਾਵਤਿ। ਅਧਰ ਮਿਦੁਲ ਸੁਭ ਲਾਲ ਬਿਸਾਲਾ। ਹੀਰਨਿ
ਪੰਕਤਿ ਦੰਤ ਉਜਾਲਾ॥ ੨੭॥ ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਦਿਖੀਅਤਿ ਦਮਕਾਵਤਿ।
ਸੰਪਟ ਬਿੰਦੂਮ ਕਲੀ ਲਖਾਵਤਿ। ਸੁੰਦਰ ਦੀਪਤ ਜੁਗਲ ਕਪੋਲੈ।
ਮੁਕਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਨਹੁ ਅਮੋਲੈ॥੨੮॥ ਤਿਨ ਪਰ ਕੁੰਡਲ ਡੋਲਤਿ ਝਲ-
ਕਤਿ। ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਤੇ ਬਰ ਡਲਕਤਿ। ਮੁਖ ਮੰਡਲ ਜਨੁ ਚੰਦ ਅਖੰ-
ਡਤ। ਕਮਲ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਦੁਤਿ ਬਡ ਮੰਡਤਿ॥੨੯॥ ਮਧੁਰ ਮਧੁਰ ਘਨ
ਧੁਨਿ। ਸੁਭ ਬਾਨੀ। ਨਿਜ ਦਾਸਨ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਦਾਨੀ। ਕੈ ਦੰਦਭਿ ਸੁਰ
ਸ਼ਬਦ ਗੀਭੀਰ। ਬੋਲਤਿ ਮਹਾਂ ਭਰੇ ਰਸ ਬੀਰ। ਕਮਲ ਪਾਂਖਰੀ ਚਾਰ
ਸਰੀਖੀ। ਆਖ ਬਡੀ ਜੁਗੈ ਤੀਖੀ ਤੀਖੀ। ਕਰੁਨਾਭਰੇ ਕਟਾਛੈ ਛਬੀਲੈ।
ਪਲਟਤਿ*ਮੀਨ ਮਨਹੁ ਦੁਤਿ ਲੀਲੈ॥੩੦॥ ਚਮਕਤਿ ਅਨੀਦਾਰ ਬਿਨ
ਆਂਜੇ। ਜਨੁ ਕਟਾਰ ਕਾਰੀਗਰ ਮਾਂਜੇ। ਜਗ ਮਹਿ ਨਰ ਨਾਰੀ ਅਸ ਕੇ ਹੈ।
*ਬਾਹਵਾਂ ਗੋਡਿਆਂ ਤਕ ਅੱਲ ਵਰਗੀਆਂ ਭਾਵ ਗੋਲ ਤੇ ਲੰਮੀਆਂ ਹਨ [ਦੀਸ:, ਅਰੁਲ, = ਅੱਲ,
ਲੋਕੀ]। *ਮਹਾਨ ਬਲੀ ਹਾਥੀ ਦੀ ਸੁੰਡ ਵਾਂਗ ਸ਼ੋਭਦੀਆਂ ਹਨ। *ਡੋਲੈ। *ਤਕੜੀ। *ਤਖਤੈ।
*ਸ਼ਤ੍ਰੂਆਂ (ਲਈ)। *ਦੋਵੇਂ ਮੋਢੇ ਉੱਚੇ ਹੋਣ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਹਨ। *ਜਿਵੇਂ ਰਾਖੀ ਰਹਿਤ ਖੇਤੀ ਖਾਣ
ਵਾਲੇ ਬੈਲ ਦਾ (ਮੋਢਾ) ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [ਸੁਨ=ਖਾਲੀ, ਭਾਵ ਰਾਖੀ ਰਹਿਤ] (ਅ ਬੈਲ ਦੀ
ਸੁੰਨ ਤੋਂ ਬੀ ਭਾਵ ਬੈਲ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। (ੳ) ਸੁਧ ਪਾਠ ਜਾਪਦਾ ਹੈ 'ਬੰਨ੍ਹ ਬੈਲ'=ਬੈਲ
ਦਾ ਬੰਨ (ਮੋਢਾ, ਕੰਨ੍ਹ)। *ਸ਼ੋਭਾ ਦਾ ਘਰ। *ਠੋਡੀ। *ਨਵਾਂ ਅੰਬ। *ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਭੱਬੇ ਵਿਚ
(ਦੰਦ ਫੁਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਲੀਆਂ ਭਾਸਦੀਆਂ ਹਨ। *ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ। *ਮਾਨੋ ਕਾਮਦੇਵ ਦੇ ਅਮੋ-
ਲਕ ਬੀਜੇ ਹਨ। *ਜੋ ਘਟੇ ਵਧੇ ਨ। (ਅ) ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦਾ ਚੰਦ। *ਧਾਰਦਾ ਹੈ। *ਬੱਦਲ
ਦੀ ਧੁਨੀ ਵਾਂਗ। *ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। *ਸੁਹਣੇ ਕਮਲ ਤੁੱਲ ਸੁੰਦਰ। *ਦੋਵੇਂ।
*ਮਟੱਕਾ। *ਮਾਨੋ ਮੱਛੀਆਂ ਸ਼ੋਭਾ ਨੂੰ ਨਿਗਲਨ ਲਈ ਪਲਟ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। (ਅ ਜੀਕੁਣ
ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮੱਛੀਆਂ ਹਿਠਾਹਾਂ ਉਤਾਹਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸ਼ੋਭਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਟਾਛ ਉਸ ਸ਼ੋਭਾ ਨੂੰ
ਫੀ ਨਿਗਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। *ਬਿਨਾਂ ਸੁਰਮਾਂ ਪਾਏ ਦੇ ਅਨੀਦਾਰ (ਅੱਖੀਆਂ) ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ।

*ਪਾ:-ਪਲਟਤ।

ਅਤਿ ਕਠੌਰ, ਜਿਸ ਕੋ ਨਹਿ ਮੋਹੈ॥੩੨॥ ਮਨਹੁ ਨਿਪੁਨਤਾ ਬਿਧਿ ਉਪ-
ਜਾਈ॥ ਹੁਤੀ ਜਿਤਿਕ ਸਭਿ ਲਾਇ ਦਿਖਾਈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਤਿ ਜਿਸ ਕੀ
ਦਿਸਿ ਹੋਰਹਿ॥ ਬਿਨ ਦਾਮਨ ਤਿਨ ਠਾਨਤਿ ਚੋਰਹਿ* ॥੩੩॥ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ
ਸ਼ੋਭਤਿ ਗਰਬੀਲੋ*। ਰਸ ਕੋ ਬਰਸਤਿ* ਅਧਿਕ ਰਸੀਲੋ। ਮਨਹੁ ਲਾਜ ਕੇ
ਭਰੇ ਜਹਾਜਾ। ਚੰਚਲ ਮਹਾਂ ਦ੍ਰਿਗੰਚਲ ਸਾਜਾ* ॥੩੪॥ ਭ੍ਰਿਕੂਟੀ ਕੁਟਿਲ
ਕਮਾਨ ਸਮਾਨਾ। ਭਰਮੋ ਭਾਗ ਤੇ ਭਾਲ ਮਹਾਨਾ। ਮੇਚਕ ਚਿਕੂਨ* ਕੋਸ
ਅਸ਼ੋਸ਼*। ਸਿਰ ਉਸ਼ਨੀਲ* ਸੁਹਾਇਅਸ਼ੋਸ਼॥੩੫॥ ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਜੇਬ ਜਿਨ
ਜਾਹਰ*। ਜਬਰ ਜੋਤਿ ਜਗਮਗਤ ਜਵਾਹਰ। ਸਰਬ ਬਿਭੂਖਨ ਭੂਖਤਿ
ਭਾਰੇ। ਲਾਗੇ ਮੇਲ ਬਿਸਾਲ ਸੁਧਾਰੇ॥੩੬॥ ਕੰਚਨ ਕੇ ਕੰਕਨ ਖਚਿ ਹੀਰੇ*
ਜਰੇ ਰਚਿਰ ਕਾਰੀਗਰ ਚੀਰੇ। ਨਵਰਤਨੇ ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਸੁਹਾਏ॥ ਨਵ ਗ੍ਰੀਹ
ਮਨਹੁ ਭੁਜਾ ਲਪਟਾਏ ॥੩੭॥ ਬਰਣ ਬਰਣ ਬਰ ਬਸਤ੍ਰ ਹਮੇਸ਼ੀ। ਪਹਿ-
ਰਤਿ ਗੀਤਿ ਨਵੀਨੀ ਬੇਸ਼ੀ। ਛਾਪ ਛਲਾਯਨ ਤੇ ਛਬਿ ਛਾਜਤਿ। ਗਰ ਮਹਿ
ਖੜਗ ਬਿਸਾਲ ਬਿਰਾਜਤਿ॥ ੩੮॥ ਧਨੁ ਬਿੰਦ੍ਰਾ ਅੰਭ੍ਰਾਸ ਕਰਾਵੈ*।
ਕਹਿ ਕਹਿ ਖਪਰੇ ਤੀਰ ਘਰਾਵੈ*। ਧਰਿ ਧਰਿ ਮਾਰਹਿ ਦੂਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ। ਬਡੇ
ਬੇਗ ਤੇ ਛੁਟਹਿ ਬਾਨਾ ॥ ੩੯॥ ਚਾਂਪ ਕਠੌਰ ਕਹਤਿ ਬਨਿਵਾਵਹਿ। ਬਡ
ਬਲ ਕਰਿ ਜੋ ਅੰਚਲੋ ਜਾਵਹਿ। ਸੰਬਤਿ ਏਕ ਬਿਤੇ ਪੁਨ ਕਹੈ*। ਧਨੁ
ਦੁਗਨੋ ਦਿਫ ਕਰ ਮਹਿ ਗਹੈ ॥੪੦॥ ਜੰਗੀ ਤੀਰ ਪੁਲਾਦੀ ਖਪਰੇ। ਕਹਿ
ਕਹਿ ਬਿੰਦ ਕਰਾਵਹਿ ਅਪਰੇ। ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਤੀਖਨ ਬਡ ਤੀਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੋਵਿੰਦ
ਸਿੰਘ ਗੁਨੀ ਗਹੀਰੇ॥੪੧॥-ਤੁਰਕ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਗਨ ਅੰਗ ਮਝਾਰੀ। ਮਮ ਕਰ ਤੇ
ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਹਿ ਕਿਸ ਵਾਰੀ। ਕਬਹੂੰ ਜੰਗ ਮਹਿ ਬਨਹਿ ਨਿਸ਼ੀਗਾ। ਕਰੋ
ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ ਖਰਨ ਖਤੰਗਾ ॥ ੪੨॥ ਕਬਿ ਤੁਫੰਗ ਕੋ ਗਹੈ ਚਲਾਵੈ*। ਮਾਰ
ਲੱਛ ਕੋ ਤਰੈ ਗਿਰਾਵੈ*। ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਆਯੁਧ ਅੰਭ੍ਰਾਸੀ। ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ
ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਿ ਬਿਲਾਸੀ ॥ ੪੩॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਥਮ

*ਬਿਧਾਤਾ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਮੁੱਲੋਂ ਦਾਸ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। *ਗੋਰਵਤਾ ਵਾਲੇ। *ਰਸ ਬਰਸਾ ਰਹੇ ਹਨ।
*ਪਲਕਾਂ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਬੜੀ ਚੰਚਲ ਹੈ। [ਸਿਸ:-, ਦ੍ਰਿਗ+ਅੰਚਲ=ਪਲਕਾਂ]। *ਕਾਲੇ ਤੇ
ਚੀਕਣੇ। *ਦਸਤਾਰ। *ਸ਼ੋਭਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। *ਹੀਰੇ ਜੜੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕੜੇ।

*ਇਥੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਿਰਜਾਵਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ
ਬੀ ਕੇਸ਼ਾਧਾਰੀ ਸਨ।

ਰੂਤੇ 'ਗੁਰ ਸਰੂਪ ਬਰਨਨੈ' ਨਾਮ ਏਕ ਉਨ ਬਿਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੧੯ ॥

੨੦. [ਤੈਬੁ ਕਾਬਲੋ ਬਣਵਾਇਆ । ਦੁਜਾ ਵਿਵਾਹ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਾਬਲ ਬਿਖੈ ਮਸੰਦ ਇਕ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਗੁਰ ਕੀ ਕਾਰ । ਸੰਮਤ ਮਹਿ
ਸਭਿ ਆਨਿ ਕਰਿ ਅਰਪਹਿ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਬਲਖ ਬੁਖਾਰਾ
ਅਰੁ ਈਰਾਨ।ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਜੇ ਦੇਸ ਮਹਾਨ।ਸਭਿ ਤੇ ਸੰਗ੍ਰਹ ਲੋਕਰਿ ਕਾਰ।
ਕਈ ਬਾਰ ਲਜਾਯੋ ਦਰਬਾਰ ॥ ੨ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰ ਹਜ਼ੂਰ ਮਹਿ ਬੈਸੇ ।
ਕਰਜੈ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸੁਨਾਵਨਿ ਐਸੇ । 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਪਸਮਬਰ ਕੋ ਡੇਰਾ'।ਦਿੱਲੀ।
ਪਤਿ ਹਿਤੈ ਬਨਜੈ ਬਡੇਰਾ ॥ ੩ ॥ ਕਾਬਲ ਮਹਿ ਕਾਰੀਗਰ ਕੀਨਾ । ਕਾਰ
ਅਜਾਇਬ ਜਿਸ ਮਹਿ ਚੀਨਾ । ਹੇਰਿ ਬਿਸੂਰਤਿ ਮੈਂ ਉਰ ਲਹੈ ।—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਉਚਿਤ-ਬਿਚਾਰਤਿ ਰਹੈ ॥ ੪ ॥ ਸੋ ਪਠਿ ਦੀਨਿ ਦਿਲੀਪਤ ਪਾਸਾ । ਪੁਨ
ਕੀਨੀ ਮੈਂ ਮਨ ਮਹਿ ਆਸਾ ।—ਗੁਰੂ ਹੇਤੁ ਦੂਜੋ ਬਨਿਵਾਵਹੁ । ਦਰਬ ਕਾਰ
ਕੋ ਸਰਬ ਲਗਾਵਹੁ—॥੫॥ਬਿਨਾ ਆਪੁ ਕੋ ਹੁਕਮ ਨ ਹੋਵਾ ।—ਨਹਿ ਬੂਝੇ
—ਇਹ ਸੰਸਾ ਜੋਵਾ' । ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ । 'ਅਬਿ ਕਾਬਲ
ਕੋ ਕਰਹੁ ਪਯਾਨਾ ॥ ੬ ॥ ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਕੋ ਹੋਯਸਿ ਬਰ ਡੇਰਾ' । ਕਜਾ ਕਜਾ
ਬਨਹਿ, ਕਹੈ ਇਕਬੇਰਾ।ਪੁਨ ਤੈਂ ਜਾਇ ਤਜਾਰਕਰਿਵਾਵਹੁ।ਮਨ ਭਾਵਤਿ
ਧਨ ਤਾਂਹਿ ਲਗਾਵਹੁ'॥੭॥ਸੁਨਿ ਮਸੰਦ ਕਹਿ: 'ਪ੍ਰਭੋ ਮੁਕੰਦੈ ! ਇਕ ਤੈਬੁ
ਬਿਚ ਬਨਜੈ ਬਿਲੀਦੈ । ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੂਟ ਅਰੁ ਬੇਲਾਂ । ਝਾਲਰ ਲਰੀ*
ਲਰਕਤੀ ਗੋਲਾਂ' ॥ ੮ ॥ ਕਿਤ ਕਿਤੋ ਮੁਕਤਾ ਗੁੱਛ ਲਗਾਏ । ਰੋਸਮ
ਕੀ ਡੋਰੈਂ ਤਨਵਾਏ । ਕੰਚਨ ਕਲਸ ਉਤੀਗ ਸੁਹਾਏ । ਤਨਜੈ ਸੁਫਰ ਚਹੁ
ਕੁੰਟ ਬਨਾਏ ॥ ੯ ॥ ਵਹਿਰ ਚਾਨਨੀ ਚਾਰੁ ਚੁਕੋਨੀ । ਮੁਕਤਾ ਲਰੀ ਲਗੀ
ਤਿਨ ਲੋਨੀ* । ਚੋਬ ਸੁ ਚਾਂਦੀ ਚਾਮੀਕਰ ਕੀ । ਅਧਿਕ ਚਤੁਰਤਾ ਕਾਰੀ-
ਗਰ ਕੀ ॥ ੧੦ ॥ ਅਬਿ ਰਾਵਰ ਕੀ ਆਇਸੁ ਭਈ । ਸਹਿਤ ਕਨਾਤ ਜਥਾ
'ਪਸਮੀਨੇ ਦਾ ਤੈਬੁ । 'ਨੁਰੰਗੋ ਵਾਸਤੇ । 'ਕਾਰ ਭੇਟ ਦਾ ਧਨ । 'ਪੁੱਛਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ । 'ਸੇਸਟ
ਤੈਬੁ ਬਣਿਆ ਹੈ । 'ਉਸ ਵਿਚ) ਕੀ ਕੀ ਬਣਿਆ ਸੀ । 'ਨਾਲ, ਹੇਠਾਂ । 'ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਗੁੱਛੇ ।
'ਚਹੁ ਨੁਕਰਾਂ ਤੇ (ਕਲਸ) ਬਣਾਏ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤਣਿਆਂ (ਤੈਬੁ) ਸਭੋਲ ਲਗਦਾ ਹੈ । (ਦੇਖੋ
ਅੰਕ ੨੧) । (ਅ) ਚਾਰ ਕੋਣਾਂ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਤਣਿਆਂ ਸਭੋਲ ਲਗਦਾ ਹੈ । *ਸੰਦਰ ।

*ਝਾਲਰ ਤੇ ਲੜੀਆਂ । (ਅ) ਸੁਧ ਪਾਠ 'ਝਾਲਰ ਜ਼ਰੀ' ਅਸਲ ਵਿਚ ਹੋਸੀ, ਜੈਸਾ
ਕਿ ਅੰਕ ੨੧ ਵਿਚ 'ਜ਼ਰੀ ਝਾਲਰ' ਆਇਆ ਹੈ । ਅੰਕ ੧੦ ਵਿਚ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਪਦ ਲਰੀ
ਮੁਕਤਾ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ ਪਾਠ 'ਝਾਲਰ ਜ਼ਰੀ' ਠੀਕ ਹੈ ।

ਪਿਖਿ ਲਈ । ਤਥਾ ਕਰਾਵੈ ਦੇ ਕਰਿ ਵਰਥਾ । ਕਹੈ ਕਹਾਂ ਪਿਖਿ ਲੀਜਹਿ
 ਸਰਬਾ' ॥ ੧੧ ॥ ਗਮਨਜੋ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਤੇ । ਪਹੁੰਚੈ ਕਾਬਲ
 ਹਰਖਤਿ ਉਰ ਤੇ । ਪਰਾਰੰਭ ਤਤਛਿਨ ਕਰਿਵਾਵ ॥ ਚਹੀਅਤਿ ਦਰਬ ਸਰਬ
 ਪਹੁੰਚਾਵਾ ॥ ੧੨ ॥ ਸਭਿ ਦੇਸ਼ਨਿ ਤੇ ਗੁਰ ਕੀ ਕਾਰ । ਲੇ ਲੇ ਵਈ ਕਰਨਿ
 ਕੋ ਤਜਾਰ । ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਹਿ ਕਰੀ ਤਗੀਦ । 'ਜਿਮ ਤੁਰਕੋਸ਼ੁਰ ਨਿਕਟ
 ਰਸੀਦ' ॥ ੧੩ ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਆਛੇ ਦੇਹੁ ਬਨਾਇ । ਗੁਰ ਘਰ ਧਨ ਕੀ ਤੋਟ
 ਨ ਕਾਟਿ' । ਇਮ ਬਨਵਾਵਤਿ ਭਾ ਬਹੁ ਕਾਲ । ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਸਭਿ ਕਰਜੋ
 ਬਿਸਾਲ ॥ ੧੪ ॥ ਆਛੀ ਰੀਤਿ ਸਕਲ ਬਨਵਾਯਹੁ । ਚਹੀਅਤਿ ਜੇਤਿਕ
 ਦਰਬ ਲਗਾਯਹੁ । ਸਵਾਲਾਖ ਇਕ ਸੰਮਤ ਕੇਰਾ । ਲੇਤਿ ਬਟੋਰਨ ਧਨ,
 ਕਰਿ ਫੇਰਾ' ॥ ੧੫ ॥ ਵੈ ਸੰਮਤ ਕੀ ਜੋ ਗੁਰ ਕਾਰ' । ਹੋਤਿ ਅਵਾਈ ਲਾਖ
 ਬਿਚਾਰਾਸੋ ਸਭਿ ਡੇਰੇ ਪਰ ਲਗਵਾਯਹੁ । ਬਹੁ ਚਾਤੁਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬਨਾਯਹੁ ॥
 ੧੬ ॥ ਸੋ ਉਚਵਾਇ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਆਨਾ । ਬਹੁ ਨਰ ਸੰਗ ਸੰਭਾਰਨਿ ਠਾਨਾ ।
 ਮਿਲਜੋ ਆਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪਗ ਪਰਜੋ । 'ਡੇਰਾ ਤਜਾਰ' ਨਿਵੇਦਨ ਕਰਜੋ' ॥
 ੧੭ ॥ ਪਨ ਪ੍ਰਭੁ ਸ਼੍ਰੀਮੁਖ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ । 'ਤਹਿ ਲਗਾਇ ਸੋ ਡੋਰਨਿ ਤਾਨਾ ।
 ਤਬਿ ਹੋਰਹਿਗੇ ਜਿਮ ਇਹ ਭਯੋ । ਚਿੰਕਾਲ ਮਹਿ ਲਜਾਵਨਿ ਕਿਸੇ'
 ॥ ੧੮ ॥ ਲਗੇ ਫਰਾਸ਼ ਲਗਾਵਨਿ ਸੋਇ । ਤਨੀ ਕਨਾਤ ਚੁਫੇਰੇ* ਜੋਇ ।
 ਬੂਟੇ ਨਿਕਸੇ ਬਾਗ ਮਨੀਦ । ਫਲ ਫੂਲਨਿ ਦਲ ਕਿਤ ਅਰਬੀਦ' ॥ ੧੯ ॥
 ਪਨ ਤੰਬੂ ਤਾਨਜੋ ਤਿਸ ਮਾਂਹੀ । ਕੋਚਨ ਕਲਸ ਤੰਗ ਜੁਗ ਜਾਂਹੀ । ਪਸ-
 ਮੈਬਰ ਬਹੁ ਬਰਨ ਬਰਨ ਕੇ । ਦਿਪਹਿ ਦੂਰ ਆਕਾਰ ਤਰਨਿ ਕੇ' ॥ ੨੦ ॥
 ਚਾਰੁ ਚੁਕੋਨ ਕਲਸ ਲਘੁ ਚਾਰ । ਦਿਪਤ ਮਹਾਂ ਦੁਤਿ ਗਨ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ।
 ਵਹਿਰ ਜ਼ਰੀ ਝਾਲਰ ਝਲਕੰਤੀ । ਅੰਤਰ ਮੁਕਤਾ ਲਰੀ ਝਲੰਤੀ ॥ ੨੧ ॥
 ਚਾਂਦੀ ਸਹਿਤ ਸੁ ਚਾਮੀਕਰ ਕੀ । ਚੋਬ ਖਰੀ ਜੁਗ ਘਾਤਤ ਬਰ ਕੀ । ਚਾਰੁ
 ਚਾਨਣੀ ਰਮਕ ਚੁਕੋਨੀ । ਤਨੀ ਤਾਨ ਕਰਿ ਦੀਪਤਿ ਲੋਨੀ' ॥ ੨੨ ॥ ਧਨ
 ਲਾਗਜੋ ਜਿਹ ਲਾਖ ਅਵਾਈ । ਅਸ ਡੇਰੇ ਕੋ ਹੋਰਿ ਗੁਸਾਈ । ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ
 ਜਬਹਿ ਬਿਚ ਬਰੇ । ਮਾਤੁਲ ਅਧਿਕ ਸਰਾਹਨਿ ਕਰੇ ॥ ੨੩ ॥ 'ਸਰਬ
 'ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ [ਫਾ: , ਰਸੀਦਨ=ਪਹੁੰਚਣਾ] । 'ਫੇਰਾ ਮਾਰ ਕੇ । 'ਜੋ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਭੇਟ
 ਸੀ । 'ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ । 'ਕਿਤੇ ਕਵਲ । 'ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ । 'ਬਲ ਨਾਲ ਤਾਣੀ ਗਈ ਸੁੰਦਰ
 ਰਮਕਦੀ ਹੈ ।
 *ਪਾ:—ਮਖਮਲੀ ।

ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਤੁਮ ਜਿਮ ਅਹੈ। ਤਿਮ ਇਹ ਜਗ ਤੇ ਉਂਤਮ ਲਹੈ। ਸੁਨੈ
 ਦਿਲੋਸ਼ੁਰ ਵਿਗ ਅਸ ਗਯੋ। ਇਸ ਕੇ ਸਮ ਸੋ ਬਨਤਿ ਨ ਭਯੋ॥੨੪॥ ਅਪਰ
 ਕੋਨ ਸਕਿ ਹੈ ਬਨਿਵਾਇ। ਬਿਨਾ ਆਪ ਕੇ ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਕਾਇ'। ਪਿਛਲੇ
 ਪਹਿਰ ਫਰਸ਼ ਕਰਿਵਾਯੋ। ਤੈਬੁ ਕੇ ਸੰਗ ਲੇਯ ਜੁ ਆਯੋ॥੨੫॥ ਆਨਿ
 ਦਿਵਾਨ ਲਗਯੋ ਦਰਬਾਰ। ਬੈਠੈ ਸ਼ੋਭਤਿ ਗੁਰੂ ਉਦਾਰ। ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਅਰ
 ਬੰਦ ਮਸੰਦ। ਗਾਇ ਰਬਾਬੀ ਸ਼ਬਦ ਅਨੰਦ॥੨੬॥ ਸਭਿਹਿਨਿ ਦੇਖੈ
 ਬਨੈ ਅਜਾਇਬ। ਹਰਖਹਿ ਰਿਦੇ, 'ਉਚਿਤ ਇਹ ਸਾਹਿਬ'। ਸਿੰਧਾ ਲਗਿ
 ਬਿਰ ਹੁਇ ਹਰਖਾਏਪਠਿ ਰਹਿਰਾਸ ਭੋਗ ਤਬਿ ਪਾਏ॥੨੭॥ ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ
 ਬਿਰਾਜੈ ਜਾਇ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਇ। ਸਭਿ ਬਲ ਬਿਦਤਿ
 ਭਯੋ ਸੋ ਭੋਰਾ। ਕਰਹਿ ਮਰਾਹਨਿ ਜਿਸ ਜਿਸ ਹੋਰ॥੨੮॥ ਪੁਨ
 ਇਕ ਦਿਨ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਸੇ। ਸਿਖ ਸੁਰ ਗਨ ਮਹਿ ਸੁਰਪਤਿ ਜੈਸੇ। ਬਸਤ੍ਰ
 ਬਿਭੂਖਨ ਰਹੈ ਸੁਹਾਇ। ਸੰਗਤਿ ਨਈ ਦਰਸ ਕੋ ਪਾਇ॥੨੯॥
 ਪੁਨਇਕ ਸੰਗਤਿ ਕਿਤ ਤੇ ਆਈ॥ ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨਿ ਅਦਭੁਤ ਲਯਾਈ।
 ਤਿਸ ਮਹਿ ਖੱਤੀ ਸਿਖ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਨਿਜ ਤਨੁਜਾ ਕੋ ਭੋਰਾ ਲਯਾਯੋ॥
 ੩੦॥ ਗੋਤ ਹੁਤੋ ਕਮਰਾਵ ਅਛੋਰਾ। ਆਨ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੀਨਸਿ ਭੋਰਾ।
 ਸੁਧਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਨਿਕਟ ਪਠਾਈ। ਅਪਰ ਨੁਖਾ ਭੋਰੇ ਮਹਿ ਪਾਈ॥੩੧॥
 ਮਨ ਮੈ ਮੁਦਤਿ ਵਧਾਈ ਲੇਤਿ। ਬਸਨ ਦਰਬ ਜਾਚਕ ਕੋ ਦੇਤਿ। ਦਰਸਨ
 ਦੇਨਿ ਹੇਤੁ ਗੁਰ ਆਏ। ਬੈਠਿ ਸਭਾ ਦਰਬਾਰ ਲਗਾਏ॥੩੨॥ ਸਭਿ ਸੰਗਤ
 ਮਹਿ ਸੁਧਿ ਪਹੁੰਚਾਈ। 'ਲਿਹੁ ਦਰਸਨ ਪਹੁੰਚਹੁ ਸਮੁਦਾਈ'। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ
 ਸੁਧਿ ਕੋ ਸਭਿ ਉਤਲਾਏ। ਲਏ ਅਕੋਰਨ ਕੋ ਚਲਿ ਆਏ॥੩੩॥
 ਅਰਪਨ ਕਰਹਿ, ਬੰਦਨਾ ਠਾਨਹਿ। ਰਿਦੇ ਕਾਮਨਾ ਬਦਨ ਬਖਾਨਹਿ।
 ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪੁਰਵਨ ਕਰੈ'। ਕਰੁਨਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸਭਿਨਿ ਪਰ ਧਰੈ॥
 ੩੪॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਖੱਤੀ ਸਿਖ ਆਯੋ। 'ਮੈਂ ਤਨੁਜਾ ਦਾਸੀ ਹਿਤ ਲਯਾਯੋ।
 ਬਨਹਿ ਸਨਾਥਾ ਤੁਮਤੋ ਸੋਇ। ਇਹ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰਨ ਮਮ ਹੋਇ'॥੩੫॥
 ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਯੋ। 'ਅੰਤਹਿਪੁਰਿ ਭੋਰਾ ਪਹੁੰਚਾਯੋ'। ਦੇ
 ਦਰਸਨ ਸੰਗਤ ਕੋ ਸਾਰੀ। ਗਮਨੈ ਸਤਿਗੁਰ ਸਦਨ ਮਝਾਰੀ॥੩੬॥ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਜਰੀ ਸਾਹਾ ਸੁਧਵਾਇ। ਉਤਬਵ ਬਜਾਹ ਬਿਲੰਦ ਬਨਾਇ। ਸਤਿਗੁਰ
 ਪੂਰੀ ਕਰਏ ਯਨ (ਰੁਕੁ ਜੀ)। 'ਮਿਹਰਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ।' ਭਾਵ ਸੁਹਾਗਵੰਤੀ।

ਕੋ ਫੇਰੇ ਫਿਰਿਵਾਏ । ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਮਹਿ ਅਨੰਦ ਵਧਾਏ ॥੩੭॥ ਜਥਾ ਜੋਗ
ਕੁਲਗੀਤਿ ਕਰਾਈ । ਧਨ ਖਰਚੈ ਬਹੁ ਵਜੀ ਵਧਾਈ । ਦੁਤੀ ਬਜਾਹ
ਕਲਗੀਧਰ ਕੇਰਾ । ਸੰਗ ਸੁੰਦਰੀ ਭਾਗ ਭਲੇਰਾ ॥ ੩੮ ॥ ਜਿਸ ਕੀ ਹੋਈ
ਬੈਸ ਬਿਸਾਲਾ । ਗੁਰ ਪੀਛੇ ਜੀਵੀ ਚਿਰਕਾਲਾ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ
ਮਝਾਰਾ । ਬਿਲਸਤਿ ਗੁਰੁ ਬਿਲਾਸ ਉਦਾਰਾ ॥ ੩੯ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰੂਪੇ 'ਭੈਰਾ ਆਗਵਨ, ਬਜਾਹ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ੨੦ ॥

੨੧. [ਰਤਨ ਰਾਇ ਦੀ ਦਰਸ਼ਨਾ ਲਈ ਤਜਾਰੀ ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਬਿ ਇਹ* ਭੂਪਤਿ ਕੀ ਕਥਾ ਕਹਨਿ ਬਨੈ ਇਸ ਬਾਨਾਗਨ ਬ੍ਰੋਤਾ
ਸੁਨੀਅਹਿ ਸਕਲ ਬਨਹੁ ਸੁਚਿਤ ਸਵਧਾਨ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਤੋਗਬਹਾਦਰ ਧੀਰਗਮਨੈ ਦੇਸ ਕਾਮਰੂ ਤੀਰ । ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨਿਪ ਕਾਜ
ਬਨਾਏ । ਤਿਸ ਨਰਿੰਦ ਕੋ ਬੈਲਿ ਮਿਲਾਏ ॥ ੨ ॥ ਜਬਿ ਇਤ ਐਬੋ ਕੀਨੀ
ਤਜਾਰੀ । ਪਸਰੈ ਸੁਜਸੁ ਜਹਾਂ ਕਹਿ ਭਾਰੀ ਦੇਸ ਅਸਾਮ ਕੇਰ ਮਹਿਪਾਲਾ ।
ਜਿਸਕੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨ ਹੁਇ ਕਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੩ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਕਸੈ ਅਨਿਕ
ਉਪਚਾਰ । ਬੀਤ ਗਏ ਤਰੁਨਾਪਨ ਚਾਰੇ* । ਸੁਨਿਕੈ ਗੁਰਜਸੁ ਮੁਦਤਿ
ਬਿਲੀਦ ।—ਜਨ ਕੀ ਪੁਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਬਿੰਦ—॥ ੪ ॥ ਅੰਤਹਿਪੁਰਿ* ਕੋ ਲੇ
ਨਿਜ ਸਾਥ । ਮਿਲੈ ਆਇ ਜਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਥ । ਅਨਿਕ ਅਕੋਰ
ਅਰਪ ਕਰਿ ਧਰੇ । ਦੋ ਕਰਿ ਜੋਰਿ ਨਿਹੋਰਨਿ ਕਰੇ ॥ ੫ ॥ ਸੁਤਿ ਅਭਿਲਾਖਾ
ਅਰਜ ਗੁਜਾਰੀ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੁਨਾ ਧਾਰੀ । ਹੁਤੀ ਹਾਥ ਮਹਿ
ਅੱਛਰ ਛਾਪ* । ਨਿਪਤਿ ਉਰੁ ਪਰ* ਲਾਈ ਆਪ ॥ ੬ ॥ ਕਹੈ ਬਾਕ ਬਰ
ਕੋ* ਤਬਿ ਤਿਸੈ* ਉਪਜੈ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੋਹਿ ਘਰ ਬਿਸੈ* । ਤਿਸਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਮੁਹਰ
ਹਮਾਰੀ । ਹੂੰ ਹੈ ਚਿੰਨ੍ਹਤਿ ਸੋ ਬਯ ਸਾਰੀ* ॥ ੭ ॥ ਗੁਰ ਤੋ ਲੇ ਕਰਿ ਨਿਪ
ਘਰ ਗਏ । ਇਕ ਸੰਮਤ ਮਹਿ ਸੁਤ ਉਪਜੈ । ਅਨਿਕ ਅਨੰਦ ਬਜਾਇ
ਵਧਾਈ । ਬੰਟੈ ਦਰਬ ਨਰਨਿ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੮ ॥ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਜੇ ਪ੍ਰਿਯ ਪੁੱਤ੍ਰ

*ਭਾਵ ਕਾਰੂ ਦੇਸ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਕੇ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਸੀ । *ਸੁਹਣੀ ਜੁਵਾਨੀ ।

*ਰਾਣੀ ਨੂੰ । *ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੀ ਮੋਹਰ । *ਪੱਟ ਉਤੇ । *ਵਰ ਦਾ ਵਾਕ । *ਬਿਖੇ । *ਸਾਰੀ ਆਯੂ ।

*ਪਾਠ 'ਇਕ' ਹੋਣਾ ਹੈ, ਕਲਮ ਉਕਾਈ ਨਾਲ 'ਇਹ' ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ।

†ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਿਛੇ ਲੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਦੋਖੇ ਰਸਿ

੧੨ ਅੰਸੁ ੧੧ ਅੰਕ ੪ ਤੋਂ ੪੫ ਤਕ ।

ਬਡੇਰਾ । ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਚਿਰ ਨਹਿ ਹੋਰਾ । ਕਰਹਿ ਦੁਲਾਰਨਿ ਹਰਖਤਿ
ਹੋਏ । ਗਰ ਜਸ ਉਚਰਹਿ ਦੰਪਤਿ ਦੋਏ ॥ ੯ ॥ ਸਪਤ ਬਰਖ ਕੋ ਬਾਲਿਕ
ਭਯੋ । ਬੈਸ ਅੰਤ ਤੋ ਨਿਪ ਮਰਿ ਗਯੋ । ਮਾਤ ਰਹੀ ਜੀਵਤਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਾ ।
ਤਬਿ ਨਿਪ ਸੁਤ ਨਿਜ ਸੁਰਤ ਸੰਭਾਰਾ ॥ ੧੦ ॥ ਦਾਦਸ ਸੰਮਤ ਕੋ ਜਬਿ
ਹੋਵਾ । ਇਕ ਦਿਨ ਮੁਕਰ^੧ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਜੋਵਾ । ਕੰਘਾ ਕਰਹਿ ਸੁ ਕੇਸਨ
ਮਾਂਹਿ । ਪੁਨ ਜੂਰੇ ਬੰਧਨ ਕਿਯ ਤਾਂਹਿ* ॥ ੧੧ ॥ ਦੇਖਤਿ ਮੁਕਰ ਬਿਖੈ
ਨਿਜ ਸਿਰ ਕੋ ਤਿਸ ਪਰ ਹੋਰਯੋ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮੁਹਰ ਕੋ । ਅੰਗੁਰੀ ਸੰਗ, ਕੇਸ ਕਉ
ਟਾਰੈ । ਬਾਰ ਬਾਰ ਸੋ ਥਾਨ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ੧੨ ॥ -ਨਹੀਂ ਕੇਸ ਜਾਮੇ ਕਯਾ ਹੋਤ^੨?
ਲਗੀ ਚੋਟ ਜਬਿ ਬੈਸ ਅਚੇਤ^੩ । ਕੈ ਬਿਸਫੋਟ^੪ ਨਿਕਸਯੋ ਹੋਇ- । ਇਮ
ਸੰਸੇ ਨਿਪ ਨੰਦਨ ਕੋਇ^੫ ॥ ੧੩ ॥ ਪਗਿਯਾ ਬੰਧਤਿ ਕਰਤਿ ਬਿਚਾਰਨ ।
-ਜਨਨੀ ਜਾਨਤਿ ਹੁਇ ਇਸ ਕਾਰਨ- । ਇਮ ਮਨ ਠਾਨਿ ਪਯਾਨੋ
ਕੀਨਿ । ਜਿਹਠਾਂ ਅੰਤਹਿਪਰਿ ਆਸੀਨ ॥ ੧੪ ॥ ਨਿਕਟ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਬੂਝੀ
ਤਹਾਂ । 'ਸਿਰ ਮੈਂ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਹੋਤੁ^੬ ਇਸ ਕਹਾਂ । ਲਗੀ ਚੋਟ ਕੈ ਭਾ ਬਿਸਫੋਟ।
ਕੇਸ ਨ ਜਾਮੇ ਕੌਨੇ ਬੋਟ^੭? ॥ ੧੫ ॥ ਸੁਨਿ ਰਾਨੀ ਸਭਿ ਕਹਯੋ ਬ੍ਰਿਤੀਤ। 'ਇਤ
ਆਏ ਸਤਿਗੁਰ ਭਗਵੰਤ । ਤੋਰ ਪਿਤਾ ਗਮਨਯੋ ਤਿਨਿ ਪਾਸ। ਸੁਤ ਬਾਂਛਤ
ਕੀਨਸਿ ਅਰਦਾਸ ॥ ੧੬ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਮੁਹਰ ਹਾਥ ਤੇ ਲਾਈ । -ਚਿੰਨ੍ਹਤਿ
ਸੁਤ ਹੁਇ ਸਿਰ, ਉਪਜਾਈ^੮- । ਮਹਿਪਾਲਕ ਤਨ ਲਾਗੀ ਜੋਈ । ਤੋਹਿ
ਸੀਸ ਪਰ ਜਾਨਹੁ ਸੋਈ ॥ ੧੭ ॥ ਤੂੰ ਜਨਮਯੋ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਮਹਾਨਾ । ਸਿਰ
ਪਰ ਮੁਹਰ ਲਗੀ ਤੇ ਜਾਨਾ^੯ । ਨਿਪ ਸੁਤਿ ਸੁਨਿਕੈ ਮਨ ਬਿਸਮਾਯੋ । 'ਇਹ
ਤੂੰ ਅਦਭੁਤ ਹੋਤੁ ਬਤਾਯੋ ॥ ੧੮ ॥ ਹੋ ਜਨਨੀ! ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਾਂ । ਜਿਨ
ਮੈਂ ਸ਼ਕਤੀ ਪਈਯਤਿ ਮਹਾਂ । ਦਰਸਨ ਕਰਿਬੇ ਮਨ ਉਮਗਾਯੋ । ਜਿਨ ਕੇ
ਬਰ ਤੇ ਮੁਹਿ ਨਿਪਜਾਯੋ^{੧੦} ॥ ੧੯ ॥ ਰਾਨੀ ਕਹਯੋ 'ਸੁ ਬੈਕੁੰਠ ਗਏਗਾਦੀ ਪਰ
ਤਿਨ ਕੇ ਸੁਤ ਭਏ। ਜਨਮੇ ਪਟਲੇ ਨਗਰ ਮਝਾਰੀ। ਬਡ ਹੋਇ ਜਬਿ ਸੁਰਤਿ
ਸੰਭਾਰੀ ॥ ੨੦ ॥ ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਹੁਤੋ ਤਿਨ ਕੋਰਾ । ਤਿਸ ਥਲ ਜਾਇ ਟਿਕੇ
ਤਿਸ ਬੇਰਾ ਅਪਨਿ ਦੇਸ ਤੋ ਦੂਰ ਬਡੇਰੇ। ਦਿਖਿਯਤਿ ਗਮਨੇ ਪੰਥ ਘਨੇਰੇ^{੧੧}

^੧ਸ਼ੀਸ਼ਾ । ^੨ਕੇਸ ਉਗੇ ਨਹੀਂ (ਚਿੰਨ੍ਹ ਤ ਥਾਂ ਉੱਤੇ) ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ । ^੩ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ । ^੪ਫੋੜਾ ।

^੫ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ । ^੬ਕਾਰਨ । ^੭ਪੁੱਤ੍ਰ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਿਰ ਪਰ ਹੋਵੇਗਾ ।

*ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਨਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸਿੱਖ ਕੋਸ਼ਾਧਾਰੀ
ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਗਯਾ ਕੀਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ।

॥੨੧॥ਨਿਪਸੁਤ ਨੁਨਤਿਰਿਦੇ ਆਨੰਦਾਜਗੀ ਦੇਖਿਥੇ ਚਾਹਿ ਬਿਲੰਦਾਤਿਸ
 ਦਿਨ ਤੇ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਵਤਿ।ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਕੋ ਖੁਜਵਾਵਤਿ ॥੨੨॥
 ਮਸਲਤ ਕਰਤਿ ਮੰਤ੍ਰੀਅਨਿਸੰਗ।ਹਿਤ ਅਕੋਰਲੇ ਕਿਤਿਕਤੁਰੰਗ । ਚਪਲ
 ਬਲੀ ਜਿਨ ਬੇਗ ਬਿਸਾਲੇ।ਜਗੀ ਜੀਨ ਕੰਚਨ ਕੇ ਡਾਲੇ ॥੨੩॥ ਅਦਭੁਤ
 ਲੀਨਸਿ ਏਕ ਮਤੰਗ।ਕਦ ਛੋਟੇ ਨਹਿ ਦੀਰਘ ਅੰਗ । ਜਿਤੋ ਛੋਟਕਾ ਕੋਰ
 ਅਕਾਰ । ਸੁੰਦਰ ਹੁਤੋ ਸੁਪੈਦ ਲਿਲਾਰ^੧ ॥ ੨੪ ॥ ਤਿਸੀ ਸੁਪੈਦੀ ਕੀ ਸੁਭ
 ਧਾਰੀ^੨ । ਉਤਰੀ ਤਰੀ^੩ ਸੁੰਡ ਲਗਿ ਸਾਰੀ । ਸਿਰ ਪਰਿ ਹੁਇ ਕਰਿ ਗਈ
 ਪਿਛਾਰੇ।ਲਾਂਗੁਲ ਮੂਲ ਤੀਕ ਇਕ ਸਾਰੇ^੪ ॥੨੫॥ ਅਪਰ ਅਕਾਰ ਸੁ ਕਾਰਾ
 ਸਾਰੇ । ਸਕਲ ਅੰਗ ਸੁੰਦਰ ਦੁਤਿ ਵਾਰੇ । ਪੁਨ ਸੀਖਣਾ ਦੇ ਭਲੇ ਸਿਖਾਯੇ ।
 ਕਰਹਿ ਸੁ ਨਰ ਜਿਮ ਚਹੈ ਕਰਾਯੇ^੫॥੨੬॥ਸੁੰਡ ਬਿਖੈ ਗਹਿ ਲੇਤਿ ਮਸਾਲਾ
 ਠਾਢੇ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਿਸਾਲ । ਕਰਤਿ ਰਹਤਿ ਨਿਪ ਕੇ ਸਿਰ ਚੌਰ ।
 ਚਿਰ ਲੋ ਖਰੇ ਪਾਛਲੀ ਠੌਰ ॥ ੨੭ ॥ ਜੋਤਿਕ ਤੀਰ ਚਲਾਵਨਿ ਕਰੈਂ।ਬੀਨ
 ਬੀਨ ਤਿਨ ਆਗੇ ਪਰੈ।ਇਤਨਾਦਿਕ ਗੁਨ ਜਿਸ ਮੈਂ ਘਨੇ। ਜਬਹਿ ਆਇ
 ਕਰਿ ਤਿਸ ਢਿਗ ਭਨੇ ॥ ੨੮ ॥ ਅਸ ਅਦਭੁਤ ਸੁਨਿ ਮਹਿਪਤ ਨੰਦ ।
 ਮਖ ਮਾਂਗਯੋ ਧਨ ਪਠਯੋ ਬਿਲੰਦ । ਗੁਰ ਹਿਤ ਹਰਖਤਿ ਹੀ ਕਰਿ ਲੀਨੋ ।
 ਸਿਤਾ ਘ੍ਰਿਤਾਦਿ ਖਾਨ ਕੋ ਦੀਨੋ ॥ ੨੯ ॥ ਦੂਰ ਦੇਸ ਤੋ ਏ ਮੰਗਵਾਇਵ ।
 ਚਾਹਿਤਿ ਚਿਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਿਝਾਇਵ।ਪੰਚਕਲਾ ਇਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਜਾਇਬ ।
 ਤਜਾਰ ਕਰਾਯਹੁ ਅਰਪਾਨ ਸਾਹਿਬ^੬ ॥੩੦॥ ਰਹੇ ਗਾਤਰੇ ਬਨਜੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ।
 ਤੀਖਨ ਧਾਰ ਕਰਹਿ ਰਿਪੁਹਾਨਿ।ਕਲ ਦਾਬੇ ਬਰਛੀ ਹੁਇ ਜਾਇਸਨਮੁਖ
 ਅਰਿ ਕੇ ਹਤਹਿ ਬਗਾਇ॥੩੧॥ਪੁਨ ਕਲ ਦਾਬੇ ਬਨਹਿ ਤਮਾਂਚਾ। ਗੁਲਕਾ
 ਡਾਰਿ ਹਤਹਿ ਰਣ ਮਾਂਚਾ^੭ । ਤੀਖਨ ਪੁਨ ਕਟਾਰ ਬਨ ਜਾਇ । ਰਿਪੁ
 ਢਿਗ ਪਹੁੰਚੇ ਉਦਰ ਧਸਾਇ ॥੩੨॥ ਪੁਨ ਇਕ ਚੌਕੀ ਲਈ ਅਜਾਇਬ ।
 ਕਰਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ । ਜਬਿ ਇਸ ਕੀ ਕਲ ਦਾਬਨਿ ਕਰੈਂ ।
 ਪੁਤਲੀ ਚਾਰ ਨਿਕਸਿ ਤਹਿ ਬਿਰੈਂ॥੩੩॥ਚੌਪਰ ਕੋ ਬਿਛਾਇ ਤਿਨ ਆਗੈ।

^੧ਰੋਟੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਜਿੰਨਾ ਮੱਥਾ ਸੁਹਣਾ ਚਿੱਟਾ ਮੀ । ^੨ਲਕੀਰ । ^੩ਹੇਠਾਂ । ^੪ਪੂਛ ਦੇ ਮੁਢ ਤੱਕ
 ਇਕਸਾਰ । ^੫ਜਿਵੇਂ ਨਰ ਭਾਵ ਮਹਾਵਤ ਉਸ ਤੋਂ ਕਰਵਾਯਾ ਚਾਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ । ^੬ਅਰਪਨ
 ਲਈ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ । ^੭ਜੱਧ ਦੇ ਮਚਿਆਂ ।

ਭਲ ਕੋ ਗਹਿ ਸੇ ਖੇਲਨਿ ਲਾਗੈ।ਪੁਨ ਲੀਨਸਿ ਇਕ ਜਾਮ ਕਟੋਰਾ^੧।ਇਨ
ਹਿਤ ਦਰਬ ਦਿਯੋ ਨਹਿ ਬੋਰਾ ॥ ੩੪ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਵਸਤੂ ਸਮੁਦਾਏ ।
ਰੁਚਿਰ^੨ ਬਿਭੂਖਨ ਖਚਤਿ ਘਰਾਏ । ਬਹੁ ਅੰਬਰ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕੇ ਲੀਨਿ ।
ਚਲਿਬੇ ਹਿਤ ਤਜਾਰੀ ਨਿਜ ਕੀਨਿ ॥ ੩੫ ॥ ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੋਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ
ਪ੍ਰਬਮ ਰੁਤੇ 'ਨਿਪ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕਬੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੧ ॥

੨੨. [ਰਤਨ ਰਾਇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਮਾਨੀ ਜਨਨੀ ਸੰਗ ਲੈ ਕਛੁਕ ਬਾਹਨੀ ਸਾਥ । ਧਰਿ ਸ਼ਰਧਾ
ਮਾਰਗ ਪਰਜੇ ਨਿਪ ਸੁਤ ਦਰਸਨ ਨਾਥ ॥੧॥ ਰੋਪਈ ॥ ਸੁਭ ਮਤਿ ਚਤੁਰ
ਚੌਪ ਚਿਤ ਜਗੀ।-ਕਬਿ ਗੁਰ ਦਰਸੋਂ ਪ੍ਰੀਤੀ ਲਗੀ।ਬੰਦਨ ਕਰਿਬੈਠੋਂ ਪਰ
ਪਾਸ । ਸੁਨੋਂ ਕਬਹਿ ਗੁਰ ਬਾਕ ਬਿਲਾਸ ॥ ੨ ॥ ਸਾਰਦ ਚੰਦ ਬਦਨ ਕੀ
ਓਰਾ^੩ । ਲੋਚਨ ਕਰੋਂ ਚਕੋਰਨਿ ਜੋਰਾ । ਸੁਵਨ ਪੁਟਨ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਨੀ ।
ਪਾਨ ਕਰੋਂ ਮੈਂ ਅਤਿ ਸੁਖਦਾਨੀ-॥੩॥ਚਿਤਵੈ^੪ ਬੈਠਤਿ ਉਠਤਿ ਚਲੀਤਾ ।
ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਮਹਿਮਾਂ ਉਰ ਹਰਖੀਤਾ।ਸਨੇ ਸਨੇ ਗਮਨਤਿ ਲਖਿ ਦੂਰ।ਨਿਜ
ਦਲ ਨਰਨਿ ਦੇਤਿ ਸੁਖ ਭੂਰ॥੪॥ਜਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਮਿਲੇ^੫।ਗੁਰ ਸੁਧਿ
ਤਿਸ ਕੋ ਬੁਝਤਿ ਭਲੇ । 'ਬਿਤ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਨਗਰ' ਸੁਨਾਵੈ^੬ । 'ਸੰਗਤਿ
ਦਰਸਹਜਾਰਹੁ ਆਵੈ'॥੫॥ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿਕੂਚ ਕਰਤਿ ਮਗ ਆਵਤਿ।ਸਰਿਤਾ
ਬੰਦ ਉਲੰਘਿ ਉਤਲਾਵਤਿ । ਪੁਨ ਗਾਮਨ ਕੋ ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਛੋਰਾ । ਚਲਜੋ
ਆਇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਓਰਾ ॥੬॥ ਸੁਰਸਰਿ ਤਰੀ, ਉਲੰਘੀ ਜਮਨਾ । ਜਿਨ
ਕੋ ਮੰਜਨ ਤ੍ਰਾਸਦ ਜਮ ਨਾ^੭।ਚਲਤਿ ਅਨੰਦਪੁਰਾ ਨਿਯਰਾਯੋ।ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਹੀ-
ਪਤਿ ਕੋ ਹਰਖਾਯੋ ॥ ੭ ॥ ਰਾਖੇ ਪੁਸ਼ਟ ਤੁਰੰਗਮ ਸਾਰੇ । ਤਿਮ ਕੁੰਚਰ ਭੀ
ਤਨ ਬਲ ਭਾਰੇ । ਸਾਥ ਅਸੁਦਾ^੮ ਲਸਕਰ ਭਲੇ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਬਡ ਮਾਰਗ
ਚਲੇ ॥੮॥ਸਤੁੰਦਵ ਤੀਰ ਆਨਿ ਕਰਿ ਹੋਰਾ । ਨੇਤ੍ਰ ਤੁੰਗ ਕੋ ਸੈਲ ਬਡੋਰਾ।

^੧ਪਯਾਲੇ ਵਾਂਗੂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਕਟੋਰਾ । [ਛਾ:-ਜਾਮ । ਜੇ ਅਕਸਰ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ
'ਜਾਮੇ ਜਮ' ਦੇ ਭਾਵ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ । ਜਮਸ਼ੈਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਕ ਪਯਾਲਾ
ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਆਦਿ ਜੋ ਚਾਹੇ ਦੇਖ ਲੈਂਦਾ ਸੀ,
ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਟੋਰਾ ਬੀ ਕੁਛ ਤਲਿਸਮੀ ਬਨਾਵਟ ਦਾ ਸੀ] । ^੨ਸੁੰਦਰ । ^੩ਸਰਦ ਰੁਤ ਦੇ
ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਰੂਪੀ ਮੁਖ ਵਲ । ^੪ਜਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ । ^੫ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ (ਦਾ) ਜੋ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਮਿਲ ਪਵੇ
ਤਾਂ । ^੬(ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀ ਸੁਣਾਵੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਅਨੰਦਪੁਰ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ।
^੭ਭਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਜਮ । ^੮ਸੁਖੀ [ਛਾ:-, ਅਸੁਦਾ=ਖੁਸ਼ਹਾਲ] ।

ਪਹੁੰਚੇ ਗੁਰ ਪੁਰਿ ਪਿਖਿ ਸੁਭ ਥਾਨ। ਜਹਿ ਛਾਯਾ ਰਮਣੀਕ ਮਹਾਨ ॥੬॥
 ਸਿਵਰ ਕਰਨੈ ਤੈਬੁ ਲਗਵਾਏ। ਸੁਧ ਹਿਤ ਸੁਭ ਨਰ ਤਬਹਿ ਪਠਾਏ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਪੈਰ ਜਨਾਇ ਬਿਤਾਂਤ। 'ਦੇਸ਼ ਅਸਾਮ ਨਿਪਤਿ ਕੋ ਤਾਤ' ॥੧੦॥
 ਗੁਰ ਕੋ ਸਿਖ ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਆਯੋ। ਸ਼ਰਧਾ ਧਰੇ ਭਾਉ ਅਧਿਕਾਯੋ। ਪੈਰ-
 ਦਾਰ ਚਲਿ ਗਯੋ ਹਜ਼ੂਰ। ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਸਹਿਤ ਸ਼ਹੂਰੇ ॥ ੧੧ ॥ ਸੁਨਿ
 ਕਲਗੀਧਰ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। 'ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਦਿਹੁ ਦੇਸ਼ ਮਹਾਨਾ। ਤ੍ਰਿਣ
 ਦਾਨਾ ਘ੍ਰਿਤ ਸਿਤਾ ਨਿਹਾਰੀ। ਦੇਹੁ ਤੁਰੰਗਮ ਜੋ ਗਜ ਭਾਰੀ' ॥੧੨॥ ਆਇ
 ਮਸੰਦਨ ਕੋ ਤਿਨ ਕਹਯੋਜਥਿ ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਸਭਿਨਿ ਹੂੰ ਲਹਯੋ। ਨਿਪਸਤ
 ਨਿਕਟ ਮੇਵਰੇ ਗਏ। ਜਥਾ ਜੋਗ ਹਿਤ ਖੈਬੇ ਦਏ ॥ ੧੩ ॥ ਸਰਬ ਗੀਤਿ
 ਸੁਖ ਪਾਇ ਘਨੇਰਾ। ਗੁਰਨਿ ਸਰਾਹਹਿ ਸਗਰੋ ਭੈਰਾ। ਚਹੀ ਵਸਤੁ ਤਤਛਿਨ
 ਪਹੁੰਚਾਈ। ਸਪਤਿ ਭਏ ਸੋ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ ॥ ੧੪॥ ਸੈਰ ਸਨਾਨ ਠਾਨਿ
 ਸਵਧਾਨਾ। ਨਿਪਨੰਦਨ ਅਭਿਲਾਖ ਮਹਾਨਾ। ਪਠਨੈ ਮੁਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ
 ਦਾਰੇ। 'ਗਵਰਿ ਦਰਸਨ ਚਾਹਿ ਉਦਾਰੇ ॥ ੧੫॥ ਨੀਠ ਨੀਠ ਕਰਿ ਨਿਸਾ
 ਬਿਤਾਈ। ਮਿਲਨੈ ਚਹਤਿ ਹੋ ਪਰਿ ਸ਼ਰਨਾਈ'। ਸੁਧਿ ਕਲਗੀਧਰਿ ਢਿਗ
 ਪਹੁੰਚਾਈ। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਚ ਫੁਰਮਾਈ ॥ ੧੬ ॥ 'ਪਹਿਰ ਤੀਸਰੇ
 ਸਜਹਿ ਸੁਚੇਤਾ'। ਬੈਠੈ ਦਰਸਨ ਦੇਖੈ ਹੇਤਾ। ਮਿਲਹੁ ਆਨਿ ਕਰਿ ਪੁਰਹੁ
 ਭਿਲਾਖਾ। ਸੁਧਰੈ ਜਨਮ ਭਾਉ ਅਸ ਰਾਖਾ' ॥੧੭॥ ਗਯੋ ਸਿਵਰ ਮਹਿ
 ਨਿਪਤਿ ਸੁਨਾਯੋ। ਹਰਖਤਿ ਮੁਖ ਪੰਕਜ ਬਿਕਸਾਯੋ। ਕਰਨੈ ਹੁਕਮ 'ਹਾਥੀ
 ਸ਼ਿੰਗਾਰਹੁ। ਜਲ ਤੇ ਮਲ ਕਰਿ ਰੰਗ ਨਿਕਾਰਹੁ' ॥ ੧੮॥ ਜ਼ਰੀਦਾਰ ਬਰ
 ਮਖਮਲ ਝੂਲ। ਲਗੇ ਬਿੰਦ ਜਾਂਬੂਨਦ ਫੂਲ। ਸਿਰ ਪਰ ਝਾਲਰ ਝਲਕਤਿ
 ਜ਼ਰੀ। ਕਿਤ ਕਿਤ ਲਰਕਤਿ ਮਕਤਨਿ ਲਰੀ ॥ ੧੯ ॥ ਉਘਰੈ ਭਾਲ
 ਸੁਪੈਦਾ ਭਲੇ। ਸ਼ਾਮ ਬਰਨ ਸਭਿ ਤਨ ਪਰ ਮਲੇ। ਜਸ ਕਦ ਤਸ ਹੀ
 ਦਸਨੈ ਸੁਹਾਏ। ਹਾਟਕ ਚੂੜੇ ਰੂੜ ਚੜਾਏ' ॥ ੨੦ ॥ ਚਾਂਦੀ ਕੇ ਸਿੰਖਲ
 ਘਰਿਵਾਏ। ਚਾਰ ਪਗਨ ਮਹਿ ਰਹੈ ਸੁਹਾਏ। ਤਿਮ ਹੀ ਕਰੇ ਤੁਰੰਗਮ ਤਯਾਰੇ।
 ਜਰੇ ਜ਼ੀਨ ਜਾਂਬੂਨਦ ਡਾਰੇ ॥੨੧॥ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪੰਚਕਲ, ਚੌਂਕੀ ਚਾਰੂ। ਜਾਮ
 ਕਟੋਰਾ ਸੁਭ ਦੁਤਿ ਵਾਰੂ। ਕੰਕਨ ਕੰਚਨ ਬੱਜ੍ਰ ਜਰਾਏ। ਬਹੁ ਬਨਾਵ ਕੇ
 'ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ [ਅਃ, ਸ਼ਰਿਰ=ਸਿਆਣਪ]। 'ਭਾਵ ਤਿਆਰ ਬਰਤਿਆਰ ਹੋਵਾਂਗੇ। 'ਦੰਦ।
 'ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ ਦੰਦਾਂ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਚੜਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ। 'ਸੰਗਲਾ' ਹੀਰੇ।

ਬਸਤੁ ਬਨਾਏ॥੨੨॥ਤਸਾਰ ਕਰੀ ਇੰਤਜਾਇ ਅਕੋਰ । ਅਰਪਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
 ਹਿਤ ਕਰ ਜੋਰਿ । ਬਸਤੁ ਬਿਭੂਖਨ ਮੋਲ ਘਨੇਰੋ॥ਪਹਿਰਨਿ ਤਨ ਸਤਿਗੁਰ
 ਤਿਸ ਬੇਰੇ॥੨੩॥ਸਚਿਵ ਸੈਨ ਸਭਿਹੁ ਸੁਭਬਨੇ॥ਬਸਤੁ ਬਸਤੁ ਧਰਿ ਜੇ ਮੁਲ
 ਘਨੇ । ਇਮ ਤਸਾਰੀ ਕਰਿਤੇ ਸਭਿ ਰੀਤਿ॥ਤੀਨ ਪਹਿਰ ਗਯੋ ਬਾਸੁਰ ਬੀਤ
 ॥੨੪॥ ਤਿਸ ਛਿਨ ਆਇ ਮੇਵਰਾ ਗਯੋ॥ਭੂਪਤਿ ਸਾਬ ਭਾਖਤੇ ਭਯੋ । ‘ਸਭਾ
 ਬਿਖੈ ਭਾ ਗੁਰ ਆਗਵਨੂੰ । ਸਿਖ ਉਡਗਨ ਮਹਿ ਸਸਿ ਗੁਨ ਭਵਨੂੰ ॥
 ੨੫ ॥ ਬੈਠੇ ਪਾਵਨਿ ਦਰਸਨ ਹੋਤੁ । ਸੰਗਤਿ ਸਕਲ ਮਨਰਥ ਲੇਤਿ’ ।
 ਰਤਨਗਇ ਸੁਨਿ ਹਰਖਤਿ ਭਯੋ । ‘ਲੇ ਸਭਿ ਚਲਹੁ’ ਹੁਕਮ ਕਰਿ ਦਯੋ॥
 ੨੬ ॥ ਬਸਤੁ ਬਿਭੂਖਨ ਗਨ ਦੀਨਾਰ । ਲੇ ਕਰਿ ਗਮਨੇ ਭਰਿ ਭਰਿ ਥਾਰ।
 ਅਪਰ ਵਸਤੁ ਸਭਿ ਕਰੇ ਅਗਾਰੀ । ਨਗਨ ਪਗਨ ਨਿਪ ਚਲਯੋ ਪਿਛਾਰੀ॥
 ੨੭ ॥ ਸਚਿਵ ਸੁਭਟ ਨਿਜ ਸਾਬ ਮਿਲਾਏ । ਗਮਨੇ ਮਾਨਵ ਹੋ ਸਮੁਦਾਏ।
 ਪੈਰ ਸਭਾ ਕੋ ਤਹਿ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ॥੨੮॥
 ਅੰਤਰ ਪ੍ਰਵਿਸੈ ਸਿਰ ਕਰਿ ਨੀਵਾ॥ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਭਾਵ ਅਤੀਵਾ’ । ਪਿਖੀ
 ਦੂਰ ਤੇ ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ । ਬੈਠੇ ਮਨਹੁ ਚੰਦ ਕੀ ਸੂਰਤ ॥ ੨੯ ॥ ਝੁਲਤਿ
 ਕਲਗੀ ਦਮਕਤਿ ਮੋਤੀ । ਜਿਗਾ ਬੰਧੀ ਹੀਰਨ ਦੁਤਿ ਹੋਤੀ । ਚਮਚ
 ਦੁਰਤਿ ਹੈ ਬਾਰੰਬਾਰੀ । ਬਿਚੇ ਸੁਹਾਵਤਿ ਸਭਾ ਮਝਾਰੀ॥੩੦॥ ਜਨੁ ਦੇਵਨ
 ਮਹਿ ਬਿਸਨੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ॥ਗਜਾਨ ਨਿਧਾਨ ਮਹਾਨ ਉਜਾਲਾ॥ਤੂਰਨ ਕਰਤਿ
 ਪਰਜੇ ਪਗ ਜਾਈ । ਸਕਹਿ ਨਹੀਂ ਪੁਨ ਸੀਸ ਉਠਾਈ ॥ ੩੧ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ-
 ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਿਲੋਕਾ । ‘ਉਠਹੁ ਭੂਪ!ਸੁਧਰੇ ਜੁਗ ਲੋਕਾ’ । ਮਾਨਿ ਬਾਕ
 ਕੋ ਸੀਸ ਉਠਾਯੋ । ਬੈਠਯੋ ਸਨਮੁਖ ਪ੍ਰੇਮ ਵਧਾਯੋ ॥ ੩੨ ॥ ਕੁਸ਼ਲ ਪੁਸ਼ਨ
 ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਨੋ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਤਿਨ ਸਭਿ ਕਹਿ ਦੀਨੋ॥ਤਬਿ ਮੰਤ੍ਰੀ ਕਰ
 ਜੋਰਿ ਬਖਾਨਾ॥‘ਬਡੇ ਗੁਰੂ’ ਪਹੁੰਚੇ ਤਿਸ ਥਾਨਾ॥੩੩॥ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਮਿਲਯੋ
 ਮਹਿਪਾਲਾ । ਕੀਨਿ ਬੈਠਤੀ ਇਮ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ।—ਜਤਨ ਕਰੇ ਉਪਜਯੋ
 ਨਹਿ ਬਾਲਿਕ । ਬਖਸ਼ਹੁ ਆਪ ਰਾਜ ਕੋ ਮਾਲਿਕ—॥ ੩੪ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ
 ਕਰੀ ਗੁਰ ਮੁਹਰ ਲਗਾਈ । ਦਯੋ ਪੁੱਤੁ ਇਹ, ਬਜੀ ਵਧਾਈ । ਤਿਸ ਤੇ
 ਚਿੰਨ੍ਹਤਿ ਸਿਰ ਇਸ ਕੇਰਾ । ਦਰਪਨ ਮਹਿ ਦੇਖਯੋ ਜਿਸ ਬੇਰਾ ॥੩੫॥ ਸਭਿ

‘ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਰੂਪ । ‘ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ (ਨਾਲ) । ‘ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ । ‘ਰਤਨ
 ਰਾਇ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ।

ਪਸੰਗ ਜਨਨੀ ਤੇ ਸੁਨੜੇ । ਅਨੰਦ ਉਪਾਇ ਆਵਨੋ ਭਨੜੇ । ਪੁਨਹਿ
ਉਪਾਇਨ ਕੀਨਿ ਜਨਾਵਨਿ। ਪ੍ਰਬਕ ਪ੍ਰਬਕ ਸਭਿ ਕਰਜੇ ਬਤਾਵਨਿ॥੩੬॥
ਪ੍ਰਬਮ ਮਤੰਗ ਅਜਬ ਦਿਖਰਾਯੋ । ਜਿਹ ਸਮ ਦੁਤੀ ਨ ਜਗ ਮਹਿ ਜਾਯੋ ।
ਪੰਚ ਤੁਰੰਗ ਅਗਾਰੀ ਕਰੇ । ਕੰਚਨ ਜੀਨ ਜਿਨਹੁ ਪਰ ਪਰੇ ॥ ੩੭ ॥
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿਭੂਖਨ ਬਸਤ੍ਰ ਘਨੇਰੇ । ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਗੇਰੇ । ਦੇਖਤਿ
ਖੁਸ਼ੀ ਬਿਸਾਲ ਦਈ ਹੈ । -ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ-ਅਰਦਾਸ ਭਈ ਹੈ ॥ ੩੮ ॥ ਭਯੋ
ਨਿਹਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਕੋ ਲੇਯ । ਦਰਸਨ ਦੇਖਤਿ ਅਨੰਦ ਧਰੇਯ । ਬਹੁ ਅਸਾਮ
ਦੇਸਨ ਕੀ ਗਾਥਾ । ਬੂਝਤਿ ਰਤਨਰਾਇ ਕੇ ਸਾਥਾ ॥ ੩੯ ॥ ਸਚਿਵਨ
ਸਹਿਤ ਬਖਾਨਹਿ ਤੈਸੇ । ਕਲਗੀਧਰ ਕੇ ਰੁਖ ਹੁਇ ਜੈਸੇ । ਦੇਸ ਰੁ ਅਪਨੋ
ਸਰਬ ਬਿਤੰਤ । ਕਰਜੇ ਸੁਨਾਵਨਿ ਗੁਰ ਭਗਵੰਤ* ॥ ੪੦ ॥ ਖਟ ਘਟਕਾ
ਲਗਿ ਬੈਠੇ ਰਹੇ । ਰਤਨਰਾਇ ਅਰੁ ਗੁਰ ਮੁਦ ਲਹੇ । ਗਜ ਕੇ ਗੁਨ
ਬਰਨਨ ਬਹੁ ਕਰੇ । 'ਸੀਛਤਿ ਬਡੇ ਕਹਿਨ ਅਨੁਸਰੇ' ॥ ੪੧ ॥ ਜਿਮ
ਚਾਹੁ ਪ੍ਰਭੂਜੀ ਕਰਿਵਾਵਹੁ। ਨਿਤ ਦੇਖਹੁ ਪਰਖਹੁ ਹਰਖਾਵਹੁ । ਪੰਚਕਲਾ
ਇਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿਸਾਲਾ । ਕਰਹਿ ਕਾਜ ਬਹੁਤੈ ਰਣ ਕਾਲਾ॥ ੪੨ ॥ ਬਰਛੀ,
ਜਮਧਰ, ਖੜਗ, ਤਮਾਂਚਾ । ਚਹੇ ਸ ਕਰੇ ਰੋਸ ਰਣ ਰਾਚਾ । ਦੁਸ਼ਮਨ
ਹਤਹੁ ਦਾਵ ਜਸ ਹੋਇ* । ਇਸ ਤੇ ਬਚਿ ਕੈ ਜਾਇ ਨ ਕੋਇ ॥੪੩॥ ਇਹ
ਚੌਕੀ ਪ੍ਰਭੂ ਅਜਬ ਬਿਸਾਲੀ । ਸਭਿ ਕੀ ਸੈਲ ਕੀਜੀਅਹਿ ਕਾਲੀ* । ਬਡੇ
ਜਤਨ ਤੇ ਵਸਤੁ ਮੰਗਾਈ । ਮੁਖ ਮਾਂਗੜੇ ਦਿਯ ਮੋਲ ਪਠਾਈ ॥੪੪॥ ਦੂਰ
ਦੂਰ ਤੇ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਆਛੀ । ਹੋਤੁ ਆਪ ਕੇ ਅਰਪਨਿ ਬਾਛੀ । ਸਦਾ ਦਾਸ
ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰ ਘਰ ਕੋ । ਸਿੱਖੀ ਬਖਸ਼ਹੁ ਦੇ ਕਰਿ ਬਰ ਕੋ ॥ ੪੫ ॥ ਸੁਨਤਿ
ਮਹਾਤਮ* ਉਪਜੜੇ ਪ੍ਰੇਮ । ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਦਾਤਾ ਦੇ ਗੁਰ ਛੇਮ* । ਅਪਨੋ ਜਾਨਿ
ਭੁਜਾ ਪਕਰੀਜੈ । ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਦੀਜੈ* ॥ ੪੬ ॥ ਬਿਨਤੀ
ਸੁਨਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਪੂਰੇ । ਆਨੀ ਲਖੀ ਉਪਾਇਨ ਰੂਗੇਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਰਿ ਖੁਸ਼ੀ
ਬਹੁ ਕਰੀ । ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੀ ਅਪਦਾ ਹਰੀ ॥ ੪੭ ॥ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਰਾਜਾ
ਤਬਿ ਗਯੋ। ਪਿਖਿ ਸੁਸ਼ੀਲ ਗੁਰਕੋ ਹਰਖਯੋ। ਹਯ ਗਯ ਸੌਧੇ ਦਾਸਨਿ ਪਾਸ।
ਘੋਬੇ ਦੇਹੁ ਨਿਹਾਰੀ ਘਾਸ* ॥ ੪੮ ॥ ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ
*ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ । *ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ । *ਸਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਆਖਣ ਅਨੁਸਾਰ (ਕੰਮ
ਕਰਦਾ ਹੈ)। *ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਦਾਉ ਹੋਵੇ । *ਕਲ ਨੂੰ । *ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ।

*ਪਾ:-ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਾਤੇ ਜੇ ਗਨ ਛੇਮ ।

ਰੁਤੇ 'ਆਸਾਮ ਨਿਪ ਮੇਲ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਜੁਗ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੨ ॥

੨੩. [ਰਤਨ ਰਾਇ ਦੀਆਂ ਉਪਹਾਰਾਂ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਇ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਭੀ ਠਾਨੈ ਸੈਚ ਸ਼ਨਾਨ । ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ
ਲਗਾਇ ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਮੁਦਤ ਸੁਜਾਨ ॥੧॥ ਰੋਪਈ ॥ ਪਠਯੋ ਮੇਵੜਾ ਨਿਪ ਬੁਲ-
ਵਾਯੋ । ਮੁਦਤਿ ਸਚਿਵ ਜੁਤਿ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਯੋ । ਕਰਿ ਬੈਦਨ ਬੈਠਯੋ ਪ੍ਰਭੁ
ਤੀਰਾਖੜਗ ਸਿਪਰ ਜੁਤਿ ਸੁਭਿਤਿ ਸ਼ਰੀਰ ॥੨॥ ਪ੍ਰਥਮੈ ਚੌਕੀ ਸੈ ਮੰਗਵਾਈ ॥
ਦਾਬੀ ਕਲ ਪੁਤਲੀ ਨਿਕਸਾਈ । ਚੌਪਰ ਕੋ ਬਿਛਾਇ ਕਰਿ ਦੀਨਿ । ਡਲ
ਗੋਰਤਿ ਖੇਲਤਿ ਲਖਿ ਲੀਨਿ ॥੩॥ ਪੰਚਕਲਾ ਪੁਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਮੰਗਾਯੋ । ਕਸਯੋ
ਤਮਾਂਚਾ ਪ੍ਰਥਮ ਚਲਾਯੋ । ਬਡੋ ਸ਼ਬਦ ਭਾ ਤੋੜਾ ਘਨੇਰਾ ।—ਹਤਹਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ
ਨੀਕੋ—ਗੁਰ ਹੋਰਾ ॥ ੪ ॥ ਪੁਨ ਕਲ ਦਾਬੇ ਭਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾਨ । ਤੀਖਨ ਧਾਰਾ
ਦਿਖਯੋ ਮਹਾਨ । ਗਹਿ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਮਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਤਬੈ । ਇਤ ਉਤ ਕਰਿ
ਦੇਖਯੋ ਸੁਭ ਤਬੈ ॥ ੫ ॥ ਪੁਨ ਬਰਛੀ ਕਰਿ ਕੰ ਦਿਖਰਾਈ । ਤੀਖਨ ਅਨੀ
ਘਨੀ ਰਿਪੁ ਘਾਈ । ਪੁਨ ਜਮਧਰ ਕੋ ਤਿਸ ਤੇ ਕਰਯੋ । ਸੁੰਦਰ ਪਰੇ ਹਾਥ
ਮਹਿ ਧਰਯੋ ॥੬॥ ਖਰ ਧਾਰਾ ਅਰੁ ਅਨੀ ਮਹਾਨੇ । ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਉਦਰ ਕੋ ਧਸਿ ਕਰਿ
ਹਾਨੇ । ਪਟੇਦਾਰ ਪੁਨ ਗੁਰਜ ਬਨਾਈ । ਲਗਹਿ ਸੀਸ ਪੁਨ ਬਚਨਿ
ਨ ਪਾਈ ॥ ੭ ॥ ਸਭਿ ਕਲ ਪਰਖਤਿ ਹਰਖਤਿ ਨਾਥ । ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਜਾਇਬ
ਧਰਿ ਕਰਿ ਹਾਥ । ਬਹੁਰ ਤੁਰੰਗਮ ਸਭ ਫਿਰਿਵਾਇ । ਮ੍ਰਿਗਨ ਸਮਾਨ
ਧਵਾਇ ਕੁਦਾਇ ॥ ੮ ॥ ਜਰੇ ਜ਼ੀਨ ਜਾਂਬੂਨਦ ਕੋਰੇ । ਰਤਨਰਾਇ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ
ਬਝੋਰੇ । ਕ੍ਰਿਪਾਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤੇ ਪਿਖਹਿ ਗੁਸਾਈ । ਵਸਤੁ ਅਜਬ ਆਨੀ ਸਮੁ-
ਦਾਈ ॥ ੯ ॥ ਪੁਨਹਿ ਮਤੰਗ ਅਨਾਵਨਿ ਕੀਨੋ । ਸੁੰਦਰ ਸਰਬ ਸ਼ਿੰਗਾਰ
ਨਵੀਨੋ । ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰਾ । ਝੁਲਤਿ ਪਹੁੰਚਯੋ ਭਲੇ
ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੧੦ ॥ ਕਦ ਮਹਿਖੇ ਸਮ, ਸਦਮ ਅਨੰਦ* । ਤਿਨ ਦਿਸਿ
ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਸੁੰਭ ਬਿਲੰਦ । ਪ੍ਰਭੁ ਪੇਖਿ ਤਿਹ ਹਾਥ ਲਗਾਯੋ । ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਦਿਲਾਸਾ
ਦੈ ਠਹਿਰਾਯੋ ॥੧੧॥ ਹਟਿ ਪੁਨ ਗੁਰ ਪਨਹੀ ਜਹਿ ਧਰੀ । ਸੁੰਭ ਬਿਖੇ ਗਹਿ
ਝਾਰਨਿ ਕਰੀ । ਭਲੇ ਬਨਾਇ ਟਿਕਾਇ ਅਗਾਰੀ । ਬਿਸਮਤਿ ਸਭਾ ਬਿਲੇ-
ਕਤਿ ਸਾਰੀ ॥ ੧੨ ॥ ਗਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਧਨੁ ਬਾਨ ਚਲਾਏ । ਪ੍ਰੇਰਯੋ ਗਜ,
ਬੀਨਤਿ ਤਹਿ ਜਾਏ । ਸਭਿ ਇਕਠੇ ਕਰਿ ਸੁੰਭ ਮਝਾਰੀ । ਧਰੇ ਆਨਿ ਕਰਿ

*ਜਦ ਤੋੜਾ ਲਾਇਆ । *ਸੁਹਣੀ ਲਗਾਈ ਹੈ । *ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਮੁੱਠ ਵਰਗੀ ਮੁੱਠ ਵਾਲਾ ।
[ਇਕ ਹੋਰ ਗੁਰਜ ਹੇਠੋਂ ਨੌਕਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ] (ਅ) ਢਾੜੀਦਾਰ ਗੁਲਿਆਈ ਵਾਲਾ । *ਮਹਿ ਦਾ
ਨਰ, ਭਾਵ ਸਿੱਧੇ ਵਰਗਾ ਕੱਦ । *ਅਨੰਦ ਦਾ ਘਰ । *ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ ।

ਪ੍ਰਭੂ ਅਗਾਰੀ॥੧੩॥ਚਲਤਿਚਾਲ ਚੰਚਲ ਅਤਿਚਾਰੁਇਤ ਉਤ ਫਿਰਤਿ
 ਤੁਰਤ ਦੁਤਿਵਾਰੁ । ਲਘੁ ਲਘੁ ਕਿੰਕਨ* ਗਰ ਮਹਿ ਬਾਜਹਿ । ਕੰਚਨ
 ਕਾਮ ਝੁਲ ਝੁਭ ਸਾਜਹਿ॥੧੪॥ ਜਲ ਕੇ ਲੇ ਪੁਨ ਸੁੰਡ ਪਖਾਰੀ । ਗਹਿ-
 ਵਾਈ ਤਿਸ ਮਹਿ ਭਰਿ ਝਾਰੀ* । ਜਥਾ ਦਾਸ ਕਰ ਚਰਨ ਧੁਵਾਵਹਿ । ਤਥਾ
 ਨੀਰ ਝਾਰੀ ਤੇ ਪਾਵਹਿ॥੧੫॥ ਗੁਰ ਕੇ ਪਾਇ ਪਖਾਰਨਿ ਕਰੇ । ਪਟ ਕੇ
 ਗਹਿ ਪੈਛੇ ਬਿਧਿ ਖਰੇ । ਚਮਰ ਚਾਰੁ ਕੇ ਤਬਿ ਗਹਿਵਾਯੋ । ਥਿਰ ਹੁਇ ਗੁਰ
 ਪਰ ਭਲੇ ਝੁਲਾਯੋ॥੧੬॥ ਜਥਾ ਦਾਸ ਲੇ ਮਤਿ ਕਰਿ ਫੇਰਹਿ* । ਤਥਾ ਫੁਰ-
 ਵਤਿ ਚਮਰ ਪ੍ਰੇਰਹਿ* । ਇੰਤਜਾਇਕ ਬਿੰਦਨਾ ਦਿਖਰਾਈ । ਹਰਖਤਿ ਗੁਰੁ
 ਸਭਾ ਬਿਸਮਾਈ॥੧੭॥ ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮੁਖ ਬਾਕ ਉਚਰਨੈ । ਨਾਮ ਪ੍ਰਸਾਦੀ
 ਗਜ ਕੇ ਧਰਨੈ । 'ਸਿਤਾ ਘਿੱਤ ਮੈਦਾ ਸਮੁਦਾਇ । ਜੇਤਿਕ ਖਾਇ ਰਹੈ
 ਤਿਪਤਾਇ'॥੧੮॥ ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾਸਨਿ ਕੇ ਇਤ ਸੇਵਾਭਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਰ-
 ਦੇਵਾ । ਰਤਨ ਗਇ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰਾ । 'ਸੁਨਹੁ ਜਗਤ ਗੁਰ ਗਤਿ
 ਮਝਾਰਾ॥੧੯॥ ਜੁਲਤ ਮਸਾਲ ਦੇਹਿ ਗਹਿਵਾਈ । ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ ਚਲਾਏ
 ਮਗ ਜਾਈ । ਸੁਮਤਵਤਿ ਜਿਮ ਚਹਿਹਿ ਕਰਾਵਹਿ॥ਅਵਿਲੋਕਤਿਲੋਕਨਿ
 ਬਿਸਮਾਵਹਿ॥੨੦॥ ਇਸ ਕੇ ਸਮ ਜਗ ਲਹੀਅਹਿ ਆਨ ਨਾ ਸਹਿਤ ਸਪੈਦੈ
 ਸ਼ੋਭਤਿ ਆਨਨ* । ਨਹਿਨ ਨਗਰ ਅਰੁ ਨਹਿ ਕਿਸ ਕਾਨਨ* । ਕਿਤ
 ਦੇਖਹਿ ਜੇ ਸੁਨਿਯ ਨ ਕਾਨਨ*॥੨੧॥ ਸਰਬ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਰਾਵਰ ਜੈਸੇ ।
 ਵਸਤੁ ਅਮੋਲ ਪਰਾਪਤਿ ਤੈਸੇ ਜਾਨੀ ਪਰੇ ਕਰੇ ਅਨੁਮਾਨ* । ਸੁਰਪਤਿ ਕੇ
 ਗਜਰਾਜ ਮਹਾਨ*॥੨੨॥ ਨਿਜ ਭਨ ਕੇ ਤੁਮ ਹਿਤ ਪਲਟਾਯੋ । ਅਲਪ
 ਅਕਾਰ ਬਚਿਤੁ ਬਨਾਯੋ॥ਕਰਨਿ ਆਪ ਕੇ ਮੁਦਤਿ ਬਢੇਰੇ । ਆਯੋ ਸ਼ਰਨਿ
 ਲੀਨਿ ਮਿਸ ਮੇਰੇ*॥੨੩॥ ਹੇਤੁ ਰਿਝਾਵਨਿ ਤੁਮਹਿ ਬਿਧਾਤਾ* । ਕਿਧੈ
 ਪਠਾਏ ਰਚਿ ਕਰਿ ਗਜ ਗਾਤਾ* । ਇੰਤਜਾਇਕ ਕਾਰਨ ਕੁਛ ਹੋਇ ਨਾਹਿ
 ਤ ਇਹ ਸਮ ਦੁਤਿਯ ਨ ਕੋਇ॥੨੪॥ ਰਤਨ ਗਇ ਕੇ ਸਨਿ ਸੁਭ ਬੈਨ ।
 ਖੁਸ਼ੀ ਕੀਨਿ ਗੁਰ ਕਰੁਨਾ ਨੈਨ । 'ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਮਤੰਗ ਆਦਿ ਵਥੁ ਜੋਈ ।
 ਪ੍ਰੰਗਰੁ । 'ਜਿਸ ਬੋਲ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । (ਅ) ਸੋਨੇ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਝੁਲ' ।
 *ਸੁਰਾਹੀ । *ਜੀਕੀ ਦਾਸ (ਭੋਰ ਬਰਦਾਰ ਚੋਰ) ਲੈਕੇ ਅਕਲ ਨਾਲ ਝੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ।
 * (ਹਾਥੀ) ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੋਇਆ । *ਹੋਰ ਨਹੀਂ । *ਮੂੰਹ, ਮੱਥਾ । *ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਬਣ ਵਿਚ ਹੈ ।
 *ਜੇ ਕੀਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਣਾ ਕਿੱਥੋਂ ਹੈ । *ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਿਆਂ । *ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ (ਜੋ)
 ਮੈਰਾਵਤ ਵੱਡਾ (ਹਾਥੀ) ਹੈ । *ਮੇਰੇ ਬਹਾਨੇ । *ਬਿਧਾਤਾ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ
 ਵਾਸਤੇ । *ਹਾਥੀ ਦਾ ਸਰੀਰ । *ਪਾ:-ਸਮਾਨ ।

ਲਜਾਇ ਅਜਾਇਬਹਮਹਿਤਤੇਈ॥੨੫॥ਪ੍ਰੇਮਬਿਸਾਲ ਅਹੈ ਜਸ ਤੇਰੇ।ਤਸ
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਫਲ ਅਨੰਦ ਬਡੇਰੇ । ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਹੁਤੇ ਗੁਰ ਸਿੱਖ । ਨਿਪ ਕੇ
ਦਿਯ ਸੁਖ ਭੋਗ ਭਵਿੱਖ^੧ ॥ ੨੬ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਪਖਾਰੇ ।
ਪਾਹੁਲ ਦਈ ਭਾਗ ਜਿਸਭਾਰੇ।ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਿਜ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਯੋਭੋਗਮੋਖਦਾ
ਭਲੇ ਬਤਾਯੋ ॥੨੭॥ ਸਚਿਵਨ ਸਹਿਤ ਚਮ੍ਰੰ ਨਰ ਬਿੰਦ । ਲੇ ਪਗ ਪਾਹੁਲ
ਅਧਿਕ ਅਨੰਦ । ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲ ਸਿੱਖ ਹੁਇ ਰਾਜਾ । ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ ਹੋਯੋ
ਸਹਿਤ ਸਮਾਜਾ ॥ ੨੮ ॥ ਕਰਤਿ ਸਜਸ ਕੋ ਗਮਨਜੋ ਡੇਰੇ।ਰਹਜੋ ਅਨੰਦ-
ਪੁਰਿ ਦਿਨ ਬਹੁਤੇਰੇ । ਦਰਸਨ ਜਾਇ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਕਰੈ । ਬੈਠਹਿ ਕਿਤਿਕ
ਕਾਲ ਮਦ ਧਰੈ ॥ ੨੯ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਚਹਿ ਗਜ ਮੰਗਵਾਵਹਿ । ਆਨ
ਕਾਜ ਤਿਸਤੇ ਕਰਿਵਾਵਹਿ । ਕਬਿ ਪੁਤਲੀਨ ਬਿਲੋਕਿ ਤਮਾਸ਼ਾ । ਜੋ ਕਲ
ਦਾਬੇ ਗੇਰਤਿ ਪਾਸਾ ॥੩੦॥ ਕਬਹੂੰ ਸਸਤ੍ਰ ਅਜਾਇਬ ਹੋਰੈ।ਬਨਹਿ ਅਪਰ
ਬਿਧਿ ਜਬਿ ਕਲ ਫੇਰੈ । ਕਬਹੂੰ ਰਤਨਗਾਇ ਲੇ ਸਾਬ । ਚਢਹਿ ਅਖੇਰ
ਬਿੱਤ^੨ ਕੋ ਨਾਥ ॥ ੩੧ ॥ ਬਨ ਮਹਿ ਬਿਚਰਹਿ ਮ੍ਰਿਗਨਿ ਪ੍ਰਹਾਰਹਿ।ਸ਼ਿਕਰੇ
ਸੁਨ ਬਾਜ ਖਗ ਮਾਰਹਿ । ਕਬਹੂੰ ਕਰਹਿ ਕ੍ਰੀੜਾ ਜਲ ਕੋਰੀ । ਭਿਰਹਿ
ਦੁਦਿਸਿ ਤੇ ਛੀਂਟ ਘਨੋਰੀ ॥ ੩੨ ॥ ਕਬਹੂੰ ਆਸੁਧ ਬਿਦਸਾ ਕਰੈ । ਤੀਰ
ਪ੍ਰਹਾਰੈ ਕਰ ਧਨੁ ਧਰੈ । ਕਬਹੂੰ ਕਸਹਿ ਤੁਫੰਗ ਚਲਾਵਹਿ । ਛੋਰਹਿ ਹਸ
ਪਰ ਚਢੇ ਧਵਾਵਹਿ ॥੩੩॥ ਤੋਮਰ ਫੇਰਿ ਕਵਾਇਦ ਕਰੈ । ਸਮੁਖ ਅਨੀ^੩
ਜਿਮ ਸ਼ੰਤੁ ਮਰੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਅਨਿਕ ਬਿਲਾਸ।ਕਰਹਿ ਗੁਰੂ ਪੂਰਹਿ
ਸਭਿ ਆਸ਼ਾ ॥ ੩੪ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਲੋ ਦੁਰਦ ਪ੍ਰਸਾਦੀ^੪ । ਕਿਸ ਬਲ
ਬੰਧਨੈ ਰਹਿ ਅਹਿਲਾਦੀ^੫।ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਨਜੋ। ਗਜ ਦਾਸਨ
ਕੇ ਸਾਬ ਬਖਾਨਜੋ ॥ ੩੫ ॥ ‘ਨਹਿਨ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਬੰਧਨਿ ਪਾਵਹੁ । ਇਮ ਹੀ
ਛੋਰਹੁ ਸੇਵ ਕਮਾਵਹੁ । ਫਿਰਹਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਜਹਿ ਜਹਿ ਕਹਾਂ ਆਪੇ ਬਿਰੈ
ਜਹਾਂ ਰਚਿ ਤਹਾਂ ॥ ੩੬ ॥ ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਦਾਸ ਰਹਿ ਸੰਗ । ਕਰਹਿ
ਪਿਖਿਨਿ ਜਹਿ ਫਿਰਹਿ ਮਤੰਗ । ਜਬਿ ਹਿਲ ਜਾਇ ਹਟਕ ਤਬਿ ਰਹੈ^੬ ।
ਦੇਹਿ ਖੁਆਇ ਖੁਰਾਕ ਜਿ ਅਹੈ’॥੩੭॥ਸੁਨਿਗੁਰ ਹੁਕਮ ਛੋਰਿਫਿਰ ਦੀਨਾ॥

^੧ਤਦੋਂ ਤੈਨੂੰ ਰਾਜਾਪਨੇ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਭਵਿੱਖਤ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਭਾਵ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਅਗਲੇ ਜੁਗ ਰਾਜਾ ਹੋ ਕੇ ਸੁਖ ਭੋਗੇਂਗਾ । ^੨ਸ਼ਿਕਾਰ । ^੩ਨੇਕ । ^੪ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਹਾਥੀ। ^੫ਕਿਸੇ(ਇਕ) ਥਾਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਰਹੇ । ^੬ਜਦੋਂ ਹਿਲ ਜਾਵੇ ਤਦੋਂ (ਤੁਸਾਂ) ਹਟ ਜਾਣਾ (ਨਾਲ ਜਾਣੇ) ।

ਜਹਿ ਕਹਿ ਬਿਚਰਹਿ ਭਾ ਬਹੁ ਪੀਨਾ^੧ । ਫਿਰਹਿ ਬਜਾਰ ਬਿਖੈ ਬਹੁ ਬਾਰਿ ।
 ਬਨਕਨ ਕੋ ਕਰਿ ਦੇਤਿ ਬਿਗਾਰ ॥ ੩੮ ॥ ਮੋਦਕ ਆਇ ਧਰੇ ਪਕਵਾਨ ।
 ਜਹਿ ਕਹਿ ਕਰਤਿ ਫਿਰਤਿ ਸੋ ਖਾਨ । ਅੰਨ ਆਇ ਖੈਬੇ ਵਥੁ ਜੋਇ ।
 ਬਿਚਰਤਿ ਬਦਨਪਾਇਲੇ ਸੋਇ ॥ ੩੯ ॥ ਮਿਲਬਨੀਏਂ ਸਤਿਗੁਰ ਫਿਗ ਆਏ ।
 ‘ਕੁੰਚਰ ਕਰਹਿ ਬਿਗਾਰ’ ਸੁਨਾਏ । ‘ਔਚਕ ਸੋਦਾ ਕਰਤਿ ਬਖੇਰਤਿ’ ।
 ਬਰਜਤਿ ਬਰਜਤਿ ਤਤਛਿਨ ਗੋਰਤਿ ॥ ੪੦ ॥ ਸਰਬ ਦਿਵਸ ਬਿਚਰਤਿ
 ਤਹਿ ਆਵਤਿ । ਗਨ ਪਕਵਾਨ ਖਾਇ ਕਰਿ ਜਾਵਤਿ । ਡਰਹਿ ਆਪ ਤੇ
 ਹਤਹਿ ਨ ਦੇਡਾ । ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਇਤ ਉਤ ਫੋਰਤਿ ਸੁੰਡਾ’ ॥ ੪੧ ॥ ਸੁਨਿ
 ਕਲਗੀਧਰ ਕਰੀ ਗੁਹਾਰਾ^੨ । ਸੰਗ ਮਸੰਦਨ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਾ । ‘ਜਿਤਕ
 ਬਨਕ ਕੋ ਹੁਇ ਨੁਕਸਾਨ । ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਜਾਇ ਦੁਕਾਨ ॥ ੪੨ ॥ ਸੋ
 ਸਰਕਾਰਹਿ^੩ ਤੇ ਦਿਹੁ ਦਰਬ । ਸੰਧਾ ਸਮੈ ਬੁਝਿ ਲੇਹੁ ਸਰਬ’ । ਸੁਨੀ ਬਨਿ-
 ਅਨਿ ਮਨ ਅਨੰਦ ਉਪੰਨਾ । ਜਥਾ ਜੋਗ ਗੁਰ ਕੋ ਬਚ ਮੰਨਾ ॥ ੪੩ ॥ ਸਗਰੇ
 ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਬਿਚਰਤਿ ਰਹੈ । ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਹੋਰਤਿ ਅਹੈ । ਦੂਰ ਦੂਰ
 ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਆਵੈ । ਪਿਖਿ ਅਦਭੁਤ ਕੋ ਸਭਿ ਬਿਸਮਾਵੈ ॥ ੪੪ ॥ ਰਤਨ-
 ਰਾਇ ਰਹਿ ਕੇਤਿਕ ਮਾਸ । ਪਿਖਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਅਨਿਕ ਬਿਲਾਸ । ਸ੍ਰੀਗੁਜਰੀ
 ਫਿਗ ਜਨਨੀ ਸਹਿਤ । ਪਹੁੰਚੈ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਸੁਖ ਲਹਿਤਿ ॥ ੪੫ ॥ ਤਿਮ
 ਕਲਗੀਧਰ ਕੇਤਿਕ ਦਰਸਨ । ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਪਗ ਪੰਕਜ ਪਰਸਨ । ਅਪਨਿ
 ਦੇਸ਼ ਹਿਤ ਕਰਨਿ ਚਢਾਈ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਜਾਚਿ ਬਿਦਾਈ ॥ ੪੬ ॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿ ਕਹਿ ਬਹੁਤ ਟਿਕਾਯੋ । ਪੁਨ ਓਰਕ ਚਲਿਬੋ ਬਨਿ ਆਯੋ ।
 ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਨਿਪ ਨਹਿ ਚਹੈ । ਹੁਇ ਕਰਿ ਤਜਾਰ ਬਹੁਰ ਪੁਰਿਰਹੈ ॥ ੪੭ ॥
 ਜਰੀ ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਕੋ ਸਿਰੁਪਾਉ । ਬਖਸ਼ੈ ਗੁਰੂ ਲੀਨਿ ਚਿਤਚਾਉ । ਕਹੈ ਭੂਪ
 ‘ਜਿਮ ਸੁਨੈ ਸੁਜਸੁ ਕੋ ਕਰਜੋ ਆਇ ਮੈਂ ਤਥਾ ਦਰਸਕੋ ॥ ੪੮ ॥ ਸਭਿ ਬਿਧਿ
 ਤੇ ਮੁਝ ਕਰਜੋ ਨਿਹਾਲ । ਹਲਤ ਭਲੇ ਲਿਹੁ ਪਲਤ ਬਿਸਾਲ’ । ਕਹੈ ਨ
 ਜਾਇ ਗਰੇ ਭਰਿ ਗਯੋ । ਚਰਨ ਕਮਲ ਪਰ ਸਿਰ ਧਰਿ ਦਯੋ ॥ ੪੯ ॥ ਦ੍ਰਿਗ
 ਜਲ ਸੰਗ ਪਖਾਰਨਿ ਕਰੇ । ਗੁਰ ਧੀਰਜ ਦੀਨਸਿ ਮੁਦ ਧਰੇ । ਭਗਤਿਗਸਾਨ

^੧ਬਜਾ ਮੋਟਾ ਹੋ ਗਿਆ । ^੨ਖਿੰਡਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ^੩ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਭਾਵ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ । ^੪ਸਰਕਾਰੋਂ
 ਭਾਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚੋਂ । ^੫ਭਾਵ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ
 ਬਹੁਤ ਭਲਾ (ਮੈਨੂੰ) ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਗਰਸਿੱਖੀ ਸਾਥ। ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀ ਤਬਹਿ ਗੁਰ ਨਾਥ॥ ੫੦॥ ਜਨਨੀ
ਸਹਿਤ ਸਚਿਵ ਗਨ ਸਬੈ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਮੋ ਪਯਾਨੇ ਤਬੈ। ਨੀਠ ਨੀਠ
ਕਰਿ ਬਿਛਰਨੈ ਰਾਜਾ। ਚੜਿ ਕਰਿ ਚਲਨੈ ਸਮੇਤ ਸਮਾਜਾ॥ ੫੧॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰੁਤੇ 'ਰਾਜਾ ਬਿਦਾ ਹੋਨਿ' ਪਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਤ੍ਰੈ
ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ॥ ੨੩॥ ੨੪. [ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਬਣਵਾਉਣਾ]।

ਦੋਹਰਾ॥ ਗਯੋ ਨ੍ਰਿਪਤ ਗਜ ਕੋ ਅਰਪਿ, ਚਿਤਵਤਿ ਗੁਰੂ ਬਿਹਾਲ^੧। ਜਥਾ
ਸਸੀਲ ਸਰੂਪ ਕੋ ਕਰਤਿ ਸਰਾਂਹ ਬਿਸ਼ਾਲ॥ ੧॥ ਰੋਪਈ॥ ਪੁਰੀ ਅਨੰਦ
ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦ। ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਿ ਗੁਰੂ ਮਕੰਦ। ਚਲੀ ਆਇ ਜਹਿ ਕਹਿ
ਕੀ ਸੰਗਤਿ। ਨਿਤ ਨਵੀਨ ਗਨ ਬੈਠਹਿ ਪੈਗਤਿ॥ ੨॥ ਆਇ ਅਕੋਰਨਿ
ਕੋ ਅੰਬਾਰ। ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਤੁਰੰਗ ਉਦਾਰ। ਪਾਇ ਹੁਕਮ ਗੁਰ ਕੋ ਗਨ ਦਾਸ।
ਰਹਨਿ ਲਗੇ ਹਰਖਤਿ ਹੁਇ ਪਾਸ॥ ੩॥ ਸਸਤ੍ਰ ਗਹੈ ਅੱਭਯਾਸ ਕਮਾਵੈ।
ਤੀਰ ਤੁਪਕ ਤਰਵਾਰ ਚਲਾਵੈ। ਸਭਿ ਜਾਤਿਨਿ ਕੋ ਬਨਹਿ ਸਿਪਾਹੀ।
ਵਧਹਿ ਬੀਰ ਰਸ ਬਹੁ ਉਰ ਮਾਂਹੀ॥ ੪॥ ਕੋਤਿਕ ਕਰਹਿ ਨੌਕਰੀ ਆਇ।
ਲੇਹਿ ਰੁਜ਼ੀਨਾ ਧਨ ਗਨ ਪਾਇ। ਭਈ ਫੌਜ ਗੁਰ ਸੰਗ ਹਜ਼ਾਰੈ। ਕਹਿ
ਜੈਕਾਰਾ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰੈ॥ ੫॥ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਖਸ਼ਹਿ ਗੁਰ ਸਮੁਦਾਯਾ।
ਅਪਨੋ ਜਾਨਿ ਕਰਹਿ ਬਹੁਦਾਯਾ। ਤੀਖਨ ਸਸਤ੍ਰਨਿ ਕੋ ਗਹਿਵਾਵੈ। ਚਪਲ
ਬਲੀ ਹਯ ਦੇਤਿ ਧਵਾਵਹਿ॥ ੬॥ ਨਹੀਂ ਦਮਾਮਾ ਦਲ ਮਹਿ ਚੀਨਾ।
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਚਾਰਨਿ ਕੀਨਾ। ਅਬਿ ਦੁੰਦਭਿ ਚਹੀਅਹਿ ਬਨਿਵਾਯੋ।
ਹਿਤ ਉਤਸਾਹ ਬਨਹਿ ਬਜਵਾਯੋ॥ ੭॥ ਰਹਹਿ ਸਦਨ ਗੁਰ ਸਦਾ
ਭਵਿੱਖਜਾਜਹਿ ਕਹਿ ਰਾਜ ਕਰਹਿ ਗਨ ਸਿੱਖਜਾ। ਸਾਗਰ ਲੋ ਅਵਨੀ ਬਲ
ਸਾਰਾ। ਬਜਹਿ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਗੁਰੂ ਨਗਾਰਾ॥ ੮॥ ਇਮ ਚਿਤਵਤਿ ਚਿਤ
ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। 'ਕਰਹੁ ਘਰਾਵਨਿ ਦੀਹ ਨਿਸ਼ਾਨਾ'। ਨੀਕੇ ਕਾਰੀਗਰ ਕੋ
ਪਾਸ। ਜੋ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਤੇ ਆਨਹਿ ਰਾਸ॥ ੯॥ ਨੰਦ ਚੰਦ ਲੋ ਆਇਸ ਗਯੋ।
ਘਰਿਬੇ ਹੋਤੁ ਹਕਾਰਤਿ ਭਯੋ। ਕਹਨੈ ਗੁਰੂ ਕੋ ਤਾਂਹਿ ਸੁਨਾਯੋ। ਕਰਿ ਬਿਚਾਰ
ਸੁਭ ਲੋਹ ਮੰਗਾਯੋ॥ ੧੦॥ ਜੋਤਿਕ ਘਰਤਿ ਘਰਤਿ ਰਹਿ ਜਾਇ। ਤਿਸਤੇ
ਚੈਗਨਲੀਨਿ ਤੁਲਾਇ*। ਬਹੁ ਨਰ ਲਗੇ ਘਰਨਿਤਤਕਾਲ॥ ਹੁਤੇ ਸੁਜਾਨ

^੧ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਚਿਤਵਦਾ (ਰਾਜਾ) ਬਿਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ)। ^੨ਧੌਂਸਾ। ^੩ਸ਼ੈਨਾ ਵਿਚ।

^੪ਭਾਰੀ ਨਗਾਰਾ।

*ਲੋਹਾ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਘੜਦਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸੜ ਢਹਿ ਕੇ ਘਟਦਾ

ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤਾ ਲੀਤਾ।

ਬਨਾਇ ਸੁਫਾਲਾ^੧॥੧੧॥ਦੋਨਹੁ ਦੋਰ^੨ ਤਜਾਰ ਕਰਿ ਲਜਾਏ। ਰੁਚਿਰ ਹੋਰਿ
ਸਤਿਗੁਰ ਹਰਖਾਏ । ਵਰਥ ਬਿਜਾਲ ਬਖਸ਼ ਕਰਿ ਦੀਨੋ । ਮਢਿਥੇ ਹੋਤੁ
ਹੁਕਮ ਤਬਿ ਕੀਨੋ ॥੧੨॥ ਸਕਲ ਮਸੰਦਨ ਜਬਿ ਸੁਧਿ ਪਾਈ । ਚਿਤਹਿ
ਬਿਚਾਰ^੩*ਕਰਤਿ ਸਮੁਦਾਈ^੪ ।-ਸੈਨ ਸਕੇਲਤਿ^੫ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿਭਾਰੀ॥ਸਸਤ੍ਰ
ਤੁਰੰਗਨ ਸੋਂ ਹਿਤ ਧਾਰੀ॥੧੩॥ ਅਬਹਿ ਗੁਰੁ ਦੁੰਦਭਿ ਘਰਿਵਾਯਹੁ । ਜਬਿ
ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਖੇ ਬਜਵਾਯਹੁ । ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਿਲੁਰੀ ਰਾਜਾ । ਜਿਹ ਸਮੀਪ
ਬਡ ਸੈਨ ਸਮਾਜਾ ॥੧੪॥ ਪ੍ਰਥਮ ਹੁਤੋ ਗਮਨਜੋ ਕਿਤ ਓਰ॥ਅਬਿ ਬਿਲਾਸ
ਪੁਰ ਕੀ ਬਸਿ ਠੋਰ^੬॥ਫਿਰਹਿ ਦੇਸ਼ ਨਿਜ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ॥ਧੌਸਾ ਧੰਕਾਰਤਿ
ਸੁਧਿ ਪਾਇ ॥ ੧੫ ॥ ਅਸ ਨਹਿ ਹੋਇ ਬਿਗਰ ਕਰਿ ਪਰੈ । ਦਾਵੇਦਾਰ^੭
ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਲਗੈਲਖੀ॥ਅਹਿ ਇਸ ਤੋ ਹੁਇ ਉਤਪਾਤ । ਬਿਗਰ ਜਾਇਗੀ
ਸਗਰੀ ਬਾਤ ॥ ੧੬ ॥ ਇਹਾਂ ਬਸਨ ਭੀ ਮੁਸਕਲ ਹੋਇ । ਜਿਨ ਕੋ ਰਾਜ,
ਨਿਕਾਸਹਿ ਸੋਇ^੮ । ਪਰੇ ਜੰਗ ਧਨ ਚਹਿਯ ਮਹਾਨਾ । ਹਮ ਸਿਰ ਪਰਹਿ
ਜੋਰ ਸਭਿ ਆਨਾ^੯॥੧੭॥ਯਾਂਤੇ ਅਬਿ ਮਸਲਤ ਕਰਿ ਸਾਰੇ। ਕਰਹੁ ਜਤਨ
ਦੁੰਦਭਿ ਨਹਿ ਧਾਰੇ^{੧੦} । ਉਮਰ ਗੁਰੁ ਕੀ ਅਹੈ ਨਵੀਨ । ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਕੋ
ਰਚਹਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੧੮ ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਸੰਗ ਕਹਜੋ ਨਹਿ ਜੈ ਹੈ । ਸਮੁਖ ਬਾਕ
ਬਿੰਧੈ ਨ ਕਹੈ ਹੈ^{੧੧}॥ਪ੍ਰਥਮ ਮਾਤ ਕੋ ਨਿਕਟਸਿਧਾਰਹੁ॥ਤ੍ਰਾਸ ਸਮੇਤਬਿਤੰਤ
ਉਚਾਰਹੁ-॥੧੯॥ ਅਸ ਮਸਲਤ ਕਰਿ ਸਕਲ ਮਸੰਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਵਿਗ
ਗਮਨੇ ਬੰਦ । ਮਸਤਕ ਟੇਕਿ ਬੈਠਿਗੇ ਪਾਸ। ਬੋਲੇ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਅਰਦਾਸ ॥
੨੦॥‘ਮਾਤਾ ਜੀ!ਸੁਨੀਅਹਿ ਸਭਿ ਬਾਤ॥ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਜਥਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ।
ਸੈਨ ਸਕੇਲਨ ਕਰਿ ਗਨਰਾਖੀ । ਰਹੈ ਸੁਭਟ ਧਨ ਕੋ ਅਭਿਲਾਖੀ ॥ ੨੧॥
ਇਕ ਤੋ ਖਰਚ ਦੇਗ ਕੋ ਭਾਰੀ॥ਅਨਗਨ ਕੋ ਅਹਾਰ ਹੁਇ ਤਜਾਰੀ॥ ਜਾਮ
ਨਿਸਾ ਲਗਿ ਜੋ ਚਲਿ ਆਵੈ । ਸਕਲ ਦੇਗ ਤੋ ਅਚਿ^{੧੨} ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ॥੨੨॥
ਪੁਨ ਸੁਭਟਨਿ ਕੋ ਦੇਨਿ ਛਿਮਾਹੀ । ਬਿਨਾ ਲਿਏ ਕੋ ਰਹੈ ਨ ਪਾਹੀ । ਰਾਜ
^{੧੩}ਸੁਹਣਾ । ^{੧੪}ਲੋਹੇ ਦੇ ਦੋ ਚੱਕਾਕਾਰ ਹਿੱਸੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਕੇ ਵਡੇ ਕੜਾਹੇ ਵਾਂਗੂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ
ਉਤੋਂ ਫੇਰ ਚਮੜੇ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹਦੇ ਹਨ । ^{੧੫}ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ । ^{੧੬}ਕੱਠੀ ਕਰਦੇ
ਹਨ (ਗੁਰੂ ਜੀ) । ^{੧੭}ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਵਸਦਾ ਹੈ । (ਰਾਜ ਦਾ) ਦਾਵੇਦਾਰ, ਵੇਰੀ । ^{੧੮}ਸੋ (ਸਾਨੂੰ)
ਕੱਢ ਦੇਣਗੇ । ^{੧੯}ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਤੇ ਆ ਪਏਗਾ । ^{੨੦}ਨਾ ਰੱਖਣ । ^{੨੧}(ਜੋ ਕੁਛ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਹੁਕਮ ਦੇਣ) ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ (ਦੇਖੋ ਅਗੇ ਅੰਕ ੪੪ ਤੇ ੪੫) ।

^{੧੨}ਛਕ ਕੇ ।

*ਪਾ:-ਚਿੰਤ ਬਿਲੰਦ ।

ਦੇਸ਼ ਕੇ ਜਿਸ ਢਿਗ ਹੋਇ । ਇਤਨੋ ਖਰਚ ਨਿਬਾਰੈ ਸੋਇ ॥੨੩॥ ਅਪਨੇ
 ਘਰ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿਆਵੈ।ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਭੇਟਨ ਅਰਪਾਵੈ।ਕਿਸ ਤੋ ਹੁਕਮ ਨ
 ਕਰਿਕੈ ਲੋਨਾ । ਜਿਸ ਤੋ ਖਰਚ ਸੈਨ ਕੋ ਦੇਨਾ ॥ ੨੪ ॥ ਤਉ ਜ਼ਿਕਰ ਅਸ
 ਫਿਕਰ ਨ ਕੋਈ^੧। ਕਰਹਿ ਬਿਚਾਰ ਨ, ਆਮਦ ਸੋਈ^੨। ਅਬਿ ਦੁੰਦਭਿ ਕੋ
 ਕਹਿ ਘਰਿਵਾਯੋ । ਤਜਾਰ ਹੋਤਿ ਹੈ ਸਭਿ ਲਖਿ ਪਾਯੋ ॥੨੫॥ ਇਸ ਤੋ ਹੁਇ
 ਉਤਪਾਤ ਬਿਸਾਲ॥ਚਢੇ ਬਜਾਵਨਿ ਕਰਿ ਜਿਸ ਕਾਲਾ । ਭੀਮ ਚੰਦ ਕਹਿ-
 ਲੂਰੀ ਰਾਜਾ । ਜਿਸ ਕੋ ਸੰਗ ਅਨੇਕ ਸਮਾਜਾ ॥ ੨੬ ॥ ਦੇਸ਼ ਬਿਸਾਲ ਰਾਜ
 ਕੋ ਕਰਿਹੀ । ਗਿਰਪਤਿ ਗਨ ਰਹਿ ਨਿਤ ਅਨੁਸਰਹੀ^੩।ਦੀਹ ਦਮਾਮੇ ਕੀ
 ਧੁਨਿ ਸੁਨੈ । ਜਰਹਿ ਨ^੪ ਮਨ ਮਹਿ ਮਤਸਰ ਗਨੈ ॥ ੨੭ ॥ ਅਪਨਿ ਦੇਸ਼
 ਮਹਿ ਦੁਤਿਧ ਨਗਾਰਾ॥ਕਿਮ ਬਾਜਨਿ ਦੇ ਕਰਿ ਹੰਕਾਰਾ॥ਬੈਸ ਨਵੀਨ ਗੁਰੂ
 ਕੀ ਅਹੈ॥ਹਟੈ ਨਹੀਂ ਉਰ ਮੈਂ ਹਠ ਗਹੈ॥੨੮॥ਯਾਂਤੋ ਜਾਨੀ ਪਰੈ ਖੁਟਾਈ^੫।
 ਸੈਲਪਤਨਿ ਸੋਂ ਮਰੈ ਲਰਾਈ^੬। ਤਿਸ ਮੈਂ ਅਨਿਕ ਉਪਾਧਿ ਉਠੈ ਹੈਂ । ਬਾਸ
 ਕਰਨਿ ਭੀ ਸੰਸੈ ਪੈਹੈ ॥ ੨੯ ॥ ਅਪਨੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਅਬਹਿ ਸਮੁਝਾਵੈ । ਦੁੰਦਭਿ
 ਬਾਜਹਿ ਨਹੀਂ, ਹਟਾਵੈ॥ਬਡੇ ਗੁਰੂ ਖਸ਼ਟਮ ਰਨ ਕੀਨਿ।ਬਾਸ ਸੁਧਾਸਰ ਕੋ
 ਤਜਿ ਦੋਨ ॥ ੩੦ ॥ ਸੈਕਟ ਭੁਏ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ । ਸੁਨੈ ਪਿਖੇ ਤੁਮ ਨੇ
 ਬਹੁ ਬਾਰੀ । ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਕੀ ਗਸ਼ਾਤਾਵਾਨ^੭ । ਬਰਜਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮ੍ਰਿਦੁਲ
 ਬਖਾਨਿ ॥ ੩੧ ॥ ਅਪਰ ਬਿਲਾਸ ਕਰਹਿ ਮਨ ਭਾਏ। ਪਰਹਿ ਬਿਖੇਰਾ ਦੋਹੁ
 ਹਟਾਏ।ਸੁਖ ਸੋਂ ਬਾਸਹੁ ਅਪਨੇ ਪੁਰਿ ਮੈਂ।ਨੀਕੀ ਕਰਹੁ ਬਿਚਾਰਨ ਉਰਮੈ^੮।
 ॥੩੨॥ਸੁਨਤਿ ਮਸੰਦਨ ਕੀ ਅਸ ਬਾਨੀ॥ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਚਿਤ ਚਿੰਤਾ ਠਾਨੀ॥
 -ਆਛੀ ਕਹਹਿ^੯,ਨ ਬਨਹਿ ਦਮਾਮਾ॥ਵਧਹਿਬਿਖੇਰਾ ਸੈਕਟ ਧਾਮਾ-॥੩੩॥
 ਮੋਨ ਠਾਨਿ ਕਰਿ ਕੋਤਿਕ ਸਮੈਂ । ਭੁਨਜੈਂ ਮਸੰਦਨ ਸੋਂ ਮਨ ਗਮੈਂ^{੧੦}।ਬਰਜੈਂ
^੧ਤਾਂ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਗਲ ਦੀ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ । ^੨(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ
 ਕਿ ਆਮਦਨ ਤਾਂ ਸੋਈ ਹੈ (ਜੋ ਸਿੱਖ ਆਪੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ) । ^੩ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਬਹੁਤ (ਉਸ ਦੇ)
 ਅਨੁਸਾਰੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^੪ਸਹਾਰੇਗਾ ਨਹੀਂ । ^੫ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ
 ਮਚਨ ਦੀ (ਖੁਟਾਈ=) ਬੁਰੀ ਗਲ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ (ਕਿ ਵਰਤੇਗੀ) । (ਅ ਪਹਾੜੀਆਂ
 ਦੀ ਖੁਟਾਈ ਨੂੰ ਜਾਣਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ (ਯਾਤੋ=) ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ
 ਹੋ ਪਵੇਗੀ (ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ) । ^੬ਹੋੜ ਦਿਓ । ^੭ਦੇਸ਼ (ਪਹਾੜ ਦਾ ਹੈ ਪਹਾੜੀਏ ਖੇਟੇ ਹਨ) ਤੇ ਸਮਾਂ
 (ਰਾਜ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ) ਹੈ (ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਆਪ ਨੂੰ) ਗਿਆਤ ਹੈ । ^੮ਮਸੰਦ ਚੰਗੀ ਗਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।
^੯ਮਨ (ਵਿੱਚ) ਚਿੰਤਾ ਧਰਕੇ ।

ਮੈਂ ਸਤ ਨਿਕਟ ਹਕਾਰੈਂ । ਖਸਟਮ ਗੁਰੂ ਪਸੰਗ ਉਚਾਰੈਂ ॥੩੪॥ ਜਿਤਕ
ਸਮੀਪੀ ਬੈਠਿਨਿ ਹਰੇ।ਸਮਝ ਦੇਹੁ ਸਮੁਝਾਇ ਬਿਚਾਰੈ ।-ਗਨ ਉਤਸਾਹ
ਦੇਨਿ ਕੀ ਗਾਥਾ।ਕਰੋ ਨ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇਸਾਥ-॥੩੫॥ਨਿਜਭ੍ਰਾਤਾ ਕੋਅਥਹਿ
ਹਕਾਰੈਂ । ਇਨ ਬਾਤਨਿ ਤੇ ਕਹਿ ਹਟਕਾਰੈਂ । ਗੁਰਨਿ ਭਾਣਜੇ ਤਿਨ
ਸਮਝਾਵਹੁ।-ਨਹੀਂ ਜੰਗ ਕੇ ਜ਼ਿਕਰ ਚਲਾਵਹੁ ॥੩੬॥ ਜਾਹੁ ਸ਼ਿਕਾਰ, ਨ
ਦੂਰ ਸਿਧਾਵਹੁ । ਚਿਤ ਪਰਚਾਇ ਸਦਨ ਕੋ ਲਜਾਵਹੁ । ਜਜੋਂ ਕਜੋਂ ਕਰਿ
ਬਰਜਹੁ ਇਹ ਬਾਤੀ । ਨਾਹਕ ਬਨਹੁ ਕਹਾਂ ਉਤਪਤੀ ॥ ੩੭ ॥ ਸੁਭਟ
ਰਖੇ ਤੋ ਰਾਖਹੁ ਤੈਸੇ। ਖਰਚਨਿ ਕਰਹਿ ਆਇ ਧਨ ਜੈਸੇ।ਨਹਿ ਰਾਜਨ ਸੋ
ਪਰੈ ਬਿਗਾਰਾ । ਮਾਲਿਕ ਦੇਸ਼ਨਿ ਕੇ ਵਲ ਭਾਰਾ-’ ॥ ੩੮ ॥ ਸੁਨਤਿ ਮਾਤ
ਤੇ ਭਨਹਿ ਮਸੰਦ । ‘ਇਮ ਸਮੁਝਾਵਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਨੰਦ ।-ਹਮ ਹੈ ਪੂਜ
ਸਕਲ ਜਗ ਕੋਰੇ । ਸਮਤਾ ਵਿਸ਼ਟਿ ਸਭਿਨਿ ਪਰ ਹੋਰੇ ॥੩੯॥ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ
ਅਪਨੇ ਸੇਵਕ ਜਾਨੈ । ਨਹਿ ਬਿਰੋਧ ਕਿਹ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੈ । ਸੁਭਟ ਰਾਖਿਥੈ
ਸਹਿਤ ਨਗਾਰੇ । ਇਹ ਰਾਜਨਿ ਕੇ ਕਾਜ ਉਦਾਰੇ ॥ ੪੦ ॥ ਮਾਰਨ ਮਰਨ
ਕਸਟ ਬਡ ਪਾਵਨਿ । ਤੁਮਕੋ ਉਚਿਤ ਨ ਏਵ ਕਮਾਵਨਿ-। ਇੰਤਜਾਦਿਕ
ਭਾਖਹੁ ਜੇ ਮਾਨਹਿ । ਸਭਿਨਿ ਬਰਜ ਹੈ ਕੈ ਨ ਬਖਾਨਹਿ’ ॥ ੪੧ ॥ ਅਸ
ਮਸਲਤ ਕਰਿ ਮਾਤ ਸਿਖਾਈ । ਮਸਤਕ ਟੇਕਿ ਉਠੈ ਸਮੁਦਾਈ। ਜੋ ਜਿਸ
ਮਿਲਹਿ ਸਮੀਪੀ ਗੁਰ ਕੋ’।ਕਰਹਿ ਸਿਖਾਵਨਿ ਆਸੈ ਉਰ ਕੋ॥੪੨॥ ਨਿਜ
ਭ੍ਰਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਬੁਲਵਾਯੋ । ‘ਕਰਹੁ ਹਟਾਵਨ’ ਸਭਿ ਸਮੁਝਾਯੋ। ਸੁਸਾ ਸੰਗ
ਤਿਨ ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਈ । ‘ਠਟਹਿ ਗੁਰੂ, ਕੋ ਸਕਹਿ ਹਟਾਈ’ ॥ ੪੩ ॥ ਆਸੈ
ਸੁਨਹਿ ਤਿਨਹੁ ਕੇ’ ਜਬੈਸਨਮਾਨਤਿ,ਬੋਲਤਿ ਤਿਮ ਸਬੈ।ਸਭਿ ਕੋ ਸੀਖ
ਦੇਤਿ ਹੈਂ ਸੋਈ।ਕਹਿ ਨ ਸਕੈ ਢਿਗ ਬਿਪ੍ਰੇ* ਕੋਈ’ ॥੪੪॥ ਜੇਕਰਿ ਤੁਮਤੇ
ਬਰਜਜੇ ਜਾਇ। ਤੋ ਕਹੀਅਹਿ ਨੀਕੇ ਸਮੁਝਾਇ।ਅਪਰ ਬਿਖੈ ਕਯਾ ਸ਼ਕਤਿ
ਸੁਨਾਵਨਿ । ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਬਹੁਰ ਪਛੁਤਾਵਨਿ’ ॥ ੪੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਬਮ ਰੁਤੇ ‘ਦੁੰਦਭਿ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥੨੪॥

‘ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਸਮਝ ਸਮਝਾ ਦਿਆਂਗੀ । ‘ਭਾਵ ਸੰਗੇ ਆਦਿ ਸੂਰਮੇ’ । ‘ਇਨ੍ਹਾਂ
ਗਲਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕੋ । ‘ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਜ ਦਿਓ ਕੋਈ (ਜੰਗ ਦੀ ਗਲ) ਨਾ ਕਹੇ(ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ)।

‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਮੀਪੀ (ਸਿੱਖ) ਜੋ ਜਿਸ ਮਸੰਦ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ‘ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਨ ਉਸ
ਨੂੰ ਕੋਣ ਹਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ‘ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ । ‘ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਉਲਟੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿ
ਸਕਦਾ । *ਪਾ:-ਬੈਠੇ ।

੨੫. [ਘਰ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ। ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ]।

ਏਹਰਾ ॥ ਉਠੇ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਠਾਨੇ ਸੋਚ ਸੁਨਾਨ। ਪ੍ਰਥਮ ਗਏ ਮਾਤਾ
 ਨਿਕਟ ਬੈਠੇ ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ ॥੧॥ ਰੋਪਈ ॥ ਦੋ ਆਸ਼ਿਖ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੀਤੀ।
 ਪਿਖਿ ਸਪੁਤ ਕੇ ਉਰ ਹਰਖੰਤੀ। ਹਿਤ ਸਮੁਝਾਵਨਿ ਕਹਿ ਮ੍ਰਿਦੁ ਬਾਨੀ।
 ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਹਾਨੀ ॥੨॥ ਜਿਨ ਬੈਠੇ ਭੀ ਬਡ ਬਢਿਆਈ।
 ਗੁਰਤਾ ਗਾਈ ਅਧਿਕ ਸੁਹਾਈ। 'ਸੁਨੀਅਹਿ ਸੁਤ ! ਐਸੇ ਨਹਿ ਕਰੇ।
 ਜਿਸ ਤੇ ਸੈਲਪਤਿਨਿ ਸੋ ਲਰੇ ॥੩॥ ਰਾਖੀ ਸੈਨ ਨ ਅਚਰਜ ਕੋਈ। ਕਰਹੁ
 ਅਖੇਰ ਜਥਾ ਮਨ ਹੋਈ। ਤੁਮ ਜਗ ਪੁਜ ਬਿਰੋਧ ਨ ਕਰੀਅਹਿ। ਚਹੁਦਿਸਿ
 ਸੰਗਤਿ ਅਪਨਿ ਬਿਚਰੀਅਹਿ ॥੪॥ ਮੈਂ ਅਬਿ ਸੁਨੈਂ ਬਨਾਇ ਨਗਾਰਾ।
 ਚਹਤਿ ਬਜਾਯਹੁ ਸੈਨ ਮਜ਼ਾਰਾ। ਇਸ ਤੇ ਔਚਕ ਉਠਹਿ ਉਪਦ੍ਰਵ।
 ਬਸਹੁ ਸ਼ਾਂਤਿ ਜੁਤਿ* ਤੀਰ ਸਤ੍ਰੁਦ੍ਰਵ ॥੫॥ ਨਹਿ ਆਛੇ ਜੋ ਪਰਹਿ ਬਖੇਰਾ।
 ਵਧਤਿ ਵਧਤਿ ਹੁਇ ਕਸ਼ਟ ਬਡੇਰਾ। ਬਡੇ ਗੁਰਨਿ^੧ ਜਬਿ ਜੈਗ ਮਚਾਏ।
 ਤਜਾਗਿ ਸੁਧਾਸਰ ਕੇ ਨਿਕਸਾਏ ॥੬॥ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਿਪਾਲ ਅਸ਼ੋਸ਼। ਰਾਜ
 ਤਿਨਹੁ ਢਿਗ ਦੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੋਸ਼। ਕਰਿਬੇ ਕੋ ਸਮਰਥ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ। ਕੋਇ
 ਮੀਤਕੋ ਬਨਹਿ ਅਰਾਤੀ ॥੭॥ ਸੁਨੈਂ ਸੁਨਆਯੋ ਅਬਿ ਨੋਰੇ। ਭੀਮਚੰਦ ਮਹਿ-
 ਪਾਲ ਬਡੇਰੇ। ਧੁਨਿ ਦੁੰਦਭਿ ਕੀ ਸਹਿ ਨ ਸਕਾਈ। ਨਾਹਕ ਬੀਚ ਬੈਰ
 ਪਰਿ ਜਾਈ ॥੮॥ ਅਪਨਿ ਪੈਰ ਨੌਬਤ ਬਜਵਾਵਹੁ। ਚਢਿ ਕਰਿ ਨਹਿ ਧੌਂਸਾ
 ਗਰਜਾਵਹੁ। ਜੋ ਦੇਸ਼ਨਿ ਕੇ ਦੇਸ਼^੨ ਬਿਸਾਲੇ। ਸਮਤਾ ਪੁਜਹਿਨਹੀਂ ਤਿਨਨਾਲੇ
 ॥੯॥ ਲਰਨਿ ਬਿਖੈ ਸੁਖ ਪਈਅਤਿਨਾਂਹੀ। ਸਦਾ ਬਿਖਾਵ ਹੋਤਿ ਜਿਸਮਾਂਹੀ^੩।
 ਜਨਨੀ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਤਿਹੁ ਸਮੈਂ। ਕਹਨੈ: 'ਕਿਸੀ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਹਮੈਂ ॥
 ੧੦॥ ਕਰਹਿ ਬਜਾਵਨਿ ਆਪ ਨਗਾਰਾ। ਖੋਲਹਿ ਕਾਨਨ ਬਿਖੈ ਸ਼ਿਕਾਰਾ।
 ਰਾਜ ਨ ਛੀਨਹਿ ਹਮ ਕਿਸ ਕੇਰਾ^੪। ਕਨੈਂ ਬਿਰੋਧ ਕੋ ਰਚਹਿ ਬਡੇਰਾ ॥੧੧॥
 ਅਪਨੈ ਦੇਸ਼ ਗਾਮ ਦਿਢ ਰਾਖੇ। ਬਿਨਾ ਹੋਤੁ ਕਿਮ ਰਣ ਅਭਿਲਾਖੇ। ਜੇਕਰਿ
 ਨਿਜ ਬਲ ਧਰਿ ਗਰਬਾਵੈ। ਬਿਨ ਕਾਰਨ ਹੀ ਬੈਰ ਬਧਾਵੈ ॥੧੨॥ ਤੋਂ ਹਮ
 ਕਹਾਂ ਕਰਹਿ ਗਰ ਪਰੇ^੫। ਸਾਰਹਿ ਕਾਜ ਜਥਾ ਤਬਿ ਸਰੇ। ਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਕੋ
 ਧਰਹਿ ਗਰੂਰ। ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕਰਹਿ ਤਿਸ ਦੂਰ ॥੧੩॥—ਭੀਮਚੰਦ ਨਿਪ

^੧ਭਾਵ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ। ^੨ਰਾਜੇ। ^੩ਕਿਸੇ (ਰਾਜੇ) ਦਾ। ^੪ਗਲ ਪਏ ਤੇ।

*ਪਾ:-ਸੁਤ।

ਨਿਕਟਿ-ਬਤਾਵਹੁ^੧ । ਇਮ ਕਹਿ ਮੇ ਕਹੁ ਬਹੁਤ ਡਰਾਵਹੁ । ਜਥਾ ਬਾਲ
ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਉਪਾਵੈ^੨ ।-ਹਾਉ ਬੈਠਯੋ^੩-ਬੋਲਿ ਸੁਨਾਵੈ^੪ ॥੧੪॥ ਹਮ ਰਹਿ ਤਿਮ
ਗਿਰਪਤਿ ਜਿਮ ਹਮ ਸੋ । ਬਿਖਮ ਬਿਖਮ ਸੋ, ਸਮ ਹੁਇ ਸਮ ਸੋ^੫ । ਪ੍ਰਥਮ
ਬਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਿਮ ਕਰੈ^੬ । ਮਿਲਹਿ ਤ ਮੇਲਹਿ^੭ ਲਰਹਿ ਤ ਲਰੈ^੮ ॥੧੫॥
ਗਰ ਕੋ ਘਰ ਆਦਰਸ ਸਮਾਨੁ^੯ । ਸਦਾ ਬਿਮਲ ਤੇ ਬਿਮਲ ਮਹਾਨੁ ।
ਉਜਲ ਬਦਨ ਭਾਵਨਾ ਜੈਸੇ^{੧੦} । ਕਰਹਿ ਬਿਲੋਕਨਿ ਫਲ ਕੋ ਤੈਸੇ ॥੧੬॥ ਅਹੈ
ਮਾਤ ! ਜਿਮ ਤੁਮਹੁ ਬਖਾਨੇ^{੧੧} । ਕਿਮ ਹਮ ਛਿਪਹਿ ਸਕਲ ਜਗ ਜਾਨੇ^{੧੨} । ਕਬਿ
ਲਾਗਿ ਨਹਿ ਦ੍ਰਿੜਬਿਬਜਵਾਵੈ^{੧੩} । ਦੁਰ ਕਰਿ, ਨਹਿ ਆਪਾਬਿਦਤਾਵੈ^{੧੪} ? ॥੧੭॥
ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਜਨਨੀ ਕੇ ਸੰਗ^{੧੫} । ਬੋਲਤਿ ਝੂਲਤਿ ਕਲਗੀ ਤੁੰਗ । ਉਠਿ
ਕਰਿ ਬਹੁਰ ਵਹਿਰ ਕੋ ਆਏ । ਬਿੰਦਹਿ ਬਿੰਦ^{੧੬} ਸਭਟ ਚਲਿ ਆਏ ॥੧੮॥
ਜਾਇ ਸਭਾ ਕੇ ਸਦਨ ਸੁਹਾਏ । ਮਿਲੇ ਮਸਿੰਦ ਸਿੱਖ ਸਮੁਦਾਏ ਗਰਜਤਿ
ਕਹਯੋ ਬੀਰ ਰਸ ਧਾਮ^{੧੭} । ‘ਭਯੋ ਤਜਾਰ ਕੈ ਨਹੀਂ ਦਮਾਮ^{੧੮} ?’ ॥੧੯॥ ਭਾਰਿ
ਮਸਾਲੇ ਸੁਰ^{੧੯} ਮਝਾਰੀ । ਕਰਹੁ ਰਚਾਵਨਿ ਗਰਜੈ ਭਾਰੀ^{੨੦} । ਨਹੀਂ ਦੇਰ
ਅਬਿ ਕੀਜਹਿ ਕੈਸੇ । ਬਡੋ ਬਨਾਇ ਆਨੀਅਹਿ ਤੈਸੇ^{੨੧} ॥੨੦॥ ਤਬਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
ਮਾਤੁਲ ਬਚ ਕਹਯੋ । ‘ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਮ ਆਪ ਸਭਿ ਲਹਯੋ । ਕਹਿਨਿ ਬਨੈ
ਨਹਿ ਰਾਵਰਿ ਸਾਬ । ਚਹੁ ਸੁ ਰਚਹੁ ਤੁਰਤ ਜਗਨਾਥ ॥੨੧॥ ਤਉ ਮਸਿੰਦ
ਆਦਿ ਧਿੰਤ^{੨੨}* ਹੋਰੇ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਸੰਗ ਕਹਿ ਬਿਧਿ ਔਰੇ । ਤ੍ਰਾਸਤਿ ਰਿਤਾ-
ਰਤਿ ਪੁਰਬ ਜੰਗ ।-ਭਯੋ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਬੀਰਨਿ ਭੰਗ ॥੨੨॥ ਰਾਵਰ ਕੇ ਸਮੀਪ
ਬਡ ਰਾਜਾ । ਭੀਮਚੰਦ ਗਨ ਸੈਨ ਸਮਾਜਾ । ਨਹੀਂ ਬਿਰੋਧ ਮੇਲ ਨਹਿ
ਕੋਈ । ਉਦਾਸੀਨ ਹੀ ਲਖੀਅਤਿ ਸੋਈ-॥੨੩॥ ਤਉ ਨੀਤ ਮਹਿ ਐਸੀ
ਬਾਤ । ਸਮਾਨੇ ਪੁਰਖ ਭਨੈ^{੨੪}† ਅਵਿਦਾਤਿ^{੨੫} । ਨਿਕਟ ਭੂਪ ਕੇ ਭੂਪਤਿ ਜੋਈ ।
ਮਿਲਯੋ ਦੇਸ ਰਈਯਤ ਜੁਤਿ ਹੋਈ^{੨੬} ॥੨੪॥ ਸੋ ਆਪਸ ਮਹਿ ਸ਼ੱਤ ਬਨੈ^{੨੭} ।

*ਤ੍ਰਾਸੀ ਦੱਸਦੇ ਹੋ ਕਿ ਭੀਮ ਚੰਦ ਰਾਜਾ ਨੌੜੇ ਹੈ । ^੨ਹਉਆ ਬੈਠਾ ਹੈ । ^੩ਵਿਰੋਧੀ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀ
ਸੁਲਹ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸੁਲਹ ਵਾਲੇ । ^੪ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਰਗਾ ਹੈ । ^੫ਟੋਲਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ । ^੬ਵੀਰ ਰਸ (ਦੇ)
ਘਰ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ । ^੭ਸ਼ਰਾਬ । ^੮ਤਾਂਕਿ (ਠਗਾਰਾ) ਬਹੁਤ ਗੱਜ ਕੇ ਵੱਜੇ । ^੯ਧੀਰਜ ਦੇ ਹੋਲੇ
ਹਨ । ^{੧੦}ਪ੍ਰਗਟ । ^{੧੧}ਰਯਤ ਸਮੇਤ ਜਿਸ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ ਭਾਂਵੇ ਹੋਵੇ ਸਾਂਝੀ ਹੋਵੇ) ।

*ਪਾ:-ਭ੍ਰਿਤ ।

†ਪਾ:-ਬਨੈ ।

ਕਬਹੂੰ ਲਰਨਿ ਹੋਇ ਰਿਸ ਸਨੈ । ਤਿਸ ਰਿਪੁ ਤੇ ਜੁ ਪਰੈ ਮਹਿਪਾਲਾ^੧ ।
 ਸੋਕਰੀਅਹਿ ਹੈ ਮਿੱਤ੍ਰਬਿਸਾਲਾ^੨॥੨੫॥ਤਿਸਤੇ ਪਰੈ ਤੀਸਰੋਜੋਇ।ਉਦਾਸੀਨ
 ਰਹਿ, ਭਾਖਹਿ ਸੋਇ^੩।ਚਫਹਿ ਆਪ, ਦੁੰਦਭਿ ਜਬਿ ਬਾਜੇ।ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਕੋਰ
 ਸਮੀਪੀ ਰਾਜੇ॥੨੬॥ਖੁਨਸਹਿ, ਜਕਯੋ ਨ ਜਾਇ ਪ੍ਰਤਾਪੁ।ਬਿਗਰਹਿ, ਪਰਹਿ
 ਜੰਗ ਭਟ ਖਾਪੂ^੪।ਸੁਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤੇ ਸੰਗੋ ਕਹੈ।ਇਮ ਹਮ ਕਿਮ ਛਪਿ ਕਰਿ
 ਜਗ ਰਹੈ॥੨੭॥ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਾਗਰ ਲਗਿ ਜਾਇ।ਅਚਲੇਸ਼ਨ ਤੇ ਰੁਕਹਿ*
 ਨ ਕਾਇ^੫।ਗੁਰ ਘਰ ਸ਼ੰਕਮਾਨ ਨਹਿ ਕਿਸਤੋ।ਚਲੇ ਆਇ ਸਿਖ ਜਿਸਕਿਸ
 ਦਿਸਿ ਤੇ' ॥ ੨੮ ॥ ਨਿਕਟ ਮਸੰਦਨ^੬ ਸੁਨਤਿ ਬਖਾਨਾ । 'ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰ
 ਲੇਹੁ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ । ਰਿਪੁ ਕੋ ਅਪਨੋ' ਦਲ ਅਰੁ ਬਲ ਕੋ । ਤੋਲਨ ਕਰਿ
 ਲੀਜੈ ਲਖਿ ਛਲ ਕੋ ॥੨੯॥ ਤੁਮ ਜਗ ਪੂਜ ਸ਼ਾਂਤਿਮਤਿ ਜਾਨਹੁ।ਦੋਸ਼ਨਿ
 ਪਤੀ ਨਰੇਸ਼^੭ ਪਛਾਨਹੁ । ਪੁਨ ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਜੋਰ ਬਡੇਰਾ।ਚਹੁੰ ਕੁੰਟਨਿ ਕੋ
 ਰਾਜ ਘਨੇਰਾ ॥ ੩੦ ॥ ਤੋਪ ਜੰਬੂਰਨਿ ਗਿਨਤੀ ਕਹਾ। ਲਖੀਅਤਿ ਜਗਤ
 ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਮਹਾ^੮।ਪੁਨ ਸੰਗੋ ਕਰਿ ਤਮਕ^੯ ਬਖਾਨਾ । 'ਗੁਰੂ ਪਿਤਾਮਾ ਹਮਰੋ
 ਨਾਨਾ॥੩੧॥ਤੁਰਕਨ ਸਾਬ ਕੀਨਿ ਘਮਸਾਨਾ।ਬਹੁਤਬਾਰਿਮਿਘਰ ਕੋ ਠਾਨਾ।
 ਜੋ ਤੁਮ ਭਨਿਹੋ ਬਡੋ ਬਡੇਰੇ । ਹਤਿ ਰਿਪੁ ਕੀਨਿ ਲਬੇਰ ਪਥੇਰੋ^{੧੦} ॥ ੩੨ ॥
 ਤਿਨਹੂੰ ਕੇ ਪੌਤ੍ਰੇ ਇਹ ਅਹੈ । ਅਪਨਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਧਾਵਨਿ ਚਹੈ । ਸਕਲ
 ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਬਲ ਭਾਰੀ।ਕਿਮ ਤੁਮ ਰੋਕਹੁ ਬਾਕ ਉਚਾਰੀ' ॥੩੩॥ ਸੁਨਿ
 ਸੰਗੋ ਕੋ ਬਚ ਰਸ ਬੀਰ । ਭਏ ਪਸੰਨ ਗੁਰੂ ਗੰਭੀਰ । 'ਭੋ ਮਾਤੁਲ ! ਗਿਰ-
 ਪਤਿ ਨਿਤ ਪਾਸ । ਕਬਿ ਲੋ ਬੈਠਿ ਰਹੈ ਕਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ॥ ੩੪ ॥ ਪੁਰਿ ਅਪਨੇ
 ਮਹਿ ਕੈ ਬਨ ਮਹੀਆ।ਕਰਹਿ ਤਥਾ ਜੈਸੇ ਚਿਤ ਚਹੀਆ।ਬਿਨ ਕਾਰਨ ਤੇ
 ਰਿਦੈ ਰਿਸੈ ਹੈਂ । ਅਪਨੋ ਬਲ ਹਮ ਪਰ ਕੁਛ ਕੈਹੈ ॥ ੩੫ ॥ ਤੋ ਇਤ ਕਹਾ
 ਨਾਰਿ ਤਨ ਧਾਰਾ^{੧੧} । ਕਰਹਿ ਦਿਖਾਵਨਿ ਖੜਗਨਿ ਧਾਰਾ।ਆਰਯਾ ਹਮਹਿ
 ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ । ਕਰਹਿ ਬਾਰਤਾ ਕਰਤੇ ਰੁਖ ਕੀ^{੧੨} ॥ ੩੬ ॥ ਬਿਦਤਿ
^੧ਤੀਜੇ ਥਾਂ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ (ਜਿਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਾ ਲਗਦੀ ਹੋਵੇ) । ^੨ਸੋ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਮਿੱਤ੍ਰ ।
^੩ਇਹ (ਸਿਆਣੇ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^੪ਸੂਰਮੇ ਮਰਨਗੇ । ^੫ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁਕ
 ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ (ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ) । ^੬ਕੋਲ ਦੇ ਮਸੰਦਾਂ ਨੇ । ^੭ਵੈਰੀ ਦੇ (ਤੇ) ਆਪਣੇ । ^੮ਆਪਣੇ ਤੇ
 ਵੈਰੀ ਦੀ ਫੌਜ ਤੇ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਤੋਲ ਲਓ (ਨਾਲੇ) (ਉਸਦੇ) ਛਲ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾ ਲਓ । ^੯ਦੋਸ਼ਾਂ
 ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ ਹਨ । ^{੧੦}ਗੁੱਸਾ । ^{੧੧}ਲਿਤਾੜ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮੇਲ ਦਿੱਤੇ, ਭਾਵ ਤਬਾਹ ਕਰ
 ਦਿੱਤੇ । ^{੧੨}ਤਾਂ ਦੇਖੋ ਕਿਹੜਾ ਅਸਾਂ) ਤੀਵੀਆਂ ਦਾ ਤਨ ਧਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ^{੧੩}ਅਕਾਲ
 ਪੁਰਖ ਦੇ ਰੁਖ ਦੀ ।

*ਪਾ:-ਰੁਚਹਿ ।

ਹੋਨਿ ਕੇ ਹੇਤੁ ਪਠਾਏ । ਕਰੈਂ ਨ ਕਰਹਿ ਹਮ ਪ੍ਰਭੂ ਰਜਾਏ । ਬਿਨ ਦੁੰਦਭਿ
ਤੇ ਚਮ੍ਹੁ ਹਮਾਰੀ । ਕਿਮ ਸੋਭਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਬਲ ਭਾਰੀ ॥ ੩੭ ॥ ਜੇ ਅਬਿ
ਛਪੈਂ ਤ੍ਰਾਸ ਕੇ ਧਰੈਂ । ਅਪਰ ਕਾਜ ਕੈਸੇ ਹਮ ਕਰੈਂ । ਬਿਨਾ ਬਿਲੰਬ ਤਜਾਰ
ਕਰਿਵਾਵਹੁ । ਸਿਮਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਜਵਾਵਹੁ ॥ ੩੮ ॥ ਪਰਲੇ ਅਹੈਂ ਦੂਰ
ਜੇ ਸੈਲ^੧ । ਚਲਹਿ ਤਹਾਂ ਤਿਕ ਕਰਤੇ ਸੈਲ^੨ । ਹੋਰਹਿ ਬਿਚਰਤਿ ਕਾਨਨ
ਨਾਨਾਖੇਲਤਿ ਕਰਹਿ ਅਖੋਰ ਮਹਾਨਾ ॥ ੩੯ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਭੂਪਤਿ ਅਹੰਕਾਰੀ ।
ਸਭਿ ਗਿਰਪਤਿ ਜਿਸ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ । ਪ੍ਰਥਮ ਦਰੋਸ ਹੀ ਤਾਂਹਿ ਸੁਨਾਵੈਂ ।
ਦੁਹਰੀ ਦੁੰਦਭਿ ਚੋਬ ਬਜਾਵੈਂ ॥ ੪੦ ॥ ਸੁਨਿ ਕਿਮ ਕਹੈ ਸੁ ਜਾਨਨੈ ਜਾਇ^੩ ।
ਤਬਿ ਸਭਿ ਕੇ ਸੰਸੈ ਮਿਟਵਾਇ^੪ । ਨੰਦ ਚੰਦ ਕੇ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ^੫ ਕੀਜਹਿ
ਤਜਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਹਾਨਾ^੬ ॥ ੪੧ ॥ ਸੋ ਚਲਿ ਗਯੋ ਤਜਾਰ ਕਰਿਵਾਯੋ ।
ਸੁਰਾ ਮਸਾਲੇ ਸਭਿ ਮਸਲਾਯੋ । ਭਯੋ ਤਜਾਰ ਜਿਸ ਕੀ ਧੁਨਿ ਭਾਰੀ ॥ ਆਇ
ਹਜ਼ੂਰ ਸੁ ਅਰਜ ਉਚਾਰੀ ॥ ੪੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕ੍ਰੀਬ ਪ੍ਰਿਥਮ ਰੁਤੇ
'ਦੁੰਦਭਿ ਤਜਾਰ ਕਰਾਵਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਪੰਚਵਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੫ ॥

੨੬. [ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜਣਾ] ।

ਵੇਹਗ ॥ ਨੰਦ ਚੰਦ ਕਰ ਬੰਦਿ ਕੈ ਕਹਯੋ ਸਮੀਪ ਮੁਕੰਦ । ਦੁੰਦਭਿ ਭਯੋ
ਬਿਲੰਦ ਅਬਿ ਕੋ ਦੂਜਾ ਨ ਮਨਿੰਦ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਸ
ਮਹਿ ਤਬਿ ਸੋਏ ॥ ਉਠੈ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਾਤੀ^੧ ਕਹੁ ਜੋਏ । ਅਧਿਕ ਤਿਹਾਵਲ ਕਰਿ
ਮੰਗਵਾਯੋ ॥ ਹਯ ਪਰ ਦੁੰਦਭਿ ਦੀਹ ਕਸਾਯੋ ॥ ੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਤੇ ਆਦਿਕ
ਨਾਮੂਲੇ ਅਰਦਾਸ* ਕਰੀ ਅਭਿਰਾਮੂ । ਪੁਨ ਧੌਂਸਾ ਧੰਕਾਰਨਿ ਕੀਨਾ ॥ ਦੂਰ
ਦੂਰ ਲਗਿ ਧੁਨਿ ਸੁਨਿ ਲੀਨਾ ॥ ੩ ॥ ਸਭਿ ਕੇ ਮਨੈ ਬਧਨੈ ਉਤਸਾਹੂ । ਪੁਰਿ
ਨਰ ਅਨਿਕ ਆਇਗੋ ਪਾਹੂ । ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਸਭਿ ਮਹਿ ਬਰਤਾਯੋ । ਗੁਰਨਿ
ਸਰਾਹਿ ਸੁਾਦ ਸਭਿ ਪਾਯੋ ॥ ੪ ॥ ਸਭਿ ਸੁਭਟਨਿ ਤਜਾਰੀ ਨਿਜ ਕਰੋ । ਤਤ-
ਛਿਨ ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਨ ਪਰੇ । ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ੁਭ ਅੰਗ ਲਗਾਇ । ਉਤਸਾ-
ਹਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਗ ਆਇ ॥ ੫ ॥ ਇਤਨੈ ਮਹਿ ਮਸੰਦ ਮਿਲ ਦੋਇਸ੍ਰੀ
ਗੁਜਰੀ ਕਹਿ ਭੋਜੇ ਸੋਇ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਤਿਨ ਅਰਜ ਗੁਜਾਰੀ ॥ 'ਤੁਮ ਪ੍ਰਤਿ
ਮਾਤਾ ਏਵ ਉਚਾਰੀ ॥ ੬ ॥ -ਕਰੈਂ ਇਮ ਕਰਹੁ ਜਿ ਵਧਹਿ ਬਖੇਰਾ । ਨ੍ਰਿਪ

^੧ਪਹਾੜ । ^੨ਉਥੋਂ ਤੀਕ ਚੱਲਾਂਗੇ ਸੈਰ ਕਰਦੇ । ^੩ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ (ਉਹ ਭੀਮਚੰਦ)
ਸੇ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏਗਾ । ^੪ਸਵੇਰ । ^੫ਪਾ:-ਕਰਿ ਦਾਸ ।

ਕਹਿਲੂਰੀ ਬਲੀ ਬਡੇਰਾ । ਤਾਂਹਿ ਦੇਸੁ ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਵਾਵਹੁ । ਨਾਹਕ ਬੈਠੇ
ਸਦਨ ਖਿਝਾਵਹੁ ॥ ੭॥ ਜੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੋ ਸ਼ੌਕ ਮਹਾਨਾ* । ਗਮਨਹੁ ਬਿਪਨ
ਬਿਹੀਨ ਨਿਸ਼ਾਨਾ* । ਮਨ ਭਾਵਨਿ ਬਿਚਰਹੁ ਹਰਖਾਵਹੁ* । ਨਿਸਾ ਪਰੇ
ਆਨੰਦਪੁਰ ਆਵਹੁ*—’ ॥੮॥ ਅਪਰ ਮਸੰਦ ਨਿਕਟਿ ਜੇ ਹੁਤੇ । ਸੁਨਿ ਕੈ
ਸਕਲ ਮਾਤ ਕੇ ਮਤੇ* । ਕਹਿ ਕਹਿ ਪੁਸ਼ਟ ਬਨਾਇ ਸੁਨਾਵਹਿ । ‘ਸੋ ਰਾਜੇ
ਗਿਰਰਾਜ ਕਮਾਵੈ’ ॥੯॥ ਮੇਲ ਤਿਨੋ ਸੰਗ ਆਛੈ ਅਹੈ।ਕਰਹੁ ਨ ਸੋ ਜਿਸ
ਤੇ ਰਿਸ ਲਹੈ।ਕਿਮ ਸਮਤਾ ਤਿਨ ਕੀ ਹੁਇ ਆਵੈ ਲਰਨ ਮਰਨ ਇਕਠੇ
ਹੁਇ ਜਾਵੈ ॥ ੧੦ ॥ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਮਾਤਾ ਬਰਜੈਤਿ । ਆਗੈ ਤੁਮ ਜਾਨਹੁ
ਭਗਵੰਤ!।ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਕਹਨੋ ਤਿਨਹੁ ਕੋ । ਜਨਨੀ ਸੰਮਤ* ਬੈਨ-
ਜਿਨਹੁ ਕੋ ॥੧੧॥ ‘ਰਾਜ ਸਾਜ ਕੇ ਕਾਰਜ ਜੋਈ।ਕਰਿਬੇ ਜੰਗ ਆਦਿ ਹੈਂ
ਤੋਈ।ਤਿਨਕੋ ਜਾਨਿ ਸਕਹਿ ਨਹਿ ਮਾਈ।ਕਸਾ ਗਿਰਪਤਿ ਜਿਨ ਤੋ ਡਰ-
ਪਾਈ॥੧੨॥ਹਮ ਕੋ ਆਗਸਾ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ।ਬਿਗਰਹਿ ਰਿਪੁ ਰਣ ਕਰਹਿ
ਬਿਸਾਲ।ਪੁਰਖ ਧਰਹਿ ਨ ਕਿਸ ਸੋ ਬੈਰ । ਹੰਕਾਰੀ ਕੋ ਕਬਹੁ ਨ ਖੈਰ’ ॥
੧੩॥ਇਮ ਭਨਿਤੇ ਘੋਰਾ ਤਬਿ ਆਯੋ।ਬਲੀ ਚਪਲ ਨਟ ਜਿਮ ਦਰਸਾਯੋ।
ਖੜਗ ਨਿਖੰਗ ਬੰਧਿ ਕਟ ਸੰਗ । ਕਰ ਧਰਿ ਧਨੁ ਗੋ ਨਿਕਟਿ ਤੁਰੰਗ ॥
੧੪॥ ਪਗ ਰਕਾਬ ਦੇ,ਭੇ ਅਸਵਾਰ । ਗਹਿ ਕਰਿ ਬਾਗ ਗਮਨ ਇਛ ਧਾਰਿ।
ਲਖਿ ਪ੍ਰਭੁ ਰੁਖ ਤਬਿ ਦੁੰਦਭਿ ਬਾਜਾ । ਦੁਹਰੀ ਚੌਬ ਮਨਹੁ ਘਨ ਗਾਜਾ॥
੧੫ ॥ ਚਲੋ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਤੇ ਤਬਿ ਬਾਹਿਰ । ਕਰਹਿ ਬਿਲੋਕਨਿ ਨਰ
ਗਨ ਜਾਹਿਰ । ਗਮਨੋ ਉਤਰ ਦਿਸ਼ਿ ਮੁਖ ਕਰਿਕੈ । ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਗਨ ਦੇਖਿ
ਮੁਦ ਭਰਿਕੈ ॥੧੬॥ ਚਢੀ ਬੰਦ ਸੈਨਾ ਚਲਿ ਪਾਛੈ । ਭਾ ਉਤਸਾਹ ਸੁਭਟ
ਮਨ ਆਛੈ । ਚਪਲ ਚਲਾਕੀ ਚਲਤਿ ਤੁਰੰਗ । ਗਮਨਹਿ ਅੰਗ ਭਰੇ ਬਲ
ਸੰਗ ॥੧੭॥ਸਨੋ ਸਨੋ ਕਾਨਨ ਮਹਿ ਗਏ। ਜਾਤਿ ਅਨਿਕ ਮ੍ਰਿਗ ਦੇਖਤਿ
ਭਏ । ਤੀਰਨ ਸਾਥ ਕਿਤਿਕ ਤਹਿ ਮਾਰੇ । ਗੁਰ ਕਰ ਤੋ ਮਰਿ ਸੁਰਗ

*ਨਗਾਰੇ ਤੋ ਬਿਨਾਂ । *ਸਲਾਹਵਾਂ । *ਓਹ ਰਾਜੇ ਤਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਹਨ । *ਮਾਤਾ ਦੇ
ਅਨੁਸਾਰੀ । *ਸੁਖ । *ਛਾਪੇ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਦੋਬੇ

ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਹੋਰਵੇਂ ਹਨ ਜੋ ਕੁਥਾਂ ਪਈਆਂ ਹਨ । ਏਹ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ
ਮਿਲੀਆਂ । ਤੁਕਾਂ ਏਹ ਹਨ:—‘ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਹਸ ਅਖੋਰ ਕੋ ਚਢੇ । ਸੰਗੋ ਸੰਗ ਅਨਦ ਮਨ ਬਢੇ ।
ਐਸੇ ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਵਹਿਰ ਮਿਧਾਵੈਂ । ਨਿਸਾ ਪਰੇ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਆਵੈਂ । ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੇ
ਅਰਥ ਪ੍ਰਸੰਗਲੀ ਨਾਂ ਸਮਝ ਕੇ ਪਾਈਆਂ ਹਨ ।

ਸਿਧਾਰੇ ॥੧੮॥ ਕਿਤਿਕ ਤੁਫੰਗਨਿ ਸੰਗ ਸੰਘਾਰੇ। ਖੋਜਹਿ ਸੁਭਟ ਧਵਾਇ
ਅਗਾਰੇ । ਅਨਿਕ ਬੰਖਾਰ* ਸਸੇ ਤਹਿ ਗੋਰੇ। ਬਾਵਰ ਸਹਿਤ^੧ ਬਾਂਧ ਕਰਿ
ਘੋਰੇ॥੧੯॥ ਇਮ ਬਿਲਾਸ ਬਨ ਮਹਿ ਬਡ ਕਰਿਤੇ । ਜਾਤਿ ਬਿਛਨ ਕੇ ਪੁੰਜ
ਨਿਹਰਿਤੇ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਹਿ ਜਾਈ । ਕਿਤਿਕ ਦੂਰ ਰਹਿਗੋ ਗਿਰ-
ਰਾਈ॥੨੦॥ ਦੁੰਦਭਿ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਤਬਿ ਰਾਖਾ॥ ਸਭਿ ਕੇ ਸੁਨਤਜੋ ਉਚੇ ਭਾਖਾ॥
‘ਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ । ਦੁਹਰੀ ਚੋਬ ਦੇਹੁ ਬਲਧਾਰਾ ॥ ੨੧ ॥
ਸੁਨਹਿ ਦੂਰ ਲਗਿ ਜਾਹਿਰ ਹੋਵੈਦੇਸ਼ ਨਿਕਟਿਕੋ ਲਖਿਲਖਿ ਜੋਵੈ’। ਸੁਨਿ
ਨਗਾਰਚੀ ਗੁਰ ਬਚ ਜਬੈ । ਬਲ ਤੇ ਕਰਜੋ ਬਜਾਵਨਿ ਤਬੈ॥੨੨॥ ਦੁਹਰੀ
ਚੋਬ ਪਰੀ ਧੁਨਿ ਐਸੇ । ਸਾਗਰ ਸ਼ਬਦ ਦੂਰ ਹੈ ਜੈਸੇ । ਸਪਤ ਸੈਲ ਧਾਰਾ
ਬਰਹਰੀ^੨ । ਐਚਕ ਸਭਿ ਕੇ ਸੁਤ ਧੁਨਿ ਪਰੀ ॥ ੨੩ ॥ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਗਰਜੇ
ਤਬਹਿ ਪਹਾਰਾ । ਨਾਦਤਿ^੩ ਬੰਦ ਕੰਦਰਾ ਭਾਰਾ^੪ । ਬਨ ਮਹਿ ਸ਼ਬਦ
ਪਸਰ ਬਡ ਗਯੋ । ਸੁਨਤਿ ਅਚੰਭਾ ਸਭਿ ਕੇ ਭਯੋ॥੨੪॥ ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਕਤਿ
ਭਈ ਤਬਿ ਐਸੇ । ਧੁਨਿ ਦੁੰਦਭਿ ਤੇ ਅਚਰਜ ਜੈਸੇ । ਭੀਮਚੰਦ ਨਿਪ ਸਭਾ
ਲਗਾਈ॥ਤਿਸ ਕੇ ਕਾਨ ਪਰੀ ਧੁਨਿ ਜਾਈ॥੨੫॥ ਦਲਕਜੋ^੫ ਰਿਦਾ ਬਾਤ
ਸਭਿ ਛੋਰੀ॥ਲਗਜੋ ਸੁਨਨਿ ਸੁਤ ਕਰਿ ਤਿਸ ਓਰੀ॥ ਦੁਹਰੀ ਚੋਬ ਪਰੀ ਜਬ
ਘਾਵੇ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਮਨ ਸੰਕਾ ਬਾਵੇ॥ ੨੬ ॥ ਮਹਿਪਾਲਿਕ ਵਿਗ
ਸਚਿਵ ਨਿਹਾਰਾ । ਹਿਤ ਬੂਝਨਿ ਕੇ ਤਬਹਿ ਉਚਾਰਾ । ‘ਧੁਨਿ ਗੰਭੀਰ
ਦਮਾਮੈਂ ਉਠੈ॥ਕਿਸ ਕੋ ਇਹ ਬਾਜਤਿ ਅਬਕਠੈ’॥੨੭॥ ਕਿਸੀ ਗਿਰੇਸ਼ੁਰ ਕੋ
ਅਸ ਨਾਂਹੀ । ਨਾਦਤਿ ਨਵੇਂ ਲਖੇ ਮਨ ਮਾਂਹੀ॥ਇਮ ਧੁਨਿ ਸੁਨੀ ਨ ਆਨ
ਨਗਾਰੇ। ਬਜਤਿ ਦੂਰ ਜਨੁ ਨਿਕਟ ਬਿਚਾਰੇ’॥੨੮॥ ਸੁਨਿ ਅਮਾਤ^੬ ਤਬਿ
ਸਰਬ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ । ਭਨਤਿ ਭਯੋ ਸਭਿ ਮਹਿ ਬੰਖਸ਼ਾਤ । ‘ਮਹਾਂਰਾਜ ! ਮੈਂ
ਸੁਨੀ ਸੁ ਗਾਥਾ । ਕਰੋ ਉਚਾਰਨਿ ਰਾਵਰਿ ਸਾਥਾ ॥੨੯॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜਗ

^੧ਜਾਲਾਂ ਯਾ ਫਾਹੀਆਂ ਨਾਲ । ^੨ਨੇੜੇ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਜਾਣਕੇ ਤੱਕਣ । ^੩ਕੰਬ ਗਈਆਂ । ^੪ਗੂੰਜ ਉਠੀਆਂ । ^੫ਭਾਰੀ ਕੰਦਰਾਂ । ^੬ਕੰਬਿਆ । ^੭ਸਾਹਮਣੇ ਪਾਸਿਓਂ ਕਿਸਦਾ ਇਹ ਦਮਾਮਾ ਹੁਣ ਵੱਜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਧੁਨ ਗੰਭੀਰ ਉਠ ਰਹੀ ਹੈ [ਸੰਸ: , ਅਵਕਟ=ਸਾਹਮਣਾ ਪਾਸਾ] । (ਅ) ਨਗਾਰਾ । [ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਕਾਠ ਦਾ ਦੌਰ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਮੜਾ ਮੜ੍ਹਕੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਕਾਠ ਯਾ ਕਾਖੂ ਨਾਮ ਉਸ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਲੋਹੇ ਦੇ ਦੌਰ ਬਣਾਕੇ ਮੜ੍ਹਨੇ ਮਗਰੋਂ ਟੁਰੇ ਹਨ] । ^੮ਵਜਦਾ ਦੂਰ ਹੈ ਜਾਣੇ ਲੋੜੇ ਹੀ (ਵਜਦਾ) ਵਿਚਾਰੀਦਾ ਹੈ । ^੯ਮੰਤ੍ਰੀ । *ਪਾ:-ਸੰਘਾਰ ।

ਗਰ ਜਬਿ ਬਿਦਤੇ। ਜਿਨ ਕੋ ਜਸ ਸੁਨਯਿਤਿ ਜਿਤ ਕਿਤਤੇ। ਸੋਗਾਦੀ ਬਿਰ
 ਭੀ ਬਿਧਿ ਨੀਕਾ। ਬੈਠਨੋ ਸ੍ਰੀ ਸੋਢੀ ਕੁਲਟੀਕਾ॥੩੦॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੋਧਾ
 ਬਲੀ। ਲਰਨੋ ਸ਼ਾਹੁ ਸੇਂ ਜੈ ਕਰਿ ਭਲੀ। ਕੋਤਿਕ ਸੂਬੇ ਸੈਨ ਸਮੇਤ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ
 ਸਾਥ ਰਾਖੇ ਰਣਖੇਤ ॥੩੧॥ ਬੀਰ ਬਹਾਦਰ ਬਿਦਤਨੋ ਘਨੋ। ਕਦ ਦੀਰਘ
 ਦ੍ਰਾਪੁਰ ਤਨ ਮਨੋ^੧। ਅਬਿ ਗਾਦੀ ਪਰ ਤਿਨ ਕੋ ਪੋਤਾ। ਆਇ ਬੀਰਤਾਗਨ
 ਗਨ ਪੋਤਾ^੨ ॥ ੩੨॥ ਗੁਰੂ ਗਵਿੰਦ ਰਾਇ ਤਿਨ ਨਾਮੂ। ਕਹਨੋ ਨ ਜਾਇ,
 ਜਥਾ ਸੁਭ ਰਾਮੂ^੩। ਅਲਪ ਬੈਸ ਬਰ ਅੰਗ ਕਿਸ਼ੋਰ। ਸੁਨੀ ਸ਼ਾਹਦੀ ਤਨ
 ਬਹੁ ਜ਼ੋਰ ॥ ੩੪॥ ਅਤਿ ਉਤਸਾਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਭਿਆਸੀ। ਸਿਗਤਿ ਆਇ
 ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਪਾਸੀ। ਕਰਤਿ ਬਾਤ ਨਰ ਸੁਨੇ ਘਨੇਰੇ। ਤੀਰਨਿ ਬਿੰਦਾ ਨਿਪੁਨ
 ਬਡੇਰੇ॥੩੫॥ ਧਨੁਖ ਕਠੋਰ ਹਾਥ ਅਸ ਰਾਖਹਿ। ਨਹਿ ਦੁਤੀਓ ਕਰਖਣ
 ਅਭਿਲਾਖਹਿ^੪। ਸੰਗ ਸੁਭਟ ਆਰੂਢਤਿ ਬਿੰਦ। ਕਰਹਿ ਬਾਸ ਕੋ ਪੁਰੀ
 ਅਨੰਦਾ॥੩੬॥ ਇਨ ਕੋ ਪਿਤ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ। ਜਰ ਖਰੀਦ ਲੇ ਅਵਨੀ
 ਖਾਦਰ^੫। ਨਰਨਿ ਬਟੋਰਤਿ ਨਗਰ ਬਸਾਯੋ। ਨੇਤ੍ਰ ਤੰਗ ਕੇ ਤਰ ਦਰਸਾਯੋ
 ॥੩੬॥ ਤਿਸ ਮਹਿ ਬਸਹਿ ਤਿਨਹੁ ਕੋ ਨੰਦਨ। ਲਾਖਹੁ ਨਰ ਕਰਤੇ ਪਗ
 ਬੰਦਨ। ਸੋ ਅਖੇਰ ਕਰਿਬੇ ਇਤ ਆਵੈ। ਹਤਨਿ ਮ੍ਰਿਗਨ ਗਨ ਪੁਨਿ ਪੁਰਿ
 ਜਾਵੈ॥੩੭॥ ਆਜ ਮਨੁਜ ਇਕ ਉਤ ਤੇ ਆਯੋ। ਤਿਨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਹਿ ਸਕਲ
 ਸੁਨਾਯੋ।—ਦੁੰਦਭਿ ਦੀਰਘ ਤਜਾਰ ਕਰਾਇਵ। ਜਾਨੀ ਪਰੈ ਸੁ ਚਵਿ ਕਰਿ
 ਆਇਵ ॥ ੩੮॥ ਇਤ ਦਿਸ਼ਿ ਦੁੰਦਭਿ ਅਪਰ ਨ ਕੋਈ। ਜੋ ਬਜਾਇ
 ਬਿਚਰਹਿ ਫਿਗ ਹੋਈ। ਕਰਾਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਗਾਦੀ। ਪਤਿਸ਼ਾਹਨ ਕੋ
 ਸਾਥ ਬਿਬਾਦੀ॥੩੯॥ ਜਨਮ ਭਯੋ ਪੂਰਬ ਕੋ ਦੋਸ਼। ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਨ ਜਬਿ ਭਏ
 ਵਿਸ਼ੇਸ਼। ਪਿਤ ਕੋ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਆਇ ਬਿਰਾਜੇ। ਦਰਸਨ ਕਰਿਬੇ ਪਹੁੰਚਹਿ
 ਰਾਜੇ ॥ ੪੦॥ ਸੁਨਨੋ ਅਸਾਮ ਦੋਸ਼ ਤੇ ਆਯੋ। ਮਹਿਪਤਿ ਅਜਬ ਅਕੋਰਨ
 ਲਾਯੋ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪੰਚਕਲ, ਚਾਰੁ ਮਤੰਗ। ਦਰਬ ਬਿੰਦ ਜੁਤਿ ਪੰਚ ਤੁਰੰਗ
 ॥੪੧॥ ਇਤੀ ਦੂਰ ਤੇ ਦਰਸਨ ਹੋਤੁ। ਰਾਵ ਰੰਕ ਤਜਿ ਆਇ ਨਿਕੋਤ।

^੧ਦੁਆਪੁਰ ਯੁਗ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਵਾਂਗ। ^੨ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ। ^੩ਰਾਮਚੰਦਰ। ^੪(ਕੋਈ) ਦੂਸਰਾ
 ਖਿੱਚਣਾ ਦੀ ਚਾਹ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ। ^੫ਤਰਾਈ ਦੀ ਭੋਂ (ਭਾਵ ਦੂਨ ਵਿਚ-ਤੋਂ ਹੈ) [ਸੰਸਾਰ,
 ਖਾਦਰ=ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਹੋਠਾਂ ਨੀਵੀਂ ਥਾਂ ਜਾਂ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੀ ਭੋਂ]। ^੬ਬਗੜਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ।

(੪੫੬੮)

ਰਿਤੁ ੧ । ਅੰਸੂ ੨੭.

ਰਾਵਰ ਕੇ ਸਮੀਪ ਇਹ ਰਹੈ । ਜਿਨਹੁ ਮਹਾਤਮ ਦੁਰਲਭ ਅਹੈ ॥੪੨॥
ਕਰੈਂ ਨ ਮਿਲਾਪ ਆਪ ਚਿਤ ਚਹੀਅਹਿ । ਦੀਰਘ ਦੁਲਭ ਵਸਤੁ ਵਿਗ
ਲਹੀਅਹਿ। ਅਧਿਕ ਤਰੀਫ ਕਰਤਿ ਨਰਸੁਨੈ। ਤਨਧਰਿ ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਇਹ
ਬਨੇ ॥੪੩॥ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ, ਦੁਤਿ ਸਦਨ ਬਦਨ ਬਰੈ । ਦਲ ਅਰਥਿੰਦਨ
ਦਿਗ ਦੇ ਮੁਦਕਰਿ। ਇਕਤੈ ਗੁਰੂ ਪੁਜਿਥੇ ਬਾਨ। ਦੁਤੀਏ ਦਲਜੁਤਿ ਬਲੀ
ਮਹਾਨ ॥ ੪੪ ॥ ਕਰਹੁ ਸੰਧਿ ਬਨਿ ਹੈ ਸੁਖਦਾਏ । ਸਰਹਿ ਕਾਜ ਜਬਹੂੰ
ਬਨਿ ਜਾਏ। ਸੁਨਿ ਮੰਤ੍ਰੀ ਤੇ ਮਸਲਤ ਨੀਕੀ। ਭੀਮਚੰਦ ਉਪਜੀ ਰੁਚਿ ਜੀ
ਕੀ* ॥ ੪੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ 'ਉਥਭ ਬਜਾਵਨਿ'
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਖਸ਼ਟ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸ ॥ ੨੬ ॥

੨੭. [ਭੀਮਚੰਦ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਆਯਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਿਲੁਗੀਆ ਸੈਲ ਨਰਿੰਦ ਬਿਲੰਦ* । ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ
ਕੇ ਸੁਜਸੁ ਕੋ ਰਿਦੇ ਬਿਸਾਲ ਅਨੰਦ। ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਚਿਵਨ ਸਿੰਗ ਮੰਤ੍ਰ
ਪੁਨ ਕਰਜੈ । ਸੰਧਿ ਬਿਖੇ ਗੁਨ ਬਿੰਦ ਬਿਚਰਜੈ । 'ਸੁਨਹੁ ਵਜ਼ੀਰ ! ਪ੍ਰਥਮ
ਤਹਿ ਜਈਐ । ਭੇਤ ਸਕਲ ਬਾਤਨਿ ਤੇ ਪਈਐ ॥ ੨ ॥ ਹਮ ਕੰਨੈ* ਕਹੁ
ਟੇਕਨ ਮਾਥਾ । ਪੁਨ ਗੁਰ ਸਾਥ ਮੇਲ ਕੀ ਗਾਥਾ ।—ਅਪਰ ਨਰੋਸਨ ਸਮ*
*ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੁਖਤਾ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਘਰ ਹੈ । 'ਦੋਵੇਂ' ਲੈਣ ਕਮਲ ਪਤੀਆਂ (ਵਾਂਝ) ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੇਣ
ਵਾਲੇ ਹਨ। *ਮੇਲਾ । *ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਡਾ (ਰਾਜਾ) । *ਸਾਡੀ ਤਰਫੋਂ। (ਤੇ ਹੋਰ ਇਹ
ਗਲਾਂ ਜਣਾਓ ਕਿ) ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਂਝ ਨਹੀਂ ।

*ਅਸਲ ਗਲ ਇਹ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜੰਗੀ ਜੀਵਨ ਦੀ
ਗਾਥਾ ਸੁਣਕੇ ਸੈਸਾ ਖਾਧ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਜੰਗ ਚੇਤੇ ਕਰਕੇ ਤੇ ਆਪਣੀ
ਕਰਤੂਤ—ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਬਨਾਉਣ—ਦਾ ਤੋਖਲਾ ਖਾ ਕੇ ਇਸ ਉੱਗਈ
ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਨਾਪਿੱਤ ਦੇਣ ਦੀ ਸੋਚ ਕੇ ਭੀਮਚੰਦ ਨੂੰ, ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਟਕੇ ਭਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਇਸ਼ਾਰਾ
ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉੱਗਮਈ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਦਬਾ ਦੇਵੇ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਹੋਰ ਮੁਕਾਲਕ
ਲੈਣੀ ਨਾ ਪਵੇ । ਸੰਸੇ ਚਿਤ ਵਾਲੇ ਔਰੰਗੇ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਹਰਿਕ ਤੋਂ, ਸੋ ਸੋਚਦਾ ਸੀ
ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਜੇ ਵਧ ਗਈ ਤਾਂ ਕਠਨਾਈ ਪੇਸੀ । ਰਾਜੇ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਦਾਨਾ ਸੀ ਉਹ
ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਧਿ ਹੋ ਜਾਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਔਰੰਗੇ ਨੂੰ ਸੁਲਹ ਹੋਈ ਤੇ ਗੁਰੂ
ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਕਰ ਲੈਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਬਾਬਾ ਮੰਮਾ ਕਰ ਛੱਡਾਂਗੇ ।

ਇਹ ਗਲ ਕਵਿ ਜੀ ਨੂੰ ਬੀ ਪਤਾ ਲੱਗੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ
ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਬਲਕ ਮਾਰਦੀ ਹੈ, ਯਥਾ ਦੇਖੇ ਏਸੇ ਰੁਤ ਦਾ ੩੪ ਅੰਸੂ ਤੇ ਅੰਕ
੧੭, ੧੮, ੧੯ । ਪੁਨਾ:—ਹਮ ਸੋ ਬੈਰ ਬੈਰ ਹੀ ਅਹੈ ॥ ਸੋ ਬਿਰੋਧ ਦਿੱਲੀ ਸਨ ਕਹੈ ॥
[ਰੁਤ ੬ ਅੰਸੂ ੬ ਅੰਕ ੪੪] ।

†ਪਾ:—ਅਨੰਦ ਅਮੰਦ ।

ਹਮ ਨਾਂਹੀ । ਸਦਾ ਬਾਸ ਬਾਸਹਿ ਪੁਰਿ ਪਾਹੀ^੧ ॥ ੩ ॥ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਕੇ
ਰਾਜਨਿ ਕਾਜ।ਪਰਹਿ ਆਨ ਜੁਤਿ ਚਮ੍ਹ ਸਮਾਜ।ਸੰਧਿ ਕਰੇ ਸੁਧਰਹਿ^੨ ਦੁਹੀ
ਓਰ । ਘਾਲ ਸਕਹਿ ਨਹਿ ਸ਼ੱਤ ਜ਼ੋਰ ॥ ੪ ॥ ਸਭਿ ਹੀ ਰੀਤਿ ਹੋਇ ਹਮ
ਆਛੇ । ਬਨਹਿ ਸਹਾਇਕ ਜਬੈਹੂੰ ਬਾਛੇ—ਜੇ ਸਨਮਾਨਹਿ ਮੋਹਿ ਮਿਲਾਪ।
ਪਹੁੰਚ ਆਪ ਕੀ ਲੀਜੈ ਥਾਪਿ^੩ ॥੫॥ ਅਪਨੋ ਓਜ ਪਤਾਪ ਦਿਖਾਵਹੁ। ਨਿਪ
ਸਭਿ ਤੇ ਬਡਿਆਇ ਬਤਾਵਹੁ^੪ । ਇੰਤਜਾਇਕ ਕਹਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ।
ਪਠਯੋ ਵਜ਼ੀਰ ਗਿਰੇਸ਼ ਹੰਕਾਰੀ ॥ ੬ ॥ ਮਾਨਵ ਬੰਦ ਸੰਗ ਕਰਿ ਦੀਨੇ ।
ਰਜਤ ਲਸ਼ਟਕਾ ਕਰ ਗਹਿ ਲੀਨੇ । ਗਮਨਯੋ ਚਢਿ ਸੁੰਦਰ ਝੰਪਾਨ^੫ ।
ਚਲੇ ਢਲੈਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਰਿ ਪਾਨ ॥ ੭ ॥ ਉਤ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਿਪ ਕੋ ਤਿਸ ਬੇਰਾ
ਇਤ ਸਤਿਗੁਰ ਬਹੁ ਖੇਲ ਅਖੇਰਾ।ਹਟੇ ਬਜਤ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ।ਦੁਗਨ
ਬੀਰਰਸ ਸੁਭਟਨਿ ਧਾਰਾ॥੮॥ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਮਾਜ। ਜਿਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁਇ ਕੋ ਬਡ ਰਾਜਾ । ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ ਬਾਤਨ ਕਰਤੇ । ਚਲਤਿ
ਸਮੁਖ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਨਿਹਰਿਤੇ ॥੯॥ ਸ਼ਿਕਰੇ, ਬਾਜ਼, ਸ੍ਰਾਨ ਸਮੁਦਾਇ।ਮੀਰ
ਸ਼ਿਕਾਰ^੬ ਧਾਇ ਅਗਵਾਇ । ਉਡਤਿ ਧੁਰ ਛਾਦਯੋ ਅਸਮਾਨ । ਆਨਿ
ਪਹੁੰਚੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨ ॥੧੦॥ ਸੁਨਿ ਦੁੰਦੁਬਿ ਧੁਨਿ ਨਰ ਗਨ ਨਾਰੀ । ਹਿਤ
ਦੋਖਨਿ ਕੋ ਨਿਕਸਿ ਅਗਾਰੀ । ਬੀਚ ਦਰੀਚੀ^੭ ਕੋ ਬਿਰ ਦਾਰੇ^੮ । ਉਦਤਿ
ਮੁਦਤਿ ਜਨੁ ਬਧਤਿ ਨਿਹਾਰੇ^੯ ॥੧੧॥ ਸੰਧਾ ਸਮੈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਆਇ । ਉਤਰੇ
ਸਤਿਗੁਰ ਹਰਖ ਉਪਾਇ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਸੁਖ ਸੋ ਸੋਏ । ਨਿਜ
ਨਿਜ ਸਦਨ ਬਿਰੇ ਸਭਿ ਕੋਏ ॥ ੧੨ ॥ ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ ਜਬਹੁ ਨਿਹਾਰੇ ।
ਨੌਬਤ ਬਜਨ ਲਗੀ ਗੁਰਦਾਰੇ । ਸੁਨਤਿ ਰਬਾਬੀ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਏ ।
ਆਸਾਵਾਰ ਰਾਗ ਜੁਤਿ ਗਾਏ ॥੧੩॥ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਜਹਿ ਕਹਿ ਗਨ ਜਾਗੇ।
ਗੁਰਬਾਲੀ ਕੋ ਪਵਿਥੇ ਲਾਗੇ । ਜਿਤ ਕਿਤ ਭਜਨ ਹੋਤਿ ਜੈਕਾਰ । ਮਨਹੁ
ਬਿਸ਼ਨੁ ਗਨ ਸੁਰਨਿ ਮਝਾਰ^{੧੦} ॥੧੪॥ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਠਾਨਿ ਗੋਸਾਈਂ।ਆਸਨ

^੧(ਅਸੀਂ) (ਆਪਦੇ) ਨਗਰ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਸਦਾ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਹਾਂ । ^੨ਸੁਧਰਨਗੇ । ^੩ਮੇਰੇ ਮਿਲਾਪ
ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਪਹੁੰਚ ਥਾਪ ਲਵੀਂ (ਕਿ ਆਪਾਂ ਕਿਸ ਦਿਨ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ)
(ਅ) ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪ ਦੀ ਥਾਪੀ ਲਵਾਂਗੀ । ^੪ਪਹਾੜੀ ਪਾਲਕੀ । ^੫ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ
ਸਰਦਾਰ । ^੬ਬਾਰੀਆਂ ਵਿਚ । ^੭ਬੁਹਿਆਂ ਅਗੇ । ^੮ਭਾਵ ਲੋਕੀਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਉੱਚੇ ਹੋ ਰੋਕੇ
(ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ) ਵਧ ਵਧ ਨੇ ਤਕਦੇ ਹਨ । ^੯ਸਮੂਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿਚ ।

ਥਿਰੇ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਈ । ਅਰਣੈਦੈ ਲਖਿ ਕਰਿ ਭੁਨਸਾਰੇ । ਭਾਟ ਪੈਰ ਕੇ
 ਥਿਰੇ ਅਗਾਰੇ ॥ ੧੫ ॥ ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਜਸੁ ਕਬਿਤ ਬਨਾਏ । ਉਚੇ ਅਧਿਕ
 ਉਚਾਰਿ ਸੁਨਾਏ । ਖਰੇ ਨਕੀਬ ਪੁਕਾਰਿ ਅਵਾਜੇ । 'ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਜਨ ਪਤਿ
 ਰਾਜੇ' ॥ ੧੬ ॥ ਪੂਰਨ ਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰੀ ! ਜਿਨਕੈ ਨਿਵਹਿ ਤਿਲੋਕੀ
 ਸਾਰੀ । ਘਰਿਆਵਲ ਬਾਜਤਿ ਠਨਕਾਰਾ । ਗਰਜ ਉਠੈ ਰਣਜੀਤ
 ਨਗਾਰਾ ॥ ੧੭ ॥ ਇਮ ਬਹੁ ਥਾਨ ਕੁਲਾਹਲ ਹੋਵਾ । ਸੂਰਜ ਉਦੈ ਭਯੈ ਸਭਿ
 ਜੋਵਾ । ਸਤਿਗੁਰ ਬਸਤੁ ਸੁਸਤੁ ਤਨ ਧਾਰੇ । ਸਾਵਧਾਨ ਬਨਿ ਨਿਕਸੇ ਦੁਾਰੇ
 ॥ ੧੮ ॥ ਸਭਾ ਸਦਨ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ । ਝੂਲਤਿ ਕਲਗੀ ਅਨੰਦ
 ਵਧਾਇ। ਫਰਸ ਮਖਮਲੀ ਪਰ ਸਿੰਘਾਸਨ । ਬੈਠੇ ਗੁਰੁ ਸੁਭਤਿ ਸੁਭ ਆਸਨ
 ॥ ੧੯ ॥ ਪਾਂਚਹੁ ਭ੍ਰਾਤਾ ਬੀਰ ਬਿਲੀਦ । ਬਿੰਦ ਮਸਿੰਦ ਬੰਦ ਕਰ ਬੰਦਿ ।
 ਮਾਤੁਲ ਪੁਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਰਿ ਬੰਦਨ । ਸੂਰਜਮਲ ਕੇ ਨੰਦਨ ਨੰਦਨ ॥ ੨੦ ॥
 ਇੰਤਜਾਇਕ ਸਭਿ ਸਭਾ ਪ੍ਰਵਾਰਤਿ । ਮਨਹੁ ਚੰਦ ਉਡਗਨਿ ਦੁਤਿ ਧਾਰਤਿ ।
 ਚਮਕਤਿ ਚਮਰ ਚਾਰੁ ਢੁਰੰਤਿ । ਜਨੁ ਰਵਿ ਕਿਰਨ ਨਿਕਰ ਨਿਧਰੰਤਿ ।
 ॥ ੨੧ ॥ ਕੰਚਨ ਰਜਤ ਛਰੀ ਕਰ ਧਰੇ । ਇਕ ਦਿਸਿ ਗੁਰ ਢਿਗ
 ਦੇਖਹਿ ਖਰੇ । ਦਰਸਨ ਕਾਂਖੀ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਆਵਹਿ । ਲਗਹਿ ਸਭਾ ਤਬਿ
 ਦੇਖਨਿ ਪਾਵਹਿ ॥ ੨੨ ॥ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ਭਯੈ ਜਬਿ ਭਾਰੀ । ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਹਿ
 ਅਰਪਿ ਅਗਾਰੀ । ਡੇਢ ਜਾਮ ਜਬਿ ਈਠਿ ਬਿਤਾਯੇ । ਦੁਾਰਪਾਲ ਤਬਿ
 ਅੰਤਰ ਆਯੇ ॥ ੨੩ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਅਰਜ ਗੁਜਾਰੀ । 'ਚੋਬਦਾਰ ਇਕ
 ਪੈਰ ਅਗਾਰੀ' ।—ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਆਇ ਵਜ਼ੀਰ । ਮਿਲਜੈ ਚਹੈ ਰਾਵਰ ਕੇ
 ਤੀਰ—॥ ੨੪ ॥ ਤਿਹ ਸੁਧ ਕੋ ਸੋ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਯੋ । ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ
 ਬਚ ਫੁਰਮਾਯੋ । 'ਅਬਿ ਤਿਸ ਖਾਨ ਪਾਨ ਸੁਧਿ ਲੀਜੈ ਆਛੇ ਥਾਨ ਸਿਵਰ
 ਕੋ ਦੀਜੈ ॥ ੨੫ ॥ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਸਮੀਪ ਬੁਲਾਵੈ । ਤਿਸ ਕੀ ਮਸਲਤ*
 ਸੁਨਹਿ ਸੁਨਾਵੈ' । ਇਮ ਕਰਿ ਹੁਕਮ ਉਠੇ ਗੋਸਾਈ । ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼
 ਜਾਈ ॥ ੨੬ ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਦਿਵਸ ਫਰਾਯਹੁ । ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨ
 'ਸਵੇਰੇ ਸੂਰਜ ਉਦੈ ਹੋਇਆ ਜਾਣਕੇ । ਘੜਿਆਲਾ ਦੀ ਠਨਕਾਰ ਵਜਦੀ ਹੈ । 'ਬੰਦਨ'
 ਕਰਦੇ ਹਨ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ । 'ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭਾਵ ਪੁੱਤ੍ਰ । 'ਮਾਨੋ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ
 ਨੇੜੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । [ਸੰਸ: ਨਿਕਰ=ਸਮੂਹ] । 'ਬੁਰੈ ਅੱਗੇ (ਖੜਾ ਹੈ ਤੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ
 ਕਿ)' । 'ਉਸ ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਸੁਧ (ਦੇਣ) ਉਹ (ਚੋਬਦਾਰ) ਚਲ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ । 'ਦਿਨ
 ਢਲਿਆ ।

*ਪਾ:-ਮਿਸਲੇ ।

ਕਰਨਿ ਮਨ ਭਾਯਹੁ। ਜਾਮ ਦਿਵਸ ਬਾਕੀ ਜਬਿ ਰਹੈ। ਸੋ ਵਜ਼ੀਰ ਬਲਵਾ-
ਵਨਿ ਚਹੈ ॥੨੭॥ ਸਭਾ ਥਾਨ ਮਹਿ ਬੈਠਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਬਿਰੇ ਆਇ ਸਭਿ
ਆਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਨੰਦ ਚੰਦ ਤੇ ਆਇ ਮਸਿੰਦ। ਲਾਗੈ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ
ਬਿਲੰਦ। ॥੨੮॥ ਨਰ ਪਠਿ ਲਿਖੈ ਬੁਲਾਇ ਵਜ਼ੀਰ। ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਬੈਠੈ ਪ੍ਰਭੁ
ਤੀਰ। ਕਰ ਤੇ ਅਰਪਿ ਅਕੋਰ ਅਗਾਰੀ। ਨਮੋ ਨਿਪਤਿ^੧ ਕਰਜੋਰਿ ਉਚਾਰੀ
॥ ੨੯ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕੁਸ਼ਲ ਬੁਝਨਾ ਕੀਨੀ। ਨਿੰਮ੍ਰਿ ਹੋਇ ਤਿਨ ਸਭਿ
ਕਹਿ ਦੀਨੀ। ‘ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਤੁਮਰੇ ਸੁਨੈ ਨਗਾਰਾ। ਮਹਿਪਾਲਕ ਸੈਸੈ ਮਨ
ਧਾਰਾ ॥ ੩੦ ॥ ਮੈ ਕਉ ਸੁਧਿ ਰਾਵਰ ਕੀ ਹੁਤੀ। ਕਹਿ ਕਰਿ ਸਮੁਝਾਯੈ
ਗਿਰ ਪਤੀ। ਸੁਨਤਿ ਸੁਜਸੁ ਕੋ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦਾ। ਮਧੁਰ ਸ਼ਬਦ ਘਨ ਮੋਰ
ਮਨੰਦਾ ॥੩੧॥ ਅਭਿਲਾਖਤਿ ਚਿਤ ਦਰਸ ਤੁਮਾਰਾ। ਮੋਹਿ ਪਠਾਯੋ ਏਵ
ਉਚਾਰਾ।—ਉਤ ਗੁਰ ਕੋ ਘਰ, ਇਤ ਹਮ ਰਾਜੈ। ਨਿਕਟਿ ਬਸਨਿ ਤੇ ਪੁਰ-
ਵਹਿ ਕਾਜੈ ॥੩੨॥ ਹਮਰੇ, ਕਿਧੈ ਗੁਰੁ ਕੋ ਹੋਇ। ਕਰਹਿ ਸੁਧਾਰਹਿ ਮਿਲਿ
ਦਿਸਿ ਦੋਇ—। ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਲਖਿ ਲਾਭ ਬਿਸਾਲਾ। ਚਹਤਿ ਮੇਲ ਨਿਤ
ਕੋ ਮਹਿਪਾਲਾ ॥ ੩੩ ॥ ਆਵਤਿ ਕਉ ਸਨਮਾਨ ਬਖਾਨਹੁ। ਬਧਹਿ ਪ੍ਰੇਮ
ਜਿਮ ਕਰੁਨਾ ਠਾਨਹੁ^੨। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੋ ਰੁਖ ਪਾਇ। ਮਾਤੁਲ ਉਤਰ
ਦਿਸਿ ਬਨਾਇ ॥੩੪॥ ‘ਜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਹੋਇ। ਆਦਰ ਕਰੈ ਨ
ਪਾਇ ਵਿਗ ਸੋਇ। ਜਬਾ ਭਾਵਨ। ਰਿਦੈ ਉਠਾਵੈ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਤਤ-
ਛਿਨ ਪਾਵੈ ॥ ੩੫ ॥ ਇਹ ਤੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਕਲ ਪਰ ਧਰੈਂ। ਚੈਕ ਰਾਵ ਕੀ
ਕਾਮਨ ਪੁਰੈਂ। ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀ ਰਾਜਾ। ਦੁਤਿਯੇ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰੇਮ ਉਪਰਾਜਾ^੩
॥੩੬॥ ਤਿਤੀਏ ਬਾਸ ਸਮੀਪ ਸਦੀਵਾ। ਮਿਲਿਨਿ ਸ ਹਿਤ ਪੁਨ ਕਰਿ ਮਨ
ਨੀਵਾ^੪। ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਗੁਨ ਘਨੇ ਬਿਚਾਰਹੁ। ਆਵਹੁ ਭਲੀ ਬਾਤ ਨਿਰ-
ਧਾਰਹੁ* ॥੩੭॥ ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਕਲਗੀਧਰ ਕਹੈ। ‘ਗਿਰਪਤਿ ਸ਼ੋਕ ਕਾਹਿ
ਬਹੁ ਲਹੈ^੫। ਕਰਨਿ ਅਖੇਰ ਕਿਤਿਕ ਮਨਭਾਵੈ। ਕੈਸੇ ਅਸੁ ਪਰ ਚਢਨਿ
ਸੁਹਾਵੈ ॥੩੮॥ ਕਿਸ ਆਯੁਧ ਕੋ ਹੈ ਅੰਭਾਸਾ। ਰਖਹਿ ਤੁਢੈਗ, ਕਿ ਚਾਪ
ਸੁ ਪਾਸਾ। ਕੌਨ ਸੁਥਲਮਹਿ ਸੁਨੈ ਨਗਾਰਾ। ਜਿਸਤੇ ਆਵਨਿ ਕੋ ਮਨ

^੧ਰਾਜੇ ਦੀ ਨਮਸਕਾਰ । ^੨(ਉਸ ਨੂੰ) ਗੁਰੁ ਪ੍ਰੇਮ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ । ^੩ਹਿਤ ਨਾਲ ਮਿਲਨਾ ਤੇ
ਵੇਰ ਮਨ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ । ^੪ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਕ ਹੈ ।

*ਪਾ:-ਆਵਹੁ ਮਿਲਹੁ ਭਲੀ ਨਿਰਧਾਰਹੁ ।

ਧਾਰਾ' ॥੩੬॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਹਿ ਅਰਜ ਵਜ਼ੀਰ। ਗਿਰਪਤਿ ਭੀਮਚੰਦ ਬਰ
ਬੀਰ। ਸੈਲਪਤੀ ਸਭਿ ਆਇਸੁ ਮਾਨਹਿ। ਸੁਮਤਿਵੰਤ ਅਤਿ ਮਸਲਤ
ਠਾਨਹਿ' ॥ ੪੦ ॥ ਰਾਜਨੀਤਿ ਮਹਿ ਨਿਪੁਨ ਬਿਸਾਲਾ। ਸਭਿ ਤੇ ਅਧਿਕ
ਚਮੁ ਤਿਸ ਨਾਲਾ। ਕਬਿ ਕਬਿ ਚਢਹਿ ਅਖੇਰ ਕਰਨਿ ਕੋ। ਬਹੁ ਅੱਭਾ-
ਸਤਿ ਸ਼ਸਤ ਧਰਨਿ ਕੋ॥੪੧॥ ਤੁਮ ਸ਼ਿਕਾਰਿ ਕੋ ਕਰਨਿ ਗਏ ਜਬਿ। ਨਿਜ
ਗੁਮਨਿ ਮਹਿ ਨਿਕਟ ਹੁਤੋ ਤਬਿ। ਦਿਹੁ ਆਗਯਾ ਅਬਿ ਲੈ ਕਰਿ ਆਉਂ।
ਸੁਧ ਰਾਵਰ ਕੀ ਸਕਲ ਸੁਨਾਉ' ॥੪੨॥ ਬਹੁ ਮੇਲਾ ਸਿਰੁਪਾਉ ਮੰਗਯੋ।
ਕਰਿ ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਵਜ਼ੀਰ ਦਿਵਾਯੋ। ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੋ ਰੁਖਸਦ ਹੋਯੋ।
ਹਰਖਤਿ ਬਹੁ ਸੁਲੀਲ ਜੁਤਿ ਜੋਯੋ ॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿੰਬੇ
ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ 'ਵਜ਼ੀਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਸਪਤ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੭ ॥

੨੮. [ਰਾਜੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਮੇਲ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਹਰਖਤਿ ਲੇ ਸਿਰੁਪਾਇ। ਭੀਮ ਚੰਦ
ਗਿਰ ਇੰਦ* ਵਿਗ, ਗਾ' ਵਜ਼ੀਰ ਉਤਲਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਨਮੋ ਠਾਨਿ
ਬੈਠਨੋ ਨਿਪ ਪਾਸੀ। ਗੁਰਨਿ ਬਾਰਤਾ ਸਕਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ। 'ਬਡ ਉਤਸਾਹ-
ਵੰਤਿ ਬਲਿ ਭਾਰੀ। ਅਜਮਤਿ ਜਾਗਤਿ ਜੋਤਿ ਉਦਾਰੀ'॥੨॥ ਤੁਮਰੋਕਹਨੈ
ਸ਼ਵਨਿ ਸੁਨਿ ਆਛੇ। ਜਬਾ ਜੋਗ ਉਤਰ ਦੇ ਪਾਛੇ। ਸਾਦਰ ਮੁਲਾਕਾਤ
ਠਹਿਰਾਈ। ਮਿਲਹੁ ਆਪ ਲਿਹੁ ਕਾਜ ਬਨਾਈ॥੩॥ ਭੀਰ ਬਿਲੰਦ ਅਨੰਦ
ਪੁਰਿ ਮਹੀਆ॥ ਉਤਰੀ ਚਮੁ ਸੁਭਟ ਜਹਿਕਹੀਆ॥ ਸਿਖਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਦਿਸਿ
ਤੇ ਆਵੈ। ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਭੇਟ ਚਢਾਵੈ ॥੪॥ ਪੁਰਵਹਿ ਮਨਹੁ ਕਾਮਨਾ
ਸਭਿ ਕੀ॥ ਹਰਖਨੋ ਪਿਖੀ ਜੋਤਿ ਮੈਂ ਜਬਿਕੀ॥ ਉਚਿਤਾ ਆਪਕੋ ਤੂਰਨ ਚਲੀ-
ਅਹਿ। ਰਿਦੇ ਭਾਉ ਧਰਿ ਗੁਰ ਸੰਗਮਿਲੀਅਹਿ'॥੫॥ ਗਿਰਪਤਿ ਸੁਨਿਅਨੰਦ
ਕੋ ਪਾਯੋ॥ ਮਿਲਨਿ ਹੋਤੁ ਸਭਿ ਸਾਜਬਨਾਯੋ॥ ਸੈਨਾ ਸਕਲ ਬਟੋਰਨਿ ਕੀਨਿ।
ਬੰਦ ਮੁਸਾਹਿਬ ਕਰਿ ਜੰਗ ਲੀਨ'॥੬॥ ਬਸਨ ਬਿਭੂਖਨਿ ਤਨ ਧਰਿ ਘਨੇ।
ਤੀਰ ਤੁਫੰਗਨਿ ਆਯੁਧ ਸਨੇ। ਇਮ ਲੇਕਰਿ ਭਟ ਭੀਰ ਬਿਸਾਲਾ॥ ਦੁਰਦ
ਅਰੂਢਿ ਪੰਥ ਕੋ ਚਾਲਾ ॥੭॥ ਬਾਦਿਤ ਦੁੰਦਭਿ ਆਦਿ ਅਗਾਰੀ'। ਬਜਹਿ,
ਕੁਲਾਹਲ ਘਾਲਤਿ ਭਾਰੀ'। ਭੀਮਚੰਦ ਉਤਸਾਹਿਤਿ ਆਯੋ। ਚਲਤਿ
ਅਨੰਦਪੁਰਾ ਨਿਯਰਾਯੋ'॥੮॥ ਪਹੁੰਚਿ ਗੁਰੂ ਵਿਗ ਨਰ ਸੁਧਿ ਦੀਨ। ਨੰਦਚੰਦ

*ਅਤਿ ਸਿਆਣੇ (ਰਾਜੇ) ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਸਲਾਹ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। *ਗਿਆ। *ਸੁਸ਼ਟ। *ਨਾਲ ਕਰ
ਲੀਤੇ। *ਅੱਗੇ ਦੁੰਦਭ ਆਦਿ (ਵਾਜੇ) ਵਜਦੇ ਹਨ। *ਭਾਵ, ਭਾਰੀ ਸ਼ੇਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। *ਨੇੜੇ
ਆ ਗਿਆ।

*ਪਾ:-ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ ਕਿਰੀਦੇ।

ਤਬਿ ਭੇਜਨ ਕੀਨਿ। ਜਾਹੁ ਅੱਗੁ ਸਨਮਾਨਤਿ ਆਨਹੁ। ਆਛੇ ਥਾਨ ਉਤਾਰਨ ਠਾਨਹੁ ॥ ੯ ॥ ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਬਹੁ ਰਸਤ ਪੁਚਾਵਹੁ। ਘ੍ਰਿਤ ਮਿਸ਼ਟਾਨ ਅਧਿਕ ਲੇ ਜਾਵਹੁ। ਵਹਿਨ ਗਨ ਕੇ ਦਿਹੁ ਤਿਨੁ ਦਾਨ। ਬਿਨ ਜਾਚੇ ਪਹੁੰਚਾਇ ਮਹਾਨਾ॥੧੦॥ ਲਿਹੁ ਮਾਤੁਲ ਕੇ ਸੰਗ ਰਲਾਇ। ਅਹੈ ਸਦਨ^੧, ਨਰ ਪਠਹੁ ਬੁਲਾਇ^੨। ਨੰਦ ਚੰਦ ਸੁਨਿ ਹੁਕਮ ਸਿਧਾਰਾ। ਤਬਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਤਤਕਾਲ ਹਕਾਰਾ ॥ ੧੧ ॥ ਚਢੇ ਤੁਰੰਗਨਿ ਪਰ ਜੁਗ ਚਾਲੇ। ਕਿਤਿਕ ਸਉਰਨਿ ਲੈ ਸੰਗ ਨਾਲੇ। ਮਿਲੇ ਨਿਪਤ ਕੇ ਹੁਇ ਅਗੁਵਾਈ। ਖੁਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਾਇ ਸੁਨਾਈ॥੧੨॥ ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਭੀਮਚੰਦ ਹਰਖਾਯੋ। ਕਰਤੇ ਥਾਤ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਆਯੋ। ਕਰਯੋ ਨਿਵੇਸ ਬੇਸ਼ ਇਸਥਾਨਾ^੩। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿਵਾਇ ਸ਼ਨਾਨਾ॥੧੩॥ ਬਾਹਨਿ ਕੇ ਸਭਿ ਦੀਨਿ ਅਹਾਰਾ। ਸਰਬ ਸੰਗ ਨਿਪ ਮੁਦਤਿ ਉਦਾਰਾ^੪। ਸੁਖ ਸੇਂ ਸੁਪਤੇ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ। ਪੁਨ ਭੁਨਸਾਰ ਪਿਖੀ ਹੁਇ ਆਈ ॥ ੧੪ ॥ ਸੈਰ ਸ਼ਨਾਨ ਦੁਹਿਨ ਦਿਸ਼ਿ ਹੋਏ। ਬਸਨ ਬਿਭੂਖਨ ਧਰਿ ਸਭਿ ਕੋਏ। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਅਧਿਕ ਅਨੰਦਤਿ। ਸੁਤ ਮਹਿਮਾ ਲਖਿ ਨਵ ਗੁਰਾ^੫ ਬੰਦਤਿ॥੧੫॥ ਸਭਾ ਥਾਨ ਕੇ ਗੁਰ ਚਲਿ ਆਏ। ਅਨਿਕ ਬਰਨ ਕੇ ਵਰਸ਼ ਬਿਛਾਏ। ਚਾਰੁ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਰ ਚਢਿ ਬਿਰੇ। ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਲੋਕ ਆਇਬੋ ਕਰੇ॥੧੬॥ ਸੁਭਤਿ ਸਭਾ ਸਭਿ ਪੂਰਨ ਹੋਈ। ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਦੀਪਤਿ^੬ ਸੋਈ। ਕੰਚਨ ਛਰੀਦਾਰ ਗਨ ਖਰੇ। ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਉਭਾਰਨਿ ਕਰੇ॥੧੭॥ ਚਾਮਰ ਚਾਰੁ ਬਾਰਿ ਬਹੁ ਵੋਰਤਿ। ਬਿਸਦ ਮਹਾਲਨਕੀ ਦੁਤਿ ਚੋਰਤਿ^੭। ਪਠਯੋ ਮਸੰਦ ਹਕਾਰਨਿ ਰਾਜਾ। ਕਰੀ ਆਨਿ ਸੁਧਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕਾਜਾ॥੧੮॥ ਯਾਦ ਕਰਤਿ ਚਲੀਅਹਿ ਅਬਿਪਾਸਾ। ਪੁਰਹਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਨ ਕੀ ਆਸਾ^੮। ਭੀਮਚੰਦ ਹੁਇ ਰਹਯੋ ਤਯਾਰੀ। ਬੈਠਯੋ ਹੁਤੋ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਧਾਰੀ॥੧੯॥-ਆਇ ਹਕਾਰਨਿ, ਗਮਨਹਿ ਤਹਾਂ। ਬੈਠੈ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਹੈ ਜਹਾਂ-। ਪੁੰਜ ਮੁਸਾਹਿਬ ਲੈ ਕਰਿ ਸਾਥੇ। ਅਪਰ ਸੁਭਟ ਜਿਨ ਆਯੁਧ ਹਾਥੇ ॥ ੨੦ ॥ ਗਮਨਯੋ ਬੋਲਤਿ ਸੰਗ ਵਜ਼ੀਰ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿਭੂਖਨ ਚੀਰ ਸ਼ਰੀਰ। ਬਹੁ ਮੋਲੇ, ਧਾਰਤਿ ਚਲਿ ਆਏ। ਗੁਰੁ ਸਨ^੯ ਸਿੱਖਜਨਿ ਭਨਯੋ ਸੁਨਾਏ ॥ ੨੧ ॥ ‘ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ !

^੧ਭਾਵ ਮਾਮਾ ਜੀ ਘਰੇ ਹਨ। ^੨ਭੇਰਾ ਚੰਗੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਕੀਤਾ। [ਢਾ:, ਬੇਸ਼=ਵਧੀਆ,।
^੩ਬਹੁਤ ਪਸੰਨ ਹੋਇਆ। ^੪ਨਵਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ। ^੫ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਆ। ^੬ਉੱਜਲ ਹੀਸਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਚੁਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ^੭ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ।

ਗਿਰਪਤਿ ਮਤਿ ਕੇ ਕਾਰੇ। ਕਪਟ ਅਨੇਕ ਬਿਧਿਨਿ ਮਹਿ ਰਾਚੇ। ਇਨ ਪਰ
 ਬਹੁ ਵਿਸਵਾਸ ਨ ਕੀਜੈ। ਅੰਤਰ ਚਮੁੰਨ ਆਵਨਿ ਦੀਜੈ॥੨੨॥ ਜਿਤਿਕ
 ਮੁਸਾਹਿਬ ਆਨਹਿ ਸਾਥ^੧। ਦਰਸਹਿ ਨਾਥ^੨ ਧਰੇ ਪਦ ਮਾਥ^੩। ਲਖਿ ਆਸੈ
 ਬਹੁ ਦਾਸਨਿ ਕੇਰਾ। ਕਲਗੀਧਰ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਬੇਰਾ॥੨੩॥ ‘ਸੈਨ ਸਮੇਤ
 ਜਿ ਅੰਤਰ ਆਵਹਿ। ਕਹਾਂ ਬਿਗਾਰ ਸਕਹਿ, ਕਜਾ ਪਾਵਹਿ ?। ਕਜਾ
 ਬਿਸਵਾਸ ਤਿਨਹੁ ਤੇ ਕਰੈ’। ਗਨ ਮਿਗ ਤੇ ਕਜਾ ਕੇਹਰਿ ਡਰੈ॥੨੪॥ ਆਵਨ
 ਦਿਹੁ ਸਭਿ ਸਭਾ ਮਝਾਰੀ। ਕਹਾਂ ਦੁਰਨ ਕਰਿ ਹੈ ਬਲਭਾਰੀ^੪। ਸਿੰਘ ਪੈਰ
 ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਆਯੋ। ਭਟਨਿ ਸਹਿਤ ਅੰਤਰ ਪ੍ਰਵਿਸਾਯੋ॥੨੫॥ ਪਹੁੰਚੇ
 ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕੀਨੀ। ਥਾਤੋ ਧਨ ਆਗੇ ਧਰਿ ਦੀਨੀ। ਗਰ ਆਇਸੁ ਕੋ ਲੋ
 ਕਰਿ ਬੈਸਾ। ਪਿਖਿ ਸਰੂਪ ਪੂਰਨ ਸਸਿ ਜੈਸਾ॥੨੬॥ ਚਮੁੰ ਸਰਬ ਅਰੁ ਪੁੰਜ
 ਮੁਸਾਹਿਬ। ਧਨ ਧਰਿ ਨਮੋ ਕਰਹਿ ਗੁਰ ਸਾਹਿਬ। ਜਥਾ ਜੈਗ ਬਿਰ ਹੈ ਕਰਿ
 ਸਾਰੇ। ਕੇਤਿਕ ਠਾਂਢੇਦਰਸ ਨਿਹਾਰੇ॥੨੭॥ ਕੁਸ਼ਲਪੁਸ਼ਨ ਕਲਗੀਧਰ ਕੀਨਾ।
 ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਭੂਪਤਿ ਕਹਿ ਦੀਨਾ। ਗਿਰਰਾਜਨ ਕੇ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਸੰਗ। ਪੁਨ
 ਪ੍ਰਭੁ ਪੂਛੇ ਜਿਸ ਜਿਸ ਵੇਗ॥੨੮॥ ‘ਕਿਤਿਕ ਰਾਜ ਦੂਲ ਜੁ ਕਹਿਲੂਰੀ।
 ਭੂਪ ਕਟੋਚਨ ਕੇ ਕਿਤ ਭੂਰੀ’। ਜਸੋਵਾਰੀਆ ਔਰ ਗੁਲੇਰੂ। ਬਿੰਬੜ ਵਾਲੀਆ
 ਬਹੁਰ ਚੰਦੇਰੂ’॥੨੯॥ ਇਸਤੇ ਆਦਿਕ ਰਾਜ ਪਹਾਰੀ। ਗੁਰ ਬੁਝਨਿ ਨਿਪ
 ਸਕਲ ਉਚਾਰੀ। ਪੁਨ ਬੋਲੈ ‘ਜੇਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬਾਸੁਨੀ ਅਨੇਕ ਅਹੈ ਢਿਗ
 ਸਾਹਿਬ’॥੩੦॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਸੇ ਹਮਹਿ ਦਿਖਾਵਹੁ। ਬਾਂਛਤਿ ਹੁਤੇ ਸੁ
 ਅਬਹਿ ਅਨਾਵਹੁ’। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। ‘ਆਨਹੁ ਚੌਕੀ
 ਅਜਬ ਮਹਾਨਾ॥੩੧॥ ਪੈਚਕਲਾ ਸ਼ਸਤਰ ਅਬਿ ਲਜਾਵਹੁ’। ਪੁਰਹੁ ਆਸ
 ਇਨ ਸਕਲ ਦਿਖਾਵਹੁ’। ਕੋਸ਼ਪਤੀ ਸੁਨਿ ਕੈ ਤਤਕਾਲਾ। ਆਨਿ ਧਰੇ ਗੁਰ
 ਅੰਗ ਸੰਭਾਲਾ॥੩੨॥ ਚੌਕੀ ਕਲ ਦਾਬੀ ਜਬਿ ਪੂਰਬ। ਨਿਕਸੀ ਪੁਤਲੀ
 ਪਿਖੀ ਅਪੂਰਬ’। ਗਹਿ ਕਰ ਮਹਿ ਡਲ ਦੇਤਿ ਰੁੜਾਈ^੫। ਚਲਹਿ ਚਾਲ
 ਸੇਵਕ ਦਿਖਰਾਈ॥੩੩॥ ਭੀਮਚੰਦ ਆਨੰਦ ਬਿਲੰਦਾ। ਅਦਭੁਤ ਦੇਖਤਿ

^੧ਭਾਵ ਕੇਵਲ ਮੁਸਾਹਿਬ ਹੀ ਨਾਲ ਆਉਣ। ^੨ਨਾਥ (ਭਾਵ ਆਪ ਜੀ ਦਾ) ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ।

^੩ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਿਸ਼ਾ ਸ਼ਿਕਾ ਕੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। [ਪੰ., ਬਿਸਵਾਸ ਪਦ ‘ਵਿਸਵਿਸੇ’ ਦਾ ਇਕ ਰੂਪ ਹੈ, ਵਿਸਵਿਸ=ਸ਼ਿਕਾ ਭਰੀ ਸੋਚ]। ^੪ਕਿਉਂ ਲੁਕੀਏ (ਅਸਾਂ ਪਾਸ) ਭਾਰੀ ਬਲ ਹੈ।

^੫ਕਟੋਚੀਏ ਰਾਜੇ ਦਾ ਕਿਤਨਾਕੁ ਭਾਰੀ ਰਾਜ ਹੈ। ^੬ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਹਨ। ^੭ਅਸਚਰਜ।

^੮ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈਕੇ (ਚੌਪੜ ਦੇ) ਡਲ ਪਾ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਤਿ ਬਿਸਮੰਦਾ । ਪੁਨ ਕਲ ਦਾਬਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਿਖਰਾਯੋ । ਸ਼ਕਤਿ^੧, ਤਮਾਂਚਾ
 ਖੜਗ, ਬਨਾਯੋ ॥ ੩੪ ॥ ਆਯਧ ਪੰਚ ਬਨਾਇ ਦਿਖਾਏ । ਗਲਕਾਂ ਡਾਲਿ
 ਬਰੂਦ ਚਲਾਏ । ਜਿਤਿਕ ਸੰਗ ਮੈਂ ਚਮੁੰ ਪਹਾਰੀ । ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ ਹੈਰਾਨੇ ਭਾਰੀ
 ॥ ੩੫ ॥ ਚਾਰ ਘਟੀ ਲਗਿ ਬੈਠਿ ਦਿਖਾਏ । ਬੁਝਤਿ ਭੂਪ^੨ ਕਿਤਹੁ ਤੇ ਆਏ^੩ ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਸਗਰੀ ਕਥਾ ਸੁਨਾਈ । ‘ਹੁਤੋ ਅਸਾਮ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਰਾਈ ॥ ੩੬ ॥
 ਦੂਰ ਇਹਾਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਬਡੇਗਾ । ਨਵਮ ਗੁਰੂ ਕੋ ਸੋ ਹੈ ਚੇਰਾ । ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿਕਰਿ
 ਇਹ ਦਿਸਿ ਆਨੇ । ਰਹਜੋ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਪੁਨਹਿ ਪਯਾਨੇ’ ॥ ੩੭ ॥ ਭੀਮ-
 ਚੰਦ ਭੂਪਤਿ ਸੁਨਿ ਬੋਲਾ^੪ ‘ਇਕ ਮੈਂ ਸੁਨਜੋ ਮਤੰਗ ਅਮੋਲਾ । ਬਹੁਤ ਦਰਬ
 ਲਾਗਜੋ ਜਿਸ ਡੇਰੇ’ । ਇਹ ਦੋਨਹੁ ਹਮ ਚਾਹਤਿ ਹੋਰੇ’ ॥ ੩੮ ॥ ਤਬਿ ਕਲ-
 ਗ੍ਰੀਧਰ ਗਿਰਾ ਰਸਾਲੀ । ਕਹੀ^੫ ‘ਦਿਖਾਵਨਿ ਕਰਿਹੈਂ ਕਾਲੀ’ । ਆਜ ਦਿਖਨਿ
 ਕੋ ਸਮੇ ਨ ਰਹਜੋ । ਕਰਹੁ ਬਿਲੋਕਨਿ ਜਿਮ ਚਿਤ ਚਹਜੋ’ ॥ ੩੯ ॥ ਇਮ
 ਸਤਿਗੁਰਕੇ ਰੁਖਕੋ ਜਾਨਾ । ਉਠਨ ਹੇਤ ਜੋਰੇ ਜੁਗਪਾਨਾ । ਕਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਗਿਰ-
 ਪਤਿ ਸੁਨਿ ਗਯੋ । ਰਿਦੇ ਅਧਿਕ ਹੀ ਹਰਖਤਿ ਭਯੋ ॥ ੪੦ ॥ ਨਿਜ ਲੋਗਨ
 ਸੰਗ ਜਾਤਿ ਸਰਾਹਤਿ । ‘ਜਿਮ ਜਸੁ ਸੁਨਜੋ ਪਿਖਜੋ ਦੁਖ ਦਾਹਤਿ । ਅਤਿ
 ਸੁੰਦਰ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮੋਹਤਿ । ਬਿਧ ਕੀ ਸਕਲ ਨਿਪੁਨਤਾ ਸੋਹਤਿ’ ॥ ੪੧ ॥
 ਤਿਮ ਹੀ ਮਹਾਂ ਸੁਸ਼ੀਲ ਛਬੀਲਾ । ਸੁਭ ਲੀਲਾ ਯੁਤ, ਗਿਰਾ ਰਸੀਲਾ ।
 ਮੁਖ ਮਨ ਮਹਿ ਐਸੀ ਅਬਿ ਆਵੈ । ਇਨ ਸਮੀਪਤਾ ਤਜੀ ਨ ਜਾਵੈ ॥ ੪੨ ॥
 ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਚੰਦ ਸੁੰਦਰ ਬਹੁ ਸੁਨਜੋ । ਇਨ ਸਮ ਹੈ ਅਨਮਾਨਤਿ ਭਨਜੋ । ਸੁਨਿ
 ਵਜ਼ੀਰ ਭਾਖਤਿ ਵਡਿਆਈ । ‘ਕੀਰਤਿ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਬਿਦਤਾਈ ॥ ੪੩ ॥
 ਜਗ ਗੁਰ ਨਾਮ ਜਿਨਹੁ ਕੋ ਕਹੈਂ । ਤਿਨ ਕੀ ਗਾਈ ਪਰ ਬਿਰ ਅਹੈਂ । ਕਰਾ-
 ਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਜਗ ਜਾਨੇ । ਨਿਜ ਦਾਸਨ ਦੈ ਅਨੰਦਮਹਾਨੇ’ ॥ ੪੪ ॥ ਇੱਤਯ-
 ਦਿਕ ਬਹੁ ਕਰਹਿ ਸਰਾਹਨਿ । ਜਿਨਕੇ ਮਨ ਬਿਕਾਰ ਕੁਛ ਨਾਹਿਨ । ਸ੍ਰੀ
 ਕਲਗ੍ਰੀਧਰ ਸਦਨ ਪਹੁੰਚੇ । ਚਲਤਿ ਚਪਲ ਗਤਿ ਜਿਨ ਜਸੁ ਉਚੇ ॥ ੪੫ ॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੋ ਭੀਮਚੰਦ ਮਿਲਨ^੬ ਪ੍ਰਸੰਗਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ
 ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੯ ॥ ੨੯. [ਭੀਮਚੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਹਾਥੀ ਤੇ ਤੀਬੁ ਦਿਖਾਯਾ] ।
 ਦੋਹਰਾ ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਭਿ ਬਿਧਿਨਿ ਕੋ ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਦੀਨਿ । ‘ਰਸਤ ਦੋਗ
 ਤੇ ਅਧਿਕ ਹੀ ਪਹੁੰਚਹਿ’ ਆਇਸੁ ਕੀਨਿ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ‘ਤ੍ਰਿਣ ਦਾਨਾ ਘ੍ਰਿਤ
^੧ਬਰਛੀ । ^੨ਜਿਸਦੇ ਤੀਬੁ ਨੂੰ । ^੩ਕਲ ਨੂੰ । ^੪ਬਿਧਾਤਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਬੀਨਤਾ ਫਬ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਸਿਤਾ ਨਿਹਾਰੀ। ਦੇਹ ਦਿਵਸ ਪ੍ਰਤਿ ਹਯਨਿ ਸੰਭਾਰੀ। ਸੁਖਮ ਚਾਵਰ ਗੋਧੁਮ
ਚੂਨ । ਜਾਚਹਿ ਜਿਤਿਕ ਨ ਦੇਤੇ ਊਨ ॥੨॥ ਗੁਰ ਘਰ ਕਮੀ ਨ ਕਿਸਕੀ
ਅਹੈ । ਪਾਪਤਿ ਹੋਤਿ ਜਥਾ ਜੋ ਚਹੈ । ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਅਤਿ ਖਸੀ ਬਿਹਾਰੈ।
ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਕੋਤਕ ਨਵੇਂ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ੩ ॥ ਸੋ ਦਿਨ ਰਜਨੀ ਬੀਤੀ ਜਬੈ ।
ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਉਠੇ ਨਰ ਸਬੈ । ਹੁਕਮ ਫਰਾਸਨਿ ਸਾਬ ਬਖਾਨਾ । ‘ਡੇਰਾ’
ਲਗਹਿ ਥਾਨ ਮੈਦਾਨਾ ॥੪॥ ਦੁਰਦ ਪੁਸਾਦੀ ਕਰਹੁ ਸੰਗਾਰਨਿ । ਕੰਚਨ
ਚਾਂਦੀ ਸਿੰਘਲ ਡਾਰਨਿ । ਮਖਮਲ ਜ਼ਰੀਦਾਰ ਬਡ ਝੂਲ । ਗਜਗਾਹਨ
ਬਾਂਧਹੁ ਰਹਿ ਝੂਲ ॥੫॥ ਸੁਨਿ ਉਮਾਹ ਸਭਿ ਕੇ ਹੁਇ ਆਯੋ-ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ
ਗੁਰ ਅਪਨਾਯੋ । ਚਿਤ ਚੌਪਤਿ ਸਭਿ ਕਾਰ ਕਰੀਤੇ । ਡੇਰਾ ਸਭਿ ਲਗਾਇ
ਦੁਤਿਵੀਤੇ ॥ ੬ ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕਰਿ ਲੀਨਿ । ਜਾਨਿ ਸਮੇਂ ਗੁਰ
ਉਠਿਬੋ ਕੀਨਿ । ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ ਦਾਰ ਤੇ ਨਿਕਸੇ । ਜਿਮ ਅਰਬੰਦ ਬਿਲੋ-
ਚਨ ਬਿਕਸੇ ॥੭॥ ਖੜਗ ਨਿਖੰਗ ਅੰਗ ਕੇ ਸੰਗ। ਝੂਲਤਿ ਕਲਸੀ ਚਲਤਿ
ਉਤੰਗ। ਚਪਲ ਚਾਲ ਸ਼ੋਭਤਿ ਇਸ ਭਾਂਤਿ। ਗਜ ਕੋ ਬਤਸ ਪੁਸ਼ਟ ਉਤਲਾ-
ਤਿ ॥ ੮ ॥ ਤੰਬੂ ਦਾਰ ਚਾਨਣੀ ਚਾਰੂ । ਸ਼ੋਭਤਿ ਫਰਸ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੂ ।
ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਸੁੰਦਰ ਤਹਿ ਡਸੈ । ਰੇਸ਼ਮ ਜ਼ਰੀ ਡੋਰ ਸੰਗ ਕਸੈ ॥੯॥ ਤਿਸ
ਪਰ ਬੈਠੇ ਜਾਇ ਗਸਾਈਂ । ਜਗਮਗ ਚਮਤਕਾਰ ਜਿਸ ਥਾਈਂ । ਮਾਤੁਲ
ਤਬਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਕਟਿ ਬੈਠਿ ਹਰਖਾਯੋ ॥ ੧੦ ॥
ਪਾਚਹੁ ਬੀਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤਨ ਧਾਰੀ। ਬਿਰੋਆਨਿ ਕਰਿ ਫਿਰਾ ਦਰਬਾਰੀ। ਸ਼ਾਮ
ਸਿੰਘ ਅਰੁ ਰਾਇ ਗਲਾਬ । ਸੁਨਿ ਆਏ ਚਲਿ ਤਹਾਂ ਸ਼ਿਤਾਬ ॥੧੧॥ ਨੰਦ-
ਚੰਦ ਧਰਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿਲੀਦੈ। ਅਏ ਸੰਗ ਲੇ ਬੰਦ ਮਸੀਦੈ । ਬੈਠਿ ਭਲੀ ਬਿਧਿ
ਸਭਾ ਲਗਾਈ। ਸੁਭਟ ਸਿੱਖ ਮਿਲਿਗੇ ਸਮਦਾਈ ॥੧੨॥ ਚਮਰਚਾਰੁ ਢੁਰਤਿ
ਬਹੁ ਬਾਰੀ । ਕਹੈਂ ਕਹਾਂ ਸ਼ੋਭਾ ਮਨੁਹਾਰੀ*। ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਪਠਜੋ ਬਲਾਈ ।
ਗਯੋ ਮੇਵੜਾ ਦੀਨਿ ਸੁਨਾਈ ॥ ੧੩ ॥ ਸੁਨਤਿ ਅਨੰਦ ਨਰਿੰਦ ਬਿਲੀਦੈ ।
ਭਯੋ ਤਜਾਰ ਸੰਗ ਲੇ ਨਰ ਬੰਦੈ। ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕੋ ਅੰਗ ਸਜਾਏ। ਸੁਭ ਮਤਿ
ਸਚਿਵਨਿ ਸਾਬ ਮਿਲਾਏ ॥੧੪॥ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ਗਯੋ ਤਤਕਾਲਾ। ਦੇਖਿ ਦੂਰ
ਤੇ ਦਿਪਤਿ ਬਿਸਾਲਾ । ਸ਼ੋਭਤਿ ਕੰਚਨ ਕਲਸ ਉਤੰਗੋ । ਤੰਬੂ ਰੁਚਿਰ ਮਹਾਂ
ਦੁਤਿ ਸੰਗੋ ॥੧੫॥ ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਨਿਕਟ ਆਵਤੋ ਜਾਤਿ। ਤਯੋਂ ਤਯੋਂ ਦੇਖਤਿ
*ਤੰਬੂ । *ਹਾਥੀ ਦਾ ਪੁਸ਼ਟ ਚੱਚਾ ਜਿਵੇਂ ਕਾਹਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ । *ਮਨ ਨੂੰ ਹਰਨ ਵਾਲੀ ।

ਦੁਤਿ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ।ਜਬਿ ਹੀ ਪਹੁੰਚੈ ਜਾਇ ਸਮੀਪ।ਸਭਿ ਦਿਸ ਤੇ ਦਿਖਿਕੈ
ਅਵਨੀਪ॥੧੬॥ਜਹਾਂ ਪੌਰ ਪਰ ਥਿਰੇ ਸਿਪਾਹੀ । ਆਨਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੈ ਤਿਸ ਕੇ
ਮਾਂਹੀ॥ਸੁਭਤਿ ਸਭਾ ਇਮ ਜਾਇ ਨਿਹਾਰੀ॥ਉਡਗ ਪ੍ਰਵਾਰੈ ਚੰਦ ਮਝਾਰੀ
॥੧੭॥ਕੈਧੋਂ ਭੰਗਾਰਿ ਸੁਰਗ ਕੋ ਉਪਰ।ਇੰਦ੍ਰ ਸੁਰਨ ਜੁਤਿ ਬਾਸਨੈ ਭੂ ਪਰ।
ਆਨੈਸੀਗ ਅਰਸਕੇਐਸ਼*।ਭੀਮਚੰਦਜਾਨੈਮਨਤੈਸ॥੧੮॥ਹਾਥਬੰਦਿਬੰਦਨ
ਕੋ ਠਾਨਿ । ਬੈਠੈ ਗੁਰ ਕੇ ਨਿਕਟ ਸੁਜਾਨ।ਸਰਿਵ ਮਸਾਹਿਬ ਸਭਿ ਕਰਿ
ਨਮੋਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿਬੈਠੇ ਜਿਹ ਸਮੇਂ॥੧੯॥ਉਪਰ ਸਭਿਨਿ ਬਿਲੋਚਨਲਾਏ।
ਕਾਰ ਅਜਾਇਬ ਤੇ ਬਿਸਮਾਏ । ਝਾਲਰ ਝਮਕਤਿ ਜਗਮਗ ਜ਼ਰੀ । ਕਿਤ
ਕਿਤ ਲਰਕਤਿ ਮੁਕਤਨਿ ਲਰੀ॥੨੦॥ਗੁੱਛੇ, ਚੌਬ ਫਰਸ਼ ਕੋ ਦੇਖੇ।ਦੇਸ਼
ਕਾਲ ਗੇ ਬਿਸਰਿ ਅਸ਼ੇਖੇ*।ਕਰਹਿ ਬਿਚਾਰਨਿ-ਅਰਸ ਜਿ ਐਸਾਸਰਪਤਿ
ਸੁਰ ਜੁਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਸੈ-॥੨੧॥ਇਤ ਉਤ ਦ੍ਰਿਗਨਿ ਚਲਾਵਤਿ ਰਹੇ ।
ਲਖਹਿ ਕਿ ਜਨਮ ਲਾਭ ਹਮ ਲਹੈ।ਤੰਬੂ ਸਹਿਤ ਕਨਾਤ ਨਿਹਾਰਿ।ਤਨੀ
ਚਾਨਣੀ ਕੋਰਨ ਚਾਰ॥੨੨॥ਕਿਤਿਕ ਸਮੈ ਲਗਿ ਧਰਿਕਰਿ ਮੋਨ।ਮਦਤਿ
ਹੋਤਿ ਦੇਖੈ ਚਹੈ ਕੋਨ । ਨਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭੀ ਕੁਛ ਫੁਰਮਾਏ ।-ਚਿਤ
ਬਿਰ ਭੇ ਇਨ-ਇਮ ਲਖਿ ਪਾਏ॥੨੩॥ਭੀਮਚੰਦ ਪਿਖਿ ਨੰਦ ਚੰਦ ਕੋ।
ਬੁਝੀ ਲਾਗਤਿ ਦਰਬਖੀਂਦਕੋ।ਕੋਨ ਦੇਸ਼ ਮਹਿਹੋਯਸਿ ਤਜਾਰੇ? ਇਸ ਸਮ

*ਸੁਰਗ ਦੇ ਸੁਖ [ਅਃ; ਐਸ਼=ਖੁਸ਼ੀ, ਅਰਾਮ, ਸੁਖ] । *ਜੇ ਸੁਰਗ ਐਸਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵੇਲੇ
ਇੰਦਰ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਸਮੇਤ (ਸਾਨੂੰ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਭਾਵ ਦਿੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ । *ਚਾਰ ਕੋਨਿਆਂ ਵਾਲੀ ।

*ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਸੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੱਕੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਮੂਲੋਂ ਭੁੱਲ ਗਏ । ਇੱਥੇ
ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਵਿਸਮਾਦ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਗੰਮਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ
ਜਦੋਂ ਅਕਹਿ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਬਲਕਾ ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੁੱਧੀ ਜੋ ਦੇਸ਼ਕਾਲ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੀ
ਹੈ ਉਹ ਮਾਨੋਂ ਖੜੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਕਾਲ ਦਾ ਗਿਆਨ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਾ
(ਅਨੰਤ) ਨਾਲ ਛੁਹ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਫਿਰ ਬੁੱਧੀ ਸਫੁਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ 'ਵਾਹ ਵਾਹ'
ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਛੁਹ ਲੈਨ ਦੇ ਕਾਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬੁੱਧੀ
ਤਾਂ ਤਦੋਂ ਖੜੇ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ਕਾਲ ਦਾ ਗਿਆਨ ਰਹਿ ਚੁਕਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਅਦੇਸ਼ ਤੇ ਅਕਾਲ
ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਪਤਾ ਕੀਕੀ ਦੇਵੇ । ਕਵਿ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਇਕ ਤੁਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਗਤੀਆਂ
ਦੇ ਸਾਫ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਸਾਖ ਭਰਦੀ ਹੈ । ਅੰਕ ੨੩ ਵਿਚ ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਸਮਾਦੀ ਭੋਏ
ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ:-'ਚਿਤ ਬਿਰ ਭੇ ਇਨ'-ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਏਕਾਗ੍ਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ।

ਦੂਸਰ ਨਹੀਂ ਨਿਹਾਰੈ” ॥੨੪॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ‘ਪਸ਼ਚਮ ਦੇਸ਼’ ਬਤਾਯੋ । ‘ਤਹਾ’
 ਮਸੰਦ ਤਜਾਰ ਕਰਿ ਲਯਾਯੋ।ਲਗਯੋ ਦਰਬ ਇਸ ਲਾਖ ਅਵਾਈ।ਤਿਤ ਹੀ
 ਕਾਰੀਗਰਨਿ ਬਨਾਈ” ॥ ੨੫ ॥ ਨਹਿੰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਬਨਾਵੈ ਕੋਈ । ਇਕ
 ਨੌਰੰਗ ਢਿਗ, ਸਮ ਨਹਿੰ ਸੋਈ’ । ਨਿਪ ਕਹਿ ‘ਇਤੋ ਦਰਬ ਭੀ ਬੋਰਾ ।
 ਬਨਯੋ ਅਜਾਇਬ ਬਰ ਚਹੁ ਕੋਰਾ’ ॥ ੨੬ ॥ ‘ਸੁਨਹੁ ਗਿਰੇਸ਼ੁਰ ! ਗੁਰ ਘਰ
 ਜੋਈ । ਕਮਤੀ ਕਿਸੂ ਬਾਤ ਨਹਿੰ ਕੋਈ । ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਤੋ ਸਾਗਰ ਲਗਿ
 ਅਵਨੀ । ਚਲੀ ਆਇੰ ਵਸਤੂ ਗਨ ਰਵਨੀ ॥੨੭॥ ਆਦਿ ਸਿੰਗਲਾਦੀਪ
 ਜਲਧ ਮਹਿੰ।ਗਰ ਸਿਖ ਆਨਤਿ ਸਧਿ* ਲਹਿ ਜਹਿੰ ਕਹਿੰ’। ਦੇਵ ਬਿਲੋ-
 ਕਤਿ ਬੋਲਤਿ ਜੋ ਲੋ । ਆਯੋ ਝੂਲਤਿ ਕੁੰਚਰ ਤੋ ਲੋ ॥ ੨੮ ॥ ਸਭਿ ਬਿਧਿ
 ਸੰਦਰ ਸਜਤਿ ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ । ਖਰੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਧਾਰਾ।ਜਿਤਿਕ ਰੋਟਕਾ
 ਕੋਰਿ ਅਕਾਰਾ । ਸੋਭਤਿ ਤਿਤਿਕ ਸੁਪੈਦ ਲਿਲਾਰਾ॥੨੯॥ ਤਹਿ ਤੋ ਧਾਰ
 ਤਰੇ ਕੋ ਚੀਨੀ । ਸਿਤ ਹੀ ਚਲੀ ਜਹਾਂ ਲਗਿ ਬੀਨੀ” । ਅਪਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ
 ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕੋਰਾ । ਗਜਗਾਹਨ ਜੁਤਿ ਦਿਪਤਿ ਬਡੇਰਾ ॥ ੩੦ ॥ ਭੀਮਚੰਦ
 ਅਵਿਲੋਕ ਗਯੋਦ । ਭਯੋ ਰਿਦੇ ਮਹਿੰ ਹਰਖ ਬਿਲੋਦ । ਬਿਕਸਯੋ ਬਦਨ
 ਅਜਾਇਬ ਨਾਨਾ”।-ਅਧਿਕ ਦੂਰ ਤੋ ਕਿਨਹੂੰ ਆਨਾ-॥੩੧॥ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਸ਼ੀ-
 ਧਰ ਤਬਹਿ ਉਚਾਰਾ । ‘ਇਕ ਤੋ ਗਜ ਕੋ ਅਜਬ ਅਕਾਰਾ । ਪੁਨ ਗੁਨ
 ਗਨ ਕੋ ਇਸ ਮਹਿੰ ਲਹੀਯਤਿ । ਕਰਹਿ ਕਾਰ ਜੋ ਮੁਖ ਤੋ ਕਹੀਅਤਿ
 ॥ ੩੨ ॥ ਸਭਿ ਮਤਿ ਯੁਤਿ ਚਤੁਰਈ ਵਿਸ਼ੇਖ । ਜਿਮ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਲਖਿਯ
 ਅਸ਼ੇਖ’ । ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਬਾਨੀ ਗਿਰਪਤਿ ਬੋਲਾ । ‘ਇਹ ਕੁੰਚਰ ਪ੍ਰਭੁ ਅਹੈ
 ਅਮੋਲਾ ॥ ੩੩ ॥ ਜਿਸ ਕੋ ਸਮ ਦੂਸਰ ਨਹਿੰ ਔਰ । ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ ਅਨੇਕੈਂ
 ਠੋਰ । ਅਦਭੁਤ ਗਨ ਹੋਂ ਜਥਾ ਬਤਾਵਹੁ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਕਰਿ ਸਭਿ
 ਦਿਖਰਾਵਹੁ’॥੩੪॥ ਚੌਰ ਕਰੀ ਕਰ ਮੈਂ ਪਕਰਾਯੋ* । ਗੁਰ ਢਿਗ ਪਾਛੇ ਖਰੇ
 ਝੁਲਾਯੋ।ਪੁਨ ਜਲ ਝਾਰੀ’ ਕਰ ਗਹਿਵਾਈ।ਸਮ ਸੇਵਕ ਕੋ ਚਰਨ ਧੁਵਾਈ
 ॥ ੩੫ ॥ ਪਟ ਕੋ ਪਕਰਿ ਪੌਛਨਾ ਕਰੇ।ਪਨਹੀ ਝਾਰਿ ਅਗਾਰੀ ਧਰੇ ।
 ‘ਉਧਰ ਦੇ ਹੀ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਨੇ ਬਨਾਈ ਹੈ (ਚਾਂਦਨੀ) । ਤੇਜੇ ਸਮੰਦਰ ਵਿਚ ਹੈ ।’ ਮੱਥਾ ।
 ‘ਚਿੱਟੀ ਹੀ ਚਲੀ ਗਈ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਸੁੰਡ ਦੀ ਨੋਕ ਹੈ [ਛਪ, ਬੀਨੀ=ਨੱਕ, ਭਾਵ ਸੁੰਡ] ।
 ‘ਨਾਨਾ ਅਜੀਬ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ (ਭੀਮ ਚੰਦ ਦਾ) ਮੂੰਹ ਖਿੜਿਆ । ‘ਦੋਰ ਹਾਥੀ ਦੀ ਸੁੰਡ
 ਵਿਚ ਫੜਾਇਆ । ‘ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੁਰਾਹੀ ।

*ਪਾ:-ਸੁਖਿ ।

ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਗਹਿ ਕਰਿ ਧਨੁ ਹਾਥਾ ਸਰ ਬਗਰਾਇ ਐਂਚਿ ਬਲ ਸਾਥ^੧
 ॥੩੬॥ ਕੁੰਚਰ ਕੋ ਦਿਖਰਾਇ ਚਲਾਏ। ਬੀਚ ਲੱਛਕੇ ਤਾਕਿ ਲਗਾਏ। ਸ਼੍ਰੀਕਤ
 ਜਾਤਿ ਸਰਪ ਸਮ ਖਪਰੇ। ਕੇਹਰਿ ਹਤਹਿ ਕਹਾਂ ਨਰ ਬਪੁਰੇ^੨ ॥੩੭॥ ਪੁਨ
 ਕੁੰਚਰ ਕੋ ਸ਼ਾਰਤ^੩ ਕੀਨਿ। ‘ਗਮਨਹੁ, ਆਨਿ ਬਾਨ ਕੋ ਬੀਨਿ’^੪। ਚਪਲ
 ਚਾਲ ਤੇ ਚਲਯੋ ਸੁਹਾਵਤਿ। ਗਰ ਕੀ ਕਿੰਕਨਿ ਅਲਪ ਬਜਾਵਤਿ ॥੩੮॥
 ਕੰਚਨ ਚੂੜ ਦਸਨ ਮਹਿ ਪਾਏ। ਰਸਤ ਸ਼੍ਰੀਖਲਾ ਪਾਇ^੫ ਸੁਹਾਏ। ਉਤ-
 ਲਾਵਤਿ ਪਹੁੰਚਯੋ ਤਹਿ ਜਾਈ। ਗਡੇ ਖਰੇ ਜਹਿ ਸਰ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੩੯ ॥
 ਬੀਨ ਬੀਨ ਬੀਨੀ ਸੰਗ^੬ ਬਾਨਾ। ਕਰੇ ਬਟੋਰਨਿ ਜਿਸ ਬਰ ਬਾਨਾ^੭। ਆਨਿ
 ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਆਗੇ ਧਰੇ। ਲੇਕਰਿ ਬਸਤੁ ਪੌਛਿਬੈ ਕਰੇ^੮ ॥੪੦॥ ਨਿਜ ਨਿਖੰਗ
 ਮਹਿ ਪੁਨ ਸਭਿ ਪਾਏ। ਹੋਰਿ ਗਿਰੇਸ਼ੁਰ ਸਭਿ ਬਿਸਮਾਏ। ਇਮ ਸਰੂਪ
 ਐਸ਼ੁਰਜ ਨਿਹਾਰਾ। ਬਨੈ ਸਿੱਖ ਮੈਂ-ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰਾ ॥੪੧॥-ਜਿਨਕੋ ਅਸ
 ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਗ ਸਾਰੇ। ਕਰਾਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਗੁਨ ਭਾਰੇ। ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਸਹਾਇਕ
 ਹੋਇ। ਦਰਸਨ ਤੇ ਅਘ ਰਹੈ ਨ ਕੋਇ-॥ ੪੨ ॥ ਇਮ ਚਿਤਵਤਿ ਬਹੁ
 ਬਾਤਨਿ ਕਰੀ। ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਗੁਰੂ ਖਟ ਘਰੀ। ਰੁਖ ਲਖਿ ਭੀਮਚੰਦ ਕਰਿਨਮੋ।
 ਉਠਯੋ ਸਭਾ ਤੇ ਚਲਿ ਤਿਹ ਸਮੇਂ ॥ ੪੩ ॥ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰੂ ਬਿਚਾਰਾ।
 -ਗਿਰਪਤਿ ਬਨੈ ਜਿ ਸਿੱਖ ਹਮਾਰਾ। ਤਬਿ ਨਹਿ ਹੋਵਹਿ ਜੰਗ ਅਖਾਰੇ।
 ਪੂਰਬ ਇਹ ਹਮ ਸੰਗ ਬਿਗਾਰੇ^੯-॥੪੪॥ ਜਬਿ ਭੇਰੇ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਾਈ।
 ਚਿਤਵਤਿ ਗਿਰਪਤਿ ਮਤਿ ਬਿਚਲਾਈ।-ਜੇ ਗਿਰਪਤਿ ਹੈਂ ਭਾਤ ਹਮਾਰੇ।
 ਬਨੈ ਸਿੱਖ ਸੈ ਕਹਾਂ ਉਚਾਰੇਂ। ੪੫ ॥ ਕਰਹਿ ਹਾਸ ਮੇ ਕੋ ਮਿਲਿ ਕਰਿਕੈ।
 ਲਿਯੋ ਕਹਾਂ ਮਤਿ ਗੁਰ ਕੋ ਧਰਿ ਕੀਰੀਤਿ ਅਜੋਗ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਮੇਰੀ। ਕਹੈ
 ਅਲਪ ਮਤਿ ਹੈ ਇਸ ਕੋਰੀ-॥੪੬॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਬਹੁ ਤਰਕ ਉਠਾਇ।

^੧ਬਲ ਨਾਲ ਖਿੱਚ ਕੇ ਤੀਰ ਚਲਾਏ। ^੨ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ (ਤੀਰ) ਹੈਨ, ਮਨੁਖ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ)
 ਕੀ ਵਿਚਾਰੇ ਹਨ। ^੩ਸੈਨਤ। ^੪ਜਾਹ ਲਿਆ ਬਾਣਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਕੇ। ^੫ਪੋਰੀ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਸੰਗਲ। ^੬ਸ਼੍ਰੀਭ
 ਨਾਲ। ^੭ਜਿਸ (ਹਾਥੀ ਦਾ) ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਲਿਬਾਸ ਹੈ। ^੮ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਗੰਮ ਵਾਚ ਲਿਆ ਕਿ
 ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵਿਗਾੜ ਕਰੇਗਾ। ^੯ਹਾਥੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਤਬਾਂ ਨੂੰ
 ਪੜ੍ਹਕੇ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦੇ, ਹਾਥੀ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ ਪਸ਼ੂ ਹੈ ਤੇ ਸਿਖਾਏ ਬਹੁਤ ਕੁਛ
 ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਸ ਦੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਡਿੱਠੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜ ਕਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹਾਥੀਆਂ
 ਦੇ ਅਨੇਕ ਅਸਚਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਤਬ ਡਿੱਠੇ ਹੋਣਗੇ।

ਸਭਿ ਨਿਪੁ ਦਿਸਿ ਸਿੰਧੈ ਉਪਜਾਇ । ਗਈ ਸੁਮਤਿ ਫਿਰਿ ਬਡ ਹੰਕਾਰੀ ।
ਯਾਂਤੇ ਕਾਰੇ ਅਹੈ ਪਹਾਰੀ ॥ ੪੭ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ
ਦੁਤੇ 'ਭੀਮਚੰਦ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕ ਉਨ ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੯ ॥

੩੦. [ਭੀਮ ਚੰਦ ਵਿਦਾ । ਬਸਰੁ ਵਿਦਯਾ ਅਭਯਾਸ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਮੰਦ ਭਾਗ ਕੀ ਮਤਿ ਫਿਰੀ ਗਰ ਸਿੱਖੀ ਨਹਿ ਭਾਇ ਸਿਮ ਚਾਹੈ
ਪ੍ਰਭੁਤਿਮ ਕਰੈ ਤਜੈ ਕਿਧੈ ਅਪਨਾਇ ॥੧॥ ਚੋਖਈ ॥ ਫਟਕ ਮਨਿੰਦਾ ਹੁਤੀ
ਮਤਿ ਕਾਰੀ । ਫਿਗ ਸਤਿਸੰਗ ਰੰਗ ਸੁਭ ਚਾਚੀ* । ਬਿਛਰੈ ਜਬਹਿ ਤਥਾ
ਰਹਿ ਗਇਉ । ਜਬਾ ਪ੍ਰਥਮ ਮੂਰਖ ਮਤਿ ਭਇਉ ॥੨॥ ਜਿਮ ਰਵਿ ਕਿਰਨ
ਮੁਕਰ ਪਰ ਭਾਸਨਿ* । ਕਰਤਿ ਹੁਭਾਸਨ ਤੁਰਤ ਪ੍ਰਕਾਸਨਿ* । ਭੇਜ ਸਹਿਤ
ਹੁਇ ਜਾਤਿ ਪ੍ਰਤਾਪੀ* । ਮੋਹ ਦਾਰ ਕੋ ਦੇਵਤਿ ਖਾਪੀ* ॥੩॥ ਜੇ ਰਵਿ
ਕਿਰਨ ਛੁਅਹਿ ਨਹਿ ਤਾਰੂੰ* । ਰਹੈ ਤਥਾ ਹੁਇ ਕਾਜ ਨ ਕਾਰੂੰ । ਤਿਮ
ਸਰਧਾ ਉਰ ਤੇ ਗੁਰ ਹਰੀ । ਰਹੈ ਪ੍ਰਥਮ ਸਮ ਕਰੈਹੂੰ ਨ ਸਰੀ ॥੪॥ ਦਿਵਸ
ਆਗਲੇ ਰੁਖਸਦ ਜਾਚੀ । ਹੰਕਾਰੀ ਮੂਰਖ ਮਤਿ ਕਾਰੀ । ਗਿਰਪਤਿ ਕੋ
ਆਸੈ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਨਾ* । ਕਰਨਿ ਬਿਸਰਜਨ ਕੋ ਹਿਤ ਠਾਨਾ ॥੫॥ ਬਾਸੁਰ ਜਾਮ
ਰਹੈ ਜਬਿ ਆਈ । ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਜ ਸਭਾ ਲਗਾਈ । ਪਠਿ ਮਾਨਵ
ਕੋ ਮਹਿਪ ਹਕਾਰਾ । ਆਪੈ ਲੇ ਸਮਾਜ ਭਟ ਭਾਰਾ ॥੬॥ ਨਿਜ ਦਲ ਬਲ
ਕੋ ਕਰਹਿ ਦਿਖਾਵਨ । ਜਿਸ ਤੇ ਬਡੇ ਲਖਹਿ ਗੁਰ ਪਾਵਨ* । ਜੋਤਿਕ
ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਘਰ ਕੀ ਸਾਰੀ । ਆਨੀ ਸੰਗ ਗਿਰੇਸ਼ ਹਕਾਰੀ ॥੭॥ ਨਮੋ ਕਰਤਿ
ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਫਿਗ ਬਿਰਜੈ । ਬਿਨੈ ਸਹਿਤ ਮਖ ਬੋਲਨਿ ਕਰਜੈ* । ਰਾਜ ਸਾਜ ਕੀ
ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ । ਕਹਤਿ ਬਾਤ ਬਨ ਖਿਲਿਨਿ ਸ਼ਿਕਾਰਾ ॥੮॥ ਦੈ ਘਟਿਕਾ
ਜਬਿ ਬੈਠਿ ਬਿਤਾਈ । ਨੰਦ ਚੰਦ ਦਿਸਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਚਲਾਈ । ਕਹੈ ਪ੍ਰਭੁ
'ਉਠਿ ਆਨਹੁ ਜਾਈ । ਸਿਰੋਪਾਉ, ਦੀਜੈ ਗਿਰਰਾਈ' ॥੯॥ ਸੁਨਤਿ
ਹੁਕਮ ਕੋ ਤਤਛਿਨ ਆਨਾ । ਪਸਮੰਬਰ ਜਿਸ ਮੋਲ ਮਹਾਨਾ । ਜ਼ਰੀ ਛੋਰ
* ਆਪਣਾ ਕਰ ਲੈਣ । * ਬਲੋਰ ਵਾਂਗ । * ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਤੇ ਸੁਭ ਮਤ ਵਿਚ ਰਚ ਗਈ
ਸ । * (ਆਤਮੀ) ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੀਆਂ ਹਨ । * ਭਾਵ ਅੱਗ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ।
* (ਉਹ ਸ਼ੀਸ਼ਾ) ਤੇਜ ਸੰਯੁਕਤ ਹੋਕੇ (ਅੱਗੋਂ) ਤਪਾਵਨ ਹਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । * ਮੋਹ ਰੂਪੀ (ਦਾਰ=)
ਲਕੜੀ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਆਤਮੀ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਹੇਠਾਂ ਪਈ ਲਕੜੀ ਨੂੰ ਸਾੜਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਗੁਰੂ
ਤੇਜ ਦੀ ਸਮੀਪਤਾ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਆਤਮ ਤੇਜ ਨਾਲ ਭਰਕੇ ਅੰਦਰਲੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਸਾੜਦੀ ਹੈ । * ਭਾਵ
ਛੁਹਣੇ ਹਟ ਜਾਵੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਨੂੰ ਤਾਂ..... । * ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਜੀ (ਸਿੰਨ੍ਹ) ਵੱਡਾ ਲਖ ਲੈਣ । * ਪਾਮ—ਕਾਰੂੰ।

ਜੁਗ ਜਾਂਹਿ^੧ ਬਡੇਰੀ । ਦੀਰਘ ਪਗੀਆ ਸੂਖਮ ਹੋਰੀ ॥ ੧੦ ॥ ਗੁਰ ਕੇ ਪਦ
ਅਰਬਿੰਦ ਲਗਾਇ । ਦੀਨੀ ਨੰਦ ਚੰਦ ਗਿਰਗਾਇ । ਲੇ ਨਿਜ ਕਰ ਮਹਿ
ਸੀਸ ਲਗਾਈ । ਪੁਨ ਕੋਸ਼ਪ ਕੇ ਕਰ ਪਕਰਾਈ ॥ ੧੧ ॥ ਪੁਨ ਵਜ਼ੀਰ ਕੇ
ਦੇ ਸਿਰੁਪਾਇ।ਅਪਰ ਮੁਸਾਹਿਬ ਫਿਗ ਸਮੁਦਾਇਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਸਭਿਹਿਨਿ
ਕੋ ਮਿਲੇ । ਨਮੋ ਠਾਨਿ ਚਾਹਤਿ ਰਿਤ ਚਲੇ ॥੧੨॥ ਭੀਮਚੰਦ ਆਨੰਦ
ਬਿਲੰਦਾ । ਨਿਕਸੇ ਵਹਿਰ ਸੰਗ ਨਰ ਬੰਦਾ । ਨਿਜ ਡੇਰੇ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚੇ
ਜਾਈ । ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਇਸਿ ਕੀਨਿ ਚਢਾਈ ॥ ੧੩ ॥ ਦੁੰਦਭਿ ਕੋ
ਬਜਾਇ ਮਗ ਪਰੇ । ਐਸੂਰਜ ਗੁਰ ਕੇ ਰਿਦੈ ਬਿਚਰੇ । ਜਰ ਨਹਿ ਸਕੇ
ਜਰਹਿ ਉਰ ਮਾਂਹੀ । ਸ਼ੰਕਤਿ ਚਿਤ ਸਿਖ ਹੋਯਸਿ ਨਾਂਹੀ ॥ ੧੪ ॥ ਗਟੀ
ਅਟਪਟੀ^੨ ਗਿਨਤਿ ਘਨੇਰੀ ।-ਗੁਰ ਫਿਗ ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਹੋਰੀ । ਮੇ
ਕਹੁ ਕਿਮ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ।ਜਿਸਤੇ ਜਸ ਜਗ ਮਹਿ ਬਡ ਜੋਇ॥੧੫॥
ਗਿਰਪਤਿ ਹੋਰਹਿ ਨਿਕਟਿ ਜਿ ਮੇਰੇ।ਬਿਸਮਹਿ ਕਹਿ ਬਡਿਆਇ ਬਡੇਰੇ^੩।
ਰਿਦੈ ਸਰਾਹਿ ਨ ਹੁਇਤਿਨ ਪਾਹੀ^੪।ਆਵਹਿ ਜਿਤਿਕਬਿਲੋਕਨਿ ਜਾਂਹੀ
॥ ੧੬ ॥ ਜੇ ਕਰਿ ਸਭਿ ਵਸਤੁ ਨਹਿ ਪਾਵੇਂ । ਜਨੈਂ ਕਨੈਂ ਕਰਿ ਕੁੰਚਰ
ਅਨਵਾਵੇਂ । ਪ੍ਰਥਮ ਕਰੋ ਛਲ ਬੁਧਿ ਬਲ ਪਾਇ । ਬਿਨਾ ਬਖੇਰੇ ਪਹੁੰਚਹਿ
ਆਇ ॥੧੭॥ ਕਿਸੀ ਬਹਾਨੇ ਕਰਿਹੁ ਜਾਚੇ। ਭਲੇ ਪੁਰਖ ਆਨਹਿ ਫਿਗ
ਤਾਚੇ^੫।ਜਨੈਂ ਕਨੈਂ ਕਰਿ ਇਕਬਾਰ ਜਿ ਪਾਵੇਂ।ਫੇਰ ਨ ਦੋਹੋਂ ਗਜ ਅਪਨਾਵੇਂ
॥ ੧੮ ॥ ਰਾਜਨੀਤਿ ਜਾਨਹਿ ਜੇ ਸਮਾਨੇ । ਜਤਨ ਕਰਨਿ ਸਭਿ ਬਿਧਿਨਿ
ਬਖਾਨੇ । ਕਜੇਹੂੰ ਬਾਂਛਾ ਪੁਰਵਹਿ ਨਾਂਹੀ । ਸ਼ਾਮ ਰੁ ਦਾਮ, ਭੇਦ ਕੇ ਮਾਂਹੀ
॥ ੧੯ ॥ ਕਰਨੈ ਬਨੈ ਦੰਡ ਪੁਨ ਆਛੇ । ਬਲ ਦਲ ਨਿਜ ਪਰ ਲਖਿ ਕਰਿ
ਆਛੇ^੬ । ਜਥਾਕਰਮ^੭ ਇਨ ਕਰਹਿ ਬਨਾਈ । ਪ੍ਰਥਮ ਸਾਮ ਮਿਲਿਬੋ ਬਨਿ
ਆਈ^੮ ॥ ੨੦ ॥ ਇਸਤੇ ਕਾਜ ਸੁਧਾਰਹਿ ਨਾਨਾ । ਸੋ ਕਹੀਯਤਿ ਅਤਿਸੈ
ਮਤਿਵਾਨਾ। ਜੇ ਇਸਤੇ ਨਹਿ ਬਾਂਛਾ ਪੁਰੈਦਾਮ^੯ ਦੇਨਿ ਕੋ ਸੁਭ ਮਤਿ ਧਰੈ

^੧ਦੋਵੇਂ ਜ਼ਰੀਦਾਰ ਪੱਲੇ ਵਡੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ । ^੨ਸੜਦਾ ਹੈ । ^੩ਬਿਥਵੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ । ^੪ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ । ^੫ਭਾਵ ਦਿਲ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਸਲਾਹੁਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਪਾਸ ਐਸੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਹਨ ਨਹੀਂ । ^੬ਭਲੇ ਪੁਰਖ ਤਿਨ੍ਹਾਂ (ਵਸਤੂਆਂ) ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਲਿਆਉਣਗੇ । ^੭(ਜੇਕਰ) ਕਿਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ । ^੮(ਪ੍ਰੰਤੂ) ਆਪਣਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦਾ ਦੇਖਕੇ ਬਲ ਦਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ । ^੯ਕ੍ਰਮਵਾਰ; ਇਕ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਦੂਸਰਾ । ^{੧੦}ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ, ਸਾਮ ਅਰਥਾਤ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਕਰਨਾ । ^{੧੧}ਰੁਪੱਯਾ ।

॥੨੧॥ ਪਰ ਕੇ ਉਰ ਲਾਲਚ ਉਪਜਾਇ । ਅਪਨੇ ਕਾਰਜ ਲਏ ਬਨਾਇ ।
 ਸੋ ਪੁਰਖ ਤੇ ਲਖਮਤਿ ਅਹਿਈ । ਰਾਜਨੀਤਿ ਰਾਜਾਤਾ ਇਮ ਕਹਿਈ ।
 ॥੨੨॥ ਇਨ ਦੇਇਨ ਤੇ ਕਾਜ ਨ ਬਨੈ । ਤਿਤਿਯ ਭੇਦ ਕਰਿਬੋ ਪੁਨ ਭਨੈ ।
 ਪਰ ਕੇ* ਭੁਟ ਕੈ ਸਚਿਵ ਸਯਾਨੈ । ਕਿਧੈ ਮੁਸਾਹਿਬ ਸਖਾ ਪਛਾਨੈ ॥੨੩॥
 ਇਤਯਾਦਿਕ ਪਰ ਕੇ* ਅਪਨਾਇ । ਦਰਬ ਕਿ ਆਦਰ ਆਦਿਕ ਗਾਇ ।
 ਇਸਤੇ ਅਪਨੇ ਕਾਰਜ ਕਰੈ । ਜੋ ਮਹਿਪਾਲਕ ਸੁਭ ਮਤਿ ਧਰੈ ॥੨੪॥ ਜੋ
 ਤੀਨਹੁ ਤੇ ਪੁਰਹਿ ਨ ਲਾਲਸਾਬਹੁਰ ਨ ਕਰੈ ਲਰਨਿ ਕੋ ਆਲਸਾਚਾਰਹੁ
 ਮਹਿ ਜੋ ਪੁਰਖ ਸਯਾਨੈ । ਕੂਰ ਕਪਟ ਕੋ ਨਿਪਟ* ਸੁ ਠਾਨੈ ॥੨੫॥ ਇਨ ਤੇ
 ਹੀ ਕਾਰਜ ਸੁਭ ਬਨਿਹੀ । ਪਰ ਕੇ ਸਾਬ ਰਹੈ ਫਲ ਸਨ ਹੀ* । ਇਤਯਾ-
 ਦਿਕ ਮਤਿ ਕੁਟਿਲ ਕਠੋਰਾ । ਗਿਨਤਿ ਗਟੀ ਗਮਨਜੈ ਘਰ ਓਰਾ ॥੨੬॥
 ਇਤ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਖ ਪਾਇ ਘਨੇਰੇ । ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਹਿ ਜੁਧ ਕੋਰੇ ।
 ਬੋਇ ਬੀਜ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਕਰਨਿ ਕੋ । ਜਥਾ ਪਿਤਾਮਾ ਚਹੈ ਲਰਨਿ ਕੋ ॥੨੭॥ ਧਨੁ
 ਬਿੰਦਾ ਕੋ ਨਿਤੇ ਅੰਭੁਜਾਸਹਿ । ਅਪਰ ਸਰਬ ਭੁਟ ਕਰਹਿ ਜਿ ਪਾਸਹਿ ।
 ਭੁਜਦੰਡਨ ਮਹਿ ਓਜ ਵਧਾਵਹਿ । ਐਚਿ ਕਵਾਦਾ ਕਰਨਿ ਟਿਕਾਵਹਿ* ॥
 ੨੮॥ ਦੀਹ ਖਾਕ ਤੋਦਾ* ਬਨਵਾਵਹਿ । ਬਲ ਤੇ ਲੈਸਾ* ਸਕਲ ਧਸਾਵਹਿ ।
 ਰਾਖਹਿ ਦੀਰਘ ਦੂਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ । ਹਤਹਿ ਬੀਚ ਤੇ ਛੁਟਹਿ ਬਾਨਾ ॥ ੨੯ ॥
 ਦੂਰ ਦਰਾਜੀ ਕਿਤਿਕ ਪ੍ਰਹਾਰਹਿ । ਕੋਸਨਿ ਲਗਿ ਪਹੁੰਚਹਿ ਨ ਨਿਹਾਰਹਿ ।
 ਜਿਤਿਕ ਸਰਾਸਨ ਵਿੰਦਾ ਹੋਤਿ । ਭਟਨ ਦਿਖਾਵਹਿ ਕਰਨਿ ਉਦੋਤ* ॥੩੦॥
 ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਨਰ ਗਨ ਬਿਸਮਾਵਹਿ । ਗੁਰ ਕਰਿ ਸਕਹਿ ਅਪਰ ਕਿਮ

*ਫਿਰ ਤੀਸਰਾ ਭੇਦ (ਕਰਨ ਨੂੰ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, (ਅਰਥਾਤ) ਭੇਦ (ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਾਟਕ) ।
 ਪਾਉਣਾ । *ਪਰਾਏ (ਭਾਵ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਦੇ) ਕਵੀ (ਯਾ ਯੋਧੇ) ਯਾ ਵਜ਼ੀਰ ਦਾਨੇ ਯਾ ਮੁਸਾਹਿਬ ਯਾ ਜੋ
 ਉਸ ਦੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਪਛਾਣ ਵਿੱਚ ਆਉਣ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਆਦਮੀ) ਪਰਾਏ ਦੇ ਅਪਣਾ ਲਵੇ, ਚਾਹੇ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਨ ਚਾਹੇ ਆਦਰ ਦੇਵੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਲਵੇ । *ਅਤਿਸ਼ੋ ਕਰ ।
 *ਫਲ ਸਹਿਤ । *ਨਰਮ ਕਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉਂਦੇ ਹਨ । *ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਇਕ
 ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਢੇਰ, ਜੋ ਤੀਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਸ਼ਕ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ । [ਫਾ: , ਖਾਕ
 ਤੋਦਹ] । *ਤੀਰੰਦਾਜ਼ੀ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਅੰਭੁਜਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਤੀਰ ਜੋ ਮਾਮੂਲੀ ਤੀਰਾਂ ਤੋਂ
 ਲੰਮੇਰਾ ਤੇ ਮੋਟੀ ਨੋਕ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਹੋਰ ਹਿੰਦੀ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਪਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ।
 *ਤੀਰੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । *ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚਾਉ ਉਦਯ ਕਰਨ ਲਈ ।

*ਪਾ:—ਪਠ ਕੇ ।

ਪਾਵਹਿ*। ਜਹਿ ਕਹਿ ਤੀਰਨ ਕੇਰ ਪ੍ਰਸੰਗ। ਪ੍ਰਗਟ ਭਯੋ ਜਗ ਮਹਿ ਰਿਪੁ
 ਭੇਗ*॥੩੧॥ ਗੁਰੂ ਬਾਨ ਕੇ ਆਨ ਸਮਾਨ। ਨਹਿ ਦਿਖੀਯਤਿ ਬਿਚ ਸਰਬ
 ਜਹਾਨ*। ਜਹਿ ਕਹਿ ਸੁਨਹਿ ਸੁਨਾਵਹਿ ਕੋਈ। ਬਿੰਦਸਾ ਸਰਨਿ ਸਲਾਹਹਿ
 ਸੋਈ ॥ ੩੨ ॥ ਚਵਹਿ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਰਾਜ ਪਰ ਕਬੈ। ਬਿਚਰਹਿ ਕਾਨਨ ਮਹਿ
 ਗੁਰ ਤਬੈ। ਕਬਿਹੂੰ ਬਲੀ ਤੁਰੰਗ ਅਰੋਹੈ*। ਮੋਰ ਮਨੀਦ ਮੋਰ ਗਨ ਜੋਹੈ*
 ॥੩੩॥ ਕਬਿਹੂੰ ਮਤੰਗ ਔਰ ਜੋ ਪਾਸ। ਤਿਸ ਪਰ ਚਵਹਿ ਅਨੇਕ ਬਿਲਾਸ।
 ਰਾਜ ਨੀਤਿ ਬਰਤਹਿ ਜਿਮ ਰਾਜਾ। ਨਿਤ ਬਿਰਧਾਵਹਿ ਰਾਜ ਸਮਾਜਾ ॥
 ੩੪ ॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਸਿਖ ਸੈਨ ਸਕੇਲੈ*। ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੇ ਜੇ ਬਨਿ ਫੈਲੈ*।
 ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਤੇ ਨਰ ਆਵੈ*। ਆਯਧ ਹਯਨਿ ਉਪਾਇਨ ਲਯਾਵੈ*॥੩੫॥
 ਵਧਹਿ ਤੁਬੇਲਾ ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਘਨੋ*। ਦੇਤਿ ਅਹਾਰ ਸਿਤਾ ਪ੍ਰਿਤ ਸਨੇ*। ਖੁਲਹਿ
 ਦਿਹਾਰੀ ਲੋਂ ਸਮੁਦਾਇ*। ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਲੰਗਰ ਖਾਇ ॥ ੩੬ ॥ ਦੇਹਿ
 ਭਟਨ ਕੋ ਗਿਨਿ ਦਰਮਾਹਾ*। ਕਰਹਿ ਨੌਕਰੀ ਜੇ ਗੁਰ ਪਾਹਾ। ਨਰ ਗਨ
 ਲੇ ਕੁਟੰਬ ਕੋ ਆਏਬਸਹਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਸੇਂ ਸੁਖ ਪਾਏ ॥ ੩੭ ॥ ਰਹੈ ਪੈਰ
 ਪਰ ਭੀਰ ਘਨੋਰੀ।—ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ* ਨਿਕਸਹਿ ਕਿਸ ਬੇਰੀ—। ਸੰਗਤਿ ਬਹੁ
 ਇਕਠੀ ਹੁਇ ਜਾਇ*। ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨ ਤੇ ਚਲਿ ਆਇ॥੩੮॥ ਕਰ ਕੋ ਜੋਰਿ*
 ਮੇਵਰਾ ਕਹੈ*। ‘ਸਿਖ ਗਨ ਮਿਲੇ ਦਰਸ ਕੋ ਚਹੈ’। ਦੁਇ ਤ੍ਰੈ ਬਾਰਿ ਕਰਹਿ
 ਸੁਧ ਆਛੈ*। ‘ਜਗਤ ਆਪ ਕੋ ਦਰਸਨ ਬਾਂਛੈ’ ॥ ੩੯ ॥ ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕੋ
 ਭਲੇ ਸਜਾਵੈ*। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਫਿਰ ਬਾਹਿਰ ਆਵੈ*। ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ ਸਭਾ ਕੋ
 ਜਹਾਂ। ਬੈਠਿ ਸਿੰਘਾਸਨ ਸ਼ੋਭਹਿ ਤਹਾਂ ॥ ੪੦ ॥ ਉਮਡਹਿ ਸੰਗਤਿ ਕਈ
 ਹਜ਼ਾਰਾਂ। ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨ ਜੁਤਿ ਹੱਥਾਰਾਂ। ਦਰਬ ਤੁਰੰਗ ਬਿਭੂਖਨ
 ਚੀਰ। ਅਰਪਹਿ ਆਨਿ ਗੁਰੂ ਕੋ ਤੀਰ ॥ ੪੧ ॥ ਜਸ ਜਸ ਧਰੈ ਕਾਮਨਾ
 ਆਵੈ*। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਹਿ ਸਕਲ ਸੇ ਪਾਵੈ*। ਧਨ ਦਸੋਧ ਕੋ ਆਨਹਿ ਕੋਇ।
 ਕਿਤਿਕ ਚਹਤਿ ਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਇ ॥ ੪੨ ॥ ਦੇਤਿ ਖੁਸ਼ੀ ਕੋ ਕਰਹਿ
 ਨਿਹਾਲ। ਜਿਤ ਕਿਤ ਫੈਲੈ ਸੁਜਸੁ ਬਿਸਾਲ। ਰਾਜ ਸਾਜ ਸਤਿਗੁਰ ਘਰ

*ਸ਼ੌਰ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਹਾਰੇ ਦਾ, ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ। (ਅ) ਰਿਪੁ ਭੰਗ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਭਇਆ। *ਜਦ (ਘੋੜਾ) ਮੋੜਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੋਰ ਵਾਂਗ ਸਾਰੇ (ਲੋਕੀਂ) ਦੇਖਦੇ ਹਨ।
 *ਬਾਂਕੇ ਭਾਵ ਤਜਾਰ ਬਰ-ਤਜਾਰ। *ਦੇਣ ਲਈ। *ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ। *ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।
 *ਪਾ:—ਦੇਵਹਿ ਦਰਬ ਲੇਹਿ ਸਮੁਦਾਇ।

ਆਯੋ । ਸਕਲ ਸਮਾਜ ਭਲੇ ਬਿਰਧਾਯੋ ॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ 'ਭੀਮਚੰਦ ਬਿਸਰਜਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੦॥

੩੧. [ਭੀਮਚੰਦ ਦਾ ਦੂਤ ਹਾਥੀ ਮੰਗਣ ਆਯਾ] ।

ਦੋਹਰਾ॥ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰਤਿ ਅਨੇਕ ਬਿਲਾਸ।ਕਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦੀ
ਪਰ ਚਢੈ ਮਹਿਦ ਸ਼ਿੰਗਾਰੈ ਤਾਸ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਬਨ ਮਹਿ ਬਿਚਰਹਿ
ਪੁਨ ਪੁਰਿ ਆਵਹਿ । ਅਨਿਕ ਅਖੋਰ ਘਾਤ ਕਰਿ ਲਯਾਵਹਿ।ਜਿਨਜੀਵਨ
ਕੋ ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਕਾਸੇ । ਸਤਿਗੁਰ ਹਾਥ ਬਨਹਿ ਤਿਨ ਨਾਸੇ ॥੨॥ਤੇਜ ਤੁਰੰਗਮ
ਪਰ ਆਰੋਹੈ।ਚਲਤਿ ਢੰਦਾਵਤਿ ਮਿਗ ਜਿਮ ਸੋਹੈ।ਬਹੁ ਸਸਤਨਿ ਅੱਭਾਸ
ਕਮਾਵਹਿ । ਨਰ ਢਿਗਵਰਤੀ ਕੋ ਸਿਖਰਾਵਹਿ॥੩॥ਤੋਮਰ, ਤੀਰ, ਤੁਪਕ,
ਤਰਵਾਰ। ਤਬਰ, ਤਮਾਂਚੇ, ਤੋਗੇ ਚਾਰ। ਬਖਸ਼ਹਿ ਸੁਭਟਨਿ ਕੋ ਹਰ-
ਖਾਵਹਿ। ਆਪ ਚਲਾਇ ਤਿਨਹੁ ਦਿਖਰਾਵਹਿ॥੪॥ ਅਧਿਕ ਸੂਰਤਾ ਕਰਹਿ
ਸਰਾਹਿਨਿ:-'ਲਰਕਤਿਹੋਇ ਲੋਕ ਭਟ ਬਾਹਨ'*। ਬਿਜੈ ਕਰਹਿ ਭੂਤਲ
ਸੁਖ ਭੋਗਹਿ । ਰਨ ਕਰਿ ਮਰਹਿ ਜਾਤਿ ਸੁਰ ਲੋਗਹਿ ॥੫॥ ਤਹਾ ਅਨੇਕ
ਅਨੰਦ ਮਿਲੈ ਹੈਂ । ਸੁਜਸੁ ਬਿਲੰਦ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਪੈ ਹੈਂ' । ਦੇਸ ਬਿਦੇਸਨ
ਸੰਗਤਿ ਆਵਹਿ । ਦਰਸਹਿ,ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪਾਵਹਿ॥੬॥ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਸੁਭ
ਮਤਿ ਨਿਤ ਦੇਤਿ । ਭਗਤਿ ਗਯਾਨ ਵੈਰਾਗ ਸਮੇਤ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਤ
ਸਮਾ ਬਿਤਾਵੈ।ਭਏ ਤਰਨ ਗੁਰ ਰੂਪ ਸੁਹਾਵੈ॥੭॥ਕੋਤਿਕ ਸਮਾ ਬਿਤੀਰਨਿ
ਭਯੋ । ਜਬਿ ਕੋ ਭੀਮਚੰਦ ਮਿਲਿ ਗਯੋ । ਮਨ ਮੂਰਖ ਕੋ ਚਿਤਵਨਿ ਸੋਈ ।
ਲੰਬੇ ਦੁਰਦ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਜੋਈ ॥ ੮ ॥ ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕੋ ਚਿਤਵਤਿ ਰਹੈ ।
-ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਿ ਗੁਰ ਤੇ ਲਹੈਂ । ਪ੍ਰਥਮ ਲਰਨਿ ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਆਛੇ।
ਲੇਉਂ ਕਪਟ ਕਰਿ-ਨਿਤ ਮਨ ਬਾਂਛੇ॥੯॥ਇਕ ਦਿਨਬੈਠਿ ਸਭਾ ਕੇ ਮਾਂਹੀ।
ਸੁਭ ਮਤਿ ਕਰੇ ਹਕਾਰਨਿ ਪਾਹੀ । ਜਿਤਿਕ ਮੁਸਾਹਿਬ ਅਪਰ ਵਜ਼ੀਰ ।
ਆਇ ਬਿਰੇ ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਤੀਰ॥੧੦॥ਸਭਿ ਢਿਗ ਭਨਜੈ ਮਨੋਰਥ ਆਪਨ ।
ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਿਤਵਤਿ ਚਿਤ ਪਾਪਨ। 'ਮੈਂ ਚਾਹਤਿ ਗੁਰ ਤੇ ਗਜ ਲੀਨੋ।
'ਸੂਰਮੇ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕ ਲਟਕਦੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਪਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਪਾਠ ਹੋਣਾ
ਹੈ 'ਲਰਕਤ ਦੇਇ ਲੋਕ ਭਟ ਬਾਹਨ'=ਸੂਰਮੇ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ ਦੋਏ ਲੋਕ ਲਟਕਦੇ ਹਨ,
ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਕਲਮ ਉਕਾਈ ਨੇ, 'ਦੋਇ' ਦਾ 'ਹੋਇ' ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਅਗੇ ਕਵਿ
ਜੀ ਦੋਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਬੀ ਗਿਣਦੇ ਹਨ । ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਇਹੋ ਖਜਾਲ ਕਵੀ
ਜੀ ਦਾ ਆਉਣਾ ਬੀ ਹੈ । *ਬੁਧੀਮਾਨ । *ਪਾ:-ਲਰਤਿਹੁ ਹੋਇ ਲੋਕ ਭਟ ਬਾਹਨ ।

ਅਚਰਜ ਮਹਾਂ ਬਿਲੋਕਨਿ ਕੀਨੋ ॥੧੧॥ ਕਿਸ ਤੇ ਆਗੇ ਸੁਨੈ ਨ ਐਸੇ ।
 ਪਿਖਿਨਿ ਬਿਲੋਚਨ ਤੋ ਹੁਇ ਕੈਸੇ।ਲਾਇਕ ਪਤਿਸਾਹਨ ਕੇ ਪਾਸੀ । ਪਰ-
 ਚਤਿ ਚਿਤ ਜਿਸ ਪਿਖਤਿ ਹੁਲਾਸੀ॥੧੨॥ਕੈ ਹਮ ਤੇ ਮਹਿਪਾਲਕ ਭਾਰੇ।
 ਸੋਭਤ ਦੀਰਘ, ਥਿਰ ਹੈ ਦਾਰੇ॥ਜੜੋਂ ਕੜੋਂ ਕਰਿ ਲੋਨੋਂ ਬਨਿ ਆਵੈ।ਕਰਹਿ
 ਕਪਟ ਕਾਰਜ ਸਰ ਜਾਵੈ॥੧੩॥ਹੋਇ ਸਰਲ ਜੇ ਜਾਚਹਿ ਗੁਰ ਤੇ।ਨਹਿ ਦੇ
 ਸਕਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਹੁ ਉਰਤੇ॥ਰਚਹੁ ਘਾਤ ਐਸੀ ਜਿਸ ਦੇਹਿ।ਏਕਬਾਰ ਕੜੋਂਹੂੰ
 ਕਰ ਲੇਹਿ॥੧੪॥ ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਆਸੈ । ਕਰਿ ਬਿਚਾਰ ਪੁਨ
 ਬਚਨ ਪ੍ਰਕਾਸੈ॥ਇਹ ਤੋ ਨਹੀਂ ਕਠਨ ਕੁਛ ਬਾਤ।ਗਜ ਲੈਬੇ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
 ਘਾਤ॥੧੫॥ ਜੋ ਗਵਰ ਕੋ ਨੰਦਨ ਟੀਕਾ* । ਤਿਸ ਉਮੈਦ ਹੈ ਆਵਨ
 ਟੀਕਾ*॥ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਭੋਜਨੋ ਅਬ ਚਾਹਤਿ।ਸੁਤਾ ਬਜਾਹ ਕੋ ਕਰਨਿ ਉਮ-
 ਹਤਿ॥੧੬॥ਹਿਤ ਬਰਾਤ ਮੈਂ ਲੇ ਕਰਿ ਜਾਨੈ॥ਇਮਜਾਚੇਤੇਨਹਿਗੁਰਮਾਨੈ॥
 ਜਾਨੈ ਬਹੁਤ ਦਿਵਸ ਮੈਂ ਐਹੈ॥ਕਰਹਿ ਫਰੋਬ ਨ ਕੁੰਚਰ ਦੈਹੈ॥੧੭॥ਯਾਤੇ
 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਰ ਜਾਇ। ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਬਾਕ ਅਲਾਇ।-ਸਿਰੀ ਨਗਰ
 ਤੇ ਸਾਕ ਹਮਾਰੇ।ਲਾਗੀ ਪਠੇ ਆਇ ਇਸ ਬਾਰੇ॥੧੮॥ ਤਿਨਹੁ ਦਿਖਾਵਨਿ
 ਕੇ ਹਿਤ ਚਹੀਅਹਿ। ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਤੁਮ ਫਿਰ ਲਹੀਅਹਿ। ਕਰਹੁ
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਾਚੈ ਗਜ ਦੀਜੈ । ਗਜਨ ਕੋ*ਘਰ ਅਪਨਿ ਜਨੀਜੈ॥੧੯॥ ਨਰ
 ਸਾਕਨਿ†ਕੇ ਤਿਨਹੁ ਦਿਖਾਇ।ਪੁਨ ਹਾਥੀ ਇਹਦੇਹਿ ਪੁਚਾਇ-†ਜਬਹਿ
 ਮੁਸਾਹਿਬ ਮੰਤੁ ਬਤਾਇਵ । ਭੀਮਚੰਦ ਸੁਨਿਕੈ ਹਰਖਾਇਵ ॥ ੨੦ ॥ ਕਰੀ
 ਸਗਹਨਿ ਬੁੱਧਿ ਬਡੇਰੀ॥ਇਸ ਬਿਧਿ ਹੀ ਆਵਤਿ ਮਤਿ ਮੇਰੀ । ਏਕ ਬਾਰ
 ਕੁੰਚਰ ਸੋ ਪਾਉਂ । ਬਹੁਰ ਨ ਦੇਉਂ ਨਿਕਟਿ ਰਖਵਾਉਂ॥੨੧॥ਸਭਿਹੂੰ ਮਸ-
 ਲਤ ਇਹ ਠਹਿਰਾਈ।-ਗਜ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੈ-ਇਮ ਮਨਭਾਈ।ਤਬਿ ਵਕੀਲ
 ਕੋ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰਾ । ਸਗਲ ਭੇਦ ਤਿਸ ਪਾਸ ਉਚਾਰਾ ॥ ੨੨ ॥ ‘ਗੁਰ

*ਜਿਸ ਦੇ ਹੁਲਾਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ (ਅ) “ਚਿਤ ਪਰਚਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । *ਜਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ
 ਵਡੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਦਾਰੇ (ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ) ਖਲੋਤੀਆਂ ਸ਼ੋਭਦੀਆਂ ਹਨ । *ਦਿਲੋਂ
 ਪਿਆਰ ਹੈ (ਹਾਥੀ- ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ) । *ਦਾਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੈ:-। *ਆਪਦਾ ਜੋ ਟਿੱਕਾ ਪੁੱਤ੍ਰ
 ਹੈ । *ਤਿਲਕ ਭਾਵ ਕੁੜਮਾਈ ਦਾ ਸ਼ਗਨ । *ਜੰਦ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ । *ਇਉਂ ਮੰਗਿਆਂ
 ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਗੇ । * (ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਣ ਲੈਣਗੇ) ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਆਵੇਗਾ ਹਾਥੀ
 (ਇਸ ਲਈ) । *ਰਾਜੇ ਦਾ । *ਪਾ:-ਹੀਕਾ । †ਪਾ:-ਸਗਿਯਨਿ ।

ਫਿਰਿ ਜਾਹੁ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਲਾਵਹੁ। ਅਪਨੀ ਬੁਧਿ ਬਿਸਾਲ ਉਪਜਾਵਹੁ। ਬਿਨਤੀ
 ਸਹਿਤ ਰਚਹੁ ਚਤੁਰਾਈ । ਜਿਸ ਤੇ ਨਿਜ ਕਾਰਜ ਬਨਿ ਆਈ ॥ ੨੩ ॥
 ਕਹਹੁ ਕੂਰ ਬਡ ਕਪਟ ਸਮੇਤ। ਜਨੋਂ ਕਜੋਂ ਆਨੋਂ ਕਰੀ ਨਿਕੇਤ। ਜੇ ਕਰਿ
 ਇਹ ਕਾਰਜ ਕਰਿ ਲਾਵਹਿ । ਬਹੁ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਮੋਹਿ ਤੇ ਪਾਵਹਿ ॥ ੨੪ ॥
 ਜਾਨੀ ਜਾਇ ਸੁਮਤਿ ਜਿਮ ਤੇਰੀ । ਸਕਲ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁਇ ਮੇਰੀ। ਜਿਮ
 ਦੇਖਹਿ ਗੁਰ ਕੋ ਰੁਖ ਮਹਾਂ । ਹੁਇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਬੋਲਹੁ ਤਹਾਂ ॥ ੨੫ ॥ ਇੱਤਨਾ
 ਦਿਕ ਬਨਾਇ ਬਹੁ ਬਾਤੀ । ਸਿਖਰਾਵਤਿ ਰਚਿਥੇ ਹਿਤ ਘਾਤੀ । ਮਹਿਮਾ
 ਲਖਹਿ ਨ-ਇਹ ਜਗ ਸ੍ਰਾਮੀ । ਸਕਲ ਘਟਨਿ ਕੋ ਅੰਤਰਿ ਜਾਮੀ ॥ ੨੬ ॥
 ਅਤਿ ਮਤਿ ਕੋ ਰਤਨਾਕਰ ਪੂਰੇ । ਬਡ ਰੀਝੀਰ ਚਰਿਤ ਜਿਨ ਰੂਰੇ-ਰੀਚਕ
 ਭਰ ਚਾਤੁਰਤਾ ਪਾਇ । ਫਲਜੈ ਚਹੈ ਤਿਨ ਲਖਿ ਅਲਪਾਇ ॥ ੨੭ ॥ ਮਾਰ-
 ਤੰਡ ਮੰਡਲ ਬਡ ਚੰਡੀ । ਜੋ ਦੀਪਤਿ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਅਖੰਡੀ । ਲਖਹਿ ਸੁਰਾਸੁਰ
 ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਚਾ । ਫਲਜੈ ਚਹਤਿ ਤਿਨ ਕੋ ਮਤਿ ਕਾਚਾ ॥ ੨੮ ॥ ਗਰਬ
 ਕਰਹਿ ਉਰ ਜਨੋਂ ਖੰਦਨੇਤ । ਉਡਿ ਉਡਿ ਨਿਜ ਦਿਖਰਾਇ ਉਦੀਤ । ਲੋ
 ਸਿੱਖਸਾ ਕੋ ਸਕਲ ਪ੍ਰਕਾਰੀ । ਚਲਿਥੇ ਹਿਤ ਵਕੀਲ ਭਾ ਤਜਾਰੀ ॥ ੨੯ ॥
 ਨਿਜ ਰਾਜੇ ਕੋ ਧੀਰਜ ਦੀਨਿ । ਕਰਹੁ ਫਰੋਬ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਬੀਨ । ਆਨਜੈ ਹੀ
 ਜਾਨਹੁ ਮਨ ਮਾਂਹੀ । ਤੁਮ ਇਕਬਾਲ ਬਿਦਤਿ ਜਹਿ ਕਾਂਹੀ ॥ ੩੦ ॥
 ਸੈਲੋਂਦਨਿ ਬੰਦਨਕੋ ਟੀਕਾ । ਜਥਾ ਗਜਿੰਦ੍ਰ ਮ੍ਰਿਗਨਿ ਮਹੁ ਨੀਕਾ। ਸਫ-
 ਲਹਿ ਤੋਹਿ ਮਨੋਰਥ ਸਾਰੇ । ਇਮ ਤਰੀਫ ਕਰਿ ਚਹਤਿ ਪਧਾਰੇ ॥ ੩੧ ॥
 ਨਮੋ ਕਰਤਿ ਹਯ ਤਬਹਿ ਅਰੂਢਾ । ਗਮਨਜੈ ਪੰਥ ਚਿਤਹਿ ਛਲ ਗੂਢਾ ।
 ਪਹੁੰਚੈ ਆਨਿ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਥਾਨਾ। ਕੀਨਸਿ ਡੋਰਾ ਹੋਰਿ ਮਕਾਨਾ ॥ ੩੨ ॥
 ਧਰਿ ਕਰਿ ਚੀਰ ਸਰੀਰ ਅਛੇਰੇ । ਸਤਿਗੁਰ ਪੌਰ ਪਹੁੰਚਿ ਤਿਸ ਬੇਰੇ। ਦਾਰ-
 ਪਾਲ ਕੋ ਭਨਤਿ ਜਨਾਈ । ਪਠਜੈ ਮੋਹਿ ਗੁਰ ਫਿਰਿ ਗਿਰਗਾਈ ॥ ੩੩ ॥
 ਅੰਤਰ ਜਾਇ ਕਰਹੁ ਸੁਧਿ ਮੇਰੀ। ਕਰਹੁ ਬੰਦਨਾ ਜੁਗ ਕਰ ਜੋਰੀ । ਸੁਨਤਿ
 ਪੌਰ ਪਤਿ ਤਿਸ ਠਹਿਰਾਯੈ । ਆਪ ਗਯੈ ਜਹਿ ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਹਾਯੈ ॥ ੩੪ ॥
 ਰੁਖ ਕੋ ਦੇਖਿ ਜੋਰਿ ਕਰ ਬੋਲਾ । 'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਜ ਦਾਸਨਿ ਕੋ ਓਲਾ ! ਭੀਮ
 'ਸਮੰਦਰ। (ਅ) ਰਤਨਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਹਨ । 'ਅਲਪਰਯੋਗ । 'ਬਡੇ ਤੇਜ ਵਾਲਾ ਜੋ ਸੂਰਜ ਮੰਡਲ ਹੈ
 'ਜੋ ਇਕ ਰੁੱਖ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ । 'ਪ੍ਰਭੂ ਸਮਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਜੀ ਨੂੰ। ਸੁਰ ਤੇ
 ਦੰਤ ਸੱਚਾ ਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ । 'ਟਟੈਹਣਾ । 'ਪ੍ਰਕਾਸ਼ । 'ਪ੍ਰਤਾਪ । 'ਸਾਰੇ ਪਹਾੜ
 ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ (ਆਪ) ਸਿਰੋਮਣਿ ਹੋ । 'ਸ਼ੇਰ । (ਅ) ਐਰਾਵਤ 'ਦਰਬਾਨ ਨੇ ।

ਚੰਦ ਸੈਲਿੰਦ ਬਿਲੰਦੀ। ਪਠਨੋ ਵਕੀਲ ਨਮਹਿ ਕਰ ਬੰਦੀ ॥ ੩੫ ॥ ਕਦਮ
 ਪਦਮ ਕੋ ਦਰਸਨ ਚਾਹਤਿ। ਕਛ ਕਾਰਜ ਹਿਤ ਲਖਿਯ ਉਮਾਹਤਿ^੧।
 ਬਿਰਸੋ ਪੌਰ ਪਰ ਯਥਾ ਹੁਕਮ ਹੋ। ਕਰਹਿ ਸੁਨਾਵਨ, ਕ੍ਰਿਤੀਤਥਾ ਹੋ^੨ ॥ ੩੬ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਚੇ। ਸੁਨਤਿ ਉਚਾਰੀ ਆਇਸੁ ਤਾਚੇ^੩।
 ‘ਕਰਹਿ ਹਕਾਰਨਿ ਤਿਸ ਕੋ ਕਾਲੀ’। ਦੇਗ ਰਸਤ ਤੇ ਰਖਹੁ ਨ ਖਾਲੀ^੪
 ॥ ੩੭ ॥ ਦੁਾਰਪਾਲ ਤਬ ਆਨਿ ਸੁਨਾਈ। ਆਛੀ ਮਾਨਿ ਗਯੋ ਨਿਜ ਥਾਂਈਂ।
 ਕਹਿ ਪੁਨ ਰਸਤ ਪੁਚਾਵਨਿ ਕਰੀ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੀਨਸਿ ਬਿਧਿ ਖਰੀ ॥ ੩੮ ॥
 ਬਿਤ ਡੇਰੇ ਹੁਇ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ। ਜਾਗੇ ਪੁਨ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਹੋ ਆਈ। ਸਤਿਗੁਰ
 ਕਰਿ ਸੁਨਾਨ ਸੁਭ ਨੀਰੰ। ਬੈਠਿ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਇ ਗਹੀਰੰ ॥ ੩੯ ॥ ਚਾਰ
 ਸ਼ਰੀਰ ਚੀਰ ਬਿਧਿ ਨੀਕੰ। ਥਾਂਧੀ ਜਿਗਾ ਰਚਿਰ ਉਸਨੀਕੰ। ਉਦ੍ਯੋ
 ਦ੍ਯੋਸਪਤਿ^੫ ਬਾਹਰਿ ਆਏ। ਕਲਗੀ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ੋਭ ਵਧਾਏ ॥ ੪੦ ॥ ਨੰਦ ਚੰਦ
 ਜੁਤਿ ਬੰਦ ਮਸੰਦੀ। ਪਦ ਅਰਬੰਦ ਬੰਦਿ ਕਰ ਬੰਦੀ। ਮਾਤੁਲ ਤਬਿ
 ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਭਗਨੀ ਨੰਦ ਬੰਦਿ ਸੁਖ ਪਾਯੋ^੬ ॥ ੪੧ ॥ ਪਾਂਚਹੁ ਬੀਰ
 ਭਾਣਜੇ ਆਏ। ਬਸਤੁ ਸਸਤੁ ਤੇ ਅਧਿਕ ਸੁਹਾਏ। ਦਰਸਨ ਕਾਂਖੀ ਸੰਗਤਿ
 ਜੇਤੀ। ਲਏ ਉਪਾਇਨ ਪਹੁੰਚੀ ਤੇਤੀ ॥ ੪੨ ॥ ਹੋਨਿ ਲਗੀ ਅਰਦਾਸ
 ਅਗਾਰੀ। ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਹਰਖਤਿ ਹੁਇ ਵਾਰੀ। ਸਿੰਘਾਸਨ ਬਿਤ ਦੁਰਤੋ ਚੌਰ।
 ਬੈਠੇ ਕੁਲ ਸੋਢੀ ਸਿਰਮੌਰ ॥ ੪੩ ॥ ਦਾਸਨ ਕਰੈ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ। ਸਭਿ ਤੇ
 ਭਈ ਸਭਾ ਸੁਭ ਪੂਰੀ। ਕਰੁਨਾ ਭਰੇ ਬਿਲੋਚਨ ਕੋਰਹਿ^੭। ਹੋਰਹਿ ਪ੍ਰਿਯ
 ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਓਰਹਿ ॥ ੪੪ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਬਮ ਰੁਤੇ ‘ਦੂਤ
 ਅਵਨਿ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕ ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੧ ॥

੩੨. [ਵਕੀਲ ਵਾਪਸ ਗਿਆ]।

ਏਹਗਾ ॥ ਨੰਦ ਚੰਦ ਕਰ ਬੰਦਿ ਕਹਿ ‘ਭੀਮਚੰਦ ਸੈਲਿੰਦ। ਪਠਨੋ ਸੁ ਅਬਹਿ
 ਹਕਾਰੀਏ ਦਰਸਹਿ ਪਦ ਅਰਬੰਦ’ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਲੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇ ਹੁਕਮ
 ਪਠਾਯੋ। ਸੁਨਿ ਵਕੀਲ ਸੋ ਤਤਛਿਨ ਆਯੋ। ਸਭਾ ਮਝਾਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨੋ ਆਈ।
 ਧਰਿ ਅਕੌਰ ਕੋ ਗੀਵ ਨਿਵਾਈ ॥ ੨ ॥ ਜਹਾਂ ਮੇਵਰੇ ਥਾਨ ਬਤਾਯੋ।
 ਬੈਠਨੋ ਤ੍ਰਿਸਤਿ ਅੰਗ ਸੁਕਚਾਯੋ^੮। ਦੀਹ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਿਖਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋਰੋ। ਜਥਾ
 ‘ਉਤਸਾਹ ਵਾਲਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ।’ ਉਵੇਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ‘ਤਿਸ ਨੂੰ।’ ‘ਕੱਲ ਨੂੰ।’ ‘ਸੂਰਜ
 ਨਿਕਲੇ।’ ‘ਭਾਵ, ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦੇ ਸਪੁਤ੍ਰ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ
 ਸੁਖ ਪਾਯਾ।’ ‘ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਕੋਨੇ।’ ‘ਫਰਦਾ ਅੰਗ ਸੰਕੋਚ ਕੇ ਬੈਠਾ।’

ਇੰਦ੍ਰਾਸਣ ਇੰਦ੍ਰ ਸੁ ਹੋਰੋ ॥੩॥ ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਕਰਿ ਅਰਜ ਗੁਜਾਰੀ । ‘ਕਰੀ
ਨਮੋ ਨਿਪ ਆਪ ਅਗਾਰੀ । ਕਦਮ ਪਦਮ ਪਰ ਸਿਰ ਨਿਜ ਰਾਖਾ ।
ਦਾਸਨ ਦਾਸ ਹੋਨਿ ਅਭਿਲਾਖਾ’ ॥੪॥ ਫੁਰਮਾਏ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਅਰਬਿੰਦੀ ‘ਭੀਮ-
ਚੰਦ ਮਨੁਜੋਂਦ੍ਰ ਬਿਲੀਦੀ । ਕੁਸ਼ਲ ਸਮੇਤ ਕਹਾਂ ਅਥਿ ਬਿਰਯੋ ? । ਇਤ
ਤੇ ਜਾਇ ਗਮਨ ਕਿਤ ਕਰਯੋ ? ॥੫॥ ਕਹੁ ਕਾਰਨ ਤੂੰ ਨਿਜ ਆਗਵਨੁ ।
ਪਠੈ ਹੋਇ ਨਿਪ ਕਾਰਜ ਕਵਨੁ ?’ । ਸੁਨਤਿ ਦੂਤ ਨੋ ਕੁਸ਼ਲ ਜਨਾਈ ।
‘ਜਥਿ ਕੋ ਦਰਸ ਕੀਨਿ ਗਿਰਗਾਈ ॥੬॥ ਤਬਿ ਕੋ ਗੁਨ ਗਨ ਰਾਵਰ ਕੋਰੇ ।
ਬਰਨਤਿ ਹੈ ਸਭਿ ਨਿਕਟ ਬਡੇਰੇ’ ।—ਦੀਹ ਸਸੀਲ, ਗਹੀਲ ਰਸੀਲੇ’ ।
ਡੀਲ ਛਬੀਲਾ, ਹਰਤਾ ਹੀ ਲੇ’ ॥੭॥ ਭਾਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਭਏ । ਕਦਮ
ਪਦਮ ਗੁਰ ਕੇ ਜਥਿ ਅਏ । ਸਭਿ ਲੋਕਨ ਕੋ ਹੋਤਿ ਭਲੇਰਾ । ਕ੍ਰੈ ਸੁਨਿ
ਸ਼ਬਦ ਦਰਸ ਕ੍ਰੈ ਹੋਰਾ’ ॥੮॥ ਪਾਪ ਕਲਾਪ ਆਪ ਛਪਿ ਜੈ ਹੈ । ਜਹਿ
ਕੇਹਰਿ ਤਹਿ ਨਹਿ ਗਜ ਭੈ ਹੈ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਦੁਰਲਭ ਦਰਸਨ ਜੋਧੈ ।
ਭੂਤਲ ਇਤ ਕੋ ਪਾਵਨ ਹੋਧੈ ॥੯॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਮਹਿਮਾ ਗਨ ਬਿੰਦੀ ।
ਸੁਨਤਿ ਰਹੇ—ਸਭਿ ਕਹੇ ਨਰਿੰਦੀ’ ॥ਇਤ ਤੇ ਜਾਇ ਨ ਕਿਤਹੂੰਗਯੋਰਹਯੋ
ਸਦਨ ਮਨ ਆਨੰਦ ਭਯੋ ॥੧੦॥ ਮਮ ਆਗਵਨ ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ! ਕਾਰਨ ।
ਰਾਵਰਿ ਕੰਨੈ’ ਪਠੈ ਹਿਤ ਧਾਰਨ।ਰਾਜੇ ਹਾਥ ਜੋਤਿ ਇਮ ਭਾਖਾ।—ਚਰਨ
ਕਮਲ ਮਹਿ ਪ੍ਰੀਤ ਭਿਲਾਖਾ’ ॥੧੧॥ ਜੇਤਿਕ ਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਮਮ ਸੈਲ’ ।
ਅਪਨੋ ਜਾਨ ਕਰਹਿ ਗੁਰ ਸੈਲ’ । ਜਿਮ ਅਪਨੈਂ ਪਰ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਹਿ ।
ਤਿਮ ਹੀ ਮੇ ਪਰ ਕਰਨਾ ਠਾਨਹਿ ॥੧੨॥ ਗਜ ਬਾਜੀ ਆਦਿਕ ਘਰ ਮੇਰੇ ।
ਕਰਹਿ ਮੰਗਾਵਨਿ ਲੋਂ ਸੁਭ ਹੋਰੇ— ਸਦਨ ਮਾਂਝ ਪਾਵਨ ਕੋ ਚਾਹਤਿ’ ॥

‘ਜਿਵੇਂ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਸੋਭਦਾ ਹੈ । ‘ਰਾਜਾ । ‘ਵਡੇ (ਗੁਣ) । (ਅ) ਵਡਿਆਂ ਪਾਸ ।
‘ਭਾਵ, ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ [‘ਗਹੀਰ’ ਦਾ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਰੂਪ ‘ਗਹੀਲ’ ਹੈ । ਗਹੀਰ=ਡੂੰਘਾ,
‘ਵਡਾ’] । ‘(ਹੀ=)ਇਲ ਹਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ । ‘ਕੋਈ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਬਾਣੀ । ‘ਕੋਈ ਦਰਸਨ ਦੇਖਦਾ
ਹੈ । ‘ਰਾਜੇ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਹੋਏ (ਆਪ ਦੇ) ਸਾਰੇ ਗੁਣ (ਲੋਕੀਂ) ਸੁਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ।
‘ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ [ਪਹਾੜੀ ਬੋਲੀ] । ‘ਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਹਾਂ । ‘ਮੇਰਾ ਪਹਾੜ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ
ਹੈ । ‘ਸੈਰ । ‘ਘਰ ਵਿਚ ਆਪ ਦੇ ਚਰਣ (ਪਵਾਉਣੇ) ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋ ਪਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ
ਪਾਠ ‘ਸਦਨ ਸਾਂਝ’ ਸੀ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨੇ ਮਾਂਝ ਕੀਤਾ ਹੈ । ‘ਸਦਨ-ਸਾਂਝ’ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ
ਕਿ ਘਰ ਵਾਲੀ ਵਰਤਣ ਆਪ ਨਾਲ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਪ੍ਰੋਢਤਾ ਅੰਸੁ ੩੩
ਦੇ ਅੰਕ ੩੫ ਤੋਂ ਸਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਦ ਆਇਆ ਹੈ ‘ਚਾਹਤ ਰਿਦੇ ਸਾਂਝ ਕੋ ਪਾਵਨ’ ।

ਮਿਲਜੈ ਜਬਹਿ ਕੋ, ਅਧਿਕ ਉਮਾਹਤਿ॥੧੩॥—ਅਥਿ ਜੋ ਵਸਤੁ ਅਹੈ ਘਰ
 ਮੋਹੀ। ਗੁਰ ਉਰ ਅਭਿਲਾਖਾ ਜਿਸ ਹੋਹੀ। ਬਿਨਾ ਅੰਤਰੇ ਅਪਨੀ ਜਾਨਹਿ।
 ਨਿਜ ਘਰ ਸਮ ਅਨਵਾਵਨਿ ਠਾਨਹਿ॥੧੪॥ ਹਰਖਤਿ ਹੋਇ ਤਬਹਿ ਮਨ
 ਮੋਰਾ—। ਇਮ ਕਹਿ ਪਠਜੋ ਸੁ ਪ੍ਰੇਮ ਬਡੇਰਾ। ਕੂਰ ਕਪਟ ਕੋ ਮੂਢ ਬਖਾਨੈ।
 ਨਿਜ ਰਾਜੇ ਸਮ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਜਾਨੈ॥੧੫॥ ਮੋਰ ਮਨੀਦ ਅਨੀਦਤਿ ਬਾਨੀ।
 ਪਿਖਿਯਤਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੀਟ ਗਨ ਖਾਨੀ। ਕਰਹਿ ਜਨਾਵਨਿ ਮਿਤ੍ਰਤਾ
 ਆਪਨਿ। ਚਹਤਿ ਕ੍ਰਿਆ ਕੁਟਲੀ ਬਨ ਸਾਪਨ॥੧੬॥ ਜਥਾ ਹਲਾਹਲ
 ਭਰਿ ਘਟ ਕੰਚਨ। ਕਿਧੈ ਦੁਬਿਧਿ ਜੁਤਿ ਹੁਇ ਫਲ ਰੰਚਨ। ਵਹਿਰ ਬਾਕ
 ਬੋਲਹਿ ਬਹੁ ਮੋਲਾ। ਅੰਤਰ ਭਰੇ ਗਰਲ ਜਿਮ ਘੋਲਾ॥੧੭॥ ਕੋ ਕੋ ਸਮਤਾ
 ਕਹਹਿ ਕਪਟ ਕੀ॥ ਪਟ ਕੀ ਓਟ ਜਥਾ ਕ੍ਰਿਤ ਨਟ ਕੀ॥—ਜਿਸ ਬਿਧਿ
 ਦੇਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਇਹ ਕਰੀ—। ਕਰੀ ਬਾਤ ਤੈਸੀ ਛਲ ਭਰੀ॥੧੮॥ ਸੁਨਿ ਕੈ
 ਨੰਦ ਚੰਦ ਤਬਿ ਕਹਯੋ। ਜੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਰਾਜੇ ਚਿਤ ਚਹਯੋ। ਸੁਖਦਾਇਕ
 ਨਿਤ ਬਾਤ ਅਛੇਰੀ। ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਹੂੰ ਹੈ ਸੰਧਿ ਬਡੇਰੀ॥੧੯॥ ਗੁਰ ਘਰ ਸੰਗ
 ਕਾਮਨਾ ਜੈਸੇ। ਬਿਨਾ ਬਿਲੰਬ ਲਹੈ ਫਲ ਤੈਸੇ। ਸਦਾ ਸਮੀਪ ਬਾਸ ਜਿਸ
 ਕੇਰਾ। ਕਰੈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੈ ਦ੍ਰੋਸ ਬਡੇਰਾ॥੨੦॥ ਤਿਸ ਤੇ ਹੈ ਸੁਖ ਕੈ ਦੁਖ ਨੀਤ।
 ਹਰਖ ਸੋਕ ਕੋ ਰਹਿ ਬਸਿ ਚੀਤ। ਰਾਵ ਕਿ ਰੰਕ ਭਲਾ ਜੋ ਚਹੈ। ਸਦਾ ਸਰਲ
 ਉਰ ਗੁਰ ਸੰਗ ਰਹੈ॥੨੧॥ ਸੁਨਤਿ ਵਕੀਲ ਬਾਤਿ ਕੋ ਕਹਯੋ। ਗੁਰੁ ਕੰਨੈ
 ‘ਨਾ ਲਿੰਦਣ ਯੋਗ ਭਾਵ ਸੁੰਦਰ। ਜੇ ਕਰਨੀ ਫਲ ਤੱਕੇ ਤਾਂ ਸਮੂਹ ਕੀੜੇ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਹੈ (ਮੋਰ
 ਕੀੜੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ)। ‘ਸਾਇਦ ਉਸ ਕਹਾਣੀ ਫਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ ਕਿ ਬਨ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਇਕ
 ਸੱਪ ਨੇ ਇਕ ਸਵਾਰ ਰਾਹੀ ਨੂੰ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਨਰਮ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ
 ਮੇਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਲਵੇ। ਜਦ ਰਾਹੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੇੜੇ ਨਾਲ ਤੋਬਰਾ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਦੀ
 ਸੱਪ ਤੱਕ ਪੁਚਾਇਆ, ਸੱਪ ਵਿਚ ਵੜ ਗਿਆ ਤੇ ਰਾਹੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਢ ਲਿਆ, ਪਰ
 ਸੱਪ ਬਾਹਰ ਆਕੇ ਰਾਹੀ ਨੂੰ ਭੰਗਣ ਲਗਾ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਤੇ ਪਤੀਆ
 ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਸੀ। ‘ਯਾ (ਕੋਈ) ਫਲ ਦੇ ਤ੍ਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਰਚਿਆ ਹੋਵੇ। ਭਾਵ
 ਮਿਠਾਸ ਤੇ ਵਿਹੁ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਰਚੇ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਸਵਾਦ ਮਿੱਠਾ ਤੇ ਤਾਸੀਰ ਜ਼ਹਿਰ ਹੋਵੇ
 ਐਸਾ ਫਲ। ਅਥਵਾ ਫਲ ਜੋ ਦਿੱਸਣ ਨੂੰ ਸੁਹਣਾ ਤੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਕੌੜਾ ਹੋਵੇ। (ਅ) ਕਿਤੇ ਬੀ (ਕੋਈ
 ਗਲ) ਦੇ ਬਿਧਾਂ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦਾ ਫਲ (ਰੰਚ ਨ=) ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ‘ਘੋਲਿਆ ਯੋਇਆ
 ਵਿਹੁ। ‘ਕਪਟ ਦੀ ਤੁੱਲਯਤਾ (ਉਪਮਾ) ਕੇਹੜੀ ਕੇਹੜੀ ਕਹਾਂ। ‘ਬਸਤੂ ਦੇ ਉਹਲੇ ਜਿਵੇਂ ਨਟ
 ਦੀ ਕਾਬ ਪੁੰਦੀ ਹੈ (ਇਉਂ ਉਹ ਕਪਟ ਕਰਦਾ ਹੈ)। ‘ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਹਾਥੀ ਦੇ ਦੇਣ।
 ‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ।

ਰਾਜੇ ਇਮ ਚਹਯੋ।—ਜਗ ਮਹਿ ਸੋਭਾ ਹੋਇ ਬਡੇਰੀ। ਹੋਇ ਪੁਲੋਕ ਸੁਖਦ
 ਤਿਸ ਬੇਰੀ—॥੨੨॥ ਅਬਿ ਸੋਭਾ ਹਿਤ ਮੋਹਿ ਪਠਾਯੋ। ਲਖਹਿ ਸ਼ਗੁਨ ਨਿਜ
 ਸੁਖ ਕੋ ਆਯੋ। ਫਤੇ ਸ਼ਾਹ ਸ਼੍ਰੀ ਨਗਰ ਨਰੇਸ਼ੁ। ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ
 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੁ॥੨੩॥ ਤਨੁਜਾ ਕੋ ਸਬੰਧ ਕਿਯ ਤਾਂਹੀਅਬਿ ਸੋ ਬਜਾਹ ਦੇਨਿਰਿਤ
 ਚਾਹੀ। ਸੁਨਯੋ ਪ੍ਰਥਮ ਲਾਗੀ ਆਗਵਨੂੰ। ਤਿਨ ਹਿਤ ਤਮਾਰੀ ਰਹਿ ਨਿਜ
 ਭਵਨੂੰ॥੨੪॥ ਉਤਮ ਵਸਤੁ ਉਤਸਵ ਮਾਂਹੀ। ਜਾਚਹਿ ਹੋਤਿ ਸਦਨ ਜੇ
 ਨਾਂਹੀ। ਰਾਵ ਰੰਕ ਸਭਿ ਹੈਂ ਇਕਸਾਰਾ। ਜਾਚੇ ਬਿਨ ਨ ਚਲੈ ਬਿਵਹਾਰਾ
 ॥੨੫॥ ਅਪਰ ਸੈਲਪਤਿ ਮਤ ਕਰਿ ਹੋਰੇ। ਹਮ ਰਾਜੇ ਤੇ ਕ੍ਰੈ ਨ ਵਡੇਰੇ।
 ਲੈਬੇ ਉਚਿਤ ਵਸਤੁ ਕਿਸ ਪਾਹੀਅਪਨੇ ਤੇ ਸੁਭ ਲਖਿਯਤਿ ਨਾਂਹੀ॥੨੬॥
 ਚਿਤ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਦੇਖੋ ਜਬਿਹੂੰ। ਬਿਨ ਰਾਵਰ ਤੇ ਨਿਪ ਲਘੁ ਸਭਿਹੂੰ।
 ਜਬਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹਮਰੇ ਤਿਮ ਗੁਰ ਕੋ। ਇਮ ਧਾਰਯੋ ਨਿਸ਼ਚੈ ਦ੍ਰਿਫ ਉਰ ਕੋ॥੨੭॥
 ਤਬਿ ਮੋਕਹੁ ਤੁਮ ਨਿਕਟ ਪਠਾਯਹੁ। ਸੁਜਸੁ ਮਹਾਨ ਬਖਾਨਿ ਸੁਨਾਯਹੁ।
 —ਆਨਹੁ ਜਾਇ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਗਜ ਕੋ। ਗੁਰੂ ਰਖਹਿਰੇ ਹਮਰੀ ਲਜ ਕੋ॥੨੮॥
 ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਤਿਨਹੁ ਅਵਾਸਾਮੁਦਤਿ ਹੋਤਿ ਜਿਹ ਲਖਹਿ ਤਮਾਸ਼ਾ।
 ਏਕ ਬਾਰ ਸੈ ਲੈ ਕਰਿ ਆਵਹੁ। ਸਗਿਯਨਿ^੧ ਕੋ ਲਾਗੀ ਦਰਸਾਵਹੁ॥੨੯॥
 ਤਿਨ ਪੀਛੇ ਕ੍ਰੈਚਰ ਪਹੁੰਚਾਵਹਿ। ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਜਿਹ ਸਗਰੇ ਬਿਸਮਾਵਹਿ।
 ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਕੋ ਸਹਿਤ ਸੁਨਾਵਹਿ। ਅਦਭੁਤ ਤੇ ਹਮ ਸੁਜਸੁ ਵਧਾਵਹਿ—॥
 ੩੦॥ ਇਸਪ੍ਰਕਾਰ ਤੇ ਮਮ ਆਗਵਨੂੰ। ਪਠਯੋ ਨਰਿੰਦ ਨਿਕਟ ਸੁਖ ਭਵਨੂੰ।
 ਕਪਟ ਸਨੇ ਸੁਨਿ ਬੈਨ ਵਕੀਲੀ। ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਗੁਨੀ ਗਹੀਲੀ^੨॥ ੩੧॥
 ਲਗੇ ਪਹਾਰੀ—ਮਤਿ ਕੇ ਕਾਰੇ। ਛਲ ਕੋ ਠਾਨਿ ਕਹਾਵਤਿ ਸਾਚੇ ਜੇ ਅਬਿ
 ਇਨ ਕੋ ਦੇਹਿ ਪ੍ਰਸਾਦੀ। ਤਉ ਬਾਦ ਕਰਿ ਹੈਂ ਅਪਵਾਦੀ^੩॥ ੩੨॥ ਬਹੁਰ
 ਬਹੁਰਹਿ ਨਹਿ^੪ ਮਤਿਮੰਦੋ। ਨਿਜ ਚਤੁਰਾਈ ਲਖਹਿ ਬਿਲੀਦੋ^੫ ਪੁਨ ਪਰਿ
 ਹੈ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਬਿਸਾਲਾ। ਗਿਰਪਤਿ ਗਰਬਤਿ ਮਹਿਤ ਕੁਚਾਲਾ॥੩੩॥ ਯਾਂਤੇ

^੧ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦਾ ਸ਼ਗੁਨ ਆਇਆ ਜਾਣਕੇ। ^੨ਮੰਗ ਲਈਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਘਰ ਨਾ ਹੋਵਣ ਤਾਂ।
^੩(ਕਿਸੇ ਦਾ) ਵਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਟੁਰਦਾ। ^੪ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਵੇਖੋ ਹਨ ਕਿ ਹੋਰ ਰਾਜੇ। ^੫ਕੁਸ਼ਮਾਂ ਦੇ
 ਲਾਗੀਆਂ ਨੂੰ। [ਪੰਜਾਬ, ਸ਼ਗਾ=ਕੁਸ਼ਮ]। ^੬ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਗਹੀਰ, ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ। ^੭ਤਦ ਬੀ
 ਨਿੰਦਕ ਬਗ਼ਾਵਤੀ ਕਰਨਗੇ (ਕਿਉਂਕਿ)। ^੮ਮੋੜਨਗੇ ਨਹੀਂ। ^੯ਇਸ (ਛਲ ਖੇਡਣ ਵਿਚ)
 ਆਪਣੀ ਚਤੁਰਾਈ ਸਮਝਣਗੇ।

ਨਹਿ ਦੇਨੋ ਬਨਿ ਆਵੈ । ਇਸ ਕੇ ਸੰਗ ਸੰਗ ਹੀ ਭਾਵੈ—। ਇਸ ਬਿਚਾਰ
 ਕਰਿ ਜਗ ਗੁਰ ਭਾਖਾ । ‘ਆਨਜੋਂ ਸਿਖ’ ਗਜ ਧਰਿ ਅਭਿਲਾਖਾ ॥ ੩੪ ॥
 -ਰਾਖਹਿ ਨਿਕਟ ਓਚਿਤ ਇਹ ਗੁਰ ਕੋ—। ਏਵ ਮਨੋਰਥ ਠਾਨਜੋਂ ਉਰਕੋ ।
 -ਨਹੀਂ ਅਪਰ ਕੋ ਦੈਬ ਕਰੈਂ । ਪਰਚਹਿ ਆਪ ਕਿ ਉਪਰ ਚਰੈਂ—॥ ੩੫ ॥
 ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਤੇ ਦੁਲਭ ਬਡੇਰੇ । ਆਨਿ ਦੂਰ ਤੇ ਦਰਸਨ ਹੋਰੇ । ਗੁਰ
 ਘਰ ਸਦਾ ਨੇਮ ਇਹ ਰਹੈ । ਰਚਹਿ ਸੁਤਿਮ^੧, ਜਿਮ ਪ੍ਰੇਮੀ ਚਹੈ ॥ ੩੬ ॥
 ਸਿਖ ਕੋ ਸਫਲ ਮਨੋਰਥ ਕਰੈਂ । ਸੈ ਬਿਸਾਰ ਕਥਿ ਨਹਿ ਪਰਹਰੈਂ । ਯਾਤੋ
 ਕਹਹੁ ਨਿਪਤਿ ਸੰਗ ਜਾਈ । ਅਪਰ ਏਕ ਹਮ ਫਿਗ ਗਜਰਾਈ ॥ ੩੭ ॥
 ਬੁਝਹੁ ਨਿਜ ਰਾਜੇ ਲੈ ਜਾਵਹੁ । ਸਗਿਯਨਿ ਲਾਗੀ ਕੋ ਦਰਸਾਵਹੁ^੨ । ਸੁਨਿ
 ਕਰਿ ਤੁਸਨਿ ਦੂਤ ਕਰੀ ਹੈਜਾਨੀ—ਗੁਰ ਨਹਿ ਦੇਤਿ ਕਰੀ ਹੈ—॥ ੩੮ ॥
 ਰੁਖ ਕੋ ਦੇਖਤਿ ਰੁਖਸਦ^੩ ਹੋਯੋ । ਬੰਦਨ ਕਰ ਗਮਨਜੋਂ ਮਗ ਜੋਯੋ । ਰਿਦੇ
 ਬਿਸੁਰਤਿ ਮੁਖ ਮੁਰਝਾਵਤਿ । ਬਨਜੋਂ ਨ ਕਾਰਜ, ਜਾਤਿ ਲਜਾਵਤਿ ॥ ੩੯ ॥
 ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰ ਕੋ ਜਾਨਾ । ਗਿਰਪਤਿ ਕੋ ਸਭਿ ਕਪਟ ਪਛਾਨਾ । ਜਾਇ
 ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਜੋ ਅਪਨੋ ਪੁਰਿ ਸੇਂ । ਅਨਿਕ ਕਲਪਨਾ ਠਾਨਤਿ ਉਰ ਸੇਂ ॥ ੪੦ ॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਬਾਸ ਰੂਪੇ ‘ਵਕੀਲ ਆਵਨ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਏਏ
 ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੨ ॥ ੩੩. [ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੀ ਸਲਾਹ]

ਏਹਗ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਸੈਲਿੰਦ ਜਬਿ ਬੈਠਜੋ ਸਭਾ ਬਿਲਿੰਦ । ਪਹੁੰਚਜੋ ਜਾਇ
 ਵਕੀਲ ਤਬਿ ਬੰਦਤਿ ਭਯੋ ਨਹਿੰਦ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ। ਦੇਖਤਿ ਬੋਲਜੋ ਮੁਖ ਮਰ-
 ਝਾਯੋ । ‘ਲਖੋਯਤਿ, ਕਰੀ ਨਹੀਂ ਸੰਗ ਲਜਾਯੋ । ਕਿਮ ਗਰ ਭਾਖਜੋ ਦੇਹੁ
 ਬਤਾਈ? ਰਖੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ਮੋਹਿ ਬਝਿਆਈ? ॥ ੨ ॥ ਲਖਜੋ ਕਿ ਨਹਿ ਬਿਗ-
 ਰਨ ਤੇ ਤ੍ਰਾਸਾ? ਕੀਨਸਿ ਦੇਸ਼ ਹਮਾਰੇ ਬਾਸਾ । ਕਿਧੈ ਆਰਥਲ ਅਹੈ
 ਨਵੀਨ? ਗਰਬ ਕੀਨਿ ਹੱਥਾਰਨ ਲੀਨਿ’ ॥ ੩ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਤੇ ਸੁਨਿ
 ਕਹਿ ਦੂਤ । ‘ਗੁਰ ਬੈਠਜੋ ਬਨਿ ਕੈ ਪੁਰਹੂਤ’ । ਕਹਾਂ ਤ੍ਰਾਸ ਤਿਸ ਕੋ ਮਨ

‘ਇਤਿਆਂ ਮੁੜਕੇ ਲੈਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਜੰਗ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਨਾਂ ਇਤਿਆਂ ਰਾਜਾ ਅਸਾਂ ਨਾਲ
 ਜੰਗ ਕਰੇਗਾ । ਏਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੰਗ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਇਸ ਰਾਜੇ ਨਾਲ, ਇਸ ਲਈ ਨਾ ਦੇਕੇ ਉਸ
 ਵੱਲੋਂ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਵਾਲਾ ਜੰਗ ਸੋਫਟ ਹੈ, ਇਸ ਤੁਕ ਹੇਠਾਂ ਇਹ ਨੀਤੀ ਹੈ । ‘ਭਾਵ, ਰਾਜਾ
 ਰਤਨ ਰਾਏ ਨੇ’ ॥ (ਇਹ) ਇੱਛਾ ਧਾਰਕੇ:—‘ਤਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਗੁਰੂ ਜੀ) । ‘ਜਾਣ ਲਿਆ
 ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਾਥੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ । ‘ਵਿਦਾ । ‘ਵਿਗਾੜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਭੈ ਖਾਧਾ ਨੇ ਕਿ ਨਹੀਂ ।
 ‘ਹਥਿਆਰ ਫੜਨ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਕੀਤਾ ਨੇ । ‘ਇੰਦ੍ਰ ।

ਮਾਹੀਂ । ਰੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜੰਗ ਕੇ ਜਾਂਹੀਂ ॥੪॥ ਤਹਿ ਲੋਕਨਿ ਤੇ ਸੁਨੈ ਬਿਤੰਤ।
ਤੀਰਨ ਬਿੰਦਾ ਸਦਾ ਕਰੰਤਿ। ਕਥਾ ਪੁਰਾਨਨ ਤੇ ਜਿਮ ਸੁਨੈ ॥ ਤਿਮ ਸਰ
ਗਨ ਕੇ ਧਨੁ ਤੇ ਹਨੈ ॥ ੫ ॥ ਪਿਖੈ ਨੈਨ ਤੇ ਤਥਾ ਸੁਨਾਇ। ਬਡ ਬਹਾ-
ਦਰੀ ਮੁਖ ਦਿਪਤਾਇ। ਕਹੈ ਕਹਾਂ ਮੈਂ, ਤੁਮ ਭੀ ਦੇਖਾ। ਅਧਿਕ ਉੱਗ੍ਰਤਾ
ਤਬਹੁ ਪਰੇਖਾ ॥੬॥ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੈਂ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ। ਤੁਮ ਦਿਸਿ ਤੇ ਬਹੁ
ਕੀਨਿ ਬਡਾਈ। ਕਰਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਅਹੈ ॥ ਸਭਿ ਅੰਤਰਿ ਕੀ ਗਤਿ ਕੋ
ਲਹੈ ॥੭॥ ਨਿਬਹੈ ਕਪਟ ਕਹਾਂ ਤਿਨ ਸੰਗ। ਜਾਨਿ ਲਈ-ਨਹਿ ਮੁਰਹਿ
ਮਤੰਗ-ਮਮ ਜਾਗ ਕੇ ਸੁਨਿ ਫੁਰਮਾਯੋ-ਨਿਪ ਸ਼ਰਧਾਲੁ ਦੂਰ ਤੇ ਆਯੋ
॥ ੮ ॥ ਅਰਪਤਿ ਗਜ ਕੋ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰੀ। ਪੁਰਹੁ ਕਾਮਨਾ ਗੁਰੁ ਹਮਾਰੀ।
ਅਪਰ ਕਿਸੀ ਕੋ ਗਜ ਨਹਿ ਦੀਜੈ। ਨਿਜ ਸਮੀਪ ਹੀ ਰਾਖਨਿ ਕੀਜੈ ॥੯॥
ਯਾਂਤੇ ਇਹ ਮਤੰਗ ਨਹਿ ਦੇਤਿ। ਦੁਰਦ ਅਪਰ ਇਕ ਅਹੈ ਨਿਕੇਤ। ਸੋ ਲੇ
ਜਾਹੁ ਕਾਜ ਕੋ ਸਾਰਹੁ। ਨਹਿ ਇਸ ਮਹਿ ਕੁਛ ਟਾਰਾ ਬਿਚਾਰਹੁ-॥ ੧੦ ॥
ਨਿਜ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਪੁਨਿ ਬਡਿਆਈ। ਕਹਿ ਕਰਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਤੇ ਸਮੁ-
ਝਾਈ।-ਪ੍ਰਿਯ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕੋ ਭਗਤਿ ਜਥਾ ਹੈ ॥ ਗੁਰ ਘਰ ਮੈਂ ਸਿਖ ਲਖਹੁ
ਤਥਾ ਹੈ ॥੧੧॥ ਤਿਨ ਕੋ ਕਹੈ ਨ ਮੋਰੈ ਜਾਈ। ਯਾਂ ਤੇ ਗਜ ਨ ਦੇਨਿ
ਬਨਿਆਈ-। ਇਮ ਰੁਖ ਲਖਿ ਮੈਂ ਰੁਖਸਦ ਲੀਨੀ। ਇਹ ਨ ਦੇਹਿ ਕਥਿ,
ਨਿਸਚੈ ਕੀਨੀ ॥੧੨॥ ਭੀਮਰੰਦ ਸੈਲੀਂਦੁ ਬਿਲੀਂਦੈ। ਮਨ ਗਿਰ ਕੋ ਬਚ
ਬੱਜੁ ਮਨੀਂਦੈ ॥ ਲਾਗਤਿ ਖਿਸਰੈ* ਦੂਖ ਕੋ ਪਾਯੋ ॥ ਹੋਇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਪੁਨ ਮਤੋ
ਪਕਾਯੋ ॥੧੩॥ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਦੂਸਰ ਕੁਟਵਾਲ। ਦੁਇ ਤ੍ਰੈ ਅਪਰ ਨਿਕਟਿ
ਬੈਠਾਲ। ਰਿਦੇ ਕੋਪ ਜਿਸ ਕੋ ਬਹੁ ਜਾਗਾ ॥ ਜਾਨਹੁ ਗੁਰੁ ਬਸੈ ਹਮ ਜਾਗਾ।
੧੪॥ ਬਲ ਤੇ ਧਨ ਚਹੀਯਤਿ ਹਮ ਲੇਹਿ। ਤੋ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਬਸਿਬੋ ਦੇਹਿ।
ਸੋ ਸਭਿ ਬਾਤ ਕਹੂੰ ਰਹਿ ਗਈ। ਤਿਸਨੇ ਜਾਗੀ ਵਸਤੁ ਨ ਦਈ ॥ ੧੫ ॥
ਅਪਰ ਦੇਨਿ ਕੈਸੇ ਮਨ ਲਾਵਹਿ। ਜਾਨੀ ਪਰੈ ਬਿਗਰ ਗੁਰ ਜਾਵਹਿ। ਹੋਹਿ

*ਜੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ। *ਭਾਵ ਅਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਆਏ ਹਾਂ। *ਬਲਵਾਨਤਾ, ਜਲਾਲ। *ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਹਾਥੀ (ਵਾਪਸ) ਨਹੀਂ ਮੁੜੇਗਾ। *ਟਾਲਮ *ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਭਗਤ। *ਚਾਜੇ ਦੇ ਮਨ ਰੂਪੀ ਪਹਾੜ ਨੂੰ (ਵਕੀਲ ਦੇ) ਬਚਨ ਬੱਜੁ ਵਾਂਗੂ (ਲੱਗੇ)। *ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ। *ਚਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ।

*ਪਾ:-ਲਾਗਤਿ ਖੁਨਸਰੈ।

ਜੀਗ ਆਰੀ ਕੈ ਪਾਛੈ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੇ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਬਾਂਛੈ ॥ ੧੬ ॥ ਪ੍ਰਥਮ
ਜਾਚਨਾ ਕੀਨਿਸਿ ਹਾਥੀ।ਦਿਯੋਨਹੀਂ,ਰਸ ਰਖੋ ਨ ਸਾਥੀ।ਯਾਂ ਤੋ ਸੰਧਿ
ਨਹੀਂ ਬਨਿ ਆਵਹਿ।ਜੇ ਬਿਗਰੇ, ਨਹਿ ਬਸਿਬੇ ਪਾਵਹਿ ॥੧੭॥ ਅਬਿ ਮੈਂ
ਛਿਮਾ ਧਾਰਿ ਕਰਿ ਰਹੈ । ਪੁਨ ਅਨੀਤਿ ਠਾਨਹਿ ਕਿਮ ਸਹੈ । ਦੇਸ ਬਿਖੈ
ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਵਾਵਹਿ । ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਜਿਤ ਕਿਤ ਫਿਰਿ ਜਾਵਹਿ ॥ ੧੮ ॥
ਅਵਨੀ ਚੋਕਨਿ ਕੋ ਜਿਹ ਆਸੈ।ਚਮ੍ਹ ਬਟੋਰਹਿ ਓਜ ਪ੍ਰਕਾਸੈ।ਅਪਰ ਬਾਤ
ਜਿਮ ਕਿਮ ਹੁਇ ਪਾਛੈ । ਅਬਿ ਮਤੀਗ ਜੋ ਜਾਚਨਿ ਬਾਂਛੈ॥੧੯॥ਚਹੀਅਹਿ
ਲੈਬੋ ਹਮਹਿ ਜ਼ਰੂਰ।ਜਿਸ ਤੋ ਕਹਿਬੋ ਹੋਵਹਿ ਪੂਰਾ । ਇਸ ਹਿਤ ਮਸਲਤ
ਮੋਹਿ ਬਤਾਵਹੁ । ਕੈ ਤੁਮ ਬਿਖੈ ਜਾਇ ਕੋ ਲਜਾਵਹੁ॥੨੦॥ ਜੇ ਨ ਦੇਹਿ ਤੋ
ਵਧਹਿ ਬਖੋਰਾ । ਕਰਿ ਨਿਜ ਦਲ ਕੋ ਬਲ ਤਿਸ ਬੋਰਾ । ਇਤਿ ਦਿਸ਼ਿ ਤੋ
ਓਰੜ ਕਰਿ ਆਹਰਾ । ਗਿਰ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਸਹਿ ਬਾਹਰਾ ॥੨੧॥ ਭੀਮ
ਚੰਦ ਕੋ ਕਹਨਿ ਕਢਾਲਾ । ਸੁਨਨੋ ਮੁਸਾਹਿਬ ਸਭਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ । ਰਾਜੇ
ਤੀਰ ਵਜ਼ੀਰ ਸਧੀਰੀ। ਬੋਲਨੋ ਦੇਬੋ ਬੁੱਧਿ ਗਹੀਰੀ ॥੨੨॥ ‘ਤੁਮ ਕੋ ਉਚਿਤ
ਨਹੀਂ ਅਸ ਬਾਤੀ । ਗੁਰ ਸੰਗ ਬੈਰ ਕਰਨਿ ਬੱਖਸਾਤੀ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ
ਕੀ ਇਹ ਗਾਈ । ਨਿੰਦਾ ਖੇਦ ਲਹਹਿ ਬਨਿ ਬਾਈ’ ॥ ੨੩ ॥ ਕਰਮਾਤਿ
ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰਾ । ਜਿਨ ਆਰੀ ਨੰਮੀ ਜਗ ਸਾਰਾ । ਦਾਸ ਬਨੇ ਬਾਂਛਤਿ
ਸਭਿ ਪਾਵਹਿ । ਬਾਦ ਕਰੇ ਢਿਗ ਕੀ ਨਸ਼ਟਾਵਹਿ ॥ ੨੪ ॥ ਕਹਾਂ ਬਾਤ
ਕੁੰਚਰ ਕੀ ਅਹੈ । ਤਿਸ ਬਿਨ ਅਟਕ ਕਾਜ ਕੋ ਰਹੈ । ਤੁਮ ਰਾਜੇ ਪਾਲਹੁ
ਨਿਜ ਧਰਨੀ ॥ ਚਹੀਐ ਅਧਿਕ ਧੀਰ ਕੋ ਧਰਿਨੀ ॥੨੫॥ ਰਾਜਨੀਤਿ ਕੋ
ਬਰਤਨਵਾਰੇ । ਸਰਬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨਿ ਸੁਨਹੁ ਸੁਧਾਰੇ । ਦੈਸ ਕਿ ਸੰਧਿ ਕਰਨਿ
ਕਿਹ ਸੰਗਾ ॥ ਉਚਿਤਾਨੁਚਿਤ ਬਿਚਾਰਹੁ ਚੰਗਾ ॥ ੨੬ ॥ ਬਨਹੁ ਬਿਰੋਧੀ
ਗੁਰ ਕੋ ਜਬੈ।ਹਾਸਲ ਕਹਾਂ ॥ਹੋਇਤੁਮ ਤਬੈ।ਨਾਹਕ ਪਾਵਹੁਗਰੇ ਲਰਾਈ।
ਕੋ ਜਾਨੈ ਕੈਸਿਹੁ ਬਨਿਜਾਈ ॥ ੨੭ ॥ ਅਪਰ ਸੁਨਹੁ ਤੁਮ, ਕਹੈ ਇਕ
ਆਛੀ।ਜੇ ਗੁਰ ਸੰਗ ਸੰਧਿ ਕਹੁ ਬਾਛੀ ॥ ਆਇੰ ਗਿਰੇਸ਼ੁਰ ਜੋ ਮਹਿਪਾਲਾ ।

੧(ਸਾਡੇ) ਨਾਲ । ੨(ਮੇਲ) । ੩(ਜੇ) ਮੈਂ ਹੁਣ । ੪(ਉਦਮ ਕਰਕੇ ਚੜ੍ਹਾਈ (ਕਰੀਏ) । ੫(ਪਹਾੜੀ ਦੇਸ਼
ਤੋਂ) । ੬(ਖੋਟੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ) । ੭(ਦਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਨਿੰਦਾ ਤੇ ਲਜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੁਖ ਪਾਉਂਦਾ
ਹੈ । ੮(ਬਗਤਿਆਂ ਜੋ ਭੋਲ (ਵਸਤੂਆਂ) ਹੋਣ ਸੇ ਬੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ) । ੯(ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ
(ਪ੍ਰਜਾ) ਨੂੰ ਪਾਲੇ) । ੧੦(ਦੈਸ ਕਿਸ ਨਾਲ ਕਰੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਲ ਕਿਸ ਨਾਲ) । ੧੧(ਕੀਹ) । ੧੨(ਮੁਰਾਦ
ਹੈ, ਜੇ ਮੇਲ ਦੇਖੀ ਰੱਖੋਗੇ ਤਾਂ) ।

ਤੁਮ ਪਰ ਸਕਹਿ ਨ ਬਲ ਕੋ ਘਾਲਾ॥੨੮॥ ਕਲਗੀਧਰ ਕੋ ਰਹੈ ਦਬਾਉ।
 ਦੋਸ ਨ ਘਾਲ ਸਕੈ ਕੋ ਪਾਉ। ਚਿਤ ਮਹਿ ਕਰਹੁ ਬਿਚਾਰ ਬਿਸਾਲਾ।
 ਰਾਜਨੀਤਿ ਕੀ ਹੈ ਜਿਮ ਚਾਲਾ॥੨੯॥ ਬਡਭਾਗਨ ਜਾਨਹੁ ਇਹ ਧਰਾ*
 ਜਿਸਤੇ ਆਨਿ ਗੁਰੁ ਪਗ ਧਰਾ*। ਚਲਯੋ ਆਇ ਜਿਹਠਾਂ ਜਗ ਜਾਲਾ।
 ਜੋ ਚਾਹਤਿ ਬਚਿਥੈ ਜਮ ਜਾਲਾ॥੩੦॥ ਜੋ ਪੁਰਵਤਿ ਮਨ ਬਾਂਛਾ ਕਰੀ।
 ਤਿਨ ਆਗੈ ਬਪੁਰੈ ਕਯਾ ਕਰੀ। ਘਟ ਘਟ ਭੇਵ ਨ ਤਿਨ ਕੋ ਛਾਨਾ।
 ਕਰਨਿ ਤੋਰ ਛਲ ਲੀਨਿ ਪਛਾਨਾ॥੩੧॥ ਸਰਲ ਰਿਦੇ ਹੁਇ ਸੇਵਕ ਜਾਚੇ
 ਤੋ ਦੇ ਦੇਤਿ ਦੁਰਦ ਗੁਰ ਸਾਚੇ। ਜੋ ਤੁਮ ਮਾਨਹੁੰਗੇ ਮਤ ਮੋਰਾ। ਕਰਨਿ
 ਕਪਟ ਤੋ ਲਿਹੁ ਮਨ ਮੋਰਾ॥੩੨॥ ਗੁਨ ਹੁਇ ਬੰਦ ਬਿਲੇਦ ਅਨੰਦੀ।
 ਗਮਨਹੁ ਦਰਸਹੁ ਪੂਰੀ ਅਨੰਦੀ। ਨਹਿ ਜੋ ਮਾਨਹੁ ਬੰਦ ਸੰਭਾਰੇ। ਭਾਰੇ ਅਵ-
 ਗੁਨ ਪਰਹਿ ਬਿਗਾਰੇ॥੩੩॥ ਸੇਵਹੁ ਲੋਹੁ ਪਦਾਰਥ ਚਾਰਾ। ਚਾਰਾ ਚਲਹਿ
 ਨ ਅਜਮਤਿਵਾਰਾ। ਵਾਰਾਸਾਰਾ ਆਇ ਨ ਤਿਨ ਸੋ। ਤਿਨ ਸੋ ਬਨ
 ਕਰਿ ਜਾਚਨਿ ਜਿਨ ਸੋ॥੩੪॥ ਇਤਸਾਦਿਕ ਸਿੱਖਯਾ ਕਹੁ ਦੀਨਿ। ਦੀਨ
 ਬਨਹੁ ਹੋ ਸੁਮਤਿ ਪ੍ਰਬੀਨ। ਬੀਨ ਬੀਨ ਕਰਿ ਗੁਨ। ਮਤਿ ਲੀਨਿ। ਲੀਨ
 ਅਨੰਦ ਜੋ ਗੁਰ ਰਸ ਭੀਨ॥੩੫॥ ਭੀਮਚੰਦ ਮਤਿਮੰਦ ਨ ਮਾਨੀ। ਮਾਨੀ
 ਮਹਿਦ ਰਾਜ ਮਦ ਪਾਨੀ॥੩੬॥ ਪਾਨੀ ਬੰਦ ਚਿਕਨ ਘਟ ਸਾਨੀ॥ ਸਾਨੀ
 ਕਪਟ ਬੁਧ ਬਵਰਾਨੀ॥੩੭॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜਿਸ ਮਨ ਫੇਰਾ। ਫੇਰਾ
 ਫਿਰਯੋ ਨ ਗੁਰ ਕੇ ਨੇਰਾ॥੩੮॥ ਚਾਹਤਿ ਉਤਰ ਦੇਤਿ ਵਜ਼ੀਰ। ਜੀਰਨ ਬੈਸ

*ਧਰਤੀ। *ਜੋ ਮਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। *ਹਾਥੀ। *ਮੋੜ ਲਓ ਮਨ ਨੂੰ। *ਅਜਮਤ
 ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। *ਸਾਰਾਵਾਰ=ਪੂਰੀ ਬਰਬਰੀ। (ਅ) ਬਰਸਰੀ=ਮੁਕਾਬਲਾ।
 *ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਣਾ ਹੈ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਣਾਕੇ ਹੀ ਰਖੀਏ। *ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੀ ਮਤ ਪਰਖ ਪਰਖ ਕੇ
 ਲੈ ਲੈਤੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। *ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਡਿੱਗੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਨੰਦ ਲਿਆ ਹੈ। *ਰਾਜ
 ਰੂਪ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਵਡੇ ਹੰਕਾਰੀ ਨੇ। *ਚਿਕਨਾਈ ਵਾਲੇ ਘੜੇ ਉੱਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੂੰਦ
 ਜੀਕੀ (ਨਹੀਂ ਟਿਕਦੀ)। *ਕਪਟ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਬੁੱਧੀ ਕਮਲੀ ਹੋ ਗਈ। *ਵਜ਼ੀਰ ਦਾ)
 ਫੇਰਿਆ (=ਮੋੜਿਆ ਜਾ ਪ੍ਰੇਰਿਆ) ਨਾਂ ਮੁੜਿਆ ਗੁਰੂ ਵਲ ਨੂੰ। *ਪਾ:-ਧਾਰਾ।

*ਪਾ:-ਗੁਰ।

*ਦਰਯੋਧਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਹਠ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ
 ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਰਬੋਗਤ ਤੇ ਈਸ਼ੁਰ ਦੱਸਕੇ ਉਸੇ ਦੀ ਪੋਰਨਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਵਾਂਗੂ
 ਕਵਿ ਜੀ ਰਾਜੇ ਦੀ ਕੁਮਤਿ ਦਾ ਕਾਰਨ ਈਸ਼ੁਰ ਵਲੋਂ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਦਤ ਸਰੂਪ
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ। ਇਹ ਗਲ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ੩੮ ਤੋਂ ਸਫੁਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਾਨਿ ਬਿਨ ਧੀਰ^੧ ॥੩੭॥ ਗੁਰ ਸਰਧਾ ਤੇ ਮਹਿਤ ਕਚੇਰਾ^੨। ਚੇਰਾ ਬਨਜੇ
ਨ, ਭਾਗ ਮੰਦੇਰਾ। ਜਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਭੁ ਨੇ ਭਲਾ ਨ ਕਰਨਾ। ਕਰੁਨਾ ਕਿਮਿ
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਗੁਰ ਸਰਨਾ^੩ ॥੩੮॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਰੁਤੇ
'ਭੀਮਚੰਦ ਮਸਲਤ ਕਰਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਤੀਨ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੩ ॥

੩੪. [ਕੁਟਵਾਰ ਦਾ ਆਉਣਾ]।

ਏਹਗਾ ॥ ^੪“ਸੁਨਿ ਵਜ਼ੀਰ ! ਭਾਖਜੋ ਕਹਾਂ? ਮੋਹਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਘਟਾਇ। ਜਿਹ ਸੋ
ਵਧਜੋ ਵਿਰੋਧ ਬਹੁ ਤਿਸ ਕੇ ਕਿਮ ਢਿਗ ਜਾਇ ॥੧॥ ਚੋਪਈ॥ ਹਮ ਠਾਕੁਰ
ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰੀਤੇ। ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰਤਿਮਾ^੫ ਕੋ ਨਿਤ ਅਰਚੀਤੇ। ਜੇ ਸੈਲਨ
ਕੀ ਸਭਿ ਠਕੁਰਾਈ^੬। ਪੂਜਹਿ ਸਾਲਗਰਾਮ ਸਦਾਈ ॥੨॥ ਰਾਜਪੂਤ
ਹਮ ਬੰਸ ਬਡੇਰੇ। ਰਹੇ ਸਦੀਵ ਮੂਰਤਨਿ ਚੇਰੇ। ਤਿਸ ਕੋ ਤਜਿ ਅਬਿ ਨਰ
ਤਨ ਪਾਸ। ਜਾਇ ਕਰਹਿ ਬਿਰ ਹੈ ਅਰਦਾਸ ॥੩॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹਿ
ਲਾਇਕ ਮੋਕਹੁ। ਅਪਰ ਬਾਤ ਸਮੁਝਾਵਹੁ ਤੋਕਹੁ। ਸਕਲ ਸੈਲਪਤਿ
ਸਿੱਖ ਨ ਕੋਊ। ਗੁਰੂ ਸਮੀਪ ਨ ਪਹੁੰਚਹਿ ਸੋਊ ॥੪॥ ਅਪਨਿ ਬਡਨ ਕੀ
ਗਤਿ ਚਲੀਤੇ। ਸਭਿ ਪਤਿਮਾ ਕੀ ਪੂਜ ਕਰੀਤੇ। ਮੈਂ ਏਕਲ ਹੀ ਨਿਜ
ਮਤ ਛੋਰਿ। ਕੈਸੇ ਬਨੋਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰ ਓਰ ॥੫॥ ਗਿਰਪਤਿ ਸਗਰੇ ਹਾਸ
ਬਖਾਨਹਿ। ਰਾਜ ਲੈਬੇ ਹਿਤ ਸਿੱਖ ਪਛਾਨਹਿ^੭। ਜਬਹਿ ਕਦਾਰਿਤ ਬਨਹਿ
ਸਮਾਜਾ। ਜੇ ਨਿਜ ਧਰਮ ਬਿਥੈ ਦਿਢ ਰਾਜਾ^੮ ॥੬॥ ਮੋਕਹੁ ਕਹੈ ਤਰਕਨਾ
ਸਾਥੀ।—ਕਰਿ ਲਾਲਚ ਲੈਬੇ ਹਿਤ ਹਾਥੀ। ਬਨਜੇ ਜਾਇ ਸਾਹਿਬ ਕੋ
ਸਿੱਖਸ—। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਬਾਤ ਭਵਿੱਖਸ ॥੭॥ ਲਖਹਿ—ਕਲੀਕਤਿ ਕਲ
ਇਨਿ ਕੀਨਸਿ—। ਤੁਵ ਮਤਿ ਲੇਖ ਬਨਹੁ ਨਹਿ ਹੀਨਸਿ^੯। ਅਜਮਤਿ
ਸਹਿਤ ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਤਾਵੈਂ। ਇਹੁ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹਿ ਮੋ ਕਹੁ ਆਵੈ ॥੮॥ ਦਿੱਲੀ
ਬਿਥੈ ਕੈਦ ਗੁਰ ਬਡੇ। ਨਹਿ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਕੈਸਿਹੁ ਛਡੇ। ਕਰਤੋ ਰਹਜੇ
ਬਿਅਦਬੀ ਘਨੀ। ਤਹਿ ਕੀ ਬਾਤ ਸਕਲ ਹਮ ਸੁਨੀ ॥੯॥ ਕਰਾਮਾਤ
ਤਿਹ ਸਾਥ ਨ ਕਰੀ। ਸਰਬਅਵਗਨਾ ਨਿਜ ਪਰ ਜਰੀ। ਹਾਥ ਨ ਪਾਵ ਤਾਂਹਿ
ਕੋ ਟੂਟਾ। ਨਾਂਹਿਨ ਕਿਤ ਤੇ ਰਾਜ ਨਿਖੂਟਾ ॥੧੦॥ ਅਲਪ ਜਾਤਿ ਜੇ
^੧ਰਾਜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਵਡੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਬੇ-ਹੌਸਲਾ ਜਾਣਕੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।
^੨(ਰਾਜਾ) ਕੱਚਾ ਹੈ। ^੩ਗੁਰ ਸਰਨ ਦੀ ਮੋਹਰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇ (ਉਸ ਨੂੰ)। ^੪ਭੀਮਚੰਦ
ਬੋਲਿਆ। ^੫ਮੂਰਤੀ। ^੬ਭਾਵ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜੋ ਹਨ। ^੭ਹਾਥੀ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਸਿਖ ਬਣ
ਗਿਆ ਹੈ ਇਉਂ ਸਮਝਣਗੇ। ^੮ਰਾਜੇ ਹਨ। ^੯ਮੈਂ ਹੀਣਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਂਗਾ।

ਜਾਨਤਿ ਨਾਂਹੀ* । ਮਿਲੇ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਤਿਨ ਕੇ ਪਾਹੀ ।—ਅਥਿਨਾਸ਼ੀ, ਕੋ ਗੁਰ
ਅਵਤਾਰ—। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਤਿ ਉਚਾਰੂ ॥੧੧॥ ਪੈਸਾ ਕੋਡੀ ਆਨਿ
ਚਵਾਵਤਿ । ਝੂਠਹੁ ਕਹੈ ਕਿ ਬਾਂਛਤਿ ਪਾਵਤਿ । ਜਾਟ ਗਵਾਰ, ਲੁਬਾਣੇ,
ਬਣੀਏ । ਝੀਵਰ ਆਦਿ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਭੁਲੀਏ ॥੧੨॥ ਮਿਲਿ ਕੈ ‘ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ’
ਸਭਿ ਕਹੈ । ਪ੍ਰਤਿਮਾ* ਕੀ ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਨਹਿ ਲਹੈ । ਹਮ ਤੋ ਰਾਜਪੁਤ ਬਡ
ਗਯਾਤੇ । ਸੁਨਿਬੈ ਕਥਾ ਪੁਰਾਨਨ ਰਾਤੇ* ॥੧੩॥ ਬੈਰਾਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸਾਧੂ।
ਰੰਗੇ ਬਸਤ੍ਰਨਿ ਕੋ ਮਗ ਲਾਧੂ* । ਕੰਨਪਾਟੇ ਜੋਗੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ । ਇਨ
ਪੂਜਨ ਕੇ ਹਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ॥੧੪॥ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਗੁਰੂ ਮਨਿੰਦੇ ਹਮਾਰੇ ਰਾਜਪੁਤ
ਪੁਨ ਜਾਤਿ ਉਦਾਰੇ । ਕਿਮ ਪਾਹੁਲ ਹਮ ਲੈਹੈ ਜਾਇ। ਨਹਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਮਨ
ਮਹਿ ਉਪਜਾਇ ॥੧੫॥ ਸਿੱਖ ਹੋਨਿ ਮਹਿ ਅਵਗੁਨ ਘਨੇ । ਕਰਿ ਬਿਚਾਰ
ਹੋਰੇ ਨਿਜ ਮਨੇ । ਕਰਿ ਦਲ ਬਲ ਕੋ ਦੁਰਦ ਮੰਗਾਵਹੁ । ਨਾਤੁਰਿ ਪੁਰਿ
ਅਨੰਦ ਛੁਟਕਾਵਹੁ ॥੧੬॥ ਉਤ ਹਜ਼ਰਤ ਬਿਗਰਮੋ ਇਨ ਸੰਗਾ* । ਜੇ ਇਤ
ਅਰਹਿ ਮਚਹਿ ਬਡ ਜੰਗਾ । ਕਿਤ ਚਲ ਜਾਇ ? ਨ ਬਿਰਬੈ ਥਾਈ* ।
ਤਬਿ ਜਾਨੈ ਜਬਿ ਹੂੰ ਨ ਉਪਾਈ ॥੧੭॥ ਕਰਹੁ ਬਿਚਾਰ ਅਹੋ ਤੁਮ ਸਯਾਨੈ ।
ਬਸਹਿ ਜਾਇ ਤਬਿ ਕੌਨ ਸਥਾਨੈ ? ਗਰਤਾ ਗਰਬ ਨਵੀਨੀ ਬੈਸ । ਪੁਜ-
ਵਾਵਤਿ ਬਿੰਦਨ ਮਹਿ ਬੈਸਿ* ॥੧੮॥ ਯਾਤੇ ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ, ਨਹਿ ਜਾਨਹਿ ।
ਜਬਿ ਗਰ ਪਰੈ ਭਾਰ ਪਹਿਚਾਨਹਿ । ਜੇ ਅਬਿ ਦੁਰਦ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਦੇਹੈ ਬੈਠੈ
ਰਹੈ ਸਰਬ ਸੁਖ ਲੈਹੈ ॥੧੯॥ ਭੋ ਕੁਟਵਾਰ ! ਅਬਹਿ ਤੂੰ ਜਾਹੁ । ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਹੁ। ਜਸੋਂ ਮੈਂ ਕਹੀ ਸਕਲ ਸਮੁਝਾਵਹੁ । ਬਿਨੈ ਭਨਹੁ ਬਲ
ਅਧਿਕ ਜਨਾਵਹੁ ॥ ੨੦॥—ਦਿਹੁ ਮਤੰਗ ਰਾਜੇ ਅਭਿਲਾਖਾ । ਕਰਹੁ ਸਿਧਿ
ਜਿਸ ਤੇ ਰਸ ਰਾਖਾ—। ਨਾਂਹਿਤ ਗੁਰੂ ਕੰਨੈ ਇਮ ਕਹੀਅਹਿ ।—ਭਏ ਬਿਰੋਧ
ਨ ਕਬਿ ਸੁਖ ਲਹੀਅਹਿ—॥੨੧॥ ਭਏ ਨੰਮਿ, ਗਜ ਕਰਹਿ ਜਿ ਦੈਬੋ। ਬਿਨੈ
ਸਹਿਤ ਹੀ ਕੀਜੈਲੈਬੋ। ਨਾਂਹਿ ਤੇ ਦਲ ਬਲ ਐਸ਼ਰਜਮੇਰੋ। ਕਰਹੁ ਸੁਨਾਵਨਿ
‘ਛੋਟੀਆ ਜਾਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੋ (ਕੁਝ) ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ (ਉਹ.....)’ । ‘ਕੋਈ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਤੇ ਕੋਈ
ਗੁਰ ਅਵਤਾਰ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਜੋੜਕੇ ਪਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । (ਅ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ
.....’ । ‘ਮੂਰਤੀ, ਬੁਤ । ‘ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹਾਂ । ‘ਰੰਗੇ ਬਸਤ੍ਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਲੱਭਣ ਵਾਲੇ
ਹਾਂ । ‘ਤੇ ਚਲੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਗੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ) ਟਿਕਣ ਨੂੰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ (ਲੱਭਣੀ) । ‘ਬੈਠਕੇ ।

*ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਤੁਰਕਾਂ ਵੱਲੋਂ
ਢੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਜਥਾ ਬਡੇਰੋ ॥ ੨੨ ॥ ਜੇ ਸਭਿ ਸੈਲਨ ਧਾਰ ਬਾਈਸ^੧। ਤਿਨ ਕੇ ਈਸ਼ਨਿ
ਕੋ ਮੈਂ ਈਸ਼। ਰਹੈਂ ਸਦਾ ਆਇਸੁ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਚਹੀਐ, ਪਹੁੰਚਿ ਚਮ੍ਹੁ
ਲੈ ਸਾਰੀ^੨ ॥ ੨੩ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਬੈਨਾ। ਰਹਯੋ ਵਜ਼ੀਰ ਨੀਚ
ਕਰਿ ਨੈਨਾ। ਅਪਰ ਮੁਸਾਹਿਬ ਸਭਿ ਸਨਮਾਨੋ^੩ ਮਹਾਰਾਜ। ਤੁਮ ਅਧਿਕ
ਸਿਆਨੇ ॥ ੨੪ ॥ ਆਨਿ ਬਸਯੋ ਰਾਵਰ ਕੇ ਦੋਸ਼ੁ। ਬਿਚਰਤਿ ਕਰਤਿ ਅਖੇਰ
ਹਮੇਸ਼ੁ। ਚਾਰਹੁ ਕੂਟਨਿ ਤੇ ਧਨ ਆਵੈ। ਨਾਨਾ ਵਸਤੁ ਉਪਾਇਨ ਲਯਾਵੈਂ
॥ ੨੫ ॥ ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਗਜ ਜਾਚਯੋ ਏਕਾਦੇਹਿ ਤੁਮਹਿ, ਗੁਰ ਚਹਿਯ ਬਿਬੇਕ^੪।
ਅਲਪ ਵਸਤੁ ਹਿਤ ਬਾਦ ਬਡੇਰਾ। ਸੁਨਹਿ ਸਮੂਹ ਨ ਭਨਹਿ ਅਛੇਰਾ^੫
॥ ੨੬ ॥ ਸੁਨਿ ਕੁਟਵਾਰ ਜੋਰਿ ਕਰ ਕਹਯੋ। ‘ਮੈਂ ਆਨਹੁ ਗਜ ਕੋ ਤੁਮ
ਚਹਯੋ’। ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ। ਨਿਕਸਯੋ ਪੌਰ ਚਲਨਿ ਚਿਤ ਦੀਨਿ
॥ ੨੭ ॥ ਤੁਰੰਗ ਮੰਗਾਇ ਅਰੂਢਿ ਸਿਧਾਰਾ। ਕ੍ਰਮ ਤੇ ਪੰਥ ਉਲੰਘਯੋ ਸਾਰਾ।
ਆਨਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਬਿਲੋਕਾ। ਜਹਿ ਬਿਚਰਤਿ ਗੁਰ ਸਿਮਰਤਿ
ਲੋਕਾ^੬ ॥ ੨੮ ॥ ਉਤਰਨਿ ਸਦਨ ਕੀਨਿ ਤਬਿ ਡੇਰਾ। ਹੋਇ ਸਚੇਤ ਭਲੇ ਤਿਸ
ਬੇਰਾ। ਪਾਨੀ ਤੇ ਪਗ ਪਾਨ ਪਖਾਰੇ। ਸੁਖਮ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਿ ਤਨ ਸਾਰੇ॥
੨੯ ॥ ਜਬਿ ਗੁਰ ਕੋ ਲਾਗਯੋ ਦਰਬਾਰਾ। ਸੁਨਿ ਕੈ ਸੁਧਿ ਕੁਟਵਾਰ ਪਧਾਰਾ।
ਪਹੁੰਚਿ ਪੌਰ ਪਰ ਕੀਨਿ ਬਤਾਵਨ। ‘ਮਮ ਸੁਧਿ ਅੰਤਰ ਕਰਹੁ ਜਨਾਵਨ’॥
੩੦ ॥ ਦੁਰਪਾਲ ਚਲਿ ਕੈ ਤਤਕਾਲਾ। ਅਰਜ ਗੁਜਾਰੀ ਨਿਕਟਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ।
ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਮਹਿਪਾਲਕ ਕੁਟਵਾਲ। ਦਰਸ ਰਾਵਰੋ ਚਹੈ ਬਿਸਾਲ’ ॥ ੩੧ ॥
ਹੁਕਮ ਕੀਨਿ ‘ਆਵਨ ਦਿਹੁ ਤਾਂਹੀ’। ਅੰਤਰ ਪ੍ਰਵਿਸਯੋ ਪਹੁੰਚਯੋ ਪਾਹੀ।
ਪਾਇਨ ਪਾਸ ਉਪਾਇਨ ਧਰਿਕੈ। ਹਾਥਬੰਦਿ ਅਭਿਬੰਦਨ ਕਰਿ ਕੈ ॥ ੩੨ ॥
ਆਇਸੁ ਪਾਇ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਗਯੋ। ਨਿਪ ਕੀ ਨਮੋ ਕਰਤਿ ਪੁਨ ਭਯੋ। ਸ੍ਰੀ
ਕਲਗੀਧਰਿ ਬਾਕ ਉਚਰਯੋ। ‘ਕਹੁ ਕਿਮ ਰਾਜੇ ਭੋਜਨ ਕਰਯੋ?’ ॥ ੩੩ ॥
ਜਾਨਿ—ਕਹਾਂ ਅਫਰਯੋ ਹੰਕਾਰੀ। ਕਪਟ ਕਠੌਰ ਕੁਟਿਲਤਾ ਧਾਰੀ^੭—। ਸੁਨਿ^੮
^੧ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਈ ਧਾਰਾਂ। ^੨ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੈਨਾਂ ਲੋਕੇ (ਉਹ : ਜੇ ਮੇਰੀ ਮਦਦ
ਵਿੱਚ) ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਗੇ। ^੩ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ^੪ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਲੋਕੀਂ
ਫਿਰ ਟੁਰ ਰਹੇ ਹਨ। ^੫(ਪਰ) ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂ ਅਫਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹੰਕਾਰੀ ਤੇ ਕਿਉਂ ਕਪਟ
ਤੇ ਕਰੜੀ ਕੁਟਿਲਤਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸੁ। [ਸੂਚਨਾ—ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ
ਵਾਕ ਸਮਝਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਅਗਲੀ ਬਾਤ ਚੀਤ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ
‘ਜਾਨਿ’ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ—ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ^੬ਇਹ ਗਲ ਸੁਣਕੇ ਕਿ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਭੋਜਿਆ ਹੈ।

ਕੁਟਵਾਰ ਭਨੀ ਮੁਖ ਬਾਨੀ । ਅੱਗ ਆਪ ਕੇ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ ॥ ੩੪ ॥ ਅਹੈ
ਸਰਲ ਤੁਮ ਪੰਥ ਭਲੇਰਾ । ਜਸ ਕੋ ਉਚਰਤਿ ਸੰਝ ਸਵੇਰਾ ਰਾਵਰ ਕੋ ਪਾਵਨ
ਲਖਿ ਪਾਵਨ । ਚਹਤਿ ਰਿਦੇ ਸਾਂਝ ਕੋ ਪਾਵਨਿ ॥ ੩੫ ॥ ਆਨਿ ਪਰਜੈ
ਕਾਰਜ ਅਬਿ ਐਸੇ ਪਠਯੋ ਵਕੀਲ, ਗਯੋ ਕਹਿ ਜੈਸੇ ਸਾਗਿਯਨਿ ਕੋ ਲਾਗੀ
ਅਬਿ ਆਵੈ । ਚਹਿਯ ਅਜਾਇਬ ਵਸਤੁ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ੩੬ ॥ ਗੁਰ ਘਰ
ਬਿਨਾ ਅਪਰ ਬਲ ਨਾਂਹੀ । ਬਾਰ ਬਾਰ ਯਾਂਤੈ ਪਠਿ ਪਾਹੀ । ਬਨਹਿ ਆਪ ਕੋ
ਭੀ ਅਬਿ ਐਸੇ ਰਾਜੇ ਸੰਗ ਰਹੈ ਰਸ ਜੈਸੇ ॥ ੩੭ ॥ ਜੋ ਬਾਈਸ ਧਾਰ ਕੇ ਈਸ਼ ।
ਸਭਿ ਕੇ ਸੀਸਨ ਪਰ ਆਧੀਛ । ਪਰਬਤਪਤਿ ਸਮਸਰ ਨਹਿ ਕੋਈ ।
ਸਕਲ ਗੀਤਿ ਤੋ ਦੀਰਘ ਸੋਈ ॥ ੩੮ ॥ ਉਚਿਤੁ ਆਪ ਕੋ ਰਸ ਹੀ ਰਾਖਨਿ ।
ਪੂਰਹੁ ਸਭਿ ਹੀ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਨਿ । ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ ਸੰਧਿ ਰਹੈ ਸੁਭ ਬਾਤੀ ।
ਡਰਹਿ ਜਿ ਸਗਰੇ ਬੰਦ ਅਰਾਤੀ ॥ ੩੯ ॥ ਕਾਰਜ ਪਰੈਂ ਪਰਸਪਰ ਘਨੇ ।
ਸੋ ਸੁਖੇਨ ਹੀ ਤਤਛਿਨ ਬਨੇ । ਇਹ ਸਭਿ ਰਾਵਰ ਕੋ ਬਸਿ ਅਹੈ । ਰਾਖਨਿ
ਰਸ, ਨਤੁ ਬੇਰਸ ਚਹੈ ॥ ੪੦ ॥ ਕਹਾਂ ਬਾਤ ਇਹ ਬਡੀ ਨ ਕੋਈ । ਜਾਚੈ
ਦੇਹੁ ਲੇਹੁ ਨਿਜ ਸੋਈ । ਭੀਮਚੰਦ ਸੈਲੇਂਦੁ ਬਿਲੇਂਦੁ । ਤੁਮਰੇ ਕਾਜ ਸੁਧਾਰਹਿ
ਬੰਦ ॥ ੪੧ ॥ ਸੈਨਾ ਘਨੀ ਸਮੀਪ ਜਿਸੀ ਕੇ । ਸੈਲ ਦੇਸ ਅਨੁਸਾਰਿ ਤਿਸੀ
ਕੇ । ਬਡੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਐਸੁਰਜ ਭਾਰੇ । ਕਹੈ ਬਾਕ ਤੇ ਕਰਹਿ ਨ ਟਾਰੇ ॥
੪੨ ॥ ਬਾਸ ਸਮੀਪੀ ਦੋਇਨ ਕੇਰਾ ਸੰਧਿ ਕਰੇ ਸੁਖਿ ਸਭਿਨਿ ਬਡੇਰਾ । ਯਾਂਤੈ
ਮੈਂ ਰਾਵਰਿ ਫਿਗ ਭੇਜਾ ਕਹਯੋ—ਸੰਦੇਸਾ ਅਸ ਅਬਿ ਲੇ ਜਾ— ॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ ‘ਕੁਟਵਾਰ ਆਵਨ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰਤ੍ਰਿੰਸਤੀ
ਅੰਸੂ ॥ ੩੪ ॥ ੩੫. [ਕੁਟਵਾਲ ਨੇ ਆਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਕੀਤਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਿਪਟ ਕਪਟ ਕੇ ਕੂੜ ਬਚ ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਧੀਰਾਬੋਲੇ ਬਚਨ
ਅਦੀਨ ਪ੍ਰਭੂ:—‘ਜਬਿ ਤੂੰ ਗਿਰਪਤਿ ਤੀਰ’ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਕਿਮ ਨਿਪ
ਭਨਜੈ ਸੁਨਜੈ ਤੈਂ ਕਹਾਂ ਗਰਬਤਿ ਬਚਨ ਕਹੇ ਤਿਨ ਜਹਾਂ ਤਿਨ ਸੋਂ ਕਿਮ
ਹੁਇ ਮੇਲ ਹਮਾਰਾ । ਕਰਹਿ ਕਪਟ ਕਪਟੀ ਕੁਝਿ ਆਰਾ ॥ ੨ ॥ ਕਹਯੋ ਕਿ
‘ਭਾਵ (ਰਾਜਾ) ਤੁਹਾਡੀ ਭਲਿਆਈ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਸਰਲ ਹੈ । ਆਪਦੇ ਚਰਨ ਪਵਿੱਤ੍ਰ
ਜਾਣਕੇ । ‘ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਕਿ ਅਸੀਂ) ਅਣੋਖੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਿਖਾਈਏ । ‘(ਆਪਦੇ) ਪਾਸ
ਭੇਜਦਾ ਹੈ । ‘ਮਹਾਂਰਾਜਾ ਹੈ । ‘ਆਪਣੇ ਕਹੇ ਵਾਕ ਤੋਂ ਟਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਭਾਵ ‘ਹਾਥੀ ਮੇੜ
ਦੇਵਾਂਗਾ’ ਇਹ ਗਲ ਕਹਿਕੇ ਮੁਕਰੇਗਾ ਨਹੀਂ । (ਅ) ਉਸਦੇ ਬਚਨ ਕਹੇ ਤੇ (ਕੋਈ) ਟਾਲਾ
ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ‘ਅਤਿਯੰਤ । ‘ਨਿਰਭਯ । ‘ਜਦ ਤੂੰ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਸੋਂ (ਤਦ ਰਾਜੇ ਨੇ)’ ।

—ਮੈਂ ਸੋ ਬਿਗਾਰੈ ਜਬੈ ਕਿਸ ਬਲ ਬਸੈ ਜਾਇ ਗੁਰ ਤਬੈ ਦਿਲੀਪਤਿ ਕੇ ਸੰਗ
 ਬਿਗਾਰੇ। ਜਹਿ ਗੁਰ ਬਡੇ ਬਿਕੁੰਠ ਸਿਧਾਰੇ—॥ ੩ ॥ ਸੋ ਆਸੈ ਕਸਾ ਸਮੁਝੈ
 ਮਾਨੀ।—ਰਾਖਹਿ^੧ ਹਿੰਦੁਨਿ ਲਾਜ ਮਹਾਨੀ। ਸੀਸ ਦਿਲੀਸੁਰ ਕੇ ਹੁਇ
 ਆਪੋ^੨। ਤਨ ਤਜਿ ਗਏ—, ਸੁਮਤਿ ਸੇ ਜਾਪੋ^੩। ੪। ਜਗ ਮਹਿ ਇਸਥਿਰ ਰਹਜੋ
 ਨ ਕੋਈ। ਜੋ ਉਪਜਹਿ ਸਭਿ ਬਿਨਸਤਿ ਸੋਈ। ਤਉ ਸੁਨਹੁ ਜੇ ਪਰ-
 ਉਪਕਾਰੀ। ਤਜਹਿ ਸਰੀਰ ਮਹਾਂ ਮਤਿ ਧਾਰੀ ॥ ੫ ॥ ਸੋ ਜਗ ਮਹਿ
 ਜੀਵਤ ਹੀ ਜਾਨਹੁ। ਸੁਜਸੁ ਜਹਾਂ ਕਹਿ ਭਲੇ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ। ਕਜੋਂ ਨ ਬਿਚਾਰ
 ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਦੇਖਾ। ਅਪਨਿ ਬਡੇ ਪਰ ਕਰਹੁ ਪਰੇਖਾ ॥ ੬ ॥ ਕੋ ਜੀਵਤਿ ਹੈ
 ਜਗਤ ਮਝਾਰੀ ? ਬਾਬਰ ਆਦਿਕ ਦਲ ਬਲ ਭਾਰੀ। ਸਕਲ ਕਾਲ ਕੋ
 ਅਹੈ ਚਬੀਨਾ। ਪੈਨ ਸਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਜਿਨ ਜਸੁ ਲੀਨਾ ॥ ੭ ॥ ਰਾਜੇ ਕੰਨੈ ਕਹੁ
 ਕੁਟਵਾਰ !।—ਕਰਮਾਤ ਹੈ ਕਹਿਰ ਉਦਾਰ। ਕਪਟ ਕੂਰ ਕਰਿ ਕਹਿਰ ਨ
 ਜਾਚੈ। ਸਰਲ ਰਿਦੇ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਰਾਚੈ ॥ ੮ ॥ ਗੁਰ ਘਰ ਸਰਬ ਵਸਤੁ
 ਤੇ ਪੂਰਨ। ਸਰਧਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁਇ ਤੂਰਨ। ਜੇ ਕੋ ਬੁਰਾ ਕਰੈ ਕਿਸ ਭਾਂਤੀ।
 ਲਹਿ ਸੰਕਟ ਕੋ ਭੂਮ ਪਾਤੀ^੪ ॥ ੯ ॥ ਦੂਧ ਪੂਤ ਧਨ ਧਾਮ ਮਹਾਨੇ। ਗਜ
 ਬਾਜੀ ਗਨ ਰਤਨ ਖਜਾਨੇ। ਗੁਰ ਘਰ ਮਹਿ ਉਤਮ ਇਹ ਘਨੇ। ਪਾਵਹਿ
 ਸੋ, ਸੇਵਕ ਜੋ ਬਨੇ ॥ ੧੦ ॥ ਹੁਇ ਹੀਕਾਰੀ ਓਜ ਜਨਾਵਹਿ। ਗੁਰ ਤੇ
 ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਬਨਿ ਆਵਹਿ। ਬਲ ਤੇ ਕਰਹਿ ਜਾਚਨਾ ਜੋਇ। ਖੜਗਧਾਰ ਤੇ
 ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੋਇ—^੫॥੧੧॥ ਭੀਮਰੰਦ ਜੋ ਬੈਠ ਇਕੰਤ। ਕਰਜੈ ਅਮਾਤਨ ਸੰਗ^੬
 ਮੰਤੰਤ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਜਬੈ ਬਖਾਨਾ। ਸੁਨਿ ਕੁਟਵਾਰ ਭਯੋ ਹੈਰਾਨਾ
 ॥੧੨॥—ਮੈਂ ਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਨਹੀਂ ਕੋ ਆਯੋ। ਬੋਰੇ ਨਰ ਸੋਂ ਮਤਾ ਪਕਾਯੋ। ਘਟ
 ਘਟ ਕੋ ਇਹ ਅੰਤਰਜਾਮੀ। ਤਹਿ ਕੀ ਕਹੀ ਲਖੀ ਸਭਿ ਸ੍ਰਾਮੀ—॥ ੧੩॥
 ਮਹਿਮਾ ਮਾਨਿ—ਮਹਿਦ ਮਹੀਆਨ^੭। ਇਹ ਸਭਿ ਕੇ ਮਾਲਕ ਭਗਵਾਨ—।
 ਬਿਨਤੀ ਕਰਤਿ ਉਠਜੋ ਤਤਕਾਲਾ। ਖਰੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਸਮੁਖ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥
 ੧੪॥ ਕੀਨਸਿ ਮਨ ਮਲੰਦ ਮਾਨੰਦ^੮। ਚਹਿ ਮਕਰੰਦ ਪਗਨਿ ਅਰਬੰਦ।
 ਬੰਦਿ ਹਾਥ ਕੋ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ। ਆਗੈ ਨੰਮਿ ਸੀਸ ਧਰਿ ਦੀਨਿ ॥੧੫॥^੯ ਛਿਮਹੁ
 ਅਵਗਨਾ ਜੋਤਿਕ ਮੇਰੀ। ਕਹੀ ਕੁਟਿਲਤਾ ਕੂਰ ਕਰੇਰੀ^{੧੦}। ਸਭਿ
^{੧੧}ਰੱਖੀ ਹੈ। ^{੧੨}ਔਰੰਗ ਦੇ ਸਿਰ ਹੋਕੇ ਆਪ ਹੀ.....। ^{੧੩}ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ^{੧੪}ਜ਼ਮੀਨ
 ਤੇ ਡਿੱਗ ਕੇ। ^{੧੫}ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨਾਲ। ^{੧੬}ਮੰਨ ਗਿਆ ਕਿ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਮਹਿਮਾ ਵਡੀ ਤੋਂ ਵਡੀ ਹੈ।
^{੧੭}ਭੋਰੇ ਵਰਗਾ। ^{੧੮}ਬੁਠੀ ਤੇ ਕਰਜ਼ੀ।

ਅਨਜਾਨ ਪਨੇ ਮਹਿ ਜਾਨਹੁ। ਅਬਿ ਸੇਵਕ ਲਖਿ ਕਰੁਨਾ ਠਾਨਹੁ॥੧੬॥
 ਤੁਮ ਸੇਂ ਕਪਟ ਰਚਹਿ ਅੰਗਸਾਨੀ। ਖੋਟੇ ਭਾਗ ਨ ਮਹਿਮਾ ਜਾਨੀ। ਕਿਮ
 ਫਲ ਪੁਜਹਿ ਆਪ ਕੇ ਸਾਥ। ਬਿਦਤਿ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਜਿਮ ਫਲ ਹਾਥੀ॥੧੭॥
 ਪਰਾਧੀਨ ਹਮ ਭੂਪ ਸਦੀਵਾ। ਬਰਤਹਿ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹਿਤ ਜੀਵਾ। ਤਿਸ
 ਕਾਰਨ ਤੇ ਕਪਟ ਸਕੂਰ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਠਾਨਜੋਂ ਆਨਿ ਹਜ਼ਰ॥੧੮॥ ਕਰਜੇ
 ਇਕੰਤ ਮਤੰਤ ਨਰਿੰਦ। ਨਰ ਪੈਚਨ ਢਿਗ, ਨਾਹਿਨ ਬਿੰਦ। ਸੋ ਸਭਿ
 ਰਾਵਰ ਕੇ ਮੁਖ ਸੁਨਜੋਂਸਭਿ ਤੇ ਪ੍ਰਬਕ ਹੋਇ ਜੋ ਭਨਜੋਂ॥੧੯॥ ਦਿਵਪ੍ਰਤੀਤ
 ਅਬਿ ਰਹਿ ਚਿਤ ਮੇਰੋਪਰਜੇ ਸ਼ਰਨ ਜੁਗ ਚਰਨਨਿ ਹੋਰਾਂਭੀਮਚੰਦ ਮਤਿ-
 ਮੰਦ ਗਮਾਨੀ। ਭਯੋ ਕਭਾਗ ਨ ਮਹਿਮਾ ਜਾਨੀ॥੨੦॥ ਦੁਰਦ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਹਿਤ
 ਹੋ ਬਦੀ। ਭਨਜੋਂ ਵਜ਼ੀਰ-ਲਖਹੁ ਗੁਰ ਗਾਦੀ। ਸੇਵਕ ਬਨਹੁ ਸਭੈ ਕੁਛ
 ਪਾਵਹੁ। ਨਹਿ ਨਾਹਕ ਬਹੁ ਬੈਰ ਬਧਾਵਹੁ-॥੨੧॥ ਮਾਨੀ ਨਹੀਂ, ਕਰੀ
 ਮਨ ਭਾਈ। ਗਜ ਹਿਤ ਸਿੱਖਸਾ ਮੋਹਿ ਸਿਖਾਈ। ਤੁਮ ਸਭਿ ਜਾਨਹੁ ਅੰਤਰ
 ਜਾਮੀ ! ਕਹਹੁ ਜਥਾ ਸੇਂ ਕਰਹੁ ਬਖਾਨੀ॥੨੨॥ ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਖ
 ਫੁਰਮਾਏ। “ਧਾਮ ਬਚੋਲੀ ਬੀਚ ਬਨਾਏ। ਦਾਸ ਹਮਾਰੇ ਤੂੰ ਇਕ ਤਹਾਂ।
 ਅਹੋ ਪ੍ਰਥਮ ਤੇ ਤੂੰ ਅਬਿ ਲਹਾ॥੨੩॥ ਕਹਹੁ ਜਾਇ ਨਿਪ ਨਿਕਟਬਨਾਈ।
 ਸਿਖ ਕੀ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ਮਿਟਾਈ।-ਗੁਰ ਘਰ ਬਿਨਾ ਨ ਦਿਹੁ ਕਿਤ
 ਹਾਥੀ। ਇਹੀ ਭਾਵਨਾ ਮਮ ਮਨ ਸਾਥੀ”-॥੨੪॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹਮ ਤਿਹ
 ਸੰਗ ਬਖਾਨਾ।-ਕਰਹਿ ਇਸੀ ਬਿਧਿ, ਦੇਹਿ ਨ ਆਨਾ-। ਸੋ ਨਿਜ ਬਾਕ
 ਨ ਕੂਰੋ ਠਾਨੈਂ। ਜਾਹਰ ਜਿਹ ਜਹਾਨ ਮਨ ਜਾਨੈ॥੨੫॥ ਨਹਿ ਗਜ ਦੈਬੇ
 ਮਹਿ ਇਹ ਕਾਰਨ। ਭੀਮਚੰਦ ਸੰਗ ਕਰਹੁ ਉਚਾਰਨਿ। ਇਮ ਸੁਨਿ ਜੇ ਉਰ
 ਕੋਪ ਉਪਾਵੈ। ਨਿਜ ਬਲ ਤੇ ਹਮ ਕੋ ਡਰਪਾਵੈ॥੨੬॥ ਤੋ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੇ
 ਕਹਹੁ ਸੀਦੇਸਾ।-ਰਣ ਕੋ ਦੇ ਕਰਿ ਲੋਹਿ ਗਜੇਸਾ। ਇਹਾਂ ਕਲੀਵ^{੧੦} ਤ੍ਰਿਯਾ
^{੧੦}ਹੋਥ ਉਪਰ (ਰਖੇ) ਫਲ ਵਾਂਙ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ। ^{੧੧}ਰੋਜ਼ੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ। ^{੧੨}(ਤੇ ਕੇਵਲ) ਮੁਖੀਏ
 ਨਰਾਂ ਪਾਸ। ^{੧੩}ਜੇ ਬਹੁਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ^{੧੪}(ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਗੱਲ) ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ। ^{੧੫}ਬਚੋਲੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ
 (ਇਕ) ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਉਥੇ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਇਕ ਦਾਸ ਸੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ (ਪਰ) ਹੁਣ
 ਤੈਨੂੰ ਸੋਥੀ ਆਈ ਹੈ। (ਅ) (ਤੂੰ ਤਾਂ) ਘਰ ਦਾ ਆਦਮੀ ਹੀ ਵਿਚੋਲਾ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ
 ਹੈ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਹੀ ਇਕ ਦਾਸ ਪਹਿਲੋਂ ਤੋਂ ਉਥੇ ਸੈਂ, ਪਰ ਹੁਣ ਤੂੰ ਪਛਾਣੀ ਹੈ ਇਹ ਗਲ।
^{੧੬}(ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਹਿਆ ਸੀ) ਇਹੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਸਾਥ ਭਾਵਨਾ ਹੈ। ^{੧੭}ਤਿਸ (ਸਿਖ) ਨੂੰ। ^{੧੮}ਜਿਸ (ਗਲ)
 ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ^{੧੯}ਖੁਸ਼ਰੇ।

ਨਹਿ ਕੋਈ^੧। ਜੀਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨੇ ਡਰ ਹੋਈ ॥ ੨੭ ॥ ਹਮ ਸਮੇਤ ਸਭਿ
ਸੁਭਟਨਿ ਕੇਗਾਪਰਚਾ ਸਸਤ੍ਰਨਿ ਸਾਬਬਡੇਰਾਕਰਹਿ ਚਲਾਵਨਿ ਹਤਹਿ
ਨਿਸ਼ਾਨੇ। ਆਪਸ ਬਿਖੇ ਬੀਰਤਾ ਠਾਨੇ॥ ੨੮॥ ਤਿਨ^੨ ਪਰਖਨਿ ਹਿਤ ਚਿਤ
ਚਹਿ ਮੇਰਾ। ਕਬਿ ਰਿਪੁ ਗਣ ਸੇਂ ਰਣ ਹੁਇ ਘੋਰਾ। ਹਮਰੇ ਦੁਉ ਬਾਰਤਾ^੩
ਨੀਕੀ। ਕਰਹੁ ਨਰਿੰਦ ! ਭਾਵਤੀ ਜੀ ਕੀ-^੪ ॥ ੨੯ ॥ ਸੁਨਿ ਕੁਟਵਾਰ
ਕਹਜੈ ਕਰ ਜੋਰਿ। ‘ਕੋਨ ਸਕਹਿ ਪਿਖਿ ਗਵਰਿ ਓਗਜਿਸ ਕੇ ਭਲੇ ਭਾਗ
ਹੁਇ ਨਾਂਹੀ। ਬਨਹਿ ਬਿਰੋਧੀ, ਸੋ ਦੁਖ ਪਾਹੀ’ ॥ ੩੦ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਰੁਖਸਦ
ਹੈ ਕਰਿ ਚਾਲਾ। ਨਿਕਸਜੈ ਨੰਮੀ ਭਯੋ ਬਿਸ਼ਾਲਾ। ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਜਾਤਿ
ਬਿਚਾਰਤਿ। -ਭੀਮਚੰਦ ਸਠ ਹਠ ਉਰ ਧਾਰਤਿ-॥ ੩੧ ॥ ਪਹੁੰਚੈ ਪੁਨ
ਬਿਲਾਸਪੁਰਿ ਜਾਈ। ਮਿਲਜੈ ਤਬੈ ਜਹਿ ਬਿਰ ਗਿਰਰਾਈ। ਠਾਨਿ ਬੰਦਨਾ
ਬੈਠਿ ਸਮੀਪਾ। ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਛੂਛਾ, ਕਹਜੈ ਮਹੀਪਾ॥ ੩੨ ॥ ‘ਕਹੁ ਕੁਟਵਾਰ !
ਗੁਰੂ ਕੀਨਿ ਜਾਈ। ਭਯੋ ਸੰਬਾਦ ਸੁ ਦੇਹਿ ਸੁਨਾਈ। ਮਾਨਜੈ, ਨਹੀਂ ਕਿ
ਕੋਚਰ ਦੇਬੋ। ਹਮ ਸੇਂ ਰਸ, ਕੇ ਬਿਰਸ ਚਹੈਬੋ’ ॥ ੩੩ ॥ ਤਬਿ ਕਰ ਬੈਦਿ
ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਹੰਦਾ। ‘ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਕੀ ਗੁਰੂ ਲਖੰਦਾ। ਤਿਨਹੁ ਅੱਗ ਨਹਿ
ਕਪਟ ਚਲੰਦਾ। ਜਿਨ ਤੇ ਸੁਨਤਿ ਸੁ ਮਨ ਬਿਸਮੰਦਾ॥ ੩੪ ॥ ਹੋਇ ਇਕੰਤ
ਮਤੰਤ ਪਕਾਯੋ’। ਸੋ ਸਗਰੋ ਮੁਝ ਸੰਗ ਸੁਨਾਯੋ। ਅਪਰ ਬਾਕ ਪੁਨ ਭਨੇ
ਅਨੇਕੂ। ਜੋ ਰਤਨਾਕਰ ਅਨੰਦ ਬਿਬੇਕੂ ॥ ੩੫ ॥ ਨਿਜ ਆਸ਼ਿ ਕੋ ਬਹੁਰ
ਬਖਾਨਾਲੇ ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ-ਦਾਸ ਮਹਾਨਾਜੈ ਜਾਚਹਿ ਗਰਬਤਿ ਬਲ ਧਾਰਾ।
ਧਾਰਾ ਖੜਗ ਦਿਖਹਿ ਭਟ ਭਾਰਾ॥ ੩੬ ॥ ਹਮਰੇ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਕਾਲਾ।
ਕਾਲ ਕਰਹਿ’ ਰਣ ਮਹਿ ਰਿਪੁ ਜਾਲਾ। ਜ਼ਾਲਮ ਜਬਰੀ ਜੋਰ ਉਪਾਇ^੫।
ਪਾਇ ਨ ਭਲੋ, ਪਰਾਜੈ ਪਾਇ॥ ੩੭ ॥ ਮੇ ਮਤਿ ਮਹਿ ਨਹਿ ਨੀਕ ਬਖੇਰਾ।
ਖੇਰਾ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਹੋਰਾ^੬। ਸੁਭਟ ਸਸਤ੍ਰਪੁਰਿ ਕਿਧੈਂ ਤੁਰੰਗ। ਰੰਗ ਰੰਗ
ਸੁੰਦਰ ਸਰਬੰਗ ॥ ੩੮ ॥ ਜਿਮ ਰਜਧਾਨੀ ਛੂਪ ਮਹਾਨੀ। ਹਾਨੀ ਸਤ੍ਰਨਿ
ਪਰਹਿ ਪਛਾਨੀ। ਛਾਨੀ ਨਹੀਂ ਬਿਦਤਿ ਤੁਮ ਜਾਨੀ। ਕੋ ਕੋ ਗੁਰ ਕੀ ਕੋਹੋ
‘ਏਥੇ ਬੀ ਕੋਈ ਖੁਸਰੋ ਤੇ ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ ਨਹੀਂ’। (ਅ) ਡਰਪੋਕ ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ। ‘ਏਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ
(ਅ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਨੂੰ। ‘ਜੰਗ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸਿਧੀ ਕਰਨੀ। ‘ਚਾਹਿਆ ਸੁ। (ਜੋ) ਮੰਤ੍ਰ
(ਤੁਸੀਂ) ਪਕਾਇਆ ਸੀ। ‘ਜੋ ਅਨੰਦ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਹਨ। ‘ਨਾਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ। ‘ਚਾਲਮ
ਤੇ ਬਬਰਦਸਤੀ ਕਰਕੇ ਬਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ‘ਹਾਰ ਹੀ ਪਾਏਗਾ। ‘ਜੋ ਮੈਂ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਨਗਰ
ਵਿਚ ਭਿੱਠਾ ਹੈ (ਇਹ ਹੈ)। (ਅ) ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਹੀ ਮੈਂ ਭਿੱਠਾ ਹੈ।

ਕਹਾਨੀ॥੩੬॥ਜਨੈਂ ਕਰੈਂ ਕਰਿ ਗਜ ਕੋ ਨਹਿੰ ਦੇਤਿ। ਨੀਕੇ ਪਾਇ ਲੀਨਿ
 ਮੈਂ ਭੇਤ। ਤੁਮ ਭੀ ਮਨ ਤੇ ਤਜਹੁ ਬਿਰੋਧ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀਰਘ ਜੋਧ
 ॥੪੦॥ ਬਾਤ ਕਹਾਂ ਇਹ ਬਪੁਰੇ ਕਰੀ। ਕਰੀ ਨ ਆਛੀ ਜਿਦ ਇਮ ਧਰੀ।
 ਅਬਿ ਭੀ ਸੰਧਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਵੈ। ਪਾਵੈ ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ ਹਰਖਾਵੈ॥੪੧॥ ਸੁਨਿ
 ਨਰਿੰਦ ਉਰ ਲਗਜੇ ਬਿਚਾਰਨਿ। ਚਾਰਨ ਜਿਉਂ ਜਸ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਨ।
 ਚਾਰਨ ਪਠੈਂ ਰਖੈਂ ਸੁਧਿ ਸਾਰੀ। ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਅਬਿ ਦੈਂ ਹੋਂ ਟਾਰੀ॥
 ੪੨॥ ਸੁਨਤਿ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਤਬਹਿ ਬਖਾਨਾ। ‘ਮੈਂ ਅਬਿ ਕਹੈ ਤੁਮਾਰੇ
 ਮਾਨ। ਪੀਰ ਵਜ਼ੀਰ, ਸੁਮਤਿ ਕੁਟਵਾਰ। ਅਪਰ ਸਰਾਹਤਿ ਗੁਰੂ ਉਦਾਰ॥
 ੪੩॥ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਉਰ ਧੀਰਜ ਧਰੈਂ। ਬਸਾਹ ਨਿਕਟ ਤਬਿ ਜਾਚਨਿ
 ਕਰੈਂ। ਤਬਿ ਤੋ ਲੇਨੈ ਬਨੈ ਜ਼ਰੂਰ। ਇਕ ਕੰਚਰ ਅਰੁ ਡੇਰੇ ਰੂਰ॥੪੪॥ ਜਥਾ
 ਜੋਗ ਤਬਿ ਜਾਚਨਿ ਹੋਇ। ਬਸਾਹ ਬਿਖੈ ਲੇਵਤਿ ਸਭਿ ਕੋਇ। ਦੋਨਹੂੰ
 ਦਿਸਿ ਤੇ ਸੰਧਿ ਬਨੀਤੀ। ਇਕ ਕੋ ਚਾਹੇ, ਨਹਿੰ ਸਧਰੀਤੀ॥੪੫॥ ਤੁਮਰੇ
 ਕਹੈ ਕਰੈ ਮੈਂ ਟਾਰਾ। ਪੁਨ ਆਨਹੁਦੈ ਵਸਤੁ ਉਦਾਰਾ। ਸੁਨਿ ਵਜ਼ੀਰ
 ਨਿਪ ਅਧਿਕ ਸਰਾਹਾ। ‘ਇਮ ਹੀ ਆਛੀ ਜਿਮ ਤੁਮ ਚਾਹਾ’॥੪੬॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ ‘ਕੁਟਵਾਰ ਆਗਵਨਿ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ
 ਪੰਚ ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥੩੫॥ ੩੬. [ਮਸੈਦਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸਮਝਾਉਣਾ]।
 ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਮਤ ਕਰੈ ‘ਬਸਾਹ ਨਿਕਟ ਪੁਨ ਜਾਇ। ਇਕ
 ਡੇਰਾ ਅਰੁ ਦੁਰਦ ਕੋ ਗੁਰ ਤੇ ਜਾਚਤਿ ਲਜਾਇ’॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਭੀਮਚੰਦ
 ਇਮ ਟਰਿ ਕੁਛ ਰਹੈ। ਬਸਾਹ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਆਨੰਦ ਲਹੈ। ਇਤ ਕਲਗੀ-
 ਧਰ ਕਰਹਿ ਬਿਲਾਸ। ਸਸਤ੍ਰਨਿ ਕੋ ਨਿਤ ਹੁਇ ਅਭਿਆਸ॥੨॥ ਦਿਨ
 ਪ੍ਰਤਿ ਰਾਖਹਿ ਆਯਾਧ ਧਾਰੀ। ਮਹਾਂ ਸੁਭਟ ਜੇ ਜੀਗ ਮਝਾਰੀ। ਤੋਮਰ ਤੀਰ
 ਤੁਪਕ ਚਲਿਵਾਵੈਂ। ਬ੍ਰਿੰਦ ਤੁਰੰਗਮ ਮੋਲ ਅਨਾਵੈਂ॥੩॥ ਭਈ ਕਲਮ
 ਜਾਰੀ। ਭਟ ਰਾਖੇ। ਬਿਦਤੀ ਜਗਤ, ‘ਗੁਰੂ ਰਣ ਕਾਂਖੇ’। ਬੀਰ ਸਧੀਰਨਿ ਕੀ
 ਬਡ ਭੀਰ। ਗਹੈਂ ਤੁਫੇਗਨ, ਤੋਮਰ, ਤੀਰ॥੪॥ ਬ੍ਰਿੰਦ ਮਸੈਦ ਬਿਲੰਦ

‘ਕੀ ਗਲ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚਾਰੇ ਹਾਥੀ ਦੀ।’ ‘ਅੱਛੀ (ਗਲ) ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਉਂ ਚਿੰਦ ਕਰਨੀ।
 ‘(ਇਹ ਕੁਟਵਾਰ) ਛੋਟ ਵਾਂਗ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ) ਜਸ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ‘ਦਤ ਭੋਜਕੇ (ਹੁਣ) ਸਾਰੀ
 ਮਬਰ ਰੱਖਾਂਗਾ। ‘ਹੁਣ ਟਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ‘ਕਲਮ ਜਾਰੀ’ ਹੋਣਾ ਇਕ ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੈ ਭਾਵ ਹੈ
 ਫੌਜਾਂ ਭਰਤੀ ਕਰਨੀਆਂ।

ਅਤੰਕ^੧।-ਦੁੰਦਭਿ ਪਰੈ^੨-ਰਹੈਂਚਿਤ ਬੰਕ।-ਸ੍ਰੀਗੁਰਹਰਿਗੁਵੰਦ ਕੇ ਜੰਗ।
ਸਨੇ ਸਮੂਹ ਭੁਏ ਭੁਟ ਭੰਗ^੩ ॥ ੫ ॥ ਅਨਿਕ ਰੀਤਿ ਕੇ ਪਾਇ ਬਿਖਾਦੂ^੪।
ਜਿਤ ਕਿਤ ਬਿਚਰਤਿ ਠਾਨਤ ਬਾਦੂ^੫।ਬਸਹਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਵਿਖੈ ਸੁਖਾਰੈ।
ਸੰਗਤਿ ਆਇ ਚਲੀ ਜਗ ਸਾਰੇ ॥ ੬ ॥ ਕਿਸ ਕੀ ਚਿੰਤ ਨਹੀਂ ਕਿਸ
ਰੀਤਿ। ਸਰਬ ਪਦਾਰਥ ਘਰ ਮੈਂ ਨੀਤ।ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਨਾਹਕ ਉਤਪਾਤੀ।
ਰਾਜੇ ਰਾਜਪੂਤ ਜਿਨ ਜਾਤੀ॥੭॥ ਰਣ ਮਹਿ ਕਟਹਿ, ਨਹੀਂ ਮੁਖ ਮੋਰਹਿ।
ਸਿਰ ਭੀ ਦੇਤਿ ਨ ਹਠ ਕੇ ਛੋਰਹਿ। ਯਾਤੇ ਸੰਧਿ ਕਰਨ ਹੀ ਆਛੀ।
ਬੁਰੀ ਲਗਾਈ ਜੇ ਉਰ ਬਾਂਛੀ^੬॥੮॥ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਕੇ ਨਿਕਟ ਸਿਧਾਰੈਂ।ਮਿਲਿ
ਕਰਿ ਭਰ ਉਪਜਾਇ ਉਚਾਰੈਂ।ਉਤ ਚਵਗੱਤੇ ਸਾਥ ਬਿਰੁਧਾਇਤ ਗਿਰ-
ਪਤਿਨਿ ਸੰਗ ਹੁਇ ਕ੍ਰੋਧ ॥ ੯ ॥ ਭਰਹਿ ਸੰਗਤਾਂ ਆਇ ਨ ਇਤ ਕੈ।
ਆਨਹਿ ਕੌਨ ਕਾਰ ਬੰਹੁ ਬਿਤ ਕੈ। ਜਬਹਿ ਆਮਦਨ ਧਨ ਹੁਇ ਬੈਰਾ।
ਚਲਹਿ ਖਰਚ ਕਿਮ,ਗਨ ਭੁਟ ਘੋਰਾ^੭ ॥੧੦॥ ਅਨਗਨ ਮਨ^੮ ਹੀ ਅੰਨ
ਅਨਾਵੈਂ।ਦੀਰਘ ਦੇਗ ਬਨਹਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈਂ।ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬੈਸ ਨਵੀਨਾ।
ਅਥ ਲੋ ਪਿਖੜੈ ਨਹੀਂ ਰਣ ਕੀਨਾ^੯ ॥੧੧॥ ਦਿਪਤਿ ਤੇਜ ਕਹਿ ਸਕਹਿ
ਨ ਕੋਈ। ਰੁਖ ਅਨੁਸਾਰਿ ਸਮੀਪੀ ਹੋਈ^{੧੦}।ਆਪ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇ ਸਮੁਝਾਵਹੁ।
ਗਿਰਪਤਿ ਸੋ ਜਿਨ^{੧੧} ਬੈਰ ਬਢਾਵਹੁ^{੧੨} ॥ ੧੨ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਬਹੁ ਕਹੈਂ
ਬਨਾਇ। ਉਰ ਮਾਤਾ ਕੇ ਤ੍ਰਾਸ ਉਪਾਇ। ਚਿੰਤਾ ਬਸਿ ਚਿਤਵਤਿ ਬਹੁ
ਰਹੈ। ਸੁਤ ਸੁਭਾਵ ਪਿਖਿ ਅਚਰਜ ਲਹੈ ॥੧੩॥ ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠੀ ਆਇ
ਸਮੀਪਾਹੋਤੁ ਕਹਨਿ ਕੇ ਸੰਧਿ^{੧੩}ਮਹੀਪ^{੧੪}।ਨੰਦਚੰਦ ਅਰੁ ਤਹਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ^{੧੫}।
ਸੇਵਕ ਕੋਤਿਕ ਦਾਸ ਕ੍ਰਿਪਾਲ^{੧੬} ॥ ੧੪ ॥ ਸੁਨਹੁ ਪੂਤ ! ਤੁਮ ਸਭਿ ਕੋ
ਪੂਜ। ਨਿਮਹਿ ਜਗਤ ਜਿਮ ਪਿਖਿ ਸਸਿ ਦੂਜ। ਲਖਿ ਨਿਜ ਦਾਸ ਬਨਹੁ
ਸਖਦਾਈ।ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਹੁ ਸਭਿ ਕੋ ਮਨ ਭਾਈ॥੧੫॥ ਅਪਰਨ ਤੇ ਅਧਿਕਾਇ
ਗਿਰੇਸ਼ੁ^{੧੭}। ਕੜੋਂਕਿ ਸਮੀਪੀ ਬਸਤਿ ਹਮੇਸ਼ੁ। ਲੈਨਿ ਦੇਨਿ ਬਸਤੁਨਿ ਕੋ
ਆਛੈ। ਹੂੰ ਹੈ ਕਈ ਬਾਰ ਚਿਤ ਬਾਂਛੈ ॥ ੧੬ ॥ ਜਿਨ ਕੀ ਸੰਧਿ, ਅਨੰਦ

^੧ਭਰਦੇ ਹਨ। ^੨ਭਾਵ (ਕਦੇ) ਜੰਗ ਪਵੇਗਾ। ^੩ਮਾਰੇ ਗਏ। ^੪ਲੁੱਖ। ^੫ਫਿਰਦੇ ਰਹਿ ਕਰਕੇ
ਬਗੜਾ। ^੬ਅਨਗਿਣਤ ਮਣ। ^੭ਜੁੱਧ ਕਰਕੇ ਏਖਿਆ ਨਹੀਂ। ^੮ਨੇੜੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਰੁਖ ਅਨੁ-
ਸਾਰ ਹਨ। ^੯ਨਾਂ। ^{੧੦}ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਲਈ। ^{੧੧}ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ। ^{੧੨}ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ।
^{੧੩}ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ।
*ਪਾ:-ਸਿਧ।

ਬਿਸਾਲਾ । ਤਿਨਹੁ ਬਨਾਵਹੁ ਸ਼ੱਤੁ ਕਰਾਲਾ । ਸਦਾ ਨਿਕਟ ਜੇ ਵਧਹਿ
 ਬਖੇਰਾ । ਨਿਸ ਦਿਨ ਪਰਹਿ ਬਿਖੈਦ ਬਡੇਰਾ ॥੧੭॥ ਤਿਨਕੋ ਕਹਾਂ ਬਿਗਰ
 ਕੁਛ ਜਾਈ । ਸੰਗਤਿ ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਤ੍ਰਾਸ ਉਪਾਈ । ਆਇ ਨ ਸਕਹਿ ਆਪ
 ਕੋ ਪਾਸੀ । ਅਟਕਹਿ ਕਾਰ ਤਬਹਿ ਧਨ ਰਾਸੀ ॥ ੧੮ ॥ ਸਕਲ ਏਕ ਹੈਂ
 ਗਿਰਪਤਿ ਜੇਤੇ। ਲਰਨ ਹੇਤੁ ਇਕਠੇਹੁਇ ਤੇਤੇ। ਉਠਹਿ ਦੁੰਦਾ ਤੋ ਨਾਹਨ
 ਆਛੇ । ਹੇ ਸੁਤ ! ਸਦਾ ਸ਼ਾਂਤਿ ਚਿਤ ਬਾਛੇ ॥ ੧੯ ॥ ਨਿਜ ਦਾਸਨਿ ਕੋ
 ਕਰਹੁ ਉਧਾਰਾ । ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਕੋ ਚਲਿ ਆਇ ਹਜ਼ਾਰਾ । ਉਚਿਤ ਸੰਧਿ
 ਸੈਲਿੰਦ੍ਰਨਿ ਸੰਗ । ਕਿਮ ਸਮਤਾ ਹੁਇ ਠਾਨਹੁ ਜੇਗ ॥੨੦॥ ਜਿਤਕ ਸੈਲ
 ਕੋ ਦੇਸ ਉਦਾਰਾ। ਸਭਿ ਕੋ ਰਾਜ, ਨੇਤਿ ਧਨ ਸਾਰਾ। ਚਮ੍ਹ ਤਿਨਹੁ ਸੇਗ ਭਟ
 ਸਮੁਦਾਯਾ। ਲਰਤਿ ਮਰਤਿ ਨਿਤ ਸਮਾ ਬਿਤਾਯਾ ॥੨੧॥ ਪੁਨ ਤੁਮ ਅਪਨੀ
 ਸੈਨ ਬਿਲੋਕਹੁ । ਰਣ ਘਮਸਾਨ ਰਿਪੁਨਿ ਕਿਮ ਰੋਕਹੁ । ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ ਕਰਿ
 ਸਕਲ ਮਸੀਦਾ। ਸਕਹਿ ਨ ਕਹਿ ਕਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਲੀਦ ॥੨੨॥ ਆਛੀ ਬਾਤ
 ਬਿਚਾਰਨਿ ਕਰੀਅਹਿ । ਬੁੱਧਿ ਬਖੇਰੇ ਕੀ ਪਰਿਹਰੀਅਹਿ^੧ । ਸੁਨਿ ਜਨਨੀ
 ਕੋ ਬੈਨਨ ਸ਼੍ਰੋਨ । ਕਰੁਨਾ ਭੋਨ ਜਿਨਹੁ ਕਿਤ ਭੋਨ ॥ ੨੩ ॥ ‘ਸੁਨਹੁ
 ਮਾਤ ਮੈਂ ਜਨਮ ਸੁ ਧਾਰਾ। ਦੁਸ਼ਟਨ ਕੋ ਦਿਖਾਉਂ ਖਰ ਧਾਰਾ। ਉੱਤਮ ਰਣ
 ਜਿਮ ਸੁਰਸਰਿ ਧਾਰਾ’ । ਤਿਸ ਤੋ ਨਿਜ ਜਨ^੨ ਕਰੋਂ ਉਧਾਰਾ ॥ ੨੪ ॥
 ਕਰਹਿ ਕੁਟਿਲਤਾ ਜੇ ਮਦ ਮਾਨੀ। ਤਿਨ ਬਾਨੀ ਹਮ ਕਰੋਂਹੁ ਨ ਮਾਨੀ। ਸੋ
 ਨ ਲਖਹਿ ਕਿਹ ਅਪਨਿ ਸਮਾਨੀ^੩। ਮੈਂ ਤਿਨਕੋ ਕਰਿਹੋਂ ਅਪਮਾਨੀ ॥੨੫॥
 ਨਹੀਂ ਦੂਰ ਕੋ ਬਨਹਿ ਬਿਰੋਧੀ। ਗੁਰ ਸ਼ਰਧਾ ਮਧ ਜਿਨ ਬੁਧਿ ਰੋਧੀ^੪। ਅਹੈਂ
 ਸਮੀਪੀ ਲਹੈਂ ਨ ਸੋਧੀ^੫ । ਧਰਿ ਅਹੰਕਾਰ ਸੁ ਉਧਤਿ ਅਬੋਧੀ^੬ ॥੨੬॥ ਹੇਮ
 ਕੁੰਟ ਪਰ ਮੈਂ ਤਪ ਕਰਤੇ । ਲਿਯੋ ਹਕਾਰਿ ਸਕਲ ਜਗ ਕਰਤੇ^੭ । ਕਰਤੇ
 ਪਠਾਵਨਿ ਜਗ ਮਹਿ ਮੋਹਿ। ਜਾਨੇ ਦੁਸ਼ਟ ਜਿਨਹੁ ਮਨ ਮੋਹ^੮ ॥੨੭॥ ਦੇਡ
 ਦੇਨਿਹਿਤ ਮੈਂ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਦੁਸ਼ਟ ਗਿਰੇਸ਼ੁਰ ਚਹੈਦਬਾਯੋ। ਜੇ ਮੁਹਿਪੂਜਹਿ

^੧ਫਸਾਦ । ^੨ਤਿੱਖੀ ਧਾਰਾ । ^੩ਸੰਗ ਉੱਤਮ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗੰਗਾ ਦੀ ਧਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ^੪ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂ
 ਦਾ । ^੫ਓਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ । ^੬ਸਗੋਂ ਦੂਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
 ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਗੁਰ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਚ (ਰੁਕੀ=) ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ । ^੭(ਇਹ ਪਹਾੜੀਏ) ਸਮੀਪੀ ਹੋਣ ਤੇ
 ਬੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ^੮ਹੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮੁਰਖ ਉੱਚੇ ਹੋਏ ਹਨ [ਸੰਸ: ਉਦ੍ਰਤਿ=ਉਚਿਆਈ]
^੯ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਨੇ । ^{੧੦}ਜਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਗਜਾਨ ਹੈ ।

ਤਿਨ ਰਖਵਾਰਾ । ਰਾਖੋ ਹਲਤ ਰੁ ਪਲਤ ਸੁਖਾਰਾ ॥੨੮॥ ਜੇ ਠਾਨਹਿ ਬਿਧਿ
ਬਹੁ ਬੁਰਿਆਈ*। ਸੰਗ ਤਿਨਹੁ ਕੇ ਕਰਵਿ ਲਗਾਈ । ਇਸ ਜਗ ਬਡ ਦੇ
ਸੰਕਟ ਤਾਂਹੀ ਮਰਹਿ, ਪਰਹਿ ਪੁਨ ਦੋੜਕ ਮਾਂਹੀ ॥੨੯॥ ਭੀਮਚੰਦ ਜੇਕਰਹਿ
ਨ ਟਾਰਾ। ਤੋ ਮੰਡੋ ਮੈਂ ਜੁੱਧ ਅਖਾਰਾ ਤ੍ਰਾਸ ਧਾਰਿ ਦਬਕਤਿ ਕਿਤਨਾਂਹੀ। ਮੂਢ
ਕਰਹਿ ਬਲ ਉਰ ਗਰਬਾਹੀ ॥੩੦॥ ਗਿਰਪਤਿ ਕੋ ਤੋਰੋ ਹੰਕਾਰਾ । ਜਥਾ
ਮਾਤ ਗਜ ਤਰੁ ਸਡ ਡਾਰਾ। ਸ਼ਕਤਿ ਸਮਾਲ ਬਪੁਰੇ ਕੀ ਕਹਾਂ। ਸ਼ੇਰ ਡਰਾ-
ਵਤਿ ਗਰਬਤਿ ਮਹਾਂ ॥੩੧॥ ਬੰਦ ਮਸੰਦ ਅਧਿਕ ਧਨਵਾਨ । ਖਾਇ
ਵਧੇ ਨਿਤ ਪੂਜਾ ਧਾਨ। ਕਾਤੁਰ ਚਿਤਕੇ ਜਿਮ ਬਨ ਹਰਣਾ। ਹਰਨਾ ਧੀਰਜ
ਮਤਿ ਕੋ ਬਰਣਾ ॥੩੨॥ ਅਸ ਮਸਲਤ ਕੇ ਨਹਿ ਅਧਿਕਾਰੀ*। ਜਿਨਹੁ
ਸੂਰਤਾ ਧੀਰ ਬਿਸਾਰੀ । ਇਨ ਕੋ ਭਨੇ ਨ ਬਨੋਂ ਕਲੀਵਾ* । ਬਸਨ ਕਹਾਂ
ਹੋਇ ਰਿਪੁ ਤੇ ਨੀਵਾਂ ॥੩੩॥ ਕਹੈ ਤੁਮਾਰੋ ਅਬਿ ਇਹ ਮਾਨਹਿ । ਹਮ
ਉਤਪਾਤ ਪ੍ਰਥਮ ਨਹਿ ਠਾਨਹਿ। ਧਰਿ ਹੰਕਾਰ ਜਿ ਆਇ ਪਹਾਰੀ। ਕੜੇ ਹੀ
ਚਾਹੈ ਕਰਨਿ ਬਿਗਾਰੀ ॥੩੪॥ ਬਹੁਰ ਨ ਹਮ ਤੇ ਹੋਵਹਿ ਟਾਰਾ । ਮੇਰੋ,
ਕਰਿ ਕੈ ਬਿਨ ਹੰਕਾਰਾ*। ਸਨਿ ਜਨਨੀ ਨੰਦਨ ਕੇ ਬੈਨ। ਜਥਾ ਜੋਗ, ਜਿਨ
ਕੋ ਕਿਤ ਭੈ ਨਾ ॥੩੫॥ ਤਉ ਕਹਤਿ ਹੀ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗਵਨੀ । ‘ਇਤ ਸਭਿ
ਭੀਮਚੰਦ ਕੀ ਅਵਨੀ’ । ਸ਼ਾਂਤਿ ਸਮੇਤ ਬਸਹੁ, ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ । ਨਹਿ ਨਿਜ
ਤੇ ਉਤਪਾਤ ਉਠਾਵਹੁ ॥੩੬॥ ਨੰਦਚੰਦ ਕਰ ਬੰਦਿ ਬਖਾਨੀ । ‘ਮੂਰਖ
ਮਨ ਮਹਿ ਮਾਨਹਿ ਮਾਨੀ । ਮਾਨੀ ਪਰਬਤ ਪਤਿ ਕੇ ਕਹੇ । ਕਿਮ ਗਜ
ਅਦਭੁਤ ਦੈਬੋ ਚਹੇ ॥੩੭॥ ਬਹੁਰ ਅਪਰ ਕੁਛ ਜਾਚਨਿ ਕਰੇ । ਲੇ ਕਰਿ
ਗਰਬ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਧਰੇ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਨਿਜ ਕਰ* ਠਹਿਰਾਵੈ ।—ਬਸਹਿ ਹਮਾਰੇ
ਦੇਸ਼— ਬਤਾਵੈ ॥੩੮॥ ਇਸ ਕੋ ਦੈਬੋ ਨਾਂਹਿਨ ਆਛੈ । ਪਰਹਿ ਬਿਗਾਰ
ਜਾਨੀਅਹਿ ਪਾਛੈ । ਯਾਂਤੇ ਆਪ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਹੋਟਾ*। ਜਬਿ ਕਬਿ ਬਨੇ ਸਰਹਿ
‘ਜਿਵੇਂ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਵੱਡਾ ਬਿੱਛ ਤੋੜ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । ‘ਚਿੱਤ ਦੇ ਕਾਇਰ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਬਨ ਦੇ
ਹਿਰਨ । ‘ਧੀਰਜ ਨੂੰ ਹਰ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਮਤ ਨੂੰ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ । ‘ਐਸੇ (ਲੋਕ) ਸਲਾਹ
ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ । ‘ਡਰਾਕੁਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਂਗਾ । ‘ਨੀਵੇਂ ਹੋਕੇ । ‘ਜੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਬਿਗਾੜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇਗਾ ਤਾਂ’ । ‘ਇਧਰ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਭੀਮਚੰਦ ਦੀ ਹੈ । ‘ਹੰਕਾਰੀ ।
‘ਕੱਰ=ਜਿਸ ਦੇ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੋਵੇ, ਮਸਲ (ਟੈਕਸ) । ‘ਭਾਵ ਆਪ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਹੋੜ
ਦਿਤਾ ਹੈ । *‘ਜੇ ਠਾਨਹਿ ਬਿਧ ਬਹੁ ਬੁਰਿਆਈ’ ਵਿਚ ਕਾਰਨ ਦਸ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ
ਬਹੁਤ ਬਦੀ ਕਰਨਗੇ ਸੋ ਇਥੇ ਸੰਕਟ ਤੇ ਮਰੇ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਗੇ।

ਇਸ ਟੋਟਾ*॥੩੬॥ ਇਨਕਰ ਉਦਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ ਮਹਾਨੇ। ਤਿਸ ਆਗੈ ਕਸਾ
 ਚਾਰਬ ਟਨਾਨੇ। ਸਾਗਰ ਤੀਰ ਬੂੰਦ ਹੀਕਾਰੈ*। ਗਜ ਪਰ ਬਲ ਪਪੀਲਕਾ
 ਧਾਰੈ ॥੪੦॥ ਕਿਤ ਰੰਚਕ* ਕਿਤ ਕੰਚਨ ਮੇਰੁ। ਕਹਾਂ ਮਸ਼ਕ* ਕਿਤ ਸ਼ੇਰ
 ਦਲੇਰੁ। ਚਹਿ ਸਮਤਾ ਕੈ ਅਧਿਕ ਬਡਾਈ। ਮੂਢ ਲਖਹਿ ਤਿਸ ਕੋ
 ਸਮੁਦਾਈ ॥੪੧॥ ਲਖਿ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਕਰਹਿ ਨ ਠਾਰੇ। ਚਾਹੈ ਮੰਡਰੇ ਜੰਗ
 ਅਖਾਰੇ। ਤੋਂ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰੈ*। ਹਰੈ, ਭੈ ਤੇ ਸਦਨ ਸੰਭਾਰੈ* ॥
 ੪੨॥ ਜਬਿ ਦੇਖਹਿਗੈ ਰਣ ਮਹਿ ਹਾਥ। ਕਾਟੇ ਪਰੇ ਧਰਾ ਪਰ ਮਾਥ। ਤਬਿ
 ਜਾਨਹਿ ਨਿਜ ਹਾਨ ਗੁਮਾਨੀ। ਝੁਰਹਿ-ਮੈਂ ਮਹਿਮਾ ਨਹਿ ਜਾਨੀ-॥੪੩॥
 ਕੇਤਿਕ ਨਰ ਕੋ ਹੋਰਿ ਸੁਭਾਉ। ਮਾਰ ਖਾਇ ਸਮਝੈ ਪਛੁਤਾਉ। ਤਿਨ ਮਹਿ
 ਭੀਮਚੰਦ ਹਮ ਜਾਨਾ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਭਾਉ ਮਦ ਕਰਿ ਨਹਿ ਮਾਨਾ* ॥੪੪॥ ਸੁਨਿ
 ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਾਤੁਲ ਨੇ ਕਹਯੋ। 'ਨੰਦਚੰਦ ਜੋਧਾ ਬਡ ਲਹਯੋ। ਬੰਦ ਮਸੰਦਨਿ
 ਤੇ ਇਹ ਨਜ਼ਾਰੋ। ਸਤਿਗੁਰ ਆਸ਼ੇ ਲਖਿਬੇਵਾਰੋ' ॥੪੫॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ
 ਸੁਨਿ ਮੁਸਕਾਏ। 'ਨਿਸ਼ਚੈ ਇਮ ਹੀ ਜਥਾ ਬਤਾਏ। ਹੱਥਸਾਰਨ ਕੋ ਹਾਥ
 ਗਹੀਤਾ। ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਬਹੁ ਅੰਭਾਸ ਚਹੀਤਾ' ॥੪੬॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
 ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਰੁਤੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਗ੍ਰੰਥ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਖਸਟ ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥੩੬॥

੩੭. [ਨੰਦਚੰਦ ਨੂੰ ਦਿਵਾਨ ਦਾ ਰੁਤਬਾ। ਬਨ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਨੰਦਚੰਦ ਪਰ ਗੁਰ ਖੁਸ਼ੀ ਜਾਨਨੈਂ ਲਾਇਕ ਬੀਰ। ਚਾਹਯੋ ਕਰਯੋ
 ਦਿਵਾਨ ਕੋ ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧੁ ਮਤਿਧੀਰ ॥੧॥ ਪਾਯੀਛੰਦਾ। ਨਿਜ ਨਿਕਟ ਹਕਾਰਿ
 ਮਾਤੁਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ। ਤਿਹ ਲਗੇ ਬੁਝਿਬੇ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ। 'ਇਹ ਨੰਦ ਚੰਦ
 ਮਤਿ ਕੋ ਬਿਲੰਦ। ਬਹੁ ਸਾਵਧਾਨ ਗਨ ਰਿਪੁ ਨਿਕੰਦ ॥੨॥ ਨਿਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰ
 ਧਰਨਿ ਅੰਭਾਸਕੀਨਿ। ਇਕਸਮ ਮਸੰਦ ਨਹਿ ਅਪਰ ਚੀਨਿ। ਗੁਰ ਬਡਨ*
 ਪਾਸ ਇਨ ਕੋ ਬਡੇਰ। ਨਿਤ ਰਹੇ ਸੇਵਕੀ ਕਰਤਿ ਨੇਰ ॥੩॥ ਜਿਹ
 ਓਮਰਸ਼ਾਹਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਲੋਕ। ਰਾਖਯੋ ਨਜੀਕ ਨੀਕੋ ਬਿਲੋਕਿ। ਤਿਹ
 ਕੋਰਿ ਪੌਤ੍ਰ ਇਹ ਨੰਦਚੰਦ। ਅਬਿ ਕਰਹਿ ਬੀਰ ਦਰਜਾ ਬਿਲੰਦ* ॥੪॥
 ਸੁਨਿ ਕੈ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਨਮਾਨ ਸਾਥ। ਬਚ ਭਨਯੋ 'ਆਪ ਹੋ' ਸਕਲ ਨਾਥ।

*ਜਦ ਕਦ (ਕੋਈ ਗਲ) ਬਣੀ ਇਸ ਤੋਂ ਟੋਟਾ (=ਨੁਕਸਾਨ) ਹੀ ਸਰੇਗਾ ਭਾਵ ਹੋਵੇਗਾ।
 *ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਸ ਜੇ ਬੂੰਦ ਹੀਕਾਰ ਕਰੇ। *ਰੱਤੀ। *ਮੱਛਰ। *ਭਾਵ ਹਾਰਕੇ ਡਰਦਾ ਮਾਰਿਆ ਪਰ
 ਨੂੰ ਨੱਠ ਜਾਏਗਾ। *ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਜੀ। *ਇਸ ਸੂਰਮੇ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਬਿਲੰਦ ਕਰੀਏ।

*ਪਾ:-ਖੋਟਾ।

*ਪਾ:-ਕੋ।

ਸਮੁਦਾਇ ਸੈਨ ਮਹਿ ਇਕ ਦਿਵਾਨ । ਚਹਿਯਤਿ ਜ਼ਰੂਰ ਬਡ ਸਾਵਧਾਨ॥
 ਪ॥ ਸਭਿ ਕੀ ਸੰਭਾਲ ਜੋ ਲੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਿਸ ਥਾਨ ਪਠਨ ਨਿਜ ਨਰਵਿਸ਼ੇਸ਼^੧।
 ਇੱਤਯਾਦਿ ਕਾਜ ਸਮੁਦਾਇ ਜੋਇ । ਬਿਨ ਨਰ ਬਿਸਾਲ ਨਹਿ ਬਨਹਿ
 ਕੋਇ^੨ ॥ ੬ ॥ ਤਬਿ ਸਿਰੋਪਾਉ ਸਤਿਗੁਰ ਮੰਗਾਇ । ਸਭਿ ਸਭਾ ਸੁਭਤਿ
 ਆਛੇ ਲਗਾਇ । ਭਟ ਬਿੰਦ ਮਸੰਦ ਬਿਲੇਦ ਜੋਯ । ਤਿਨ ਮਹਿ ਬਿਠਾਇ
 ਆਨੰਦ ਦੇਯ ॥ ੭ ॥ ਤਿਹ ਬਖਸਿ ਖਿਲਤ^੩* ਕੀਨੋ ਦਿਵਾਨ । ਸਭਿ ਮਹਿ
 ਬਿਠਾਇ ਕਰਨਾ ਨਿਧਾਨ॥ ਲੋ ਸਿਰੋਪਾਉ ਉਠਿ ਨੰਦਚੰਦ^੪। ਦੀਨਾਰ ਨਜ਼ਰ
 ਦੀਨਸਿ ਮੁਕੰਦ^੫ ॥ ੮ ॥ ਸਭਿ ਕਾਰ ਚਮੁ ਆਦਿਕ ਜਿਤੋਕ । ਸੌਂਪੀ ਸੰਭਾਰ
 ਕਰਿਬੇ ਅਨੇਕ । ਹਯ ਬਿੰਦ ਅਧਿਕ ਜੋਧਾਨੰਦੀਨਿ । ਸਭਿਹੂੰਨਿ ਤ੍ਰਿਣਨ
 ਦਾਨਾ ਸੁ ਕੀਨਿ॥ ੯॥ ਘ੍ਰਿਤ ਖੰਡ ਚੂਨ ਕੋਤਿਕ ਅਹਾਰਾਹਯਸ਼ਾਲ^੬ ਸਕਲ
 ਗੁਰਕੋ ਸੰਭਾਰਿ॥ ਤਿਨ^੭ ਜੀਨਾ ਆਦਿ ਜੇਤਿਕ ਸਮਾਜ। ਕਹਿ ਤਸਾਰਕਰਾਵਹਿ
 ਸਰਬ ਕਾਜ॥ ੧੦॥ ਬਹੁ ਲੋਨਿ ਦੇਨਿ ਗੁਰ ਨਿਕਟ ਕੋਰ । ਸਭਿ ਨੰਦ ਚੰਦ
 ਕਰਤਾ ਬਡੇਰ । ਸੁਧਿ ਸੁਭਟ ਸਭਿਨਿ ਕੀ ਲੋਤਿ ਨੀਤ। ਚਹੀਯਹਿ ਸੁ ਦੇਤਿ
 ਲਖਿ ਹੋਤਿ ਹੀਤ^੮ ॥ ੧੧ ॥ ਨਿਤ ਵਧਹਿ ਸਕਲ ਬਿਧਿ ਕੋ ਸਮਾਜ । ਪ੍ਰਭੁ
 ਮਹਾਂਰਾਜ ਰਾਜਾਨ ਰਾਜ । ਤੁਰਕੋਸ਼ ਆਦਿ ਜੇਤਿਕ ਮਹੀਪ । ਸਭਿ ਰਹੇ
 ਜਾਚਤੇ ਗੁਰ ਸਮੀਪ॥ ੧੨॥ ਸਭਿ ਜਗਤਮਾਂਗਤੋ ਹਾਥ ਬੰਦਿ॥ ਨਹਿ ਦਤਿਯ
 ਜਾਨੀਯਹਿ ਤਿਨ ਮਨੰਦ । ਚਹੀ-ਦਿਸ਼ਿਨਿ ਤੇ ਸੁ ਨਰ ਮਿਲਹਿ ਬਿੰਦ^੯ ।
 ਸਮੁਦਾਇ ਸੰਗਤਾਂ ਧਰਿ ਅਨੰਦ^{੧੦}॥ ੧੩॥ ਸੁਖ ਦੂਧ ਪੂਤ ਬਿਤ ਬਪੁ ਅਰੋਗ॥
 ਇੱਤਯਾਦਿ ਜਾਚਹੀਂ ਆਇ ਲੋਗ । ਗਨ ਮਿਲਹਿ ਆਇ ਡੇਰੇ ਕਰੀਤਿ ।
 ਦਿਨ ਬਿਤਹਿ ਕਿਤਿਕ ਦਰਸ਼ਨ ਚਹੇਤਿ॥ ੧੪॥ ਪੁਨ ਅਰਜ ਮੇਵਰੋਕਰਹਿ
 ਜਾਇ । ‘ਪ੍ਰਭੁ ਦੀਨਬੰਧੁ ਦਾਸਨ ਸਹਾਇ ! ਸਭਿ ਘਟਨਿ ਜਾਨਿਤੇ ਜੁ
 ਕੁੰਛ ਹੋਤਿ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਪ੍ਰਭਾਉ ਦੀਰਘ ਉਦੋਤਿ॥ ੧੫ ॥ ਬਹੁ ਮਿਲੀ
 ਸੰਗਤਾਂ ਸਿਵਰ ਪਾਇ॥ ਦਿਨ ਬਿਤੇ ਕਿਤਿਕ ਚਿਤ ਦਰਸਚਾਇ^{੧੧}। ਅਰਦਾਸ
 ਕਰਤਿ ਜਬਿ ਠਹਿਰਿ ਪੌਰ । ਇਮ ਸੁਨਹਿ ਜਬਹਿ ਸੋਢੀਨ ਮੋਰ^{੧੨}॥ ੧੬॥ ਦੇਂ

^੧ਭੋਜਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਆਪਣਾ ਖਾਸ ਆਦਮੀ । ^੨ਪੁਸ਼ਾਕ, ਸਿਰੋਪਾਉ, ਖਿਅਲਤ । ^੩ਨੰਦ ਚੰਦ ਉਠਿਆ । ^੪ਮੁਹਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕੀਤੀ । ^੫ਘੋੜ ਸ਼ਾਲਾ, ਤਬੇਲਾ । ^੬ਓਤੀਨਾਂ (ਘੋੜਿਆਂ) ਦੀਆਂ । ^੭ਜੋ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, (ਲੋੜ) ਲਖਕੇ ਹਿਤਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । ^੮ਸੋਢੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਟ ਭਾਵ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ।

*ਪਾ:-ਮਿਲਤਿ ਆਇ ।

*ਪਾ:-ਲਿਖਤ । ਪੁਨ:-ਮਿਲਤ ।

‡ਪਾ:-ਮੁਦ ਉਪਾਇ ।

ਹੁਕਮ ਵਰਸ ਬਨਿ ਹੈ ਉਦਾਗੁ ਸੁਭ ਬਸਤੁ ਸਸਤੁ ਪਹਿਰੈ ਸਧਾਰਿ। ਜੇਵਰ
 ਜਰਾਵ ਜਿਨ ਜਗਤਿ ਜੋਤਿ। ਜੋ ਦੁਲਭ ਜਗਤ ਮਹਿ ਦੁਤਿ ਉਦੋਤਿ॥੧੭॥
 ਸਿਰ ਤੰਗ ਸੁ ਕਲਗੀ ਰਹਿ ਸੁਹਾਇ। ਪੁਨ ਜਿਗਾ, ਕਰਨ ਕੰਡਲ ਬਨਾਇ।
 ਜਬਿ ਪੈਰ ਆਇ ਦਰਸੈਨ ਹੋਇ। ਸਿਰ ਨਿਮਹਿ ਹਜਾਰੋਂ ਰਹਿ ਖਰੋਇ ॥
 ੧੮॥ ਪੁਨ ਸਭਾ ਮਾਂਹਿ ਪਹੁੰਚਹਿ ਮੁਕੰਦ। ਸੁਭ ਸਜਹਿ ਸਿੰਘਾਸਨ ਦੁਤਿ
 ਬਿਲੋਦਾਬੈਠਹਿ ਪਸੈਨ ਸਿਰ ਫੁਰਤਿ ਚੋਰ। ਸੁਧਿ ਪਾਇ ਸੀਗਤਾਂ ਆਇ ਪੈਰ
 ॥ ੧੯ ॥ ਧਰਿ ਧਰਿ ਅਕੋਰ ਜੁਗ ਹਾਥ ਜੋਰਿ। ਪਗ ਕਮਲ ਓਰ ਬੰਦਤਿ
 ਨਿਹੋਰਿ। ਬਿਰ ਹੋਇ ਦਰਸ ਕੋ ਦੇਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ। ਪੁਰਿਸੀਤਿ ਭਾਵਨਾ ਦਾਸ
 ਜਾਲ॥੨੦॥ ਧਨ ਆਇ ਵਸਤੁ ਕੋ ਲਗਿ ਅੰਬਾਰ। ਬਹੁ ਬਸਤੁ ਸਸਤੁ ਜਿਨ
 ਮੁਲ ਉਦਾਰ। ਹਯ ਲਾਇ ਖਰਚ ਕਰਿ ਧਨ ਬਿਲੋਦਾਗੁਰ ਖੁਸ਼ੀ ਚਹਹਿ
 ਕਰ ਬੰਦਿ ਬੰਦਿ ॥ ੨੧ ॥ ਕਰੁਨਾ ਕਟਾਖਸ ਅਵਿਲੋਕਿ ਲੋਕ^੧। ਨਿਜ
 ਸੇਵਕਾਨ ਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ^੨ ਦੁਲੋਕ। ਪੁਰਿਸੀਤਿ ਭਾਵਨਾ ਬਨਿ ਸਹਾਇ। ਮਨ
 ਹਰਤਿ ਸਭਿਨਿ ਸੁੰਦਰ ਸੁਹਾਇ ॥੨੨॥ ਬਹੁ ਸੁਖਮ ਚੀਰ ਜਾਮਾਂ ਮਨੋਗ^੩।
 ਜੁਗ ਛੋਰ ਜਗੀ ਪਟ ਕਟਹ ਜੋਗ^੪। ਦੇਂ ਜੋਗ ਭੋਗ, ਹਤਿ ਰੋਗ ਸੋਗ। ਬਿਸ-
 ਵਾਸ ਧਰਤਿ ਗਨ ਦਾਸ ਲੋਗ॥੨੩॥ ਦਰਬਾਰ ਗੁਰਨਿ ਸਭਿ ਕਿਛ ਅਤੋਟ।
 ਨਹਿ ਬੁਰਹਿ ਦੇਤਿ ਕੋਟਾਨ ਕੋਟ। ਦਿਸਿ ਦਾਹਨ ਬਿਰ ਇੰਦ੍ਰ^੫ ਸਦੀਵ।
 ਦਸ ਅਸ਼ਟ ਸਿੱਧਿ ਨਿਤ ਸਮੁਖ ਬੰਦਿ ॥੨੪॥ ਦਿਸਿ ਬਾਮ ਰਿੱਧਿ ਠਾਂਢੀ
 ਅਨੋਕ। ਉਰ ਬਸਹਿ ਗਜਾਨ 'ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ'^੬ ਏਕ। ਉਤਸਾਹ, ਬਦਨ ਮਹਿ
 ਬਾਸ ਪਾਇ। ਅਤਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਮ ਬਾਹਨ ਮਹਿ ਲਖਾਇ॥੨੫॥ ਗਨ ਸੀਗਤਿ ਇਮ
 ਸਮੁਦਾਇ ਆਇ। ਇਕ ਦਿਵਸ ਬਿਖੈ ਦਰਸੈਨ ਪਾਇ। ਕੋ ਬਸਹਿ ਪਾਸ
 ਇਕ ਮਾਸ ਚਾਉ^੭। ਸਿਰੁਪਾਉ ਪਾਇ ਪੁਨ ਹੈ ਬਿਦਾਉ ॥ ੨੬॥ ਖਟ ਮਾਸ
 ਰਹਤਿ ਉਰ ਲਹਹਿ ਸੇਵਾਕੋ ਈਸ਼ ਜੀਵ ਕੋ ਜਾਨਿ ਭੋਵ। ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ
 ਮਹਿ ਰੰਗ ਲਾਗ। ਬਹੁ ਜਨਮ ਸੁਪਤਿ ਗੁਰ ਨਿਕਟ ਜਾਗ^੮ ॥੨੭॥ ਸੇਵਾ
 ਕਰੀਤਿ ਨਹਿ ਤਜਹਿ ਪਾਸ। ਸੁਖ ਪਾਇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਦੁਖ ਦੰਦ ਨਾਸ। ਕੋਸਨ
 ਹਜਾਰ ਕੋ ਦਾਸ ਆਇ। ਸੇਵਹਿ ਅਨੰਦ ਕੋ ਲੇਤਿ ਪਾਇ ॥ ੨੮ ॥ ਕਬਿ
^੧ਮਿਹਰ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਵਲ ਦੇਖਕੇ। ^੨ਕੁਸਲ ਯਾ ਸੁਖ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ^੩ਸੁੰਦਰ। ^੪ਲੋਕ
^੫ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੇ ਜੋਗ ਹੈ। ^੬ਲਖਮੀ। ^੭ਅਹੀ ਬ੍ਰਹਮ। ^੮ਚਾਉ ਨਾਲ। ^੯ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਸੁੱਤੇ ਗੁਰੂ
 ਸਮੀਪਤਾ ਨਾਲ ਜਾਗਦੇ ਹਨ (ਆਤਮ ਜੀਵਨ ਵਿਚ)।

ਸਾਖਯਾਤ ਦਰਸਨ ਕਰੰਤਿ। ਪੁਨ ਗੁਰ ਸਰੂਪ ਧਿਆਨੰ ਪਰੰਤਿ। ਬਨ ਗਮਨ
 ਕਰਤਿ ਕਾਰਨ ਅਖੇਰ। ਸਭਿ ਸੁਭਟ ਅਰੁੜਹਿ ਸੰਗ ਹੋਰਿ ॥ ੨੯ ॥ ਗਨ
 ਸਾਨ, ਬਾਜ਼, ਸ਼ਿਕਰੇ ਬਿਸਾਲ। ਮਿਗ ਖੋਜਿ ਖੋਜਿ ਕਰਿਯੈਤ ਕਾਲ। ਪਰ
 ਖੰਤਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿੰਦ੍ਰਾ ਸਬੀਰ। ਹਤਿ ਕਰਿ ਤੁਫੇਗ ਤਜਿ ਧਨੁਖ ਤੀਰ ॥
 ੩੦ ॥ ਤੋਮਰ ਪ੍ਰਹਾਰਿ ਹਯ ਕੋ ਫੇਦਾਇ। ਕੋ ਕਰਹਿ ਤੇਜ ਬਹੁ ਦੂਰ ਧਾਇ ॥
 ਮਰਦੰਤਿ ਬਿਪਨ^੧ ਫਿਰ ਕਰਿਮਹਾਨ। ਛੁਟਿਯੈਤਿ ਬਾਜ ਪੰਛੀਨ ਹਾਨਿ ॥ ੩੧ ॥
 ਇਮ ਪਿਖੈ ਤਮਾਸ਼ੇ ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ। ਬਿਚਰੰਤਿ ਗੁਰੂ ਫਿਰ ਕਰਿ ਬਿਸਾਲ।
 ਘੋਰਨਿ ਨਚਾਇ ਮੋਰਨਿ, ਮਨਿੰਦ। ਛੋਰਨਿ ਤੁਫੇਗ, ਤੋਰਨਿ ਮਿਰਿੰਦ^੨ ॥
 ੩੨ ॥ ਛੋਰਨਿ ਸਿਚਾਨ ਡੋਰਨਿ ਨਿਕਾਰਿ^੩। ਦੋਰਨਿ ਪਿਛਾਰ ਓਰਨਿ ਨਿਹਾਰ^੪।
 ਸੋਰਨਿ ਮਚਾਇ ਹੋਰਨਿ ਡਰਾਇ^੫। ਗੋਰਨਿ ਚਲਾਇ ਫੋਰਨ ਮਿਗਾਇ^੬ ॥
 ੩੩ ॥ ਬਿਚਰੰਤਿ ਬਿਪਨ ਨਿਕਸੰਤਿ ਸ਼ੇਰ। ਹਤਿ ਦੀਨਿ ਕਿਤਿਕ ਨਹਿ
 ਲਗਤਿ ਦੇਗ ਸੁਕਰ ਪ੍ਰਹਾਰਿ ਅਰੁ ਅਨਿਕ ਰੀਛ। ਝੰਖਾਰ^੭ ਹੋਝ^੮ ਸ਼ਸਤ੍ਰੀਨ
 ਤੀਛ ॥ ੩੪ ॥ ਹਰਖੰਤਿ ਸਹਿਤ ਸੈਨਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ। ਇਮ ਕਰਿ ਅਖੇਰ ਹਤਿ
 ਮ੍ਰਿਗਨਿ ਜਾਲਾਧੋਸਾ ਬਸੰਤਿ ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ। ਆਗਮਨ ਕਰਤਿ ਪਿਖਿ
 ਨਰ ਅਨੰਦ ॥ ੩੫ ॥ ਮੰਗਲ ਰਚੰਤਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਅੰਜੁਲ ਸੁ ਫੂਲ
 ਭਰਿ ਭਰਤਿ ਡਾਰ। ਧੂਪਨ ਧੁਖਾਇ ਬੰਦਨ ਕਰੰਤਿ। ਬਲਿਹਾਰ ਹੰਤਿ
 ਹਰਖੰਤਿ ਸੰਤ ॥ ੩੬ ॥ ਕਬਿ ਚਵਿ ਤੁਰੰਗ, ਕਬਿਹੂੰ ਮਤੰਗ। ਕਬਿ ਤਜਿ
 ਖਤੰਗ, ਕਬਹੂੰ ਤੁਫੇਗ। ਕਬਿ ਫਿਰਤਿ ਸੈਲ ਮਹਿ ਕਰਤਿ ਸੈਲ। ਕਬਿ
 ਬਿਪਨ ਬਿਖੈ ਬਿਚਰੈਂ ਸੁ ਗੈਲ ॥ ੩੭ ॥ ਕਬਿਤਾ ॥ ਖੰਜਰ, ਤੁਫੇਗ^੯, ਜਮਧਰ^{੧੦},
 ਜੰਗ ਜਾਲਮੀਕ^{੧੧} ਜਾਲਾਜਾਲ ਜਾਗਤੀ ਜੰਮੁਰਨਿ ਜੰਜੈਲਕੀ^{੧੨}। ਚੱਕ੍ਰਬਕ੍ਰ
 ਚੰਦ੍ਰਹਾਸ ਚਾਰੋਂ ਦਿਸ਼ਿ ਚਮਕਤਿ^{੧੩}। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੀ ਚਵਾਈ ਖੇਲ
 ਭੈਲ ਕੀ^{੧੪}। ਧਰਾਪਰ ਪੋਰ ਅਰੁ ਅੰਬਰ ਕੀ ਔਰਗਤਿ ਅੰਧਕਾਰ ਧੰਦ ਜਿਮ
^੧ਭਾਵ ਗਾਹਿਦੇ ਹਨ ਬਨ ਨੂੰ। ^੨ਘੋਰਾਂ ਨੂੰ ਟੋਲਦੇ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ^੩ਬਾਜ ਛੋੜਦੇ
 ਹਨ ਡੋਰੇ ਖੋਲ੍ਹਕੇ। ^੪(ਬਾਜਾਂ) ਵਲ ਤਕਦੇ (ਉਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ (ਸੂਰਮੇ) ਦੌੜਦੇ ਹਨ। ^੫ਸ਼ੇਰ
 ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਰਨਾਂ (ਪੰਛੀਆਂ) ਨੂੰ ਡਰਾਂਦੇ ਹਨ। ^੬ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਕੇ ਮ੍ਰਿਗਾਂ ਨੂੰ ਫੌੜਦੇ ਹਨ
 (ਸ਼ੇਰ)। ^੭ਬਾਰਾ ਸਿੰਗ। ^੮ਨੀਲ ਗਾਇ। ^੯ਬੰਦੂਕ। ^{੧੦}ਦੁਧਾਰੀ ਕਟਾਰ। [ਸੰਸ: ਜਮਧਰ]।
^{੧੧}ਜੰਗ ਵਿਚ ਜਾਲਮ ਹੈ। ^{੧੨}ਜੰਮੁਰਾਂ ਤੇ ਜੰਜੈਲਾਂ ਦੀ ਜਾਗ ਰਹੀ ਸਾਰੀ ਅੱਗ। ^{੧੩}ਟੋਢਾ (ਖਾ
 ਖਾ ਤੇ) ਚੱਕ੍ਰ (ਲੈ ਲੈ) ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੋਂ (ਘੁਮਦੀ) ਤਲਵਾਰ ਚਮਕਦੀ ਹੈ। ^{੧੪}ਖੇਲ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਬੀ
 ਭੇ ਦਾਇਕ ਹੈ।

ਛਾਈ ਧੂਰ ਗੈਲ ਕੀ* । ਧੌਸੇ ਧੁੰਕ* ਫੈਲਤੇ ਪਹੇਲ ਹੀ* ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਐਲ
ਕਰੇ, ਸੈਲਪਤਿ ਸੁਨੈਂ ਧੁਨਿ ਸੈਲ ਕੀ** ॥ ੩੮ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਨ ਬਿਹਾਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਸਪਤ ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੭ ॥

੩੮. [ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਟੋਚੀਏ ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਭੀਮਚੰਦ ਵੱਲ ਚਿਠੀ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਿਵਸ ਕਿਤੇਕ ਸੁਜਾਨ। ਬਿਸਤਾਰੀ*
ਕੀਰਤਿ ਜਗਤ ਬਿਸਤਾਰੀ ਬਿਸਿਆਨ* ॥ ੧ ॥ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ । ਭਈ
ਬਿਦਤ ਗਿਰਪਤਨ ਮਹਿ ਕੀਰਤਿ ਉਜਿਆਰੀ। ਕਲਗੀਧਰ ਬਡ ਸੂਰਮਾਂ
ਕਰ ਮਹਿ ਧਨੁ ਭਾਗੀ। ਜਿਸ ਕੇ ਅਬਿ ਕੇ ਸਮੇ ਮਹਿ ਨਰ ਖਿਚੇ ਨ ਕੋਈ।
ਖਪਰੇ ਤੀਛਨ ਭੀਖਨਾ* ਘਰਿਵਾਇਸ ਜੋਈ ॥ ੨ ॥ ਛਿੱਪ ਪਨਚ ਬਗਰਾਇ
ਕਰਿ ਛੋਰਤਿ ਬਡ ਦੂਰੀ* । ਕੋਸਨ ਲਗਿ ਪਹੁੰਚਤਿ ਚਲਹਿ ਬਲ ਤੇ
ਭਰਪੂਰੀ। ਸਨੇ ਪੁਰਾਨਨ ਕੇ ਬਚਨ ਅਰਜਨ ਸਰ ਮਾਰੇ। ਤੋਤੇ ਜੁਗ ਸੀਰਾਮ
ਜੀ ਧਨੁ ਬਿੰਦਸਾ ਭਾਰੇ ॥ ੩ ॥ ਕਿਧੋਂ ਪਿਤਾਮਾ ਇਨਹੁਂ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦੀ ।
ਸਨੀ ਸ਼ਾਹਦੀ* ਤਿਨਹੁਂ ਕੀ ਹਤਿ ਤੁਰਕਨਿ ਖਿੰਦੀ* । ਤਿਸ ਬਿਧਿ ਕੇ ਸਰ
ਛੋਰਿਤੇ, ਰਾਖੀ ਰਿਗ ਸੈਨਾ। ਭੀਮਚੰਦ ਸੋਂ ਰਿਸ ਭਈ ਕਿਸ ਤੇ ਮਨ ਭੈ ਨਾ* ॥
੪ ॥ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਰਾਜੇ ਗਿਰਨਿ ਕੇ ਲਿਖ ਪੱਤ੍ਰ ਪਠਾਵੇਂ । ਦੋਨਹੁਂ ਦਿਸਿ ਕੇ
ਜਸੁਕਹੈਂ ਜਿਮ ਕੋਪ ਉਪਾਵੇਂ। ਹੁਤੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਟੋਚੀਆ ਸੋ ਚਹਤਿ ਲਰਾਯੇ।
ਰਜਧਾਨੀ ਜਿਸ ਕਾਂਗੜਾ ਲਿਖਿ ਦੂਤ ਪਠਾਯੇ ॥ ੫ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਕੇ ਢਿਗ
ਗਯੇ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਬੈਸਾ । ਕਹਤਿ ਭਯੋ 'ਰਾਜੇ ਸੁਨਯੋ'—ਗੁਰ ਕੀਨਸਿ
ਦੈਸਾ—। ਨਹਿ ਆਛੀ ਮਾਨੀ ਰਿਦੈ ਤੁਮ ਪਾਸ ਪਠਾਵਾ—ਸਤਿਗੁਰ ਜੋਰਾਵਰ
ਮਹਾਂ, ਡਰ ਕਿਤਹੁਂ ਨ ਪਾਵਾ ॥ ੬ ॥ ਜੇ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਸੰਗਾਮ ਨਹਿ ਬਡ
ਅਵਗਨ ਹੋਵੇਂ। ਗੁਰੂ ਨਿਕਾਸੇ ਦੇਸ ਤੇ ਤਬਿ ਸੁਖ ਕਰਿ ਸੋਵੇਂ। ਨਤੁ ਉਠਾਇ

*ਧਰਤੀ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਪੌੜਾਂ ਕਰਕੇ ਅਕਾਸ਼ ਦੀ ਹੋਰ ਹੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਭਾਵ ਹੁੰਦ ਵਾਂਗ ਅਨੇਕਾਂ
ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਕੁਰ ਰਾਹ ਦੀ ਧੂੜ ਛਾ ਰਹੀ ਹੈ । *ਧੌਸੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦ । *ਪਹਿਲੇ ਹੀ । *ਭੋਲਾ
ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਾ ਸੁਣ ਲਵੇ ਅਵਾਜ਼ (ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ) ਸੋਚ ਦੀ । (ਅ) ਗੁੰਜ ਜੋ
ਪਹਾੜਾਂ (ਵਿਚ ਉੱਠਦੀ ਹੈ) । *ਛੈਲਾਈ । *ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਿਹੁ ਉਤਾਰੀ । *ਤੀਰ ਤਿੱਖੇ ਤੇ
ਭੁਜਾਨਕ । *ਛੋਤੀ ਚਿੱਲੇ ਵਿਚ (ਤੀਰ ਦੀ) ਬਾਗੜ ਰਖਕੇ ਖਿੱਚਕੇ ਛੱਡਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਹੁਤ ਦੂਰ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ । [ਪਨਚ=ਚਿੱਲਾ, ਸੰ., ਪਤੰਚਕਾ । ਬਗਰਾਇ=ਤੀਰ ਦੀ ਬਾਗੜ ਨੂੰ ਚਿੱਲੇ ਵਿਚ
ਧਰਕੇ ਖਿੱਚਣਾ] । *ਅਖੀਂ ਵਿੱਠੀ ਉਗਾਹੀ । *ਕਟੋਚੀਏ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ।

*ਇਹ ਛੰਦ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਵਾਲਮੀਕਿ ਰਾਮਾਯਣ ਦੇ ਬਾਲ ਕਾਂਡ ਸਰਗ
੬ ਦੇ ਅੰਕ ੧ ਵਿਚ ਬੀ ਆਇਆ ਹੈ ।

ਉਤਪਾਤ ਕੋ ਦੇ ਪਰਜਾ ਉਜਾਰੀ। ਬਿਚਰਹਿ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਚਮ੍ਹੀ ਗਨ ਅਤਿ
ਸੈ ਅਸਵਾਰੀ ॥੭॥ ਦੇ ਨਿਪ ਹੁਇ ਇਕ ਦੇਸ ਮਹਿ ਕੋਝੋਂ ਮਚਹਿ ਨ ਰੋਗ।
ਪਰੈ ਅੰਧੇਰਾ ਜਗਤ ਮਹਿ ਰਵਿ ਸਸਿ ਇਕ ਠੋਰਾ। ਕਾਨਨ ਮਹਿ ਇਕ
ਕੇਹਰੀ ਸੁਨਿ ਕਾਨਨ ਨਾਦਾ। ਕਰਹਿ ਨਿਕਾਸਨਿ ਦੂਸਰੇ ਸਹਿ ਸਕੈ ਨ
ਬਾਦਾ ॥੮॥ ਦੇਪਤਿ ਹੋਇ ਨ ਭਾਰਜਾ, ਤਿਮ ਅਵਿਨੀ ਰਾਜਾ। ਜੇਮਿਲ ਜਾਹਿ
ਕਦਾਚਿਤੀ ਬਿਗਰਹਿ ਸਭਿ ਕਾਜਾ। ਜਬ ਲਗਿ ਅਪਨੇ ਓਜ ਮਹਿ ਹੋਹਿ
ਨ ਬਡ ਗਾਢੇਤਬਿ ਲਗਿ ਬਨਹਿ ਉਪਾਇ ਕੁਛ ਦਿਹੁ ਤਾਂਤੇ* ਕਾਢੇ ॥੯॥
ਹਮ ਸੀਰੀ ਤੇਰੇ ਅਹੈ, ਚਹੀਅਹਿ ਲੈ ਸੈਨਾ। ਤਉ ਨ ਫਿਗ ਗੁਰ ਭਟ
ਬਹੁਤ, ਤੁਮ ਸਮਸਰ ਹੈ ਨਾਅਹੈ ਕਦੀਮੀ ਬਡਨ ਤੇ ਇਨ ਸੈਲਨ ਰਾਜੇ।
ਇਕ ਕੁਲ ਕੇ ਰਜਪੂਤ ਸਭਿ ਹਮ ਭ੍ਰਾਤ ਬਿਰਾਜੇ—॥੧੦॥ ਸੁਨਤਿ ਦੂਤ ਕੇ
ਬਾਕ ਕੋ ਚਿਤ ਚਿੰਤ ਉਪਾਏ। ਭੀਮਚੰਦ ਭਾਖੈ ਤਬੈ ‘ਤੁਮ ਸਾਰ ਬਤਾਏ।
ਨਹਿ ਆਲਸ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਮੇਰੇ ਮਨ ਮਾਂਹੀ। ਬਸਹਿ ਜਿ ਹੁਇ ਅਨੁਸਾਰਿ
ਗੁਰ ਤੋ ਬਿਗਰਹਿ ਨਾਂਹੀ ॥੧੧॥ ਨਾਂਹਿ ਤ ਕਰਿ ਛਲ ਬਲ ਬਡੇ ਗੁਰ ਦੇਸ
ਨਿਕਾਰੈ’। ਇਮ ਕਹਿਕੈ ਰੁਖਸਦ ਕਰੈ ‘ਮੈਂ ਅਪਨਿ ਬਿਚਾਰੈ’। ‘ਕਰੀ
ਜਨਾਵਨਿ ਜਾਇ ਕਰਿ, ਸੁਨਿ ਭੂਪ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਇਕ ਵਕੀਲ ਗੁਰ ਫਿਗ
ਪਠੈ, ਆਯਹੁ ਤਤਕਾਲਾ’ ॥੧੨॥ ਲਗੈ ਜਬਹਿ ਦਰਬਾਰ ਸੁਨਿ ਚਲਿ
ਗਯੋ ਸਮੀਪਾ। ਨਮੋ ਕਰਤਿ ਕਹਿ ‘ਪਠੈ ਮੁਹਿ ਕਾਟੋਚ ਮਹੀਪਾ। ਭੀਮ-
ਚੰਦ ਬਿਗਰਜੈ ਸੁਨੈਂ ਰਾਵਰ ਕੇ ਸੰਗਾ। ਤੁਸ ਤਨਕ ਮਨ ਨਹਿ ਕਰਹੁ
ਸਨਮੁਖ ਲਿਹੁ ਜੰਗਾ ॥੧੩॥ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਮਹਿ ਸਮਰੱਥ ਤੁਮ ਕਾ ਬਪੁਰੈ
ਰਾਜਾ। ਧਰਿ ਹੰਕਾਰ ਉਦਾਰ ਕੋ ਚਹਿ ਕਰੈ ਕੁਕਾਜਾ। ਆਨਿ ਦੇਸ
ਪਾਵਨ ਕਰੈ ਮਹਿਮਾ ਤੁਮ ਭਾਰੀ। ਜਾਨਿ ਸਕੈ ਨਹਿ ਮੰਦ ਮਤਿ ਚਾਹਤਿ

*ਪਰਜਾ। ਭਾਵ ਮੱਸਿਆ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ। *ਕੰਨੀ ਵਾਜ ਸੁਣਕੇ। *ਪਰ ਜੇ ਕਈ (ਇਕ
ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਦੇ ਪਤੀ ਜਾਂ ਇਕ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਦੇ ਰਾਜੇ) ਮਿਲ ਪੈਣ ਤਾਂ ਕੰਮ ਵਿਗੜੇਗਾ। (ਅ) ਜੇ
ਕਦੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਆਪੋ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਕੰਮ ਵਿਗੜੇਗਾ। *ਓਥੋਂ। *ਤਾਂ (ਅਸੀਂ) ਨਹੀਂ
ਵਿਗੜਾਂਗੇ। (ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ) ‘ਮੈਨੂੰ ਅਪਨੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ’ (ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਵ
ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਸੇ ਫਿਕਰ ਮੈਂ ਆਪ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ)। *ਦੂਤ ਨੇ ਰਾਜੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਨੂੰ
ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਜਾਕੇ ਜਣਾ ਦਿਤੀ (ਜਿਸਨੂੰ) ਸੁਣਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਕ ਵਕੀਲ ਗੁਰੂ ਜੀ
ਪਾਸ ਘੱਲਿਆ ਜੋ ਛੇਤੀ ਆ ਪਹੁੰਚਾ (ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ)। *ਪਾ:—ਇਤ ਤੇ।

ਸੰਗ ਰਾਗੀ॥੧੪॥ ਅਪਰ ਸਹਾਇਕ ਹੋਇ ਨਹਿ ਕਜਾ ਕਰਹਿ ਇਕੋਲਾ ।
ਸੁਨੀ ਸਿਫਤ ਤੁਮ ਸੂਰਮੇ ਦਲ ਅਧਿਕ ਸਕੇਲਾ' । ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਤਬਿ
ਕਹਯੋ 'ਜੋ ਕਰੈ ਸੁ ਪਾਵੈ।ਚਿਤਹਿ ਖੁਟਾਈ ਦੁਖ ਲਹਹਿ ਨਹਿ ਸੁਭ ਬਨਿ
ਆਵੈ'॥੧੫॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਰਿ ਬਾਤਤਾ ਪੁਨ ਗਯੋ ਵਕੀਲੀ।ਦਈ ਸੁਨਾਇ
ਕਟੋਚ ਕੋ 'ਗੁਰ ਗੁਨੀ ਗਹੀਲੀ । ਤਜਾਰੀ ਲਰਿਬੇ ਜੰਗ ਕੀ ਨਿਤ ਕਰਹਿ
ਘਨੇਰੀ' । ਸੁਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਆਨੰਦ ਭਾਬਨਿ ਹੈਂ ਜਿਮ ਬੈਰੀ॥੧੬॥ ਭੀਮ-
ਚੰਦ ਅਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਹਿ ਹੋਵੈ ਮੇਲਾ। ਇਸ ਤੇ ਹਮ ਕੋ ਗੁਨ ਬਡੇ* ਰਹਿ-
ਬਾਦ ਦੁਹੇਲਾ' । ਇਮ ਹੀ ਕਹਿ ਕਹਿ ਪਠਵਡੇ ਜਿਮ ਪਰਹਿ ਲਰਾਈ ।
ਤਉ ਭੂਪ ਕਹਿਲੁਰੀਆ ਰਾਖਹਿ ਮਧੁਰਾਈ॥੧੭॥ ਦੁਰਦ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਕੋ
ਚਹੈ, ਜਿਮ ਜਾਚੈ ਦੇਹੈ । ਆਨਹਿ ਡੇਰਾ ਬਜਾਹ ਮਹਿ ਦੁਤਿ ਅਧਿਕ ਸਜੈ
ਹੈਂ । ਯਾਂ ਤੇ ਰਸ ਰਾਖਨਿ ਚਹਤਿ ਬਨਿ ਕਪਟੀ ਮੀਤਾ । ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਾਬ
ਕਿਮ ਛਲ ਕਰਿ ਨਿਬਹੀਤਾ॥੧੮॥ ਕਹਿ ਕਹਿ ਪਠਹਿ ਮਿਲਾਪ ਕੋ ਹਿਤ
ਜੁਤਿ ਮ੍ਰਿਦੁ ਬੈਨਾ । ਤਿਮ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰਿ ਕਹੈਂ ਬਿਚ ਸਾਰ ਅਹੈ ਨਾ' ।
ਇਮ ਬੀਤਯੋ ਕੋਤਿਕ ਸਮਾ ਸਾਹ ਸੁਧਵਾਯੋ।ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੇ ਲਿਖ
ਤਬਹਿ ਪਠਾਯੋ॥੧੯॥ ਕਿਤਿਕਸਮੈ ਮਹਿ ਬਜਾਹ ਹੋਕਰਿ ਲੀਜਹਿਤਜਾਰੀ।
ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਆਨੀਅਹਿ ਬਡ ਜੰਦ ਮਝਾਰੀ । ਜਿਸਕੋ ਦੇਖਤਿ
ਸੁਨਹਿ ਨਰ ਮਤਿ ਤੇ ਬਿਸਮਾਵੈ।ਉਤਸਵ ਮਹਿ ਬਹੁ ਮੇਲ ਹਮ ਜਿਤਕਿਤ
ਤੇ ਆਵੈ ॥ ੨੦ ॥ ਕਰਹੁ ਸੁਜਸੁ ਦੀਰਘ ਇਹਾਂ ਜਿਮ ਤੁਮ ਬਡਿਆਈ ।
ਇਤ ਬਹੁ ਬਿਧਿਨਿ ਸਮਾਜ ਹੈ ਜਿਮ ਹਮ ਅਧਿਕਾਈ।ਦੁਰ ਦੁਰ ਕੋ ਬੰਦ
ਨਰ ਆਵਹਿ ਉਮਡੈ ਕੈ । ਭਾਟ ਆਇ ਜਾਚਕ ਬਡੇ ਧਾਵਹਿ ਸੁਨਿ ਕੈ ਕੈ ।

* (ਆਪ) ਨਾਲ ਲੜਾਈ । *ਜਿਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਵੇਰੀ ਬਣਨਗੇ । * (ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿੱਚ) ਕਠਨ ਲੜਾਈ
ਰਹੇ (ਅ) ਦੁ+ ਹੋਲਾ=ਦੋਹਾਂ ਵਿਖੇ । *ਤਿਵੇਂ (ਵਕੀਲ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ (ਅਫੇ) ਕਹਿਦਾ ਹੈ
(ਗਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਪ ਰੁਖੀ) ਸਾਰ ਨਹੀਂ । *ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਆਵੇਗਾ ਕਿ ਜੰਮੂ
ਤੋਂ ਅਲਫ ਖਾਂ ਮਾਮਲਾ ਲੈਣ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਟੋਚੀ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਰਾਜਪੂਤ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ
ਲੜਿਆ, ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਤੇ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਚੁੱਕ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਾਹੀ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ
ਦਾ ਬੋਲੀ ਚੁੱਕ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੀਮਚੰਦ ਹੱਥੋਂ ਮਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਜੋ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਰ
ਰਿਹਾ ਹੈ ਕੋਈ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਤ ਹੇਠਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ । ਕਟੋਚ ਇਸ ਚਾਲ ਵਿਚ ਜੋ
ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਲਾਹਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਤੇ ਭੀਮਚੰਦ ਫਸੇ ਰਹਿਣਗੇ ਫਿਰ ਕਟੋਚ ਆਪ
ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਹੇਗਾ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਾਜੈ ਹੈ ਜਦ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਵਡਾਈ ਮਿਲੇ, ਜੋ
ਭੀਮਚੰਦ ਪਿਸ ਜਾਏ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਵੇਰੀ ਮਾਰਿਆ ।

੨੧ ॥ ਪੰਜ ਦਰਬ ਕੇ ਆਨੀਅਹਿ ਲਖਿ ਨਾਮ ਬਡੇਰਾ । ਸਭਿ ਧਾਰਨਿ ਕੇ
ਗਿਰਪਤੀ ਇਕਠੇ ਤਿਸ ਬੇਰਾ । ਸਿੰਗ ਤੁਮਾਰੇ ਆਇ ਹੈਂ, ਹਮ ਘਰ ਬਹੁ
ਆਵੈਂ। ਸਮਾਂ ਸੁਜਸੁਕੇ ਲੇਨਿਕੇ ਪੁਨ ਕਜੈਹੁ ਨ ਪਾਵੈਂ॥੨੨॥ ਇਤਯਾਦਿਕ
ਚਹਿ ਅਧਿਕਤਾ ਭੇਜੀ ਲਿਖਿ ਪਾਤੀ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਆਨੰਦ ਮੈਂ ਪਠਿ ਸੀਤਲ
ਛਾਤੀ । ਆਗੇ ਕੇਤਿਕ ਮਾਸ ਤੇ ਕਰਿਬੇ ਲਗਿ ਤਯਾਰੀ । ਸਕਲ ਸਮਿੱਗੀ
ਸੰਚਿ ਕਰਿਧਰਿ ਸਦਨ ਮਝਾਰੀ॥੨੩॥ ਮੇਲ ਕਿਤਿਕ ਗਜ ਬਾਜ ਲੇ ਕਰਿ-
ਵਾਇ ਸਕੇਲੇ॥ ਸਸਤੁ ਬਸਤੁ ਜਿਤਕਿਤਹੁ ਤੇ ਸੰਚਤਿ ਗਨਲੇਲੇ॥-ਵਸਤੁ
ਅਜਾਇਬ-ਚਿਤਵਤੈ-ਗੁਰ ਬਿਨ ਨਹਿ ਆਨਾ । ਭਏ ਬਿਰਸ ਨਹਿ ਦੇਸ
ਹੈਂ ਬਰ ਬੀਰ ਮਹਾਨਾ॥੨੪॥ ਭੇਜੈਂ ਨਰ ਪਰਧਾਨ ਕੇ ਸਨਬੰਧੀ ਕੋਊ
ਸਾਦਰ ਗੁਰ ਕੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਆਨਹਿ ਵਬੁ ਜੋਊ-। ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਕਾਰਿ
ਸਭਾ ਮਹਿਬੈਠਜੈ ਨਿਪਰਾਈ॥ ਬੂਝੇ ਆਦਿ ਵਜ਼ੀਰ ਜੇ ਅਦਭੁਤ ਵਬੁ ਕਾਈ
॥ ੨੫ ॥ ਕਹਹੁ ਕਹਾਂ ਤੇ ਆਨੀਅਹਿ ਕਹਿ ਕੁੜਮ ਪਠਾਵਾ । ਖੋਜੇ ਰਿਦੈ
ਬਿਚਾਰ ਮੈਂ, ਭੋਵ ਨ ਕਿਤ ਪਾਵਾ । ਵਸਤੁ ਤੀਨ ਕਿ ਚਾਰ ਹੈਂ ਗੁਰ ਘਰ
ਮਹਿ ਜਾਨੀ । ਸਸਤੁ ਪੰਚਕਲ, ਦੁਰਦ ਸੁਭ, ਚੌਕੀ ਕਿਨ ਆਨੀ॥੨੬॥
ਇਕ ਡੇਰਾ ਅਦਭੁਤ ਮਹਾ ਚਾਰਹੁ ਲਿਹੁ ਜਾਚੇ । ਨੌਰੰਗ ਕੇ ਭੀ ਨਿਕਟ
ਨਹਿ ਕਿਤ ਸਮਸਰ ਤਾਚੇ ? । ਜਸੁ ਬਿਸਾਲ ਹੁਇ ਬੰਸਾਹ ਮਹਿ ਇਹ ਸੰਗ
ਲਿ ਚਾਲੇ॥ ਪਿਖਹਿ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਨਰ ਤਹਾਂ ਪੁਰਿ ਗੁਮਨਿ ਜਾਲੇ॥੨੭॥ ਸੁਨਿ
ਵਜ਼ੀਰ ਪੁਨ ਬੈਨ ਭਨਿ ਆਗੇ ਤੁਮ ਜਾਚਾ । ਹਾਥੀ ਲੈਬੈ ਕਿਤ ਰਹਜੈ ਰਸ
ਬੇਰਸ ਰਾਚਾ । ਰਾਖਹੁ ਰਸ ਅਰੁ ਵਸਤੁ ਲਿਹੁ ਐਸੇ ਗਤਿ ਨੀਕੀ । ਸਾਦਰ
ਗੁਰ ਸੋਂ ਕਾਮਨਾਂ ਪੁਰਵਹੁ ਨਿਜ ਜੀਕੀ॥੨੮॥ ਭੀਮਚੰਦ ਬੋਲੈ ਤਬੈ ਜਿਮ
ਤੋਹਿ ਬਤਾਈ । ਇਹ ਅਛੀ ਜਾਨੀ ਅਬਹਿ ਸਭਿ ਕੇ ਮਨ ਭਾਈ । ਇਕ
ਪ੍ਰੋਹਤ ਭੇਜੈ ਤਹਾਂ ਨੀਕੇ ਮਤਿਵਾਨਾ । ਸਭਾ ਚਾਤੁਰੀ ਮਹਿ ਨਿਪੁਨ ਗੁਨਿ
ਗਜਾਨਿ ਸੁਜਾਨਾ॥ ੨੯ ॥ ਦੁਤਿਯ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਜੋ ਮੇਰੇ ਲਗਿ ਸਾਰਾ ।
ਬਾਕ ਬੋਲਿਬੈ ਮਹਿ ਚਤੁਰ ਭੇਦਾ ਸੁ ਲਖਿ ਸਾਰਾ । ਭੇਜੈ ਬਡੇ ਸਮਾਜ ਸੋਂ
ਆਨਹਿ ਵਬੁ ਚਾਰੇ । ਅਸ ਮਸਲਤ ਸਭਿ ਕਰਿ ਉਠੇ ਚਲਿ ਜਾਹਿ
ਸਕਾਰੇ॥ ੩੦ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਸਦਨ ਸਿਧਾਇ ਬਸੇ ਬਿਤਾਈ

‘ਲੇ ਲੋਕੇ । ‘ਮੇਰਾ ਸਾਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ । ‘ਭੇਦ ਨੂੰ ।

ਜਾਮਨੀ । ਉਦ੍ਯੋ ਦਿਵਸ ਕੋ ਰਾਇ^੧ ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨੇ ਮਿਲੇ ਸਭਿ ॥ ੩੯ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਬਲ ਰੁਤੇ 'ਭੀਮਚੰਦ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ
ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥੩੯॥ ੩੯. [ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਪੀਮਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਆਏ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਬਿਚ ਸਭਾ ਕੇ ਦੋਨਹੂੰ ਪਠੇ ਬੁਲਾਇ।ਏਕ ਕੇਸਰੀਚੰਦ
ਕੋ, ਪੀਮਾ ਪੋਹਤ ਆਇ॥੧॥ਸ੍ਰੈਯਾ ਛੰਦ॥ ਦੋਨਹੂੰ ਕਹਿ ਬਿਠਾਇ ਸਮੁਝਾਯਹੁ
‘ਨੀਤਿ ਗੀਤਿ ਨੀਕੇ ਤੁਮ ਚੀਨ।ਪਹੁੰਚਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸਮੀਪ ਚਲਿਨਮੋ
ਕਰਹੁ ਕਰਜੋਰਿ ਅਧੀਨ।ਮਮ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਧਰਿਚਰਨਨਿ ਪਰਕਰੋਬਿਨਤੀ
ਭਲੇ ਸੁਨਾਇ ਪ੍ਰਬੀਨ। ਭਨਹੁ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਪਰਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਿ ਜਾਚਹੁ ਵਸਤੁ
ਅਜਬ ਇਕ ਤੀਨ’ ॥ ੨ ॥ ਸੁਮਤਿ ਸਹਿਤ ਚਾਤੁਰਤਾ ਰਚਿ ਬਹੁ ਜਨੋਂ
ਕਰੋਂ ਲੀਜੈ ਕੀਜੈਕਾਜ-ਪੁੱਤ੍ਰ ਹਮਾਰੇ ਅਪਨੋ ਸਮੁਝਹੁਹਾਨ ਲਾਭਕੀ ਸਮ-
ਸਰ ਲਾਜ।ਇਕ ਘਰ ਲਖਹੁ ਰਖਹੁ ਨਿਜ ਕਰੁਨਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਜਾਹ ਬਹੁ ਮਿਲੈ
ਸਮਾਜ। ਤਹਾਂ ਆਬਰੂ ਕਰਹੁ ਵਧਾਵਨਿ, ਸਭਿ ਰਾਜੇ ਜਾਨਹਿ ਸਿਰਤਾਜ-
॥੩॥ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਕਰਹੁ ਉਚਾਰਨਿ, ਰੁਖ ਦੇਖਹੁ ਜੇਕਾਰਜ ਹੋ ਨ।ਪੁਨ
ਲਾਲਚ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨਾਵਹੁ-ਆਵਹਿ ਬਜਾਹ ਜਬਹਿ ਸੁਖਚੈਨ’ । ਚਾਰਹੁ
ਵਸਤੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਪਹੁੰਚਾਵਹਿ ਫੇਰ ਨ ਰਾਖਹਿਗੇ ਨਿਜ ਐਨ । ਚਤਰ ਹਜ਼ਾਰ
ਰਜਤਪਨ ਇਨਸੰਗ ਪੁਜਾਕਰਹਿ ਆਪ ਕੀ ਦੈਨ-’॥੪॥ਇਮ ਸਮੁਝਾਇ
ਕਹੈ ‘ਅਬਿ ਗਮਨਹੁ’ ਇਕ ਸੋ ਨਰ ਕੀਨੋ ਤਿਨ ਸਾਬ।ਬਸਤੁ ਬਿਛੁਖਨ
ਸਸਤੁ ਸਾਜ ਕਰਿ ਚਲੇ ਛਲਨ ਹਿਤ ਸਰਬਗ ਨਾਥ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਸਭਿ
ਮਾਰਗ ਉਲੰਘੇ ਗਿਨਤਿ ਅਨੇਕ ਕਪਟ ਕੀ ਗਾਥ । ਆਨਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ
ਅਨੰਦ ਨਿਹਾਰੈ ਜਹਿ ਲਹਿੰ^੨ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਹਾਥ ॥ ੫ ॥ ਡੇਰਾ ਸੁਭ
ਸਥਾਨ ਮੈਂ ਘਾਲੈ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਕੀਨੋ ਬਿਸਰਾਮ।ਦੇਭ ਰਜਤ ਧਾਰੀ^੩ਕਹੁ
ਪਠਿ ਕਰਿ ਸੁਧਿ ਸੁਨਾਇ ਦੀਨਸਿ ਗੁਨ ਧਾਮ । ਸਤਿਗੁਰ ਨੰਦ ਚੰਦ ਸੋ
ਭਾਖੈ‘ਦੋਹੁਦੋਗਤੇ ਰਸਤ ਤਮਾਮ।ਬਾਛਤਿ ਅਪਰਸਕਲ ਪਹੁੰਚਾਵਹੁ ਕਹਿ
ਭੇਜਹੁ-ਅਬਿ ਕਰਹੁ ਅਰਾਮ-’॥੬॥ਆਇਸੁ ਪਾਇ ਦਿਵਾਨ ਕੀਨਿ ਤਿਮ
ਸੁਧ ਸੰਭਾਰਿ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ।ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਸੁਪਤਿ ਹੁਇ ਉਠੈ^੪
ਸੋਚ ਕੀਨਸਿ ਭੁਨਸਾਗ ਨੀਰ ਸ਼ਰੀਰ ਸ਼ਨਾਨ ਠਾਨਿ ਤਬਿ ਠਾਕਰ ਪੂਜਾ

^੧ਸੂਰਜ । ^੨ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਰਖਕੇ । ^੩ਇਕ ਤੇ ਤਿੰਨ=ਚਾਰ । ^੪ਜਦੋਂ ਵਿਆਹ ਕੇ ਆਵਾਂਗੇ ਸੁਖ
ਅਨੰਦ ਨਾਲ । ^੫ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ^੬ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਚੋਬ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਚੋਬਦਾਰ ।
^੭ਜਾਗੇ (ਪੀਮਾ ਤੇ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ) ।

ਮਹਿ ਚਿਤ ਧਾਰ। ਇਵਸ ਚਵੇ ਤਨ ਸਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਧਰਿ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਤੀ-
 ਖਨ-ਮੋਹਿ ਹਕਾਰ^੧—॥ ੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗਰ ਜਾਮਾ ਅਭਿਰਾਮੁ ਧਰਿ ਸ਼ਮ-
 ਸ਼ੇਰ ਸੁਭਤਿ ਜਿਮ ਸ਼ੇਰ। ਟਿਕਯੋ ਕੁਦੈਡ^੨ ਅੱਗੁ ਬਡ ਗਾਵੇ ਖਰ ਖਤੀਗਾ^੩
 ਧਰਿ ਕਰ ਮਹਿ ਫੇਰਿ। ਮੁਕਤਾਹਲ ਗਰ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲਾ ਜਿਗਾ ਜਵਾ-
 ਹਰ ਜੇਬ ਉਚੇਰ। ਕਲਗੀ ਤੁੰਗ ਅਨੰਗ ਰਚੀ ਜਨੁ ਅੰਗ ਅੰਗ ਸੁੰਦਰ ਬਹੁ-
 ਤੇਰ^੪ ॥ ੮ ॥ ਅੰਤਰ ਸਦਨ ਟਿਕਹਿ ਜਿਸ ਮਾਂਹੀ ਤਹਿ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪਰ ਬਿਰੇ
 ਸੁਹਾਇ। ਮਾਤੁਲ ਨੰਦਚੇਦ ਅਰੁ ਸੰਗੋ ਦਯਾਰਾਮ ਦਿਜ ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਇ।
 ਇਨਤੇ ਆਇ ਨਿਕਟ ਜਨ ਬੀਸਕ ਸਨਮਾਨਤਿ ਮ੍ਰਿਦੁ ਭਨਤਿ ਸੁਨਾਇ।
 ਤਰੁਨ ਤਰਲਿ ਸਮ ਦਿਪਹਿ ਪ੍ਰਤਾਪੁ^੫ ਤਰੁਨ^੬ ਆਰਬਲ ਤਨ ਮਹਿ
 ਆਇ॥੯॥ਸਿੰਘ ਪੈਰ ਪਰ ਖਰੇ ਸੈਂਕਰੇ ਸਸਤ੍ਰ ਸਹਿਤ ਸੂਰੇ ਸਵਧਾਨ। ਪੰਮਾ
 ਪ੍ਰੇਹਤ ਚੰਦ ਕੇਸਰੀ ਲੇ ਬੀਸਕ ਮਾਨਵ ਅਗਵਾਨ^੭। ਆਇ ਦਾਰ ਪਰ ਬਿਰੇ
 ਸਨਧਬਧ ਗੁਰੁ ਨਿਕਟ ਸੁਧਿ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨਿ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਇ
 ਜਨਾਯਹੁ^੮ਚਤਰ ਘਟੀ ਬੈਠਹਿ ਇਸ ਥਾਨ^੯॥੧੦॥ਦਾਰਪਾਲਨਿਜ ਨਿਕਟ
 ਬਿਠਾਏ ‘ਹੁਇ ਅਵਕਾਸੁ ਹਕਾਰਹਿ ਪਾਸ’। ਕਰਨਿ ਅਨਾਦਰ ਦਰ ਅਟ-
 ਕਾਏ ਜਿਨ ਉਰ ਛਲ ਚੀਕਾਰ ਨਿਵਾਸ। ਬੈਠੇ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਦੇਖਤਿ
 ਗੁਰ ਕੇ ਪੈਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਸੰਗਤਿ ਬੰਦ ਬੰਦਨਾ ਠਾਨਤਿ ਤਿਮ ਪੁਰਿ
 ਜਨ ਪਨਿ ਜਾਹਿ ਅਵਾਸ ॥ ੧੧ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਕੇ ਨਰ ਬਾਸੀ ਸਗਰੇ
 ਠਾਨਹਿ ਦਾਰ ਪ੍ਰਣਾਮ। ਬਹੁਰ ਜਾਇ ਨਿਜ* ਕਾਰਜ ਲਾਗਹਿ ਅਨਿਕ
 ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਕੇ ਸਭਿ ਧਾਮਾਹੋਤਿ ਬੰਦਨਾ ਭੀਰ ਅਧਿਕ ਨਰ ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ
 ਜਪਹਿ ਸਤਿਨਾਮ। ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਹੋਰਾਨੀ ਹੋਵਹਿ ਪੂਰਨ ਗੁਰ ਸਭਿ ਅੰਤਰ
 ਜਾਮਿ ॥ ੧੨ ॥ ਤਉ ਮਹਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ੁ ਕਪਟ ਨ ਛੋਡਾ ਭੀਮਚੰਦ ਜਿਮ ਪਠੇ
 ਸਿਖਾਇ। ਕਿਤਿਕ ਘਟੀ ਬੀਤੇ ਬੁਲਵਾਏਅੰਤਰਿ ਪਵਿਸ਼ੇ ਦੇਖੇਜਾਇ। ਰਚਨਾ
 ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਕੀਜਹਿ ਸਸਤ੍ਰਪਾਣ^{੧੩} ਜਿਤਕਿਤ ਦਰਸਾਇ। ਸਨੇ ਸਨੇ
 ਪਹੁੰਚੇ ਤਿਸ ਮੰਦਿਰ ਬੈਠੇ ਕਲਗੀਪਰ ਹਰਖਾਇ॥੧੩॥ਨੇਮਿ ਭਏ ਦਰਸਨ
 ਕੋ ਹੋਰਤਿ ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ। ਪੁਨ ਰਾਜੇ ਕੀ ਨਮੋ ਕਰੀ

^੧ਸਾਨੂੰ ਬੁਲਾਵਣਗੇ। ^੨ਧਰਿਆ ਹੈ ਧਨੁਖ। ^੩ਤਿੱਬੇ ਤੀਰ। ^੪ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣੀ ਹੈ।

^੫ਭਾਵ ਚੜ੍ਹਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗੂੰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ। ^੬ਜੁਆਨੀ। ^੭ਅੱਗ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ। ^੮ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਸਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੇ। ^੯ਪਾ:-ਨਿਤ।

ਪਰ, ਲੇ ਆਇਸੁ ਬੈਠੇ ਮੁਦ ਭੀਨ '। ਸ੍ਰੀ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬੂਝਨਿ ਕੀਨੇ 'ਭੀਮ-
ਚੰਦਹੈ ਆਨੰਦ ਪੀਨ ?'। ਸੁਨ ਤਿਨ ਕੁਸ਼ਲ ਭਨੀ ਕਰ ਜੋਰਤਿ 'ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਪ
ਕੀ ਤੇ ਸੁਖਲੀਨਿ ॥ ੧੪ ॥ ਬਿਨਤੀ ਭਨੀ ਆਨ ਤਜਿ ਗਿਨਤੀ ਭਯੋ ਬਯਾਹ
ਕੋ ਕਾਜ ਬਿਸਾਲ । ਤਿਸ ਉਦਮ ਮਹਿ ਰਹਤਿ ਰੈਨ ਦਿਨ ਸੰਚਤਿ ਜਿਤਿ
ਕਿਤਿ ਤੇ ਵਥੁ ਜਾਲ । ਰਜਪੂਤਨ ਕੀ ਚਾਲ ਅਨੂਠੀ ਫਤੋਸ਼ਾਹਿ ਦੀਰਘ
ਮਹਿਪਾਲ । ਕਹਿ ਭੋਜਨੋ ਤਿਹ-ਅਧਿਕ ਬਛਾਈ ਆਨਿ ਅਜਾਇਬ ਵਸਤੁ
ਨਿਹਾਲ'-॥ ੧੫ ॥ ਖੋਜਤਿ ਜਿਤਿ ਕਿਤ ਤੇ ਗਨ ਆਨੀ ਤਉ ਨ ਹਰਖ
ਨਿਪਤਿ ਕੇ ਆਇ । ਸਭਿ ਗਿਰਧਾਰਨਿ ਕੇ ਮਹਿਪਾਲਕ ਮਿਲਹਿ ਸਮਾਜ
ਜਹਾਂ ਅਧਿਕਾਇਨਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਿਤ ਵਸਤੁ ਅਨੂਠੀ ਜਿਸਹਿ ਬਿਲੋਕਹਿ
ਰਹਿ ਬਿਸਮਾਇ । ਚਿਤ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਤਾਂਤੇ ਅਤਿਸੈ ਧਨ ਖਰਚੇ ਭੀ ਪਾਇ
ਨ ਕਾਇ ॥ ੧੬ ॥ ਹੁਇ ਲਾਚਾਰ ਬਿਚਾਰਤਿ* ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਨਰ ਪਰਧਾਨ
ਬੀਚ ਸਮੁਦਾਇ । ਖੋਜਿ ਰਹੇ ਕੁਛ ਦੁਲਭੁ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਤਬਿ ਰਾਵਰਿ
ਕੀ ਸ਼ਰਨ ਤਕਾਇ । ਹਮ ਦੇਨਹੁ ਕੋ ਭੋਜਨ ਕੀਨਸਿ ਤੁਮਰੀ ਖਿਜਮਤਿ
ਮੈਂ ਚਲਿ ਆਇਭਨਜੈ ਦੀਨਬਨਿ-ਦੁਲਹੁ ਸੁਤ ਮਮ ਸੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਹੀ
ਮਨ ਭਾਇ ॥ ੧੭ ॥ ਜਸੁ ਅਪਜਸੁ ਕੇ ਹਾਨ ਲਾਭ ਮਹਿ ਹਮਰੀ ਲਾਜ
ਗੁਰਨਿਕੋ ਹੋਇ- । ਬਡੈ ਅਲੰਬ ਤਕਜੈ ਤਬਿ ਭੋਜੇ ਚਲਿ ਤਤਕਾਲ ਅਏ
ਹਮ ਦੇਇ । ਸਸਤ੍ਰ ਪੰਚਕਲ, ਦੁਰਦ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਅਰੁ ਹਜ਼ੂਰ ਕੋ ਭੋਰੇ ਜੋਇ
ਚਤਰਬ ਚੌਕੀ ਚਾਰੁ ਰਚੀ ਕਿਨ ਲੇ ਬਰਤਿ ਮਹਿ ਗਮਨਹਿ ਸੋਇ ॥ ੧੮ ॥
ਸਕਲ ਮਹੀਪਾਲਨ ਦਿਖਰਾਵਹਿ ਦੇਖਤਿ ਜਿਸ ਕੋ ਰਹਿ ਬਿਸਮਾਇ ।
ਕਰਹੁ ਗੁਰੂ ਫਿਗਬਿਨਤੀ ਆਨਹੁ-ਭਯੋ ਬਯਾਹ ਤੇ ਤੁਰਤ ਪੁਚਾਇ।ਦੋਰ ਨ
ਕਰਹਿ ਪਠਨਿ ਮਹਿ ਪੁਨਹਮ, ਨੀਕੀ ਗੀਤਿ ਸੰਭਾਰਹਿ ਲਾਇ-'। ਕਹਜੋ
ਕੇਸਰੀਚੰਦ ਬੰਦਿ ਕਰ 'ਭੀਮਚੰਦ ਇਮ ਭਨੀ ਬਨਾਇ' ॥ ੧੯ ॥ ਇਮਕਹਿ
ਤੁਸ਼ਨਿ ਭਯੋ ਕਿਤਿਕ ਚਿਰ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭੀਕਹਜੋਨਬੈਨ। ਪੰਮੇਪਾਛਲਿ
ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੀ ਕਰਨਿ ਸਮੇ ਲਖਿ ਕੈ ਹਿਤ ਹੈ ਨ' । 'ਰਾਜੇ ਅਪਰ

*ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ । *ਦਿਖਾਵੇ ਲਈ । *ਭਾਵ ਦੂਲੇ ਜੀਕੂੰ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੈ ਤਿਵੇਂ
ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੈ (ਪੁੱਤ੍ਰ ਵਤ) । * (ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਚੁਪ ਤੋਂ) ਪੰਮੇ ਨੇ
ਲਖਿਆ ਕਿ (ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇਣ ਵਿੱਚ) ਹਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਗੁਰੂ ਕਾ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਦੀ ਆਖੀ
ਹੋਈ) ਪਿਛਲੀ ਗਲ (ਲਾਲਚ ਦੇਣ ਵਾਲੀ) ਵਿਚਾਰੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦਾ
ਮੌਕਿਆ ਸਮਝ ਕੇ (ਕਿਹਾ:-)

*ਪਾ:-ਬਿਸੁਰਤਿ ।

ਬਖਾਨੀ ਸੁਨੀਅਹਿ' ਕਹਤਿ ਭਯੋ ਸਨਮੁਖ ਕਰਿ ਨੈਨ। 'ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ
ਰਜਤਪਣ ਇਨ ਸੰਗ, ਭੋਜਹਿਗੇ ਪੂਜਾ ਗੁਰ ਐਨ॥੨੦॥ ਸਦਾ ਅਸਾਨਵੰਦ
ਹਮ ਰਹਿਹੈ ਲਹਿਹੈ ਗੁਰ ਕੋ ਇਹ ਉਪਕਾਰ। ਕਹੇ ਰਜਤਪਣ ਸੰਕਲ
ਪਠਾਵਹਿ ਲਖਹੁ ਸਾਚ ਨਹਿ ਕੂਰ ਉਚਾਰਿਗਵਸਤੁ ਚਤਰ ਦੇਂ ਜਥਾ ਤਥਾ
ਲੇਂ ਪਰਹਿ ਸਾਂਝ ਹਮ ਸਦਨ ਮਝਾਗਲੈਨਿ ਦੇਨਿ ਮਹਿ ਅਟਕ ਨ ਕੋਈ
ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਵਧਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਵਹਾਰ'॥੨੧॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਪੰਮੇ ਕੋ ਕਹਿਬੋ ਸੁਨਯੋ
ਕਲਸੀਧਰ ਜਥਿ ਸ਼੍ਰੋਨ। ਰਿਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਉਪਜਯੋ ਅਧਿਕ ਰੰਗ ਦ੍ਰਿਗਨਿ ਜਿਮ
ਸ਼੍ਰੋਨ' ॥ ੨੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿੰਬੇ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ 'ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਪੰਮਾ ਗੁਰ
ਓਕ ਆਵਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਏਕ ਉਨ ਚੱਤਵਰੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੯ ॥

੪੦. [ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਪੰਮੇ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ]।

ਦੋਹਰਾ ॥—ਵਸਤੁਨਿ ਕੋ ਭਾਰਾ ਹਮਹਿ ਦੇਨਿ ਕਹਯੋ ਮਤਿਮੰਦ। ਬਿਵਹਾਰੀ
ਜਿਮ ਬਨਿਕ ਹੈ ਜਾਨਹਿ ਤਿਨਹੁ ਮਨਿੰਦ—॥੧॥ ਸ੍ਰੈਯਾਛੰਦਾ॥ ਫਰਕੇ ਅਧਰ
ਦ੍ਰਿਗਨਿ ਤੋ ਤਰਜੇ 'ਕਹਾਂ ਕਹਯੋ ਇਹ, ਰੇ ਮਤਿ ਮੰਦ ! ਚਤਰ ਹਜ਼ਾਰ
ਦੇਹਿ ਇਹ ਕੈਸੇ, ਤੁਮ ਕੜਾ ਹਮਕੋ ਲਖਯੋ ਬਿਲੰਦ'। ਸਿੱਖਨਹੀਂ? ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਨਹਿ* ਲੀਨਿਸਿ, ਨਹੀਂ ਭਾਵਨਾ ਗੁਰੂ ਮੁਕੰਦਾਰਈਯਤ ਨਹੀਂ ਬਨੇ ਤੁਮ
ਅਬਿਲੋ ਜਬਿਲੋ ਪੰਥ* ਮਚਾਇ ਨ ਦੰਦ ॥੨॥ ਜੋਰ ਨ ਪਰਯੋ ਗਿਰਨ ਪਰ
ਹਮਰੋ ਜਿਸਤੇ ਦੀਡ ਦੇਹੁ ਧਨ ਆਨਿ॥ ਆਸ਼ੈ ਕੋਨਦੇਨਿ ਕੋ ਜਾਨਯੋ ਜਿਸ
ਤੇ ਲੇਹੁ, ਸੁ ਕਰਹੁ ਬਖਾਨ†'। ਲਖਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਰੁਖ ਰਿਸ ਬਹੁ ਧਾਰੀ ਹਰਿ-
ਰਤਿ ਉਰ ਮੈਂ ਡਰ ਕੋ ਮਾਨਿ। ਕਹਯੋ ਕੇਸਰੀਚੰਦ ਬਦਨ ਪੁਨ 'ਆਪ ਕੋਪ
ਉਪਜਾਵਨਿ ਠਾਨਿ ॥੩॥ ਭੀਮਚੰਦ ਨਿਪ ਜਥਾ ਬਖਾਨੀ ਤਿਮ ਹੀ ਮਾਨੀ
ਕੀਨਿ ਬਖਾਨਿ"। ਦੇਨਿਹਾਰ ਸੋ, ਲੇਨਿਹਾਰ ਤੁਮ, ਹਮ ਕੜਾ ਜਾਨਹਿ ਏ
ਕੜਾ ਜਾਨਿ"। ਤਉ ਉਚਿਤ ਹੈ ਦੇਨਿ ਤੁਮਹੁ ਕੋ ਜਯੋਂ ਕਯੋਂ ਦੇਹੁ, ਸੁ ਲੇਹੁ

*ਭਾਵ ਨੇਤ੍ਰ (ਗੱਸੇ ਨਾਲ) ਲਾਲ ਹੋ ਗਏ। *ਕਿਰਾਇਆ, ਭਾੜਾ। *ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਯੋਂ ਦਾਓ
ਵਭਾ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ (ਅਗੇ ਵੇਰਵਾ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ: ~)। *ਸਾਡਾ ਪੰਥ। †(ਅਸਾਂ ਭੀਮ ਚੰਦ
ਦਾ ਕਹਿਆ) ਮੰਨਕੇ ਆਖੀ ਹੈ। *ਅਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਦੇਹ (ਪੰਮਾਂ) ਕੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

*ਕਲਮ ਦੀ ਉਕਾਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ੧੦ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਵਿਚ 'ਪਾਹੁਲ' ਲਿਖੀ
ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਵਾਕ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮੁੱਖੋਂ ਲਿਖੇ ਹਨ ਯਥਾ—'ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ ਨ ਪਾਹੁਲ ਪਾਈ'।

†ਇਸ ਵਿਚ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਭੇਟਾ ਦੇਣੀ ਕਹੀ ਹੈ ਉਹ ਬਨੀਆਂ
ਸਮਝ ਕੇ ਭਾੜਾ ਦੇਂਦੇ ਹੋ।

ਮਹਾਨ। ਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਕੁਛ ਤੁਮਹੇ ਨਾਂਹਿਨ ਅਰਪਹਿ ਲੋਕ ਕਰਹੁ ਗੁਜ-
ਰਾਨ*॥੪॥ ਆਗੈ ਹੁਤੀ ਕੁਛਕ ਰਿਸ ਅਗਨੀ ਮਨਹੁ ਅਹੁਤੀ ਬਾਕ ਸੁਨਾ-
ਇ ਬੋਲੇ 'ਇਹੁ ਉਠਾਇ ਨਿਕਸਾਵਹੁ ਲਾਤਨਿ ਮੁਸ਼ਟ ਪ੍ਰਹਾਰ ਲਗਾਇ।
ਉਰ ਹੀਕਾਰ ਨਿਵਾਰਹੁ ਇਨ ਕਾ ਕਹੈ ਅਜੋਗ ਤਥਾ ਫਲ ਪਾਇ। ਗੀਦੀ
ਬੁੱਧਿ ਪਹਾਰੀ ਕਾਰੇ ਸਮੁਝਾਵਹੁ ਨਿਜ ਬਲ ਦਿਖਰਾਇ' ॥੫॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰ
ਹੁਕਮ ਦਿਵਾਨ ਉਠੈ ਤਬਿ, ਸੈਗ ਸਹਾਇਕ ਸੈਗੋ ਹੋਇ। ਐਚਿ ਭੁਜਨ
ਕੋ ਝਟਕ ਉਠਾਏ ਬਲ ਤੇ ਕਰੇ ਧਕੋਲਨਿ ਸੋਇ। ਪਗਿਯਾ ਗਿਰਤਿ ਸੰਭਾ-
ਰਤਿ ਗਮਨਤਿ ਕਰਹਿ ਕ੍ਰੋਧ, ਬਸ ਚਲਹਿ ਨ ਕੋਇ। ਕਹਤਿ 'ਦੇਸ਼ ਨਿਪ
ਕੇ ਤੁਮ ਬਸ ਕਰਿ ਨਹਿ ਭੈ ਧਰਹੁ ਲੋਹੁ ਦੁਖ ਜੋਇ' ॥ ੬ ॥ ਪਹੁੰਚਨਿ ਕੀ
ਇਕ ਬਿਲਮ ਹਮਾਰੀ ਆਨਿ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿਲੂਟ ਮਚਾਇ। ਤਬਿ ਵਰਜਾਮਗੀ
ਪਿਖਹਿ ਤੁਮਾਰੀ, ਪਕਰਹਿ ਕਰਹਿ ਕੈਦ ਲੈ ਜਾਇ। ਜਾਚੀ ਵਸਤੁ ਨ
ਦਈ ਅਬਹਿ ਕੁਛ, ਬਲ ਤੇ ਛੀਨ ਲੇਹਿ ਸਭਿ ਆਇ। ਅਧਿਕ ਬਿਰੋਧ
ਬਧਾਯਹੁ ਤੁਮ ਨੇ, ਹਮਰੀ ਪਤਿ ਥੈ ਕਰਿ ਨਿਕਸਾਇ' ॥ ੭ ॥ ਗਏ ਪੌਰ
ਲਗਿ ਤਿਨਹੁ ਧਕੋਲਤਿ ਲਾਤਨਿ ਮੁਸ਼ਟ ਪ੍ਰਹਾਰ ਲਗਾਇ। ਮਾਰ ਖਾਇ
ਕਰਿ ਗਰਬਤਿ ਬੋਲਤਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਨੰਦਰੀਦ ਹਟਿ ਆਇ। ਬੂਝੇ ਗੁਰੂ 'ਪ੍ਰਭੂ
ਇਹ ਬਿਗਰੇ ਮੁਖ ਤੇ ਅਪਨਿ ਬੀਰਤਾ ਗਾਇ। ਕੀਚਨ ਕੀਕਨ ਕੁੰਡਲ
ਮੁਕਤਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਹਿਤ ਸਭਿ ਲੇਹਿ ਛਿਨਾਇ' ॥ ੮ ॥ ਐਠ ਤਜਾਗਿ ਤਬਿ

*ਦੁਖ ਦਿਖ ਲਓਗੇ।

*ਇਹ ਜੋ ਵਧ ਘਟ ਬੋਲ ਹੋਏ ਹਨ, ਤਵਾ: ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਮਾਮਾ ਫ਼ਿਪਾਲ ਜੀ ਤੇ ਕੇਸਰੀ
ਚੰਦ ਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਿਲਾਸ ੧੦ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਜੋ ੧੮੫੪ ਵਿਚ ਭਾ: ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਮੂਲੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਪੰਮਾ ਤੇ ਨਾਹੀ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ
ਆਇਆ ਤੇ ਨਾਹੀ ਕੋਈ ਵਾਕ ਕੁਵਾਕ ਹੋਏ ਹਨ, ਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਪੁਰਾਤਨ
ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਵਿਚ ਹੈ, ਕਵੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬਾਓ ਯਾ ਰਵਾਯਤ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ।

†ਇਹ ਘਟਨਾ ਤਵਾ: ਖਾ: ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ, ਅੰਕ ਦਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਕਹਿੰਦੇ
ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਵਕੀਲ ਬਣਕੇ ਆਏ ਹਨ, ਇਸ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ
ਵਧੀਕੀ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਪੰਮੇ ਤੇ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਵਲੋਂ
ਪਹਿਲੋਂ ਵਧੀਕੀ ਤੇ ਵੱਧ ਘਟ ਹੋਈ। ਜਿੰਨੀ ਹੋਈ ਓਨੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮਾਮਾ ਜੀ ਨੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।
ਵਕੀਲ ਦਾ ਆਕੇ ਨਿਰਾਦਰ ਦੇ ਵਾਕ ਕਹਿਣਾ ਇਹ ਬੀ ਨੀਤੀ ਤੇ ਦਸਤੂਰ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ ਐਸੇ
ਕਰਨ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਹੋਣਾ ਬੀ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਵਿਹਤ ਹੈ।

ਹਰਵੇ ਹੋਵਹਿ ਗੁਰ ਦੋਹੀ ਕਹਿ ਬੰਦਹਿੰਗਾਬ^੧। ਤਬਿ ਤਜਾਗਹਿ ਸੰਕਟ ਬਡ
 ਦੋਕੇ ਮਾਰਗ ਜਾਹਿ ਰੁਦਨ ਕੇ ਸਾਬ। ਆਛੇ ਕਰਹਿ ਪੁਕਾਰ ਪਹੁੰਚਿ ਕਰਿ
 ਬੀਤੀ ਸਕਲ ਸੁਨਾਵਹਿ ਗਾਬ। ਨਤੁਰ ਬੀਰਤਾ ਅਪਨੀ ਭਾਖਹਿ ਹੇਤੁ
 ਪਸਿਨ ਅਪਨਿ ਗਿਰਨਾਬ^੨ ॥ ੯ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਰਾਜਨੀਤ ਕੋ ਚਿਤਵਤਿ
 ਬੰਨਿ ਵਕੀਲ ਹਮਰੇ ਫਿਗ ਆਇਨਹੀਂ ਖਸੋਟਨਿ ਇਨਕੇ ਆਛੇ ਕਰਹੁ
 ਨਿਰਾਦਰ ਦਿਹੁ ਨਿਕਸਾਇਛੇਰੇ ਲਗਿ ਭਟਜਾਹਿ ਧਕੇਲਤਿ ਪਤਿ ਖੋਈ
 ਦੇਖਹਿ ਸਮਦਾਇ।—ਅਬਹਿ ਅਰੁਢਨਿ^੩—ਮੂਢਨ ਕੋ ਕਹੁ—ਰਹੇ ਤ ਸਭਿ
 ਕਿਛ ਛੀਨਯੋ ਜਾਇ—^੪ ॥੧੦॥ ਨੰਦਰੰਦ ਸੁਨਿ ਗਯੋ ਤਿਨਹੁ ਫਿਗ ਸੁਭਟ
 ਗੋਲ^੫ ਜਿਨ ਤਾੜਤਿਜਾਇੰਗਾਏ ਸਿਵਰ ਲਗਿਉਚ ਸੁਨਾਯੋ^੬ ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਰੋ
 ਜੀਨ ਪਵਾਇ। ਪਰਿ ਤੇ ਨਿਕਸਹੁ ਪੰਥ ਸਮਾਲਹੁ ਜੇ ਪ੍ਰਿਯ ਪ੍ਰਾਨ ਨ
 ਬਿਲਮ ਲਗਾਇ^੭। ਨਤੁਡੇਰਾ ਸਭਿਲੂਟਯੋਜਾਵਹਿ ਪੁਨ ਗਮਨਹੁ ਕਰ ਨੰਗੇ
 ਪਾਇ ॥੧੧॥ ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧੁ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਛੁਰਾਏ ਨਾਂਹਿ ਤ ਸਿੱਖ ਆਇ ਗਹਿ
 ਲੇਤਿ^੮। ਪਿਖਤਿ ਪਹਾਰੀ ਤ੍ਰਾਸ ਪਾਇ ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ ਠਾਨੀ ਸੀਘ੍ਰ ਸੁਚੇਤ।
 ਜੀਨ ਪਾਇ ਹਯ ਪਰ ਆਰੋਹੇ ਗਮਨੇ ਸਨਮੁਖ ਅਪਨਿ ਨਿਕੇਤ। ਬੁਰੀ
 ਭਈ ਉਰ ਅਧਿਕ ਬਿਸਰਤਿ ਐਸੇ^੯ ਲਖਯੋ ਨ ਗੁਰ ਕੋ ਭੇਤ ॥੧੨॥ ਮਹਿਤ
 ਦੁਖਤਿ ਸਭਿ ਮਾਰਗ ਉਲੰਘੇ ਜਿਨ ਕੋ ਲਗੀ ਚੋਟ ਤਨ ਮਾਂਹਿ। ਇਤ
 ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਤਜਾਰੀ ਕੀਨਸਿ ਰਣਸਾਮਿੰਗੀ ਦੇਭਟਪਾਹਿ। ਗਲਕਾਂ ਬਹੁ
 ਬਰੁਦ ਬਰਤਾਈ ਤੋਮਰ ਤਰਕਸ਼ ਧਨੁਖ ਉਮਾਹਿ। ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨਿ ਪਰੇ
 ਜੰਗ ਅਬਿ, ਲਰਹਿ ਰਿਪੁਨ ਗਨ ਮਿਟਵਹਿ ਨਾਂਹਿ ॥੧੩॥ ਕਿਤਿਕ ਮਸੰਦ
 ਬਿਲੰਦ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਕੋ ਨਿਕਟ ਸਿਧਾਇ। ਸਕਲ ਬ੍ਰਿਤੰਤ
 ਸੁਨਾਵਨਿ ਕੀਨਸਿ^{੧੦} ਗਿਰਪਤਿ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰੋਹਤ ਆਇ^{੧੧}। ਦਈ ਉਤਾਰਿ
 ਆਬਰੋ ਤਿਨਕੀ ਬਹੁਰ ਬਹੋਰੇ ਨਹਿੰਕਿਨ ਜਾਇ^{੧੨}। ਰਿਸਹਿ ਰਾਵਅਬਿਚਮੁ
 ਪਠਾਵੈ ਪਰਹਿ ਜੰਗ ਇਮ ਕਲਹਿ ਉਠਾਇ ॥੧੪॥ ਨਾਹਕ ਬਡ ਉਤਪਾਤ
 ਉਠਾਵਹਿ ਕਹਿਬੋ ਨਹਿੰ ਮਾਨਹਿ^{੧੩} ਕਿਸ ਕੋਰ। ਮਾਰ ਬਕਾਰਾ ਦਿਨ
^੧ਗੁਰ ਦੋਹੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈਏ ਤਾਂ ਔਂਠ ਛੱਡ ਕੇ ਹਲਕੇ ਹੋਣਗੇ। (ਅ) ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ—ਗੁਰ
 ਦੋਹੀ। ਫਿਰ ਅਰਥ ਐਉਂ ਲਗੇਗਾ:—ਔਂਠ ਤਜਾਗ ਕੇ ਤਾਂ ਹੋਲੇ ਹੋਣਗੇ, ਹੱਥ ਜੋੜਨਗੇ ਤੇ
 ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦੇਣਗੇ। ^੨ਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਓ। ^੩ਰਾਹ ਵਿਚ। ^੪ਜੇ ਪ੍ਰਾਣ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਤਾਂ
 ਭੇਰੀ ਨਾ ਲਾਓ। ^੫ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ। ^੬ਰਾਜੇ ਦਾ ਸਾਲਾ ਤੇ ਪ੍ਰੋਹਤ ਆਏ ਸਨ। ^੭ਕਿਸੇ ਨੇ
 ਜਾਕੇ ਫਿਰ ਮੋੜੇ ਨਹੀਂ। ^੮ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ)।

ਪਤਿ ਦੀਰਘ-ਲਵਪੁਰਿ ਕੋ ਲੁਟਹਿ ਬਿਨ ਦੋਰਾਹਤਹਿ ਤੁਰਕ ਗਨ ਫਤੇ
 ਲੈਹਿ ਸੈ ਦੇਂ ਨਿਜ ਸਿੱਖਨਿ ਰਾਜ ਬਡੇਗ ਰੌਰ ਪਸ਼ੋਰ ਦੋਰ ਕਰਿ ਘਾਲਹਿ
 ਪੁਰਿ ਮੁਲਤਾਨ ਆਇ ਕਰਿ ਜ਼ੋਰ^੧-॥੧੫॥ ਅਪਰ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਕਰਹਿ
 ਸੁਨਾਵਨਿ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਨਿਤ ਬਾਕ ਸੁਨਾਇ। ਉਤ ਚਵਗੱਤਾ ਦੋਖੀ
 ਦੀਰਘ ਜੋ ਕਰਿ ਬਚ ਇਨ ਕੋ ਸੁਨਿ ਪਾਇ। ਬਿਗਰਜੋ ਬਡੇ ਗੁਰਨ ਸੋ
 ਅਤਿਸ਼ੈ ਸਭਿ ਜਹਾਨ ਕੋ ਸ਼ਾਹਿ ਸੁਹਾਇ। ਇਤ, ਗਿਰਪਤਿ ਦੋਹੀ ਬਲ-
 ਵੰਤੋ ਬਸਨਿ ਆਪ ਕੋ ਹੁਇ ਕਿਤ ਥਾਇ? ॥੧੬॥ ਬਿਨਾ ਜੰਗ ਤੇ ਅਪਰ
 ਪ੍ਰਸੰਗ ਨ, ਅਬਿ ਲੋ ਪਿਖਯੋ ਨ ਜਥਾ ਕਰਾਲ^੨। ਬੈਸ ਨਵੀਨ ਬਸਤ੍ਰ ਪੁਨ
 ਧਾਰਹਿ ਕਰਹਿ ਅਖੋਰ ਅਪਰ ਨਹਿ ਖਸਾਲ। ਭੀਮਚੰਦ ਕੀ ਚਮ੍ਹੂ ਬਡੇਰੀ
 ਆਈ ਲਖਹੁ ਨ ਕਰਿ ਹੈ ਟਾਲ। ਕਰਹੁ ਮਾਤ ਸਮੁਝਾਵਨਿ ਸੁਤ ਕੋ ਅਬਿ
 ਭੀ ਮਾਨਵ ਪਠਹਿ ਬਿਸਾਲ॥੧੭॥ ਸੰਧਿ ਸੁਧਾਰਹੁ^੩, ਜੁੱਧ ਨਿਵਾਰਹੁ, ਬੁੱਧਿ
 ਬਿਚਾਰਹੁ, ਕ੍ਰੋਧ ਮਿਟਾਇ^੪। ਸੁਨਿ ਜਨਨੀ ਉਰ ਧੀਰਜ ਫੋਰ, ਗਈ
 ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਨਿਕਟੋ ਉਤਲਾਇ। ਬੈਠਿ ਕਹਨਿ ਲਾਗੀ ‘ਸੁਤ ! ਸੁਨੀਏ ਕਿਮ
 ਚਾਹਹੁ ਤੁਮ ਕਲਹਿ ਉਪਾਇ?। ਜਿਸ ਮੈਂ ਮਹਿਦ ਬਿਖਾਵ ਉਠੇ ਤੇ ਸਰਾਏ
 ਜਗਤ ਸ਼ੰਤ ਬਨਿ ਜਾਇ॥੧੮॥ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਸਿਖ ਆਇੰ ਕਸ਼ਟ ਲਹਿ
 ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਜ਼ੋਰ ਪਹਾਰੀ ਪਾਇ। ਮਰਹਿ ਮਨੁਜ ਸਮੁਦਾਇ ਜੰਗ ਮਹਿ, ਕੋ
 ਦਲ ਗਨ^੫ ਰਾਖਹਿ ਅਟਕਾਇ। ਜਰਖਰੀਦ ਇਹ ਨਗਰ ਬਸਾਯੋ ਤਯਾਗੋ^੬
 ਕਹਾਂ ਬਸਹਿ ਪੁਨ ਜਾਇ। ਰਾਜਨਿ ਫਿਗ ਹੈ ਰਾਜ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਚਹੈ ਜਿਤਿਕ
 ਲੋ ਚਮ੍ਹੂ ਬਧਾਇ॥੧੯॥ ਨੰਦਚੰਦ ਕੋ ਅਪਰ ਮਸਿਦਨਿ ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਭੋਜਹੁ
 ਤੀਰ। ਸ਼ਾਂਤਿ ਕਲਹਿ ਕੋ ਸੈ ਕਰਿ ਦੇਵਹਿ ਨਾਹਿ ਤ ਚਵਿ ਆਵਹਿ ਬਹੁ
 ਬੀਰ। ਸਕਲ ਜਗਤ ਜੁਤਿ ਨਿਪ ਤੁਮ ਪੂਜਹਿ ਚਹਹਿ ਕਾਮਨਾ ਪਹੁੰਚਹਿ
 ਤੀਰ। ਸੁਖਦਾਈ ਤੁਮ ਸਭਿ ਕੋ ਬਨੀਅਹਿ ਬੈਠਹੁ ਗਾਦੀ ਪਰ ਹੁਇ ਧੀਰ^੭
 ॥੨੦॥ ਸੁਨਿ ਜਨਨੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ^੮ ਕਹਜੋ ਨ ਹਮਉਤਪਾਤਿ ਉਠਾਇ,
 ਕਰਿ ਹੰਕਾਰ ਮੁਢ ਨਰ ਭੋਜਹਿ ਕਪਟ ਅਨਿਕ ਕੀ ਬਾਤ ਬਨਾਇ।
 ਬਕਰੀ ਮੁਖ ਹੋਇ ਕਰਿ ਜਾਚਤਿ ਲੇ ਪੁਨ ਸਿੰਘ ਮੁਖਾ ਹੁਇ ਜਾਇ। ਕਯੋ:

^੧ਕਰਾਂਗੇ ਅਧੀਨ। ^੨ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਯਾਨਕ (ਜੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)। ^੩ਮੇਲ ਕਰਹੁ। ^੪ਕੌਣ (ਫੇਰੀ
 ਈ) ਸਮੂਹ ਸੈਨਾ ਨੂੰ। ^੫ਫੌਜਕੋ। ^੬ਭਾਵ ਬਕਰੀ ਵਾਂਗ ਦੀਨ ਹੋਕੇ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲੈ ਕਰਕੇ
 ਫਿਰ (ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਹੰਕਾਰੀ) ਸ਼ੇਰ ਵਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਤਿਸਕੇ ਛਲ ਮਹਿ ਹਮ ਆਵਹਿ, ਪ੍ਰਥਮ ਸਮਝ ਕਰਿ ਦਯੋ ਬਝਾਇ^੧॥੨੧॥
 ਪ੍ਰਜਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬਸਹਿ ਨ ਤਿਸਕੇ ਕਰਿ ਫਰੇਬ ਵਸਤੂ ਮੰਗਵਾਇ। ਦੇ
 ਕਰਿ ਪਾਛੇ ਬਿਗਰਨਿ ਹੋਤੈ ਯਾਂ ਤੇ ਪੂਰਬ ਕਜੇ ਨ ਹਟਾਇ। ਰਣ ਤੇ ਡਰਿ
 ਕਰਿ ਕਬਿ ਲੋ ਹਮ ਰਹਿ ਜਿਸ ਹਿਤ ਸ੍ਰੀ ਅਸਕੇਤੁ ਪਠਾਇ^੨। ਕਰਨੇ ਹੈ
 ਘਮਸਾਨ ਘਨੇਰੇ ਜਗ ਮਹਿ ਕੇਤਿਕ ਦੁਸ਼ਟ ਖਪਾਇ॥ ੨੨॥ ਰਚਹਿ
 ਅਨੀਤਿਮਹੀਪਤਿ ਜੋਤਿਕ, ਸਭਿ ਕੋ ਦੈਹੈ ਮੂਲ ਉਖੇਗਿਨਿਜ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ
 ਅਵਨੀ ਬਖਸ਼ਹਿ ਹੋਇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਗੁਰਨਿ ਕੋ ਫੇਗਸੈਨ ਮਹਾਨ ਆਨਿ ਰਨ
 ਠਾਠਹਿ ਲਰਿ ਕਰਿ ਕਰਹਿ ਲਬੇਰ ਪਬੇਰਾਹੁਕਮ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਕੋ ਜਿਮ
 ਹੈ ਬਰਤਹਿਗੇ ਤਿਮ ਬਨਹਿ ਨ ਦੇਰ॥੨੩॥ ਡਰਤਿ ਬਿਲੈਦ ਮਸੰਦ ਭੀਰੁ
 ਬਡ, ਤਿਨ ਕੋ ਮਤਿ ਅਬਿ ਧਰਹਿ ਨ ਕੋਇ। ਪ੍ਰਥਮ ਨ ਫੇਰਹਿ, ਚਹਿਤਿ ਨ
 ਫੇਰਹਿ, ਪ੍ਰੇਰਹਿ ਸੁਭਟ ਜੰਗ ਮਹਿ ਜੋਇ^੩। ਕਜੇ ਧਰਿ ਤਾਸ ਤਜੀ ਉਰ
 ਧੀਰਜ ਦੇਖਨਿ ਕਰਹੁ ਬਿਤੀਤ ਜੁ ਹੋਇ। ਖੜਗ ਕੇਤੁ ਸਭਿ ਆਛੀ ਕਰਿ ਹੈ
 ਚਿੰਤਾ ਦੇਹੁ ਰਿਦੇ ਤੇ ਖੋਇ^੪॥੨੪॥ ਸੁਨਤਿ ਮਾਤਕਰਿ ਮੋਨ ਉਠੀ ਪੁਨਪੀਛੇ
 ਸਤਿਗੁਰ ਸਸਤ ਮੰਗਾਇ। ਸੁਭ ਸਥਾਨ ਉਚੇ ਧਰਿਵਾਵਹਿ ਮਹਿਕਤਿ
 ਆਛੀ ਧੂਪ ਧੁਖਾਇ। ਅਧਿਕ ਸੁਰੀਧਿਨਿ ਚੰਦਨ ਚਰਚਹਿ ਅਨਿਕ ਰੰਗ
 ਕੇ ਪੁਸ਼ਪ ਚਵਾਇ। ਗੁੰਦਤਿ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲੀ ਅਰਪਹਿ ਪੂਜਹਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ
 ਤੇ ਹਰਖਾਇ॥ ੨੫॥ ਵੇਹਰਾ॥ ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ ਸੰਗਾਮ ਕੀ ਦੋ ਸੁਭਟਨ
 ਉਤਸਾਹਿ। ਕਥਾ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੇ ਬਿਖੈ ਇਮ ਹੋਈ, ਬਲਮਾਂਹਿ^੫॥ ੨੬॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ 'ਸੰਗਾਮ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਚਤਵਰਿੰਸਤੀ
 ਅੰਸ਼॥ ੪੦॥ ੪੧. [ਕੱਠੇ ਹੋਕੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਸਲਾਹ ਕਰਨੀ]।
 ਵੇਹਰਾ॥ ਗਯੋ ਕੋਸਰੀ ਚੰਦ ਤਬਿ ਪੰਮਾ ਜਿਸ ਕੇ ਸਾਥ। ਜਨੁ ਲੂਟੈ ਬਣੀਓ
 ਕਿਨੈ ਝੁਰਤਿ ਜਾਤਿ ਧੁਨਿ ਮਾਥ॥ ੧॥ ਨਿਸਾਨੀ ਛੰਦ॥ ਨਿਜ ਰਜਧਾਨੀ
 ਨਗਰ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚੇ ਸਹਿਸਾਈ। ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗਨਿ ਤੇ ਗਏ ਬੈਠਯੋ ਜਹਿ

^੧ਪਹਿਲੇ (ਹੀ ਅਸਾਂ) ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸਮਝਾ ਦਿਤਾ ਸੀ। 'ਪਿੱਛੋਂ ਜੁ ਵਿਗਾੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

^੨ਜਿਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ (ਸਾਨੂੰ) ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ^੩ਪਹਿਲੋਂ ਨਹੀਂ ਛੇੜਾਂਗੇ ਜੇ ਜੰਗ
 ਵਿਚ ਸੁਰਮੇਂ ਘੱਲੇਗਾ ਤੇ ਜੰਗ) ਚਾਹੇਗਾ ਤਾਂ (ਅਸੀਂ ਲੜਨੇਂ ਮੂੰਹ) ਨਹੀਂ ਮੋੜਾਂਗੇ। (ਅ) ਨ
 ਫੇਰਹਿ=ਨਹੀਂ ਹਟਾਂਗੇ। (ੲ) ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਸਹੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸੁਰਮੇਂ ਭੇਜਦਾ ਕੌਣ ਹੈ। ^੪ਅਕਾਲ
 ਪੁਰਖ। ^੫ਹੋ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ [ਹਿੰਦੀ, ਬੱਲਮ। ਸਿਸਾ, ਵੱਲਭ। (ਅ) ਬਲ ਵਿਚ ਉਦਯਤ ਹੋਣਦੀ]।

ਰਾਈ। ਪਗਿਆ ਪਟਕੀ^੧ ਅੰਗੁ ਤਬਿ ਦ੍ਰਿਗ ਅੰਸੂ ਛੋਰੇ। ‘ਸਭਿ ਰਾਜਨ
ਮਹਿ ਪਤਿ ਗਈ ਪਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਓਰੇ ॥ ੨ ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਜਾਚਤਿ ਵਸਤੁ
ਕੋ ਛਿਤ ਛਿਪੁ ਜੁ ਛੀਨੇ^੨। ਕਰਹਿ ਅਰਾਦਾ ਰਾਜ ਕੋ, ਬਲ ਕਰਿ ਮਦ
ਭੀਨੇ। ਲਾਤਨਿ ਮੁਸਟਨਿ ਕੂਟ ਕਰਿ ਹਮ ਵਹਿਰ ਨਿਕਾਰੇ। ਹਸਹਿ ਅਨੰਦ
ਪੁਰਿ ਕੋਰਨਰ-ਨਿਪਕੇ ਜਨ ਮਾਰੇ^੩—॥੩॥ ਜਾਵਦ ਕਰਿਕੈ ਜੀਗ ਕੋ ਨਹਿ
ਵਹਿਰ ਨਿਕਾਸੇ। ਤਾਵਦ ਥਿਰੇ ਨਿਚਿੰਤ ਹੁਇ ਕਿਸ ਕੇ ਭਰਵਾਸੇ। ਕਰਿ^੪
ਸਮਾਜ ਸੰਗਾਮ ਕੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰਾਤੇ ਬਨਿ ਗਾਵੇ। ਜੇ ਨ ਕਰਹੁ ਉਪਚਾਰ ਕੁਛ
ਤੁਮ ਕੋ ਪੁਰਿ ਕਾਵੇ^੫ ॥ ੪ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਕਰਿ ਕੋਪ ਕੋ ‘ਕੈਸੇ ਸਭਿ ਹੋਈ।
ਮਿਲੇ ਕਿ ਨਹਿ*, ਬੋਲੇ ਕਿ ਨਹਿ ? ਕਹੀਅਹਿ ਸਭਿ ਹੋਈ। ਅਸ ਬਿਗਾਰ
ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ਮਾਰਨ ਲਾਗਿ ਬਾਤੀ^੬। ਕਰਹੁ ਸੁਨਾਵਨਿ ਛੋਰ ਤੇ ਬੀਤੀ
ਜਿਸ ਭਾਂਤੀ’ ॥ ੫ ॥ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਪੰਮੇ ਕਹੀ ‘ਹਮ ਕੀਨਿ ਬਡਾਈ।
ਜਾਚੀ ਚਾਰਹੁ ਵਸਤੁ ਜਬਿ ਨਹਿ ਗਿਰਾ ਅਲਾਈ। ਦੇਨਿ ਕਹੇ ਜਬਿ ਰਜਤ-
ਪਣੁ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਓਰ ਕ੍ਰੋਧਾ। ਕਰੇ ਉਠਾਵਨਿ ਪਾਸ ਤੇ ਪ੍ਰੋਰਨ ਕਰਿ ਜੋਧਾ
॥੬॥ ਡੋਰੇ ਲਗੇ ਧਕੇਲਤੇ ਪੁਰਿਵਹਿਰ ਨਿਕਾਸੇ। ਹਮਰੋਚਲਣੈ ਨ ਬਸ ਕਛੁ
ਆਏ ਤੁਮ ਪਾਸੇ। ਜੇ ਨ ਤਦਾਰਕ^੭ ਅਬਿ ਕਰਹੁ ਸੈਨਾ ਨ ਚਢਾਵੈ। ਤੋ ਗੁਰ
ਕਾਜਾਨਹਿ ਤੁਮਹਿ, ਰਨ ਮਹਿ ਨ ਪਲਾਵੈ^੮ ॥੭॥ ਪਾਇ ਜੋਰ ਅਨੰਦ ਪੁਰੇ
ਪੁਰਿ ਵਹਿਰ ਨਿਕਾਰੇ। ਬਹੁਰ ਬਸਾਵਹੁ ਜੇ ਬਸੈ ਕਰਿ ਨਿਜ ਅਨੁਸਾਰੇ^੯।
ਸੁਨਤਿ ਕੁਪਜੋ ਤਬਿ ਸੈਲਪਤਿ ਪਾਤੀ ਲਿਖਵਾਈ। ‘ਬਸਜੈ ਚਹੈਜਿ ਅਨੰਦ
ਪੁਰਿ ਦਿਹੁ ਦੁਰਦ ਪਠਾਈ ॥੮॥ ਨਤੁਰ ਨਗਾਰਾ ਛੀਨਿ ਕੈ ਪੁਰਿ ਵਹਿਰ
ਨਿਕਾਰੇ। ਕਰਹਿ ਜਿ ਲਰਿਬੇ ਹੇਤੁ ਅਬਿ ਸਗਰੇ ਸਿਖ ਮਾਰੇ। ਪਕਰਿ ਕੈਦ
ਕਰਿ ਰਾਖਿਹੈ, ਨਤੁ ਜੀਗ ਸੰਘਾਰੇ^{੧੦}। ਅਬਿ ਲੋ ਮੈਂ ਟਾਰਾ ਕਰਜੈ ਗੁਰਤਾ ਸੁ
ਬਿਚਾਰੇ ॥੯॥ ਭਲੇ ਖਿਲਾਉ ਤੋਹਿ ਕੋ ਬਿਚ ਦੂਨ ਅਖੇਰਾ। ਆਈ ਜਾਨਹੁ
ਸੈਨ ਮਮ ਹੋਰੋ ਬਲ ਤੋਗਾ ਕੂਚ ਕਰਹੁ ਮਮ ਦੇਸ ਤੋ ਕੈ ਦੀਜੋ ਹਾਥੀ। ਨਤੁ
ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਕੋ ਮੇਲ ਹੈ ਕੋ ਕਰਿ ਲਿਹੁ ਸਾਥੀ’ ॥੧੦॥ ਜੋਰ ਜੋਰ ਇੰਤਜਾਦਿ
ਕੋ ਲਿਖਿ ਤੁਰਤ ਪਠਾਏ। ਪੀਛੇ ਅਪਨੀ ਮਦਤਿ ਹਿਤ ਜਿਤ ਕਿਤਹਿ
‘ਪਟਕਾ ਕੇ ਸੁਟੀ। ਛੋਤੀ ਹੀ ਧਰਤੀ ਜੇ ਖੋਹਣ ਨੂੰ (ਤਿਆਰ ਹੈ)। ‘ਰਾਜੇ ਦੇ ਦਾਸ ਕੁਟੇ।
^੧ਕਰਦੇ ਹਨ (ਗੁਰੂ ਜੀ)। ^੨ਤੁਹਾਨੂੰ (ਬਿਲਾਸ ਪੁਰ) ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਕੱਢੇਗਾ। ^੩ਮਾਰਨ ਤਕ ਨੌਬਤ
ਪਹੁੰਚ ਜਾਈ। ^੪ਰੋਕਣ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ (ਅ) ਦੰਡ। ^੫ਜੇ ਰਣ ਵਿਚ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ (ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ)।

*ਪਾ:-ਮਿਲਕੇ ਨਹਿ।

ਬੁਲਾਏ । ਮੰਡੀ ਨਗਰ ਸੁਕੋਤ ਕੇ ਸੈਨਾ ਜਸੁਵਾਲੇ^੧ । ਨਿਕਟ ਕਟੋਚੀ ਕੋ
 ਲਿਖਜੋ^੨ ਆਵਹੁ ਬਲਵਾਲੇ^੩ ॥੧੧॥ ਪਰੀ ਦੜੋਲਦ ਭੋਜਿ ਕੈ ਪਹੁੰਚਹੁ ਰਣ
 ਕਾਜਾ^੪ । ਹਰੀਚੰਦ ਕੋ ਬਹੁ ਲਿਖਜੋ^੫ ਇਹ ਸਭਿ ਕੀ ਲਾਜਾ । ਗਾਮਨਿ ਛੋਰ
 ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰਿ ਜੋਤਿਕ ਜਹਿ ਹੋਈ । ਪਹੁੰਚਹੁ ਤੁਰਤ ਸਮੀਪੇ ਮਮ ਹਿਤ
 ਕਾਰਜ ਜੋਈ^੬ ॥੧੨॥ ਇਮ ਹਕਾਰਿ ਸਗਟੇਨਿ ਕੋ^੭ ਗਨ ਸੈਨ ਬਟੋਰੀ । ਭਏ
 ਇਕੱਤ੍ਰ ਪਹਾਰੀਏ ਭਰਿ ਸਲਖੇਂ ਛੋਰੀ^੮ । ਇਤਕਾਗਦ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਪਹੁੰਚਜੋ
 ਜਬਿ ਆਈ । ਸੁਪਿ ਹਜ਼ੂਰ ਪਹੁੰਚੀ ਤਬਹਿ ਨਿਪੁ ਪੱਤ੍ਰਿ ਪਠਾਈ ॥ ੧੩ ॥
 ਨਿਕਟ ਅਨਾਇ ਬਿਠਾਇ ਕਰਿ ਸਭਿ ਸਭਾ ਮਝਾਰਾ । ਸੁਨਜੋ ਹੀਕਾਰੀ ਕੋ
 ਸਕਲ ਜੋ ਲਿਖਜੋ ਕਰਾਰਾ^੯ । ਇਹੁ ਹਾਥੀ ਕੈਨਿਕਸੀਏ ਨਤੁ ਲਿਹੁ ਸੰਗਾ-
 ਮਾ^{੧੦} । ਸੁਣਿ ਕਲਗੀਧਰ ਰਿਸ ਭਰੇ ਹਮਰੇ ਰਣ ਕਾਮਾ ॥੧੪॥ ਜਾਚਹਿ
 ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਜਥਾ, ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁਇ ਜੋਈ । ਨਹਿ ਗਜ, ਨਿਕਸਨਿ ਨਹਿ
 ਬਨਹਿ, ਲਿਹੁ ਤੀਸਰ ਜੋਈ । ਨਹਿ ਕੁਛ ਹਮਰੇ ਬਿਲਮ ਹੈ ਇਕ ਧਰੈ
 ਉਡੀਕਾ । ਪੁਰਵਹਿ ਉਰ ਕੀ ਲਾਲਸਾ ਕਰਿਕੈ ਰਣ ਨੀਕਾ^{੧੧} ॥੧੫॥ ਇਮ
 ਲਿਖਾਇ ਦੇ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਤੁਰਤ ਪਠਾਵਾ । ਨੰਦਚੰਦ ਕੇ ਸੰਗ ਕਹਿ ਰਣ
 ਬਜੋਤ ਬਨਾਵਾ । ਕਰੀ ਕਲਮ ਜਾਰੀ ਤਬਹਿ^{੧੨} ਗਨ ਰਖੇ ਸਿਪਾਹੀ । ਸੁਨਿ
 ਸੁਨਿ ਆਵਹਿ ਸੈਂਕਰੇ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਮਾਂਹੀ ॥੧੬॥ ਰਖਤਿ ਜਾਤਿ, ਚਿਹਰੇ
 ਲਿਖਹਿ^{੧੩} ਕਹਿ ਦਰਬ ਛਿਮਾਂਹੀ ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਗਨ ਜਥੇ ਕਰਿ ਲਖਿ
 ਜੰਗ ਉਮਾਹੀ । ਗੁਲਕਾਂ ਤਸਾਰ ਸਮੂਹ ਕਰਿ ਢਾਰਹਿ ਸੁਨਿਆਰੇ । ਬੰਦ
 ਬਰੂਦ ਬਨਾਵਹੀ ਅਰੁ ਆਯੁਧ ਸਾਰੇ ॥੧੭॥ ਘਰਹਿ ਤੀਰ ਬਹੁ ਜਾਤਿ ਕੇ
 ਗਨ ਆਇੰ^{੧੪} ਕਮਾਨਾ । ਸੇਲੇ, ਭਾਲੇ, ਸਾਂਗ ਖਰ, ਅਰੁ ਤੁਪਕ ਮਹਾਨਾ ।
 ਮਾਰ ਬਕਾਰਾ ਸੂਰਮੇ ਕਹਿ ਉਚ ਸੁਨਾਵੈਂ । ਇਮ ਸਮਾਜ ਬਹੁ ਜੰਗ ਕੋ
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਨਾਵੈਂ ॥੧੮॥ ਉਤ ਰਾਜੇ ਗਿਰਪਤਿ ਕਿਤਿਕ ਮਿਲਿ ਮਤਾ
 ਪਕਾਯੋ । ਗੁਰ ਤੇ ਕਾਗਦ ਜਬਿ ਗਯੋ ਸਭਿਹੂੰਨਿ ਸੁਨਾਯੋ । ਮਿਲਜੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
 ਕਟੋਚੀਆ ਸਭਿ ਸਭਾ ਮਝਾਰਾ ਕਰਨਿ ਜੰਗ ਅਰੁ ਮਿਟਨਿ ਕੋ ਤਿਨ ਮੰਤ੍ਰ

^੧ਜਸੋ ਵਾਲੀਏ ਰਾਜੇ ਨੂੰ । ^੨ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨ ਯਾ ਵੰਗਾਰ ਕੇ ਮੰਗਾਈ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ।

^੩ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ । ^੪ਕਰੜਾ ਲਿਖਿਆ ਸੀ । ^੫ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਭਾਵ ਫੌਜਾਂ ਭਰਤੀ ਕਰ-
 ਨੀਆਂ ਆਰੰਭੀਆਂ । ^੬ਹੁਲੀਆ ਲਿਖਣਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਛਾਣ ਹੋ ਸਕੇ । ^੭ਆਈਆਂ (ਬਾਹਰੋਂ) ।

ਉਚਾਰਾ^੧ ॥ ੧੯ ॥ ‘ਗੁਰੂ ਲਰਨਿ ਤੇ ਨਹਿ ਮਿਟਹਿ ਮੈਂ ਉਰ ਨਿਰਧਾਰਜੈ।
ਬਿੱਪੁ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਕੋ ਬਿਨ ਡਰ ਜਿਨ ਮਾਰਜੈ। ਅਬਹਿ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਲਿਖਿ
ਪਠੀ ਸਭਿ ਪਰਹਿ ਲਖਾਈ। ਮਿਲਹੁ ਬਿਚਾਰਹੁ ਆਪ ਮਹਿ ਜਿਮ ਬਿਜੈ
ਲਰਾਈ’ ॥ ੨੦ ॥ ਸੈਨ ਸਕੇਲੀ ਘਨੀ ਗੁਰ ਪੁਨ ਆਪਹਿ ਜੋਧਾ। ਰਚਹਿ
ਮਹਿਤ ਘਮਸਾਨ ਕੋ ਠਾਨਹਿ ਮਨ ਕ੍ਰੋਧਾ। ਅਪਨੇ ਘਰ ਮਹਿ ਬਜਾਹ ਸੁਤ
ਚਹੀਅਹਿ ਸੁਭ ਸ਼ਾਦੀ। ਸਨਮੁਖ ਆਯੁ ਹਤਨਿਕੇ ਕਬਿਤਸ਼ਾਗਹਿਬਾਦੀ^੨
॥ ੨੧ ॥ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਬੰਧੀ ਹੋਇ ਕੋ, ਬਡ ਸ਼ੋਕ ਉਪੈ ਹੈ। ਭਟ ਆਛੇ ਪਹੁੰਚੇ
ਬਿਨਾ ਰਣ ਕਵਨ ਕਰੈ ਹੈ। ਪਠਹੁ ਫੋਰ ਜੇ ਲਰਨਿ ਕੋ ਤਬਿ^੩ ਪਾਇ
ਪਰਾਜੈ। ਸਰਜੈ ਕੌਨ ਕਾਰਜ ਲਖਹੁ ਲੋਂ ਸ਼ੋਤੁ ਸਮਾਜੈ^੪ ॥ ੨੨ ॥ ਯਾਂ ਤੇ ਰਿਦੇ
ਬਿਚਾਰੀਯੇ ਰਣ ਨਾਂਹਿਨ ਆਛੇ। ਜੇ ਲਰਿਬੈ ਕੋ ਚਹਿਤਿ ਹੁਹੁ ਸੁਤ ਬਜਾਹ
ਨ ਬਾਂਛੇ। ਦੋਨਹੁ ਮੈਂ ਇਕ ਕੋ ਕਰਹੁ ਇਹ ਮਤਿ ਹੈ ਮੇਰਾਸ਼ਾਦੀ ਮਹਿ ਕੁਛ
ਗ਼ਮੀ ਹੁਇ ਇਮ ਨਹੀਂ ਅਛੇਰਾ^੫ ॥ ੨੩ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਸਚਿਵ ਸੁਨਿ
ਬੋਲਜੈ ਸਭਿ ਮਾਂਹੀ। ‘ਗੁਰ ਸੋਂ ਨਾਹਕ ਬੈਰ ਰਚਿ ਸਾਰਜੈ ਕੁਛ ਨਾਂਹੀ। ਲਰ-
ਤਰੋਂ ਸੰਸੈ ਬਿਜੈ ਮਹਿ^੬, ਨਿਸਚੈ ਕਿਸ ਨਾਂਹੀ। ਕੋ ਜਾਨੈ ਕੋ ਪਾਇ ਹੈ ਸਮ-
ਝਹੁ ਮਨ ਮਾਂਹੀ ॥ ੨੪ ॥ ਉਤਸਵ ਦੀਰਘ ਬਜਾਹ ਕੋ ਨਹਿ ਕੀਜਹਿ ਮੰਦਾ^੭।
ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਹੁ ਪੀਛੇ ਲਰਹੁ ਜੇ ਚਾਹਿ ਬਿਲੀਦਾ^੮। ਭੀਮਚੰਦ ਸੁਨਿ ਮੈਨ
ਭਾ ਕੁਛ ਆਇ ਨ ਬਾਨੀ।—ਉਤ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਬਲ ਪਰਹਿ, ਇਤ ਬਜਾਹ
ਪ੍ਰਹਾਨੀ^੯— ॥ ੨੫ ॥ ਚਿੰਤਾ ਬਸਿ ਹੁਇ ਸਭਿ ਉਠੇ ਠਹਿਰਾਇ ਨ ਠੀਕਾ।
ਜਬਿ ਗਮਨਜੋ ਰਣਵਾਸ ਮਹਿ ਕਰਿ ਕੈ ਮੁਖ ਢੀਕਾ। ਰਾਨੀ ਸਮੁਝਾਵਨਿ
ਲਗੀ ‘ਅਬਿ ਤਜਹੁ ਲਰਾਈ। ਪੂਰਬ ਸ਼ਾਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੀ ਦਿਹੁ ਬਿਘਨ
ਮਿਟਾਈ ॥ ੨੬ ॥ ਤੁਮ ਸਜਾਨੇ ਮਤਿਵਾਨ ਹੋ ਤਜਿ ਦੋਹੁ ਬਖੇਰਾਂ। ਅਬਿ ਲਰਿਬੈ
ਕੋ ਸਮੇਂ ਨਹਿ ਮਾਨਹੁ ਬਚ ਮੇਰਾ^{੧੦}।—ਇਤ ਬਰਜਤਿ ਸੁਭ ਮਤਿ ਜਿਨਹੁ

^੧ਜੰਗ ਕਰਨ ਤੇ ਜੰਗ ਤੋਂ ਹਟ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਕਹੀ (ਫੈਦੇ ਕੁਫੈਦੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਦੱਸਕੇ)।
^੨ਜੰਗ ਫਤਹ ਹੋਵੇ। ^੩ਲੜਨ ਵਾਲਾ (ਵੈਰੀ)। ^੪ਜੇ ਗੁਆਂ ਦੀ (ਨਿਰੀ) ਛੇੜ ਲੜਨ ਲਈ
ਫੇਜ਼ੇ ਤਾਂ.....। ^੫ਸ਼ੋਤੁ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਲੈ ਲਏਗਾ। (ਅ)ਸ਼ੋਤੁ ਨੂੰ ਜੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ।
^੬ਜੀਤ ਵਿਚ ਸੰਸਾ ਹੈ। ^੭ਭਾਵ ਸ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਗਮੀ ਨਾ ਬਨਾਓ। ^੮ਪਹਿਲਾਂ (ਵਿਆਹ) ਕਰੋ।
^੯ਭਾਵ ਉਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੋਰਾਵਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਧਰ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਉਤ ਗੁਰ ਅਧਿਕਾਈ^੧—। ਭੀਮਚੰਦ ਗਿਨਤੀ ਗਿਨਤਿ ਨਿਸਚੈ ਨਹਿ
ਪਾਈ॥੨੭॥ ਉਠਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਕੋ ਸੋਚ ਕਰਿ ਸਭਿ ਸਭਾ ਬੁਲਾਏ। ਜੇ ਠਾਕੁਰ
ਗਿਰਪਤਿ^੨ ਹੁਤੇ ਚਲਿਕੈ ਤਹਿ ਆਏ। ਕਰਜੇ ਫਿਕਰ ਕੋ ਜ਼ਿਕਰ^੩ ਤਬਿ
ਸੰਸੈ ਉਰ ਐਸੈ। ‘ਲਰੇ ਬਿਨਾ ਬਨਿ ਹੀਨਤਾ’ ਸਹਿ ਸਕੋ ਨ ਕੈਸੇ॥੨੮॥
ਦੇਸ਼ ਹਮਾਰੇ ਮਹਿ ਬਸੈ ਨਿਤ ਦੂਣ ਬਿਹਾਰੈ। ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਕਰਿ ਜਾਤਿ ਹੈ
ਗਨ ਕ੍ਰਿਖੀ ਬਿਗਾਰੈ। ਇਕ ਤੋ ਜਾਚੀ ਬਸਤੁ ਜੋ ਹਮ ਬਸਾਹ ਮਝਾਰੀ। ਪਰੇ
ਕਾਮ ਸਭਿ ਲੋਤਿ ਹੈ^੪ ਇਹ ਜਗ ਮਹਿ ਕਾਰੀ^੫॥੨੯॥ ਸੋ ਤੋ ਦੋਨੀ ਕਿਤ
ਰਹੀ ਜੋ ਲੋਨਿ ਪਠਾਏ। ਤਿਨ ਕੋ ਕਰਿ ਅਪਮਾਨ ਬਹੁ ਪਰਿ ਤੇ ਨਿਕ-
ਸਾਏ। ਸੋ ਸੁਨਿ ਐਸੀ ਬਾਤ ਕੋ ਜਰਤੀ^੬ ਬਹੁ ਛਾਤੀ*। ਚਿੰਤਾ ਸੋ ਦਿਨ
ਗੁਜਰਤੋ ਨਹਿ ਨੀਂਦ ਸੁ ਰਾਤੀ*॥੩੦॥ ਚਤੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਟੋਚੀਆ ਬਡ
ਬੈਰ ਬਧਾਵਾ^੭।—ਹਮ ਕੋ ਲੇ ਗੁਰ ਸੋ ਲਰਹਿ ਇਹ ਹਮ ਨਹਿ ਭਾਵਾ—।
ਚਹਤਿ ਹਟਾਵਨਿ ਕੋ ਰਿਦੇਕਹਿ ਸਭਾਮਝਾਰਾ^੮। ਅਬਿ ਤੋ ਇਮਹੀ ਰਹਿਨਿ
ਇਹੁ ਛੋਰਹੁ ਨਹਿ ਰਾਰਾ॥੩੧॥ ਰਚੀਅਹਿ ਉਤਸਵ ਬਸਾਹ ਕੋ ਪੁਰਵਹੁ
ਸਭਿ ਕਾਜਾ। ਜਸੁ ਲਿਹੁ ਦੇ ਕਰਿ ਦਰਬ ਕੋ ਮਿਲਿ ਹੈ ਗਨ ਰਾਜਾ।
ਤਹਾ ਮੰਤ੍ਰ ਗਿਨ ਸਭਿਨਿ ਸੋਂਕਰਿ ਲੇਹੁ ਸਹਾਈ। ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਆਦਿਕਸਕਲ
ਜਿਮ ਦੇਹਿ ਬਤਾਈ॥੩੨॥ ਸਖਾ ਸੰਬੰਧੀਕਿਤਿਕ ਪ੍ਰਿਯ ਸਗਰੇ ਹਿਤਕਾਰੀ।
ਪੁਨ ਜਿਮ ਚਾਹੈ ਤਿਮ ਕਰਹਿ ਹੁਇ ਦਲ ਬਲਭਾਰੀ^੯। ਸੁਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕੋ
ਮੰਤ੍ਰ^{੧੦} ਕੋ ਸਭਿਹੁਨਿ ਸਰਾਹਾ। ‘ਰਾਜਨੀਤਿ ਕੀ ਰੀਤਿ ਇਹ ਮਾਨਹੁ
ਮਨ ਮਾਹਾ’॥੩੩॥ ਕਹੇ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਕੋਪ ਕੋ ਮਨ ਤੋ ਤਜਿ ਦੀਨਾ। ਭੀਮ
ਚੰਦ ਮਾਨਜੋਂ ਕਹਜੋ ਉਦਮ ਨਹਿ ਕੀਨਾ। ਫਸਜੋ ਬਸਾਹ ਕੋ ਕਾਜ ਮਹਿ

^੧(ਭੀਮਚੰਦ ਸੋਚਦਾ ਹੈ) ਕਿ ਇਧਰ ਤਾਂ ਸਿਆਣੇ (ਸਿੰਨ੍ਹ) ਵਰਜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਵਧਦਾ ਹੈ। ^੨ਰਾਜੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ। ^੩ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਗਲ। ^੪ਹੀਨਤਾ ਬਣਦੀ ਹੈ। ^੫ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਸਾਰੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ^੬ਇਹ ਜਗਤ ਵਿਚ (ਪ੍ਰਸਿੱਧ) ਕਾਰ ਹੈ। ^੭ਸੜਦੀ (ਹੈ ਮੇਰੀ)। ^੮ਚਤੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਟੋਚੀਏ ਨੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਭੀਮਚੰਦ ਦਾ) ਬੜਾ ਵੈਰ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਚਿਤ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ)। ^੯ਸਲਾਹ।

*ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਬਾਜ਼ੇ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਅੰਕ ੩੦ ਦੇ ਦੋ ਹੀ ਚਰਨ ਦਿਤੇ ਹਨ। ^੧ਕਟੋਚੀਏ ਦੀ ਚਲਾਕੀ ਦੇਖੋ ਜਦ ਆਪ ਜੀਗ ਵਿਚ ਫਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੀਗ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਪੋ ਵਿਚ ਲੜਨ ਤੇ ਮੈਂ ਲਾਂਭੇ ਰਹਾਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਢਤਹਿ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਗਲ ਲੜਾਈ ਮਝੂਨ ਦੀ ਅੱਗੇ ਵਿਉਂਤ ਦੱਸੇਗਾ।

ਬਹੁ ਮੇਲ ਬੁਲਾਏ।ਬਿੰਦ ਸਿੰਧੀ ਜਿਤ ਕਿਤਹੁ ਉਤਲਾਵਤਿ ਆਏ॥੩੪॥
ਜੇਤਿਕ ਗਿਰਪਤਿ ਤਹਿ ਹੁਤੇ ਨਿਪ ਕੇ ਹਿਤਕਾਰੀ। ਬਹੁਰ ਸੰਧੀ ਸਭਿ
ਅਏ ਸੈਨਾ ਸੰਗ ਸਾਰੀ। ਗੁਰ ਸੋ ਧਾਰਿ ਬਿਰੋਧ ਕੇ ਦਿਓ ਮੂਰਖ ਮਾਨੀ।
ਚਹਤਿ--ਲੋਓ ਪਲਟਾ ਪਨਹਿ ਕਰਿ ਚਮ੍ਹ ਮਹਾਨੀ--॥ ੩੫॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ੧ ਬਾਮ ਹੁਤੇ 'ਭੀਮਚੰਦ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਏਕ ਚਤਵਾਰਿਸਤੀ ਅੰਸੁ
॥੪੧॥ ੪੨. [ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ]।

ਦੋਹਰਾ॥ ਇਤਿ ਕਲਗੀਧਰ ਤਰੁਨ ਬਯ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਸੁਹਾਇ।ਜਬਿ ਤੇ ਪੰਮਾਂ
ਕੇਸਰੀ ਮਾਰਿ ਦਿਓ ਨਿਕਸਾਇ ॥ ੧ ॥ ਨਿਸਾਨੀ ਛੰਦ ॥ਤਬਿ ਤੇ ਜੰਗ ਸਮਾਜ
ਕੇ ਅਧਿਕਾਇ ਵਧਾਵਹਿ।ਤਸਾਰੀ ਸ਼ਸਤ ਤੁਰੰਗ ਕੀ ਨੀਕੇ ਕਰਿਵਾਵਹਿ।
ਬਖਸ਼ਤਿ ਹੈਂ ਗਨ ਸੁਭਟ ਕੇ ਬਹੁ ਦੇ ਉਤਸਾਹ। ਫੁਟਹਿ ਤੁਢੰਗਨ ਕੀ
ਸ਼ਲਖ ਬਡ ਨਾਦ ਉਠਾਹਾ ॥੨॥ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਸ਼ੱਤ ਕੀ ਜਿਮ ਪਾਹੁਨ
ਆਵੈ। ਹਿਤ ਜਸਾਵਤ ਤਸਾਰੀ ਕਰਤਿ ਜੋ ਚਹੈ ਮੰਗਾਵੈ।ਤੋੜੀ ਘੋਵਰ,
ਸਿਪਰ ਕੋ ਬਨਵਾਇ ਰਕੇਬੀ*। ਗੁਲਕਾਂ ਸ਼ੱਕਰਪਾਰੀਆਂ ਗਨ ਕਰਿਹੈ
ਦੇਬੀ* ॥ ੩ ॥ ਕਰਛੀ ਬਿੰਦ ਬੰਦੂਕ ਧਰਿ ਪਰਸਹਿ* ਤਤਕਾਲਾ। ਚਤੁਰ
ਰਸੋਈਏ ਸੂਰਮੇ ਧਰਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਬਿਸ਼ਾਲਾ*।ਬਨਹਿ ਜਲੇਬ ਸ਼ਿਤਾਬ ਗਨ ਖਰ
ਖਪਰੇ ਭਾਲੈ*।ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਕਰਹਿ ਬਹੁ ਰਿਪੁਨ ਕੇ ਹੁਇ ਰਹੇ ਉਤਾਲੇ॥੪॥ ਪੰਚ
ਦਿਵਸ ਬੀਤੇ ਜਬਹਿ ਅਰਿ ਆਇ ਨ ਕੋਈ। ਸਤਿਗੁਰ ਚਢੇ ਅਖੇਰ ਕੋ
ਸੰਗ ਸੈਨਾ ਹੋਈ। ਚਲੇ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਤੇ ਬਜਰੋ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ। ਜਹਾਂ
ਗਿਰਨਿ ਕੀ ਕੰਦਰਾ ਸਮ ਦੂਨ ਉਦਾਰਾ॥੫॥ਤਿਤਕੋ ਗਮਨੇ ਪੰਥ ਮਹਿ ਰਸ
ਗਾਠ ਚਵਾਈ*।ਉਠੈ ਨਾਦ ਗਨ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਨ ਮਚੈ ਲਗਾਈ। ਚੀਤੇ,
ਕੂਕਰ,ਬਾਜ ਲੇ,ਬਹਿਰੀ, ਸੀਚਾਨੇ। ਕਾਨਨ ਮਹਿ ਬਿਚਰਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਮ੍ਰਿਗ
ਕੋਤਿਕ ਹਾਨੇ ॥ ੬ ॥ ਗਜ ਬਾਜੀ ਜੋਧੇ ਚਢੇ ਪਿਖਿ ਕਰਹਿ ਅਖੇਰੇ। ਮਨ
ਭਾਵਤਿ ਫਿਰਿ ਬਿਪਨ ਮਹਿ,ਸ਼ੱਤ ਨਹਿ ਨੇਰੇ*।ਬਹੁਰ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੋਹਟੇ
ਧੌਂਸਾ ਧੰਕਾਰੇ। ਆਇ ਕੋਹੀਆ ਗੈਨ ਮਿਲੇ ਕਰਿ ਭੋਟਅਗਾਰੇ*॥੭॥ਤਿਸ

*ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। *ਪ੍ਰਾਹੁਨਚਾਰੀ। *ਜੋ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ ਮੰਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।
*ਢਾਲਾਂ ਵਰਗੀ ਰਕੇਬੀਆਂ ਬਣਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। *ਦੇਣਾ ਕਰਨਗੇ। *ਪਰੋਸਣਗੇ। *ਬੜੀ ਵੇਤੀ
ਧਾਰਕੇ (ਪੋਸਣਗੇ)। *ਤਿਥੇ ਬਾਨ ਤੇ ਨੇੜੇ। *ਧੜ ਅਕਾਸ਼ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। *ਸ਼ੱਤਰੂ (ਪਹਾੜੀ)
ਨੇੜੇ ਨਾ (ਦੇਖੋ)। *ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਅੱਗੋਂ ਭੋਟਾ ਲੈਕੇ ਆ ਮਿਲੇ।

ਕੋ ਨਹਿ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁਇ ਜੋ ਸਨਮੁਖ ਜਾਹੀ*। ਕ੍ਰਿਖੀ ਆਇ ਬਹੁ ਬਿਘਨ
 ਤਿਹ ਜੋ ਆਇ ਨ ਪਾਹੀ। ਲਖਿ ਸੰਧਾ ਪਹੁੰਚੇ ਸਦਨ ਉਤਰੇ ਸੁਖ ਪਾਏ।
 ਜੋਧ ਨਿਜ ਨਿਜ ਮਿਸਲ ਮਹਿ* ਬਿਰ ਹੁਇ ਹਰਖਾਏ ॥੮॥ ਇਮ ਕੋਤਕ
 ਪਿਖਿ ਗੁਰੂ ਕੋ ਜੋ ਅਧਿਕ ਮਸੰਦਾਤਪਤਿ ਰਿਦੇ ਨਹਿ ਸਹਿ ਸਕਹਿ ਉਤ-
 ਪਾਤ ਬਿਲੰਦਾ।—ਬਸਤਿ ਹੁਤੇ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸੋ ਕੋ ਜਾਨਹਿ ਨਾਹੀ। ਇਨਹੁ
 ਉਠਾਯਹੁ ਦੁੰਦ ਬਡ ਬਧ ਨਈ ਉਮਾਹੀ*—॥ ੯ ॥ ਕਬਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ
 ਨਿਕਟ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕਹਿ ਸਮੁਝਾਵਹਿ। ‘ਕੋਨੋ ਨ ਬਿਚਾਰਹੁ ਮਾਤ ਜੀ। ਬਡ
 ਬੈਰ ਬਧਾਵਹਿ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕੀ ਓਮਰ ਅਬਿ ਅਹੈ ਨਵੀਨੀ। ਰਣ ਬਿਨ
 ਕਰਹਿ ਨ ਬਾਰਤਾ ਗਤਿ ਅਜਹੁ ਨ ਚੀਨੀ ॥ ੧੦ ॥ ਦੁੱਖ* ਬਡੇ ਸੰਗ੍ਰਾਮ
 ਮਹਿ ਨਹਿ ਨਯਨ ਨਿਹਾਰੇ। ਆਨ ਪਰਹਿ ਗਰ, ਲਖਹਿ ਤਬਿ ਹੁਇ ਨਾ
 ਉਪਚਾਰੇ। ਭੀਮਰੰਦ ਸੈਲੀਦੂ ਬਡ ਜਨ ਤਿਸ ਕੇ ਆਏ। ਘਨੋ ਕੀਨਿ
 ਅਪਮਾਨ ਕੋ ਹਤਿ ਵਹਿਰ ਕਢਾਏ॥੧੧॥ ਇਕਠੇ ਹੁਇ ਰਾਜੇ ਚਢਹਿ ਬਡ
 ਪਰੈ ਲਰਾਈ। ਕੋ ਸਨਮੁਖ ਤਬਿ ਹੋਇ ਹੈ ਜਿਨ ਦਲ ਸਮੁਦਾਈ। ਮਾਰ
 ਬਕਾਰਾ ਨਿਤ ਕਰਹਿ—ਦਿੱਲੀ ਲੁਟ ਲੈਹੈ। ਲਵਪੁਰਿ ਠਾਲ ਪਾਇ ਕਰਿ
 ਮੁਲਤਾਨ ਮਲੈਹੈ* ॥੧੨॥ ਦੌਰ ਪਸ਼ੌਰਹਿ ਰੌਰ ਕਰਿ* ਸਭਿ ਲੋ ਪੰਜਾਬ।
 ਹਤਹਿ ਪਹਾਰੀ ਤੁਰਕ ਗਨ ਦੇਸ਼ਨਿ ਲੋਂ ਦਾਬਾ—। ਸਗਰੋ ਜਗ ਸ਼ਤਬਨਹਿ
 ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਇਨ ਬੈਨਾ। ਬਸਿਬੋ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਇ ਜਬਿ ਕਿਤ ਘੋਲਹਿ
 ਐਨਾ* ? ॥ ੧੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਉਤਰ ਕਹੈ ‘ਮੈਂ ਬਹੁ ਕਹਿ ਹਾਰੀ।
 ਨਹੀਂ ਮਿਟਤਿ ਨਿਜ ਬਲ ਕਰਹਿ ਰਾਖਤਿ ਦਲ ਭਾਰੀ। ਰਿਦੇ ਡਰੈ ਰਿਸ
 ਤੇ ਕਛੂ ਕਿਮ ਨਹੀਂ ਬਖਾਨੈ*। ਮੁਖ ਤੇ ਨਿਕਸਹਿ ਤਬਾ ਹੁਇ ਸਗਰੋ ਇਮ
 ਜਾਨੈ* ॥੧੪॥ ਸੁਨਤਿ ਮਸੰਦਨ ਤੇ ਬਹੁਰ ਕਬਿ ਸੁਤ ਵਿਗ ਆਵੈ। ਮ੍ਰਿਦੁਲ
 ਦਿਲਾਸੇ ਕੇ ਸਹਿਤ ਸੁਤ ਕੋ ਸਮੁਝਾਵੈ। ‘ਸੁਨਹੁ ਪੁੱਤ੍ਰ ! ਬਡ ਰਣ ਕਰੇ
 ਤੁਮਰੇ ਜੁ ਪਿਤਾਮਾ। ਲਾਖਹੁ ਤੁਰਕ ਸੰਘਾਰ ਕਰਿ ਭੇਜੇ ਜਮਧਾਮਾ ॥੧੫॥

*ਜੇ ਚਲਾ ਜਾਵੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭਾਵ ਜੋ ਆ ਮਿਲੇ ਜੋ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਅਰਥਾਤ
 ਜੋ ਆਕੜਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਘਾਹ ਪੱਠੇ ਰਸਦ ਆਇ ਮੁੱਲ ਲੈਕੇ ਦੇਣੇ ਨਾਂਹ ਕਰਦਾ ਹੈ।
 *ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਜਥੇ ਵਿੱਚ। *ਉਮਰ ਨਵੀਂ ਦਾ ਉਤਸਾਹ ਹੈ। *ਮੱਲ ਲਵਾਂਗੇ। (ਅ) ਮਲ
 ਸੁੱਟਾਂਗੇ। *ਚੌੜ ਕਰ ਦੇਵਾ ਹੈ। (ਅ) ਰੋਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। *ਫਿਰ ਕਿੱਥੇ ਪਾਵਾਂਗੇ ਘਰ।
 *ਕੁਛ (ਹੋਰ) ਨਾ ਕਹਿ ਦੇਣ। *ਪਾ:-ਦੁਖਤਿ।

ਤਿਨ ਕੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕੁਛ ਛਪੀ ਨਹਿ ਜਗ ਜਾਨਹਿ ਸਾਰ। ਤਉ ਲਖਹੁ ਇਕ
ਸ਼ਾਹ ਸੇਂ ਬਡ ਜੰਗ ਅਖਾਰ^੧। ਅਪਰਨਿ ਸੇਂ ਮੇਲਾ ਰਹਯੋ ਗੁਰ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੇ।
ਚਿਤ ਚਾਹਤਿ ਬਿਚਰਤਿ ਰਹੇ ਸਗਰੇ ਹਿਤਵਾਰੇ ॥ ੧੬ ॥ ਅਬਿ ਰਾਵਰ ਕੇ
ਸਮੇ ਮਹਿ ਨੌਰੰਗ ਬਡ ਦੋਖੀ। ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਸੁਨਿ ਜਸੁ ਹਟਤਿ^੨ ਇਹ ਮਿਟਹਿ
ਨ ਰੇਖੀ^੩। ਰਾਵਰ ਕੇ ਪਿਤ ਸੰਗ ਜਿਨ ਸਿਰ ਲੋ ਕਰਿ ਦੋਹਾ। ਗੁਰੂ ਪੀਰ
ਦਰਵੇਸ਼ ਗਨ ਸਭਿ ਸੇਂ ਇਹ ਰੋਹਾ ॥ ੧੭ ॥ ਇਕ ਤੋ ਸ਼ੰਤੁ ਬਿਸਾਲ ਸੇਂ ਦੱਖਣ
ਗਾ ਪਾਪੀ^੪। ਸਕਲਦੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰਿ ਜਿਸ ਸੰਤਨ ਸੰਤਾਪੀ^੫। ਘਰ ਅਨੰਦਪੁਰਿ
ਆਪਕੇ ਸੰਦਰ ਸਭਿ ਛੋਨੀ^੬। ਇਕ ਦਿਸਿ ਗਿਰ ਚਖ ਤੁੰਗ^੭ ਜੁਤਿ ਇਤ
ਸਲਿਤਾ ਨੋਨੀ^੮ ॥ ੧੮ ॥ ਗਨ ਰਾਜੇ ਸੈਲਨਪਤੀ ਇਨ ਕੇ ਫਿਗ ਬਾਸਾ।
ਬਹੁ ਬਨ ਕਰਨਿ ਅਖੇਰ ਕੋ ਨਿਤ ਕਰਹੁ ਬਿਲਾਸਾ। ਭੀਮਚੰਦ ਸੇਂ ਸ਼ੰਤੁਤਾ
ਤੁਮਰੀ ਬਨਿਆਈ। ਸਗਰੇ ਰਾਜੇ ਸੈਲਪਤਿ ਜਿਸ ਕੋਰ ਸਹਾਈ ॥ ੧੯ ॥
ਪਰੇ ਜੰਗ ਹੁਇ ਏਕਠੇ ਸਭਿ ਹੀ ਚਢਿ ਆਵੇਂ। ਬਸਿਬੋ ਭੀ ਮਸ਼ਕਲ ਬਨੈ
ਕੜੇਂ ਸਮਤਾ ਪਾਵੇਂ^੯। ਹਿਤਕਾਰੀ ਗਰ ਸਦਨ ਕੇ ਇੱਤਰਾਇ ਬਿਚਾਰੈਂ।
ਚਿਤ ਚਿੰਤਾ ਬਸਿ ਨਿਤ ਰਹੇ ਤੁਮ ਫਿਗ ਨ ਉਚਾਰੈਂ^{੧੦} ॥ ੨੦ ॥ ਜਨਨੀ ਕੇ
ਸੁਨਿ ਬੈਨ ਕੋ ਕਲਗੀਧਰ ਭਾਖਾ। ਅਸ ਚਿੰਤਾ ਤੁਮ ਕੜੇਂ ਕਰੀ ਉਰ
ਮਹਿ ਡਰ ਰਾਖਾ। ਖੜਗਕੋਤੁ ਕੋ ਆਸਰੇ ਇਕ ਰਿਦੇ ਹਮਾਰੇ। ਮਹਿਦ
ਭਰੋਸਾ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋ, ਨਰ ਕੋਨ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ੨੧ ॥ ਤੁਰਕੋਸ਼ੁਰ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਜਰ੍ਹਾਂ
ਹਮ ਦੇਹਿ ਉਖਾਰੀ^{੧੧}। ਗੁਰ ਸਿਖ ਛੀਨਹਿ ਧਰਾ ਕੋ ਹੈ ਦਲ ਬਲ ਭਾਰੀ।
ਭੀਮਚੰਦ ਮਾਨੀ ਮਹਿਦ ਨਿਜ ਤੇਜ ਜਨਾਵੈ। ਲਿਯੋ ਚਹਤਿ ਛਲ ਕਰਿ
ਦੁਰਦ ਹਮ ਕੋ ਡਰਪਾਵੈ ॥ ੨੨ ॥ ਕਰੋ ਜੰਗ ਤਿਸ ਸੰਗ ਅਸ ਪਿਖਿ ਜਾਇ
ਪਲਾਈ। ਨਤੁ ਰਾਖੋਂ ਰਣ ਖੇਤ ਮਹਿ ਜਮ ਧਾਮ ਪਠਾਈ। ਹਮ ਛੱਤੀ
ਡਰ ਨਹਿ ਕਰਹਿ, ਜੋ ਗਰਬ ਜਨਾਵੈ^{੧੨}। ਸਨਮੁਖ ਲੋਹਾ ਅਸ ਕਰਹਿ^{੧੩}
ਫਿਰ ਮੁਖ ਨ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ੨੩ ॥ ਬੋਰੇ ਅਰੁ ਬਹੁਤੇਨਿ ਕੋ ਇਕ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲੀ।
^੧(ਕੇਵਲ) ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ ਨਾਲ ਹੀ ਜੰਗ ਅਖਾੜਾ ਸੀ। ^੨(ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ) ਜਸ ਸੁਣਕੇ
ਟਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ^੩(ਤੇ) ਇਹ (ਨੁਰੰਗਾ) ਕ੍ਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਟਲੇਗਾ। ^੪ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ (ਨੁਰੰਗਾ)
ਭਾਰਾ ਵੇਰੀ ਹੈ ਜੋ ਪਾਪੀ (ਹੁਣ) ਦੱਖਣ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ^੫ਪ੍ਰਿਥਵੀ। ^੬ਨੈਣਾ ਦਾ ਟਿੱਲਾ
ਭਾਵ ਨੈਣਾ ਦੇਵੀ ਵਾਲੀ ਪਹਾੜੀ। ^੭ਸੰਦਰ। ^੮ਬਰਾਬਰੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗੀ। ^੯ਜੋ ਹੰਕਾਰ
ਜਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ^{੧੦}ਭਾਵ ਸਸਤੂ ਅਸੇ ਚਲਾਵਾਂਗੇ। ^{੧੧}ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਿਆਂ
ਦੀ ਛੇੜਛਾੜ ਨੂੰ ਆਪ ਤੁਰਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਿਸ ਕੀ ਆਇਸੁਪਾਇ ਹਮ ਧਰਿ^੧ ਜਨਮ ਦਿਖਾਲੀ^੨ ਦੈਹੋਂ ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਦੰਡ
 ਕੋ ਜੋ ਅਹੈਂ ਕੁਚਾਲੀ । ਸਿਖ ਅਪਨੇ ਰਾਜਾ ਕਰੈਂ ਛਿਤ ਛੀਨਿ ਬਿਸਾਲੀ^੩॥
 ੨੪॥ ਇੱਤਨਾਦਿਕ ਹੁਇ ਬਾਰਤਾ ਬਰਨੈਂ ਬਹੁ ਬਾਰੀ । ਕਾਤੁਰ ਜੰਗ
 ਮਿਟਾਵਤੇ ਉਰ ਮਹਿ ਡਰ ਧਾਰੀ । ਚਾਹਤਿ ਜੋਧਾ ਜੁੱਧ ਕੋ^੪—ਹਮ ਹਤਹਿ
 ਪਹਾਰੀ—। ਮੂਰਖ ਮਹਿਮਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਹਿ ਸਕਹਿ ਬਿਚਾਰੀ॥੨੫॥ ਬਹੁਦੇਸ਼ਨ
 ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਆਵਹਿ ਨਰ ਨਾਰੀ । ਤਿਨ ਮਹਿ ਜੋ ਬਰ ਬੀਰ ਹੂੰ ਰਣ ਬਿਧਿ
 ਅਨੁਸਾਰੀ^੫ । ਰਹੈਂ ਨਿਕਟ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋ ਨਹਿ ਸਦਨ ਪਯਾਨੈਂ^੬ ।—ਪਰਜੇ
 ਕਾਜ ਅਥਿ ਲਰਨਿ ਕੋ ਹਮ ਸੋਤਨਿ ਹਾਨੈਂ—॥੨੬॥ ਇਮ ਉਤਸਾਹੀ ਸਿੱਖ
 ਜੋ ਬਾਸੈਂ ਗੁਰ ਪਾਸੇ। ਨੰਦ ਚੰਦ ਸੁਧਿ ਸਭਿਨਿ ਕੀ ਦੇ ਬਾਸੁ ਰੁ ਗ੍ਰਾਸੇ^੭। ਉਤ
 ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਅਰੁ ਦੇਸ਼ ਮਹਿ ਡਰ ਧਰਿ ਗਿਰਾਈ । ਪਠਹਿ ਸੁਭਟ ਸਭਿ
 ਦਿਸ਼ਨਿ ਮਹਿ ਰਾਖਹਿ ਤਕਰਾਈ ॥੨੭॥ ਸੰਝ ਸਕਾਰੇ ਸੁਧਿ ਸਕਲ ਸੁਨਿ
 ਕੈ ਗੁਰ ਕੋਰੀ । ਰਹੈ ਬਿਚਾਰਤਿ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿ—ਰਣ ਹੁਇ ਕਿਸ ਬੋਰੀ—।
 ਬਜੋਤ ਬਜਾਹ ਕੇ ਬਿਬਿਧਿ ਬਿਧਿ ਬਹੁ ਕਰਿ ਬਨਿਵਾਵੈ ਆਇ ਮੇਲ ਤਿਨ
 ਸਸਤ੍ਰ ਜੁਤਿ ਕਹਿ ਕਹਿ ਬੁਲਵਾਵੈ ॥੨੮॥ ਚਮੁੰਬਟੋਰਨ ਬਹੁ ਕਰੀ ਜਿਤ
 ਕਿਤ ਤੇ ਆਈ। ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਸਰ ਕੀ ਸ਼ਾਹਦੀ^੮ ਕਬਿ ਕਬਿ ਡਰ ਪਾਈ ।—
 ਤੀਖਨ ਭੀਮ ਤਤਾਰਚੇ^੯ ਕੋਸਨਿ ਲਗਿ ਮਾਰੈਂ । ਗਰਕ ਹੋਇ ਪਰ ਲਗਿ
 ਸਰਬ^{੧੦}, ਬਹੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ—॥੨੯॥ ਕਬਹਿ ਕੋਪ ਕੋ ਕਰਤਿ ਉਰ—ਰਹਿੰਦੇਸ਼
 ਹਮਾਰੇ^{੧੧} । ਜਾਚੀ ਵਸਤੁ ਭਿ ਨਾ ਵਈ ਜਨ^{੧੨} ਵਹਿਰ ਨਿਕਾਰੇ—। ਇਤ
 ਕਲਗੀਧਰ ਕਹਤਿ ਹੈਂ ‘ਰਣ ਰੰਗ ਨਿਹਾਰੈਂ’ । ਸਿਰੀ ਆਦਿਕ ਪੰਚ ਬੀਰ
 ਸਿਖ^{੧੩} ਅਪਰ ਉਦਾਰੈ॥੩੦॥ ਦੇ ਉਤਸਾਹ ਬਧਾਵਤੇ ਸੁਨਿ ਸਕਲ ਅਨੰਦੇ।
 ‘ਮਹਾਰਾਜ ! ਅਥਿ ਦੇਖੀਐ ਜਬਿ ਜੰਗ ਬਿਲੀਦੇ । ਕਾਤੁਰ ਕੂਰੇ ਕੋਹੀਆ^{੧੪}
 ਕਪਟੀ ਰੁ ਕੁਚਾਲੀ। ਕਹਾਂਬਾਪੁਰੋ ਮਾਰਿਬੈ^{੧੫} ਲੁਟਲੇਹਿ ਉਤਾਲੀ’॥੩੧॥ ਇਮ
 ਦੋਨਹੁ ਦਿਸ਼ਿ ਸੋਤੁਤਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਤਿ ਹਮੇਸ਼ੁ। ਮਿਟਨਿ ਹੋਤੁ ਇਕ ਬਜਾਹੁ ਭਾ

^੧ਧਰਤੀ ਤੇ । ^੨ਜੋਧੇ ਜੁੱਧ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ (ਜੀ ਵਿਚ ਇਹ ਆਖਦੇ ਹਨ) ਕਿ..... । ^੩ਰਣ ਦੀ ਬਿਧੀ ਦੇ
 ਅਨੁਸਾਰ (ਕੱਦ ਆਦਿ ਵਿਚ ਪੂਰੇ) । ^੪(ਇਹ ਸੋਚਕੇ ਕਿ:-, । ^੫ਟਿਕਣਾਂ ਤੇ ਭੋਜਨ । ^੬ਗੁਰੂ
 ਜੀ ਦੇ ਬਾਣਾਂ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ । ^੭ਇਹ ਵਡਯਾਦੀ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਕਿ । ^੮ਬਾਣ । ^੯ਸਾਰੇ (ਤੀਰ) ਪਰਾਂ
 ਤਕ ਗਰਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਿਚ) । ^{੧੦}ਕਦੇ (ਭੀਮਚੰਦ) ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ (ਤੇ
 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ—) ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^{੧੧}(ਮੇਰੇ) ਆਦਮੀ । ^{੧੨}ਪਹਾੜੀਆਂ ।
^{੧੩}ਵਿਚਾਰਾ (ਸਾਨੂੰ) ਕੀ ਮਾਰੇਗਾ (ਅਸੀਂ)..... । ^{੧੪}ਪਾ:-ਪੰਚ ਸਿੱਖ ਅਰੁ ।

ਨਤੁ ਲਰਤਿ ਵਿਸੇਸੁ। ਇਤ ਉਤ ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ ਰਹੇ ਸਭਿ ਜੰਗ ਸਮਾਜਾ।
ਸੁਭਟ ਸਸਤੁ ਉਤਸਾਹ ਮਹਿ ਬਹੁ ਬਾਜਹਿ ਬਾਜਾ ॥ ੩੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿਥੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਰੁਤੇ 'ਮਾਤਾ ਬਾਕ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਦੋਇ ਚਤਵਾਰੀਸਤੀ
ਅੰਸੁ ॥ ੪੨ ॥ ੪੩. [ਨਾਹਨ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਆਇਆ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਗਰੇ ਸੈਲਪਤੀਨ ਮਹਿ ਬਿਦਤਨੇ ਸਕਲ ਬਿਤੰਤ । 'ਭੀਮਚੰਦ
ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੋ ਬਧਯੋ ਬਿਰੋਧ ਅਤਿਅੰਤ ॥੧॥ ਹਾਕਲ ਛੰਦ ॥ ਇਕ ਨਾਹਨ
ਨਗਰ ਬਿਰਾਜਾ* । ਗਿਰ ਉਪਰ ਸੰਦਰ ਸਾਜਾ । ਦੁਤਿ ਅਵਭੁਤ ਜਿਸਕੀ
ਸੋਹੈ । ਬਲ ਤੰਗ ਮਹਿਤ ਪਰ ਜੋ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ਤਹਿ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕਰੰਤਾ ।
ਰਜਧਾਨੀ ਠਾਨਿ ਬਸੰਤਾ । ਪਰਕਾਸ ਮੇਦਨੀ ਨਾਮੁ । ਤਿਨ ਸੁਨਯੋ 'ਗੁਰੂ
ਅਭਿਰਾਮੁ॥੩॥ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਮਝਾਰ ਬਸੰਤੇ । ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਆਇ ਨਿਵੰਤੇ।
ਬਹੁ ਕਰਹਿ ਸਸਤੁ ਅੰਭਾਸਾ । ਦਲ ਰਾਖਯੋ ਦੀਰਘ ਪਾਸਾ॥੪॥ ਬਡ ਜੰਗ
ਕਰਨਿ ਕੋ ਜੋਧਾ । ਨਹਿ ਗਿਨਹਿ ਅਪਰ, ਜਬਿ ਕ੍ਰੋਧਾ ਬਹੁ ਕਰਾਮਾਤ ਮਹਿ
ਪੂਰਾ । ਸਰ ਪਹੁੰਚਹਿ ਦੀਰਘ ਦੂਰਾ ॥੫॥ ਸੁਨਿ ਰਾਜਾ ਉਰ ਹਰਖਾਯੋ ।
ਹਿਤ ਦਰਸਨ ਉਰ ਬਿਰਮਾਯੋ ।-ਗੁਰ ਸੰਗ ਜਿ ਹੋਵਹਿ ਮੇਲਾ । ਸਭਿ
ਕਾਰਜ ਬਨਹਿ ਸੁਹੇਲਾ†--॥੬॥ ਨਿਜਮੰਤ੍ਰਿਨ ਸੰਗ ਬਿਚਾਰਾ ਗੁਰ ਪੂਰਨ
ਹਰਿ ਅਵਤਾਰਾ । ਹੁਇ ਬਿਰੁ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਦੀ । ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਕੀਨਿ
ਅਬਾਦੀ॥੭॥ ਤਿਹ ਨਿਕਟ ਨਿਪਤਿ ਕਹਿਲੂਰੀ। ਨਹਿ ਜਾਨੀ ਮਹਿਮਾ ਰੂਰੀ।
ਵਧਿ ਗਯੋ ਵਿਰੋਧ ਵਧੇਰਾ । ਹੁਇ ਜੰਗ ਅਪਾਰ ਕਿਸ ਬੇਰਾ॥੮॥ ਤਿਨ ਸੰਗ
ਵਾਜੇ ਵਜਦੇ ਹਨ । 'ਬਹੁਤ ਉਚੇ ਥਾਂ ਪਰ ਜੋ ਹੈ ।' (ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਚਲਾਇਆ) ਤੀਰ ।

*ਨਾਹਨ ਸਿਰਮੌਰ ਤੇ ਡੇਹਰਾਦੂਨ ਨੂੰ ਜਮਨਾ ਨਖੌੜਦੀ ਹੈ । ਉਰਾਰ ਸਿਰਮੌਰ (ਨਾਹਨ)
ਦੀ ਦੂਨ ਹੈ ਤੇ ਪਸਰ ਡੇਹਰਾਦੂਨ ਹੈ । †ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹਨ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ
ਗੜ੍ਹਵਾਲੀਏ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਸੀ, ਗੜ੍ਹਵਾਲੀਏ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਵਸਦੇ ਸਨ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਹੁਰਾ ਹੁਣ ਤਕ ਓਥੇ ਹੈ । "ਡੇਹਰਾਦੂਨ ਰਾਮਰਾਇ" ਤੋਂ ਹੀ ਡੇਹਰਾਦੂਨ ਨਾਮ ਰਹਿ
ਗਿਆ ਹੈ । ਗੜ੍ਹਵਾਲੀਏ ਨੂੰ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਮਦਦ ਸੀ, ਤੇ ਰਾਮਰਾਇ ਦੀ ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰ
ਵਿਚ ਰਸਾਈ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਲੋਕੀਂ ਡਰਦੇ ਸਨ, ਦੂਜੇ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ । ਇਸ ਲਈ
ਨਾਹਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕੁਛ ਖੁਹਾ ਬੈਠਾਸੀ ਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਡਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇਵੇਲੇ ਸਾਰਾ ਰਾਜ ਹੀ ਨਾ
ਖੁਹਾ ਬੈਠਾਂ । ਉਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਤਮ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਬੀਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ
ਲਈ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸੱਦ ਘੋਲਣਾ ਮੁਨਾਸਬ ਜਾਤਾ, ਇਹ ਗੱਲ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਅੱਗੇ
ਚੱਲਕੇ ਇਸੇ ਰੁਤ ਦੇ ਅੰਸੁ ੪੬ ਅੱਕ ੧੬, ੧੭ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਸ਼ਰ-
ਧਾਲੂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ । ਦੇਖੋ ਅੰਕ ੨੭, ੨੮ ਇਸੇ ਅੰਸੁ ਦਾ ।

ਬੇਨਤੀ ਲਿਖੀਏ ।—ਪ੍ਰਭੂ ਦੇਸ਼ ਆਨਿ ਇਹ ਪਿਖੀਏ । ਬਡ ਸ਼ਾਰਮੋਰ ਕੋ
 ਸੈਲੀ^੧ । ਫਿਰਿ ਕੀਜਹਿ ਸਭਿ ਥਲ ਸੈਲੀ^੨ ॥੧੬॥ ਸੁਭ ਜਮਨਾ ਨਿਰਮਲ ਨੀਰੀ ।
 ਨਿਤ ਚਲਹਿ ਬੇਗ ਤੇ ਸੀਰੀ^੩ । ਬਨ ਪੂਰਨ ਮ੍ਰਿਗਨਿ ਮਹਾਨਾ । ਨਿਤ ਕਰਹੁ
 ਅਖੇਰ ਜਿ ਨਾਨਾ^੪ ॥ ੧੦ ॥ ਅਸ ਮਸਲਤ ਕਰਿ ਬਹੁ ਭਾਂਤੀ । ਪੁਨ ਕੀਨਿ
 ਲਿਖਾਵਨਿ ਪਾਤੀ^੫ । ਨਰਤਯਾਰ ਕਰਜੋ ਪਰਧਾਨਾ । ਸਭਿ ਆਸੈਜਾਨਿ ਪਧਾਨਾ^੬
 ॥ ੧੧ ॥ ਕਰਿ ਮਜ਼ਲ ਬਿਸਾਲ ਉਤਾਲਾ । ਸਭਿ ਉਲੰਘਿਐ ਮਾਰਗ ਜਾਲਾ ।
 ਪੁਨ ਪਹੁੰਚਐ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਮੈਂ^੭ । ਪਿਖਿ ਰਵਣਕ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਮੈਂ^੮ ॥
 ੧੨ ॥ ਕਰਿ ਡੇਰਾ ਸੁਧ ਪਹੁੰਚਾਈ । ਸੁਨਿ ਨੰਦ ਚੰਦ ਅਗੁਵਾਈ । ਸਭਿ
 ਕਲਗੀਧਰ ਸੋਂ ਭਾਖੀ । ਨਿਪ ਨਾਹਨ ਕੋ ਅਭਿਲਾਖੀ ॥੧੩॥ ਤਿਨ ਪਠੈ
 ਵਕੀਲ ਸੁ ਆਯੋ^੯ । ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਬਚ ਫੁਰਮਾਏ । ਚਹਿ ਅਪਨੋ ਬਾਕ ਸੁਨਾਯੋ ।
 ‘ਗਨ ਰਸਤ ਦੇਹੁ ਪਹੁੰਚਾਯੋ ॥੧੪॥ ਸਭਿ ਸਭਾ ਲਗਹਿ ਜਬਿ ਕਾਲੀ’^{੧੦} । ਤਬਿ
 ਨਿਕਟ ਆਨਿ ਦਰਹਾਲੀ^{੧੧} । ਸੁਨਿ ਆਇਸੁ ਗੁਰੂ ਦਿਵਾਨੀ । ਪਹੁੰਚਾਇ ਖਾਨ
 ਗਨ ਪਾਨੀ ॥ ੧੫ ॥ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੀ ਸੁਧਿ ਤਿਹ ਲੀਨੀ । ਪੁਨ ਰਾਤਿ
 ਬਿਤਾਵਨਿ ਕੀਨੀ । ਨਰ ਸਗਰੇ ਸੋਚ ਸੁਨਾਨੇ । ਮੁਖ ਗਰ ਗੁਰ ਜਾਪ ਬਖਾਨੇ
 ॥ ੧੬ ॥ ਬਡ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਗਾਵੈ^{੧੨} । ਗਨ ਬਾਇਤ ਸੰਗ ਬਜਾਵੈ ।
 ਧਨਿ ਨੌਬਤਿ ਜਨ ਘਨ ਗਾਜਾ । ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਬਾਜਾ ॥ ੧੭ ॥ ਪੁਨ
 ਭੱਟ ਨਕੀਬ ਪੁਕਾਰੇ । ਗੁਰ ਕੀਰਤਿ ਉਚ ਉਚਾਰੇ । ਬਹੁ ਬਜਹਿ ਘਰਾਵਲ
 ਨਾਦੈ^{੧੩} । ਨਰ ਉਠੇ ਜਾਗ ਅਹਿਲਾਦੈ ॥੧੮॥ ਦਿਨ ਘਰੀ ਚਾਰ ਜਬਿ ਆਯੋ ।
 ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਹੁਕਮ ਸੁਨਾਯੋ । ਸੁਭਾ ਸੁਭਾ ਬਾਨ ਸੁਧਵਾਰੇ । ਰਚਿ ਸੁੰਦਰ ਫਰਸ਼
 ਉਦਾਰੇ ॥ ੧੯ ॥ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਸੁਧਿ ਕਰਿ ਦੀਜੈ । ਪਤਿ ਨਾਹਣ ਦੂਤ
 ਬੁਲੀਜੈ^{੧੪} । ਸੁਨਿ ਨੰਦਚੰਦ ਤਤਕਾਲਾ । ਸਭਿ ਕਾਰਜ ਕੀਨਿ ਉਤਾਲਾ ॥੨੦॥
 ਤਬਿ ਕਲਗੀਧਰ ਚਲਿ ਆਏ । ਸਿੰਘਾਸਨ ਥੈਠਿ ਸੁਹਾਏ । ਬਰ ਚਮੁਰ ਦੇਡ
 ਜਰਾਉ । ਗਨ ਹੀਰੇ ਦੁਤਿ ਦਮਕਾਉ ॥ ੨੧ ॥ ਸਿਰ ਫੁਰਤਿ ਫਿਰਤਿ ਬਹੁ
 ਬਾਰੀ । ਜਨੁ ਲੇਤਿ ਮਰਾਲ ਉਡਾਰੀ । ਤਨ ਬਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ ਜਾਤ ਸਾਜਾ । ਬਹੁ
 ਸੁਭਤਿ ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ ॥੨੨॥ ਗਨ ਬਿਰੇ ਮਸੰਦ ਬਿਲੌਦੀ । ਧਰਿ ਆਯੁਧ

^੧ਸ਼ਾਰਮੋਰ ਸਾਰੀ ਦੂਨ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਨਾਹਨ ਹੈ । ^੨ਨੰਦਾ (ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਨੀਰ) । ^੩ਪੂਰਨ ਆਨੰਦ ਮਈ ਰੋਣਕ ਦੇਖੀ । ^੪ਕੱਲ ਨੂੰ । ^੫ਫੇਤੀ ਲੈ ਆਉਣਾ । ^੬ਬਢੀ ਧੁਨੀ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ । ^੭ਘੜਿਆਲ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ।

ਜੇਧਾ ਬਿੰਦੈ । ਨਿਪੁ ਨਾਹਨ ਦੂਤ ਹਕਾਰਾ । ਚਲਿ ਆਯੋ ਸਭਾ ਮਝਾਰਾ ।
 ੨੩॥ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਬਾਰੰਬਾਰੀਲੈ ਆਇਸੁ ਬੈਠਿ ਉਚਾਰੀ । ‘ਕਰ ਜੋਰੇ ਨੰਮਿ
 ਨਰਿੰਦਾ । ਕਿਯ ਬੰਦਨ ਪਦ ਅਰਬਿੰਦਾ ॥ ੨੪ ॥ ਸੁਨਿ ਰਾਵਰ ਕੋ ਜਸੁ
 ਭਾਰੀ । ਉਰ ਦੀਰਘ ਆਨੰਦ ਧਾਰੀ । ਜਿਹ ਲਗੀ ਦਰਸ ਕੀ ਪਾਸਾ । ਮੁਹਿ
 ਭੋਜਨੋ ਰਾਵਰਿ ਪਾਸਾ’ ॥ ੨੫ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਆਗੇ ਧਰਿ ਪਾਤੀ । ‘ਪ੍ਰਭੁ
 ਸੁਨਹੁ ਲਿਖੀ ਜਿਸ ਭਾਂਤੀ’ । ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਪਠਵਾਈ । ਸਭਿ ਸਭਾ
 ਸੁਨਤਿ ਚਿਤ ਚਾਈ ॥ ੨੬ ॥ ‘ਮੁਹਿ ਜਾਨਹੁ ਆਪਨ ਦਾਸਾ । ਧਰਿ ਰਾਵਰ
 ਪਰ ਭਰਵਾਸਾ । ਪਰਕਾਸ਼ ਮੇਦਨੀ ਰਾਜਾ । ਇਹ ਲਿਖਤਮ ਬਿਨੈ ਸੁ ਕਾਜਾ’
 ॥ ੨੭ ॥ ਲਖਿ ਪ੍ਰਭੁ ਬਡ ਕਹਿ ਨ ਸਕੰਤਾ । ਤੁਮ ਜਗਤ ਗੁਰੁ ਭਗਵੰਤਾ ।
 ਲਿਖ ਤੁਮ ਪਹਿ ਪਠਿ ਮੈਂ*ਅਰਜੀ’ । ਹਿਤ ਲਖਨਿ ਆਪਕੀ ਮਰਜੀ ॥ ੨੮ ॥
 ਮੈਂ ਸੁਨੀ ਬਾਤ, ਰਿਸ ਪੂਰੀ । ਤੁਮ ਸੰਗ ਨਿਪਤਿ ਕਹਿਲੂਰੀ । ਮਤਿਮੰਦ
 ਬਿਰੋਧ ਉਠਾਯੋ । ਨਹਿ ਭਲੋ ਆਪਨੋ ਭਾਯੋ ॥ ੨੯ ॥ ਸੋ ਕਰਜੋ ਆਪਨੋ ਪਾਵੈ ਤੁਮ
 ਸਮ ਸੰਗ ਬੈਰ ਬਧਾਵੈ । ਜਹਿ ਚਰਨ ਆਪਕੇ ਜਾਵੈ । ਸੋ ਪਾਵਨ ਦੇਸੁ ਸੁਹਾਵੈ
 ॥ ੩੦ ॥ ਜੇ ਚਹੁ ਕਰਨਿ ਕੋ ਸੈਲੀ । ਇਤ ਦੂਨ ਸੁੰਦਰੀ ਸੈਲੀ’ । ਬਨ ਸੋਭਤਿ
 ਤਰੁਵਰੁ ਨਾਨਾ । ਫਲ ਫੂਲਨ ਸਹਿਤ ਮਹਾਨਾ ॥ ੩੧ ॥ ਜਲ ਜਮੁਨਾ ਅਧਿਕ
 ਪ੍ਰਵਾਹਾ । ਨਿਤ ਕਰਹੁ ਅਖੇਰ ਉਮਾਹਾ । ਰੁਚਿ ਜਾਵਦ ਹੋਇ ਤੁਮਾਰੀ । ਇਤ
 ਪਰਚਹੁ ਕਰਿ ਅਸਵਾਰੀ ॥ ੩੨ ॥ ਇਹ ਦੇਸੁ ਆਪਨੋ ਜਾਨੋ । ਜਿਤ ਇੱਛੋ ਤਿਤੈ
 ਪਯਾਨੋ । ਮੈਂ ਸਕੋਂ ਨ ਇਹਠਾ ਆਈ । ਚਿਤ ਦਰਸਨ ਕੋ ਲਲਚਾਈ’ ॥ ੩੩ ॥
 ਸਭਿ ਸਭਾ ਸੁਨਤਿ ਹਰਖਾਨੀ । ਤਿਸ ਨਿਪ ਕੋ ਨੀਕ ਬਖਾਨੀ । ਪੁਨ ਸਾਹਿਬ
 ਬੁਝਨਿ ਠਾਨਾ । ‘ਰਮਨੀਕ ਦੇਸੁ ਕਸ ਜਾਨਾ’ ॥ ੩੪ ॥ ਤਿਸ ਪਰੈ ਰਾਜ ਕਿਸ
 ਕੋਰਾ ? ਕਹੁ ਕਿਤਿਕ ਦੂਨ ਥਲ ਹੋਰਾ ?’ । ਕਰ ਜੋਰਿ ਦੂਤ ਕਹਿ ਬੈਨਾ ।
 ‘ਜਬਿ ਦੇਖੋਗੇ ਨਿਜ ਨੈਨਾ ॥ ੩੫ ॥ ਤਬਿ ਜਾਨਹੁ ਤਾਂਹਿ ਨਿਕਾਈ’ । ਸੋ ਦੂਣ
 ਦੂਰ ਲਗਿ ਜਾਈ । ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜਬਿ ਦੇਖੀ । ਸਭਿ ਥਲ ਤੇ ਰੁਚਿਰ
 ਪਰੇਖੀਃ ॥ ੩੬ ॥ ਹਮ ਨਿਪ ਕੋ ਰਾਜ ਪਰੇਰੇ’ । ਮਹਿਪਾਲਕ ਅਪਰ ਬਡੇਰੇ ।

*ਬੇਨਤੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹੈ । *ਬਿਨਤੀ । *ਪਹਾੜ ਦੀ ਸੁਹਣੀ ਦੂਨ ਹੈ । *ਸੁੰਦਰਤਾਈ । *ਸਾਡੇ ਰਾਜੇ
 ਦੇ ਰਾਜ ਤੋਂ ਪਰੇ । *ਪਾ:—ਲਿਖਤਕੋਂ ਪਠੀ । †ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਹੈ
 ਭੀਮਚੰਦ ਦਾ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਵੇਰੀ ਗੜ੍ਹਵਾਲੀਏ ਦਾ ਕੁੜਮ ਹੈ । ‡ਇਹ ਦੂਣ ਜੋ ਰਾਮਰਾਇ
 ਜੀ ਨੇ ਮੱਲੀ ਸੀ ਜਮਨਾ ਪਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਛੋਹਰਾ ਦੂਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਤਿਹ ਵਤੇ ਸਾਹਿ ਕਹਿ ਨਾਂਮੁ। ਬਡ ਦੇਸ ਨਿਪਤ ਅਭਿਰਾਮੁ॥੩੭॥ ਪੁਨ
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੈ ਸੁਨਾਈ। ਅਬਿ ਹੋਯੋ ਨੇਰ ਲਗਾਈ। ਇਸ ਸੰਗ ਸੰਗ
ਕਰਿ ਦੀਹਾ। ਪੁਨ ਗਮਨ ਕਰਨ ਕੀ ਦੀਹਾ॥੩੮॥ ਮਤਿਮੰਦਨਿ ਗੰਜਹਿ
ਗਰਬਾ। ਨਹਿ ਰਹਨਿ ਦੇਉ ਉਰ ਵਰਬਾ। ਕਰਿ ਰਾਖੀ ਦੁਹਿਦਿਸ਼ ਤਸਾਰੀ।
ਅਬਿ ਟਰੈ ਜਾਤਿ ਹੀਕਾਰੀ॥੩੯॥ ਨਹਿ ਆਵੈ ਅਹਵਖੇਤਾ। ਉਰ
ਤ੍ਰਾਸਤਿ ਭੀਰ ਅਚੇਤਾ। ਦਿਨ ਕਿਤਿਕ ਰਹੁ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹੀ। ਪੁਨ ਗਮਨਹੁ
ਨਿਪ ਨਿਜ ਪਾਂਹੀ॥੪੦॥ ਇਮ ਕਹਿ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਦੇ ਕੈ। ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ
ਆਨੰਦ ਕੈ ਕੈ। ਇਕ ਜਾਮ ਸਭਾ ਮਹਿ ਬੈਸੇ। ਪਰਿਵਾਰਤਿ ਸਸਿ ਉਡ
ਜੈਸੇ॥੪੧॥ ਪੁਨ ਕਲਗੀਧਰ ਉਠਿ ਚਾਲੇ। ਨਿਜ ਪਹੁੰਚੇ ਸਦਨ ਬਿਸਾਲੇ।
ਗਨ ਬਰਨਨਿ ਕਰਤਿ ਚੇਦਾਰੇ। ਬਲ ਨਿਜ ਨਿਜ ਪਹੁੰਚੇ ਸਾਰੇ॥੪੨॥
ਮਿਲਿ ਬੰਦ ਮਸੰਦ ਬਿਲੰਦੇ। ਸਭਿ ਗਿਨੀ ਗਾਥ ਹਿਤਵੰਦੇ। ਗੁਰ ਚਰਿ
ਗਮਨਹਿ ਤਿਸ ਦੇਸਾ। ਇਹ ਨੀਕੀ ਬਾਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾ॥੪੩॥ ਨਹਿ ਹਇ
ਉਤਪਾਤਿ ਲਗਾਈ। ਰਿਸ ਦੁਹਿ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਮਿਟਿ ਜਾਈ। ਸੁਤ ਬਯਾਹ ਬਿਖੀ
ਨਿਪ ਫਾਸਾ। ਨਹਿ ਛੋਰ ਸਕਹਿ ਮੁਦ ਰਾਸਾ॥੪੪॥ ਗੁਰ ਪਰਚਹਿ ਤਿਤ
ਕੋ ਜਾਈ। ਰਮਨੀਕ ਦੇਸ ਬਿਹਰਾਈ। ਠਹਿਰਾਯੋ ਕਰਨਿ ਪਯਾਨਾ।
ਅਬਿ ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਕਰਹਿ ਬਖਾਨਾ॥੪੫॥ ਸ੍ਰੀਗੁਜਰੀਨਿਕਟ ਸਿਧਾਵਹੁ।
ਰਣ ਮਿਟਹਿ ਸੁ ਘਾਤ ਬਨਾਵਹੁ। ਸਮੁਝਾਵਨਿ ਸੁਤ ਕੋ ਆਈ॥੪੬॥ ਪੁਨ
ਹਮ ਸਭਿ ਕਹਹਿ ਬਨਾਈ॥੪੬॥ ਅਸ ਮਸਲਤ ਕਰਿ ਸਮੁਦਾਏ। ਸ੍ਰੀ
ਮਾਤਾ ਕੇ ਢਿਗ ਆਏ। ਨਿਪ ਨਾਹਨ ਕੀ ਸਭਿ ਗਾਥਾ। ਕਹਿ ਦੀਨਿ
ਚਾਤੁਰੀ ਸਾਥਾ॥੪੭॥ ਸੁਨਿ ਮਾਤਾ ਘਾਤ ਅਬਿ ਆਈ॥੪੭॥ ਕਹਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ
ਦੇਹੁ ਚਵਾਈ। ਹਠ ਕਰਹਿ ਲਰਨ ਕੋ ਭਾਰੀ। ਸਮੁਝਾਇ ਭਲੇ ਦਿਹੁ
ਟਾਰੀ॥੪੮॥ ਤੁਮ ਕਹੋ ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਭ ਬਾਨੀ। ਪੁਨ ਹਮ ਸਭਿ ਕਰਹਿ ਬਖਾਨੀ।
ਸੁਨਿ ਮਾਤਾ ਤਬਿ ਸਮੁਝਾਏ। ਲਿਹੁ ਨੰਦਹਿ ਚੰਦ ਮਿਲਾਏ॥੪੯॥
ਪੈਚ ਭ੍ਰਾਤਨਿ ਸੋ ਕਹਿ ਦੀਜੈ। ਢਿਗ ਵਰਤੀ ਸਕਲ ਮਿਲੀਜੈ। ਸਭਿ ਏਕੋ

ਅੰਦਾ ਹੈ। ਹੀਕਾਰ ਨਾਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ। ਫਰੋਬ, ਫਲ। (ਅ) ਰਿਦੇ ਦਾ ਮੁਟਾਪਾ (ਹੀਕਾਰ)।
ਯੁੱਧ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ। ਕਾਇਰ ਮੁਰਖ। ਸਾਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ। ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਗੇ। (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
ਜੀ ਨੇ) ਚਲਣਾ ਤਾਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਖੀਏ (ਦਿਲ ਦਾ ਆਸ਼ਾ)। (ਜਦੋਂ)
ਆਵੇ। ਸਮਾਂ (ਮੌਕਾ) ਹੁਣ ਆਇਆ ਹੈ।

ਬਾਤਿ ਬਖਾਨੈ । ਤਬਿ ਮਾਨਹਿ ਕਰਹਿ ਪਯਾਨੈ ॥੫੦॥ ਸੁਨਿ ਮਾਤ ਬਾਕ
ਹਿਤਵੰਤੈ । ਮਿਲਿ ਠਾਨਕੋਏਕ ਮਤੰਤੈ । ਇਮ ਕਹੀਸਭਿਨਿ ਹੂੰ ਮਾਨੀ ।—ਇਹ
ਨੀਕੀ ਬਾਤ ਪ੍ਰਮਾਨੀ—॥ ੫੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ
'ਨਾਹਣੇ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਤੀਨ ਚਤੁਰਵਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੩ ॥

੪੪. [ਨਾਹਣ ਵਲ ਟੁਰਨਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁੰਦਰ ਸਦਠ ਸੁਹਾਇ । ਮਸਲਤ
ਕਰਿ ਬਹੁਤੇ ਸਕਲ ਨਿਮੋ ਕਮਲ ਪਦ ਪਾਇ ॥੧॥ ਘਾਕਲ ਛੰਦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ
ਤਬਿ ਚਲਿ ਆਈ । ਸਨਮਾਨਤਿ ਊਚ ਬਿਠਾਈ । ਵਿਗ ਨੰਦ ਚੰਦ ਪੰਚ
ਭਾਤਾ । ਗੁਰ ਚਰਨ ਜਿਨਹੁ ਮਨ ਰਾਤਾ ॥੨॥ ਪੁਨ ਬਿਰ ਮਸੰਦ ਸਮੁਦਾਏ
ਸਭਿ ਗੁਰ ਦਿਸਿ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਲਗਾਏ । ਬਹੁ ਸੁਤ ਸਨੇਹ ਸੋ ਸਾਨੀ । ਪਿਖਿ
ਮਾਤਾ ਬਾਤ ਬਖਾਨੀ ॥੩॥ 'ਹੇ ਪੁੰਤ੍ਰ ! ਕਹਹੁ ਕਿਹ ਪਾਤੀ' ? ਕਿਸ ਨਿਪਤਿ
ਪਠੀ, ਕਿਸ ਭਾਂਤੀ ? ਸੇ ਦੇਸ ਅਹੈ ਦਿਸ ਕੋਨੇ ? ਕਹਿ ਪਠਕੋ ਕਹਾਂ,
ਇਤ ਭੋਨੇ' ? ॥ ੪ ॥ ਸੁਨਿ ਮਾਤ ਬਾਕ ਕੋ ਬੋਲੇ । ਮੁਖ ਕਮਲ ਹੀਰ ਰਦ
ਬੋਲੇ* । 'ਜਿਤ ਜਮਨਾ ਸਮਾਮਲ ਬਾਰੀ । ਤਿਤ ਗਿਰਪਤਿ ਪੁਰੀ* ਉਦਾਰੀ
॥ ੫ ॥ ਕਹਿ ਨਾਹਨ† ਤਾਂ ਮਹਿਪਾਲਾ' । ਲਿਖਿ ਭੇਜੀ ਅਰਜ ਬਿਸਾਲਾ ।
ਇਤ ਬੈਰ ਬਧਕੋ ਸੁਨਿ ਲੀਨੇ । ਨਿਜ ਦੇਸ ਅਵਾਹਨ ਕੀਨੇ' ॥ ੬ ॥ ਤਬਿ
ਮਾਤੁਲ ਕਹਕੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ॥ ਲਿਖਿ ਪਠਕੋ ਮਨੋਗ ਬਿਸਾਲੁ । ਰਮਣੀਕ ਦੂਣ ਹੈ
ਸਾਰੀ । ਸੇ ਭਾਖਹਿ ਜਿਨਹੁ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜਬਿ ਦੇਖੀ ।
ਸੁਖਦਾਯਕ ਜਾਨਿ ਵਿਸ਼ੇਖੀ । ਸੇ ਅਹੈ ਦੂਰ ਲਗਿ ਇਤ ਕੋ । ਰਵਿ ਸੁਤਾ
ਅਨੰਦਤਿ ਜਿਤ ਕੋ ॥ ੮ ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਕੁਛ ਪਰੇ ਬਸੰਤਾ । ਤਹਿ ਬਿਹਰਤਿ
ਬਹੁ ਹਰਖੰਤਾ' । ਸੁਨਿ ਨੰਦ ਚੰਦ ਕਹਿ ਬਾਨੀ ॥ ਅਸ ਸੁੰਦਰ ਦੂਣ ਮਹਾਨੀ
॥੯॥ ਜੇ ਰੁਚਿ ਹਜ਼ੂਰ ਮਨ ਭਾਵੈ । ਤਬਿ ਪਿਖਿਨਿ ਸਭਿਨਿ ਬਨਿ ਆਵੈ ॥ ਨਿਤ
ਕਰਹੁ ਅਖੇਰ ਘਨੇਰੇ । ਚਿਤ ਵਧਹਿ ਅਨੰਦ ਬਝੇਰੇ ॥ ੧੦ ॥ ਇਤ ਭੀਮ
ਚੰਦ ਕੁਰਿਆਰੀ । ਨਿਤ ਰੂਪ ਬਧਾਵਤਿ ਭਾਰੀ । ਟਰਿ ਗਯੋ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਧਾਰੇ ।
ਨਤੁ ਦੇਖਤਿ ਜੰਗ ਮਝਾਰੇ ॥ ੧੧ ॥ ਇਮ ਘਾਲ ਘਨੋ ਘਮਸਾਨਾ । ਜਿਸ

*ਕੋਹੜੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ । *ਤਿਸ ਨੇ । *ਹੀਰੋ ਵਰਗੇ ਦੰਦਾਂ (ਵਾਲਾ) ਕਮਲ ਮੁਖ ਖੁਲਿਆ । *ਉਸ
ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਨਾਹਨ (ਦਾ ਰਾਜਾ) ਕਹਿਏ ਹਨ । *ਜਮਨਾ ਅਨੰਦ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ।

*ਪਾ:—ਪਠੀ ।

†ਪਾ:—ਨਹਿਨਾਵਣ ।

ਹੋਰਤਿ ਹੋਤਿ ਹਿਰਾਨਾ। ਮੁਖ ਪੰਕਜ ਕਾਰਸ ਲਾਗਤਿ^੧। ਜਲ ਧੋਏ ਨਿਤ
 ਬਹੁ ਦਾਗਤਿ^੨ ॥੧੨॥ ਪ੍ਰਭੁ ਤੁਮਰੇ ਜਸੁ ਬਿਦਤਾਯੋ। ਬਿਨ ਲਰੇ ਬਿਜੈ
 ਪਦ ਪਾਯੋ^੩। ਸੁਨਿ ਸੰਗੋ ਵਾਕ ਬਖਾਨਾ। 'ਨਿਤ ਗੁਰਨਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮਹਾਨਾ
 ॥੧੩॥ ਇਹ ਬਪਰੇ ਕਹਾਂ ਪਹਾਰੀ। ਤੁਰਕੋਸ਼ ਚਮੁ ਲਰਿ ਹਾਰੀ। ਗੁਰ ਖਸ਼-
 ਟਮ ਕੋ ਰਣ ਚਾਰੇ^੪। ਹੈਂ ਬਿਦਤਿ ਅਜਹੁ ਜਗ ਸਾਰੇ ॥ ੧੪ ॥ ਜੋ ਹੁਇ
 ਹਜ਼ੂਰ ਸੰਗ ਖੋਟਾ। ਨਿਤ ਪਰਹਿ ਤਿਨਹੁ ਬਡ ਟੋਟਾਰਨ ਤਜਾਰਯੋ^੫ ਸੱਤੁ
 ਕੁਚਾਲੇ^੬। ਪੁਨ ਕਹਾਂ ਉਡੀਕਨ ਹਾਲੇ^੭ ॥੧੫॥ ਅਬਿ ਸੈਲਨ ਸੈਲ ਕਰੀਜੈ
 ਸਭਿ ਸੰਦਰ ਦੂਣ ਪਿਖੀਜੈ। ਚਿਤ ਰੁਚਹਿ ਤਹਾਂ ਤਬਿ ਰਹੀਏ। ਨਤੁ
 ਆਇ ਅਪਨਿ ਪੁਰਿ ਲਹੀਏ^੮ ॥੧੬॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਮਹਿ ਭਾਖਾ।
 'ਹਮ ਧਰਹਿ ਜੰਗ ਅਭਿਲਾਖਾ। ਨਿਪ ਭੀਮਰੰਦ ਜਿਮ ਚਾਰੇ^੯। ਪ੍ਰਭੁ
 ਅਇਸੁ ਤੇ ਤਿਮ ਪਾਰੇ^{੧੦} ॥੧੭॥ ਦਿਖਰਾਵਹਿ ਕਰਿ ਬਡ ਜੁਧਾਤ ਬਿਲੋ ਹੁਇ
 ਸ਼ਾਂਤਿ ਨ ਕੁਧਾ^{੧੧}। ਮਤਿਮੰਦ ਹਮਹੁ ਕਸਾ ਜਾਨੈ। ਰਣ ਕਰਿ ਜੈ ਚਮੁ ਨ
 ਹਾਨੈ^{੧੨} ॥੧੮॥ ਸੁਨਿ ਮਾਤ ਬਹੁਰ ਸਮੁਝਾਵੈ। 'ਗੁਰਘਰ ਕੋ ਰਿਪੁ ਦੁਖਪਾਵੈ
 ਮਨ ਮਾਹਿ ਨ ਮਹਿਮਾ ਜਾਨੀ। ਸਠ ਭਾਗਹੀਨ ਮਤਿ ਹਾਨੀ ॥੧੯॥ ਸਿਰ
 ਧੁਨਿ ਪਾਛੇ ਪਛੁਤਾਵੈ। ਸੁਖ ਪਾਇ ਜਿ ਸ਼ਰਨੀ ਆਵੈ। ਜੇ ਰਣ ਤੇ ਟਰਜੈ
 ਪਹਾਰੀ। ਪੁਨ ਤੁਮ ਕਸੇ ਚਾਹਤਿ ਰਾਰੀ ॥੨੦॥ ਸ਼ਰਧਾਲੁ ਜਿ ਨਾਹਨ ਰਾਜਾ।
 ਅਰੁ ਸੰਦਰ ਦੇਸ਼ ਬਿਰਾਜਾਉਤ ਪਰਖਹੁ ਪਹੁੰਚਿਨਿਹਾਰਹੁ। ਬਨ ਬਿਹਰਹੁ
 ਬਾਸਰ ਟਾਰਹੁ^{੧੩} ॥ ੨੧ ॥ ਪੁਨ ਐਹੋ ਪੁਰੀ ਅਨੰਦਾ। ਨਿਤ ਰਹੀਏ ਰਿਦੇ
 ਅਨੰਦਾ। ਰਣ ਕਾਰਨ ਕ੍ਰੋਧ ਨਿਵਾਰਹੁ। ਪੁਰਿ ਨਾਹਨ ਪੰਥ ਪਧਾਰਹੁ ॥੨੨॥
 ਰਿਪੁ ਭਾਗਯੋ ਗੈਲ ਨ ਗਹੀਏ। ਰਣ ਕਰਨਿ ਨ ਹਿਤ ਸੋ ਚਹੀਏ। ਜੋ ਧਰਹਿ
 ਬਹੁਰ ਹੀਕਾਰਾ। ਕੁਛ ਲਾਰੀ ਕਰਨਿ ਬਿਗਾਰਾ ॥੨੩॥ ਪੁਨ ਕਰਹੁ ਜਥਾ ਚਿਤ
 ਮਾਹੀ। ਤੁਮ ਰਿਦੈ ਛਪੀ ਕੁਛ ਨਾਹੀ। ਅਬਿ ਕਹਜੈ ਮਾਨੀ ਅਹਿ ਮੇਰਾ। ਨਹਿ

^੧(ਉਸ ਦੇ) ਮੁਖ ਕਮਲ ਨੂੰ ਜੋ ਕਾਲਖ ਲੱਗੀ ਹੈ। (ਅ) ਬਿੰਧੀ ਸ਼ਾਹੀ। (ੲ) [ਪੰਕ+ਜਿ=] ਜੋ ਚਿੱਕੜ ਤੇ ਸ਼ਾਹੀ। ^੨(ਵਿਆਹੁ ਰੂਪੀ ਬਹਾਨਿਆਂ ਦੇ ਜਲ ਨਾਲ (ਭਾਵੇਂ) ਨਿਤ ਧੋਵੇ (ਉਹ ਸੰਗੋਂ) ਬਹੁਤ ਦਗਵੀ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟਵੀ ਹੈ। ^੩ਚਾਰ। ^੪(ਉਸ) ਖੋਟੀ ਚਾਲ ਵਾਲੇ ਸੱਤ ਨੇ ਜੰਗ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਹੈ ^੫ਫਿਰ ਹਾਲੇ (ਉਸ ਨੂੰ) ਕੀ ਉਡੀਕਣਾ ਹੈ। ^੬ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਜੁਧ)। ^੭ਪਾਵੇਗਾ (ਜੁਧ)। ^੮ਤਦ ਤਕ ਸਾਡਾ ਕ੍ਰੋਧ ਸ਼ਾਂਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ^੯ਦਿਨ ਬਿਤਾਵੇ। ^{੧੦}ਪਾ:-ਤਜਾਰੋ।

ਕੀਜੈ ਆਪ ਬਖੇਰਾ॥੨੪॥ਜੇ ਪ੍ਰਥਮ ਭਏ ਅਵਤਾਰਾ॥ਤਿਨਹੂੰ ਨ ਮਾਤ ਬਚ
 ਟਾਰਾ । ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਭਗਵਾਨ॥ ਜਗ ਬਿਦਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਿਮ ਠਾਨ॥੨੫॥
 ਤਿਮ ਅਥਿਕੇ ਮਮ ਬਚ ਮਾਨੋ॥ਕਰਿਕੋਪ ਸ਼ਾਂਤਿਪ੍ਰਸਥਾਨੋ॥ਸੇ ਦੇਸ਼ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ
 ਕੀਜੈ॥ਸਿਖ ਅਪਨੋ ਤਿਸ ਦਿਸ਼ਿ ਥੀਜੈ” ॥ ੨੬ ॥ ਸੁਨਿ ਮਾਤ ਬਾਕ ਗੁਰ
 ਭਾਖਾ॥‘ਤੁਮ ਕਹਜੋ ਨ ਮੁਹਿ ਅਥਿ ਨਾਖਾ’ । ਮੁਹਿ ਭੋਜੋ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ॥
 ਰਣ ਕਰਿਬੇ ਹੇਤੁ ਕਰਾਲਾ॥੨੭॥ਗਨ ਦੁਸ਼ਟਨ ਕੇ ਤਨ ਖੰਡੈ॥ਛਿਤਛੀਨ
 ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਦੰਡੈ॥ਨਹਿ ਸਾਧ ਬਨੇ ਕੇ ਜਾਨੇ । ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਕੇ ਜਗ ਮਾਨੇ*
 ॥ ੨੮ ॥ ਇਮ ਸ਼ੱਤੁ ਤੇ ਧਰਿ ਤ੍ਰਾਸਾ । ਤੋ ਹੁਇ ਹੈ ਕਿਤ ਮਮ ਬਾਸਾ । ਸਭਿ
 ਚਹਹਿ ਮੋਹਿ ਦਬਾਯੋ । ਨਹਿ ਬਸਨ ਦੇਹਿ ਕਿਤ ਥਾਯੋ ॥ ੨੯ ॥ ਸੁਤ
 ਛੱਤ੍ਰੀ ਕੇ ਰਣ ਧਰਮਾ । ਨਹਿ ਤਜਾਗੋ ਮੈਂ ਸੁਭ ਕਰਮਾ । ਦੇ ਸਿੱਖਨਿ ਕਰ
 ਹੱਥਜਾਰਾ । ਬਿਥਰਾਵੈ ਜੰਗ ਅਖਾਰਾ ॥ ੩੦॥ ਕਰਿ ਦੇਵਹੁੰ ਰੰਕਨ ਰਾਜੇ ।
 ਹੁਇ ਰਾਜੇ ਰੰਕ ਨਿਲਾਜੇ॥ਤਬਿ ਜਾਨਹੁ ਮੋਰ ਪ੍ਰਤਾਪੁ॥ਅਨਗਿਨਤ ਕਰੋ
 ਦਲ ਖਾਪੁ॥੩੧॥ਅਥਿ ਬਾਕ ਮਾਤ॥ਤੁਵ ਮਾਨਾ॥ਕਰਿਦੇਹੁ ਪ੍ਰਾਤਿਪ੍ਰਸਥਾਨਾ॥
 ਪਰ ਫੋਰ ਨ ਮੋਹਿ ਹਟਾਵਹੁ । ਨਿਜ ਉਰ ਤੇ ਤ੍ਰਾਸ ਮਿਟਾਵਹੁ’ ॥ ੩੨ ॥
 ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਅਸ ਬਾਨੀ । ਸਭਿ ‘ਧੰਨਹਿ ਧੰਨ’ ਬਖਾਨੀ । ‘ਪ੍ਰਭੁ
 ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਹਾਰੇ । ਕੇ ਤੁਮਰੋ ਕਹਜੋ ਨਿਵਾਰੇ॥੩੩॥ ਇਕ ਬਾਕ ਕਹੇ
 ਜਗ ਹੋਵੈ । ਤਿਮ ਸਕਲ ਬਿਨਾਸੀ ਜੋਵੈ । ਜੇ ਮੁਰਖ ਜਾਨੈ ਨਾਂਹੀ । ਸੇ
 ਪਰਹਿ ਨਰਕ ਕੇ ਮਾਂਹੀ’ ॥੩੪॥ ਇਮ ਭਯੋ ਅੰਤ ਸੰਬਾਦਾ॥ਸਭਿ ਧਰਹਿ
 ਰਿਦੈ ਅਹਿਲਾਦਾ । ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ । ‘ਸੁਨਿ ਨੰਦ ਚੰਦ !
 ਪ੍ਰਸਥਾਨਾ॥੩੫॥ਕਹਿ ਦੇਹੁ ਕਰਹਿ ਸਭਿ ਤਜਾਗੇ॥ਸ਼ਮਿਯਾਨੇ ਤੀਬੁ ਭਾਰੀ ।
 ਗਨ ਸਕਟ ਰੁ ਉਸ਼ਟਰ ਲੈਕੈ । ਇਹ ਲਾਦ ਚਲੈ ਅਗੁਵੈਕੈ॥੩੬॥ ਸੁਧਿ
 ਸਭਿ ਮਹਿ ਦੇਹੁ ਸੁਨਾਈ । ਜਿਮ ਪ੍ਰਾਤਿ ਤਜਾਰ ਹੁਇ ਜਾਈ’ । ਤਬਿ ਉਠਿ
 ਦਿਵਾਨ ਵਹਿਰਾਯੋ । ਕਹਿ ਜਥਾ ਜੋਗ ਕਰਿਵਾਯੋ ॥ ੩੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ

‘ਹੋਣਗੇ । (ਅ) ਬਣਾ ਲਓ । ‘ਅਸਾਂ ਮੋੜਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ‘ਰਾਜੇ ਕੰਗਾਲ ਹੋਕੇ ਨਿਲੱਜ ਹੋ
 ਜਾਣਗੇ । ‘ਤਿਵੇਂ (ਇਕ ਬਚਨ ਕਹੇ ਤੇ) । ‘ਇਉਂ ਸੰਬਾਦ ਮੁੱਕਿਆ । ‘ਉਠਾਂ ਨੂੰ ।

*ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿ ਕੇ ਤੇ ਦੁਖ ਸਹਿ ਕੇ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਤੇ ਨਾਵੇਂ
 ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਕੇ ਵਰਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪੂਜਾ ਮੋਈ ਪਈ ਹੈ । ਹੁਣ ਇਸ ਵਿਚ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਭਰਕੇ
 ਜਿਵਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਪੂਜਾ ਜਾਲਮਾਂ ਤੋਂ ਫੁਟੇਗੀ ।

ਮਹਿਦ ਅਨੰਦੇ ।—ਬਰ ਮਾਨਜੋਂ ਮੋਹਿ ਸੁ ਨੰਦੇ—। ਉਠਿ ਗਈ ਅਪਨਿ ਘਰ
 ਮਾਂਹੀ । ਜਹਿ ਨੁਖਾ ਹੁਤੀ ਬਿਤ ਪਾਹੀ ॥੩੮॥ ਸਭਿਹੂੰਨਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨਾਵਾ
 ‘ਰਣ ਹਟਯੋ, ਭਯੋ ਮਨ ਭਾਵਾ ਅਥਿ ਹੁਇ ਹੈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਪਯਾਨਾ । ਤਟ ਜਮਨਾ
 ਜੇ ਗਿਰ ਨਾਨਾ’ ॥ ੩੯ ॥ ਸੁਨਿ ਹਰਖਯੋ ਸਭਿ ਪਰਿਵਾਰਾ । ਸੋ ਦਿਵਸ
 ਬਿਤਾਯੋ ਸਾਰਾ । ਕਰਿ ਖਾਨ ਪਾਨ ਸੁਖਵਾਨਾ । ਨਿਸ ਸੁਪਤੇ ਨਿਜ ਨਿਜ
 ਥਾਨਾ ॥੪੦॥ ਜਬਿ ਜਾਮ ਰਹੀ ਤਬਿ ਜਾਗੇ ਤਨ ਸੋਚ ਸੁਨਾਨਹਿ ਲਾਗੇ ।
 ਧੁਨਿ ਸ਼ਬਦ ਰਾਗ ਬਹੁ ਥਾਂਈ ਸਿਖ ਸੁਨਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਗਾਈ ॥ ੪੧ ॥ ਗੁਰ
 ਯਾਨ ਠਾਨਿ ਕਰਿ ਬੈਸੇ । ਲਖਿ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੈ ਜੈਸੇ । ਦਿਨ ਉਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
 ਬਿਸਾਲਾ । ਤਨ ਪਹਿਰਿ ਬਸਤੁ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੪੨ ॥ ਫਿਗਵਰਤੀ ਸਭਿ
 ਚਲਿ ਆਏ । ਕਹਿ ਤਜਾਰੀ ਦੀਨਿ ਕਰਾਏ । ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਬਾਜਯੋ ।
 ਜਿਸ ਧੁਨਿ ਤੇ ਸੁਨਿ ਘਨ ਲਾਜਯੋ ॥੪੩॥ ਪਤਿਨਾਹਣ ਦੂਤ ਜੁ ਆਯੋ । ਸੋ
 ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਯੋ । ਬਹੁ ਮੋਲਾ ਦੇ ਸਿਰੁਪਾਊ । ਕਰਿ ਦੀਨਸਿ
 ਬਿਦਾ ਅਗਾਊ ॥ ੪੪ ॥ ‘ਹਮ ਆਏ ਦਿਹੁ ਸੁਧਿ ਜਾਈ । ਤੁਵ ਪੀਛੇ ਹੋਹਿ
 ਚਢਾਈ’ । ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਤੇ ਲੋ ਸਿਰੁਪਾਊ । ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਭਯੋ ਬਿਦਾਊ ॥੪੫॥
 ਕਰ ਦੀਰਘ ਮਜ਼ਲ ਪਯਾਨਾ । ਮਿਲਿ ਨਿਜ ਨਿਪ ਸਾਥ ਬਖਾਨਾ । ‘ਗੁਰ-
 ਗੋਵਿੰਦਸਿੰਘ ਅਨੰਦਯੋ । ਤੁਵ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਮੈਂ ਜਬਿ ਬੰਦਯੋ ॥੪੬॥ ਚਢਿ ਪਰੇ
 ਆਇੰ ਮਗਮਾਂਹੀ ਮੈਂ ਸੁਧ ਹਿਤ ਚਲਿ ਸਹਿਸਾਹੀ’ । ਸੁਨਿ ਨਾਹਨਪਤਿ ਹਰ-
 ਥਾਯੋ । ਸਭਿ ਮਿਲਿਬੇ ਬਯੋਂਤ ਬਨਾਯੋ ॥ ੪੭ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
 ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ ‘ਨਾਹਣ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਸਿਬਾਦ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਚਤਵਾਰਿਸਤੀ
 ਅੰਸੁ ॥ ੪੪ ॥ ੪੫. [ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਹੋਕੇ ਨਾਹਣ ਪ੍ਰਵੇਸ਼] ।

ਦੋਹਰਾ॥ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰ ਭੂਖਨ ਪਹਿਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰ ਤਨ ਲੀਨਿ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
 ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਜਾਰੀ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ॥ ੧ ॥ ਸ੍ਰੈਯਾ ਛੰਦ ॥ ਦੰਦਭਿ ਦੀਹੋ
 ਬਜਯੋ ਰਣਜੀਤ, ਉਠੋ ਬਡ ਨਾਦ ਪਹਾਰਨ ਕੇਰੇ । ਸ਼੍ਰੋਨ ਸੁਨਯੋਂ ਸਭਿ ਸੈਨ
 ਤਹੀ ਛਿਨ, ਤਜਾਰ ਭਯੋ ਗਜ ਬਾਜਿਨਿ ਡੇਰੇ । ਜੀਨ ਸਜਾਵਨਿ ਕੀਨਿ
 ਤਬੈ ਅਸ ਪੀਨਨ ਪੈ ਜ਼ਰੀ ਦੋਜ਼ ਬਡੋਰੇ । ਹੋਦ ਅੰਬਾਰਨ ਝਾਲਰ ਝੂਲਤਿ,
 ਝੂਲਤਿ ਦੇਵ ਮਨੋਹਰ ਹੋਰੇ ॥੨॥ ਚੱਕ੍ਰਿਤ ਚੋਪਤਿ ਚੰਚਲ ਚਾਤੁਰ ਚੋਰਤਿ

‘ਚਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਾਲੇ । ਚੱਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੁਰਾਦ ਕਾਹਲੇ ਪੈਣ ਤੋਂ
 ਹੈ । (ਅ) ਅਕਾਰਣ ਡਰ ਦੱਸਕੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਕਾਹਲਾ ਪੈਣਾ । [ਸੰਸ., ਚਕਿਤ] ।

ਚੀਤਨ ਚਾਉ ਚਈਲਾ । ਚੌਕਸ ਚਾਰਹੁ ਓਰਨ ਕੋ ਚਿਤਵੈਤਿ ਬਿਲੋਚਨ
ਤੇ ਚਰਚੀਲਾ^੧। ਛਾਲ ਉਛਾਲ ਤੇ ਛੁਟਣ ਛੋਭਤਿ ਸੰਮ ਛੁਵੈ ਛਿਤ ਛਿੱਪੁ
ਛਬੀਲਾ^੨। ਪੈਨ ਕਹਾਂ, ਮਿੰਗਛੋਨ ਕਹਾਂ, ਗੁਰਦੇਵ ਕੋ ਗੋਨ ਤਰੀਗਮ ਨੀਲਾ^੩
॥੩॥ ਜੋਤਿ ਜਵਾਹਰ ਜਾਹਰ ਜੀਨ ਜਰਾਉ ਜਰਜੋ ਜਿਹ ਜੋਬ ਅਜਾਇਬ।
ਝਾਲਰ ਕੋਰ ਜਰੀ ਚਹੁ ਓਰਨ, ਮੋਰ ਕੀ ਮੋਰਿਕੇ ਗੀਵ ਬਨਾਇਬ। ਛਾਦਨ
ਅੰਗਛਕਜੋ ਛਬਿ ਸੰਗ ਸੁਰੇਸ਼ ਮਤੰਗ ਸੁਰੰਗ ਸੁਹਾਇਬ। ਭੂਖਣ ਬਿੰਦ
ਬਿਭੂਖਣ ਤੇ ਬਨ* ਦੂਖਣ ਬਾਝ ਗੁਰ ਢਿਗ ਆਇਬ^੪॥੪॥ ਤੀਖਨ ਧਾਰ
ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਉਦਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿ ਧਾਰਿ ਗਰੇ ਮਹਿ ਪਾਯੋ^੫। ਬਿੰਦ ਖਤੰਗਨਿਸੰਗ
ਭਰਜੋ ਨਿਜ ਅੰਗ ਨਿਖੰਗ ਕਸਜੋ ਦਿਪਤਾਜੋ। ਚਾਪ ਗਹਜੋ ਕਰ ਆਪ
ਅਰਿੰਦਮ^੬, ਦੀਹ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਪਾਪ ਸੁਹਾਯੋ^੭। ਹੇਤੁ ਅਰੂਢਨਿ ਕੇ ਗੁਨ ਗੂੜ੍ਹ
ਉਠੇ ਪਿਖਿ ਗੂੜ੍ਹ ਜਬੈ ਹਯ ਆਯੋ^੮॥੫॥ ਬੁਲਤਿ ਬੁਮ ਬੁਕੇ ਕਲਗੀ ਸੂਤ

^੧ਚਰਚੀਲਾ=ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। (ਅ) ਚੰਚਲ। 'ਇਸ ਛੰਦ ਦਾ ਅਰਥ ਐਉਂ ਹੈ:-ਚਾਉ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਿਆ ਚੰਚਲ ਤੇ ਚਾਤੁਰ (ਘੋੜਾ) ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਹਲਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ (ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ) ਚਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਚੁਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਚੌਕਸ ਹੋਕੇ ਚਾਢੇ ਪਾਸੇ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਛੁੱਟਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤਮਕ ਵਿਚ ਆਇਆ ਛਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਛਲਦਾ ਹੈ (ਇਉਂ) ਕਿ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁੰਮ ਇਸ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਛੁਹੰਦੇ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਲਗਦੇ ਹਨ (ਕਿ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨੀਲੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਹਵਾ ਕਿਥੇ ਤੇ ਹਰਨੋਟਾ ਕਿੱਥੇ (ਮੇਲ ਖਾ ਸਕਦੇ ਹਨ)। 'ਜਾਹਰਾਤ ਦੇ ਜੜਾਉ ਨਾਲ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੋਬਾਇਸ਼ (ਫਬਨ) ਅਸਚਰਜ ਹੈ-ਜੜੀ ਹੋਈ ਕਾਠੀ ਦੀ ਜੋਤ ਜਾਹਰ ਹੋ ਰਹੀ ਭਾਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ। ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਜਰੀ ਦੀ ਕੰਨੀ ਤੇ ਝਾਲਰ ਹੈ, (ਘੋੜਾ ਇਉਂ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ) ਮੋਰ ਵਾਂਗੂ ਮੋੜ (ਪਾ ਪਾਕੇ) ਕਿੱਚੀ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। (ਜਰੀ ਦੇਜ ਕਪੜੇ ਨਾਲ) ਅੰਗ ਢਕਿਆ (ਘੋੜਾ) ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ (ਐਸਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨੋਂ) ਇੰਦ੍ਰ ਵਾ ਹਾਥੀ ਸੁਹਣੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਸੁਹਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। (ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਬੋਐਬ ਘੋੜਾ (ਫਿਰ ਸਭ (ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ ਭੂਸ਼ਤ ਹੋਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਹੈ। 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗਲੇ ਵਿਚ ਪਾਈ। 'ਕਮਾਨ ਹੱਥ ਵਿਚ ਢਕਿਆ ਵੇਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ)। 'ਪਾਪ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਭਾਵ ਰੂਹਾਨੀ ਜਲਾਲ ਸ਼ੋਭਿਆ। 'ਗੂੜ੍ਹੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ)। 'ਜਦੋਂ ਸੁੰਦਰ ਘੋੜਾ ਆਇਆ। 'ਜਦ ਉਠੇ ਤਾਂ ਸੀਸ ਰਤਾ ਕੁ) ਬੁਕ ਕੇ (ਜੁ ਹਿੱਲਿਆ ਤਾਂ) ਕਲਗੀ ਬੰਮੀ ਤੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਕੁੰਡਲ ਬੁਲੇ (ਜਿਸ ਨਾਲ) ਮੁਖ ਮੰਡਲ (ਹੋਰ) ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਹੋ ਗਿਆ। (ਅ) ਬੁਲਦੇ ਬੁਮਦੇ (ਕੁਛ) ਬੁਕ ਕੇ (ਜਦ ਉਠੇ ਤਾਂ.....)।

*ਪਾ:-ਬਿਨ।

†ਪਾ:-ਬਾਜ।

ਕੁੰਡਲ ਦੇ ਮੁਖ ਮੰਡਲ ਸੋਭਾਸੂਖਮ ਚੀਰ ਸ਼ਰੀਰ ਸਜੈ, ਜਨ ਕੰਚਰ ਸੰਡ
 ਬਡੀ ਭੁਜ ਦੋਭਾ^੧। ਪਾਗ ਜਿਗਾਜਗ^੨ ਜੋਬ ਜਵਾਹਰ ਦੀਪਤਿਦੇਖਿਕੈ ਕੌਨ
 ਨ ਲੋਭਾ। ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲ ਸਮੇਤ ਜੁ ਸਿੱਖਜ ਮਨੋ ਤਿਨ ਹੇਤੁ ਅਨੰਦ ਕੀਰੀਭਾ^੩
 ॥੬॥ ਪਾਇ^੪ ਰਕਾਬ ਮੈਂ ਪਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿ ਬਾਗ ਰਹੇ ਕਰ ਬਾਜ ਚਰੇ^੫ ।
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਆਇ ਮਨਾਇ ਚਲੇ ਜਬਿ ਦੁੰਦਭਿ ਚੋਬ ਪਰੇ। ਨਾਦਿਸੁਨੇ
 ਸਭਿ ਸੈਨ ਉਤਾਇਲ ਹੈ ਸਵਧਾਨ ਕੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਰੇ। ਹੋਇ ਅਰੁਢਿ ਤੁਰੰਗਮ
 ਉਪਰ ਧਾਇ ਮਿਲੇ ਮਨ ਮੇਦ ਭਰੇ ॥ ੭ ॥ ਪੈਦਲ ਸੈਨ ਚਲੇ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ
 ਜੇ ਮੁਖ ਦੇਖਨਿ ਕੇ ਅਭਿਲਾਖੀ । ਪੰਚ ਸੈ ਸੰਗ ਉਦਾਸੀ ਫਕੀਰ ਕਰਾਹ
 ਕੀ ਦੇਗ ਲਹੈ ਗੁਰ ਆਖੀ^੬। ਔਰ ਬਹੀਰ ਚਲੇ ਸੰਗ ਦੀਰਘ ਕੌਨ ਗਿਨੈ
 ਗਿਨਤੀ ਕਰਿ ਸਾਖੀ^੭ । ਕੁੰਜਰ ਘੰਟਣ ਕੇ ਠਣਕਾਰ ਤੁਰੰਗਮ ਪੋਰਨ ਧੂਲ
 ਉਡਾਖੀ^੮ ॥ ੮ ॥ ਕੋਤਿਕ ਪੈਦਲ ਸੈਨ ਸੁਚੇਤ ਅਨੰਦਪੁਰੇ ਮਹਿ ਰਾਖਿ
 ਟਿਕਾਈ। ਸੂਰਜਮੱਲ ਕੇ ਨੰਦਨ ਦੈ ਤਿਨਕੇ ਸਵਧਾਨ ਕਰੇ ਤਿਸ ਥਾਂਈ।
 ਔਰ ਮਸੰਦ ਕੋ ਛੋਰਨਿ ਕੀਨਸਿ ਲੈ ਸੁਧਿ ਜੋ ਸਭਿ ਕੀ ਪਿਛਵਾਈ। ਦੂਰ ਲੋ
 ਸੰਗ ਗਏ ਸਗਰੇ ਪੁਨ ਧੀਰਜ ਭਾਖਿ ਕੈ ਦੀਨਿ ਹਟਾਈ ॥੯॥ ਆਇ ਗਏ
 ਪੁਰਿ ਕੀਰਤਿ ਮੈਂ ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਪੂਰਬ ਕੀਨਿ ਨਿਵੇਸੂ । ਆਇਸ ਪਾਇ
 ਤਿਹਾਵਲ ਕੋ ਤਤਕਾਲ ਕਰੇ ਤਹਿ ਲਾਇ ਵਿਸ਼ੇਸੂ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦਕੇ
 ਇਸਥਾਨ ਗਏ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੁਰੇਸ਼ੁ। ਬੰਦਿ ਉਭੈ ਕਰ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ,
 ਦਯੋ ਵਰਤਾਇ ਬਿਸਾਲ ਅਸ਼ੇਸ਼ੁ^੯ ॥੧੦॥ ਆਨ ਜਿ ਥਾਨ ਜਥੋਚਿਤ ਜਾਨਿ
 ਸਭੈ ਬਿਧਿ ਠਾਨਿ ਗਏ ਨਿਜ ਡੋਰੇ। ਜੇ ਪੁਰਿ ਕੀਰਤਿ ਕੇ ਨਰ ਨਾਰਿ ਗੁਰੂ
 ਦਰਸੇ ਰਿਦ ਮੇਦ ਘਨੇਰੇ। ਦੇਤਿ ਅਕੋਰ ਜਥਾ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਨ ਸੋਢਿਨਿ
 ਕੇ ਤਹਿ ਧਾਮ ਬਸੇਰੇ। ਰੈਨ ਮੈਂ ਖਾਨ ਰੁਪਾਨ ਕਰੇ ਹੁਇ ਨੀਂਦ ਬਸੀ ਪੁਨ
 ਜਾਗ ਸਬੇਰੇ ॥੧੧॥ ਸੌਚ ਸੁਨਾਨ ਕੋ ਠਾਨਿ ਭਲੇ ਪਟ ਆਯੁਧ ਧਾਰਿ ਭਏ
 ਅਸਵਾਰਾ। ਬੰਦ ਤੁਰੰਗ ਮਤੰਗ ਸਜੇ ਬਡ ਬਾਜ ਉਠੈ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ

^੧ਦੋਹਾਂ ਭੁਜਾਂ ਦੀ (ਭਾ=) ਸੋਭਾ ਹਾਥੀ ਦੀ ਸੁੰਡ ਸਮਾਨ ਹੈਸੀ। ^੨ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੀ ਹੈ। ^੩ਅਨੰਦ ਦੀ
 ਲਗਰ (ਭਾਵ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੀ ਡਾਲ ਸੁਹਾ ਰਹੀ ਹੈ)। ^੪ਚਰਨ। ^੫ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ। ^੬ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਕਹੇ
 (ਅਨੁਸਾਰ) ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ^੭ਸਿੱਖਜਾ ਕਰਕੇ ਕੌਣ ਗਿਣਤੀ ਗਿਣੇ। (ਅ) ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਕੇ ਕੌਣ ਗਿਣੇ।
^੮ਉਡੀ। (ਅ) ਉਡਕੇ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਪਈ। ^੯ਭਾਵ ਸਾਰਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਹੁਤਾ ਬਹੁਤਾ ਵਰਤਾਇਆ।

ਪੰਥ ਪ੍ਰਯਾਤ ਅਖੇਰਨ ਖੇਲਤਿ ਰੋਪਰ ਆਨਿ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੇ ਡਾਰਾ । ਰਾਤਿ
 ਸਿਤਾਇ ਜਥਾ ਸੁਖ ਸੰਗ ਚਢੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਚਲਿ ਪੰਥ ਮਝਾਰਾ॥੧੨॥ ਈਖਦ
 ਕੋਸ ਅਨੰਦ ਸੋ ਚਾਲਤਿ, ਰਾਤਿ ਮੈਂ ਘਾਲਤਿ ਦੀਰਘ ਡੇਰਾ । ਕੂਚ ਪੈ
 ਕੂਚ ਚਲੇ ਮਗ ਜਾਤਿ ਪਹਾਰਨਿ ਹੋਰਤਿ ਨੇਰ ਹੀ ਨੇਰਾ॥ਪੰਥਉਲੰਘਿ ਗਏ
 ਜਬਿ ਕੇਤਿਕ ਸੈਲ ਸਮੀਪ ਭਾ ਨਾਹਣ ਕੇਰਾ । ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਸੁਧਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
 ਭੀ ਹੁਇ ਤਜਾਰ ਚਲਯੋ ਚਿਤ ਚਾਵ ਬਡੇਰਾ॥੧੩॥ ਨਰਾਜ ਛੰਦ* ॥ ਚਲਯੋ
 ਸਮਾਜ ਸੰਗ ਲੀਨਿ ਜੈਨ ਕੋ ਬਨਾਇ ਕੈ। ਸੁ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭੂਪ ਦੂਤ ਕੋ
 ਮਿਲਾਇਕੈ। ਤਰੇ ਪਹਾਰ ਤੀਰ ਕੋ ਨਿਵੇਸ਼* ਜਾਨਿ ਦਸਾਲਕੋਪਯਾਨ ਕੀਨਿ
 ਆਇ ਗੋ ਸਮੀਪ ਤਾਤਕਾਲ ਕੋ ॥ ੧੪ ॥ ਅਕੋਰ ਲੈ ਤੁਰੰਗ ਸੋ ਸੁ ਚੀਰ
 ਬੰਦ ਬਿੱਤ ਕੋ । ਮਿਲਯੋ ਸੁ ਹਾਥ ਜੋਰਿਕੈ ਅਨੰਦ ਕੀਨਿ ਚਿੱਤ ਕੋਪਦਾਰ-
 ਬੰਦ ਬੰਦਨਾ ਕਰੀ ਸਰੂਪ ਦੇਖਿਓ । ਪ੍ਰਭੂ ਮੁਕੰਦ ਬੁਝਿਓ ਅਨੰਦ ਹੈ
 ਅਸੋਖਿਓ?॥੧੫॥ *ਖੁਸ਼ੀਗੁਰੂ ਸੁ ਰਾਵਰੀਪ੍ਰਮੋਦ ਮੋਹਿ ਦੀਨਿਓ। ਬਸੀਰਹੈ
 ਸਨੇਹ ਕੋ ਅਛੇਹ ਏਹ ਕੀਨਿਓ। ਦਯੋ ਦਿਦਾਰ ਆਨਿਕੈ ਨਿਹਾਲ ਕੈ। ਭਾ-
 ਲਿਓ। ਮਨੋਰਥਾਨ ਪੂਰਿਓ ਚਰੰਨ ਦੇਸ਼ ਘਾਲਿਓ ॥ ੧੬ ॥ ਪੁਨੀਤ ਭੋਨ
 ਕੀਜਿਯੋ ਲਖੋ ਸੁ ਦਾਸ ਮੋਹਿਕੋ । ਅਖੇਰ ਖੇਲ ਭਾਵਤੋ ਬਿਲੋਕਿ ਬੰਦ ਕੋਹ
 ਕੋ। ਬਿਨੈ ਬਖਾਨਿ ਏਵ ਭੂਪ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਯਾ। ਮੁਕੰਦ* ਕੀਨਿ ਤਜਾਰ
 ਕੋ ਸੁ ਲੈ ਚਲਯੋ ਅਵਾਸਯਾ ॥ ੧੭ ॥ ਤੁਰੰਗ ਪੈ ਅਰੁਢਿ ਹੈ ਪਯਾਨ ਆਪ
 ਕੀਨਿਯੋ । ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੰਗ ਮਾਤੁਲੰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਪਾਛ ਚੀਨਿਯੋ। ਗਏ ਬਿਖੰਮ
 ਪੰਥ ਬੋਰ ਉਚ ਪਾਇ ਡਾਲਤੋ। ਸੁ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਾਥ ਬੁਝਤੋ ਦਿਖਾਲਤੋ
 ॥ ੧੮ ॥ ਪੁਰੀ ਮਨੋਗ ਨਾਹਣੇ ਬਿਲੋਕਿ ਲੋਕ ਆਵਈ। ਪ੍ਰਭੂ ਪਦਾਰਬੰਦ
 ਕੋ ਸਮੀਪ ਸੀਸ ਨਜਾਵਈ। ਬਜ਼ਾਰ ਕੋ ਨਿਹਾਰਿਤੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ ਪਯਾਨਿਤੋ।
 ਮਹੀਪ ਸੰਗ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੋ ਬਖਾਨਤੋ ॥ ੧੯ ॥ ਪੁਰੀ ਪਹਾਰ
 ਸੀਸ ਧੋ* ਬਿਸਾਲ ਸ਼ੋਭ ਪਾਵਹੀ । ਸੁ ਡੀਠ ਦੂਰਿ ਜਾਤਿ ਹੈ, ਮਹੀਰਹੈ

*ਵਾਸਾ । *ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਸ਼ਲ ਹੈ । *ਰਾਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:— *ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ।
 *ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ । *ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ । *ਘਰ । *ਨਾਲ ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਥੀ ਰੁਰੂ
 ਜੀ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇਖਿਆ । *ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੜ੍ਹਦੇ । *ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । *ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ ਉੱਤੇ ।

*ਕਈ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਤਿਭੰਗੀ ਤੇ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ਬੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ
 ਜੋ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੈ ।

ਸੁਹਾਵਹੀ । ਬਸੰਤਿ ਬੋਰ ਥਾਨ ਮੈਂ, ਮਹਾਨ ਹੈ ਉਜਾਗਰੀ^੧ । ਬਿਭੂਖਣਾਇ
ਧਾਰਿਥੇ ਸੁ ਬੇਸੁ ਬੇਸ ਨਾਗਰੀ^੨ ॥ ੨੦ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਰਤਿ ਬਤਕ ਇਮ
ਨਗਰ ਕੀ ਮਹਿਪਾਲਕ ਕੇ ਸਾਥ । ਗਮਨੇ ਰੁਚਿਰ ਸਥਾਨ ਮਹਿ ਡੇਰੇ ਹਿਤ
ਗੁਰ ਨਾਥ ॥ ੨੧ ॥ ਤੇਟਕਛੰਦ ॥ ਕਰ ਜੋਰਿ ਨਰੇਸ਼ੁਰ ਬਾਕ ਕਹੈ । ‘ਬਿਸ-
ਰਾਮ ਕਰੋ ਇਸਥਾਨ ਅਹੈ’ । ਉਤਰੇ ਸੁਨਿ ਛੋਰਿ ਤੁਰੰਗ ਬਲੀ । ਪਰਯੰਕ
ਥਿਰੇ ਤਹਿ ਭਾਂਤਿ ਭਲੀ ॥ ੨੨ ॥ ਚਿਰ ਕੋਤਿਕ ਬੈਠਿ ਮਹੀਪ ਗਯੋ । ਹਿਤ
ਸੇਵ ਸਮਾਜ ਪਠਾਇ ਦਯੋ । ਘ੍ਰਿਤ ਚੂਨ ਸਿਤਾ ਬਹੁ ਤਸਾਰ ਕੀਏ । ਜੁਤਿ
ਚਾਵਰਿ ਸੂਖਮ ਭੋਜਿ ਦੀਏ ॥ ੨੩ ॥ ਤ੍ਰਿਣ ਆਦਿਕ ਚਾਹੁ ਹੁਤੀ ਸੁ ਜਿਤੀ ।
ਕਰਿ ਤੂਰਨ ਦੀਨਿ ਪਠਾਇ ਤਿਤੀ । ਨਿਪ ਕੋ ਪਰਧਾਨ ਸਮੀਪ ਰਹਯੋ ।
ਤਤਕਾਲ ਦਯੋ ਜਿਨ ਜੋਇ ਚਹਯੋ ॥ ੨੪ ॥ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਕਰੀ ਬਹੁ ਸੇਵ ਤਬੈ ।
ਮਧਰੇ ਤੁਰਸਾਨ ਅਚਾਰ ਸਬੈ । ਫਲ ਫੂਲ ਪਠੇ ਨਿਜ ਬਾਗਨ ਤੇ । ਸੁਧਿ
ਲੋਤਿ ਸਭੀ ਅਨੁਗਾਗਨ ਤੇ ॥ ੨੫ ॥ ਦਲ ਬੰਦ ਬਿਥੈ ਬਹੁ ਬਾਰਿ ਫਿਰਯੋ ।
ਪਹੁੰਚਯੋ ਸਭਿ ਪਾਸ ਪ੍ਰਮੋਦ ਕਰਯੋ । ਇਮ ਖਾਨ ਰੁਪਾਨ ਸੁ ਸੈਨਹਿ ਮੈਂ^੩ ।
ਸੁਪਤੇ ਸੁਖ ਪਾਇ ਸੁ ਰੈਨਹਿ ਮੈਂ ॥ ੨੬ ॥ ਭੁਨਸਾਰ ਬਡੀ ਸਭਿ ਜਾਗ ਰਹੇ ।
ਸਿਮਰੈਂ ਸਤਿਨਾਮ ਅਨੰਦ ਲਹੇ । ਬਹੁ ਗਾਇ ਗਿਰਾ ਗੁਰ ਕੀ^੪ ਸੁਖ ਸੋਂ ।
ਜਿਸ ਤੇ ਬਚਿ ਅੰਤਕ ਕੈ ਦੁਖ ਸੋਂ ॥ ੨੭ ॥ ਕਲਗੀਧਰ ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਕਰੇ ।
ਬਰ ਬਸਤਰ ਸਸਤ੍ਰਨ ਅੰਗ ਧਰੋਜਬਿ ਦੌਸ ਚਢਯੋ ਪਰਯੰਕ ਥਿਰੇ । ਸਭਿ
ਆਇ ਨਮੋ ਕਰਿ ਮੋਦ ਭਰੇ ॥ ੨੮ ॥ ਮਿਦਨੀ ਪਰਕਾਸ਼ ਨਰੇਸ਼ ਤਬੈ । ਬਰ
ਬੀਰ ਅਮਾਤਨ ਸੰਗ^੫ ਸਬੈ । ਹੱਥਸਾਰਨ ਕੋ ਧਰਿ ਆਇ ਗਯੋ । ਕਰ ਬੰਦਿ
ਮਹੀਪ ਸਮੀਪ ਭਯੋ ॥ ੨੯ ॥ ਪਗ ਪੰਕਜ ਕੋ ਪਰਨਾਮ ਕਰਯੋ । ਗੁਰ ਆਇਸੁ
ਤੇ ਫਿਗ ਬੈਠਿ ਥਿਰਯੋ । ‘ਬਲ ਸੈਲ ਭਲੇ ਫਿਰ ਸੈਲ ਕਰੋ । ਬਨ ਬੀਚ
ਅਖੇਰ ਭਿਲਾਖ ਧਰੋ ॥ ੩੦ ॥ ਸਮੁਦਾਇ ਫਿਰੈਂ ਮ੍ਰਿਗ ਜਾਤਿ ਘਨੀ । ਪਰਚੈ

^੧ਵਸਦੀ ਹੈ ਬੋੜੇ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਬਹੁਤ ਹੈ । ^੨ਗਹਿਣਾ (ਸਜਾਵਟਾਂ) ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਸੁਹਣੇ ਵੇਸ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਨਗਰੀ ਹੈ । [ਨਾਗਰੀ ਦਾ ਅਰਥ ਏਥੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਅੰਕ ੧੯ ਮੁਕਦਿਆਂ ਸਾਰ ਪੁਰੀ ਦੀ ਸੋਭਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਅੰਕ ੨੧ ਵਿਚ ਫਿਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਉਂ ਨਗਰੀ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਸੋ ਨਾਗਰੀ ਦਾ ਏਥੇ ਨਿਸਚੇ ਅਰਥ ਨਗਰੀ ਹੈ] । ^੩ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਹੋਇਆ । ^੪ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ । ^੫ਜਿਸ (ਗੁਰ ਬਾਣੀ) ਕਰਕੇ ਜਮ ਦੇ ਦੁਖ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਈਦਾ ਹੈ । ^੬ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨਾਲ ।

ਬਿਚਰੀਤਿ ਸੁ ਲੇਹੁ ਹਨੀ^੧। ਚਿਤ ਰਾਵਰ ਕੇਰਿ ਖੁਸ਼ੀ ਜਿਤ ਹੈ। ਬਿਰਿਬੇਹਿਤ
 ਥਾਨ ਪਿਖੇਤਿਤ ਹੈ ॥ ੩੧ ॥ ਅਟਕਾਉ ਨਹੀਂ ਕਿਤ ਕੋ ਹਮਰੇ। ਚਿਤ
 ਚਾਹਤਿ ਮੋਦ ਵਧੈ ਤੁਮਰੇ। ਕਰਿ ਲੇਹੁ ਪਸੰਦ ਬਿਲੋਕਨ ਕੈ ਗਵ^੨ ਪਾਇ
 ਲਿਜੈ ਰਿਪੁ ਰੋਕਨਿ ਕੈ^੩ ॥ ੩੨ ॥ ਸੁਨਿ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਤਿਹ ਵਾਕ ਕਹਜੈ। ਜਹਿ
 ਤੈਂ ਸੁਭ ਥਾਨ ਬਿਲੋਕਿ ਲਹਜੈ। ਤਿਤ ਸੰਗ ਚਲੈ ਚਢਿ ਕੈ ਹਮਰੇ। ਸਭਿ
 ਭੇਦ ਰਿਦੇ ਬਿਦਤਜੋ ਤੁਮਰੇ ॥ ੩੩ ॥ ਤਿਤ ਹੋਰਿ ਅਖੇਰ ਸੁ ਖੇਲਹਿਗੇ। ਗਨ
 ਬਾਜ ਰੁ ਸੁਨ ਸੁ ਪੇਲਹਿਗੇ^੪। ਕਰ ਜੋਰਿ ਨਰੇਸ਼ੁਰ ਬਾਤ ਕਹੈ। ‘ਧਨ ਭਾਗ
 ਅਹੈ ਮਹਿ ਸੰਗ ਚਹੈ’ ॥ ੩੪ ॥ ਦਿਨ ਆਜ ਮੁਕਾਮ ਇਹਾਂ ਕਰਿਯੋ। ਭੁਨ-
 ਸਾਰ ਭਏ ਇਤ ਤੇ ਚਰਿਯੋ। ਸਭਿ ਥਾਨ ਦਿਖਾਵਨਿ ਆਪ ਕਰੋ। ਤੁਮ ਹੋਹਿ
 ਖੁਸ਼ੀ ਚਿਤ ਚਾਹਿ ਧਰੋ^੫ ॥ ੩੫ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਵਾਕ ਅਨੇਕ ਕਹੈ। ਚਿਰ-
 ਕਾਲ ਸਰੂਪ ਬਿਲੋਕਿ ਰਹੈ। ਕਰ ਬੰਦਨ ਕੋ ਨਿਜ ਧਾਮ ਗਯੋ। ਸਮ ਪੂਰਬ
 ਸੇਵ ਕਰੀਤਿ ਭਯੋ ॥ ੩੬ ॥ ਹਰਖਸੇ ਦਲ ਭੂਪ ਸਰਾਹਤਿ ਹੈ। ਪਿਖਿ ਦੇਸ਼
 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਹਿ ਚਾਹਤਿ ਹੈ। ਦਿਨ ਰੈਨ ਮੁਕਾਮ ਤਹਾਂ ਕਰਿਕੈ। ਭੁਨਸਾਰ ਭਈ
 ਸੁਚਿਤਾ ਧਰਿਕੈ ॥ ੩੭ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਬਮ ਰੁਤੇ ‘ਨਾਹਣ
 ਆਗਵਨ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਪੰਚ ਚਤੁਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੫ ॥

੪੬. [ਜਮਨਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਥਾਂ ਪਸੰਦ ਕਰਨੀ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਜਸੋ ਨਗਾਰਾ ਕੂਚ ਕੋ ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਨਿ ਪਾਇ। ਭਯੋ ਤਜਾਰ
 ਡੇਰਾ ਸਕਲ ਉਤ ਨਾਹਣਪਤਿਰਾਇ। ੧॥ ਕਬਿਤਾਖੇਲਿਬੇ ਅਖੇਰ ਕੋ ਸਮਾਜਿ
 ਰਾਜਿ ਲੀਨਿ ਬਾਜ^੧ ਬਾਜ ਪੈ ਅਰੂੜ ਹੈ ਗੁਰੂ ਕੋ ਤੀਰ ਆਯੋ ਹੈ। ਕੀਨਿ
 ਪਦ ਬੰਦਨਾ ਆਨੰਦ ਹੈ ਮੁਕੰਦ ਜਾਨਿ, ਚਢੇ ਪ੍ਰਭੁ ਬਾਹ ਕਰਿ ਤੁੰਦ ਕੋ
 ਚਲਾਯੋ ਹੈ। ਬਾਜਤਿ ਨਗਾਰੇ ਗਿਰ ਭਾਰੇ ਭਾਰੇ ਨਾਦਤਿ ਹੈ^੨, ਕਾਨਨ
 ਪਧਾਰੇ ਗਨ ਪਾਦਪ^੩ ਸੁਹਾਯੋ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਗ ਕੋ ਪ੍ਰਹਾਰੈ ਛੋਰਿ ਤੁਪਕ ਪ੍ਰਹਾਰੇ
 ਕੇਈ, ਗੁਰੂ ਬਾਨ ਮਾਰੇ ਨਹੀਂ ਕੋਊ ਜਾਨਿ ਪਾਯੋ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ਗਿਰਵਰ ਤਰੇ
 ਤਰੇ ਤਰੇਵਰ ਤਰਾ ਤਰ, ਬਾਟ ਅਰੁ ਪੀਪਰ ਬਰਨਬਰ ਜਾਲਹੈ^੪। ਹਰੜ,

^੧ਮਾਰ ਲਓ। ^੨ਕਿਲ੍ਹਾ। ^੩ਦਬਾਵਾਂਗੇ। ^੪ਜੇ (ਆਪ ਨੇ) ਮੇਰਾ ਸੰਗ ਚਾਹਿਆ ਹੈ। ^੫ਰਾਜਾ
 ਬਾਜ ਆਦਿ ਸਮਾਜ ਲੋਕੇ। ^੬ਘੋੜੇ ਪਰ ਚੜ੍ਹਕੇ। ^੭ਭਾਰੀ ਪਹਾੜ ਭਾਰੀ ਰੁੰਜਦੇ ਹਨ। ^੮ਬਿੱਛ।
^੯ਪਹਾੜ ਦੇ ਹੇਠ ਹੇਠ ਬਿੱਛ ਹਨ (ਤਰਾ ਤਰ=) ਬਹੁਤੇ ਬੋਝ ਤੇ ਪਿਪਲ (ਆਦਿਕ) ਸਾਰੇ
 ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਰੰਗ ਦੇ ਹਨ।

ਬਹੇੜੇਖਰੇ ਆਂਵਰੇ ਉਚੇਰੇ ਪੀਨ, ਸਮੀਦਨ* ਬਡੇਰੇ ਪੈ ਘਨੇਰੇ ਕ੍ਰਿਤਮਾਲਾ^੧
 ਹੈਂ। ਕਦਰ^੨, ਖਦਰ^੩, ਗਨ ਕਦਲੀ^੪, ਕਟਰ^੫, ਜੰਬੂ^੬, ਸਿੰਧ^੭,
 ਕਦੇਬ^੮, ਸੋ ਮਧੂਕ^੯, ਕਚਨਾਲ ਹੈਂ। ਉਗੇ ਸੁ ਏਕਨਾਲ ,
 ਉਦਾਲਕ^{੧੦}, ਰਸਾਲ^{੧੧} ਹੈਂ, ਸਰਲ^{੧੨}, ਦੀਹ ਸਾਲ^{੧੩} ਹੈਂ, ਕਨੇਰੇ ਫੁਲ
 ਮਾਲ ਹੈਂ^{੧੪}॥੩॥ ਫਲੇ ਫਲ ਫੁਲਨਿ ਸੋ^{੧੫}, ਝੁਕੇ ਝੁਪ^{੧੬} ਝੁਲਨਿ ਸੋ, ਗਾਢੇ
 ਤੀਨ ਮੂਲਨਿ ਸੋ^{੧੭} ਖਰੇ ਏਕਸਾਰ ਹੈਂ। ਪਾਤਨ ਨਿਪਾਤ ਹੈਂ, ਅਨੇਕ ਪਾਤ
 ਜਾਤਿ ਹੈਂ^{੧੮}, ਦਿਪਤ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਹੈਂ ਸੁ ਆਰੂ ਤੇ ਅਨਾਰ ਹੈਂ। ਬਾਤਪੋਤ^{੧੯},
 ਤਿੰਦਕ^{੨੦}, ਸਪਤਦਲ^{੨੧}, ਸਿੰਧਕ^{੨੨} ਹੈਂ, ਇੰਗੁਦੀ^{੨੩}, ਉਦਾਲਕ^{੨੪},
 ਤਿਲਕ^{੨੫}, ਦੇਵਦਾਰ^{੨੬} ਹੈ। ਵਧੇ ਸਮੂਹ ਡਾਰ ਹੈਂ, ਅਧਿਕ ਬਿਸਤਾਰ ਹੈਂ,
 ਬਹੇ ਸੁ ਬਹੁ ਬਾਰਿ ਹੈਂ^{੨੭}, ਬਿਸਾਲ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਹੈ॥੪॥ ਸ੍ਰੇਯਾ ॥ ਕੋਰਨ ਕੇ ਮੁਖ
 ਚੈਮੁਕਲੈ ਬਿਕਸੇ ਰੰਗ ਫੁਲਨ ਕੋਰਨ ਕੇ। ਕੋਰਨ ਕੇ ਧਰਤਾ ਤਰੁ ਰਾਜਤਿ
 ਬਾਜਤਿ ਪਾਤਿ ਪਤੋਰਨ ਕੇ। ਤੋਰਨ ਕੇ ਨਹਿ ਵਾਇਬਡੇ ਫਲ ਬੂਟਬਿਸਾਲ
 ਬਿਜੋਰਨ ਕੇ। ਜੋਰਨ ਕੇ ਸਿਖਰੇ ਜਨੁ ਗੰਦਤਿ ਬਾਧੁ ਕੇ ਬੇਗ ਅਕੋਰਨ
 ਕੇ। ॥੫॥ ਚਿੱਪਦਾਛੰਦ॥ ਮੋਰ ਬਿਸਾਲ ਅਨੇਕ ਬਿਹੰਗ ਕਬੂਤਰ ਕੋਕਿਲ^{੨੮}
 ਕੀਰ ਅਘੋਰਾਘੋਰਨਿ ਤੇ ਘਨ ਬੋਲ ਉਠਹਿ ਪਿਕ, ਚਾਤ੍ਰਕ ਔਚਕਵਾਨਨ
 ਸੋਰ। ਸੋ ਰਹਿ ਮੇਵਤਿ ਕਾਨਨ ਕੇ ਨਿਤ ਦੇਪਤਿ ਕੀ ਮਿਲਿ ਕੈ ਬਰ^{੨੯}

*ਆਮਲੇ। ^੧ਤਿਨੀਖ ਬਿੱਛ। (ਅ) ਗਿਆਨੀ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਤੁਣ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ^੨ਅੰਬਲ-
 ਤਾਸ। ^੩ਚੱਟੀ ਖੋਰ। ^੪ਖੋਰ। ^੫ਕੋਲੇ। ^੬ਕਟਹਿਰ। ^੭ਜਾਮਨੂੰ। ^੮ਟਾਹਲੀ। ^੯ਇਕ ਬਿੱਛ
 ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਰਸਾਤ ਵਿਚ ਗੋਲ ਗੋਲ ਪੀਲੇ ਫੁੱਲ ਲਗਦੇ ਹਨ। ^{੧੦}ਮਹੁਏ। ^{੧੧}ਭਾਵ ਨਾਲੇ ਨਾਲ
 ਉੱਚੇ ਹੋਏ ਹਨ। ^{੧੨}ਲਸੂੜੀ [ਸਿੰਧ, ਉਦਾਲ]। ^{੧੩}ਅੰਬ। ^{੧੪}ਸਿੱਧੇ (ਅ) ਪ੍ਰਤੀਕਾਸ਼ਟ ਨਾਮੇ
 ਬਿੱਛ। (ੲ) ਚੀੜ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਗੰਦਾ ਬਰੇਜ਼ਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ^{੧੫}ਲੰਮੇ ਸਾਲ ਬਿੱਛ। ^{੧੬}ਕਨੇਰੇ ਦੇ
 ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਹਨ। ^{੧੭}ਫਲਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ। ^{੧੮}ਸਮੂਹ। ^{੧੯}ਮੁੱਢਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਮੋਟੇ।
^{੨੦}ਪੱਤੇ ਡਿਗਦੇ ਹਨ, ਅਨੇਕਾਂ ਜਾਤਾਂ ਪਾਤਾਂ ਦੇ ਹਨ। ^{੨੧}ਛਿੱਛਰਾ, ਪਲਾਸ [ਸਿੰਧ, ਵਾਤ-
 ਪੋਥ]। ^{੨੨}ਤੋਂਦੂ, ਆਬਨੂਸ ਦੀ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪੋੜ। (ਅ) ਪੀਲਕ। ^{੨੩}ਫਤਵਨ ਦਾ ਬੂਟਾ।
 ਵਿਸ਼ਾਲ ਤ੍ਰਚ; ਸਪਤ ਪੁੜਾ। ^{੨੪}ਸਿੰਧਾਲੂ। ^{੨੫}ਹਿੰਗੋਟ ਨਾਮੇ ਬਿੱਛ। ਤਾਪਸ ਤਰੂ। (ਅ) ਜੀਆ
 ਪੋਤਾ [ਸਿੰਧ, ਇੰਗੁਦੀ]। ^{੨੬}ਸ੍ਰੀ ਮਤ ਨਾਮੇ ਬੂਟਾ। (ਅ) ਪੁੰਨਾਗ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤੀ। (ੲ) ਫੁਲਾਹ।
^{੨੭}ਦਿਆਰ। ^{੨੮}ਬੜੀ ਵਾਯੂ ਵਗਦੀ ਹੈ। ^{੨੯}ਕੋਇਲ। ^{੩੦}ਨਰ ਮਾਦਾ ਦੇ ਸੁਹਣੇ ਸੁਹਣੇ ਜੋੜੇ
 ਮਿਲਕੇ।

*ਪਾ:-ਸਮੀਮਲ।

†ਇਹ ਸ੍ਰੇਯਾ ਰਾਸ ੧੧ ਅੰਸੁ

੪੬ ਅੰਕ ੧੯ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਦੇ ਅਰਥ ਉਥੇ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਜੋਗਜੋਰ ਕਰੇ ਰਵ ਕ੍ਰਿਜਤਿ ਹੈਂ, ਰਚਿ ਪੂਜਤਿ ਬੈਠਤਿ ਹੈਂ ਪਰ ਮੋਰਿ*॥੬॥
 ਦਾਇਕ ਜੇ ਸੁਖ, ਸੁੰਦਰ ਹੈਂ ਮੁਖ, ਹੀਨ ਰਹੈ ਦੁਖ ਤੇ ਹਰਖਾਇ। ਖਾਇ
 ਸਦਾਮਨ ਭਾਵਤਿ ਜੇਵਲ, ਭੋਰ ਗ੍ਰਿਜਾਰਤਿ ਹੈਂ ਅਕੁਲਾਇ। ਲਾਇਕ ਜੇ ਮਨ
 ਪੋਮ ਧਰੇ, ਮਨ ਪੀਨ ਭਏਤਨ ਜੇ ਬਿਰਧਾਇ। ਧਾਇ ਕਹਾਂ ਮ੍ਰਿਗ ਮਾਲ
 ਫਿਰੈ, ਗ੍ਰਿਫ਼, ਰੋਝ^੧ ਝੰਖਾਰਨ^੨ ਕੇ ਸਮੁਦਾਇ॥੭॥ ਕੇਹਰਿ ਭਾਲਕ ਡੋਲਤਿ
 ਹੈਂ ਗਜ ਬੋਲਤਿ ਹੈਂ ਕਰਨੀ ਅਵਿਲੋਕ। ਇੰਗਦ ਦੀਰਘ ਸੂਕਰ ਧਾਰਤਿ
 ਬਿੰਦ ਸਸੇ ਸੁ ਬਸੇ ਕਰਿ ਓਕ^੩। ਸ਼੍ਰਿੰਗ ਉਤੰਗ ਝੰਖਾਰਨ ਕੇ^੪, ਪਲਪੀਨ^੫
 ਫਿਰੈ ਕਿਤਹੂੰ ਨਹਿ ਰੋਕ। ਤੀਤਰ, ਆਰਨ ਚੂੜ^੬, ਬਟੋਰਨ, ਜਾਇ ਸਕੈ ਨ
 ਜਹਾਂ ਬਹੁ ਲੋਕ॥੮॥ ਕਥਿੰਤ॥ ਲੈਕੇ ਸੰਗ ਨਾਹਣੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਜਗਤੋਸ਼ ਹੂੰ ਕੋ,
 ਖੋਲਿਬੇ ਅਖੇਰ ਕੇ ਬਹਾਨੇ ਬਨ ਗਾਹਈ। ਫਿਰੈ ਦੂਰ ਦੂਰ ਲੈ ਹਜ਼ੂਰ ਸੇ
 ਬਖਾਨੈ ਬਾਕ^੭ ਹੋਰੋ ਪੂਭੁ ਪੂਰਨ ਜਹਾਂ ਕੋ ਚਿਤ ਚਾਹਈ। ਹੋਇ ਸਭਿ ਰੀਤਿ
 ਸੁਖ, ਕੋਈ ਰੁਤ ਮੈਂ ਨ ਦੁਖ, ਦੀਜੈ ਫੁਰਮਾਇ ਮੁਖ:- ਇਹਾਂ^੮ ਨਿਰਬਾਹਈ^੯
 - ਤਹਾਂ ਘਾਲਿ ਡੋਰਾ ਕਰੇ ਅਨੰਦ ਬਸੋਰਾ ਨਿਤ, ਨਗਰ ਬਡੋਰਾ ਬਨੈ
 ਆਪ ਜੋ ਉਮਾਹਈ^{੧੦}॥੯॥ ਉਚ ਨੀਚ ਥਾਨ ਫਿਰੇ ਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ ਬਹੁ
 ਮਨ ਮੈਂ ਬਿਲੰਦ ਹੀ ਪਸੰਦ ਕੋ ਨ ਆਵਈ। ਬਿਚਰਤਿ ਗਏ ਰੰਮ^{੧੧} ਜਮੁਨਾ
 ਪ੍ਰਵਾਹ ਜਹਾਂ, ਹੋਰਿ ਹਰਖਾਨੇ ਨੀਰ ਅਧਿਕ ਸੁਹਾਵਈ। ਦੀਰਘ ਜੁ ਦੂਨ
 ਤਾਂ ਕੀ ਦੁਤਿਕੋ ਚਉਨ^{੧੨} ਕਰੈ, ਲੋਕਨ ਤੇ ਸੁੰਨ^{੧੩} ਬਨ ਜਹਾਂ ਦਿਸ਼ਟਾਵਈ।
 ਸਭਿ ਜੀ ਕੇ ਹਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਬਜ਼ੀ ਬਹਾਰ ਹੈ ਸੁ ਮੰਜੂਸ ਬਿਹਾਰ ਹੈ^{੧੪} ਅਨੰਦ
 *ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਕੁਜਦੇ ਹਨ, (ਜਿਨਾਂ ਦੀ) ਰੁਚੀ ਪੂਰਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਪਰ ਮੋੜ ਮੋੜ
 ਕੇ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ^੧ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਸੁਹਣੇ ਹਨ ਤੇ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਦੌਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਜੋ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਹੀਨ
 ਹੋਕੇ ਹਰਖ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਪੰਛੀ)। ^੨ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ। ^੩ਕਿਧਰੇ ਤਾਂ ਦੌੜਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ।
^੪ਨੀਲਗਾਏ। ^੫ਬਾਰਾਂਸਿੰਗਾ। ^੬ਵਡੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਹੁਡਾਂ ਸੁਰ ਧਾਰਦੇ ਹਨ। ^੭ਘਰ ਬਣਾ ਕੇ
 ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ^੮ਬਾਰਾਂਸਿੰਗਿਆਂ ਦੇ। ^੯ਮੋਟੇ ਮਾਸ ਵਾਲੇ। ^{੧੦}ਕੁੱਕੜ। ^{੧੧}ਏਥੇ ਨਿਰਬਾਹ ਹੋ
 ਜਾਵੇਗਾ। ^{੧੨}ਜੇ ਆਪ ਚਾਹੋਗੇ। ^{੧੩}ਸੁੰਦਰ। ^{੧੪}ਚਉਗਣਾ। ^{੧੫}ਭਾਵ ਏਕਾਂਤ। ^{੧੬}ਸਭ ਦੇ ਜੀ
 ਦੇ ਹਰਨਹਾਰੀ ਹਰਿਆਵਲ ਦੀ ਬਹਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮਨੋਹਰ ਵਿਚਰਦੀ ਹੈ (ਜਮੁਨਾ) [ਸੀਸ:-
 ਮੰਜੂ=ਮਨੋਹਰ]। *ਇਹ ਛੰਦ ਬੀ ਪਿਛੇ ਬੋਲੇ ਬੋਲੇ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਰਾਸ
 ੧੧ ਅੰਸੁ ੪੬ ਅੰਕ ੨੧ ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਦੇ ਅਰਥ ਉਥੇ ਤੱਕੇ। ^੧ਪਾਠਾਂਤ
 ਭੇਦ ਨਾਲ ਇਹ ਛੰਦ ਰਾਸ ੧੧ ਅੰਸੁ ੪੬ ਅੰਕ ੨੨ ਵਿਚ ਵੀ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਰਥ ਵੀ ਉਥੇ
 ਦਿਤੇ ਹਨ। ^੨ਪਾਠ ਦੇ ਬੋਲੇ ਬੋਲੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਰਾਸ ੧੧ ਅੰਸੁ ੪੬ ਅੰਕ ੨੩ ਵਿਚ
 ਇਹ ਬੀ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਅਰਥ ਬੀ ਉਥੇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ^੩ਪਾ:-ਜਹਾਂ।

ਉਪਜਾਵਈ ॥੧੦॥ ਸੁਤਾ ਸਪਤਾਸੁਕੀ, ਨਸੱਯਾ ਪਾਪ ਗਾਸਿ ਕੀ ਦਿਵੱਯਾ
 ਮੋਖ ਦਾਸ ਕੀ ਲਖੈ ਜੁ ਨੇਮ ਜਮਨਾ। ਏਕ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਛੁਏ ਪਾਵਨਤਾ
 ਪਾਵਨ ਕੈ ਪਾਨ ਤੇ ਸ਼ਨਾਨ ਤੇ ਦੁਖਤਿ ਤਿਨ ਜਮ ਨਾ। ਸ਼ਾਮ ਜਲ
 ਜਲਜ ਬਿਲੋਚਨਿ ਕੀ ਸ਼ਾਮ ਪਤਿ ਚੰਚਲ, ਅਛਲ, ਜਿਨ ਛਲਜੇ ਕਾਲ-
 ਜਮਨਾ॥ ਜਾਂਕੇਆਨ ਸਮ ਨਾ* ਬਿਘਨ ਗਨ ਸ਼ਮਨਾ ਸਦੀਵਸਿੰਧ ਗਮਨਾ
 ਸੁਹਾਇ ਸੁਭ ਜਮਨਾ॥੧੧॥ ਕੇਤੀ ਦੂਰ ਤੀਰ ਤੀਰ ਫਿਰੇ ਬਰ ਬੀਰ ਪੀਰ
 ਹੋਰਤਿ ਗੰਭੀਰ ਨੀਰ ਸੀਰ ਸੁਭ ਚਾਲਤੇ। ਕਹੂੰ ਬੇਗ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਮਰੌਰਤੇ ਸੁ
 ਭੋਰੀ ਪਰੈ, ਕਹੂੰ ਫੋਨ ਫੋਰਤੇ ਕਹੂੰਕ ਸੇ ਉਠਾਲਤੇ। ਕਤਹੂੰ ਉਤੀਰ ਸ਼ਾਮ
 ਰੰਗ ਕੇ ਤਰੰਗ ਬਿੰਦ ਕਤਹੂੰ ਮਤੰਗ ਅੰਗ ਸਿੰਗਨਿ ਉਛਾਲਤੇ। ਪਾਥਰ
 ਪਖਾਲਤੇ, ਕਹੂੰਕ ਤਟ ਛਾਲਤੇ, ਕਿਤੇਕ ਜਲ ਹਾਲਤੇ ਝਖਾਦਿਜੀਤੁ ਜਾਲ
 ਤੇ॥੧੨॥ ਬਿਚਰੇ ਬਿਲੋਕਤਿ ਸੁ ਬਲ ਹੇਤੁ ਰੋਕਨਿ ਕੇ ਭੇਤੀ ਜੇ ਹੈ ਲੋਕ
 ਹਾਥਜੋਰਿ ਸੇ ਬਤਾਵਤੇ। ਸੁੰਦਰ ਸਿਲਾਨਕੂਲ ਜਾਨਜੇ ਅਨਕੂਲ ਆਛੇ ਖਰੇ
 ਦਿਢ ਮੂਲ ਜਹਾਂ ਬਿਟਪ ਸੁਹਾਵਤੇ। ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਸੰਦ ਆਯੋ ਆਨੰਦ ਬਿਲੰਦ
 ਪਾਯੋ ਭਾਖਤਿ ਨਰਿੰਦ ਸੰਗ 'ਏਈ ਮਨ ਭਾਵਤੇ। ਪਿਥੈ ਸੁ ਪੂਰ ਆਵਤੇ
 ਸਮੁਖ ਛਬਿ ਪਾਵਤੇ ਰਿਦੇ ਕੇ ਹਰਖਾਵਤੇ ਸੁ ਬੇਗ ਜਲ ਜਾਵਤੇ' ॥੧੩॥
 ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੇ ਸੁਨਾਇ ਨਿਜ ਬਾਸਕੋ ਸੁ ਹੋਇ ਜਲ ਪਾਸਕੋ, ਤਰੰਗਕੋ
 ਟਿਕਾਇ ਕੇ। ਹੋਰਿਤਰੁ ਮੂਲ ਕੋ ਸੁ ਜਮਨਾ ਕੇ ਕੂਲ ਕੋ ਨਿਵੇਸ ਹੇਤੁ ਉਤਰੇ
 ਅਨੰਦ ਕੋ ਬਢਾਇ ਕੇ। ਤਾਤਕਾਲ ਡਾਲਿ ਕਰਿ ਫਰਸ਼ ਉਤਾਲ ਕਰਿ
 ਗਾਦੀ ਰੰਗ ਲਾਲ ਕੀ ਸੁ ਦਾਸਨਿ ਡਸਾਇ ਕੇ। ਬੈਠਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
 ਬੋਲਤਿ ਨਰਿੰਦ ਸੰਗ 'ਸੁੰਦਰ ਬਿਲੰਦ ਹੈ ਪਸੰਦ ਮਨ ਭਾਇ ਕੇ' ॥੧੪॥

*ਘੁੰਮਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। *ਕਿਤੇ ਓਹ (ਘੁੰਮਰ) ਬੱਗ ਫੌੜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਤੇ (ਓਹ ਬੱਗ) ਬਣਾਉਂਦੇ
 ਹਨ। *ਕਿਤੇ ਹਾਥੀ (ਜਲ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਦੇ) ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ (ਪਾਣੀ) ਉਛਾਲਦੇ ਹਨ (ਜੰਗਲੀ ਹਾਥੀ
 ਸ਼ਿਵਾਲਕ ਵਿਚ ਹੋਨ)। (ਅ) ਮਾਨੋ ਹਾਥੀ.....। *ਕਿਨਾਰੇ ਢਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। *ਤੇ ਕਿਤੇ ਕੁ ਸਮੂਹ
 ਮੱਛੀ ਆਦਿ ਜੰਤੂਆਂ ਕਰਕੇ ਜਲ ਟਿੱਲਦਾ ਹੈ। *ਪੂਰਨ (ਜਲ ਦਾ ਵੇਗ) ਆਉਂਦਾ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ।

*ਇਹ ਟਿਕਾਣਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬੜਾ ਸੁਹਣਾ ਤੇ ਰਮਣੀਕ ਹੈ, ਜਮਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਏਥੇ
 ਉਪਰੋਂ ਆਉਂਦਾ ਸ਼ਿਵਾਲਕ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਖਾਕੇ ਹੇਠ ਨੂੰ ਮੁੜਦਾ ਡਾਢਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਲਗਦਾ ਹੈ।
 ਜਲ ਦਾ ਰੰਗ ਬੀ ਸਿਆਲੇ ਵਿਚ ਅਜੀਬ ਨੀਲਾ ਨੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਨਾਰਾ ਉਚਾ ਹੈ। ਕਦੇ
 ਖਾਲਸਾ ਏਥੇ ਰੋਣਕ ਵਧਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ, ਬੜਾ ਸੁਹਣਾ ਬਾਉਂ ਹੈ।

†ਇਹ ਕਬਿਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤ੍ਰਾਰਧ ਅਧਿਆਯ ੫੭ ਅੰਕ ੧੦੨ ਵਿਚ
 ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਅਰਥ ਵੀ ਉਥੇ ਦਿਤੇ ਹਨ।

ਜਮਨਾ ਪ੍ਰਵਾਹਇਕ, ਦੂਸਰੇ ਉਤੰਗ ਤਟ^੧, ਤੀਸਰੇ ਤਰੁਨਿਠਟ^੨ ਸੈਲਨਕੀ
ਸੈਲ ਹੈ^੩ । ਸਬਜੀ ਸੁਹਾਇ, ਬਿਨ ਪੰਕ ਹੈ ਸੁ ਥਾਇ, ਸੁਭ ਦੂਣ ਬਿਸਤਾਰ
ਸੋ ਉਦਾਰ ਚਲੈ ਗੈਲ ਹੈ^੪ । ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸੁਨਿ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬਾਕ ਭਨਿ
‘ਮਨ ਕੀ ਪਛਾਨੋ ਤੁਮ ਦੇਖਯੋ ਥਲ ਛੈਲ ਹੈ’^੫ । ਈਹਾਂ ਲਗਿ ਹੋਵ ਹਮ ਕਰੀ
ਰਿਪੁ ਸੰਗ ਬਦ^੬ ਕੋਤੀ ਬਾਰ ਜਿਦੈਂ ਕਰਿ ਜੰਗ ਭਯੋ ਐਲ ਹੈ^੭ ॥ ੧੫ ॥
ਫਤੇ ਸ਼ਾਹ ਮਹੀਪਾਲ ਹਮ ਤੇ ਬਿਸਾਲ ਦੇਸ ਧਾਰਤਿ ਗੁਰੂ ਸੂਰ ਲੈ ਕੈ
ਸਮੁਹਾਤਿ ਹੈ । ਦੇਤਿ ਹੈ ਬਿਖਾਵ ਕੋ ਨ ਰਾਖੇ ਮਿਰਜਾਵ ਕੋ, ਬਿਰੋਧ ਪਰਯੋ
ਆਇ ਕੋ ਨ ਹੋਤਿ ਕਬਿ ਸ਼ਾਂਤਿ ਹੈ । ਯਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਅਰਾਧੇ ਉਰ, ਆਏ ਆਪ
ਬਲੀ ਗੁਰ, ਕਾਮਨਾ ਕੋ ਜਾਨਿ ਮਨ ਪੂਰੀ ਸਭਿ ਭਾਂਤਿ ਹੈ ਹੋਵ ਪੈ ਨਿਵੇਸ
ਕੀਨਿ ਭਯੋ ਸਭਿ ਤਾਸ ਹੀਨ, ਮੇਕੋ ਦਾਸ ਚੀਨ ਪਾਸ ਲੀਨਿ ਬਾਸ ਖਸਤ
ਹੈ^੮ ॥ ੧੬ ॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਨਰਿੰਦ ਪੀਰ^੯ ਸ੍ਰੀ ਗੁਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬੀਰ, ਦਈ ਕਹਿ
ਧੀਰ ‘ਜੋਲੈ ਹਮ ਬਿਰੈਂ ਥਾਨ ਮੈਂ । ਕੋਨ ਸੀਸ ਧਾਰੇ ਦੇਇ, ਆਇ ਕੈ
ਸਮੁਖ ਹੋਇ’^{੧੦} ਤੀਰਨਿ ਪੁਰੋਇ ਰਿਪੁ ਕਰੋਂ ਘਮਸਾਨ ਮੈਂ । ਬਾਪੁਰੇ ਅਪਰ
ਇਨ ਗਿਨਤੀ ਬਖਾਨੈ ਕਹਾਂ ਲਰੈ ਜੇ ਨੁਰੰਗ ਸਾਰੇ ਰੰਗ ਦੇਉ ਹਾਨ ਮੈਂ^{੧੧} ।
ਅਭੈ ਦਾਨ ਦੀਨਿ ‘ਰਹੋ ਸੁਖ ਮੈਂ ਅਸੀਨ’^{੧੨} ਅਬਿ, ਚਿੰਤ ਤੇ ਬਿਹੀਨ ਕਾਨ
ਆਨ ਕੀ ਨ ਮਾਨ ਮੈਂ^{੧੩} ॥ ੧੭ ॥ ਸ੍ਰੇਯਾ ॥ ਬਾਕ ਬਿਲਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਇਮ ਕੀਨਿ
ਨਰਿੰਦ ਬਿਲੰਦ ਅਨੰਦ ਕਿਯੋ । ਭੀਰ ਬਿਹੀਰ ਕੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਸਮੁਦਾਇ
ਸਮਾਜ ਪਹੁੰਚਿ ਗਯੋ । ਕੀਨਿ ਨਿਵੇਸ ਅਸ਼ੇਸ ਹੀ ਸੈਨ, ਤੁਰੰਗ ਕੋ
ਬੰਦ ਲਗਾਇ ਦਯੋ । ਆਪਨੇ ਆਪਨੇ ਥਾਨ ਸਭੀ, ਅਵਿਲੋਕਿ ਕੁਸ਼ਾਦ^{੧੪}
ਕੋ ਰੋਕ ਲਯੋ ॥ ੧੮ ॥ ਕਬਿੰਤਾ । ਤਨ ਦੀਨ^{੧੫} ਚਾਨਣੀ ਚਕੋਦ^{੧੬} ਚਾਰੁ ਚਹੂੰ
ਦਿਸ਼ਿ ਝਾਲਰ ਜਰੀ ਕੀ ਗਨ ਲਰੀ ਮਕਤਾਨ ਕੀ । ਰੇਸ਼ਮ ਕੀ ਝੋਰਨ ਸੋ
ਅੰਚਿ ਕਰਿ ਜੋਰਨ ਸੋ^{੧੭} ਬੀਧਿ ਚਹੂੰ ਓਰਨ ਸੋ ਗਾਢੀ ਕੈ ਮਹਾਨ ਕੀ^{੧੮} ।

^੧ਉੱਚਾ ਹੈ ਕਿਨਾਰਾ । ^੨ਤੀਸਰੇ ਬਿੰਡਾਂ ਦਾ ਠਾਠ (ਖੂਬ ਹੈ) । (ਅ) ਸੂਰਜ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਭੀ ਅਰਥ
ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ^੩ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਹੈ। ^੪ਬੜਾ ਰਾਹ ਚਲਦਾ ਹੈ। ^੫ਸੁੰਦਰ । ^੬ਨੀਯਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।
^੭ਜੰਗ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਿਆ ਹੈ। ^੮ਨੇੜੇ ਵਾਸਾ ਲਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ। ^੯ਰਾਜੇ ਦਾ ਦੁਖ। ^{੧੦}ਕੋਣ ਦੇ
ਸਿਰਾਂ ਵਾਲਾ ਜੰਮਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਵੇ। ^{੧੧}ਰੰਗ (ਅਨੰਦ) ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ। ^{੧੨}ਸੁਖਾਂ
ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ। ^{੧੩}ਮਨ ਵਿਚ ਨਾਂ (ਜਾਣੇ)। ^{੧੪}ਖੁੱਲ੍ਹਾ (ਥਾਂ)। ^{੧੫}ਤਾਣ ਦਿਤੀ। ^{੧੬}ਚਾਰ
ਕੋਨਿਆਂ ਵਾਲੀ ਚਾਨਣੀ। ^{੧੭}ਸ਼ੇਰ ਨਾਲ। ^{੧੮}ਬਹੁਤ ਤਕੜੀ ਕੱਸ ਦਿੱਤੀ।

ਤੇਬੂ ਜੁ ਕਦੰਬ ਆਡ ਦੀਨੇ ਹੈ^੧ ਬਿਲੰਬ ਬਿਨ, ਤਾਨੀ ਹੈ ਬਨਾਤ ਕੀ
 ਕਨਾਤ ਓਟ ਠਾਨਿ ਕੀ^੨। ਲੈਨ^੩ ਹੈ ਕਿਕਾਨ ਕੀ ਸੁਹਾਈ ਦੁਤਿਵਾਨ ਕੀ
 ਬਨਾਈ ਬੁਧਿਵਾਨ ਕੀ ਦਿਖਾਈ ਰੰਗਵਾਨ ਕੀ^੪ ॥ ੧੯ ॥ ਲਾਗਯੋ ਹੈ
 ਅਸ਼ੋਸ਼ ਡੇਰਾ ਉਠਿਕੈ ਨਰੇਸ਼ ਹੇਰਾ ਲੈ ਕੈ ਗੁਰ ਆਇਸੁ ਕੋ ਆਪ ਜਾਨਿ
 ਕੀਨਿਯੋ। ਦੂਨ ਅਭਿਰਾਮਨੀ ਮੈਂ ਜਾਮਨੀ ਬਿਤੀਤ ਕਰੀ, ਜਮੁਨਾ ਕੇ ਜਲ
 ਮੈਂ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿ ਲੀਨਿਯੋ। ਚਾਰ ਘਰੀ ਦਿਨ ਚਰੇ ਨਾਹਣੇਸ਼ ਪਾਸ ਆਯੋ
 ਬੰਦਨਾ ਕੋ ਠਾਨਿ ਪਗ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਭੀਨਿਯੋ। ਬੈਠਿਕੈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੋਈ ਬੋਲਯੋ
 ਰਸ ਰੰਗ ਸੋਈ ਬੂਝਯੋ ਜਨੈਂ ਬਤਾਇ ਦੇਤਿ ਬਿਲਮ ਬਿਹੀਨਯੋ ॥ ੨੦ ॥
 ਬਾਕ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਨਿ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਗ ‘ਸੁਨੋ’ ਮਹਿਪਾਲਕ ! ਜਨੈਂ
 ਰੀਤਿ ਰਾਜਨੀਤਿ ਕੀ। ਸੁਭਟ ਪ੍ਰਚੰਡਕੋ ਘਮੰਡ ਹੁਇਆਗੇ ਬਹੁ ਕੈਸੇ ਬਿਨ
 ਜੰਗ ਤੇ ਧਰੰਗੇ ਧੀਰ ਚੀਤਕੀ^੫। ਵਧੈ ਗੋ ਵਿਰੋਧ, ਸਮਸ਼ੇਰ ਕੋਬਸਨ ਜੋਧ^੬,
 ਹਤੈਂ ਸਮਸ਼ੇਰ ਕ੍ਰੋਧ, ਰੱਛਾ ਕਰੈਂ ਮੀਤ ਕੀ। ਚਾਹੀਏ ਮਵਾਸ ਕੋਟ ਬਨੈਂ^੭
 ਆਪ ਪਾਸ ਓਟ, ਤ੍ਰਾਸ ਦੇ ਰਿਪੂਨ, ਪੁਨ ਆਸ ਧਰੈਂ ਜੀਤਕੀ^੮ ॥ ੨੧ ॥
 ਨਾਹਣ ਨਰਿੰਦ ਹਾਥ ਬੇਦਿਕੇ ਬਖਾਨਜੋਤਬਿ^੯ ਬਨੈਂ ਤਾਤਕਾਲ ਨ ਬਿਲਮ
 ਮੋਹਿ ਭਾਇ ਹੈ। ਮਗਰੀ ਅਣੀਕ^{੧੦} ਔਰ ਪੁੰਜਾ ਜੇਤੀ ਦੇਸ਼ ਬੀਚ ਕਰਿਹੈ
 ਬਟੋਰਨਿ ਪਹੁੰਚੈ ਸਹਿਸਾਇ ਹੈ। ਕਰੀਏ ਹਕਾਰਨਿ ਮਜੂਰ ਔਰ ਕਾਰੀਗਰ
 ਸੁਨਿਬੇ ਤੇ ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਆਇ ਉਤਲਾਇ ਹੈਂ। ਅਪਨਿ ਲਗਾਵੈਂ ਸੈਨ,
 ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੁਇ ਤਯਾਰ ਐਨ, ਹਮੈਂ ਕਾਹੂੰ ਭੈ ਨ ਰਿਪੁਤ੍ਰਾਸ ਘਨੋਪਾਇਹੈ^{੧੧} ॥ ੨੨ ॥
 ਸ੍ਰੇਯਾ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸੋਂ ਕਹਿ ਕੈ ਸਭਿ ਗਾਮਨਿ ਮੈਂ ਤਤਕਾਲ ਪਠਾਏ।
 ਮਾਨਵ ਬਿੰਦ ਬਟੋਰਨਿ ਕੀਨਿ ਹੁਤੇ ਨਿਜ ਦੇਸ਼ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਬੁਲਾਏ। ਆਇ
 ਹਜ਼ਾਰਨ ਕੋਟ ਬਨਾਵਨਿ ਬਿੰਦ ਮਜੂਰ ਸੁਨੇ ਚਲਿ ਆਏ। ਭੀਰ ਭਈ ਗੁਰ
 ਦੇਗ ਚਲੈ ਬਿਨ ਤੋਟ ਰਹੈ ਪਿੱਖਿ ਕੈ ਬਿਸਮਾਏ ॥ ੨੩ ॥ ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
 ਸੂਰਜਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਬਾਸਮਰੁਤੇ ‘ਜਮਨਾਤਟਾਅਗਮਨ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰਨਾਮ ਖਸ਼ਟਚਤੁਰੀਸਤੀਅੰਸੁ ॥ ੪੬ ॥

^੧ਤੇਬੂ ਸਾਰੇ ਤਣ ਦਿੱਤੇ। ^੨ਓਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ^੩ਕਤਾਰ। [ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ, ਲਾਈਨ]। ^੪ਬੁਧੀਵਾਨਾਂ ਨੇ
 (ਅੱਡੇ ਅੱਡ) ਰੰਗ (ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ) ਦੀ (ਕਤਾਰ) ਬਨਾ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ^੫ਚਿਤ ਵਿੱਚ ਧੀਰਜ ਕੀਕੂੰ
 ਧਾਰਨਗੇ ਭਾਵ ਟਿਕ ਕੇ ਕੀਕੂੰ ਬੈਠਣਗੇ। ^੬ਜੋਧਿਆਂ ਦਾ ਵੱਸਣਾ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਂਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਵ
 ਹਰ ਵੇਲੇ ਜੰਗ ਨੂੰ ਤਿਆਰ। ^੭ਰਖੜਾ ਦਾ ਬਾਉਂ ਕੋਈ ਕਿਲਾ ਬਣੇ। [ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਮਵਾਸ=ਰਾਖੀ
 ਦਾ ਬਾਉਂ]। ^੮ਜੇਵੇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰ ਦੇਵੇ, ਫਿਰ (ਸੂਰਮੇ) ਜਿੱਤ ਦੀ ਆਸਾ ਰੱਖਣ। ^੯ਸੈਨਾ।

੪੭. [ਪਾਂਵਟਾ ਰਚਿਆ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਭਈ ਭੀਰ ਜਿਤ ਕਿਤਹੁ ਤੇ ਨਰ ਪਹੁਚੇ ਸਮੁਦਾਇ । ਜੰਗਲ
 ਮਹਿ ਮੰਗਲ ਕਰਜੇ ਕਲਗੀਧਰ ਹਰਿਖਾਇ ॥ ੧ ॥ ਤੋਟਕ ਛੰਦ ॥ ਹਿਤ ਕੋਟ
 ਚਿਨਾਵਨਿ ਚਾਹਿ ਧਰੀ । ਕਲਗੀਧਰ ਆਇਸੁ ਏਵ ਕਰੀ । ‘ਅਬਿ ਲੇਹੁ
 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰਾਹ ਕਰੋ’ । ਜਮਨਾ ਤਟ ਲਜਾਇ ਬਨਾਇ ਧਰੋ’ ॥ ੨ ॥ ਸੁਨਿ
 ਆਇਸੁ ਦਾਸਨਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਧਰੀ । ਬਨਵਾਇ ਭਲੇ ਬਿਧਿ ਸੈਚ ਕਰੀ । ਸਭਿ
 ਆਨਿ ਧਰਜੇ ਤਤਕਾਲ ਤਹਾਂ । ਜਮਨਾ ਤਟ ਬੈਠਨਿ ਥਾਨ ਜਹਾਂ ॥ ੩ ॥ ਗੁਰ
 ਨਾਨਕ ਆਦਿਕ ਨਾਮ ਲਿਏ । ਕਰ ਜੋਰਿ ਖਰੇ ਅਰਦਾਸ ਕਿਏ । ‘ਦਸਮੇ
 ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਚਿਨਾਵਤਿ ਹੈਂ । ਜਮਨਾ ਤਟ ਕੋਟ ਬਨਾਵਤਿ ਹੈਂ ॥ ੪ ॥ ਦਿਨ
 ਰੈਨ ਸਹਾਇਕ ਆਪ ਬਨੋ । ਬਿਘਨਾਗਨ ਕੋ ਤਤਕਾਲ ਹਨੋ’ । ਇਮ ਹੋਇ
 ਖਰੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ । ਕਰ ਬੰਦਿ ਭਲੇ ਪਰਲਾਮ ਕਰੀ ॥ ੫ ॥ ਬਹੁਰੇ
 ਸਭਿ ਮੈਂ ਬਰਤਾਇ ਦਿਯੋਕਰਿ ਆਦਰ ਲੇ ਮੁਖ ਖਾਨਿ ਕਿਯੋ । ਪੁਨ ਆਪ
 ਉਠੈ ਨਿਪ ਸੰਗ ਲਿਯੋ । ਪਰਧਾਨ ਸਮੂਹ ਸੁ ਸੰਗ ਭਯੋ ॥ ੬ ॥ ਬਿਸਤਾਰ
 ਜਿਤੋਕ ਬਿਸਾਲ ਚਹਜੋ । ਚਿਨਿਬੇ ਕਹੁ ਕੋਟ ਸੁਨਾਇ ਕਹਜੋ । ਜਿਸ ਬੀਚ
 ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਬੀਰ ਰਹੈ । ਹਯ ਬੰਦਨਿ ਕੋ ਜਹਿ ਥਾਨ ਲਹੈ ॥ ੭ ॥ ਲਰਿਬੇ ਹਿਤ
 ਘਾਤ ਬਨਾਇ ਕਰੋ । ਹਤਿ ਹੇਤੁ ਤੁਫੰਗ ਬਿਧਾਨ ਧਰੋ’ । ਗੁਰ ਪੂਰਬ ਹਾਥ
 ਲਗਾਇ ਦਯੋ । ਰਣ ਲੋਨਿ ਫਤੇ ਉਤਸਾਹ ਹਿਯੋ ॥ ੮ ॥ ਸਮੁਦਾਇ ਲਗੇ
 ਸਭਿ ਕਾਰ ਕਰੈਂ । ਗਨ ਪਾਹਨ ਆਨਿ ਬਨਾਇ ਧਰੈਂ । ਮਿਤਕਾ ਗਨ
 ਛਾਲਤਿ ਪੰਕ’ ਘਨੋ । ਬਹੁ ਰੋਰ ਪਰੇ ਬਡ ਜੰਗ ਮਨੋ ॥ ੯ ॥ ਸਿਰ ਉਪਰ ਕੋਇ
 ਉਠਾਵਤਿ ਹੈ । ਗਨ ਪਾਥਰ ਕੋ ਉਖਰਾਵਤਿ ਹੈਂ ਰਘਬੀਰ ਮਨੋ ਦਧਿ ਸੇਤੁ
 ਕਰਜੋ’ । ਨਰ ਬੰਦਨਿ ਤੇ ਇਮ ਰੋਰ ਪਰਜੋ ॥ ੧੦ ॥ ਕਹਿ ਕੋਇਕ ਕਾਰ
 ਕਰਾਵਤਿ ਹੈਂ । ਬਿਧਿ ਰਾਖਨਿ ਕੋ ਸੁ ਬਤਾਵਤਿ ਹੈਂ । ਗੁਰ ਸੰਝ ਸਕਾਰ’
 ਨਿਹਾਰਤਿ ਹੈਂ । ਮੁਖ ਸਾਧਹਿ ਸਾਧ’ ਉਚਾਰਤਿ ਹੈਂ ॥ ੧੧ ॥ ਮਹਿਪਾਲਿਕ ਸੈਨ
 ਕਰੈ ਕ੍ਰਿਤਕੋ । ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਭਾਉ ਧਰੇ ਚਿਤਕੋ । ਕਲਗੀਧਰ ਕੋ ਭਟ ਕਾਰ
 ਕਰੈਂ । ਪੰਚ ਭੂਤ ਕਰਾਵਤਿ ਤੀਰ ਬਿਰੈਂ ॥ ੧੨ ॥ ਬਡ ਬੰਦ ਮੰਦਨਿ ਸੰਗ
 ਲਿਯੋ । ਨੰਦਰੀਦ ਕਹੈ ਉਤਸਾਹ ਦਿਯੋ । ਨਰ ਹੋਇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਆਨਤਿ ਹੈਂ ।
 ‘ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਯੇ ਦਾ ਕਜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰੇ’ । ਮਾਰਨੇ ਲਈ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਬਿਧੀ ਬਨਾਓ ।
 ‘ਚਿੱਕੜ ਭਾਵ ਗਾਰਾ ।’ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਮਾਨੋ ਸਮੁੰਦਰ ਤੇ ਪੁਲ ਬਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ‘ਸ਼ਾਮਾਂ
 ਨੂੰ ਤੇ ਸਵੇਰੇ ।’ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ।

ਕਰਿ ਤੂਰਨਤਾ ਗਢ ਠਾਨਤਿ ਹੈ॥੧੩॥ ਸਭਿ ਬਾਸੁਰ ਦੇਗ ਬਿਸਾਲ ਚਲੇ।
 ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਭੋਜਨ ਭੂਰ ਮਿਲੇ। ਗੁਰ ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਮਹੀਪਤਿ ਕੋ। ਫਿਰਿ
 ਹੋਰਤਿ ਹੈਂ ਸਗਰੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕੋ ॥ ੧੪ ॥ ਬਹੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਬਨਜੈ ਉਤਸਾਹਤਿ ਹੈਂ।
 ਗਢ ਕੋ ਦਿਢ ਠਾਨਿ ਉਮਾਹਤਿ ਹੈਂ। ਦਿਨਦ੍ਵਾਦਸ ਮੈਂ ਸਭਿ ਤਜਾਰ ਕਰਜੈ।
 ਗਨ ਪਾਹਨ ਪੰਕ ਮਹਾਨ ਧਰਜੈ॥੧੫॥ ਰਚਿ ਸੁੰਦਰ ਦਾਰ ਉਦਾਰ ਮਹਾਂ।
 ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਬਹੁ ਠਾਨਿ ਜਹਾਂ ਸੁ ਕਹਾਂ। ਰਿਪੁ ਆਇ ਸਮੀਪ ਸਕੈ ਨ ਕਬੈਰਹਿ
 ਅੰਤਰਿ ਮਾਰਤਿ ਬਾਹਰ ਸਬੈ॥੧੬॥ ਗੜ੍ਹ ਪੂਰਨ ਕੀਨਿ ਬਨਾਇ ਗਨੈ।
 ਜਿਸ ਮੈਂ ਰਚਿਰੀਤਿ ਮਹਾ ਨਰਨੈ। ਗੁਰ ਪਾਸ ਮਹੀਪਤਿ ਜਾਤਿ ਭਯੋ। ਪਿਖਿ
 ਕੋਟ ਬਿਸਾਲ ਅਨੰਦ ਹਿਯੋ*॥੧੭॥—ਅਰਿ ਵਿੰਦਨ ਕੀ ਨਹਿ ਚਿੰਤ ਰਹੀ।
 ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਕੀ ਕਰੁਨਾ ਸੁ ਲਹੀ—ਪਦ ਪੰਕਜ ਬੰਦਤਿ ਬੈਠਿ ਗਯੋ। ਮਨ
 ਕੀ ਤਿਹਾ ਜਾਨਿ ਬਖਾਨਿ ਕਿਯੋ ॥ ੧੮ ॥ ‘ਸੁਨਿ ਭੂਪਤਿ! ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਤਾਵਦ
 ਹੈ। ਇਸ ਥਾਨ ਬਿਖੈ ਹਮ ਜਾਵਦ ਹੈਂ। ਅਸ ਕੋ ਬਲਵਾਨ ਜੁ ਆਇ ਸਕੈ।
 ਕਰਿ ਭੋਹਨ ਬੰਕ ਜੁ ਤੋਹਿ ਤਕੈ॥੧੯॥ ਪਗ ਪਾਵਨ ਦੇਉ ਨਹੀ ਕਿਹ ਕੋ।
 ਚਵਿ ਆਇ, ਲਖੇ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋ ਤਿਹ ਕੋ। ਨਿਸਚਿੰਤ ਸਦਾ ਨਿਜ ਰਾਜ
 ਕਰੈ। ਗੁਰਧਾਮ ਬਿਖੈ ਨਿਤ ਭਾਉ ਧਰੈ॥੨੦॥ ਜੁਗ ਲੋਕ ਸਹਾਇਕ ਹੋਵਹਿ
 ਗੋ। ਬਿਘਨੈ ਗਨ ਪਾਪਹਿ ਖੋਵਹਿਗੋ’। ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਿਨੈ ਮਹਿਪਾਲ ਕਰੈ।
 ‘ਮਨ ਮੋਰ ਭਰੋਸ ਇਹੀ ਸੁ ਧਰੈ॥੨੧॥ ਮਨ ਕਾਮਨ ਪੂਰਨ ਮੋਹਿ ਕਰੀ।
 ਹਦ ਪੈ ਰਚਿ ਕੋਟ ਸੁ ਚਿੰਤ ਰਹੀ। ਨਿਤ ਰਾਵਰ ਕੋਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮਹਾਂ। ਸੁਨਿ-
 ਯੋਤਿ ਪ੍ਰਿਥੀ ਤਲ ਜਾਹਿ ਤਹਾਂ’॥੨੨॥ ਇਮ ਧੀਰਜ ਦੀਨਿ ਮਹੀਸੁਰ ਕੋ।
 ਲਖਿ ਲੀਨਿ ਗੁਰੁ ਤਨ ਈਸੁਰ ਕੋ’। ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਸੇਵਤਿ ਭਾਉ ਧਰੈ। ਬਹੁ
 ਬਾਰਨ ਬਾਕ ਬਿਲਾਸ ਕਰੈ॥੨੩॥ ਗੁਰ ਸੰਗ ਅਖੇਰ ਪਯਾਨਤਿ ਹੈ। ਜਿਤ
 ਕਾਨਨ ਦੀਹ ਬਖਾਨਤਿ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਗ ਕੇਹਰਿ ਆਇ ਸੰਘਾਰਤਿ ਹੈਂ। ਤੁਪ-
 *ਵਡੇ ਵਡੇ ਸੁਹਣੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬਣਾਏ। ਅੰਦਰ ਰਹਿਕੇ (ਅੰਦਰਲਾ ਬਾਹਰਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਰਹੇ
 ਗੋਲੀਆਂ। *ਬਹੁਤੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਤਰਕੀਬ ਕੀਤੀ। (ਅ) ਮਹਾਨ ਰਨੈ=ਮਹਾਨ
 ਜੰਗ ਦੀ ਰੀਤਿ ਮੁਜਬ, ਰਚੀ। *ਤਿਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਜਾਣਕੋ। *ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰ ਸਰੂਪ
 ਜਾਣ ਲਿਆ (ਗਾਯੋ ਨੇ)।

*ਗੜ੍ਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਪੱਕਾ ਸਥਾਨ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖੜਾ ਹੈ।
 ਪਰੰਤੂ ਗਾਰੇ ਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦਾ ਕੋਟ ਅਰ ਕੱਚੇ ਕੋਠੇ ਸਭ ਸਫਾ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਨਗਰ ਪਾਉਂਟਾ ਹੁਣ
 ਤੱਕ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਹੋਰ ਬੀ ਲਾਹੇ ਹਨ।

ਕਾਨ ਕੈ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ ਹੈ॥੨੪॥ ਬਹੁ ਬਾਜ ਸਿਚਾਨਨਿ ਸਾਨਨਿ ਕੋ।
ਇਮ ਛੋਰਤਿ ਗਾਹਤਿ^੧ ਕਾਨਨ ਕੋ। ਕਲਕੀਧਰ ਕੋ ਹਰਖਾਵਤਿ ਹੈ। ਬਨ
ਕੀ ਬਹੁ ਘਾਤ ਬਭਾਵਤਿ ਹੈ ॥ ੨੫ ॥ ਬਿਰਤਾ ਪੁਨ ਆਇ ਨਿਵੇਸ ਕਰੈ।
ਮਿਲਿ ਬੈਠਤਿ ਹੈ ਉਰ ਭਾਉ ਧਰੈ। ਨਰ ਕੋ ਨਿਜ ਦੇਸ ਪਠਾਵਤਿ ਹੈ।
ਵਸਤੂ ਗੁਰ ਹੇਤੁ ਅਨਾਵਤਿ ਹੈ ॥੨੬॥ ਦਿਨ ਕੋਤਿਕ ਭੂਪ ਸਮੀਪ ਰਹੈ।
ਪੁਰਿ ਨਾਹਨ ਕੋ ਪੁਨ ਜਾਨਿ ਚਹੈ। ਉਰ ਕੀ ਗੁਰ ਜਾਨਿ ਬਿਦਾ ਸੁ ਕਰੈ।
ਪਗਪੰਕਜ ਪੈ ਨਿਪ ਹਾਥ ਧਰੈ॥੨੭॥ 'ਨਿਤ ਬਾਸ ਸਮੀਪਹਿ ਆਪਨ
ਕੋ'। ਬਿਸਵਾਸ ਬਡੋ ਰਿਪੁ ਖਾਪਨਿ ਕੋ। ਸਿਮਰੇ ਤਤਕਾਲਹਿ ਆਵਨ ਹੈ'।
ਰੁਚਿ ਸੰਗ ਬਸੇ ਬਲ ਪਾਵਨ ਹੈ' ॥ ੨੮ ॥ ਬਖਸ਼ੈ ਸਿਰੁਪਾਉ ਘਨੇ ਧਨ
ਕੋ। ਸਿਰ ਪੈ ਧਰਿ ਮੋਦ ਕੀਯੋ ਮਨ ਕੋ। ਚਢਿ ਵਾਹਨ ਪੈ ਤਬਿ ਜਾਤਿ ਭਯੋ।
ਪੁਰਿ ਨਾਹਨ ਜਾਇ ਨਚਿਤ ਭਯੋ ॥ ੨੯ ॥ ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਕਲਕੀਧਰ ਬਾਸ
ਕਰੈ। ਜਸ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਬਿਖੈ ਪਸਰੈ। ਭਟ ਰਾਖਤਿ ਜੈ ਚਲਿ ਆਵਤਿ
ਹੈ। ਪ੍ਰਤਿ ਬਾਸੁਰ ਸੈਨ ਬਧਾਵਤਿ ਹੈ॥੩੦॥ ਹੁਇ ਹਿੰਦ ਕਿਧੈ ਤੁਰਕਾਨ
ਕੁਊ। ਧਰਿ ਆਯੋ ਜਾਇ ਸਮੀਪ ਜੁਊ। ਦਰਮਾਹਨ ਕੋ ਤਿਸ ਬੰਧਿ ਰਖੈ'।
ਕਹਿ ਮੇਲਤਿ ਹੈ ਮਿਸਲਾਨ ਬਿਖੈ॥੩੧॥ ਦਲ ਦੀਰਘ ਕੀਨਿ ਬਟੋਰਨਕੋ।
ਸਲਖੈ ਚਲਿਵਾਇ ਸੁ ਜੋਰਨ ਕੋ'। ਧੁਨਿ ਦੂਰ ਲਗੇ ਸੁਨਿਯੋਤਿ ਮਹਾਂ। ਤਿਨ
ਦੇਸਨਿ ਬਾਤ ਜਹਾਂ ਸੁ ਕਹਾਂ॥੩੨॥ 'ਗਢ ਕੋ ਦਿਢ ਕੀਨਿ ਗੁਰੁ ਇਤ ਹੈ।
ਜਿਹ ਦੁੰਦ ਮਚਾਵਨਿ ਕੋ ਚਿਤ ਹੈ। ਦਲ ਰੋਜ ਬਿਸਾਲ ਸਕੇਲਤਿ ਹੈ'। ਫਿਰਿ
ਦੂਣ ਅਖੋਰਨਿ ਖੇਲਤਿ ਹੈ॥੩੩॥ ਚਲਿਵਾਇ ਬਿਸਾਲ ਤੁਢੰਗਨ ਕੋ। ਬਖਸ਼ੈ
ਧਨ ਦੀਰਘ ਸੰਗਨ ਕੋ'। ਸੁਨਿ ਕੈ ਭਟ ਚਾਕਰ ਹੋਵਨਿ ਕੋ। ਬਹੁ ਆਇ
ਚਲੇ ਸੁਖ ਜੋਵਨਿ ਕੋ ॥੩੪॥ ਕਬਿ ਰਾਖਤਿ ਬੀਸ ਪਚੀਸਨ ਕੋ। ਚਿਹਰਾ
ਲਿਖਤੋ' ਕਬਿ ਤੀਸਨ ਕੋ। ਬਹੁ ਬੋਚਨਿ ਕੋ ਹਯ ਆਨਤਿ ਹੈ। ਗੁਰ ਤੇ ਧਨ
ਲੇਤਿ ਪਯਾਨਤਿ ਹੈ॥੩੫॥ ਬਲਵਾਨ ਤੁਰੰਗ ਕਿ ਬੀਰ ਕੁਊ। ਗੁਰ ਪਾਸ
ਪਹੁੰਚਤਿ ਆਨਿ ਜੁਊ। ਸਭਿ ਕੋ ਕਰਿ ਲੇਤਿ ਸਮੀਪਤ ਬੈਧਨ ਦੇਤਿ ਛਿਮਾ-
ਹਨਿ ਹੋਤਿ ਜਬੈ॥੩੬॥ ਜਮੁਨਾ ਤਟ ਬੈਠਿ ਬਿਲਾਸ ਕਰੈ। ਸਬਜੀ ਚਹੁ ਉਰ

^੧ਗਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ^੨ਆਪ ਦਾ ਵਾਸ ਹੋਇਆ। ^੩ਜਦੋਂ ਆਪ ਮੇਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋਗੇ ਤਤਕਾਲ ਆਵਾਂਗਾ। ^੪ਮਾਹਵਾਰੀ ਤਨਖਾਹ ਮੁਕਰਰ ਕਰਕੇ (ਨੌਕਰ) ਰਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ^੫ਜਥਿਆਂ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ^੬ਜੋਰ ਨਾਲ। ^੭ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ। ^੮ਹੁਲੀਆ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਅਨੰਦ ਧਰੈਂ । ਮਲਹੀਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸਨਾਨਤਿ ਹੈਂ । ਸਿਖ ਬੈਠਿ ਤਹਾਂ ਜਪ
ਠਾਨਤਿ ਹੈਂ ॥੩੭॥ ਤ੍ਰਿਣ ਈਧਨ ਕੀ ਨ ਕਮੀ ਕਿਹ ਕੋ । ਗਨ ਸੰਗਤਿ
ਆਇ ਚਲੀ ਤਿਹ ਕੋਦਰਬਾਰ ਲਗੈ ਦਰਸੈਨ ਕਰੈਂ । ਕਰ ਜੋਰਿ ਅਕੋਰਨਿ
ਅੱਗ ਧਰੈਂ ॥੩੮॥ ਗਨ ਆਯੁਧ ਦੇਂ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿਨਿ ਕੋ । ਅਰਪੈਂ ਹਯ ਜੇ ਗਨ
ਜਾਤਿਨਿ ਕੋ । ਬਹੁ ਮੋਲਨਿ ਕੋ ਪਟ ਆਨਤਿ ਹੈਂ । ਮਨ ਕਾਮਨ ਪੂਰਨ
ਠਾਨਤਿ ਹੈਂ ॥੩੯॥ ਤਿਨ ਦੂਣ ਬਿਖੇ ਨਰਬੰਦ ਮਿਲੇ । ਇਕ ਆਵਤਿ ਹੈਂ
ਇਕ ਜਾਤਿ ਚਲੇ । ਇਕ ਪਾਸ ਰਹੈਂ ਕਲਗੀਧਰ ਕੋ । ਕਰਿ ਪੂਰ ਮਨੋਰਥ
ਜੇ ਉਰ ਕੋ ॥੪੦॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਉਤੈ ਰਾਜ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ* ਕੋ, ਇਤ ਨਾਹਣ ਕੀ
ਹੋਂਦ । ਸੈਲਪਤੀ ਦੋਹਾਨ ਮਹਿ ਲਗਜੇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਗੱਦ† ॥੪੧॥ ਪਾਂਵ ਟਿਕਜੇ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਤੇ ਆਇ । ਨਾਮ ਧਰਜੇ ਇਮ ਪਾਂਵਟਾ‡ ਸਭਿ
ਦੋਸ਼ਨਿ ਪੁਗਟਾਇ ॥ ੪੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ
'ਦੁਰਗ ਰਚਨਿ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਸਪਤ ਚੌਤਵਾਰਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੪੨ ॥

੪੮. [ਨੰਦ ਬੰਦ ਤੇ ਦਯਾਰਾਮ ਰਾਮ ਰਾਇ ਪਾਸ ਗਏ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਭਯੋ ਸੁਭਟ ਸਮੁਦਾਇ ਬਡ ਗਾਢੇ ਗਾਢ ਜਬਿ ਪਾਇ। ਜੇ ਤਰਕਤਿ
ਗੁਰ ਸਦਨ ਕੋ ਤਿਨਹੁ ਤ੍ਰਾਸ ਉਰ ਪਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਨਿਕਟ ਪਾਂਵਟੇ
ਪੁਰਿ ਕੋ ਜਿਤੇ । ਦਸ ਦਸ ਬੀਸ ਕੋਸ ਮਹਿ ਹੁਤੇ । ਤੇ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ
ਕਰਹਿ ਬਿਚਾਰ । 'ਜੋਧਾ ਗੁਰੂ ਭਯੋ ਬਲਿ ਭਾਰਾ ॥ ੨ ॥ ਚਲਹਿ ਤੀਰ ਕੋ
ਸਕਹਿ ਸਹਾਰੀ। ਦਲ ਬਲ ਤੇ ਕੋ ਟਿਕਹਿ ਅਗਾਰੀ' । ਇਮ ਕਲਗੀਧਰ ਕੀ
ਸੁਧਿ ਸਾਰੀ । ਰਾਮਰਾਇ ਢਿਗ ਜਾਇ ਉਚਾਰੀ ॥ ੩ ॥ ਬੀਸ ਕੋਸ ਗੁਰ
ਪੁਰਿ ਤੇ ਪਰੇਯੁ । ਤਿਸੀ ਦੂਣ ਮਹਿ ਬਾਸੋ ਕਰੇ। ਸੰਗਤਿ ਘਨੀ ਆਨਿ ਕਰਿ
ਸੇਵੈ । ਕਰ ਕੋ ਜੋਰਿ ਅਕੋਰਨ ਦੇਵੈ ॥੪॥ ਦੋਸ਼ਨ ਮਹਿ ਮਸੰਦ ਗਨ ਢਿਰੈਂ ।
ਜਹਿ ਕਹਿ ਤੇ ਧਨ ਲਜਾਵਨਿ ਕਰੈਂ । ਜਬਿ ਤੇ ਚਵਗੱਤਾ ਚਵਿ ਗਯੋ। ਗੁਰ

*ਗੱਦੀ, ਸਿੰਘਾਸਨ । †ਜੋ ਦੋਸ਼ ਦੇਂਦੇ ਸੀ । ‡ਭਾਵ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਕੇ ਗਿਆ ਸੀ ।

*ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਦੀ ਤੋਂ ਇਹ ਨਗਰ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ, ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ
ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬੀ ਹੈ ਸੀ । ਹੜ੍ਹ ਨਾਲ ਨਗਰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਦੱਸੀਦਾ ਹੈ । †ਇਹ ਦੋਹਾ ਗੁਰ
ਬਿਲਾਸ ਦਸਮੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦਾ ਹੈ ਕੁਛ ਰਤਾ ਰਤਾ ਫਰਕ ਹੈ । ‡ਹੁਣ ਤਕ
ਨਾਮ ਇਹੋ ਹੈ । §ਪਾਂਵਟੇ ਤੋਂ ਤੇ ਕੁ ਮੀਲ ਉਪਰ ਜਾਕੇ ਪੱਤਣ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਜਮਨਾ ਪਾਰ
ਹੋਕੇ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਡੇਹਰਾਦੂਨ ਹੈ ਪਾਰਲੇ ਕਿਨਾਰੇ । ਏਥੇ ਅਜ ਕਲ ਜੰਗਲ ਦਾ ਬੰਗਲਾ ਹੈ ।
ਜਮਨਾ ਦਾ ਇਹ ਪਾਸਾ (ਡੇਹਰਾਦੂਨ ਵਾਲਾ) ਤੋਂ ਗੜ੍ਹਵਾਲੀਏ ਦਾ ਸੀ ।

ਕੇ ਦਾਸ' ਨਿਕਾਸਨ ਕਿਯੋ ॥੫॥ ਤਬਿ ਤੇ ਇਤ ਦਿਸਿ ਕੋ ਚਲਿ ਆਯੋ'।
 ਕੇਤਿਕ ਗ੍ਰਾਮ ਨਿਪਨ ਤੇ ਪਾਯੋ* । ਜਹਿ ਕਹਿ ਅਜਮਤ ਦੇ ਬਹੁ ਬਾਰੀ ।
 ਪੂਜਾ ਅਪਨੀ ਜਗਤ ਪਸਾਰੀ ॥ ੬ ॥ ਘਨੇ ਮਸੰਦ ਕਿ ਰਹੈ ਫਕੀਰ । ਰਣ
 ਸਮਾਜ ਥੋਰੇ ਸੰਗ ਬੀਰ । ਜੋਧਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਰਨਿ ਕਹੁ ਨਾਂਹੀ। ਸਾਧ ਮਤੋ ਜਿਸ
 ਕੇ ਮਨ ਮਾਂਹੀ ॥ ੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੋ ਆਗਵਨੂੰ । ਸੁਨੈ ਸੁਨ ਇਹ
 ਨਿਜ-ਰਿਪੁ ਦਮਨੂੰ'। ਸਰ ਧਨ ਜੋਰਤਿ ਬਲਿ ਕਰਿ ਫੋਰਤਿ । ਰਿਪੁ ਓਰਨ
 ਰਿਸ ਤੇ ਉਰ ਫੋਰਤਿ ॥ ੮ ॥ ਜਾਇ ਦੂਰ ਲਗਿ ਸਰਪ ਸਮਾਨਾ । ਸ਼ੁਕਤਿ
 ਹਤਹਿ ਅਚੂਕ ਨਿਸ਼ਾਨਾ। ਜਿਨ ਕੇ ਤੀਰਨਿਕੋ ਡਰਿ ਧਰਿਕੈ। ਧੀਰਜ ਤਜਨੇ
 ਗਿਰੇਸ਼ੁਰ ਡਰਿਕੈ ॥੯॥ ਸਭਿ ਮਹਿ ਦੁੰਦਭਿ ਫਿਰਤਿ ਬਜਾਵਤਿ। ਕੋ ਨਹਿ
 ਬੋਲਿ ਸਕੈ ਡਰਪਾਵਤਿ । ਮੋ ਸੰਗ ਪੂਰਬ ਬੈਰ ਸੰਭਾਰਹਿ। ਅਸ ਨਹਿ ਹੋਇ
 ਆਇ ਇਤ ਮਾਰੈ॥੧੦॥ ਨਹਿ ਰੋਕਨਿ ਕੋ ਸਮਰਥ ਕੋਈ। ਸਕਲ ਗੀਤਿ
 ਜੋਰਾਵਰ ਸੋਈ । ਅਧਿਕ ਬੀਰਤਾ ਧਰਿ ਸਵਧਾਨਾ । ਕਰਮਾਤ ਮਹਿ ਕੈ
 ਨ ਸਮਾਨਾ-॥੧੧॥ ਮਹਿਦ ਮੁਸਾਹਿਬ ਇਕ ਰਹਿ ਪਾਸ' । ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ
 ਕੋ ਗੁਰਦਾਸ । ਸਪਤਮ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗਾਇ । ਤੁਰਕੇਸ਼ਰ ਨੇ ਪਠੈ
 ਬਲਾਇ ॥੧੨॥ ਰਾਮਗਾਇ ਕਹਿ ਤਬਹਿ ਪਠਾਏ' । ਕੇਤਿਕ ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ
 ਮਿਲਾਏ । ਤਬਿ ਕੋ ਸੰਗ ਰਹੈ ਗੁਰਦਾਸ । ਮਸਲਤ ਕਰਨਿ ਬਿਖੈ ਰਹਿ
 ਪਾਸ॥੧੩॥ ਇਸ ਤੇ ਆਇ ਮਸੰਦ ਫਕੀਰ । ਕਰੇ ਹਕਾਰਨਿ ਅਪਨੇ ਤੀਰ ।
 ਚਿਤ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਸਕਲ ਸੁਨਾਈ। ਫੁਰੀ ਰਿਦੇ ਜਿਮ ਕੀਨਿ ਬੁਰਾਈ॥੧੪॥
 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦਸਿੰਘ ਹਠੀਲਾ। ਗੁਰ ਖਸ਼ਟਮਸਮ ਜਿਸਕੀ ਲੀਲਾ। ਤਿਨ
 ਤੇ ਭੀ ਕੇਤਿਕ ਅਧਿਕਾਈ । ਕਰਤਿ ਰਹਿਤਿ ਹਮ ਸਭਿ ਸੁਨਿ ਪਾਈ ॥
 ੧੫ ॥ ਨਿਕਟ ਆਨਿ ਗਵ ਦਿਢ ਬਡ ਪਾਯਹੁ । ਸੁਭਟ ਬਟੋਰਤਿ ਦਲ
 ਬਿਰਧਾਯਹੁ। ਜੋ ਰਿਸ ਧਰਿ ਇਤ ਕੋ ਚਲਿ ਆਵੈ। ਬਿਗਰਪਰੈ ਤਬਿਕੋ ਅਟ-
 ਕਾਵੈ ॥ ੧੬ ॥ ਧਨੁ ਵਿੰਦਾ ਮਹਿ ਮਹਿਦ ਮਹਾਨਾ । ਬਲ ਤੇ ਤਜੈ ਸਰਪ
 ਸਮ ਬਾਨਾ । ਕੋਸਨ ਲਗਿ ਪਹੁੰਚਤਿ ਜਬ ਛੋਰੈ । ਕੋ ਅਸ ਜੋਧਾ ਤਿਨਹੁ
 ਬਹੋਰੈ॥੧੭॥ ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤਿ ਮੁਰ ਉਰ ਕੋ । ਚਲਹੁ ਅਨਤ' ਤਜਿ
 'ਭਾਵ ਮਤੀਦਾਸ ਨੇ । 'ਚਲ ਆਇਆ ਸੀ (ਰਾਮ ਗਾਇ) । 'ਆਪਣੇ ਕੰਨੀ (ਰਾਮ ਗਾਇ ਨੇ)
 ਸੁਣਿਆਂ ਕਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂਆਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ..... । '(ਰਾਮ ਗਾਇ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ । ' (ਰਾਮ
 ਗਾਇ ਨੂੰ) ਕਹਿ ' ਕੇ ਘੱਲਿਆ ਸੀ (ਸਤਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) । 'ਹੋਰਬੇ । *ਹੁਣ ਤਕ
 ਮਹੰਤਾਂ ਪਾਸ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਦਿਤੇ ਤ੍ਰਾਮੇ ਦੇ ਪਟੇ ਪਏ ਹਨ ।

†ਪਾ:-ਸਹਿ।

ਕਰਿ ਨਿਜ ਪੁਰਿਕੋ। ਬਿਗਰਹਿ ਪਾਛੇ ਕੁਛ ਨ ਹਮਾਰਾ। ਡੇਰਾ ਰਹੈ ਬਸਸੋਇਹ
 ਸਾਰਾ ॥੧੮॥ ਜਬਹਿ ਦੂਣ ਇਹ ਤਜਿ ਕਰਿ ਜਾਵੈ। ਆਪਨਿ ਬਾਨ ਬਸਹਿ
 ਪੁਨ ਆਵੈ। ਇਮ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬੋਲਯੋ ਗੁਰਦਾਸ। ‘ਨਹਿ ਕੀਜਹਿ ਚਿਤ
 ਮਹਿ ਇਮ ਤ੍ਰਾਸ ॥ ੧੯ ॥ ਬੈਠੇ ਰਹਹੁ ਆਪਨੇ ਪੁਰਿ ਮੈਂ। ਕਿਮ ਧੀਰਜ
 ਛੋਰਤਿ ਹਹੁ ਉਰ ਮੈਂ। ਮੇਰੇ ਭਾਤ ਨਾਮ ਜਿਸ ਤਾਰਾ। ਤੀਰ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ ਮਹਿ
 ਬਲਿ ਭਾਰਾ ॥੨੦॥ ਗੁਰਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੇ ਜਿਮ ਸੁਨੇ। ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਲਾ-
 ਵਤਿ ਘਨੇ। ਪ੍ਰਥਮੈਂ ਤੋਂ ਇਹ ਬਾਤ ਨ ਬਨੈ। ਤੁਮ ਲਗਿ ਆਵਨਿ ਗੁਰ ਨਹਿ
 ਭਨੈ ॥੨੧॥ ਹੋਰੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਅਸ ਕਰੈ। ਨਿਜ ਘਰ ਸੰਗ ਨਹੀਂ ਇਮ
 ਲਰੈ। ਬਨਹਿ ਕਦਾਚਿਤ ਜੋ ਅਸ ਆਇ। ਤੋਂ ਮਮ ਭਾਤਾ ਤੀਰ ਚਲਾਇ ॥
 ੨੨॥ ਕਰਹਿ ਮਵਾਸ ਆਪਨੇ ਪੁਰਿ ਕੋ। ਬੈਠੇ ਰਹਹੁ ਧੀਰ ਧਰਿ ਉਰ ਕੋ।
 ਜੇ ਬਹੁ ਪ੍ਰਬਲ ਪਿਥੈਂਗੇ ਤਬੈ। ਨਿਸ ਮਹਿ ਨਿਕਸਿ ਚਲੈਂਗੇ ਸਬੈ ॥ ੨੩ ॥
 ਨਿਜ ਪਰੇ ਸਰ ਬਿਨ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਏ। ਉਚਿਤ ਨ ਤੁਮ ਕੋ ਚਲਹੁ ਪਲਾਏ।
 ਨਿੰਦਾ ਪਗਟ ਹੋਇ ਜਗ ਮਾਂਹੀ। ਦਰਬ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇਂ ਕੁਛ ਨਾਂਹੀ ॥ ੨੪ ॥
 ਇੱਤ੍ਰਾਦਿਕ ਬਹੁ ਬਿਗਰਹਿ ਬਾਤ’। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਗਾਇ ਸਭਿ ਘਾਤ।
 ਕੁਛ ਧੀਰਜ ਧਰਿ ਬਿਰਤਾ ਕੀਨਿ। ਤਉ ਤ੍ਰਾਸ ਮਹਿ ਕੁਛ ਚਿਤ ਲੀਨਿ।
 ॥੨੫॥ ਰਾਖਿ ਨਿਕਟ ਕੁਛ ਆਯੁਧ ਧਾਰੀ। ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਕਰਤਿ ਰਹਤਿ ਨਿਜ
 ਤਜਾਰੀ। ਵਹਿਰ ਦੂਰ ਨਹਿ ਕਿਤਹੁ ਸਿਧਾਵੈ। ਸਧ ਹਿਤ ਨਿਤ ਮਗੈਨਰਨ
 ਬਿਠਾਵੈ ॥੨੬॥ ਕੋਤਿਕ ਆਇ ਪਾਵਟੇ ਜਾਈਂ। ਲੋ ਲੋ ਸਧਿ ਸਭਿ ਜਾਇ
 ਸੁਨਾਈਂ। ‘ਆਜ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਰ ਬਿਰ ਰਹੇ’। ‘ਆਜ ਅਖੋਰ ਖੋਲਿਬੋ ਚਹੇ’
 ॥੨੭॥ ‘ਏਤਿਕ ਸੈਨਾ ਹੈ ਅਬਿ ਤਜਾਰੀ’। ‘ਆਜ ਸਭਾ ਮੈਂ ਏਵ ਉਚਾਰੀ’।
 ਇੱਤ੍ਰਾਦਿਕ ਸਧ ਸਕਲ ਸੁਨਾਵੈਂ। ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਧੀਰਜ ਧਰਿਤੋ ਜਾਵੈ ॥੨੮॥
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਸਕਲ ਗਤਿ ਜਾਨੀ। ਕਰਜੋ ਚਹਿਤ ਤਿਹ ਚਿਤ ਡਰਹਾਨੀ।
 ਨੰਦਰੀਦ ਕੋ ਸਭਿ ਸਮੁਝਾਯੋ। ਰਾਮਗਾਇ ਕੋ ਨਿਕਟ ਪਠਾਯੋ ॥ ੨੯ ॥
 ਦਯਾਰਾਮ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਦੈ ਮਿਲਿਕੈ। ਪਹੁੰਚੇ ਤਹਾਂ ਹਯਨਿ ਪਰ ਚਲਿਕੈ।
 ਪੂਰਬ ਸੁਧਿ ਸਮੀਪ ਪਹੁੰਚਾਈ। ‘ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਦਯਾ ਉਪਾਈ ॥ ੩੦ ॥
 ਹਮ ਕੋ ਪਠਯੋ ਆਪ ਕੋ ਪਾਸ। ਜਾਨੇ ਇਮ ਨ ਕਰਹਿ ਉਰ ਤ੍ਰਾਸ’।
 ‘ਆਪਣੇ ਪਰਾਏ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਦੇਖੇ ਦਿਖਾਏ। ‘ਰਾਹ ਵਿਚ। ‘ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ।
 ‘(ਕਿ ਰਾਮਗਾਇ) ਇਉਂ ਜਾਣ ਲਵੇ ਤੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਡਰੇ ਨਾਂ।

ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਹਰਖਾਇ। ਤਤਛਿਨ ਦੋਨਹੂੰ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਇ॥੩੧॥
 ਨਮੋ ਠਾਨਿ ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਜਾਇ । ਗੁਰ ਦਿਸਿ ਕੀ ਸੁਧਿ ਸਕਲ ਸੁਨਾਇ ।
 ‘ਕੁਸ਼ਲ ਆਪ ਕੀ ਬੁਝਨ ਹੋਤੁ। ਹਮਹਿ ਪਠਾਯਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਕੇਤ॥੩੨॥ ਏਕੋ
 ਸਦਨ ਹਮਾਰ ਤੁਮਾਰੋ । ਨਹੀਂ ਭੇਦ ਕੁਛ ਉਰ ਮਹਿ ਧਾਰੋ । ਮਬਰ ਕੁਸ਼ਲ
 ਕੀ ਲਿਖਹੁ ਪਠਾਵਹੁ । ਕਛੂ ਫਰਕ ਨਹਿ ਮਨ ਮਹਿ ਲਯਾਵਹੁ ॥੩੩॥
 ਅਪਨੇ ਪਰ ਗੁਰ ਕਰੁਣਾ ਧਰੈਂ । ਇਹ ਬਿਧਿ ਬਿਰਦ ਤਿਨਹੂੰ ਲਖਿ ਪਰੈ ।
 ਤੁਮ ਤੇ ਬਡੇ ਸਥਾਨ ਪਛਾਨਹੂੰ । ਮੇਲਿ ਕਰਨਿ ਕੋ ਮਨ ਮਹਿ ਠਾਨਹੂੰ’ ॥
 ॥੩੪॥ ਦਯਾਰਾਮ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸਮੁਝਾਈ । ‘ਮੈਂ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਸੇਵਿਨ ਸਮੁਦਾਈ ।
 ਅਪਨੇ ਬਿਖੇ ਕਰੋਧ ਨ ਧਰੀਅਹਿ* । ਨਿਸ ਬਾਸਰ ਨਹਿ ਤਿਨ ਤੇ ਡਰੀ-
 ਅਹਿ* ॥੩੫॥ ਧੀਰਮੱਲ ਕੋ ਧੀਰਜ ਨਾਹੀ । ਪਿਖਿ ਮਤਸਰ ਪਾਵਕ ਉਰ
 ਮਾਹੀ। ਜਰਹਿ ਅਧਿਕ ਨਹਿ ਜਰਹਿ ਪ੍ਰਤਾਪੁ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹਿ ਚਹੀਏ
 ਆਪੂ’ ॥੩੬॥ ਸੋ ਆਛੀ ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ ਕੋ ਨਾਹੀ । ਅਰੁ ਨਿੰਦਾ ਬਿਦਤਹਿ
 ਜਗ ਮਾਹੀ । ਜਿਸ ਤੇ ਕਾਰਜ ਸੁਧਰੈ ਕੋਇ ਨ । ਤਿਸਕੋ ਗ੍ਰਹਨਿ ਕਰਨਿ
 ਸੁਭਿ ਹੋਇ ਨ ॥੩੭॥ ਹਰਖਹੁ ਮਿਲਹੁ ਤੁਸ ਬਿਸਰਾਵਹੁ । ਏਕ ਰੂਪ
 ਹੁਇ ਸੁਖ ਉਪਜਾਵਹੁ’ । ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਡਰ ਛੋਰਾ । ਮਿਲਬੇ ਹੋਤੁ
 ਕੁਛਕ ਮਨ ਮੋਰਾ॥੩੮॥ ‘ਦਯਾਰਾਮ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ! ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ । ਤਿਮ ਬਰਤ-
 ਈਯਤਿ’ ਜਥਾ ਜਨੀਜੈ॥ ਆਸੈ ਲਖੇ ਬਿਨਾ ਕਯਾ ਜਾਨੈ’ । ਮਿਲਿ ਬੋਲਨਿ
 ਤੇ ਸਕਲ ਪਛਾਨੈ ॥੩੯॥ ਅਬਿ ਤੁਮ ਆਇ ਜਥਾ ਸਮੁਝਾਈ । ਬਨਹਿ
 ਮੇਲ ਸਭਿ ਭੇਦ ਮਿਟਾਈ । ਚਰੇ ਹਮਾਰੇ ਥਾਨ ਬਡੇਰੇ । ਬੰਦਨ ਕਰਿਬੇ
 ਉਚਿਤ ਸੁ ਮੇਰੇ॥੪੦॥ ਜੋ ਇਮ ਕਰੁਨਾਮੇ ਪਰ ਕਰੈਂ। ਤੋਂ ਕਿਮ ਫਰਕ ਬਿਧੀ
 ਉਰ ਧਰੈਂ । ਜਿਮ ਉਚਰਹਿ ਤਿਮ ਹਮ ਅਨੁਸਾਰੇ । ਧੀਰਮੱਲ ਕੋ ਸਮ ਨ
 ਬਿਚਾਰੇ’॥੪੧॥ ਮੇਲ ਕਰਨਿ ਇੱਤਨਾਦਿਕ ਗਾਥਾ। ਕਹਤਿ ਭਯੋ ਦੋਨਹੂੰ ਕੇ
 ਸਾਥਾ । ਪੁਨ ਆਛੇ ਦੇ ਕਰਿ ਸਿਰੁਪਾਊ । ਸਨਮਾਨੇ ਪੁਨ ਕੀਨਿ ਬਿਦਾਊ॥
 ॥੪੨॥ ਨੰਦ ਚੰਦ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਉਠਜੈ । ਦਯਾਰਾਮ ਨੇ ਆਸਿਖ ਪਠਜੈ’ ।
 ਨਿਜਕੁਲ ਪ੍ਰੋਹਿਤਜਾਨਿ ਬਡੇਰਾ। ਕਿਤਿਕ ਦਰਬਦੀਨਿ ਸਿਤਿਸਬੇਰਾ॥੪੩॥
 ਚਢੇ ਤੁਰੰਗਨ ਪਰ ਚਲਿ ਆਏ। ਨਗਰ ਪਾਵਟੇ ਕੇ ਨਿਯਰਾਏ। ਨਿਜਡੇਰਨਿ

*ਆਪ ਨੂੰ । *ਵਰਤਾਉ ਕਰੀਏ । *ਅਭੀਰਵਾਦ ਪੜ੍ਹੀ ਭਾਵ ਦਿੱਤੀ ।

*ਪਾ:—ਅਪਨੇ ਸੋਂ ਬਿਰੋਧ ਜੇ ਧਰੀਅਹਿ । ਨਿਸ ਬਾਸਰ ਤਿਨਹੂੰ ਤੇ ਡਰੀਅਹਿ ।

ਮਹਿੰ ਉਤਰੇ ਆਇ । ਪਰੀ ਨਿਸਾ ਤੇ ਰਹਿ ਸਪਤਾਇ ॥ ੪੪ ॥ ਭਈ ਭੋਰ
ਉਠਿ ਕੀਨਿ ਸੁਨਾਨਾ । ਸਸਤੁ ਬਸਤੁ ਪਹਿਰੈ ਸਵਧਾਨਾ । ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ
ਕੇ ਦਰਬਾਰ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਪਹੁੰਚੇ ਆਨੰਦ ਧਾਰਿ ॥ ੪੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਰੁਤੇ 'ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਰਾਇ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ ਚੱਤਵਾਂ-
ਰਿਸ਼ਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੮ ॥

੪੬. [ਬੁੱਧੁ ਸ਼ਾਹ । ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਮਿਲਿਆ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਿਕਟ ਪਹੁੰਚਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਪਦ ਅਰਬੰਦ ਨਿਹਾਰਿ। ਹਾਥ ਬੰਦਿ
ਬੰਦਨ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਮਝਾਰ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੇ ਰੁਖ
ਪਾਏ । ਜੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਭਾਂ ਸਕਲ ਸੁਨਾਏ । 'ਪ੍ਰਭੂ ! ਆਪ ਤੁਮ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ।
ਸਭਿ ਘਟ ਕੇ ਮਾਲਿਕ ਜਗ ਸੁਆਮੀ ॥ ੨ ॥ ਕਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤਿਨ ਤ੍ਰਾਸ ਮਿਟਾਏ ।
ਸਭਿ ਪੁਰਿ ਕੇ ਧੀਰਜ ਅਬਿ ਆਏ । ਕਹਨੈ ਆਪ ਕੋ ਜਬਹਿ ਸੁਨਾਇਵ ।
ਬਨੈ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਅਰੁ ਮਿਲਨਿ ਅਲਾਇਵ ॥ ੩ ॥ ਹਰਖਨੈ ਉਰ ਕਹਿ-
ਹਮ ਅਨੁਸਾਰੇ । ਆਖੈ ਲਖੇ ਬਿਨਾ ਭ੍ਰਮ ਧਾਰੇ-। ਸੁਨੈ ਨਰਨਿ ਤੇ ਚਲੈ
ਪਲਾਈ। ਕਹਿ ਬਹਿਲੋ ਕੇ' ਧੀਰ ਉਪਾਈ ॥ ੪ ॥ ਤਉ ਨ ਠਹਿਰਤਿ ਜਾਨੈ
ਪਰੈ । ਅਨਤੈ ਚਲਨਿ ਮਨੋਰਥ ਧਰੈ । ਆਸੈ ਤਿਸ ਕੋ ਜਾਨੈ ਜਾਈ ।
ਮਿਲਹਿ ਕਿਤਿਕ ਬਿਨ ਮਹਿ ਤੁਮ ਤਾਈ' ॥ ੫ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਨੈ 'ਤ੍ਰਾਸ
ਕਰੈ ਧਾਰਾ । ਕਹਾਂ ਹਮਾਰੇ ਕਾਜ ਬਿਗਾਰਾ। ਬਸਹਿ ਨਿਸ਼ੀਕ ਦੂਣ ਕੇ ਮਾਂਹੀ।
ਬਿਨ ਕਾਰਨ ਕੁਛ ਕੇ ਕਹਿ ਨਾਂਹੀ' ॥ ੬ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਅਪਰ ਖਜਾਲ
ਬਿਰਮਾਏ। ਨਗਰ ਪਾਂਵਟੇ ਨਰ ਸਮੁਦਾਏ। ਆਇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਨਿਤ ਦਰਸੈਹੈ ।
ਕਿਤਿਕ ਜਾਇ ਅਰੁ ਕਿਤਿਕ ਬਸੈਹੈ ॥ ੭ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦੂਰ ਪੁਰਿ ਬਸਹਿ
ਸਢੋਰਾ* । ਬੁੱਧੁ ਸ਼ਾਹਿ ਸਦਨ ਤਿਸ ਠੋਰਾ । ਮਗ ਖੁਦਾਇ ਕੋ ਪੋਮੀ ਅਹੈ ।
ਸੀਤਨਿ ਸੰਗ ਮਿਲਨਿ ਚਿਤ ਚਹੈ ॥ ੮ ॥ 'ਆਏ ਨਿਕਟ ਗੁਰੂ' ਤਿਨ ਸੁਨੇ ।
'ਜਿਨ ਕੀ ਉਪਮਾ ਨਰ ਗਨ ਭਨੇ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਰਾਵੀ ਕੇ ਮਾਲਿਕ ।

*ਬਹਿਲੋ ਕੇ (ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ) । 'ਹੋਰਬੇ । 'ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਦੂਰ ਸਢੋਰਾ ਨਾਮ ਨਗਰ ਵਸਦਾ ਸੀ ।

*ਇਹ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਬੁੱਧ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੈ, ਤਦੋਂ ਇੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਮਠ
ਸਨ ਤੇ ਸਾਧੂ ਟਿਕਦੇ ਸਨ । ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸਾਧਵਾਰਾ' ਕਰਕੇ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਬਿਗੜ ਕੇ ਸਢੋਰਾ
ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ । ਫਿਰ ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ੋਰ ਵਾਲਾ ਟਿਕਾਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਤਸੀਲ
ਨਰਾਯਨ ਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹੈ । ਪਾਉਂਟੇ ਤੋਂ ਮੈਲਾਂ ਸਤਾਰਾਂ ਮੀਲ ਹੋਸੀ ।

ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਸਭਿ ਜਿਸ ਕੇ ਤਾਲਿਕਾ ॥ ੯ ॥ ਜਿਸ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹਿ
ਅਧਿਕਾਇ। ਮਗ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਦੇਤਿ ਬਤਾਇ। ਇਤਯਾਦਿਕ ਮਹਿਮਾ ਸੁਨਿ
ਸੁਨ । ਤਜਾਰੀ ਕਰੀ ਚਲਨਿ ਕੀ ਤੋਨਾ ॥ ੧੦ ॥ ਬ੍ਰਿੰਦ ਮੁਰੀਦ ਦੇਸ ਮਹਿ
ਜਿਸ ਕੇ । ਨਿਤ ਅਨੁਸਾਰਿ ਕਹੇ ਮਹਿ ਤਿਸ ਕੇ । ਕਿਤਿਕ ਇਕੱਤ ਕਰੇ
ਬਲਿਵਾਇ । ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਗਮਨੇ ਉਤਲਾਇ ॥ ੧੧ ॥ ਆਨਿ ਪਾਂਵਟੇ ਡੇਰਾ
ਕਰਜੇ । ਮਿਲਿਨਿ ਮਨੋਰਥ ਕੇ ਉਰ ਧਰਜੇ । ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਲਾਗਯੋ ਦਰਬਾਰ ।
ਆਨਿ ਕਰਜੇ ਦਰਸਨ ਸੁਖਸਾਰ ॥ ੧੨ ॥ ਧਰਿ ਅਕੋਰਕੇ ਸੀਸਨਿਵਾਯੋ। ਪਿਖਿ
ਸਰੂਪ ਕੇ ਨਹਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਯੋ । ਲਖਿ ਦਰਵੇਸ਼ ਗੁਰਨਿ ਸਨਮਾਨਾ । ਸਹਿਤ
ਮੁਰੀਦਨਿ ਬੈਠਨਿ ਠਾਨਾ ॥ ੧੩ ॥ ਬੂਝਨਿ ਕਰੇ 'ਬਸਤ ਹੁ ਕਹਾਂ ?' । ਕਿਸ
ਕਾਰਜ ਤੇ ਆਵਨ ਇਹਾਂ ? । ਅਹੈ ਕੌਨ ਕਾ ਨਾਮ ਤੁਮਾਰਾ ? ਕਹਹੁ
ਪ੍ਰਸੰਗ ਆਪਨੋ ਸਾਰਾ ॥ ੧੪ ॥ ਨੁਨਿ ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਬਾਕ ਬਖਾਨੋ । 'ਸੱਯਦ
ਜਾਤਿ ਦੇਹ ਕੀ ਜਾਨੋ। ਸ਼ਹਿਰ ਸਵੈਰੇ ਮਹਿ ਘਰ ਅਹੈ। ਬੁੱਧਸ਼ਾਹ ਨਾਮ ਜਗ
ਕਹੈ ॥ ੧੫ ॥ ਮਹਿਮਾ ਸੁਨੀ ਘਨੀ ਬਹੁ ਦਿਨ ਤੇ। ਚਹਤਿ ਮਿਲਨਿ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤੀ
ਮਨ ਤੇ । ਅਬਿ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਮੇਲਨਿ ਕੀਨਿ । ਬਨਹਿ ਨ ਬਿਛੁਰਨਿ ਮੈਂ ਲਖਿ
ਲੀਨਿ ॥ ੧੬ ॥ ਐਸੀ ਮਿਲਨੀ ਅਬਿ ਮਿਲਿ ਗਯੋ । ਲੇ ਦਰਸਨ ਕੇ ਮਨ ਦੇ
ਦਿਯੋ । ਅਸ ਬਿਵਹਾਰ ਬਿਨਾ ਮੁਖ ਬੋਲੇ। ਹੋਇ ਚੁਕਯੋ ਤੁਰਨ ਬਿਨ ਤੋਲੇ"
॥ ੧੭ ॥ ਜਿਸ ਤੇ ਫੇਰ ਨ ਫਿਰਨਾ ਹੋਇ। ਬਹੁ ਦਿਨ ਕੇ ਦਾਰਿਦ ਦੁਖ ਖੋਇ।
ਉਕਤਿ ਜੁਗਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਜਬਿ ਸੁਨੀ । ਰੀਝਿ ਮੋਜ ਕਰੁਨਾ ਕਿਯ ਘਨੀ"
॥ ੧੮ ॥ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ਰਹਯੋ ਲਾਗਿ ਜਾਵਤਾ । ਲੇਤਿ ਰਹਯੋ ਦਰਸਨ ਕੇ
ਤਾਵਤ । ਪੁਨ ਉਠਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਭਏ ਇਕੀਤ । ਸਭਿ ਨਿਜ ਥਾਨ ਗਏ
ਹਰਖੰਤਿ ॥ ੧੯ ॥ ਨੰਦ ਚੰਦ ਕੇ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਈ। 'ਸੱਯਦ ਕੀ ਸੁਧਿ ਲੀਜਹਿ
ਜਾਈ। ਆਛੇ ਥਾਨ ਕਰਾਇ ਨਿਵੇਸ਼। ਖਾਨ ਪਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇ ਅਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੨੦ ॥
ਬ੍ਰਿੰਦ ਮੁਰੀਦ ਸੰਗ ਜਿਸ ਅਹੈ । ਗੁਰ ਘਰ ਮਹਿ ਸ਼ਰਧਾ ਉਰ ਲਹੈ। ਸੁਨਿ
ਦਿਵਾਨ ਸਭਿ ਵਸਤੁ ਪੁਚਾਈ । ਸੁਖ ਸਮੇਤ ਨਿਸ ਤਿਨਹੁ ਬਿਤਾਈ ॥ ੨੧ ॥
ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਤਿ ਗੁਰ ਚਢੇ ਅਖੇਰ । ਜੁਰਰੇ ਬਾਜ ਸਮਾਜ ਬਡੇਰ। ਪਾਂਚਹੁ ਭ੍ਰਾਤ

ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ । ਅੰਤਸਨੇ । *ਬਿਨਾ ਤੋਲੇ ਤੇ ਬਿਨਾ ਮੁਖੋਂ ਬੋਲੇ ਹੀ ਐਸਾ ਵਿਹਾਰ ਦਰਸਨ
ਲੈਕੇ ਮਨ ਦੇ ਦੇਣ ਦਾ) ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ । *ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਲਾਹਿਰ ਵਿਚ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਬਹੁਤੀ । *ਗੁਰ
ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ ਜਦ ਤਕ । *ਨਰ ਬਾਜ਼ । [ਫਾ: , ਜੋਰਹੁ] ।

ਤੁਰੰਗ ਅਰੂਢੇ। ਸੈਨ ਸੰਗ ਗਮਨੇ ਬਨ ਗੂਢੇ^੧॥੨੨॥ ਕਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਆਰੋਹਿ
ਮਤੰਗੀ। ਕਬਿਹੂੰ ਚੰਚਲ ਬਲੀ ਤੁਰੰਗੀ। ਸੁਨਹਿ ਸ਼ੇਰ, ਤਿਤ ਕੋ ਚਵਿ
ਜਾਵੈਂ। ਨਿਜ ਸੁਭਟਨਿ ਕੋ ਕਹਿ ਹਤਵਾਵੈ^੨॥ ੨੩॥ ਅਨਿਕ ਜਾਤਿ ਕੇ
ਮਿਗ ਸਮੁਦਾਯ। ਰੋਝ ਝੰਖਾਰਨ ਕੇਤਿਕ ਆਯ। ਹਤਹਿ ਸ਼ੇਰ*ਇਕਦੁਇ
ਜਬਿ ਚਢਹਿ। ਭੈਦਾਯਕ ਬਨ ਬੀਨਤਿ ਕਢਹਿ^੩॥ ੨੪॥ ਏਕ ਜਾਮ,
ਜੁਗ ਜਾਮ ਬਿਹਾਰੈਂ। ਜਿਤ ਕਿਤ ਖੇਲਤਿ ਰੋਰ ਪਸਾਰੈਂ। ਬਡ ਬਾਜਤਿ
ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਲਗਿ ਸੁਨਹਿ ਉਦਾਰਾ॥ ੨੫॥ ਭਏ ਦੁਪ-
ਹਿਰੇ ਲਗਿ ਗੁਰ ਆਵਹਿ। ਭੋਜਨ ਕਰਿ ਅਰਾਮ ਕੋ ਪਾਵਹਿ। ਉਠਹਿ
ਛਕਹਿ ਸੁੱਖਾਂ ਸੁਖ ਕੇਰਾ। ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਕਰਹਿ ਤਿਸ ਬੇਰਾ॥੨੬॥ ਦੇਖਿ
ਦੇਖਿ ਦਰਸਨ ਅਰੁ ਦਲ ਕੋ। ਸਕਲ ਦੂਨ ਬਹਿ ਬਰਨਹਿ ਬਲ ਕੋ^੪।
ਪੁਰਿ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਰਾਜ ਕੋ ਕਰਿਹੀ। ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਤਿਹ ਨਾਮ ਉਚਰਿਹੀ॥੨੭॥
ਤਿਹ ਸਮੀਪ ਬਹੁ ਜਾਇ ਕਹੀਤੇ। ਸਤਿਗੁਰ ਜੋਧੇ ਅਤਿ ਬਲਵੰਤੇ। ਸੁੰਦਰ
ਮੰਦਿਰ ਗੁਨਨਿ ਸਰੂਪ^੫। ਸੁਨੈ ਮਦਨ ਅਸ ਹੋਇ ਅਨੂਪ॥੨੮॥ ਅਪਰ ਨ
ਜਗ ਮਹਿ ਪਈਯਤਿ ਕੋਈ। ਰੁਚਿਰ ਸਰੀਰ ਹੋਇ ਸਮ ਜੋਈ^੬। ਅਧਿਕ
ਸੁਸ਼ੀਲ ਬੀਰਤਾ ਭਰਜੈ। ਕਰਮਾਤ ਪੂਰਨ, ਦੁਖਦਰਸੈ^੭॥੨੯॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ
ਜਸੁ ਕਹਿ ਸਭਿ ਕੋਈ। ਸੁਨੈ ਨਿਪਤਿ ਰੁਚਿ ਮਿਲਿਬੇ ਹੋਈ। ਸਗਰੀ ਸੈਨ
ਬਟੋਰਨਿ ਕੀਨਿ। ਅਧਿਕ ਅਕੋਰਨ ਸੰਗਹਿ ਲੀਨਿ॥ ੩੦॥ ਫਤੇਸ਼ਾਹ
ਹੁਇ ਤਸਾਰ ਮਹੀਪਾ। ਆਸਹੁ ਮਿਲਿਬੇ ਹੇਤੁ ਸਮੀਪਾ। ਪ੍ਰਥਮ ਦਈ ਸੁਧਿ
ਪਠੈ ਵਕੀਲਾ। ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ਲਗਾਇ ਛਬੀਲਾ॥੩੧॥ ਨਰਨਿ ਹਜ਼ਾਰਨਿ
ਕੋ ਸੰਗ ਲਜਾਯੋ। ਮਿਲੈ ਗੁਰੂ ਪਗ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ। ਸੁਭਟਨਿ ਸਹਿਤ
ਸਸਤ੍ਰ ਤਨ ਧਾਰੇ। ਬਿਰਜੈ ਭੂਪ ਤਬਿ ਪ੍ਰਭੂ ਅਗਾਰੇ॥੩੨॥ ਬੁਝੈ 'ਕੁਸ਼ਲ

^੧ਸੰਘਣੇ ਬਨ (ਵਿੱਚ)। ^੨ਮਰਵਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ^੩ਭਯਾਨਕ ਬਨ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣ ਕੇ ਕੱਢਦੇ ਹਨ।

^੪ਸਾਰੀ ਦੂਣ (ਦੇ ਲੋਕ) ਬੈਠਕੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ) ਬਲ ਨੂੰ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। ^੫ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਤੇ ਗੁਣਾਂ
ਦੇ ਮੰਦਰ ਹਨ। ^੬ਕਾਮਦੇਵ। ^੭ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ (ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ) ਤੁਲ ਹੋਵੇ।

^੮ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ ਹਨ। *ਉਂਵ ਤਾਂ ਨਾਹਨ ਵਿਚ ਬੀ ਬੜਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤੇ ਜੰਗਲ

ਸਨ ਪਰ ਸ਼ਿਵਾਲਕ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਹਰਦੁਆਰ ਤਕ ਮਹਾਨ ਜੰਗਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹਨ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਰਾਂ ਤੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਬੀ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। †ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੪ ਅੰਸੂ ੪੪

ਅੰਕ ੧੧ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ।

ਸ਼ਰੀਰ ਸੁ ਦੇਸੁ । ਸੈਨਾ, ਮੰਤ੍ਰੀ, ਕੋਸ਼ ਅਸ਼ੋਸ਼' । 'ਸਭਿ ਕੇ ਹੈ ਕਲਿਆਨ
ਸਦੀਵਾ' । ਸੁਨਤਿ ਬਤਾਈ ਨਿਪੁ ਹੈ ਨੀਵਾ ॥੩੩॥ 'ਰਾਜ ਕਿਤਿਕ?' ਪੁਨ
ਬੁਝਨ ਕਰਜੇ । ਜਥਾ ਜੋਗ ਗੁਰ ਤੀਰ ਉਚਰਜੇ । ਕਰਨਿ ਅਖੇਰ ਅਨੇਕ
ਪ੍ਰਸੰਗੀ । ਕਹੇ ਪਰਸਪਰ ਹਰਖਿ ਉਮੰਗੀ ॥੩੪॥ ਬਸਤ੍ਰ ਦਰਬ ਅਰੁ
ਏਕ ਤਰੰਗਾ । ਅਰਪਨਿ ਕੀਨਿ ਭਾਵ ਕੇ ਸੰਗਾ । ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਮਹਿ
ਚਵਿਥੇ ਚਾਹਾ । ਪ੍ਰਭੁ ਬਹੁ ਕਹਿ ਡੇਰਾ ਉਤਰਾਹਾ ॥੩੫॥ ਸੰਧਿ ਕਰਾਵਨਿ
ਚਹਿ' ਨਿਪੁ ਦੇਉ । 'ਬਧਜੇ ਬਿਰੋਧ ਅਧਿਕ, ਦਿਹੁ ਖੇਉ' । ਨਿਸ
ਮਹਿ ਨਿਪੁ ਮੁਕਾਮ ਜਬਿ ਕੀਨਾ । ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਤਬਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ' ਪਠਿ ਦੀਨਾ' ॥
੩੬॥ ਗੁਰ ਮਾਤੁਲ ਜਾਨਜੇ ਜਬਿ ਆਯੋ। ਕਰਿ ਸਨਮਾਨ ਸਮੀਪ ਬਿਠਾਯੋ ।
ਮਿਦੁਲ ਬਾਕ ਭਾਖੇ ਅਰੁ ਸੁਨੇ । ਜਿਸ ਤੇ ਹੋਇ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਸਨੇ ॥੩੭॥
'ਸੁਨਹੁ ਭੂਪ ਮਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪਠਾਵਾ। ਅਭਿਲਾਖਤਿ ਚਿਤ ਬੈਰ ਮਿਟਾਵਾ। ਕਰੇ
ਬੈਰ ਕੁਛ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਾਹੀ । ਤੋ ਜਾਨਹੁ ਨਿਸ਼ਫਲ ਨਿਜ ਮਾਂਹੀ ॥੩੮॥
ਨਾਹਿਣੇਸ਼ ਮਹਿ ਜੋ ਵਟ' ਹੋਇ। ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੇ' ਸਕਲ ਦੇ ਖੇਇ । ਇਤ
ਮਾਨਹੁ ਤੁਮ ਮਿਲਿਬੇ ਬਾਤੀ । ਤਿਸੇ ਹਕਾਰ ਲੇਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰਾਤੀ ॥੩੯॥
ਸੋ ਨਹਿ ਮੋਰੈ ਗੁਰ ਕੋ ਕਹਜੇ । ਤੁਮ ਭੀ ਤਿਮ ਮਾਨਹੁ ਹਿਤ ਲਹਜੇ' । ਸੁਨਿ
ਕਰਿ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਕਹਿ ਬਾਨੀ । 'ਭਨਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਹਮ ਸਾਦਰ ਮਾਨੀ ॥੪੦॥
ਦੋਨਹੁ ਕੇ ਉਗਾਹ ਗੁਰ ਹੋਇ। ਬਹੁਰ ਬਖੇਰਾ ਕਰੈ ਨ ਕੋਇ' । ਇਤਸਾਦਿਕ
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾਲ* । ਆਨਿ ਬਤਾਯੋ ਨਿਕਟ ਕ੍ਰਿਪਾਲ' ॥੪੧॥
ਤਬਿ ਪ੍ਰਭੁ ਨੰਦ ਚੰਦ ਸੋ ਭਾਖਾ। 'ਪ੍ਰਾਤਿ ਜਾਹੁ ਨਾਹਿਨਕਰਿ ਕਾਂਖਾ' । ਸੰਗ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੋਦਨੀ ਲਾਓ। ਜੁਗਮ ਮਹੀਪਸਮੀਪ ਮਿਲਾਓ' ॥੪੨॥ ਫਤੇਸ਼ਾਹ
ਕੀ ਜਾਫਤ ਕੀਨਿ' । ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਭਿ ਕੁਛ ਪਠਿ ਦੀਨਿ । ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ
ਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ । ਜਾਗੇ ਸਭਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਹੁਇ ਆਈ ॥੪੩॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ 'ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਮਿਲਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਏਕ
ਉਨ ਪੰਚਾਸਤਿ ਅੰਸੁ ॥੪੬॥

¹(ਰਾਜੇ ਨੇ) ਦੱਸਿਆ । ²(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ³ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ਨੂੰ । ⁴ਭੇਜ ਦਿਤਾ
(ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸ) । ⁵ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ । ⁶ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੁੱਸੇ ਦੇ ਰਖੇ
ਹੋਏ ਭਾਵ ਨੂੰ 'ਵੱਟ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ⁷ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ । ⁸ਭਲਾ ਦੇਖਕੇ । ⁹ਭਾਵ ਗੁਰੂ
ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ । ¹⁰ਚਾਹਨਾ ਕਰਕੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ । ¹¹ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਕੀਤੀ ।

*ਪਾ:-ਭਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ।

†ਪਾ:-ਜੁਗਮ ਮਹੀਪਤ ਆਨਿ ।

੫੦. [ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਤੇ ਨਾਹਣੇਸ਼ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਾਇਆ। ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਡੀ ਪ੍ਰਾਤਿ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗਯੋ ਨੰਦਚੰਦ ਨਿਪ ਪਾਸ। ਸਮੁਝਾਯਹੁ
ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਯੋ 'ਕੀਜੈ ਬੈਰ ਬਿਨਾਸ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਨਿਪ
ਨਿਕਟ ਰਹਾਯੋ*। ਤੁਝ ਲੈਬੇ ਹਿਤ ਮੋਹਿ ਪਠਾਯੋ। ਸਭਿ ਗਿਨਤੀ ਤਜਿ
ਹੂਜਹਿ ਸਾਥ। ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਤੋ ਕਹੁ ਨਾਥ ॥ ੨ ॥ ਗੁਰ ਦਿਸਿ ਤੇ
ਇਮ ਬਹੁ ਸਮੁਝਾਯੋ। ਜਯੋਂ ਕਯੋਂ ਕਰਿ ਨਿਪ ਸੰਗ ਚਢਾਯੋ। ਚਢਿ ਨਾਹਣ
ਤੇ ਮਾਰਗ ਚਾਲਾ। ਸਾਥ ਅਨੀਕਹਿ^੧ ਲੀਨਿ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੩ ॥ ਸਗਰੋ ਪੰਥ
ਉਲੰਘਤਿ ਆਯੋ। ਨਗਰ ਪਾਂਵਟੋ ਡੇਰਾ ਪਾਯੋ। ਇਕ ਦਿਸਿ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਦਲ
ਪਰਯੋ। ਦਿਸਿ ਦੂਸਰਿ ਮਹਿ ਆਨਿ ਉਤਰਯੋ॥੪॥ ਤਬਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਮਿਲਿਬੇ
ਹਿਤ ਚਾਹਯੋ। ਪ੍ਰਥਮ ਬੂਝਿ ਆਵਤਿਭਾ ਪਾਹਯੋ^੨। ਪਗ ਪੰਕਜ ਕੋ ਕੀਨਿ
ਪ੍ਰਨਾਮ। ਹਰਖਯੋ ਦਰਸ ਪਾਇ ਅਭਿਰਾਮ ॥ ੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਨਿਪ
ਸਨਮਾਨਾ। ਮਿਟਨਿ ਬਿਰੋਧ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਖਾਨਾ। ਸੁਨਤਿ ਭਾਉ ਕੇ ਬਾਕ
ਬਖਾਨੈ। 'ਕਹਯੋ ਆਪ ਕੋ ਹਮ ਸਭਿ ਮਾਨੈ'॥੬॥ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਿਤ ਹੋਇ
ਹਮਾਰਾ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਸੋ ਕਰਹੁ ਉਚਾਰਾ^੩। ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਪ੍ਰਾਤਿ ਜਬਿ
ਹੋਇ। ਕਰੈਂ ਹਕਾਰਨਿ ਆਵਹੁ ਦੋਇ'॥੭॥ ਮਿਲਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਤਜਹੁ ਬਿਕਾਰ^੪।
ਹਮ ਨੇ ਤੁਮਰੋ ਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰ^੫। ਇਮ ਠਹਿਰਾਇ ਗਯੋ ਨਿਜ ਡੇਰੇ।
ਫਿਰੇ ਦੋਨ ਦਿਸਿ ਮਨੁਜ ਬਡੇਰੇ॥੮॥ ਸੁਪਤਿ ਸਕਲ ਸਰਵਰੀ^੬ ਬਿਤਾਈ।
ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ। ਕਰਯੋ ਫਰਾਸ਼ਨ ਫਰਾਸ਼ ਬਿਸਾਲਾ। ਰੰਗ
ਅਨੇਕਨ ਕੋ, ਛਬਿਵਾਲਾ॥੯॥ ਬੀਚ ਸੰਘਾਸਨ ਕਰਯੋ ਡਸਾਵਨਿ। ਕਰੇ
ਮਸੰਦ ਸੁਭਟ ਬੁਲਿਵਾਵਨਿ। ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ ਮਹਾਨ ਸੁਜਾਨਾ। ਬਸਤ੍ਰ
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੇ ਛਬਿ ਜਿਹ ਨਾਨਾ॥੧੦॥ ਪੁਨ ਕਲਗੀਧਰ ਗਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰਾਧਨੁ
ਸਰ ਕਰ ਦੀਪਤਿ ਸਮ ਸ਼ੇਰ। ਆਵਤਿ ਪੇਖਿ ਉਠੇ ਸਭਿ ਆਗੇ। ਬੰਦਤਿ
ਅਨੁਗਾਰੀ ਪਗ ਲਾਗੇ॥੧੧॥ ਬੈਠੇ ਪੁਨ ਸੁੰਦਰ ਸੰਘਾਸਨ। ਨਿਕਟ ਨਿਠੁਰ
ਬਡ ਧਰਯੋ ਸਰਾਸਨ। ਚਮਰ ਦੁਰਨਿ ਲਾਗਯੋ ਚਹੁ ਢੇਰੇ। ਖਰੇ ਦੰਡਧਰਿ
ਕੰਚਨ ਕੇਰੇ॥੧੨॥ ਰਾਜ ਸਾਜ ਇੰਤਜਾਇਕ ਸਾਰਾ। ਦੀਪਤਿ ਸਤਿਗੁਰ
ਕੇ ਦਰਬਾਰਾ। ਪਠੇ ਦੁਹਨ ਨਿਪ ਨਿਕਟ ਮਸੰਦਾ। ਕਰੇ ਹਕਾਰਨਿ ਸੁਨਤਿ

^੧(ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਪਾਸ। ^੨ਭਾਵ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲੇ। ^੩ਸੈਨਾ। ^੪ਪਹਿਲਾਂ ਪੁੱਛ ਕੇ
ਪਾਸ ਆਇਆ (ਨਾਹਣ ਦਾ ਰਾਜਾ)। ^੫ਵਿਗਾੜ। ^੬ਰਾਤ। *ਪਾ:-ਟਿਕਾਯੋ।

ਅਨੰਦਾ ॥ ੧੩॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਸੈਨਾ ਲੇ ਸਮੁਦਾਏ। ਦੁਹੁ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਦੋਨਹੁ
ਚਲਿ ਆਏ। ਪਦ ਅਰਬੰਦ ਬੰਦਨਾ ਕਰੇ। ਸਨਮਾਨੇ ਸਭਿ ਕੇ ਮਧ
ਬਿਰੇ ॥ ੧੪॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਪਰਸਪਰ ਕੌਰੀ'। ਭਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲਹੁ
ਮਦਤਿ ਇਸ ਠੋਰੀਬਧੋ ਬਿਰੋਧ ਛੋਰਿ ਸਭਿ ਦੀਜੈ। ਪ੍ਰਥਮ ਬਾਰਤਾ ਨਹਿ
ਸਿਮਰੀਜੈ' ॥ ੧੫ ॥ ਮਾਨਿ ਹੁਕਮ ਦੋਨਹੁ ਉਠਿ ਕਰਿਕੈ। ਮਿਲਿ ਆਪਸ
ਮਹਿ ਬੈਰ ਬਿਸਰਿ ਕੈ। ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ। ਭੇਦ ਮਿਟਾਇ
ਅਨੰਦ ਭਰਿ ਉਰਕੈ ॥ ੧੬ ॥ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਬਾਤ ਬਹੋਰੀ। ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ
ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਓਰੀ। ਕਰਨਿ ਅਖੇਰ ਸ਼ੇਰ ਕੇ ਮਾਰਨਿ। 'ਦੂਣ ਸੁੰਦਰੀ'
ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਨ ॥ ੧੭॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਹੋਈ ਬਹੁ ਗਾਥਾ। ਦੋਨਹੁ ਭੂਪਨਿ
ਕੀ ਪ੍ਰਭੁ ਸਾਥਾ। ਭਯੋ ਜਾਮ ਲਗਿ ਤਬਿ ਦਰਬਾਰਾ। ਕਲਗੀਧਰ ਕੋ ਲਖਿ
ਰਖ ਸਾਰਾ ॥ ੧੮॥ ਉਠਿ ਭੂਪਤਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਗਏ। ਨਿਜ ਨਿਜ ਸਿਵਰ
ਪਹੁੰਚਤਿ ਭਏ। ਉਠੇ ਆਪ ਭੋਜਨ ਤਬਿ ਖਾਯਹੁ। ਪੁਨ ਅਰਾਮ ਹਿਤ ਮਨ
ਬਿਰਮਾਯਹੁ ॥ ੧੯॥ ਉਠੇ ਬਹੁਰ ਸੁੱਖਾ ਛਕਿ*ਲੀਨਿ। ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਸਕਲ
ਤਨ ਕੀਨਿ। ਜਾਮ ਦਿਵਸ ਤੇ ਹੋਤੁ ਅਖੇਰ। ਭਏ ਅਰੂਢਿ ਤੁਰੰਗਮ ਫੇਰ।
॥ ੨੦॥ ਦੋਨਹੁ ਭੂਪਤਿ ਸੀਗ ਚਢਾਏ। ਬਨ ਮਹਿ ਬਿਚਰੇ ਖਗ ਮਿਗ ਘਾਏ।
ਅਨਿਕ ਬਿਲਾਸ ਬਿਪਨ ਮਹਿ ਕਰੇ। ਸਿਧਾ ਜਾਨਿ ਸਿਵਰ ਕੋ ਫਿਰੇ ॥ ੨੧॥
ਦੌਰ ਕੋਹੀਆ ਇਕ ਤਬਿ ਆਯੋ। ਉਚ ਪੁਕਾਰਤਿ ਬਾਕ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਪ੍ਰਭੁ
ਜੀ ! ਬਡੋ ਕੋਹਰੀ ਜੋਇ। ਸਗਰੀ ਦੂਣ ਜਾਨਤੀ ਸੋਇ ॥ ੨੨ ॥ ਕੋਇ ਨ
ਮਾਰ ਸਕਯੋ ਬਡ ਦਾਰੁਨ। ਗੋ ਮਹਿਖੀ ਸੇ ਕਰਤਿ ਸੰਘਾਰਨ। ਕਿਤਿਕ
ਦਿਵਸ ਮਹਿ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਯੋ। ਗਯੋਹੁਤੋ ਕਿਤ ਅਬਿ ਚਲਿ ਆਯੋ' ॥ ੨੩॥

*ਜੱਫੀ। *ਪਹਾੜੀਆ।

*ਹੁਣ ਤਕ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸੁੱਖੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਅਚਾਨਕ
ਏਥੇ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਅੰਸੁ ਦੇ ਅੰਕ ੨੬ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਵਿ ਜੀ
ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਸੁੱਖਾ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਖਕੇ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ
ਸੁੱਖੇ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਸਕਣਾ ਤੇ ਉਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ, ਜੋ ਜੁੱਧ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਬੀਰਰਸ ਭਰ
ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦਲਿੰਦਰ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਤਮਾਕੂ ਤਕ ਮਨੁੱਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਵਰਜ
ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਰੀਰ ਨਾਸ਼ਕ ਬਲ ਬੁਧਿ ਨਾਸ਼ਕ ਭੰਗ ਨੂੰ ਆਪਣੇ
ਬੀਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾੜੇ। ਸ਼ੋਕ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੁੱਖੇ ਨੇ ਨਿਹੰਗਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਜੈਸੀ ਬੀਤਰਾਗ ਤੇ ਬਲੀ
ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਨੂੰ ਸਖਤ ਹਾਨੀ ਪੁਚਾਈ ਹੈ।

ਦੋਨਹੂੰ ਰਾਵ ਗੁਰੂ ਜੁਤਿ ਸੁਨੈਂ । ਸਿਧਾ ਪਰੀ ਜਾਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਭਨੈਂ । ਅਥਿ
 ਨ ਸਮੇਂ ਮਾਰਨਿ ਕੋ ਰਹੈ । ਚਲਹਿ ਪ੍ਰਤ ਸਿਸ ਬਲ ਤੈ ਲਹੈ ॥੨੪॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਬਚ ਜੁਗ ਭੂਪਨ ਸਨਮਾਨਾ । ਆਪ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਕਰਹੁ ਪਯਾਨਾ ।
 ਹਮ ਸਭਿ ਚਵਹਿ ਤਮਾਸਾ ਲਹੈ । ਮਾਰਹਿ ਘੇਰਿ, ਨਹੀਂ ਬਚ ਰਹੈ ॥੨੫॥
 ਇਮ ਕਹਿ ਗਮਨੇ ਸਨਮੁਖ ਡੇਰੇ ਕਰਹਿ ਸਰਾਹਨ, ਸ਼ੇਰ ਬਢੇਰੇ ।
 ਪ੍ਰਥਮ ਹਤੇ ਤਿਨ ਗਾਥਸੁਨਾਵੈ । ਭੀਰ ਅਨੀਕਸਹਿਤ ਚਲਿ ਆਵੈ ॥੨੬॥
 ਤਿਮਰ ਪ੍ਰਥਿਰਤੇ ਉਤਰੇ ਆਇ । ਨਿਜ ਨਿਜ ਸਿਵਰ ਬਿਖੇ ਸੁਖ ਪਾਇ ।
 ਬਿਦਤ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਕੇਹਰੀ ਕੇਰਾ । 'ਹੋਹਿ ਜੰਗ ਤਿਹ ਸੰਗ ਸਬੇਰਾ' ॥ ੨੭ ॥
 ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਕੈ ਸਮੁਦਾਏ । ਸੁਪਤਿ ਜਬਾ ਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਏ । ਸੈਰ
 ਸ਼ਨਾਨ ਸਕਲ ਕਰਿ ਲੀਨਿ । ਤਬਿ ਰਣਜੀਤ ਬਜਾਵਨਿ ਕੀਨਿ ॥ ੨੮ ॥
 ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਨ ਪਾਏ । ਜੁਗ ਭੂਪਨਿ ਤਮਾਰੀ ਕਰਿਵਾਏ । ਸੁਭ-
 ਰਨ ਸਹਿਤ ਅਰੁੜਤਿ ਭਏ । ਆਯੁ ਖੜਗ ਧਾਰਿ ਕਰ ਲਏ ॥ ੨੯ ॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਕਲਗੀ ਸੀਸ ਉਤੰਗ । ਦਿਪਤਿ ਸਰੂਪ ਬਿਭੂਖਨ ਸੰਗ । ਗਰ
 ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿਪਰ ਕਹੁ ਧਾਰੀ । ਕਸ ਨਿਖੰਗ, ਗਹਿ ਕਰ ਧਨੁ ਭਾਰੀ ॥੩੦॥
 ਤੰਗ ਮਤੰਗ ਅਰੁੜਤਿ ਭਏ । ਵਹਿਰ ਸਿਵਰ ਤੇ ਨਿਕਸਤਿ ਭਏ । ਬਿਤ
 ਹੁਇ ਦੋਨਹੂੰ ਭੂਪ ਮਿਲਾਏ । ਸੋ ਕੋਹੀਆਂ ਕੀਨਸਿ ਅਗੁਵਾਏ ॥ ੩੧ ॥
 ਗਹਬਰ ਬਨ' ਕੇ ਪੰਥ ਪਧਾਰੇ । ਨਿਪ ਜੁਗ ਸੰਗ ਸੁਭਟ ਗਨ ਭਾਰੇ । ਦਲ ਕੋ
 ਪਰਾ ਦੂਰ ਲਗਿ ਕਰੈ । ਖੋਜਤਿ ਭਏ, ਹੋਇ ਕਿਤ ਬਿਰਜੈ ॥੩੨॥ ਜਬਿ
 ਬਿਸਾਲ ਬਨ ਗਾਹਨ ਕੀਨਾ । ਸੁਗਮ ਬਿਖਮ ਬਲਖੋਜਿ ਮੁ ਲੀਨਾ । ਕੋਤਿਕ
 ਪਾਹੜੇ ਸੂਕਰ ਮਾਰੇ । ਹੋਤਿ ਕੁਲਾਹਲ ਬਿਪਨ ਮਝਾਰੇ ॥੩੩॥ ਕੰਟਕ ਸਹਿਤ
 ਮਹੀਰੁਹ' ਖਰੇ । ਸ਼ਾਖਾ ਉਰਝੀ ਸੰਘਣੇ ਖਰੇ । ਉਚੀ ਸਰਲੀ' ਸਾਲ' ॥
 ਬਿਸਾਲਾ । ਬਦਰੀ', ਖਦਰ', ਕਰੋਜੇ' ਜਾਲਾ ॥੩੪॥ ਨੀਠ ਨੀਠ ਜਹਿ
 ਗਮਨੈਂ ਜਾਇ । ਇਮ ਖੋਜੈ ਬਿਚਰਤਿ ਸਭਿ ਥਾਇ । ਕਹੈ ਕੋਹੀਏ

'ਦੇਖਾਂਗੇ । ' (ਸ਼ੇਰ) ਬਚੇਗਾ ਨਹੀਂ । 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੋਂ ਜੋ ਬੜੇ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰੇ ਸਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ
 ਦੀ ਗਲ ਬਾਤ ਸੁਣਾਂਵਦੇ ਹਨ । 'ਸੈਨਾ ਦੀ ਭੀੜ ਨਾਲ । 'ਵਡਾ ਧਨੁਖ ਰੱਬ ਵਿਚ ਲੈਕੇ । 'ਚੋਹ
 ਪਹਾੜੀਆ । 'ਸੰਘਣੇ ਬਨ ਦੇ । 'ਫੌਜ ਦੀ ਕਤਾਰ । 'ਕਿਧਰੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵੇਗਾ (ਸ਼ੇਰ) ।
 'ਥੋੜਾ । 'ਚੀੜ । (ਅ) ਸਿੱਧੀ । 'ਸਾਲ ਨਾਮੇ ਥੋੜਾ । 'ਬੇਰੀ । 'ਸ਼ੇਰ । 'ਕਰੋਜੂਆ ।

‘ਕੋਹਰਿ ਕੋਰਾ । ਦੇਖਹੁ ਪਗ ਕੋ ਖੋਜ ਬਡੇਰਾ ॥ ੩੫॥ ਅਬਿ ਹੀ ਗਯੋ ਰਹੋ
ਸਵਧਾਨਾ । ਨਿਕਸਹਿ ਕਰਹਿ ਚੋਟ ਬਲਵਾਨਾ’ । ਦੋਨਹੁ ਨਿਪ ਬਹੁ ਸੰਗ
ਸੁ ਬੀਰਾ । ਗਮਨਤਿ ਜਾਤਿ ਅੰਗੁ ਗੁਰ ਪੀਰਾ ॥੩੬॥ ਸੰਘਨੇ ਬਿੱਖ ਉਲੰ-
ਘਤਿ ਭਏ । ਪੁਨ ਆਛੇ ਬਲ ਮਹਿ ਚਲਿ ਗਏ । ਤਿਸ ਕੇ ਨਿਕਟ ਬਿਖਮ
ਇਕ ਥਾਇ । ਕੰਟਕ ਸਹਿਤ ਬਿੱਖ ਕੀ ਛਾਇ ॥ ੩੭ ॥ ਸੁਪਤਿ ਪਰਜੈ
ਨਿਜ ਪਾਇ ਪਸਾਰੇ । ਤ੍ਰਿਪਤਯੋ ਆਮਿਖ ਕੀਨਿ ਅਹਾਰੇ । ਜਬਹਿ ਹਿਰੇਖਾ
ਹਯ ਕੀ ਹੋਈ । ਸੁਨਯੋ ਸ਼ਬਦ ਔਚਕ ਤਿਨ ਸੋਈ ॥੩੮॥ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨੀਂਦ
ਬਲ ਤੇ ਗੁਰਦਾਯੋ* । ਖਰੇ ਹੋਇ ਬੈਠਯੋ ਦ੍ਰਿਗ ਲਾਯੋ ਬੋਲਯੋ ਸੁਨਯੋ ਜਾਨਿ
ਤਿਨ ਲੀਨੋ । ਠਾਂਢੇ ਭਏ ਬਿਲੋਕਨ ਕੀਨੋ ॥ ੩੯ ॥ ਦਾਰੁਨ ਪੰਚਾਨਨ
ਕੋ ਆਨਨ† । ਜਿਸ ਸਮਾਨ ਕੋ ਨਾਹਿਨ ਆਨਨ† । ਕਾਨਨ‡ ਸਬਦ
ਸੁਨਯੋ ਤਹਿ ਜਬੈ ਕਿਨਹੁ ਕਿਨਹੁ ਦ੍ਰਿਗ ਦੇਖਯੋ ਤਬੈ ॥੪੦॥ ਨਖ ਪਾਇਨ
ਤੇ ਅੰਕੁਸ ਮਨੋ । ਦਾਰੁਨ ਤੇ ਦਾਰੁਨ ਮੁਖ ਘਨੋ ਸਟਾ ਕੰਠ ਪਰ ਦੀਰਘ
ਦੀਖੇ । ਲਾਲ ਬਿਲੋਚਨ ਸ਼੍ਰੋਣ ਸਰੀਖੇ ॥੪੧॥ ਲਾਂਗੁਲ‡ ਸਹਿਤ ਲਾਂਬਿਯੋ
ਬੋਲਾ । ਦੀਰਘ ਦਸਨ‡ ਸੁ ਦਿਖਨਿ ਦੁਹੇਲਾ‡ । ਛਾਤੀ ਗ੍ਰੀਵ ਉਦਰ ਹੈ
ਸ੍ਰੋਤਾ‡ । ਕਦ ਬਿਸਾਲ ਬਲ ਅਧਿਕ ਨਿਕੋਤਾ ॥੪੨॥ ਚੋਰੋ ਚਰਨ ਪੀਨ
ਅਰੁ ਦੀਹਾ‡ । ਪੀਤ ਸੁ ਬਰਨ ਸ਼੍ਰਾਮ ਗਨਲੀਹਾ‡ । ਸੁਪਨੇ ਮਹਿ ਭੀ ਜਾਹਿ
ਨ ਤ੍ਰਾਸਾ । ਸਭਿ ਚਾਹਿਤਿ ਹੈ ਪਿਖਿਨਿ ਤਮਾਸਾ ॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ ‘ਅਖੇਰ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪੰਚਾਸਤਿ ਅੰਸੁ ॥ ੫੦ ॥

੫੧. [ਸ਼ੇਰ ਮਾਰਿਆ, ਬੱਧੂ ਸਾਹ ਵਿਦਾ ਹੋਯਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇਖਿਕੈ ਉਚੈ ਕਹਯੋ ਪੁਕਾਰਿ । ‘ਛੋਰਹੁ ਨਹੀਂ
ਤੁਢੰਗ ਕੋ ਟਿਕੋ ਰਹਹੁ ਬਨ ਲਾਰਿ’ ॥੧॥ ਰੋਪਈ ॥ ਦੋਨਹੁ ਨਿਪ ਜੁਤਿ
ਸੈਨਾ ਸਾਰੀ । ਹੇਤ ਬੰਗਾਰਨਿ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ । ‘ਏਕ ਸੁਭਟ ਲੇ ਖੜਗ ਸੁ
ਢਾਲਾ ਲਲਕਾਰਹਿ’ ਸਭਿ ਆਗੋਚਾਲਿ ॥੨॥ ਛਾਰ ਸਹਾਰ ਵਾਰ ਕਰਵਾਰ‡ ।
ਗਰਜਿਆ । ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਮੁਖ । ਮੁਖ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ । ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ । ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਨਹੁ
(ਨਹੰਦਰਾਂ) ਅੰਕੁਸ ਵਾਂਗੂ (ਭਾਵ ਤਿੱਖੇ ਤੇ ਮੁੜਵੇਂ) ਹਨ । ਗਰਦਨ ਦੇ ਵਾਲ । ਲਹੁ ਵਰਗੇ ।
ਪੁਛ । ਭਾਵ ਪਿੱਠ ਲੰਮੀ ਹੈ । ਦੇਖਣਾ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ । ਚਿੱਟਾ । ਮੋਟੇ ਤੇ ਬੜੇ ਭਾਰੀ ।
ਲਕੀਰਾਂ । ਕਤਾਰ ਬਣਾ ਕੇ । (ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ) ਲਲਕਾਰੇ । (ਸ਼ੇਰ ਦੀ) ਛਾਲ ਨੂੰ ਸਹਾਰੇ
ਤੇ ਵਾਰ (ਕਰੇ) ਤਲਵਾਰਦਾ (ਸ਼ੇਰ ਉਤੇ) ।

*ਪਾ:-ਗੁਰਦਾਯੋ ।

†ਪਾ:-ਕਾਨਨ ਕੋ ਆਨਨ ।

‡ਪਾ:-ਦਰਬਨ ।

ਕਰਹਿ ਜੁੱਧ ਲੇ ਕੇਹਰਿ ਮਾਰ। ਮੁਖ ਮਾਂਗੇ ਹਮ ਬਖਸ਼ਹਿ ਤਾਂਹੀ। ਨਿਕਸਹਿ
 ਧੀਰ ਧਾਰਿ ਉਰ ਮਾਂਹੀ' ॥੩॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਬਚ ਬੋਲਾ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ
 ਕੇਹਰਿ ਓਜ ਅਤੋਲਾ। ਕੋ ਨਰ ਅਸ ਇਸ ਕੋ ਬਲ ਝਾਲੈ। ਹੁਇ ਸਵਧਾਨ
 ਵਾਰ ਪੁਨ ਘਾਲੈ ॥ ੪ ॥ ਚਿਰੰਕਾਲ ਕੋ ਇਤ ਉਤ ਫਿਰੈ। ਨਹਿ ਕੋ ਧਿਰ*
 ਧਰਿ' ਆਗੇ ਅਰੈ। ਸੈਲਨ ਦੇਸ ਬਿਖੈ ਬੱਖਾਤ। ਕਿਸਹੂੰ ਨਹਿ ਕੀਨੋ ਇਹ
 ਘਾਤਿ ॥੫॥ ਕੋ ਹੈ ਸਮ ਰਾਵਰ ਕੋ ਕਹੋ। ਤਰੁਨ ਬੈਸ ਬਲ ਸਮਰਥ ਅਹੋ।
 ਨਾਂਹਿਤ ਚਲਨੈ ਦੇਹੁ ਤੁਫੰਗ। ਗੁਲਕਾਂ ਬਿੰਦ ਲਗਹਿ ਇਕ ਸੰਗ ॥੬॥
 ਜੇ ਹਤਿ ਹੋਇ ਪਰੈ ਤਨ ਭੂਪਰ। ਨਤੁ ਪਹੁੰਚੈ ਜਾਨਹੁ ਕਿਸ ਉਪਰ।
 ਮਿਲੈ ਬੀਚਤ ਬਿਮੁਸ਼ਕਲ ਮਾਰਨਿ। ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਹਾਰ ਅਨਿਕ ਕਰਵਾਰਨ^੧
 ॥੭॥ ਤਬਿ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇਖੇ ਸਬੈ। ਨਿਕਸੈ ਨਹਿ ਕੋ ਜੋਧਾ ਜਬੈ। ਨਿਜ
 ਹਾਥੀ ਕੋ ਕਹਿ ਬਿਠਵਾਇਵ। ਚਹੈ ਆਪਨੋ ਬਲ ਦਿਖਰਾਇਵ ॥੮॥ ਹੋਦੇ
 ਬਿਖੈ ਧਰੈ ਧਨੁ ਭਾਥਾ^੨। ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਗਹਿ ਲੀਨਸਿ ਹਾਥਾ। ਨੰਦ ਚੰਦ
 ਆਦਿਕ ਪੰਚ ਭਾਤਾ। ਦੇਖੈ ਗੁਰੂ ਬੀਰ ਰਸ ਰਾਤਾ ॥੯॥ ਸਹਿਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
 ਸੁ ਚਹਿਤ ਹਟਾਏ। ਕਹੈ ਨ ਜਾਇ ਤੇਜ ਦਿਪਤਾਏ। ਨਾਹਣੇਸ਼ ਕਰ
 ਜੋਰਿ ਉਚਾਰਾ। 'ਗਨ ਗੁਲਕਾਂ ਤਜਿ ਲੇਹਿ ਸੰਘਾਰਾ ॥੧੦॥ ਪਸੁ ਕੇ ਸਮੁਖ
 ਆਪ ਕਜੈ ਜਾਵਹੁ। ਗਹੈ ਧਨੁਖ ਕੋ ਬਾਨ ਚਲਾਵਹੁ'। ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲੇ
 'ਪਿਖਹੁ ਤਮਾਸ਼ਾ। ਇਸ ਤੇ ਕਹਾਂ ਕਰੈ ਹਮ ਤ੍ਰਾਸਾ' ॥੧੧॥ ਇਸ ਕਹਿ ਆਗੇ
 ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਧਾਰੇ। ਖਰੇ ਦੂਰ ਲੈ ਦੇਖਤਿ ਸਾਰੇ। ਕੋਚਿਤ ਕਹੈ 'ਕਹਾਂ ਗੁਰ ਕਰੈ !
 ਕੇਹਰਿ ਨਿਕਟ ਜਾਨਿ ਹਠ ਧਰੈ' ॥ ੧੨ ॥ ਕੋਚਿਤ ਕਹੈ 'ਗੁਰੂ ਬਡ
 ਜੋਧਾ। ਹਤਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸੰਗ ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਧਾ'। ਸਨਮੁਖ ਹੋਇ ਕਰੈ ਜਬਿ ਨੇਗ
 ਪਿਖੇ ਪਰਸਪਰ ਅਧਿਕ ਦਲੋਰ ॥ ੧੩॥ ਉਠੈ ਨਹੀਂ ਬੈਠੈ ਤਬਿ ਰਹੈ।
 ਹੇਤੁ ਬੰਗਾਰਨਿ ਉਚੈ ਕਹੈ 'ਹੋਹੁ ਖਰੇ ਕਜੈ ਬੈਠੈ ਅਬੈ। ਬਨਿ ਸਵਧਾਨ
 ਪਿਖਹਿ ਤੁਮ ਸਬੈ' ॥ ੧੪॥ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਤੇ ਨਿਜ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੈ। ਬਿਰੈ
 ਰਹੈ ਨਿਜ ਟੈਰ^੩ ਭ੍ਰਮਾਯੋ। ਵਹਿਰ ਮਦਾਨ ਬਿਖੇ ਗੁਰ ਖਰੇ। ਬਿਖਮ ਬਿਰੈ^੪
 ਕੋ ਬੀਚ ਨ ਬਰੇ ॥੧੫॥ ਬਚ ਉਚੈ ਕਹਿ ਫੇਰ ਪ੍ਰਚਾਰੈ^੫। 'ਖਰੇ ਹੋਹੁ ਕੈਸੇ
^੧ਧੀਰਜ ਧਰਕੇ। ^੨ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ (ਵਾਰ) ਕੀਤਿਆਂ ਵੀ (ਸ਼ੇਰ) ਮਾਰ ਕਰੇਗਾ। ^੩ਰਖ
 ਦਿਤਾ ਧਨੁਖ ਤੇ ਭੱਥਾ। ^੪ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜੇ ਗੁੱਛਾ ਜੇਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ^੫ਬਿੜਾ, ਬਿੜਾ।
^੬ਵੰਗਾਰਿਆ।

*ਪਾ:-ਸਿਰ ।

ਬਲ ਹਾਰਨੈ। ਤੋਹਿ ਸੰਗ ਹੈ ਜੰਗ ਹਮਾਰਾ। ਟਰੇ ਬਨਹਿ ਨਹਿ, ਕਜੈ ਚਿਤ
ਹਾਰਾ^੧॥੧੬॥ ਬੈਠਨੈ ਸ਼ੇਰ ਆਪ ਤਹਿ ਖਰੇ। ਜੁਗ ਨਿਪੁ ਦਲ ਜਤਿ ਦੇਖਨਿ
ਕਰੇ। ਬਿਸਮਾਵਹਿ ਕਿਮ ਕਿਮ ਨਰ ਕਹੈ। ਇਤ ਉਤ ਕਲਮਲਾਤਿ
ਸਭਿ ਲਹੈ॥ ੧੭॥ ਜਬਿ ਦੈ ਬਾਰ ਕਹਨੈ ਨਹਿ ਖਰੇ। ਬਹੁਰ ਰੋਧ ਕਰਿ
ਉਚ ਉਚਰਨੈ। ਗੀਦੀ^੨ ਕਹਾ ਬਨਨੈ ਸਮ ਸਮਾਲ। ਬੈਠਨੈ ਤਸਾਗ ਬੰਸ ਕੀ
ਚਾਲ॥੧੮॥ ਕਰਮ ਕੇਹਰੀ ਕੇਰ ਕਰਾਲੇ। ਕਾਤੁਰ ਕੂਰ ਕਾਰ ਡਰ ਘਾਲੇ^੩।
ਤੋਹਿ ਨ ਛੋਰਹਿ ਭਟਿ ਸਭਿ ਘਿਰੈ। ਕਿਮ ਗੀਦੀ ਗਾਦਰ^੪ ਹੁਇ ਮਰੈ॥੧੯॥
ਇਮ ਸੁਨ ਕੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਬੈਨ। ਉਠਨੈ ਰੋਧ ਕਰਿ ਰਾਤੈ ਨੈਨ। ਭਭਕਨੈ
ਭੀਖਨ ਸਟਾ ਫੁਲਾਏ^੫। ਨਿਕਸਨੈ ਵਹਿਰ ਪਿਖਨੈ ਸਮੁਦਾਏ॥ ੨੦॥ ਬਲ
ਬਿਸਾਲ ਕਰਿ ਛਾਲ ਉਤਾਲ। ਗਰਜਨੈ ਦੀਰਘ ਕਾਲ ਕਰਾਲਾ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ
ਸਨਮੁਖ ਕੀਨਸਿ ਨੇਰ। ਉਛਰਨੈ ਛਿੱਪੁ ਛਾਲ ਕਰਿ ਫੇਰ॥ ੨੧॥ ਬਲ ਤੇ
ਜਬਿ ਪਹੁੰਚਨੈ ਪ੍ਰਭੁ ਉਪਰ। ਚਰਨ ਟਿਕਾਇ ਰਖੇ ਬਿਰ ਭੂਪਰ। ਆਗੈ
ਸਿਪਰ ਕਰੀ^੬ ਤਤਕਾਲਾ। ਛਿੱਪੁ^੭ ਨਿਕਾਸਨੈ ਖੜਗ ਕਰਾਲਾ॥੨੨॥ ਉਚੀ
ਛਾਲ ਢਾਲ ਪਰ ਲੈ ਕੈ। ਕਰਨੈ ਪ੍ਰਹਾਰ^੮ ਆਪ ਬਲ ਕੈ ਕੈ। ਬਦਨ ਬਚਾਇ^੯
ਲਾਕ ਪਰ ਮਾਰਾ। ਬਹੁਨੈ ਘਾਵ ਜਿਮ ਸਾਬਨ ਤਾਰਾ^{੧੦}॥ ੨੩॥ ਪਿਛਲੇ
ਪਾਇਨ ਪਰ ਗਿਰ ਰਹਨੈ। ਪਿਖਤਿ ਅਚੰਭਾ ਸਭਿ ਨੇ ਲਹਨੈ। ਜੁਗਮ ਨਰਿੰਦ
ਮਤੰਗ ਧਵਾਏ। ਪਹੁੰਚਿ ਸਮੀਪ ਦੇਖਿ ਹਰਖਾਏ॥੨੪॥ ਧੰਨ ਧੰਨ ਪ੍ਰਭੁ ਬਡੇ
ਦਲੇਰਾਤਮ ਬਿਨਕੋਨ ਹਤਹਿ ਅਸਸੇਰ। ਅਵਨੀ ਤਲ ਮਹਿ ਆਪ ਮਨਿੰਦਾ।
ਸੁਨਨੈ ਨ ਦੇਖਨੈ ਕਿਤਹੁ ਬਿਲੰਦ॥੨੫॥ ਅਸ ਕੇਹਰਿ ਦੀਰਘ ਨਹਿ ਹੋਰ॥
ਦਾਰੁਨ ਦਾੜਨ ਓਜ ਘਨੇਰਾ। ਕਰਨੈ ਸੰਘਾਰਨ ਤੂਰਨ ਐਸੇ। ਛਾਂਗ ਬਿਹੀਨੋ
ਬਲ ਤੇ ਜੈਸੇ^{੧੧}॥ ੨੬॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਤਬਹਿ ਸੁਨਾਯੋ। ਇਹ ਪਾਂਡਵ
ਕੁਲ ਮਹਿ ਨਰ ਜਾਯੋ। ਭਾਰਥ ਮਹਿ ਮਾਰੇ ਰਹਨੈ ਕੁਵਾਲਾ। ਭਾਵੀ ਬਸ
ਤੇ ਧਰ ਤਨ ਜਾਲਾ^{੧੨}॥੨੭॥ ਪਾਛਲ ਜਨਮਹੁਤੋ ਇਸਕੋਰਾ^{੧੩}। ਕੇਹਰਿ ਭਯੋ
^{੧੪}ਹੈ ਕਾਇਰਾ। ਭਰ ਕਰਕੇ ਕੂੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ^{੧੫}ਕਾਇਰ [ਸੰ., ਕਾਤੁਰ /
ਹਿੰਦੀ, ਗਾਦਰ]। ^{੧੬}ਭਜਾਨਕ ਗਰਦਨ (ਦੇ ਵਾਲ) ਫੁਲਾਕੇ। ^{੧੭}(ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਢਾਲ ਕੀਤੀ
ਅੱਗੇ। ^{੧੮}ਛੇਤੀ। ^{੧੯}ਮਥ ਕੀਤੀ। ^{੨੦}ਮੂੰਹ ਬਚਾ ਕੇ ਲੱਕ (ਪੇਟ) ਵਿਚ (ਤਲਵਾਰ) ਮਾਰ ਦਿਤੀ।
(ਅ) (ਸ਼ੇਰ ਦੇ) ਮੂੰਹ (ਦੀ ਚੋਟ ਨੂੰ ਢਾਲ ਤੇ) ਬਚਾ ਕੇ। ^{੨੧}ਜਿਵੇਂ ਸਾਬਨ ਨੂੰ ਤਾਰ ਵੱਢਦੀ ਹੈ।
^{੨੨}ਜਿਵੇਂ ਨਿਰਬਲ ਬੱਕਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ^{੨੩}ਬਹੁਤੇ ਸਰੀਰ ਧਰੇ ਸੀ (ਦੇਸ ਨੇ)। ^{੨੪}(ਇਹ ਜਨਮ) ਇਸ
ਦਾ ਅੰਤਲਾ ਹੈਸੀ।

ਕਰਾਲ ਬਡੇਰਾ ਅਬਿ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋਇ ਭਲੀ ਗਤਿ ਲਹੀ । ਜਗ ਮਹਿ ਬਹੁਰ
 ਜਨਮ ਇਸਨਹੀ ॥੨੮॥ ਸੁਨਕਰਿ 'ਧੰਨ ਧੰਨ' ਸਭਿਕਹੈ । ਮਹਾਂਪ੍ਰਤਾਪਵਾਨ
 ਮਨ ਲਹੈ । ਤਿਹ ਉਚਵਾਇ ਪਾਵਟੇ ਲਸਾਏ । ਕਰਤਿ ਬਤਕ ਨਿਪ ਜੁਤਿ
 ਪ੍ਰਭੁ ਆਏ ॥੨੯॥ ਉਤਰੇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਸਕਲ ਠਿਕਾਨੇ । ਮਿਲਿ ਆਪਸ ਮਹਿ
 ਸੁਜਸੁ ਬਖਾਨੇ । ਸਗਰੇ ਲੋਕ ਕੇਹਰੀ ਹੋਰਹਿ । ਮਾਰਨ ਤੇ ਬਿਸਮਾਇ
 ਬਡੇਰਹਿ ॥ ੩੦ ॥ ਸੋ ਦਿਨ ਬੀਤਨੋ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ । ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਪੁਨ
 ਦੋਨਹੁ ਰਾਈ । ਜਬਿ ਦਰਬਾਰ ਲਗਯੋ ਤਬਿ ਆਏ । ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੋ ਬੰਨ
 ਸੁਨਾਏ ॥੩੧॥ 'ਦੇਗ ਹੇਤੁ ਲਿਹੁ ਹਮ ਤੇ ਗ੍ਰਾਮੁ । ਭਲੋ ਕਰਹੁ ਰਾਵਰਿ ਗੁਨ
 ਧਾਮੁ । ਅੰਗੀਕਾਰ ਭੇਟ ਕੋ ਕਰਹੁ । ਰਿਦੇ ਮਨੋਰਥ ਹਮਰੇ ਪੁਰਹੁ' ॥ ੩੨ ॥
 ਫਤੇ ਸਾਹ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਾਨੀ । ਮੁਖ ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਬਖਾਨੀ । 'ਗੁਰ
 ਘਰ ਕੀ ਤੁਮ ਸ਼ਰਨੀ ਆਵਹੁ । ਚਹੁ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੇ ਪਾਵਹੁ ॥ ੩੩ ॥
 ਕੋਇ ਨ ਕਮੀ ਦੇਗ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ । ਪੁਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਦਾਸਨ ਉਰ ਕੀ ।
 ਗੁਰ ਕੀ ਦੇਗ ਰੁ ਤੇਗ ਸਵਾਈ । ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਵਧਹਿ ਸਰਬ ਲਗਿ ਜਾਈ' ॥
 ੩੪ ॥ ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਜੇ ਤੁਮ ਕੋ ਭਾਵੈ । ਕਹਿ ਸ੍ਰੀ ਅਸਧੁਜ^੧ ਤੇ ਬਖਸ਼ਾਵੈ' ।
 ਸੁਨਿ ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਬਾਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੈ । 'ਹਮ ਹੈਂ ਸਦਾ ਆਪ ਕੇ ਦਾਸੇ ॥ ੩੫ ॥
 ਹਮਰੇ ਭਾਗਨਿ ਤੇ ਇਤ ਆਏ । ਜਿਸ ਕਰਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਰਸਾਏ' । ਤਬਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਕਰਿ ਸਿਰੁਪਾਉ । ਦੋਨਹੁ ਕੋ ਤਬਿ ਕੀਨਿ ਬਿਦਾਉ ॥ ੩੬ ॥
 ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਬਹੁ ਬੰਦਨ ਕਰਿਕੈ । ਗਮਨੇ ਗਜ ਬਾਜਿਨ ਪਰ ਚਰਿਕੈ । ਬੈਰ
 ਬਿਸਾਰ ਸੰਧ ਕਰਿ ਦੋਇ । ਨਿਜ ਨਿਜ ਰਜਧਾਨੀ ਗੇ ਸੋਇ ॥ ੩੭ ॥
 ਬੁੱਧੁਸਾਹ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਰਹਯੋ । ਮਗ ਖੁਦਾਇਕੋ ਗੁਰ ਤੇ ਲਹਯੋ । ਬੰਦ ਮੁਰੀਦ
 ਸਾਹਿਤ ਨਿਤ ਦਰਸੈ । ਕਰ ਤੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੋ ਪਰਸੈ ॥੩੮॥ ਕਰੋ ਪ੍ਰੇਮ
 ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਧਸਾਵੈ । ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਉਰ ਬਿਖੈ ਟਿਕਾਵੈ । ਤਿਸ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ
 ਕਰੁਨਾ ਧਰੈ । ਮਗ ਖੁਦਾਇ ਉਪਦੇਸ਼ਨਿ ਕਰੈ ॥ ੩੯ ॥ ਕਹਿ ਕਹਿ ਦੋਹਿ
 ਦੇਗ ਤੇ ਅਸਨਾ । ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਇ ਬਾਕ ਮ੍ਰਿਦੁ ਰਸਨਾ । ਮਹਿਮਾ ਲਖੀ
 ਮਹਾਂ ਮਹੀਯਾਨਾ । ਸਕਲ ਕੁਬੰਧਨ ਕੀਨਸਿ ਹਾਨਾ ॥੪੦॥ ਭਯੋ ਨਿਹਾਲ
 ਪ੍ਰੇਮ ਉਪਜਾਯੋ । ਬਸਯੋ ਨਿਕਟ ਕੁਛ ਸਮਾ ਬਿਤਾਯੋ । ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ
 ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ । ਚਲਨਿ ਸਦਨ ਕੋ ਬਚ ਕਹਿ ਦੀਨ ॥੪੧॥ ਸਿਰੇਪਾਉ ਤਬਿ
^੧ਪੁਰਨ ਕਰੋ । ^੨ਸਭ ਥਾਂ ਤਕ ਜਾਵੇਗੀ । ^੩ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ।

ਪ੍ਰਭੂ ਦਿਵਾਯੋ। ਪਗ ਛੁਵਾਇ ਲੋ ਸੀਸ ਚਵਾਯੋ । ‘ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਮਹਿ ਪੁਨ
 ਫਿਗ ਆਵੈ । ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਕੋ ਤਨ ਸੁਫਲਾਵੈ ॥ ੪੨ ॥ ਸਦਾ ਰਿਦੇ
 ਮਹਿ ਬਾਸਾ ਕਰੀਅਹਿ । ਨਿਜ ਦਾਸਨਿ ਕੋ ਦਾਸ ਬਿਚਰੀਅਹਿ । ਅਪਨੋ
 ਜਾਨਿ ਬਿਸਾਰਹੁ ਨਾਂਹੀ । ਚਹੈ ਬਾਸ ਰਾਵਰਿ ਪਗ ਮਾਂਹੀ’ ॥੪੩॥ ਇਮ ਬਹੁ
 ਬਿਨਤੀ ਕਰਿ ਘਰਿ ਚਾਲਾ । ਸੰਗ ਮੁਰੀਦ ਲੀਨਿ ਨਿਜ ਜਾਲਾ । ਸ਼ਹਿਰ
 ਸਢੈਰੇ ਕੋ ਚਲਿ ਗਯੋ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਸੁਜਸੁ ਉਚਰਤਿ ਭਯੋ ॥ ੪੪ ॥ ਪ੍ਰਭੂ
 ਪਾਂਵਟੇ ਬਿਖੈ ਬਿਰਾਜੇ । ਜਿਨ ਦਰਸਨ ਤੇ ਕਲਮਲ ਭਾਜੇ। ਚਲੀ ਹਜ਼ਾਰਹੁ
 ਸੰਗਤਿ ਆਵੈ । ਅਨਿਕ ਪਦਾਰਥ ਆਨਿ ਚਵਾਵੈ ॥ ੪੫ ॥ ਚਾਰਹੁ ਦਿਸਿ
 ਤੇ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸੁ । ਧਰਹਿ ਭਾਉ ਸਿਖ ਆਇ ਵਿਸੇਸੁ । ਸਸਤ੍ਰ ਤੁਰੰਗਮ
 ਬਸਤ੍ਰ ਅਜਾਇਬ । ਅਰਪਹਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਸਾਹਿਬ ॥ ੪੬ ॥
 ਪਾਯੀ ਛੰਦ ॥ ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਪਾਂਵਟੇ ਮਹਿ ਬਿਲਾਸ । ਦਾਸਨ ਨਿਹਾਲ, ਦੇ ਸੱਤ੍ਰ
 ਤਾਸ । ਰਸ ਬੀਰ ਉਦੈ ਦਿਨ ਪੁਤਿ ਕਰੰਤਿ । ਭਟ ਆਇ ਰਹਨਿ ਦੇ ਧਨ
 ਰਖੰਤਿ ॥੪੭॥ ਅਨਗਿਨਤਿ ਦਰਬ ਲੋ ਸਰਬ ਆਇ। ਮਨ ਚਿਤਹਿ ਕਾਮਨਾ
 ਦਾਸ ਪਾਇ । ਬਨ ਮਹਿ ਸ਼ਿਕਾਰ ਚਢਿ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ । ਹਤਿ ਰੋੜ੍ਹ ਕੋਲ
 ਭਾਲਕੈ ਝੰਖਾਰ ॥ ੪੮ ॥ ਬਲਵਾਨ ਭਯਾਨਕ ਮਾਰਿ ਸਿੰਘ ॥ ਬਰਨੰਤਿ
 ਸੁ ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ॥ ਮਾਨੰਤਿ ਆਨ ਜੇ ਰਾਜ ਸਿੰਘ ॥ ਬਿਦਤੇ ਬਿਸਾਲ
 ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥ ੪੯ ॥ ਦੀਨਾਨ ਨਾਥ, ਨਾਥਾਨ ਨਾਥ । ਨਿਜ ਸੇਵਕਾਨ
 ਕਰਤੇ ਸਨਾਥ । ਮਾਨੰਤਿ ਆਨ ਸਭਿ ਸਿੰਘ ਨਾਥ ॥ ਨਿਜ ਬੰਦਿ ਹਾਥ ਧਰਿ
 ਚਰਨ ਮਾਥ ॥ ੫੦ ॥ ਇਹ ਏਕ ਰਿਤੁ ਅਬਿ ਪੂਰਨਿ ਹੋਇ । ਗੁਰ ਜਸੁ
 ਬਿਸਾਲ ਬਰ ਬੀਚ ਪੋਇ ॥ ਸਿਖ ਪਠਤਿ ਸੁਨਤਿ, ਚਿਤ ਚਾਇ ਪਾਂਇ ॥ ਸਭਿ
 ਕਰੇ ਇਕਾਵਨਿ ॥ ਇਮ ਧਿਆਇ ॥ ੫੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ
 ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤੇ ‘ਕੇਹਰਿ ਹਤਨਿ’ ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬਿਰਚਤਾਯਾਂ ਭਾਖਾਯਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ
 ਏਕ ਪੰਚਾਸਤਿ ਅੰਸੁ ॥ ੫੧ ॥

ਇਤਿ ਪ੍ਰਥਮ ਰੁਤ ਸਮਾਪਤੀ ਮਸਤ ਸੁਭ ਮਸਤ ॥

ਪਹਿਲੀ ਰੁਤ ਸਮਾਪਤਿ ਹੋਈ ।

‘ਨੀਲਗਾਇ’ । ‘ਸੂਰ’ । ‘ਰਿਛ’ । ‘ਬਾਰਾਸਿੰਗੇ’ । ‘ਸ਼ੇਰ ਮਾਰੇ’ । ‘ਰਾਜੇ ਤੇ ਸ਼ੇਰ’ ।
 ‘ਆਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ’ । (ਅ) ਜੋ ਸ਼ੇਰਾਂ (ਵਤ) ਸੂਰਮੇ ਰਾਜੇ ਹਨ ਸੋ ਆਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ।
 ਈਨ । ‘ਬਹੁਤ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਰੂ ਜਸ (ਇਸ ਰੁਤ) ਵਿਚ ਪਰੋਇਆ ਹੈ’ । ‘ਇਕਵੰਜਾ’ ।

॥ ਦੁਜੀ ਰਿਤੁ ਚੱਲੀ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਅਥ ਦੁਤਿਯ ਰੁੱਤ ਬਰਨਤੋ ।

ਅੰਸੂ ੧ [ਮੰਗਲ । ਖਾਨ ਨੋਕਰ ਰੱਖੇ] ।

੧. ਇਸੁ ਗੁਰੂ—ਦਸੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਕਥਿੱਤ ॥ ਜਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੁਕੰਦ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਅਮਰ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ
ਆਨੰਦ ਬਿਲੰਦ ਮੈਂ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਚੰਦ, ਗੁਰੂ
ਹਰਿ ਰਾਇ ਬਿੰਦ ਬਿਘਨ ਨਿਕੰਦ ਮੈਂ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਨਵਮ ਗੁਰ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸ੍ਰੀ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਦੀਵ ਸੁਖਕੰਦ ਮੈਂ । ਸਭਿ ਕੇ ਪਦਾਰ-
ਬਿੰਦ ਮਨਕੋਮਲਿੰਦ ਕਰਿ, ਗਿਆਨ ਮਕਰੰਦ ਹਿਤ ਬੰਦੋਂ ਹਾਥ ਬੰਦਿਮੈਂ ॥੧॥

{ ਜਪ=ਜਪਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ=ਮੈਂ । (ਅ) ਜੋ 'ਮੈਂ' ਨੂੰ 'ਮਯ' ਸਮਝੀਏ ਤਾਂ ਅਰਥ ਬਣੂ:—ਵਾਲੇ । ਸਰੂਪ । ਸੁਖਕੰਦ=ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ।	} ਮਲਿੰਦ=ਭੋਰਾ ।
--	----------------

ਅਰਥ—ਮੈਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ, (ਅਤੇ) ਅਤਿ ਆਨੰਦ
(ਦਾਤੇ) ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦੇਵ ਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ, (ਫਿਰ) ਮੈਂ
(ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ) ਸਾਰੇ ਵਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਹਾਰੇ (ਸ੍ਰੀ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ (ਦੇਵ
ਜੀ), ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਚੰਦ (ਅਤੇ) ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਦਾ; (ਫਿਰ) ਮੈਂ (ਸਿਮਰਨ
ਕਰਦਾ ਹਾਂ) ਸਦੀਵੀ ਸੁਖਦਾਤੇ ਸ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ) ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ (ਜੀ, ਸ੍ਰੀ) ਗੁਰੂ (ਤੇਗ
ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ) ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ (ਤੇ) ਸ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ) ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ; (ਹਾਂ,) ਮੈਂ
ਸਾਰੇ (ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ) ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਦਾ (ਆਪਣੇ) ਮਨ ਨੂੰ ਭਉਰਾ ਬਣਾ ਕੇ
ਗਿਆਨ (ਰੂਪ) ਮਕਰੰਦ (ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ) ਲਈ (ਦੇਵੇਂ) ਹਾਥ ਜੋੜਕੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਰਨਾਂ
ਉਤੇ) ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

੨. 'ਕਵਿ-ਸੰਕੇਤ' ਮਿਰਯਾਦਾ ਦਾ ਮੰਗਲ ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਾਰਦ ਬਾਰਦ ਭਾਰਦੀ ਨਾਰਦ, ਪਾਰਦ, ਕੁੰਦ ।

ਬਰਨ ਸਾਰਦਾ ਸਾਰਦਾ ਪਦ ਅਰਵਿੰਦਨਿ ਬੰਦਿ ॥ ੨ ॥

ਸਾਰਦ ਬਾਰਦ=ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਦਾ ਬੋਲ।
 ਭਾ ਰਦੀ=ਸੋਭਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਮਾਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ।
 ਨਾਰਦ=ਨਾਰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਰੰਗ ਚਿੱਟਾ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ।
 ਪਾਰਦ=ਪਾਰਾ। ਕੁੰਦ=ਮਰਤਬਾਨ ਦਾ ਫੁੱਲ ਜੋ
 ਚਿੱਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਰਨ ਸਾਰਦ=ਅਖਰਾਂ
 (ਦੁਆਰਾ ਵਿੱਦਯਾ ਵਿਗਯਾਨ ਰੂਪੀ) ਤੱਤ ਦੀ ਦਾਤੀ ਭਾਵ
 ਗਯਾਨ ਦਾਤੀ। ਸਾਰਦ=ਸਰਸ੍ਵਤੀ।
 ਬੰਦਿ=ਬੰਦਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਅਰਥ—ਸਰਦ ਰਿਤੁ ਦੇ ਬੋਲ, ਨਾਰਦ, ਪਾਰੇ ਤੇ ਕੁੰਦ (ਦੀ) ਸੋਭਾ (ਜਿਸ ਨੇ) ਮਾਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ, (ਉਸ) ਗਯਾਨ ਦਾਤੀ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਦੇ ਬਰਨਾਂ ਕਵਲਾਂ ਪਰ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

[ਬਿਨਯ]

ਉਚਰੋਂ ਰੁਤ ਅਬਿ ਦੂਸਰੀ ਗੁਰ ਕੀ ਕਥਾ ਰਸਾਲ।
 ਸੁਨੀਅਹਿ ਸ੍ਰੋਤਾ ਪ੍ਰੀਤਿ ਧਰਿ ਹੁਇ ਸ਼ਰਧਾਲੁ ਬਿਸਾਲ॥ ੩ ॥
 { ਰਸਾਲ ਰਸ + ਆਲਯ=ਰਸਾਂ ਦਾ ਘਰ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਹੀ
 ਰਸ ਹੋਣ। (ਅ) ਅੰਬ, ਭਾਵ ਸ੍ਵਾਈਕ ਅਥਵਾ ਰੋਚਕ।
 (ਦ) ਸੁੰਦਰ।

ਅਰਥ—ਹੁਣ ਮੈਂ ਦੂਸਰੀ ਰੁਤ ਵਿਖੇ (ਸ੍ਰੀ) ਗੁਰੂ (ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਦੀ ਰਸਮਈ ਕਥਾ ਉਚਾਰਦਾ ਹਾਂ, (ਹੇ ਸ੍ਰੋਤਾ (ਜਨੇ ! ਤੁਸੀਂ) ਬੜੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੋਕੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਸੁਣੋ:—
 ਚੌਪਈ॥ ਬੁੱਧਸ਼ਾਹਿ ਗਯੋ ਨਿਜ ਡੇਰੇ। ਦਿਨ ਕੇਤਿਕ ਜਬਿ ਕੀਨਿ ਬਸੇਰੇ।
 ਨਗਰ ਦਾਮਲਾ^੧ ਏਕ ਸੁ ਜਾਨਿ। ਤਹਾਂ ਹੁਤੇ ਕੁਛ ਖਾਨਹਿ ਖਾਨ^੨॥ ੪॥
 ਸਦਾ ਰਹਤਿ ਨੌਕਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ। ਕਰਤਿ ਜੀਵਕਾ ਨਿਜ ਨਿਰਬਾਹੀ।
 ਕੁਛ ਕਾਰਜ ਤਿਨ ਦੀਨਿ ਬਿਗਾਰੇ। ਰਿਸਿ ਨੌਰੰਗ ਸੋ^੩ਵਹਿਰ ਨਿਕਾਰੇ॥ ੫॥
 ਸਭਿ ਮਹਿ ਹੁਕਮ ਬਿਦਤਿ ਇਮ ਭਾਖੇ। ‘ਇਨ ਕੋ ਚਾਕਰ ਨਹਿ ਕੋ ਰਾਖੇ।
 ਖਤਾਵੰਦ^੪ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਅਹੈਂ। ਰਾਖਹਿ ਜੋ ਸਜਾਇ ਸੋ ਲਹੈ’॥ ੬॥ ਭਏ
 ਬਿਨੌਕਰ ਰੋਜ਼ੀ ਹੀਨੇ। ਫਿਰੇ ਬਹੁਤ, ਨਹਿ ਰਾਖਨਿ ਕੀਨੇ। ਹੁਤੇ ਪੰਚ ਸੈ
 ਗਿਨਤੀ ਬਿਖੇ। ਭਏ ਦੀਨ, ਜਬਿ ਨਹਿ ਕਿਹ ਰਖੇ॥ ੭॥ ਬਿਚਰਤਿ
 ਪਹੁੰਚੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਢੇਰੇ। ਡੇਰਾ ਕਰਯੋ ਵਹਿਰ ਕਿਸ ਠੇਰੇ। ਜਾਨਿ ਪੀਰ ਨਿਜ

^੧ਨਾਮ ਹੈ ਨਗਰ ਦਾ, ਕਰਨਾਲ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਹੈ। ^੨ਖਾਨਾਂ ਦੇ ਘਰ। ^੩ਓਹ (ਪਠਾਣ)।
^੪ਕਸੂਰਵਾਰ।

ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ । ਜ਼ਾਰਤ ਹੇਤੁ^੧ ਗਏ ਸਭਿ ਪਾਹ ॥ ੮ ॥ ਕੁਛ ਅਕੋਰ ਧਰਿ
ਕੀਨਿ ਸਲਾਮੂ । ਬੈਠੇ ਜਾਇ ਸਮੀਪ ਤਮਾਮੂ । ਬੂਝਨ ਕਰੇਯੋ 'ਕਹਾਂ ਤੇ
ਆਏ ?' । ਤਿਨ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਸਭਿ ਦੀਨਿ ਸੁਨਾਏ ॥ ੯ ॥ 'ਰੋਜ਼ੀ ਹੇਤੁ ਢਿਰੇ ਹਮ
ਸਾਰੇ । ਨਹਿ ਕਿਨ ਰਾਖਨਿ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ ॥ ਹੁਇ ਨਿਰਾਸ ਹਮ ਚਲੇ ਅਵਾਸ ।
ਕਰਹਿ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸਗਰੇ ਤ੍ਰਾਸ ॥ ੧੦ ॥ ਜੋ ਨੌਰੰਗ ਤੇ ਨਹਿ ਉਰ ਡਰੇ ।
ਹਮਹਿ ਸਮੀਪ ਸੁ ਰਾਖਨਿ ਕਰੈ । ਅਬਿ ਜਗ ਮਹਿ ਅਸ ਦਿਖਤਿ ਨ
ਕੋਈ । ਰਾਖਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਤਜਾਗ ਕਰਿ ਸੋਈ ॥ ੧੧ ॥ ਭਏ ਲਚਾਰ ਜੀਵਕਾ
ਹੇਤੁ । ਕਰਹਿ ਖੇਤ ਕ੍ਰਿਤ^੨ ਜਾਇ ਨਿਕੋਤ । ਵਸਤੂ ਆਦਿਕ ਅਧਿਕ ਦਰਬ
ਕੋ । ਖਰਚੇ ਪਹਿਰਨਿ ਖਾਨ ਸਰਬ ਕੋ^੩ ॥ ੧੨ ॥ ਜੇ ਕਰਿ ਤੁਮ ਤੇ ਹੁਇ
ਉਪਕਾਰ । ਕਰੋ ਪੀਰ ਜੀ ਮਿਹਰ ਉਦਾਰ^੪ । ਅਰਜੀ ਸੁਨੀ ਭਨੀ ਹੁਇ
ਦੀਨ । ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ ਬਿਚਾਰਨਿ ਕੀਨਿ ॥ ੧੩ ॥ -ਇਕ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਤੇ
ਬਿਨੈ^੫ । ਅਪਰ ਨ ਸਮਰਥ ਰਾਖਨਿ ਇਨੈ- 'ਸੁਨੋ ਖਾਨਜ਼ਾਦੇ' । ਮਮਏਨਾ ॥
ਕੋ ਅਸ ਜਾਇ^੬ ਸ਼ਾਹਿ ਜਿਸ ਭੈ ਨਾ ॥ ੧੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਦੀ ਪਰ
ਅਹੈ । ਸੋ ਨਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਕਿਸੁ ਤੇ ਲਹੈ । ਰਾਖਿ ਸਕਹਿ ਤੁਮ ਕੋ ਗੁਰ ਸੋਈ ।
ਅਪਰ ਬਿਖੈ ਨਿਸ਼ਚੈ ਨਹਿ ਕੋਈ ॥ ੧੫ ॥ ਦਲ ਕੋ ਕਰਹਿ ਸਕੇਲਨਿ ਬ੍ਰਿੰਦ ।
ਪਰਖਿ ਸੁਭਟ ਦੇ ਦਰਬ ਬਿਲੰਦਾਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਮੈਂ ਤਿਨ ਢਿਗ ਰਹੇ^੭ ।
ਤਬਿ ਆਵਤਿ ਪਾਵਤਿ ਚਿਤ ਚਯੋ^੮ ॥ ੧੬ ॥ ਸੁਨਿ ਬੈਲਜੈ ਪੁਨ
ਭੀਖਨ ਖਾਨ । 'ਤੁਮਰੇ ਸਕਲ ਮੁਰੀਦ ਪਠਾਨ । ਜੇ ਇਨ ਕੋ ਰੋਜ਼ੀ ਸਿਰ^੯
ਕਰਿਓ । ਅਧਿਕ ਅਸਾਨ ਆਪਨੋ ਧਰਿ ਹੋ^{੧੦} ॥ ੧੭ ॥ ਪਰਉਪਕਾਰ ਸਬਾਬ^{੧੧}
ਮਹਾਨਾ । ਰਿਜ਼ਕ ਹੋਇ ਤੁਮ ਬਨਹੁ ਬਹਾਨਾ । ਹਮਰੇ ਹੇਤੁ ਪਯਾਨਹੁ
ਢੇਰ । ਗੁਰ ਢਿਗ ਕਰਹੁ ਤਰੀਫ ਬਡੇਰ ॥ ੧੮ ॥ ਖਾਨ ਪੰਚ ਸੈ ਰੋਜ਼ੀ ਬਨੇ ।
ਅਬਿ ਲਾਚਾਰ ਭਏ ਇਹ ਘਨੇ^{੧੨} । ਕਾਲੇਖਾਂ ਹਯਾਤਖਾਂ ਕਹੇ^{੧੩} । 'ਏਕ
ਆਸਰਾ ਗਵਰਿ ਲਹੇ ॥ ੧੯ ॥ ਕਰਹੁ ਸਬਾਬ^{੧੪} ਦੋਹੁ ਰਖਵਾਇ । ਨਤੁ ਹਯ

^੧ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ । ^੨ਖੇਤੀ ਦਾ ਕੰਮ । ^੩ਪਹਿਰਨੇ ਤੇ ਖਾਣੇ ਲਈ ਸਭ ਧਨ ਤੇ ਵਸਤੂ
ਖਰਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ । ^੪ਬਿਨੈ । ^੫ਹੋ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰੇ । ^੬ਕੋਯੜੀ ਐਸੀ ਜਗਾ ਹੈ (ਅ) ਕੋਣ
ਐਸਾ ਜੇਮਿਆਂ ਹੈ ? ^੭ਭਾਵ ਮੈਂ ਗੁਰਾਂ ਪਾਸ ਰਹਿ ਆਇਆ ਹਾਂ । ^੮ਭਾਵ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਤਦੋਂ ਆ
ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਚਿਤ ਚਾਹੀ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਭਾਵ ਮੈਂ ਉਥੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰ ਰਖਾ ਦੇਂਦਾ । ^੯ਰੋਜ਼ੀ ਦੇ ਸਿਰ ।
^{੧੦}ਆਪਣਾ ਅਹਿਸਾਨ (ਸਾਡੇ ਤੇ) ਕਰੋਗੇ । ^{੧੧}ਪੁੰਨ । *ਪਾ:-ਸਾਹ ।

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬੇਚ ਕਰਿ ਖਾਇ। ਬਹੁਰ ਨ ਬਾਨਾ ਬਨਹਿ ਸਿਪਾਹੀ। ਰੁਲ ਜੈਹੈ
ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਖਾਹੀ॥ ੨੦॥ ਗਮਨਹੁ ਤਹਿ ਲਗਿ ਸੰਗ ਹਮਾਰੇ।
ਦਿਹੁ ਰਖਵਾਇ ਮੁਰੀਦ ਤੁਮਾਰੇ॥ ਇਤਯਾਦਿਕ ਜਬਿ ਬਹੁ ਘਿਘਿਆਏ।
ਬੁੱਧੁ ਸ਼ਾਹ ਮਿਹਰ ਮਨ ਲਾਏ॥ ੨੧॥ ਕਹਯੋ ਕਿ 'ਮੈਂ ਚਾਲਹੁ ਤੁਮ ਸਾਥ।
ਗਹਿਵਾਵੋਂ ਹਾਥਹਿ ਗਰ ਨਾਥ'। ਇਮ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਬਾਸ ਕੋ ਕੀਨਾ।
ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਚਲਿਥੇ ਚਿਤ ਦੀਨਾ॥ ੨੨॥ ਖਾਨ ਪੰਚਸੈ ਲੈ ਕਰਿ ਸੰਗ। ਚਲਯੋ
ਪਾਂਵਟੇ ਚਢੇ ਤੁਰੰਗ। ਮਗ ਮਹਿ ਇਕ ਨਿਸ ਬਸਿ ਕਰਿ ਗਏ। ਪਿਖਿ ਥਲ
ਆਛੈ ਉਤਰਤਿ ਭਏ॥ ੨੩॥ ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਤਿ ਸੁਨਯੋ ਜਬਿ ਕਾਨ। ਸੁਪਿ ਮੰਗ-
ਵਾਇ ਗੁਰੁ ਭਗਵਾਨ॥ 'ਹੇਤੁ ਨੌਕਰੀ ਰਹਿਬੇ ਆਏ। ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ ਸੰਗ ਨਿਜ
ਲਾਏ'॥ ੨੪॥ ਉਤਰਿ ਜਾਮਨੀ ਏਕ ਬਿਤਾਈ। ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ, ਨਿਜ ਵਜੀ*
ਵਧਾਈ॥ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ਲਗਯੋ ਜਿਹ ਸਮੇ। ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਨਮੋ॥
॥ ੨੫॥ ਸਗਲੀ ਸੁਪਿ ਬੁਝੀ ਤਿਸ ਪਾਸ। ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਤੇ ਸਭਿ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।
'ਹੇਤੁ ਚਾਕਰੀ ਏ ਚਲਿ ਆਏ। ਰਹਨਿ ਹੇਤੁ ਮੇ ਕੋ ਸੰਗ ਲਾਏ॥ ੨੬॥
ਲਰਿਬੇ ਕੋ ਪਠਾਨ ਹੁਇ ਗਾਵੇ'। ਰਣ ਮਹਿ ਰਿਪੁ ਆਗੇ ਰਹਿ ਠਾਵੇ।
ਹੱਥਸਾਰਨ ਕੋ ਬਹੁ ਅੱਭੁਸਾਏ। ਪੁਸ਼ਤਨ ਲਗਿ ਇਨ ਸੰਘਰ ਆਸ਼ੈ॥ ੨੭॥
ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿ ਖਾਨ ਬੁਲਾਏ। ਬੰਦ ਹਯਨਿ ਪਰ ਚਢਿ ਕਰਿ ਆਏ।
ਜਿਸ ਮਹਿ ਚਾਰ ਅਹੈ ਸਿਰਦਾਰ। ਭੀਖਨਖਾਂ ਇਕ ਨਾਮ ਉਦਾਰ॥ ੨੮॥
ਕਾਲੇਖਾਨ, ਨਿਜਾਬਤ ਖਾਨ। ਚੌਥੇ ਕੋ ਹਯਤਖਾਂ ਜਾਨਿ। ਹਯਨਿ ਸਮੇਤ
ਸੈਨ ਲਖਿ ਬਨੀ। ਪੁਨ ਬੁੱਧੁ ਫੁਰਮਾਇਸ਼ ਭਨੀ॥ ੨੯॥ ਨੰਦ ਚੰਦ ਸੰਗ
ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਖਾ। 'ਚਿਹਰੇ' ਲਿਖਹੁ, ਲੇਹੁ ਇਨ ਰਾਖਾ। ਏਕ ਰਜਤਪਣ
ਇਕ ਅਸਵਾਰ। ਪੰਚ ਪੰਚ ਸਿਰਦਾਰਨ ਚਾਰ'॥ ੩੦॥ ਭਯੋ ਹੁਕਮ ਹਰਖੇ
ਉਰ ਖਾਨ। 'ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰ' ਕਰਹਿ ਬਖਾਨ। ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹ ਪੀਰ ਰਖਵਾਏ।

੧ (ਅਸੀਂ) ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਹਾਂ। ੨ ਫੜਾਵਾਂਗਾ (ਤੁਹਾਡਾ) ਹੱਥ ਗੁਰੂ ਸੁਆਮੀ ਨੂੰ। ੩ ਭਾਵ
ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ ਨਗਾਰਾ ਵਜਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਖਬਰ ਮੰਗਵਾਈ (ਕਿ ਕੌਣ ਆ ਗਿਆ
ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਖਬਰ ਆਈ ਕਿ.....)। ੪ ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤੇ ਆਪਣੀ (ਵਲੋਂ) ਵਧਾਈ ਦਿਤੀ (ਭਾਵ
ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਸ਼ੇਰਾਨਾ ਵਜਾਇਆ) (ਅ) ਨਿਜ (ਆਪਣੀ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ) ਵਧਾਈ ਵੱਜੀ,
ਧੌਂਸੇ ਆਦਿ ਵਜੇ। ੫ ਤਕੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ੬ ਸੰਗ ਹੀ (ਇਹਨਾਂ ਦਾ) ਆਸ਼ਾ ਹੋ ਭਾਵ ਪੇਸ਼ਾ ਹੀ
ਸੰਗ ਹੈ। ੭ ਦੇਖੀ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ)। ੮ ਹੁਲੀਏ। ੯ ਚਾਰੋਂ ਸਿਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਪੰਜ (ਰੁਪੱਯੇ ਰੋਜ਼ ਕਰ
ਦਿਤੇ)।
*ਪਾ:-ਵਧੀ।

ਰੋਜੀ ਕਰੀ ਫਿਰਤਿ ਅਕੁਲਾਏ ॥ ੩੧ ॥ ਨੰਦ ਚੰਦ ਹੁਇ ਖਰੇ ਕਿਨਾਰੇ ।
 ਲਿਖਨਿ ਹੇਤੁਸਭਿ ਨਿਕਟ ਹਕਾਰੇ।ਚਿਹਰੇ^੧ ਨਾਮਸਰਬ ਲਿਖਵਾਇ।ਜਿਤ
 ਪ੍ਰਵਾਹਿ ਜਮਨਾ ਜਲ ਜਾਇ ॥ ੩੨ ॥ ਤਿਤ ਦਿਸਿ ਡੇਰਾ ਦੀਨਿ ਕਰਾਇ ।
 ਤੈਬੁ ਲਗੇ ਤੀਰ ਸਮੁਦਾਇ।ਬੋਧੁ ਸ਼ਾਹ ਅਧਿਕ ਸਨਮਾਨਾ। ਗੁਰ ਸੁਸ਼ੀਲਾ^੨
 ਤੇ ਉਰ ਹਰਖਾਨਾ ॥ ੩੩ ॥ ਰਹਸੈ ਨਿਕਟ ਜੋਤਿਕ ਮਨ ਭਾਯੋ । ਬਹੁਰ
 ਸਵੈਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਿਧਾਯੋ । ਖਾਨ ਪਾਂਚ ਸੈ ਫਿਗ ਰਖਵਾਏਜਾਇ ਜਹਾਂ ਕਹਿੰ
 ਸੁਜਸੁ ਬਢਾਏ ॥ ੩੪ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਚਢਹਿ ਅਖੇਰ ਸਿਧਾਰਹਿ । ਬੀਨ ਬੀਨ
 ਸ਼ੋਰਨਿ ਕਹੁ ਮਾਰੈਂ । ਦੁਸ਼ਟ ਜੀਵ ਬਨਿ ਰਹਸੈ ਨ ਕੋਈ । ਚਰਹਿ^੩ ਮਹਿਖ
 ਗੋ ਚਿੰਤ ਨ ਕੋਈ ॥ ੩੫ ॥ ਜਿਤ ਕਿਤ ਸੁਖੀ ਭਏ ਨਰ ਨਾਰੀ । ਬਿਚਰਹਿ
 ਸਗਰੀ ਦੂਨ ਮਝਾਰੀ । ਕਹੈਂ ਸਗਲ 'ਗੁਰ ਰੋਣਕ ਕੀਨੀ । ਜਗੇ ਭਾਗ
 ਅਵਨੀ ਇਸ ਚੀਨੀ' ॥ ੩੬ ॥ ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਥਿਰ ਹੋਇ ਮਦਾਨ । ਸਭਿ
 ਸੁਭਟਨਿ ਸੈਂ ਕਰਹਿ ਬਖਾਨ।'ਤੀਰ ਤੁਪਕ ਤੋਮਰ ਤਰਵਾਰੈਂ। ਕਰਹੁ ਵਾਰ
 ਹਮ ਖਰੇ ਨਿਹਾਰੈਂ' ॥ ੩੭ ॥ ਮਾਤੁਲ ਸੰਗੋ ਆਦ ਕਰੰਤੋ।ਪੁਨ ਪਠਾਨ ਗਨ
 ਹਯ ਧਾਵੰਤੋ।ਤੁਪਕ ਚਲਾਇ ਤਾਕਿ ਲਛ^੪ ਮਾਰੈਂ। ਤਿਮ ਹੀ ਗੁਰ ਕੇ ਸਿੱਖ
 ਸਿਧਾਰੈਂ ॥ ੩੮ ॥ ਤੋਮਰ ਕੋ ਭਰਮਾਇ ਦਿਖਾਵੈਂ । ਧਨੁ ਕੋ ਐਂਚਤਿ ਬਾਨ
 ਚਲਾਵੈਂ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁ ਧਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ । ਕਰਹਿ ਬਿਲੋਕਨਿ ਬੀਰ
 ਬਿਲਾਸਾ ॥ ੩੯ ॥ ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਸਭਿ ਲੇਤਿ ਰੁਜ਼ੀਨਾ । ਜਥਾ ਜੋਗ ਜਿਸ
 ਕੋ ਕਰਿ ਦੀਨਾ। ਕੇਤਿਕ ਨਗਦੀ ਲੇ ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ। ਕਿਤਿਕ ਚੂਨ ਚਾਵਰ
 ਲੇ ਬਰਤੋਂ ॥ ੪੦ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦੇਗ ਤੇ ਅਚਹਿ ਅਹਾਰਾ । ਰਾਜ ਸਮਾਜ
 ਬਧਸੈ ਤਬਿ ਭਾਰਾ । ਦਰਬ ਇਕੱਤੁ ਅਧਿਕ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਤੇ। ਭਯੋ ਕੋਸ਼
 ਪਰਿ ਪੂਰਣ ਜਿਸਤੋ ॥ ੪੧ ॥ ਕਬਹੂੰ ਸੈਨਾ ਚਢਹਿ ਅਕੇਲੋ^੫ । ਬਾਂਛਤਿ
 ਜਿਤਿਕ ਅਖੇਰਹਿ ਖੇਲੋ।ਸ਼ਲਖ ਬੰਦੂਕਨਿ ਕੀ ਮੁਚਕੰਤੀ^੬।ਸ਼ਬਦ ਮਹਿਦ
 ਇਕ ਬਾਰ ਉਠੰਤੀ ॥ ੪੨ ॥ ਜਬਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਇਮ ਬਧਸੈ ਬਧੇਰਾ । ਸ਼ੀਕਤਿ
 ਗਨ ਮਹੀਪ^੭ ਤਿਸ ਬੇਰਾ । 'ਛੀਨ ਲੈਹਿ ਨਹਿ ਰਾਜ ਹਮਾਰਾ । ਕੋ ਕਰਿ
 ਸਾਕਹਿ ਸੰਗ ਅਖਾਰਾ ॥ ੪੩ ॥ ਚਹੈਂ ਜਿ ਕਿਹੁ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਰਜਧਾਨੀ। ਬਿਨਾਂ
 ਬਿਲਮ ਲੇਂ ਤਿਨ ਕਰਿ ਹਾਨੀ । ਕੋ ਅਰ ਸਕਹਿ ਬੀਰਤਾ ਧਰਿਕੈ । ਜਾਇ
 'ਹੁਲੀਏ । 'ਚੰਗੇ ਸੁਭਾਵ । 'ਚਰਦੀਆਂ ਹਨ । 'ਨਿਸ਼ਾਨਾ । 'ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਇਕੋਲੀ । 'ਛੱਡਦੇ
 ਹਨ । 'ਸ਼ੀਕਾਵਾਨ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ।

ਪਲਾਇ ਨਤੁ ਮਰਿ ਹੈ ਡਰਿ ਕੈ' ॥ ੪੪ ॥ ਸਭਿ ਕੇ ਮਨ ਖਟਪਟ ਹੁਇ
ਆਈ । ਲਖਹਿ ਸੁਭਟ ਗੁਰ ਕੇ ਅਧਿਕਾਈ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਦਲ ਬਧਾਇ
ਬਲ ਭਾਰਾ । ਗਿਰਪਤਿ ਸਗਰੇ ਕਰਹਿ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੪੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ 'ਖਾਨ ਰਾਖਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਥਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੧ ॥

੨. [ਰਾਮ ਰਾਇ ਦਾ ਮਸੰਦ ਮੇਲ ਠਹਿਰਾਉਣ ਹਿਤ ਆਇਆ] ।

ਦੋਹਰਾ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਬਿਧਾਇਕਰੀ ਸਕੇਲਨਿ
ਬਾਹਿਨੀ ਤ੍ਰਾਸ ਨਿਪਨਿ ਉਪਜਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ
ਬਡਿਆਈ ।—ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਬਧਤਿ ਜਾਤਿ ਅਧਿਕਾਈ'—। ਮਿਲਿਨਿ
ਪਿਖਿਨਿ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਉਪਾਵੈ ।—ਕਹਨਿ ਸੁਨਨਿ ਹੁਇ—ਮਨ ਮਹਿ ਆਵੈ^੧
॥ ੨ ॥ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਲੋ ਰਹਯੋ ਬਿਚਾਰਤਿ । ਕੁਛ ਜਗ ਦਿਸਿ ਤੇ ਸੰਕਾ
ਧਾਰਤਿ।—ਡੇਰੇ ਬਿਖੇ ਨ ਬਨਿ ਹੈ ਜਾਨ'। ਅਲਪ ਲਖਹਿ ਮੋਕਹੁ ਸਭਿਥਾਨ
॥ ੩ ॥ ਸੋ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਤੇ ਅਹੈ ਬਿਸਾਲਾ। ਅਹੈ ਭਤੀਜਾ, ਰਹੈ ਨਿਰਾਲਾ ।
ਮੁਰ ਪਿਤ ਤੇ ਗੁਰਤਾ ਲਘੁ ਭਾਈ'। ਤਿਨ ਤੇ ਪੁਨ ਇਨ ਕੇ ਘਰ ਆਈ ॥
੪॥ ਅਹੈ ਜਥਾਰਥ ਇਹ ਸਭਿ ਬਾਤੀ। ਤਉ ਅਧਿਕ ਮੈਂ ਜਗ ਬੱਖਸਾਤੀ' ।
ਬੰਦ ਸੰਗਤਾਂ ਜੋ ਮੁਹਿ ਮਾਨਹਿ। ਸਭਿ ਤੇ ਅਧਿਕ ਰਿਦੇ ਪਹਿਚਾਨਹਿ॥ ੫॥
ਜੇ ਪਹੁੰਚੈ ਮੈਂ ਚਲਿ ਤਿਸ ਥਾਨ। ਤਿਸ ਤੇ ਅਲਪ ਮੋਹਿ ਲੈਂ ਜਾਨਿ । ਸਿੱਖ
ਮਸੰਦ ਸੰਗਤਾਂ ਜੋਈ । ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਕਰਹਿ ਬਿਚਾਰਨ ਤੋਈ॥ ੬॥ ਮਗ
ਮਹਿ ਮੇਲਕਿਤਹੁ ਜੋ ਹੋਇ। ਨਿਜ ਨਿਜਥਲ ਤੇ ਚਲਿ ਦਿਸਿ ਦੋਇ। ਤਬਿ
ਸਮਤਾ ਮੋਰੀ ਰਹਿ ਆਵੈ । ਹੋਇ ਮੇਲ ਸੰਸੈ ਨ ਉਠਾਵੈ—॥ ੭ ॥ ਇਮ
ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਪਠਯੋ* ਮਸੰਦ । ਦੇ ਕਰਿ ਤਿਸਹਿ ਸਮਾਜ ਬਿਲੰਦ । ਬਸਤ੍ਰ
ਬਿਭੂਖਣ ਨਰ ਸਮੁਦਾਯਾ । ਸਕਲ ਭੇਵ ਕਹਿ ਤਬਹੁ ਪਠਾਯਾ ॥ ੮ ॥ ਸੋ
ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਯਹੁ ਤਤਕਾਲਾ । ਪਿਖੀ ਪਾਂਵਟੈ ਭੀਰ ਬਿਸਾਲਾ । ਦੂਰ ਦੂਰ
ਲੋ ਸੁਭਟ ਤੁਰੰਗ । ਉਤਰੇ ਧਰੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਿਜ ਅੰਗ ॥ ੯ ॥ ਪੌਰਦਾਰ ਢਿਗ
ਮਨੁਜ ਪਠਾਯੋ। 'ਕਰੀਅਹਿ ਸੁਧਿ—ਮਸੰਦ ਚਲਿ ਆਯੋ—'। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ
ਸੁਨ ਕਰਿ ਕਹਯੋ। 'ਪ੍ਰਤਿ ਹਕਾਰਹਿ ਮਿਲਿਨਿ ਜਿ ਚਹਯੋ'॥ ੧੦॥ ਨੰਦ ਚੰਦ

^੧ਬਹੁਤ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਵਡਿਆਈ) । ^੨ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ (ਰਾਮ ਰਾਇ ਦੇ) । ^੩ਗੁਰੂ
ਜੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ । ^੪ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਤੋਂ ਗੁਰਤਾ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
ਜੀ ਨੂੰ ਹੋਈ । ^੫ਤਾਂ ਬੀ ਮੈਂ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹਾਂ ।

*ਪਾ:—ਫਜ਼ੇ ।

ਸੋਂ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ । ‘ਸਭਿ ਸੁਧਿ ਲੋਹੁ ਖਾਨ ਅਰੁ ਪਾਨਾ’ । ਤਿਸ ਕੋ ਕਹਿ
 ਡੇਰਾ ਕਰਿਵਾਯੋ । ਬਾਂਛਤਿ ਏਕ ਬਾਰਿ ਪਹੁੰਚਾਯੋ ॥ ੧੧ ॥ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਇ
 ਕੀਨਿ ਦਰਬਾਰਾ । ਦਰਸਹਿ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲੀ ਹਜ਼ਾਰਾ । ਲਗੇ ਅਕੋਰਨ ਕੇ
 ਅੰਬਾਰੇ । ਖਰੋ ਮੇਵਰੇ ਅਰਜ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ॥ ੧੨ ॥ ਸੁਭਟਨਿ ਕੋ ਲਾਰਜੋ
 ਦੀਵਾਨ । ਬੈਠੇ ਪਾਂਚਹੁ ਭ੍ਰਾਤ ਸੁ ਥਾਨਾਨਿਕਟ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁ ਮਾਤੁਲ ਅਹੈ ।
 ਸਿੱਖਨ ਦਿਸਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਬਿ ਲਹੈ ॥ ੧੩ ॥ ਨੀਂਦ ਚੰਦ ਕਰ ਬੰਦਿ ਬਖਾਨਾ ।
 ‘ਨਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਗਾਇ ਠਹਿਰਾਨਾ । ਹੁਕਮ ਹੋਇ ਤਿਸ ਲੋਹਿ ਬੁਲਾਇ ।
 ਪਰਸਹਿ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੋ ਆਇ’ ॥ ੧੪ ॥ ਆਇਸੁ ਦਈ ‘ਹਕਾਰਹੁ ਤਾਂਹਿ’ ।
 ਭੇਜਜੋ ਫਰੀਦਾਰ ਤਿਸ ਪਾਹਿ । ਸੁਨਿ ਮਸੰਦ ਨਰ ਬੰਦ ਸਮੇਤ । ਪਹੁੰਚੈ
 ਦਰਸਨ ਲੈਬੇ ਹੇਤੁ ॥ ੧੫ ॥ ਸਭਾ ਸੁਧਰਮਾ ਕੇ ਸਮੈ ਹੋਰੀ । ਸਰ ਸਿੱਖਨਿ
 ਤੇ ਸੁਭ ਤਿਸ ਬੋਰੀ । ਇੰਦ੍ਰ ਮਨੀਂਦ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਿਲੀਂਦ । ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
 ਦਿਪਤਿ ਮੁਕੰਦ ॥ ੧੬ ॥ ਕਦਮ ਪਦਮ ਕੋ ਬੰਦਨ ਕੀਨਾ ਬੈਠਿ ਸਮੁਖ ਸੁਭ
 ਦਰਸਨ ਲੀਨਿ । ਭਾਖਿ ਬੂਝਿ ਨਿਜ ਅਰਜ ਗੁਜ਼ਾਰੀ । ‘ਮੋਹਿ ਪਠਾਇਸਿ
 ਪਾਇ ਅਗਾਰੀ’ ॥ ੧੭ ॥ ਰਿਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਧਰਿ ਗੁਰੁ ਹਮਾਰੇ । ਮਿਲਿਬੇ ਕੀ ਬਾਂਛਾ
 ਮਨ ਧਾਰੇ । ਆਇ ਨ ਸਕਹਿ ਪਾਂਵਟਾ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ।—ਦਰਸਹਿ ਅਨਤ ਥਾਨ—
 ਇਹ ਉਰ ਮੈਂ ॥ ੧੮ ॥ ਕੇਤੇ ਕਾਰਨ ਕਰਹਿ ਬਿਚਾਰਨ । ਸੇ ਮੁਹਿ ਫਿਗ
 ਨਹਿ ਕੀਨਿ ਉਚਾਰਨਿ । ਚਹਤਿ ਰਹਤਿ ਰਿਦ ਹੇਤਿ ਸਹਿਤ ਹੈ ॥ ੧੯ ॥ ਇਤ
 ਆਵਨਿ ਚਿਤ ਮਹਿ ਨ ਲਹਿਤਿ ਹੈ ॥ ੨੦ ॥ ਚਵਹੁ ਅਖੇਰ ਹੇਤੁ ਉਤਿ
 ਦਿਸਿ ਮੈਂ । ਸੁਧ ਦਿਹੁ ਆਵਹਿ ਤਿਸੀ ਦਿਵਸ ਮੈਂ । ਵਹਿਰ ਮੇਲ ਕਰਿ ਨਿਜ
 ਘਰ ਜਾਇ । ਕਹਿਬੈ ਸੁਨਿਬੈ ਤਹਿ ਹੁਇ ਜਾਇ ॥ ੨੧ ॥ ਨਹਿ ਨਿਸ ਬਸਿਬੈ
 ਤਿਨ ਕੋ ਆਸੈ । ਨਹਿ ਸਮੁਦਾਇ ਹੋਇ ਸਿਖ ਪਾਸੈ । ਨਹਿ ਬਹੁ ਬਿਦਤਹਿ
 ਜਗ ਕੇ ਮਹੀਆ । ਮੁਲਾਕਾਤ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੀ ਚਹੀਆ ॥ ੨੨ ॥ ਹੁਇ
 ਮਸੰਦ ਇਮ ਨਿਕਟ ਬਖਾਨੀ । ਗੁਰੁ ਅਰੁ ਗੁਰੁ ਮਾਤੁਲ ਸੁਨਿ ਕਾਨੀ ।
 ਨਹੀਂ ਅਪਰ ਕੋ ਕੀਨਿ ਸੁਨਾਵਨਿ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਸਭਿ ਕੀਨਿ ਬਤਾਵਨਿ ॥ ੨੩ ॥
 ਸੁਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਾਤੁਲ ਨੋ ਕਹਜੋ । ‘ਇਤੇ ਦੁਰਾਵ ਕਰਨਿ ਕਜੋ ਚਹਜੋ ?’ ।

‘ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ । ‘ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸਭਾ ਵਾਂਗ । ‘(ਆਪ ਦੇ) ਚਰਨਾਂ ਅੱਗੇ । ‘ਭਾਵ
 ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੇ । ‘ਚਾਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਰਿਦੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ । ‘ਲੁਕਾਉ ।

*ਪਾ:—ਗਯੋ ।

ਸਗਰੋ ਇਕ ਘਰ ਹੈ ਗੁਰ ਕੋਰਾ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਬੀਸ ਬਡੇਰਾ ॥ ੨੩ ॥ ਅਰੁ
ਕਲਗੀਧਰ ਬਡੇ ਸਥਾਨੇ । ਬੈਠੇ ਤਖਤ ਸਗਲ ਜਗ ਜਾਨੇ । ਬੇਦੀ ਤੇਹਣ
ਭੁੱਲੇ ਜੇਯ । ਧੀਰਮੋਲ ਬਿਨ ਸੋਢੀ ਵੇਯਾ ॥ ੨੪ ॥ ਗੁਰ ਗਾਦੀ ਕੋ ਲਖਿ
ਅਧਿਕਾਰਾ । ਮਿਲੇ ਸਕਲ, ਨਹਿ ਸੰਸੈ ਧਾਰਾ । ਆਇ ਪਾਂਵਟੇ ਮਿਲਿਬੋ
ਠਾਨਹੁ । ਕੋ ਦਿਨ ਬਸਹੁ ਰਸਹੁ ਸੁਖ ਮਾਨਹੁ ॥ ੨੫ ॥ ਜੈ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਗਾਇ
ਵਡਿਆਈ। ਛਪੀ ਨਹੀਂ ਸਭਿ ਜਗ ਬਿਦਤਾਈ । ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਸੰਗਤਿ
ਬੰਦ । ਦਰਸਹਿ ਪੂਜਹਿ ਭਾਵ ਬਿਲੰਦ ॥ ੨੬ ॥ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਸਭਾ
ਮਝਾਰੀ । ਜੀਤੋ ਅਜਮਤਿ ਅਰੁ ਮਤਿਧਾਰੀ । ਜਸੁ ਬਿਸਾਲ ਕੋ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ
ਪਾਯੋ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਅਪਨੋ ਤੇਜ ਬਧਾਯੋ ॥ ੨੭ ॥ ਇਨ ਕੋ ਮਿਲਹਿ ਸੁ ਘਟਿ
ਨਹਿ ਜਾਈ । ਕਰੋਂ ਚਿਤ ਮਹਿ ਅਸ ਸ਼ੀਕ ਉਪਾਈ । ਪੁਨ ਮਸਿੰਦ ਬੋਲਯੋ
ਕਰ ਜੋਰਿ । ‘ਬਹੁ ਬਿਚਾਰ’ ਭੋਜਯੋ ਇਤ ਓਰ ॥ ੨੮ ॥ ਪਾਵ ਨ ਬੀਚ
ਪਾਂਵਟੇ ਘਾਲਹਿ। ਵਹਿਰ ਮਿਲਨਿ ਕੀ ਰਿਦੇ ਸਮਾਲਹਿ ।—ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਨਿਤ-
ਅਖੇਰ ਬਿਚਰੀਤੋ। ਬਨਹਿ ਮੇਲ ਤਹਿ—ਇਮ ਚਿਤਵੀਤੇ ॥ ੨੯ ॥ ਪੁਰਹੁ ਮਨੋ-
ਰਥ ਇਮ ਹੀ ਤਿਨ ਕੋ। ਤੁਮ ਹੋ ਬਡੇ ਅਨੰਦ ਦਿਹ ਮਨ ਕੋ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ
ਕਲਗੀਧਰ ਭਾਖਾ । ‘ਕਰਹਿ ਤਥਾ ਹਮ ਤਿਨ ਅਭਿਲਾਖਾ ॥ ੩੦ ॥ ਸ੍ਰੀ
ਜਮਨਾ ਕੋ ਰਚਿਰ ਪ੍ਰਵਾਹ। ਬਿਚਰਹਿ ਤਰੀ’ ਬਿਚਰਹਿ ਜਲ ਮਾਹਾ। ਆਇਤ-
ਵਾਰ ਦੂਜ ਤਿਥਿ ਜਾਨਹੁ। ਤਿਸ ਦਿਨ ਆਇ ਮੇਲ ਕੋ ਠਾਨਹੁ ॥ ੩੧ ॥ ਸੰਗਤਿ
ਰਾਮਗਾਇ ਕੀ ਖੋਟੀ । ਬਿਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਰਹੀ ਮਤਿ ਮੋਟੀ । ਬਿਨਾ ਤ੍ਰਾਸ ਤੋ
ਤਾਂਹਿ ਮਸਿੰਦ । ਗਰਬੇ ਧਨ ਕੋ ਪਾਇ ਬਿਲੰਦ ॥ ੩੨ ॥ ਤਿਨ ਤੋ ਸ਼ੀਕਤਿ ਹੈ
ਚਿਤ ਸੋਇ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਬਿਨ ਦੁਤਿਧਨ ਕੋਇ । ਯਾਂ ਤੋ ਹਮ ਨੀਕੇ ਮਨ
ਜਾਨੀ । ਬਿਗਰੇ ਕਬਿ ਕਾਰਜ ਤੋ ਹਾਨੀ’ ॥ ੩੩ ॥ ਜਿਮ ਮਹਿਪਾਲਕ ਕੋ
ਪਰਧਾਨ। ਬਨਹਿ ਧਨੀ ਧਾਰਹਿ ਅਭਿਮਾਨ। ਤਿਮ ਹੀ ਸੁਭਟ ਬਿਗਰ ਕਰਿ
ਜਾਇ । ਨਿਜ ਸੁਆਮੀ ਕੋ ਨਾਸ ਉਪਾਇ ॥ ੩੪ ॥ ਯਾਂਤੋ ਰਾਮਗਾਇ ਕੋ
ਕਹੈ ।—ਸਾਵਧਾਨ ਬਨਿ ਸਭਿ ਤੋ ਰਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਜਮਨਾ ਮਹਿ ਤਰਨੀ ਤਰੈ ॥

‘ਉਹ (ਹੋਰ ਸਾਰੇ) । ‘ਅਜਮਤੀ ਤੇ ਬੁੱਧੀਵਲ ਜਿੱਤੇ ਹਨ । ‘ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰ ਕੇ । ‘ਭਾਵ ਬਧਰ
ਮਿਲਨ ਦੀ (ਇੱਛਾ) ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ । ‘ਬੈਠੀ ਪਰ । ‘ਤਿਨਾਂ (ਮਸਿੰਦਾਂ) ਪਾਯੋਂ । ‘ਕਦੇ
ਵਿਗੜਨਗੇ (ਤੇ) ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹਲੀ ਪੁਜੇਗੀ । ‘ਨੌਕਾ ਵਿਚ ਤਰਾਂਗੇ ।

ਤਿਹਠਾਂ ਆਇ ਮੇਲ ਕੋ ਕਰੈ—॥੩੫॥ ਹਰਖਯੋ ਸੁਨਿ ਮਸੰਦ ਗੁਰ ਬਾਨੀ ।
 ‘ਰਾਵਰ ਭਨੀ ਸਕਲ ਹਮ ਮਾਨੀ । ਅਭਿਲਾਖਾ ਸਭਿ ਪੂਰਨ ਕਰੀ ।
 ਚਲਯੋ ਚਹੌ ਤਿਤ ਮੈਂ ਇਸ ਘਰੀ’ ॥੩੬॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਰਪਾਉ
 ਦਿਵਾਯੋ।ਉਠਿ ਤਤਛਿਨ ਪਦ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ।ਆਇਤੁਰੰਗਅਰੂਢਤਿਭਯੋ।
 ਰਾਮਰਾਇ ਕੀ ਦਿਸਿ ਚਲਿ ਗਯੋ ॥੩੭॥ ਜਾਇ ਮਿਲਯੋ ਸਭਿ ਕਹਯੋ
 ਪ੍ਰਸੰਗ।‘ਜਮਨਾ ਮਹਿ ਮਿਲਿਬੋ ਹਿਤ ਸੰਗ।ਹੁਇ ਨਉਕਾਮਹਿ ਮਾਨਵ ਬੋਰੇ।
 ਆਦਿਤਵਾਰ ਚਲੋ ਤਿਸ ਓਰੇ ॥੩੮॥ਉਤ ਤੇ ਹਿਤ ਅਖੋਰ ਚਲਿ ਆਵੈਂ।
 ਕੁਛ ਮਾਨਵ ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਲਯਾਵੈਂ । ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਿਲਿਬੋ ਅਭਿਲਾਖਾ ।
 ‘ਗਮਨਤਿ ਮੋਹਿ ਜਥਾ ਤੁਮ ਭਾਖਾ॥੩੯॥—ਹੁਇ ਬਿਧਿ ਸੋ—ਰਚਿ ਮੈ ਚਤੁ-
 ਰਾਈ*।ਕਹਿ ਸੁਭ ਬਾਤਿ ਸੁ ਭਾਂਤਿ ਬਨਾਈ*’।ਸੁਨਿਸ੍ਰੀਰਾਮਰਾਇ ਹਰ-
 ਖਾਯੋ । ਤਿਸ ਮਸੰਦ ਕੁਛ ਦਰਬ ਦਿਵਾਯੋ ॥੪੦॥ਆਦਿਤਵਾਰ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ
 ਰਹਯੋ।ਪੁਨ ਸਮਾਜ ਬੁਝਨਿ ਕੋ ਕਹਯੋ।‘ਕੇਤਿਕ ਦਲ,ਕੇਤਿਕ ਉਤਸਾਹ॥
 ਕਿਤਿਕ ਅਕੋਰਨ ਅਰਪਹਿ ਪਾਹ’॥੪੧॥ਤਬਿ ਮਸੰਦ ਕਰ ਬੰਦਿਬਖਾਨਾ॥
 ‘ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਬਧਤਿ ਸਮਾਜ ਮਹਾਨਾ॥ਜਥਾ ਅਧਿਕ ਮਹਿਪਾਲਨਿ ਕੇਰਾ ।
 ਖਰਚ ਆਮਦਨ ਤਥਾ ਬਡੇਰਾ ॥੪੨॥ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ।
 ਸੁਨਯੋ ਜਥਾ ਉਤਸਾਹ ਬਿਲੰਦ । ਤਿਨ ਤੇ ਦੂਨ ਚਉਨ ਬਿਸਾਲਾ॥ ਵਧਤੋ
 ਜਾਤਿ ਸਰਬਥਾ ਕਾਲਾ॥੪੩॥ਕੌਨ ਕੌਨ ਗਿਨ ਭਨੋ ਸਮਾਜਾ॥ਸੋਭਤਿ ਬੈਠਿ
 ਜਥਾ ਮਹਾਰਾਜਾ । ਗਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦਿਪਤਿ ਸਮ ਸ਼ੇਰਿ । ਉਚੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ
 ਲਖਹਿ ਸਭਿ ਜ਼ੋਰ’॥੪੪॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਹੁਤੇ ‘ਸ੍ਰੀ
 ਰਾਮਰਾਇ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਮਲ ਦੁਤੀਓ ਅੰਸੂ ॥ ੨ ॥

੩. [ਬੋਲੀ ਉਤੇ ਰਾਮਰਾਇ ਨਾਲ ਮੇਲ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਦਿਵਸ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਜਾਨਿ ਕੋ ਕੁਛਕ ਫਕੀਰਨਿ ਸੰਗ॥ ਕੇਤਿਕ
 ‘ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿ (ਮੇਰਾ ਮੇਲ ਇਸ) ਵਿਧਿ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਭਾਵ
 ਪਾਂਵਟੇ ਨਾ ਜਾਣਾ ਪਵੇ, ਕਿਤੇ ਰਾਹ ਖਹਿਜੋ ਮੇਲ ਹੋਵੇ (ਸੋ) ਤਿਵੇਂ ਮੈਂ ਚਤੁਰਾਈ ਕਰਕੇ
 ਸਭ ਗਲਾਂ ਕਰਕੇ ਉਸੀ ਭਾਂਤ (ਵਿਧੀ) ਬਨਾਈ ਹੈ । ੨(ਉਹਨਾਂ ਦੀ) ਨਿਗਾਹ ਉੱਚੀ ਹੈ ਹੋਰ
 ਸਧੇ ਉਸ ਨਿਗਾਹ ਦੇ ਹੇਠਾਂ (ਤਾਬੇ) ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ । (ਇਹ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਸੂਚਿਤ ਕਰਾ
 ਰਿਹਾ ਹੈ) । ੩(ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਨ) ਜਾਣ ਦਾ ਦਿਨ ਜਾਣਕੇ ।

*ਐਉਂ ਅਹਿਲਕਾਰ ਗੱਲਾਂ ਬਨਾਕੇ ਆਪਣੀ ਕੀਮਤ ਮਾਲਕਾਂ ਪਾਸ ਵਧਾਕੇ
 ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਗਾਂ ਹੱਥ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।

ਸਿਖ ਜੁਤਿ ਤਜਾਰ ਹੁਇ ਚਢਿ ਕਰਿ ਚਲਨੈ^੧ ਤੁਰੰਗ ॥੧॥ ਚੋਪਈ॥ ਸਤਿ-
ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗਾਇ। ਸੁਤ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਗਾਇ ਹਰਖਾਇ। ਮਿਲਿਬੇ ਹਿਤ
ਗਮਨਜੈਂ ਤਤਕਾਲਾ। ਸੂਰਜ ਸੁਤਾ ਤੀਰ ਕੋ ਚਲਾ॥੨॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀ-
ਧਰ ਭੇ ਤਜਾਰ। ਚਪਲ ਤੁਰੰਗਮ ਪਰ ਅਸਵਾਰ। ਦਯਾਰਾਮ ਪ੍ਰੋਹਤ
ਹੁਇ ਨਾਲੇ। ਪੰਚਹੁ ਬੀਰ ਅਰੁੜਤਿ ਚਲੇ ॥ ੩ ॥ ਮਾਤੁਲ ਲੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕੋ
ਸਾਥਗਮਨ ਕੀਨ ਕਲਗੀਧਰ ਨਾਥ। ਅਪਰ ਸੁਭਟ ਸਭਿ ਬਰਜਿਹਟਾਏ।
ਖਰੇ ਬਿਲੋਕਤਿ ਹੈ ਸਮੁਦਾਏ॥੪॥ ਜਮਨਾ ਤੀਰ ਤੀਰ ਗਮਨੀਤੇ। ਰਚਿਰ
ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋਰਿ ਹਰਖੀਤੇ। ਨੰਦ ਚੰਦ ਸੇਂ ਬੋਲਤਿ ਜਾਤੇ। ਸੁੰਦਰ ਨਦੀ ਬਿਪਨ
ਬਹੁ ਭਾਂਤੇ ॥ ੫ ॥ ਸੰਗੋਸ਼ਾਹਿ ਜੀਤਮਲ ਸੰਗ। ਗੰਗਾਰਾਮ ਅਨੇਕ
ਪ੍ਰਸੰਗ। ਬਹੁਰ ਮਾਹਰੀਚੰਦ ਪ੍ਰਬੀਨ। ਸੰਗ ਗਲਾਬ ਚੰਦ ਬਲ ਪੀਨ^੨ ॥ ੬॥
ਪੰਚਹੁ ਬੀਰਨਿ ਕੋ ਗੁਰ ਹੋਰਿ। ਖਰੇ ਹੋਇ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਬੇਰ। ‘ਹਯ ਧਵਾਇ
ਹੱਥਜਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ। ਕਰਹੁ ਕੁਵਾਇਦ ਅਬਹਿ ਦਿਖਾਰਨਿ’ ॥ ੭ ॥ ਪਿਖਿ
ਮਦਾਨ ਆਛੇ ਉਮਗਾਏ। ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਹਯ ਬਲੀ ਧਵਾਏ। ਦੇਖਤਿ
ਸਤਿਗੁਰ ਠਾਂਢੇ ਰਹੇ। ਨਿਪੁਨ ਸਸਤ੍ਰ ਬਿੰਦ੍ਰਾ ਮਹਿ ਲਹੇ ॥ ੮ ॥ ਨੰਦਚੰਦ
ਉਤਸਾਹ ਵਧਾਯੋ। ਹੇਤੁ ਦਿਖਾਵਨਿ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਯੋ। ਸਸਤ੍ਰ ਹਤਨਿ ਕੀ
ਘਾਤ ਬਿਸਾਲਾ। ਬਾਮ ਦਾਹਿਨੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਚਲਾ^੩॥੯॥ ਦਯਾਰਾਮ ਕੋ ਚਿਤ
ਹੁਲਸਾਯੋ। ਤੁੰਦ ਤੁਰੰਗਮ ਕਰਿ ਫੰਧਾਯੋ। ਬਹੁਰ ਧਵਾਇ ਘਾਤ ਹੱਥਜਾਰ।
ਕਰੀ ਦਿਖਾਵਨਿ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ॥੧੦॥ ਪੁਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਾਤੁਲ ਬਰ ਬੀਰ।
ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਪੁਨ ਧਾਰਿ ਧੀਰ। ਚੰਚਲ ਬਲੀ ਫੇਰ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ। ਜਥਾ
ਹੋਤਿ ਜੋਧਨਿ ਕੀ ਘਾਤ ॥ ੧੧ ॥ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦਿਖਰਾਈ।
ਭਗਨੀ ਸੁਤ ਕੋ^੪ ਖੁਸ਼ੀ ਉਪਾਈ। ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਇਮ ਸਭਿ ਕੀ ਦੇਖਿ।
ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਤੁਰੰਗ ਵਿਸ਼ੇਖ ॥ ੧੨ ॥ ਕਰਜੋ ਤੇਜ, ਪਗ ਮੋਰਤਿ ਦੋਨ^੫।
ਰਿਸਜੋ-ਨ ਗਮਨੈ ਅੱਗ੍ਰਯ ਪੋਨ^੬-। ਅਹੈ ਕੋਨ ਮਿਗਛੋਨ ਪਲਾਵੈ^੭। ਫਾਂਧਿ
ਉਤੰਗ^੮ ਅਧਿਕ ਉਤਲਾਵੈ ॥ ੧੩ ॥ ਤੀਰ ਤੁਰੰਗਨਿ ਤੋਮਰ ਮਾਰਨਿ। ਹਾਥ

^੧(ਗਮ ਰਥਿ) ਚਲਿਆ। ^੨ਬੜਾ ਬਲਵਾਨ। ^੩ਖੱਬੇ ਸੱਜੇ ਸਸਤ੍ਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀਆਂ
ਘਾਤਾਂ ਕਰ ਕਰਕੇ (ਦੱਸਦਾ) ਚਲਦਾ ਹੈ। ^੪ਭਾਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ। ^੫(ਘੋੜੇ ਨੇ) ਦੋਵੇਂ ਪੈਰ ਮੋੜੇ।
^੬(ਐਸਾ) ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਿ (ਚਾਹੇ ਕਿ ਹਵਾ) ਬੀ (ਮੈਥੋਂ) ਅੱਗੇ ਨਾ ਲੰਘ ਸਕੇ। ^੭ਹਿਰਨ
ਦਾ ਬੱਚਾ ਕੌਣ ਹੈ (ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ) ਦੌੜ ਸਕੇ। ^੮ਉੱਚੀ ਛਾਲ।

ਸਿਪਰ ਧਰਿ ਖਿਚਿ ਤਰਵਾਰਨਿ । ਸਕਲ ਕਵਾਇਦ ਕੀਨਿ ਬਿਲਾਸਾ* ।
 ਬਲ ਸੁੰਦਰਜਮਨਾ ਤਟ ਪਾਸਾ॥੧੪॥ਕਰਹਿ ਪਰਸਪਰ ਅਧਿਕਸਰਾਹਨ।
 ‘ਇਮ ਕੀਜਹਿ ਸ਼ੱਤੁ ਦਲ ਗਾਹਨ’ । ਤੀਰ ਤੀਰ ਰਵਿ ਤਨੁਜਾ ਗਏ† ।
 ਤਰਨੀ ਹੋਰਿ ਸਥਿਰੈਤਾ ਲਏ॥੧੫॥ ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗਨ ਤ ਹੁਇ ਤਰੇ° ।
 ਤਰੇ ਚਹੰਤਿ,ਤੀਰ ਪਰ ਖਰੇ।ਖਰੇ ਤਰੇਵਰ ਹੋਰਤਿ ਹਰੇ। ਹਰੇ ਪਾਪ, ਜਲ
 ਜਿਹ ਬਲ ਵਰੇ॥੧੬॥ਪਿਖਿ ਮਲਾਹ ਆਨੀ ਤਬਿ ਤਰਨੀ।ਤਰਨੀ ਬਯ
 ਸਖ ਕੀ ਗੁਰ ਕਰਨੀ° । ‘ਕਰਨੀ ਕਰੀ ਪਗਨਿ ਗਨ ਖੋਜ। ਖੋਜਤਿ ਦੇ ਦੇ
 ਦਿਗਨਿ ਸਰੋਜ’ ॥ ੧੭ ॥ ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਰੰਗਪਾਨੀ । ‘ਪਾਨੀ ਪਿਯਬੇ
 ਬਾਇ ਪਛਾਨੀ’° । ‘ਛਾਨੀ ਨਹਿ, ਜਗ ਬਿਦਤ ਕਹਾਨੀ। ਹਾਨੀ ਤਰਨਿ
 ਬਹੁਤ ਇਸ ਥਾਨੀ’° ॥੧੮॥ ਇਮ ਬੋਲਤਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਲੋ ਸਾਬ। ਨੌਕਾ
 ਪਰ ਅਰੋਹਿ ਗੁਰ ਨਾਥ।ਠੇਲਿ ਨੀਰ ਪਰ ਕੀਨਿ ਚਲਾਵਨਿ। ਲਾਵੈਨਤਾ°
 ਦੇਖਤਿ ਜਲ ਪਾਵਨ ॥ ੧੯ ॥ ਉਤ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਗਾਇ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਦੇਖਿ
 ਕਮਲ ਦ੍ਰਿਗ ਤੇ ਬਿਗਸਾਯੋ । ਉਤਲਾਵਤਿ ਪਹੁੰਚਰੋ ਤਬਿ ਘੋਰਾ । ਕੋਵਟ
 ਪ੍ਰੇਰਯੋ ਗੁਰ ਤਿਸ ਓਰਾ ॥ ੨੦ ॥ ਤਟ ਆਵਤਿ ਲੋ ਪਹੁੰਚੀ ਤਰੀ । ਚਵਿਥੇ
 ਮਹਿ ਤੁਰਨਤਾ ਕਰੀ° । ਬੰਦਿ ਦੁੰਦ ਕਰ ਪਦ ਅਰਬੰਦ । ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ

*ਨਾਸ਼ । *ਜਮਨਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ । *ਬੋਲੀ ਵੇਖਕੇ ਠਹਿਰ ਗਏ । °ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਕੇ । †ਤਰਨਾ
 ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਪਰ ਅਜੇ) ਕੰਢੇ ਤੇ ਖੜੇ ਹਨ । °ਹਰੇ ਹਰੇ ਸੁਹਣੇ ਬ੍ਰਿਛ ਖੜੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ।
 °ਜਿੱਥੇ ਚਲਦਾ ਹੈ ਪਾਣੀ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਹਰਨ ਵਾਲਾ । °ਜੇਬਨ ਆਯੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੁਖ ਦਾਤੀ
 ਹੈ। (ਅ) ਜੁਨ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਰੁੱਤ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ(ਬੋਲੀ) । °ਬਹੁਤ ਹਥਨੀਆਂ ਤੇ
 ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਏਜ ਨੇਤ੍ਰ ਕਵਲ ਦੇ ਦੇਕੇ ਭਾਲਿਆ ਭਾਵ ਦੇਖਿਆ । °(ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ)
 ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪਛਾਣੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । °ਗੁੱਝੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ (ਇਹ) ਜਗਤ ਵਿਚ ਗਲ
 ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ (ਜਿੱਥੇ) ਹਾਥੀ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਬ੍ਰਿਛ ਟੁੱਟਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ
 ਤਰਨੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹਾਨੀ ਹੈ । °ਸੁੰਦਰਤਾ । °(ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਰਾਇ ਜੀ ਨੇ। ਛੇਤੀ ਕੀਤੀ ।

*ਇਥੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਕਵਾਯਦ ਨਾਲ
 ਕਵਾਯਦ ਦਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੋਯਾ ਸੀ । †ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਦੇ
 ਪਹਿਲੇ ਪੱਤਣ ਨੂੰ ਆਏ ਜੋ ਡੇਰਰਾਦੂਨ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਸੜਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ । ‡ਇਸ ਤੋਂ
 ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਸਮ ਸਿਆਲੇ ਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਏਥੇ ਹੁਨਾਲ ਵਿਚ ਸਰਨਾ ਅਤੇ ਤੁਲਿਹਾਂ
 ਆਦਿ ਨਾਲ ਪਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ । ਬੋਲੀ ਬਰਸਾਤ ਮਗਰੋਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਅਗਲੇ
 ਅੰਸੁ ਦੇ ਅੰਕ ੧੪ ਵਿਚ ਕੱਤਕ ਦੀ ਰੱਤ ਸਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਬਿਲੰਦ ਅਨੰਦ ॥੨੧॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਬਹੁ ਸਨਮਾਨਾ । ਨਿਕਟ ਬਿਠਾ-
ਵਨਿ ਅਪਨੇ ਠਾਨਾ । ਦੇਖਤਿ ਚੰਦ ਬਦਨ ਕੀ ਓਰਾ । ਲੋਚਨ ਮਨਹੁ
ਚਕੋਰਨ ਜੋਰਾ ॥੨੨॥^੧-ਦੀਰਘ ਦੀਪਤਿ ਤੇਜ ਉਚੋਰਾ^੨ । ਭਰਜੋ ਸ਼ਕਤਿ
ਬਲ ਬਿਖੈ ਬਡੋਰਾ । ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਧਾਵਨ ਮਾਂਹੀ । ਚਹਹਿ ਸੁਕਰਹਿ
ਮਿਟਹਿ ਕਿਮ ਨਾਂਹੀ-॥ ੨੩ ॥ ਗੁਰਨੰਦਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਦੇਖਾ^੩ । ਅਧਿਕ
ਲਾਯਕੀ ਉਚਿਤ ਪਰੇਖਾ ॥ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਹਿ ਆਪਸ ਮਾਂਹੀ । ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ
ਮੋਦ ਉਪਜਾਹੀ ॥ ੨੪ ॥ ਬਹਿਲੋ ਕਾ ਗੁਰਦਾਸ ਰੁ ਤਾਰਾ^੪ । ਇਕ ਦੁਇ
ਨਿਕਟ ਮਸੰਦ ਉਦਾਰਾ । ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗ ਅਸ਼ਟ ਇਹ ਬੀਰ । ਅਪਰ ਖਰੇ
ਸਭਿ ਜਮਨਾ ਤੀਰ ॥੨੫॥^੫-ਬੰਧਨ* ਸੋ ਸ਼ਰੀਕਪਨ ਕਰਿਬੋ । ਮਤਸਰ
ਆਦਿ ਅਸੂਆ ਧਰਿਬੋ ॥ ਪੂਰਬ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਠਾਵਾ^੬-। ਚਿਤ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ
ਰਾਇ ਪਛੁਤਾਵਾ ॥੨੬॥ ਧਰੀ ਸਰਲਤਾ ਉਰ ਮਹਿ ਭਲੇ ।-ਭਈ ਸਫਲਤਾ
ਗੁਰਾ ਸੰਗ ਮਿਲੇ-। ਬੁਝਤਿ ਭਯੋ ਅਨੰਦਪਰ ਗਾਥਾ । 'ਕਿਮ ਬਿਰੋਧ
ਉਪਜੈ ਨਿਪੁ ਸਾਥਾ ?' ॥੨੭॥ ਛਿਮ ਧਾਰਿ ਇਤ ਦਿਸ਼ ਕੋ ਆਏ ॥ ਨਹਿਨ
ਜੰਗ ਤਿਨ ਸੰਗ ਮਚਾਏ ॥ ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਸਕਲ ਬਖਾਨਾ ॥ 'ਮੁਢ ਚਹੈ
ਹਮ ਸੋ ਛਲ ਠਾਨਾ ॥੨੮॥ ਕਪਟ ਸੰਗ ਚਹਿ ਲਹਜੈ ਮਤੰਗਾ । ਗੁਰ ਘਰ
ਸੋ ਕਿਮ ਪੁਜਹਿ ਕੁਵੰਗਾ^੭ । ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਈ ਰਣ ਤਜਾਰੀ । ਮਿਲਿ
ਭ੍ਰਾਤਨਿ ਸੋ ਤਬਹਿ ਬਿਚਾਰੀ ॥੨੯॥-ਬਜਾਹ ਬਿਖੈ ਹੁਇ ਸ਼ੋਕ ਮਹਾਨਾ-।
ਟਰ ਕਰਿ ਗਯੋ ਬੀਰਰਸ ਹਾਨਾ^੮ । ਨਾਹਣੇਸ਼ ਇਤ ਹਮਹਿ ਬੁਲਾਯੋ ।
ਚਹਤਿ ਆਪਕੇ ਨਿਕਟ ਟਿਕਾਯੋ ॥ ੩੦ ॥ ਜਮਨਾ ਤਟ ਸੁੰਦਰ ਕੋ ਹੋਰਾ ।
ਘਾਲਜੋ ਆਨਿ ਆਪਨੋ ਡੋਰਾ^੯ । ਕਾਰਨ ਅਨਿਕ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਆਏ ।
ਬਸਤਿ ਸੁ ਬਿਹਰਤਿ^{੧੦} ਅਨੰਦ ਉਪਾਏ ॥੩੧॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਪੁਨ

^੧ਜੋੜਾ । ^੨(ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕੁਛ ਡਿੱਠਾ:-) । ^੩(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ) ਉਚੋਰਾ ਤੇਜ । ^੪ਗੁਰੂ
ਪੁਤ੍ਰ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ (ਐਸਾ) ਦੇਖਿਆ । ^੫(ਦੇਵੋਂ ਮਸੰਦ) ਗੁਰਦਾਸ ਤੇ
ਤਾਰਾ । ^੬(ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਿ:-) ਸਨਬੰਧੀਆਂ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਭਿਰਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ
ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਬਾਬੇ) ਨਾਲ ਜੋ ਸ਼ਰੀਕਪੁਣਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ^੭ਉਠਾਏ (ਮਤਸਰ, ਅਸੂਆ
ਆਦਿ) । ^੮ਕਿਵੇਂ ਖੋਟ ਪੁੱਜੇ । ^੯(ਭੀਮਚੰਦ ਨੇ) ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ । ^{੧੦}ਬੀਰਰਸ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ
ਟਲ ਗਿਆ । ^{੧੧}ਵਸਦੇ ਤੇ ਵਿਚਰਦੇ ਹਾਂ । *ਪਾ:-ਬੰਧਨ । †ਪਾ:-ਉਨ ।

‡ਪਾ:-ਚਚਿ ਕਰਿ ਕੋਟ ਕੀਯੋ ਤਹਿ ਡੋਰਾ ।

ਭਾਖਾ । ‘ਕੈ ਨ ਹਟਾਇ ਸਕਹਿ ਤੁਮ ਕਾਂਖਾ’। ਜਾਨੀ ਪਰੈ ਬੈਸ ਮਮ ਬੋਰੀ।
 ਠਾਨਤਿ ਰਹੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹਮ ਓਰੀ ॥ ੩੨ ॥ ਭੇਦ ਭਾਵ ਜੇ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ।
 ਨਹਿ ਕੁਛ ਰਾਖਹੁ ਰਿਦੈ ਮਝਾਰੀ। ਬਿਗਰੇ ਬਿੰਦ ਮਸੰਦ ਹਮਾਰੇ। ਜੇ ਕਰਿ
 ਪੀਛੇ ਕਰਹਿ ਬਿਗਾਰੇ ॥ ੩੩ ॥ ਸਭਿ ਡੋਰੇ ਕੀ ਕਾਰ ਸੁਧਾਰਹੁ। ਉਚਿਤ
 ਅਨੁਚਿਤ ਬਿਚਾਰਿ ਸੰਭਾਰਹੁ। ਈਸ ਬਿਭੂਖਨ ਭਏ ਅਦੁਖਨ। ਬਿਘਨ
 ਤਿਮਰ ਗਨ ਕੇ ਜਨ* ਪੂਖਨ ॥ ੩੪ ॥ ਬਹੁ ਕਾਰਨ ਕਰਿ ਜਨਮ ਤੁਹਾਰਾ।
 ਮੈਂ ਨਿਰਨੈ ਕਰਿ ਲੀਨਿ ਬਿਚਾਰਾ। ਭਵਜਲ ਸਾਗਰ ਤਰਣ ਦੁਹੇਲਾ।
 ਇਸ ਕੋ ਤਰਿਥੇ ਹੋਤੁ ਸੁਹੇਲਾ ॥ ੩੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭਰਜੈ ਜਹਾਜਾ।
 ਅਨਿਕ ਰੀਤਿ ਕੇ ਜੀਵ ਸਮਾਜਾ। ਤਿਸ ਮਹਿ ਬਿਘਨ ਬਿਸਾਲ ਪ੍ਰਚੰਡ*।
 ਜਿਸ ਤੇ ਫਟਜੈ ਭਯੋ ਖੰਡ ਖੰਡ* ॥ ੩੬ ॥ ਤਿਹ ਸਕੇਲਿ* ਪੁਨੈ ਏਕ
 ਬਨਾਵਹੁ। ਭਰਜੈ ਜਹਾਜ ਪਾਰ ਉਤਰਾਵਹੁ। ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ* ਇਕ ਬਾਰਿ
 ਬਖਾਨੀ। ਸਿਖ ਢਿਗ ਤੇ ਮੈਂ ਸਨਿਬੈ* ਬਾਨੀ ॥ ੩੭ ॥ ਗੁਰ ਕੋ ਭਰਜੈ ਜਹਾਜ
 ਉਦਾਰਾ। ਲਾਇ ਧਮਾਨ ਕੇ ਹੋਰਿ ਬਿਚਾਰਾ। ਭਾ ਬਹੁ ਖੰਡ ਮਿਲਹਿ ਪੁਨ ਸੋਈ।
 ਹੁਇ ਅਸ ਪੁਰਖ ਮਿਲਾਵਹਿ ਜੋਈ- ॥ ੩੮ ॥ ਤਬਿ ਕੋ ਮੈਂ ਬਿਚਾਰਤੈ
 ਰਹਜੈ। ਅਬਿ ਸੇ ਹੋਇ ਭਲੇ ਮੈਂ ਲਹਜੈ। ਦਰਸਨ ਦੇਖਤਿ ਭਈ ਪ੍ਰਤੀਤ।
 ਬਿਗਰੇ ਕਰਹੁ ਸੁਧਾਰਣ ਚੀਤ* ॥ ੩੯ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸਭਿ
 ਲਹਜੈ। ਗੁਰ ਸੁਤ ਨਿਜ ਆਸੈ ਜਿਮ ਕਹਜੈ। ਬੋਲੈ ‘ਰਾਮਰਾਇ’ ਗੁਰ ‘ਸਾਚਾ’।
 ਗੁਰ ਪਰ ਕੇ ਹਿਤ ਸੋ ਚਿਤ ਰਾਚਾ ॥ ੪੦ ॥ ਪੁਨ ਤਟ ਦਿਸਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਗੁਰ
 ਪ੍ਰੇਰੀ। ਕੇਤਿਕ ਸੰਗਤਿ ਬਿਤ ਤਿਸ ਕੇਰੀ। ਬੇਮੁਖ ਹੁਇ ਕਰਿ ਖਰੇਕੁਚਾਰੀ*।
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ ਕੀਨਿ ਪਿਛਾਰੀ ॥ ੪੧ ॥ ਮੰਦ ਭਾਗ ਮਤਿਮੰਦ
 ਮਲੀਨੈ। ਸਨਮੁਖ ਹੋਇ ਨ ਦਰਸਨ ਕੀਨੈ। ਗਨ ਪਾਪਨ ਅਸ ਫਲ ਉਪ-
 ਜਾਯੋ। ਜਿਸ ਤੇ ਨਹਿ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਪਾਯੋ ॥ ੪੨ ॥ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਲੋਕਿ ਤਿਨ ਕੋ
 ਮੁਸਕਾਨੈ। ਸਭਿ ਕੇ ਸੁਨਤੈ ਪੁਨਹਿ ਬਖਾਨੈ। ‘ਰਾਮਰਾਇ ਤੇ ਹੈ ਗੁਰ
 *ਆਪਦੀ ਇੱਛਾ। *ਸੂਰਜ ਰੂਪ। *ਤਿੱਖੇ। *ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ (ਜਹਾਜ਼)। *ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ।
 *ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ। *ਸੁਣੀ ਸੀ। *ਵਿਗੜੇ ਚਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸੁਧਾਰੋਗੇ।
 *ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ ਰਾਮ ਰਾਇ ਸੱਚਾ ਹੈ। (ਅ) ਬੋਲੇ ਰਾਮਰਾਇ ਸਚਾ ਗੁਰੂ ਹੈ। ‘ਗੁਰੂ’ ਦਾ ਅਰਥ
 ਭਾਵ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਅਪਣੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਮੁਹਰੀ ਯਾ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਜਿਵੇਂ ਮੰਜੀਆਂ ਦੀ
 ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਦੇਖੋ ਟੂਕ* ਅਗਲਾ ਸਫਾ। *ਖੋਟੀ ਚਾਲ ਵਾਲੇ।

*ਪਾ:-ਜਗ ।

†ਪਾ:-ਸਾਲੀ ।

ਸਾਚੇ*। ਇਸ ਕੇ ਸਿਖ ਮੁਰਖ ਮਤਿ ਕਾਚੇ॥੪੩॥ ਅਹੈ ਭੂਤਨੀ ਸੰਗਤਿ ਸਾਰੀ।
ਜਿਨਹੂੰ ਗੁਰਨਿ ਵਿਸ਼ਿ ਕੀਨਿ ਪਿਛਾਰੀ॥ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਲੋਕ ਨ ਬਨਹਿ ਸਹਾਈ॥
ਇਹੈ ਕਾਮਨਾ ਕਛੁ ਲੇ ਪਾਈ* ॥ ੪੪ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਪੁਨ ਗੁਰਦਾਸਹਿ
ਹੋਰਾ । ਥਿਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਕੈ ਨੇਰਾ॥ ਸੁਨਿ ਬਹਿਲੋ ਕੇ ਹਮਹਿ ਬਤਾਵਹੁ ।
ਹਮਰੇ ਸਨਮੁਖ ਤੀਰ ਚਲਾਵਹੁ ? ॥ ੪੫ ॥ ਕਿਸ ਕੋ ਬਲ ਲੇ ਕਰਤਿ
ਪ੍ਰਹਾਰਾ? ਜਿਸਤੇ ਮਹਿਦ ਗਰਬਕੋ ਧਾਰਾ॥ ਤਬਿ ਲੱਜਤਿ ਹੰਯਸਿਗਰਦਾਸ॥
ਤਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਿ ਹਿਰਦੇ ਤ੍ਰਾਸ ॥ ੪੬ ॥ ਹਹਿਰਤਿ ਬੋਲਯੋ ਵੈ ਕਰਿ
ਜੋਰਿ॥ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਹਮ ਕੋ ਤੁਮਰਾ ਜੋਰ । ਲਘੁ ਦੀਰਘ ਜੋ ਕਾਰਜ ਸਾਰੇ॥ ਹਮ
ਕਰਿ ਸਕਹਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੁਮਾਰੇ ॥ ੪੭ ॥ ਪੁਨ ਗੁਰ ਭਨਯੋ ‘ਧਨੁਖ ਜਿਨ
ਧਾਰਾ ਤਜਹਿ ਬਾਨ, ਤਿਹ ਨਾਮ ਸੁ ਤਾਰਾ॥ ਉਦੈ ਭਯੋ ਤਬਿਹੂੰ ਤੇ ਕਹਯੋ’।
ਅਬਿ ਸੋ ਅਸਤ ਹੋਇ ਹਮ ਲਹਯੋ* ॥ ੪੮ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕੰਪਤਿ ਤੂਸਨਿ
ਠਾਨੀ॥ ਰਹਯੋ ਜੋਰਿ ਕਰ ਗੁਰ ਅਗੁਵਾਨੀ॥ ਵਧਿਕੈ ਬਾਕ ਬਿਅਦਬੀ ਕਹਯੋ ।
ਪਛਤਾਵਤਿ ਤਿਸ ਕੋ ਫੁਲ ਲਹਯੋ ॥ ੪੯ ॥ ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਅਰੁ
ਸਤਿਗੁਰ । ਬਾਕ ਬਿਲਾਸ ਕਰੇ ਭਰਿ ਮੁਦ ਚੁਰ । ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ ਬਿਦਾ
ਹੁਇ ਗਯੋ । ਤੀਰ ਤੁਰੰਗ ਅਰੁਢਤਿ ਭਯੋ ॥ ੫੦ ॥ ਸਿਖ ਮਸਿਦ ਲੇ ਸੰਗ

*ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਾਂ ਵਲ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ ਦੋਹਾਂ ਵਲ । *ਏਥੇ (ਮਤ
ਲੋਕ ਵਿਚ) ਕੁਛ ਕਾਮਨਾ ਪਾ ਲੈਣਗੇ । *ਉਦੈ ਹੋਇਆ ਤਦ ਤੋਂ (ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਉਹ) ਵਾਕ ਕਿਹਾ
ਸੀ । *ਹੁਣ ਉਹ ਛੁਪ ਗਿਆ ਅਸਾਂ ਚਿੰਨਾ ਹੈ ।

*ਏਥੇ ‘ਗੁਰੂ’ ਦਾ ਅਰਥ ਗੁਰਮੁਖ ਜਾ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਹੈ, ਕਿ ਆਪਣੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਆਗੂ
ਹਨ । ਇੱਥੇ ਗੁਰ ਅਵਤਾਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ । ‘ਗੁਰ ਅਵਤਾਰ’ ਤਾਂ ਕਦੇ ਦੋ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ,
ਉਹ ਕੇਵਲ ਇਕ ਸਮੇਂ ਇਕ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਆਪ ਹਨ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬੰਦਨਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਮੁਖੋਂ
ਜਸ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਦੋਖੇ ਅੰਕ ੨੧ ਅਤੇ ੩੮, ੩੯ । ‘ਬੋਲੇ ਰਾਮਰਾਇ ਗੁਰ ਸਾਚਾ’ ਤੇ ਇਹ ਤੁਕ
‘ਰਾਮਰਾਇ ਤੋਂ ਹੋਂ ਗੁਰ ਸਾਚੇ’ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਭਾਵ ਭੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ
ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਭੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰਕੇ ਵਿੱਥ ਤੇ ਰਹੇ ਹਨ ਹੁਣ ਪਿਛਲੀ ਭੁੱਲ ਤੇ
ਪਛਤਾਵਾ (ਵੇਖੋ ਅੰਕ ੨੬ ਵਿਚ) ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਹਿਤੁ ਬਣਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ‘ਸੱਚੇ’
ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪਿੱਠ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭੂਤਨੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਤਿਗੁਰਾਂ
ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ । ਤੁਕ ਦਾ ਇਹ ਅਰਥ ਬਣੇਗਾ, ਕਿ (ਭੁੱਲ ਮੰਨਕੇ) ਸਚੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ।

ਸਿਧਾਰਾ । ਕਛੁ ਬਿਤੰਤ ਤਿਨ ਮਹਿ ਨ ਉਚਾਰਾ^੧ ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨੇ ਆਪਨਿ
ਡੇਰੇ । ਉਤਰਨੇ ਹਯ ਤੇ ਕੀਨਿ ਬਸੇਰੇ ॥ ੫੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ
ਵਤਿਯ ਹੁਤੇ 'ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਤੀਓ ਅੰਸੁ ॥ ੩ ॥

੪. [ਕਪਾਲ ਮੋਚਨ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਤਰੀ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਨਿ ਕਰਿ ਜਲ ਮਾਂਹਿ।ਰਵਿ ਤਨੁ ਜਾ
ਕੇ ਬੀਚ ਹੀ ਚਲੇ ਆਇ ਹਰਖਾਹਿ ॥੧॥ ਚੋਖਈ ॥ ਚਲੇ ਨਉ ਜਲ ਕੇ ਅਨ-
ਕੂਲੇ^੨ । ਅਵਿਲੋਕਹਿ ਸੁੰਦਰ ਦੇ ਕੂਲੇ । ਗਨ ਪੰਕਤਿ ਤਰੁਵਰੁ ਕੀ ਖਰੀ^੩ ।
ਹੋਰਹਿ ਹਰੀ ਹਰੀ ਜਬਿ ਖਰੀ^੪ ॥੨॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਗਮਨੇ ਜਲ ਤਰਨੀ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ
ਤੇ ਸ਼ੋਭਾ ਬਹੁ ਬਰਨੀ । ਪੁਸ਼ਪਤਿ^੫ ਬਨ ਕੋ ਕਰਹਿ ਦਿਖਾਵਨਿ । ਤਰੁਵਰ
ਕੀ ਬਹੁ ਜਾਤਿ ਬਤਾਵਨਿ ॥ ੩ ॥ ਬਿਨਾ ਪੰਕ^੬ ਤੇ ਚਾਰੁ ਪ੍ਰਵਾਹੁ ॥ ਸ਼ਮਾਮਲ
ਬਰਨ ਬਿਲੋਕਹਿ ਤਾਹੂ । ਨਗਰ ਪਾਂਵਟਾ ਤਟ ਪਰ ਜਾਂਕੇ । ਆਵਤਿ ਚਲੇ
ਨੀਰ ਪਰ ਤਾਂਕੇ ॥੪॥ ਤੀਰ ਤੀਰ ਪਰ ਹਯ ਡੁਰਿਆਏ^੭ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇ
ਸੇਵਕ ਲੈ ਧਾਏ । ਜਹਿ ਬੈਠਨਿ ਕੀ ਰੁਚਿਰ ਸਥਾਈ ॥ ਸਿਲਾ ਬਿਸਾਲ ਪਰੀ
ਤਟ ਛਾਈ ॥ ੫ ॥ ਅਬਿ ਲੋ ਬਲ ਬਿਨ ਕਰਦਮ ਮੋਊ । ਦਿਖੀਅਤਿ ਹੈ
ਸੁੰਦਰ ਤਟ ਦੋਊ । ਕਰੀ ਖਰੀ ਤਰਨੀ ਤਹਿ ਆਇ । ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
ਉਤਰੇ ਰਾਇ ॥੬॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ । ਜਾਗੇ ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰਭਾਤਿ
ਹੁਇ ਆਈ । ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨ ਠਾਨਿ ਗੁਰ ਪੂਰੇ । ਕਵਿਤਾ ਕਰਨਿ ਲਗੇ ਪ੍ਰਭੁ
ਰੂਰੇ ॥ ੭ ॥ ਪ੍ਰਥਮੈ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਵਤਾਰੂ । ਛੰਦ ਸਵੈਯੇ ਕਰਤਿ ਉਚਾਰੂ ।
ਰੁਚਿਰ ਰਾਸ ਮੰਡਲ ਬਹੁ ਬਰਨਜੇ^੮ । ਉਪਮਾਨਹਿ ਉਪਮੇਯਹਿ ਕਰਨਜੇ^੯
॥੮॥ ਕਰਿ ਸ਼ਨਾਨ ਬੈਠਹਿ ਤਿਸ ਤੀਰ । ਸਿਲਾ ਸੰਗ ਖਸ^{੧੦} ਚਾਲਤਿ
ਨੀਰ । ਜਾਮ ਦਿਵਸ ਜਬਿ ਲੋ ਚਢਿ ਆਵੈ ॥ ਰਹੈ ਇਕਾਕੀ ਗਿਰਾ ਬਨਾਵੈ^{੧੧}
॥੯॥ ਨਹਿ ਕਿਸਹੂ ਕੋ ਦਰਸਨ ਹੋਇ ॥ ਦੂਰ ਦੂਰ ਰਹਿ ਬਿਰ ਸਭਿ ਕੋਇ ।
^੧ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਮਸੰਦਾਂ ਵਿਚ (ਮਿਲਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ) । ^੨ਨਾਓ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ
ਅਨਕੂਲ (ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ) ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ^੩ਖੜੀ ਹੈ । ^੪ਜਦ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਹਰੀ ਕਤਾਰ ਰੁਖਾਂ ਦੀ ਤਾਂ)
ਸੁਹਣੀ ਲਗਦੀ ਹੈ । [ਖਰੀ=ਸੁਹਣੀ] । ^੫ਫੁਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ । ^੬ਚਿਕੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਵ
ਨਿਰਮਲ । ਚਿਕੜ ਬਿਨ ਪਾਣੀ ਵੀ ਸਿਆਲੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ । ^੭ਕੰਢੇ ਕੰਢੇ ਘੇੜੇ ਲਈ
ਆਏ । ^੮ਉਪਮਾਨ ਤੇ ਉਪਮੇਯ ਕਰਕੇ (ਅ) ਉਪਮਾਂ ਨਹਿ=ਕਿਸੇ ਉਪਮੇਯ ਨਾਲ ਉਪਮਾ ਨਹੀਂ
ਕਰੀ ਜਾ ਸਕਦੀ; ਭਾਵ ਬਾਣੀ ਅਲੌਕਿਕ ਹੈ । [ਉਪਮਾਨ=ਜਿਸ ਦੀ ਉਪਮਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ
ਜੇਸੇ, ਚੰਦ । ਉਪਮੇਯ=ਜਿਸਨੂੰ ਉਪਮਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ । ਜੇਸੇ ਮੁਖ] । ^੯ਖਹਿਕੇ ।

ਮਨ ਟਿਕਾਇ ਬਰ ਬਾਨੀ ਰਚੈ । ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਿਲਾਸਾਦਿਕ ਬਿਧਿ ਮਚੈ^੧ ॥
 ੧੦॥ ਆਦਿ ਰਾਧਕਾ ਗੋਪੀ ਬੰਦ । ਤਿਨ ਸੋ ਮਿਲਿ ਜਿਮ ਕੀਨਿ ਅਨੰਦ ।
 ਬਰਨਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰੇਮ ਲਗਾਇ । ਪੁਨ ਤੁਕਾਂਤ ਮਹਿ ਪੈਂਤੀ ਪਾਇ ॥੧੧॥
 ਆਦਿ ਕਕਾਰ ਸੁ ਅੰਤ ਤਕਾਰ^੨ । ਜਿਹ ਜੇ ਬਰਨ ਜਥਾ ਕ੍ਰਮ ਧਾਰ^੩ ਪਾਇ
 ਸਵੈਯਨਿ ਕੇ ਜੁਤਿ ਕ੍ਰਾਂਤਿ^੪ । ਪਾਠਕ ਸੁਮਤਿ ਲਖੈ ਬੱਖਸਾਤ ॥ ੧੨ ॥
 ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਕੀ ਬਹੁ ਚਤੁਰਾਈ।ਸੁੰਦਰ ਕਵਿਤਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਈ । ਜਲ
 ਖਸਿ^੫ ਚਲੈ ਸਿਲਾ ਕੇ ਸਾਥ । ਤਹਾਂ ਬਿਰਾਜੈ ਸ੍ਰੀ ਜਗਨਾਥ ॥੧੩॥ ਕਾਤਕ
 ਮਾਸ ਸੁੰਦਰੀਰਤਮੈਂ।-ਚਵੈਂ ਅਖੇਰਅਬਹਿ-ਹੁਇ ਚਿਤ ਮੈਂ।ਸਿੱਖ ਮਸੇਦਨ
 ਬੰਦਨਿ ਬੰਦ । ਭਯੋ ਆਨਿ ਬਹੁ ਮੇਲ ਬਿਲੰਦ ॥੧੪॥ ਸਿਰੇ ਪਾਓ ਸਭਿ-
 ਹਿਨਿ ਹਿਤ ਦੈਬੇ । ਪਠੇ ਦਾਸ ਹਿਤ ਮੇਲਹਿ ਲੈਬੇ । ਨਗਰ ਨਿਕਟ
 ਜੇਤਿਕ ਤਹਿ ਜਾਨੇ । ਸਭਿਨਿ ਬਿਖੈ ਗਨ ਮਨੁਜ ਪਯਾਨੇ ॥ ੧੫ ॥ ਹੁਤੋ
 ਬੁਝੀਆ ਨਗਰ ਸਵੈਰਾ । ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਪਹੁੰਚੇ ਸਭਿ ਠੌਰਾ । ਸੋ ਦੋ ਸੋ
 ਪਗੀਆ ਤਹਿ ਲੀਨਿ।ਅਪਰ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਖੋਜਨ ਕੀਨਿ॥੧੬॥ਹਟਿ ਆਏ
 ਜਹਿ ਕਹਿ ਤੇ ਦਾਸਿ।ਜੇਤਿਕ ਹੁਤੀ ਸੁ ਆਨੀ ਪਾਸ।ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਸਰਜੈ
 ਸਭਿ ਕੋਰਾ । ਦਿਵਸ ਪੰਚਮੀ ਚਵੇ ਅਖੇਰਾ ॥ ੧੭ ॥ ਪੰਥ ਦੂਨ ਕੇ ਚਲਿ
 ਕਰਿ ਆਏ । ਵਹਿਰਿ ਗਿਰਨ ਤੇ ਥਲ^੬ ਦਿਖਰਾਏ । ਇਕ ਸਮ ਅਵਨੀ
 ਮਹਿ ਕਰਿ ਡੋਰਾ । ਬਿਚਰੇ ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਅਖੇਰਾ ॥੧੮॥ ਇਕ ਕਪਾਲ
 ਮੋਚਨ^੭ ਸੁਭ ਤਾਲ । ਤਹਿ ਕੋ ਮੇਲਾ ਅਯੋ ਬਿਸਾਲ । ਸੁਨਜੋਂ ਸੁ ਤੀਰਥ
 ਸਤਿਗੁਰ ਜਥੈ।ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਹਿ ਬੋਲਹਿ ਇਮ ਤਬੈ ॥੧੯॥ ‘ਚਲਹੁ ਕਰਹਿ
 ਮੇਲਾ ਤਿਸ ਬਾਨਾ । ਆਵਤਿ ਖਿਲਹਿ ਅਖੇਰ ਮਹਾਨਾ’ । ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ
 ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ । ਸੈਨਾ ਸੰਗਿ ਚਵੀ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੨੦ ॥ ਬਜਤਿ ਬਡੋ
 ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ । ਆਨਿ ਪਹੁੰਚੇ ਬਾਨ ਨਿਹਾਰਾ । ਡੋਰਾ ਕਰਜੈ ਤਾਨਿ
 ਸੁਮਿਯਾਨੋ।‘ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਰੇ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਿ ਕਾਨੋ॥੨੧॥ਸੇਵਕ ਸਿੱਖ ਆਨਿ

^੧ਅਸਲ ਵਿਧੀ ਪੂਰਬਕ (ਸੰਚਦੋ=) ਸੰਕਲਤ ਕਰਦੇ ਭਾਵ ਰਚਦੇ ਹਨ । ^੨ਭਾਵ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ
 ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਦਸਮ ਸਕੰਧ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਕਕਾ ਤੁਕ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਰਖਕੇ ਜਾੜੇ ਤਕ ਪੈਂਤੀ
 ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ^੩ਜੋ ਅੱਖਰ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਇਆ ਹੈ । ^੪ਸੂਯਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਖਰ ਪਾਏ ਹਨ
 ਸ਼ੁਭਾਸ਼ਹਿਤ । ^੫ਖਹਿਕੇ । ^੬ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਥਾਂ । ^੭ਨਾਮ ਹੈ ਤੀਰਥ ਦਾ, ਜਗਾਧਰੀ ਤੋਂ ਸਤ
 ਅੱਠ ਮੀਲ ਉਪਰ ਨੂੰ ਇਹ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ ।

ਪਗ ਪਰਸਹਿ।ਪਾਇ ਕਾਮਨਾ ਦਰਸਨ ਦਰਸਹਿ।ਕਾਤਕ ਕੀ ਪੂਰਨਮਾ*
 ਨੇਰੇ† । ਮੇਲਾ ਭਯੋ ਸਕੇਲ ਘਨੇਰੇ ॥ ੨੨ ॥ ਤਬਹਿ ਮਸੰਦਨ ਸਤਿਗੁਰ
 ਪਾਸ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕੀਨਸਿ ਅਰਦਾਸ । ‘ਮਹਾਰਾਜ ਹਮ ਬਹੁ ਪੁਰਿ ਫਿਰੇ ।
 ਪਗੀਯਾ ਬੋਰੀ ਲਜਾਵਨਿ ਕਰੇ ॥੨੩॥ ਖਰਚ ਹਜ਼ਾਰ ਪਾਗ ਕੇ ਅਥੈ । ਕਰੇ
 ਉਪਾਇ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸਬੈ।ਹੁਕਮ ਆਪ ਕੇ ਹੋਇ ਸੁ ਕਰੀਅਹਿ । ਕਿਤ ਤੇ
 ਆਨਹਿ ? ਨਹੀਂ ਨਿਹਰੀਅਹਿ’ ॥ ੨੪ ॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਉਰ ਚਰਿਤ
 ਬਿਚਾਰਾ ।—ਬਲ ਤੇ ਛੀਨਹਿ ਕਰਹਿ ਪੁਕਾਰਾ । ਭਾਗ ਜਾਇ, ਮੇਲਾ ਡਰ-
 ਪਾਵੈ । ਬਿਗਰੇ, ਜੰਗ ਕਰਨਿ ਬਨਿ ਆਵੈ’ ॥੨੫॥ਤਉ ਨ ਸਰਿ ਹੈ ਕਾਰਜ
 ਕੋਉ । ਕਰਹਿ ਸੁ ਇਮ ਸੁਖ ਤੇ ਸਿਧ ਹੋਉ—। ਨਿਜ ਸੁਭਟਨ ਸੋ ਹੁਕਮ
 ਬਖਾਨਾ।‘ਬਿਚਰਹੁ ਮੇਲੇ ਮਾਂਹ ਸਵਧਾਨ’॥੨੬॥ਕਰਹਿ ਬਿਅਦਬੀ ਤੀਰਥ
 ਕੇਰੀ । ਤਸਾਗਹਿ ਲਘੁ ਸ਼ੰਕਾ ਲਿਹੁ ਹੇਰੀ । ਨਿਕਟ ਤਾਲ ਕੇ ਜੋ ਨਰ
 ਹੋਇ । ਕਰਹਿ ਪਖਾਰਨ‡ ਕਰ ਬਿਚ ਕੋਇ’ ॥ ੨੭ ॥ ਤਿਨਕੀ ਪਗੀਯਾ
 ਲੇਹੁ ਉਤਾਰੀ§। ਨਹਿ ਮਾਰਹੁ ਦੀਜਹਿ ਬਹੁ ਗਾਰੀ॥। ਬਿਚਰਹੁ ਚਹੁੰਦਿਸਿ
 ਤੀਰਥ ਕੇਰ । ਕਰਹਿ ਬਿਅਦਬੀ ਫਲ ਦਿਹੁ ਹੋਰਿ’ ॥ ੨੮ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰ

*ਡਰ ਖਾਕੇ ਮੇਲਾ ਭਜ ਜਾਏਗਾ, ਜੇ ਵਿਗੜ ਖੜੋਤੇ ਤਾਂ ਜੰਗ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ । †ਪਿਸ਼ਾਬ ।
 ‡ਭਾਵ (ਤਾਲ) ਵਿਚ (ਜੋ) ਕੋਈ ਹੱਥ ਪਾਣੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ..... । §ਦੇਖਕੇ, ਭਾਵ ਸੁਣੇ ਸੁਣਾਏ ਤੇ
 ਦੰਡ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਕੇ ਦੇਣਾ ।

*ਇਹੋ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦਾ ਸੀ ਜੋ ਏਥੇ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ।

†ਪਾ:—ਫੇਰੇ

‡ਪਾ:—ਬਿਛਾਰਨਿ ।

§ਲੋਕੀ ਉਸੇ ਤਾਲ ਵਿਚੋਂ ਹੱਥ ਪਾਣੀ ਕਰਦੇ ਤੇ ਪੇਸ਼ਾਬ ਪਖਾਨਾ ਵੀ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋਣ
 ਕਰਕੇ ਬੀਮਾਰੀ ਪਾ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਫਾਈ ਟੱਖਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ
 ਤਾਲ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਤੇ ਸ਼ੌਚ ਕਰਨ, ਜੋ ਇਹ ਹੁਕਮ ਨਾ ਮੰਨੇ ਉਸ ਲਈ ਹਲਕੀ
 ਸਜ਼ਾ ਪੱਗ ਲਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ । ਪਗਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਲਈ ਇਹ ਕੋਤਕ ਨਹੀਂ ਰਚਿਆ।
 ਇਹ ਹੁਕਮ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸੀ, ਹਲਕੇ ਦੰਡ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅੰਕ ੨੫ ਵਿਚ
 ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘ਬਹੁਤਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਜੋ ਲੋਕੀ ਭੱਜ ਹੀ ਨਾਂ ਜਾਣ ।

॥ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾ ਬਹੁਤੀਆਂ ਗਾਲਾਂ ਦਿਓ ਤੇ ਨਾ ਮਾਰੋ । ਭਾਵ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ
 ਹਲਕੀ ਜੇਹੀ ਝਾੜ ਪਾਓ ਤੇ ਪੱਗ ਲਾਹ ਲਓ ।

ਹੁਕਮ ਸੁਭਟ ਸਵਧਾਨੇ।ਗਹੇ ਸਿਪਰ ਅਰੁ ਹਾਥ ਕ੍ਰਿਪਾਨੇ।ਲਘੁ ਸ਼ੀਕਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ-
ਗਤਿ ਜੋ ਨੇਰੇ।ਬਿਚਰਤਿ ਜਿਤ ਕਿਤ ਨਰ ਕੋ ਹੋਰੇ॥੨੯॥ਤਿਸ ਕੀ ਤੂਰਨ
ਪਾਗ ਉਤਾਰੈਂ । ਸਮੁਝਾਵਹਿ ਅਰੁ ਗਾਰਿ ਨਿਕਾਰੈਂ*।ਮੂਢਹੁ ਪਾਪ ਕਰਨਿ
ਕੋ ਆਏ।ਕੈ ਸ਼ਨਾਨ ਤੋ ਚਹਤਿਗਵਾਏ॥੩੦॥ਸੁਨਿ ਤੂਸਨਿ ਹੁਇ ਕਰਤਿ
ਨ ਬੈਨ । ਭਾਜਹਿ ਇਤ ਉਤ ਕਰਿ ਤਰੁ ਨੈਨ^੨ ।-ਆਛੀ ਭਨਹਿ-ਸਕਲ
ਮਨ ਜਾਨੈ^੩ । ਪਾਗ ਛਿਨਾਇ ਕਛੂ ਨ ਬਖਾਨੈਂ ॥ ੩੧॥ ਇਮ ਲੇ ਲੇ ਜੋਧਾ
ਬਲਵਾਨ । ਕਰਹਿ ਸੰਭਾਰਨਿ ਕਰਿ ਇਕ ਥਾਨ । ਤੀਨ ਦਿਵਸ ਲੋ ਬਿਚ-
ਰਤਿ ਐਸੇ । ਪਗੀਆ ਕਰਹਿ ਉਤਾਰਨਿ ਤੈਸੇ ॥ ੩੨ ॥ ਸਭਿ ਨਰ ਜਹਿ
ਕਹਿ ਮਿਲੈਂ ਅਲਾਵੈਂ।ਤੀਰਥ ਅਦਬ ਗੁਰੂ ਰਖਵਾਵੈਂ।ਨਰ ਮੂਰਖ ਮਹਿਮਾਂ
ਨਹਿ ਜਾਨਹਿ । ਅਘ ਨਹਿ ਹਰਹੇ ਉਲਟ ਗਨ ਠਾਨਹਿ^੪ ॥੩੩॥ ਧੰਨ
ਧੰਨ^੫ ਭਾਖਹਿ ਸਭਿ ਲੋਗ । ‘ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਠਾਨਹਿ ਜੋਗ’ । ਆਛੇ
ਕਰਨ ਹੋਤੁ ਉਪਦੇਸ਼ । ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕੋ ਹੋਨਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼॥੩੪॥ ਇੱਤ੍ਰਾਦਿਕ
ਕਹਿ ਮਿਲਿ ਸਮੁਦਾਏ । ਪਾਗ ਛਿਨਾਇ ਸੁਪੁਨ ਪਛੁਤਾਏ । ਤੀਨ ਦਿਵਸ
ਲਗਿ ਮੇਲ ਸਕੇਲੇ । ਕਰਿ ਪਗੀਅਨਿ ਕੋ ਕਾਜ ਸੁਹੇਲੇ॥੩੫॥ ਜਗ ਮਹਿ
ਸੁਜਸੁ ਲੀਨਿ ਬਹੁਤੇਰੇ । ਦਰਸਹਿ ਪੂਜਹਿ ਭਾਵ ਘਨੇਰੇ । ਪਗੀਆ ਗਿਨੀ
ਸਾਤ ਸੈ ਭਈ । ਧੋਵਨ ਹਿਤ ਧੁਬੀਆ ਕੋ ਦਈ ॥ ੩੬ ॥ ਕਰਿਕੈ ਤ੍ਰਿਸਾਰ
ਗੁਰੂ ਫਿਗ ਆਨੀ । ਮਲ ਬਿਨ ਰਚਰ ਸੁਪੈਦ ਮਹਾਨੀ । ਆਗਲ ਪਾਛਲ^੬
ਕਰਿ ਇਕਠਾਈ । ਗਨ ਮਸੰਦ ਸਿਖ ਲਏ ਬੁਲਾਈ ॥ ੩੭ ॥ ਸਭਿ
ਕੋ ਸੀਸ ਦਈ ਬੰਧਵਾਇ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਿ ਸਿਰੁਪਾਇ । ਸੰਗਤਿ
ਬਿੰਦ ਮਸੰਦ ਜਿ ਆਏ । ਕਰੇ ਬਿਦਾ ਸਭਿ ਸਦਨ ਸਿਧਾਏ॥੩੮॥ ਕੇਤਿਕ
ਦਿਨ ਰਾਖਜੋ ਤਹਿ ਡੇਰਾ।ਕਈ ਬਾਰ ਚਢਿਗਾਏ ਅਖੇਰਾ।ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ
ਕੇ ਕਰੇ ਬਿਲਾਸਾ । ਜੁਗ ਤੀਰਥ^੭ ਪਰ ਕੀਨਿਸਿ ਬਾਸਾ ॥ ੩੯ ॥ ਸੁਨਿ
ਸੁਨਿ ਜਸ ਸੇਵਕ ਸਮੁਦਾਏ । ਧਰਿ ਧਰਿ ਭਾਵ ਦਰਸ ਕੋ ਆਏ । ਜਥਾ
^੧ਪਿਸ਼ਾਬ । ^੨ਅੱਖਾਂ ਨੀਵੀਆਂ ਕਰਕੇ । ^੩ਸਾਰੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਗਲ ਕਹਿ ਰਹੇ
ਹਨ । ^੪ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ (ਤੀਰਥ ਤੋ ਆਕੇ) ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਗੋਂ ਬਹੁਤੇ (ਪਾਪ) ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ।
^੫ਮੁਨਾਸਬ ਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।^੬ਪਹਿਲੀਆਂ ਤੇ ਮਗਰਲੀਆਂ । ^੭ਕਪਾਲ ਮੋਚਨ ਦੇ ਪਾਸ ਰਿਣ
ਮੋਚਨ ਨਾਮੇ ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਤਲਾਉ ਬੀ ਤੀਰਥ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

*ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਗਾਲੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਦਬਕੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਹੈ, ਗਾਲ ਦਾ ਨਮੂਨਾ
ਅੱਗੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ ।

ਸ਼ਕਤਿ ਕੀ ਧਰਹਿ ਅਕੋਰ। ਕਦਮ ਪਦਮ ਬੰਦਹਿ ਕਰ ਜੋਰਿ॥੪੦॥ ਧਰਹਿ
ਕਾਮਨਾ ਪਾਇ ਸਿਧਾਰਹਿ । ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਜਸੁ ਬਿਸਥਾਰਹਿ । ਪੁਨ
ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਿਕੈ ਇਸ਼ਨਾਨਾ । ਚਹਿਤਿ ਪਾਂਵਟੇ ਕਿਯਸਿ ਪਯਾਨ॥੪੧॥
ਗਰਜਤਿ ਬਹੁ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ । ਚਢੀ ਬਾਹਿਨੀ ਹੁਇ ਹੁਇ ਤਜਾਰਾ ।
ਪੰਥ ਪਾਂਵਟੇ ਚਲਿ ਕਰਿ ਗਏ। ਇਕ ਨਿਸ ਮਗ ਬਸਿ ਪਹੁੰਚਤਿ ਭਏ॥੪੨॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ 'ਕਪਾਲ ਮੋਚਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ
ਚਤੁਰਥੇ ਅੰਸੁ ॥ ੪ ॥ ਪ. [ਰਾਜ ਕੋਰ ਦਾ ਹਾਲ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਸੇ ਪਾਂਵਟੇ ਪੁਰਿ ਬਿਖੈ ਹਯ ਸੈਨਾ ਸਮੁਦਾਇ । ਮੰਗਲ ਅਨਿਕ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਗਨ ਸੁਖਦਾਇ ॥੧॥ ਰੋਪਈ ॥ ਜਿਤ ਕਿਤ ਤੇ ਗਨ
ਸੰਗਤਿ ਆਵੈ । ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਅਰਪਾਵੈ । ਬਹੁ ਮੇਲੇ ਹਯ
ਤੁਰਕੀ ਤਾਜ਼ੀ। ਚਪਲ ਬਲੀ ਆਨਹਿ ਬਰ ਬਾਜੀ॥੨॥ ਬਿਦਤ ਬਾਤ ਸਭਿ
ਜਗਤ ਮਸ਼ਾਰਾ 'ਸਤਿਗੁਰ ਚਾਹਤਿ ਹਯ ਹੱਥਸਾਰ' । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਬਹੁ
ਜਤਨ ਉਪਾਵੈ। ਜਿਤ ਕਿਤ ਦਰਬ ਦੇਤਿ ਹਯ ਲਸਾਵੈ॥੩॥ ਬਿੰਦ ਬਲਾਇਤ
ਤੇ ਹੱਥਸਾਰ । ਖਰਚਹਿ ਧਨ ਕੈ ਰੁਚਿਰ ਨਿਹਾਰਿ । ਜਬਿ ਅਰਪਹਿ ਸਤਿ-
ਗੁਰ ਕੇ ਭੀਰ । ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਤਿ ਸਿੱਖਨ ਗੰਭੀਰ ॥ ੪ ॥ ਸੈਫ, ਤੁਫੰਗ, ਤਿਖੀ
ਤਰਵਾਰੈਂ। ਬਿਛੁਏ ਬਾਂਕ ਦੁਧਾਰਨਿ ਧਾਰੈਂ। ਕੌਨ ਕੌਨਕੇ ਗਿਨੀਅਹਿ ਨਾਮੁ।
ਆਨਹਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਮਹਿਦ ਅਭਿਰਾਮੁ ॥ ੫॥ ਜਬਿ ਅਰਪਹਿ ਗੁਰ ਕਰ ਮਹਿ
ਧਾਰੈਂ । ਲੋਹਾ ਪਰਖਹਿ ਭਲੇ ਨਿਹਾਰੈਂ। ਕਰਹਿ ਸਰਾਹਨਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ।
ਦੇਂ ਸਿਖ ਕੋ ਪੁਨ ਖੁਸ਼ੀ ਅਪਾਰਾ ॥੬॥ ਤਿਮ ਹੀ ਤਰਲਾ ਤੁਰੰਗਮ ਹੋਰੈਂ। ਜੋ
ਆਨਹਿ ਦੇਂ ਖੁਸ਼ੀ ਬਡੇਰੈਂ। ਯਾਂਤੇ ਚਿਤ ਮਹਿ ਚੌਪ ਚਹੀਤੇ । ਜਿਤ ਕਿਤ ਤੇ
ਆਨਹਿ ਧਨਵੰਤੇ॥੭॥ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਰਹਤਿ ਭੀਰ ਦਰਬਾਰਾ ਕਾਂਖੀ ਦਰਸਨ
ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ। ਬਰ ਕੋ ਪਾਇ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਹਿ । ਨਹਿ ਤ੍ਰਿਪਤਹਿ ਪਿਖਿ ਸ੍ਰੀ
ਮੁਖ ਰੂਹਹਿ ॥ ੮ ॥ ਅਬਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਕੁਛ ਕਥਾ। ਸੁਨੀਯਹਿ
ਸ੍ਰੋਤਾ ਬਾਂਤੀ ਜਬਾ। ਕਰਨੈ ਅਰਾਧਨ ਕਿਹ ਸਿਖ ਭੀਰਾ। ਅਧਿਕ ਦੂਰ ਕਿਤ
ਸਿਮਰਨੈ ਧੀਰ ॥੯॥ ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਾਹਤਿ-ਕਰਨ ਸਹਾਈ-। ਦਾਸ ਜਾਨਿ
ਮਨ ਰਹਨੈ ਨ ਜਾਈ। ਮਹਿਲਾ ਹੁਤੀ ਚਾਰ ਤਿਸ ਕੋਰੀ । ਰਾਜਕੁਵਰ
ਸੋਸਟ ਘੋੜੇ । ਏਢੇ ਤੇ ਦੋ ਧਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬਿਛੁਏ [ਬਿਛੁਆ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਟਾਰ ਹੈ ਜੋ
ਬਿਛੁ ਦੇ ਭੰਗ ਵਾਂਗੂੰ ਟੇਢਦਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਬਾਂਕ=ਟੇਢਾ] । (ਅ) ਬਾਂਕ=ਇਕ ਖਮਦਾਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ
ਬੀ ਹੈ । ਚੌਚਲ । ਭੀੜ ਪਈ ਤੇ । ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ।

ਸਭਿ ਬਿਥੈ ਬਡੇਰੀ ॥ ੧੦ ॥ ਸੋ ਲਰਿ ਪਰੀ ਕੀਤ ਕੇ ਸੰਗ । ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੋਤਾ
 ਕੁਛ ਤਾਂਹਿ ਪ੍ਰਸੰਗ । ਰਿਸ ਉਰ ਧਾਰਿ ਬਿਚਾਰਤਿ ਸੋਈ । 'ਮੇਰੇ ਰਹਨਿ ਨਹੀਂ
 ਅਥਿ ਹੋਈ ॥ ੧੧ ॥ ਬਨੈ ਇਕਾਂਕੀ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵੈ । ਪ੍ਰਥਕ ਤੁਮਹਿ
 ਤੇ ਬੈਸ ਬਿਤਾਵੈ' । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਰਾਮਰਾਇ ਤਬਿ ਕਹੈ । 'ਇਤ ਤੇ ਪ੍ਰਾਨ
 ਕਰਨਿ ਕੇ ਚਹੈ? ॥ ੧੨ ॥ ਜਹਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਹੋਇ ਹਮਾਰੇ । ਤਹਿ ਹੀ
 ਬੈਠੇ ਕਰਹਿ ਗੁਜਾਰੇ । ਅਪਰ ਕੌਨ ਸੇ ਥਲ ਚਲਿ ਜਾਵੈ । ਮਮ ਸਿੱਖਨ ਤੇ
 ਆਪ ਪੁਜਾਵੈ ॥ ੧੩ ॥ ਐਰ ਕਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇ ਧਾਰਹਿ । ਅਪਨੇ ਸਿੱਖ ਬਨਾਇ
 ਉਧਾਰਹਿ' । ਸੁਨਿ ਪਤਿ ਤੇ ਰਿਸ ਅਤਿ ਉਪਜਾਈ । ਮੁਖ ਤੇ ਮਹਿਦ ਕਠੋਰ
 ਅਲਾਈ ॥ ੧੪ ॥ 'ਗ੍ਰਾਮ ਨਗਰ ਜਹਿ ਤੁਵ ਸਿਖ ਹੋਇ । ਤਹਿ ਬਾਸਾ ਮੈਂ
 ਕਰੈ ਨ ਕੋਇ । ਜਿਸ ਥਲ ਨਹੀਂ ਨਾਮ ਸਿਖ ਦਾਸ । ਤਹਿ ਅਵਾਸ ਕਰਿ
 ਲੈਹੈ ਬਾਸ' ॥ ੧੫ ॥ ਇਮ ਪੁਨ ਕਰਿ ਕਸਵਾਯੇ ਡੋਰਾ । ਲੇ ਕੁਛ ਦਾਸ ਚਲੀ
 ਗਿਰ ਓਰਾ । ਤੀਰ ਤੀਰ ਸੈਲਨਿ ਕੇ ਜਾਤਿ । ਉਤਰਹਿ ਕਹੈ ਬਸਨ ਹਿਤ
 ਰਾਤਿ ॥ ੧੬ ॥ ਬਸਹਿ ਸਿੱਖ ਤਹਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਆਵੈ । ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਕੁਛ
 ਭੇਟ ਚੜਾਵੈ । ਤਹਿ ਤੇ ਪਿਖਿ ਉਠਿਵਾਵਹਿ ਡੋਰਾ । ਨਹੀਂ ਲੇਤਿ ਕਿਸ ਪਾਸ
 ਅਕੋਰਾ ॥ ੧੭ ॥ ਕਿਤ ਕਿਤ ਨਿਸਾ ਬਸਹਿ ਤਮ ਹੋਏ । ਖੋਜਤਿ ਥਲ ਜਹਿ
 ਸਿੱਖ ਨ ਕੋਏ । ਬਹੁਤੇ ਗ੍ਰਾਮ ਨਗਰ ਫਿਰਿ ਹੋਰੇ । ਇਮ ਚਲਿ ਆਈ ਦੂਰ
 ਬਡੇਰੇ ॥ ੧੮ ॥ ਮਿਲਿ ਸਿੱਖ ਜੂਥਾ ਤੁਰਤ ਉਠਿ ਚਲਹਿ । ਤਿਮਰ ਪ੍ਰਬਿਰਤੇ
 ਡੋਰਾ ਘਾਲਹਿ । ਗਮਨਤਿ ਗਮਨਤਿ ਆਈ ਤਹਿਵਾ । ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ
 ਮੰਦਿਰ ਜਹਿਵਾ ॥ ੧੯ ॥ ਮਨੂਮਾਜਰਾ ਪੁਰਿ ਤਿਹ ਪਾਸ । ਉਤਰੀ ਤਹਾਂ ਜਾਇ
 ਤਿਹ ਬਾਸ । 'ਕੌਨ ਅਹੈ ਇਹ' ਬੁਝੈ ਆਨਿ । ਮਾਨਵ ਮਿਲੇ ਕਿਤਿਕ
 ਤਿਸ ਥਾਨ ॥ ੨੦ ॥ ਕਹੈ ਕਹਾਰਨਿ ਬਚ ਤਿਸ ਬੇਰੀ । 'ਪਤਨੀ ਰਾਮਰਾਇ
 ਗੁਰ ਕੇਰੀ । ਬਸਿਓ ਚਾਹਿਤਿ ਤੁਮਰੇ ਪੁਰਿ ਮਹਿ । ਕਰਨਿ ਸਦਨ ਕੀ ਬਾਂਛਾ
 ਉਰ ਮਹਿ' ॥ ੨੧ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਨਰਨਿ ਅਨਾਦਰ ਕਰੈ । 'ਕੌਨ ਗੁਰੂਮਭਾਉ
 ਨ ਧਰੈ । ਲੇ ਕਰਿ ਜਾਹੁ ਉਠਾਵਹੁ ਡੋਰਾ । ਹਮ ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ, ਹੈ ਕਿਸ

ਵੱਖਰੀ ਹੋਕੇ । 'ਹੋਰ ਤੂੰ ਕੋਹੜੀ ਤਾਕਤ ਰਖਦੀ ਹੈਂ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਬਣਾਕੇ ਉਧਾਰ ਕਰੇਂਗੀ?'
 '(ਜਿੱਥੇ) ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਮਿਲੇ (ਉਥੋਂ) । 'ਮਨੀਮਾਜਰਾ ਜੋ ਅੰਬਾਲੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ।
 ਇਹ ਥਾਂ ਕੈਥਲ ਵਾਂਗੂ ਕਦੇ ਸਿੱਖ ਰਿਆਸਤ ਸੀ ।

ਓਰਾ॥੨੨॥ ਸੁਨਿਕੈ ਰਾਜ ਕੁਵਰ ਹਰਖਾਨੀ॥ ਬਸਿਬੇ ਹੇਤੁ ਥਾਉਂ ਸੋ ਜਾਨੀ॥
 -ਇਸ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਨਹਿ ਗੁਰ ਕੋ ਸਿੱਖਾ ਬੈਸ ਬਿਤਾਉਂ ਬੈਸਿ ਭਵਿੱਖ-॥੨੩॥
 ਜਜੋਂ ਕਜੋਂ ਕਰਿ ਸੋ ਨਰ ਸਮੁਝਾਏ॥ ਕਹਿ ਕਰਿ ਡੇਰਾ ਲੀਨਿ ਜਮਾਏ॥ ਸਨੇ
 ਸਨੇ ਤਹਿ ਸਦਨ ਬਨਾਇ॥ ਕੀਨਸਿ ਬਾਸ ਰਿਦੈ ਹਰਖਾਇ॥੨੪॥ ਬਸ-
 ਤਜੋ ਕੋਤਿਕ ਮਾਸ ਬਿਤਾਏ॥ ਗੀਖਮ ਤੇ ਬਰਖਾ ਰਿਤੁ ਆਏ॥ ਬਰਖਹਿ ਮੇਘ
 ਘਟਾ ਹੁਇ ਭਾਰੀ॥ ਪਰਹਿ ਬਿਸਾਲ ਧਰਾ ਪਰ ਬਾਰੀ॥੨੫॥ ਅਰਧ
 ਰਾਤ੍ਰਿ ਬਹੁ ਬਰਖਤਿ ਨੀਰ॥ ਗਯੋ ਛਾਤ ਕੋ ਟੂਟ ਛਤੀਰ॥ ਜਲ ਘਰ ਬਿਖੈ
 ਪਰਨਿ ਬਹੁ ਲਾਗੇ॥ ਠਾਨਹਿ ਜਤਨ ਦਾਸ ਤਿਸ ਜਾਗੇ॥੨੬॥ ਰਾਜ ਕੋਰ
 ਲਖਿ ਬਿਘਨ ਬਡੇਰਾ॥ ਹੁਤੋ ਚੌਧਰੀ ਬਡ ਪੁਰਿਕੋਰਾ॥ ਕਹਿ ਕਰਿ ਤਹਾਂ ਪਠਾ-
 ਇਸਿ ਦਾਸ॥ “ਜਾਹਿ ਤੁਰਤ ਭਨੀਅਹਿ ਤਿਸ ਪਾਸ॥੨੭॥ ਇਕ ਸ਼ਤੀਰ
 ਉਚਵਾਇ ਸੁ ਲਾਜਾਉ॥ ਨਰ ਗਨ ਸੰਗ ਤੁਰਤ ਅਬਿ ਆਉ॥ ਸਦਨ ਗਿਰ
 ਗਯੋ ਚਲੈ ਉਧਾਰਹੁ॥ ਪੁਰਹੁ ਕਾਮਨਾ ਜਿਮ ਉਰ ਧਾਰਹੁ॥੨੮॥ ਸੁਨਤਿ
 ਦਾਸ ਗਮਨਜੋ ਤਤਕਾਲਾ॥ ਜਾਇ ਜਗਾਯੋ ਸਦਨ ਉਤਾਲਾ॥ ਘਰ ਮਾਤਾਕੋ
 ਤੁਟੈ ਸ਼ਤੀਰ॥ ਤੋਹਿ ਹਕਾਰਜੋ ਚਲੀਅਹਿ ਤੀਰ॥੨੯॥ ਅਪਰ ਬਾਰਤਾ
 ਸਕਲ ਸੁਨਾਈ॥ ਹੁਤੋ ਧਨੀ ਕੁਛ ਮਨ ਨਹਿ ਭਾਈ॥ “ਬਰਖਾ ਅਧਿਕ
 ਤਿਮਰ ਘਨ ਛਾਯੋ॥ ਜਤਨ ਨ ਬਨੈ ਅਬੈ ਕਿਤ ਜਾਯੋ॥੩੦॥ ਜਾਇ ਦਾਸ
 ਤਤਕਾਲ ਬਖਾਨੀ॥ ਰਾਜਕੁ ਅਰ ਪੁਨ ਸੁਨਿ ਕਹਿ ਬਾਨੀ॥ “ਅਲਪ ਚੌਧਰੀ
 ਦੂਸਰ ਜੋਈ॥ ਪਹੁੰਚਹੁ ਤੁਰਤ ਹਕਾਰਹੁ ਮੋਈ॥੩੧॥ ਘਰ ਕੇ ਨਰ॥ ਅਰੁ
 ਲਾਜਾਇ ਸ਼ਤੀਰ॥ ਤੁਰਨ ਆਇ, ਜਾਹੁ ਤਿਸ ਤੀਰ॥” ਧਾਇ ਦਾਸ ਤਿਸ
 ਕੇ ਘਰ ਗਯੋ॥ ਕਾਰਜ ਸਕਲ ਸੁਨਾਵਤਿ ਭਯੋ॥੩੨॥ “ਚਲਹੁ ਜਤਨ
 ਕਰਿ ਛਾਤ ਸੁਧਾਰਹੁ॥ ਪੁਰਵਹੁ ਅਭਿਲਾਖਾ ਜਿਮ ਧਾਰਹੁ॥ ਸੁਨਤਿ ਜਾਟ
 ਚਿਤ ਬਿਖੈ ਬਿਚਾਰੈ॥-ਮਮ ਕੁਲ ਰਾਜ ਕਰਹਿ ਦੁਖ ਟਾਰੈ॥੩੩॥ ਲੋ
 ਸ਼ਤੀਰ ਘਰ ਕੇ ਨਰ ਜਾਲਾ॥ ਬਰਖਾ ਤਿਮਰ ਬਿਖੈ ਤਹਿ ਚਾਲਾ॥ ਜਾਇ
 ਤੁਰਤ ਕਰ ਬੀਦਿ ਸੁਨਾਯੋ॥ “ਫੁਰਮਾਵਹੁ ਮੈਂ ਲੋ ਕਰਿ ਆਯੋ॥੩੪॥

“ਹੋਉ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ (ਰਾਮਰਾਇ ਗੁਰੂ) । (ਅ) ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਹੈ ? “ਭਾਵ ਰਾਮਰਾਇ ਦਾ । “ਬੇਠਕੇ
 ਇਥੇ ਬਿਤਾਵਾਂਗੀ ਅਗਲੀ ਆਯੂ॥ “ਜਲਾ” ਬਚਾਓ “ਮਾਤਾ (ਰਾਜਕੋਰ) ਦੇ ਘਰ ਦਾ” (ਚੌਧਰੀ ਨੇ
 ਕਿਹਾ:-) । “ਐਸ ਵੇਲੇ ਕਿੱਥੇ (ਕੋਈ) ਜਾਵੇ । “ਛੋਟਾ । “(ਚੌਧਰੀ) ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਪੁਰਖ
 ਤੇ ਸ਼ਤੀਰ ਲਿਆਵੇ । “ਤਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਓ ।

ਰਾਜਕੁਵਰ ਤਿਹ ਸਾਥ ਉਚਾਰਾ। ‘ਛਾਤ ਬਨਾਵਹੁ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ’। ਓਵਿ
ਕਾਮਰੀ’ ਲਗੇ ਬਨਾਵਨਿ। ਪੂਰਬ ਦੀਪਕ ਕਰੇ ਜਲਾਵਨਿ ॥ ੩੫ ॥ ਕਰੇ
ਉਪਵ ਸ਼ਤੀਰ ਟਿਕਾਵਾ। ਉਪਰ ਗਨ ਕਾਸ਼ਟ ਤੇ ਛਾਵਾ। ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਖਨਿ
ਖਨਿ ਤਿਸ ਪਰ ਪਾਈ। ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤ ਲੋ ਭਲੀ ਬਨਾਈ ॥ ੩੬ ॥ ਰਾਜਕੁਵਰ
ਪਿਖਿ ਹਰਖ ਉਪੰਨਾ। ਕਹਯੋ ‘ਲੇਹੁ ਬਰ’ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨਾ। ‘ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ
ਜਾਚਨਾ ਕਹੈ’। ਨਿਹਸੰਸੈ ਮੁਖ ਤੇ ਸੋ ਲਹੈ’ ॥ ੩੭ ॥ ਸੁਨਤਿ ਜਾਟ ਕਰ ਜੋਰਿ
ਬਖਾਨਾ। ‘ਰੱਯਤ ਹੋਨਿ ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਜਾਨਾ। ਜੋ ਤੁਮਰੇ ਮਨ ਕਰੁਨਾ ਵਰਜੋ।
ਦੀਜਹਿ ਰਾਜ ਮਹਿਦ ਸੁਖ ਭਰਜੋ ॥ ੩੮ ॥ ਮਮ ਕੁਲ ਮਹਿ ਨਹਿ ਵਾਰਿਦ
ਰਹੈ। ਅਬਿ ਤੇ ਐਸ਼ੁਰਜ ਘਰ ਮਹਿ ਲਹੈ’। ਸੁਨੀ ਕਾਮਨਾ ਜਾਚਨ ਕੀਨਿ।
ਰਾਜਕੁਅਰ ਸੋਈ ਬਰ ਦੀਨਾ ॥ ੩੯ ॥ ‘ਅਬਿ ਤੇ ਹੋਇ ਈਸ ਮਹਿ ਰਾਜਾ। ਸਨੇ
ਸਨੇ ਸਭਿ ਵਧੈ ਸਮਾਜਾ। ਮੋਰ ਹਕਾਰਜੇ ਆਇ ਨ ਜੋਈ’। ਰੱਯਤ ਬਨਹਿ
ਤੋਹਿ ਕੁਲ ਸੋਈ’ ॥ ੪੦ ॥ ਇਮ ਬਰ ਦੇ ਕਰਿ ਕਰਜੋ ਨਿਹਾਲਾ। ਵਧਨਿ
ਲਗਜੇ ਐਸ਼ੁਰਜ ਬਿਸਾਲਾ। ਮਨੂ ਮਾਜਰੇ ਮੈਂ ਸੋ ਰਾਜੇ। ਅਬਿ ਲੋ ਲਖੀਅਤਿ
ਅਧਿਕ ਸਮਾਜੇ* ॥ ੪੧ ॥ ਰਾਜਕੁਵਰ ਬਸਿ ਬੈਸ ਬਿਤਾਈ। ਤਹਿ ਤਨ ਤਜਿ
ਸੁਰ ਲੋਕ ਸਿਧਾਈ। ਪੂਜਹਿ ਤਹਾਂ ਦੇਹੁਰਾ ਸੋਈ। ਅਬਿ ਲੋ ਅਹੈ ਪਿਖਹਿ
ਸਭਿ ਕੋਈ ॥ ੪੨ ॥ ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਕੀ ਘਰਨੀ। ਹੁਤੀ ਬਡੀ ਤਿਸ ਕੀ
ਕਥਾ ਬਰਨੀ। ਅਪਰ ਤੀਨ ਮਹਿਲਾ ਤਿਸ ਕੋਰੀ। ਬਸਤਿ ਨਿਕਟ ਕਰਿ
ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਡੇਰੀ ॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ ‘ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ
ਰਾਇ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੀ ਨਾਮ ਪੰਚਮੇ ਅੰਸੂ ॥ ੫ ॥

੬. [ਰਾਮ ਰਾਇ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਤੀਨੋ ਮਹਿ ਮੁਖਿ ਏਕ ਤ੍ਰਿਯ ਨਾਮ ਕੁਵਰ ਪੰਜਾਬ*। ਚਹਿ ਸਹਾ-
ਇਤਾ ਸਿੱਖ ਕੀ, ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਇ ਸ਼ਿਤਾਬ’ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਪਾਸ ਬਿਠਾਇ
ਅਧਿਕ ਸਤਿਕਾਰੀ। ਰਾਮਰਾਇ ਤਿਹ ਸਾਥ ਉਚਾਰੀ। ‘ਅੰਤਰ ਕੋਸ਼ਠ’
ਕੇ ਤਨ ਮੇਰੇ। ਬਿਰਯੋ ਰਹੈ, ਕੋ ਇਸਹਿ ਨ ਹੋਰੇ’ ॥ ੨ ॥ ਮੇ ਕਹੁ ਕਾਰਜ ਹੈ
‘ਕੰਬਲ ਉਪਰ ਲੋਕੇ।’ ਦੇਖਾਂ। ‘ਭਾਵ ਵੱਡਾ ਚੋਧਰੀ।’ ਰੱਯਤ ਬਣੇਗਾ ਤੇਰੀ ਕੁਲ ਦੀ ਉਹ
ਭਾਵ ਵੱਡਾ ਚੋਧਰੀ। ‘ਕਥਾ।’ ‘ਪੰਜਾਬ ਕੋਰ।’ (ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ) ਸਿੱਖ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ
ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ ਛੋਤੀ (ਪੰਜਾਬ ਕੁਇਰ) ਨੂੰ। ‘ਕੋਠੇ।
‘ਕੋਈ ਦੇਖੇ ਨਾ ਇਸ ਨੂੰ।

*ਕਵੀ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਸਿਖ ਰਾਜੇ

ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਰਿਆਸਤ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ।

ਅਤਿ ਭਾਰੀ । ਬਹੁਰ ਆਇ ਕਰਿ ਲੋਹੁ ਸੰਭਾਰੀ । ਕਿਸਹੂੰ ਨਿਕਟ ਨ
ਆਵਨਿ ਦੀਜੈ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਤੇ ਰੱਖਸਾ ਤਨ ਕੀਜੈ ॥ ੩ ॥ ਇਮ ਪੰਜਾਬ
ਕੁਇਰ ਸਮੁਝਾਈ । ਕੋਸ਼ਠ ਮਹਿ ਪ੍ਰਵਿਸ਼੍ਣੋ ਸਹਿਸਾਈ । ਕਰੇ ਕਿਵਾਰ ਅਸੰ-
ਜਤਿ ਠਾਵੇ । ਅੰਤਰ ਸਾਂਕਰ ਦੇ ਕਰਿ ਗਾਵੇ ॥੪॥ ਆਸਤਰਨ* ਪਰ ਤਤ-
ਛਿਨ ਪਰਜੇ । ਨਿਜ ਸ਼ਕਤੀ ਬਲ ਕੋ ਬਹੁ ਕਰਜੇ । ਤਨ ਕੋ ਤਸਾਗਿ ਗਯੋ
ਜਹਿ ਜਾਨਾ । ਨਿਜ ਸਿਖ ਕੋ ਲਖਿ ਕਾਜ ਮਹਾਨਾ ॥੫॥ ਜਥਿ ਇਕ ਜਾਮ
ਬਿਤੀਤਨਿ ਕਰਜੇ । ਬੀਚ ਮਸੰਦਨ ਰੋਗ ਪਰਜੇ । ‘ਨਹਿ ਨਿਕਸੇ ਗੁਰ
ਵਹਿਰ ਹਮਾਰੇ । ਜਥਾ ਦੇਤਿ ਨਿਤ ਦਰਸ ਉਦਾਰੇ ॥੬॥ ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਕੁਛ
ਜਾਇ ਨ ਜਾਨਾ’ । ਮਿਲਹਿ ਪਰਸਪਰ ਕਰਹਿ ਬਖਾਨਾ ॥ ਚਿਤਵਤਿ ਘਟਿਕਾ
ਚਤੁਰ ਬਿਤਾਈ । ਇਕ ਬਲ ਭੇ ਮਸੰਦ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੭ ॥ ਤਿਨ ਮਹਿ
ਮੁੱਖਿ ਸੁ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਏ । ਕਹਿ ਪੰਜਾਬ ਕੁਵਰ ਸਮੁਝਾਏ । ‘ਇਮ ਕਰਿ
ਹੁਕਮ ਗਏ ਜਿਤ ਜਾਨੋ । ਨਹਿਨ ਬਿਲੋਕਹੁ ਚਿੰਤ ਨ ਠਾਨੋ ॥੮॥ ਤੂਸ਼ਨ
ਰਹਹੁ ਲਖਹੁ ਉਰ ਐਸੇ । ਕਾਰ ਕਰਹੁ ਨਿਜ ਪੂਰਬ ਜੈਸੇ’ । ਸੁਨਜੋਂ ਸੁ
ਮਾਨਜੋਂ ਸਭਿ ਜਿਮ ਕਹਜੋ । ਤਉ ਸਚਿੰਤ ਤਿਨਹਿ ਮਨ ਰਹਜੋ* ॥੯॥ ਬਚ
ਪੰਜਾਬ ਕੁਵਰ ਜੈ ਭਾਖਾ । ਦ੍ਰਿੜੁ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਹਿ ਤਿਸ ਪਰ ਰਾਖਾ । ਦਿਵਸ
ਬਿਤਜੇ ਸੋ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ । ਮਿਲੇ ਮਸੰਦ ਪਾਤਿ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੧੦ ॥ ਕਹੈਂ
ਸੁ ‘ਹਮ ਗੁਰ ਤਨ ਤਜਿ ਗਯੋ । ਸੋ ਅਬਿ ਲੋ ਨਿਕਸਤਿ ਨਹਿ ਭਯੋਜੈ ਸਹਾ-
ਇਤਾ ਕੋ ਕਿਤ ਜਾਤੋ । ਤੋ ਉਠਿ ਦਰਸਨ ਦੇਤਿ ਪ੍ਰਭਾਤੋ ॥੧੧॥ ਕਹਾਂ ਪੰਜਾਬ
ਕੁਵਰ ਲਖਿ ਭੇਵ । ਅਚਰਜ ਚਰਿਤ ਕਰਹਿ ਗੁਰਦੇਵ । ਤਿੰਯ ਕੋ ਤਨ
ਮਹਿ ਹੈ ਨ ਮਹਾਨੀ’ । ਇਸ ਕੀ ਕਹੀ ਕਹਾਂ ਸਚ ਜਾਨੀ ॥ ੧੨ ॥ ਅਪਨਿ
ਭੇਵ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰਨ । ਨਿਕਟਿ ਨ ਕਿਸ ਕੋ ਕੀਨਿ ਉਚਾਰਨ । ਧੀਰਜ
ਦੇਨ ਹੇਤੁ ਇਸ ਮਨ ਕੋ । ਧਰਹਿ ਸ਼ੋਕ ਨਹਿ ਕਰਹਿ ਰੁਦਨ ਕੋ ॥੧੩॥ ਯਾਂ
ਤੇ ਕਛੁ ਫਰੋਬ ਸੀਗ ਬਾਨੀ । ਕਹੀ ਹੋਇਗੀ, ਨਹਿ ਇਸ ਜਾਨੀ । ਕਰਹੁ
ਜਤਨ ਜਿਮ ਖੁਲਹਿ ਕਿਵਾਰ । ਸਭਿਮਿਲਿ ਕਰੋਂ ਨਹਿਲੇਤਿਨਿਹਾਰ’ ॥੧੪॥

*ਬੰਦ । *ਸੰਗਲੀ ਮਾਰਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ । *ਵਿਛੋਣ ਉਪਰ । *ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਰਿਹਾ ।

*ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਨਹੀਂ-ਹੁੰਦੀ ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਮੁਆਮਲਾ ਫਹਿਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ । (ਅ) ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀ (ਬੁੱਧੀ) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ।

*ਪਾ:--ਤਨਹਿ ਮਨ ਰਹਜੇ ।

ਗਰਬਤਿ ਧਨੀ ਮਸੰਦ ਬਿਲੰਦ। ਧਰਹਿ ਨ ਤ੍ਰਾਸ ਮਹਾਂ ਮਤਿ ਮੰਦ। ਜਬਹਿ
ਜਤਨ ਕਛੁ ਲਾਗਹਿ ਕਰਨੇ। ਤੋਰ ਕਿਵਾਰਨ ਚਹਤਿ ਉਪਰਿਨੇ ॥੧੫॥
ਸੁਨਿ ਪੰਜਾਬ ਕੁਵਰ ਤਬਿ ਦਾਸੀ। ਭੇਜੀ ਤੂਰਨ ਤਿਨ ਕੇ ਪਾਸੀ। ਕਰੇ
ਹਟਾਵਨਿ ‘ਤੁਮ ਕਸਾ ਕਰੇ। ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਧਰੇ ॥੧੬॥ ਮੁਝ ਸੋ
ਕਹਿ ਕਰਿ ਆਪ ਸਿਧਾਰੇ। ਬਰਜੈ ਕਜੈ ਨਹਿ ਰਹਿਤਿ ਹਮਾਰੇ। ਪੁਨ ਆਵੈ
ਨਿਜ ਦੇਹਿ ਸੰਭਾਰਹਿ। ਬੈਠਿ ਸਭਾ ਮਹਿ ਦਰਸ ਦਿਖਾਰਹਿ ॥੧੭॥ ਸੁਨਿ
ਮਸੰਦ ਪੁਨ ਗਮਨੇ ਪਾਸ। ‘ਗੁਰ ਬਚ ਮਹਿ ਕਿਮ ਧਾਰਤਿ ਆਸ। ਰਦਨ
ਸ਼ੋਕ ਨਹਿ ਉਪਜੈ ਤੋਹੀ। ਹਿਤ ਧੀਰਜ ਕੇ ਭਾਖਜੈ ਹੋਹੀ ॥੧੮॥ ਕਜੈ ਗਤਿ
ਕਰਨਿ ਦੇਤਿ ਨਹਿ ਆਛੇ। ਅਜਹੁ ਜੀਵਬੋ ਪਤਿ ਕੋ ਬਾਛੇ। ਆਠ ਪਹਿਰ
ਬੀਤੇ ਤਨ ਤਜਾਗੇ। ਅਬਿ ਦੁਰਗੀਧਤਿ ਹੋਵਨਿ ਲਾਗੇ ॥੧੯॥ ਕਜੈ ਸਸਕਾਰ
ਨ ਦੇਤਿ ਸਰੀਰ। ਕਹਾਂ ਕਹੇ ਪਰ ਬਾਧਤਿ ਧੀਰ ॥ ਜਿਮ ਭਾਖੀ ਸੋ ਭੇਵ ਨ
ਜਾਨਹਿ। ਨਾਹਕ ਬੈਠੀ ਹਠ ਕੋ ਠਾਨਹਿ ॥੨੦॥ ਸੁਨਿ ਪੰਜਾਬ ਕੁਵਰ ਪੁਨ
ਕਹੀ। ‘ਤਨ ਤਜਿਬੇ ਗਤਿ ਕੁਛ ਨਹਿ ਲਹੀ। ਜੁਤਿ ਉਤਸਾਹ ਧੀਰਕੇਸਾਥ
ਆਛੀ ਰੀਤਿ ਕਹਜੈ ਬਚ ਨਾਥ ॥ ੨੧ ॥ - ਨਹਿ ਕਿਵਾਰ ਕਿਮ ਖੋਲਨਿ
ਕਰੀਅਹਿ-। ਗੁਰ ਦਿਸ ਤੇ ਡਰ ਉਰ ਮਹਿ ਧਰੀਅਹਿ। ਨਾਹਿ ਤ ਸੁਪ
ਦੇਹਿਗੇ ਭਾਰੇ। ਲਖਹਿ ਅਵਰਜਾ ਜਰਹਿ ਉਖਾਰੇ ॥੨੨॥ ਨੀਠ ਨੀਠ ਇਮ
ਬਰਜਿ ਹਟਾਏ। ਚਹਤਿ ਚਿਤ ਅਬਿ ਦੇਹਿ ਜਰਾਏ। ਰੋਗ ਕਰਤਿ ਰਹੇ ਦਿਨ
ਸਾਰੇ। ਪਰੀ ਜਾਮਨੀ ਤਿਮਰ ਪਸਾਰੇ ॥੨੩॥ ਮਿਲਿ ਮਸੰਦ ਤਬਿ ਮਤਾ
ਪਕਾਏ। ‘ਅਬਿ ਨਹਿ ਮਿਟਹੁ ਜਿ ਕਿਮਹੁ ਹਟਾਏ। ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੇ ਦਿਹੁ
ਸਸਕਾਰਾਕੀਜਹਿ ਜਬਾ ਜੋਗ ਸਭਿ ਕਾਰੇ ॥੨੪॥ ਕਰਿ ਮਸਲਤ ਇਮਨਿਸ
ਮਹਿ ਸੋਏ। ਉਠੇ ਪ੍ਰਾਤਿ ਅਰਲੋਦੈ ਹੋਏ। ਤਤਛਿਨ ਤੋਰਿ ਕਿਵਾਰ ਉਖਾਰੇ।
ਸਿਹਜਾ ਉਪਰ ਪਰੇ ਨਿਹਾਰੇ ॥੨੫॥ ਕਹਿ ਪੰਜਾਬ ਕੁਵਰ ਬਹੁ ਰਹੀ। ਗਰ-
ਬਤਿ ਮੂਢਨ ਮਾਨੀ ਨਹੀਂ। ਮਿਲਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਤਨ ਲੀਨਿ ਉਚਾਈ।
ਸਸਕਾਰਨਿ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ ॥੨੬॥ ਆਦਿ ਪੰਜਾਬ ਕੁਇਰ ਰੁਦਨਾਵੈ।
ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਬਡ ਸ਼ੋਕ ਬਧਾਵੈ। ਦਿਨਕਰ ਚਢੈ ਬਿਮਾਨ ਬਨਾਯੋ।
ਅਧਿਕ ਦਰਬ ਤਿਹ ਉਪਰ ਲਾਯੋ ॥੨੭॥ ਦਾਸ ਮਸੰਦ ਸਿੱਖ ਸਮੁਦਾਏ। ਸੁਨਿ

‘ਖੋਲ੍ਹਣੇ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਗਇ ਜੀ ਦੇ ਕਹੇ ਪਰ ਕਿਉਂ ਧੀਰਜ ਬੰਨ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈਂ। ‘ਜਜ਼’।

ਸੁਨਿ ਜਿਤ ਕਿਤ ਤੇ ਸਭਿ ਆਏ । ਫੁਲਨ ਮਾਲਾ ਚੰਦਨ ਆਨਜੋਂ ਸ਼ਬਦ
ਕੀਰਤਨ ਮਿਲਤਿ ਬਖਾਨਜੋਂ ॥੨੮॥ ਕੋਤਿਕ ਰੋਦਤਿ ਸੋਕ ਵਧਾਵਹਿ ।
ਗਨ ਧਨਵਾਨ ਮਸੰਦ ਅਲਾਵਹਿ । ਪਿਖਹੁ ਪੰਜਾਬ ਕੁਇਰ ਕਜਾ ਕੀਨਿ ।
ਗੁਰ ਕੋ ਭੇਦ ਸਕੀ ਨਹਿ ਚੀਨ ॥੨੯॥ ਖੋਲਸ ਜਾਮ ਰਹਜੋ ਤਨ ਖਾਲੀ ।
ਸਸਕਾਰਨਿ ਕੀ ਕੀਨਿ ਨ ਚਾਲੀ । ਅਬਿ ਭੀ ਤਿਸਕੋ ਕਹਜੋ ਮਿਟਾਯੋ ।
ਅੰਤਰ ਹੋਰਿ ਵਹਿਰ ਨਿਕਸਾਯੋ ॥੩੦॥ ਬਿਨਾ ਸੁਸਤੋ ਪਰਜੋ ਸਰੀਰਾਹਮ ਨੋ
ਜਾਨ ਲੀਨਿ ਬਿਨ ਭੀਰ^੧ । ਕਹਹਿ ਪਰਸਪਰ ਤਜਾਰੀ ਠਾਨਹਿ । ਚੰਦਨ
ਕਾਸ਼ਟ ਸਿਚਹਿ, ਆਨਹਿ ॥ ੩੧ ॥ ਪੁਨ ਮਸੰਦ ਮਿਲਿਕੇ ਸਮੁਦਾਏ ਹਿਤ
ਸ਼ਨਾਨ ਕੇ ਜਲ ਸੁਚ ਲਯਾਏ । ਹੁਤੇ ਮੁੱਖਿ ਤਨ ਤਿਨਹੁ ਉਠਾਯੋ ਜੀਵਤਿ
ਮਨਹੁ ਸਭਿਨਿ ਵਰਸਾਯੋ ॥੩੨॥ ਪੁਨ ਪੰਜਾਬ ਕੁਇਰ ਬਚ ਭਾਖਾ । ਬੁਰਾ
ਕੀਯੋ ਤੁਮ ਤਨ ਨਹਿ ਰਾਖਾ । ਦੁਤਿ ਜੀਵਤਿ ਸਮ ਦੇਖੀ ਪਰੈ ਇਮ ਨਹਿ
ਰਹੈ ਜਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਮਰੈ ॥੩੩॥ ਚਿਤ ਮਹਿ ਲਗੀ ਅਰਾਧਨਿ ਪਤਿਕੋ ।—ਕਹਾਂ
ਕੀਨਿ ਤੁਮ ਪਾਛਲ ਗਤਿਕੋ । ਅਬਿ ਭੀ ਪਹੁੰਚਹੁ ਦੇਹ ਸੰਭਾਰੋ ਖੋਟ ਮਸੰਦਨ
ਕੋ ਨਿਰਧਾਰੋ ॥੩੪॥ ਮੇਰੋ ਕਹਜੋ ਨ ਮੂਰਖ ਮਾਨਹਿ । ਨਹਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੁਛ
ਰਾਵਰਿ ਜਾਨਹਿ—। ਲੋਚਨ ਮੂੰਦਿ ਧਮਾਨ ਜਬਿ ਠਾਨ ॥ ਲਗੀ ਕਰਾਵਨ ਤਨ
ਇਸ਼ਨਾਨ ॥੩੫॥ ਜਲ ਘਟ ਕੇ ਜਲ ਉਪਰ ਡਾਰਾ ਅਰੁ ਸਾਧੀ^੨ ਕਰਿ ਧਮਾਨ
ਹਕਾਰਾ । ਜਹਿ ਬਿਰ ਹੁਤੇ ਸਰਬਗਤਿ ਜਾਨੀ । ਕੀਨਿ ਆਗਵਨ ਤੂਰਨ
ਠਾਨੀ ॥੩੬॥ ਗਗਨ ਪੰਥ^੩ ਮਹਿ ਤਤਛਿਨ ਆਏ । ਦੇਖੋ—ਮਿਲੇ ਲੋਕ ਸਮੁਦਾਏ
ਤਨ ਨਿਕਾਸ ਕਰਿਵਾਇ ਸ਼ਨਾਨਾ । ਸਸਕਾਰਨ ਹਿਤ ਸਭਿ ਕੁਛ ਠਾਨਾ
॥ ੩੭ ॥ ਮਹਾਂ ਬਿਘਨ ਕੀਨਸਿ ਮਤਿ ਮੰਦਨਿ । ਨਿਜ ਬਲ ਤੇ ਮਮ ਪ੍ਰਾਨ
ਨਿਕੰਦਨ । ਅਬਿ ਜੀਵਨ ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਆਛੇ । ਦੇਖੋ ਤਨ ਸਭਿਹਿਨਿ ਮੁਝ
ਪਾਛੇ—॥ ੩੮ ॥ ਪੁਨ ਪੰਜਾਬ ਕੁਵਰ ਦਿਸਿ ਹੋਰਾ । ਬਿਰੀ ਧਮਾਨ ਉਰ ਸੋਕ
ਬਡੇਗਾ ਮਹਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਾਯੋ । ਮਿਲਿ ਮੂਢਨਿ ਬਡ ਬਿਘਨ ਉਠਾਯੋ
॥੩੯॥ ਪਰਿਹੋ ਘੋਰ ਆਪਦਾ ਮਾਂਹੀ । ਵਧਹਿ ਬਿਖਾਦ ਮਿਟਹਿ ਕਿਮ ਨਾਂਹੀ ।
ਮਹਾਂ ਪਾਤਕੀ ਤੁਮ ਅਬਿ ਹੋਏ । ਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਘਾਤਿ ਕਰਿ ਜੋਏ ॥ ੪੦ ॥
ਮ੍ਰਿਤੁ ਮਸੰਦਨ ਕੀ ਨਿਯਰਾਈ । ਜਿਸ ਤੇ ਕੀਨ ਕੁਕਰਮ ਬਨਾਈ^੪ । ਬੋਲਤਿ
ਸੁਨਜੋ ਸ਼ਬਦ ਤਹਿ ਮਾਨਵ । ਤਉ ਨ ਤ੍ਰਾਸ ਰਿਦੈ ਕੁਛ ਠਾਨਵ ॥ ੪੧ ॥

^੧ਕੋਲ ਹੋਏ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ । ^੨ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ । ^੩ਆਕਾਸ਼ ਮਾਰਗ ।

ਪੁਨ ਪੰਜਾਬ ਕੁਵਰ ਸੋਂ ਭਾਖਾ । 'ਮਮ ਪਲਟੇ ਕੀ ਰਖਿ ਅਭਿਲਾਖਾ । ਤੁਮ
ਦੋਖਤਿ ਇਹ ਅਪਦਾ ਪਾਵੈ।ਫਲ ਕੋ ਭੋਗੈ ਪਾਨ ਗਵਾਵੈ॥੪੨॥ ਅਬਿ ਤੋ
ਬੀਤ ਗਈ ਸਭਿ ਬਾਤੀ । ਗੁਰਮਤਿ ਚਿਤ ਧਰਿ ਠਾਨਹੁ ਸ਼ਾਂਤੀ । ਉਦਮ
ਕਰਿ, ਪਲਟੇ ਕੋ ਪੈਰੈਂ । ਨਾਂਹਿਤ ਇਹ ਤੁਝ ਬਹੁ ਦੁਖ ਦੈਰੈਂ॥ ੪੩ ॥ ਤੇਜ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਮੇਤ ਓਦਾਰਾ । ਤੋਹਿ ਸਮੀਪ ਬਸਹਿ ਗੁਰ ਭਾਰਾ॥ ਤਿਨ ਸੋਂ ਕਹਿ
ਆਪਨ ਬਿਰਤੀਤਾ । ਸਭਿ ਮਸੰਦ ਕੋ ਕੀਜਹਿ ਅੰਤਾ॥੪੪॥ ਇਮ ਪੰਜਾਬ
ਕੁਇਰ ਸਮੁਝਾਈ । ਬਹੁਰ ਨ ਗਿਰਾ ਗਗਨ ਤੇ ਆਈ । ਸੁਰ ਪੁਰਿ ਪਹੁੰਚੇ
ਕੀਨਸਿ ਬਾਸਾ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਾ ਅਜਬ ਤਮਾਸਾ॥੪੫॥ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ 'ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਖਸਟਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੬ ॥

੭. [ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ] ।

ਦੋਹਰਾ॥ਸੰਸਕਾਰ* ਸਮਿੱਗੀ ਸਹਿਤ ਤਨ ਲੀਯੋ ਵਹਿਰ ਨਿਕਾਸ॥ਜਲ ਤੇ
ਦਯੋ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿ ਪਿਖਿ ਗੁਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਦਾਸ॥੧॥ਚੋਖਈ॥ ਤਨ ਮਹਿ ਨਹਿ
ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪੁਨ ਕੀਨੋ । ਹੁਇ ਨਿਰਾਸ ਸੁਰਿ ਪੁਰਿ ਮਗ ਲੀਨੋ । ਭ੍ਰਾਤ ਗੁਰੂ ਕੋ
ਸਾਪ ਚਿਤਾਰਾ । ਨਹਿ ਜੀਵਨ ਮਹਿ ਨਿਜ ਮਨ ਧਾਰਾ॥੨॥ਗਗਨ ਗਿਰਾ
ਕਿਨ ਕਿਨ ਸੁਨਿ ਲੀਨੀ । ਗਰਬਤਿ ਮਹਿਦ ਮਸੰਦ ਨ ਚੀਨੀ* । ਇਕ
ਪੰਜਾਬ ਕੁਇਰ ਉਰ ਧਾਰੀ॥ਦੁਖਤਿ ਬਾਪੁਰੀ*ਭਈ ਲਚਾਰੀ॥੩॥ਨਹਿ ਕੁਛ
ਜਤਨ ਬਨਯੋ ਤਿਸ ਪਾਸਾ॥ਚੋਦਤਿ ਅਧਿਕ ਲੋਤਿ ਬਡ ਸਾਸਾ॥ਜੁਗਸੈਤਨ*
ਜੁਤਿ ਬਿਲਪਹਿ ਦਾਸੀ । ਸਭਿ ਕੋ ਆਨਿ ਪਰਯੋ ਦੁਖ ਰਾਸੀ ॥ ੪ ॥ ਬ੍ਰਿੰਦ
ਮਸੰਦਨ ਕਰਿ ਸਭਿ ਤਜਾਰੀ । ਦੇਹਿ ਚਿਖਾ ਪਰਿ ਧਰਿ ਕਰਿ ਜਾਰੀ॥ਮੰਜਨ
ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਸਮੁਦਾਏ॥ਪੁਨ ਉਠਿ ਉਠਿ ਨਿਜ ਸਦਨ ਸਿਧਾਏ॥ ੫ ॥ ਦਰਬ
ਆਦਿ ਵਸਤੁਨਿ ਸੰਭਾਰੇ॥ਲਗੇ ਦੁਰਾਵਨਿ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰੇ॥ਸੁਰ ਪੁਰਿ ਰਾਮ
ਰਾਇ ਚਲਿ ਗਏ । ਅਪਰਨ ਤੇ ਨਹਿ ਤਾਸਤਿ ਭਏ॥੬॥ ਜਹਿ ਜਹਿ ਫੋਰੇ
ਹੁਤੇ ਮਸੰਦ । ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਤੇ ਲੇ ਧਨ ਬਿੰਦ । ਹੁਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਤਾਸ ਨ
ਮਾਨਤਿ।-ਹਮਰੋ ਕਰਯੋ ਗੁਰੂ-ਯਹ ਜਾਨਤਿ॥੭॥ ਗਰਬਤਿ ਰਿਦੈ ਸੁਨੀ
ਪੁਨ ਐਸੋ॥ਅਬਿ ਹਮ ਕੋ ਭਰ ਰਹਯੋਨ ਕੈਸੇ†।ਜਹਿ ਕਹਿ ਤੇ ਗਨ ਦਰਬ
*ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ । *ਬਹੁਤੇ ਹੰਕਾਰੀ ਮਸੰਦਾਂ ਨੇ ਨਾ ਪਛਾਣੀ॥ਵਿਚਾਰੀ । *ਦੋ ਸੌਂਕਣਾਂ । *ਫਿਰ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਕੇ (ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਗੁਜਰ ਗਏ ਹਨ ਰਿਦੈ ਵਿੱਚ (ਮਸੰਦ) ਹੰਕਾਰ
ਕਰਨ ਲੱਗੇ । *ਇਸ ਪਦ ਵਿਚ ਦੋ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਵਧ ਹਨ । †ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ
ਮਸੰਦਾਂ ਨੇ ਜਾਣਕੇ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀਨੂੰ ਸਾਜਿਆ ਸੀ ਕਿਅਸੀਂ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਈਏ ਬਾਓ ਬਾਈ।

ਸੰਭਾਰ। ਮਿਲਿ ਆਪਸਮਹਿ ਚੌਰਯੋ ਸਾਰਾ॥੧॥ ਕਹੇ ਪੰਜਾਬ ਕੁਵਰ ਬਹੁ ਤੇਰੇ
ਹਟਹਿ ਨ ਮਾਨਹਿ ਦੁਸ਼ਟ ਬਡੇਰੇ। ਕੁਛ ਬਸ ਚਲੇ ਨ, ਭਈ ਲਚਾਰੀ।
ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ ਬਿਨ ਦੰਡ ਕੁਚਾਰੀ॥੨॥ ਗੁਰ ਕੇ ਤਰਫ ਲਿਖੀ ਤਬਿ
ਅਰਜੀ। ਘਰ ਰਾਵਰਿ ਕੋ, ਹਮ ਇਹ ਅਰਜੀ। ਹੁਤੇ ਭਤੀਜਾ, ਆਪ
ਬਡੇਰੇ*। ਤੁਮ ਮਾਲਿਕ ਸਾਂਭਹੁ ਇਸ ਬੇਰੇ॥੧੦॥ ਦੁਸ਼ਟ ਮਸੰਦਨ ਕੀਨਿ
ਬਿਗਾਰਾ। ਤਨਕ ਨ ਤ੍ਰਾਸ ਕਿਸਹੁ ਤੇ ਧਾਰਾ। ਅਬਿ ਨਚਿੰਤ ਧਰਿ ਗਰਬ
ਬਿਸਾਲੇ। ਜਿਤ ਕਿਤ ਦਰਬ ਦੁਰਾਇ ਸੰਭਾਲੇ॥੧੧॥ ਮੁਝ ਕੋ ਭਨੈ-ਤ੍ਰਿਯਾ
ਤਨ ਤੇਰੇ। ਲਖਹਿ ਕਹਾਂ ਅਸ ਭਾਵ* ਬਡੇਰੇ-। ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਆਵਹੁ ਜੇ
ਆਪ। ਦਿਹੁ ਫਲ ਇਨਹੁ ਕਿਯੋ ਜਿਮ ਪਾਪ॥੧੨॥ ਦੰਡ ਉਚਿਤ ਜੇ ਦੰਡ
ਨ ਪਾਯੋ। ਉਲਟੇ ਮਿਲਿ ਸਭਿ ਗਰਬ ਬਢਾਯੋ। ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਕ੍ਰਿਤ ਕੋ
ਸਭਿ ਕਰੈ। ਵਸਤੁ ਦੁਰਾਵੈ ਲੈ ਲੈ ਧਰੈ॥੧੩॥ ਅਬਿ ਤੁਮ ਬਿਨ ਨਹਿ ਕੋਇ
ਹਮਾਰਾ। ਦੁਖ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਕਰਹੁ ਉਧਾਰਾ। ਹੁਤੇ ਜੁ ਬਹਿਲੋ ਕੋ ਗੁਰ-
ਦਾਸਿ। ਮਿਲਿ ਪੰਜਾਬ ਕੁਵਰ ਕੇ ਪਾਸ॥੧੪॥ ਸਕਲ ਮਸੰਦਨ ਤੇ ਛਪਿ
ਕਰਿਕੈ। ਇਹ ਪੱਤੀ ਸਭਿ ਲਿਖੀ ਬਿਚਰਿਕੈ। ਸਭਿਹਿਨਿ ਤੇ ਦੁਰਾਇ
ਪਹੁੰਚਾਈ। ਕਲਗੀਧਰ ਸਮੀਪ ਤਬਿ ਆਈ॥੧੫॥ ਨੰਦ ਚੰਦ ਲੇ ਕਰਿ
ਵਿਗ ਗਯੋ। ਸਰਬ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨਾਵਤਿ ਭਯੋ। ਤਿਸ ਨਰ ਕੋ ਭੀ ਨਿਕਟ
ਹਕਾਰਾ। ਬੁਝੈ, ਤਾਂਹਿ ਬਿਝੈ ਤ ਉਚਾਰਾ॥੧੬॥ 'ਬਰਜ ਰਹੀ ਸਭਿ ਕੋ ਬਹੁ
ਬਾਰੀ। ਨਹਿ ਮਾਨੀ ਕਾਯਾਂ ਮਿਲਿ ਜਾਰੀ। ਭੈ ਨਿਰਭੈ* ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਕਰੈ।
ਦਰਬ ਚੁਗਾਵਹਿ ਨਿਜ ਨਿਜ ਧਰੈ॥੧੭॥ ਇਕ ਗੁਰਦਾਸ ਕੁਛਕ ਅਨੁ-
ਸਾਰੀ। ਅਪਰ ਸੁ ਬਿਗਰੇ ਹੁਇ ਹੀਕਾਰੀ। ਅਬਿ ਸਹਾਇਤਾ ਚਹੈ ਤੁਮਾਰੀ।
ਅਹੋ ਅਲੰਬ ਏਕ ਨਿਰਧਾਰੀ॥੧੮॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸੁਨਤਿ ਬਿਚਾਰੇ।
-ਬੰਦ ਮਸੰਦ ਬਿਲੰਦ ਬਿਗਾਰੇ। ਡਰਤਿ ਨ ਰਾਮਰਾਇ ਤੇ ਜੇਈ। ਕਜੋਂ
ਨ ਬਰਾ ਠਾਨਹਿ ਅਬਿ ਤੇਈ॥੧੯॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੇ ਘਰ ਸਾਰੇ।
ਧਨੀ ਮਸੰਦ ਅਧਿਕ ਹੀਕਾਰੇ। ਅਦਬ ਨ ਕਰਹਿ ਨ ਸਰਧਾ ਧਾਰਹਿ। ਅਪਰ
ਨਰਨਿ ਸਮ ਗੁਰੂ ਬਿਚਾਰਹਿ॥ ੨੦॥ ਗਨ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਮਹਿਦ ਸੰਤਾਪੀ।

*ਉਚਾਰਾ। ਬੇਨਤੀ ਹੈ। *ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਆਪ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਸਨ ਆਪ ਵਡੇ (ਬਾਂ) ਹੋ। *ਤੇਰਾ
ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਰੀਰ ਹੈ ਜੇਸੇ ਮਹਾਨ ਭਾਵ ਨੂੰ ਤੂੰ ਕੀ ਸਮਝ ਸਕਦੀ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਸਿੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸੰਭਾਲਣ
ਆਦਿ ਨੂੰ। *ਭੈ ਤੋਂ ਨਿਰਭਰ ਹੋਏ। *ਆਪੋ ਆਪਣੇ (ਘਰੀਂ) ਰੱਖਦੇ ਹਨ। *ਪਾ:-ਭੇਵ।

ਧਨ ਲੇ ਬਨਹਿ ਸੁਰਾਖੀ^੧ ਪਾਪੀ । ਬੋਸਾ ਭੋਗਨਿ ਆਇ ਬਿਕਾਰਾ । ਸਭਿ
ਮਹਿ ਵਸਹਿ ਪੁਨਹਿ ਹੰਕਾਰਾ ॥੨੧॥ ਜਬਿ ਕਬਿ ਸਿੱਖੀ ਗੀਤਿ ਬਿਗਾਰੈ ।
ਕਰਹਿ ਅਨਾਦਰ ਸਿੱਖਨ ਤਾਰੈ^੨ । ਇਨ ਕੋ ਮੂਲ ਉਖਾਰਿ ਨ ਹੋਇ^੩ । ਸੁਖ
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸਤਿਸੰਗ ਨ ਸੋਇ^੪—॥੨੨॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰੀ ।
ਪੈਂਤੀ ਲਿਖਿਬੇ ਹੇਤੁ ਉਚਾਰੀ । ‘ਜਹਿ ਕਹਿ ਤੁਮਰੇ ਅਹੈ ਮਸੈਦ । ਕਰਹੁ
ਹਕਾਰਨਿ ਨਿਜ ਫਿਗ ਬੰਦ ॥ ੨੩ ॥ ਲਿਖਹੁ ਸਭਿਨਿ ਪ੍ਰਤਿ ਤੁਮ ਚਲਿ
ਆਵਹੁ। ਸਿਰੇ ਪਾਉ ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਪਾਵਹੁ। ਪੁਨ ਗਮਨਹੁ ਨਿਜ ਨਿਜ ਅਸ-
ਥਾਨ। ਭੇਤ ਨ ਦੇਹੁ, ਨ ਲੋਹਿ ਪਛਾਨ॥੨੪॥ ਜਬਹਿ ਆਨਿ ਮਿਲਿਹੈ ਸਮ-
ਦਾਇ । ਹਮ ਸਮੀਪ ਦਿਹੁ ਸੁਧ ਪਹੁੰਚਾਇ । ਤਤਛਿਨ ਚਢਿ ਕੈ ਆਇ
ਸੁਧਾਰੈ । ਜਿਮ ਕਹਿਬੇ ਹੁਇ ਤਥਾ ਬਿਚਾਰੈ’ ॥੨੫॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਲਿਖਿ
ਧੀਰਜ ਹੇਤੁ । ਪਠੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਛਿੱਪ੍ਰ ਸਮੇਤਾਲੇ ਪਹੁੰਚੈ ਗੁਰਦਾਸਹਿ ਪਾਸ।
ਪਠਿ ਕਰਿ ਬਹੁ ਛਪਾਇ ਕਰਿ ਤਾਸ’ ॥ ੨੬ ॥ ਜਾਇ ਪੰਜਾਬ ਕੁਇਰ
ਸਮੁਝਾਈ। ‘ਆਇ ਕਰਹਿ ਗੁਰ ਸਕਲ ਉਪਾਈ’ । ਨਿਕਟ ਮਸੈਦ ਜਿਤੇ
ਕੁਰਿਆਰ । ਗੁਰ ਸੁਤ ਤ੍ਰਿਯ ਨੇ^੫ ਲਿਏ ਹਕਾਰ ॥ ੨੭ ॥ ਜੁਤਿ ਗੁਰਦਾਸ
ਸਭਿਨਿ ਸੋ ਭਾਖਾ। ‘ਚਹੀਅਹਿ ਗੀਤਿ ਕਰੀ ਇਮ ਕਾਖਾ’ । ਜਿਤਿਕ ਮਸੈਦ
ਗੁਰੁ ਘਰ ਕੋਰੇ । ਪਹੁੰਚਹਿ ਸਕਲ ਇਹਾ ਇਸ ਬੋਰੇ ॥੨੮॥ ਨਏ ਨਏ ਦੇ
ਕਰਿ ਸਿਰੁਪਾਇ । ਪੁਨ ਤਿਸ ਦੇਸ਼ਨਿ ਦੇਹਿ ਪਠਾਇ । ਪ੍ਰਥਮ ਗੀਤਿ ਇਮ
ਹੀ ਚਲਿ ਆਈ । ਤੁਮ ਸਮਾਨੇ ਸਮਝਹੁ ਸਮੁਦਾਈ ॥੨੯॥ ਲਿਖਹੁ ਮਾਸ
ਕੀ ਤਿਥ ਇਕ ਸਾਰੈ^੬ । ਮਿਲਹਿ ਆਨ ਤਿਸ ਦਿਵਸ ਹਕਾਰੈ’ । ਸੁਨਿ
ਮਸਲਤ ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਨ ਮਾਨੀ । ਗੀਤਿ ਆਇ ਗੁਰ ਕੀ ਘਰ ਜਾਨੀ ॥
੩੦॥ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਤਬਿ ਸਾਰੈ। ਪਹੁੰਚਹੁ ਇਸ ਬਲ ਬਿਲਮ ਬਿਸਾਰੈ।
ਗੁਰੁ ਘਰ ਤੇ ਬਛਤਾ ਅਬਿ ਪਾਵੇ । ਪੁਨ ਸਿੱਖਨ ਤੇ ਧਨ ਉਗਰਾਵੇ ॥੩੧॥
ਜਹਿ ਕਹਿ ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਤੁਰਤ ਪਠਾਏ। ਪਠਿ ਪਠਿ ਹੁਕਮ ਸਕਲ ਚਲਿ
ਆਏ । ਹਰਖ ਉਪਾਇ ਅਧਿਕ ਮਨ ਮਾਂਹੀ । ‘ਹਮ ਬਿਨ ਗੁਰੁ ਬਨੈ ਕਿਮ

^੧ਸੁਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲੇ । ^੨ਤਜਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ^੩(ਜੇ) ਨਾ ਪੁੱਟਿਆ ਗਿਆ । ^੪ਸੁਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸ ਸਕੇਗਾ । ^੫ਤਿਸ ਨੇ । ^੬ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ । ^੭ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੀਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ^੮ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਇੱਕੋ ਹੀ ਤਿੱਥ ਲਿਖੋ ।

ਨਾਂਹੀ ॥ ੩੨ ॥ ਯਾਂਤੇ ਖਾਤਰ ਕਰਹਿ ਹਮਾਰੀ । ਕਜੋਂ ਨ ਲੋਹੁ ਸਿਰੁਪਾਉ
ਉਦਾਰੀ'। ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਤੇ ਸਮੁਦਾਏ । ਗਨ ਮਸੰਦ ਲਘੁ ਦੀਰਘ ਆਏ
॥ ੩੩ ॥ ਭਈ ਆਨਿ ਕਰਿ ਭੀਰ ਘਨੇਰੀ । ਮਿਲਹਿ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰੀਤਿ
ਬਡੇਰੀ । ਬਹੁ ਉਤਸਾਹ ਕਰਤਿ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਕੈ ਪਹੁੰਚੇ ਜਬਹਿ ਸਕਲ
ਚਲਿ ਚਲਿ ਕੈ ॥ ੩੪ ॥ ਪੁਨ ਪੰਜਾਬ ਕਇਰ ਲਿਖਿ ਪਾਤੀ । ਛਪਿ ਕਰਿ
ਸਭਿ ਤੇ ਜੇਤਿਕ ਬਾਤੀ'। ਮਿਲੇ ਆਨ ਕਰਿ ਦੁਸ਼ਟ ਮਸੰਦਾਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿਤੇ
ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦ ॥ ੩੫ ॥ ਬਿਨਾ ਬਿਲੰਬ ਆਪ ਚਲਿ ਆਵਹੁ । ਬਧਿ ਬਲ
ਤੇ ਸਭਿ ਜਤਨ ਬਨਾਵਹੁ । ਏਕ ਆਸਰਾ ਰਾਵਰ ਕੇਰਾ । ਨਹਿ ਇਸ ਸਮੇਂ
ਅਪਰ ਕੋ ਮੇਰਾ' ॥ ੩੬ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਲਿਖਿ ਬਿਨੈ ਪਠਾਈ । ਗਯੋ
ਦੂਤ ਲੇ ਕਰਿ ਸਹਿਸਾਈ । ਆਨਿ ਪਾਵਟੇ ਪਹੁੰਚਯੋ ਸੋਇ । ਸਿੰਘ ਪੈਰ ਪਰ
ਬਿਰ ਤਬਿ ਹੋਇ ॥ ੩੭ ॥ ਕਲਗੀਧਰ ਢਿਗ ਸੁਨਿ ਪਹੁੰਚਾਈ । ਸੁਨਿ
ਕਰਿ ਅੰਤਰ ਲੀਨਿ ਬੁਲਾਈ । ਬੂਝਨਿ ਕੀਨਿ ਸਕਲ ਹੀ ਬਾਤਿ । ਸਤਿ-
ਗੁਰ ਪਾਸ ਕਹੀ ਬੱਖਸਾਤਿ ॥ ੩੮ ॥ 'ਜਿਤਕ ਮਸੰਦ ਅਹੈਂ ਤਿਸ ਘਰ ਕੇ ।
ਲਿਏ ਬਟੋਰ ਹਕਾਰਨਿ ਕਰਿਕੇ । ਰਾਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਖਨਾ ਕਰਿ ਹੀ । ਸਿਖ
ਸੰਗਤਿ ਅਭਿਲਾਖਾ ਧਰਿ ਹੀ ॥ ੩੯ ॥ ਬਿਨ ਬਿਲੰਬ ਅਬਿ ਕੀਜਹਿ ਤਜਾਰੀ ।
ਦੇਖਤਿ ਹੈਂ ਸਭਿ ਦਿਸ਼ਾ ਤੁਮਾਰੀ' । ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਨੰਦਰੀਦ ਸੋਂ ਕਹਯੋ ।
'ਸਮਾ ਚਹਤਿ ਸੋ ਅਬਿ ਹਮ ਲਹਯੋ ॥ ੪੦ ॥ ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਤਿ ਹੀ ਕੀਜਹਿ
ਤਜਾਰੀ'। ਕੇਤਿਕ ਸੈਨਾ ਲੋਹੁ ਸੰਗਾਰੀ । ਅਪਰ ਟਿਕਹਿ ਸਭਿ ਧੀਰਜ ਦੀਜੈ ।
ਅਬਿ ਤੇ ਸਕਲ ਬੁਲਾਇ ਭਨੀਜੈ' ॥ ੪੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ
ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ 'ਰਾਮਗਾਇ ਪ੍ਰਲੋਕ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਪਤਮੇ ਅੰਸੂ ॥ ੭ ॥

੮. [ਗੁਰੂ ਜੀ ਭੋਹਰੇ ਆਏ । ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਦੰਭ ਦੇਣ ਹਿਤ ਤਜਾਰੀ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਿਸਾ ਬਸੇ ਬਿਸਰਾਮ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ । ਬਡੀ ਪ੍ਰਾਤਿ
ਤਜਾਰੀ ਕਰੀ ਕਹਿ ਬਜਵਾਇ ਨਿਸ਼ਾਨ ॥ ੧ ॥ ਥੋਪਈ ॥ ਤਤਛਿਨ ਜੀਨ
ਤੁਰੰਗਨਿ ਡਾਰੇ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਤਨ ਧਾਰੇ । ਡੀਲ ਬਿਲੰਦ
ਮੰਤਰ ਮੰਗਾਯੋ । ਜਰੀਦਾਰ ਜਿਹ ਝੂਲ ਸੁਹਾਯੋ ॥ ੨ ॥ ਭਏ ਅਰੂਢਨਿ ਸੋਭਤਿ
ਐਸੇ । ਐਰਾਵਤਿ ਪਰ ਸੁਰਪਤਿ' ਜੈਸੇ । ਤਬਿ ਮਾਤੁਲ ਕਿਰਪਾਲ ਬੁਲਾਯੋ ।
ਹਾਥੀ ਪਰ ਪਸ਼ਚਾਤਿ ਚਢਾਯੋ ॥ ੩ ॥ ਨੰਦ ਦੀਦ ਹੱਥਾਰਨਿ ਧਾਰੇ ।

'ਹੁਣ ਤੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਕੇ ਕਹਿ ਦਿਓ । ਐਏਵ ।

ਚਵਰੇ ਤੁਰੰਗਮ ਪਰ ਬਲ ਭਾਰੇ। ਸੀਰੀ ਸੀਰੀ ਪੰਚ ਜੋ ਭ੍ਰਾਤਾ। ਹਯ ਅਰੋਹਿ
 ਮਗ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਯਾਤਾ^੧ ॥੪॥ ਸੈਨਾ ਸੀਰੀ ਪੰਚ ਸੈ ਔਰ। ਗਮਨੇ ਕੁਲ ਸੋਢੀ
 ਸਿਰਮੌਰ। ਅਪਰ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਨਗਰ ਟਿਕਾਯੋ। ਚਲਤਿ ਭਏ ਦੰਦਭਿ
 ਗਰਜਾਯੋ ॥ ੫ ॥ ‘ਰਾਮਰਾਇ ਕੀ ਜਾਹਿ ਮਕਾਨ’^੨। ਮਿਲਹਿ ਜਹਾਂ ਕਹਿ
 ਕਰਹਿ ਬਖਾਨਿ^੩। ਦੂਨ ਮਹਾਂ ਰਮਨੀਕ ਨਿਹਾਰਤਿ। ਦਲ ਫਲ ਫੂਲ ਬਿੱਛ
 ਗਨ ਧਾਰਤਿ ॥੬॥ ਦੋਨਹੂੰ ਦਿਸਿ ਸੈਲਨਿ ਕੀ ਸੈਲ^੪। ਨੀਕੇ ਕਰਤਿ ਜਾਤਿ
 ਗੁਰ ਗੈਲ^੫। ਸਭਿ ਕੇ ਅੰਗ ਨਾਥ ਕੋ ਹਾਥੀ। ਨਿਕਟ ਚਲਹਿ ਬੋਲਹਿ
 ਤਿਨ ਸਾਥੀ^੬ ॥ ੭ ॥ ਪੰਕਤਿ ਕਰੇ ਬਾਹਨੀ^੭ ਗਮਨੇ। ਸਸਤ ਬਸਤ ਹਯ
 ਤੇ ਭਟ ਰਵਨੇ। ਕਿਤਿਕ ਅਖੇਰ ਕਰਤਿ ਗੁਰ ਚਾਲੇ। ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ
 ਬਾਨ ਬਿਸਾਲੇ ॥੮॥ ਸਗਰੇ ਦਿਨ ਇਮ ਕਰਤਿ ਪਯਾਨਾ। ਪਹੁੰਚੇ ਰਾਮਰਾਇ
 ਅਸਥਾਨਾ। ਅੰਗ ਪੰਜਾਬ ਕੁਇਰ ਸਭਿ ਤਜਾਰੀ। ਕਰਤਿ ਰਹੀ, ਲਖਿ
 ਕਰਿ ਦਲ ਭਾਰੀ ॥੯॥ ਤ੍ਰਿਣ ਦਾਨਾ ਗਨ ਕੀਨਿ ਬਿਟੋਰਨਿ। ਕਰੇ ਸੁਚੇਤ
 ਦਾਸ ਸਭਿ ਠੋਰਨਿ। ਸਗਲ ਮਸੰਦ ਰਿਦੈ ਧਰਿ ਗਮ ਕੋ^੮।—ਇਨ ਕੋ ਮੇਲ
 ਭਲੈ ਨਹਿ ਹਮ ਕੋ—॥ ੧੦ ॥ ਮਿਲਹਿ ਬਿਚਾਰਹਿ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਨਿ।
 ‘ਆਵਨਿ ਇਨ ਬਤਰਾਵਨਿ ਕਾਰਨ’^੯। ਬਹੁਦਿਨ ਠਹਿਰਨ ਹੋਇ ਨ ਇਨ
 ਕੋ। ਅਧਿਕ ਖਰਚ ਸੀਰੀ ਦਲ ਗਨ ਕੋ^{੧੦} ॥੧੧॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਮਿਲਿ ਕਹੈ
 ਮਸੰਦ। ਤਉ ਰਿਦੈ ਮਹਿ ਚਿੰਤ ਬਿਲੀਦ। ਮਹਾਂ ਕੁਸ਼ਗਨ ਹੋਇ ਸਭਿਹੂੰਨਿ।
 ਜਿਤ ਕਿਤ ਮਿਲਿਬੈਠਹਿ ਮਨਉਨ^{੧੧} ॥੧੨॥ ਸ਼੍ਰੀਕਲਗੀਧਰ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ।
 ਕੇਤਿਕ ਆਨਿ ਮਿਲੇ ਅਗੁਵਾਇ। ਜਲ ਛਾਯਾ ਕੋ ਸੁੰਦਰ ਹੋਰ। ਸਹਿਤ
 ਬਾਹਿਨੀ ਕੀਨਸਿ ਡੋਰਾ ॥੧੩॥ ਗਜ ਤੇ ਉਤਰਿ ਗੁਰੂ ਕੁਛ ਬਿਰੇ। ਸੁਭ ਨਰ
 ਨਿਕਟ ਹਕਾਰਨਿ ਕਰੇ। ਸਭਿ ਸੁਭਟਨਿ ਕੋ ਭਲੇ ਟਿਕਾਇ। ਅੰਤਰ ਆਪ
 ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਜਾਇ ॥ ੧੪ ॥ ਪਰਦੇ ਮਹਿ ਪੰਜਾਬ ਕੁਇਰ ਬਿਰ। ਮਹਾਂ ਵਰਸ਼ ਤੇ
 ਛਾਇ ਰਖੀ ਧਰ^{੧੨}। ਤਨ ਕੋ ਪੁਸ਼ਟ ਮਸੰਦ ਬਿਲੀਦ। ਬਨ ਬਨ ਜਹਿ^{੧੩} ਬੈਠੇ

^੧ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਕੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਤੁਰ ਪਏ। ^੨ਮੁਕਾਣ ਦੇਣ ਚੱਲੇ ਹਨ। ^੩(ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਕਹਿੰਦੇ
 ਹਨ। ^੪ਸੈਰ। ^੫ਰਾਹ ਵਿਚ। ^੬ਜੇਹੜੇ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ
 (ਗੁਰੂ ਜੀ)। ^੭ਸੈਨਾ ਬਤਾਰ ਵਿਚ ਕਰਕੇ। ^੮ਚਿੰਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ^੯(ਰਾਮਰਾਇ ਦੇ ਮਰਨੇ ਤੇ)
 ਬੁਲਾਵਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਆਵਣਾ ਹੈ। ^{੧੦}ਉਦਾਸ ਮਨ। ^{੧੧}ਧਰਤੀ ਛਾ ਰਖੀ ਸੀ ਭਾਵ
 ਵਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ^{੧੨}ਜਿੱਥੇ।

ਮਤਿਮੰਦ॥੧੫॥ ਤੇਜ ਬਿਲੋਕਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇਰਾ । ਉਠੇ ਅੰਗੁ ਤੇ ਸਭਿ ਤਿਸ
 ਬੇਰਾ । ਬੈਠੇ ਜਾਇ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਮਾਂਹਿ । ਸੁਭਟ ਬਿਸਾਲ ਕਿਤਿਕ ਬਿਤ
 ਪਾਹਿ ॥੧੬॥ ਬੂਝੇ: 'ਕੋ ਕਾਰਨ ਤਨ ਭਯੋ' । ਜਿਸ ਤੇ ਸੁਰ ਪੁਰਿ ਕੋ ਚਲਿ
 ਗਯੋ । ਸੁਨਿ ਪੰਜਾਬ ਕੁਇਰ ਤਬਿ ਬੋਲੀ । ਭਰੀ ਕਸ਼ਟ ਜਨੁ ਕੁਠੀਆ
 ਬੋਲੀ ॥੧੭॥ 'ਮੇ ਕਹੁ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਸਮੁਝਾਏ-ਤਨ ਕਓ ਰਾਖੋ-ਕਹਤਿ
 ਸਿਧਾਏ । ਨਹੀਂ ਮਸੰਦਨਿ ਕੁਛ ਕਰਿ ਮਾਨਾ । ਬਰਜ ਰਹੀ ਬਹੁ ਕਜੋਹੁ ਨ
 ਜਾਨਾ ॥ ੧੮ ॥ ਦਾਰ ਕਿਵਾਰ ਅਸੰਜਤਿ ਤੋਰੇ । ਪੌਢੇ ਤਨ ਦੇਖੋ ਤਿਸ
 ਠੋਰੇ । ਲਿਯੋ ਉਠਾਇ ਵਹਿਰ ਕੋ ਆਨਾ । ਕਰੇ ਅਰਾਧਨ ਮੈਂ ਧਰਿ ਧਰਾਨਾ ॥
 ੧੯॥ ਗਗਨ ਪੰਥ ਤਤਛਿਨ ਚਲਿਆਏ ਲਖਿ ਕਸੂਤ ਰਿਸਵਾਕਸੁਨਾਏ* ।
 ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨਿ ਭਏ ਸਰੀਰਾਗਮਨੇ ਪੁਨ ਸੁਰ ਪੁਰਿ ਕੋ ਧੀਰ' ॥੨੦॥ ਪਿਖਿ
 ਮਸੰਦ ਦਿਸਿ ਗੁਰੂ ਬਖਾਨਾ । 'ਕਜੋਂ ਨ ਕਹੋ ਯਾ ਕੋ ਤੁਮ ਮਾਨਾ' । ਮਹਾਂ-
 ਪੁਰਖ ਕੇ ਅਚਰਜ ਚਰਿਤਾ । ਕਾਰਜ ਗਨ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਕਰਿਤਾ ॥ ੨੧ ॥
 ਮਤਿਮੰਦਹੁ! ਤੁਮ ਕੀਨਿਕੁ ਕਰਮਾ । ਜਿਸ ਤੇ ਬਡੋ ਨ ਅਪਰਅਧਰਮਾ । ਨਿਜ
 ਗੁਰ ਕੋ ਤੁਮ ਭਲੋ ਨ ਚਾਹਾ । ਜਿਯਤਿ ਸਰੀਰ ਚਿਖਾ ਧਰਿ ਦਾਹਾ' ॥੨੨॥
 ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪਿਖਿ ਠਾਨੀ ਮੈਨ । ਉਤਰ ਦਿਯੋ ਮਸੰਦ ਨ ਕੋਨ* । ਪੁਨ
 ਧੀਰਜ ਜੁਤਿ ਬਾਕ ਅਲਾਇ । ਜਿਸ ਤੇ ਡਰ ਕਰਿ ਭਾਜ ਨ ਜਾਇ ॥੨੩॥
 'ਭਈ ਸੁ ਭਈ ਰਹਹੁ ਸਵਧਾਨਾ । ਕਰਹੁ ਸੰਭਾਰਨਿ ਘਰਬਿਧਿ ਨਾਨਾ' । ਭੀਰ
 ਮਸੰਦਨਿ ਬੰਦਨਿ ਹੋਰੀ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਬਿਰੀ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕੋਰੀ ॥੨੪॥ ਚਲਿ
 ਆਏ ਕਲਗੀਧਰ ਡੋਰੇ । ਕਰਿਬਿਸਰਾਮ ਰਹੇ ਤਿਸਬੇਰੇ । ਤਬਿ ਪੰਜਾਬ ਕੁਇਰ
 ਪਠਿ ਦਾਸ । ਤਿਲ ਦਾਨਾ ਪਠਿਯੋ ਸਭਿ ਪਾਸ ॥੨੫॥ ਨਾਨਾ ਬਿਧਿ ਕੀ ਸੇਵ
 ਕਰਾਈ । ਲੋ ਲੋ ਪਹੁੰਚੇ ਨਰ ਸਮੁਦਾਈ । ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਇ ।
 ਉਠੇ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕਰਿ ਸੋਚ ਨਹਾਇ ॥੨੬॥ ਕੁਛ ਦਿਨ ਚਢੇ ਤਜਾਰ ਤਬਿ ਹੋਕੀ ।
 ਆਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੰਗ ਸਭਿ ਲੈ ਕੈ । ਅੰਤਰ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ ਗੁਸਾਈ । ਬੰਦ
 ਮਸੰਦਨ ਸਭਾ ਲਗਾਈ ॥੨੭॥ ਗਨ ਫਕੀਰ ਬੈਠੇ ਜਿਨ ਮਾਂਹੀ । ਉਚੀ ਕੁਲਹਿ
 ਸੀਸ ਪਰ ਜਾਂਹੀ । ਪਰਦੇ ਮਹਿ ਪੰਜਾਬ ਕੁਇਰ ਬਿਰ । ਅਧਿਕ ਭੀਰ ਸੋ
 ਪਹੁੰਚੇ ਸਤਿਗੁਰ ॥ ੨੮ ॥ ਉਠਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਸਨਮਾਨਿ ਬਿਠਾਏ । ਦੇਖਹਿ
 'ਕਸ਼ਟ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਕੋਠੀ ਮਾਨੋ ਖੋਹਲੀ ਹੈ । 'ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਤੋੜੇ ਬੂਹੇ । * (ਕਿਸੇ) ਮਸੰਦ
 ਨੋ ਕੋਈ ਉਤਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ । * ਪਾ:- ਬੈਕੁੰਠ ਸਿਧਾਏ । † ਪਾ:- ਬੈਠੇ ।

ਤਾਸ ਰਿਦੈ ਉਪਜਾਏ । ਬਹੁਤ ਮੋਲ ਕੋ ਸੇਤ ਦੁਸ਼ਾਲਾ । ਦਰਬ ਸਮੂਹ
 ਦੀਨਿ ਤਿਸ ਨਾਲਾ ॥ ੨੬ ॥ ਉਠਿ ਕਰਿ ਦਯਾਰਾਮ ਕਰ ਲੀਨਿ । ਜਾਇ
 ਪੰਜਾਬ ਕੁਇਰ ਕੋ ਦੀਨਿ । ਤਤਛਿਨ ਲੇ ਕਰਿ ਸੀਸ ਚਵਾਯੋ । ਬੰਦਨ
 ਕੀਨਿ ਭਾਵ ਬਿਰਧਾਯੋ ॥ ੩੦ ॥ ਨੰਦ ਚੰਦ ਢਿਗ ਲੀਨਿ ਬੁਲਾਇ । ਅਪਨੈ
 ਸੰਕਟ ਸਕਲ ਸੁਨਾਇ । ‘ਕਰਹੁ ਮਸੰਦਨ ਕੋ ਉਪਚਾਰ । ਨਹਿ ਚਹੀਅਹਿ
 ਅਬਿ ਕਰੀ ਅਵਾਰ’ ॥ ੩੧ ॥ ਬੋਲੈ ਦਯਾਰਾਮ ਤਿਸ ਬੇਰੀ । ‘ਇਮ ਮਰਜੀ
 ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇਰੀ ।—ਬੰਦੁ ਬਸਤ ਕਰਿ ਤਨਹੁ ਕਨਾਤ । ਕੋਇ ਨ ਜਾਨਿ
 ਸਕਹਿ ਬੱਖਸਾਤ ॥ ੩੨ ॥ ਦਰ ਪਰ ਸੁਭਟ ਰਹੈ ਸਵਧਾਨ । ਹੁਇ ਮਸੰਦ
 ਇਕ ਇਕ ਕੋ ਜਾਨਿ’ । ਸਿਰੋਪਾਉ ਕੋ ਮਿਸ ਕਰਿ ਧਾਰੇਇਮ ਸਭਿ ਪ੍ਰਥਕ
 ਸੁ ਲੋਹੁ ਹਕਾਰੇ ॥ ੩੩ ॥ ਬੰਧਿ ਬੰਧਿ ਕਰ ਪਗੈ ਤਿਨ ਕੇਰਾ । ਅੰਤਰ ਕੋਸ਼ਠ
 ਕੋ ਦਿਹੁ ਗੇਰਾ । ਪੀਛੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨ ਭਾਵੈ । ਦਿਹੁ ਸਜਾਇ ਕੋ ਜੋ
 ਗਰਬਾਵੈ’—॥ ੩੪ ॥ ਇਹ ਮਸਲਤੁ ਨਿਸ ਮਹਿ ਗੁਰ ਕੀਨਿ । ਇਕ ਇਕ ਕੋ
 ਪਕਰਨਿ ਸੁਭ ਚੀਨ । ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤ ਕੇ ਕੀਜਹਿ ਤਜਾਰੀ । ਨਹਿ ਆਛੀ ਅਬਿ
 ਕਰਨਿ ਅਵਾਰੀ’ ॥ ੩੫ ॥ ਸੁਨਿ ਪੰਜਾਬ ਕੁਇਰ ਲਖਿ ਨਿਜ ਹਿਤ । ‘ਜਿਮ
 ਗੁਰ ਠਟੀ ਰੁਚਹਿ ਸੋ ਮਮ ਚਿਤ । ਬਹੁ ਜੋਧ ਲਖਿ ਪ੍ਰਾਤੀ ਆਵੈ । ਪਕਰਨਿ
 ਕੋ ਸਭਿ ਬਸੰਤ ਬਨਾਵੈ ॥ ੩੬ ॥ ਮਮ ਅਨੁਸਾਰੀ ਨਰ ਕੁਛ ਬੋਰੇ । ਅਸ
 ਨਹਿ ਹੋਹਿ ਪਰਹਿ ਬਡ ਰੋਰੇ । ਬਿਗਰ ਨ ਜਾਇ ਗਹਿਨ ਮੈਂ ਬਾਤ’ । ਹੁਇ
 ਨ ਮਸੰਦਨ ਮੈਂ ਬੱਖਸਾਤ’ ॥ ੩੭ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਿ ਨੀਕੇ ਮਤ ਕੋ ।
 ਅਰੁ ਸਤਿਸੰਗਤਿ* ਕੇ ਬਹੁ ਹਿਤ ਕੋ । ਬਿਰੋ ਮਸੰਦਨ ਮਹਿ ਗੁਰ ਰਹੈ ।
 ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਬਾਤਨਿ ਕਹੇ ॥ ੩੮ ॥ ਚਤੁਰ ਘਟੀ ਮਹਿ ਉਠਿਬੋ ਚਾਹੇ ।
 ਦਯਾਰਾਮ ਆਯੋ ਚਲਿ ਪਾਹੇ । ਨੰਦ ਚੰਦ ਕੋ ਲੇ ਕਰਿ ਸਾਬ । ਸੁਭਟਨ
 ਸਹਿਤ ਕਹਿਤਿ ਤਬਿ ਨਾਥ ॥ ੩੯ ॥ ਸਭਿਨਿ ਬਿਖੈ ਤਿਨ ਦਈ ਸੁਨਾਇ ।
 ‘ਸਿਰੋਪਾਉ ਸੇਚੇ ਸਮੁਦਾਇ । ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੋਦੈ ਹੈਂ ਆਇ । ਨਿਜ ਨਿਜ
 ਦੇਸਨ ਤਥਾ ਪਠਾਇ’ ॥ ੪੦ ॥ ਕੋਤਿਕ ਚਤਰ ਮਸੰਦਨਿ ਜਾਨਾ । ਤਉ ਨ
 ਕਿਹੁ ਸੋਂ ਕਹੂੰ ਬਖਾਨਾ । ਅਪਦਾ ਮੂਢਨ ਕੀ ਨਿਯਰਾਈ । ਹਤੈ ਗੁਰੁ ਕੋ
 ਸਕੈ ਬਚਾਈ’ ? ॥ ੪੧ ॥ ਸੇਵਾ ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਲੇ ਸੁਧਿ ਕੋ । ਕਹਿ ਪੰਜਾਬ

*ਏਰ । *ਜਾਣਾ । *ਹੱਥ ਪੋਰ । *ਜੋ ਹੀਕਾਰੀ ਹੋਏ ਸਨ । *ਫੜਨ ਵਿਚ ਗਲ ਵਿਰਸ਼ ਨਾ ਜਾਵੇ ।

*ਗੁਰੂ ਮਾਰੇ ਤਾਂ ਕੋਣ ਬਚਾ ਸਕੇ ?

*ਪਾ:—ਕਰਿ ਮਤਿ ਸਿਕਤਿ ।

ਕੁਵਰ ਕਰਿ ਬੁਧਿ ਕੋ । ਸੋ ਦਿਨ ਬਹੁਰ ਬਿਤਾਵਨਿ ਕਰਨੈ । ਰਚਹਿ ਉਪਾਇ
ਜਥਾ ਚਿਤ ਧਰਨੈ ॥ ੪੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ 'ਸ੍ਰੀ
ਰਾਮਰਾਇ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੮ ॥

੯. [ਮਸ਼ਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ] ।

ਦੋਹਰਾ॥ਕਹਜੋ ਫਰਾਸ਼ਨ ਕੋ ਤਬੈ 'ਤਨਹੁ ਕਨਾਤ ਬਨਾਇ।ਦੂਰ ਦੂਰ ਬਲ
 ਘੇਰੀਯੋ ਅੰਤਰ ਕੋਇ ਨ ਜਾਇ' ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬੰਦ ਕਰਾਹੈ ਤਹਿ ਧਰਿ-
 ਵਾਏ। ਤੇਲ ਬਿਸਾਲ ਸੰਗ ਭਰਿਵਾਏ। ਬੰਦਬਸਤ ਨਰ ਗਨ ਕੋ ਭਯੋ।
 ਅੰਤਰ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਨਿ ਕੋ ਨਹਿ ਦਯੋ ॥੨॥ ਈਧਨ ਅਧਿਕ ਮੰਗਾਇ ਧਰਾਏ।
 ਰਸਰਨਿ ਬੰਦ ਭਾਰੁ ਅਨਵਾਏ।ਇਹ ਨਿਸ ਮਹਿ ਸਭਿ ਕੀਨਿਸਿ ਤਜਾਰੀ।
 ਉਤ ਮਸੰਦ ਹਰਖਤਿ ਉਰ ਭਾਰੀ ॥੩॥-ਭੋਰ ਹੋਤਿ ਲੋ ਕਰਿ ਸਿਦ੍ਹਪਾਉ।
 ਨਿਜ ਨਿਜ ਸੰਗਤਿ ਬਿਖੈ ਸਿਧਾਉਂ-। ਸੁਪਤਿ ਜਾਮਨੀ ਸਭਿਨਿ ਬਿਤਾਈ।
 ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਉਠੈ ਸਮੁਦਾਈ ॥੪॥ ਸੈਰ ਸ਼ਨਾਨ ਸਭਿਨਿਹੂੰ ਕੀਨਿ।
 ਚੀਰ ਸ਼ਰੀਰ ਭਲੇ ਧਰਿ ਲੀਨਿ। ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਜਾਏ। ਲੋ
 ਮਾਤੁਲ ਕੋ ਸੰਗ ਸਿਧਾਏ ॥੫॥ ਨੰਦ ਚੰਦ ਅਰੁ ਪਾਂਚਹੁ ਭ੍ਰਾਤਾ। ਦਯਾ-
 ਰਾਮ ਆਯੁਧ ਧਰਿ ਗਾਤਾ। ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਲੋ ਜੋਧਾ ਔਰ। ਪਹੁੰਚੇ ਬੰਦ-
 ਬਸਤ ਕੋ ਠੋਰ॥੬॥ਅਪਰ ਸੈਨ ਸਵਧਾਨ ਬਨਾਈ। ਸਗਰੇ ਦੁਰਨਿ ਬਾਨ
 ਟਿਕਾਈ। ਪਰਦਾ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਨੇਰੇ। ਬਿਰੀ ਪੰਜਾਬ ਕੁਇਰ ਤਿਸ
 ਵੇਰੇ ॥੭॥ ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ ਕੋ ਗੁਰਦਾਸ। ਤਾਂਹਿ ਬੁਲਾਇ ਬਿਠਾਯੋ ਪਾਸ।
 ਇਸ ਤੇ ਆਵਿ ਜਿਤਿਕ ਅਨੁਸਾਰੀਸੇ ਸਗਰੇ ਫਿਗ ਲੀਨਿ ਹਕਾਰੀ॥੮॥
 ਪਕਰਨਿ ਹੇਤੁ ਬਲੀ ਕੁਛ ਬੀਰ।ਕਰੇ ਹਕਾਰਨਿ ਰਾਖੇ ਤੀਰ।ਇੰਤਜਾਦਿਕ
 ਸਭਿ ਕਰਿ ਤਕਰਾਈ। ਜੋ ਮਸੰਦ ਸਭਿ ਮਹਿ ਬਡਿਆਈ ॥੯॥ ਪਠਿ ਨਰ
 ਤਿਸਕੋ ਪ੍ਰਥਮ ਬੁਲਾਯੋ। ਸਿਰੇਪਾਉ ਹਿਤ ਬਾਕ ਸੁਨਾਯੋ। ਸੁਨਿ ਅਨੰਦ
 ਕਰਿ ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਾਈ। ਬੈਠੇ ਕਲਗੀਧਰ ਤਿਸ ਠਾਂਈ॥੧੦॥ਬਿਰਜੋ ਆਨ
 ਕਰਿ ਨਿਕਟੀ ਜਬੈ।ਸ਼ਾਰਤ ਕਰੀ ਭਟਨ ਕੋ ਤਬੈ।ਗਹਿ ਲੀਨੋ ਸਿਰ ਪਾਗ
 ਉਤਾਰੀ। ਕਰ ਪਗ ਤੇ ਜੂੜਯੋ ਦ੍ਰਿੜ ਭਾਰੀ ॥੧੧॥ ਤਿਮ ਹੀ ਦੁਤੀ ਮਸੰਦ
 ਹਕਾਰਾ। ਕਰ ਪਗ ਜੂੜਿ ਤਿਸੀ ਫਿਗ ਡਾਰਾ। ਨਹਿ ਬੋਲਨ ਦੀਨੋ ਕਹਿ
 ਤਾਸ।ਕੋਸ਼ਠ ਬਿਖੈ ਬਿਠਾਯੋ ਤਾਸ॥੧੨॥ਪੁਨ ਤੀਸਰ ਕੋ ਲੀਆ ਬੁਲਾਇ।

^੧ਰੱਸਿਆਂ ਦੇ ।

ਕਰ ਪਗ ਬਾਂਧੇ ਦੇਤਿ ਬਿਠਾਇ। ਵਹਿਰ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਇਮ ਬਿਦਤਾਏ।
 ‘ਦੈਬ ਕਰਹਿ ਬਿੰਦ ਸਿਰੁਪਾਏ’ ॥ ੧੩ ॥ ਪਹਿਰ ਪਹਿਰ ਤਨ ਮਹਿ
 ਪਟ ਆਛੇ। ਹਰਖ ਧਰਤਿ ਅੰਤਰ ਕੋ ਗਾਛੇ^੧। ਇਕ ਦੁਇ ਤੈ ਮਿਲਿ
 ਨਿਕਟ ਸਿਧਾਏ। ਪਕਰਹਿ ਅੰਤਰ ਦੇਤਿ ਗਿਰਾਏ ॥ ੧੪ ॥ ਆਵਤਿ ਹੋਤਿ
 ਪ੍ਰਵੇਸ ਅਨੈਕਾਹਟਿ ਕਰਿਨਿਕਸੈ ਨਾਂਹਿ ਨ ਏਕਾਬਾਂਧਿਬਾਂਧਿ ਕੋਸ਼ਠ ਮਹਿ
 ਗੋਰਹਿ। ਖਰੇ ਨਿਕਟ ਕਜੋਹੂੰ ਨਹਿ ਟੇਰਹਿ^੨ ॥ ੧੫ ॥ ਜਬਿ ਗਹਿ ਮੁਸਕਹਿ
 ਦੇਤਿ ਗਿਰਾਵਹਿ। ਤਬਿ ਪਕਰਨਿ ਕੀ ਸੁਧ ਕੋ ਪਾਵਹਿ। ਜਾਤਿ ਵਹਿਰ
 ਤੇ ਹਰਖ ਉਦੋਤਿ। ਅੰਤਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਹਿ ਬੰਧਨ ਹੋਤਿ ॥ ੧੬ ॥ ਜਬਹਿ ਪੰਚਸੈ
 ਪਕਰੇ ਗਏ। ਕਛੁ ਸੰਸੈ ਸੋਖਨ^੩ ਕੋ ਭਏ। ਸਾਭਿ ਵਿਗ ਪਹੁੰਚੇ ਭਟ ਸਵਧਾਨ।
 ‘ਤੁਰਨ ਚਲੀਅਹਿ’ ਕਰਤਿ ਬਖਾਨਿ ॥ ੧੭ ॥ ਘੇਰ ਘੇਰ ਸਭਿ ਅੰਤਰ
 ਕਰੇ। ਰਸਰਨਿ ਸੰਗ^੪ ਬੰਧ ਤਹਿ ਧਰੇ। ਕਹੈ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਕਥਾ ਅਗੇਰੀ।
 ਗਹੇ ਇਕਾਦਸ ਸੋ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥ ੧੮ ॥ ਬਹੁ ਕੋਠਨਿ ਮਹਿ ਗਹਿ ਗਹਿ
 ਪਾਏ। ਦੁਾਰ ਕਿਵਾਰਨਿ ਕੁਲਫ ਲਗਾਏ। ਦਿਨ ਮੱਧਾਨ ਭਯੋ ਗੁਰੁ ਜਾਨਾ।
 ਉਠਿ ਕਲਗੀਧਰ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨ ॥ ੧੯ ॥ ਸੁਭਟ ਸੈਂਕਰੇ ਤਹਿ ਠਹਿਰਾਏ।
 ਗਈ ਪੰਜਾਬ ਕੁਇਰ ਨਿਜ^੫ ਥਾਏ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਗੁਰ ਬਿਸਰਾਮੇ।
 ਸਿਹਜਾ ਮਾਂਹਿ ਬਿਸਦ ਅਭਿਰਾਮੇ^੬ ॥ ੨੦ ॥ ਜਾਮ ਦਿਵਸ ਉਠਿ ਹੁਕਮ
 ਬਖਾਨਾ। ‘ਕਰਹੁ ਮਸੰਦਨ ਤਾੜ ਮਹਾਨਾ’। ਤਬਿ ਪੰਜਾਬ ਕੁਇਰ ਸੋ ਭਾਖਾ।
 ‘ਲਿਹੁ ਪਲਟਾ ਜਿਮ ਉਰ ਅਭਿਲਾਖਾ’ ॥ ੨੧ ॥ ਤਪਨ ਲਗੇ ਤਬਿ ਤੇਲ
 ਕੜਾਹੇ। ਲਜਾਇ ਮਸੰਦਨ ਕੋ ਤਿਨ ਪਾਹੇ। ਕਰਛੇ ਭਰਿ ਭਰਿ ਸਿਰ ਮਹਿ
 ਪਾਵੈ। ਸਿਕਟਪਰੇ ਅਧਿਕ ਬਿਲਲਾਵੈ ॥ ੨੨ ॥ ਕਿਸਹੂੰ ਪਰਹੁਇ ਬੈਤਨਮਾਰ।
 ਹਨਤਿ ਹਨਤਿ ਭੇ ਪ੍ਰਾਨ ਸੰਘਾਰਿ^੭। ਬਡੇ ਮਸੰਦ ਬਡੇ ਅਪਰਾਧੀ। ਬਡੀ
 ਸਜਾਇ ਪਾਇ ਮਿਤੁ ਲਾਧੀ ॥ ੨੩ ॥ ਨਿਸ ਦਿਨ ਬਨਹਿ ਤਾੜਨਾ ਭਾਰੀ।
 ਮਿਤਕ ਭਏ ਬਾਹਿਰ ਦੇਂ ਭਾਰੀ। ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ ਗੁਰ ਰਾਖਯੋ ਡੋਰਾ। ਸੇਵ
 ਪੰਜਾਬ ਕੁਇਰ ਬਹੁਤੋਰਾ ॥ ੨੪ ॥ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਕਹਿ ਰਖਹਿ ਮੁਕਾਮੂ। ‘ਜਾਨ
 ਲੇਹੁ ਇਹ ਆਪਨ ਧਾਮੂ’। ਕਹਿ ਲਗਿ ਕਹੈ ਸਜਾਇ ਮਸੰਦਨ। ਸਿਹ
 ਹਨੀਯਤਿ ਭੇ ਪ੍ਰਾਨ ਨਿਕੰਦਨ ॥ ੨੫ ॥ ਕੋਠਨ ਤੇ ਬਾਹਰ ਗਹਿ ਲਜਾਵਹਿ।

^੧ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ^੨(ਸੁਰਮੇ) ਪਾਸ ਖਲੋਤੇ ਹਨ (ਇਸ ਲਈ) ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਕੋਈ) ਬੋਲ ਨਹੀਂ
 ਸਕਦਾ। ^੩ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ। ^੪ਰੱਸਿਆਂ ਨਾਲ। ^੫ਉੱਜਲ ਸੁੰਦਰ ਫੇਜ਼ਾ ਪਰ। ^੬ਨਾਸ਼। ^੭ਪਾ:-ਤਿਸ।

ਤਪਤ ਤੇਲ ਬਹੁ ਉਪਰ ਪਾਵਹਿ। ਕਿਤਿਕ ਬੰਧਿ ਸਿਰ ਤਰੈ ਲਟਕਾਏ।
 ਚਾਬਕ ਗਨ ਤੇ ਧਰ ਹਤਵਾਏ ॥੨੬॥ ਜਸ ਅਪਰਾਧ ਕਰਜੈ ਹੰਕਾਰੇ*।
 ਤਸ ਦੁਖ ਦੇ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਨ ਸੰਘਾਰੇ। ਇਮ ਮਾਰਤਿ ਮਾਰਤਿ ਮਰਿ ਗਾਏ। ਮਹਾਂ
 ਪਾਪ ਤੇ ਬਚਤਿ ਨ ਭਏ ॥੨੭॥ ਗੁਰ ਪੂਜਾ ਕੇ ਲੇ ਧਨ ਪਾਪੀ। ਭੋਗਹਿ ਬਾਰ-
 ਬਧੂਨ ਸੁਰਾਪੀ*। ਸਿਖ ਕੇ ਕਰਹਿ ਅਨਾਦਰ ਭਾਰੀ। ਜਜੈਂ ਕਜੈਂ ਲੇਤਿ
 ਸਿਰ ਹੇਠਾਂ, ਭਾਵ ਪੁੱਠੇ। ਮਰਵਾਏ। ਵੇਸਵਾ ਭੋਗਦੇ ਤੇ ਬਰਾਬ ਪੀਂਦੇ।

*ਮਸੀਦਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਇੱਥੇ ਦੱਸੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ
 ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਸਾੜ ਦਿਤਾ ਸੀ ਇੰਝ ਦੇਣਾ ਨੀਤੀ ਅਨੁਕੂਲ ਸੀ। ਇਹ ਗਲ ਕਿ ਕਿਤਨੇ ਮਸੀਦ
 ਸਨ ਤੇ ਕੀਹ ਕੀਹ ਸਜ਼ਾ ਸੀ ਇਸ ਪਰ ਇਹੋ ਤੁਕ ਕੁਛ ਰਸਤਾ ਪਈ ਦੋਵੀ ਹੈ 'ਜਸ ਅਪਰਾਧ
 ਕਰਜੈ ਹੰਕਾਰੇ' ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਅਪਰਾਧ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੈਸਾ ਤੈਸਾ ਇੰਝ ਸੀ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੀਂਵਦੇ ਜੀ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿਤਾ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇੰਝ ਤਾਂ ਮੌਤ ਹੋਣਾ
 ਹੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਤਦੋਂ ਤੇਲ ਤੱਤਾ ਕਰਕੇ
 ਕਹਿਣਾ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾ ਤਾਂ ਸੱਚ ਪਤੀਜੇਗਾ, ਇਹ ਆਮ ਤਰੀਕਾ ਸੀ ਅਪਰਾਧੀ ਪਰਖਣੇ ਦਾ।
 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਾ ਭਰਾ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖੁਨੀ ਲੱਭਣ ਤੇ ਪਰਖਣ ਦਾ
 ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਸਮਾਂ ਪਾਕੇ ਰਵਾਯਤ ਚੱਲ ਪਈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਤੇਲ ਪਾ ਪਾ ਸਾੜੇ।
 ਇਹ ਤਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਸੀ ਅਪਰਾਧ ਸਹੀ ਕਰਨੇ ਦਾ। ਸੇ ਜੋ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ
 ਲਾਇਕ ਸਨ ਉਹ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਏਥੇ ਗਏ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਅਪਰਾਧਾਂ
 ਮੁਜਬ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੋਏ। ਯਾਰਾਂ ਸੇ ਦਾ ਸਾੜੇ ਜਾਣਾ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਯਾਰਾਂ ਸੇ ਮਸੀਦ
 ਕਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਬੀ ਸੰਸੇ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ। ਯਾਰਾਂ ਸੇ ਨੂੰ ਭੱਕਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਠੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ
 ਚਾਹੀਏ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਣ, ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਤੇ ਸਾੜ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਵਕਤ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਲੋੜੀਏ? ਅੰਕ ੩੧
 ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਸੀਦ ਜੋ ਚੰਗੇ ਸਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਟੋਰੇ। ਸੇ ਸਹੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਚੰਥੇ ਮਸੀਦ
 ਬਚ ਰਹੇ ਜੋ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਟੋਰੇ ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਬੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਬੁਰੇ ਪਰਖੇ ਗਏ।
 ਤਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਬੀ ਤੇਲ ਵਿਚ ਸਾੜੇ ਜਾਣਾ ਸ਼੍ਰੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਮਸੀਦਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦਿਤੇ ਸਨ ਤੇ ਜੋ
 ਵਿਭਚਾਰ ਕਮਾਏ ਸਨ ਤੇ ਅੱਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਰਨ ਦਾ ਭਰ ਸੀ ਸੇ ਉਹਨਾਂ
 ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਮੁਜਬ ਇੰਝ ਦੇਣਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਅੰਸੂ ੮
 ਅੰਕ ੩੮ ਦੀ ਤੁਕ 'ਅਰ ਸਤਿਸੰਗਤ ਕੇ ਬਹੁਹਿਤ ਕੋ ਤਥਾ ਅੰਸੂ ੧੦ ਦਾ ਅੰਕ ੧ 'ਨਿਜ
 ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਸੁਖ ਦਯੋ ਬਿਗਰਤਿ ਪੰਥ ਸੁਧਾਰਿ।' ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉੱਤਰ
 ਦੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬੈਠਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਿਆਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਟਿਕਾਣਾ
 ਹੁਣ ਤਕ ਹੈ। ਪਹਿਲੋਂ ਮਹੰਤ ਜੀ ਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਆਪ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿਖਾਲਦੇ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ
 ਕਿ ਐਥੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਐਥੇ ਦਿਵਾਨ ਲਾਇਆ ਸੀ, ਐਥੇ ਇੰਝ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਪਰ
 ਅਕਾਲੀ ਅੰਦੋਲਨ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਭੈ ਕਰਕੇ ਕਿ ਮਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਨਾਂ ਆ ਜਾਣ, ਟਿਕਾਣੇ ਦੱਸਣ
 ਵੇਲੇ ਹੁਣ ਕੁਛਕ ਸਿਕੋਚ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਦਰਬ ਦੇ ਗਾਰੀ॥੨੮॥ਬਹੁਰ ਗੁਰਨ ਕੀ ਸਮਤਾ ਚਹੈ। -ਹਮ ਬਡਿਆਇ
ਤ ਪੁਜਾ ਲਹੈ। ਕਰਜੈ ਹਮਾਰੇ ਹੀ ਗੁਰ ਹੋਇ। ਹਮਰੇ ਬਿਨ ਧਨ ਦੇਇ ਨ
ਕੋਇ-॥੨੯॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਹੰਕਾਰ ਅਫਾਰੇ। ਪਾਪ ਬੰਦ ਨੇ ਅਵਗਤਿ
ਡਾਰੇ। ਛੁਟੈ ਨ ਕੋਊ ਜੋ ਗਹਿ ਲਏਹਨੀਅਤਿ ਇਮ ਹੀ ਮਰਿ ਮਰਿ ਗਏ
॥੩੦॥ ਹੁਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕੁਵਰ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਤਿਨਹੁ ਮਸਿਦੀ ਦੇ ਤਿਸ ਬਾਰੀ।
ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਬਿਖੈ ਪਠਾਏ। ਪਹੁੰਚਿ ਜਹਾਂ ਕਹਿ ਗੁਰ ਧਨ ਲਯਾਏ॥੩੧॥
ਇਮ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਸੁਧਾਰਨਿ ਕੀਨੀ। ਨਿਸ਼ਕੰਟਕ ਤਿਸਕੋ ਕਰਿ ਦੀਨੀ।
ਮਨਭਾਵਤ ਕਰਿ ਹਰਖਤਿ ਹੋਈ। ਕਾਰ ਕਰਨਿ ਲਾਗੇ ਸਭਿ ਕੋਈ।
॥੩੨॥ਬੰਦੁਬਸਤ ਸਭਿ ਘਰ ਕੇ ਕਰਜੈ। ਮਾਨਵ ਦੁਸ਼ਟ ਨਿਕਾਰਨਿ ਕਰਜੈ।
ਚਿਤ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਦੂਰ ਬਿਦਾਰੀ। ਪੁਨ ਕਲਗੀਧਰ ਕੀਨਸਿ ਤਜਾਰੀ॥੩੩॥
ਦੁਸ਼ਟ ਮਸਿਦ ਪ੍ਰਹਾਰ ਸਿਘਾਰੇ। ਅੰਤਰ ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਠਿਉਚਾਰੇ। 'ਅਬਿਤੁਮ
ਭਯੋ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ। ਨਿਰਬਾਹਹੁ ਘਰ ਕਾਰਜ ਰੂਰਾ'॥੩੪॥ਬਿਨੈ ਪੰਜਾਬ
ਕੁਇਰ ਬਹੁ ਕਹੀ। 'ਤੁਮ ਬਿਨ ਕੋ ਕਰਿ ਸਕਿ ਇਮ ਨਹੀਂ। ਬਡੇ ਆਪ
ਮਮ ਕਾਜ ਸੁਧਾਰੀ। ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੀ ਮਮ ਚਿੰਤ ਨਿਵਾਰੀ ॥ ੩੫ ॥ ਆਰੈ
ਸਦਾ ਸੰਭਾਰਤਿ ਰਹੀਅਹਿ। ਮੇ ਵਿਧਵਾ ਕੀ ਕਾਰ ਨਿਬਹੀਅਹਿ'। ਸੁਨਿ
ਕਲਗੀਧਰ ਧੀਰਜ ਦੀਨਿ। 'ਨਿਜ ਅਨੁਸਾਰਿ ਸਕਲਅਬਿ ਕੀਨਿ'॥੩੬॥
ਜਥਾ ਕਹੈ ਤਿਮ ਕਾਰਜ ਕਰੈਂ। ਤਾਸ ਲਹੈ, ਨਹਿ ਬਿਪ੍ਰੈ ਧਰੈ'। ਕਹਿ
ਇੰਤਜਾਦਿ ਉਠੇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਾਹੁ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੩੭ ॥
ਤਬਿ ਪੰਜਾਬ ਕੁਵਰ ਕਰ ਬੰਦੇ। ਬੰਦਨ ਕਰੀ ਚਰਨ ਅਰਬੰਦੇ। ਹੁਇ
ਰੁਖਸਦ ਬਾਹਰ ਕੇ ਆਏ। ਕਰਜੈ ਕੂਚ ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਵਾਏ॥੩੮॥ਤਤਛਿਨ
ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਮ ਡਾਰੇ। ਨਿਜ ਬਾਹਨ ਪਰ ਹੁਇ ਅਸਵਾਰੇ। ਪਸ਼ਚਮ ਦਿਸ਼ਿ
ਕੋ ਮੁਖ ਕਰਿ ਚਾਲੇ। ਭਈ ਬਾਹਨੀ ਨਾਲ ਬਿਸਾਲੇ ॥੩੯॥ ਮਗ ਮਹਿ
ਕਰਤਿ ਅਖੇਰ ਘਨੇਰੇ। ਜਮਨਾ ਤੀਰ ਤੀਰ ਤਰੁ ਹੋਰੇ। ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ
ਸ਼ੋਭਾ ਧਾਰਤਿ। ਗਮਨਤਿ ਮਾਰਗ ਤਿਨਹੁ ਨਿਹਾਰਤਿ॥੪੦॥ਤੇਜ ਸਹਿਤ
ਤੂਰਨਤਾ ਧਾਰੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੀ ਅਸਵਾਰੀ। ਨਗਰ ਪਾਂਵਟੇ
ਪਹੁੰਚਤਿ ਭਏ। ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਅੰਗੀ ਅਏ* ॥ ੪੧ ॥ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ 'ਰਾਮਰਾਇ ਮਸਿਦ ਸਾੜਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਨਵਮੇ ਅੰਸੁ ॥੬॥
'ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। 'ਸਾਰੇ ਮਸਿਦ ਹੁਣ (ਤੁਹਾਡੇ) ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।
'ਤੂੰ ਕਹੇਂਗੀ। 'ਉਲਟਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। 'ਅਸਵਾਰੀ। 'ਸੀਨਾ। 'ਬ੍ਰਿਛ ਦੇਖੋ। *ਪਾ:-ਭਏ।

੧੦. ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਦੇ ਲਾਗੀ ਆਏ। ਤੰਬੋਲ ਦੀ ਤਿਆਰੀ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੁਸ਼ਟ ਮਸੇਦਨ ਮਾਰਿ। ਨਿਜ ਸਿੱਖਨ
ਕੋ ਸੁਖ ਦਿਯੋ ਬਿਗਰਤਿ ਪੰਥ ਸੁਧਾਰਿ ॥੧॥ ਚੋਪਈ ॥ ਬਸੇ ਪਾਂਵਟੋ ਨਗਰ
ਮਝਾਰਾ। ਜਹਿ ਸ੍ਰੀ ਜਮਨਾ ਸੁੰਦਰ ਧਾਰਾ। ਸ਼ਿਲਾ ਬਿਸਾਲ ਤੀਰ ਬਿਰ*
ਜਹਾਂ। ਕਰਿ ਮੱਜਨ ਕੋ ਬੈਠੇ ਤਹਾਂ॥੨॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੋ ਕਵਿਤਾ ਸੁਭ ਰਚੈ।
ਛੰਦ ਸਵੈਯੇ ਸੁਭ ਪਦ ਖਚੈ। ਜਾਮ ਦਿਵਸ ਲੈ ਤਹਾਂ ਸੁਹਾਵੈ। ਕੋ ਕਾਰਜ
ਕਿਤ ਨਿਕਟ ਨ ਆਵੈ॥੩॥ ਲਿਖਿਬੇ ਹਿਤ ਇਕ ਬਿਰੇ ਲਿਖਾਰੀ। ਹੋਇ
ਇਕਾਂਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਚਾਰੀ। ਪੁਨ ਉਠਿ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰ ਪੂਰੇ। ਅਚਹਿ ਅਸਨ
ਨਾਨਾ ਬਿਧਿ ਰੂਰੇ ॥ ੪ ॥ ਵਰਤਹਿ ਦੇਗ ਅਤੋਟ ਭੰਡਾਰਾ। ਖਾਇ ਅਹਾ-
ਰਨਿ ਸਿੱਖ ਹਜ਼ਾਰਾ। ਆਵਹਿ ਜਾਇ ਨਿਤਾਪਤਿ ਨਏ। ਦਰਸਹਿ ਚਰਨ
ਕਮਲ ਸੁਖ ਮਏ ॥ ੫ ॥ ਪੁਨ ਕਲਗੀਧਰ ਕੋਤਿਕ ਸਮੇਂ। ਬਿਰੇ ਪ੍ਰਯੋਕ
ਆਇ ਨਰਨਿਮੈਂ। ਨੰਦ ਚੰਦ ਸੰਗੋ ਤੋ ਆਇ। ਬੰਦਤਿ ਬੈਠਹਿ ਧਰਿ
ਅਹਿਲਾਇ॥੬॥ ਰਾਜ ਸਾਜ ਕੀ ਬਾਤ ਅਨੇਕ। ਕਰਹਿ ਬੁਝਿ ਕਰਿ ਜਲਧਿ
ਵਿਵੇਕ। ਅਪਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਹੈ ਮਨ ਭਾਏ। ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਅਨੰਦ ਕੋ ਪਾਏ
॥੭॥ ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੁਛ ਕਰਹਿ ਅਰਾਮ। ਪੌਢਹਿ ਬਡ ਪ੍ਰਯੋਕ ਅਭਿਰਾਮ।
ਜਾਮ ਤੀਸਰੇ ਉਠੈ ਗੁਸਾਈਂ। ਸੁੱਖਾ ਹੋਇ ਤਾਰ ਸਮੁਦਾਈ ॥੮॥ ਸਹਿਤ
ਹਫੀਮ ਛਕਹਿ ਤਿਸ ਨਾਲੇ। ਚਢਹਿ ਤੁਰੰਗਮ ਬਾਹਰ ਚਾਲੇ। ਕਿਤਿਕ ਦੂਰ
ਪਸ਼ਰਮ ਦਿਸਿ ਤਹਾਂ। ਲਗਾਵਾਯੋ ਉਪਬਨ ਤਰੁ ਮਹਾਂ ॥੯॥ ਆਰੂ ਦਾਰਮ*,
ਬੰਦ ਰਸਾਲ*। ਆਮਰੂਦ, ਕਦਲੀ*, ਗੁਲਲਾਲ*। ਰਾਇਬੇਲ*, ਚੰਬੇਲੀ
ਜਿਥੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਵੱਡੀ ਸ਼ਿਲਾ ਟਿਕੀ ਹੈ। *ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਲਈ ਕੋਈ। *ਬਾਗ ਬਹੁਤੇ ਬਿੱਛਾਂ
ਵਾਲਾ। *ਅਨਾਰ। *ਅੰਬ। *ਕੇਲੇ। *ਲਾਲ ਫੁਲਾਂ (ਦੇ ਬੂਟੇ) ਜੋ ਜਾਪਾ ਕੁਸਮ। (ਅ) ਗੁੜ੍ਹੇ
ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਫੁਲ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਲਾ ਦਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਲੇ ਲਾਲਾ ਕਹਿੰਦੇ
ਹਨ। (ੳ) ਕਈ ਗਿਆਨੀ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਲ ਦੁਪਹਿਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਲੂਣਕ ਦੀ ਜਾਤ
ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਲੇ ਧੁੱਪ ਚੜ੍ਹਿਆਂ ਖਿਲਦਾ ਹੈ। *ਰਵੇਲ।

*ਪਾ:-ਸੁਤੀਰਥ।

† ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਭੀਗ ਅਫੀਮ ਦਾ
ਖਿਆਲ ਲੈਕੇ ਜਾ ਰਵਾਯਤਨ ਸੁਣਕੇ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਬੀਸ ਕੁ
ਬਰਸ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਅਫੀਮ ਦੀ ਲੋੜ ਕਦ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ 'ਉਹ ਰਸੁ ਪੀਆ ਇਹ ਰਸੁ ਨਹੀਂ
ਭਾਵਾ' ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਪੇਰੀਬਰ ਅਵਤਾਰ ਤੇ ਗੁਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਦੇ ਇਹਨਾਂ
ਦੁਖਦਾਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਥਾਜ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ? ਅਜੇ ਤਕ ਜੰਗ ਬੀ ਨਹੀਂ ਆਰੰਭ ਹੋਏ ਜੋ
ਕੋਈ ਜੰਗ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਹੀ ਦੇ ਸਕੇ ਕਿ ਜੁੱਧ ਵੇਲੇ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਰੁਤ ੩ ਅੰਸੂ ੪੪
ਅੰਕ ੨੦ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ।

ਘਨੀ। ਆਲਬਾਲ ਸੁੰਦਰ ਜਲ ਸਨੀ॥੧੦॥ ਸੇਵ^੧, ਸੇਵਤੀ^੨, ਦਲ ਫਲ
 ਫੂਲ। ਕਲਤਿ ਮਾਲਤੀ^੩, ਤਰੁ ਦ੍ਰਿਵ ਮੂਲ^੪। ਅਬਿ ਲੋ ਬਲ ਤਿਸ ਖਰੇ
 ਰਸਾਲ^੫। ਕਹੈ ਸਿੰਘ ਕਵਿ ਪਿਖੇ ਬਿਸਾਲ*॥੧੧॥ ਛਕਿ ਸੁੱਖਾ ਉਪਬਨ^੬
 ਕੋ ਆਵਹਿ। ਸੁਭਟ ਸੈਂਕਰੇ ਸੈਗ ਸਿਧਾਵਹਿ। ਸੌਚ ਸਨਾਨ ਕਰਹਿ ਤਿਸ
 ਥਾਨ। ਬੈਠਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ॥੧੨॥ ਗਨ ਰਾਜਨਿ ਕੇ ਆਇ
 ਵਕੀਲ। ਦਰਸਨ ਕਰਹਿ ਸਰਾਹਿ ਸੁਸ਼ੀਲ। ਹੁਇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਬਿੰਦ੍ਰਾ
 ਅੰਭ੍ਰਾਸ। ਹਨਹਿ ਲੱਛ ਬਹੁ ਧਰਹਿ ਹੁਲਾਸ॥੧੩॥ ਤੀਰ ਤੁਪਕ ਤੋਮਰ ਕੋ
 ਮਾਰਨਿ। ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਭਟਹੈਨ ਨਿਹਾਰਨ। ਤੁਰੰਗ ਪਲਾਵਨ^੭, ਕਬਹੂੰ ਫੈਧਾ-
 ਵਨ^੮। ਅਨਿਕ ਚਲਾਕੀ ਫੈਰਿ ਦਿਖਾਵਨਿ॥੧੪॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਅਨਿਕ
 ਬਿਲਾਸਨਿ। ਰਣ ਕਰਿਬੇ ਹਿਤ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਿ। ਸਿੱਖਨ ਮਹਿ ਜਹਿ
 ਕਹਿ ਜਸ ਫੈਲਾ। ਹਤੇ ਮਸਿੰਦ ਅਧਿਕ ਸੁਖਦੈਲਾ^੯॥ ੧੫॥ ਸਿਧਾ ਭਏ
 ਆਇ ਪੁਨ ਡੇਰੇ। ਸੁਭਟ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਜੁਤਿ ਸੈਗ ਘਨੇਰੇ। ਲਬਦ ਕੀਰਤਨ
 ਕਰਹਿ ਰਬਾਬੀ। ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਰਾਗ ਅਜਾਬੀ^{੧੦}॥ ੧੬॥ ਬਾਗ ਬੀਚ
 ਇਕ ਬਾਸੁਰ ਬੈਸੇ। ਸੁਰ ਸਿੱਖਨ ਮਹਿ ਸੁਰਪਤਿ ਜੈਸੇ। ਫਤੇਸ਼ਾਹਿ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ
 ਭੁਪਾਲ। ਲਾਗੀ ਪਠੇ ਆਇ ਤਿਸ ਕਾਲ॥੧੭॥ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੋ ਦੀਨਸਿ
 ਪਾਤੀ। ਨਿਪ ਕੀ ਨਮੋ ਕੀਨਿ ਬੱਖਸ਼ਾਤੀ। ਆਨਿ ਕਾਵਰਾਂ^{੧੧} ਅਨਿਕ
 ਕਹਾਰਨਿ^{੧੨}। ਗੁਰ ਆਗੇ ਸਭਿ ਕੀਨਿ ਉਤਾਰਨਿ॥੧੮॥ ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਮਾਨਵ
 ਕਹਿ ਬਾਨੀ। ਮਹਿਪਾਲਕ ਬਹੁ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ। ਗੀਠ^{੧੩} ਪ੍ਰੰਗ ਫਲ ਆਦਿ
 ਪਠਾਈ। ਨਿਜ ਕੰਨਕਾ ਕੋ ਬਸਾਹ ਰਚਾਈ॥੧੯॥ ਸਦਨ ਅਵਾਹਨ ਤੁਮ
 ਕੋ ਚਾਹ॥ ਹਿਤ ਬਡਿਆਈ ਅਧਿਕ ਉਮਾਹ। ਚਰਨ ਆਪ ਕੇ ਜਬਿ ਤਹਿ

^੧ਸੋਊ। ^੨ਚਿੱਟਾ ਗੁਲਾਬ ਜੋ ਅਕਸਰ ਖੁਦਰੋ ਤੇ ਇਕਹਿਰਾ ਤੇ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਵੇਦ
 ਦਵਾਈਆਂ ਵਿਚ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ^੩ਸੁੰਦਰ ਮਾਲਤੀ। ^੪ਬਿੱਛ ਪੱਕੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੇ। ^੫ਅੰਬ।
^੬ਬਾਗ। ^੭ਨਸਾਉਣੇ। ^੮ਛਾਲਾਂ ਮਰਵਾਉਣੀਆਂ। ^੯ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ)।
^{੧੦}ਅਸਚਰਜ। ^{੧੧}ਵਹਿਰੀਆਂ। ^{੧੨}ਕਹਾਰਾਂ ਨੇ। ^{੧੩}ਰਸਮ ਨੇ ਗੰਢ ਭੇਜੀ ਹੈ ਸੁਪਾਰੀ ਆਦਿਕ।
 [ਸੂਚਨਾ-ਮੌਲੀ ਸੁਪਾਰੀ ਆਦਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਭੇਜ ਦੇਣ ਨੂੰ ਗੰਢ ਘੋਲਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੰਢ
 ਮੇਲ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਵਾਸਤੇ ਘੋਲੀਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਆਮ ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਫੁਲਾਣੇ ਨੇ ਗੰਢ
 ਘੋਲੀ ਹੈ ਭਾਵ ਮੇਲ ਸੌਂਦਿਆ ਹੈ]।

*ਇਹ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਡਿੱਠਾ ਹੈ ਸਾਰਾ ਟਿਕਾਣਾ ਤੇ ਸਮਾਚਾਰ ਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਸ੍ਰੀ
 ਇਥੋਂ ਸਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ।

†ਪਾ:-ਸਿੰਘਨ।

ਪਰੈ। ਸਭਿ ਭ੍ਰਾਤਨਿ ਤੇ ਬਡਤਾ ਧਰੈ॥੨੦॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਨ ਧੀਰਜ
 ਦੀਨੈ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਵਾਸ ਪਾਵਟੇ ਕੀਨੈ। ਭਈ ਭੋਰ ਨਿਜ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਇ।
 ਕਰੇ ਬਿਸਰਜਨ ਦਰਬ ਦਿਵਾਇ ॥ ੨੧ ॥ ‘ਹਮਰੇ ਆਵਨਿ ਮਹਿ ਸੰਦੇਹੁ।
 ਮੰਗ ਭੂਰ ਸਿਖ ਸੈਨ ਸਨੇਹੂ’। ਕਾਰਨ ਘਨੇ ਅਪਰ ਕਹਿ ਕਹਾਂ। ਰਾਜੇ
 ਅਨਿਕ ਆਇ ਹੈਂ ਜਹਾਂ॥੨੨॥ ਹੁਇ ਨ ਪਰਹਿ ਕਿਸ ਸਾਥ ਬਖੇਰਾ। ਕੇਤਿਕ
 ਪੂਰਬ ਬਾਢੇ ਝੋਰਾ। ਨਿਜ ਦੀਵਾਨ ਪਠਾਵਨ ਕਰੈਂ। ਕੇਤਿਕ ਸੈਨ ਤਿਨਹੁ
 ਮੰਗ ਕਰੈਂ॥੨੩॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਸੇ ਨਰ ਸੁਨਿ ਕਾਨ। ਬੰਦਤਿ ਨ੍ਰਿਪ ਫਿਰ
 ਕੀਨਿ ਪਯਾਨ। ਜਾਇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨਾਵਨਿ ਕਰਜੇ। ਬਚ ਕਲਗੀਧਰ ਜਥਾ
 ਉਚਰਜੇ॥੨੪॥ ਸਕਲ ਭਾਂਤਿ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ। ਫਤੇਸ਼ਾਹਿ ਉਰ ਮੇਦ
 ਬਢਾਈ।—ਬਹੁਤੇ ਆਇ ਮੇਲ ਮਹਿ ਰਾਜੇ। ਉਤ ਬਰਾਤ ਮਹਿ ਬੰਦਬਿਰਾਜੇ॥
 ੨੫॥ ਸਕਲ ਗਿਰਨਧਾਰਾ ਪਤਿ ਮਿਲੇ। ਹੁਇ ਉਤਸਾਹ ਬਜਾਹ ਕੋ ਭਲੇ—।
 ਘਨੇ ਅੰਨ ਘ੍ਰਿਤ ਕੋ ਪਕਵਾਨ। ਮਧੁਰਕਰਹਿ ਰਖਵਾਇ ਮਹਾਨ॥੨੬॥ ਤਿਲ
 ਦਾਨਾ ਕੇ ਸੈਚਿ ਅੰਬਾਰ। ਖਰਚਹਿ ਧਨ ਕੋ ਬਨਜੇ ਉਦਾਰ। ਇਤ ਸਤਿਗੁਰ
 ਉਰ ਬਿਖੈ ਬਿਚਾਰ। ਰਾਜਨੀਤਿ ਕੋ ਜਿਤਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ॥੨੭॥—ਕੰਨਜਾ ਬਜਾਹ
 ਬਿਖੈ ਕਛੁ ਦੇਨਾ। ਜਗਤ ਗੀਤਿ ਠਾਨਹਿ, ਸਭਿ ਲੇਨਾ। ਜਾਨਿ ਆਪਨੀ
 ਉਚ ਬਡਾਈ। ਦੁਤੀਏ ਪਿਖਹਿ ਬੰਦ ਗਿਰਾਈ—॥੨੮॥ ਬਹੁਰੋ ਚਿਤ
 ਉਦਾਰ ਗੁਰ ਕੇਰਾ। ਯਾਂਤੇ ਰਾਹਤਿ ਦਿਯੋ ਘਨੇਰਾ। ਜੇਵਰ ਜਰੇ ਜਰਾਵ
 ਜਵਾਹਰ। ਜਾਗਤਿ ਜੋਬ ਜਿਨਹੁ ਕੀ ਜਾਹਰ ॥ ੨੯ ॥ ਸੁੰਦਰ ਕੰਦਨ ਕੋ
 ਕਰਿਵਾਏ। ਬਹੁਤ ਦਰਬ ਜਿਨ ਉਪਰ ਲਾਏ। ਪਸ਼ਮੰਬਰ ਪਾਟੇਬਰ ਘਨੇ।
 ਗੋਟਾ ਜ਼ਰੀ ਲਾਗ ਬਰ ਬਨੇ ॥ ੩੦ ॥ ਬਾਸਨ^੧ ਕੰਚਨ ਰਜਤ^੨ ਘਰਾਏ।
 ਕਾਰੀਗਰਨਿ ਅਨੇਕ ਬਨਾਏ। ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਦਾਇਜ ਕੇ ਹੇਤੁ। ਧਨ ਗਨ
 ਦੀਨਸਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਕੇਤ ॥੩੧॥ ਸਵਾਲਾਖ ਕੋ ਕਰਿ ਤੰਬੋਲ^੩। ਬਸਤੁ ਅਜਾ-
 ਇਬ ਜਿਨ ਬਹੁ ਮੇਲ। ਨੰਦਚੰਦ ਸਭਿ ਤਜਾਰ ਕਰਾਇ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ
 ਦੀਨਿ ਦਿਖਾਇ ॥੩੨॥ ਅਵਿਲੋਕਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। ‘ਦਯਾਰਾਮ
 ਪ੍ਰੇਹਤ ਮਤਿਵਾਨਾ। ਤੋਹਿ ਸਹਿਤ ਲੈ ਰਮੂੰ ਘਨੇਰੀ। ਪਹੁੰਚਨਿ ਬਨਹਿ ਬਜਾਹ

^੧ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਾਗੀਆਂ ਨੇ)। ^੨ਭਾਵ ਸਿੱਖ, ਫੌਜ ਤੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਸੰਬੰਧੀ (ਸੰਗੋ ਸਾਹ
 ਆਦਿਕ) ਬਹੁਤ ਨਾਲ ਹਨ। ^੩(ਮੇਰੇ ਘਰ) ਮੇਲ (ਮਾਂਵੀ) ਬਣ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਰਾਜੇ ਆਉਣਗੇ, ਉਧਰੋਂ ਜੀਵ
 ਵਿਚ ਬੀ ਬਹੁਤੇ ਰਾਜੇ ਬਿਰਾਜਣਗੇ। ^੪ਜੜਾਊ, ^੫ਖਾਲਸ ਸੋਨੇ ਦੇ। ^੬ਭਾਂਡੇ। ^੭ਸੋਨੇਚਾਂਦੀ ਦੇ। ^੮ਨਿਉਂਦਾ

ਜਿਸ ਬੇਰੀ ॥੩੩॥ ਸੈਲਪਤਨਿ ਕੇ ਗਨ ਜਬਿ ਮਿਲੈ। ਕਰਹੁ ਦਿਖਾਵਨਿ
 ਤਬਿ ਸਭਿ ਭਲੇ। ਨੰਦ ਚੰਦ ਅਰੁ ਦਿਜ ਸੁਨਿ ਕਰਿਕੈ। ਬਝਨਿ ਲਾਗੇ ਰਿਦੈ
 ਬਿਚਰਿਕੈ॥੩੪॥ ਪਰਬਤ ਪਾਲਿਕਾ ਕਿਤਿਕ ਬਿਰੋਧੀ। ਭੀਮਚੰਦ ਤੇ ਆਦਿ
 ਕਰੋਧੀ। ਭਏ ਮੇਲ ਤੇ ਵਧਹਿ ਬਖੇਰਾ। ਆਵਨ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁਇ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।
 ॥੩੫॥ ਪੰਥ ਪਹਾਰਨ ਬਿਖਮ ਬਡੇਰੇ। ਕੌਨ ਸਹਾਇਕ ਹੁਇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ?।
 ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। ਸੰਸਾਰ ਕਹਾਂ ਏਵ ਤੁਮ ਠਾਨਾ॥੩੬॥
 ਦਿਢ ਨਿਸ਼ਚਾ ਉਰ ਰਾਖਹੁ ਐਸੇ। ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਹਿ ਪਠਾਵਨਿ ਜੈਸੇ। ਤਿਮ
 ਹੀ ਸਤਿਗੁਰ ਲਖਾਵਨਿ ਕਰੈ। ਅਪਨੇ ਜਾਨਹਿ ਰੱਛਾ ਧਰੈ॥੩੭॥ ਜੇ
 ਸਿਖ ਮੇਰੇ ਗਹੈ ਅਲੰਬਾ। ਕਰੈ ਮਿਟਾਵਨਿ ਬਿਘਨ ਕਦੇਬਾ। ਜੇ ਰਾਖਹਿ
 ਨਿਤ ਮੇਰ ਭਰੋਸਾ। ਤਿਨ ਕੇ ਨਿਕਟ ਨ ਪਹੁੰਚੈ ਦੋਸ਼ਾ॥੩੮॥ ਅੰਗ ਸੰਗ
 ਗੁਰ ਬਨਹਿ ਸਹਾਈ। ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਾਗਨਿ ਪਾਈ। ਜੇ ਨਹਿ ਸਿਮਰਹਿ
 ਮੋਕਹੁ ਕਦੇ। ਨਿਜ ਬਲ ਪਰ ਬਿਸਵਾਸੀ ਰਿਦੈ॥੩੯॥ ਨਹਿ ਤਿਨ ਕੇ
 ਮੈਂ ਬਨਹੁ ਸਹਾਈ। ਗੁਰ ਸੰਗੀ ਹੁਇ ਜੇ ਸ਼ਰਨਾਈ। ਯਾ ਤੇ ਸਦਾ ਰਾਖ
 ਬਿਸਵਾਸਹਿ। ਪ੍ਰਭੁ ਹੁਇ ਸਦਾ ਦਾਸ ਕੇ ਪਾਸਹਿ॥੪੦॥ ਸੁਨਿ ਦੋਨਹੁ ਕੇ
 ਧੀਰਜ ਆਯੋ। ਕਰਿ ਨਿਸ਼ਚਾ ਤਬਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ। ਸਕਲ ਵਸਤੁ ਕੀ
 ਤਜਾਰੀ ਠਾਨਿ। ਗੁਰ ਆਗਸਾ ਤੇ ਚਹਸਿਪਯਾਨ॥੪੧॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
 ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ 'ਨੰਦ ਚੰਦ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਦਸਮੇ ਅੰਸੂ ॥ ੧੦ ॥

੧੧. [ਨੰਦ ਚੰਦ ਤੈਬੋਲ ਲੈਕੇ ਗਿਆ। ਬਰਾਤ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬੀਤ ਗਈ ਜਬਿ ਜਾਮਨੀ ਉਠਹਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੋ ਪਾਇ। ਠਾਨੇ ਸੋਚ
 ਸ਼ਨਾਨ ਕੋ ਭਏ ਤਜਾਰ ਤਬਿ ਆਇ॥੧॥ ਚੋਪਈ। ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਗੁਰ ਕੋ
 ਕਰਿ ਕੈ। ਸਗਰੀ ਵਸਤੁ ਭਲੇ ਸੰਭਰਿਕੈ। ਸੰਗ ਪੰਚ ਸੈ ਲੇ ਅਸਵਾਰ। ਧਾਰੇ
 ਧਨੁਖ ਬਾਨ ਹੱਥਾਰਾ॥੨॥ ਤੋਮਰ ਤਰਵਾਰਨਿ ਕਰ ਧਰਿ ਕੈਗਮਨੇ ਚਪਲ
 ਤੁਰੰਗਮ ਚਰਿਕੈ। ਸਵਾਲਾਖ ਕੋ ਲੇ ਤੈਬੋਲ। ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਜਿਨ
 ਬਹੁ ਮੇਲ ॥੩॥ ਸਕਲ ਕਹਾਰਨਿ ਤੇ ਉਚਵਾਈ। ਪ੍ਰਸਥਾਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਨਗਰ
 ਸਥਾਈ। ਮਾਰਗ ਸਕਲ ਉਲੰਘਤਿ ਗਏ। ਰਜਧਾਨੀ ਪੁਨ ਪਹੁੰਚਤਿ ਭਏ
 ॥੪॥ ਫਤੇਸ਼ਾਹਿ ਸੁਨਿਕੈ ਮਹਿਪਾਲ। ਡੇਰੇ ਹੇਤੁ ਕਹਜੋ ਤਤਕਾਲ। ਪੁਰਿ
 ਅੰਤਰ ਇਕ ਸਦਨ ਬਿਸਾਲਾ। ਤਹਾਂ ਦੇਹੁ ਡੇਰਾ ਨਿਜ ਘਾਲਾ॥੫॥

੧ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ। ੨ ਆਸਰਾ। ੩ ਸਾਰੇ। ੪ ਆਪਣੇ ਬਲ ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਵਾਲੇ। ੫ ਜੇ ਸ਼ਰਨ ਹਨ ਗੁਰੂ
 ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਹੈ। ੬ ਸੰਭਾਲਕੇ। ੭ ਨਿਉਂਦਾ।

ਸਾਦਰ ਜਥਿ ਸੋ ਥਾਨ ਦਿਖਾਯੋ।ਕਰਿ ਬਿਚਾਰਨੀਂਦਰੰਦ ਅਲਾਯੋ।ਸਤਿਗੁਰ
 ਕੇ ਸਿਖ ਸੰਗ ਹਮਾਰੇ।ਉਂਗ੍ਰਾ ਸੁਭਾਵ ਜਿਨਹੁੰ ਰਣ ਪਸਾਰੇ ॥ ੬ ॥ ਅੰਤਰ
 ਨਗਰ ਹਰਖ ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ।ਥਾਨ ਕੁਸ਼ਾਦ ਲੋਨਿਕੋਠਾਨਹਿ।ਡੇਰਾਕਰਤਿ
 ਪਰਸਪਰ ਲਰਹਿ।ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ ਤੋ ਨਹਿ ਡਰਹਿ॥੭॥ਪੁਰਿ ਜਨ ਸੋ
 ਇਹ ਕਰਹਿ ਬਖੇਰਾ।ਹੁਕਮ ਨ ਮਾਨਤਿ ਹੈਂ ਕਿਸ ਕੇਰਾ।ਇਕ ਗੁਰ
 ਬਿਨਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਆਨ।ਲਰਤਿ ਨ ਧਾਰਹਿ ਕਿਸ ਕੀ ਕਾਨ॥੮॥ਯਾਂ ਤੋ
 ਸਿਵਰ ਇਨਹੁੰ ਕੋ ਆਛੇ।ਵਹਿਰ ਕੁਸ਼ਾਦ ਥਾਨ ਮਹਿ ਬਾਂਛੇ।ਸੈਚ ਸੁਨਾਨ
 ਸੁਖੇਨ ਸੁ ਠਾਨਹਿ।ਅੰਤਰ ਥਲ ਤੋ ਹਰਖ ਨ ਮਾਨਹਿ* ॥ ੯ ॥ ਸਿਵਰ
 ਕਰਾਵਣੁ ਹਾਰ ਜਿ ਆਇ।ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਨਿਪ ਕੋ ਜਾਇ ਸੁਨਾਇ।‘ਗੁਰ
 ਦਿਵਾਨ ਉਤਰਹਿ ਨਹੀਂ ਅੰਤਰ।ਚਾਹਤਿ ਡੇਰਾ ਵਹਿਰ ਨਿਰੰਤਰ’॥੧੦॥
 ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਪੁਨ ਭਾਖਾ।‘ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਜੇ ਅਭਿਲਾਖਾਪੰਥ
 ਪਾਂਵਟੇ ਪਰ ਉਪਬਨ’ ਹੈ।ਤਹਾਂ ਉਤਾਰਹੁ ਜਿਮ ਸੁਖ ਮਨਿ ਹੈ’॥੧੧॥ਇਮ
 ਸੁਨਿ ਨਰ ਬਹੋਰ ਕਰਿ ਲਯਾਏ।ਬਾਗ ਬਿਸਾਲ ਸਿਵਰ* ਕਰਿਵਾਏ।ਦਾਵ
 ਘਾਵ ਆਪਨਿ ਰਖਿ ਸਾਰਾ।ਸਤਿਗੁਰ ਦਲ ਡੇਰੋ ਪਿਖਿ ਡਾਰਾ ॥ ੧੨ ॥
 ਸੰਗਰ* ਲਯੋ ਅਧਿਕ ਬੰਧਵਾਇ।ਨਿਜ ਤਕਰਾਈ ਭਲੇ ਕਰਾਇ।ਇਕ
 ਜਾਮਨਿ ਕਰਿ ਬਾਸ ਬਿਤਾਈ।ਗਏ ਪ੍ਰਾਤ ਮਿਲਿਬੇ ਗਿਰਗਾਈ॥੧੩॥‘ਤੁਮਕੋ
 ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੀ ਗੁਰ ਪੂਰੇ।ਦਾਇਜ ਪਠਯੋ ਮੋਲ ਬਹੁ ਰੂਰੇ।ਅਪਨੋ ਜਾਨਿ ਦਯਾ
 ਉਰ ਛਾਈ।ਸਦਲ ਭੇਜ ਮੁਹਿ ਹਿਤ ਬਡਿਆਈ’॥੧੪ ॥ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਕਰ
 ਜੋਰਿ ਉਚਾਰਾ।‘ਹਮ ਪਰ ਕਰਯੋ ਅਧਿਕ ਉਪਕਾਰਾ।ਸੇਵਕ ਸਦਾ ਗੁਰੂ ਘਰ
 ਕੇਰੇ।ਇਤੋ ਸੁਜਸ ਚਾਹਤਿ ਸੋ ਮੇਰੇ’ ॥ ੧੫ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਕਹਿ ਆਪਸ
 ਮਹੀਆਆਏ ਸਿਵਰ ਪਰਯੋ ਨਿਜ ਜਹੀਆ।ਨਿਤ ਭੂਪਤਿ ਸੇਵਾਕਰਿਵਾਵੇ।
 ਤ੍ਰਿਣ ਦਾਨਾ ਇਨ ਸਕਲ ਪੁਚਾਵੇ॥੧੬॥ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਸੁਾਦ ਮਹਾਨੇ।
 ਨਿਸ ਦਿਨ ਬਨੇ ਰਹਿਤ ਸਵਧਾਨੇ।ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸਤਿਕਾਰੀ।
 ਹਿਤ ਬਰਾਤ ਕੇ ਠਾਨਹਿ ਤਯਾਰੀ॥੧੭॥ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਤ ਕੋ ਬਿਰਤਾਂਤ।

*ਤੇਜ਼ । *ਖੁੱਲ੍ਹਾ । *ਬਾਗ । *ਡੇਰਾ । *ਸੈਨਾ ਦੇ ਆਰਜ਼ੀ ਭੇਰੇ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਕੰਧ
 ਯਾ ਉੱਚਾ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਧੂੜਕੋਟ ਯਾ ਛਾਪਿਆਂ ਦੀ ਵਾੜ ਜੋ ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਛੇਤੀ
 ਅੰਦਰ ਨਾ ਜਾਣ ਦੇਵੇ।[ਸਿਸ਼:, ਸੰਗਰ]।*ਆਪ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਵਾਸਤੇ ਮੈਨੂੰ ਫੌਜ ਸਣੇ
 ਘੋਲਿਆ ਹੈ। *ਕਵਿ ਜੀ ਇਥੇ ਨੀਂਦਰੰਦ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨਿਪੁਨਤਾ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਤ ਕੀ ਸੁਨੀਅਹਿ ਆਇ ਬਰਾਤ। ਭੀਮਚੰਦ ਸਭਿ ਨਿਪਤ ਪਹਾਰੀ ।
 ਮਿਲਜੇ ਮੇਲ ਜਹਿ ਕਹਿ ਤੇ ਭਾਰੀ ॥ ੧੮ ॥ ਬਹੁ ਧਾਰਨਿ ਕੋ ਮਹਿਪਤਿ
 ਆਇ। ਨਿਜ ਨਿਜ ਦਲ ਸਕੇਲ ਕਰਿ ਲਯਾਏ। ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੇ ਬਨਿ ਠਨਿ
 ਭਲੇ। ਆਨਿ ਆਨਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਤੇ ਮਿਲੇ ॥ ੧੯ ॥ ਦਲ ਸਕੇਲ ਬਹੁ ਸ਼ਗਨ
 ਮਨਾਇ । ਗਨ ਨਾਰਿਨਿ ਤੇ ਗੀਤ ਗਵਾਇ । ਬਡੀ ਬਰਾਤ ਜੋਰਿ ਕਰਿ
 ਚਢੇ । ਬਾਜੇ ਬਹੁ ਬਜਾਇ ਮੁਦ ਬਢੇ ॥ ੨੦ ॥ ਮੰਗਲ ਕਰਿਤੇ ਅਨਿਕ
 ਪ੍ਰਕਾਰ। ਉਲੰਘੇ ਪੰਥ ਬਿਖਮ ਸਮ ਸਾਰਾ । ਨਿਕਟ ਪਾਂਵਟੇ ਕੇ ਚਲਿ
 ਗਏ। ਕੋਸ ਦੋਇ ਤੇ ਉਤਰਤਿ ਭਏ ॥ ੨੧ ॥ ਸੰਧਯਾ ਸਮੇ ਟਿਕੇ ਜਬ ਡੇਰਾ।
 ਬਾਤ ਸੁਨੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਤਿਸ ਬੇਰਾ*। -ਪੰਥ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੋ ਜਿਸ ਬਲ ਗਵਨੂ ।
 ਉਤਰੇ ਤਹਾ ਸਦਲ ਬਲ ਭਵਨੂ ॥ ੨੨ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਚਿਤ ਉਪਜੀ ਦੁਚਿ-
 ਤਾਈ। -ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਮ ਉਲੰਘਹਿ ਜਾਈ ? -ਹੇਤੁ ਮੰਤ੍ਰ^੧ ਕੇ ਸਕਲ
 ਬੁਲਾਏ । ਭੀਮਚੰਦ ਢਿਗ ਗਿਰਪਤਿ ਆਏ ॥ ੨੩ ॥ ਇਕ ਗਲੇਰੀਆ
 ਨਾਮ ਗੁਪਾਲ । ਮੰਡੀਪਤਿ, ਸੁਕੋਤ, ਜਸੁਵਾਲਿ । ਆਦਿ ਹੰਡੂਰੀ ਜੈਤਿਕ
 ਸਾਬ । ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਬਿਰੇ ਵਹਿਰਾ ਗਿਰਨਾਬ ॥ ੨੪ ॥ ਸਭਿ ਕੋ ਕਰਿ ਆਦਰ
 ਕਹਿਲੂਰੀ । ਬੋਲੇ 'ਇਕ ਚਿੰਤਾ ਵਧਿ ਭੂਰੀ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੰਗ ਵਿਗਾਰ
 ਹਮਾਰਾ । ਭਯੋ ਪ੍ਰਥਮ ਰਣ ਕਜੇਹੀ ਟਾਰਾ' ॥ ੨੫ ॥ ਪੰਥ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੋ ਮਹਿ ਤਿਨ
 ਡੇਰਾ । ਨੇਰ ਪਰੈ, ਹੁਇ ਹੈ ਭਟ ਭੋਰਾ । ਉਤਸਵ ਬਜਾਹ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਟਾਰੇ ।
 ਅਬਿ ਕਿਮ ਉਲੰਘਹਿ ਦਲ ਬਲ ਭਾਰੇ ॥ ੨੬ ॥ ਤਬਿ ਜਸੁਵਾਲਿ ਕੋਸਰੀ
 ਚੰਦ । ਆਦਿ ਗਲੇਰੀ ਅਪਰ ਨਰਿੰਦਾ ਕਹਤਿ 'ਧੀਰ ! ਕਜੇ ਚਿੰਤਾ ਠਾਨੀ ।
 ਕਿਤਕ ਸੈਨ ਗੁਰ ਕੇ ਸੰਗ ਜਾਨੀ ? ॥ ੨੭ ॥ ਹਮ ਸਗਰੇ ਮਹਿਪਤਿ ਦਲਸੰਗ ।
 ਕਜੇ ਕਰਿ ਟਰਹਿ ਕਰਨਿ ਤੇ ਸੰਗ ਅਲਪ ਚਮੂ^੨ ਤੇ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਮਾਨੈ । ਨਿਜ
 ਬਲ ਤੇ ਆਗੈ ਪ੍ਰਸਥਾਨੈ ॥ ੨੮ ॥ ਅਬਿ ਤੁਮ ਪੂਰਬ ਪਠਹੁ ਵਜ਼ੀਰ । ਜਾਨਹਿ
 ਭੇਦ ਜਿਤਿਕ ਭਟ ਭੀਰ । ਨਿਜ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਮ ਕੋ ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਵੈ -ਦਿਹੁਮਗ ਨਤੁ
^੧ਬਿਖੜਾ ਤੇ ਪੱਧਰਾ ਸਾਰਾ । ^੨ਦਲ ਸਹਿਤ ਬਲ ਦੇ ਘਰ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ) ^੩ਚਿੰਤਾ ^੪ਸਲਾਹ ਲਈ ।
^੫ਕਿਵੇਂ ਨ ਕਿਵੇਂ ਟਾਲਿਆ ਹੈ । ^੬(ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ) ਥੋੜੀ ਫੌਜ ਤੋਂ । ਇਸ ਤੋਂ ਟਪਕ ਰਿਹਾ ਹੈ
 ਕਿ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੌਜ ਬਹੁਤ ਸੀ ।

*ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਉਂਟੇ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲੋਂ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਹੈ ਪਰ ਫੌਜਾਂ
 ਸਹਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਤੇ ਦੁਰਗ ਰਚੇ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਭਾਵੇਂ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਪਤਾ
 ਲੱਗਾ ਹੋਵੇ । †ਪਾ:-ਬਹੁਰ ।

ਡੇਰਾ ਲੁਟਿ ਜਾਵੈ—^੧॥੨੬॥ ਭੀਮਚੰਦ ਸੁਨਿ ਰਾਜਨਿ ਬਾਨੀ॥ ਨਿਜ ਉਤਸਵ
 ਲਖਿ ਤਿਨਹੁ ਬਖਾਨੀ । ‘ਰਲੁ ਕਰਿਬੇ ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਆਛੀ । ਸ਼ਾਦੀ
 ਸੈਲਪਤਿਨਿ ਘਰ ਬਾਛੀ॥੩੦॥ ਪਰੇ ਜੰਗ ਹੁਇ ਮਾਰਨ ਮਰਨੋ । ਭਏ ਸ਼ੋਕ
 ਆਨੰਦ ਹੁਇ ਹਰਨੋ’ । ਨਿਸਚੈ ਲਰਜੈ ਚਹੈ ਇਕ ਬਾਰੀ । ਸੁਤ ਸ਼ਾਦੀ ਤੇ
 ਲਖਹੁ ਪਿਛਾਰੀ॥੩੧॥ ਯਾਂ ਤੇ ਕਰਜੈ ਪ੍ਰਥਮ ਮੈਂ ਟਾਰਾ । ਏਵ ਮਤੋ ਉਰ
 ਜਾਨਿ ਹਮਾਰਾ । ਅਬਿ ਤੋ ਬਿਨੈ ਕਰਨਿ ਹੀ ਬਨੈ । ਜਿਸ ਤੇ ਜਾਨਹਿ ਪੋਮੀ
 ਸਨੈ॥੩੨॥ ਅਪਰ ਥਾਨ ਕੋ ਪੰਥ ਨ ਨੋਰੇ । ਜੇ ਕੋ ਅਹੈ ਪਰਤਿ ਬਡ ਢੇਰੈ’ ।
 ਤਿਤ ਕੋ ਗਮਨਤਿ ਸਾਹਾ ਟਰੈ ਪੀਛੇ ਪਹੁੰਚਿ ਕਹਾਂ ਤਬਿ ਕਰੈ॥੩੩॥ ਬਡੋ
 ਬਿਰਸ ਉਤਸਵ ਮਹਿ ਪਰਿਹੀ । ਜੇ ਬਿਰੋਧ ਅਬਿ ਗੁਰ ਸੰਗ ਧਰਿਹੀ॥ ਰਾਜ
 ਘਾਟ ਪਰ ਕੀਨਸਿ ਡੇਰਾ’ । ਆਪ ਸੂਰਮਾ ਬਲੀ ਬਡੇਰਾ॥੩੪॥ ਸਭਿ
 ਬਿਧਿ ਕੀ ਹੁਇ ਹੈ ਤਕਰਾਈ । ਬਲ ਤੇ ਕਜੈ ਹੂੰ ਦੇਹਿ ਨ ਜਾਈ । ਸੁਮਤਿ
 ਬਿਚਾਰ ਕਰਹੁ ਛਲ ਐਸੇ । ਇਸੀ ਪੰਥ ਮਹਿ ਗਮਨੈਂ ਜੈਸੇ॥੩੫॥ ਸਾਥ
 ਸਾਮਤਾ’ ਨੀਕੀ ਬਾਤ । ਸੁਖ ਸੋ ਪਹੁੰਚੈ ਸਕਲ ਬਰਾਤ’ । ਭੀਮਚੰਦ ਤੇ
 ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਾਨੀ । ਕਰਿ ਲਗਿ ਗਰਬ* ਨਿਪਤ ਸਭਿ ਮਾਨੀ’॥੩੬॥
 ‘ਪਠੋ ਵਜੀਰ ਕਰਨਿ ਕੋ ਬਿਨਤੀ॥ ਪੀਛੇ ਲਰਹਿ’ ਕੀਨਿ ਮਿਲਿ ਗਿਨਤੀ ।
 ਛਲਜੈ ਚਹੈ ਸਰਬੰਗਨ ਮਤਿ ਕੋ’ । ਬਲ ਚਾਤੁਰਤਾ ਲਖਿ ਨਿਜ ਮਤਿ ਕੋ
 ॥੩੭॥ ਭਾਵਹੀਨ ਮਤਿਮੰਦ ਪਹਾਰੀ । ਕਿਨਹੁ ਨ ਨੀਕੀ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰੀ ।
 ਸੁਮਤਿਵੈਤਿ ਨਿਜ ਸਚਿਵ ਬੁਲਾਯੋ । ਸਾਦਰ ਸਭਿਨਿ ਬੀਚ ਬੈਠਾਯੋ॥੩੮॥
 ਨਿਜ ਆਸ਼ੈ ਸਗਰੇ ਸਮੁਝਾਵਾ । ‘ਨਹੀਂ ਚਹੈ ਹਮ ਸੰਘਰ’ ਪਾਵਾ॥ ਜਸੋਂ ਕਜੈਂ
 ਕਰਿ ਮਾਰਗ ਇਹ ਲੈਨਾ॥ ਸਾਚ ਝੂਠ ਹਿਤ ਚਹਿਕਹਿ ਦੇਨਾ’॥੩੯॥ ਬਾਤਨ
 ਸੋ ਰਿਝਾਇ ਗੁਰ ਲੀਜੈ । ਇਤ ਕੋ ਬਿਨੈ ਬਾਕ ਕਹਿ ਦੀਜੈ । ਜੇ ਦਾਨਾਇ
 ਜਗਤ ਮਹਿ ਅਗਰ’ । ਬਿਬਸ ਲਖਹਿ ਕਾਰਜ ਕਛੁ ਬਿਗਰੇ’॥੪੦॥

^੧ਨਾਸ਼ । ^੨ਫੇਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਰਾਹ ਲੰਮਾ ਹੈ । ^੩ਵਡੇ ਘਾਟ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਡੇਰਾ ਹੈ । ^੪ਸੁਲਹ ਨਾਲ । ^੫ਹੰਕਾਰ ਕਰਨ ਲਗੇ (ਪਰ) ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਮੰਨ ਲਈ । ^੬ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਸਰਬੰਗਜ ਹੈ । ^੭ਜੰਗ । ^੮ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਸੱਚ ਝੂਠ ਬੀ ਚਾਹੇ ਕਹਿ ਦੇਣਾ । ^੯ਚਤੁਰ । (ਅ) ਜੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ । ^{੧੦}ਕੁਛ ਕਾਰਜ ਵਿਗੜਨ ਦੀ ਲਚਾਰੀ ਨੂੰ ਜਦ ਲਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ.....

*ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਕਰਿ ਲਗਿ’ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਪਾਠ ‘ਕਰਿ ਲਖੁ’ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਲਮ-ਉਕਾਈ ਹੋਈ ਹੈ । ‘ਕਰਿ ਲਖੁ ਗਰਬ’ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਆਪਣੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ । ਇਹ ਅਰਥ ਅੰਕ ੪੧ ਤੋਂ ਸਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਅਲਪ ਬਨਹਿ^੧, ਸੁਧਰਹਿ^੨ ਜਿਸ ਰੀਤਿ ਠਾਨਹਿ^੩ ਤਿਮ ਹੀ ਤੂਰਨ ਨੀਤਿ।
 ਕੜੇਹੂੰ^੪ ਲਘੁ ਸੇ ਹੋਇ ਨ ਜਾਈ^੫। ਸਯਾਨੇ ਜਾਨਹਿ^੬ ਤਿਹ ਅਧਿਕਾਈ^੭॥੪੧॥
 ॥ਭੀਮਚੰਦ ਜਬਿ ਐਸੇ ਕਹੌ। ਅਪਰ ਗਰੀਦਨ ਸੋ^੮ ਨਹਿ ਸਹੈ। ‘ਕੜੇ
 ਸਭਿ ਕੀ ਤੁਮ ਲਘੁਤਾ ਕਰੋ ? ਬੁਧਿ, ਬਲ, ਦਲ ਕੌ ਦੀਰਘ ਧਰੋ’ ॥੪੨॥
 ‘ਸੁਨਹੁ ਵਜੀਰ ! ਆਪਨੋ ਜੋਰ। ਕਹੇ ਸਕਲ ਨਿਪ ਦਲ ਕੌ ਜੋਰ।—ਤਜਿ
 ਮਗ ਕੌ ਅਬਿ ਕਰੋ ਕਿਨਾਰਾ। ਮਿਲਹਿ ਸੈਨ ਤਬਿ ਹੋਇ ਬਿਗਾਰਾ॥੪੩॥ ਅਸ
 ਨਹਿ ਬਨਹਿ ਜਾਇ ਲੁਟਿ ਡੋਰਾ। ਯਾ ਤੇ ਸੁਧਿ ਕਰਿਬੇ ਮੁਝ ਪ੍ਰੇਰਾ—। ਇੰਤਜਾ-
 ਦਿਕ ਨਿਜ ਓਜ ਜਨਾਵਹੁ। ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਤੇ ਗੁਰ ਤ੍ਰਾਸ ਉਪਾਵਹੁ’ ॥੪੪॥
 ਭੀਮਚੰਦ ਸੁਨਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀ। ‘ਪ੍ਰਥਮ ਕਟਕ’ ਨਹਿ ਭਾਖਹੁ ਬਾਨੀ।
 ਸਹਿਤ ਸ਼ਾਮਤਾ^੯ ਜੇ ਮਗ ਦੇਹਿ। ਇਸ ਤੇ ਆਛੀ ਬਾਤ ਨ ਕੋਹ’ ॥੪੫॥ ਜੇ
 ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ ਪੁਨ ਕਹਿ ਦੀਜੈ। ਜੜੇ ਕੜੇ ਛਲ ਬਲ ਕਰਿ ਮਗ ਲੀਜੈ’।
 ਸੁਮਤ ਵਜੀਰ ਜਾਨਿ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ^{੧੦}। ‘ਰਣ ਨ ਕਰਹੁ’ ਸਭਿ ਕੌ ਸਮੁਝਾਯ॥
 ੪੬॥ ਆਪ ਚਲਨਿ ਕੌ ਕੀਨਸਿ ਤਜਾਰੀ। ਸੰਗ ਸੁਭਟ ਲੇ ਖੋੜਸਚਾਰੀ^{੧੧}।
 ਡੋਰਾ ਕਰਿ ਮੁਕਾਮ ਤਿਸ ਥਾਨ^{੧੨}। ਇਕ ਵਜੀਰ ਠਾਨਜੋਂ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ॥੪੭॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ ‘ਗ੍ਰੰਥਿਨ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਏਕਾਦਸ਼ਮੇ
 ਅੰਸੂ ॥ ੧੧ ॥ ੧੨. [ਰਜੇ ਦਾ ਵਜੀਰ ਰਾਹ ਲੈਣ ਆਇਆ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਿਭੈ ਹੋਇ ਹਿਤ ਸਾਮ ਕੇ ਗੁਰ ਢਿਗ ਚੜ੍ਹੇ ਵਜੀਰ। ਭੀਮਚੰਦ
 ਚਿਤ ਚਟਪਟੀ^{੧੩}, ਬਡੀ ਚਿੰਤ, ਨਹਿ ਧੀਰ ॥੧॥ ਚੋਖਈ ॥—ਕਲਗੀਧਰ
 ਬਡ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪੀ। ਨਹੀਂ ਨੂਨਤਾ^{੧੪} ਸਹਿ ਕਦਾਪੀ। ਕਿਮ ਧੈ ਹੈ^{੧੫}, ਕਿਮ
 ਉਲੰਘਹਿ ਆਗੇ ? ਮਹਾਂ ਬਿਘਨ ਹੁਇ ਜੇ ਰਣ ਜਾਗੇ ॥ ੨ ॥ ਗਿਰਪਤਿ
 ਮੇਲ ਬਿਖੈ ਗਨ ਆਏ। ਹਟਹਿ ਕੁਸ਼ਲ ਸੋਂ ਨਰ ਸਮੁਦਾਏ। ਗਾਵਹਿ ਗੀਤ
 ਉਛਾਹਿ ਬਿਸਾਲਾ। ਕਰਿਬੇ ਜੰਗ ਸ਼ੋਕ ਕੀ ਸਾਲਾ^{੧੬}॥੩॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਡੋਰੇ
 ਟਿਕੈਂ ਪਹਾਰੀ। ਆਇ ਵਜੀਰ ਤ ਠਾਨਹਿ ਤਜਾਰੀ—। ਇਮ ਪ੍ਰਤੀਖਨਾ
 ਧਰਿ ਟਿਕ ਰਹੇ। ਗੁਰ ਕਬਿ ਮਿਲਹਿ^{੧੭} ਪਰਸਾਦ ਰਹੈ॥੪॥ ਉਤ ਕਲਗੀ-

^੧ਨੀਵੇਂ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ^੨(ਕਾਰਜ)। ^੩(ਜੋ ਵਡਾ ਹੈ) ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਬੀ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ ਹੋ
 ਜਾਂਦਾ। ^੪ਭਾਵ ਪਿੱਛੇ ਕਹੀ ਗਲ। ^੫ਕੌੜੀ। ^੬ਸੁਲਹ ਨਾਲ। ^੭ਕੋਈ। ^੮ਮਤਲਬ, ਤਾਤਪਰਯ।
^੯ਵੀਹ ਕੁ। ^{੧੦}(ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਨੇ) ਉਥੇ ਡੋਰਾ ਕਰਕੇ ਟਿਕਾਉ ਕੀਤਾ। ^{੧੧}ਉਚਿਤ ਚਿੰਤੀ।
^{੧੨}ਛੁਟਿਆਈ। ^{੧੩}ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗੀ। ^{੧੪}ਸ਼ੋਕ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ^{੧੫}ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਦੇ ਮਿਲਾਪ ਕਰ ਲੈਣ
 ਤਾਂ (ਚੰਗੀ ਗਲ ਹੈ)। (ਅ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਦ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ? *ਪਾ:-ਤੂੰ।

ਧਰ ਲਗੇ ਦਿਵਾਨ । ਬੈਠੇ ਸ਼ੋਭਤਿ ਇੰਦ੍ਰ ਸਮਾਨ । ਸੁਧਿ ਪਹੁੰਚੀ ਗਿਰ-
 ਰਾਜਨਿ ਕੇਰੀ । ‘ਬਜਾਹ ਬਰਾਤਿ ਬਟੋਰਿ ਬਡੋਰੀ॥੫॥ ਪਰਜੇ ਸਮੀਪ ਆਨਿ
 ਕਰਿ ਡੇਰਾ॥ ਗਜ ਬਾਜੀ ਗਨ ਸੁਭਟਨਿ ਕੇਰਾ । ਇਸਹੀ ਪੰਥ ਉਲੰਘ੍ਯੋ
 ਚਹੈ॥ ਦਲ ਬਹੁ ਸੰਗ ਨਿਭੈ ਉਰ ਅਹੈ॥੬॥ ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ ਪ੍ਰਭੁ ਬਹੁ ਬਲ ਭਰਿ
 ਕੈ॥ ਕਿਹ ਦੁਇ ਸੀਸ ਉਲੰਘ੍ਯਹਿ ਅਰਿਕੈ॥ ਤਜੈ ਧਨੁਖ ਤੇ ਬਾਨ ਕਰਾਰੇ ।
 ਗਿਰਹਿ ਖੇਤ ਰਣ ਜਥਾ ਮੁਨਾਰੇ॥੭॥ ਸੁਪਤਹਿ ਬਡੀ ਨੀਂਦ ਮਹਿ ਜੋਧਾ॥
 ਕੁਲਸਨਿ ਵਾਰਨਿ ਸਮ ਹੁਇ ਰੋਧਾ॥ ਕਰਹਿ ਮਾਰ ਖੜਗਨਿ ਕੀ ਐਸੇ ।
 ਤਰੁ ਕਾਨਨ ਕੋ ਖਾਤੀ ਜੈਸੇ॥੮॥ ਇਕ ਸੁਤ ਬਜਾਹ ਹੋਤ ਕੋ ਆਏਰਚਹਿ
 ਬਜਾਹ ਹੁਗਨਿ ਸਮੁਦਾਏ॥ ਰੰਡ ਮੰਡ ਰਨ ਬਿਖੈ ਬਿਥਾਰੈ॥ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਪੰਕ
 ਧਰਾ ਕਰਿ ਡਾਰੈ॥੯॥ ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰ ਨਿਕਟ ਬ੍ਰਿਤੀਤਾ । ਤਯਾਰ
 ਸੁਭਟ ਕੀਨੇ ਭਗਵੰਤਾ॥ ਸਨੱਧ ਬੱਧ ਪੰਚ ਸੈ ਗਾਢੇ॥ ਕੋਸ ਅਗਾਰੀ॥ ਕੀਨਸਿ
 ਠਾਂਢੇ ॥ ੧੦ ॥ ‘ਜਬਿ ਅਵਨੀਪ ਸਮੀਪ ਬਿਲੋਕਹੁ । ਫੋਰਿ ਸਲਖ ਤਬਿ
 ਤਿਸ ਬਲ ਰੋਕਹੁ॥ ਮਚੈ ਸੰਗ ਸਭਿ ਦਲ ਚਵਿਆਵਹਿ॥ ਹਤਹਿ ਸ਼ੰਤੁ ਗਨ
 ਆਯਧ ਪਾਵਹਿ॥੧੧॥ ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਵਜ਼ੀਰ ਚਲਿ ਆਯੋ॥ ਸੁਭਟ ਸਨੱ-
 ਧਨਿ ਕੋ ਦਰਸਾਯੋ॥ ਭਯਜੁਤਿ ਹੋਇ ਬੀਦਨਾ ਠਾਨ॥ ਕਰਨਿ ਸਾਮ ਹਿਤ
 ਚਲਨਿ॥੧੨॥ ‘ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਢਿਗ ਮੈਂ ਜਾਨਾ । ਪਠਾਯੋ
 ਗਿਰੀਦ੍ਵਨਿ ਨੰਮੁ ਨਿਧਾਨਾ॥੧੩॥ ਇਮ ਕਹਿਉਲੰਘ੍ਯੋ ਸੁਭਟਨਿ ਠਟਕੈ॥ ਗਿਨੈ
 ਗਟੀ-ਨਹਿ ਪੁਜਹਿ ਕਪਟ ਕੋ॥੧੪॥ ਸਿੰਘ ਪੌਰ ਬੀਰਨ ਜੁਤਿ ਜੋਵਾ ।
 ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗ ਕਰਿ ਨਮੋ ਖਰੋਵਾ । ਦੁਰਪਾਲ ਸੰਗ ਸਕਲ ਸੁਨਾਵਾ ।
 ‘ਬੰਦ ਗਿਰੀਦ੍ਵਨਿ ਮੋਹਿ ਪਠਾਵਾ ॥ ੧੪ ॥ ਮਹਾਰਾਜ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸਾਬ ।
 ‘ਕਿਸ ਦੇ ਦੇ ਸਿਰ ਹੇਨ ਕਿ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਲੰਘੇਗਾ ? ‘ਭਾਵ ਮਰਨਗੇ । ‘ਬੱਜਰ ਦੇ (ਬਾਰ=)
 ਤਖਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹੋ ਕੇ ਰੋਕਾਂਗੇ । [ਸੰਸ: ਕੁਲਿਸ਼=ਵੱਜ] (ਅ) ਪਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ
 ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ‘ਕੁਲਿਸ਼ ਕਿਵਾਰਨ’ ਸੀ । ‘ਬਣ ਦੇ ਬਿੱਛਾਂ ਨੂੰ ਤਰਖਾਣ ਵਾਂਗ । ‘ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ
 ਬਜਾਹ ਹੁਰਾਂ (ਨਾਲ) ਰਚ ਦਿਆਂਗੇ । ‘ਲਹੂ ਦਾ ਦਿੱਕੜ ਧਰਤੀ ਤੇ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ । ‘ਕੋਹ ਭਰ
 ਅੱਗੇ । ‘ਚਾਜੇ । ‘(ਤੁਹਾਡਾ) ਜੰਗ (ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ) ਮਚਦੇ ਸਾਰ (ਇਧਰੋਂ ਬਾਕੀ ਦਾ) ਸਾਰਾ ਦਲ
 ਚੜ੍ਹ ਆਵੇਗਾ (ਫਿਰ ਰਲ ਕੇ) ਸਾਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਚੁਫੇਰਿਓ ਜੰਗ ਮਚਾਕੇ ।
 [ਅ=ਸਰਬ ਓਰ ਤੇ । ਯੁਧ=ਜੰਗ] (ਅ) ਆਯੁਧ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਸ਼ਤ੍ਰੂਆਂ ਨੂੰ
 ਮਾਰ ਲਵਾਂਗੇ । ‘ਸਨੱਧ ਬੱਧ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ । ‘ਸੁਲਹ ਵਾਸਤੇ ਮੇਰਾ (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ
 ਜੀ ਪਾਸ) ਜਾਣਾ ਹੈ । ‘ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਦੀ ਨਿਧੀ ਭਾਵ ਅਤਿ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਾਲਿਆਂ ਰਾਜਿਆਂ
 ਨੇ । ‘ਕਪਟ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਦਾ ।

ਕਹੁ ਸੁਧ ਜਾਇ ਸਕਲ ਇਹ ਗਾਥ।—ਬਹੁ ਗਿਰਧਾਰ ਬਰਾਤ ਬਟੋਰੀ।
 ਡੇਰਾ ਪਰਯੋ ਨਿਕਟ ਇਤ ਓਰੀ—॥੧੫॥ ਸੁਨਿ ਇਮ ਅੰਤਰ ਤੂਰਨ ਗਯੋ।
 ‘ਦੈ ਕਰ ਜੋਰਿ ਸੁਨਾਵਤਿ ਭਯੋ। ਭੀਮਚੰਦ ਤੇ ਆਇ ਗਿਰੇਸ਼। ਨਿਕਟ
 ਸਿਵਰ ਕੋ ਘਾਲਿ ਅਸ਼ੇਸ਼’॥੧੬॥ ਪਠਯੋ ਵਜ਼ੀਰ ਪੌਰ ਪਰ ਖਰਯੋ। ਦਰਸਨ
 ਕੀ ਲਾਲਸ ਉਰ ਧਰਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਤਬਹਿ ਹਕਾਰਨਿ ਕੀਨੋ। ‘ਆਨਹੁ ਸਭਾ
 ਤਿਸਹਿ’ ਕਹਿ ਦੀਨੋ ॥ ੧੭ ॥ ਤਤਛਿਨ ਦਾਰਪਾਲ ਨਿਜ ਸਾਥ। ਲੇ
 ਕਰਿ ਗਮਨਯੋ ਨਿਕਟ ਸੁਨਾਥ। ਸੁਰ ਸਮਾਨ ਸਭਿ ਸਭਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਿ। ਬੀਚ
 ਬਿਰਾਜਹਿ ਰੁਚਿਰ ਸਿੰਘਾਸਨ ॥ ੧੮ ॥ ਤਿਸ ਪਰ ਇੰਦ੍ਰ ਮਨੀਂਦ ਸੁਹਾਏ।
 ਕਲਗੀ ਤੁੰਗ ਸ਼ੋਭ ਅਧਿਕਾਏ। ਖਰ ਖਪਰਾ ਇਕ ਕਰ ਮਹਿ ਧਾਰੈ।
 ਬਾਰਹਿ ਬਾਰ ਭ੍ਰਮਾਇ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ੧੯ ॥ ਧਨੁਖ ਕਠੋਰ ਅਗਾਰੀ ਧਰਯੋ।
 ਆਵਤਿ ਨ੍ਰਿਪਤ ਵਕੀਲ ਨਿਹਰਯੋ। ਨੰਮੀ ਬਨਤਿ ਹਾਥ ਜੁਗਜੋਰੇ। ਪਹੁੰਚਯੋ
 ਜਬਿ ਹੀ ਜਾਇ ਨਿਹੋਰੇ॥੨੦॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਮੰਦ ਮੰਦ ਮੁਸਕਾਨੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ
 ਗੁਰਦੇਵ ਬਖਾਨੇ। ‘ਆਵਹੁ ਰਾਜੇ ਦਿਯਾ ਵਜ਼ੀਰਾ। ਚਿਰੰਕਾਲ ਮਹਿ
 ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੀਰਾ?’॥੨੧॥ ਸੁਨਤਿ ਸੀਸ ਤੋ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ। ਆਇਸੁ ਪਾਇ
 ਬੈਠਿ ਅਗਵਾਨੀ। ‘ਕਹੁ ਨਿਜ ਰਾਜੇ ਕੋਰ ਬਿਭੀਤ। ਕਿਮ ਤੋ ਕਹੁ ਕਹਿ ਪਠਯੋ
 ਮਤੀਤ?’॥੨੨॥ ਸੁਨਿ ਵਜ਼ੀਰ ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਬੋਲਾ। ‘ਜਾਨ ਆਪ ਕੋ ਅਪਨੋ
 ਓਲਾ’। ਨਮੋ ਠਾਨਿ ਬਹੁ ਕਰੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ। ਸਤਿਗੁਰ ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਅਵਤੀਸ਼ਾ ॥
 ੨੩॥ ਜਬਿ ਕੋ ਤੁਮ ਇਤ ਕੋ ਚਲਿ ਆਏ। ਕਈ ਬਾਰ ਸਿਮਰਤ ਪਛੁਤਾਏ’।
 ਅਬਿ ਨਰੀਂਦਰ ਹਿਤ ਨੇਦਨ ਬਜਾਹੂ। ਬ੍ਰਿੰਦ ਗਿਰੀਂਦ੍ਰਨਿ ਮੇਲ ਉਛਾਹੂ ॥
 ੨੪ ॥ ਚਵਿ ਕਹਿਲੂਰ ਤਜਾਗ ਕਰਿ ਆਏ। ਬਡੀ ਬਰਾਤ ਬਟੋਰਨ
 ਲਗਾਏ’। ‘ਕਹੋ ਵਜ਼ੀਰ ਗਿਰੇਸ਼ਨ ਐਸੇ’—ਜੇ ਬਲ ਕੋ ਮਦ ਹੈ ਉਰ ਕੈਸੇ’
 ॥੨੫॥ ਤੋ ਬਿਨ ਸ਼ੰਕ ਸਮੁਖ ਚਲਿ ਆਵੇ। ਹਮ ਦਿਸ਼ ਤੋ ਨਹਿ ਦੇਰ ਲਗਾਵੇ।
 ‘ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ। ਤੋਖਾ ਬਣ।’ ਜਾਣਿਆਂ ਹੈ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਸਰਾ। ‘ਇਥੋਂ ਅੱਗੋਂ ਕੋਈ
 ਤੁਕ (ਯਾਂ ਤੁਕਾਂ) ਰਹੀ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ, ਉਥੇ ਵਜ਼ੀਰ
 ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ‘ਅਬ ਚਲੀਐ ਤਵਨੋ ਸਭ ਬਾਨਾ। ਆਨੰਦ ਪੁਰੇ ਬਿਮਲ ਅਸਥਾਨਾ’। ਇਥੇ
 ਉਪਰਲਾ ਭਾਵ ਰਹਿ ਗਿਆ ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਸਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੋਂ ਅੰਕ ੨੬ ਵਿਚ
 ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸੇ ਗਲ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰ ਬਿ: ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਸੁ: ਪ੍ਰ: ਵਿਚ ਨਹੀਂ।
 ‘(ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਕਿਹਾ)। ‘ਹੋ ਵਜ਼ੀਰ! ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਐਉਂ ਕਹੁ:—’ਜੇ ਬਲ ਦਾ ਹੀਕਾਰ
 ਕਿਸੇਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੀ ਹੈ।

'ਪਹੁੰਚਨਿ ਤੈਂ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕਹਜੈ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਹਮ ਨੋ ਨੀਕ ਨ ਲਹਜੈ॥
 ੨੬॥ ਬਿਜੈ ਕਰੈਗੇ ਪੂਰਬ ਅਰਿ ਕੋ। ਪੁਨ ਗਮਨਹਿਗੇ ਆਪਨ ਪੁਰਿ ਕੋ'।
 ਦਗੇ ਬਾਜ਼ ਕੀ ਗੈਲ ਨ ਜਾਵੈਂ। ਕਹੈਂ ਅਪਰ ਮੁਖ, ਅਪਰ ਕਮਾਵੈਂ॥੨੭॥
 ਅਪਨੇ ਬਲ ਆਸ਼ੁਯ ਹਮ ਰਹੈਂ। ਜੇਨਿਰਬਲ ਤੋ ਪਰ*ਕੋ ਲਹੈ'। ਉਛਲਤਿ
 ਮਮ ਤਰਕਸ਼ ਕੋ ਤੀਰ। ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਹਿ ਤੂਰਨ ਰਿਪੁਨਿ ਸਰੀਰ ॥ ੨੮ ॥ ਜਮੋਂ
 ਬਲਮੀਕ ਬਿਖੈ ਅਹਿ ਬਰੈ'। ਡਸੈਂ ਸ਼ੋਤ ਕੋ' ਤਤਛਿਨ ਮਰੈਂ। ਗਿਰਪਤਿ
 ਹਿਤ ਬਰਾਤ ਪਹੁਨਾਈ'। ਲਖਿ ਆਗਮੈਨ ਸੁਧਾਰਿ ਬਨਾਈ॥੨੯॥ ਢਾਲ
 ਬਿਸਾਲ ਥਾਲ ਕਰਿ ਆਗੇ। ਘੋਵਰ ਖੜਗ ਦੇਉਂ ਤਨ ਖਾਂਗੇ'। ਗਨ ਗੁਲਕਾ
 ਬਹੁ ਸ਼ੋਕਰਪਾਰੇ। ਖਪਰੇ ਬਿੰਦ ਜਲੇਬ ਉਤਾਰੇ ॥ ੩੦ ॥ ਸੂਰ ਸਮੂਹ
 ਪਰੋਸਨਹਾਰੇ। ਤਿਪਤਾਵਹਿ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਕਰਾਰੇ'। ਰਖਹੁ ਬੀਰਤਾ ਛੁਧਾ' ਜਿ
 ਮਨ ਮੈਂ। ਬਿਨਾ ਬਿਲਮ ਪਹੁੰਚਹੁ ਅਬਿ ਰਨ ਮੈਂ॥੩੧॥ ਨਾਤੁਰ ਗੀਦੀ ਮੂਢ
 ਗਵਾਰੇ। ਅਪਰ ਪੰਥ ਕੋ ਦੇਖਿ ਸਿਧਾਰੇ। ਸੁਨਹੁ ਵਜ਼ੀਰ! ਜਥਾ ਹਮ ਕਰਨੀ।
 ਸਭਿ ਨਿਸ਼ਕਪਟ ਤੋਹਿ ਢਿਗ ਬਰਨੀ ॥ ੩੨ ॥ ਚਹੈ ਜੰਗ ਤੋਂ ਇਤ ਚਲਿ
 ਆਵੇ। ਬਹੁ ਦਿਵਸਨਿ ਕੋ ਛੋਭ ਮਿਟਾਵੇ'। ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਜਬਿ ਸਾਫ
 ਬਖਾਨੀ। ਨਹਿ ਕਹਿ ਸਕਜੇ ਦੂਤ ਕਛੁ ਬਾਨੀ ॥੩੩॥ ਤਰੇ ਦਿਸ਼ਟਿ ਕਰਿ
 ਬੈਠਜੇ ਰਹਜੇ। ਘਟ ਘਟ ਕੋ ਗਜਾਤਾ ਪ੍ਰਭੁ-ਲਹਜੇ।-ਕਪਟ ਗਿਰੀਦਨਿ
 ਕੋ ਮਨ ਜਾਨਾਂ। ਕਿਮ ਸਹਿ ਸਕਹਿ ਆਪਨੀ ਹਾਨੀ'॥੩੪॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ
 ਬਿਚਾਰਿ ਮਨ ਮਾਂਹੀ। ਨਿਸ਼ਚੈ ਲਖੀ ਪੰਥ ਦੇ ਨਾਂਹੀ'॥੩੫॥ ਜੁਗ ਕਰ ਜੋਰਿ
 ਬੰਦਨਾ ਠਾਨੀ। ਉਠਿ ਚਹਿ ਗਮਨਜੋਂ ਚਿੰਤ ਮਹਾਨੀ ॥੩੬॥ ਸਰਬ ਸਭਾ
 ਕੋ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਮੋਂ। ਨਿਕਸਿ ਦੁਰ ਹਸ ਚਢਿ ਤਿਹ ਸਮੋਂ। ਜਹਿ ਕਹਿ
 ਬੀਰ ਬਿੰਦ ਬਰ ਹੋਰੇ। ਪਿਖੇ ਪਠਾਨਨਿ ਕੇ ਬਹੁ ਡੋਰੇ॥੩੭॥ ਆਸ਼ੁਯ ਅਧਿਕ
 'ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਅਨੰਦਪੁਰ ਚਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੋਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ
 ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਮੁੜ ਕੇ) ਚਲ ਪਹੁੰਚੇ ਅਉਂ (ਜਾਣਾ)
 ਸਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤਾਂਗੇ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਚਲਾਂਗੇ। 'ਮੂੰਹੋਂ
 ਹੋਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹੋਰ ਹਨ। 'ਨਿਰਬਲ ਓਹ ਹਨ ਜੋ ਦੂਜੇ ਦਾ (ਆਸਰਾ) ਤੋਕਦੇ
 ਹਨ। 'ਜਿਉਂ ਖੁਫ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਪ ਵੜਦੇ ਹਨ (ਇਉਂ)। 'ਵੈਰੀ (ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਧਸ ਕੇ)
 ਡਸਣਗੇ। 'ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ। 'ਤਨ ਨੂੰ ਚੀਰਨ ਵਾਲੀ ਤਲਵਾਰ ਰੂਪੀ ਘੋਵਰ ਦਿਆਂਗਾ। (ਅ)
 ਖਾਂਗੇ=ਖਾਣ ਲਈ। (ੳ) ਖਾਂਗੇ=ਖੰਗ, ਖੜਗ। 'ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੜੇ। 'ਸੂਰਮੱਤਲ ਰੂਪੀ ਭੁੱਖ।
 '੧੦ (ਤੇ ਸੋਚਣ ਲਗਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਆਪਣੀ ਹਾਨੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਾਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
 '੧੧ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ।

*ਪਾ:-ਪਦ ।

ਮੇਲ ਕੇ ਧਰੈਂ । ਚਪਲ ਬਲੀ ਹਧ ਉਪਰ ਚਰੈਂ । ਸਿੱਖ ਸਭਟ ਸਮੁਦਾਇ
ਸਿਵਰ ਮੈਂ । ਜਥਾ ਸ਼ੇਰ ਕਾਨਨ ਗਿਰਵਰ ਮੈਂ^੧॥੩੭॥ ਤੁਰੰਗ ਤਬੇਲੇ ਬਿਤ
ਗਨ ਲੈਨ^੨ । ਅਨਿਕ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਭਟ ਬਿਨ ਚੈਨ^੩ । ਨਾਨਾ ਰੀਤਿ ਦਿਪਤ
ਹੱਥਜਾਰੀ । ਹੋਰਤਿ ਹਹਿਰ^੪ ਹਿਰਾਨ ਬਿਚਾਰੀ^੫ ॥੩੮॥—ਦੁਰਗ ਮਹਾਂ ਦਿਢ
ਦੀਰਘ ਦਿਪੈ।ਬਲਬਲ ਬਿਰੇ ਸੁਚੇਤੀ ਬਪੈ^੬।ਬਸਮੈ ਨਗਰ ਬਹੁ ਬਿਚਰਤਿ
ਮਾਨਵ । ਨਿਜ ਬਿਵਹਾਰ ਕਰਤਿ ਹਿਤ ਠਾਨਵ^੭—॥੩੯॥ ਨਿਕਸਿ ਵਹਿਰ
ਗਮਨਜੋਂ ਲਘੁ ਦੂਰੀ^੮।ਉਪਬਨ^੯ ਪਿਖਜੋ ਰਚਨ ਜਿਸ ਰੂਰੀ। ਨਾਨਾ ਜਾਤਿ
ਤਰੋਵਰੁ ਖਰੇ।ਸੁਮਨਸ ਖਰੇ ਸੁਭਨ ਖਗ ਰਰੇ^{੧੦}॥੪੦॥ਸਿੰਗੀ ਮਨੁਖਨਿ ਸੰਗ
ਬਖਾਨਾ । ‘ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੁਮ ਪਿਖਹੁ ਮਹਾਨਾ। ਚਢਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੇ ਇਤ
ਆਏ । ਗਿਰ ਕਾਨਨ ਮਹਿ ਨਗਰ ਬਸਾਏ ॥ ੪੧ ॥ ਬੋਰੇ ਦਿਵਸਨ ਮਹਿ
ਅਸ ਰਚਨਾ । ਨਰਨਿ ਸਮਾਜ ਭਯੋ ਬਡ ਸਚਨਾ^{੧੧}।ਬੰਦ ਬਾਹਿਨੀ ਜਹਿ
ਕਹਿ ਛਾਈ^{੧੨}। ਸ਼੍ਰੀ ਜਮਨਾ ਤਟ ਸੁੰਦਰ ਥਾਈ^{੧੩}॥੪੨॥ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਕਹਿ
ਕਹਿ ਚਲਿ ਜਾਵਤਿ।ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਰਤਿ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ।ਪਹੁੰਚਜੋ ਸੈਲ-
ਪਤਿਨਿ ਜਹਿ ਡੇਰਾ।ਸਭਿਹਿਨਿ ਰਿਦੈ ਸੰਦੋਹ ਬਡੇਰਾ॥੪੩॥—ਕਲਗੀਧਰ
ਮਗ ਦੇਹਿ ਕਿ ਨਾਂਹੀ । ਦਲ ਬਿਸਾਲ ਕੋ ਸੁਨਿ ਡਰਪਾਹੀ^{੧੪}—। ਕੇਤਿਕ
ਕਹੈ ‘ਗੁਰੁ ਬਰ ਬੀਰ । ਕਿਮਹੁ ਨ ਉਲੰਘਨਿ ਦੇਹਿ ਬਹੀਰ ॥੪੪॥ ਨਿਭੈ
ਰਹਤਿ ਹੈ ਜੇ ਬਡ ਜੋਧਾ।ਗਿਨਹਿ ਨ ਬਹੁਤ, ਕਰਹਿ ਰਣ ਕ੍ਰੋਧਾ^{੧੫}। ਪੁਨ
ਤਿਨ ਕੇ ਘਰ ਉਪਰ ਮਗਕੇ। ਕਹੈ ਨਿਪਨ ਕੇ ਤਜਹਿ ਨ ਭਗਕੇ^{੧੬}॥੪੫॥
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀਅਨਿ ਮਹਿ ਅਤਿ ਸੋਸਟ । ਦੇਗ ਤੇਗ ਕੇ ਧਨੀ ਸੁ ਜੋਸਟ^{੧੭}।
ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਬੈਲਤਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿਕੈ।ਮਨੈ ਪਰਬਤੀ ਸੰਸੈ ਧਰਿਕੈ^{੧੮}॥੪੬॥

^੧ਪਹਾੜੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ । ^੨ਕਤਾਰ, ਲਾਰ [ਅੰ., ਲਾਈਨ Lane] । ^੩ਕੰਬਿਆ । ^੪ਹੈਰਾਨ ਹੋਕੇ
ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ । ^੫ਸੁਚੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ । ^੬ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ । ^੭ਬੋੜੀ ਦੁਰ ਤਕ । ^੮ਬਾਗ । ^੯ਫੁਲਾਂ (ਦੇ
ਬੂਟੇ) ਖੜੇ ਹਨ (ਤੇ) ਬੋਭਦੇ ਹਨ ਪੰਛੀ ਚਹਿਕਦੇ । ^{੧੦}ਇਕੱਠਾ । ^{੧੧}ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ । ^{੧੨}(ਸਾਡਾ)
ਦਲ ਬਹੁਤਾ ਸੁਣਕੇ ਡਰਦੇ ਹਨ (ਕਿ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ) । ^{੧੩}(ਆਪ) ਜੁ ਵੱਡਾ ਜੋਧਾ ਹੈ ਨਿਰਭੈ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, (ਜਦੋਂ) ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਭਾਵ
ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । (ਅ) ਜੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਜੋਧੇ (ਉਹਨਾਂ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਉਹ (ਭਾਵੇਂ)
ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਹਨ, (ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਆਂ ਦੀ) ਬੁਝੇਤ ਨੂੰ ਗਿਣਦੇ ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਕੁਛ ਸ਼ੈ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ।
^{੧੪}ਨੱਸਕੇ । ^{੧੫}ਬੜੇ । ^{੧੬}ਪੈਰਬਤ ਵਾਸੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾ ਧਾਰਕੇ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿਕੇ ਰੱਲਾਂ
ਕਰਦੇ ਹਨ । (ਅ) ਮਨੈ ਪਰਬਤੀ=ਪਰਬਤੀ ਮਾਣੂ=ਭਾਵ ਪਹਾੜੀ ਆਦਮੀ ।

*ਪਾ:-ਬਿਤ ਹੈਨ ।

†ਪਾ:-ਰੋਧਾ ।

ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਵਜ਼ੀਰ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਗੁਰਬਚ ਸੁਨਿ ਬੋਦਲ ਉਮਡਾਯੋ। ਵਿਯੋ
ਕਿ ਨਹੀਂ ਪੰਥ ਹਿਤ ਜਾਨੈ^੧ ? ਲਰਹਿ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਮੇਲ ਕੋ ਠਾਨੈ^੨ ? ॥੪੭॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ 'ਵਜ਼ੀਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਦ੍ਵਾਦਸ਼ਮੇ
ਅੰਸੁ ॥੧੨॥ ੧੩. ਕੇਵਲ ਦੁਲਹੁ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਲੰਘਣ ਦੀ ਆਗਾਜ਼ ਲੈਣੀ ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਸੁਧਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਚੀਤ ।^੩ ਗਮਨਯੋ
ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਢੁਕਾਓ ਹਿਤ ਮਿਲਹਿ ਅਨਿਕ ਨਿਪ ਮੀਤਿ^੪ ॥੧॥ ਰੋਪਈ॥ ਉਤਰਿ
ਤੁਰੰਗ ਤਤਕਾਲ ਵਜ਼ੀਰ । ਪਹੁੰਚਯੋ ਚਲਿ ਗਿਰਪਤਿ ਕੇ ਤੀਰ । ਮੁਸਕਾ-
ਵਤਿ ਮੁਖ ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਰਾ।^੫ 'ਕਹੋ ਕਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਚਾਰਾ?' ॥੨॥ ਸੁਨਿ
ਮੰਤ੍ਰੀ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨਾ । 'ਕਲਗੀਧਰ ਤੁਮਰੋ ਛਲ ਜਾਨਾ ।—ਅਪਨੋ
ਅਰਥ^੬ ਹੋਤੁ ਬਨ ਮੀਤਾ। ਪੁਨ ਤਤਛਿਨ ਹੋਵਤਿ ਬਿਪਰੀਤਾ'—॥੩॥ ਸਾਹਿਬ
ਕਰਾਮਾਤ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ । ਕਿਮ ਪੁਜ ਸਕਹਿ ਤਿਨਹੁ ਢਿਗ ਕੂਰਾ । ਕਹੀ
ਜਾਇ ਕਰਿ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਸੰਸਾ। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸੋਵਿ ਬੰਸ ਅਵਤੰਸਾ॥੪॥ ਕਪਟ
ਸਮੇਤ ਜਾਨਿ ਨਹਿ ਮਾਨੀ । ਭਰੀ ਬੀਰ ਰਸ ਗਿਰਾ ਬਖਾਨੀ ।—ਇਸ ਮਗ
ਮਹਿ ਨਹਿ ਉਲੰਘਨ ਦੇ ਹੋ। ਰੋਕਿ ਬਿਲੋਕਤਿ ਸ਼ੋਕ ਉਪੈ ਹੋ^੭ ॥੫॥ ਜੇ ਗਿਰ
ਪਤਿਨਿ ਬਿਖੈ ਬਲ ਭਾਰੀ । ਦਲ ਸਕੇਲ ਚਲਿ ਆਉ ਅਗਾਰੀ । ਬਿਗਰੇ
ਰਹਹੁ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਜਬਿ ਕੇ^੮। ਲਰਿਏ ਤਸਾਰ ਅਹੈ ਹਮ ਤਬਿਕੇ॥੬॥ ਜੰਗ
ਖੇਤ ਅਭਿਲਾਖਾ ਰਾਖੀ । ਪੁਰਵਹੁ ਅਬਹਿ ਆਨਿ—ਗੁਰ ਭਾਖੀ ।—ਕਰਨਿ
ਸੰਧਿ^੯ ਕੋ ਕਾਜ ਨ ਕੋਈ । ਬਨਹਿ ਮਿਲਹਿ ਗਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਸੇਂ ਈ^{੧੦} ॥੭॥
ਖਰੇ ਪੰਚ ਸੈ ਸੁਭਟ ਅਗਾਰੀ। ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਤੁਮ ਅਸਵਾਰੀ । ਗੁਰ ਦਲ
ਮਹਿ ਨਹਿ ਬਿਲਮ ਰਤੀਕੀ^{੧੧}। ਚਾਹਿ ਪਿਖਿਨਿਤੁਮ ਚਮ੍ਹ ਗਤੀਕੀ^{੧੨} ॥੮॥
ਭੀਮਚੰਦ ਸੁਨਿ ਚਿੰਤ ਬਿਸਾਲਾ ।—ਪਰਜੋ ਬਿਘਨ ਕਿਮ ਹੋਇ ਨ ਟਾਲਾ ।
ਬਜਾਹ ਦਿਵਸ ਅਬਿ ਆਇ ਨਜੀਕਾ । ਪਰਹਿ ਜੰਗ ਬਡ, ਹੋਹਿ ਨ ਠੀਕਾ
॥੯॥ ਅਪਰ ਪੰਥ ਜੈਬੇ ਕਹੁ ਨਾਂਹੀ । ਜੇ ਕੋ ਅਹੈ ਦੂਰ ਕੋ ਜਾਹੀ^{੧੩} । ਬਿਤ
^੧ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਰਾਹ । ^੨(ਜੇ ਭੀਮਚੰਦ) ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਨੇਕਾਂ ਰਾਜੇ ਮਿੱਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ
ਢੁਕਾਓ ਲਈ। ^੩ਭੀਮਚੰਦ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ । ^੪ਅਪਣੇ ਮਤਲਬ । ^੫ਉਲਟ, ਵਿਰੋਧੀ । ^੬ਰੋਕਾਂਗਾ ਤੇ
ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੇਖਦਿਆਂ ਸ਼ੋਕ ਉਪਾਦਿਆਂਗਾ, ਭਾਵ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ । (ਅ) (ਜੇ ਰਾਜੇ ਵਲੋਂ
ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਇਸ ਗਲ ਵਿਚ ਰੋਕ=) ਅਜ਼ੀ ਵੇਖਾਂਗਾ ਤਾਂ ਸ਼ੋਕ ਉਪਾਵਾਂਗਾ । ^੭ਜਦ ਅਨੰਦਪੁਰ
(ਸੀ) ਤਦ ਦੇ ਵਿਗੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ । ^੮ਮੇਲ । ^੯ਸਮੂਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਲ ਗੇਲ ਬਣੇਗਾ
(ਹੁਣ) । ^{੧੦}ਰਤੀ ਕੁ ਬੀ ^{੧੧}ਸਿਨਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਦੇਖਣ ਦੀ । ^{੧੨}ਦੂਰ ਦੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਜੈ ਹੈ ਸਾਹੇ ਕੋ ਸਮੈਂ । ਆਨਿ ਬਨੀ ਅਸਮੰਜਸ^੧ ਹਮੈਂ—॥੧੦॥ ਚਿਤਵਤਿ
ਗਿਰਪਤਿ ਸਕਲ ਬੁਲਾਏ।ਕਰਿ ਆਦਰ ਨਿਜ ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਏ। ‘ਮਿਲਿ
ਮਸਲਤ ਕੀਜਹਿ ਅਬਿ ਕੈਸੇ । ਸਮਧੀ ਸਦਨ ਪਹੁੰਚਹਿ ਜੈਸੇ॥੧੧॥ ਗੁਰੂ
ਕੰਨੇ ਤੇ ਇਹ ਸੁਧਿ ਆਈ । ਦੇਤਿ ਨ ਮਗ ਦਿਓ ਹੋਤੁ ਲਰਾਈ^੨ । ਸੁਨਿ
ਸੈਲੇਂਦਨਿ ਕਰਿ ਹੀਕਾਰਾ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਧੀਰਜ ਹੋਤੁ ਉਚਾਰਾ॥੧੨॥ ‘ਕਹਾਂ
ਤ੍ਰਾਸ ਚਿਤ ਮੈਂ ਤੁਮ ਕੀਨੋ । ਇਤੋ ਕਟਕ^੩ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰਿ ਲੀਨੋ* । ਸੁਧੇ
ਗਮਨਹਿ ਪੰਥ ਮਝਾਰੇ।ਬਨ ਅਰਿ ਅਰਹਿ ਜਿ ਆਇ ਅਗਾਰੇ॥੧੩॥ ਬੀਨ
ਬੀਨ ਹਮ ਸੁਭਟ ਬਟੋਰੈ^੪।ਹੋਲ ਘਾਲਿ^੫ਰਿਪੁ ਉਪਰ ਦੋਰੈ।ਸਭਿਨਿ ਧਕਾ-
ਵਹਿ ਕਰਹਿ ਕਿਨਾਰੇ^੬ । ਦਿਓ ਹੇ ਕਰੈਂ, ਰਹੈਂ ਬਲਿ ਭਾਰੇ॥੧੪॥ ਗੁਲਕਾਂ
ਸਲਖਨਿ ਮਾਰਹਿ ਤਕਹੀ।ਰਿਪੁ ਬਹੀਰ ਪਰ ਆਇ ਨ ਸਕਹੀ।ਸਨੈ ਸਨੈ
ਮਗ ਉਲਘਹਿ ਸਾਰੇ।ਚਢਿ ਨੌਕਾ ਜਮੁਨਾ ਪਰਿ ਪਾਰੇ॥੧੫॥ਜਬਿ ਸਮਾਜ
ਪਰਲੈ ਹੁਇ ਕੂਲ^੭ । ਦੇ ਕਰਿ ਏਕ ਬਾਰ ਦਲ ਹੂਲ^੮ । ਡੇਰੇ ਮਹਿ ਤਬਿ
ਕਰੀਅਹਿ ਛੂਟ । ਸਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਧਨ ਲੀਜਹਿ ਲੂਟ ॥੧੬॥ ਦਲ ਬਲ ਤੇ
ਗੁਰ ਸੈਨ ਹਟਾਇ । ਲੂਟਤਿ ਚਲਹਿ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਜਾਇ^੯। ਇਮ ਜਸਵਾਲ
ਕੋਸਰੀ ਚੰਦ । ਕਹਯੋ ਗੁਪਾਲ ਗੁਲੇਰ ਨਰਿੰਦ ॥ ੧੭ ॥ ਸੰਗ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
ਕਟੋਚਿਨ ਆਇ।ਭਯੋ ਪਰਸਪਰ ਚਲਨਿ ਸੰਬਾਦ।ਭੀਮਚੰਦ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ
ਜਾਨਹਿ ।—ਆਯੁਧ ਧਾਰੀ ਬੀਰ—ਪਛਾਨਹਿ॥੧੮॥ਨਹਿ ਲਰਿਬੇ ਕੀ ਮਸ-
ਲਤ ਮਾਨੀ । ‘ਨਹਿ ਆਛੀ,ਦੁਖਦਾਨ ਮਹਾਨੀ^{੧੦}।ਕਹੁ ਵਜ਼ੀਰ।ਉਲੰਘਨ
ਕੀ ਬਾਤ । ਕਿਮ ਰਹਿ ਆਇ ਬਜਾਹ ਕੀ ਬਾਤ ॥ ੧੯ ॥ ਗੁਰ ਢਿਗ
ਦਲ ਕੇਤਿਕ ਮਿਲਿ ਗਯੋ । ਕਿਮ ਠਕੁਰਾਈ^{੧੧} ਠਾਨਤਿ ਭਯੋ। ਤੁਮ ਮਤਿ
ਮਹਿ ਆਵਤਿ ਕਹੁ ਕੈਸੇ ? ਬਿਘਨ ਨ ਪਰਹਿ ਆਨ ਕਰਿ ਜੈਸੇ^{੧੨}॥ ੨੦ ॥
ਸੁਨਤਿਬੈਨ ਪਰਧਾਨ ਬਖਾਨੈ।‘ਸਭਿਗਿਰਿੰਦੁ ਤੁਮਬਹੁ ਬੁਧਿਵਾਨੈ।ਨਿਕਟ
ਚਮੁੰ ਭੀ ਅਹੈ ਮਹਾਨਾ^{੧੩} । ਤਉ ਨ ਹੋਵਹੁ ਗੁਰੂ ਸਮਾਨਾ ॥ ੨੧ ॥ ਲਾਖਹੁ
ਨੀਮ੍ਹਿ ਹੋਇ ਨਰ ਪਾਇਨ । ਆਨਹਿ ਅਰਪਹਿ ਅਨਿਕ ਉਪਾਇਨ । ਸ੍ਰੀ
^੧ਅਣ ਬਣ । ^੨ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ ਹੈ। ^੩ਸੈਨਾ । ^੪ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਬਲਕੇ ਜੇ ਅੱਗੇ ਆਕੇ ਅੜੇਗਾ।
^੫ਇਕੱਠੇ ਕਰਾਂਗੇ । ^੬ਹੱਲਾ ਦੇਕੇ । ^੭ਪਾਸੇ ਕਰਾਂਗੇ (ਰਾਹ ਤੋਂ) । ^੮ਪਰਲੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਹੋ
ਜਾਏਗਾ । ^੯ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ । ^{੧੦}(ਲੜਨ ਦੀ ਸਲਾਹ) ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ ਬਹੁਤ ।
^{੧੧}ਸਰਦਾਰੀ । (ਅ) ਰਜਧਾਨੀ ਸ਼ਾਜੀ ਹੈ । ^{੧੨}ਬਹੁਤ ਹੈ (ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ) ।

*ਇਥੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਫੌਜ ਬਹੁਤ ਸੀ ।

†ਪਾ:-ਹਥ ।

ਨਾਨਕ ਕੀ ਗਾਦੀ ਸਾਥ । ਕਿਮ ਸਮਸਰਤਾ ਹੁਇ ਗਿਰ ਨਾਥ ! ॥ ੨੨ ॥
 ਅਥਿ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਤੇ ਸੋ ਗੁਨਾ । ਦਲ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਾਢੇ ਅਤਿ ਘਨਾ ॥ ਸੁਭਟ
 ਸਸਤ੍ਰ ਜੁਤਿ ਜਿਤ ਕਿਤ ਖਰੇ । ਪੁਸ਼ਟ ਤੁਰੰਗਮ ਗਨ ਬਲ ਭਰੇ ॥ ੨੩ ॥
 ਅਤਿ ਉਤਸਾਹ ਚਮ੍ਰੁ ਬਹੁ ਦੀਖਾ । ਲਰਿ ਕਰਿ ਕੋਇ ਨ ਬਨੈ ਸਰੀਖਾ^੧ ।
 ਜਮਨਾ ਤਟ ਲੋ ਦੋਹਿ ਨ ਜਾਨੇ । ਵਧਹਿ ਅਗਾਊ ਕਰਿ ਘਮਸਾਨੇ^੨ ॥ ੨੪ ॥
 ਕਿਮ ਤਿਨ ਕੋ ਲੂਟਨਿ ਤੁਮ ਚਾਹਾ । ਰਾਤਿ ਦਿਵਸ ਜਿਨ ਲਰਨਿ ਉਮਾਹਾ ॥
 ਧਨ ਹੰਕਾਰ ਨ ਕੀਜਹਿ ਐਸੇ । ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਬਿਸੂਰਹੁ ਜੈਸੇ ॥ ੨੫ ॥ ਮੈਂ
 ਦੇਖੀ ਸਭਿ ਗੀਤਿ ਬਿਚਾਰੀ । ਗੁਰੂ ਨ ਉਲਘਨਿ ਦੋਹਿ ਅਗਾਰੀ । ਕਿਸ
 ਬਿਧਿ ਹੋਤਿ ਸਾਮਤਾ^੩ ਨਾਂਹੀ । ਲਰਿਬੈ ਬਿਜੈ ਨਹੀਂ ਰਨ ਮਾਂਹੀ ॥ ੨੬ ॥
 ਔਰ ਉਪਾਵ ਏਕ ਮੈਂ ਜਾਨਾ । ਦੂਲਹੁ ਇਸ ਮਗ ਕਰਹੁ ਪਯਾਨਾ । ਇਕ
 ਦੁਇ ਸੇਵਕ ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ । ਸਨਮੁਖ ਗਮਨਜੈਂ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗ^੪ ॥ ੨੭ ॥
 ਬਜਾਹ ਸਮੇਂ ਪਹੁੰਚੈ ਸਸੁਰਾਰੇ । ਢੇਰੇ ਫਿਰਹਿ ਕਾਜ ਕੋ ਸਾਰੇ । ਅਪਰ
 ਜਾਹਿ ਸਭਿ ਮਾਰਗ ਦੂਜੇ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਚਲਿ ਕੈ ਤਹਿ ਪੂਜੇ^੫ ॥ ੨੮ ॥
 ਆਛੈ ਜਤਨ ਅਹੈ ਇਕ ਏਹੀ । ਅਪਰ ਬਿਧੀ ਉਰ ਆਇ ਨ ਕੋਹੀ^੬ ।
 ਸੁਨਤਿ ਕੇਸਰੀ ਅਪਰ ਗੁਪਾਲ । ਸਭਾ ਬੀਚ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਕਾਲ ॥ ੨੯ ॥
 ਕਹਾਂ ਬਾਤੁ ਤੈਂ ਕਹੀ ਵਜ਼ੀਰ ? । ਹਮ ਕੋ ਨਾਂਹਿ ਨ ਜਾਨਜੈਂ ਬੀਰ । ਕਰਿ
 ਕਾਤੁਰ ਸਭਿ ਚਹਤਿ ਹਟਾਇ^੭ । ਕਹਾਂ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਦੇਖਜੈ ਜਾਇ ? ॥ ੩੦ ॥
 ਕੌਨ ਜਾਤਿ ਕੋ ਹੈਂ ਬਰ ਬੀਰ ? ਕਟਕ^੮ ਬਟੋਰਿ ਜੁ ਰਾਖਜੈ ਤੀਰ । ਕੇਤਿਕ
 ਗਿਨਤੀ ਮਹਿ ਮਨੁ^੯ ਜਾਨੇ ? ਕੇਤਿਕ ਅਸੁ^{੧੦} ਕਿਸ ਬਿਧ ਸਵਧਾਨੇ ?
 ॥ ੩੧ ॥ ਸੁਨਿ ਵਜ਼ੀਰ ਗਿਰਨਾਥਹਿ ਸਾਥ । ਕਹਤਿ ਭਯੋ ਗੁਰ ਦਲ ਕੀ ਗਾਥ ।
 'ਘਨੇ ਪਠਾਨ ਬਨ੍ਹੇ ਹਥਜਾਰ'^{੧੧} । ਸਭਿ ਤੇ ਉਰੇ ਪਰੇ^{੧੨} ਬਲਧਾਰਿ ॥ ੩੨ ॥
 ਬਾਨ ਸਰਾਸਨ ਧਾਰਨਹਾਰੇ । ਖੜਗ ਤੁਪਕ ਯੁਤ ਭਿੜਨਿ ਕਰਾਰੇ । ਦੋਸ਼
 ਬਿਦੋਸ਼ੀ ਭਟ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ । ਬਲ ਬਲ ਬਿਰੇ ਪਿਖੀ ਬਹੁ ਪੰਗਤਿ ॥ ੩੩ ॥
 ਬ੍ਰਿੰਦ ਉਦਾਸੀ ਬਿਚਰਤਿ ਹੋਰੇ । ਖਾਇ ਕੜਾਹਿ ਸੁ ਪੁਸ਼ਟ^{੧੩} ਬਡੋਰੇ । ਰਿਦੇ

^੧ਭਾਵ ਕੋਈ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਢੁੱਕ ਸਕਦਾ । ^੨ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਘਮਸਾਨ ਕਰਨਗੇ । ^੩ਸੁਲਹ ।

(ਅ) ਸਮਤਾ । ^੪ਸਾਹਮਣੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ) ਨਿਸੰਗ ਹੋਕੇ ਟੁਰਿਆ ਜਾਵੇ । ^੫ਤਿਥੇ ਪੁੱਜਣ ।

^੬ਕਾਇਰ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ (ਜੰਗ ਤੋਂ) ਹਟਾਇਆ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^੭ਸੈਨਾ । ^੮ਮਨੁੱਖ,

ਆਦਮੀ । ^੯ਘੋੜੇ । ^{੧੦}ਹਥਜਾਰਬੰਦ । ^{੧੧}(ਡੇਰਾ ਪਾਈ) ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ । ^{੧੨}ਮੋਟੇ ।

ਅਚੰਤ ਭਯੋ ਦਲ ਜੋਵਾ । ਸੰਗਹਿ ਇਤੋ ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਹੋਵਾ ॥ ੩੪ ॥ ਅਤਿ
ਉਤਸਾਹ ਲਰਨ ਕੋ ਜਿਨ ਮੈਂ ਲਖੀਅਤਿ ਮਨੋ ਲਈ ਜੈ ਰਨ ਮੈਂ ਮੈਂ ਮਸ-
ਲਤ ਕਬਿ ਕਹੈ ਨ ਲਰਿਬੇ। ਤੁਮਕਰੀਅਹਿ ਜਿਸਬਿਧਿਬੁਧਿ ਧਰਿਬੇ ॥ ੩੫ ॥
ਸਨਿ ਵਜ਼ੀਰ ਤੇ ਗੁਰ ਕੀ ਗਾਥਾ । ਠਾਨੀ ਮੋਨ ਜਿਤਿਕ ਗਿਰਨਾਥਾ। ਭੀਮ-
ਚੰਦ ਕੋ ਚਿੰਤ ਬਿਲੋਦਾ । ਛੰਦ ਬੰਦ ਕੋ ਨਹੀ ਪੁਜੇਦਾ^੧ ॥ ੩੬ ॥ ‘ਸੁਨਿ
ਵਜ਼ੀਰ! ਤੈਂ ਮੰਤ੍ਰ^੨ ਬਤਾਵਾ। ਦੂਲੋ ਏਕਲ ਚਹੈ ਪਠਾਵਾ। ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਗਹਿ
ਕਰਿਹੈ ਕੈਦ । ਬਹੁਰ ਛੁਟਾਵਨਿ ਕਹਾਂ ਉਮੈਦ ॥ ੩੭ ॥ ਪ੍ਰਿਯ ਸੁਤ ਕੋ ਇਮ
ਬਿਘਨ ਬਿਸਾਲਾ । ਮੋਤੇ ਸਹਜੇ ਨ ਜਾਇ ਕਰਾਲਾ । ਅਪਜਸੁ ਜਗ ਮਹਿ
ਭਾਖਹਿ ਸਾਰੇ । ਬਧਿ ਅਰੁ ਬਲ ਮੋਰੇ ਧਿਧਕਾਰੇ^੩ ॥ ੩੮ ॥ ਗੁਰ ਕੋ ਧਨ
ਕੀ ਚਾਹਿ ਨ ਕੋਇ^੪ । ਜਿਸ ਕੋ ਦੇ ਮੁਚਵਾਵੈ ਸੋਇ^੫ । ਮਸਲਤ ਆਪ ਕਰੇ
ਹਿਤ ਜਾਨੈ^੬ । ਜਿਮ ਦੂਲਹੁ ਸੀ ਨਗਰ ਪਯਾਨੈ^੭ ॥ ੩੯ ॥ ਸਨਿ ਪਰਧਾਨ
ਬਖਾਨੈ ਬੈਨ। ‘ਭੋ ਗਿਰਿੰਦ੍ਰ ! ਇਮ ਕੀਜੈ ਭੈਨ। ਗੁਰੂ ਗੀਭੀਰ ਧੀਰ ਬਲਬੀਰ।
ਇਮ ਨਹਿ ਕਰਹਿ ਗਏ ਤੇ ਤੀਰ ॥ ੪੦ ॥ ਮਹਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਗਯਾਨਿ ਗੁਨਵੰਤ।
ਅਸ ਕਾਰਜ ਨਹਿ ਕਰਹਿ ਕਦੇਤ। ਉਰ ਨਿਚਿੰਤ ਹੁਇ ਸੁਤ ਪਠਿ ਦੀਜੈ ।
ਮਾਰਗ ਅਪਰ ਆਪ ਗਮਨੀਜੈ ॥ ੪੧ ॥ ਮਸਲਤ ਸਾਰ ਮਾਨਿ’ ਇਹ ਮੇਰੀ ।
ਜਾਨਿ ਆਪਨੀ ਛੇਮ^੮ ਭਲੇਰੀ । ਅਪਰ ਉਪਾਇ ਨਹੀਂ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਜਿਸ
ਤੇ ਸਿਰੀ ਨਗਰ ਮਹਿਜਾਵੈ’ ॥ ੪੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ
‘ਮਸਲਤ ਕਰਨਿ’ ਪੁਨੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਯੋਦਸਮੇ ਅੰਸੂ ॥ ੧੩ ॥

੧੪. [ਭੀਮਚੰਦ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਪੁੱਜੇ] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਜਤਨ ਅਨੇਕ ਬਿਚਾਰਿ ਕੈ ਭੀਮਚੰਦ ਗਿਰਗਾਇ । ਮਾਨਤੈਂ ਮੰਤ੍ਰ
ਵਜ਼ੀਰ ਕੋ, ਔਰ ਨਿਪਨ ਸਮੁਦਾਇ^੧ ॥ ੧ ॥ ਚੋਖਈ^੨ ॥ ‘ਸੁਨੋ ਸੈਲਨਾਥਨ! ਬਰ
ਮੇਰੇ। ਬਜਾਹ ਸਮੈ ਆਯੋ ਅਬਿ ਨਰੋ। ਲਰਿਬੇ ਬਿਧੈ ਦਿਵਸ ਬਹੁ ਲਾਗੈ। ਪਿਖਿ
ਦਲ ਬਲ ਕੋ ਗੁਰ ਨਹਿ ਭਾਗੈ ॥ ੨ ॥ ਭੀਮ ਜੀਗ ਦੁਇ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਪਰੈ ।
ਦੋਨਹੁ ਚਮ੍ਹ ਸੁਭਟ ਬਲਧਰੈ। ਹਟ ਨਹਿ ਜਾਇ ਲਾਜ ਨਿਰਬਾਹੈ। ਕੋ ਜਾਨੈ
ਤਬਿ ਕਯਾ ਹੁਇ ਜਾਹੈ ॥ ੩ ॥ ਬਜਾਹ ਕਾਜ ਪੂਰਨ ਅਬਿ ਕਰੇ । ਪੁਨ ਗੁਰ
^੧ਛਲ ਵਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁਜਦਾ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ) । ^੨ਸਲਾਹ । ^੩ਧਿਕਾਰਨਗੇ । ^੪ਗੁਰੂ ਜੀ
ਨੂੰ ਧਨ ਦੀ ਚਾਹ ਨਹੀਂ ਕੋਈ । ^੫ਜਿਸ (ਧਨ) ਨੂੰ ਦੇਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਡਵਾ ਲਵਾਂਗਾ । ^੬ਜਾਣੇ
ਵਾਸਤੇ । ^੭(ਸਭ ਤੋਂ) ਉੱਤਮ । ^੮ਸੁਖ । ^੯ਭੀਮ ਚੰਦ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰਿਆਂ ਰਾਜਿਆਂ
ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਮੰਨ ਲਈ । ^{੧੦}ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:—

ਸੰਗ ਲਰੇ ਨਹਿ ਟਰੇ । ਅਬਿ ਰਿਸ ਤਜਹੁ ਅਪਰ ਮਗ ਗਮਨਹੁ । ਬਹੁਰ
ਆਇ ਗੁਰ ਦਲ ਕੋ ਦਮਨਹੁ^੧ ॥ ੪ ॥ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਕੋ ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ । ਦਿਹੁ
ਉਠਾਇ ਇਤ ਤੋ^੨ ਕਰਿ ਸੰਗ । ਸਭਿਨਿ ਬਿਰੋਧੀ ਬਨਜੇਂ ਮਹਾਨ । ਕੈਸੇ
ਬਸਨ ਦੇਹਿ ਇਸ ਥਾਨ ॥੫॥ ਬਿਘਨ ਬਿਸਾਲ ਬਜਾਹ ਮਹਿ ਡਾਲਾ । ਇਸ
ਪਲਟੇਂ ਮੈਂ ਲੇਉਂ ਬਿਸਾਲਾ^੩ । ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਕਹਿ ਨਿਪੁ ਸਮੁਝਾਏ । ਲਰਿਬੇ
ਤੇ ਤਿਸ ਸਮੈਂ ਹਟਾਏ ॥ ੬ ॥ ਕਰਜੇ ਤਜਾਰ ਸੁਤ ਹੇਤੁ ਪਠਾਵਨ । ਨਿਕਟ
ਅਮਾਤ^੪ ਕੀਨਿ ਸਮੁਝਾਵਨਿ । ਗਮਨਹੁ ਇਸੀ ਸੰਗ ਮਗ ਸੂਧੇ ਗੁਰੁ ਕਦਾ-
ਚਿਤ ਜੇ ਮਗ ਰੂਧੇ^੫ ॥ ੭ ॥ ਬਨਿ ਕੈ ਦੀਨ ਬਿਨੈ ਬਹੁ ਭਾਖੇ । ਜਨੈਂ ਕਜੈਂ
ਕਰਿ ਉਲੰਘਨ ਅਭਿਲਾਖੇ । ਕਰ ਬੰਦਨ ਬੰਦਨ ਪਗ ਠਾਨਹੁ^੬ । ਹਮਦਿਸ਼ਿ
ਤੇ ਬਹੁ ਅਰਜ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ੮ ॥ -ਨਹਿ ਮਗ ਦੀਯੋ ਨ ਆਯੋ ਰਾਜਾ ।
ਸਕਲ ਸਹਾਰਜੇ ਬਨਜੇਂ ਕੁਕਾਜਾ । ਤੁਮ ਸੰਗ ਲਰਜੇ ਨ ਚਾਹਤਿ ਸੋਈ ।
ਠਾਨੀਨਮੋਂ ਬੰਦਿ ਕਰ ਦੋਈ-^੭ ॥੯॥ ਕਹਿ ਸੁਤ ਕੋ ਝੰਪਾਨ^੮ ਚਢਾਵਾ । ਰਿਦਾ
ਹੋਲ ਜੁਤਿ ਪੰਥ ਪਠਾਵਾ । ਇਕ ਦੁਇ ਦਾਸਿਕ ਸੰਗ ਵਜ਼ੀਰ^੯ । ਗਮਨੈ
ਜਬਿ, ਨਿਪੁ ਹੋਤਿ ਅਧੀਰ ॥੧੦॥ ਸਨੈ ਸਨੈ ਸਨਮੁਖ ਜਬਿ ਗਏ । ਗੁਰ ਦਲ
ਕੋ ਸਮੀਪ ਜਬਿ ਭਏ । ਦੇਖਤਿ ਜਾਨਜੇਂ - ਰਿਪੁ ਦਲ ਆਯੋ - । ਚਢੇ ਤੁਰੰਗਨ
ਉਰ ਉਮਗਾਯੋ ॥ ੧੧ ॥ ਤਜਾਰ ਤੁਫੰਗਨ ਕਰਤਿ ਧਵਾਏ^{੧੦} । ਭੀਮਚੰਦ
ਨੰਦਨ ਪਿਖਿਜਾਏ^{੧੧} । ਬਿਨਾ ਬਾਹਿਨੀ ਕੋ ਚਲਿਆਯੋ । ਘੋਰ ਲਿਯੋਨਿਜ ਅੰਗ
ਚਲਾਯੋ ॥੧੨॥ ਸਹਿਤ ਵਜ਼ੀਰ ਤਹਾਂ ਪਹੁੰਚਾਏ । ਜਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਪੌਰ
ਸੁਹਾਏ । ਦੁਾਰਪਾਲ ਸੁਧਿ ਜਾਇ ਸੁਨਾਈ^{੧੨} । ਨਿਪੁ ਸੁਤਕੋ ਸੈਨਾ ਗਹਿ ਲਜਾਈ
॥ ੧੩ ॥ ਜਾਤਿ ਹੁਤੈ ਹਿਤ ਬਜਾਹ ਅਗਾਰੀ । ਸਚਿਵ ਦੇਕ ਦੁਇ ਨਰ
ਸੰਗ ਧਾਰੀ । ਡਰਿ ਧਰਿ ਕਰਿ ਸਗਰੇ ਮਹਿਪਾਲਾ । ਸੈਨ ਸਮੇਤ ਸਮਾਜ
ਬਿਸਾਲਾ ॥੧੪॥ ਅਪਰ ਪੰਥ ਕੋ ਸੇ ਚਲਿ ਗਏ । ਦੁਲਹੁ ਮੰਤੀ ਇਤ ਕੋ ਅਏ^{੧੩} ।
ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸੋ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰਾ । ਭਏ ਨੰਮ੍ਰਿ ਜਬਿ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰਾ
॥ ੧੫ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਠਾਂਢੇ ਹੁਇ ਰਹੇ । ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਿਗਸਤਿ ਬਰ ਕਹੇ ।
‘ਕਹੁ ਬਾਲਿਕ ! ਤੁਝ ਕਰਿ ਹੈਂ ਕੈਦ । ਕਿਮ ਛੂਟਨਿ ਕੀ ਧਰਹਿ ਉਮੈਦ^{੧੪} ?
^੧ਦੰਡ ਦਿਓ । ^੨ਦਿਓ (ਪਾਂਵਟੇ) ਤੋਂ । ^੩ਵਜ਼ੀਰ । ^੪ਰੋਕੇ । ^੫ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ
ਕਰੇ । ^੬ਪਾਲਕੀ ਉਪਰ । ^੭ਇਕ ਦੋ ਦਾਸ ਤੇ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਨਾਲ । ^੮ਢੋੜਾਏ (ਘੋੜੇ) । ^੯ਜਾਕੇ
ਦੇਖਿਆ ।

॥੧੬॥ ਤੋਰ ਪਿਤਾ ਹੈ ਸ਼ੱਤੁ ਹਮਾਰਾ । ਸਾਧ ਲੇਹਿ ਨਿਜ ਬੈਰ ਉਦਾਰਾ ?
 ਲਾਖਹੁ ਧਨ ਇਸ ਥਾਨ ਆਨਾਵੈ। ਤੁਮ ਸੋ ਕਰਹਿ ਜਥਾ ਮਨ ਭਾਵੈ ॥੧੭॥
 ਜੋਰਤਿ ਹਾਥ ਵਜ਼ੀਰ ਉਚਾਰੇ। ਨਿਪੁ ਸੁਤ ਆਯੋ ਸ਼ਰਨਿ ਤੁਮਾਰੇ । ਜੇਤਿਕ
 ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਘਨੇਰਾ । ਸਗਰੋ ਬਖਸ਼ੈ ਰਾਵਰ ਕੇਰਾ ॥੧੮॥ ਮੈਂ ਤੁਮਰੋ
 ਜਬਿ ਕਹੈ ਬਖਾਨੈ । ਤਤਛਿਨ ਭੀਮਚੰਦ ਨਿਪੁ ਮਾਨੈ । ਗਯੋ ਅਪਰ
 ਮਗ ਕੋ ਕਰਿ ਕੂਚ । ਬਜਾਹ ਸਮੈ ਨਹਿ ਪੁੱਤੁ ਪਹੁਚਿ ॥੧੯॥ ਯਾਂ ਤੋ ਇਸ
 ਮਗ ਕਰੈ ਪਠਾਵਨਿ। ਤੁਮ ਆਗੈ ਕਰਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਨਿ। ਬਿਰਦ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
 ਆਪ ਕੋ ਸੁਨੈ । ਗਿਰਪਤਿ ਕਛੂ ਨ ਮਨ ਮਹਿ ਗੁਨੈ ॥ ੨੦ ॥ ਨਹੀਂ
 ਸੰਦੇਹ ਆਪ ਤੋ ਠਾਨਾ। ਪ੍ਰਿਯ ਸੁਤ ਕੋ ਇਤ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨਾ। ਕਹੈ-ਜਥਾ
 ਨੰਦਨ ਇਹ ਮੇਰੇ। ਤਿਸ ਬਿਧਿ ਹੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੇਰੇ ॥੨੧॥ ਜੇ ਇਸ ਪੰਥ
 ਨ ਪਠਵਤਿ ਪੂਤੈ। ਹੋਤਿ ਬਜਾਹ ਕੋ ਮਹਾਂ ਕੁਸੂਤੈ। ਜਾਇ ਸਮੈਤਿਸ ਲੇ ਅਬਿ
 ਢੇਰੇ* । ਬਿਨ ਬਰਾਤ ਭਾ ਸਿੰਘਨ ਬਡੇਰੇ- ॥੨੨॥ ਸੁਨਿ ਬਿਨਤੀ ਕੋ ਪ੍ਰਭੂ
 ਗਹੀਰੈ । ਹੋਰੈ ਜੋਰਤਿ ਹਾਥ ਵਜ਼ੀਰੈ। ਨਿਪੁ ਸੁਤ ਜਥਾ ਨੰਮਿ ਹੁਇ ਰਹੈ।
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਹੈ ॥ ੨੩ ॥ ‘ਭੀਮਚੰਦ ਦੋਹੀ ਜਿਮ ਝੂਠਾ ।
 *ਤਿਮ ਜੋ ਕਰਤੈ ਫਿਰਤਿ ਅਪੁਠਾ। ਗਹਿ ਅਬਿ ਲੇਤਿ ਕਰਤਿ ਜਿਮ ਕਾਂਖਾ।
 ਕਹਾਂ ਹੋਤਿ ਮਗ ਦੁਤਿਯੇ ਨਾਖਾ ॥੨੪॥ ਬਿਨ ਦੂਲੋ ਤੋ ਨਿਫਲ ਸਮਾਜਾ ।
 ਕਹਿਤੈ ਕਹਾਂ, ਮੇਲ ਗਨ ਰਾਜਾ*। ਜਾਹੁ ਅਬਹਿ ਹਮ ਫੋਰਨਿ ਕਰੈ। ਨਿਪ
 ਕਰਤਬ ਕੋ ਉਰ ਨਹਿ ਧਰੈ* ॥੨੫॥ ਸੁਨਤਿ ਵਜ਼ੀਰ ਆਦਿ ਹਰਖਾਏ ।
 ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਬੰਦਹਿ ਕਰ ਪਾਏ* । ‘ਪੈਨ ਪੈਨ ਗੁਰ’ ਕੋ ਕਹਿ ਚਾਲੇ ।

*ਆਪਣਾ ਵੇਰ ਕੱਢ ਲਈਏ । *ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਸੀ । *ਤਿਸ (=ਫੇਰਿਆਂ ਦੇ) ਸਮੇਂ ਸਿਰ
 ਪੁਜਕੇ ਫੇਰੇ ਲੈ ਲਵੇਗਾ । * (ਜੇ ਉਸ ਨਾਲ ਤਿਮ=) ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ (ਸਲੂਕ) ਕਰਦੇ ਤਾਂ (ਹੇ
 ਵਜ਼ੀਰ । ਤੈਨੂੰ) ਪੁੱਠਾ ਮੁੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਤੇ (ਟਿੱਕੇ ਨੂੰ) ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਜੋ ਜੀ ਆਉਂਦੀ ਕਰਦੇ,
 ਫਿਰ ਦੂਸਰੇ ਰਸਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਤੇ ਸੈਨਾ ਲੰਘਣ ਦਾ ਕੀ ਗੁਣ ਹੁੰਦਾ, ਦੂਲੋ (ਦੇ ਪਹੁੰਚੇ) ਬਿਨਾ
 ਸਾਰਾ ਸਮਾਜ (ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਅੱਪੜਿਆ) ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੁੰਦਾ; (ਉਥੇ) ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਮੇਲ ਫਿਰ
 ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ । *ਬਾਰ ਬਾਰ ਜੋੜਕੇ ਹੱਥ ਚਰਨਾਂ (ਤੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ) ।

*ਭੀਮ ਚੰਦ ਨਿਰੀ ਜੰਦ ਲੈਕੇ ਵਿਆਹ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਨਾਂ ਹੀ ਇਤਨੀ
 ਥੋੜੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੇਵਲ ਰਾਜੇ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਲਈ ਤੇ ਰੱਯਤ ਦੀ ਰਾਖੀ
 [ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਠੇ ਦੇ ਥੋੜੇ]

ਮਨਹੁ ਮਿਤਕ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਿਵਾਲੇ ॥ ੨੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਮਨਾ ਜਲ ਉਤਰੇ
ਪਾਰਗਮਨੇ ਪੰਥ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਧਾਰਿਗਏ ਉਲੰਘਿ ਕੈ ਗਿਰ ਬਨ ਦੇਸ਼ਪਹੁੰਚੇ

[ਪਿਛਲੇ ਪੰਥੇ ਦੀ ਵਾਰੀ ਵਾਰ]

ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇ, ਸਰੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਸੀ ਯਥਾ 'ਦਲ ਬਿਸਾਲ ਕੋ ਸੁਨਿ
ਭਰਪਾਹੀ' (ਰੁਤ ੨ ਅੰਸੂ ੧੨, ਅੰਕ ੪੪)। ਪੁਨਾ: 'ਚਮੁ ਅਧਿਕ ਸੋਂ ਬਸ ਨ ਬਝੈ ਹੈ' (ਰੁਤ ੨
ਅੰਸੂ ੧੫ ਅੰਕ ੬)। ਅਰਥਾਤ ਰਾਜਿਆਂ ਕੋਲ ਫੌਜ ਬਹੁਤੀ ਸੀ। ਪੁਨਾ:—'ਆਇ ਮੇਲ, ਤਿਨ
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਜੁਤਿ ਕਹਿ ਕਹਿ ਬੁਲਵਾਵੇ' (ਰੁਤ ੧ ਅੰਸੂ ੪੨ ਅੰਕ ੨੮)। ਇਤਨੀ ਫੌਜ ਦਾ ਜੰਦ ਦੇ
ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਈ ਵਰੰਦੇਸ਼ੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੁਤੇ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ
ਸੀ ਕਿ ਕੋਲੋਂ ਦੀ ਜੰਦ ਬਹਾਨੇ ਲੰਘਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਜੋ ਅਚੇਤ ਸਾਡੇ ਤੇ ਆ ਪਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੀ ਬਣੇ।
ਇਸ ਡਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਦ ਵਜ਼ੀਰ ਹੱਥ ਸੁਨੇਹਾ ਘੱਲਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ
ਵਿਚ ਆਪ ਦਾਬਾ ਦੇ ਘੱਲਿਆ ਹੈ। ਯਥਾ—'ਇਹੁ ਮਗ ਨਤੁ ਡੇਰਾ ਲੁਟ ਜਾਵੇ' (ਅੰਸੂ ੧੧,
ਅੰਕ ੨੬)। ਪੁਨਾ: 'ਤਜਿ ਮਗ ਕੋ ਅਬ ਕਰੋ ਕਿਨਾਰਾ। ਮਿਲੈ ਸੈਨ ਤਬਿ ਹੋਇ ਬਿਗਾਰਾ।
ਅਸ ਨਹਿ ਬਨੈ ਜਾਇ ਲੁਟ ਡੇਰਾ' (ਅੰਸੂ ੧੧, ਅੰਕ ੪੩)। ਇਸ ਦਾਏ ਦੇ ਅੱਪੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਦੇ ਦਾਵ ਘਾਵ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਤੇ ਤਜਾਰੀ ਕਰ ਰੱਖਣੀ ਦੂਰਦਰਸ਼ਤਾ ਤੇ ਫੌਜੀ ਜੀਵਨ ਦੀ
ਆਵੇਸ਼ਕਤਾ ਸੀ। ਜਦ ਇਹ ਦਾਬਾ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵੈਰੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਸਪਸ਼ਟ ਪਤਾ ਲਗ
ਗਿਆ, ਹੁਣ ਦਾਬੇ ਅੱਗੇ ਨਿਉਂ ਜਾਣਾ ਬਿਨਾ ਹਾਰੇ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲੈਣੀ ਹੋਈ। ਭੀਮਚੰਦ ਦਾ ਬੇਟ
ਵਿਆਹ ਬਹਾਨੇ ਬਹੁਤੀ ਫੌਜ ਲੈ ਜਾਣ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਜੈ ਕਰ ਲੈਣ ਦਾ—ਅੰਸੂ ੧੬ ਅੰਕ
੨੮ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਮੰ ਹੋਂ ਨਿਕਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ 'ਬਜਾਹ ਬਹਾਨੇ ਨ੍ਰਿਪ ਗਨ ਆਏ। ਸਭ ਤੇ
ਲੇਹੁ ਸੁਭਟ ਸਮੁਦਾਏ।'.....'ਇਹੁ ਉਠਾਇ ਇਤ ਤੇ ਸਭਿ ਡੇਰਾ'।

ਜੰਦ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਆਪਣੇ ਵੈਰੀ ਤੇ ਅੱਚਨਚੇਤ ਜਾ ਪੈਣ ਦੀ ਗਲ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵਰਤ
ਚੁਕੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਮਤਾ ਖਾਂ ਮੁਗਲ ਜਰਨੈਲ ਸੇਵਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦਬਾਉਂਦਾ ਪੂਨੇ
ਅੱਪੜਕੇ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚ ਉਤਰਿਆ ਜੋ ਕਦੇ ਸੇਵਾ ਜੀ ਦਾ ਵਸੋਬਾ ਸੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸੇਵਾ ਜੀ
੧੨ ਮੀਲ ਤੇ ਸਿੰਘ ਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਕ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਜੀ ਟੁਰ ਪਿਆ। ਜਗ੍ਹਾ
ਜਗ੍ਹਾ ਸਿਪਾਹੀ ਛੋੜਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ੨੦ ਮਵਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕ ਜੰਦ ਵਿਚ ਜਾਈ
ਬਣਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ਵਜ਼ਿਆ, ਜਾਂਵੀ ਦੀ ਹੈਸੀਯਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਬਹ ਨਾ ਪਿਆ, ਤੇ ਸੇਵਾ
ਜੀ ਦਾਉ ਤਕਾ ਕੇ ਮਕਾਨ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਰਸਤੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਧਸ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਮਤਾ ਖਾਂ ਨੱਠਕੇ
ਬਚਿਆ ਪਰ ਦੋ ਉਂਗਲਾਂ ਕਟ ਗਈਆਂ, ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੇ ਜਾਨਨਿਸਾਰ ਸਾਥੀ ਸਾਰੇ ਮਾਰੇ
ਗਏ ਤੇ ਸੇਵਾ ਜੀ ਉਸੇ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਮੁੜ ਪਿਆ ਤੇ ਰਸਤੇ ਪਰ ਖੜੇ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀ ਦਸ-
ਤਿਆਂ ਨਾਲ ਮੁੜ ਟਿਕਾਣੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਸੋ ਜੰਦ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਆਏ ਵੈਰੀ ਦਲ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ, ਨਾ
ਰੁਕੇ ਤਾਂ ਜੰਗ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ ਇਹ ਨੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਦਰੁਸਤ ਸੀ।

ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸਦੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਕੁਟਲ ਸਨੇਹਿਆਂ
ਤੇ ਦਾਬਿਆਂ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਨਿਪੁਨਤਾ ਤੇ ਫੌਜੀ ਬਲ ਦੱਸ ਕੇ ਜੰਦ ਨੂੰ
[ਵਾਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖ ਅਫਲੇ ਪੰਥੇ ਦੇ ਪੰਥੇ]

ਪੁਰਿ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਬਿਸੇਸ ॥੨੭॥ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਠਾਨਤਿ ਸਭਿ ਤਸਾਰੀ । ਰਿਦੈ
ਪ੍ਰਤੀਖ-ਬ੍ਰਾਤ ਹੁਇ ਭਾਰੀ । ਦੁੰਦਭਿ ਆਇ ਬਜੇ ਬਹੁ ਬਾਜੇ । ਐਹੈ ਗਨ
ਸੈਲਨਿ ਕੇ ਰਾਜੇ-॥੨੮॥ ਉਤਸਵ ਕੈ ਚਿਤਵਤਿ ਬਹੁ ਭਾਂਤੀ । ਅਧਿਕ ਮੇਲ
ਯਤਿ ਸੀਤਲ ਛਾਤੀ । ਇਤਨੇ ਬਿਖੈ ਵਜ਼ੀਰ ਪਹੁੰਚਾ । ਦੇਖਯੋ ਸਭਾ ਬਿਰਯੋ

[ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਬਾਕੀ ਟੁਕ]

ਬਿਨਾ ਫੌਜ ਦੇ ਲੰਘ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ । ਪਰ ਭੀਮਚੰਦ ਨੇ ਫੌਜ ਬਿਨਾ
ਆਪ ਤੇ ਰਾਜੇ ਲੋਕੇ ਲੰਘਣੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਰੋਸ ਦਾ ਅਸਰ
ਫਤਹਸ਼ਾਹ ਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਕਰਕੇ ਪਾਵਾਂ । ਕੇਵਲ ਲਾੜੇ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਕੁਛ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ
ਟੋਰਿਆ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਸੂ ੧੪ ਅੰਕ ੨੪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੰਦ ਦੇ ਦੂਸਰੇ
ਰਸਤੇ ਲੰਘਣ ਦਾ ਕੀ ਫੇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਦੂਲੇ ਨੂੰ ਨਾ ਲੰਘਣ ਦੇਵੀਏ ਤਾਂ । ਕਵਿ ਜੀ
ਸਫੁਟ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕੇ ਪਰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀ ਧੁਨੀ ਇਥਰ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਜਿੰਨੀ
ਨੀਤੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ ਉਤਨੀ ਰੋਕ ਪਾਈ ਹੈ, ਕਿ ਫੌਜ ਦੂਜੇ ਰਸਤੇ ਜਾਵੇ ਤੇ ਵਾਧੂ ਰੋਕ ਨਹੀਂ
ਕੀਤੀ । ਵਜ਼ੀਰ ਦਾ ਲਾੜੇ ਨੂੰ ਆਪੇ ਲੈ ਲੰਘਣਾ ਕਯਾਸ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ । ਵਜ਼ੀਰ ਲਾੜੇ ਨੂੰ ਲੰਘਾ
ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਰਨਾ ਇਹ ਕਦ ਮੁਮਕਿਨ
ਸੀ ਕਿ ਭੀਮਚੰਦ ਨਿਰੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਆਖੇ ਲਾੜੇ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾਵੇ । ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ
ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਗਿਆ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਤੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਟੋਰਿਆ
ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜੇ ਆਖੇ ਉਹ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਨਿਬਾਹੋਗਾ ਇਹ ਗੁਰੂ ਕਿਆ ਦਾ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ
ਆਚਰਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਸਾਰਾ ਮੰਨਦਾ ਸੀ । ਗੁਰੂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੱਚ ਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ
ਸਿੱਕਾ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ।

ਫਿਰ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਹੋਰ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਲਾੜਾ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਅੱਪੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭੀਮਚੰਦ ਦੂਜੇ
ਰਸਤੇ ਅੱਪੜਦਾ ਹੈ, ਵਜਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਤਹ ਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਕੇ ਤੰਬੋਲ ਨੂੰ ਖੱਟ ਦੇ ਵੇਲੇ ਲੋਕੇ
ਆਪਣੀ ਇਬਤ ਅਵਜ਼ਾਈ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਕਿਸੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਉਸ ਤੋਂ
ਸਫੁਟ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰੋਕ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਨੀਤੀ ਦੀ
ਹੱਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਰਾਜਾ ਫਤਹਸ਼ਾਹ ਜੰਗ ਲਈ ਕੇਵਲ ਤਦੋਂ ਤਜਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ
ਉਸ ਨੂੰ ਭੀਮਚੰਦ ਡੋਲਾ ਮੋੜਨ ਦਾ ਭਰਾਵਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਬਦਨਾਮੀ ਤੋਂ ਭਰਕੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ
ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਬੀ ਗਲ ਸਾਫ ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭੀਮਚੰਦ ਘਰੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ
ਪ੍ਰਾਜੇ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਧਾਰਕੇ ਗਿਆ ਹੈ । ਦੇਖੋ ਅੰਸੂ ੧੪ ਅੰਕ ੪-੫ ਵਿਚ ਘਰ ਦੀ ਗਿਣੀ
ਮਿਥੀ ਗੱਲ ਸਾਫ ਮੂੰਹੋਂ ਪਈ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫਤਹਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੋਕੇ ਲਾੜੇ । ਫਤਹਸ਼ਾਹ
ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਲੋਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੜਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ, (ਬਚਿ: ਨਾ:)—‘ਫਤਹਸ਼ਾਹ ਕੋਪਾ ਤਬ
ਰਾਜਾ । ਲੋਹ ਪਰਾ ਹਮ ਸੋ ਬਿਨ ਕਾਜਾ ।’ ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਉਗਾਹੀ ਮਿਲ
ਗਈ ਕਿ ਅਸਾਂ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖੋਚਲ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਜੁੱਧ ਕਰਨਾ
ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵਿਹਤ ਸੀ । ਉਹ ਅਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਹੈ ।

ਸਭਿ ਉਚਾ^੧ ॥੨੯॥ ਸਮਧੀ ਕੋ^੨ ਪਰਧਾਨ ਨਿਹਾਰਨੈ । ਨਮੋ ਕਰਤਿ ਕਹੁ
 ਬਹੁ ਸਤਿਕਾਰਨੈ । ‘ਕਹੁ ਸੁਧ ਕਿਤ ਬਰਾਤ ਸਮੁਦਾਈ? ਮਾਨਵ ਪਠਨੈ ਨ
 ਕੋ ਅਗਵਾਈ?’ ॥੩੦॥ ਸੁਨਿ ਵਜ਼ੀਰ ਸਭਿ ਗਾਥਾ ਕਹੀ । ‘ਨਿਕਟਿ ਬਰਾਤ
 ਪਹੁੰਚਤਿ ਨਹੀਂ’^੩ । ਪਰਨੈ ਪੰਥ ਮਹਿ ਬਿਘਨ ਬਿਸਾਲਾ । ਕਲਗੀਧਰ ਰੋਕੇ
 ਨਿਪੁ ਜਾਲਾ ॥੩੧॥ ਇਕ ਨਰ ਭੀ ਨਹਿ ਉਲੰਘਨਿ ਦੀਨੈ । ਦ੍ਰੋਸ਼ ਗਿਰੇ-
 ਸ਼ਨ ਸਿਮਰਨ ਕੀਨੈ^੪। ਦੀਨ ਹੋਇ ਹਮ ਬੈਠ ਬਖਾਨਨੈ । ਨੀਠ ਨੀਠ ਕਰਿ
 ਦੂਲਹੁ ਆਨਨੈ ॥੩੨॥ ਸਾਹੁ ਸਮੈ ਨ ਟਰਿ ਕਰਿ ਜਾਈ । ਯਾਂਤੇ ਪਹੁੰਚਨੈ
 ਠਾਨਿ ਉਪਾਈ । ਵਹਿਰ ਜਮਾਤਾ ਬੈਠਨੈ ਆਇ । ਸਾਦਰ ਆਨਹੁ ਸ਼ਗਨ
 ਮਨਾਇ ॥ ੩੩ ॥ ਸਭਿ ਗਿਰਨਾਥ ਬਰਾਤ ਬਡੇਰੀ । ਗਏ ਦੂਸਰੇ ਮਾਰਗ
 ਹੋਰੀ । ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚਹਿ ਆਈ । ਤਬਿ ਕੀਜਹਿ ਜੈਸੇ ਮਨ
 ਭਾਈ’ ॥੩੪॥ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਸੁਨਿ ਦਹਿਲਜੈ ਐਸੇ ਸੁਖ ਤੇ ਬਿਰਜੈ ਚੋਟ ਲਗਿ
 ਜੈਸੇ^੫ । ਬਿਘਨ ਬਜਾਹ ਮਹਿ ਜਾਨਨੈ ਹੋਵਾ । ਅਪਨੇ ਸਚਿਵਨਿ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ
 ਜੋਵਾ ॥ ੩੫ ॥ ਕਹਨੈ ‘ਜਾਹੁ ਸਭਿ ਦੂਲਹੁ ਪਾਸ । ਆਨਹੁ ਕਰਿ ਸਨ-
 ਮਾਨ ਅਵਾਸ । ਤਮਾਰੀ ਅਪਰ ਸਕਲ ਠਹਿਰਾਵਹੁ । ਜਬਿ ਨਿਪੁ ਆਵਹਿ
 ਤਬਹਿ ਸਜਾਵਹੁ’ ॥ ੩੬ ॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਨ ਮੁਰਜਾਯੈ । ਅੰਤਹਿ-
 ਪੁਰ ਆਦਿਕ ਬਿਸਮਾਯੈ । ਤੂਰਨ ਗਮਨੈ ਦੂਲਹੁ ਆਨਨੈ । ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ
 ਬਾਸ ਕੋ ਠਾਨਨੈ ॥੩੭॥ ਪਾਨ ਗੁਹਨ ਕੋ ਸਮੈ ਬਿਚਾਰਾ । ਨਿਪੁ ਸੁਤ ਫੇਰੇ
 ਫਿਰਿ ਤਿਸ ਬਾਰਾ ॥ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਕੁਲਗੀਤਿ ਕਰਾਈ । ਜਬਾ ਬਿਧਨਿ ਅਰੁਬਿਪੁ
 ਬਤਾਈ ॥੩੮॥ ਲੇਨਿ ਦੇਨਿ ਜੈਤਿਕ ਬਿਧਿ ਚੀਨੈ । ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਦੁਹੀ ਦਿਸ਼ਿ
 ਕੋ ਕੀਨੈ । ਪੁਨ ਅਪਨੇ ਘਰ ਰਾਖਤਿ ਭਯੋ । ਗੁਰੂ ਕਰਮ ਕੋ ਚਿਤਵਨਿ
 ਕੀਯੋ ॥੩੯॥ ਸਮਧੀ ਸਹਿਤ ਬਰਾਤ ਗਿਰੇਸ਼ਾ । ਕਰਤਿ ਪਤੀਖਨ ਰਹਿਤ
 ਹਮੇਸ਼ਾ ਨੀਦਚੰਦ ਗੁਰ ਪ੍ਰੋਹਤ ਦੋਊ । ਸੁਨਨੈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਿਸੇ ਤੇ ਸੋਊ ॥੪੦॥—
 ਬਧਨ ਬਖੇਰਾ—ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਾ । ਇਕ ਦਿਨ ਗਏ ਭੂਪ ਕੇ ਦੁਆਰਾ । ਸਾਦਰ
 ਅਪਨੇ ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਏ । ਦਯਾਰਾਮ ਕਹਿ ਬਾਕ ਸੁਨਾਏ ॥ ੪੧ ॥ ‘ਪਠਨੈ
 ਤੈਬੋਲ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭੁ ਜੋਈ । ਲੀਜਹਿ ਆਪ ਹਮਹੁ ਤੇ ਸੋਈ । ਬਹੁ ਦਿਨ ਭਏ

^੧ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੋਯਾ (ਫਤੇਸ਼ਾਹ) । ^੨ਕੁੜਮ ਦਾ । ^੩(ਸਾਹੇ ਦੇ) ਨੇੜੇ ਬਰਾਤ
 ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ । ^੪ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਦ੍ਰੋਸ਼ ਚੇਤੇ ਕਰਕੇ । ^੫ਸੁਖ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ
 ਚੋਟ ਲਗ ਜਾਵੇ ।

ਇਹਾਂ ਚਲਿ ਆਏ । ਦੇ ਕਰਿ ਤੁਮ ਕੋ ਚਹਤਿ ਸਿਧਾਏ ॥ ੪੨ ॥ ਅਧਿਕ
ਬਸਨ ਨੀਕੋ ਨ ਬਿਰਾਨੇ^੧। ਨਿਜਨਿਜ ਬਲਬਸਿਬੋ ਸਭਿਠਾਨੇ^੨। ਦਯਾਰਾਮ
ਕੀ ਸੁਨਿ ਇਮ ਬਾਨੀ। ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਬਿਚ ਸਭਾ ਬਖਾਨੀ ॥੪੩॥ ‘ਲੋਨਿ ਦੇਨਿ
ਕਾਰਜ ਜਿਸ ਕਾਲਾ। ਸੋ ਤੋ ਨਹੀਂ ਭਯੋ ਦਰਹਾਲਾ^੩। ਸਿਮਰਨ ਦ੍ਰੋਸ ਪ੍ਰਥਮ
ਗੁਰ ਕੀਨੇ’ । ਇਸ ਮਗ ਨਿਪ ਨਹਿ ਆਵਨ ਦੀਨੇ ॥੪੪॥ ਯਾਂਤੇ ਕੋਤਿਕ
ਦਿਵਸ ਪਿਛਾਰੀ । ਲੋਨਿ ਦੇਨਿ ਹੁਇ ਹੈ ਬਿਧਿ ਸਾਰੀ । ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ ਤੋ
ਨਿਪ ਗਨ ਜਬਿ ਮਿਲੇਂ । ਕਰਹੁ ਦਿਖਾਵਨਿ ਦੇਵਨਿ ਭਲੇ ॥੪੫॥ ਹਮਰੀ
ਅਰੁ ਗੁਰ ਕੀ ਵਡਿਆਈ । ਸਭਿ ਕੋ ਹੋਰਤਿ ਵਧਹਿ ਸਵਾਈ । ਅਬਿ ਬੈਰੇ
ਦਿਨ ਮਹਿ ਚਲਿ ਆਵਹਿ । ਤੁਮ ਕੋ ਰੁਖਸਦ ਕਰਹਿ ਦਿਖਾਵਹਿ^੪ ॥੪੬॥
ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਕਹਿ ਕਰਿ ਸਨਮਾਨੇ । ‘ਰਾਖਹੁ ਕੰਨੇ, ਨਾਹਿਨ ਪ੍ਰਾਨੇ^੫’ ।
ਉਠਿ ਦੇਨਹੁ ਡੋਰੇ ਨਿਜ ਆਏ। ਨਿਤ ਸੁਚੇਤ ਹੁਇ ਰਹਤਿ ਸਵਾਏ ॥ ੪੭ ॥
‘ਕਾਚੀ ਮਾਤਿ ਇਨ ਸਕਲ ਪਹਾਰੀ। ਰਾਖਹੁ ਨਹਿ ਭਰੋਸ ਕੋ ਧਾਰੀ । ਅਹੈ
ਬਖੇਰਾ ਇਨ ਕੇ ਸੰਗਾ । ਅਸ ਨ ਹੋਇ ਪਰਿ ਜੈ ਹੈ ਸੰਗਾ’ ॥੪੮॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ ‘ਨਿਪਸੁਤ ਬਜਾਹ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਦਸਮੇ
ਅੰਸੂ ॥੧੮॥ ੧੫. [ਸਉਦਾਗਰ । ਬਰਾਤ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਲਗੀਧਰ ਰੋਕੇ ਜਬਹਿ ਨਿਪ* ਸੁਤ ਦਿਯੋ ਪਠਾਇ । ਭੀਮਚੰਦ
ਸੁਧਿ ਪਾਇ ਸਭਿ ਔਰ ਪੰਥ ਗਮਨਾਇ ॥੧॥ ਚੋਖਈ ॥ ਕ੍ਰਮ ਕ੍ਰਮ ਕਰੇ ਉਲੀ-
ਘਤਿ ਆਯੋ । ਪਾਇ ਕਸ਼ਟ ਕਛੁ ਬਸ ਨ ਬਸਾਯੋ । ਤਿਸ ਹੀ ਮਗ ਕੋ ਏਕ
ਸੁਦਾਗਰ । ਗੁਰ ਕੋ ਸਿਖ ਧਨਵਾਨ ਉਜਾਗਰ ॥ ੨ ॥ ਕਰੇ ਖਰੀਦਨ ਅਸੁ
ਕਸ਼ਮੀਰ । ਬਲੀ ਅਨਿਕ ਅਰੁ ਪੁਸ਼ਟ ਸਰੀਰ । ਇਕ ਸੋ ਬੀਨ ਬੀਨ ਕਰਿ
ਲਜਾਯੋ। ਚਾਹਤਿ ਹੈ ਗੁਰ ਢਿਗ ਪਹੁੰਚਾਯੋ ॥੩॥ ਜਬਿ ਤਿਸ ਦੇਸ ਬਿਖੈ ਚਲਿ
ਆਵਾ। ਬਜਾਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਕਲ ਸੁਨਿ ਪਾਵਾ ।—ਤਿਸ ਮਗ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਏ ਨ
ਜਾਨ । ਇਤ ਕੋ ਆਵਤਿ ਕਰਹਿ ਪਯਾਨ—॥੪॥ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਨੋ—ਕੁਮਤਿ
ਪਹਾਰੀ । ਜੇ ਗੁਰ ਸੰਗ ਦ੍ਰੋਸ ਕੋ ਧਾਰੀ। ਤੋ ਮੁਖ ਸੰਗ ਬਿਗਰ ਕਰਿ ਜਾਇ।
ਹਯ ਛੀਨਹਿ ਨਿਜ ਬਲ ਦਿਖਰਾਇ ॥ ੫ ॥ ਨਹਿ ਗੁਰ ਕੇ ਢਿਗ
^੧ਬਿਗਾਨੀ ਥਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਸਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ । ^੨ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਕ । (ਅ) ਛੋਤੀ । ^੩ਗੁਰਾਂ ਨੇ ।
^੪(ਭੀਮਚੰਦ ਦਾ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਵਾਲਾ) ਪਹਿਲਾ ਦ੍ਰੋਸ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ..... । ^੫(ਕੁਸ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਤੰਬੋਲ)
ਦਿਖਾ ਕੇ । ^੬(ਤੰਬੋਲ) ਪਾਸ ਰਖੇ ਤੇ ਜਾਚ ਨਹੀਂ । ^੭ਦੋਵੇਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਨ ।

*ਪਾ:-ਨਿਜ ।

ਪਹੁੰਚਨਿ ਦੈਹੈ। ਚਮ੍ਹ ਅਧਿਕ ਸੋ ਬਸ ਨ ਬਸੈਹੈ—। ਇਮ ਬਿਚਾਰ, ਕਰਿਕੂਚ
 ਬਡੇਰੇ। ਪਹੁੰਚੈ ਸਿਰੀ ਨਗਰ ਕੇ ਨੇਰੇ॥੬॥ ਤਹਾ ਸੁਨੀ 'ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਿਵਾਨ।
 ਪਠੈ ਗੁਰੂ ਕੋ ਉਤਰੈ ਆਨਿ । ਸੰਗ ਪੰਚ ਸੈ ਜਿਸ ਅਸਵਾਰਾਇਓ ਸੈਨਾ
 ਬਾਂਧੇ ਹੋਥਾਰ' ॥੭॥ ਸੁਨਤਿ ਸੁਦਾਗਰ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ। 'ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿ-
 ਗੁਰਨਿ' ਬਖਾਨੀ। 'ਅਪਨੀ ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਰਹੁ ਆਪ। ਲਖੀਅਤਿ ਜਿਤ ਕਿਤ
 ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਤਾਪ' ॥੮॥ ਬਹੁ ਹੁਤੋ ਬਡ ਚਿੰਤਾ ਨਦੀ। ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਧੀਰਜ
 ਤਰਨੀ ਤਦੀ' । ਕਰੇ ਤੁਰੰਗਮ ਤਾਰ ਬਡੇਰੇ। ਪਹੁੰਚੈ ਜਾਇ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਗੁਰ
 ਡੇਰੇ ॥੯॥ ਮਿਲੇ ਪਰਸਪਰ ਬੰਦਨ ਕਰੇ। ਕਰੇ ਬਿਲੋਕਨਿ ਹਯ ਸਤ'
 ਖਰੇ। ਖਰੇ ਚਲਾਕ ਮਹਾਂ ਬਲ ਭਰੋਭਰੇ ਹਰਖ ਬਾਤਨਰਸ ਫਰੇ॥੧੦॥ ਭਲੀ
 ਭਾਂਤਿ ਡੇਰਾ ਲਗਵਾਯੋ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੋ ਅਧਿਕ ਦਿਵਾਯੋ। ਨਿਜ ਦਿੜਤਾ
 ਆਛੇ ਕਰਿਵਾਈ। ਗੁਰ ਪ੍ਰੋਹਤ ਦਿਵਾਨ ਸੁਖਦਾਈ ॥੧੧॥ ਭੀਮਚੰਦ ਲੈ
 ਸੰਗ ਨਰਿੰਦੈ। ਪਹੁੰਚੈ ਆਇ ਸੁਨੈ ਸੁ ਨਰਿੰਦੈ'। ਅਪਨਿ ਮੇਲ ਕੇ ਨਿਪ
 ਸਮੁਦਾਇ। ਲੇ ਪਰਧਾਨ ਗਯੋ ਸਮੁਹਾਇ ॥੧੨॥ ਸਮਧੀ ਮੇਲ ਭਯੋ ਸੁਖ
 ਪਾਯੋ। ਕਰੈ ਢੁਕਾਉ ਦਰਬ ਬਰਖਾਯੋ। ਅਨਿਕ ਬੈਰਖਾਂ ਅਨਿਕ ਬਰਨ
 ਕੀ'। ਜਗਮਗਾਤ ਕਰ ਲਗੇ ਤਰਨਿ ਕੀ' ॥੧੩॥ ਨਿਜ ਕੁਲ ਚੀਤਿ ਕਰੀ
 ਦਿਸ਼ ਦੋਇਨ। ਬਾਜਤਿ ਬਾਜ ਸੁਨਤਿ ਬਚ ਕੋਇ ਨ। ਸਿਵਰ ਕਰਾਇ ਸੁ
 ਪੁਰਿ ਜਨਬਾਸੈ'। ਚਹੀਯਤਿ ਵਸਤੂ ਕਰੀ ਸੁਪਾਸੈ' ॥੧੪॥ ਨਾਨਾ ਬੰਜਨ
 ਕਰੇ ਪਰੋਸਨਿ। ਭੱਖਭੋਜ ਲੰਹਜ ਅਰੁ ਚੋਸਨ। ਦੁਹਿ ਦਿਸ਼ਿ ਦਿਯੋ ਲਾਗ ਮਨ
 ਭਾਏ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੋਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਏ ॥੧੫॥ ਪੁਨ ਦਾਇਜ ਕੋ ਕੀਨ
 ਦਿਖਾਵਨਿ। ਬਸਤੁ ਬਿਭੂਖਨ ਬਹੁ ਮਨ ਭਾਵਨ। ਹਾਥੀ ਹਯਨਿ ਸਾਜ
 ਸੰਗਾਰ। ਭਾਵਨ' ਧਰੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੇ॥੧੬॥ ਦਯਾਰਾਮ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਿਵਾਨ।
 ਤਿਸ ਛਿਨ ਤਹਿ ਪਹੁੰਚੈ ਬੁਧਿਵਾਨ। ਸਵਾਲਾਖ ਕੋ ਲੇ ਤੈਬੋਲ। ਜਿਸ ਪਰ
 ਲਗੈ ਦਰਬ ਬਹੁ ਮੋਲ ॥੧੭॥ ਜਹਿ ਬੈਠੈ ਰਾਜਨ ਸਮੁਦਾਇ। ਦੁਹੂੰ
 ਦਿਸ਼ਨਿਕੇ ਸੈਲਨ ਰਾਇ। ਡਸੇ ਫਰਸ਼ ਪਰ ਵਸਤੂ ਨਾਨਾ। ਪ੍ਰਥਕ ਪ੍ਰਥਕ
 ਧਰਿ ਧਰਿ ਤਿਸ ਥਾਨਾ॥੧੮॥ ਬਲੀ ਚਪਲ ਸੁੰਦਰ ਸਰਬੰਗ। ਕੰਚਨ ਜੀਨ

'ਧੀਰਜ ਰੂਪੀ ਬੇੜੀ ਤਦੋਂ ਮਿਲ ਗਈ। 'ਸੋ ਘੋੜੇ। 'ਰਾਜੇ (ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਨੇ)। 'ਬੰਡੀਆਂ [ਅਃ,
 ਬੈਰਕ]। 'ਅਨੇਕ ਰੰਗਾਂ ਦੀਆਂ। 'ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਲਗਣ ਨਾਲ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ [ਸਿਸਃ;
 ਕਰ=ਕਿਰਣ]। 'ਡੇਰਾ ਕਰਾਯਾ ਨਗਰ ਦੇ ਸੰਵ ਘਰ ਵਿੱਚ। 'ਸੋ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਾਈ। 'ਭਾਂਡੇ।

ਤੁਰੰਗਮ ਸੰਗ । ਭਾਂਵਨ^੧ ਹੋਮ ਰਜਤ ਕੇ ਧਰੇ । ਇੱਤਸਾਦਿਕ ਸਭਿ ਹੋਰਨਿ
ਕਰੇ ॥੧੯॥ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਲਗੀ ਜਬਿ ਸਭਿ ਗਿਰਗਈ । ਭਾਟ ਪੁਕਾਰਤਿ ਉਚ
ਸੁਨਾਈ । 'ਜਿਸਤੇ ਸਵਾਲਾਖ ਧਨ ਲਗਜੇ । ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਤੇ ਜਗ-
ਮਗਜੇ ॥੨੦॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜਗ ਗੁਰ ਕੀ ਗਾਈ । ਤਿਸ ਪਰ ਬੈਠਜੇ ਜਨ
ਅਹਿਲਾਈ^੨ ਫਤੇਸ਼ਾਹਿ ਗਿਰਪਤਿ ਭੁਜ ਭਾਰੀ । ਤਿਸ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ
ਨਿਜ ਧਾਰੀ ॥ ੨੧ ॥ ਦਾਇਜ ਹੇਤੁ ਪਠਜੇ ਇਹ ਆਯੋ । ਗੁਰ ਦਿਵਾਨ
ਅਰੁ ਪ੍ਰੋਹਤ ਲਜਾਯੋ । ਸਭਿ ਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬਡੇ ਤੰਬੋਲ । ਨਾਨਾ ਵਸਤੁ ਜਿਨ
ਬਹੁ ਮੋਲ' ॥੨੨॥ ਭੀਮਚੰਦ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮੁ । ਜਰ ਬਰ ਗਯੋ ਭਯੋ
ਜਨੁ ਆਮੂ^੩ । ਖੁਨਸਜੇ, ਨਿਜ ਲੋਕਨਿ ਸੰਗ ਬੋਲਜੇ । ਗੁਰੂ ਦ੍ਰਿਖ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ
ਬੋਲਜੇ ॥੨੩॥ 'ਦੇਖਹੁ ਇਹ ਅਚਰਜ ਕੀ ਥਾਤੀ । ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮੋਹਿ
ਅਰਾਤੀ^੪ । ਅਪਰ ਬਾਰਤਾ ਕਹੀਏ ਕਹਾਂ । ਆਵਨਿ ਦਯੋ ਨ ਮੋਕਹੁ
ਇਹਾਂ ॥੨੪॥ ਲਰਨਿ ਹੇਤੁ ਦਲ ਸਨਮੁਖ ਕਰਜੇ । ਛਿਮਾ ਧਰੀ ਮੈਂ ਬਜਾਹ
ਬਿਚਰਜੇ । ਸਰਬ ਗੀਤਿ ਤੇ ਭਾ ਨੁਖਸਾਨ । ਉਤਸਵ ਵਧਤਿ ਕਰਜੇ ਚਹਿ
ਹਾਨਿ ॥੨੫॥ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੇ ਅਧਿਕਾਇ ਬਿਰੋਧੀ । ਗਿਰ ਓਰਨਿ ਬਰਾਤ
ਸਭਿ ਰੋਧੀ । ਤਿਸ ਰਿਪੁ ਸੇਂ ਅਸ ਸਮਧੀ ਮੇਰਾ । ਭਾ ਸੰਗੀ ਜਨੁ ਮੀਤ
ਬਡੇਰਾ ॥੨੬॥ ਜੋ ਗੁਰ ਸੰਗ ਸਖਾਪਨ ਰਖੇ । ਤੋਂ ਇਸ ਕੋ ਨਿਜ ਸ਼ੱਤ ਲਖੈ ।
ਰਿਪੁ ਕੋ ਮਿੱਤ੍ਰ ਸ਼ੱਤੁ ਸੇ ਭਾਰੋ^੫ । ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਤੇ ਨਹਿ ਮੋਲ ਹਮਾਰੋ ॥ ੨੭ ॥
ਕਿਮ ਸਮਧਾਪਨ ਕੋ ਨਿਰਬਾਹੈ । ਜੋ ਹਮਰੇ ਰਿਪੁ ਕੋ ਪਖ ਚਾਹੈ । ਨਿਕਟ
ਹਮਹੁ ਤੇ^੬ ਕਛੁ ਨ ਬਿਚਾਰਾ । ਜਾਇੰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਕਰਹਿ ਬਿਗਾਰਾ ॥੨੮॥ ਕਹਿਬੈ
ਕਹਾਂ ਨ ਕਛੁ ਬਨਿ ਆਵੈ । ਫਤੇਸ਼ਾਹਿ ਕੋ ਜੇ ਇਮ ਭਾਵੈ । ਤਿਸ ਦੁਹਿਤਾ
ਕੋ' ਤਜਿ ਦਿਹੁ ਡੋਰਾ । ਕਰਹੁ ਕੂਚ ਗਮਨਹੁ ਘਰ ਓਰਾ' ॥੨੯॥ ਭੀਮਚੰਦ
ਕੋ ਆਸੈ ਸੁਨਜੇ । ਨ੍ਰਿਪ ਜਸਵਾਲ ਕਟੋਚੀ ਭਨਜੇ । 'ਗੁਰ ਕੇ ਸੰਗ ਸ਼ੱਤਤਾ
ਭਾਰੀ । ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਮਨ ਕਜੇ ਨ ਬਿਚਾਰੀ ॥੩੦॥ ਕੈ ਅਨਜਾਨ ਪਨੇ ਮੋਹਿ
ਰਹਜੇ । ਤੁਮਰੀ ਦਿਸ਼ਿ ਕੋ ਰੋਸ ਨ ਲਹਜੇ । ਗੁਰ ਸੰਗ ਮੋਲ ਬਨੈ ਇਸ ਕੈਸੇ ।
ਵਧਜੇ ਵਿਰੋਧ ਜੁ ਤੁਮ ਸੰਗ ਐਸੇ' ॥੩੧॥ ਸੁਨਿ ਗੁਲੇਰੀਆ ਕਹੈ ਗੁਪਾਲ ।
'ਭਾਂਡੇ । 'ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਵੇਣ ਵਾਲੇ । 'ਮਾਨੇ ਰੋਗੀ ਹੋਗਿਆ । 'ਵੇਰੀ । 'ਵੇਰੀ ਦਾ ਜੋ ਮਿੱਤ੍ਰ ਹੈ
ਸੋ ਭਾਰੀ ਵੇਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । 'ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦਿਆਂ 'ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦਾ । 'ਭਾਵ ਤੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਦਾ
ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ।

‘ਬੁਝੈ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਕੇ ਨਾਲ । ਜੇ ਨ ਰਹਹਿ ਸਾਕਨਿ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਤੈਸਰੀਯਤਾ
 ਕਹਾਂ ਤੁਮਾਰੀ’ ॥੩੨॥ ਜੇ ਮਾਨਹਿ, ਗੁਰ ਸੋ ਲਰ ਪਰੈ । ਸਾਕ ਸਖਾਪਨ
 ਕੋ ਤਬਿ ਧਰੈ। ਆਸੈ ਲਖਹਿ ਬਿਨਾ ਕਿਮ ਕ੍ਰੋਧਹੁ ? ਪਠਿ ਪਰਧਾਨ ਰਿਦਾ
 ਤਿਸ ਸੋਧਹੁ’ ॥੩੩॥ ਸੁਨਿ ਇਮ ਭੀਮਚੰਦ ਮਨ ਮਾਨੀ । ਇਕ ਜਸਵਾਲ
 ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਿਨਾਨੀ’ । ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਕੇ ਨਿਕਟ ਪਠਾਏ । ਨਿਜ ਆਸੈ ਸਭਿ
 ਕਹਨੇ ਸੁਨਾਏ ॥੩੪॥ ਦਾਇਜ ਜਹਾਂ ਸੁਧਾਰਿ ਸੁਧਾਰਿ । ਧਰਿਵਾਵਹਿ ਕਰਿ
 ਕਰਿ ਬਿਸਤਾਰ । ਦੋਨਹੂੰ ਜਾਇ ਜੁਦਾ ਤਿਸ ਕਰਜੇ। ਬਿਰੇ ਇਕਾਂਕੀ ਬਾਕ
 ਉਚਰਜੇ ॥੩੫॥ ‘ਸੁਨਹੁ ਨਰਿੰਦ ! ਕਹਾਂ ਤੈ ਚੀਨਾਗੁਰ ਕੇ ਸਾਥ ਮੇਲ ਇਮ
 ਕੀਨਾ । ਸਮਧੀ ਦੇਖਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਬਧਾਯੋ । ਕਹਿ ਤੈਬੋਲ ਕਹਾਂ ਅਨਵਾਯੋ ।
 ॥੩੬॥ ਅਧਿਕ ਸ਼ੋਭਤਾ ਜਿਨ ਕੇ ਸੰਗ । ਸੰਧਾ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕਰਜੇ ਚਹਿ ਸੰਗ ।
 ਆਵਤਿ ਕੋ ਜਿਨ ਪੰਥ ਨ ਦੀਨਾ। ਅਧਿਕ ਦ੍ਰੋਸ਼ ਤੁਮ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਚੀਨਾ
 ॥੩੭॥ ਤਉ ਨ ਤਿਨ ਸੰਗ ਕੀਨਸਿ ਅੰਤਰ’ । ਸ਼ਰਨਿ ਪਰਨਿ ਚਾਹਤਿ
 ਚਿਤ ਅੰਤਰ। ਭੀਮਚੰਦ ਨਿਪੁ ਰਿਪੁ ਕੇ ਸਾਥੀ’ । ਜੇ ਤੁਮ ਬਨੇ ਰਹੋ ਇਕ
 ਗਾਥੀ’ ॥ ੩੮ ॥ ਲਰਹਿ ਨਹੀਂ, ਬਨ ਰਹਹਿ ਸਹਾਇ । ਸਮਧਿਪਨੋ’
 ਸਗਰੋ ਟੁਟ ਜਾਇ। ਤਵ ਤਨੁਜਾ ਕਹੁ ਤਜਾਗਹਿ ਭੋਰਾ। ਕਰਹੁ ਨਿਹੋਰਨਿ’,
 ਹੈ ਨ ਨਿਹੋਰਾ’ ॥੩੯॥ ਬਨਹਿ ਨ ਮੇਲ ਫਰਕ ਉਰ ਪਰੈ । ਜੇ ਕਰਿ ਗਿਰ-
 ਪਤਿ ਗਨ ਬਿਚ ਪਰੈ। ਕ੍ਰੋਧਤਿ ਅਧਿਕ ਅਬਹਿ ਉਠ ਚਾਲਾ’। ਨੀਠ ਨੀਠ
 ਕਰਿ ਬਹੁਰ ਬਿਠਾਲਾ’ ॥੪੦॥ ਰਸ ਰਾਖਨਿ ਕੈ ਕਰਤਿ ਬਿਰਸ ਕੈ । ਜਸ
 ਅਭਿਲਾਖਹੁ ਭਾਖਹੁ ਤਸਕੋ’। ਫਤੇ ਸ਼ਾਹ ਸੁਨਿ ਚਿੰਤ ਮਹਾਨੀ । ਕਠਨ
 ਬਾਤ ਦੁਹੰਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਜਾਨੀ ॥੪੧॥—ਸਮਰਸ ਗੁਰੁ ਸਨ ਹੈ ਬਹੁਭਾਂਤੀ’। ਹਿਤ
 ਠਾਨਤਿ ਮੇਰੇ ਦਿਨ ਰਾਤੀ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹਿ ਰਾਖਹਿ ਸਨਮਾਨ। ਪ੍ਰਬਮ ਬਿਰੋਧ
 ਮਿਟਾਇ ਮਹਾਨਾ’—॥੪੨॥ ‘ਸੁਨਿ ਵਜ਼ੀਰ! ਤੂੰ ਸੁਮਤਿ ਸਯਾਨਾ। ਵਧੈ ਵੈਰ,
 ‘ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕੁੜਮਾਚਾਰੀ ਕੀਹ ਹੋਈ ? ‘ਸੁਸਿੱਖਤ ਪ੍ਰਧਾਨ [ਸੰਸ: , ਵਿਨਯਨ=ਸਿਖਜ।]
 (ਅ) ਪਰ ਸੁੱਧ ਪਾਠ ‘ਬਿਯਾਨੀ’ ਜਾਪਦਾ ਹੈ । ਬਿਯਾਨੀ=ਦੂਸ਼ਾ । ‘ਦੋਹਾਂ ਭਾਵ ਜਸਵਾਲੀਏ
 ਤੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਨੇ । ‘ਵਿੱਥ ਨਾ ਪਾਈ । ‘ਭੀਮਚੰਦ ਰਾਜੇ ਦੇ ਵੇਰੀ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ । ‘ਇਕ ਗਲ
 ਵਾਲੇ । ‘ਕੁੜਮਾਚਾਰੀ । ‘(ਹੁਣ) ਬੇਨਤੀ ਕਰੇ (ਭੀਮਚੰਦ ਅੱਗੇ) । ‘(ਫੇਰ ਤੇਰੀ) ਬੇਨਤੀ
 ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੀ । ‘ਉਠ ਚੱਲਿਆ ਸੀ । ‘ਰਸ ਰੱਖਣਾ ਕਿ ਬਿਰਸੀ ਕਰਨੀ ਜੇ ? ਜੇ ਚਾਹੁੰਦੇ
 ਹੋ ਸੋ ਆਖੋ । ‘ਗੁਰਾਂ ਨਾਲ (ਮੇਰਾ) ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਹੈ । ‘ਨਾਹਨ ਨਾਲ ਸੁਲਹ
 ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ ।

ਵਿੱਪੈ ਜਨ ਠਾਨਾ^੧ । ਹਿਤ ਕੇ ਕਰਨਹਾਰ ਹੁਇ ਕੋਈ^੨ । ਤਿਹ ਸਨ^੩ ਲਰੇ
ਪਾਪ ਬਡ ਹੋਈ॥੪੩॥ ਕੰਨ ਬਿਗਾਰ ਜਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈਂ । ਲੇ ਦਲ ਸਮੁਖ
ਬਨੈ^੪ ਗੁਰ ਰਨ ਮੈਂ । ਨਾਹਕ ਤੁਮ ਨੇ ਰਚੈ ਬਖੇਰਾ । ਕਰਾਮਾਤ ਸਾਹਿਬ
ਸੰਗ ਝੇਰਾ॥੪੪॥ ਜਾਚੀ ਵਸਤੁ ਨਹੀਂ ਜੇ ਦੀਨਿ। ਤਉ ਪੂਜਿਥੇ ਥਾਨ ਪ੍ਰਬੀਨ।
ਬਨਹੁ ਨਿੰਮਿ ਇਮ ਹੀ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਬਧੈ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਛ ਪਾਵੈ^੫॥੪੫॥
ਮੈਂ ਅੰਤਰ ਪਰੈ^੬ ਮੇਲ ਕਰਾਵੈਂ । ਗੁਰ ਤੋ ਕਹਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਬਖਸ਼ਾਵੈਂ ।
ਭਈ ਸੁ ਭਈ ਜਾਨਿ ਅਬਿ ਦੀਜੈ । ਬ੍ਰਿਥਾ ਬਿਰੋਧ ਬਾਦ ਕਰੈਂ ਕੀਜੈ^੭॥੪੬॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਕ੍ਰਤੋ 'ਫਤੇਸ਼ਾਹ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਪੰਚਦਸਮੇ
ਅੰਸੂ ॥੧੫॥ ੧੬. [ਤਿਥੇਲ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਨੰਦ ਚੰਦ ਦਾ ਵਾਪਸ ਹੋਣਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੁਨਿ ਜਸਵਾਲ ਵਜ਼ੀਰ ਤਬਿ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਕੇ ਬੈਨ । ਭੀਮਚੰਦ ਕੇ
ਢਿਗ ਗਏ ਬਿਰਜੈ ਜਹਾਂ ਰਿਸ ਨੈਨ^੮ ॥੧॥ ਚੋਪਈ ॥ ਤਰਕਤਿ ਵਾਕ ਕਹਜੈ
ਜਸਵਾਲ । 'ਤਵ ਸਮਧੀ ਕੋ ਰਸ ਗੁਰ ਨਾਲ । ਉਲਟੇ ਤੁਮ ਕੋ ਚਹਹਿ
ਮਿਲਾਯੋ^੯। ਲਖੀਅਤਿ ਗੁਰ ਕਰਾਹ ਕੁਛ ਖਾਯੋ॥੨॥ ਕਰਾਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਭੁ
ਜਾਨੈ^{੧੦} । ਤਿਨ ਸਨ ਦੈਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਿਮ ਠਾਨੈ । ਜਥਾ^{੧੧} ਬਨੈ ਗੁਰਸਿੱਖ
ਬਿਸਾਲਾ। ਤਿਮ^{੧੨} ਬੋਲਤਿ ਹਮ ਸੋਂ ਇਸ ਕਾਲਾ॥੩॥ ਰਾਵਰਿ ਕ੍ਰੋਧ ਨ ਜਾਨੈ
ਘਨੇ। ਫਿਰਜੈ ਨ ਗੁਰ ਤੇ, ਰਸ ਉਰ ਸਨੈ^{੧੩} । ਜਥਾ ਆਇ ਤੁਮਰੇ ਮਨ ਮਾਂਹੀ।
ਕਰੇ ਤਥਾ ਕੋ ਬਰਜਤਿ ਨਾਂਹੀ^{੧੪}॥ ੪ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਭੀਮਚੰਦ ਰਿਸ ਛਾਈ ।
ਅਗਨਿ ਜੁਲਤਿ ਆਹੁਤਿ ਜਨੁ ਪਾਈ^{੧੫}। ਕਹਜੈ 'ਦੇਹੁ ਕਰਿ ਕੂਚ ਨਗਾਰ॥
ਮੈਂ ਨ ਕਰੈਂ ਕਛ ਅੰਗੀਕਾਰਾ॥੫॥ ਆਨ ਥਾਨ ਨਿਜ ਨੰਦਨ ਬਜਾਹੈਂ। ਇਸ
ਕੇ ਦੇਸ਼ ਨ ਆਵਨਿ ਚਾਹੈਂ। ਅਸ ਦੁਸ਼ਮਨ ਮੇਰੇ ਦੁਖਦਾਈ । ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗ
ਪ੍ਰੀਤਿ ਉਪਜਾਈ॥੬॥ ਜਿਮ ਗੁਰ ਸ਼ੱਤੁ ਤਥਾ ਇਹ^{੧੬} ਮੇਰੇ । ਲਰੈਂ ਦੁਹਨ
ਸੋਂ ਪਰਜੈ ਬਖੇਰੇ^{੧੭} । ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਮੈਨਵ ਪਠਿ ਦੀਨੋ । ਕਾਰਨ ਕੂਚ
ਨਗਾਰਾ ਕੀਨੋ^{੧੮}॥੭॥ ਤਤਛਿਨ ਜੀਨ ਹਯਨਿ ਪਰ ਡਾਲੇ। ਕਰੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰ-
ਨ^{੧੯} ਕੀਨਿ ਉਤਾਲੇ। ਇਮ ਜਬਿ ਤਜਾਰ ਅਰੂਢਨਿ ਭਯੋ। ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਕੇ ਨਰ

^੧(ਜਨ=) ਭਲੇ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਉਲਟੀ ਕੀਤਿਆਂ ਵੇਰ ਵਧਦਾ ਹੈ । ^੨ਭਾਵ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਵਿਰਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ^੩ਸਾਬ । ^੪ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਣਾਂ । ^੫ਵਿਰੋਧ ਵਧਿਆਂ ਕੁਛ
ਮਿਲਣਾ ਨਹੀਂ । ^੬ਮੈਂ ਵਿਚ ਪੈਕੇ । ^੭ਕੋਈ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ । ^੮(ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ) ਮਿਲਾਯਾ
ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^੯(ਗੁਰੂ ਜੀਨੂੰ) ਜਾਣਦਾ ਹੈ । ^{੧੦}ਮਾਨੋ । ^{੧੧}ਅਉਂ । ^{੧੨}ਭਾਵ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪਜਾਰ ਹੈ।
^{੧੩}ਅਹੁਤੀ ਮਾਨੇ ਪਾਈ ਹੈ । ^{੧੪}ਭਾਵ ਫਤੇਸ਼ਾਹ । ^{੧੫}ਕੂਚ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਗਾਰਾ ਵਜਾਯਾ ।
^{੧੬}ਹਾਥੀ (ਹੋਏ ਆਦਿ ਪਾਕੇ) ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਲਏ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ।

(੪੭੫੯)

ਰਿਤੁ ੨ । ਅੰਸੁ ੧੬.

ਸੁਨਿ ਲਯੋ ॥੯॥ ਮੰਤ੍ਰੀ ਆਦਿ ਉਤਾਇਲ ਧਾਏਨਿਜ ਰਾਜੇ ਕਨਿ^੧ ਵਾਕ
ਅਲਾਏ । ‘ਤੂਟਨ ਸਮਧੀ ਸਾਬ ਤੁਮਾਰੋ । ਕਿਮ ਬਨਿ ਆਵਹਿ, ਕਜੋਂ ਨ
ਬਿਚਾਰੋ ॥੧੦॥ ਗੁਰ ਸੋ ਮੇਲ ਕਰਨਿ ਹੈ ਕਹਾਂ । ਦਿਨ ਕੇਤਿਕ ਤੇ ਬਿਰ ਭੇ
ਇਹਾਂ । ਚਲਯੋ ਛੋਰ ਤਵ ਤਨੁਜਾ ਡੋਰਾ ॥ ਇਹ ਅਪਜਸੁ ਪਸਰੈ ਚਹੁ ਓਰਾ ॥
੧੦॥ ਨਿਜ ਸਮਧੀ ਕੇ ਬਨਿ ਅਨੁਸਾਰੀ । ਰਹਿ ਆਵਹਿ ਜਿਮ ਲਾਜ
ਤਿਹਾਰੀ’ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਨਿਜ ਸਚਿਵਨ ਕੀ ਬਾਨੀ । ਸ਼ਿਕਤਿ ਚਿਤ ਮਹਿ
ਤਬਹਿ ਬਖਾਨੀ ॥੧੧॥ ‘ਤੂਰਨ ਜਾਇ ਛਿਮਾ ਕਰਿਵਾਵੇ । ਕਰੇ ਨਿਹੋਰਨਿ
ਚੜਤਿ ਹਟਾਵੇ ॥ ਸ਼੍ਰੇਯ ਹੋਤੁ’ ਮੈਂ ਤਿਨ ਸੋਂ ਕਹਯੋ । ਕਜੋਂ ਤੂਟਨ^੨ ਕਹੁ ਚਿਤ
ਮਹਿ ਚਹਯੋ ॥ ੧੨ ॥ ਮੈਂ ਸਮਧੀ ਕੇ ਨਿਤ ਅਨੁਸਾਰੀ । ਲਰੈ ਗੁਰੂ ਸੰਗ
ਤਿਨਹੁ ਅਗਾਰੀ । ਏਤੋ ਕੋਪ ਕਹਹੁ ਕਿਮ ਕੀਨੋ ॥ ਜਿਸ ਤੇ ਚਢਤਿ^੩ ਪ੍ਰੀਤ
ਹੁਇ ਹੀਨੋ’ ॥੧੩॥ ਸੁਨਿ ਮੰਤ੍ਰੀ ਦੌਰੇ ਤਬਿ ਗਏ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਭਿ ਉਚ-
ਰਤਿ ਭਏ । ‘ਸੁਮਤਿਵੇਤਿ ਤੁਮ ਕਜੋਂ ਨ ਬਿਚਾਰੋ । ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਨ੍ਰਿਪ ਤਵ
ਅਨੁਸਾਰੋ ॥੧੪॥ ਜਿਮ ਰਨ ਹੋਇ ਨ, ਤਿਮ ਤਿਨ ਭਾਖੀ ॥ ਨਿਸਚੈ ਲਰਨਿ
ਜਿ ਤੁਮ ਅਭਿਲਾਖੀ । ਤੋ ਸਭਿ ਆਗੇ ਗੁਰ ਕੇ ਸੰਗ । ਸ੍ਰੀ ਨਗਰੇਸ਼ੁਰ
ਘਾਲਹਿ ਜੰਗ ॥੧੫॥ ਲੈ ਹੈ ਛੀਨ ਪਾਂਵਟਾ ਥਾਨ । ਡੇਰਾ ਲੂਟਹਿ ਵਸਤੁ
ਮਹਾਨ । ਬਿਰਹੁ ਆਪ ਮਸਲਤ ਮਿਲਿ ਠਾਨਹੁ । ਸਾਕ ਬਿਸਾਲ ਆਪਨੋ
ਜਾਨਹੁ ॥੧੬॥ ਐਸੀ ਬਾਤਿ ਨ ਉਚਿਤ ਤੁਹਾਰੋ । ਹਸਹਿ ਲੋਕ ਅਪਵਾਦ
ਉਚਾਰੋ’ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਸੁਨਿ ਤਬਹਿ ਉਚਾਰੀ । ‘ਗੁਰ ਸਨ ਲਰਹਿ ਜਿ ਹਮਹੁ
ਅਗਾਰੀ ॥੧੭॥ ਤਬਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹਮਰੇ ਉਰ ਆਵੈ ॥ ਮਿਲਿਬੇ ਕਹੁ ਸਨੇਹ ਉਪ-
ਜਾਵੈ’ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਪਠੈ ਸਕਲ ਪਰਧਾਨ । ਆਏ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਜਿਸ ਥਾਨ
॥੧੮॥ ਬੈਠੇ ਬਹੁਤ ਬਾਰਿ ਸਮੁਝਾਯੋ । ਗੁਰ ਸਨ ਲਰਿਬੇ ਮਤ ਠਹਿਰਾਯੋ ।
ਆਪਸ ਮਹਿ ਸਮਧੀ ਮਿਲਿ ਬਾਤਨ । ਭਏ ਹਰਖ, ਕਰਿ ਹੈ ਪੁਨ ਘਾਤਨ^੪
॥੧੯॥ ‘ਅਬਿ ਤੋ ਬਜਾਹ ਪਸੰਗ ਨਿਬੇਰੋ ॥ ਪਾਛੈ ਪਰਿ ਹੈ ਜੰਗ ਬਖੇਰੋ’ ॥ ਫਤੇ-
ਸ਼ਾਹ ਨ੍ਰਿਪ ਇਮ ਠਹਿਰਾਇ । ਉਠਿ ਆਯੋ ਪੁਨ ਦੂਸਰ ਠਾਇ ॥੨੦॥ ਗੁਰ
ਪ੍ਰੇਹਤ ਅਰ ਜਹਾਂ ਦਿਵਾਨ । ਦੀਨੋ ਚਹੈ ਤੰਬੋਲ ਮਹਾਨ । ਕੇਤਿਕ ਸੁਭਟ
^੧ਪਾਸ । ^੨ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ । ^੩(ਸਬੰਧ) ਤੋੜਨ ਨੂੰ । ^੪ਜਿਸ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨੇ ਕਰ । (ਅ) ਜਿਸ (ਵੇਧ) ਦੇ
ਕਾਰਨ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਉਸ ਚੜ੍ਹਾਈ ਨਾਲ) ਪ੍ਰੀਤ ਹੀਨ ਹੋਦੀ ਹੈ । ^੫(ਸਾਨੂੰ) ਮਿਲਣੇ ਦਾ
ਸਨੇਹ ਉਪਜੇਗਾ ॥ (ਅ) (ਤਦ ਸਮਝਾਂਗੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ) ਮਿਲਣੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਸੁ ।
ਵਾਉ ਘਾਉ ।

ਜਿਨਹੁ ਕੇ ਸਾਥ। ਆਦਿ ਖੜਗ ਤੇ ਆਯੁਧ ਹਾਥ॥ ੨੧॥ ਗਿਰਪਤਿ
 ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸਮੁਖ ਨਹਿ ਕੀਨੀ। ਨੰਦਚੰਦ ਚਾਤੁਰ ਤਬਿ ਚੀਨੀ। ਦਯਾਰਾਮ
 ਪ੍ਰੇਹਤ ਕੇ ਕਾਨਨ। ਭਾਖੀ ਗਤਿ ਸਮੀਪ ਕਰਿ ਆਨਨ॥ ੨੨॥ ‘ਬਿਗਰੇ’
 ਲਖੀਯਤਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪਹਾਰੀ। ਮਿਲਯੋ ਕੁਸੰਗ ਸੰਗ ਮਤਿ ਮਾਰੀ। ਅਬਿ ਨ
 ਕਰੇ ਇਨ ਕੋ ਬਿਸ੍ਵਾਸ। ਰਹੁ ਸਚੇਤ ਧਰਹੁ ਗੁਰ ਆਸ॥ ੨੩॥ ਹੁਤੋ
 ਬਿਲੋਕਤਿ ਜਥਾ ਅਗਾਰੇ। ਨਹੀਂ ਤੌਰ ਸੋ ਪਰਹਿ ਨਿਹਾਰੇ। ਨਹਿ ਤੰਬੋਲ
 ਦਿਸਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਲਗਾਈ। ਭਾਲ ਬਿਸਾਲ ਰਹਯੋ ਬਿਲਖਾਈ॥ ੨੪॥ ਤਨਕ
 ਨ ਰੁਖ ਹਮਰੀ ਦਿਸਿ ਕੀਨਸਿ। ਧਰੇ ਬੱਕੁਤਾ ਟਰਿਬੋਲੀਨਸਿ। ਲਖੀ ਪਰੈ
 ਜਿਮ ਰਖੀ ਰੁਖਾਈ। ਕਰਯੋ ਚਹੈ ਕੁਛ ਮੂਢ ਖੁਟਾਈ॥ ੨੫॥ ਇਹਾਂ
 ਠਹਿਰਬੇ ਨਾਂਹਿਨ ਆਛੇ। ਕਹਿਨ ਸੁਨਨਿ ਇਨ ਸਨ ਨਹਿ ਬਾਂਛੇ। ਹੁਇ
 ਸਵਧਾਨ ਸਮਾਲਹੁ ਡੇਰਾ। ਮੁਝ ਦੀਖਹਿ, ਹੁਇ ਪਰੈ ਬਖੇਰਾ॥ ੨੬॥ ਸਰਬ
 ਗਿਰੋਸ਼ਨ ਕੀ ਬਹੁ ਸੈਨ। ਬਹੁਰ ਦੇਸ਼ ਹਮਰੇ ਇਤ ਹੈ ਨ’। ਦਯਾਰਾਮ
 ਸੁਨਿ ਕੈ ਪੁਨ ਬੋਲਾ। ‘ਪਠਯੋ ਗੁਰੂ ਇਨ ਦੇਹੁ ਤੰਬੋਲਾ॥ ੨੭॥ ਨਿਜ ਦਿਸਿ
 ਤੋ ਨੀਕਹਿ ਕਰਿ ਚਲੀਅਹਿ। ਪੁਨ ਗਮਨਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਨ ਮਿਲੀਅਹਿ।
 ਪ੍ਰਭੁ ਸੋ ਬੁਰਾ ਤਕਹਿ ਇਹ ਜੈਸੇ। ਫਲ ਸੰਕਟ ਕੋ ਲਹਿਸਹਿ ਤੈਸੇ
 ॥ ੨੮॥ ਇਤੇ ਦਿਵਸ ਹਮ ਕੋ ਇਨ ਰਾਖਾ। ਅਬਿ ਮੂਰਖ ਬਿਗਰਨਿ ਅਭਿ-
 ਲਾਖਾ। ਉਪਕਾਰੀ ਸਨ ਬਨਿ ਅਪਕਾਰੀ’। ਮਤ ਮਾਰੀ ਦੇਹੀ ਸੁ ਪਹਾਰੀ’
 ॥ ੨੯॥ ਨੰਦ ਚੰਦ ਕਹਿ ‘ਪ੍ਰੇਹਤ ! ਸੁਨੀਅਹਿ। ਦੇਨ ਇਤੇ ਧਨ ਕੋ ਗੁਨ
 ਗੁਨੀਅਹਿ’ ? ਇਹ ਨਿਸ਼ਚੈ ਬਿਗਰਹਿ ਮਤਿ ਮੂਢੇ। ਸਾਢਸਤੀ’ ਇਨ
 ਸੀਸ ਅਰੁਢੇ ॥ ੩੦॥ ਲਿਹੁ ਸਭਿ ਅਪਨੀ ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਰਹਿ। ਚਲਿ ਦੀਜਹਿ
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਗਾਰਹਿ। ਬਨੈ ਬਿਰੋਧੀ ਕੋ ਕਿਮ ਦੇਨਾ। ਨਿਜ ਬਲ ਕਰਿ ਹਮ
 ਲੁਟ ਸੁ ਲੇਨਾ ॥ ੩੧॥ ਬਨਯੋ ਰਹਤਿ ਜੋ ਗੁਰ ਕੋ ਦਾਸ। ਤੋ ਹਮ ਦੇਤਿ
 ਵਸਤੁ ਇਨ ਪਾਸ। ਭਯੋ ਬਿਰਸ ਅਬਿ ਲੋਹੁ ਬਟੋਰਿ। ਤੂਰਨ ਚਲੋ ਸਿਵਰ
 ਨਿਜ ਓਰ’ ॥ ੩੨॥ ਦਯਾਰਾਮ ਆਸੈ ਲਖਿ ਪਾਯੋ। ਸਭਿ ਤੰਬੋਲ ਇਕਠਾ
 ‘ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਿਗਾਹ ਨ ਕੀਤੀ। ‘(ਗਲ) ਸਮਝ ਲਈ। ‘ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ। ‘ਮੂੰਹ
 ਨੇੜੇ ਕਰਕੇ। ‘ਬਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ। ‘ਭਾਵ (ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ) ਤੌਰ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ। ‘ਮੈਥਾ
 ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ (ਜਾਪਦਾ ਹੈ)। ‘ਟੋਢਤਾਈ ਧਾਰਕੇ ਇਥੋਂ ਟਲ ਗਿਆ ਹੈ। ‘ਜਾਣੀ
 ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਨੇ ਰੁੱਖਾ ਪਨ ਰਖਿਆ ਹੈ। ‘ਵੇਰੀ। ‘ਇਤਨੇ ਧਨ ਦੇਣ ਦਾ ਸੋਚੇ ਕਿ
 ਕੀ ਗੁਣ ਹੈ ? ‘ਬਦ-ਕਿਸਮਤੀ। ਦੇਖੇ ਰਾਸ ੪ ਅੰਸੂ ੫੮ ਅੰਕ ੧੬ ਦਾ ਪ੍ਰਯਾਨ।

ਕਰਿਵਾਯੋ। ਤਤਛਿਨ ਹੁਇ ਸਵਧਾਨ ਬਿਸਾਲੇ। ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਰਤਿ ਗਨ
 ਹੁਇ* ਚਾਲੇ*॥੩੩॥ ਤੋਮਰ, ਤੁਪਕ, ਤਬਰ, ਤਰਵਾਰ। ਹੁਇ ਸੁਚੇਤ
 ਹਾਥਨਿ ਮਹਿ ਧਾਰਿ। ਹੁਇਇਕੱਤੁ ਡੇਰੇ ਚਲਿ ਆਏ। ਤਤਛਿਨ ਜੀਨ ਤਰੀ-
 ਗਮ ਪਾਏ॥੩੪॥ ਤਜਾਰੀ ਕਰੀ ਅਰੁਢਨਿ ਹੋਤੁ। ਹੁਇ ਸੁਚੇਤ ਬਹੁ ਸੀਘ੍ਰ
 ਸਮੇਤ। ਦੋਨਹੁ ਸਮਧੀ ਮਿਲਿ ਜਬਿ ਬਿਰੇ। ਬੋਲਨਿ ਮਿਲਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਭਰੇ
 ॥੩੫॥ ਧਾਇ ਨਰਨਿ ਸੁਧਿ ਤਬਹਿ ਸੁਨਾਈ। ‘ਗੁਰ ਦਿਵਾਨ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿ-
 ਵਾਈ। ਜੇਤਿਕ ਵਸਤੁ ਦੇਨ ਹਿਤ ਆਨੀ। ਸਭਿ ਲੇ ਚਲਨੇ ਰਿਦੇ ਰਿਸ
 ਠਾਨੀ’॥੩੬॥ ਭੀਮਚੰਦ ਕੈ ਛੋਭ ਬਿਸਾਲ। ਕਰਤਿ ਸੀਘ੍ਰਤਾ ਕਹਿ ਤਿਸ
 ਕਾਲ੍ਹ। ‘ਤੂਰਨ ਪਠਹੁ ਸੁਭਟ ਗਨ ਗਾਵੇ। ਘਾਟਾ ਰੋਕ ਲੇਹੁ ਦਿਢ ਠਾਂਢੇ
 ॥੩੭॥ ਨਹਿ ਨਿਕਸਨਿ ਪਾਵਹਿ ਲਿਹੁ ਘੇਰੇ। ਹਤਹੁ ਤੁਪਕ ਜਬਿ ਪਹੁੰਚੈ ਨੇਰੇ।
 ਇਤ ਤੇ ਸਭਿ ਰਾਜਨ ਕੀ ਸੈਨ। ਚਢਹਿ ਧਰਨਿ ਆਯੁਧ ਗਨ ਪੈਨਾ’॥੩੮॥
 ਸੈ ਤੁਰੰਗ ਜੋ ਲਜਾਇ ਸੁਦਾਗਰ। ਚਪਲ ਬਲੀ ਗੁਨ ਬਿੰਦ ਉਜਾਗਰ।
 ਸਗਰੇ ਛੀਨ ਲੇਹੁ ਕਰਿ ਧਰਿ ਧਰਿ। ਸਸਤੁ ਖਸੋਟਹੁ ਦੀਨਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ*
 ॥ ੩੯ ॥ ਪੁਨ ਘਾਟੇ ਤੇ ਵਹਿਰ ਨਿਕਾਸਹੁ। ਹੁਇ ਸਨਮੁਖ* ਹਤਿ ਸਸਤੁ
 ਬਿਨਾਸਹੁ। ਵਸਤੁ ਜਾਨੇ ਦੇਹੁ ਨ ਕੋਈ। ਨਗਨ ਸੀਸ ਕਰਿ ਭੇਜੈ ਸੋਈ’॥੪੦॥
 ਫਤੇਸ਼ਾਹ, ਸਮਧੀ ਤੇ* ਸੁਨਿ ਕਰਿ। ਲੇ ਸਭਿ ਚਲੇ-ਜਾਨਿ, ਇਮ ਰਿਸ ਧਰ।
 ਕਰਨੈ ਹੁਕਮ ਘਾਟਾ ਲਿਹੁ ਰੋਕ। ਘੇਰਹੁ ਚਢਿ ਕਰਿ ਭਲੇ ਬਿਲੋਕਿ॥੪੧॥
 ਛੀਨ ਲੇਹੁ ਸਭਿ ਤਿਨ ਕੋ ਡੇਰਾ। ਜਿਨਹੁ ਨਹੀਂ ਡਰ ਮਾਨਜੋਂ ਮੇਰਾ। ਆਨਜੇ
 ਬਡ ਤੀਬੋਲ ਨਹਿ ਦੀਨਿ। ਕੋਪ ਜਨਾਵਤਿ ਚਲਿਬੋ ਕੀਨਿ’॥ ੪੨ ॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁੱਤੇ ‘ਰਾਜਨ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਖੇੜਸਮੇ ਅੰਸੁ
 ॥ ੧੬ ॥ ੧੭. [ਘਾਟਾ ਲੰਘਣਾ]।

ਦੋਹਰਾ॥ ਸੁਨਤਿ ਗਿਰੀਦਨ ਹੁਕਮ ਕੋ ਸੁਭਟ ਪੀਚ ਸੈ ਜਾਇ। ਘਾਟਾ ਰੋਕਜੋ
 ਅੱਗੁ ਤੇ ਮਹਾਂ ਬਿਖਮ ਜਿਸ ਥਾਇ॥ ੧ ॥ ਚੋਖਈ॥ ਪੁਨ ਸਭਿ ਦਲ ਮਹਿ

*ਕੱਠੇ ਹੋਕੇ (ਸਾਰੇ)। *ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚੜ੍ਹਾਈ ਵਾਲਾ ਰਸਤਾ ਜੋ ਕਈ ਵੇਰ ਦੇ ਉੱਚੇ
 ਟਿੱਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। *ਸਮੂਹ ਤਿੱਖੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ। *ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੀਨ
 ਕਰ ਕਰਕੇ। (ਅ) ਹੱਥੋਂ ਹੱਥੀ। *ਜੋ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੇ ਉਸ ਨੂੰ। *ਕੁੜਮ ਤੋਂ।

*ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਨੋਸੰਨੀ ਗਲ ਨੰਦਚੰਦ ਨੇ ਕੁਝ ਸੁਣ ਲਈ ਸੀ ਫਿਰ ਰਖੇ ਫਤਹ
 ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬੇ ਰੁਖੀ ਤੋਂ ਗੱਲ ਨਿਸ਼ਚੇ ਜਾਣ ਲਈ, ਫਿਰ ਵਕਤ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ, ਇਹ ਚਾਤੁਰਤਾ
 ਭਰੀ ਦੂਰਦੇਸ਼ੀ ਸੀ।

ਬਜੇ ਨਗਾਰੇ । ਜੋਧਾ ਸਨਧਬੰਧ ਭੇ ਸਾਰੇ । “ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਗਹੈ ਜੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਇ
 ਤੋ ਹਤਿ ਦੇਇ, ਦੋਸ ਨਹਿ ਕੋਇ॥੨॥ ਜੇ ਹਥੀਆਰਨ ਮਹਿ ਦੇ ਡਾਰ*।
 ਹਾਥਨਿ ਜੋਰਹਿ ਮਾਨਹਿ ਹਾਰ । ਛੀਨ ਛੀਨ ਤਬਿ ਦੇਹ ਨਿਕਾਸੀ†। ਸਭਿ
 ਸੁਭਟਨਿ ਮਹਿ ਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸੀ॥੩॥ ਸਤਿਗੁਰ ਦਲ ਮਹਿ ਸੁਧਿ ਤਬਿ ਗਈ।
 “ਦੇਖਹੁ ਕਹਾਂ ਚਮੁ ਬਡ ਅਈ । ਸੁਭਟ ਪੰਚ ਸੈ ਗਏ ਅਗਾਰੀ । ਘਾਟਾ
 ਰੋਕਯੋ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਧਾਰੀ॥੪॥ ਘੋਰ ਪਰਜੈ ਤੁਮਹਿ ਚਹੁੰਫੇਰੇ । ਮੁਸ਼ਕਲ
 ਨਿਕਸਨਿ ਬਨੈ ਅਗੋਰੇ । ਜੇ ਉਪਾਇ ਤੁਮ ਤੇ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਕਰਿ ਲੀਜੈ ਨਤੁ
 ਦਲ ਅਬਿ ਆਵੈ’ ॥ ੫ ॥ ਸੁਨਿ ਸਚਿੰਤ ਸਭਿ ਕੇ ਮਨ ਹੋਏ । ਰੁਕਿਬੈ ਤੇ
 ਡਰ ਧਰਿ ਸਭਿ ਕੋਏ । “ਉਲੰਘਨ ਬਨਜੈ ਕਠਨ ਅਬਿ ਘਾਟਾਰਿਪੁ ਦਲ
 ਹਮ ਜਿਮ ਲੋਨ ਰੁ ਆਟਾ’ ॥੬॥ ਕਵਨ ਜਤਨ ਹੁਇ ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਘਿਰੇ ।
 ਗਿਰਪਤਿ ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਸਭਿ ਮਨ ਫਿਰੇ । ਜੇ ਕਰਿ ਘਾਟਾ ਹੋ ਨ ਅਗਾਰੇ ।
 ਤੋ ਹਮ ਜਾਹਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਰਿਪੁ ਮਾਰੇ’ ॥੭॥ ਦਯਾਰਾਮ ਅਰੁ ਆਦਿ ਦਿਵਾਨ ।
 ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਮਸਲਤ ਕਰਹਿ ਬਖਾਨ। ਇਕ ਸਿਖ ਗੁਰ ਸ਼ਰਧਾਲੁ ਬਡੇਰਾ॥
 ਸਭਿ ਮਹਿ ਕਰਜੈ ਬਾਕ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥ ੮ ॥ “ਜਬਿ ਤੁਮ ਭਏ ਤਜਾਰ ਇਤ
 ਆਵਨ ।—ਗਿਰਪਤਿ ਰਿਪੁ ਹੈ—ਕਰੇ ਬਤਾਵਨਿ*। ਸੈਸੈ ਲਖਜੈ ਤੁਮਾਰੇ ਉਰ
 ਕੋ । ਤਬਿ ਇਮ ਬਾਕ ਭਯੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ॥ ੯ ॥—ਆਪਾ ਨਹੀਂ ਜਨਾਵਨ
 ਕਰੀਅਹਿ । ਏਕ ਭਰੋਸਾ ਗੁਰ ਕੋ ਧਰੀਅਹਿ । “ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੁ ਨੇ ਹਮ ਕਰੇ
 ਪਠਾਵਨ । ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਹਮ ਕਰਿਹੈ ਲਜਾਵਨਿ—॥੧੦॥ ਇਮ ਕਲਗੀਧਰ
 ਪਠਿਵਤਿ ਕਹਜੈ। ਸੋਕਿਮ ਨਹਿ ਸਿਮਰਤਿ। ਦੁਖ ਲਹਜੈ*। ਸਭਿ ਤਜੀਅਹਿ
 ਚਿੰਤਾ ਸੰਦਹੁ । ਕਰੈ ਨਹਿ ਉਠਹੁ ਨਾਮ ਗੁਰ ਲੇਹੁ’ ॥੧੧॥ ਸਿਖ ਕੋ ਬਾਕ
 ਸ਼ੁਵਲ ਸਭਿ ਧਰਜੈ । ਬਿਸਰਜੈ ਦਰਬ ਮਨਹੁ ਕਰ ਪਰਜੈ’ । ਸਭਿ ਕੇ ਰਿਦੈ

*ਇਹ ਹੁਕਮ ਮਿਲਿਆ ਸੈਨਾ ਨੂੰ। ਜੇ ਹਥਿਆਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁੱਟ ਦੇਣ। (ਅ) (ਜੇ ਹਥੀਆ= ਜੇ
 ਹਥਯਾਰ ਰਣ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟ ਦੇਣ । *ਆਟੇ ਵਿੱਚ ਲੂਣ । * (ਜਦੋਂ ਤੁਸਾਂ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ) ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ
 (ਕਈ) ਰਾਜੇ ਵੇਰੀ ਹਨ (ਤੇ ਉਥੋਂ ਆਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ)। * (ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਕਿ) ।
 *ਸੋ (ਵਾਕ) ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ (ਵਾਕ ਨੂੰ ਭੁਲਾਕੇ ਹੀ) ਦੁੱਖ ਲੈ ਰਹੇ ਹੋ । *ਮਾਨੋਂ
 ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਧਨ ਫੇਰ ਹੱਥ ਆ ਗਿਆ । *ਪਾ:—ਕਹਿ ਲੈ ਭਾਰ ।

†ਕਿਤਨੀ ਨੀਚਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਦਿੱਤਾ ਨਿਉਂਦਾ ਤਾਂ ਨਾ ਲਓ ਪਰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਲਓ ।

ਭਰੋਸਾ ਭਯੋ। 'ਜੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ' ਬਚ ਕਹਿ ਦਯੋ॥੧੨॥ ਭਏ ਸਨੱਧਬੱਧ
 ਭਟ ਸਾਰੇ। ਸਕਲ ਸਮਾਜ ਬਿਲੋਕਿ ਸੰਭਾਰੇ। ਘੋਰਨ ਪਰ ਹੈ ਕੈ ਅਸਵਾਰਾ॥
 ਤੁਰਤ ਪਯਾਨੇ^੧ ਬਜਾਏ ਨਗਾਰਾ॥੧੩॥ ਖਟਸੈ ਤੁਰੰਗ ਬਜਤਿ ਹੈਂ ਪੈਰ^੨।
 ਛੋਰਿ ਤੁਢੰਗਨਿ ਗਨ ਤਿਸ ਠੋਰ। ਹਯਨਿ ਕੁਦਾਵਤਿ ਆਗੇ ਗਏ। ਘਾਟਾ
 ਜਾਇ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭਏ॥ ੧੪॥ ਕੁਛ ਈਖਦ ਹੀ ਆਇ ਪਹਾਰੀ^੩। ਪਾਛੇ
 ਆਵਤਿ ਓਮਡੇ ਭਾਰੀ। ਨੰਦਚੰਦ ਅਵਿਲੋਕਿ ਅਨੰਦਜੋਲੇ ਗਰਨਾਮ ਬੰਦਿ
 ਕਰ ਬੰਦਜੋ॥੧੫॥-ਚਢਤਰੈਂ ਬਿਲਮ ਲਗਤਿ ਕੁਛ ਔਗ। ਤੋਂ ਮਿਲਿ ਜਾਤਿ
 ਸੁਭਟ ਇਸ ਠੋਰ। ਜਿਮ ਪਪੀਲਕਾ ਲਾਗਜੈ ਲਾਰਾ॥ ਆਵਤਿ ਬੀਰ ਬਿਲੰਦ
 ਹਜ਼ਾਰਾ॥ ੧੬॥ ਘਾਟਾ ਰੁਕਤਿ ਹੋਤਿ ਤਕਰਾਈ। ਤੋਂ ਮੁਸਕਲ ਹਮ
 ਉਲੰਘਨਿ ਪਾਈ। ਆਨਿ ਭਏ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਹਾਈ॥ ਮਤਿ ਹੀਨੇ ਕੀਨੇ ਰਿਪੁ
 ਰਾਈ^੪-॥੧੭॥ ਇਮ ਲਖਿ ਨਿਜ ਸੁਭਟਨਿ ਲਲਕਾਰਜੈ। 'ਸ਼ਤ੍ਰੂਨਿ ਦਲ
 ਕੁਛ ਅਲਪ ਨਿਹਾਰਜੈ'। ਹਤਹੁ ਤੁਢੰਗਨ, ਤੁਰਤ ਪਲਾਵਹਿ। ਜੋ
 ਬਿਲਮਹੁ ਤੋਂ ਅਰਿ ਗਨ ਆਵਹਿ^੫॥੧੮॥ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਸਹਾਇ ਤੁਮਾਰੇ^੬।
 ਇਮ ਕਹਿ ਧਨੁ ਤੋਂ ਸਰ ਗਨ ਮਾਰੇ। ਛੁਟੀ ਤੁਢੰਗਨ ਭਾ ਭਟ ਭੇਰੇ। ਹੋਲਾ
 ਕਰਜੈ ਮਿਲੇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ॥੧੯॥ ਨੰਦਚੰਦ ਲੇ ਬੀਰ ਬਡੇਟੇ। ਭਯੋ ਅੱਗੁ ਧਰਿ
 ਧੀਰ ਘਨੇਰੇ। ਜਹਿ ਪਹਾਰੀਏ ਤੁਪਕ ਚਲਾਵਹਿ। ਭਿਨ ਕੇ ਸਮੁਖ ਚਲੇ
 ਸਭਿ ਜਾਵਹਿ॥ ੨੦॥ ਪਾਛੇ ਦਯਾਰਾਮ ਹੁਇ ਠਾਂਢੇ। ਛੋਰੇ ਤੀਰ ਬੀਰ ਬਰ
 ਗਾਵੇ। ਗਿਰਪਤਿ ਸੈਨਾ ਪਹੁੰਚੀ ਜਹਿ ਜਹਿ^੭। ਚਲਹਿ ਤੁਪਕ ਪਿਖਿ ਠਾਢੀ
 ਤਹਿ ਤਹਿ^੮॥੨੧॥-ਸਨਮੁਖ ਹਤਨਿ ਲਰੇ ਸਭਿ ਗੋਰੀ। ਹੁਇ ਇਕੱਤ੍ਰ
 ਸੇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਓਰੀ^੯। ਬੰਧਹਿ ਟੋਲ ਕਰਹਿਗੇ ਰਨ ਕੇ^{੧੦}। ਲਾਰਾ ਪਰਜੈ
 ਹਟਜੈ ਰਿਪੁ ਗਨ ਕੇ^{੧੧}॥੨੨॥ ਜੇ ਘਾਟੇ ਪਰ ਪਹੁੰਚਤਿ ਭਏ। ਤੋਈ ਤਹਿ

^੧(ਸਿਖ) ਛੇਤੀ ਤੁਰ ਪਏ। ^੨ਛੇ ਸੌ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਪੰਜ ਸੌ ਆਪਣਾ ਤੇ ਸੌ ਸੁਦਾਗਰ ਵਾਲੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ)। ^੩ਭਾਵ ਘਾਟੇ ਪਰ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਥੋੜੇ ਹੀ ਪਹਾੜੀਏ ਅਜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ^੪ਵੇਰੀ ਰਾਜੇ। ^੫ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ^੬(ਪਿੱਛੋਂ) ਬਹੁਤ ਵੇਰੀ ਆ ਜਾਣਗੇ। ^੭ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ ਸੀ। ^੮ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾਓਆਂ ਦੇਖਕੇ ਉਥੇ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜੀ ਹੋ ਗਈ। ^੯ਘਾਟੇ ਪਰ ਖੜੋਤੇ ਪਹਾੜੀਏ ਸਿਪਾਹੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ:-^{੧੦}ਜਿੰਨੇ ਕੁ (ਸਿੱਖ) ਕਠੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਆਪੋ ਆਪ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ^{੧੧}(ਜਿਸ ਵੇਲੇ) ਟੋਲ ਬੱਝ ਗਿਆ (ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਨਾਲ) ਜੰਗ ਕਰਨਗੇ। ^{੧੨}ਵੇਰੀਆਂ ਦੀ ਵਹੀਰ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਇਧਰ ਨੂੰ ਹਟੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਕਠੇ ਹੋ ਗਏ^੧। ਹਮ ਢਿਗ ਨਹਿ ਸਹਾਇਤਾ ਆਈ। ਗੁਰ ਦਲ ਨੇ ਕਰਿ
ਬਲ* ਅਟਕਾਈ-॥੨੩॥ ਇਮ ਬਿਚਾਰਿ ਕਰਿ ਤਾਸ ਬਡੇਰਾ । ਸਤਿਗੁਰ
ਦਲ ਕੋ ਰਖਜੇ, ‘ਘਨੇਰਾ’ ਸਨਮੁਖ ਆਵਤਿ ਚਲਜੇ ਹਮਾਰੇ । ਬਿੰਦ ਤੁਢੇ-
ਗਨ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ੨੪ ॥ ਨਹਿ ਘਾਟੇ ਪਰ ਹਮ ਤੇ ਰੁਕੈਂ । ਗਨ ਗੋਰੀ
ਮਾਰਹਿ ਨਹਿ ਚੁਕੈਂ । ਕਰੈਂ ਨਾਹਕ ਤੁਮ ਦੇਤੇ ਪ੍ਰਾਨ । ਇਕ ਦਿਸਿ ਬਿਰਹੁ
ਬਨੇ ਸਵਧਾਨ ॥੨੫॥ ਮਗਦਿਹੁ ਛੋਰਿਚਲੇ ਇਹ ਜਾਵੈਂ। ਰੁਕਹਿੰਤ ਬਹਿਜ ਬਿ
ਗਿਰਪਤਿ ਆਵੈ^੨ । ਹਮ ਹੈਂ ਅਲਪ ਰਹਜੇ ਦਲ ਪਾਛੇ । ਕਿਮ ਇਨ ਸਨ
ਲਰਿਬੈ ਚਿਤ ਬਾਂਛੇ^੩ ॥੨੬॥ ਜਹਿ ਜਹਿ ਹੁਤੇ ਭਏ ਬਿਰ ਤਹਾਂ। ਰਣ ਪਰਿਬੈ
ਤੇ ਸਕਚਤਿ ਮਹਾਂ । ਭਟ ਘਾਟੇ ਪਰ ਗਿਨ ਇਮ ਗਟੀ। ਲਟੀ ਧੀਰ^੪, ਮਗ
ਛੋਡਨਿ ਠਟੀ ॥ ੨੭ ॥ ਹਟਿ ਹਟਿ ਸਨੇ ਸਨੇ ਪਿਛਵਾਈ । ਰਾਖੀ ਤਜਾਰ
ਨ ਤੁਪਕ ਚਲਾਈ ।-ਮਤ ਹਮਰੇ ਉਪਰ ਅਰਿ ਆਵੈ । ਤਬਿ ਇਕ ਬਾਰਿ
ਮਾਰ ਹਟਕਾਵੈਂ-॥੨੮॥ ਭਟਨਿ ਆਗਲੇ ਜਬਿ ਅਸ ਕਰੀ। ਪਿਛਲੀ ਚਮ੍ਹ
ਸੁਥਲ ਬਲ ਬਿਰੀ^੫। ਤੁਪਕ ਦੂਰ ਤੇ ਖਰੇ ਚਲਾਵਹਿ। ਗਮਨਤਿ ਲਖਹਿ^੬,
ਨ ਆਗੇ ਆਵਹਿ ॥੨੯॥ ਇਮ ਪਹਾਰੀਅਨ ਜਬਿ ਮਤਿਮਾਰੀ । ਕੋ ਭੂਪਤਿ
ਨਹਿ ਜਿਨਹੁ ਮਝਾਰੀ । ਨੰਦਰੀਦ ਭਟ ਬਿੰਦ ਅਨੰਦਜੋ, ‘ਜੈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰਿਪੁ
ਬਿਨ। ਨਿਕੰਦਜੋ’ ॥੩੦॥ ਪ੍ਰੰਜ ਤੁਢੇਗਨਿ ਚਲੇ ਚਲਾਵਤਿ। ਸਾਵਧਾਨ ਘਾਟੇ
ਮਗ ਜਾਵਤਿ । ਪਿਖਹਿ ਪਹਾਰੀ ਅਰਹਿ ਨ ਕੋਈ । ਖਟ ਸੈ ਸੁਭਟ ਗੋਲ^੭
ਇਕ ਹੋਈ ॥੩੧॥ ਸਭਿ ਵਸਤੁ ਕਰਿ ਅਪਨਿ ਮਝਾਰੀ^੮ । ਗਮਨਤਿ ਘਾਟੇ
ਉਲੰਘਿ ਅਗਾਰੀ। ਕੋ ਸ਼ੱਤੁ ਹੁਇ ਸਕਜੇ ਨ ਨੇਰੇ। ਤਬਿ ਅਰਨੈ^੯ ਹੁਇ ਕਹਾਂ
ਅਗੋਰੇ ॥ ੩੨ ॥ ਸਕਲ ਸੰਭਾਰਤ ਉਲੰਘਤਿ ਘਾਟਾ । ਸੁਭਟ ਬਿਰੇ ਤਬਿ
ਕਰਨ ਜੁ ਠਾਟਾ^{੧੦} । ਸਨੇ ਸਨੇ ਸਭਿ ਅਪਨ ਬਿਹੀਰ । ਕਰਹਿ ਚਲਾਵਨਿ

^੧ਜੋ ਜੋ ਘਾਟੇ ਪਰ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ । ^੨ਇਉਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦਲ
ਦਾ ਬਹੁਤ ਭਰ ਧਰਿਆ (ਤੇ ਬੋਲੇ ਕਿ) ਘਨਾ (ਦਲ) .....। ^੩ਇਹ ਤਾਂ ਤਾਂਹੀ ਰੁਕਣਗੇ ਜੋ ਰਾਜੇ
ਆ ਪਹੁੰਚਣ । ^੪ਘਾਟੇ ਪਰ (ਖੜ ਪਹਾੜੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ) ਇਉਂ ਗਿਣਤੀ ਗਿਣ ਕੇ ਧੀਰਜ
ਛੁਟ ਗਈ । ^੫ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੇ ਖੜੀ ਰਹੀ । ^੬(ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੈਨਾਂ ਨੂੰ) ਜਾਂਦਿਆਂ
ਵੇਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ.....। ^੭ਵੇਰੀ ਮਾਰੇ ਬਿਨਾਂ ਫਤਹ ਮਿਲ ਗਈ । ^੮ਟੋਲਾ । ^੯ਵਿਚਾਲੇ ਕਰਕੇ ।
^{੧੦}ਅੜਨਾ, ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ । ^{੧੧}ਸਭ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਟੁਰਨ ਲਈ (ਰਤਾ ਕੁ) ਠਹਿਰੇ ।

*ਪਾ:-ਬਲ ਬਲ ।

ਬੀਰ ਸਧੀਰ^੧॥੩੩॥ ਪਾਛੇ ਦਯਾਰਾਮ ਕਰਿ ਟੋਲ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਆਵਤਿ ਬਡ
ਬੋਲਿ। ਨਿਜ ਬਲ ਕੇ ਜਨਾਇ ਕਰਿ ਭਲੇ। ਸਭਿਨਿ ਸੰਭਾਰਤਿ ਆਗੂ ਚਲੇ
॥੩੪॥ ਕਹਿ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਜੈਕਾਰ। ਧੁਨਿ ਉਚੀ ਸਭਿ ਕੇ ਸੁਤਿ ਡਾਰਿ।
ਘਾਟਾ ਨਿਕਸਤਿ ਪੰਥ ਪਯਾਨੇ। ਅਰੇ ਪਹਾਰੀ ਗੋਰਨ ਹਾਨੇ॥੩੫॥ ਕਿਤਿਕ
ਮਰੇ ਕਾਤੁਰ ਪਿਖਿ ਡਰੇ। ਸ਼ੋਣਤਿ ਲਿਪਟੇ ਭੂਤਲ ਪਰੇ। ਜੇ ਘਾਇਲ ਅਪਨੇ
ਹੁਇ ਗਏ। ਤਿਨਹੁ ਉਠਾਇ ਸੰਗ ਸਭਿ ਲਏ॥੩੬॥ ਬਜੈ ਪਾਇਆਏ ਚਲਿ
ਦੂਰ। ਜਾਨੈ ਹਾਜ਼ਰ ਗੁਰੁ ਹਜ਼ੂਰ^੨। ਕ੍ਰਮ ਕ੍ਰਮ ਸਕਲ ਪੰਥ ਉਲੰਘਾਏ।
ਨਗਰ ਪਾਂਵਟਾ ਗੜ੍ਹ ਨਿਯਰਾਏ॥੩੭॥ ਦੁੰਦੁਭਿ ਉਚੀ ਧੁਨੀ ਬਜਾਵਤਿ।
ਨਿਕਟਿ ਦੂਰ ਕੇ ਨਰਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ। ਪਹੁੰਚੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿ ਜੈਕਾਰ।
ਉਤਰ ਪਰੇ ਸਗਲੇ ਅਸਵਾਰ॥੩੮॥ ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਕਟ ਜਬਿ ਸੁਧਿ ਪਹੁੰਚਾਈ।
ਸੁਨਿ ਦਿਵਾਨ ਦਿਜ^੩ ਲਿਏ ਬੁਲਾਈ। ਸੰਗ ਸੁਭਟਨ ਸਮੂਹ ਸਿਧਾਰਜੈ।
ਮੁਦਤਿ ਸਭਨਿ ਗੁਰ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰਜੈ॥੩੯॥ ਪਦ ਅਰਬੰਦਨ ਪਰ
ਸਿਰ ਧਰਿ ਧਰਿ। ਮੁਖ ਕੋ ਨਿਰਖਤਿ^੪ ਮੁਦ ਉਰ ਭਰਿ ਭਰਿ। ਮੁਸਕਾਵਤਿ
ਮੁੰਦਰ ਦੁਤਿ ਦੇਤ। ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਆਦਰ ਹੇਤੁ॥੪੦॥ ਆਵਹੁ ਦਿਜ,
ਦਿਵਾਨ। ਦਿਹੁ ਸੁਧਿ ਕੋ। ਪਰਖੈ ਜਬਾ ਗਿਰੇਸ਼੍ਣ ਬੁਧਿ ਕੋ। ਕਿਮ ਸਨਮਾਨ
ਤੁਮਾਰੇ ਰਾਖਾ। ਆਵਤਿ ਜਾਤਿ ਕਹਾਂ ਬਚ ਭਾਖਾ॥੪੧॥ ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਿ-
ਲੂਰੀ ਗਏ। ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਕੋ ਰਸ ਰਾਖਤਿ ਭਯੋ। ਤੁਮ ਸਨ ਬੋਲਤਿ ਭਯੋ
ਕਿ ਨਾਂਹਿ ? ਉਤਸਵ ਬਿਖੈ ਮਿਲੇ ਹੁਇ ਪਾਹਿ॥੪੨॥ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਕੋ ਰੁਖ
ਕਿਮ ਦੇਖਾ ? ਹਮ ਸੇਂ ਰਸ ਕੈ ਬਿਰਸ ਪਰੇਖਾ। ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਰਤਜੈ ਤੁਮ
ਸੰਗ ?^੫ ਦਿਜ ਦਿਵਾਨ ਸਭਿ ਕਹਜੈ ਪ੍ਰਸੰਗ॥੪੩॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ 'ਦਿਵਾਨ ਪੁਰੋਹਤ ਆਗਵਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਸਪਤ-
ਦਸਮੇ ਅੰਸੁ॥ ੧੭॥ ੧੮. [ਨੰਦ ਚੰਦ ਦਾ ਆਉਣਾ]।

ਦੋਹਰਾ॥ ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੋ ਨੰਦ ਚੰਦ ਕਰ ਬੰਦਿ। ਬਰਨਨ
ਕਰਜੈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਭਿ ਕਥਾ* ਗਿਰੇਂਦ੍ਰਨ ਬੰਦਿ॥੧॥ ਚੋਪਈ॥ 'ਹੈਂ ਅਲਪ-
ਗੜ ਲਾਜ ਉਰ ਲਾਗੇ। ਤੁਮਰੀ ਬਾਤ ਕਹੈਂ ਤੁਮ ਆਗੇ। ਜੇ ਗਿਰਪਤਿ ਹੈਂ
ਮੂਢ ਗੁਮਾਨੀ। ਸਾਬ ਰਾਵਰੇ ਬੈਰ ਮਹਾਨੀ॥੨॥ ਤਉ ਆਪ ਕੇ ਬੁਝਨ

^੧ਭਾਵ ਨੰਦ ਚੰਦ ਜੀ। ^੨ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਜਾਣਿਆਂ। ^੩ਨੰਦ ਚੰਦ ਤੇ ਦਯਾ ਰਾਮ।
^੪ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ^੫ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਕਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ। *ਪਾ:—ਸੋ ਭਯੋ।

ਕਰੇ। ਕਹਿਥੇ ਕੋ ਮਮ ਚਿਤ ਅਨੁਸਰੇ। ਪਾ ਧਾਰਿ ਤੁਮ ਦਾਇਜ ਦੀਨਾ।
ਹਮ ਕੋ ਨਿਪ ਢਿਗ ਭੇਜਨਿ ਕੀਨਾ ॥ ੩ ॥ ਮਿਲੇ ਜਾਇ ਆਦਰ ਬਡ
ਠਾਨਾ। ਹਮ ਕਹਿ ਸਿਵਰ ਕੀਨਿ ਮੈਦਾਨ॥ ਗਵਰ ਰੋਕਿ ਬਰਾਤ ਹਟਾਈ।
ਸਧਿ ਸਭਿ ਸੀ ਨਗਰੈ ਸੁਨਿ ਪਾਈ ॥੪॥ ਭਏ ਤਜਾਰ ਹਮ ਆਵਨਿ ਇਤ
ਕੋ। ਰਾਖੇ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਕਰਿ ਹਿਤ ਕੋ।-ਹੋਇ ਗਿਰੇਸ਼ਨ ਮੇਲ ਬਿਸਾਲਾ।
ਇਹ ਤੈਬੋਲ ਬਡ ਦਿਹੁ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੫ ॥ ਪਸਰਹਿ ਸੁਜਸੁ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਕੇਰਾ। ਤਿਨ ਕੋ ਸਾਥ ਹੋਇ ਬਡ ਮੇਰਾ। ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਕੋ ਸਭਿ ਹੋਰਹਿ।
ਵਧਹਿ ਵਜਾਹਿ ਉਤਸਾਹ ਘਨੇਰਹਿ-॥ ੬ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਮਿੰਦੁ ਬਾਕ
ਬਖਾਨਹਿ। ਸੁਨਿ ਹਮ ਰਹੇ, ਨੀਕ ਕਰਿ ਜਾਨਹਿ। ਦਿਵਸ ਕਿਤਿਕ ਮਹਿ
ਆਇ ਬਰਾਤੀ। ਕਰਜੇ ਫੁਕਾਉ ਖਰਚ ਧਨ ਥਾਤੀ॥੭॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਗੀਤ
ਕੀਨਿ ਦਿਸਿ ਦੇਉ। ਭਏ ਮੁਦਤਿ ਚਿਤ ਮਹਿ ਸਭਿ ਕੋਉ। ਦਾਇਜ ਦੇਨ
ਦਿਵਸ ਜਬਿ ਆਯੋ। ਪਠਿ ਮਾਨਵ ਕੋ ਹਮਹਿ ਬੁਲਾਯੋ॥੮॥ ਦਯੋ ਆਪ* ਕੋ
ਹਮ ਲੈ ਗਏ। ਫਰਸ਼ ਬਿਸਾਲ ਡਾਸਿ ਤਬਿ ਦਏ। ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਜਬਿ
ਦਿਖਰਾਈ। ਸਰਵ ਗਿਰੀੰਦ੍ਰਨਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਲਗਾਈ ॥ ੯ ॥ ਉਰ ਨੀਚ ਤਬਿ
ਲਗੇ ਸਰਾਹਨਿ। ਜਿਹ ਸਮ ਨਿਪ ਦਾਇਜ ਭੀ ਨਾਹਿਨ। ਭੀਮਚੰਦ ਉਰ
ਆਨੰਦ ਭਰੇ। ਮਨੁਖ ਸਮੀਪੀ ਬੂਝਨਿ ਕਰੇ ॥ ੧੦ ॥-ਪ੍ਰਥਕ ਦਿਖਾਇਵੇ
ਇਹ ਕਿਸ ਕੇਰਾ? ਜਿਸ ਪਰ ਲਾਗਜੇ ਮੇਲ ਘਨੇਰਾ-। ਤਬਿ ਲੈ ਭਾਟ
ਪੁਕਾਰਿ ਸੁਨਾਯੋ।-ਇਹ ਤੈਬੋਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਠਾਯੋ-॥੧੧॥ ਸੁਨਿ ਖੁਨ-
ਸਰੋ ਮਨ, ਮੂਰਖ ਮਾਨੀ। ਸਮਧੀ ਸਨ ਕਹਿ ਕਠਨ ਬਖਾਨੀ।-ਦੁਸ਼ਮਨ
ਅਧਿਕ ਬਿਘਨ ਜਿਸ ਕਿਯੋ। ਇਤੁ ਐਥੇ ਕੋ ਪੰਥ ਨ ਦਿਯੋ ॥੧੨॥ ਤਿਸ
ਕੋ ਸੰਗ ਸਖਾਪਨ ਠਾਨਾ। ਇਹ ਭੀ ਮੇਰੇ ਸ਼ੋਤ ਮਹਾਨਾ। ਡੇਰਾ ਤਜਾਗਿ
ਚਲਹੁ ਨਿਜ ਦੇਸ਼-। ਇਮ ਕਹਿ ਕੀਨਸਿ ਕੋਪੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼॥੧੩॥ ਤਬਹਿਕੂਚ
ਬਜਵਾਇ ਨਗਾਰਾ। ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਡਰ ਧਾਰਾ। ਦੀਨ ਬਾਕ ਤੇ
ਕਹਿ ਸਨਮਾਨਾ। ਭੀਮਚੰਦ ਤਬਿ ਤਾਂਹਿ ਬਖਾਨਾ॥੧੪॥-ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ
ਸੰਗ ਲਰੈਹੋ। ਸੁਭਟਨਿ ਛੀਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਸੁ ਲੈਹੋ। ਤੈ ਰਸ ਰਹੈ ਤੋਰ ਅਰੁ
ਮੇਰਾ। ਨਤੁ ਮੈਂ ਫੋਰਿ ਚਲੋਂ ਇਤ ਡੇਰਾ-॥੧੫॥ ਤਿਨ ਕੋ ਕਹੇ ਦੀਨ ਹੁਇ
ਮਾਨੀ। ਕਾਹਿਲੂਰਪਤਿ ਜਥਾ ਬਖਾਨੀ। ਇਮ ਗਿਨਿ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਜਬਿ ਆਯੋ।

* (ਜਿਹੜਾ) ਵੱਖਰਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। *ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ।

*ਪਾ:-ਗੁਰੂ।

ਹਮ ਦਿਸਿ ਮੁਖ ਰੁਖ ਅਪਰ ਬਨਾਯੋ॥੧੬॥ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਪ ਕੀ ਤੇ ਹਮਜਾਨਾ॥
 ਭਯੋ ਬਿਮੁਖ, ਰਿਪੁ ਕੋ ਬਚ ਮਾਨਾ^੧ । ਚਹਯੋ ਨ ਦੇਨਿ ਦਾਜ ਕੋ ਤਬੈ ।
 ਕਰਯੋ ਸਕੋਲਨਿ ਤੂਰਨ ਸਬੈ ॥ ੧੭ ॥ ਨਿਜ ਸੁਭਟਨ ਸਵਧਾਨ ਬਨਾਏ।
 ਸਿਵਰਆਪਨੈ ਤਤਛਿਨ ਆਏ।ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਮ ਡਾਰਿ ਉਤਾਲੇ।ਭਏ ਤਜਾਰ
 ਹੱਥਜਾਰ ਸੰਭਾਲੇ ॥ ੧੮ ॥ ਤਬਿ ਇਕ ਨਰ ਤੂਰਨ ਹੀ ਆਵਾ।ਮੰਤ੍ਰ ਗਿਰੇ-
 ਸ਼ਨ ਕੀਨਿ ਬਤਾਵਾ।-ਕਰੋਂ ਤੁਮ ਬਿਲਮੇ, ਕਰਹੁ ਪਯਾਨਾ। ਨਤੁ ਘਾਟਾ
 ਰੋਕਨ ਕੋ ਠਾਨਾ ॥ ੧੯ ॥ ਸਭਿ ਰਾਜਨ ਕੀ ਸੈਨਾ ਤਜਾਰੀ। ਕਰਯੋ ਚਹੈ
 ਸਭਿ ਲੂਟ ਤੁਮਾਰੀ । ਹਯ ਹੱਥਜਾਰ ਜਾਨਿ ਨਹਿੰ ਦੈਹੈਂ । ਰੁਕ ਜੈਹੈਂ, ਕੁਛ
 ਬਸ ਨ ਬਸੈਹੈ॥੨੦॥ ਕੇਤਿਕ ਪਠਿ ਦੀਨੋ ਤਹਿ ਬੀਰਚਢਹੁ ਤਰਤ ਅਬਿ
 ਪਾਇ ਬਹੀਰ-। ਹਮ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਅਤਿਸ਼ੈ ਭਏ। ਬਾਕ ਤੁਮਾਰੈ ਸਿਮਰਨ
 ਕਿਏ ॥ ੨੧ ॥ ਤੁਰਤ ਅਰੋਹਿ ਹੋਹਿ ਕਰਿ ਚਾਲੇ । ਪਿਖੇ ਪਹਾਰੀ ਆਵਤਿ
 ਜਾਲੇ।ਹਯਨਿ ਧਵਾਇ ਪੰਥ ਤਿਸ ਆਏ।ਅਲਪ ਦੇਖਿ ਹਮ ਤੁਪਕ ਚਲਾਏ
 ॥ ੨੨ ॥ ਜਬੈ ਸ਼ਲਖ ਕੋ ਸ਼ਬਦ ਉਠਾਵਾ। ਬਲ ਬਲ ਮੈਂ ਦਲ ਅਟਕ
 ਰਹਾਵਾ^੨ । ਆਗੇ ਅਰੇ ਕੁਛਕ ਜੇ ਬੀਰ । ਤਿਨ ਪਰ ਤਜਾਰੀ ਤੁਪਕ ਰੁ ਤੀਰ
 ॥ ੨੩ ॥ ਕਿਤਿਕ ਮਰੇ, ਘਾਇਲ ਕੋ ਭਏ। ਹਮਰੇ ਆਗਾ ਤਜਿ ਕਰਿ
 ਗਏ । ਫਤੇ ਪਾਇ, ਗੁਰ ਬਨੈ ਸਹਾਈ । ਇਸ ਬਿਧਿ ਪਹੁੰਚੈ ਆਨਿ ਇਥਾਈ
 ॥੨੪॥ ਸਕਲ ਭੇਦ ਹਮ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਆਏ।ਮੰਤ੍ਰ ਕੀਨਿ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਗਿਰ
 ਰਾਏ । ਫਤੇਸ਼ਾਹਿ ਸੋਂ ਤਬਿ ਠਹਿਰਾਈ । ਜਾਇ ਪ੍ਰਥਮ ਤੂੰ ਪਾਇ ਲਰਾਈ
 ॥੨੫॥ ਭੀਮਚੰਦ ਕੇ ਹਰਖ ਕਰਨਿ ਕੋ। ਭਏ ਤਜਾਰ ਅਬਿ ਆਇ ਲਰਨ
 ਕੋ।ਬਾਂਟ ਦੀਨਿ ਬਾਰੂਦ ਸੁ ਗੋਰੀ । ਆਯੋ ਲਖੇ ਆਪਕੀ ਓਰੀ॥੨੬॥ ਸਾਵ-
 ਧਾਨ ਨਿਜ ਦਲ ਕੋ ਕਰੀਅਹਿਜੀਗ ਮਚਾਵਨਿ ਤਜਾਰੀ ਧਰੀਅਹਿ। ਜਿਮ
 ਹਮ ਕੋ ਆਯੋ ਲਖਿ ਲੀਨੋ । ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਤੈਸੇ ਤੁਮ ਚੀਨੋ॥੨੭॥ਗਨ ਰਾਜਨ
 ਕੀ ਚਮ੍ਹੂ ਬਟੋਰੀ । ਕਰਯੋ ਕੂਚ ਆਵਤਿ ਇਤ ਓਰੀ^੩ । ਕਲਗੀਧਰ ਸੁਨਿ
 ਕਰਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ । ਫਰਕ ਉਠੀ ਜੁਗ ਭੁਜਾ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੨੮ ॥ ਗਰਜਤਿ
 ਸਭਾ ਬਿਖੇ ਬਚ ਭਾਖਾ । ‘ਸ਼੍ਰੀ ਅਸਧੁਜ ਪੁਰਵਹਿ ਹਮ ਕਾਂਖਾ । ਜਬਿ ਪਹੁੰਚੈ
 ਰਣਖੇਤ ਪਹਾਰੀ’।ਇਮ ਕਰਿਹੈਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਗਨ ਮਾਰੀ॥੨੯॥ ਸ਼੍ਰੋਤ ਪਾਨ

^੧ਬਿਮੁਖ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਫਤੇਸ਼ਾਹ) ਵੈਰੀ (ਭੀਮਚੰਦ) ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ । ਐਸੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ
 ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਸੀ (ਸਾਨੂੰ) ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ । ^੨ਅਟਕ ਗਿਆ । ^੩ਪਹਾੜੀਏ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ।

(੪੭੬੮)

ਰਿਤੁ ੨ । ਅੰਸੂ ੧੮.

ਕਰੈ ਬਹੁ ਧਰਨੀ। ਹੈ ਜੈ ਹੈ ਤਹਿ ਲੋਹਿਤ ਬਰਨੀ। ਰੰਡ ਮੰਡ ਗਨ ਕੈ ਕਰਿ
ਦੈਹੋਂ। ਹਾਥ ਪਾਇ ਕਾਟਤਿ ਬਿਬਰੈਹੈਂ॥੩੦॥ ਬਹੁ ਦਿਨ ਕੋ ਮਮ ਕੋਪ ਬਿਸਾ
ਲਾ। ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਪਰ ਤਜੋਂ ਕਰਾਲਾ। ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਜੇ ਇਕ ਬਾਗੀ। ਕਰੈਂ ਬਿ-
ਲੋਕਨ ਜੰਗ ਮਝਾਰੀ॥੩੧॥ ਐਸੇ ਤਜਿਹੈ ਬਾਨ ਕਰਾਰੇ। ਬੰਧ ਸ਼ਰੀਰਨ ਪਰਿ
ਹੈ ਪਾਰੇ। ਬਿਰੇ ਅਗਾਰੀ ਦੈਹੈ ਪ੍ਰਾਨਾਨਤੁ* ਭਾਜਹਿ ਰਨ ਤਸਾਰੀ ਮਹਾਨ'।
੩੨॥ ਇਮ ਕਹਿ ਕਹਿ ਗਰ ਸਭਾ ਮਝਾਰਾ। ਸੰਗ ਮਸੰਦਨ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਾ।
'ਜਸਾਰੀ ਅਧਿਕ ਜੰਗ ਕੀ ਧਰੀਅਹਿ। ਗਲਕਾਂ ਬਿੰਦ ਬਰੂਦਹਿ ਕਰੀ-
ਅਹਿ॥੩੩॥ ਤੀਰ ਤੁਫੰਗਨ, ਤੋਮਰ, ਭਾਲੇ। ਧਨੁਖ ਬਾਨ ਦੀਜਹਿ ਭਟ
ਜਾਲੇ'। ਇਮ ਬੋਲਤਿ ਬਹੁ ਉਦਰੇ ਪ੍ਰਤਾਪ। ਜਿਸ ਤੇ ਸੱਤ ਬਿੰਦ ਹੁਇ
ਖਾਪਾ॥ ੩੪॥ ਮੁਖ ਗੁਰ ਕੋ ਇਮ ਦੀਖਨਿ ਲਾਗਾ। ਮਨਹੂੰ ਬੀਰਰਸ
ਸੁਪਤਰੇ ਜਾਗਾ। ਦਯਾਰਾਮ ਪ੍ਰੇਹਿਤ ਇਮ ਬੋਲਾ। 'ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਭੂ! ਭਾ ਰਾਜਨ
ਟੋਲਾ॥ ੩੫॥ ਦੀਰਘ ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀ। ਜਿਸ ਢਿਗ ਭਈ ਬਾਹਨੀ
ਭੂਰੀ। ਸਭਿ ਗੁਮਨ ਕੀ ਛੇਰ ਹਕਾਰੀ। ਸੁਨਿ ਪਹੁੰਚੀ ਗਨ ਸਸਤਨ ਧਾਰੀ
॥੩੬॥ ਪੁਨ ਕਟੋਚੀਆ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੀ। ਅਰੁ ਗੁਲੇਰੀਆ ਸਦਲ' ਗੁਪਾਲੀ।
ਇਨ ਦੁਹੀਅਨਿ ਬਹੁ ਬੀਰ ਸਕੇਲੇ। ਆਇ ਮਿਲੇ ਗਨ ਆਯੁਧ ਲੇ ਲੇ
॥੩੭॥ ਨਿਪ ਹੀਡੂਰੀਆ ਅਰੁ ਜਸੁਵਾਲ। ਇਨ ਕੋ ਸੰਗ ਸੁਭਟ ਹੈਂ ਜਾਲਾ।
ਸਭਿ ਰਾਵਰ ਸੋਂ ਚਹੈਂ ਲਗਾਈ। ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਕੋ ਕਰਿ ਅਗੁਵਾਈ॥ ੩੮॥
ਨਗਰ ਪਾਂਵਟੇ ਕੋ ਚਢਿ ਆਵੈਂ। ਇਹ ਆਛੀ ਮੁੜ ਬਾਤ ਨ ਭਾਵੈ। ਹਮਰੇ
ਨਿਕਟ ਪਰਹਿ ਨਹਿ ਖੇਤ। ਆਪ ਚਲਹੁ ਆਗੇ ਇਸ ਹੇਤੁ'॥੩੯॥ ਸੁਨਿ
ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬਿੱਪੁ ਸਰਾਹਾ। 'ਸੁਮਤਿਵੰਤ ਗਨ ਸੁਭਟਨਿ ਮਾਂਹਾ। ਨਿਪੁਨ
ਬੁੱਧਿ ਸੰਗਾਮ ਕਰਨ ਕੀ। ਯਥਾ ਰੀਤਿ ਛੱਤ੍ਰੀ ਸੁ ਬਰਨ ਕੀ॥ ੪੦॥ ਜਿਮ
ਭਾਰਤ ਮਹਿ ਦੌਣੇ ਪ੍ਰਬੀਨਾ। ਹਤੇ ਅਨੇਕ ਸੱਤ੍ਰ ਜਸੁ ਲੀਨਾ। ਤਥਾ
ਗਿਰੀਦ੍ਵਨਿਕੇ ਰਨਲਰਿਬੇ। ਬੁਧਿ ਬਲਸਾਥ ਕਰੇ ਰਿੱਪੁ ਹਰਿਬੇ॥੪੧॥ ਨਗਰ
ਪਾਂਵਟੇ ਨਿਕਟ ਨ ਲਰੈਂ। ਕਹਾਂ ਤ੍ਰਾਸ ਸੱਤ੍ਰਨ ਤੇ ਧਰੈਂ। ਗਾਡਹਿੰਗੇ ਰਣ
ਖੰਡ' ਅਗਾਰੀ। ਜਹਿ ਸਮ ਬਲ ਕੋ ਲੋਹਿ ਨਿਹਾਰੀ॥੪੨॥ ਰਿਪੁ
ਆਗਮਨ ਸਮੁਖ ਜਿਤ ਹੋਇ। ਪਿਖਜੋ ਪ੍ਰਬਮ, ਸੁਧਿ ਦੀਜਹਿਕੋਇ'। ਲੇ ਕਰਿ
'ਸਹਿਤ ਫੌਜ ਦੇ। 'ਦੋਣਾਚਾਰਜ। ਕੈਰਵਾਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਸਸਤ੍ਰ ਵਿਦਯਾ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਜੋ ਮਹਾਂ-
ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੈਰਵਾਂ ਦਾ ਜੋਧਾ ਸੀ। 'ਜੁੱਧ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ। 'ਪਹਿਲੋਂ (ਜਿਸ ਨੇ) ਵੇਖਿਆ
ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਖਬਰ ਦੇਵੇ।

* ਪਾ:--ਤਜ।

ਚਮ੍ਪੁ ਸੰਗ ਪ੍ਰਸਥਾਨੈਂ । ਆਵਤਿ ਪਿਖਿ ਗੁਲਕਾਂ ਹਤਿ ਹਾਨੈਂ ॥ ੪੩ ॥ ਹਮ
ਮੰਡਹਿ ਤਹਿ ਜੰਗ ਅਖਾਰਾਸ਼ਸਤੁ ਸਮੂਹਨਿ ਕੇਰ ਪ੍ਰਹਾਰਾ ॥ ਲਰਤਿ ਪਰਾ-
ਵਹਿੰ ਡਰ ਧਰਿ ਚੀਤ । ਨਤੁ ਸੰਘਾਰਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜੀਤ ॥ ੪੪ ॥ ਸੁਨਿ
ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਾਤਲ ਗੁਰ ਕੇਰਾ । ਸਭਾ ਮਝਾਰ ਕਹਜੈ ਤਿਸ ਬੇਰਾ । ‘ਥਲ
ਭੰਗਾਣੀ ਕੋ ਜਹਿ ਨੀਕਾ । ਤਿਤ ਹੀ ਆਵਨ ਹੁਇ ਰਿਪੁ ਹੀਕਾ ॥ ੪੫ ॥ ਬਹੈ
ਨਦੀ ਇਕ ਨਾਮ ਗਿਰੀ ਹੈ । ਦਿਸਿ ਦੂਜੇ ਰਵਿਸੁਤਾ ਢਰੀ ਹੈ । ਰਾਜਪੁਰਾ
ਤਹਿ ਪਰੈਂ ਸੁ ਨਗਰਾ । ਤਰੇ ਲਰਨ ਕੋ ਥਲ ਹੈ ਸਗਰਾ ॥ ੪੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜੰਗ
ਗੁਰ ! ਗਾਡਹੁ ਰਨਬੇਭਾ । ਤਹਾਂ ਪਿਖਹੁ ਸੰਗਾਮ ਅਚੰਭਾ । ਨਗਰ ਪਾਂਵਟਾ
ਤਜਿ ਖਟ ਕੋਸ । ਤਹਿ ਥਿਰ ਹੋਇ ਹਤਹੁ ਰਿਪੁ ਰੋਸ ॥ ੪੭ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ ‘ਗੁਰ ਢਿਗ ਨੰਦ ਚੰਦ ਆਗਵਨ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ
ਅਸ਼ਟ ਦਸਮੇਂ ਅੰਸੂ ॥ ੧੮ ॥ ੧੯. [ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜੰਗ ਹਿਤ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੁਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕੀ ਬਾਤ ਕੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ਮਨ ਮਾਨੀ,
ਨੀਕੋ ਲਖੀ, ਮਸਲਤ ਠਾਨਿ ਅਟਾਲਾ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਨੰਦਚੰਦ ਪਿਖਿ ਗੁਰਮੁਖ
ਓਰੀ । ਬੋਲੈ ਬਹੁਰ ਜੁਗਮ ਕਰ ਜੋਰੀ । ‘ਮਹਾਰਾਜ! ਸਿਖ ਰਾਵਰ ਕੇਰਾ ।
ਹਯਨਿ ਸੁਦਾਗਰ ਧਨੀ ਬਡੇਰਾ ॥ ੨ ॥ ਲੋ ਕਰਿ ਗਮਨੈ ਦਰਬ ਬਿਸੇਸੀ ।
ਪਿਖਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਆਇ ਪੁਰਿ ਦੇਸੀ ॥ ਬੀਨ ਬੀਨ ਬਹੁ ਥਲ ਤੇ ਲੀਨਾ ॥ ਤਿਸੀ
ਪੰਥ ਕੋ ਆਵਨ ਕੀਨਾ ॥ ੩ ॥ ਭੀਮਚੰਦ ਨ੍ਰਿਪ ਜਬਿ ਸੁਨਿ ਪਾਏ । ਲੋਨਿ
ਹੇਤੁ ਹਯ ਚਿਤ ਲਲਚਾਏ । ਨਾਮ ਸੁਨੈ ਰਾਵਰ ਕੋ ਜਬੈ ਕਿਤਿਕ ਸੈਨ
ਭੇਜੀ ਤਿਨ ਤਬੈ ॥ ੪ ॥ ਸਿਖ ਸੋਦਾਗਰ ਕੋ ਸੁਧਿ ਹੋਈ । ਕਰਿਕੈ ਬੇਗ
ਆਇ ਪੁਰਿ ਸੋਈ ॥ ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਬਿਖੈ ਹਮਡੇਰਾ ॥ ਉਤਰੈ ਆਨਿ ਨਿਡਰ
ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥ ੫ ॥ ਬਹੁਰ ਨ ਥਲ ਘਾਲੈ ਕਿਨ ਆਇ ॥ ਮਿਲਯੋ ਰਹਜੈ ਅਨੰਦ
ਉਪਜਾਇ । ਬਿਗਰਜੈ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਜਿਸ ਕਾਲਾ । ਉਤਰੇ ਅਸੁ ਇਸਥਾਨ
ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੬ ॥ ਸੁਨਿ ਲਾਲਚ ਕਰਿ ਪੁਨ ਕਹਿਲੂਰੀ । ਕਹਿ ਭੇਜੈ ਕਰਿ
ਤੂਰਨ ਭੂਰੀ ॥ ਤੁਰੰਗ ਬਿਸਾਲ ਮੋਲ ਬਡ ਕੇਰੇ ॥ ਛੀਨ ਲੇਹੁ ਨਹਿ ਦੀਜਹਿ
ਢੇਰੇ ॥ ੭ ॥ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਭਟ ਕੀਨਸਿ ਤਜਾਰੀ । ਪਹੁੰਚੀ ਢਿਗ ਹਮਰੇ ਸੁਧ
ਸਾਰੀ । ਤਕਰੇ ਹੋਇ ਜੀਨ ਹਯ ਡਾਲੇ । ਭਏ ਅਰੂਢਨਿ ਇਤ ਕੋ ਚਾਲੇ
॥ ੮ ॥ ਲਖਜੈ* ਪ੍ਰਤਾਪ ਗੁਰੂ ਕੋ ਮਹਾਂਪਹੁੰਚਿ ਨ ਸਕੈ ਆਇ ਕੋ ਤਹਾਂ ਬਡੇ

*ਭੁੱਜ ਜਾਣਗੇ । *ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਾਰਕੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂਗੇ । *ਜਮਨਾ । *ਨੇੜੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ।

*ਪਾ:-ਭੁਯੋ ।

ਜਤਨ ਕਰਿ ਸਭਿ ਹਯ ਲਜਾਏ । ਰਾਵਰਿ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪਾਏ॥੯॥ਕ੍ਰਿਪਾ
ਕਰਹੁ ਸਭਿ ਦੇਖਨਿ ਕੀਜੈ । ਬੀਰਨਿ ਕੋ ਰਨ ਹਿਤ ਅਥਿ ਦੀਜੈ* । ਆਛੀ
ਬਾਤਿ ਜਾਨਿ ਗੁਰ ਪੂਰੇ । ਪਿਖੇ ਤੁਰੰਗਮ ਸਗਰੇ ਰੂਰੇ ॥੧੦॥ਸਿਖ ਕੋ ਖੁਸ਼ੀ
ਕਰੀ ਮਨ ਭਾਵਤਿ । ਭਯੋ ਨਿਹਾਲ ਅਨੰਦ ਉਪਾਵਤਿ।ਜੈ ਜਿਸ ਲਾਇਕ
ਭਟ ਕੋ ਜਾਨਾਹੇਤੁ ਅਰੂਢਨਿ ਕੋ ਹਯ ਦਾਨਾ*॥੧੧॥ਸੁੰਦਰ ਜੀਨ ਪਾਇ
ਕਰਿ ਚਢੇ । ਚਪਲ ਬਲੀ ਲਖਿ ਉਰ ਮੁਦ ਬਢੇ । ਗੋਰੀ ਢਾਰਹਿ ਅਨਿਕ
ਸੁਨਾਰੇ । ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਰੂਦ ਤਸਾਰ ਤਿਸ ਬਾਰੇ ॥ ੧੨ ॥ ਕਿਤਿਕ ਭਟਨਿ ਕੋ
ਤੋਮਰ ਦਏ । ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਇ ਬਿਸਾਲ ਭ੍ਰਮਏ । ਦਏ ਜ਼ਰਕਸ਼ੀ ਰੁਚਿਰ
ਨਿਖੰਗ* । ਕਰਿ ਪੂਰਨ ਖਰ ਖਪਰਨਿ ਸਿੰਗ॥੧੩॥ਕੋਤਿਕ ਸੁਭਟਨ ਧਨੁਖ
ਕਠੋਰਾ । ਲੋ ਜੋਧਾ ਐਂਚਤਿ ਕਰਿ ਜੋਰਾ । ਲਾਂਬੀ ਸੁਲਗ ਤੁਢੰਗ ਅਨੇਕ* ।
ਬਖਸ਼ੀ ਜੋਧਨਿ* ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕ ॥ ੧੪ ॥ ਗੁਰ ਦਲ ਮਹਿ ਉਤਸਾਹ
ਬਿਸਾਲਾ॥ਬਿਚਰਤਿ ਧਰਿ ਹੱਥਸਾਰਨ ਜਾਲਾ॥ਮਾਰ ਬਕਾਰਾ ਬੋਲਤਿ ਭਾਰੀ॥
‘ਲੂਟ ਭਜਾਵਹੁ ਹਤਹੁ ਪਹਾਰੀ ॥ ੧੫ ॥ ਛੀਨਹੁ ਦੇਸ ਨਿਕਾਰਹੁ ਬਾਹਰ ।
ਬਿਦਤੈ ਬਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਜਸ ਜਾਹਰ’ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਸਾਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰੀ ।
ਪ੍ਰਥਮ ਜੁੱਧ ਹਿਤ ਮਨਸਾ ਧਰੀ ॥੧੬॥ਸ਼ਮਸ ਸ਼ਮਸਤਾ* ਮੁਖ ਪਰ ਸੋਹੈ ।
ਕਮਲ ਪ੍ਰਫੁੱਲਜਤ ਅਲ ਜਨ ਜੋਹੈ* । ਸਮ ਦੁੰਦਭਿ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗੰਭੀਰ ।
ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਭੁ ਬੀਰਨਿ ਬੀਰ॥੧੭॥ਨਿਜ ਦਲ ਮਹਿ ਉਤਸਾਹ ਬਧਾਵਾ ।
ਮਨੋ ਬੀਰਰਸ ਸੁਪਤਿ ਜਗਾਵਾ । ਇਤ ਇਮ ਭਈ ਸੁਨੋ ਉਤ ਕੋਰੀ:—
ਘਾਟੇ ਉਲੰਘਿ ਗਏ ਜਿਸ ਬੋਰੀ॥੧੮॥ਮੂਰਖ ਹਾਥਨਿ ਮਰਦਤਿ ਰਹੇ।‘ਰੁਕੇ
ਨ ਕਜੋਹੁ’ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਕਹੋਂ । ਕਿਤਿਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਭੇ, ਲੋਥ ਉਠਾਈ। ਕੋ
ਘਾਇਲ ਗਮਨੇ ਨਿਜ ਥਾਈਂ ॥੧੯॥ ਹਟਯੋ ਜਹਾਂ ਕਹਿ ਤੇ ਦਲ ਸਾਰੇ ।
ਸਭਿ ਰਾਜਨ ਕੋ ਨਿਕਟ ਉਚਾਰੇ । ‘ਅਲਪ ਸੁਭਟ ਘਾਟੇ ਪਰ ਗਏ।ਬਹੁਤ
ਪੰਥ ਮੈਂ ਹੀ ਬਿਰ ਭਏ ॥ ੨੦ ॥ ਘਾਲਯੋ ਜੋਰ ਖਸ਼ਟ ਸੋ ਆਇ । ਉਲੰਘ
ਗਏ ਗਨ ਤੁਪਕ ਚਲਾਇ । ਸਰਯੋ ਨ ਸੈਨਾ ਤੇ ਕੁਛ ਕਾਰ।ਗਏ ਬਿਸਾਲ
ਬੀਰਤਾ ਧਾਰਿ’॥੨੧॥ਭੀਮਚੰਦ ਸੁਨਿ ਕੈ ਰਿਸ ਘਨੀ । ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ
‘ਘੜੇ ਦਿਤੇ । ਅੱਡੇ ਦੇ ਕੱਢੇ ਹੋਏ ਸੁਹਣੇ ਭੱਥੇ । *ਲੰਮੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ
[ਪੰਜਾ:., ਸੁ+ਲਗ] (ਅ) ਲੰਮੀ ਨਾਲੀ ਵਾਲੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ । *ਜੋਧਿਆਂ ਨੂੰ । *ਦਾੜੀ ਦੀ ਕਾਲੋਂ ।
*ਬਿੜੇ ਕਵਲ (ਪਰ ਮਾਨੋ) ਛੋਰੇ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ ।

ਉਚੇ ਭਨੀ। ਯੱਧੀ ਦੇ ਮਾਂ ਖੁਚਿ ਵੜ ਰਹੇ*। ਅਰੇ ਨ ਆਗੇ, ਧੀਰ ਨ ਗਹੇ
 ॥੨੨॥ ਰੁਕਤਿ ਜਿ ਘਾਟਾ ਭਟਹੁਇ ਗਾਢੇ। ਹਤਿ ਤੁਫੰਗ ਤਿਨ ਰਾਖਤਿ
 ਠਾਂਢੇ। ਇਤ ਤੇ ਦਲ ਸਗਰੋ ਕਰਿ ਜੋਗਘੋਰਤਿ ਇਤ ਉਤ ਹੁਇ ਚਹੂੰ ਓਰ
 ॥ ੨੩ ॥ ਦੇ ਕਰਿ ਤਾਸ ਲੇਤਿ ਹੱਥਾਰੇ। ਨਰ ਨਿਕਸਨਿ ਮਗ ਜਬਹੁ
 ਨਿਹਾਰੇ। ਨਹੀਂ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਕਰਿ ਭਟ ਧਾਏ। ਜਿਸਤੇ ਨਿਕਸੇ ਸੁਖ ਮਨ
 ਭਾਏ॥੨੪॥ ਹੋਤਿ ਕਹਾਂ ਅਬਿ ਕਹੇ ਕਹਾਏ। ਬੀਤੀ ਬਾਤ ਕਹਾਂ ਪਛੁਤਾਏ।
 ਅਬਿ ਤੋ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਮਹਿਪਾਲਾ। ਤਿਨ ਸੋ ਠਾਨੈ ਜੋਗ ਕਰਾਲਾ ॥ ੨੫ ॥
 ਜਾਨੀ ਜਾਇ ਕਹਾਂ ਹੁਇ ਜੈਹੈ। ਗੁਰ ਤੇ ਜੈ ਕਿ ਪਰਾਜਯਾ ਪੈਹੈ। ਕਹਹੁ
 ਜਾਇ ਅਬਿ ਕੀਜਹਿ ਤਜਾਰੀ। ਨਹੀਂ ਨੀਕਤਾ ਬਿਲਮ ਜਿ ਧਾਰੀ ॥ ੨੬॥
 ਤੁਮਰੀ ਸੀਮਾ ਦੇਸ ਕੀ ਤਹਾ। ਨਗਰ ਪਾਵਟਾ ਘਾਲਜੋ ਜਹਾਂ ਲਰਿਬੋ ਹੱਕ
 ਤੁਮਹਿ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਆਨਿ ਵਹਿਰ ਜੋ ਭ੍ਰਮ ਦਬਾਵੈ ॥ ੨੭ ॥ ਬਜਾਹ
 ਬਹਾਨੇ ਨਿਪ ਗਨ ਆਏ। ਸਭਿ ਤੇ ਲੇਹੁ ਸੁਭਟ ਸਮੁਦਾਏ। ਪੁਨ ਗੁਰ ਚਮ੍ਹੁ
 ਕਹਾਂ ਰਲ ਮਾਂਹੀ। ਸਨਮੁਖ ਠਹਿਰ ਸਕਹਿ ਕਿਮ ਨਾਂਹੀ ॥ ੨੮ ॥ ਦਿਹੁ
 ਉਠਾਇ ਇਤ ਤੇ ਸਭਿ ਡੋਰਾ। ਨਿਜ ਦਲ ਤਹਿ ਠਹਿਰਾਇ ਬਡੋਰਾ।
 ਨਾਹਲਪਤਿ ਕੋ ਦਾਬਾ ਦੇਹੁ। ਕੈ ਨਿਜ ਸੰਗ ਮੇਲ ਕਰਿ ਲੇਹੁ॥੨੯॥ ਇਮ
 ਸਮੁਝਾਇ ਪਠਾਏ ਪਰਧਾਨ। ਭੀਮਚੰਦ ਮਨ ਮਾਨਿ ਮਹਾਨ॥ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਕੇ
 ਨਿਕਟ ਸਿਧਾਰਾ। ਪਿਖ 'ਜੈਦੇਵਾ' ਤਾਂਹਿ ਉਚਾਰਾ ॥੩੦॥ ਬੈਠਿ ਬੰਦਿ ਕਰ
 ਸਕਲ ਸੁਨਾਈ। ਜੇ ਪੂਰਬ ਕਹਿ ਸੀਖ ਸਿਖਾਈ। ਹਿਤ ਰਾਖਨਿ ਸਮਧੀ
 ਮਨ ਮਾਨੂ॥ ਭਯੋ ਸੁਮਤਿ ਤੇ ਕੁਮਤਿ ਮਹਾਨੂ ॥ ੩੧ ॥ ਜਬਾ ਪ੍ਰਭੰਜਨ
 ਮਿਲਿ ਬਦਬੋਇ। ਸਭਿ ਕੋ ਅਨਹਿਤ* ਕਰਤਾ ਹੋਇ। ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਅਰੁ
 ਸਭਿ ਉਪਕਾਰਾ। ਮਨੁ ਕਹਿਲੂਰੀ ਮਿਲੇ ਬਿਗਾਰਾ॥ ੩੨ ॥ ਗੋਰੀ ਗਨ

*ਇਹ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਬੜੀ ਰੀਦੀ ਗਾਲੀ ਹੈ। ਕਥਾ ਵੇਲੇ ਗਜਾਨੀ ਇਹ ਤੁਕ ਨਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ
 ਇਸ ਦੇ ਥਾਵੇਂ ਕੁਈ ਐਸੇ ਪਦ ਪੜ੍ਹ ਦੇਵੇ:- 'ਕਾਇਰ ਗੀਦੀ ਸੁਪਤੇ ਰਹੇ? ਜਦੋਂ (ਤੁਸੀਂ)
 ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਦਮੀ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਟੁਰੇ ਹਨ ਤਦ'। *ਮਨ ਭਾਂਵਦੇ ਸੁਖ ਪਾ ਕੇ
 (ਉਹ) ਨਿਕਲ ਗਏ। *ਹਾਰ। *ਹੋਂਦ। *ਮਨ ਦੇ ਭਾਰੀ ਹੋਕਾਰ ਵਾਲੇ ਭੀਮਚੰਦ ਨੇ। *ਜੋ
 (ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਨੂੰ) ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਕਹਿਕੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਖਾਈ ਸੀ। *ਕੁੜਮ ਦਾ ਹਿਤ ਰੱਖਣ
 ਲਈ (ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਨੇ) ਮਨ ਵਿਚ ਅੰਨ ਲਈ ਸੀ। *ਵਾਯੂ। *ਬੁਰਾ। *ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ
 ਮਹਿਮਾ ਤੇ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ) ਸਾਰੇ ਉਪਕਾਰ (ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਪਰ) ਇਹ ਵਾਯੂ ਸੀ ਮਾਨੋ, ਕਹਿਲੂਰੀ
 (ਭੀਮਚੰਦ ਰੂਪੀ ਬਦਬੋ ਨਾਲ) ਮਿਲਕੇ ਵਿਗੜ ਗਈ ਸੀ। *ਪਾ:-ਮਾਏਟ ਰਹੇ।

ਬਰੂਦ ਬਰਤਾਈ।ਕਹਯੋ ਸਭਿਨਿ ਸਨ 'ਪਰਹਿ ਲਗਾਈ । ਬਾਂਛਤਿ ਸਸਤ੍ਰ
 ਤੁਰੰਗ ਜਿਸ ਹੋਇ । ਮੁੜ ਤੇ ਜਾਚ ਲੇਹਿ ਸਭਿ ਕੋਇ' ॥ ੩੩॥ ਸਮਧੀ ਕੇ
 ਹਰਖਾਵਨਿ ਕਾਰਨ।ਉਚੇ ਕੀਨਸਿ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਨਿ। ਦੁਹਰਿ ਚੌਬ ਧੌਂਸਾ
 ਪ੍ਰੰਕਾਰਹੁ । ਕਹਯੋ ਸਭਿਨਿ ਸੋ 'ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰਹੁ॥੩੪॥ ਤਜਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ
 ਗਨ ਕਰੈਂ । ਨਿਜ ਨਿਜ ਮਿਸਲ ਸੁਭੋਟ ਸਭਿ ਧਰੈਂ । ਆਨਹੁ ਮੇਰੇ ਬਲੀ
 ਤੁਰੰਗ । ਕੰਚਨ ਜੀਨ ਐਚਿ ਕਰਿ ਤੰਗ ॥ ੩੫ ॥ ਹੀਰਨ ਜੜਤੀ ਮਸ਼ਟ
 ਬਿਸਾਲਾ।ਤੀਖਨ ਧਾਰਾ ਖੜਗ ਕਰਾਲਾ।ਖਰ ਖਪਰਨਿ ਤੇ ਭਰਯੋ ਨਿਖੰਗ॥
 ਧਨੁਖ ਕਠੋਰ ਆਨੀਯਹਿ ਸੰਗਾ ॥੩੬॥ ਸਦਲ ਆਪ ਮੈਂ ਕਰੈਂ ਚਢਾਈ ।
 ਅਵਿਲੋਕਹੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਡਾਈ' । ਇਮ ਕਹਿ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ ।
 ਸਾਜਤਿ ਭਯੋ ਸੰਗ ਦਲ ਭਾਰੀ॥੩੭॥ਬਲੀ ਤੁਰੰਗ ਨਿਕਟ ਜਥਿ ਆਯੋ ।
 ਉਠਯੋ ਸਭਾ ਮਹਿ ਨ੍ਰਿਪ ਵਰਸਾਯੋ । ਖੜਗ ਨਿਖੰਗ ਪਾਇ ਕਟ ਬੰਧਿ ।
 ਲੀਨਸਿਧਨੁਖ ਸੁ ਦ੍ਰਿੜੁ ਸਰ ਸੰਧਿ॥੩੮॥ਅਧਿਕ ਮੋਲਕੀ ਸਿਪਰਸੰਭਾਰੀ।
 ਭਾਰਿ ਸਿਕੰਧਹਿ ਬੰਧਿ ਪਿਛਾਰੀ।ਹਯ ਚਲਚਾਲ ਅਰੂਢਨਿ ਹੋਵਾ । ਮੁਰਖ
 ਨਹਿ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਜੋਵਾ ॥ ੩੯ ॥ ਜਗਤ ਪਤੀ ਕੀ ਸਮਤਾ ਚਾਹਤਿ ।
 ਚਲਯੋ ਪੰਥ ਲਰਿਬੇ ਸੁ ਉਮਾਹਤਿ।ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਤਿ ਬਾਹਨੀ'ਚਲੀ।ਤੀਖਨ
 ਸਸਤ੍ਰਨ ਜੁਤਿ ਕਲਮਲੀ ॥ ੪੦ ॥ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਜਥਿ ਆਗੈ ਭਯੋ । ਗਹੇ
 ਤੁਫੰਗਨ ਦਲ ਉਮਛਯੋ । ਹਰੀਚੰਦ ਆਦਿਕ ਬਡ ਜੋਧੇ।ਗੁਰ ਸੋ ਲਰਨਿ
 ਚਲੇ ਦਿਤ ਕ੍ਰੋਧੇ॥੪੧॥ਗਨ ਸੈਨਾ ਅਰੁ ਗ੍ਰਾਮਨਿ ਛੇਰ। ਬੰਧੇ ਟੋਲ ਬੰਦ ਕੇ
 ਹੋਰਿ।ਚਿਤ ਅਹੰਕਾਰ ਵਧਯੋ ਅਧਿਕਾਇ।-ਲਰੈਂ ਗੁਰੁ ਸਨ ਕੋਪ ਵਧਾਇ-
 ॥ ੪੨ ॥ ਬਾਂਮ ਬਿਲੋਚਨ ਫਰਕਤਿ ਖੋਟਾ' । ਨਹਿ ਮਨ ਗਿਨਹਿ ਹਾਰ
 ਮਤਿਮੋਟਾ । ਨਗਰ ਪਾਂਵਟੇ ਸਨਮੁਖ ਚਾਲਾ । ਪੰਥ ਪਹਾਰਨ ਬਿਖਮ
 ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਚੁਤੇ 'ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਆਗ-
 ਵਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਏਕ ਉਨਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੧੯ ॥

੨੦. [ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਛੁੱਟੀ ਮੰਗਣੀ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਆਗਵਨ ਕੋ ਸੁਨਯੋਂ ਜਬਹਿ ਗੁਰ ਸੈਨ । ਹਰਖ ਭਯੋ
 ਬੀਰਨ ਰਿਦੈ, ਧੀਰ ਸਹਿਤ ਚਿਤ ਭੈ ਨ ॥੧॥ ਚੋਪਈ॥ਕਾਤੁਰ ਕੰਪਤਿ ਹੀ
 ਧਰਿ ਤ੍ਰਾਸਾ।-ਆਇ ਅਚਾਨਕ ਸਮੈ ਬਿਨਾਸਾ' । ਸਭਿ ਰਾਜਨ ਕੀ ਵੋਜ

'ਸੈਨਾ । ਐਟੇ ਦਾ(ਅ) (ਜੋ,ਖੋਟਾ (ਸ਼ਰਨ ਹੈ)।'(ਸਾਡੇ)ਨਾਸ ਦਾ ਸਮਾ ਅਚਾਨਕ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਬਡੇਰੀ । ਕੋ ਲਰ ਸਕਹਿ ਅਲਪ ਨਿਜ ਹੇਰੀ^੧—॥ ੨ ॥ ਹੁਤੇ ਪੰਚ ਸੈ ਰਖੇ
ਪਠਾਨ । ਚਾਰ ਖਾਨ ਸਿਰਦਾਰ ਮਹਾਨ । ਅਪਰ ਮੁਖੀ ਮਿਲਿ ਕੈ ਸਭਿ ਇਕ
ਬਲ । ਲਗੇ ਬਿਚਾਰਨਿ ਪਰਬਲ ਨਿਜਬਲ॥੩॥ ‘ਗੁਰ ਢਿਗ ਬਡ ਹਮਰੋ
ਇਕ ਡੇਰਾ^੨ । ਭਾਰ ਲਰਨ ਕੋ ਪਰਹਿ ਘਨੇਰਾ^੩ । ਕੌਮ ਖਾਨ ਕੀ ਹੋਤਿ
ਬਹਾਦਰ । ਯਾਂਤੇ ਰਾਖਤਿ ਹੋਂ ਬਹੁ ਸਦਰ ॥ ੪ ॥ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਅਪਰ ਚਮ੍ਹੂ
ਬਹੁ ਜਾਤੀ । ਜਾਨਹਿ ਕਹਾਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕੀ ਬਾਤੀ॥ਅਪਰ ਕਾਰ ਕੋ ਕਰਨੇ ਹਾਰੋ॥
ਕਹਾਂ ਲਖਹਿ ਸੰਗਾਮ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ੫ ॥ ਦੇਖਹਿ ਗਨ ਰਾਜਨ ਕੀ ਸੈਨਾ ।
ਭਾਜਹਿ ਡਰਿ ਕਰਿ ਧੀਰਜ ਹੈ ਨਾ॥ ਗੋਰੀ ਤੀਰਨਿ ਕੀ ਬਹੁ ਮਾਰਾਹਮ ਪਰ
ਪਰੈ ਜਥਾ ਘਨ ਧਾਰ^੪ ॥ ੬ ॥ ਘਰ ਕੇ ਘੋਰੇ ਤਹਿ ਮਰਿ ਜੈਹੈ । ਬਹੁਰ ਗੁਰੂ
ਦੈਹੈ ਕਿ ਨ ਦੈਹੈ॥ਨਿਜ ਜੀਵਨ ਮਹਿ ਸੰਸਾ ਜਾਨੈ । ਅਪਜਸੁ ਪਸਰੈ ਹੋਇ
ਪਲਾਨੈ^੫ ॥ ੭ ॥ ਯਾਂਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਬਿ ਕੀਜੈ । ਹਮ ਘਰ ਜਾਹਿ ਖਸ਼ੀ
ਅਬਿ ਲੀਜੈ॥ਰਣ ਲਰਿਬੇ ਮਹਿ ਹਾਨਿ ਹਮਾਰੀ॥ਹਟਿ ਅਬਿ ਰਹੁ ਸੁਨੀਕ
ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੮ ॥ ਨਤੁਰ ਖਾਨਜਾਦੈ^੬ ! ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ । ਬਾਈਸ ਧਾਰ ਗਿਰੀਸ਼
ਲਖੀਜੈ । ਗ੍ਰਾਮਨਿ ਕੀ ਫੋਰਾਨਿ ਬਟੋਰਿ॥ਅਰੁ ਸਭਿ ਚਮ੍ਹੂ ਸੰਗ ਅਬਿ ਜੋਰਿ॥
੯॥ ਸਭਿ ਕੇ ਆਗੇ ਬਨਹੁ ਨਿਜਾਨਾ॥ਪਰਹੁ ਖੇਤ ਮਹਿ ਹੁਇ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ॥
ਬੋਰੇ ਕਾਲ ਲਯੋ ਦਰਮਾਹਾ । ਨਾਹਕ ਮਰਿ ਜੈਹੈ ਰਨ ਮਾਹਾ ॥੧੦॥ ਅਬਿ
ਰਚੀਅਹਿ ਕਛੁ ਏਵ ਉਪਾਈ । ਜਿਸ ਤੇ ਚਲੀਅਹਿ ਕਾਨ ਕਢਾਈ^੭ ।
ਜਨੈਂ ਕਜੈਂ ਕਰਿ ਰੁਖਸਦ ਕੋ ਲੀਜੈ । ਨਹਿ ਗੁਰ ਕਹਿ ਤੋ ਆਪ ਚਲੀਜੈ^੮
॥੧੧॥ ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਤਿਨ ਬਿਖੇ ਪਠਾਨ । ਬੋਲਜੈ ਲਖਿ ਕਰਿ ਬਿਨਾ ਇ-
ਮਾਨ^੯ । ‘ਨਹਿ ਆਛੀ ਇਹ ਮਸਲਤ ਕੀਨਿ । ਨਿਮਕ ਹਰਾਮੀ ਖੋਵਨ
ਦੀਨਿ ॥ ੧੨ ॥ ਲਰਨ ਹੇਤੁ ਹੀ ਹਮ ਕੋ ਰਾਖਜੈ । ਪਰੇ ਕਾਮ ਭਾਜਨ

^੧ਆਪਣੀ ਬੁਹੜੀ ਦਿੱਸ ਰਹੀ ਹੈ।^੨ਇਕ ਸਾਡਾ ਹੀ ਡੇਰਾ ਵੱਡਾ ਹੈ।^੩ਬਹੁਤਾ ਸਾਡੇ ਤੇ ਭਾਰਪਏਗਾ।
^੪ਬਦਲ ਦੀ ਧਾਰ ਭਾਵ ਮੀਂਹ ਵਾਂਗ।^੫ਭੱਜ ਗਿਆਂ ਤੇ ਨਿੰਦਾ ਹੋਸੀ।^੬ਭਾਵ ਛੁੱਟੀ ਲਈਏ।
^੭ਹੋ ਪਠਾਣਾਂ ਇਓ ਪੁੱਤਰੋ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ)ਕੰਨੋਂ ਗਲ ਕੱਢਕੇ ਚਲੀਏ। ਇਹ ਅਰਥ ਅੰਤਲੀ ਤੁਕ
‘ਨਹਿਗੁਰ ਕਹਿ ਤੋ ਆਪ ਚਲੀਜੈ’ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ: (ਅ)ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਕੇ। ਇਹ ਅਰਥ ਅੰਸੂ
੨੩ ਅੰਕ ੧੧ ਤੋਂ ਸਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।^੮(ਬਾਕੀ ਦੇ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ) ਬੇਈਮਾਨ ਹੋਏ ਦੇਖਕੇ ਬੋਲਿਆ:—
^੯ਤਵਾ: ਖਾ: ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਵਲੋਂ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਵੱਢੀ ਦੇਕੇ ਬੇਈਮਾਨ

ਬਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਹਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਨ ਦੀ ਗਲ ਅਗਲੇ ਅੰਸੂ ਦੇ ਅੰਗ ੧੮, ੧੯
ਤੋਂ ਬੀ ਸਹੀ ਪਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਏਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਪਹਾੜੀਏ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਦਗਾ ਦੇਣਾ ਸੋਚਦੇ ਹਨ।

ਅਭਿਲਾਖਨੇ । ਆਨ ਪਠਾਨਨਿ^੧ ਕੀ ਤੁਮ ਖੇਵਹੁ । ਰਣ ਤੇ ਡਰ ਕਰਿ
ਕਾਤੁਰ ਹੋਵਹੁ ॥ ੧੩ ॥ ਨਹਿ ਆਗੇ ਕੇ ਕਰਹਿ ਭਰੋਸਾ । ਨਹਿ ਰਾਖਹਿ
ਨੌਕਰ ਲਖਿ ਦੋਸ਼ਾ । ਅਪਜਸੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਦੁਨੀਆਂ ਬਿਖੈ । ਮਰਿ ਦੋਜਕ ਮੈਂ
ਸਾਸਨ ਪਿਖੈ^੨ ॥੧੪॥ ਸੁਨਿਬੋਲਨੇ ਤਬਿ ਭੀਖਨ ਖਾਨ।^੩ ਤੂ ਰਖਿ ਅਪਨੇ ਸੰਗ
ਇਮਾਨ । ਹਮ ਤੋ ਨਾਹਕ ਮਰਹਿ ਨ ਕੋਈ । ਰਹੀਅਹਿ ਤੂ ਅਬਿ ਚਾਕਰ
ਹੋਈ ॥੧੫॥ ਜੇਤਿਕ ਖੁਸ਼ੀ, ਰਹੇ ਫਿਗ ਗੁਰ ਕੇ^੪ । ਕਾਰਜ ਪਰੇ ਆਨਿ
ਅਬਿ ਘਰ ਕੇ । ਬਿਨਾ ਕਰੇ ਹਮ ਪਤ ਨਹਿ ਰਹੈ । ਯਾਂ ਤੇ ਚਲਨਿ ਇਹਾਂ ਤੇ
ਚਹੈ ॥੧੬॥ ਕਿਸ ਕੇ ਹਮ ਕੈਦੀ ਤੋ ਨਹੀਂ । ਕਰੀ ਚਾਕਰੀ ਤੇਤਿਕ ਲਹੀ^੫ ।
ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਸੁਨਿ ਰਿਸ ਤੇ ਜਰਨੇ । ‘ਬੁਰੇ ਮਨੋਰਥ ਤੈਂ ਉਰ ਧਰਨੇ ॥ ੧੭ ॥
ਗੁਰ ਕੇ ਜੰਗ ਪਰਨੇ ਅਬਿ ਆਇ । ਹਮ ਤੋ ਨਹੀਂ ਕਿਸੂ ਥਲ ਜਾਇ । ਰਿਦੇ
ਤੁਮਾਰੇ, ਤਨੈਂ ਤੁਮ ਕਰੀਅਹਿ । ਭਾਜੇ ਅਜਸੁ^੬, ਲਰਹਿ ਜਸੁ ਧਰੀਅਹਿ^੭
॥੧੮॥ ਇਮ ਕਹਿ ਬੈਠਨੇ ਤੂਸਨਿ ਹੋਇ । ਨਿਮਕ ਹਲਾਲ ਕਰਨ ਕੋ ਸੋਇ ।
ਭੀਖਨ ਖਾਂ ਹਯਾਤ ਖਾਂ ਆਇ । ਤੀਨਹੁ ਮਿਲਿਕੈ ਕਰਿ ਇਕ ਵਾਇ^੮ ॥
੧੯॥ ਅਪਰ ਪਚਾਸਕ ਲੇਕਰਿ ਖਾਨ। ਭਾਖਨ ਕੀ ਗਿਨਤੀ^੯ ਮਨਿ ਠਾਨਿ।
ਜਹਿ ਬੈਠੇ ਸਭਿ ਜਗ ਸਿਰਮੌਰ । ਉਪਰ ਝਲਤਿ ਚਾਰੁ ਸਿਤ ਚੌਰ ॥ ੨੦ ॥
ਦਾਰਪਾਲ ਕੇ ਹਾਥ ਬੁਝਾਇ^{੧੦} । ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ ਪ੍ਰਭੂ ਜਿਸ ਥਾਇ । ਐਂਠਦਾਰ
ਪਗੀਆਂ ਜਿਨ ਕੇਰ । ਲਟਕਤਿ ਇਕ ਸਿਕੰਧ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ^{੧੧} ॥ ੨੧ ॥ ਬੈਠਿ
ਗਏ ਸਭ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਮੋਂ । ਭੀਖਨ ਖਾਂ ਬੋਲਨੇ ਤਿਸ ਸਮੋਂ। ‘ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਘਰ
ਤੇ ਅਬਿ ਸੁਧਿ ਆਈ । ਕਰਿਕੈ ਬਹੁਤ ਤਗੀਵ ਪਠਾਈ ॥ ੨੨ ॥—ਅਨਿਕ
ਖਾਨ ਕੇ ਖਾਨਹਿ ਮਾਂਹਿ^{੧੨} । ਲਰਕੀ ਲਰਕਨਿ ਕੇਰ ਨਿਕਾਹ । ਆਵਹੁ
ਜਲਦ ਨ ਬਿਲਮਹੁ ਕੈਸੇ—। ਆਨਿ ਪਰਨੇ ਕਾਰਜ ਅਬਿ ਐਸੇ ॥੨੩॥ ਰੁਖ-
ਸਦ ਕੀ ਆਇਸੁ ਕਹੁ ਦੀਜੈ । ਗਏ ਬਿਨਾਂ ਸਰਿ ਹੈ ਨ, ਲਖੀਜੈ । ਕਿਤਿਕ
ਪਠਾਨਨ ਕੇ ਘਰ ਬਜਾਹ । ਬਾਕੀ ਰਹਤਿ ਪਿਛਾਰੀ ਨਾਂਹਿ ॥੨੪॥ ਚਾਹਤਿ
ਹੈ ਹਿਸਾਬ ਕਰਿਵਾਯੇ । ਨਿਜ ਕੁਟੰਬ ਕਾਰਜ ਬਨਿ ਆਯੇ । ਆਵਹਿ
ਬਹੁਰ ਲਿਖਾਵਹਿ ਚਿਹਰੇ^{੧੩} । ਭਏ ਤੁਮਾਰ ਅਬਿ ਆਯੁਧ ਪਹਿਰੇ^{੧੪} ॥੨੫॥ ਸ਼੍ਰੀ
ਪ੍ਰਭੂ ਗਤਿ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨੀ । ਧੀਰਜ ਦੇਬੇ ਹੇਤੁ ਬਖਾਨੀ । ‘ਭੋ ਪਠਾਨ
^੧ਭਾਵ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਅਬਰੋ । ^੨ਜਿਤਨਾ (ਚਿਰ ਸਾਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀ ਗੁਰਾਂ ਪਾਸ ਰਹੇ ਹਾਂ । ^੩ਭੱਜਿਆਂ
ਨਿੰਦਾ ਹੈ । ^੪ਇਕੋ ਗਲ (ਪਕਾ ਕੇ) । ^੫(ਛੁੱਟੀ ਵਾਸਤੇ) ਕਹਿਣ ਦੀ ਸੋਚ । ^੬ਪੁੱਛ ਕੇ । ^੭ਇਕ
ਮੇਢੇ ਤੇ ਤਲਵਾਰ । ^੮ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ । ^੯ਹੁਲੀਏ ।

ਤੁਮ ਸਨੇ ਬਹਾਦਰ । ਦੇ ਕਰਿ ਦਰਬ ਰਖੇ ਵਿਗ ਸਾਦਰ ॥੨੬॥-ਸ਼ੱਤਨਿ
ਸੰਗ ਜੰਗ ਕੇ ਪਰੇ । ਆਵਹਿ ਕਾਮ-ਇਹੀ ਮਨ ਧਰੇ । ਕੌਨ ਸਮਾ ਅੰਬਿ
ਰੁਖਸਦ ਲੈਨ । ਸ੍ਰਾਮੀ ਕਾਜ ਪਰਜੇ ਰਨ ਐਨ ॥੨੭॥ ਅਬਿ ਹੁਇ ਕਾਤੁਰ
ਕਰੇ ਫਰੇਬ । ਰਿਪੁ ਤੇ ਡਰਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਜੋਬ^੧ । ਲਰਨ ਹੇਤੁ ਦਲ ਗਨ
ਚਢਿ ਆਏ।ਗਹੁ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੂਜੈ ਸਮੁਹਾਏ ॥੨੮॥ ਹਤਿ ਹੱਥਾਰਨਿ ਪਾਵਹੁ
ਬਿਜੈ। ਬਹੁਰ ਨਿਕੋਤ ਗਮਨ ਕੋ ਕਿਜੈ । ਜੰਗ ਖੇਤ ਕੋ ਅਬਹਿ ਨਿਕਾਹੁ^੨ ।
ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਹੁ ਧਰਿ ਕੈ ਉਤਸਾਹੁ ॥੨੯॥ ਬਹੁਰ ਨਿਕਾਹੁ ਸਦਨ ਕੋ ਕਰੀ-
ਅਹਿ । ਅਪਨਿ ਬੰਸ ਕੀ ਲੱਜਾ ਧਰੀਅਹਿ । ਪੁਨ ਰੁਖਸਦ ਕੋ ਕਰਹਿ
ਬਨਾਇ । ਬੰਦ ਦਰਬ ਕੋ ਤੁਮਹਿ ਦਿਵਾਇ ॥ ੩੦ ॥ ਜੇ ਨਿਪੁ ਰਿਪੁ ਦਲ
ਅਧਿਕ ਬਿਚਾਰੇ । ਭਾਜੇ ਚਹੁ ਮਹਾਂ ਭਯ ਧਾਰੇ । ਤੋ ਨਿਸਚੈ ਕੀਜਹਿ
ਬਿੱਸਾਸ । ਲੇਂ ਹਮ ਫਤੇ ਰਿਪੁਨ ਕੋ ਨਾਸ ॥੩੧॥ ਸੁਭਟ ਲੱਛ ਅਪਰਨਿ ਕੇ
ਆਇ^੩ । ਗੁਰ ਘਰ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰ ਸਮੁਹਾਇ^੪ । ਤਉ ਨ ਬਿਜੈ ਪਾਇ ਕਰਿ
ਜਾਵੈ । ਚਢੀ ਆਇ ਉਤਰਾਇ ਸੁ ਜਾਵੈ^੫ ॥ ੩੨ ॥ ਸੁਨਿ ਪਠਾਨ, ਜਿਯ
ਰਹਨਿ ਨ ਭਾਵੈ^੬ । ਖਾਨ ਹਯਾਤ ਨਿਜਾਬਤ ਗਾਵੈ^੭ । ‘ਆਪ ਗੁਰੂ ਜੀ
ਨੀਕੀ ਕਹੇ । ਤਉ ਸਬੰਧ ਜਗਤ ਕੇ ਲਹੇ ॥੩੩॥ ਸ਼ਾਦੀ ਗਾਮੀ ਪਰੈ ਜਬਿ
ਆਈ।ਜੇ ਕਰਿ ਮਿਲਹਿ ਨਹੀਂ ਤਬਿ ਜਾਈ।ਸਗਿਯਨਿ ਮਹਿ ਮੁਖ ਕਾਰਖ
ਲਾਗੇ । ਜਿਸ ਤੇ ਬਨਹਿ ਨਹੀਂ^੮ ਕਿਮ ਭਾਗੇ ॥ ੩੪ ॥ ਲਰਕੀ ਲਰਕਨਿ
ਕੋ ਜਿਨ ਮਾਂਹੀ।ਕਰਨਿ ਸੰਬੰਧ ਸਦਾ ਚਿਤ ਚਾਹੀ । ਇਕ ਦੁਇ ਨਹੀਂ
ਨਿਕਾਹੁ ਹਮਾਰੇ । ਬੰਦ ਕਰਨਿ ਕੋ ਸਭਿ ਮਨ ਧਾਰੇ ॥੩੫॥ ਆਜ ਚਲਹਿ
ਤੋ ਪਹੁੰਚਹਿ ਜਾਇ । ਨਾਂਹਿਤ ਸ਼ਾਦੀ ਤੇ ਰਹਿ ਜਾਇ।ਸਗਰੀ ਬਯ ਮੈਂ ਰਹੈ
ਕਲੰਕ।ਤਹਿ ਕਿਮ ਤਜਾਗਹਿ ਬਨਹਿ ਨਿਸ਼ੈਕ ॥੩੬॥ ਧਨੀ ਗਾਮ ਮਾਲਿਕ
ਜੇ ਖਾਨ । ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗ ਸਬੰਧ ਮਹਾਨ । ਐਸੇ ਸਮੇ ਜਿ ਮਿਲਿ ਹੈਂ ਨਾਂਹੀ।
ਪੁਨ ਕਿਮ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਨ ਦੇਂ ਨਿਜ ਮਾਂਹੀ ॥ ੩੭ ॥ ਯਾਂ ਤੇ ਕਠਨ ਪਰੀ ਅਬਿ
ਆਇ । ਜਿਸ ਤੇ ਇਕ ਨਿਸ ਬਸੈ ਨ ਜਾਇ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਰੁਖਸਦ ਹੀ

^੧ਸ਼ੋਭਾ । [ਫਾ:; ਜੋਬ=ਸਜਾਵਟ] । ^੨ਮੈਦਾਨਜੰਗ ਦਾ ਵਿਆਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਹੈ । ^੩ਲਖ ਸੂਰਮੇ
ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ (ਜੇ) ਆਵਣ । ^੪ਹਜ਼ਾਰ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣ..... । ^੫ਜੇ (ਫੌਜ) ਚੜਕੇ ਆਵੇਗੀ ਸੋ
ਉੱਤਰ ਕੇ (ਹਾਰ ਕੇ) ਜਾਵੇਗੀ । ^੬ਪਠਾਣਾਂ ਗਲ ਸੁਣੀ (ਪਰ) ਜੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ
(ਤਦ) । ^੭ਬੋਲੇ । ^੮ਭਾਵ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ ।

ਦੀਜੈ । ਕਰੈ ਹੂ ਰਹਿਬੈ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀਜੈ ॥ ੩੯ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਹਠੀਲਾ । ਜਾਨੈ-ਕਰਹਿ ਪਲਾਵਨਿ ਹੀਲਾ । ਬਹੁ ਰਾਜਨ ਕੈ ਦਲ ਮਨ
ਜਾਨਾ । ਲਰਿਬੈ ਕੋ ਧੀਰਜ ਮਨ ਹਾਨਾ-॥ ੩੯ ॥ ਬਿਰਧਾਵਨਿ ਉਤਸਾਹ
ਦਲੇਰੀ । ਬੋਲੇ ਕ੍ਰਿਪਾਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੋ ਹੋਰੀ । ‘ਸੁਨੋ ਖਾਨ! ਚਿੰਤਾ ਜਿਨ ਕੀਜੈ’ ।
ਸੁਪਰਹਿ ਕਾਜ ਸਰਬ ਲਖਿ ਲੀਜੈ ॥ ੪੦ ॥ ਪੂਰਬ ਸੱਤੁਨਿ ਤੇ ਲਿਹੁ ਬਿਜੈ ।
ਪੁਨ ਧਨ ਗਨ ਲੇ ਕਾਰਜ ਕਿਜੈ । ਤਸਾਗੁ ਸਸਤੁ ਧਰਮ ਕੋ ਨਾਂਹਿਨ ।
ਸਨਮੁਖ ਬਨਹੁ ਕਰਹੁ ਦਲ ਗਾਹਨਿ* ॥ ੪੧ ॥ ਹੁਇ ਸੁਆਮੀ ਕੇ ਨਿਮਕ-
ਹਲਾਲ । ਜੁਗ ਲੋਕਨ ਮਹਿ ਅਨੰਦ ਬਿਸਾਲ । ਜੀਵਤਿ ਰਹੈ ਮਹਾਂ ਜਸੁ
ਪਾਵੈ । ਭੋਗਹਿ ਦਰਬ ਜਬਾ ਮਨ ਭਾਵੈ ॥ ੪੨ ॥ ਮਰਿ ਕਰਿ ਸੁਰਗ ਬਿਖੈ
ਸਖ ਲਹੈ । ਜੋ ਰਾਜਨ ਕੋ ਦੁਰਲਭ ਅਹੈ । ਤਜਿ ਕਾਤੁਰਤਾ ਜੋਧਾ ਬਨਹੁ ।
ਬੈਸ ਲਾਜ ਰਖਿ ਰਿਪੁਗਨ ਹਨਹੁ ॥ ੪੩ ॥ ਜੋ ਰਨ ਤੇ ਭਾਜਹਿ ਬੇਮੁਖ ਹੈ ।
ਜਸੁ ਨਹਿ ਲੋਕ, ਪੁਲੋਕ ਨ ਸੁਖ ਹੈ । ਕਾਤੁਰ ਮਾਸ ਗੀਧ ਨਹਿ ਖਾਵਹਿ ।
ਕਾਤੁਰ ਮਰਿ ਕਰਿ ਨਰਕ ਸਿਧਾਵਹਿ ॥ ੪੪ ॥ ਕਾਤੁਰ ਕੋ ਜਗ ਕਰਹਿ
ਧਿਕਾਰਾ । ਗੀਧੀ ਗਾਦਰ ਸਰਸ ਉਚਾਰਾ* । ਅਪਰ ਸੁਨੋ ਜੋ ਲਾਲਚ
ਚਾਹੁ । ਹਮ ਕਰਿ ਦੇਹਿ ਅਧਿਕ ਦਰਮਾਹੁ ॥ ੪੫ ॥ ਜਿਨ ਕੋ ਇਕ ਇਕ ਦੈ
ਦੈ ਲੈਹੈ । ਪਾਂਚ ਲੇਇ ਜੋ ਦਸ ਦਸ ਪੈਹੈ ਅਪਰ ਜਿ ਲਾਲਚ ਧਰਹੁ ਬਿਸਾ-
ਲਾ । ਤ੍ਰਿਗੁਨਾ ਧਨ ਲੀਜੈ ਇਸ ਕਾਲਾ ॥ ੪੬ ॥ ਇਸ ਪਰ ਭੀ ਠਹਿਰਹੁ ਜੇ
ਨਾਂਹੀ । ਚਾਰ ਚਾਰ ਲੀਜੈ ਨਿਜ ਪਾਹੀ । ਇਸ ਤੇ ਭੀ ਜਿ ਲੋਭ ਬਡ ਕੀਜੈ ।
ਪੰਚ ਪੰਚ ਦਿਨ ਪੁਤਿ ਕੇ ਲੀਜੈ ॥ ੪੭ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਪੰਚ ਪੰਚੀਸਹੁ ਪਾਇ। ਬਨਹੁ
ਬੀਰ ਉਰ ਧੀਰ ਟਿਕਾਇ । ਜੁਗ ਲੋਕਨਿ ਕੋ ਅਨੰਦ ਘਨੈ । ਨਹਿ ਤਸਾਗੁ
ਨਹਿ ਕਾਤੁਰ ਬਨੈ ॥ ੪੮ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁੱਤੇ ‘ਖਾਨ’
ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਬੀਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੦ ॥

੨੧. [ਪਠਾਣ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਾ ਮਿਲੇ] ।

ਦੇਹਗਾ ॥ ਇਸ ਦੇਨੋ ਬਹੁ ਦਰਬ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨ । ਸਮਝਾਏ
‘ਨੱਠਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ‘ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ । (ਅ) ਚਿੰਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਕਰਦੇ ਹੋ ।
‘ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਦਲ ਸਿਟੋ । ‘ਕਸ਼ਿਦਰ ਨੂੰ ਗਿਦੜ ਵਰਗਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

*ਨਮਕ ਹਲਾਲ ਨਾਬੁ ਕਾ ਕਰੀਐ॥ ਮਰਨ ਜੀਵਨੁ ਅਸਿਪੁਜ ਪਰ ਧਰੀਐ। ਸੁਆਮੀ
ਕਹਿ ਜੋ ਰਨ ਮਧ ਤਜਾਰੀ । ਈਹਾਂ ਨਿੰਦ ਨਰਕ ਤਿਹ ਆਗੈ ॥ ਤਾਂਕੇ ਮਾਸ ਗੀਧ ਨਹਿ ਲੇਹੀਂ ।
ਨਮਕ ਹਰਾਮ ਦਲ ਤਜਿ ਦੇਹੀਂ । ਆਗੈ ਸੁਰਗ ਨ ਈਹਾਂ ਜੋਸੁ । ਸਾਤ ਮੁਠੀ ਤਾਂਕੇ ਸਿਰ ਭੋਸੁ ।
[ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾ: ੧੦ ਧਿਆ ੬ ਛੰਦ ੧੮੭-੧੮੮ ।

ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਅਪਜਸੁ ਸੁਜਸੁ ਮਹਾਨ ॥ ੧ ॥ ਚੋਖਈ ॥ ਤਉ ਨ ਧੀਰ
ਮੂਢਨਿ ਕੋ ਆਈ । ਲਖਹਿ ਜੰਗ ਕੋ-ਮ੍ਰਿਤੁ ਨਿਯਰਾਈ-। ਤੀਨਹੁ ਮੁਖਿ
ਮੁਖ ਧਰੀ ਰੁਖਾਈ^੧ । ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਬੋਲੈ ਕਦਰਾਈ^੨ ॥੨॥ ‘ਨਿਜ ਸਗਿਯਨਿ
ਤੋ ਜੋ ਟੁਟਿ ਗਯੋ । ਬਹੁ ਧਨ ਪਾਇ ਕਹਾਂ ਕਰਿ ਲਯੋ । ਦਰਬ ਬਟੋਰਨਿ
ਜਿਨ ਹਿਤ ਕਰਨੋ । ਤਿਨ ਸੋ ਭਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਸਭਿ ਹਰਨੋ ॥੩॥ ਬਨੇ ਰਹਹਿ ਜੋ
ਸਗਿਯਨ^੩ ਸੰਗ । ਬਿਨਾਂ ਦਰਬ ਹੀ ਸਭਿ ਸੁਖ ਰੰਗ । ਕਜੋਂ ਹੂੰ ਰਹਜੋ ਜਾਇ
ਅਬਿ ਨਾਂਹੀ । ਦਿਹੁ ਰੁਖਸਦ ਨਿਜ ਘਰ ਕੋ ਜਾਹੀ’ ॥ ੪ ॥ ਸੁਨਿ ਮਾਤੁਲ
ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਰਿਸ ਭਰਜੋ । ਝਿਰਕਤਿ ਖਾਨਨਿ ਬਾਕ ਉਚਰਜੋ । ਕਜੋਂ ਮੂਢਹੁ
ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਬਹਾਨਾ । ਰਿਪੁ ਗਨ ਜਾਨੇ ਮਨ ਡਰ ਮਾਨਾ ॥ ੫ ॥ ਗੁਰ ਕੋ
ਲਵਣ ਖਾਇ ਬਨਿ ਖੋਟੇ । ਮੁਰਹੁ ਹਰਾਮ ਹੋਇ ਮਤਿ ਮੋਟੇ^੪ ! ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ !
ਨਹਿ ਇਨ ਪਾਛਾ ਕਰਾਅਹਿ-ਗਮਹੁ ਮਲੇਛਹੁ ਦੂਰ-ਉਚਰੀਅਹਿ ॥ ੬ ॥
ਘਰ ਤੋ ਨਿਕਸੇ ਆਯੁਧ ਧਾਰੇ । ਰਣ ਕੋ ਦੇਖਿ ਡਰੇ-ਹਮ ਮਾਰੇ-। ਕਰਜੋ
ਪਠਾਨ ਬੈਸ ਨਿਰਲਾਜਾ । ਕੋ ਨਹਿ ਚਹੈ ਕਰਜੋ ਅਸ ਕਾਜਾ ॥ ੭ ॥ ਸਮੈ
ਜੰਗ ਕੇ ਕਹੈਂ-ਬਿਦਾਈ^੫-। ਸ਼ਾਮੀ ਕਾਜ ਪਰਜੋ ਅਬਿ ਆਈ । ਕੋ ਕਰਿ
ਸਕੈ ਧੀਰ ਇਮ ਹਰਨੀ।ਬੇਖ ਸ਼ੌਰ ਕੋ ਗੀਦਰ ਕਰਨੀ^੬ ॥੮॥ ਸੁਨਿ ਲੱਜਤਿ
ਹੁਇ ਭੀਖਨ ਖਾਨ । ਬੋਲਜੋ ਸਨੈ ਸਨੈ ਦੁਖ ਮਾਨਿ । ‘ਜਿਮ ਚਿਤ ਆਇ
ਤਥਾ ਤੁਮ ਕਹੋ । ਕਜਾ ਹਮਰ ਕਾਰਜ ਉਰ ਲਹੋ’ ॥ ੯ ॥ ਮਨ ਕੀ ਖੁਸ਼ੀ
ਨੌਕਰੀ ਕਰੈਂ । ਨਹੀਂ ਕਰੈਂ, ਘਰ ਅਪਨੇ ਬਿਰੈਂ । ਗੁਰ ਕੋ ਕਛੁ ਲੋ ਜਾਹਿ
ਤ ਡਰ ਹੈ।ਨਹਿ ਲੇਜਾਹਿ ਦਰਸ ਪੁਨ ਕਹਿ ਹੈਂ ॥੧੦॥ ਸ਼ਾਦੀ ਕਿਧੈਂ ਗਮੀ
ਕੇ ਹਾਲ।ਬੈਠਨਿ ਮਿਲਿ ਬਿਰਾਦਰੀ ਨਾਲ।ਜੋ ਨ ਬਨਹਿ ਤੋ ਹੋਵਹਿ ਹੀਨ।
ਐਸੀ ਬਾਤ ਜਾਤਿ ਕੀ ਚੀਨ’ ॥ ੧੧ ॥ ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਬਾਕ ਬਖਾਨੋ ।
‘ਨਿਕਸੁਹੁ ਗੀਦੀ ਮੂਢ ਮਹਾਨੇ ! ਅਸਿਧੁਜ^੭ ਕਰਹਿ ਹੋਇ ਹੈ ਸੋਈ ।
ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਬਿਸਾਸ ਨ ਕੋਈ’ ॥ ੧੨ ॥ ਭੀਖਨ ਖਾਨ ਨਿਜਾਬਤਖਾਨ।
ਉਠਜੋਹਯਾਤਖਾਨ ਮਤਿਹਾਨ।ਨਮੋਠਾਨਿ ਕਰਿਨੀਚੀਗੀਵ । ਲੱਜਤਿ ਭਏ
ਨ ਆਖ ਉਠੀਵ ॥ ੧੩ ॥ ਤਜਿ ਦਰਬਾਰ ਦਾਰ ਕੋ ਆਏ । ਨਿਜ ਡੇਰੇ
^੧ਤਿਨਾਂ ਮੁਖੀਆਂ ਨੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਰੁੱਖਾ ਪੁਨ ਧਾਰਿਆ।^੨ਕਾਇਰਪਨੇ ਨਾਲ । ^੩ਸਬੰਧੀਆਂ । ^੪ਛੱਡਦੇ
ਹੋ ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ਹੋਕੇ ਹੋ ਮੋਟੀ ਮਤ ਵਾਲਜੋ (ਮੁਰਖੋ)।^੫(ਮਾਨੂੰ) ਵਿਦਾ ਕਰੋ । ^੬ਸ਼ੌਰ ਦਾ ਭੇਖ ਤੇ
ਕਰਨੀ ਗਿੱਦੜ ਦੀ । ^੭ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ? ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ।

ਪਹਿੰਦੇ ਉਤਲਾਏ। ਬੈਠੇ ਪੁਨ ਮਸਲਤ ਮਨ ਠਾਨਤਿ। 'ਧਨ ਗਨ ਵੇਨਿ ਗੁਰੂ
ਅਬਿ ਮਾਨਤਿ' ॥ ੧੪ ॥ ਕਹੈ ਹਯਾਤਖਾਨ 'ਵਿਗ ਰਹੇ । ਦਰਬ ਬਿਸਾਲ
ਨੌਕਰੀ ਲਹੇ। ਏਕ ਬਰਖ ਲੈ ਰਹਿ ਕਰਿ ਪਾਸ। ਧਨ ਗਨ ਪੁਨ ਲੈ ਚਲਹਿ
ਅਵਾਸਿ' ॥ ੧੫ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬੋਲੈ ਭੀਖਨਖਾਨ । 'ਗੁਰ ਅਬਿ ਦੇਤਿ
ਰਿਪੁਨ ਡਰ ਮਾਨਿ । ਕਰਹਿ ਚਾਕਰੀ ਰਹਿ ਚਿਰਕਾਲ । ਤੈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਧਨ
ਲੇਇ ਬਿਸਾਲ ॥ ੧੬ ॥ ਲਰਨੇ ਮਰਨੇ ਸਿਰ ਪਰ ਅਹੈ । ਜਿਯਤਿ ਰਹੈ ਪਾਛੇ
ਸੇ ਲਹੈ । ਜੇ ਤੁਮਰੇ ਮਨ ਹੈ ਅਬਿ ਐਸੇ। ਘਰ ਪਹੁੰਚਹਿ ਲੇ ਧਨ ਗਨ ਤੈਸੇ।
੧੭ ॥ ਕੋਸ਼ ਗੁਰੂ ਕੋ ਭਰਜੇ ਘਨੇਰਾ । ਭੇਤ ਭਲੇ ਹਮਨੈ ਸਭਿ ਹੋਰਾ। ਬਨਹੁ
ਬੀਰ ਧਰਿ ਧੀਰਜ ਭਲੇ । ਸੈਲਪਤੀਨ ਸੰਗ ਲਿਹੁ ਮਿਲੇ* ॥ ੧੮ ॥ ਲੂਟ
ਮਾਫ ਤਿਨ ਤੇ ਲਿਖਵਾਵਹੁ । ਮਿਲਿ ਰਾਜਨ ਸੇ ਜੰਗ ਮਚਾਵਹੁ^੧ । ਲਰਹਿ
ਪਹਾਰੀ ਹੋਇ ਅਗਾਰੀ । ਤਾਕਤਿ ਰਹੀਅਹਿ^੨ ਆਪ ਪਿਛਾਰੀ ॥ ੧੯ ॥
ਗਰ ਕੀ ਸੈਨ ਪਲਾਵਹਿ ਜਬਿ ਹੀ । ਸੂਧੇ ਪਰਹੁ ਕੋਸ਼ ਪਰ^੩ ਤਬਿਹੀ । ਏਕ
ਬਾਰਿ ਨਿਜ ਹੋਲਾ ਘਾਲਹੁ । ਧਨ ਜਹਿ ਧਰਜੇ ਆਨਿ ਕਰ ਡਾਲਹੁ^੪ ॥ ੨੦ ॥
ਜੇਤਿਕ ਘੋਰਾ ਸਕਹਿ ਉਠਾਇ। ਤੇਤਿਕ ਲੀਜੈ ਮੋਦ ਵਧਾਇ। ਲਾਦ ਘਰਨ
ਕੋ ਇਤ ਤੇ ਚਲੇ । ਪੁਨ ਗਿਰਪਤਿਨਿ ਸੰਗ ਕਜੇ ਮਿਲੇ ॥ ੨੧ ॥ ਜਿਸਕੋ
ਹੇਤੁ ਨੌਕਰੀ ਚਾਹੇ । ਸੋ ਇਕ ਦਿਨ ਮਹਿ ਇਸ ਬਿਧਿ ਪਾਹੇ । ਨਹਿ ਪਹਾ-
ਰੀਅਨਿ ਕੋ ਇਹ ਭੇਤ । ਲੇ ਧਨ ਗਨ ਕੋ ਚਲਹੁ ਨਿਕੇਤ ॥ ੨੨ ॥ ਇਮ
ਕਾਰਜ ਤੁਮਰੇ ਸਮੁਦਾਇ । ਪੁਰਵਨ ਹੋਵਹਿ ਮਦਤ ਖੁਦਾਇ^੫ । ਸੁਨਿ ਸਭਿ
ਖਾਨਨ ਭਾ ਅਤਿ ਲੋਭ । ਦਰਬ ਲੇਨਿ ਕੋ ਮਨ ਮਹਿ ਖੋਭ ॥ ੨੩ ॥ ਭੀਖਨ
ਖਾਂ ਕੀ ਬੁੱਧਿ ਸਚਾਹੀ । ਕਹੈ 'ਪਠਹੁ ਨਰ ਰਾਜਨ ਪਾਹੀ' । ਪੰਚ ਸਊਰ
ਚਵਾਵਨਿ ਕਰੇ । ਗਏ ਧਵਾਇ ਉਤਾਇਲ ਧਰੇ ॥ ੨੪ ॥ ਕਹਿ ਕਰਿ ਫਤੇ-
ਸ਼ਾਹਿ ਸੇ ਮਿਲੇ। ਸਭਿ ਖਾਨਨ ਦਿਸਿ ਤੇ ਉਰ ਭਲੇ^੬। 'ਗੁਰ ਵਿਗ ਕਹਾਂ ਫੌਜ
ਹੈ ਔਰ । ਹੁਤੇ ਪਠਾਨ ਸੁ ਆਵਹਿ ਦੌਰ ॥ ੨੫ ॥ ਭੇਤੀ ਸਕਲ ਬਾਤ ਕੇ
ਅਹੈ । ਲੂਟ ਮਾਫ ਲਿਖਵਾਵਨਿ ਚਹੈ । ਅਪਰ ਨ ਚਾਹਤਿ ਮੁਫਤੀ ਰਹੈ।
^੧ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ (ਗੁਰਾਂ ਨਾਲ) ਜੰਗ ਮਚਾਵੇ । ^੨ਤੋਕਦੇ ਰਹੀਏ । ^੩(ਗੁਰੂ ਕੋ) ਖਜ਼ਾਨੇ
ਪਰ । ^੪ਜਿੱਥੇ ਧਨ ਧਰਿਆ ਹੈ ਆ ਹੱਥ ਪਾਓ ਭਾਵ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਓ । ^੫ਭਲੇ ਦਿਲ ਵਾਲੇ
ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਖੋਟੇ ਦਿਲ ਵਾਲੇ [ਇਹ ਵਕ਼ੋਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਥਨ ਤੋਂ ਉਲਟ ਭਾਵ ਨੂੰ ਸੂਚਨ
ਕਰਦੀ ਹੈ] । ^੬ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ਤਵਾ: ਖਾ: ਵਾਲਾ ਲੇਖ ਕਿ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਿਆਂ
ਨੇ ਵਰਗਲਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਸਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ।

ਨਿਜ ਬਲ ਤੇ ਗੁਰ ਕੋ ਧਨ ਲਹੈ ॥੨੬॥ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਸੁਨਿਕੈ ਮਨ ਫੂਲਾ ।
 -ਗੁਰ ਦਲ ਭਯੋ ਮੋਹਿ ਅਨੁਕੂਲਾ । ਸਗਮ ਫਤੇ ਮੋਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ ।
 ਚਹਿ ਗਿਰੀਦ ਸਭਿ, ਕਿਨਹੁ ਨ ਲਈ ॥੨੭॥ ਸਭਿ ਮਹਿ ਸੁਜਸੁ ਫੈਲ ਹੈ
 ਮੇਰਾ ਲਹੈ ਪਰਾਜੈ ਗੁਰ ਇਸਬੇਰਾ-। ਤਤਛਿਨ ਕਾਗਦਪਰ ਲਿਖਿ ਦੀਨਿ ।
 'ਲੂਟ ਮਾਫ ਸਭਿ ਤੁਮਰੀ ਕੀਨਿ ॥ ੨੮ ॥ ਬਿਜੈ ਭਈ ਤੋ ਦੇਹਿ ਇਨਾਮੁ ।
 ਭੂਖਨ ਪਟ ਲਿਹੁ ਗਮਨਹੁ ਧਾਮੁ' । ਇਮ ਲਿਖਵਾਇ ਧਏ* ਅਸਵਾਰਾ^੧ ।
 ਮਿਲੇ ਆਨਿ ਜਹਿ ਖਾਨ ਉਦਾਰਾ ॥ ੨੯ ॥ ਸਭਿ ਸੁਨਾਇ ਕਹਿ ਬਾਤ
 ਅਦੋਸਾ॥ਆਛੀ ਬਿਧਿ ਤੇ ਦੀਨਿ ਭਰੋਸਾ॥ਭਏ ਤਜਾਰ ਤਬਿਜੀਨ ਤਰੀਗਾ॥ਸਜੇ
 ਸਕਲ ਸਸਤੁਨਿ ਕੇ ਸੰਗ ॥ ੩੦ ॥ ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਪੁਨ ਦੇਖਤਿ ਬੋਲੈ । 'ਕੜੇ
 ਮੂਢਹੁ ਤੁਮਰੇ ਚਿਤ ਡੋਲੈ॥ਨਿਮਕ ਹਰਾਮੀ ਬਨਿਕੈ ਮਰਨਾ । ਖੋਟ ਨਸੀਬ
 ਕਰਾਯੈ ਕਰਨਾ' ॥ ੩੧ ॥ ਗਮਨ ਘਰਨ ਕੋ ਪ੍ਰਥਮ ਉਮੰਗੇ । ਅਬਿ ਤੁਮ
 ਚਹੜੇ ਲਰਨ ਗੁਰ ਸੰਗੇ । ਕਰਾਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਬਲਵੰਤਾ । ਬਨਹਿ ਸਰਬ
 ਸ਼ਤੁਨਿ ਕੇ ਹੰਤਾ ॥੩੨॥ ਕਹੇ ਬਚਨ ਜਿਸ, ਬਨਿ ਹੈ ਅਨਬਨ^੨।ਰਨ ਮਹਿ
 ਰਿਪੁ ਗਨ ਡਾਰੈ ਹਨਿ ਹਨਿ । ਤੁਮ ਗੀਦੀ ਹੈ ਕਰਿ ਮਤਿ ਮੇਟੇ । ਦੋਜਕ
 ਹੇਤੁ ਸਹੋਰਜੈ ਖੋਟੇ^੩ ॥ ੩੩ ॥ ਬੰਸ ਪਠਾਨ ਕਲੰਕਤਿ ਕੀਨਾ । ਅਵਗਤਿ
 ਮਰਹੁ ਅਜਸੁ ਜਗ ਲੀਨਾ^੪ । ਸੁਨਿ ਭੀਖਨ ਖਾਂ ਤਰਜਤਿ ਬੋਲਾ । 'ਧਰ
 ਤੁਸਨਿ ਤੂੰ ਬੈਠਿ ਅਡੋਲਾ॥੩੪॥ਅਪਰਨਿ ਕੀ ਤੁਝਕੋ ਕਜਾ ਪਰੀ॥ਭਲੀ ਕਰੈ
 ਅਬਵਾ ਕੋ ਬੁਰੀ' । ਉਤ ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼੍ਰੀਮੁਖ ਤੇ ਭਾਖੇ । 'ਸੰਗੋਸ਼ਾਹ ! ਜਾਹੁ
 ਲਿਹੁ ਰਾਖੇ ॥੩੫॥ ਕਹਹੁ-ਸਿਪਰ ਭਰਿ ਧਨ ਕੀ ਤਬੈ । ਦੈਹੈਂ ਰਣ ਕਰਿ
 ਆਵਹਿ ਜਬੈ । ਰਣ ਤੇ ਨਹੀਂ ਤ੍ਰਾਸ ਉਪਜਾਵਹੁ । ਫਤੇ ਦਰਬ ਦੈ ਲੈ ਘਰ
 ਜਾਵਹੁ' ॥ ੩੬ ॥ ਕਹੜੇ ਬਾਕ ਗੁਰ ਕੋ ਨਹਿ ਮੋਰਜੈ^੫ ।-ਨਹਿ ਕੋ ਚਾਹਤਿ
 ਤਿਨਹੁ ਨਿਹੋਰਜੈ^੬ । ਰਣ ਤੇ ਤੁਸਤਿ ਜਾਤਿ ਹੈਂ ਭਾਗੇ । ਗੀਦੀ ਭਏ,ਨ ਚਹਿ
 ਮੁਖ ਲਾਗੇ^੭-॥੩੭॥ ਗਯੋ ਬੈਠਿ, ਤਿਨ ਕੋ ਸਮਝਾਏ^੮ । 'ਭੀਖਨ ਖਾਂ ! ਤੁਮ

^੧ਜਿਸ ਫਤੇ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਲਈ । ^੨ਹਟ ਆਏ ਅਸਵਾਰ ।

^੩ਖੋਟਿਆਂ ਨਸੀਬਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਥੋਂ ਇਹ ਕਰਨੀ ਕਰਾਈ ਹੈ । ^੪ਜਿਸ ਦੇ ਬਚਨ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਅਣਬਣ ਭੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ^੫ਦੋਜਖ ਲਈ ਖੋਟ ਸਹੇੜਿਆ ਹੈ । ^੬ਸੰਗੋ ਨੇ । ^੭(ਭਾਵੇਂ)

ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਨਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ (ਕਿਉਂਕਿ...) । ^੮(ਸਿਖ) ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਲਗਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ । ^੯ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ । *ਪਾ:-ਭਏ ।

ਕੜੇਂ ਡਰਪਾਏ ? ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੜੇ-ਸਿਪਰ ਭਰਿ ਦੈਹੈਂ । ਰਣ ਕਰਿ ਬਹੁਰ
 ਸਿਵਰ ਜਬਿ ਐਹੈਂ-॥੨੮॥ ਨਹੀਂ ਮਰਦ ਕੋ ਲਾਯਕ ਐਸੇ । ਜੇਗ ਪਰੇ ਤੁਮ
 ਤਜਾਗੜੇ ਜੈਸੇ । ਅਬਿ ਲੈ ਮਿਹਰ ਕਰਤਿ ਗੁਰ ਪੁਟੇ । ਕਾਰਜ ਸਭਿ ਸੁਧਰਹਿ
 ਬਿਧਿ ਰੂਰੇ ॥ ੨੯ ॥ ਸੁਨਿ ਭੀਖਨ ਬੋਲੜੇ ਮਤਿ ਮੰਦਾ । ‘ਹਮ ਸੋਂ ਭਾਖਤਿ
 ਡਰਤਿ ਬਿਲੰਦਾ । ਤ੍ਰਾਸ ਕਰਤਿ ਗੁਰ ਭੀ ਇਸਕਾਲਾ । ਦੇਨਿ ਦਰਬ ਕਹਿ
 ਪਠਤਿ ਬਿਸਾਲਾ ॥੪੦॥ ਮਰਿਬੋ ਕੌਨ ਚਹੈ ? ਬਤਲਾਵਹੁ । ਬਾਰਬਾਰ ਤੁਮ
 ਹਮਹਿ ਹਟਾਵਹੁ । ਕੋਟ ਜਤਨ ਤੇ ਹਮ ਨਹਿ ਰਹੈ । ਕੜੇਂ ਗੁਰ ਫੇਰ ਫੇਰ ਕਰਿ
 ਕਹੈ’ ॥ ੪੧ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸੰਗੋਸ਼ਾਹ ਸਿਧਾਰਾ । ‘ਮਹਾਰਾਜ ! ਸੋ ਚਹਤਿ
 ਨਿਕਾਰਾ’ ਅਬਿ ਬੋਲਤਿ ਖੋਟੀ ਬਿਧਿ ਐਸੇ ਡੇਰਾ ਲੂਟਲੀ ਜੀ ਐਜੈ ਸੇ’ ॥੪੨॥
 ਸੁਨਤਿ ਛਿਮਾਨਿਧਿ ਛਿਮਾ ਉਪਾਈ । ਕਹੜੇ ‘ਜਾਨ ਦਿਹੁ, ਕਹੂੰ ਨ ਜਾਈ’ ।
 ਇਨ ਕੇ ਸੀਸ ਚਢੀ ਮ੍ਰਿਤੁ ਆਇ ਕਿਮਹੁ ਨ ਜੀਵਨ ਸਾਕਹਿ ਪਾਇ ॥੪੩॥
 ਅਬਿ ਕਹਿ ਪਠਹੁ-ਮੂਢ ਚਲਿ ਜਾਵਹੁ । ਬਿਲਮਹੁ ਨਹਿ ਦੰਦਭਿ ਉਲਟਾ-
 ਵਹੁ’ ਜੇ ਕਰਿ ਚੋਬ ਨਗਾਰੇ ਪਰੈ । ਲੂਟ ਲੇਹਿਗੇ, ਲਰਹਿ ਤ ਮਰੈ’- ॥੪੪॥
 ਤੀਬੁ ਹੁਕਮ ਸੁਨਿ ਸੁਭਟ ਸਿਧਾਏ । ਤਤਛਿਨ ਕਹਿ ਦੰਦਭਿ ਉਲਟਾਏ ।
 ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਚਢਾਇ ਨਿਕਾਸੇ ਬਾਹਰ* । ਚਲੇ ਤ੍ਰਾਸ ਜਿਮਪਿਖਿ ਮ੍ਰਿਗਨਾਹਰ ॥੪੫॥
 ਆਪਸ ਮਹਿ ਬੋਲਤਿ ਬਿਗਸਿਤੋ, ‘ਸੁਨੈ ਖਾਨਜ਼ਾਦੇ ਬਲਵੰਤੋ ! ਬਿੰਦ ਰਜਤ-
 ਪਣ ਗਨ ਦੀਨਾਰਾ । ਮੁਕਤਾ ਹੀਰਾ ਆਦਿ ਉਦਾਰਾ ॥੪੬॥ ਲੂਟ ਕਰਹੁ ਚਿਤ
 ਭਾਵਤ ਗੁਰ ਕੀ’ । ਪੁਰਵਹੁ ਸਕਲ ਭਾਵਨਾ ਉਰ ਕੀ । ਧਨੀ ਅਧਿਕ ਬਨਿ
 ਸਦਨ ਸਿਧਾਰਹੁ । ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਭੋਗਹੁ ਸੁਖ ਧਾਰਹੁ ॥੪੭॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
 ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੂਤੇ ‘ਪਠਾਨਨ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਦੇਕ ਬਿਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥੨੯॥

੨੨. [ਬੁੱਧੁ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਖਬਰ । ਕਾਲੇ ਖਾਂ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਿਕਸਿ ਗਏ ਜਬਿ ਖਾਨ ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਖਤ ਲਿਖਵਾਇ । ਬੁੱਧੁ-
 ਸ਼ਾਹਿ ਸਮੀਪ ਤਬਿ ਤੂਰਨ ਦਯੋ ਪਠਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੋਖਈ ॥ ਉਪਾਲੰਭ ਬਹੁ
 ਤਿਸੈ ਪਠਾਏ । ‘ਨੌਕਰ ਜੇ ਪਠਾਨ ਰਖਵਾਏ । ਪਾਵਤਿ ਰਹੇ ਰੋਜ਼ ਦਰਮਾਹਾ ।
 ਧਨ ਗਨ ਲੀਨਸਿ ਅਪਨੇ ਪਾਹਾ ॥ ੨ ॥ ਅਬਹਿ ਜੇਗ ਕੋ ਕਾਰਜ ਪਰਜੋ ।
 ‘ਉਹ ਕੱਢ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ‘ਜਿਵੇਂ (ਉਹ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਡੇਰਾ ਲੁੱਟ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ
 ਹੈ । ‘(ਪਰ) ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਲੱਗੇ । ‘ਨਗਾਰੇ ਮੁਧੇ ਮਾਰਕੇ (ਜਾਓ) । ‘ਲੜਨਗੇ ਤਾਂ ਮਾਰ
 ਦਿਆਂਗੇ । ‘ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਹਰਨ । ‘ਮਨ ਭਾਂਵਦੀ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਕਰੋ ।

*ਅਜ ਕਲ ਜੇ ਰਣ ਮਢੇ ਤੇ ਕੋਈ ਪਿਠ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਛੁਟੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕਰੜੇ ਦੰਡ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ।

ਦੇਖਿ ਗੀਦੀਅਨ ਕੋ ਮਨ ਡਰਜੈ। ਲਖਿ ਰਾਜਨ ਕੀ ਸੈਨ ਘਨੋਰੀ। ਬਨਿ
 ਕਾਤੁਰ ਚਵਿਗੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥੩॥ ਜਾਇ ਗਿਰੇਸ਼ਨ ਸਾਥ ਮਿਲੇ ਹੈ। ਅਸ
 ਨੌਕਰ ਰਖਵਾਇ ਭਲੇ ਹੈ। ਭਏ ਮੂਢਮਤਿ ਨਿਮਕਹਰਾਮੀ। ਨਹੀਂ ਕਾਮ
 ਆਏ ਨਿਜ ਸ੍ਵਾਮੀ^੧ ॥੪॥ ਬੁਧੁਸ਼ਾਹਿ ਪੜ੍ਹਜੈ ਖਤ ਜਬੈ। ਧੁਨਜੈ ਸੀਸ ਜੁਤਿ
 ਚਿੰਤਾ ਤਬੈ।—ਮੁਝ ਕੋ ਬੀਰ ਦੀਨਿ ਮਤਿ ਮੂਢੇ*। ਰਣ ਤੇ ਡਰ ਕਰਿ ਗਏ
 ਅਰੂਢੇ ॥ ੫ ॥ ਉਪਾਲੰਭ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿ ਸਾਚੇ। ਜਿਸ ਤੇ ਪਰਜੈ ਤਿਨਹੂੰ
 ਸੰਗ ਕਾਚੇ^੨। ਅਬਿ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਮੈਂ ਨਿਜ ਕਰੋਂ। ਤਨ ਮਨ ਦੇ ਗੁਰ ਕਾਰਜ
 ਕਰੋਂ—॥੬॥ ਚਹਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਫਿਗ ਅਪਨਿ ਰਸੀਦ^੩। ਕਰੇ ਸਕੇਲਨਿ ਸਕਲ
 ਮੁਰੀਦ। ਭਏ ਸਾਤ ਸੈ ਗਿਨਤੀ ਮਾਂਹਿ। ਰਣ ਕਰਿਬੈ ਕੀ ਧਰਤਿ ਉਮਾਹਿ
 ॥ ੭ ॥ ਚਾਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਲੀਨੇ। ਸਵਾਧਾਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਜੁਤਿ ਕੀਨੇ।
 ਸ਼ਹਿਰ ਸਢੋਰੇ ਤੇ ਚਲਿ ਪਰਜੈ। ਪ੍ਰੇਮ ਗੁਰੂ ਦਰਸਨ ਕੋ ਧਰਜੈ ॥੮॥ ਪਰਜੈ
 ਪੰਥ ਮਹਿ ਘਾਲਜੈ ਡੇਰਾ। ਦੇ ਉਤਸਾਹ ਮੁਰੀਦਨਿ ਹੋਰਾ। ਇਤ ਪਠਾਨ
 ਤੀਨਹੂੰ ਸਿਰਦਾਰ। ਚਢਿ ਕਰਿ ਗਏ ਬਿਲੀਦ ਗਵਾਰ ॥ ੯ ॥ ਕਾਲੇ ਖਾਂ
 ਨਿਜ ਥਲ ਟਿਕ ਰਹਜੈ।—ਨਿਮਕ ਹਲਾਲ ਬਨੋਂ—ਚਿਤ ਚਹਜੈ। ਪ੍ਰਭੂ
 ਫਿਗ ਸੁਧਿ ਪਹੁੰਚੀ ਤਿਸਕਾਲ। ‘ਗਏ ਖਾਨ ਧਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਸਾਲ ॥੧੦॥
 ਤੈ^੪ ਸਿਰਦਾਰ ਬਿਮੁਖ ਹੁਇ ਭਾਗੇ। ਇਕ ਬੈਠਜੈ ਨਹਿ ਧੀਰਜ ਤਯਾਗੇ।
 ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਨ ਪਰ ਨਹਿ ਡਾਲੇ। ਚਢਨਿ ਹੋਤ ਨਹਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਲੇ’ ॥
 ੧੧॥ ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਦਾਸ ਪਠਾਯੋ ‘ਬੁਝਹੁ—ਤੂੰ ਕੜੋਂ ਨਹੀਂ ਪਲਾਯੋ ?
 ਨਿਜ ਸੰਗਨਿ ਤੇ ਹੋਇ ਬਿਹੀਨ। ਬੈਠਿ ਰਹਜੈ ਕੜਾ ਮਨ ਮਹਿ ਚੀਨਿ?—’ ॥
 ੧੨॥ ਜਾਇ ਸਿਖ ਨੇ ਬੁਝਨਿ ਕਰਜੈ। ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਬਿਰਤੰਤ ਉਚਰਜੈ। ‘ਮੈਂ
 ਨਹਿ ਬਨਿ ਹੋਂ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮੀ। ਆਵਹੁ ਨਿਜ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕੋ ਕਾਮੀ’ ॥੧੩॥
 ਸੋ ਅਸਵਾਰ ਸੰਗ ਹੈਂ ਮੇਰੇ। ਪਰੇ ਸੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਾਨ ਅਗੇਰੇ। ਲਰਿ ਕਰਿ ਮਰਿ
 ਕਰਿ ਭਿਸਤ ਸਿਧਾਵੇਂ। ਜੀਵਤਿ ਜੈ ਗੁਰ ਤੇ ਧਨ ਪਾਵੇਂ ॥ ੧੪॥ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋ
 ਕਰਿ ਹੈਂ ਨਿਮਕ ਹਲਾਲ। ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਸੁਧਰਾਇ ਬਿਸਾਲ’। ਸੁਨਿ ਕਰਿ
 ਗਯੋ ਕਹੀ ਸਭਿ ਬਾਤ। ਬੋਲਜੈ ਨੰਦ ਚੰਦ ਬੱਖਾਤ ॥੧੫॥ ‘ਅਬਿ ਬਿਸ੍ਵਾਸ

^੧ਆਪਣੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੇ। ^੨ਮੈਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕੱਚਾ (ਫਿੱਕਾ) ਪਿਆ ਹਾਂ। ^੩ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

^੪ਤੰਨ। ^੫ਆਪਣੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੇ ਕੰਮ ਆਵਾਂਗਾ।

*ਪਾ:—ਮੁਝ ਕੋ ਦੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਤ ਮੂਢੇ।

ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਨਾਂਹੀ। ਕਰਹਿੰ ਦਗਾ ਰਹਿ ਕਰ ਹਮ ਪਾਹੀ। ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਕਿਸੂ
ਨ ਰਾਖਨ ਕਰੀਅਹਿ। ਤਿਨ ਕੋ ਹੀ ਇਹ ਭ੍ਰਾਤ ਬਿਚਰੀਅਹਿ॥ ੧੬॥
ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੱਖ ਕੋ ਸਮੁਝਾਯੋ। ਹੋਤੁ ਚਵਾਵਨਿ ਤੁਰਤ ਪਠਾਯੋ। ਜਾਇ
ਤੁਰਤ ਤਿਹ ਸਾਥ ਬਖਾਨੀ। ‘ਸੁਨੋ ਖਾਨ ! ਭਾਖੀ ਗੁਰ ਬਾਨੀ॥ ੧੭॥
ਜਥਾ ਕ੍ਰਿਸ ਬਿਛਰਹਿ ਨਿਜ ਡਾਰ। ਬਿਲਪਤਿ ਹੈ ਅਨੰਦ ਕੋ ਡਾਰਿ। ਰਹਤਿ
ਰਹਿਤ ਜਬਿ ਕਬਿ ਤਹਿ ਮਿਲੇ॥ ਬਿਨਾ ਮਿਲੇ ਨਹਿ ਭਾਵਤਿ ਭਲੇ॥ ੧੮॥
ਤਿਮ ਹੀ ਅਪਨੀ ਦਸ਼ਾ ਨਿਹਾਰਹੁ। ਤੂਰਨ ਮਿਲਿਬੇ ਹੋਤੁ ਸਿਧਾਰਹੁ।
ਨਿਕਟ ਨ ਤੁਮ ਕੋ ਰਾਖਹਿ ਅਬੈ। ਪਰੇ ਕਾਮ ਤੇ ਗੀਦੀ ਸਬੈ॥ ੧੯॥ ਹਾਨ
ਲਾਭ ਨਿਜ ਸੰਗਨਿ ਸੰਗ। ਕਰੋ ਅਬਿ ਬੈਠੇ ਜਾਹੁ ਨਿਸੰਗ। ਸੁਨਿ ਕਾਲੇਖਾਂ
ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਾ। ‘ਗੁਰ ਕੋ ਲਵਨ ਖਾਨ ਕਰਿ ਖਾਨਾ’॥ ੨੦॥ ਪਰੇ ਜੰਗ
ਕੇ ਜਾਓ ਨ ਕੈਸੇ। ਮੈਂ ਨ ਬਨਹੁ ਤਿਨਹੂੰ ਖਲ ਜੈਸੇ। ਦੇਹਿ ਨ ਦੇਹਿ ਗੁਰੂ
ਧਨ ਆਗੇ। ਪਾਯੋ ਪ੍ਰਬਮ ਸਿਮਰ ਨਹਿ ਭਾਗੇ॥ ੨੧॥ ਇਮ ਕਹਿ ਰਹੈ
ਸਥਿਰ ਤਹਿ ਹੋਇ। ਸੁਨੀ ਬਾਰਤਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸੋਇ। ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਤਿਹ
ਨਿਕਟ ਹਕਾਰਾ। ‘ਸਾਧ ਸਾਧ’ ਕਹਿ ਬਹੁ ਸਤਿਕਾਰਾ॥ ੨੨॥ ਕੰਚਨ ਕੋ
ਕੰਕਨ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। ਕਰੇ ਦੇਨਿ ਇਕ ਸੰਗ ਦੁਸ਼ਾਲਾ। ਕਹੈ ਬਹੁਰ
‘ਸੁਨਿ ਬੀਰ ਪਠਾਨ ! ਤੋ ਪਰ ਅਹੈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਹਾਨ॥ ੨੩॥ ਨਿਮਕ ਹਲਾਲ
ਭਯੋ ਅਬਿ ਤੋਰਾ। ਜਿਸ ਤੇ ਚਾਹੈ ਜੰਗ ਬਡੋਰਾ। ਹਮ ਨੇ ਰੁਖਸਦ ਕੀਨਸਿ
ਤੋਹੀ। ਯਾਤੋ ਨਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਹੋਹੀ’॥ ੨੪॥ ਕਰ ਬੰਦੇ ਕਾਲੇਖਾਂ ਕਹੇ।
‘ਆਇਸ਼ ਤੁਮ ਅਮੋਰ ਨਿਤ ਅਹੇ’। ਤਉ ਨ ਤਿਨ ਕੋ ਮਿਲਿਹੈ ਸੰਗ। ਕਹਾਂ
ਕਰੋ ਮੈਂ ਤੁਮ ਸੋਂ ਜੰਗ’॥ ੨੫॥ ਇਮ ਕਹਿ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਤਿਹ ਕਾਲਾ।
ਕਾਲੇਖਾਨ ਵਹਿਰ ਕੋ ਚਾਲਾ। ਨਹਿਨ ਗਿਰੀਦਨਿ ਸਮੁਖ ਸਿਧਾਰਾ। ਅਪਰ
ਬਾਨ ਡੋਰਾ ਕਿਤ ਭਾਰਾ॥ ੨੬॥ ਅਬਿ ਸੁਨੀਏਂ ਜੋ ਗਏ ਪਠਾਨ। ਫਤੇਸ਼ਾਹ
ਉਤਰੈ ਜਿਸ ਬਾਨ। ਕੋਤਿਕ ਦੂਰ ਸਿਵਰ ਕਹੁ ਘਾਲਾ। ਹਯ ਲਗਾਇ

‘ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਕਦੋਂ (ਆਪਣੀ ਡਾਰ ਨਾਲ) ਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ‘ਨਾ ਮਿਲਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਲੁਣ ਖਾਧਾ ਹੈ ਮੈਂ। ‘ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲੋਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਭੁੱਜਾਂਗੇ ਨਹੀਂ। ‘ਭਾਵ ਮੇੜਨੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ। ‘(ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ) ਭਲਾ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਜੰਗ ਕਰਾਂਗਾ ? ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।

ਮਿਲਿ ਇਕ ਥਲ ਜਾਲਾ ॥ ੨੭ ॥ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਸਹਿਤ ਸਭਾ ਕੋ ਗਏ । ਗੁਰ
 ਦੋਹੀ ਜਹਿ ਇਕਠੇ ਭਏ । ਵਡੇਸ਼ਾਹਿ ਥਿਤ ਸਭਾ ਮਝਾਰੀ। ਜੋ ਸਭਿ ਬਿਧਿ
 ਠਾਨਤਿ ਰਣ ਤਜਾਰੀ ॥ ੨੮ ॥ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਪਹਾਰੀ ਬੀਰ । ਧਰੇ ਤੁਪਕ
 ਤੋਮਰ ਅਸਿ ਤੀਰ । ਝੁਕਿ ਸਲਾਮ ਕਰਿ ਥਿਰੇ ਅਗਾਰੀ । ਸਾਦਰ ਭੂਪਤਿ
 ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ ॥ ੨੯ ॥ ਸਭਿ ਬੈਠਾਵਨਿ ਕਰੇ ਸਮੀਪ । ਹਰਖਤਿ ਬੂਝਨਿ
 ਲਗਯੋ ਮਹੀਪ । ‘ਗੁਰ ਕੰਨੋ ਕੇਤਿਕ ਦਲ ਰਹਯੋ । ਤੁਮ ਨੋ ਭੇਤ ਕਹਹੁ
 ਕਿਮ ਲਹਯੋ ? ॥ ੩੦ ॥ ਲਰਹਿ ਕਿ ਨਹਿ ਚਢਿ ਮੋਰ ਅਗਾਰੀ ? ਤੁਮਰੋ
 ਉਠੇ ਹੋਇ ਧਿਤ ਹਾਰੀ’ । ਕੇਤਿਕ ਸੁਭਟ ਲਰਨਿ ਕੋ ਗਾਵੇ । ਰਣ ਕੇ
 ਪਰੇ ਰਹੈ ਤਹਿ ਠਾਵੇ ॥ ੩੧ ॥ ਗੁਰ ਕੋ ਭੀ ਉਤਸਾਹੁ ਨਿਹਾਰਾ । ਜਬਿ ਉਠਿ
 ਆਵਨਿ ਭਯੋ ਤੁਮਾਰਾ’ । ਭੀਖਨ ਖਾਨ ਤਨਕ ਮੁਸਕਾਵਤਿ । ਗੁਰ ਘਰ ਕੋ
 ਸਭਿ ਭੇਦ ਬਤਾਵਤਿ ॥ ੩੨ ॥ ‘ਗੁਰ ਘਰ ਅਪਰ ਸੈਨ ਹੈ ਕਹਾ । ਪਿਖਿ
 ਖਾਨਨ ਢਿਗ, ਲਰਿਬੇ ਚਹਾ’ । ਸੋ ਹਮ ਸਭਿ ਹੀ ਉਠਿ ਚਲਿ ਆਏਹਿਤ
 ਰਾਖਨ ਕੇ ਬਹੁਤ ਅਲਾਏ ॥ ੩੩ ॥ ਅਧਿਕ ਪੰਚ ਗੁਨ ਧਨ ਦੇ ਰਹੇ । ਬਹੁਰ
 ਸਿਪਰ ਭਰ ਓਰਕਾ ਕਹੇ । ਤੁਮ ਤੇ ਤੁਸਤਿ ਬਿਸਾਲ ਬਖਾਨੀ’ । ਤਉ ਹਮਹੁ
 ਨੋ ਏਕ ਨ ਮਾਨੀ ॥ ੩੪ ॥ ਬਾਕੀ ਦਲ ਖੁਦਾਇ ਕੋ ਨਾਉ’ । ਮਿਲੇ ਗਵਾਰ
 ਲੋਕ ਸਮੁਦਾਉ । ਹਸਿਬੇ ਜੋਗ ਜਾਤਿ ਤਿਨ ਕੇਰੀ। ਮੇ ਤੇ ਸੁਨੈ ਕਹੈ ਇਸ
 ਬੇਰੀ ॥ ੩੫ ॥ ਘਨੇ ਜਾਤਿ ਹੈ ਅਧਿਕ ਗਵਾਰ । ਨਾਈ, ਬਾਮਨ, ਸੂਦ,
 ਸੁਨਾਰ । ਬਨੀਏ, ਰੋਜੇ, ਜਾਟ, ਲੁਹਾਰ । ਝੀਵਰ ਜਾਤਿ, ਕਲਾਲ, ਕੁਮਾਰ
 ॥ ੩੬ ॥ ਖਾਤੀ, ਛੀਬੇ, ਔਰ ਲੁਬਾਣੇ । ਛੱਤੀਸ ਜਾਤਿ ਸਨਾਤ ਪਛਾਣੇ’ ।
 ਅਪਰ ਕਹਾ ਲਗਿ ਕਹੈ ਉਚਾਰ । ਹੈਂ ਹਲਾਲੇ ਖੁਰ ਨੀਚ ਚੁਮਾਰ ॥ ੩੭ ॥
 ਪਕਰੀ ਜਾਇ ਨ ਕਰ ਤਰਵਾਰੇਂ । ਨਹਿ ਜਾਨਹਿ ਕਿਮ ਤੋਮਰ ਧਾਰੇ’ ।
 ਤੀਰ ਤੁਢੰਗ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ ਜੋਇ। ਇਹ ਬਿੰਦਾ ਤਿਨ ਕੇ ਕਿਮ ਹੋਇ’ ॥ ੩੮ ॥

‘ਹੋਸਲਾ ਹਾਰ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇਗਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਲ) । ‘ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਦੇਖਕੇ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ
 (ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ) । ‘ਓੜਕ ਨੂੰ । ‘ਬੜਾ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿਆ । ‘ਰਬ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ, ਬਦਕਿਸਮਤੀ
 ਨਾਲ ਇਸ ਫਿਕਰੇ ਦਾ ਅਰਥ ‘ਕੁਛ ਨਹੀਂ’ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਸਲ ਮੁਰਾਦ ਇਹ ਹੈਸੀ ਕਿ ਰੂਪ
 ਧਾਰੀ ਵਸਤੂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਅਰੂਪ ਵਸਤੂ ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਉਂ ਉਥੇ ਹੈ । ‘ਘੁਮਿਆਰ । ‘ਤਰਖਾਣ ।
 ‘ਛੱਤੀਸ ਨੀਚ ਜਾਤੀਆਂ । ‘ਚੁਹੜੇ ਤੇ ਚਮਾਰ ਨੀਚ ਲੋਗ । ‘ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਤੋਮਰ
 ਫੜੀਦਾ ਹੈ । ‘ਇਹ ਵਿਦਯਾ ਉਹਨਾਂ ਪਾਸ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਜੋਧਾ ਆਪ ਗੁਰੂ ਇਕ ਭਾਰੀ । ਸੋ ਠਹਿਰੈਗੋ ਸਭਿਨਿ ਅਗਾਰੀ । ਇਕ
 ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਾਤੁਲ ਤਿਨ ਕੇਰਾ । ਕਰਨਿ ਜੰਗ ਕੋ ਬੀਰ ਬਡੇਰਾ ॥੩੯॥ ਪੰਚ
 ਭਾਣਜੇ ਸੋ ਬਲਵੰਤੇ । ਸਸਤਨਿ ਕੀ ਬਿਦਯਾ ਮਤਿਵੰਤੇ । ਨੰਦਚੰਦ ਹੈ ਏਕ
 ਦਿਵਾਨ । ਸੋ ਭੀ ਰਾਖੈ ਲਰਿਬੈ ਮਾਨ ॥੪੦॥ ਦਯਾਰਾਮ ਪ੍ਰਹਤ ਦਿਜ ਸੋਈ ।
 ਅਪਰ ਨ ਬੀਰ ਬਿਲੋਕਸੋ ਕੋਈ । ਘਨੇ ਫਕੀਰ ਨ ਰਨ ਕੋ ਆਵਹਿ । ਥੈਠੇ
 ਨਿਤ ਕਰਾਹਿ ਕੋ ਖਾਵਹਿ ॥੪੧॥ ਇਹ ਸੈਨਾ ਸੰਗੀ ਲਿਹੁ ਜਾਨ । ਜੋ ਮੈਂ
 ਤੁਮ ਸੋਂ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨਾ । ਤੁਮ ਅਰੁ ਤੁਮਰੋ ਦਲ ਕਿਤ ਰਹੋ । ਹਮ ਹੀ ਘਨੇ
 ਹਤਨਿ ਕੋ ਲਹੋ ॥੪੨॥ ਫਤੇ ਖੁਦਾਇ ਸੁਗਮ ਤੁਝ ਦਈ । ਭੀਮਚੰਦ ਨਹਿ
 ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ । ਜੇਕਰਿ ਦੇਖਹੁ ਗੁਰੂ ਖਜ਼ਾਨਾ । ਦੇਸ਼ਾਂਤਰ ਕੀ ਵਸਤੂ
 ਨਾਨਾ ॥੪੩॥ ਜੋ ਸ਼ਾਹਨਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਾਹੀ । ਅਪਰ ਕਹਾਂ ਨਰ ਪਾਵਤਿ
 ਤਾਹੀ । ਧਰੇ ਰਜਤਪਣ ਅਨਗਨ ਜਹਾਂ । ਦੀਰਘ ਦੀਨਾਰਨਿ ਗਨ ਚਹਾ ॥
 ੪੪॥ ਬਸਤੁ ਬਿਭੂਖਨ ਕਰਾ ਗਿਨ ਕਹੋਂ । ਲਾਖਹੁ ਧਨ ਕੀ ਕੀਮਤਿ
 ਲਹੋਂ ॥ ਸੋ ਸਭਿ ਲੂਟਹੁ ਭਰੇ ਖਜ਼ਾਨੇ । ਜਰੇ ਜਵਾਹਰ ਅਜਸ ਮਹਾਨੇ
 ॥੪੫॥ ਤੁਮ ਤੇ ਹਮ ਨ ਚਾਕਰੀ ਲੈਹੋਂ । ਲੂਟ ਆਪਣੀ ਕਿਸੂ ਨ ਦੇਹੋਂ ।
 ਕਰਿ ਕੈ ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਮਹਾਨਾ । ਲੈਹੋਂ ਗੁਰ ਕੋ ਲੂਟ ਖਜ਼ਾਨਾ ॥੪੬॥
 ਪੁੱਤ੍ਰ ਪੋਤਰੇ ਤਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰਾ । ਜਾਨਿ ॥ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਕੀਨਿ ਬਿਗਾਰਾ । ਤੁਮ ਲੇ
 ਫਤੇ, ਦਰਬ ਲੇਂ ਹਮ ਹੀ । ਲਰਨ ਬਿਖੈ ਆਏ ਇਮ ਸਮ ਹੀ ॥੪੭॥ ਫਤੇ
 ਸ਼ਾਹ ਸੁਨਿ ਅਤਿ ਹਰਖਾਯੋ । ਮਨਹੁ ਗੁਰੂ ਕੋ ਜੈ ਕਰਿ ਆਯੋ । ਲਰਿਬੈ ਹੋਤੁ
 ਮਹਾਂ ਉਤਸਾਹਾ । ਭੀਖਨ ਖਾਨ ਰਾਖਿ ਨਿਜ ਪਾਹਾ ॥੪੮॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
 ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ 'ਖਾਨਨ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਦੋਬਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੨ ॥

੨੩. [ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਖਿਸਕਣਾ] ।

ਵੇਹਗਾ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਭਟ ਕੁਛ ਹੁਤੇ ਜਹਿ ਭੰਗਾਣੀ ਥਾਨ । ਫਤੇਸ਼ਾਹ
 ਆਗਮਨ ਕੋ ਸੁਨਿ ਕਰਿਕੈ ਨਿਜ ਕਾਨ ॥੧॥ ਚੋਖਈ ॥ ਸੁਧਿ ਭੇਜੀ ਸਤਿਗੁਰ
 ਕੋ ਤੀਰ । 'ਆਯੋ ਨਿਪੁ ਲੈ ਅਨਗਨ ਬੀਰ । ਉਰ ਅਹੰਕਾਰ ਅਧਿਕ
 ਜਿਨ ਧਰਜੋ । ਭੋਰਿ ਹੋਤਿ ਹੀ ਚਾਹਤਿ ਲਰਜੋ ॥ ੨ ॥ ਆਪ ਕਰੋ ਤਜਾਰੀ

੧ ਲੜਨੇ ਦਾ ਮਾਣ ਰਖਦਾ ਹੈ । ੨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ) ਨੂੰ ਜੰਗ ਕਰਨਾ ਆਂਵਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ । (ਅ) ਜੰਗ ਵਿਚ
 ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ । ੩ ਦੇਖਣੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । ੪ ਜਾਣੇ । ੫ ਜਾਣਕੇ ਹੀ । ੬ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹੋਕੇ ।

੨..... ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਖਿਆ ।

ਸਭਿ ਗੀਤਿ॥ ਆਵਹੁ ਲੋਹੁ ਤੁਰਤ ਰਿਪੁ ਜੀਤ*ਇਸ ਮਹਿ ਦੇਰ ਨ ਜਾਨਹੁ
ਕੋਈ। ਨਿਸਚੇ ਪ੍ਰਾਤਿ ਮਹਾਂ ਰਣ ਹੋਈ॥ ੩॥ ਆਇ ਪਾਵਟੇ ਸਤਿਗੁਰ
ਪਾਸ। ਸਕਲ ਵਾਰਤਾ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਗੀਤਿ ਕੀਨਿ ਰਣ
ਤਜਾਰੀ। ਇਕ ਸਿਖ ਢਿਗ ਪਿਖਿ ਗਿਗਾ ਉਚਾਰੀ॥ ੪॥ ਸਾਧ ਉਦਾਸੀ ਜੇ
ਸਮੁਦਾਇ। ਸਭਿ ਕੇ ਸੰਗ ਕਹੋ ਅਬਿ ਜਾਇ—ਸਿਰਪਰ ਬਾਂਧਿ ਲੋਹੁ ਦਸ-
ਤਾਰ। ਕਰਿ ਉਤਸਾਹ ਸਸਤ੍ਰ ਲਿਹੁ ਧਾਰਿ॥ ੫॥ ਸਮੈਂ ਜੁਧ ਕੇ ਅਬਿ ਬਿਦ-
ਤਾਯੋ। ਭੋਗ ਮੋਖ ਦੋਨਹੁ ਕੇ ਪਾਯੋ॥ ਜਿਮ ਜਿਮ ਕੇ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਧਰੈ। ਵਧ
ਵਧ ਅੱਗੁ ਰਿਪੁਨੀ ਬਧ॥ ਕਰੈ॥ ੬॥ ਤਿਮ ਤਿਮ ਦੀਰਘ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰਾਜੂ।
ਗਨ ਗਜ ਬਾਜੀ ਸਹਿਤ ਸਮਾਜੂ॥ ਲਘੁ ਕੇ ਕਰੈ ਪਾਇ ਲਘੁ ਸੋਈ॥ ਮਮ
ਸਿੱਖਨ ਛਿਤ॥ ਰਾਜ ਸੁ ਹੋਈ॥ ੭॥ ਜੋ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਮਰਹਿ ਰਣ ਮਾਂਹੀ।
ਤਿਸ ਕੋ ਜਗਤ ਫੇਰ ਫਿਰ ਨਾਂਹੀ॥ ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਨਹਿ ਬਨੋਂ ਸਹਾਇ।
ਬਖਸ਼ੋਂ ਭੋਗ ਮੋਖ ਇਸ ਭਾਇ—॥ ੮॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗਾਯੋ ਉਦਾਸਨਿ ਪਾਸੀ।

*ਸਵੇਰੈ। * (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਆਗਾਯਾ ਕੀਤੀ। *ਪਾਓ। *ਨਾਸ਼। *ਸਮੂਹ ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਸਹਿਤ ਸਮਾਜ
(ਮਿਲੇਗਾ)। *ਜੋ ਕੋਈ ਥੋੜਾ (ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ) ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਥੋੜਾ ਹੀ (ਫਲ) ਪਾ ਲਵੇਗਾ।
*ਧਰਤੀ ਤੇ। *ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਫੇਰਾ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ।

*ਭੰਗਾਣੀ ਵਲ ਜਦ ਭੈਰਵੇ ਵੱਲੋਂ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਆਓ ਤਾਂ ਇਕ ਲੰਮਾ ਮੈਦਾਨ
ਹੈ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕੰਢੇ, ਜੋ ਦੋੜਾ ਬਹੁਤ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਦਾਨ ਢੇੜੇ ਦਾਓ ਜਿੱਥੇ
ਮੁਕਦਾ ਹੈ ਅੱਗੇ ਕੁਛ ਉਚਾਈ ਉਤੇ ਫੇਰ ਪੱਧਰੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਉੱਚੇ
ਮੈਦਾਨ ਤੇ ਅਪਣੀ ਸਿਨਾ ਦਾ ਭੇਰਾ ਲਵਾਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਕ ਇਸ ਉਚਾਈ ਤੋਂ ਧਾਵਾ ਕਰਨ
ਵੇਲੇ ਹੇਠਾਂ ਜਾਣ ਲਈ ਗਏ ਘਾਟ ਰਸਤਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਉਹ ਰੁੱਖ ਬੀ ਖੜਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ
ਹੇਠਾਂ ਬੀਰਾਸਨ ਹੋਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਅਮੋਘ ਬਣ ਚਲਾਏ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਥੇ ਖੜੋਕੇ ਹੀ
ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰਣ ਵਿਦਯਾ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਬੀਨ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਉਹ
ਟਿਕਾਣਾ ਚੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਦਲ ਸਾਰਾ ਆਪਣੇ ਤੀਰ ਤੁਫੰਗ ਦੀ ਜ਼ਦ ਹੇਠਾਂ
ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੋਰਚਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕੁਛ ਦਿਨ ਪਹਿਲੋਂ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਦੇਖੋ
ਅੰਸੂ ੨੪ ਦਾ ਅੰਕ ੩੬ ਤੇ ੪੦।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੰਗਾਣੀ ਜੁਧ ਦਾ ਹਾਲ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਆਪ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ
ਵਿੱਚ ਜੰਗ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਭੀਮੇ ਆਦਿ ਦੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦਾ ਚਿੰਕਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਪਰ
ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਗਲ ਐਸੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹ
ਜੰਗ ਕਰੇ, ਇਹ ਗਲ ਇਕ ਸਤਰ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਉਥੇ ਐਉਂ ਦੱਸੀ ਹੈ 'ਫਤੇਸ਼ਾਹ
ਕੋਪਾ ਤਬ ਰਾਜਾ ॥ ਲੋਹ ਪਰਾ ਹਮ ਸੋ ਬਿਨ ਕਾਜਾ ॥' +ਪਾ:-ਪੁਨਰ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਤਿਹ ਗਿਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ। ‘ਹੁਕਮ ਭਯੋ ਮਾਨਹੁ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ
ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੋ ਬੰਧ ਮਿਟਾਵਹੁ’॥੯॥ਪੁਨ ਸਭਿ ਸੁਭਟਨਿ ਹੁਕਮ ਸੁਨਾਵਾ
‘ਗੁਰ ਤੇ ਦਾਨ ਲੇਹੁ ਮਨ ਭਾਵਾ। ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਸੰਗ ਕੀ ਤਜਾਰੀ
ਸਸਤੁ ਤੁਰੰਗਨਿ ਲੇਹੁ ਸੰਭਾਰੀ’॥੧੦॥ ਸੁਨਿ ਸੂਰਨਿ ਕੇ ਚਿੱਤ ਉਮਾਰੇ।
ਬਾਂਛਤਿ ਵਸਤੁ ਲੀਨਿ ਗੁਰ ਪਾਹੇ। ਕਾਤੁਰ ਡਰੇ ਮਨਹੁ ਮਿੱਤੁ ਆਈ।
ਚਲਯੋ ਚਹੈ ਨਿਤ ਕਾਨ ਕਵਾਈ॥੧੧॥ਇਮ ਕਰਤੇ ਸੰਧਯਾ ਹੁਇ ਆਈ।
ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਭਿ ਕੀਨਿ ਬਨਾਈ। ਹੁਤੇ ਪੰਚ ਸੈ ਸਕਲ ਉਦਾਸੀ। ਮਿਲਿ
ਮਸਲਤ ਕੀਨਿਸਿ ਭਯ ਰਾਸੀ॥੧੨॥‘ਕਯੋ ਨਾਹਕ ਰਣ ਮਹਿ ਤੁਮ ਮਰੋ।
ਜਾਚਹੁ ਜਗਤ’, ਜੀਵਕਾ ਕਰੋ। ਲਰਿਬੈ ਸੋ ਕਯਾ ਕਾਜ ਹਮਾਰਾ। ਸਾਧ
ਫਕੀਰ ਭੇਖ ਤਨ ਧਾਰਾ॥੧੩॥ ਲਰੇ ਬਿਨਾਂ ਗੁਰ ਕਯੋਹੂੰ ਨ ਟਰੈ। ਬਹੁਤ
ਦਿਵਸ ਤੇ ਤਜਾਰੀ ਕਰੈ। ਨਿਸਾ ਬਿਖੈ ਭਾਜਹੁ ਭਲਿਆਈ॥੧੪॥ ਨਤੁ ਪ੍ਰਭੁ
ਕਰੈ ਕੈਦ ਬਰਿਆਈ॥੧੫॥ ਇਮ ਕਹਿ ਨਿਕਸੇ ਨਿਸਾ ਅੰਧੇਰੀ।
ਡੇਰਾ ਤਜਾਗਿ ਗਏ ਬਿਨਬੇਰੀ॥੧੬॥ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਹੁਇ ਦੇਸ ਮਝਾਰਾ। ਜਾਚਿ
ਜਾਚਿ ਕਰਿ ਖਾਇ ਅਹਾਰਾ॥੧੭॥ ਜਿਸ ਰਣ ਤੇ ਉਤਸਾਹ ਬਿਹੀਨ। ਫਿਰੇ,
ਜਹਾਂ ਕਹਿ ਬਨਿ ਬਨਿ ਦੀਨਿ। ਗਯੋ ਨ ਖੜਗ, ਭੂਮ ਜਿਸ ਬਸਿ ਹੈ। ਸੋ
ਭੋਗਹਿ ਜੋ ਅਸਿ ਕਟ ਕਸ ਹੈ॥੧੮॥ ਸਵਾ ਜਾਮ ਜਾਮਨਿ ਜਬਿ ਰਹੀ।
ਸੁਭਟਨਿ ਬਿਖੈ ਸੁਚੇਤੀ ਗਹੀ॥ਆਸਾਵਾਰ ਰਬਾਬੀ ਗਾਵੈਂ। ਕੋਤਿਕ ਲੋਕਰਿ
ਸੰਖ ਬਜਾਵੈਂ॥੧੯॥ ਕਰਹਿ ਪਾਠ ਕੋਤਿਕ ਗਰਬਾਨੀ। ਤਨੂ ਸਨਾਨਹਿ
ਪਾਵਨ ਪਾਨੀ॥੨੦॥ ਦੀਪ ਜਗਾਵਤਿ ਧੂਪ ਧੁਖਾਵਹਿ। ਪ੍ਰਸਪਾਂਜੁਲ ਸਸਤੁਨਿ
ਅਰਪਾਵਹਿ॥੨੧॥ ਦਲ ਮਹਿ ਜਿਤ ਕਿਤ ਅਤਿ ਜੈਕਾਰਾ। ਉਤਸਾਹਤਿ
ਭੁਟ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਾ॥ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸੋਚ ਸਨਾਨੇ॥ਆਸਨ ਪਰ ਅਸੀਨ
ਕਰਿ ਧਸਾਨੇ॥੨੨॥ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਮਹਿ ਰਹੇ ਸਮਾਇ।ਜੋ ਸਤਿ ਚਿਤ ਆਨੰਦ
ਸਦਾਇ।ਜਗਤਾਧਾਰ ਮਹਿਦ ਮਹੀਆਨ॥੨੩॥ਅਚਲ,ਅਨਾਸ਼ੀ,ਸਰਬਸਮਾਨ

‘ਨਿਤ ਦੇ (ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ) ਹੁਣ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ‘ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਡਰ ਕੇ। ‘ਮੰਗ ਕੇ ਜਗਤ ਵਿਚੋਂ। ‘ਚੰਗੀ ਗਲ ਹੈ। ‘ਜੇਰੇ ਜੇਰੀ। ‘ਛੋਟੀ। ‘ਜਿਸ (ਖੜਗ) ਦੇ ਵੱਸ ਵਿੱਚ ਭੂਮ ਹੈ ਉਹ ਖੜਗ ਫੜੀ ਨਾ। ‘ਤਲਵਾਰ। ‘ਲੋਕ ਨਾਲ ਕੱਸਦਾ ਹੈ। ‘ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸ਼ੀਰ ਨੂੰ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾਏ ਹਨ। ‘ਜਗਤ ਦਾ ਆਧਾਰ ਤੇ ਵਡਿਆਂ ਤੋਂ ਵਡਾ ਹੈ।

॥੨੦॥ਕਮਲ ਬਿਲੋਚਨ ਮੂੰਦ੍ਰਿਤ ਹੋਏ।ਤਿਸ ਸਮਾਧਿ ਮਹਿ ਬਿਰਤਾ ਜੋਏ।
ਜਗਮ ਘਰੀ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਵੇਲਾ।ਤਜੋਧਸਾਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਹੇਲਾ॥੨੧॥ਪੁਨ
ਸੁੰਦਰ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ।ਉਪਰ ਜਿਗਾ ਬਾਂਧਿ ਦਮਕਾਈ।ਪੁਨ ਧਰਿ ਕਰਿ
ਕਲਗੀ ਬਡ ਸੋਭਾ।ਜਗਮਗਾਤ ਪਿਖਿ ਕੌਨ ਨ ਲੋਭਾ॥੨੨॥ਸੂਖਮ ਚੀਰ
ਪਹਿਰਿ ਗਰ ਜਾਮਾ।ਹੁਤੋ ਦਰਾਜ਼^੧ ਸੁਭਤਿ ਅਭਿਰਾਮਾ।ਨਵਰਤਨੇ,ਸੁੰਦਰ
ਭੁਜਦੰਡੇ।ਜਨੁ ਸੌਂਡੀ ਬਡ ਸੁੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡੇ^੨॥੨੩॥ਕੰਚਨ ਕੰਕਨ ਕੇ ਬਿਚ
ਹੀਰੇ।ਕੋਰਦਾਰ ਕਾਰੀਗਰ ਚੀਰੇ।ਦੀਪਤਿ ਦੋਨਹੁੰ ਕਾਨਨ ਕੁੰਡਲ^੩।
ਸ਼ਮਸ਼ ਤਨਕ^੪ ਸੋਭਤਿ ਮੁਖਮੰਡਲ ॥੨੪॥ਇਮ ਪਹਿਰਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁਇ
ਆਯੋ।ਦਿਨਕਰ ਉਦਯੋ ਵਾਰ ਭੋਗਾਯੋ^੫।ਭੀ ਅਰਦਾਸ ਸਭਿਨਿ ਸਿਰ
ਨਾਵਾ।ਤਬਿ ਇਕ ਸ਼ੀਘ੍ਰਿ ਬੈਨ ਅਲਾਵਾ ॥੨੫॥‘ਸੁਨੀਅਹਿ ਮਹਾਰਾਜ
ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ!ਗਏ ਭਾਜ ਨਿਸ ਬਿਧੈ ਉਦਾਸੀ।ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੋ ਸੁਨਿ ਕੈ ਰਣ
ਕਰਨੋ।ਜਿਯਨ ਹੋਤੁ ਭਾ ਧੀਰਜ ਹਰਨੋ’ ॥੨੬॥ਬਿਕਸਿ ਬਦਨ ਅਰ-
ਬਿੰਦ ਬਖਾਨਾ।‘ਦੇਖੋ ਭਲੇ ਕਿ ਨਹਿ ਸੋ ਬਾਨਾ।ਗਏ ਭਾਜ ਸਗਲੇ ਇਕ
ਬਾਰੀ।ਰਹੋ ਕਿ ਨਹਿ ਕੈ ਧੀਰਜ ਧਾਰੀ ॥੨੭॥ਰਾਖੋ ਬੀਜ ਕਿ ਉਖ-
ਰੋ ਸਾਰੇ।ਹੁਤੋ ਸਾਰ ਕੈ ਫੋਕਟ ਕਜਾਰੇ^੬।ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਨ ਕਰ ਜੈਰਿ
ਉਚਾਰਾ।‘ਸਭਿਨਿ ਮਹੇਤ ਏਕ ਤਨ ਭਾਰਾ॥੨੮॥ਮੂੰਦ੍ਰਿਤ ਲੋਚਨ ਕਰਿ
ਬਿਰ ਹੋਵਾ।ਚੇਲਨਕੋ ਜੋ ਵਾਕ ਨ ਜੋਵਾ^੭।ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਨਹੁੰ ਸ਼ਿਵ ਬੈਸਾ।
ਬਿਰਜੋ ਅਡੋਲ ਸਮਾਧੀ ਹੋਸਾ^੮ ॥੨੯॥ਕਲਗੀਧਰ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਮੁਸਕਾਨੇ।
ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕ੍ਰਿਪਾਰਸ ਸਾਨੇ।‘ਰਹੋ ਮੂਲ ਤੋ ਸਭਿ ਕਿਛ ਹੋਵੈ।ਸ਼ਾਖਾ ਪੱਤ੍ਰ
ਫੁਲ ਫਲ ਜੋਵੈ ॥੩੦॥ਜੇ ਕਰਿ ਜਰ^੯ ਉਖਰਤਿ ਇਸ ਬਾਰਾ।ਬਹੁਰ ਨ

^੧ਲੀਮਾ।‘ਹਾਥੀ ਦੀ ਸੁੰਡ ਵਰਗੇ ਬਡੇ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਭੁਜਦੰਡਾਂ ਤੇ ਨਵਰਤਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੇ ਹਨ।
[ਸੌਂਡੀ=ਸੁੰਡ ਵਾਲਾ, ਹਾਥੀ]।^੨ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਦੋਹਾਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੁੰਡਲ।^੩ਦਾੜ੍ਹਾ ਵੇਟਾ
ਜਿਹਾ।^੪ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹੇ ਵਾਰ (ਦਾ) ਭੋਗ ਪਿਆ।^੫(ਖੇਤ ਵਿਚ ਸਫਲ) ਫਸਲ ਹੋਸੀ ਕਿ ਨਿਫਲੇ
ਝਾੜਾਂ ਵਾਲੇ ਕਿਆਰੇ ਸਨ।[ਸਾਰ=ਤੱਤ੍ਰ ਵਾਲਾ।ਜੇ ਫਸਲੀ ਜ਼ਿਮੀਂ ਨੂੰ ਬੀ ਸਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ
ਭਾਵ ਫਸਲ ਤੋਂ ਹੀ ਹੈ।ਫੋਕਟ=ਫੋਕੀਆਂ ਫਲੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜਾ ਨਿਫਲੇ ਝਾੜ]।^੬ਚੇਲਿਆਂ
ਦੀ ਗਲ ਵਲ ਉਸ ਨਹੀਂ ਡਿੱਠਾ, ਪਰੰਤੂ ਸੁਧ ਪਾਠ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ‘ਚੇਲਨ ਕੋ ਜੋਵਾ ਕਿ ਨ
ਜੋਵਾ’=(ਪਤਾ ਨਹੀਂ) ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭੁੱਜਦਿਆਂ (ਉਸ ਨੇ) ਡਿੱਠਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ।ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ
ਕਲਮ—ਉਕਾਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।^੭ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਹੈ।^੮ਜੜ੍ਹ।

ਬਨਤੋ ਕਛੂ ਅਕਾਰਾ। ਗੁਰ ਘਰ ਤੋ ਜਾਤੋ ਇਹ ਟੂਟ। ਭੇਖ ਨ ਚਲਤਿ
ਹੋਤਿ ਹੈਂ ਹੂਟ^੧॥੩੧॥ ਜਬਿ ਲਗਿ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਸਿਰ ਕਾਇਮ। ਜਗ ਜਾਨੈ
ਤਬਿ ਲੋ ਜੰਗ ਦਾਇਮ^੨। ਰਹਯੋ ਮਹੰਤ ਜਿ ਧੀਰ ਨ ਛੋਰਾ। ਚੋਲਾ ਬਨਹਿ
ਆਨਿ ਗਨ ਔਰਾ॥੩੨॥ ਜਾਹੁ ਅਬਹਿ ਤਿਹ ਲੋਹੁ ਬੁਲਾਈ। ਰਖੀ ਭੇਖ
ਕੀ ਲਾਜ ਬਡਾਈ^੩। ਹੁਕਮ ਸੁਨਤਿ ਗੁਰ ਕੋ ਸਿਖ ਗਯੋ। ਧਮਾਨ ਬਿਖੈ ਬਿਤ
ਦੇਖਤਿ ਭਯੋ॥੩੩॥ ਅੰਗ ਹਿਲਾਇ ਸਮਾਧਿ ਛੁਟਾਈ। ਬਿਕਸੇ ਲੋਚਨ
ਜੁਤਿ ਅਰੁਨਾਈ^੪। ਮਸਤਕ ਟੇਕਿ ਕਹਯੋ ਸਿਖ ਤਬੈ। ‘ਤੁਮ ਕੋ ਪ੍ਰਭੂ
ਹਕਾਰਤਿ ਅਬੈ॥੩੪॥ ਕਰਤਿ ਉਤਾਇਲ ਮੋਹਿ ਪਠਾਯੋ। ਇਸ ਕਾਰਨ
ਤੇ ਧਮਾਨ ਛੁਟਾਯੋ। ਯਾਂਤੇ ਛਿਮਾ ਮੋਹਿ ਪਰ ਧਰੀਅਹਿ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ
ਨਿਕਟਿ ਸਿਧਰੀਅਹਿ’॥੩੫॥ ਤਤਛਿਨ ਉਠਯੋ ਹੁਕਮ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕੋ।
ਕੋਹਰਿ ਸਮ ਉਤਸਾਹਤਿ ਉਰ ਕੋ। ਸ਼ੀਘਰ ਕਰਤਿ ਗੁਰ ਨਿਕਟਿ ਸਿਧਾਰਾ।
ਪਹੁੰਚਯੋ ਦਰਸ਼ਨ ਚਾਰੁ^੫ ਨਿਹਾਰਾ॥੩੬॥ ਦੋਨੋ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਨਮੋ।
ਆਇਮਿਲੇ ਬੈਠਯੋ ਤਿਹ ਸਮੇਦੀਰਘ ਜਟਾਜੂਟ ਸਿਰ ਬਾਧਾ^੬। ਰੋਕਿਰਿਖੀ-
ਕਨ^੭ ਮਨ ਜਿਹ ਸਾਧਾ॥੩੭॥ ਸਰਬੰਗਨ ਮਹਿ ਲਗੀ ਬਿਭੂਤ। ਸ਼ੋਭਤਿ
ਮਨੋ ਦੌਤ ਅਵਧੂਤ^੮। ਤਪ ਕੋ ਤੇਜ ਦਿਪਤਿ ਹੈ ਐਸੇ। ਰਿਖੀਅਨਿ ਮਹਿ
ਘਟਨੰਦਨ ਜੈਸੇ^੯॥੩੮॥ ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਮਹਿ ਬਡੋ ਸੁਪੰਤਾ^{੧੦}। ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ
ਨਾਮ ਰਸ ਮੱਤਾ। ਕਰ ਪਗ ਕੋ ਨਖ ਬਧੇ ਬਿਸਾਲਾ। ਕਸੀ ਕੁਪੌਨ^{੧੧} ਦਿਪਤ
ਬਡ ਭਾਲਾ॥੩੯॥ ਇਕ ਤੂੰਬਾ ਹਿਤ ਪੀਵਨ ਬਾਰੀ^{੧੨}। ਕੁਤਕਾ ਗਹੇ ਹਾਥ
ਮੈਂ ਭਾਰੀ। ਸਮਸ ਬਦਨ ਪਰ ਝਮਕਤਿ ਅਹੈ। ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਹੀਨ ਦਿਰੀਬਰ^{੧੩}
ਰਹੈ॥੪੦॥ ਤਨ ਸਬੁਲ^{੧੪} ਅਰੁ ਪੇਟ ਬਿਸਾਲਾ। ਲਾਂਬੀ ਭੁਜਾ ਮਹਾਂ ਬਲ
ਵਾਲਾ। ਸਤਿਗੁਰ ਸਨਮੁਖ ਮਹਿਦ ਸੁਹਾਯੋ। ਮਨੋ ਰਸਾਨ^{੧੫} ਵਿਗ ਤਪ^{੧੬}
ਚਲਿ ਆਯੋ॥੪੧॥ ਕਿਧੈ ਬਿਸਨੁ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਕਾਰਨ। ਮਹਾਂਦੇਉ ਬੈਠਯੋ
ਨਿਖੁੰਟ ਜਾਂਦੇ। ‘ਇਹ ਇਕ ਕਹਾਵਤ ਹੈ:—ਸਿਰ ਕਾਇਮ ਤੇ ਜੰਗ ਦਾਇਮ। ਜੇ ਸਰਦਾਰ
ਜੀਉਂਦਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਜੰਗ ਜਾਰੀ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਜੇ ਮਹੰਤ ਨਹੀਂ ਭੋਜਿਆ ਤਾਂ
ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਮਹੰਤ ਕਾਇਮ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਬਣਾ ਲੈਣੀ
ਹੈ।’ ਲਾਲੀ। ‘ਸੰਦਰ।’ ‘ਜਟਾਵਾਂ ਦਾ ਜੁੜਾ ਸਿਰ ਤੇ ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ।’ ‘ਦਿਵੀਆਂ।’ ‘ਦੌਤਾ ਤੇਜ
[ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰ: ਅਧਿਆ: ੬੫ ਅੰਕ ੫੭]।’ ‘ਪੜੇ ਤੋਂ ਜੰਮਿਆ ਰਿਖੀ
ਭਾਵ ਅਗਸਤ।’ ‘ਅਬਰੋ ਵਾਲਾ।’ (ਅ) ਸੇਸਟ ਪਾਤ੍ਰ। ‘ਲੰਗੋਟੀ।’ ‘ਜਲ।’ ‘ਨੰਗਾ।
‘ਮੋਟਾ।’ ‘ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ।’ ‘ਭਾਵ ਮਹੰਤ।’

ਰਿਪੁ ਦਾਰਨ^੧ । ਰਾਮਚੰਦ ਢਿਗ ਕਿਧੈ ਅਗਸਤ^੨ । ਇਮ ਅਵਲੋਕਤਿ
ਸਿੱਖ ਸਮਸਤ ॥ ੪੨ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਹੁਤੇ 'ਕ੍ਰਿਪਾਲ
ਮਹੰਤ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਤੀਨ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੩ ॥

੨੪. [ਮਹੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ਦਲ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨਮੁਖ ਦੋਖਿ ਮਹੰਤ । ਮੁਸਕਾਵਤਿ
ਬੋਲੇ ਬਚਨ ਕਲਗੀ ਸੀਸ ਸੁਭੰਤਿ ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ 'ਕਹੈ ਮਹੰਤ ! ਚੇਲਕਾ
ਕਹਾਂ' ਨਿਤ ਜੋ ਅਚਹਿ ਤਿਹਾਵਲ ਮਹਾਂ । ਖੇਤ ਮੁਲਾਇਮ ਚਰਬੇਹਾਰੇ ।
ਪਾ ਹਰਿਆਉ^੩ ਮਨਿੰਦ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੨ ॥ ਭੁਗਤਨ ਹਿਤ^੪ ਕਰਾਹਿ ਨਿਤ
ਬਾਂਛੇ^੫ । ਗਮਨਹਿ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਜਿਤ ਆਛੇ^੬ । ਕਾਰਜ ਪਰੇ ਛੋਰ ਇਮ ਗਏ ।
ਜਿਮ ਪਾਹਨ ਨਿਸ ਬਸਿ ਸੁਖ ਲਏ^੭ ॥ ੩ ॥ ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਜੋ ਉਡਗਨ^੮
ਨਾਂਹੀ । ਦਿਪਤੈ ਚੰਦ ਦਸੈ ਦਿਸਿ ਮਾਂਹੀ^੯ । ਸੁਨਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਹੰਤ ਉਚਾਰੀ ।
'ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਸਭਿ ਸ਼ਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੪ ॥ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਸੰਭਾਰਨ ਵਾਰੇ । ਤੁਮ
ਹੈ, ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਬਲਿ ਭਾਰੇ । ਬਡੇ ਭਾਗ ਕੈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਾ^{੧੦} । ਸੰਕਟ ਜਨਮ
ਮਰਨ ਕੈ ਖੇਵਾ ॥ ੫ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸਨਕਾਦਿਕ ਸਾਰੇ । ਸ਼ੇਖ ਸਾਰਦਾ^{੧੧}
ਪਾਇ ਨ ਪਾਰੇ* । ਧਸਾਨ ਵਿਖੇ ਜੋਗੀਸ਼ਰ ਧਸਾਵੈ^{੧੨} । ਰਿਖਿ ਨਾਰਦ ਤੋ
ਆਦਿਕ ਗਾਵੈ ॥੬॥ ਇੰਦ੍ਰਾਦਿਕ, ਸੂਰ, ਕਿੰਨਰ, ਜੱਛਾਬਿੰਦਸਾਧਰ, ਗੰਧਬ
ਪ੍ਰਤੱਛ । ਚਰਨ ਕਮਲ ਤੁਵ ਕਰਹਿ ਅਰਾਧਨ । ਤਪ ਆਦਿਕ ਸਾਧਹਿ
ਗਨ ਸਾਧਨ ॥ ੭ ॥ ਹਮ ਲੋਕਨਿ ਕੇ ਭਾਗ ਬਡੇਰੇ । ਲੋਚਨ ਗੋਚਰ ਤੁਮ
ਕੋ ਹੋਰੇ । ਮਨ ਬਾਨੀ ਕੋ ਬਿਸੈ ਨ ਹੋਈ । ਭਾਖਤਿ ਸੂਤਿ ਸਿੰਮ੍ਰਤਿ ਸਭਿ
ਕੋਈ ॥੮॥ ਅਸ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇ ਕੌਨ ਤਜਿ ਸਕੈ^{੧੩} । ਜਿਸ ਕੇ ਪਦ ਸਰੋਜ ਸੁਰ
ਤਕੈ^{੧੪} । ਭੂਲ ਚੂਕ ਦਾਸਨ ਤੇ ਹੋਇ । ਬਖਸ਼ਨਹਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਤੁਮ ਸੋਇ ॥੯॥
ਜਿਸ ਕੇ ਉਰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਅਸ ਦੋਤਿ । ਤਿਹ ਨਿਜ ਸੰਗ ਮਿਲਾਇ ਸੁ ਲੋਤਿ^{੧੫} ।

^੧ਦੌਲਨੇ ਵਾਲਾ । (ਯਾ) ਭਯਾਨਕ (ਕਾਮ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ਿਵ (ਮਾਨੋ) ਬੈਠਾ ਹੈ । ^੨ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰਬਾਰਧ ਅਧਯਾ: ੧੪ ਅੰਕ ੫੭ ਵਿਚ ਇਸੇ ਖਿਆਲਨੂੰ ਇਸਤਰਾਂ ਕਥਨ ਕੀਤਾ:—
'ਕੰਭਜ ਨਿਕਟ ਰਘੂਤਮ ਜੈਸੇ' । ^੩ਚੇਲੇ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ? ^੪ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਜਿੱਥੇ ਦਿੱਸਣ ਉੱਥੇ ਦੇਖ ਕੇ
ਅੱਪੜਨ ਵਾਲਾ ਪਸ਼ੂ । ^੫ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ । ^੬ਚਾਂਹਵਦੇ ਸੀ । ^੭ਜਿੱਥੇ ਚੰਗੇ (ਪਦਾਰਥ ਦੇਖਦੇ ਸੀ) ।
^੮ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਸੁਖ ਲੈਕੇ ਰਾਤ ਬਿਤਾਕੇ (ਸਵੇਰੇ ਛੋੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) । ^੯ਤਾਰੇ (ਰੁਪੀ ਚੇਲੇ) । ^{੧੦}ਕਰਕੇ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ (ਆਪ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਸਾਂ ਨੂੰ) । ^{੧੧}ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਅਤੇ ਸਰਸੁਤੀ । ^{੧੨}ਦੇਵਤੇ ਤੱਕਦੇ
ਹਨ । ^{੧੩}ਮਿਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ (ਅੰਤ ਨੂੰ) । ^{੧੪}ਕੋਟ ਬਿਸ਼ਨ ਬ੍ਰਹਮੇ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਰੀ । ਇਨ ਪਾਵੇ
ਪਰ ਇਜਿਯੋ ਵਾਰੀ' । [ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ਦੀ ਜਬਾਨੀ, ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਅੰਕ ੨੩੦ ਧਿਆ ੬ ।

ਕਹਾਂ ਬੁਧਿ ਹਮ, ਕਰੈਂ ਬਡਾਈ । ਤੁਮਰੀ ਪ੍ਰਭਾ^੧ ਤੁਮਹਿ ਬਨਿ ਆਈ^੨ ॥
 ੧੦॥ ਏਵ ਪ੍ਰਸੰਸਤਿ ਸਾਧ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ^੩ ਬਿਹਸ ਬਚਨ ਤਬਿ ਕਹਜੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲ^੪ ।
 ੫ਬੰਦ ਗਿਰੀਦਨ ਚਮੁੰ ਬਿਲੰਦਾਹਮ ਪਰ ਚਢਿ ਆਏ ਕਰਿ ਦੇਵ^੫ ॥੧੧॥
 ਭੀਮਚੰਦ ਕੇ ਕਹੇ ਕਹਾਏ । ਬਾਇਸ ਧਾਰ^੬ ਨਿਪਤਿ ਸਮੁਦਾਏ । ਸਭਿਨਿ
 ਸਕੇਲੀ ਅਨੀ ਘਨੇਰੀ । ਫਤੇਸ਼ਾਹਿ ਲੇ ਸੰਗ ਬਡੇਰੀ॥੧੨॥ ਬਿਨਾ ਕਾਜ*
 ਮੁਰਖ ਹੀਕਾਰੀ । ਲਰਿਬੇ ਹੋਤੁ ਕਰੀ ਅਸ ਤਜਾਰੀ† । ਆਜ ਚਵੈਂ ਹਮ
 ਲੈ ਨਿਜ ਦਲ ਕੇ । ਦੇਖਹਿ ਅਪਰ ਦਿਖਾਵਹਿ ਬਲ ਕੇ^੭ ॥ ੧੩॥ ਤੁਮ ਹੋ
 ਸੀਤ ਸਰੂਪੁ ਸਮਰੱਥ । ਕਹੈ ਬਿਜੈ ਹੁਇ ਕਿਸ ਕੇ ਹੱਥ ? ਫੈਨ ਤਜੈ ਰਨ-
 ਖੇਤ ਪਲਾਵਹਿ^੮ ਕੌਨ ਜੀਤ ਸ਼ੀਘਰ ਘਰ ਜਾਵਹਿ^੯ ॥੧੪॥ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
 ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਰੂਪ^{੧੦} । ਕਹੈ ਬਤਾਵਨਿ ਬਾਤ ਅਨੂਪ^{੧੧} । ਸੁਨਿ ਮਹੀਤ ਦ੍ਰਿਗ ਤੇ
 ਜਲ ਢੇਰੇ^{੧੨} । ‘ਕਹੈ ਬਾਕ ਸੁਨੀਅਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰੇ॥੧੫॥ ਖੇਲ ਅਨੇਕ ਰਚਹੁ
 ਮਨ ਭਾਏਨਰ ਲੀਲਾ ਅਨੁਸਾਰਿ ਬਨਾਏ। ਪ੍ਰਥਮ ਸ਼ੱਤ ਮਧੁਕੈਟਭ ਭਾਰੀ॥
 ਬਿਧਿ ਸਹਾਇ ਹਿਤ^{੧੩} ਸੋ ਲਿਖ ਮਾਰੀ॥੧੬॥ ਪੁਨ ਸਤਿਜੁਗ ਮਹਿ ਦਿਤੀ
 ਸੁ ਨੰਦਾਹਿਰਨਕਸ਼ਪ ਹਿਰਨਾਛ ਨਿਕੰਦ^{੧੪} ਤੇਤੇ ਮਹਿ ਰਾਵਨ ਬਲਵਾਨ॥
 ਤੀਨ ਲੋਕ ਮਹਿ ਤਪਜੋ ਮਹਾਨਾ ॥੧੭॥ ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ਘਾਲਿ ਘਮਸਾਨ॥
 ਕੁੰਭਕਾਨ ਭ੍ਰਾਤਾ ਮਹੀਆਨਾ^{੧੫} । ਮੇਘਨਾਦ, ਅਤਿਕਾਇ^{੧੬} ਬਿਲੰਦੇ ।
 ਸਭਿਨਿ ਸਮੇਤ ਬਿਨਾਸ ਅਨੰਦੇ ॥ ੧੮ ॥ ਭਾਰਤ^{੧੭} ਦ੍ਰਾਪੁਰ ਮਹਿ ਬਡ
 ਘਾਲਾ । ਜਰਾਸੰਧ ਤੇ ਆਦਿ ਨਿਪਾਲਾ। ਅਨ ਗਨ ਸੈਨਾ ਸਹਿਤ ਸੰਘਾਰਾ॥
 ਧਰਾ ਬਿਸਾਲ ਭਾਰ ਨਿਰਵਾਰਾ ॥ ੧੯ ॥ ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਹਿ ਅਬਿ ਤਨ
 ਧਰਜੋ। ਚਾਹਤਿ ਹੋ ਖਲ ਦਲ ਬਲ^{੧੮} ਹਰਜੋ। ਦਿਪਤ ਪ੍ਰਚੰਡ ਮਹਿਦ ਭੁਜ-
 ਦੀਡੇ । ਬਲ ਆਸ਼੍ਰੇ‡ ਰਿਪੁ ਗਨ ਕਰਿ ਖੰਡੇ^{੧੯} ॥੨੦॥ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਜਿਸ ਤੇ
 ਡਰਪਾਏ । ਐਸੇ ਬਲੀ ਬਿਲੰਦ ਤੁਮ ਘਾਏ । ਕਲਿ ਨਰ ਬਪੁਰੇ ਕਹਾਂ
^੧ਸ਼ੋਭਾ, ਉਪਮਾ । ^੨ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ । ^੩ਰੋਲਾ; ਜੋਰ ਸ਼ੋਰ ਕਰਕੇ । ^੪ਬਾਈਧਾਰ । ^੫ਹੋਰਨਾਂ ਦਾ
 ਬਲ ਦੇਖੀਏ ਤੇ ਆਪਣਾ ਦਿਖਾਈਏ । ^੬ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਹੋ । ^੭ਗੋਰਿਆ ।
^੮ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਸਤੇ । ^੯ਦਿਤੀ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹਿਰਨਕਸ਼ਪ ਤੇ ਹਿਰਨਾਕਸ਼ ਨਾਸ਼ ਕੀਤੇ ।
^{੧੦}ਵੱਡਾ । ^{੧੧}ਰਾਵਣ ਦੇ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤਿਕਾਇ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਛਮਨ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ।
^{੧੨}ਮਹਾਭਾਰਥ (ਦਾ ਜੁੱਧ) । ^{੧੩}ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਦਲ ਦਾ ਬਲ । ^{੧੪}ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ।

*ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ‘ਲੋਹ ਪਰਾ ਹਮ ਸੋ ਬਿਨ ਕਾਜਾ’ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ ।

†ਪਾ:—ਅਗਵਾਰੀ ।

‡ਪਾ:—ਬਿਚ ਆਸ਼੍ਰੇ ।

ਅਗਾਰੀ । ਕੋ ਸਮਾਨ ਹੁਇ ਸਕੈ ਤੁਮਾਰੀ ॥੨੧॥ ਜੱਛ ਸੁਰਾਸੁਰ ਆਵਿ*
 ਪ੍ਰਚੰਡ । ਸਭਿ ਪਰ ਅਹੈ ਆਪ ਕੋ ਦੰਡ । ਬਿਜੈ ਲੱਛਮੀ^੧ ਸੰਗ ਤੁਮਾਰੇ ।
 ਸਦਾ ਬਸਹਿ, ਨਹੀਂ ਜਾਹਿ ਕਿਨਾਰੇ^੨ ॥ ੨੨ ॥ ਮਿਲਹਿ ਮੂੰਗ ਜੇ ਸਗਰੇ
 ਕਾਨਨ । ਕੇਹਰਿ ਨਾਇ ਸੁਨਹਿ ਜਬਿ ਕਾਨਨ^੩ ਹੋਇ ਪਲਾਇਨ, ਸਮੁਖ
 ਨ ਆਨਨ^੪।ਗਰਜਤਿ ਬਲ ਤੇ ਸਮ ਤਾ ਆਨ ਨ^੫॥੨੩॥ਤਿਮ ਨਹਿ ਠਹਿ-
 ਰਹਿ ਜੰਗ ਪਹਾਰੀ । ਪਿਖਿ ਤੁਮ ਭਾਜਹਿ ਲਾਜ ਬਿਸਾਰੀ^੬ । ਏਵ ਕ੍ਰਿਪਾਲ^੭
 ਕ੍ਰਿਪਾਲਹਿ ਸਾਥ^੮ । ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਹਿ ਰਣ ਗਾਥਾ ॥ ੨੪ ॥ ਇਤਨੇ
 ਮਹਿ ਦੈ ਸਿਖ ਚਲਿ ਆਏ । ਧਰਹਿ ਉਤਾਇਲ ਬੰਦਨ ਗਾਏ^੯।‘ਮਹਾਰਾਜ!
 ਸੁਨੀਐ ਸਭਿ ਗਾਥਾ । ਪਠਯੋ ਹੁਤੋ ਨਰ ਅਰਿ ਦਲ ਸਾਥਾ^{੧੦} ॥ ੨੫ ॥ ਸੋ
 ਤੂਰਨ ਹੀ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਯੋ । ‘ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਕੋ ਕੂਚ ਕਰਾਯੋ । ਭੀਗਾਲੀ ਕੋ
 ਸਨਮੁਖ ਆਵਤਿ । ਬੰਦ ਦੰਦਭੀ ਉਚ ਬਜਾਵਤਿ ॥੨੬॥ ਅਨ ਗਨ ਦਲ
 ਓਰੜ ਕਰਿ ਆਏ । ਚਹਿ ਰਾਵਰ ਸੋ ਜੰਗ ਮਚਾਏ । ਸੁਨਿ ਬ੍ਰਿਤੀਤ ਮੈਂ
 ਚੜ੍ਹੇ ਤੁਰੰਗ । ਸੁਧ ਹਿਤ ਆਯੋ ਤੂਰਨ ਸੰਗ^{੧੧}॥੨੭॥ਆਗੇ ਜਿਮ ਸਾਹਿਬ
 ਮਨ ਭਾਵੈ । ਤਥਾ ਖਰਤਿਬੇ ਮਹਿ ਸਭਿ ਆਵੈ^{੧੨} । ਇਮ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬ
 ਸਵਧਾਨਾ । ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਤਬਿ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ ॥੨੮॥ ‘ਦਿਹੁ ਬਜਾਇ ਰਣ-
 ਜੀਤ ਨਗਾਰਾ । ਤਸਾਰ ਹੋਇ ਜਿਸ ਤੇ ਦਲ ਸਾਰਾ^{੧੩} । ਤਤਛਿਨ ਅਪਨੇ
 ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਮੰਗਾਏ । ਤੁਰਤ ਦਾਸ ਲੇ ਪਾਸ ਟਿਕਾਏ ॥ ੨੯ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ
 ਭਗਵਤੀ ਮਨਾਈ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਿਮਰੰਤਿ ਸਹਾਈ । ਹੀਰੇ ਕੰਚਨ ਮੁਸ਼ਟ
 ਜਰਾਉ । ਨਿਰਮਲ ਖਰ ਧਾਰਾ ਚਮਕਾਉ ॥ ੩੦ ॥ ਐਸੇ ਖੜਗ ਦੀਹ ਗਰ
 ਪਾਯੋ^{੧੪}।ਪੁਨ ਤਰਕਸ਼^{੧੫}ਨਿਜ ਹਾਥ ਉਠਾਯੋ । ਮੁਕਤਾ ਗੁੱਛ ਲਰਕਤੇ ਸੰਗ ।
 ਦਿਵ ਦੀਰਘ ਖਰ^{੧੬} ਭਰੇ ਖਤੀਰਾ^{੧੭} ॥੩੧॥ ਗਰ ਮਹਿ ਪਾਇ ਕਸੜੇ ਕਟੀ
 ਸਾਥਾ । ਪੰਨਗਾਂਸਦਨ ਕਿਧੈ ਦੁਤਿ ਭਾਥਾ^{੧੮} । ਪਨੁਖ ਕਠੌਰ ਗਹੜੇ ਨਿਜ

*ਜਿੱਤ ਦੀ ਦੇਵੀ । ^੧ਲਾਭੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ^੨ਜਦੋਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ । ^੩ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਮੂੰਹ (ਕਰਦੇ) ।
^੪ਉਸਦੇ ਸਮਾਨ ਬਲ ਨਾਲ ਹੋਰ (ਕੋਈ) ਨਹੀਂ ਗੱਜ ਸਕਦਾ । ^੫ਮਹੰਤ । ^੬ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ
 ਨਾਲ । ^੭ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ । ^੮ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਦੀ ਸੈਨਾਂ ਵਿਚ । ^੯(ਤੇ ਨਰ
 ਇਹ ਖਬਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ) ^{੧੦}ਛੇਤੀ ਨਾਲ । ^{੧੧}ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਇਆ । ^{੧੨}ਭੱਥਾ ^{੧੩}ਤੱਖੇ ।
^{੧੪}ਤੀਰ । ^{੧੫}ਭੱਥੇ ਦੀ ਸ਼ੇਭਾ ਐਉਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਨੋਂ ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ।

*ਪਾ:-ਆਇ ।

†ਪਾ:-ਸਬ ।

‡ਪਾ:-ਪੰਕਤਿ ।

ਹਾਥਾ। ਹਯ ਆਵਾਹਨ ਕੀਨਸਿ ਨਾਥਾ ॥੩੨॥ ਕੇਤਿਕ ਸੁਭਟ ਦੁਰਗ ਮਹਿ
ਛੇਰੇ। 'ਹੁਇ ਸੁਚੇਤ ਰੱਛਹੁ ਚਹੂੰ ਓਰੇ'। ਤਬਿ ਪਾਂਚਹੁ ਭ੍ਰਾਤਾ ਚਲਿ ਆਏ।
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੁਹਾਵਤਿ ਅੰਗ ਲਗਾਏ ॥ ੩੩ ॥ ਮਨੇ ਪੰਚ ਪਾਂਡਵ ਇਹ ਸੋਹੈਂ।
ਰਣ ਕੇ ਹੇਤੁ ਚਢੇ ਬਡ ਰੋਹੈਂ। ਸੰਗੋ ਸ਼ਾਹ ਬਿਸਾਲ ਜਿਨਹੂੰ ਮੈਂ। ਆਯੁਧ
ਬਿੰਦ੍ਰਾ ਨਿਪੁਨ ਤਿਨਹੂੰ ਮੈਂ ॥੩੪॥ ਜੀਤਮੱਲ ਦੂਜੇ ਬਡ ਜੋਧਾ। ਰਿਪੁਗਨ
ਮਿੰਗਨ, ਸ਼ੇਰ ਜਿਮ ਕ੍ਰੋਧਾ। ਨਾਮ ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ ਹੈ ਤੀਜੇ। ਜਿਹ ਸਮ ਤੁਪਕ
ਹੁਤਹਿ ਨਹਿ ਬੀਜੇ ॥੩੫॥ ਚਤੁਰਥ ਗੰਗਾਰਾਮ ਸੁਹਾਯੇ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਜਾਇ
ਜੰਗ ਹਿਤ ਆਯੇ। ਪੰਚਮ ਚਢ੍ਹੇ ਮਾਹਰੀ ਚੰਦ। ਚਹਤਿ ਉਤਾਇਲਾ
ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਨਿਕੰਦ ॥੩੬॥ ਅਪਰ ਚਮ੍ਹੁ ਕੇਤਿਕ ਚਢਿ ਆਈ। ਸਭਿ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ
ਗੁਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਲਗਾਈ। ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਬੰਕੇ ਬੀਰ ਮਹਾਨਾ। ਸੁਭਟ ਸੁਨਾਵਤਿ
ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ ॥ ੩੭ ॥ 'ਭੰਗਾਲੀ ਗਾਡ੍ਰੇ ਰਣ ਬੰਭਾ। ਹਿਤ ਲਰਿਬੇ ਸੇ
ਬਾਨ ਅਚੰਭਾ। ਉਤ ਤੇ ਕੂਚ ਕਰੇ ਰਿਪੁ ਆਏ। ਇਤ ਤੇ ਤੁਮ ਗਮਨਹੂੰ ਅਗੁ-
ਵਾਏ ॥੩੮॥ ਰੋਕਹੁ ਆਗਾ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਨਿ ਕੋਰਾ। ਤਹਿ ਘਾਲੋ ਘਮਸਾਨ ਘਨੇਰਾ'।
ਸੰਗੋਸ਼ਾਹ ਹੁਕਮ ਗੁਰ ਸੁਨਿਕੈ। ਉਹ ਉਤਸਾਹ ਵਧੈ ਹਿਤ ਰਣ ਕੈ ॥
੩੯॥ 'ਮਹਾਰਾਜ ਕਰਾ ਅਹੈਂ ਪਹਾਰੀ। ਠਹਿਰ ਨ ਸਕਹੈਂ ਜੰਗ ਮਝਾਰੀ।
ਇਕਠੇ ਬੰਦ ਭਏ ਤੋਂ ਕਹਾਂ। ਮਿੰਗ ਸਮ ਚਲਹਿ ਸ਼ੇਰ ਪਿਖਿ ਮਹਾਂ' ॥੪੦॥
ਇਮ ਕਹਿ ਗਮਨੈ ਦਿਸ਼ਿ ਰਣ ਖੇਤ। ਜਹਿ ਭੰਗਾਲੀ ਕੀਨਿ ਸੰਕੇਤ*।
ਕਿਤਿਕ ਚਮ੍ਹੁ ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗ ਚਢੀ। ਲਰਿਬੇ ਹੇਤੁ ਚੌਪ ਚਿਤ ਬਡੀ ॥੪੧॥
ਪਾਂਚਹੁ ਭ੍ਰਾਤ ਕੁਦਾਇ ਤੁਰੰਗ। ਚਲੇ ਚਲਾਵਤਿ ਬੰਦ ਤੁਫੰਗ। ਰੋਕ੍ਰੇ
ਜਾਇ ਭੰਗਾਲੀ ਆਗਾ। ਦਹਿ ਦਿਸ਼ਿ ਭੇਰ ਪਰਨ ਤਬਿ ਲਾਗਾ ॥ ੪੨ ॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ 'ਫੌਜ ਚੜਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਚਤੁਰ
ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੪ ॥ ੨੫. [ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਣ ਸਮਾਜ ਕਰਿ ਤਜਾਰਾਭਏ ਅਰੋ-
ਹਨ ਬਾਜ ਪਰ ਪ੍ਰਥਮ ਬੰਦਨਾ ਧਾਰਿ ॥ ੧ ॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਚਲੇ ਜੰਗ
ਸੌਹੇ ਭਗੌਤੀ* ਮਨਾਈ। ਸਜ਼ਰੇ ਦੁਚੈਬਾਨ* ਧੌਸੇ ਲਗਾਈ। ਉਠੀ ਬੰਬ*
'ਦੂਜਾ। 'ਛੇਤੀ। '(ਭੰਗਾਲੀ ਜਿੱਥੇ) ਥਾਂ ਮਿਥਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। 'ਭਗੌਤੀ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ 'ਭਗੌਤੀ
ਦੇ ਬੰਦੇ ਵਾਲੇ' ਅਸਿਧੁਜ=ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਜ ਤੋਂ ਕਈ ਵੇਰ ਤਾਜਦਾਰ=
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮੁਰਾਦ ਹੋਂਦੀ ਹੈ। (ਅ) ਸ੍ਰੀ ਮਾਹਿਬ। (ੲ) ਭਗਵੰਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ (ਜੋ ਭਗਵੰਤ
ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੈ)। 'ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦੁਹਰੀ ਚੋਬ। 'ਅਵਾਜ਼।

*ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭੰਗਾਲੀ ਪਰ ਪਹਿਲੋਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਉਚੀ ਗਣੈ ਸੈਲ ਗਾਜੇ^੧ । ਮਹਾਂਬੀਰ ਬੰਕੇ ਸਭੈ ਸ਼ਸਤ ਸਾਜੇ ॥ ੨ ॥ ਰਿਦੈ
ਉਤਸਾਹਿ* ਤੁਰੰਗੀ ਅਰੋਹੇ। ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਚਾਲੇ ਮਹਾਂ ਜੰਗ ਸੋਹੇ^੨ । ਉਠੀ ਧੂਰ
ਪੂਰੀ ਨਭੈ ਛਾਇ ਲੀਨਾ । ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿ ਨ ਦੀਸੈ ਰਵੈ^੩ ਢਾਂਪ ਲੀਨਾ ॥ ੩ ॥ ਬਧੇ
ਚੁੰਗ^੪ ਚੌਪੇ ਚਲਾਕੀ ਦਿਖਾਵਹਿ । ਚਲੇ ਗੋਲ^੫ ਆਗੇ ਕਿਕਾਨੈ ਕੁਦਾਵੈ ।
ਬਕੈਂ ਬੀਰ ਉਚੇ ਸੁ ਮਾਰਾ ਬਕਾਰਾ । ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਸੁਨਾਵਹਿ 'ਪਹਾਰੀ ਸੰਘਾਰਾ'
॥ ੪ ॥ ਬਡੇ ਬੇਗ ਸੇਂ ਬਾਧੁ ਜੈਸੇ ਬਹੀਤੀ^੬ । ਤਥਾ ਸੈਨ ਸਾਰੀ ਸੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਚਲੰਤੀ ।
ਜਥਾ ਮੇਘ ਵੁੱਠੇ^੭ ਹੜੀ ਨੀਰ ਚਾਲੇ । ਪਰਾ ਬਾਂਧਿ^੮ ਤੈਸੇ ਚਮ੍ਰੁ ਬੇਗ ਨਾਲੇ ॥
੫ ॥ ਭਏ ਸੈਨ^੯ ਆਛੇ ਬਿਜੈ ਦੇਨ ਵਾਰੇ । ਬਹੀ ਪੈਨ ਪੀਛੇ ਰਿਦੈ ਮੋਦ ਧਾਰੇ ।
ਭੁਜਾਵੰਡ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਫਰੰਕੇ। ਮਿਰੀ ਮਾਲ ਦਾਏ ਪਲਾਈ ਅਤੰਕੇ^{੧੦} ॥ ੬ ॥
ਇਸੀ ਗੀਤਿ ਚਾਲੇ ਪਹੁੰਚੇ ਭੰਗਾਣੀ । ਦਯਾਰਾਮ ਦੇਖੀ ਗੁਰੂ ਸੇਂ ਵਖਾਣੀ ।
'ਪਿਖੇ ਸ਼ੱਤ ਸੈਨਾ ਪਰਾ^{੧੧} ਬਾਂਧਿ ਠਾਢੀ। ਇਤੈ ਆਪਨੀ ਜੰਗ ਕੀ ਚੌਪ ਬਾਢੀ
॥ ੭ ॥ ਪਠਾਣੀ ਚਮ੍ਰੁ ਧਾਮ ਜਾਨੈ ਬਹਾਨੇ^{੧੨} । ਮਿਲੀ ਆਨਿ ਰਾਜਾਨ ਬੈਰੀ^{੧੩}
ਮਹਾਨੇ। ਦਿਸਾ ਦਾਹਿਣੀ ਗੋਲ ਬਾਂਧੇ ਖਰੇਹੇਂ। ਸੁਲੂਣੀ ਹਰਾਮੀਕੇ ਕਾਰਜ ਕਰੇ
ਹੈਂ ॥ ੮ ॥ ਚਹੈ ਆਪਕੇ ਸਾਬ ਮਾਂਡੇ ਲਰਾਈ^{੧੪} । ਮਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਦੇਖੀ ਨਹੀਂ
ਲਾਜ ਆਈ। ਸਭੋਂ ਕੇ ਪਿਛਾਰੀ ਵਤੋਸ਼ਾਹਿ ਠਾਂਢਾ। ਨਹੀਂ ਅੱਗੁ ਆਵਾ ਰਿਦੈ
ਭਾਸ ਬਾਢਾ ॥ ੯ ॥ ਹਰੀਚੰਦ ਰਾਜਾ ਹੰਡੂਰੀ ਸੁ ਜੋਧਾ । ਚਹੈ ਜੰਗ ਕੇ ਅੱਗੁ ਮੈਂ
ਠਾਂਢਿ ਕ੍ਰੋਧਾ। ਬਡੀ ਬਾਨ ਬਿੰਦਾ ਜਿਸੀ ਪਾਸ ਆਵੈ। ਲਗੈ ਅੰਗ ਜਾਂਕੇ ਤਿਸੀ
ਕਾਲ ਘਾਵੈ^{੧੫} ॥ ੧੦ ॥ ਮਹਾਂ ਸੂਰ^{੧੬} ਹੰਕਾਰ ਧਾਰੀ ਉਦਾਰਾ । ਲਖੈ ਓਜ ਜਾਂਕੇ
ਗਿਰੀ ਦੇਸ਼ ਸਾਰਾ^{੧੭}। ਕਈ ਬਾਰ ਰਾਜਾਨ ਸੇਂ ਮੇਲ ਮੇਰਾ^{੧੮}। ਸਰਾਹਯੋ ਸਭੈ ਬੀਰ
ਬਾਂਕੇ ਬਡੇਰਾ^{੧੯} ॥ ੧੧ ॥ ਦਯਾਰਾਮ ਭਾਖੀ ਸੁਨੀ ਬਾਤ ਸਾਰੀ । ਪ੍ਰਭੂ ਠਾਂਢ ਹੈ
ਕੈ ਬਿਲੋਕੀ ਅਗਾਰੀ । ਇਤੀ ਬੇਰ ਬੀਤੋ^{੨੦} ਬਡੇ ਟੋਲ ਆਯੋ । ਤੁਰੰਗੀ
ਚਲੰਤੀ ਸੁ ਨਾਦੈ ਉਠਾਯੋ ॥ ੧੨ ॥ ਤਬੈ ਨੰਦ ਚੰਦ ਭਨਯੋ ਹਾਥ ਬੰਦੀ। ਮਹਾਂ-
ਰਾਜਾ ਦੇਖਹੁ ਮਹਾਂ ਬੀਰ ਬੰਦੀ। ਅਹੈ ਕੌਨ ਆਏ ਸੁ ਜਾਨੇ ਨ ਜਾਈ। ਚਮ੍ਰੁ

^੧ਗੰਜ ਉਠੇ । ^੨ਜੰਗ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ । ^੩ਸੂਰਜ । ^੪ਟੋਲੇ । ^੫ਜਿਵੇਂ ਵਾਯੂ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਗਦੀ ਹੈ । ^੬ਵਰਖਣ ਡੇ । ^੭ਪਰ੍ਹੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ । ^੮ਸ਼ਗਨ । ^੯ਡਰਦੀ ਹੋਈ । ^{੧੦}ਕਤਾਰ । ^{੧੧}ਘਰ ਜਾਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ । ^{੧੨}ਵੈਰੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਆ ਮਿਲੀ ਹੈ । ^{੧੩}ਲੜਾਈ ਕਰਨੀ । ^{੧੪}ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ^{੧੫}ਸਰਮਾ । ^{੧੬}ਪਹਾੜੀ ਦੇਸ਼ ਸਾਰਾ । ^{੧੭}ਮੇਰਾ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਹੈ । ^{੧੮}ਇੰਨੀ ਦੇਰ ਜਦ ਬੀਤੀ ਤਾਂ ।
*ਪਾ:-ਉਤਸਾਹਿ ।

ਸੈਲਨਾਥਾਨ ਕੀ ਮਾਰਿ ਘਾਈ^੧॥੧੩॥ ਕਿਸੂ ਦੇਸ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੈ ਔਰ ਕੋਈ।
 ਦਿਸਾ ਹੈ ਹਮਾਰੀ ਚਹੈ ਅੰਗ ਵੇਈ^੨ । ਪਰਾ ਏਕ ਪਾਸੇ ਖਰੇ ਜੰਗ ਮੰਡੇ^੩ ।
 ਪਹਾਰੀ ਰਿਪੁ ਪੈ ਤੁਫੰਗਾਨ ਛੰਡੇ^੪॥੧੪॥ ਪ੍ਰਭੂ ਡੀਠਡਾਰੀ ਬਿਲੋਕੇਸਿਪਾਹੀ।
 ਤਬੈ ਏਕ ਧਾਯੋ ਚਲਯੋ ਆਇ ਪਾਹੀ^੫ । ਗੁਰੂ ਤੀਰ ਹੈ ਕੈ ਕਰੀ ਤਾ^੬
 ਸਲਾਮੀ^੭ । ਕਹਯੋ 'ਸ਼ਾਹਿ ਬੁੱਧੁ ਸੁ ਜੋਧਾ ਤਮਾਮੀ'॥੧੫॥ ਮਰੀਦੈ ਸਕੇਲੇ
 ਸਭੈ ਸਾਤ ਸੋਧਾ^੮॥ ਅਹੈ ਚਾਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਿਜੀ ਸੰਗ ਭੈਯਾ^੯॥ ਗੁਰੂ ਸੇਵ ਮੈਂ ਹਾਜ਼ਰੀ
 ਆਨਿ ਹੋਯੋ । ਪਰਾ ਬੰਧਿ ਠਾਂਢੇ ਚਹੈ ਜੰਗ ਜੋਧੇ ॥੧੬॥ ਭਏ ਲੋਨ ਥੇ ਕੈ
 ਹਰਾਮੀ ਪਠਾਨੀ^{੧੦}॥ ਸੁਨੀ ਬਾਤ ਸਾਰੀ ਸੁ ਹੋਏ ਬਖਾਨੀ^{੧੧}॥ ਇਸੀ ਹੇਤੁ ਤੇ ਆਨਿ
 ਮੌਜੂਦ ਹੋਵਾ । ਉਪਾਲੰਭ ਕੋ ਨ ਸਹਯੋ ਵਾਹਿ ਖੋਵਾ^{੧੨}॥੧੭॥ ਸੁਨਯੋ ਆਵਨੀ
 ਜੰਗ ਮੇਲਾ ਕਰਾਲਾ^{੧੩} । ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਪਸਿਨੇ ਪਿਖੇ ਬੀਰ ਜਾਲਾ^{੧੪}॥ ਉਤੇ ਸ਼ਾਹ
 ਸੰਗੋ ਸੁ ਸੰਗਾਮ ਘਾਲੇ । ਤਜੈ ਸ਼ੀਖੁ ਗੋਰੀ ਰਿਪੁ ਘਾਵ ਡਾਲੇ ॥੧੮॥ ਭਯੋ
 ਨਾਦ ਭਾਰੀ ਇਕੰਬਾਰ ਐਓ । ਤਪੈ ਰੇਤੁ ਤੇ ਧਾਨ ਭੂਜੀਤਿ ਜੈਸੇ । ਤੁਫੰਗਾਨ
 ਕੋ ਫੇਰਿ ਫੋਰੇਤੁਫੰਗਾ॥ ਛਿਰੇ ਜੰਗ ਤੇ ਅੰਗਲਾਗੈ ਤ ਭੰਗਾ^{੧੫}॥੧੯॥ ਫਤੇਸ਼ਾਹ
 ਪਾਛੇ ਬਿਲੋਕੀ ਲਗਾਈ॥ ਹਰੀਚੰਦ ਤੇ ਆਦਿ ਜੈਸੇ ਲਗਾਈ^{੧੬}॥ ਭਨਯੋ ਮਾਨ
 ਸੰਗੀ 'ਗੁਰੂ ਸੈਨ ਭਾਰੀ॥ ਕਹਾਂ ਤੇ ਬਟੋਰੀ ਸਮੂਹੀ ਨਿਹਾਰੀ ॥੨੦॥ ਹੁਤੇ ਪਾਂਚ
 ਸੈ ਖਾਨ ਸੋ ਫੇਰਿ ਆਏ । ਹਮਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਹੋਇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਏ॥ ਅਬੈ ਹੋਇ
 ਆਗੈ ਕਰੇ ਜੰਗ ਭਾਰਾ । ਪ੍ਰਹਾਰੋ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਤੇ ਲੋਹ ਧਾਰਾ^{੧੭}॥੨੧॥ ਹਰੀ-
 ਚੰਦ ਬੋਲਯੋ 'ਪਠਾਨੀ ਮਹਾਨਾ । ਗੁਰੂ ਭੇਤ ਸਾਰੇ ਜਥਾ ਜੋਗ ਜਾਨਾ । ਕਰੀ
 ਮਾਫ ਲੂਟੈ ਕਹੈ ਸੋ ਬਨਾਈ ।—ਬਿਨਾ ਆਨ ਸੈਨਾ, ਹਮਾਰੀ ਲਗਾਈ ॥
 ੨੨॥ ਸਹੀ ਨਾਂਹਿ ਜਾਵੈ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਕੈਸੇ^{੧੮}॥ ਸਬਿੰਦਸਾ ਅਗਾਰੀ ਅਬਿੰਦਸਾਹਿ
 ਜੈਸੇ^{੧੯} । ਪੁਰਾ ਜੰਗ ਖਾਨਾਨ ਕੋ ਦੇਖਿ ਲੀਜੈ^{੨੦} । ਪੁਨੈ ਸੈਨ ਸਾਰੀ ਲਰੈ,
 'ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਮਾਰ ਕੇ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ । 'ਅੱਗੋਂ ਵੱਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
 'ਕਤਾਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਜੰਗ ਰਚਿਆ ਹੈ । 'ਪਾਸ । 'ਤਿਸ ਨੇ । 'ਸੱਤ ਸੈ । 'ਚਾਰ ਪੁੱਤ੍ਰ
 ਹਨ (ਉਹ ਬੀ) ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕਰ ਲਏ । (ਅ) ਚਾਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਭਰਾ ਨਾਲ ਹਨ
 [ਦੇਖੋ ਖਾ: ਝਾ:] । 'ਭਾਵ ਧਿਕਾਰ ਪਾਈ (ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ) । 'ਉਲਾਂਭੇ ਨੂੰ ਸਹਾਰਿਆ ਨਹੀਂ
 (ਉਲਾਂਭਾ) ਲਾਹ ਦਿਤਾ ਹੈ । 'ਜੰਗ ਦੇ ਭਯਾਨਕ ਸਮੇਂ (ਬੁੱਧੁ ਸ਼ਾਹ) ਦਾ ਆਉਣਾ ਸੁਣਿਆ ।
 'ਬਹੁਤੇ । 'ਜੰਗ ਛਿੜੇ ਤੇ ਹੀ ਜਿਸ ਅੰਗ ਵਿਚ ਲਗਾਈਆਂ ਹਨ ਉਸ (ਅੰਗ) ਦਾ ਨਾਂਸ਼ ਹੋ
 ਜਾਂਦਾ ਹੈ । 'ਜੈਸੇ (ਲੜਾਈ) ਛੇੜੀ ਹੈ । 'ਹੋਰ ਫੌਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ (ਕੇਵਲ) ਸਾਡੀ ਲੜਾਈ ਗੁਰੂ
 ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸਹੀ (ਬੋਲੀ) ਜਾਵੇਗੀ । 'ਜਿਵੇਂ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅਵਿਦਯਾ
 ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ (ਠਹਿਰ ਸਕਦਾ) । 'ਪਹਿਲੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ ਜੰਗ ਦੇਖ ਲਓ ।

ਧੀਰ ਕੀਜੈ॥੨੩॥ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਮਾਨੀ ਸੁਨੀ ਬਾਤ ਭਾਈ॥ਲਿਯੋ ਭੀਖਨੰਖਾਨ
 ਤੀਰ ਬੁਲਾਈ । ਅਗਾਰੀ ਖਰੋ ਦੇਖਿ ਕੈ^੨ ਭੂਪ ਬੋਲਾ॥‘ਕਹਾਂ ਦੇਰਿ ਕੀਨੀ,
 ਖਰੋ ਦੇਖਿ ਓਲਾ’॥੨੪॥ਅਹੈ ਮਾਫ ਲੂਟੈ ਕਰੋ ਜੰਗ ਭਾਰਾ । ਬਟੋਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ
 ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ^੩ । ਨਹੀਂ ਸੁਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਤਿਨੈ ਬੀਚ ਕੋਊ । ਹਤੋ ਏਕ ਬਾਰੀ
 ਚਲੈ ਭਾਜ ਸੋਊ ॥ ੨੫॥ਬਡੋ ਦਰਬ ਕੋ ਸੰਗ ਲੈ ਲੂਟ ਸਾਰੋ^੪ । ਧਨੀ ਹੋਇ
 ਭਾਰੇ ਨਿਕੋਤੈ^੫‘ਸਿਧਾਰੋ’। ਸੁਨੀ ਭੀਖਨੰਖਾਨ ਮਾਨੀ ਸੁ ਬਾਨੀ॥ਚਲਯੋ ਜੰਗ
 ਸੋਹੇ ਮਿਤੈ ਨਿਯਰਾਨੀ ॥ ੨੬ ॥ ਪਠਾਲੀ ਚਮੁੰ ਸੰਗ ਲੀਨੀ ਹਕਾਰੋ॥ਕਹਯੋ
 ‘ਹੋਲ ਕੀਜੈ’ ਲਿਜੈ ਅੱਗੁ ਮਾਰੇ । ਪਲਾਵੇ ਇਕ ਬਾਰ ਪੀਛੈ ਸਿਧਾਰੋ। ਪੁਰੈ^੬
 ਪਾਂਵਟਾ ਜਾਤਿ ਹੀ ਲੂਟ ਮਾਰੋ ॥ ੨੭ ॥ ਜਥਾ ਸੈਨ ਸੰਚੀ ਸਮੂਹਿ ਗਵਾਰਾ^੭।
 ਤਥਾ ਜਾਨਤੋ ਹੋਇ ਹਾਰੇ ਬਿਚਾਰਾ^੮। ਇਮੰ ਭਾਖਤੋ ਜੰਗ ਕੇ ਅੱਗੁ ਆਯੋ।
 ਜਿਤੇ ਖਾਨ ਸੰਗੀ ਸਭੈ ਸੰਗ ਲਯਾਯੋ॥੨੮॥ ਕਰਯੋ ਭੋਰ ਗਾਢੇ ਤਜਯੋ ਬਾਨ
 ਗੋਰੀ । ਹਯੋ ਫੇਰਿ ਕੇ ਧਾਇ ਸੰਗਮ ਠੋਰੀ॥ਤਬੈ ਨੰਦਰੰਦੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸੰਗ ਬੋਲਯੋ।
 ‘ਦਲੰਖਾਨ ਢੁਕਯੋ, ਫਿਰਿ ਜੰਗ ਤੋਲਯੋ’ ॥ ੨੯ । ਇਤੇ ਆਪ ਭਾਖੇ
 ਰੁਕੇ^੯ ਜਾਇ ਆਗਾ॥ਹਤੋ ਖਾਨ ਦੋਹੀਨ ਕੋ ਦੋਸ਼ ਲਾਗਾ^{੧੦}। ਖਰੋ ਆਪ ਦੇਖੇ
 ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਤਮਾਸ਼ਾ । ਛੁਟੇ ਤੀਰ ਗੋਰੀ ਰਿਪੂ ਬਿੰਦ ਨਾਸ਼ਾ’ ॥ ੩੦ ॥—ਲਰੈ
 ਖਾਨ ਆਈ^{੧੧}—ਸੁਨੇ ਬੈਨ ਕਾਨੀ । ਦਈ ਫੇਰ ਆਗਸ਼ਾ ‘ਬਨੋ ਸਾਵਧਾਨੇ ।
 ਦਯਾਰਾਮ ਕੋ ਸੰਗ ਲੀਜੈ ਬੁਲਾਈ’ । ਦੁਊ ਬੀਰ ਬੰਕੇ ਚਲੇ ਸਾਮੁਹਾਈ ॥
 ੩੧॥ਧਰੇ ਚਾਂਪ ਹਾਥੇ ਰਿਦੇ ਚੋਂਪ ਸੰਗਾ॥ਸਰੈ ਸੰਧਿ ਅੰਚੇ ਹਨੇ ਸੱਤੁ ਅੰਗਾ॥
 ਸੁਬੇਰੀ ਚਲੈਂ ਸੂਕ ਐਸੇ ਬਿਲੋਕੈ^{੧੨}। ਉਡੈ ਪੰਖ ਸੋਂ ਨਾਗ ਦੋਰੈਂ ਅੰਰੋਕੈ^{੧੩}
 ॥ ੩੨ ॥ਤਨੀ ਖਾਨ ਬੀਧੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਸੁ ਧਾਈ॥ਗਿਰੇ ਘਾਇ ਲਾਗੇ^{੧੪}‘ਤਿਨੈ ਮਿੱਤੁ
 ਪਾਈ । ਤਹਾਂ ਲਾਲਚੰਦੇ ਗੁਰੂ ਤੀਰ ਠਾਂਵੇ । ਹੁਤੋ ਮਾਹਿਖੀਪਾਲ’^{੧੫} ਕੋ ਚਾਵ

^੧ਚੰਗੀ ਲਗੀ । ^੨ਭੀਖਨ ਖਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਖਲੋਤਾ ਵੇਖਕੇ । ^੩ਭਾਵ ਲੁਕਕੇ ਖੜੇ ਹੋ । ^੪ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਲੋਕੀ) । ^੫ਬਹੁਤਾ ਧਨ ਹੈ ਸਾਰਾ ਲੁੱਟ ਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਓ । ^੬ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ (ਅ) ਬਹਿਰ । ^੭ਗਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ^੮ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ ਕਿ ਏਹ ਵਿਚਾਰੇ ਹਾਰ ਜਾਣਗੇ । ^੯ਫਿਰਕੇ ਜੰਗ ਨੂੰ ਜਾਚਦਾ ਹੈ ^{੧੦}ਰੋਕੀਏ । ^{੧੧}ਮੈਂ ਮਾਰਾਂ ਖਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਨਿਮਕਹਰਾਮੀ ਦਾ) । ^{੧੨}ਆਕੇ ਖਲ ਲੜਦੇ ਹਨ । ^{੧੩}ਅੱਉਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ^{੧੪}(ਮਾਨੋ) ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਨਾਗ ਉਡਦੇ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਦੋੜ (ਚਾਲ) ਅਰੋਕ ਹੈ । ^{੧੫}ਜੇਹੜੇ ਸ਼ਖਸੀ ਹੋਕੇ ਡਿੱਗੇ । ^{੧੬}ਮਹੀਆਂ ਦਾ ਪਾਲਕ ।

ਬਾਢੇ॥੩੩॥ ਬਡੋ ਜੋਰ ਜਾ ਮੈਂ, ਕਰੈ ਜੋਰਿ ਭਾਖਾ^੧। ‘ਦਿਜੈ ਨਾਥ ਆਗਸਾ
ਮਹਾਂ ਮੇ ਭਿਲਾਖਾ^੨। ਜਹਾਂ ਪੰਚ ਭ੍ਰਾਤਾ ਮਹਾਂ ਜੰਗ ਘਾਲਾ। ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਕੈ
ਮੈਂ ਹਤੋ ਖਾਨ ਜਾਲਾ’॥੩੪॥ ਹਸੇ ਦੀਨ ਬੰਧ ਕਹਜੇ ‘ਧਾਇ ਜਾਵੇ। ਹਤੋ
ਤੀਰ ਤੀਖੇ ਪਠਾਨੇ ਪਲਾਵੇ’। ਸੁਨੇ ਬੈਨ ਸ਼੍ਰੋਨ ਚਲਜੇ ਚੌਪ ਸੰਗਾ। ਸੰਭਾਰੇ
ਕੁਦੰਡ^੩ ਕੁਦਾਯੋ ਤੁਰੰਗਾ॥੩੫॥ ਕੁਪਜੇ ਲਾਲਚੰਦ ਕਿਯੋ ਲਾਲ ਰੂਪ^੪।
ਜਿਨੈ ਗੰਜਯੋ ਗਰਬ ਸਿੰਘੀ ਅਨੂਪੀ^੫। ਜਹਾਂ ਸ਼ਾਹਿ ਸੰਗੋ ਖਰੋ ਤੀਰ ਮਾਰੈ।
ਤਹਾਂ ਹੋਇ ਆਗੈ ਪਠਾਨੀ ਬੰਗਾਰੈ॥੩੬॥ ਬਡੇ ਓਜ ਤੇ ਬੋਲਿ ਐਸੇ ਸੁਨਾਯੋ।
ਮਨੋ ਮਿੱਗ ਪੰਜਾਨ ਮੈਂ ਸ਼ੇਰ ਆਯੋ। ਭਯੋ ਕੋਪ ਤੇ ਲਾਲ ਰੰਗੀ ਸਰੀਰੀ।
ਕੁਦੰਡ ਕੁਨੌਰੇ ਖਿਰੇ ਛੋਰਿ ਤੀਰੀ॥੩੭॥ ਗਿਰੇ ਖਾਨ ਕੇਤੇ ਹਯੈ ਛੂਛ ਛੋਰੇ।
ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਕੇ ਬੀਰ ਅੰਗਾਨਿ ਫੋਰੇ। ਚਲੀ ਲੋਹ ਧਾਰਾ ਕਰੈ ਮਾਰ ਮਾਰੈ। ਰਿਦੇ
ਭੀਰੁ^੬ ਕੇਤੇ ਚਲੇ ਤ੍ਰਾਸ ਧਾਰੈ॥੩੮॥ ਕੁਪਜੇ ਮਾਹਰੀਚੰਦ ਜੋਧਾ ਬਡੇਰਾ।
ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਜੇ ਰਿਪੂ ਸੈਨ ਮੈਂ ਸਰਬ ਹੋਰਾ। ਮਹਾਂਤੋਜ* ਘੋਰਾ ਬਰਜੋ ਬੀਚ ਜਾਏ।
ਹਤੇ ਏਕ ਦੇ ਖਾਨ ਭੂ ਮੈਂ ਗਿਰਾਏ॥੩੯॥ ਚਹੂੰ ਓਰ ਤੇ ਖਾਨਬਾਨੀ ਕਮਾਨਾ।
ਸੰਭਾਰੇ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ ਮਹਾਂ ਤਾਨ ਤਾਨਾ’। ਹਯੈ ਕੀ ਚਲਾਕੀ ਇਤੈ ਉੱਤ
ਜਾਵੈ। ਰਿਪੂ ਘਾਵ ਕੋ ਦੇਖਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਬਚਾਵੈ॥੪੦॥ ਘਿਰਜੋ ਬੀਚ ਖਾਨੀ
ਰਣੀ ਰੰਗ ਰੁੱਝਜੋ। ਭਯੋ ਸਾਮ੍ਹਰੇ ਸੋ ਬਟਾਪੱਟ ਜੁੱਝਜੋ। ਪਿਖਜੋ ਸ਼ਾਹਿ ਸੰਗੋ
ਰੁਕਜੋ ਭ੍ਰਾਤ ਏਕੋ। ਖਤੀਗੈ ਪ੍ਰਹਾਰੈ ਪਠਾਨੀ ਅਰੇ ਕੋ॥੪੧॥ ਲਿਯੋ ਸੈਨ ਕੋ
ਸੰਗ ਹੋਲਾ ਸੁ ਘਾਲਾ। ਛੁਟੇ ਤੀਰ ਗੋਰੀਨ ਰੋਰੇ ਬਿਸਾਲਾ। ਕਿਤੇ ਖਾਨ
ਮਾਰੇ ਕਿਤੇ ਭਾਜ ਚਾਲੇ। ਮਿਲਜੇ ਮਾਹਰੀ ਚੰਦ ਆਪਾ ਸੰਭਾਲੇ॥੪੨॥
ਦੋਹਰਾ॥ ਅਲਪ ਘਾਵ ਹਯ ਕੋ ਲਗੇ ਮਿਲਜੇ ਚਮ੍ਰੁ ਮਹਿ ਆਇ^੭। ਮਾਰ
ਪਠਾਨਿਨ ਕੋ ਤਬੇ ਪ੍ਰਥਮ ਫਤੇ ਕੋ ਪਾਇ॥੪੩॥ ਬਹੁਰ ਬਿਰੇ ਸਨਮੁਖ ਹਤੇ
ਗਨਗੋਰੀ ਅਰੁਥਾਨ। ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ਼ਿਤੇ ਛੂਟੈ ਲਗੈ, ਹੋਨਿਲਗਜੇ ਘਮਸਾਨ॥੪੪॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੋ ‘ਜੰਗ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਪੰਚ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ
॥੨੫॥ ੨੬. [ਬੁੱਧਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਜੰਗ। ਇਕ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਯਾ]।

ਦੋਹਰਾ॥ ਇਕ ਦੁਇ ਹਤੇ ਪਠਾਨ ਰਨ ਪੁਨ ਆਯੋ^੮ ਸਵਧਾਨ। ਦੇਖਿ ਸਭੈ
^੧‘ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਆਖਿਆ। ^੨‘ਮੇਰੀ ਬੜੀ ਇੱਛਾ ਹੈ। ^੩‘ਬਹੁਤੇ। ^੪‘ਧਨੁਖ। ^੫‘ਜਿਸਨੇ ਅਨੂਪਮ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ
ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੀ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ^੬‘ਕਾਇਰ। ^੭‘ਤਾਨ ਤਾਨ ਕੇ। (ਅ) ਬੜੇ ਬਲ ਨਾਲ
ਤਾਣਕੇ। ^੮‘ਅਜ ਰਹੇ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਤੀਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ^੯‘(ਮਾਹਰੀ ਚੰਦ) ਆ ਮਿਲਿਆ।
^{੧੦}‘ਮਾਹਰੀ ਚੰਦ ਆਯਾ। *ਪਾ:—ਮਹਾਰਾਜ।

ਬਿਸਮੈ ਰਹੇ, ਗਯੋ ਬੀਚ ਤੇ ਜਾਨ^੧ ॥੧॥ ਪਾਘੀਛੀਛੀ। ਇਕ ਦਿਸ਼ਾ ਬਿਖੇ ਲੈ
ਸੁਭਟ ਬਿੰਦਾਰੁਪ ਰਹਜੋ ਸਾਹਿ ਬੁੱਧੁ ਬਿਲੰਦਾ ਜੋ ਹੁਤੀ ਛੇਰ^੨ ਗਿਰਪਤਿਨਿ
ਕੋਰ । ਛੇਰਤਿ ਤੁਫੰਗ ਤਿਨ ਰਖੀ ਘੇਰ ॥੨॥ ਨਹਿ ਆਨ ਥਾਨ ਦੀਨੇ ਸੁ
ਜਾਨਿ^੩। ਛੇਰਤਿ ਥਾਨ ਧਨੁ ਤਾਨ ਤਾਨ। ਬਹੁ ਮਚੈ ਰੋਰ ਬਕ^੪ ਮਾਰ ਮਾਰ^੫।
ਹੱਥਮਾਰ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਹਾਰ ਡਾਰਿ ॥ ੩ ॥ ਬਹੁ ਬਜਤਿ ਦੁੰਦਭੀ ਦਿਸ਼ਨਿ
ਦੋਇ । ਗਨ ਭੇਰਿ ਭੁੰਕਾਰਨ ਸ਼ਬਦ^੬ ਹੋਇ । ਭਟ ਛੇਰਨ ਅੱਗੂ^੭ ਬਜੇਤਿ
ਢੋਲਾਭਟ ਪਰੇ ਧਾਇ ਬਡ ਬੋਲਿ ਬੋਲਿ ॥੪॥ ਇਕ ਬਾਰਿ ਪਰੇ ਗਨ ਗਿਰਨ
ਲੋਕ^੮ । ਗਨ ਗਿਰਨ ਲਗੇ ਕਰਿ ਢੂਵ ਢੋਕ^੯ । ਗੁਲਕਾਨ ਕੋਰਿ ਬਰਖਾ
ਹਵੇਤਿ । ਘਨ ਦੋਇ ਮਨੋ ਕਰਕਾ ਪਰੇਤਿ^{੧੦} ॥ ੫ ॥ ਛਿਤ ਸ਼੍ਰੋਨਤ ਬਿਬਰਜੋ
ਰੰਗ ਲਾਲ । ਬਹੁ ਮਰੇ ਹੋਰਿ ਗਿੱਝੇ^{੧੧} ਬਿਸਾਲ। ਭਰਮੀ ਅਨੇਕ ਨਭ ਆਇ
ਆਇ। ਗਨ ਰਟੈ ਨਾਦ ਪਲ^{੧੨} ਖਾਇ ਖਾਇ ॥੬॥ ਗਿਤ ਲੋਕਨ ਕਿਯ ਹੋਲਾ
ਕਰਾਲਾਰੁਪ ਰਹਜੋ ਸਾਹਿ ਬੁੱਧੁ ਬਿਸਾਲ। ਸਭਿ ਲੀਨਿ ਝਾਲ^{੧੩} ਪਗ ਨਾਹਿ
ਹਾਲ^{੧੪}। ਸਭਿ ਲੇ ਮੁਰੀਦ ਪਰਹਾਰ ਡਾਲਿ^{੧੫} ॥੭॥ ਬਹੁਹਤੇ ਸ਼ੱਤੁ ਲਿਯ ਜੰਗ
ਤੋਲ^{੧੬} । ਕਰਿ ਹਲਾਹੂਲ ਬਹੁ ਰੋਲ ਝੋਲ । ਸੁਤ ਚਤਰ ਪੀਰ ਲੇ ਧਾਇ
ਜਾਇ । ਗੁਲਕਾਨ ਬਿੰਦ ਬਰਖਾ ਕਰਾਇ ॥੮॥ ਤਬਿ ਝਟਾ ਪੱਟ ਗਿਰ ਪਰੇ
ਸੂਰ । ਬਹੁ ਮਰੇ ਪਹਾਰੀ ਮਿਲੇ ਧੂਰ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਿਖਾਵਨਿ ਕੋਰਿ ਹੋਤੁ^{੧੭} ।
ਬਹੁ ਕਰਜੋ ਓਜ ਰੁਪਿ ਜੰਗ ਖੇਤ^{੧੮} ॥ ੯ ॥ ਪੁਨ ਧਾਇ ਕੀਨਿ ਹੋਲਾ
ਕਰਾਲ। ਲਰਿ ਮਰੇ ਮਾਰ ਕਰਿ ਭਟਨ ਜਾਲ^{੧੯} । ਕਰਵਾਰ ਨਿਕਾਰਿਯ ਏਕ
ਵਾਰ । ਗਿਰ ਨਰਨ ਨਿਕੰਦਤਿ ਵਾਰ ਵਾਰ ॥੧੦॥ ਨਹਿ ਜਮੇ ਪਾਇ ਚਾਲੇ
ਪਲਾਇ। ਗਿਰ ਤਰੁਨਿ ਓਟ^{੨੦} ਆਪਾ ਬਚਾਇ। ਤਬਿ ਪਿਖਿ ਗੁਲੇਰੀਆ ਨਿਪ

^੧ਇਹ ਜਾਣਕੇ ਕਿ ਮਾਹਰੀ ਚੰਦ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਹੈ । (ਅ) ਸੁਧ ਪਾਠ 'ਜਾਨ' ਜਾਪਦਾ ਹੈ । ^੨ਇਹ ਸ਼ਾਕਸ਼ਿਦਾ ਫੌਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਗਿਰਾਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਾਹ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਲੜਾਕੇ ਜੁੱਧ ਵੇਲੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਅਜ ਕਲ ਰੀਜ਼ਰਵ ਸੈਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ^੩ਹੋਰ ਥਾਂ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ । ^੪ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^੫ਭੇਰੀਆਂ ਦੇ ਵੱਜਣ ਦਾ ਸ਼ਬਦ । ^੬ਵਹੀਰਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ । ^੭ਬਹੁਤੇ ਪਹਾੜੀਏ ਲੋਕਾਂ । ^੮ਢੂਕ ਕੇ ਮੇਲ ਕੀਤਾ । ^੯ਦੋ ਬਦਲਾਂ ਤੋਂ ਮਾਨੋ ਓਲੇ(ਗੜੇ)ਪੈਂਦੇ ਹਨ । ^{੧੦}ਮਾਸ । ^{੧੧}ਝੱਲ ਲਿਆ । ^{੧੨}ਨਾ ਹਿੱਲਿਆ । ^{੧੩}ਵਾਰ ਕੀਤੇ । ^{੧੪}ਸੰਹਾਰ ਲਿਆ । (ਅ) ਸਾਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਿਆ । ^{੧੫}ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਿਖਾਵਣ ਵਾਸਤੇ । ^{੧੬}(ਬੁਧੁ ਬਾਹ ਨੇ) ਮੈਦਾਨ ਜੰਗ ਵਿਚ ਅੜਕੇ । ^{੧੭}ਸਾਰੇ । ^{੧੮}ਝੁੱਛਾਂ ਦੀ ਓਟ ਵਿਚ ।

ਗੁਪਾਲ। ਤਿਤ ਗਯੋ ਧਾਇ ਲੇ ਭਟਨਿ ਜਾਲ ॥ ੧੧ ॥ ਗੁਲਕਾਨਿ ਪੰਜ
ਬਰਖਾ ਸੁ ਕੀਨਿ। ਬਕਿ 'ਮਾਰ ਮਾਰ' ਬਡ ਓਜ ਦੀਨਿ। ਸੁਤ ਚਤੁਰ ਪੀਰ ਕੇ
ਬਲਿ ਬਿਸਾਲ। ਹੁਇ ਖਰੇ ਅੰਗੁ ਪਿਖਿ ਕੈ ਗੁਪਾਲ ॥ ੧੨ ॥ ਸਲਖੈਂ ਤੁਫੇਗ
ਗੁਲਕਾਨ ਕੇਰਿ। ਗਿਰ ਨਰਨਿ^੧ ਮਾਰਿ ਬਿਰ ਹੈ ਦਿਲੇਰ। ਤਿਨ ਸੰਗ
ਮੁਰੀਦ ਜਿ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਸਭਿ ਕੁਪੇ ਕੀਨਿ ਨੰਗੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ॥ ੧੩ ॥ ਰਿਸ
ਕਰਿ ਗੁਪਾਲ ਉਚੇ ਕਹੀਤਿ। ਕਿਮ ਭਾਜ ਪਾਇ ਚਾਲੇ ਡਰੀਤਿ? ਅਬਿ ਹਟੈ
ਬੀਰ! ਮੈਂ ਹੋਂ ਸਹਾਇ। ਜੋ ਅਰੇ ਅੰਗੁ ਤਿਨ ਲੇਹਿ ਘਾਇ ॥ ੧੪ ॥ ਬਚ ਸੁਨੇ
ਨਿਪਤ ਕੇ ਹਟੇ ਬੀਰ। ਛੋਰਤਿ ਤੁਫੇਗ ਗੁਲਕਾਨ ਤੀਗ। ਬਡ ਹੋਲ ਕੀਨਿ
ਪਰਿ ਧੂਮਧਾਮ। ਵੋਲਨਿ ਬਜਾਇ ਡੈਕਤਿ ਦਮਾਮ^੨ ॥ ੧੫ ॥ ਮਿਲਿ ਪਰੇ
ਪਰਸਪਰ ਘਾਵ ਡਾਲਿ। ਗਿਰ ਪਰੇ ਬੀਰ ਹੈ ਕੈ ਕਰਾਲ। ਰਣ ਜੋਰ ਸਹਜੇ
ਨਹਿ, ਭੇ ਪਲਾਇ^੩। ਪਿਖਿ ਪੀਰ ਪੁੱਤੁ ਰਿਸ ਉਰ ਵਧਾਇ ॥ ੧੬ ॥ ਸਮਸ਼ੇਰ
ਕਾਢਿ ਸਮ ਸ਼ੇਰ ਹੋਇ। ਸ਼ੱਤੁਨਿ ਮਾਰਿ ਰਨ ਮੈਂ ਖਰੋਇ। ਜਹਿ ਨਿਪ ਗੁਪਾਲ
ਤਹਿ ਤੀਰ ਜਾਇ। ਬਹੁ ਉਛੈਰਿ ਉਛੈਰਿ ਕਰਿਯੈਤਿ ਘਾਇ ॥ ੧੭ ॥ ਇਤ ਉਤ
ਫਿਰੀਤਿ ਗਹਿ ਖੜਗ ਵਾਲਾਕਰਿ ਪਟੇਬਾਜ ਬਿੰਦਸਾ ਬਿਸਾਲ। ਰਿਪੁ ਮਾਰਿ
ਬਚਾਵਤਿ, ਮਾਰ ਤਾਂਹਿ^੪। ਬਹੁ ਗਿਰੀ ਲੋਥ ਰਣ ਖੇਤ ਮਾਂਹਿ ॥ ੧੮ ॥ ਗਿਰ
ਨਰ ਅਚੰਭਕੋ ਧਾਰਿ ਧਾਰਿ। ਬਹੁ ਉਮਡਿ ਉਮਡਿ ਘੇਰੇ ਸੁ ਡਾਰ। ਨਹਿ ਤਉ
ਵਾਰ ਕਿਸ। ਤੇ ਸੁ ਖਾਇ। ਤਨ ਕੈ ਬਚਾਇ ਰਿਪੁ ਘਾਇ ਘਾਇ ॥ ੧੯ ॥ ਬਹੁ^{*}
ਦਿਸ਼ਨਿ ਕੇਰ ਭਟ ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ। ਕਹਿ 'ਸਾਧ ਸਾਧ' ਪੁਨ 'ਘੇਰ ਘੇਰ'।
ਬਹੁ ਮਚਰੇ ਰੋਰ ਗੁਰ ਸੁਨਤਿ ਕਾਨ। ਬੂਝੈ 'ਇਤੋਕ ਕਿਨ ਜੰਗ ਠਾਨਿ?'
॥ ੨੦ ॥ ਇਕ ਸੁਭਟ ਭਨਜੈ ਚਹੁ ਪੁੱਤੁ ਪੀਰ^੫। ਰਿਪੁ ਹਨੇ ਅਨਿਕ, ਬਿਚ
ਬਿਰੇ ਧੀਰ। ਤਿਨਪਰ ਗੁਲੇਰੀਆ ਧਾਇ ਜਾਇ। ਲਿਯ ਘੇਰ ਬੀਚ ਸਮੁਦਾਇ
ਆਇ ॥ ੨੧ ॥ ਤਿਨਕੀ ਸਹਾਇ ਭੇਜੇ ਬਿਸਾਲ^੬। ਫਿਗ ਹੁਤੋ ਖਰੇ ਮਾਤੁਲ
ਕ੍ਰਿਪਾਲ। ਸੁਨਿਭੀਰ ਪਰੀ ਮਨ ਛੋਭਧਾਰਿ। ਹਯ ਕੈ ਕੁਦਾਇ ਚਾਲਜੋ ਉਦਾਰ
॥ ੨੨ ॥ ਕਰ ਮੈਂ ਕੁਦੰਡ ਐਂਚਜੋ ਕਠੋਰ। ਭੀਖਨ ਖਤੀਗ ਗੁਨ ਬੀਚ^੭ ਜੋਰਿ।

^੧ਪਹਾੜੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ। ^੨ਦਮਾਮਿਆਂ ਤੇ ਚੋਬਾਂ ਵਜਦੀਆਂ ਹਨ। ^੩ਦੌੜ ਗਏ। ^੪ਸ਼ੱਤੁ ਦੀ ਮਾਰ
ਬਚਾ ਕੇ (ਆਪ) ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ^੫ਜ਼ਖਮੀ ਕਰਕੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ^੬ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ 'ਸ਼ਾਬਾਸ਼
ਸ਼ਾਬਾਸ਼' (ਤੇ) ਫਿਰ (ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) 'ਘਿਰ ਗਏ, ਘਿਰ ਗਏ'। ^੭ਪੀਰ ਦੇ ਚਹੁ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਨੇ।
ਚਿੱਲੇ ਵਿਚ।

*ਪਾ:-ਗੁਰ।

ਪਹੁੰਚੈ ਤੁਰੰਤ ਕਹਿ 'ਮਾਰ ਮਾਰ' । ਲਲਕਾਰ ਸਭਿਨਿ ਹੋਲਾ ਸੁ ਡਾਰਿ
 ॥ ੨੩ ॥ ਜੇ ਹੁਤੇ ਤੁਰਕ^੧ ਲਹਿ ਕਰਿ ਸਹਾਇ । ਸਭਿ ਪਰੇ ਦੌਰ ਕਰਿ
 ਅਨਿਕ ਘਾਇ । ਤੜਭੜ ਤੁਫੰਗ ਇਕ ਬਾਰਿ ਚਾਲ । ਜੁਟ ਗਏ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨ
 ਓਟ ਢਾਲ ॥ ੨੪ ॥ ਤਬਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪੀਰ ਕੇ ਦੋਇ ਘੇਰਿ । ਗਨ ਰਿਪੁ ਸੰਭਾਰ
 ਕਰਿ ਫੇਰਿ ਫੇਰਿ^੨ ਪਹੁੰਚੈ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਬਾਨਨਿ ਪ੍ਰਹਾਰ । ਘੇਰੇ ਛੁਰਾਇ ਬਾਹਰ
 ਨਿਕਾਰਿ ॥ ੨੫ ॥ ਬਹੁ ਰਿਸੇ ਪੀਰ ਕੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਫੇਰ । ਬਾਹੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਹੁਇ ਫੇਰ
 ਨੌਰ^੩ । ਰਿਸ ਕਰਿ ਗੁਪਾਲ ਨੋ ਬਾਨ ਛੋਰਿ । ਉਰ^੪ ਤਾਤਕਾਲ ਹੀ ਦੀਨਿ
 ਫੇਰ ॥ ੨੬ ॥ ਜਬਿ ਗਿਰਜੇ ਬੀਰ ਰਨ ਖੇਤ ਮਾਂਹਿ । ਦੁਹਿ ਦਿਸਨਿ ਸੁਭਟ
 ਲਖਿ ਲੋਥ ਤਾਂਹਿ । ਉਮਡੇ ਅਨੇਕ ਹਿਤ ਲੋਨਿ ਆਪ । ਕਰ ਧਰੇ ਤੀਰ
 ਤੋਮਰ ਕਲਾਪ^੫ ॥ ੨੭ ॥ ਜੁਟ ਗਏ ਬਹੁਰ ਕਾਢੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਤਨ ਕਾਟ ਕਾਠ
 ਜਿਮ ਗਨ ਤਿਖਾਨ । ਗਿਰ ਗਏ ਲੋਥ ਪੋਥਨ ਬਿਸਾਲਾਨਹਿ ਤਜੀ ਬਾਇ
 ਭੀ ਅਤਿ ਕਰਾਲ ॥ ੨੮ ॥ ਮਾਤੁਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਤਜਿ ਤਜਿ ਖਤੰਗ । ਜਹਿ
 ਬਿਤ ਗੁਪਾਲ ਤਹਿ ਅੰਗਭੰਗ । ਗਨ ਗੋਰਿ ਗੋਰਿ ਦੀਨੇ ਉਥਲ^੬ । ਇਤਉਤ
 ਤਕਾਇ ਭਈ ਹੱਲ ਚੱਲ ॥ ੨੯ ॥ ਨਹਿ ਬਿਰਨ ਦੇਤਿ ਇਕ ਬਲ ਸੁਭੱਟ ।
 ਹਯ ਕੋ ਚਲਾਇ ਕੋਤਿਕ ਦਬੱਟ^੭ । ਤਬਿ ਤੁਰਕ ਸਕਲ ਨਿਜ ਬਲ
 ਸੰਭਾਰਿ । ਗੁਲਕਾਨ ਬੰਦ ਸਾਇਕ^੮ ਪ੍ਰਹਾਰ ॥ ੩੦ ॥ ਗਿਰਪਤਿ ਗੁਪਾਲ ਕੇ
 ਨਿਕਟ ਬੀਰ । ਹਲ ਪਰੇ ਚਾਲ ਨਹਿ ਧਰਤਿ ਧੀਰ । ਡੀਠਨ ਬਚਾਇ ਇਤ
 ਉਤ ਪਲਾਇ । ਕੋ ਤਰੁਨਿ ਓਟ^੯ ਹੁਇ ਨਿਜ ਬਚਾਇ ॥ ੩੧ ॥ ਇਮ ਪਰੀ
 ਲੋਹ ਕੀ ਮਾਰ ਭੂਰ । ਬਿਨ ਲਾਜ ਤਜਾਗਿ ਰਣਖੇਤ ਸੂਰਾਪਿਖਿ ਕੈ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
 ਕੇ ਖਰ ਖਤੰਗ । ਗਿਰਪਤਿ ਗੁਪਾਲ ਰਿਸ ਰੰਗ ਸੰਗ ॥ ੩੨ ॥ ਸਹਿ ਸਕਸੈ
 ਨ, ਹਯ ਕੋ ਚਪਲ ਕੀਨਿ । ਹੁਇ ਅੱਗ ਬਾਨ ਕੋ ਤਜਾਗ ਦੀਨ । ਖਰ ਹੁਤੇ^{੧੦}
 ਸ ਮਾਤੁਲ ਓਰ ਆਇ । ਖਭ ਗਯੋ ਜੀਨ ਮਹਿ ਬੇਗ ਪਾਇ ॥ ੩੩ ॥ ਦਿਖ
 ਕੈ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਉਚੈ ਅਲਾਇ^{੧੧} ਤੈ ਨਿਜ ਪ੍ਰਹਾਰ ਲੀਨੋ ਚਲਾਇ । ਅਬਿ ਦੇਹ
 ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਖਰੋਇ । ਨਹਿ ਆਨ ਬਾਨ ਨਿਜ ਜਾਨ ਜੋਇ^{੧੨} ॥ ੩੪ ॥ ਸਹਿ

^੧ਭਾਵ ਮੁਰੀਦ ਬੁਧਸ਼ਾਹ ਦੇ । ^੨ਫਿਰ ਫਿਰਕੇ ਸਾਰੇ ਵੇਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹਨ (ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ) । ^੩ਨੌੜੇ ਹੋਕੇ । ^੪ਛਾਤੀ । ^੫ਸਮੂਹ । ^੬ਉਲਟਾ ਕੇ ਡੇਰੇ । ^੭ਦਬਾਏ । ^੮ਬਾਨ । ^੯ਖਿੱਛਾਂ ਦੇ ਓਲੇ । ^{੧੦}(ਉਹ ਤੀਰ) ਤਿੱਖਾ ਸੀ । ^{੧੧}ਭਾਵ ਹੋਰਥੇ ਹੁਣ ਨਾ ਜਾਹੁ ।

ਲੇਹੁ ਵਾਰ ਨਹਿ ਬਚਹਿ ਪ੍ਰਾਨ । ਕੈਧੋ ਸੁ ਹਾਨ ਹੈ ਹੈ ਕਿਕਾਨ^੧ । ਇਹ
ਸੁਨਤਿ ਸੈਲਪਤਿ ਹਧ ਚਲਾਇਕਰਿ ਚਪਲ ਅਧਿਕ ਜਿਮ ਹੈ ਬਚਾਇ ।
੩੫॥ ਤਬਿ ਛੁਟਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਤੇ ਬਾਨ ਚਲਾਤੀਖਨ ਸਮਾਨ ਪੰਨਗ ਬਿਸਾਲ ।
ਉਛਰੀਤਿ ਤੁਰੰਗ ਕੇ ਕਰਨ ਮੂਲ^੨ । ਲਗਿ ਭਯੋ ਪਾਰ ਗਿਰ ਪਰਜੋ ਝੁਲਿ ।
੩੬॥ ਤਜਿ ਕਰਿ ਤੁਰੰਗ ਪੀਛੇ ਸਿਧਾਇਨਿਜ ਸੈਨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਜੋ ਤਨ ਬਚਾਇ ।
ਪੁਨ ਸਨੇ ਸਨੇ ਪਸ਼ਚਾਤ ਜਾਤਿ । ਟਿਕ ਰਹਜੋ ਜੁੱਧਿ, ਬਿਰ ਕਰਹਿ
ਘਾਤਿ ॥੩੭॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਹੋਰੇ ਕਰਿ ਗਿਰਪਤਿਨ ਭਟ ਬਿਰ ਕਰਿ ਨਿਜ
ਨਿਜ ਥਾਇ । ਬੁੱਧੁਸਾਹ ਸਪੁਤ ਕੀ ਲੋਥ ਓਜ ਕਰਿ ਲਜਾਇ ॥ ੩੮ ॥
ਇਮ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਿ ਭਲੇ ਧੀਰਜ ਸਹਿਤ ਟਿਕਾਇ । ‘ਤਜਹੁ ਤੁਫੰਗਨ
ਕੋ’ ਕਹੁਜੋ ‘ਗੁਲਕਾਂ ਗਨ ਬਰਖਾਇ’ ॥ ੩੯ ॥ ਧੀਰ ਦਈ ਕਹਿ ਪੀਰ ਕੋ
ਮਿਦੁਲ ਥਾਕ ਤੇ ਬੀਰ^੩ । ਚਲਾਏ ਚਹਿਤਿ ਚਿਤ ਚੌਪ ਤੇ ਭਗਨੀ ਸੁਤ ਕੇ
ਤੀਰ^੪ ॥੪੦॥ ਹਤਜੋ ਤੁਰੰਗਮ ਸ਼ੱਤ ਕੋ, ਕਰਜੋ ਸੁ ਬਚ ਗੋਪਾਲ^੫ । ਵਾਹਿਨ
ਅਪਰ ਮੰਗਾਇ ਕੋ ਭਯੋ ਅਰੁਢਿ ਭੁਵਾਲ^੬ ॥ ੪੧ ॥ ਕਲਗੀਧਰ ਕੋ
ਨਿਕਟ ਸਭਿ ਕਰਜੋ ਬਿਤੀਤ ਬਖਾਨਾ^੭ ਸਾਧ ਸਾਧ ਬੁੱਧੁ ਸੁਭਟ ਜਿਨ ਰਾਖੀ
ਨਿਜ ਆਨ^੮ ॥੪੨॥ ਨਿਪ ਚੰਦੋਲ ਹੰਡੂਰੀਆ ਲੋ ਕਰਿ ਦਲ ਸਮੁਦਾਇ
ਚਹੈ ਗੁਰੁ ਦਿਸਿ ਜੰਗ ਕੋ ਤੀਰ ਤੁਫੰਗ ਚਲਾਇ ॥੪੩॥ ਪੰਚਹੁ ਭਾਤਾ ਅਰ
ਰਹੇ ਦੋਤਿ ਚਮੁਕੇ ਜੋਗਦੀਹ ਦਮਾਮੇ ਡੰਕ ਦੈ ਮਾਰ ਮਾਰ^੯ ਕਰਿ ਸੋਗ ॥੪੪॥
ਖਰੇ ਬਿਲੋਕਤਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਲ ਦੋਇਨ ਕੇ ਬੀਰ । ਕਰਿ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਕੋ
ਹਤਹਿ ਗਨ ਗੁਲਕਾਂ ਅਰੁ ਤੀਰ ॥ ੪੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ
ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ ‘ਜੰਗ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਖਟ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੬ ॥

੨੭. [ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਹੰਤ ਨੇ ਹਯਾਤ ਯਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ] ।

ਦੋਹਰਾ॥ ਭੀਖਮ ਖਾਨ, ਹਯਾਤਖਾਂ ਤ੍ਰਿਤੀ ਨਿਜਾਬਤ ਖਾਨਾਫਤੇਸ਼ਾਹ ਇਨ
ਕੋ ਨਿਕਟ ਦੂਤ ਪਠਜੋ ਮਤਿਵਾਨ ॥ ੧ ॥ ਯਾਘੀ ਛੰਦ ॥ ਤਤਕਾਲ ਅਧੋ
ਤਿਨ ਬਾਤ ਕਹੀ । ‘ਤਨ ਕਜੋਂ ਰਣ ਖੇਤਹਿ ਦੋਤਿ ਨਹੀ’ । ਕਿਸ ਕਾਰਨ
ਆਪ ਬਚਾਵਤਿ ਹੋ ? ਗੁਲਕਾਂ ਸਰ ਕਜੋਂ ਨ ਚਲਾਵਤਿ ਹੋ ? ॥ ੨॥—ਗੁਰ

^੧ਯਾ ਘੋੜਾ ਮਰੇਗਾ । ^੨ਕੰਨ ਦੇ ਮੁੱਢ ਕੋਲ । ^੩ਸੂਰਮੇ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ਨੇ) । ^੪ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ।

^੫(ਪਰ) ਗੋਪਾਲ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਚਾ ਕਰ ਲਿਆ । ^੬ਰਾਜਾ । ^੭ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ, ਅਣਖ, ਇੱਜ਼ਤ ।

^੮ਭਾਵ ਤਨਦਿਹੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ।

ਤੀਰ ਗਵਾਰ-ਬਖਾਨਤਿ ਹੈ^੧। ਹੱਥਾਰਨਿ ਭੇਵ ਨ ਜਾਨਤਿ ਹੈ-। ਕਰਿ
 ਹੋਲ ਮਿਲੇ ਦਲ ਕਜੇ ਨ ਅਥੈ^੨। ਲੁਟ ਮਾਫ ਕਰੀ, ਧਨ ਲੋਹੁ ਸਬੈ^੩॥੩॥
 ਸੁਨਿ ਭੀਖਨਖਾਨ ਬਖਾਨਿ ਕਰਜੈ^੪। ਕਛ ਦੇਰਿ ਨਹੀਂ ਲਖਿ ਜੰਗ ਪਰਜੈ^੫।
 ਦਸ ਬੀਸਕਿ ਬੀਰ ਅਹੈ ਇਨ ਮੈਂ। ਕਰਿ ਘਾਤ ਅਥੈ ਤਿਨ ਕੋ ਰਣ ਮੈਂ॥੪॥
 ਕਰਿ ਹੋਲ ਫਤੇ, ਨਹਿ ਚਿੰਤ ਕਰੇ^੬। ਰਣ ਕੇ ਹੁਇ^{*} ਦਾਵ ਅਨੇਕ ਤਰੇ^੭।
 ਇਮ ਭਾਖਤਿ, ਖਾਨ ਬਟੋਰ ਲਿਏ। 'ਇਕ ਹੋਲ ਕਰੇ ਸਭਿ ਜੋਰ ਦਿਏ'
 ॥੫॥ ਸੁਨਿ ਖਾਨ ਹਯਾਤ ਰਿਸੈ ਤਬਿਹੂਜੁਤਿ ਭੀਖਨ ਖਾਨ ਪਿਖੇ ਸਭਿਹੂ।
 ਕਰਿ ਤੇਜ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਇ ਪਰਜੈ। ਹਤਿ ਬਾਨਨ ਕੋ ਦਲ ਸੰਗ ਅਰਜੈ॥੬॥
 ਪਸ਼ਚਾਤ ਪਠਾਨ ਸਮੂਹਨ ਹੈ। 'ਹਤਿ ਤੀਰ ਤੁਰੰਗਨ ਮਾਰਿ' ਕਹੈ। ਇਤ
 ਤੇ ਉਤ ਧਾਇ ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ ਹੈ। ਪਿਖਿ ਅੰਗ ਵਧੈ ਤਿਸ ਮਾਰਤਿ ਹੈ ॥੭॥
 ਬਡ ਦੰਦਭਿ ਬਾਜਤਿ, ਜੰਗ ਮਚੈ। ਛਿਤ ਪੂਰਤ ਸੂਰਨ ਸ਼੍ਰੋਨ ਰਚੈ^੮। ਮੁਖ
 'ਮਾਰਹਿ ਮਾਰ' ਉਚਾਰਤਿ ਹੈ। ਬਰਖਾ ਗੁਲਕਾਨਿ ਸੁ ਡਾਰਤਿ ਹੈ ॥੮॥
 ਹੰਡਿਆ ਸਮ ਸੀਸ ਫੁਟੇ ਸੁ ਗਿਰੇ। ਕਰਛੀ ਜਨੁ ਹਾਥ ਕਟੀਤਿ ਪਰੇ^੯। ਸਿਪਰੈ
 ਜਨੁ ਪਾਤਰ ਤਾਂਹਿ ਧਰੀ। ਮਿਝ ਆਮਿਖ ਸ਼੍ਰੋਨ ਅਹਾਰ ਕਰੀ॥੯॥ ਗਨ
 ਜੋਗਨਿ ਪ੍ਰੇਤ ਡਕਾਰਤਿ ਹੈ। ਬਹੁ ਸੁਭਟਨਿ ਪਿੰਜਰ ਡਾਰਤਿ ਹੈ^{੧੦}। ਬਹੁ
 ਗੀਵਰ ਆਨਿ ਪੁਕਾਰ ਕਰੈ। ਗ੍ਰਿਧ ਕੰਕ^{੧੧} 'ਭਖੈ ਪਲ' ਮੋਦ ਭਰੈ॥੧੦॥ ਕਿਤ
 ਘਾਇਲ ਹੈ ਜਲ ਜਾਚਤਿ ਹੈ। ਇਕ ਲੋਟਤਿ ਸ਼੍ਰੋਨਤਿ ਰਾਚਤਿ ਹੈ। ਬਹੁ
 ਖਾਨ ਮਰੇ ਗੁਲਕਾਨ ਲਗੇ। ਤਰਵਾਰਨ ਸੋ ਜੁਟ ਬੀਰ ਜਗੇ॥੧੧॥ ਤਬਿ ਖਾਨ
 ਹਯਾਤ ਹਨੈ ਸਰ ਕੋ। ਗੁਰ ਕੇ ਦਲ ਕੋ ਬਹੁ ਦੇ ਡਰ ਕੋ। ਨਿਜ ਅੰਗ ਬਚਾਇ
 ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ ਹੈ। ਹਯ ਤੇਜ ਕਰੇ ਲਲਕਾਰਤਿ ਹੈ॥੧੨॥ ਦਲ ਮੈਂ ਬਲ ਦੀਹ
 ਦਿਖਾਰਤਿ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੀਰ ਹਨੈ ਤਿਸ ਮਾਰਤਿ ਹੈ। ਗੁਰ ਪਾਸ ਮਹੰਤ
 ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਖਰਜੈ। ਅਵਿਲੋਕਤਿ ਕੱਪ ਬਿਸਾਲ ਭਰਜੈ:-॥੧੩॥ 'ਬਲ ਤੇਜ
 ਤੁਰੰਗਮ ਜੋਰ ਕਰੇ'^{੧੨}। ਹਮਰੇ ਦਲ ਕੋ ਬਹੁ ਤਾਸ ਧਰੇ। ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਨਿਜ
^੧ਕਹਿਏ ਸਭਿ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਤਾਂ ਗਵਾਰ ਹਨ। ^੨ਭਾਵ ਹੁਣ ਹੱਲਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।
^੩ਜੰਗ ਪਿਆ ਹੀ ਦੇਖੋ। ^੪ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਫਤਹ ਕਰਾਂਗੇ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ। ^੫ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ
 ਦੇ। ^੬ਧਰਤੀ ਦੀ ਧੂੜ ਵਿੱਚ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਲਹੂ ਰਚਿਆ। (ਅ) ਧਰਤੀ ਹੋ ਗਈ ਲੋਹੇ ਦੇ
 ਜੰਗਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਦੀ ਜਦ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਲਹੂ ਰਚਿਆ ਉਸ ਵਿਚ। [ਸੰਸ: ਧਰਤ=ਲੋਹੇ
 ਦਾ ਜੰਗਾਰ]। ^੭ਹੱਥ ਕੱਟੇ ਜਾਕੇ ਡਿੱਗੇ ਪਏ ਕੜਛੀ ਤੁੱਲ ਹਨ। ^੮ਪੱਤਲਾਂ। ^੯ਸੁੱਟਦੀਆਂ ਹਨ।
^{੧੦}ਗਿਰਥਾਂ ਤੇ ਚਿੱਟੀਆਂ ਇੱਲਾਂ। ^{੧੧}ਮਾਸ। ^{੧੨}ਭਾਵ ਹਯਾਤ ਖਾਂ ਜੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। *ਪਾ:-ਦੁਇ।

ਆਇਸੁ ਦੇਹੁ ਅਬੈ। ਇਸ ਸੰਗ ਲਰੈਂ, ਨ ਟਰੈਂ ਸੁ ਕਥੈ॥੧੪॥ ਭਟ ਬਿੰਦਨਿ
ਕੋ ਰਨ ਮਾਰਤਿ ਹੈ । ਨਿਜ ਅੰਗ ਬਚਾਇ ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ ਹੈ । ਹਤਿ ਪੂਰਬ ਮੈਂ
ਰਿਪੁ ਪ੍ਰਾਨਨ ਕੋ । ਪੁਨ ਆਨਿ ਬਿਲੋਕਹੁ ਆਨਨ ਕੋ^੧॥੧੫॥ ਕਲਗੀਧਰ
ਯੈਂ ਮੁਸਕਾਇ ਕਹਯੋ । ‘ਤੁਮ ਬਾਕਨਿ ਕੋਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਲਹਯੋ । ਬਰ ਦੇਹਿ,
ਫਤੇ ਗੁਰ ਪਾਵਹਿਗੇ । ਰਿਪੁ ਬਿੰਦ ਖਪਾਇਵ ਹਾਵਹਿਗੇ’ ॥ ੧੬ ॥ ਇਹ
ਸੰਤਨ ਕੀ ਨਿਤ ਰੀਤਿ ਅਹੈ । ਹੁਇ ਹਾਰ ਬਿਜੈ, ਬਰ ਸ੍ਰਾਪ ਕਹੈ^੨ । ਸੁਨਿ
ਫੇਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਬਖਾਨਤਿ ਹੈ । ਰਸ ਬੀਰ ਵਧਯੋ ਰਿਸ ਠਾਨਤਿ ਹੈ ॥ ੧੭ ॥
‘ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ। ਰਨ ਮਹਿ ਤੁਮ ਸੰਗ ਖਰਯੋ’। ਪਿਖਿ ਲੁਣਹਰਾਮ ਪਠਾਨ ਅਰਯੋ।
ਨਹਿ ਜਾਇ ਸਹਯੋ ਰਿਪੁ ਕੋ ਬਲ ਕੋ । ਕਰਿ ਘਾਤ ਡਰਾਵਤਿ ਹੈ ਦਲ ਕੋ’
॥੧੮॥ ਕਲਗੀਧਰ ਯੈਂ ਜਬਿ ਬੈਨ ਸੁਨੇ। ਉਰ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਿਸਾਲ ਭਨੇ ।
‘ਹੱਥਮਾਰ ਕਹਾਂ ਜੁ ਪ੍ਰਹਾਰਹੁਗੇ ? ਜਿਸ ਕੋ ਬਲ ਤੇ ਅਰਿ ਮਾਰਹੁਗੇ ॥੧੯॥
ਤਰਵਾਰ ਤੁਢੀਗ ਨ ਤੋਮਰ ਹੈ । ਧਨੁਬਾਨ^੩ ਮਹਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਹੈ^੪ । ਨਹਿ
ਢਾਰ ਬਚਾਵਨ ਅੰਗਨਿ ਕੋ । ਕਿਮ ਜੰਗ ਚਹੈ ਅਰ ਭੀਗਨਿ ਕੋ ॥ ੨੦ ॥
ਸੁਨਿ ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਲਹਯੋ’। ਢਿਗ ਮਾਤੁਲ ਬੀਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚਹਯੋ^੫।
‘ਕੁਤਕਾ’ ਇਹ ਕਾਧੇ ਮੋਹਿ ਕਹਯੋ^੬ ? ਮਮ ਆਯੁ ਦੀਰਘ ਹਾਥ ਗਹਯੋ
॥ ੨੧ ॥ ਇਕ ਸੰਗ ਹਯਾਤ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰੈਂ । ਤੁਮਰੋ ਬਲ ਪਾਇ ਰਤੀ ਨ
ਭਰੈਂ। ਜਹਿ ਲੋ ਚਲਿ ਜਾਇ ਨ ਛੋਰਹੁਗੇ । ਇਕ ਵਾਰ ਕਰੈਂ ਸਿਰ ਛੋਰਹੁਗੇ’
॥੨੨॥ ਸੁਨਿ ਮਾਤੁਲ ਧੀਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਹੈ। ‘ਤਪ ਤੇਜ ਬਿਸਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ’^੭
ਅਹੈ । ਕਹਿ ਦੇਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲ^੮ ! ਸੁ ਆਇਸੁ ਕੋ । ਰਣ ਸਾਥ ਪਠਾਨ ਪਿਥੇ
ਇਸ ਕੋ^੯ ॥੨੩॥ ਮੁਸਕਾਇ ਪ੍ਰਭੁ ਤਬਿ ਬਾਕ ਕਹਯੋ। ‘ਹਤਿ ਖਾਨ ਹਯਾਤ
ਰਿਦੈ ਜੁ ਚਹਯੋ । ਬਿਦਤੀ ਜਗ ਸੈਂ ਜਿਮ ਭੀਮ ਗਦਾ । ਕੁਤਕਾ^{੧੦} ਤਿਮ
ਜਾਨਹਿ ਲੋਕ ਸਦਾ’ ॥੨੪॥ ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਨਿ ਬਾਕ ਅਨੰਦ ਭਯੋ । ਬਲ ਸਾਥ

^੧ਆਪਦੇ (ਕਵਲ) ਮੁਖ ਨੂੰ । ^੨ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਖਪਾ ਦਿਆਂਗੇ। ^੩ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਜਿੱਤੋ ਕਿ ਹਾਰ ਲਈ
ਵਰ ਯਾ ਸ੍ਰਾਪ ਦੇਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਲੜਨਾ ਤੁਸਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ। ^੪ਖੜਾ ਹਾਂ। ^੫ਧਨੁਖ ਤੇ ਬਲ ।
^੬‘ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ । ^੭ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੰਤ ਨੇ ਸੁਣਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ) ਦੇਖਿਆ । ^੮ਪਾਸ ਖੜੇ
ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ਵਲ ਦੇਖਿਆ । ^੯ਲਮਾਣ ਵਿੱਚ ਛੋਟਾ ਪਰ ਮੁਟਾਈ ਵਿੱਚ ਮੋਟਾ ਰੰਡਾ ।
^{੧੦}ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈ । ^{੧੧}ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੰਤ ਦਾ । ^{੧੨}ਹੋ ਗੁਰੂ ਜੀ । ^{੧੩}ਪਠਾਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ
ਜੰਗ ਦੇਖੋ (ਹੋ ਗੁਰੂ ਜੀ) । ^{੧੪}(ਤੇਰਾ) ਰੰਡਾ ।

ਸੁ ਹਾਥ ਸੰਭਾਰਿ ਲਯੋ। ਜਿਹ ਦੀਰਘ ਦੇਹ ਸੁ ਪੇਟ ਮਹਾਂ। ਭੁਜ ਲੰਬ^੧ ਦੋਊ
ਬਡ ਓਜ ਲਹਾ ॥੨੫॥ ਜਟ ਜੂਟ ਜੁਟਯੋ^੨ ਜਿਹ ਸੀਸ ਧਰੇ। ਸਭਿ ਅੰਗਨ
ਬੀਚ ਬਿਭੂਤਿ ਧਰੇ। ਨਿਜ ਤੇਜ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਇ ਚਲਯੋ। ਦਲ ਖਾਨਨ ਕੋ
ਡਤਕਾਲ ਦਲਯੋ ॥੨੬॥ ਤਨ ਭੈਰਵ ਭੇਖ ਸੁਪੈਦ ਕਰਯੋ^੩। ਦ੍ਰਿਗ ਆਨਨ
ਲਾਲ ਸੁ ਕੋਪ ਭਰਯੋ। ਡਰਪਾਇ ਪਠਾਨਨ ਅੰਗ ਭਯੋ^੪। ਤਤਕਾਲ ਹਯਾਤ
ਬੰਗਾਰ ਲਯੋ ॥੨੭॥ ‘ਕਿਤ ਜਾਤਿ ਭਜਯੋ ਇਤ ਹੋਹੁ ਖਰਯੋ। ਮਮ ਸਾਥ
ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨਿਕਾਰ ਲਰਯੋ। ਹਮਰੇ ਬਹੁ ਬੀਰ ਹਤੇ ਰਨ ਮੈਂ। ਅਬਿ ਸਨਮੁਖ
ਧੀਰ ਧਰੋ ਮਨ ਮੈਂ’ ॥੨੮॥ ਸੁਨਿ ਖਾਨ ਮੁਰਯੋ ਲਲਕਾਰਤਿ ਹੀ। ਜਿਮ ਨਾਗ
ਕਿ ਪੂੰਛਹਿ ਦਾਬਤਿ ਹੀ^੫। ਹੁਇ ਸੰਮੁਖ ਦੋਨਹੂੰ ਬੀਰ ਖਰੇ। ਤਰਵਾਰ ਨਿਕਾ-
ਰਿਯ ਕੋਪ ਭਰੇ ॥੨੯॥ ਕੁਤਕਾ ਬਡ ਮੋਟ ਸੰਭਾਰਿ ਤਬੈ। ਦਲ ਦੋਇਨ ਕੇ
ਭਟ ਦੇਖਿ ਸਬੈ। ਲਖਿ ਸਾਧ ਬਿਭੂਤਿ ਜਟਾਉ ਧਰੇ। ਗਿਰਨਾਥ, ਪਠਾਨ,
ਦਿਸੰਤਿ^੬ ਖਰੇ ॥੩੦॥—ਇਹ ਜੁੱਧ ਭਲੋ ਹਠਸਾਧਕਿਯੋ। ਹਿਤ ਮਾਰਨ ਕੇ ਕੁਤ-
ਕਾ ਸੁ ਲਿਯੋ—। ਤਜਿਕੈ ਰਨ ਦੇਖਨਿ ਦੋਇਨ ਕੋ^੭। ਇਮ ਪੂਰਬ ਕੀਨਸਿ ਕੋਇ
ਨ ਕੋ^੮ ॥੩੧॥ ਕਰਿ ਤੇਜ ਤੁਰੰਗ ਪਠਾਨ ਅਯੋ। ਤਰਵਾਰ ਨਿਕਾਰਿ ਉਭਾਰਿ
ਲਯੋ। ਉਰ ਧੀਰਜ ਸੰਮੁਖ ਸਾਧ ਖਰਯੋ। ਕੁਤਕਾ ਗਹਿ ਨੈਕ ਨ ਹੀਯ ਭਰਯੋ
॥੩੨॥ ਤਬਿ ਖਾਨ ਹਯਾਤ ਸਮੀਪ ਫੁਕਯੋ। ਕਰਵਾਰ ਧਰੇ ਕਰ ਵਾਰ ਰੁਕਯੋ^੯।
ਕੁਤਕਾ ਕਰਿ ਅੰਗ ਬਚਾਇ ਭਲੇ ਅਸਿ^{੧੦} ਟੂਟ ਤਬੈ ਗਿਰਿਗਾ ਸੁ ਤਲੇ ॥੩੩॥
ਭਭਕਯੋ ਸਮ ਕੋਹਰਿ ਸਾਧ ਤਬੈ। ਦਲ ਦੋਇ ਬਿਲੋਕਤਿ ਬੀਰ ਸਬੈ।
ਕੁਤਕਾ ਬਲ ਸਾਥ ਸੰਭਾਰਿ ਲਯੋ। ਸਿਰ ਖਾਨ ਹਯਾਤ ਕੇ ਝਾਰ ਦਯੋ ॥੩੪॥
ਪਗ ਕੋ^{੧੧} ਬਲ ਪਾਇ ਰਕਾਬਨ ਪੈ। ਉਛਰਯੋ ਕੁਛ ਉਚਹਿ ਆਸਨ ਪੈ।
ਸਗਰੇ ਤਨ ਓਜ ਲਗਾਇ ਬਡੈ। ਕੁਤਕਾ ਜੁਗ ਹਾਥਨ ਸਾਥ ਛਡੈ^{੧੨} ॥੩੫॥
ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਲਗਯੋ ਸਿਰ ਫੋਰ ਦਯੋ। ਨਿਕਸੀ ਮਿਝ ਸੇਤ ਸੁ ਮਿੱਤੁ ਭਯੋ। ਬਹੁ
ਖੰਡ ਕਰੇ ਜਿਹ ਸੀਸਹਿ ਕੇ। ਸਭਿ ਦੇਖਤਿ ਹੋ ਗਿਰ ਈਸਹਿ ਕੋ^{੧੩} ॥੩੬॥
ਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਉਪਮਾ ਸੁ ਭਨੀ। ਦਧਿ ਕੀ ਮਟਕੀ ਜਨੁ ਸ਼ਮਾਮ ਹਨੀ।
^੧ਲੰਮੀਆਂ। ^੨ਜੜਾਵਾਂ ਦਾ ਜੁੜਾ ਵੱਟਿਆ ਹੋਇਆ। ^੩ਭੁਜਾਨਕ ਭੇਖ ਚਿੱਟਾ (ਸਵਾਹ ਨਾਲ)
ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ^੪ਡਰਾਕੇ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਹੋਇਆ। ^੫ਜਿਵੇਂ ਪੂਛ ਦੇ ਦੋਬਿਆਂ ਨਾਗ
ਮੁੜਦਾ ਹੈ। ^੬ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ^੭ਸਾਰੇ ਜੰਗ ਛੇੜਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਹਾਂ ਦਾ ਜੁੱਧ ਦੇਖਣ ਲੱਗੇ। ^੮ਕਿਸੇ
ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਕਦੇ ਐਉਂ (ਜੁੱਧ) ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ^੯ਤਲਵਾਰ ਛੇੜਕੇ ਵਾਰ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਰੁਕਿਆ
(ਕਿਉਂਕਿ ਅਗੋਂ ਸਾਧੂ ਨੇ)। ^{੧੦}ਤਲਵਾਰ। ^{੧੧}ਪੈਰਾਂ ਦਾ। ^{੧੨}ਮਾਰਿਆ। ^{੧੩}ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ।

ਜਿਮ ਭੀਮ ਗਦਾ ਗਹਿ ਹਾਥਨ ਮੈਂ। ਦੁਰਜੋਧਨ ਕੇ ਹਨੀ ਪਾਟਨ ਮੈਂ^੧॥੩੭॥

ਭੁਜੰਗ ਛੰਦ ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ:- ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕੋਪੀਅੰ ਕੁਤਕੇ ਸੰਭਾਰੀ ।

ਹਨੀ ਖਾਨ ਹਯਾਤ ਕੇ ਸੀਸ ਬਾਰੀ ॥ ਉਠੀ ਵਿੱਛ ਇੱਛ ਕਢਾ ਮੇਥ ਜੇਰੀ ।

ਮਨੇ ਮਾਖਨ ਮੱਟਕੀ ਕਾਨੁ ਫੇਰੀ^੨ ॥

ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ । ਉਥਲੜੇ ਤਜਿ ਆਸਨ ਜੀਨ ਜਬੈ । ਗਿਰ ਭੂਮ ਪਰਯੋ ਕਰਿ
ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਤਬੈ । ਛੁਟਿ ਭਾਜ ਤੁਰੰਗਮ ਦੂਰ ਗਯੋ। ਇਕ ਖਾਨ ਕਿਕਾਨ ਦਬਾਇ
ਲਯੋ॥੩੮॥ ਲਰ ਉਧਮ ਦੀਰਘ ਹੋਤਿ ਭਯੋ । ਹਤਿ ਕੈ ਅਸਵਾਰ ਦੁਲਾਤ
ਦਯੋ^੩ । ਇਮ ਕੋਤਕ ਦੇਖਤਿ ਬੀਰ ਖਰੇ । ਦੁਹੂ ਓਰਨ ਅਦਭੁਤ ਰੰਗ ਧਰੇ
॥੩੯॥ ਤਬਿ ਕੋਤਿਕ ਖਾਨ ਧਵਾਇ ਅਏ । ਦਿਸ ਚਾਰ ਮਹੀਤਹਿ ਘੋਰ ਲਏ।
ਤਬਿ ਕ੍ਰੋਧਤਿ ਸੰਮੁਖ ਧਾਇ ਪਰਯੋ। ਇਕ ਸੀਸ ਤੁਰੰਗਹਿ ਘਾਤ ਕਰਯੋ॥੪੦॥
ਤਤਕਾਲ ਬਿਨਾ ਸੁਧ ਹੋਇ ਗਯੋ^੪ । ਅਸਵਾਰ ਸਮੇਤ ਗਿਰੀਤਿ ਭਯੋ ।
ਮਲ ਜੀਤ ਸਹਾਇਕ ਹੋਇ ਤਬੈ^੫। ਅਪਨੇ ਮਹਿ ਸਾਧੁ ਮਿਲਾਇ ਸਬੈ॥੪੧॥
ਗੁਲਕਾਂ ਗਨ ਤੀਰ ਚਲਾਵਤਿ ਹੈਂ । ਦੁਹੂ ਓਰਨ ਬੀਰਨ ਘਾਵਤਿ ਹੈਂ। ਹਯ

^੧ਪੱਟਾਂ ਵਿੱਚ । ^੨ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮਿਥ ਨਿਕਲੀ ਤੇ ਛਿੱਟਾਂ ਉਭਰੀਆਂ ਜੇਉਂ ਦਿੱਸੀਆਂ ਕਿ ਮਾਨੋ
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮੱਖਣ ਦੀ ਮੱਟਕੀ ਭੰਨੀ ਹੈ । [ਛਿੱਛ=ਛਿੱਟਾਂ । ਇੱਛ=ਈਕਸ਼ਣ=ਦੇਖਣਾ । (ਅ)
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ] । ^੩(ਅੰਕ ੩੬ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਆਸਨ ਤੋਂ ਉਛਲਕੇ ਹਯਾਤ ਦੇ ਸਿਰ ਕੁਤਕਾ ਮਾਰਦਾ
ਹੈ, ਵਿਰ ਆਸਣ ਤੇ ਬੈਠਣ ਲਗਿਆਂ ਉਸਦੀ) ਕਾਠੀ ਤੋਂ ਆਸਨ ਛੁਟ ਗਿਆ ਤੇ ਉਲਟ ਕੇ
ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿਗ ਪਿਆ, (ਪਰ ਉਹ) ਛੇਤੀ ਕਰਕੇ (ਉਠਿਆ, ਇੰਨੇ ਨੂੰ) ਘੋੜਾ ਛੁਟਕੇ ਤੇ
ਭੱਜਕੇ ਦੂਰ ਚਲਾ ਗਿਆ । ਇਕ ਖਾਨ ਨੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਨਪੜ ਲਿਆ । (ਘੋੜੇ ਤੇ ਖਾਨ ਦੀ)
ਲੜਾਈ ਦਾ ਖੂਬ ਡੰਡ ਰੋਲਾ ਪਿਆ । (ਘੋੜੇ ਨੇ) ਦੁਲੱਤੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਅਸਵਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰ
ਦਿੱਤਾ । (ਅਥਵਾ ਜਦ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾ ਘੋੜਾ ਦੂਰ ਭਜ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਨੇ) ਇਕ ਪਠਾਨ ਦਾ
ਘੋੜਾ ਨਪੜ ਲਿਆ । (ਇਸ ਖਾਨ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਬੜਾ ਰੋਲਾ ਮਚਿਆ,
(ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਨੇ ਅੰਤ) ਅਸਵਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਦੋ ਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ (ਭਾਵ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ) ।
(ਅ) ਅੰਕ ੩੬ ਵਿਚ ਹਯਾਤ ਦੇ ਮਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ । ਉਹੋ ਜੇ ਹਯਾਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ
ਛੰਦ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਸਮਝੀਏ ਤਾਂ ਅਰਥ ਜੇਉਂ ਲਗੇਗਾ ।:- (ਹਯਾਤ ਦਾ ਸਰੀਰ) ਜਦ ਜੀਨ ਦਾ
ਆਸਣ ਛੱਡਕੇ ਉਲਟਿਆ ਤਦ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿਗ ਪਿਆ । (ਉਸਦਾ) ਘੋੜਾ ਛੁਟਕੇ
ਦੂਰ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਇਕ ਪਠਾਨ ਨੇ ਇਹ ਘੋੜਾ ਨਪੜ ਲਿਆ, (ਖਾਨ ਤੇ ਘੋੜੇ ਦੀ) ਲੜਾਈ
ਦਾ ਬੜਾ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ, (ਘੋੜੇ ਨੇ) ਦੁਲੱਤੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਅਸਵਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ । ^੪ਇਕ
(ਅਸਵਾਰ ਦੇ) ਘੋੜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਮਾਰਿਆ (ਕੁਤਕਾ) । ^੫ਬੇਸੁਧ ਹੋਗਿਆ (ਘੋੜਾ) । ^੬(ਕ੍ਰਿਪਾਲ
ਸਾਧੂ ਦੇ) ਸਹਾਈ ਆ ਹੋਏ ਜੀਤ ਮੱਲ ਜੀ । ^੭ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਰਲਾ ਲਿਆ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ।

ਛੂਛ ਫਿਰੇ ਹਿਹਨਾਵਤਿ ਹੈਂ। ਭਟ ਭੂਮ ਪਰੇ ਤਰਵਾਵਤਿ ਹੈਂ ॥ ੪੨ ॥ ਬਡ
ਨਾਵਤਿ ਦੁੰਦਭਿ ਵਾਵਤਿ ਹੈਂ । ਗਨ ਗੀਦਰ ਕੂਕ ਸੁਨਾਵਤਿ ਹੈਂ । ਭਖਿ
ਜੋਗਨਿ ਮੋਦ ਵਧਾਵਤਿ ਹੈਂ। ਬਹੁ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਪਾਨ ਕਰਾਵਤਿ ਹੈਂ॥੪੩॥ ਵੇਹਰਾ॥
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਨ ਮਚ ਰਹੇ ਜੋਧੇ ਰਿਸ ਧਰਿ ਮਾਰਿ। ਭਯੋ ਭੀਗਾਲੀ ਥਾਨ
ਤਖਿ ਦਾਰੁਨ ਲੋਥ ਬਿਥਾਰੇ ॥ ੪੪ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ
ਰੁਤੇ 'ਹੋਯਾਤ ਖਾਨ ਬਧਹ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਸਪਤ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥੨੭॥

੨੮. [ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ । ਦਯਾਰਾਮ ਨੰਦ ਚੰਦ ਦਾ ਯੁੱਧ] ।

ਵੇਹਰਾ ॥ ਖਾਨ ਤੀਨ ਸਰਦਾਰ ਮੈਂ ਇਕ ਜਬਿ ਲੀਨੋ ਮਾਰਿ। ਅਪਰ ਪਠਾਨ
ਪ੍ਰਹਾਰ ਭੇ ਮਰੇ ਤੁਰੀਗ ਉਦਾਰ ॥ ੧॥ ਹਰਿਬੋਲਮਨਾ ਛੰਦ॥ ਰਿਸ ਧਾਰਿ ਅਰੇ ।
ਹਥਿਆਰ ਕਰੇ । ਗਨ ਥਾਨ ਚਲੇ । ਨਹਿ ਹੋਤਿ ਖਲੇ ॥੨॥ ਹਤਿ ਭਾਲਨ
ਤੇ ॥ ਰੁਕਿ ਢਾਲਨ ਤੇ । ਗਹਿ ਤੋਮਰ ਕੈ । ਹਨਤੇ ਅਰਿ ਕੈ ॥ ੩॥ ਕਿਹ
ਬਾਂਹ ਕਟੀ । ਕਿਸ ਟਾਂਗ ਟੁਟੀ । ਕਟਿ ਮੁੰਡ ਲਏ । ਬਹੁ ਰੰਡ ਭਏ ॥ ੪॥
ਕਰਵਾਰ ਨਚੀ । ਰਜ ਸ਼੍ਰੋਣ ਰਚੀ॥ ਬਹੁ ਘਾਇ ਲਗੇ । ਤਰਵੈ ਗਿਰਗੇ ॥
੫॥ ਹਧ ਧਾਵਤਿ ਹੈਂ । ਭਟ ਘਾਵਤਿ ਹੈਂ । ਮਿਲਿ ਬੀਰ ਗਏ । ਅਸਿ ਢਾਲ
ਲਏ ॥੬॥ ਕਰਿ ਹੋਲ ਘਨੇ । ਮੁਖ 'ਮਾਰ' ਭਨੇ । ਕਟਿ ਲੋਥ ਪਰੀ॥ ਗਨ
ਧੂਰ ਭਰੀ ॥੭॥ ਨਿਜ ਸੁਮਨ ਕੈ । ਕਰਿ ਕਾਮਨ ਕੋ ॥ ਨਿਜ ਪ੍ਰਾਨ ਦਏ ।
ਸੁਰ ਲੋਕ ਗਏ ॥੮॥ ਤਨ ਜਾਂਹਿ ਕਟੇ ॥ ਨਹਿ ਪਾਛਿ ਹਟੇ । ਗਨ ਖਾਨ
ਅਰੇ । ਤਤਕਾਲ ਮਰੇ ॥੯॥ ਤੁਪਕਾਨ ਛੁਟੇ । ਉਰ ਸੀਸ ਛੁਟੇ । ਬਮ ਸ਼੍ਰੋਣ
ਮਹਾਂ ਗਿਰ ਜਾਇ ਤਹਾ ॥੧੦॥ ਨਿਸਾਨੀ ਛੰਦ॥ ਗੜ੍ਹ ਚਿਲਾਨ ॥ ਇਕ ਥਾਨ
ਹੈ ਕਾਸ਼ੀ ਜਿਤ ਦੇਸੁ । ਤਿਸ ਥਲ ਕੋ ਇਕ ਸਿੱਖ ਹੈ ਜਿਹ ਸੁਮਤਿ ਵਿਸ਼ੇਸੁ ।
ਰਾਮ ਸਿੰਘ ॥ ਸੁਭ ਨਾਮ ਹੈ ਗੁਰ ਆਇਸੁ ਪਾਈ । ਇਕ ਲਕਰਾ ਵਿਚ

‘ਲੋਥਾਂ ਦਾ ਖਿਲੋਰ’ ॥ ‘ਨਾਸ ਹੋਏ (ਤੇ ਨਾਲ)’ ॥ ‘ਭਾਲੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ (ਅ)ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।
‘ਰੋਕਦੇ ਹਨ । ‘ਬਿਨਾਂ ਸੀਸ ਦੇ ਧੜ । ‘ਲਹੂ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਗੋਈ ਗਈ । ‘ਤੜਫਦੇ ਗਿਰ ਗਏ ।
‘ਤਲਵਾਰ ਢਾਲ ਲੈਕੇ। ‘ਲੋਥਾਂ ਕੱਟਕੇ ਡਿਗ, ਪਈਆਂ। ‘ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਕਰਕਕੰਮ। ‘ਤਨ
ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਪਰ)। ‘ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ । ‘ਚੁਨਾਰਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਜਾਪਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਟਿਕਾਣਾ
ਮਿਰਜਾ ਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਕਾਂਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹ ਮੀਲ ਤੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ, ਕਦੇ ਬੜਾ
ਪੱਕਾ ਫੌਜੀ ਟਿਕਾਣਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਬੀ ਏਥੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਿਲਹਖਾਨਾ ਹੈ । ਕਿਲ੍ਹਾ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਦੀ
ਚੋਟੀ ਤੇ ਹੈ। ਅਭਾਗਾ ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿੱਥੋਂ
ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਚਾਤੁਰਤਾ ਨਾਲ ਨਿਕਲ ਕੇ ਨੇਪਾਲ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ । ‘ਸਿੰਘ ਪਦ ਨਾਵਾਂ
ਨਾਲ ਪਹਿਲੇ ਬੀ ਟਾਵਾਂ ਟਾਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਰਜਪੂਤਾਂ ਵਿਚ ਬੀ ਏਹ ਪਦ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤੀਂਦਾ ਹੈ।

ਖੇਦਿ ਕੈ ਬਡ ਤੋਪ ਬਨਾਈ ॥ ੧੧ ॥ ਉਚੇ ਬਲ ਸੋ ਧਰਿ ਵਈ ਬਾਰੂਦ
 ਬਿਸਾਲਾ । ਗੋਰਾ ਪਾਥਰ ਠੋਕਿ ਕੈ ਸਨਮੁਖ ਰਿਪੁ ਜਾਲਾਗੁਰ ਆਗਸਾ ਲੋ-
 ਕਰਿ ਤਬੈ ਤਿਹ ਲਾਇ ਪਲੀਤਾਛਟਤਿ ਕਰਜੋ ਬਡ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਜਨੁ ਬਿੱਜੁ
 ਗਜੀਤਾ ॥੧੨॥ ਜਹਾਂ ਚੰਗਾ ਬਾਧੋ ਖਰੇ ਤਹਿ ਪਹੁੰਚਜੋ ਗੋਰਾ । ਬਡੇ ਬੇਗ
 ਤੋ ਮਾਰਿਕੈ ਇਕ ਭਟ ਅਰੁ ਘੋਰਾਗਿਰਜੋ ਹੋਰਿਅਰਿ ਗਨ ਭਜੇ ਇਤ ਉਤ
 ਕੋ ਹੋਇ।ਬਿਜੈ ਹੋਇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ' ਬੋਲੇ ਸਭਿ ਕੋਏ ॥ ੧੩ ॥ ਪੁਨ ਬਰੂਦ
 ਗੋਲਾ ਕਸਜੋ ਤਤਕਾਲ ਚਲਾਈ । ਜਹਿ ਇਕੱਤੁ ਗਨ ਸੂਰਮੇ ਤਿਤ
 ਦਿਯ ਬਿਚਲਾਈ' । ਬਿਸਮੈ ਗਿਰਪਤਿ ਦੇਖਿ ਕੈ-ਇਹ ਅਜਬ ਤਮਾਸ਼ਾ ।
 ਤੋਪ ਚਲੀ ਬਡ ਕਾਠ ਕੀ ਕਿਯ ਸੁਭਟ ਬਿਨਾਸ਼ਾ-॥ ੧੪ ॥ ਸਾਹਿਬਚੰਦ
 ਬਿਲੰਦ ਬਲਿ ਗੁਰ ਬੀਰ ਬਿਸਾਲਾ । ਵਧੇ ਪਠਾਨ ਬਿਲੋਕਿ ਕੈ ਬੋਲਜੋ ਤਿਸ
 ਕਾਲਾਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਆਗਸਾ ਦੇਹੁਮੁਖ ਉਮਡੇ ਇਤਆਵੈਂ।ਪੰਚਹੁ ਭ੍ਰਾਤਾਉਤ
 ਖਰੇ ਸੰਗਾਮ ਮਚਾਵੈਂ॥੧੫॥ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਕੀ ਚਮ੍ਹੂ ਗਨ ਓਰੜ ਇਹ ਆਈ ।
 ਗੁਲਕਾਂ ਤੋਮਰ ਤੀਰ ਕੀ ਬਡ ਮਾਰ ਮਚਾਈ' । ਜਥੇਦਾਰ ਤੇ' ਸਤਿਗੁਰੂ
 ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਲਲਕਾਰਾ'ਲੋਹੁ ਸੰਗ ਗਨ ਬੀਰ ਕੋ ਰਨ ਕਰੇ ਉਦਾਰਾ॥੧੬॥
 ਇਤਿ ਦਿਸਿ ਹੈ ਕਰਿ ਹੋਲ ਕਰਿ ਤਜਿ ਪੰਜ ਤੁਫੰਗੇ । ਵਧੇ ਆਇ ਰੋਕਹੁ
 ਇਨੈਂ ਗੋਰਹੁਬਿਚ ਜੈਗੇ'।ਆਗਸਾ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਸਾਹਿਬਚੰਦ ਚਾਲਾ॥
 ਭਈ ਤੜਾਭੜ ਤੁਪਕ ਕੀ ਇਕ ਬਾਰਿ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੧੭ ॥ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੇ
 ਐਂਚਿ ਧਨੁ ਹੋਲਾ ਬਡ ਘਾਲਾ'।ਹਾਲ ਚਲੇ ਗਨ ਖਾਨ ਤਬਿ ਪਿਖਿ ਜੰਗ
 ਕਰਾਲਾ।ਘਾਇਲ ਹੈ ਗਿਨ ਗਿਰ ਪਰੈਂ ਨਹਿੰਬਲ ਸੰਭਾਰੇ।ਮ੍ਰਿਤੁ ਤੋ ਕਾਤੁਰ
 ਡਰ ਭਜੇਮਰਿਗੋ ਬਿਨਮਾਰੇ॥੧੮॥ਭੀਖਨਖਾਂਦੇਖਜੋ ਤਬੈ ਗਨਖਾਨਪਲਾਏ।
 ਗੁਰ ਕੋ ਦਲ, ਉਮਡਜੋ ਅਧਿਕ ਆਵਤਿ ਅਗੁਵਾਏ । ਭਟ ਹਯਾਤ ਖਾਂ
 ਮਰਿ ਗਯੋ ਕੁਛ ਸਰਜੋ ਨ ਕਾਮਾ।ਸਾਧ ਕਹਾਂ ਬਪੁਰੇ ਹੁਤੋ ਜਿਨ ਪਠਿ ਜਮ-
 ਧਾਮਾ'॥੧੯॥'ਗੀਦੀਕਿਮਭਾਜਤਿ ਚਲੇ ਕੁਲ ਕਾਨ ਬਿਚਾਰੇ।ਹੋਲਾ ਘਾਲਹੁ
 ਸਮੁਖ ਗੁਰ ਕਜੋਂ ਜੀਵਤਿ ਹਾਰੋ । ਗਈ ਪਠਾਨੋ ਆਨ ਅਬਿ, ਐਸਨ' ਤੋ
 ਹਾਰਾ । ਹਸਹਿ ਪਹਾਰੀ ਬੀਰ ਸਭਿ ਕਛੁ ਸਰੀ ਨ ਕਾਰਾ' ॥ ੨੦ ॥ ਇਮ

'ਇਕ ਲਕੜੀ ਨੂੰ ਵਿੱਚੋਂ ਖੋਦਕੇ'ਮਾਨੋਂ ਬਿਜਲੀ ਗੱਜੀ ਹੈ'।ਟੋਲਾ'।ਖਿੰਡਾ ਦਿਤੋ'।ਭਾਵ ਸਾਹਿਬ
 ਚੰਦ ਤੋਂ।'ਹੋਲਾ ਕੀਤਾ'।ਜਿਸਨੇ ਭੋਜਿਆ ਜਮਧਾਮ(ਹੱਯਾਤ ਨੂੰ)। 'ਐਹੋਜਿਹਾਂ ਤੋਂ ਹਾਰ ਗਏ।ਪਿੱਛੇ
 ਕਿਹਾ ਹੈ 'ਸਾਧ ਕਹਾਂ ਬਪੁਰੇ ਹੁਤੋ'ਅੱਗੋਂ ਬੀ ਕਿਹਾ ਹੈ(ਅੰਕ ੨੧ ਵਿਚ)ਇਕਠੇ ਕਰੇਗਵਾਰ'।

ਬਿਚਾਰ ਭੀਖਨ ਰਿਦੈ^੧ ਚਪਲਾਇ ਤੁਰੰਗਾ । ਸੰਗ ਨਿਜਾਬਤ ਖਾਨ ਕੋ ਲੋ
ਕਹਜੋ ਉਤੰਗਾ^੨। ‘ਇਕਠੇ ਕਰੇ ਗਵਾਰ ਗਨ ਹੋਰੇ, ਤੁਮ ਪਾਛੇ ਹਥਸਾਰਨ ਕੋ
ਖਕਰਨੋ ਨਹਿ ਆਵਤਿ ਆਛੇ’॥੨੧॥ ਉਚੀ ਭੁਜਾ ਉਸਾਰਿ ਕੇ ਕਰਿ ਉਚ
ਪੁਕਾਰੇ। ਮੋਰੇ ਭਾਜਤਿ ਖਾਨ ਗਨ, ਠਹਿਰੇ ਤਿਸਥਾਰੇ। ਸੰਗ ਨਿਜਾਬਤ ਖਾਨ
ਲੋ, ਧਨੁ ਕਰ ਧਰਿ ਬਾਨਾ । ਰਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਾਰਤਿ ਘਨੇ ਪਿਖਿ ਸੁਭਟ
ਨਿਸ਼ਾਨਾ॥੨੨॥ ਸਾਹਿਬਚੰਦ ਬਿਲੋਕਿ ਤਬਿ ਉਮਡੇ ਗਨ ਖਾਨੀ^੩। ਗਯੋ ਧੀਰ
ਧਰਿ, ਛਿੱਪੂਕਰਿ, ਛੋਰਤਿ ਖਰ ਬਾਨੀ । ਸੁਭਟ ਤੁਰੰਗਮ ਕੋ ਲਗਹਿ, ਹੋਵਹਿ
ਤਨ ਪਾਰੇ। ਉਥਲ ਜਾਹਿ ਰਣਖੇਤ ਮਹਿ ਜਨੁ ਦੀਹ ਮੁਨਾਰੇ॥੨੩॥ ਬਰਖਾ
ਗੁਲਕਾਂ ਸਰਨ ਕੀ^੪ ਦਿਸਿ ਦੇਨਹੁ ਹੋਈ । ਮਚਜੋ ਸ਼ੇਰ ਰਣਘੋਰ ਭਾ ਜੂਟੇ
ਸਭਿ ਕੋਈ । ਅਟਕ ਰਹਜੋ ਜਬਿ ਜੰਗ ਬਡ ਨਿਪੁ ਹੁਤੇ ਹੰਡੂਰੀ। ਹਰੀਚੰਦ
ਜਿਸ ਨਾਮ ਹੈ ਰਿਸ ਕੀਨਸਿ ਭੂਰੀ ॥੨੪॥ ਧਨੁ ਬਿੰਦਸਾ ਮਹਿ ਨਿਪੁਨ
ਬਹੁ ਤਿਨ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਯੋ । ਐਚਿ ਐਚਿ ਸਰ ਗਨ ਹੁਤੇ ਦਲ ਗੁਰਨ^੫
ਹਿਲਾਯੋ । ਮਾਰੇ ਸੁਭਟ ਪਰੋਇ ਕਰਿ ਬਹੁ ਗਿਰੇ ਤੁਰੰਗਾ। ਹਰਖਜੋ ਭੀਖਨ-
ਖਾਨ ਤਬਿ ਪਿਖਿ ਭੀਖਨ^੬ ਜੰਗਾ ॥੨੫॥ ਹਰੀਚੰਦ ਕੋ ਨਿਕਟ ਹੁਇ ਕਹਿ
‘ਸਾਧ ਘਨੇਰਾ’। ਤਜਹਿ^੭ ਤੀਰ ਗੁਰ ਸੈਨ ਪਰ ਦੇਂ ਤ੍ਰਾਸ ਬਡੇਰਾ^੮। ਸਾਹਿਬ-
ਚੰਦ ਬਿਲੋਕ ਰਣ ਪਿਖਿ ਕਰਤਿ ਉਪਾਯਾ। ਦੇ ਬੀਰਨ ਕੋ ਧੀਰ ਤਬਿ ਸਰ
ਬੰਦ ਚਲਾਯਾ॥੨੬॥ ਤਉ ਨ ਸੈਨਾ ਹੋਤਿ ਬਿਰ ਹੋਰਤਿ ਗਨ ਬਾਨਾ। ਹਰੀ
ਚੰਦ ਸਰ ਗਨ ਤਜੈ ਅਰੁ ਭੀਖਨ ਖਾਨਾ । ਗੁਰ ਫਿਗ ਖਰੇ ਦਿਵਾਨ ਤਬਿ
ਨੰਦ ਚੰਦ ਪਬੀਨਾ । ‘ਪੜੁ ਜੀ! ਆਰਸਾ ਦੇਹੁ ਮੁਖ ਦਲ ਹਾਲਤਿ ਚੀਨਾ’
॥੨੭॥ ਸਰਖੇ ਬਲੀ ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਗਿਰਨਾਬ ਹੰਡੂਰੀ । ਭੀਖਨ ਖਾਨ ਸਮੇਤ
ਹੈ ਕਰਿ ਕੈ ਰਿਸ ਭੂਰੀ । ਮਾਰੇ ਹਮਰੇ ਬੀਰ ਬਹੁ, ਬਿਤ ਰਹੇ ਨ ਆਗੇ। ਮਰੇ
ਬਿਲੋਕੇ ਬੰਦ ਹੀ ਰਨ ਤੋ ਅਬਿ ਭਾਗੇ ॥੨੮॥ ਵਡੇ ਆਇ ਹੰਕਾਰ ਕਰਿ
ਦਲ ਚਹੈ ਪਲਾਯੋ । ਸਾਹਿਬਚੰਦ ਨਿਕੰਦਤੋ^੯ ਪਰ ਬਸ ਨ ਬਸਾਯੋ^{੧੦}। ਸ੍ਰੀ
ਕਲਗੀਧਰ ਸੁਨਿ ਤਬੈ ਉਤ ਡੀਠ ਲਗਾਈ । ਦਯਾਰਾਮ ਨੰਦ ਚੰਦ ਕੋ

^੧ਰਿਦੈ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਭੀਖਨ ਖਾਂ ਨੇ । ^੨ਉਚੀ ਕਿਹਾ । ^੩ਬਹੁਤੇ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਉਮਡਿਆ
ਦੇਖ ਕੇ । ^੪ਗੋਲੀਆਂ ਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀ । ^੫ਗੁਰਾਂ ਦਾ । ^੬ਭਿਆਨਕ । ^੭ਬਹੁਤ ਸਾਬਾਸ਼ । ^੮ਫਡਦਾ ਹੈ
(ਤੂੰ) । ^੯(ਆਪਣਾ) ਦਲ ਹੱਲਦਾ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ । ^{੧੦}ਮਾਰਦਾ ਹੈ ।

ਆਇਸੁ ਫੁਰਮਾਈ ॥੨੯॥ ‘ਅਰਹੁ ਅੱਗੁ ਅਰਿ ਗਨ ਹਤਹੁ, ਵਧਿ ਆਇ
ਅਗੋਰੇ । ਆਇ ਨਿਜਾਬਤ ਖਾਨ ਉਤ ਸੰਗ ਖਾਨ ਘਨੇਰੇ’। ਸੁਨਿ ਦੋਨਹੁ
ਗੁਰ ਸੂਰਮੇ ਤਾਜੀ^੧ ਸੁ ਤ੍ਰਪਾਏ । ਸਨਮੁਖ ਗਮਨੇ ਅਰਿਨ ਕੇ ਉਰ ਕ੍ਰੋਧ
ਵਧਾਏ ॥੩੦॥ ਦਯਾਰਾਮ ਕਰਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਬਹੁ ਬਾਨ ਚਲਾਏ । ਦੇ ਧੀਰਜ
ਨਿਜ ਭਟਨ ਕੇ ਹਟਤੇ ਠਹਿਰਾਏ।ਹੁਤੇ ਪਠਾਨ ਜਿ ਅੱਗੁ ਬਹੁ ਹੋਲੇ ਹਿਤ
ਆਵਹਿ । ‘ਮਾਰ ਮਾਰ’ ਮੁਖ ਤੇ ਭਨਹਿ ਹੱਥਮਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ॥ ੩੧॥ ਨੰਦ
ਚੰਦ ਸਹਿ ਨਾ ਸਕਨੇ ਹਯ ਬਲੀ ਧਵਾਯੋ । ਬਰਛੀ ਤਿਰਛੀ ਭੁਮਤਿ ਖਰ^੨
ਧਰਿ ਹਾਥ ਉਠਾਯੋ । ਮਾਰੀ ਜਾਇ ਪਠਾਣ ਕੇ ਤਤਕਾਲ ਪਰੋਵਾ । ਵੜਾ
ਉਤਾਰਨਿ ਹੋਤੁ ਜਨੁ ਅਯ ਸੀਖ ਧਸੋਵਾ^੩ ॥ ੩੨ ॥ ਨਾਗਨ ਸੀ ਲਸ਼ਕਤ
ਹੁਤੀ ਵਰਮੀ ਤਨ ਖਾਨਾ^੪।ਲਗੀ ਬੇਗ ਤੇ ਧਸ ਗਈ ਹਯ ਤੇ ਉਥਲਾਨਾ।
ਪਿਖਿ ਪਠਾਨ ਓਰੜ ਪਰੇ ਕਹਿ ‘ਮਾਰੋ ਮਾਰੋ’ । ਨੰਦ ਚੰਦ ਖਰ ਖੜਗ ਕੇ
ਤਤਕਾਲ ਨਿਕਾਰੋ^੫॥੩੩॥ਹਤਨੇ ਖਾਨ ਤਬਿ ਦੂਸਰੇ ਸਿਰ ਕਾਟਿ ਉਤਾਰਾ।
ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਕਹੁ ਤੂਰਨ ਹਨੇ ਖਗ ਨਿਰਮਲ ਧਾਰਾ । ਆਗੈ ਕਰੀ ਤੁਫੰਗ
ਤਿਨ ਲਾਗਿ ਟੁਟਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾ । ਗਯੋ ਵਾਰ ਨਿਸ਼ਫਲ ਜਬੈ ਰਿਸ ਵਧੀ
ਮਹਾਨ॥੩੪॥ਜਮਧਰ ਲਈ ਨਿਕਾਰ ਤਬਿ ਖਰ ਅਨੀ^੬ਬਿਸਾਲਾਉਤਰਿ^੭
ਦਈ ਢੁਕ ਖਾਨ ਕੇ ਮਾਰਨੇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ । ਦਯਾਰਾਮ ਸਨ ਸੁਭਟ ਗਨ
ਤਿਸ ਨਿਕਟ ਪਹੁੰਚਾ । ਮਾਰੇ ਅਧਿਕ ਪਠਾਨ ਰਨ ਨਾਵਤਿ ਬਡ ਉਚਾ ॥
੩੫॥ਕਰੇ ਹਟਾਵਨਿ ਜੇ ਵਧੇ ਰਨ ਖੇਤ ਛੁਰਾਯੋ। ਹਟੇ ਤਰੁਨ ਕੀ ਓਟ ਹੈ^੮
ਨਿਜ ਗਾਤ ਬਚਾਯੋ । ਹਰੀਚੰਦ ਇਤ ਤੇ ਫਿਰਨੇ ਦੂਸਰ ਦਿਸਿ ਚਲਾ ।
ਭੀਖਨਖਾਂ ਕੇ ਧੀਰ ਦੇ ਬਿਰ ਕਰਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ॥੩੬॥ਸੰਗੋ ਆਦਿਕ ਜਿਤ
ਦਿਸ਼ਾ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਮਚਾਵਹਿ । ਗਯੋ^੯ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਇ ਕਰਿ ਗਨ ਤੀਰ ਚਲਾ-
ਵਹਿ । ਆਵਤਿ ਕੇ ਅਵਿਲੋਕਯੋ ਹੰਡੂਰੀ ਰਾਜਾ^{੧੦}।ਲਾਲ ਬਿਲੋਚਨ ਬਦਨ
ਤੇ ਭੀਖਨ^{੧੧} ਰਨ ਸਾਜਾ ॥ ੩੭ ॥ ਸੰਗੋਸ਼ਾਹਿ ਕੁਦੰਡ^{੧੨} ਗਹਿ ਖਰ ਤੀਰ
ਨਿਕਾਰੇ । ਐਂਚਿ ਐਂਚਿ ਕਰਿ ਕਾਨ ਲਗ ਰਿਪੁ ਸਨਮੁਖ ਮਾਰੇ।ਇਤ ਉਤ

^੧ਘੋੜੇ । ^੨ਤਿੱਖੀ । ^੩ਮਾਰਨੇ ਵੜੇ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਲੋਹੇ ਦੀ ਸੀਖ ਧਸਾਈ ਹੈ । ^੪ਖਾਨ ਦਾ ਸਰੀਰ
ਇਹ ਖੁਫ਼ ਹੈ । ^੫ਕਢਿਆ । ^੬ਤਿੱਖੀ ਨੋਕ । ^੭ਉਤਰ ਕੇ (ਘੋੜੇ ਤੋਂ) । ^੮ਬਿੱਛਾਂ ਦੇ ਉਹਲੇ ਰੋਕੇ ।
^੯(ਹਰੀ ਚੰਦ) ਗਿਆ । ^{੧੦}(ਸੰਗੋ ਨੇ) ਡਿੱਠਾ ਕਿ ਹੰਡੂਰੀ ਰਾਜਾ (ਹਰੀ ਚੰਦ) ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
^{੧੧}ਭਿਆਨਕ । ^{੧੨}ਧਨੁਖ ।

ਬਿਚਰਤਿ^੧ ਨਹਿ ਲਗਯੋ ਬਲਿ ਚਪਲ ਤੁਰੰਗਾ॥ ਆਗੇ ਪਰਬਤ ਕੇ ਸੁਭਟ
ਤਿਨ ਅੰਗਨਿ ਭੰਗਾ^੨ ॥੩੮॥ ਇਤ ਜੋਧਾ ਇਹ ਅਰ ਪਰੇ^੩, ਉਤ ਮਧਕਰ
ਸ਼ਾਹਿ^੪ । ਸੰਗ ਚੰਦੋਲ ਸਿਪਾਹਿ ਗਨ ਰਿਪੁ ਕੈ ਰਨ ਮਾਹਿ॥ ਦਯਾਰਾਮ ਨੰਦ
ਚੰਦ ਸੋ ਗੁਰਕੋ ਦਲ ਭਾਰੀ॥ਲਰੇ^੫ ਤੀਰ ਗੁਲਕਾਨ ਸੋ ਕਰਵਾਰ ਨਿਕਾਰੀ
॥ ੩੯ ॥ ਪਰਯੋ ਦੂਰ ਲਗਿ ਖੇਤ ਬਡ ਗਨ ਧੁਖਹਿ ਪਲੀਤੇ । ਛਲੇਕਾਰ
ਹੁਇ ਗਜਨ^੬ ਕੇ ਚਾਹਤਿ ਚਿਤ ਜੀਤੇ॥ਦਸਤਰਵਾਂ ਕਰਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਛੋਰਹਿ
ਰਿਪੁ ਮਾਰਹਿ । ਐਚਿ ਐਚਿ ਤੀਰਨ ਹਤਹਿ ਆਗੇ ਪਗ ਡਾਰਹਿ ॥ ੪੦॥
ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਉਤ ਦੂਰ ਹੀ ਬਿਰਿ ਸੰਗ ਬਿਲੋਕੇ॥ਭਾਜਹਿ ਜਬੈ ਪਹਾਰੀਏ ਪਠਿ
ਮਾਨਵ^੭ ਰੋਕੇ॥ਪਿਖੈ ਤਮਾਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਇਤ ਉਰਬਿਖੇ ਬਿਚਾਰੈ॥-ਅਧਿਕ ਵਧੈ
ਜੋਧਾ ਜੁ ਬਡ ਲਰਿ ਤਿਸ ਕੋ ਮਾਰੈ॥੪੧॥ਇਕ ਸੁਤ ਹਤਿ ਕੁਛ ਸੰਗ ਭਟ
ਬਿਤ ਬੁਧਸ਼ਾਹ । ਰਨ ਮਹਿ ਤਨ ਦੇ ਲਰਤਿ ਹੈ ਗੁਰ ਹਿਤ ਉਤਸਾਹ ।
ਵਧਹਿ ਅੰਗ ਮਾਰਤਿ ਅਰਨਿ ਗੁਲਕਾਂ ਮੁਚਕੀਤੇ^੮ । ਦੁਤਿਯ ਪੁੱਤ੍ਰ ਲਗਿ
ਘਾਵ ਤਨ ਗਾ ਭਿਸਤ ਲਰੀਤੇ^੯ ॥ ੪੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਮ ਰਨ ਮਹਿ ਘਮ-
ਸਾਨ ਬਹੁ ਮਰੇ ਦੁਹਨ ਦਿਸਿ ਬੀਰ । ਛਿਦਤਿ ਸਰੀਰ, ਸਧੀਰ ਹੈ ਹਤਿ
ਗੁਲਕਾਂ ਗਨ ਤੀਰ ॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ
'ਜੰਗ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੮ ॥

੨੬. [ਹਲਵਾਈ ਸਿੱਖ । ਜੀਤ ਮੱਲ ਬੱਧੇ । ਫਤੇ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨੱਠ ਕੇ ਓਲ੍ਹੇ ਹੋਣਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜਹਿ ਬਿਰੇ ਹਲਵਾਈ ਸਿਖ ਏਕ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ
ਬੋਲਤਿ ਭਯੋ 'ਸੁਨੀਅਹੁ ਉਦਧਿ ਬਿਬੇਕ । ॥ ੧ ॥ ਸ੍ਵਯਾ ਵੰਦ ॥ ਅਧਿਕ
ਲਾਲਸਾ ਮੋਹਿ ਰਿਦੇਮਹਿ ਪ੍ਰਭੁਕੇ ਕਾਮ ਅਰੁ ਰਨਥਾਨਿ॥ਸਸਤ੍ਰ ਹਾਥਮਹਿ
ਗਹੇ ਨ ਕਬਹੂੰ^{੧੦} ਤੋਮਰ ਤੁਪਕ ਨ ਬਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ । ਤਉ ਹੋਤਿ ਉਤਸਾਹਿ
ਬਡੋ ਉਰ ਹਤੈ ਰਿਪੁ ਕੋ, ਕਰਹੁ ਬਖਾਨ^{੧੧}॥ਦੇਹੁਤੁਰੰਗਮ, ਤੋਅਰੂਢ ਹੁਇ^{੧੨}
ਖੜਗ ਦਿਹੋ ਪੁਨ ਸਿਪਰ ਮਹਾਨ' ॥੨॥ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸੁਨਿ ਮੁਸਕਾਨੇ

^੧(ਹਰੀ ਚੰਦ) ਇਧਰ ਉਧਰ ਟਲ ਗਿਆ ਹੈ । ^੨(ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਤੀਰਾਂ ਨੇ) ਅਗੇ ਜਾਕੇ ਪਰਬਤੀ
ਸੁਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਗ ਤੋੜੇ । ^੩ਅਤ ਖੜੋਤੇ । ^੪ਨਾਮ ਹੈ ਚੰਦੋਲ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ । ^੫(ਮਧਕਰ ਸ਼ਾਹ ਆਦਿ)
ਲੜੇ । ^੬ਉਹ ਗਜ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਵਿਚ ਫੇਰਦੇ ਸਨ । ^੭ਆਦਮੀ ਘੋਲ ਕੇ । ^੮ਛਡਦੇ
ਹਨ । ^੯ਲੜਦਾ ਹੋਇਆ । ^{੧੦}ਫੜੇ ਨਹੀਂ ਕਦੇ (ਮੈਂ) । ^{੧੧}ਆਪ ਕਹਿ ਦਿਓ ਭਾਵ ਆਗਿਆ
ਦਿਓ । ^{੧੨}ਤਿਸ (ਘੋੜੇ) ਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ।

ਕੋਤਲ^੧ ਖਰੇ ਤੁਰੰਗਮ ਹੇਗਿਜਿਨ ਕੋ ਬਿਰਦ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਨਿ^੨ ਲਿਹੁ
 ਕੁਮੈਤ ਚਵਿਯਹਿ ਬਿਨ ਦੋਰ^੩ । ਹੁਕਮ ਪਾਇ ਗਹਿ ਵਾਗ ਅਰੂਢਨੋ^੪ ਪ੍ਰਭੂ
 ਜੀ ਦੀਜਹਿ ਸਸਤੁ ਬਡੋਗਤੋਮਰਕਿਧੋਂ ਤੁਪਕਧਨੁ ਤੀਰ, ਕਿ ਜੋ ਮੈਂ ਹਤੋਂ
 ਕਿ ਦਿਹੁ ਸਮਸ਼ੇਰ^੫ ॥ ੩ ॥ ਬਿਗਸਤਿ ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਤਬਿ ਬਖਸ਼ੇ ਬੂਝਤਿ
 ਭਯੋ ਹਤਨ ਕੋ ਦਾਇ^੬ ਕਿਸ ਕਰ ਸਿਪਰ ਗਹੋਂ^੭ ਕਿਸ ਮੈਂ ਅਸਿ^੮ ? ਕਿਮ
 ਮਾਰੋਂ^੯ ਮੁਹਿ ਦੇਹੁ ਬੁਝਾਇ^{੧੦} ਦੇਖਤਿ ਸੁਨਤਿ ਦੁਹਨ ਦਿਸਿ ਕੇ ਭਟ ਹਸਹਿ
 ਪਰਸਪਰ ਪੁਨਿ ਬਿਸਮਾਇ^{੧੧} । ਅਜਬ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਲਖੀਯਤਿ ਜਿਮ
 ਚਿਰੀਅਨਿ ਤੇ ਬਾਜਤੁਗਾਇ^{੧੨} ॥੪॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੈ^{੧੩} ਸਿਪਰ ਗਹੁ ਬਾਮੇ, ਦਾਇ
 ਬਿਖੈ ਗਹੋ ਸਮਸ਼ੇਰ । ਹਯ ਧਵਾਇ ਸਨਮੁਖ ਹੁਇ ਰਿਪੁਕੇ, ਰੋਕਹੁ ਵਾਰ
 ਜਿ ਕਰੇ ਅਗੋਰ^{੧੪} ਬਲ ਤੇ ਖੜਗ ਮਾਰਿ ਨਿਜ ਕਰ ਤੇ ਕਰੋ ਫਤੇ ਬਨਿ ਕੈ
 ਸਮਸ਼ੇਰ^{੧੫} । ਹੁਕਮ ਪਾਇ, ਕਰ ਗਹਿ^{੧੬} ਸੁਚੇਤ ਭਾ ਰਣ ਸਨਮੁਖ ਹੁਇ ਚਲਨੋ
 ਦਲੇਰ^{੧੭} ॥੫॥ ਹੁਤੋ ਮੀਰਖਾਂ ਨਾਮ ਖਰੇ ਰਣ ਤਿਸਪਰ ਜਾਇਪਰਨੋ ਬਲਧਾਰ।
 ‘ਤੁਰਕ ਹਰਾਮੀ ਲਵਣ^{੧੮} ਖਰੇ ਰਹੁ’ ਗਰਜਨੋ ਕੇਹਰਿ ਜਿਮ ਲਲਕਾਰ। ਉਤ
 ਭੀਖਨ ਖਾਂ ਦੇਖਿ ਪੁਕਾਰਨੋ ‘ਜਾਤਿ ਅਰੋੜਾ ਬਿਨ ਹਥਮਾਰ । ਅਬਿ ਦੀਨੋ
 ਇਸ ਖੜਗਸਿਪਰ ਗੁਰ, ਛੀਨਹੁ ਤੁਰੰਗ ਲੋਹੁ ਇਸ ਮਾਰ^{੧੯} ॥੬॥ ਕਹਾਂ ਲਰਨ
 ਕੀ ਸਾਰ ਲਖੈ ਇਹੁ, ਤਕਰੀ ਤੋਲਤ ਨਿਤ ਦਿਸਟਾਇ^{੨੦} । ਦਯੋ ਖੁਦਾਇ,
 ਮਾਰ ਲਿਹੁ ਆਯੁਧ^{੨੧} ਸੁਨਤਿ ਮੀਰਖਾਂ ਓਜ ਵਧਾਇ । ਨਿਜ ਸਮਸ਼ੇਰ
 ਨਿਕਾਸੀ ਤੀਖਨ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਇ ਨੇਰ ਕੋ ਪਾਇ । ਕਰਿ ਬਲ ਬਾਹੁ ਹਤੀ
 ਇਸ ਉਪਰ^{੨੨} ਰੋਕਨੋ ਢਾਲ ਕਰੀ ਅਗਵਾਇ^{੨੩} ॥੭॥ ਬਹੁਰ ਸੰਭਾਰ ਰਹਨੋ ਹਿਤ
 ਮਾਰਨ ਇਤ ਉਤ ਤਕਹਿ ਹਤਨ ਕੋ ਦਾਇ । ਲਾਲਚੰਦ ਲਹਿ ਗੁਰ ਬਚ
 ਬਲਿ ਕੋ ਤੂਰਨ ਕਰ ਤੇ ਖੜਗ ਚਲਾਇ । ਗਰ ਤੇ ਸਿਰ ਤਤਕਾਲ
 ਉਤਾਰਨੋ, ਸ਼ਾਖਾ ਤੇ^{੨੪} ਫਲ ਮਨੋਂ ਗਿਰਾਇ । ਪਰਨੋ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਧਰ ਧਰ
 ਉਪਰ^{੨੫} ਹਯ ਗੋਰਤਿ ਹੀ ਗਯੋ ਪਰਾਇ^{੨੬} ॥੮॥ ਗੁਰ ਦਲਹਸਨੋ ਅਧਿਕ ਹੀ

^੧ਜੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਲਈ ਖਾਲੀ ਘੋੜਾ ਖੜਾ ਹੋਵੇ । ^੨ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਰਦ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਹੈ (ਤਿਨ੍ਹਾਂ
 ਕਹਿਆ) । ^੩ਜੇ ਅਗੋਂ ਵੇਰੀ ਵਾਰ ਕਰੇ ਤਾਂ ਰੋਕੇ (ਨਹੀਂ ਤਾਂ) । ^੪ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਕੇ । ^੫ਨਿਤ
 ਵੇਖੀਦਾ ਸੀ । ^੬ਮਾਰਕੇ ਸਸਤੂ ਖੋਹ ਲਓ । ^੭ਭਾਵ ਹਲਵ ਦੀ ਉਪਰ । ^੮ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਦੇ ਬਲ
 ਨਾਲ । ^੯ਭਾਲੀ ਤੋਂ ਮਾਨੇ , ^{੧੦}ਧੜ ਧਰਤੀ ਉਤੇ । ^{੧੧}ਭੱਜ ਗਿਆ ।

ਨਾਵਤਿ 'ਲਾਜ ਸਿੰਧ ਮਹਿ ਡੂਬ ਪਠਾਨ । ਤਕਰੀ ਤੋਲਨਹਾਰ ਹਾਥ ਤੋ
ਮਰਜੋ ਖਾਨ ਬਲ ਬੀਰ ਮਹਾਨ' । ਭੀਖਨ ਖਾਨ ਨਿਜਾਬਤ ਖਾਨਹਿ ਸਭਿ
ਖਾਨਨਿ ਸੋਂ ਕੀਨ ਬਖਾਨਾ^੧ਕਰੋਂ ਬਲ ਤਜਹੁ ਮਰਹੁ ਰਨ ਮਹੀਆ ਸਮੁਖ
ਹੈਲ ਘਾਲਹੁ ਘਮਸਾਨ॥੯॥ ਕਾਤੁਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨ ਜਾਨੈਂ ਪਕਰਨਿ ਤਿਨ ਤੇ
ਮਰਹੁ, ਨ ਬਨਿ ਸਵਧਾਨ' । ਇਮ ਇਕਠੇ ਕਰਿ ਹਰੀਚੰਦ ਜੁਤਿ ਮਧਕਰ
ਸਾਹਿ ਚੰਦੋਲ ਸੁਜਾਨ । ਓਰਜ ਪਰੇ ਗੁਰੂ ਦਲ ਉਪਰ ਛੋਰਤਿ ਗੁਲਕਾਂ
ਤੀਖਨ ਬਾਨ । ਕੋ ਬਰਛੀ ਤੋਮਰ ਕਿਨ ਮਾਰਜੋ, ਹੋਲਾ ਕਰਜੋ ਅਧਿਕ ਭਟ
ਹਾਨ ॥੧੦॥ ਨੰਦਚੰਦ ਅਰੁ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦਹਿ ਦਯਾਰਾਮ ਪ੍ਰੋਹਤ ਬਲਵੰਤ ।
ਸੰਗੋਸ਼ਾਹਿ ਜੀਤਮਲ ਮਿਲਿ ਕੈ ਸਾਧ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਬਿਸਾਲ ਮਹੰਤ । ਗੰਗਾਰਾਮ
ਮਾਹਰੀਚੰਦਹਿ ਬਹੁਰ ਗੁਲਾਬਚੰਦ ਮਤਿਵੰਤ । ਲੇ ਕਰਿ ਦਲ ਕੋ ਅਰੇ
ਅਰਿਨ ਸੋਂ ਗਨ ਗੁਲਕਾਂ ਅਰੁ ਬਾਨ ਚਲੀਤਿ॥੧੧॥ ਮਾਤੁਲ ਬਲੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
ਸਮੁਖ ਹੈ ਤੀਰਨ ਤੇ ਗਨ ਬੀਰ ਪਰੋਇ । ਗਿਰੇ ਦੜਾਦੜ ਅਵਨੀ ਉਪਰ
ਸਮ ਰਨਬੰਭੇ ਰਹਜੋ ਖਰੋਇ' । ਜੁਟਜੋ ਜੀਤ ਮਲ ਹਰੀਚੰਦ ਸੋਂ ਸਨਮੁਖ
ਪਿਖਹਿ ਪਰਸਪਰ ਦੋਇ ਘਾਤਿ^੨ ਕਰਨ ਹਿਤ ਘਾਤ^੩ ਬਿਚਾਰਤਿ ਚਪਲ
ਚਲਾਕ ਤੁਰੰਗਮ ਹੋਇ ॥ ੧੨ ॥ ਸੰਗੋਸ਼ਾਹਿ ਨਿਜਾਬਤ ਸੰਗੋ ਅਰੇ ਪਰਸ-
ਪਰ ਬੀਰ ਜੁਝਾਰਾਲਾਲ ਬਿਲੋਚਨ ਰੂਧ ਭਰੇ ਚਿਤ ਚਹੈ ਆਪ ਮੈਂ ਕਰਨ
ਪ੍ਰਹਾਰ । ਇਤ ਉਤ ਬਿਚਰਤਿ ਹਤਹਿ ਤੀਰ ਤਿਤ, ਕਬਿ ਦਾਏ ਕਬਿ ਬਾਮ
ਸਿਧਾਰਾ ਮਹਾਂਬੀਰ ਬਰ ਉਰ ਹੰਕਾਰਤਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਵਿਦੜਾ ਜਾਨਿ ਉਦਾਰ^੪ ।
੧੩॥ ਜੀਤਮਲ ਖਰ ਤੀਰ ਨਿਕਾਰਜੋ ਧਨ ਮਹਿ ਜੋਰਿ ਖੈਚਿ ਕਰਿ ਤਾਨ ।
ਹਰੀਚੰਦ ਕੋ ਤਾਕਿ ਨਿਸ਼ਾਨੈ ਤਤਖਿਨ ਛੋਰਜੋ ਕਰਿਬੇ ਹਾਨ । ਆਵਤਿ ਕੋ
ਅਵਿਲੋਕਿ ਗਯੋ ਟਰ ਸਰ ਨਿਸ਼ਵਲ ਤੇ ਰੂਧ ਮਹਾਨਾ^੫ਕਹਾਂ ਭਯਾ ਹਰੀ*
ਭਾਜਤਿ ਜੈਹੈ ਅਬਿ ਕੈ ਹਾਨ ਦੇਉਂ ਤੁਵ ਪ੍ਰਾਨ'॥੧੪॥ ਇਮ ਕਹਿ ਤੀਛਨ
ਤੀਰ ਨਿਕਾਸਜੋ ਉਤ ਤੇ ਹਰੀਚੰਦ ਲਿਯ ਬਾਨ । ਦੋਨਹੂੰ ਕੋ ਧਨੁ ਤੇ ਛੁਟਿ
ਚਾਲੇ ਬਹੇ ਬੇਗ ਤੇ ਸਰਪ ਸਮਾਨ । ਸਨਮੁਖ ਖਰੇ ਤੁਰੰਗਮ ਦੋਨਹੂੰ ਲਗੇ
ਭਾਲ ਮਹਿ ਇਕ ਬਿਰ ਤਾਨ^੬ । ਦੋਨਹੂੰ ਗਿਰੇ ਧਰਾ ਪਰ, ਬਿਤ ਹੈ, ਤਜੇ

^੧(ਕ੍ਰਿਪਾਲ) ਖੜੋ ਰਿਹਾ । ^੨ਨਾਸ਼ । ^੩ਦਾਉ । ^੪ਬੜੀ । ^੫ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋ ਹਰੀਚੰਦ ।

^੬ਇਕੋ ਵੇਰੀ ਤਾਣ ਕੇ (ਛੱਡੇ ਹੋਏ ਤੀਰ) ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਲਗੇ ।

*ਪਾ:-ਕਹਾਂ ਪਹਾੜੀ ।

ਹਯਨ ਕੋ, ਪੁਨ ਸਵਧਾਨ॥੧੫॥ ਦੋਨਹੁ ਧਨੁ ਵਿੱਦਯਾ ਮਹਿ ਚਾਤੁਰ ਦੋਨਹੁ
 ਕੇ ਰਿਸ ਵਧੀ ਬਿਸਾਲ । ਪੁਨ ਦੋਨਹੁ ਧਨ ਮਹਿ ਸਰ ਸੰਧੇ, ਦੋਨਹੁ ਚਲੇ
 ਸਬੰਗ ਕਰਾਲ। ਲਗੇ ਦੁਹਨ ਕੀ ਭੁਜ ਮਹਿ ਬੀਧੇ ਛੁਟੇ ਸ਼ੋਨ ਬਾਗੇ ਤਨ^੧
 ਲਾਲ । ਬਹੁਰ ਨ ਮਿਟੇ ਰਹੇ ਥਲ ਠਾਂਢੇ, ਘਾਇਲ ਹੂ ਕਰਿ ਹੋਰਤਿ ਜਾਲ
 ॥ ੧੬ ॥ ਬਹੁਰ ਜੀਤਮਲ ਤੀਰ ਨਿਕਾਸੇ ਹਰੀਚੰਦ ਪਿਖਿ ਕੋਪ ਮਹਾਨ।
 ਤੂਰਨ ਕਰਤਿ ਕਰੇ ਸਰ ਸੰਧਨਿ^੨ ਕਰ ਦੋਨਹੁਕੇ ਨਿਠੁਰ^੩ ਕਮਾਨ। ਐਚਿ
 ਐਚਿ ਚਿਰਕਾਵਤਿ ਨੀਕੇ ਹਰੀਚੰਦ ਕੋ ਆਯੋ ਤੀਰ^੪ । ਰਿਦਾ ਬੇਧ ਕਰਿ
 ਜੀਤ ਮੱਲ ਕੋ ਪਰੇ ਪਾਰ ਘੁਮੇ ਵਧਿ ਪੀਰ^੫ । ਦੰਤਨ ਚਰਬਤਿ ਹਤਨ
 ਸ਼ੱਤ ਕੋ ਲਾਲ ਬਿਲੋਚਨ ਆਨਨ ਧੀਰ^੬ । ਸਨਮੁਖ ਗਿਰੇ ਨ ਪਰੇ
 ਪਿਛੋਰੀ, ਪੈਨ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਬਰਬੋਰ॥੧੭॥ ਜੀਤਮੱਲ ਕੋ ਛੁਟੇ ਬਾਣ ਜੋ
 ਮਰਮ ਸਥਲ ਮਹਿ ਲਾਗੇ ਮੋਇਆਛਾਤੀ ਬੇਧਿ ਪਾਰ ਸੋ ਨਿਕਾਸੇ ਹਰੀਚੰਦ
 ਘੁਮੇ ਸੁ ਖਰੋਇ ਕਰਤਿ ਸੰਭਾਰਨ, ਭਈ ਮੂਰਛਾ, ਪਰੇ ਧਰਾ ਪਰ ਜਨੁ
 ਛਿਤ ਸੋਇ^੭ । ਆਇ ਨਰਨ ਸੋ ਤੀਰ ਨਿਕਾਸੇ ਬਾਂਧੇ ਘਾਵ ਕਰੇ ਦ੍ਰਿੜੁ
 ਜੋਇ ॥ ੧੮ ॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਤਿਹ ਪਵਨ ਝਲਾਈ ਲੇ ਜਲ ਕੋ ਆਨਨ
 ਮਹਿਛਾਰ। ਜੀਤਮੱਲ ਗੁਰ ਭਟਨ ਉਠਾਯੋ ਜੋ ਪਹੁੰਚੇ ਸੁਖ ਸੁਰਗਮਝਾਰ।
 ਲੋਥ ਆਪਨੇ ਵਿਸ਼ਿ ਲੇ ਰਾਖੀ 'ਪੈਨ ਪੈਨ' ਸਭਿ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰ। ਕਲ-
 ਗੀਧਰ ਪਿਖਿ ਅਧਿਕ ਸਰਾਹੇ 'ਛੱਤ੍ਰੀਪਨੋ ਨਿਬਾਹਿ ਉਦਾਰ' ॥ ੧੯ ॥
 ਜੀਤਮੱਲ ਜਬਿ ਸੁਰਗ ਸਿਧਾਂਤੋ ਹਰੀਚੰਦ ਮੁਰਛਾ ਕੋ ਪਾਇ । ਸੰਗੋਸ਼ਾਹ
 ਨਿਜਾਬਤ ਸੰਗੇ ਅਰੇ ਪਰਸਪਰ ਕੋਪ ਵਧਾਇ । ਗਿੱਧ ਕਾਕ ਗਨ ਬਾਇਸੁ
 ਆਮਿਖ ਭਖਹਿ ਉਚ ਕਹਿ ਨਾਦ ਸੁਨਾਇ । ਗਨ ਗੀਦਰ ਤ੍ਰਿਪਤਾਨੇ ਰਨ
 ਮਹਿ ਸਿਵਾ^੮ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਹੀ ਹਰਖਾਇ ॥ ੨੦ ॥ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਇਕ ਥਾਨ
 ਖਰੋ ਤਹਿ, ਹਰੀਚੰਦ ਕੋ ਮੂਰਛ ਹੋਰਿ। ਜਿਸ ਕੇ ਨਿਕਟ ਖਰੇ ਭਟ ਪੁੰਜਹਿ
 ਤਬਿ ਕਲਗੀਧਰ ਕਹੇ ਸੁ ਟੇਰਾ^੯ ਜਹਿ ਸਮੁਦਾਇ ਮਿਲੇ ਇਕ ਥਲ ਭਟ
 ਰਾਮ ਸਿੰਘ। ਦੇਖਹੁ ਬਿਨ ਦੇਰ । ਗੋਰਾ ਤਹਾ ਤੋਪ ਕੋ ਮਾਰਹੁ ਤਿਨ ਸਭਿ ਕੋ
 ਦੇ ਤ੍ਰਾਸ ਬਡੇਰ' ॥ ੨੧ ॥ ਸੁਨੇ ਹੁਕਮ ਗੁਰ ਕੋ ਤਿਨ ਤਤਛਿਨ ਤੋਪ

^੧ਝਨ ਦੇ ਪੁਸ਼ਾਕੇ । ^੨ਤੀਰ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ । ^੩ਕਠੋਰ । ^੪ਹਰੀਚੰਦ ਦਾ ਤੀਰ ਆਇਆ । ^੫ਪੀੜਾ
 ਵਧੀ । ^੬ਮੁਖ ਧੀਰਜ ਸਹਿਤ ਸੀ । ^੭ਮਾਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਸੌਂ ਗਿਆ । ^੮ਗਿਦੜੀਆਂ ।

ਹੁਤੀ ਪੂਰਬ ਹੀ ਤਸਾਰਾਦਈ ਪਲੀਤੇ ਅਗਨਿ, ਉਠੀ ਤਬਿ ਗਰਜੀ ਭੈਰਵ
ਸ਼ਬਦ ਉਦਾਰ । ਗੋਰਾ ਲਗਯੋ ਚੰਗਾ ਜਹਿ ਬਾਂਧਯੋ ਦੁਇ ਤ੍ਰੈ ਨਰ ਕੋ ਕੀਨਿ
ਸੰਘਾਰ । ਸੁਕਚਿ ਸਰਬ ਹੀ ਇੰਤ ਉਤ ਦੌਰੇ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਦੀਰਘ ਡਰ ਧਾਰਿ
॥੨੨॥ ‘ਹਰੀਚੰਦ ਇਕਹੁਤੇ ਸੂਰਮਾ ਸੋਰਨਮਹਿਲਰਿ ਮੁਰਛਾਪਾਇ’ ਅਪਰ
ਸੁਭਟ ਗਨ ਮਰੇ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਨਿਜ ਤੁਰੰਗ ਕੋ ਚਲਯੋ ਧਵਾਇ । ਧਨੁਖ
ਬਾਨ ਨਹਿ ਪਾਨ ਸੰਭਾਰੇ, ਕਾਤੁਰ ਭਯੋ ਤ੍ਰਾਸ ਉਰ ਪਾਇ । ਅਪਰ ਹੋਰਿ ਕਰਿ
ਗਿਰਪਤਿ ਭਾਰਯੋ ਤਜਿ ਤਾਜ ਕਰਿ ਰਣਖੇਤ ਪਰਾਇ ॥ ੨੩॥ ਜਸਵਾਲੀ
ਭਵਵਾਲੀ ਜੋਤਿਕ ਅਵਿਲੋਕਤਿਹੀ ਮਧਕਰਸ਼ਾਹ । ਚਲੇ ਭਾਜ ਨਹਿ ਲਾਜ
ਬਿਚਾਰੀ ਸਮ ਨਾਰੀ ਕੇ ਡਰ ਉਰ ਮਾਂਹਿ । ਗੋਰਾ ਗੋਰੀ ਤੀਰ ਨ ਪਹੁੰਚੇ,
ਬਿਰ ਤਹਿ ਦੂਰ ਭਯੋ ਨਰਨਾਹੇ ।—ਕੜੋ ਬਿਨ ਆਈ ਮਰਹਿ ਜੰਗ ਮਹਿ,
ਕਾਜ ਨ ਸਰਹਿ, ਲਰਹਿ ਹਮ ਕਾਹਿ ?—॥ ੨੪॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁਤੇ ‘ਜੀਤਮਲ ਬੱਧ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਪਲਾਇ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਉੱਨਤੀਸਮੇ
ਅੰਸੁ ॥ ੨੬ ॥

੩੦. [ਸਿਰੋਸ਼ਾਹ ਤੇ ਹਰੀਚੰਦ ਬੱਧ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਫਤੇਸ਼ਾਹਿ ਭਾਜਯੋ ਪਿਖਯੋ ਹਰੀਚੰਦ ਚੰਦੇਲ^੧ । ਚੱਕ੍ਰਿਤ ਚਿਤ ਚੱਪਯੋ
ਚਪਯੋ^੨ ਗਹੇ ਹਾਥ ਮਹਿ ਸੇਲ ॥ ੧॥ ਰਸਾਵਲ ਵੰਦ ॥ ਦਯਾਰਾਮ ਬੀਰੀ । ਨੰਦੀ
ਚੰਦ ਧੀਰੀ । ਕੁਪਯੋ ਗੰਗਰਾਮੀ । ਗੁਲਾਬੀ ਸੁ ਨਾਮੀ ॥ ੨॥ ਮਰਯੋ ਜੀਤਮੱਲੀ ।
ਪਿਖਯੋ ਭੂਮਬੱਲੀ^੩ । ਸਭੈ ਕੋਪ ਧਾਏ । ਪਹਾਰੀ ਪਲਾਏ ॥ ੩॥ ਸਧੀਰੀ
ਚੰਦੇਲੀ । ਧਰੇ ਹਾਥ ਸੇਲੀ । ਅਰਯੋ ਅੱਗ ਆਈ । ਕੁਲੀ ਲਾਜ ਪਾਈ ॥ ੪॥
ਹਤਯੋ ਏਕ ਦੈ ਕੈ^੪ । ਰਹਯੋ ਠਾਂਢ ਹੈ ਕੈ^੫ । ਨਿਕਾਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾ । ਚਹੈ ਸ਼ੱਤੁ
ਹਾਨਾ ॥ ੫॥ ਦਯਾਰਾਮ ਆਈ । ਢੁਕੈ ਬੋਲਿ ਬਾਈ^੬ । ਕਰੈ ਖੰਗ ਘਾਤਾ ।
ਕਟਯੋ ਸ਼ੱਤੁ ਗਾਤਾ^੭ ॥ ੬॥ ਚਿਤਿ ਸੁਮਿ ਕਾਮੀ^੮ । ਗਿਰਯੋ ਜੰਗ ਧਾਮੀ ।
ਰਖਯੋ ਧਰਮ ਬੀਰੀ । ਤਜੀ ਹੈ ਨ ਧੀਰੀ ॥ ੭॥ ਭਯੋ ਟੁਕ ਟੁਕੀ^੯ । ਪਰੀ ਕੂਕ
ਕੂਕੀ । ਗਯੋ ਭਾਜ ਰਾਜਾ । ਤਜਯੋ ਜੰਗ ਕਾਜਾ ॥ ੮॥ ਰਿਸੇ ਖਾਨਜ਼ਾਦੇ ।
ਬਜੇ ਦੀਹ ਬਾਜੇ । ਫਿਰੇ ਫੇਰ ਸਾਗੇਕਰੈ ਮਾਰ ਮਾਰੇ ॥ ੯॥ ਨਿਜਾਬੀ ਪਠਾਨਾ
ਸੰਗੋਸ਼ਾਹ ਜਾਨਾ । ਅਰੇ ਆਪ ਮਾਂਹੀ । ਹਟੇ ਪੈਰ ਨਾਂਹੀ ॥ ੧੦॥ ਸਭਾ
^੧ਟੇਲਾ । ^੨(ਇਨੀ) ਦੂਰ ਜਾ ਖੜੇ ਹੋਏ ਰਾਜੇ । ^੩ਕਿਸ ਲਈ । ^੪‘ਹਰੀਚੰਦ ਤੇ ਚੰਦੇਲੀਏ ਨੇ ।
^੫‘ਚੱਕ੍ਰਿਤ ਹੋਕੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਉਤਸਾਹ ਆਇਆ ਤੇ ਕੋਪਵਾਨ ਹੋਕੇ । ^੬‘ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤਲ ਤੇ । ^੭‘ਕੋਧ
ਕਰਕੇ । ^੮‘ਇਕ ਯਾ ਦੋ ਨੂੰ । ^੯‘ਬੋਲ ਕਹਿ ਕੇ । ^{੧੦}‘ਸਰੀਰ । ^{੧੧}‘ਸੁਆਮੀ ਦਾ ਕੰਮ ਚਿਤਵਦਾ ।
^{੧੨}‘ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ।

ਬੀਰ ਜੋਊ।ਹੁਤੇ ਮੇਲ ਦੋਊ।^੧ਪੁਰੀ ਬੀ ਚਿਨਾਰੀ।ਗੁਰੂ ਤੀਰਵਾਰੀ^੨॥ ੧੧॥
 ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਰਤਿ ਹੁਤੇ ਰਨ ਬਾਤ ਕੋ^੩ ਘਾਤ ਅਨੇਕ ਉਪਾਯ।ਮਾਨਤਿ ਭਟ
 ਬਡ ਆਪ ਕੋ ਦੋਨੋ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ॥ ੧੨ ॥ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ॥ ਭਈ ਯਾਦ
 ਸੋਊ। ਭਿਰੇ ਬੀਰ ਦੋਊ। ਕਰੈਂ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾਈ। ਪਰਜੋ ਨੇਰ ਆਈ ॥ ੧੩ ॥
 ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ ਨਿਕਾਰੀ। ਭਯੋ ਭੇਰ ਭਾਰੀ। ਧਰੀ ਢਾਲ ਆਗੈ। ਤਕੇ ਦਾਵ
 ਲਾਗੈ॥੧੪॥ਉਭਾਰੈਂ ਚਲਾਵੈਂ। ਸਰੀਰੀ ਬਚਾਵੈਂ। ਖਰੇ ਖੰਗ ਧਾਰੈਂ। ਸੁ ਉਚੇ
 ਉਸਾਰੈਂ^੪ ॥ ੧੫ ॥ ਲਗੈਂ ਘਾਵ ਅੰਗਾ। ਭਏ ਲਾਲ ਰੰਗਾ। ਬਹਜੋ ਸੂਣ
 ਜਾਈ। ਤਜੈਂ ਪੈ ਨ ਥਾਈ ॥ ੧੬ ॥ ਮਨੋ ਢਾਕ^੫ ਢੁਲੇ। ਦੁਊ ਬੀਰ ਝੁਲੇ।
 ਰਣੇ ਰੰਗ ਸੋਹਾ। ਗੁਰੂ ਕੀਨਿ ਦੋਹਾ^੬ ॥ ੧੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵ ਕ ॥

ਜੋਹਰਾ ॥ ਮਾਰਿ ਨਿਜਾਬਤ ਖਾਨ ਕੋ ਸੰਗੋ ਜੁਝੈ ਜੁਝਾਰ^੭।

ਹਾਹਾ ਇਹ ਲੋਕੈਂ ਭਯੋ ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਜੈਕਾਰ ॥ ੨੩ ॥

‘ਪਿਖਿ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਬੀਰ ਕੋ ਕਰਜੋ ਜੰਗ ਬਡਕਾਮ। ਸੰਗੋ ਕਾ ਸਤਿਗੁਰ
 ਧਰਜੋ ਨਾਮ ਸ਼ਾਹ ਸੰਗਾਮ’^੮ ॥ ੧੮ ॥ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ॥ ਲਗੇ ਘਾਵ ਸੋਹੈਂ।
 ਚਢੀ ਬੰਕ ਭੋਹੈਂ। ਗਿਰਜੈਂ ਜੰਗ ਮਾਂਹੀ। ਹਟਜੋ ਪੈਰ ਨਾਂਹੀ ॥ ੧੯ ॥ ਗਯੋ
 ਦੇਵਲੋਕੀ। ਜਹਾਂ ਨਾਂਹਿ ਸ਼ੇਕੀ। ਗਿਰੇ ਬੀਰ ਦੋਈ। ਪ੍ਰਭੂ ਪੇਖਿ ਸੋਈ॥੨੦॥
 ਚਲੇ ਆਪ ਆਗੇ।ਰਿਦੇ ਕੋਪ ਜਾਗੇ।ਸੰਭਾਰੇ ਕੁਦੰਡੀ।ਖੰਡੀਗੋਂ^੯ ਪਚੰਡੀ॥੨੧॥
 ਭਯੋ ਤੇਜ ਘੋਰਾ।ਜ਼ਰੀ ਜ਼ੀਨ ਬੋਰਾ^{੧੦}।ਖਰੇ ਖਾਨ ਖੂਨੀ। ਰਿਸੇ ਪੇਖਿ ਦੂਨੀ^{੧੧}
 ॥੨੨॥ ਬਜੀ ਬੰਬ^{੧੨} ਭੂਰੀ। ਸੁਨੀ ਜਾਇ ਦੂਰੀ। ਉਤੈ ਖਾਨ ਢੁਕੈ^{੧੩}। ਮੁਖ
 ‘ਮਾਰ’ਕੂਕੈਂ ॥ ੨੩ ॥ ਗੁਰੂ ਬਾਨ ਲੀਨਾ। ਧਨੈਂ ਐਚਿ ਕੀਨਾ^{੧੪}। ਤਜਜੋ
 ਬੇਗ ਸੰਗਾ। ਲਰਜੋ ਖਾਨ ਅੰਗਾ ॥ ੨੪ ॥ ਗਿਰਜੋ ਜੰਗ ਖੇਤਾ। ਨਹੀਂ ਢੇਰ
^੧ਭਾਵ ਸੰਗੋਸ਼ਾਹ ਤੇ ਨਿਜਾਬਤ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਮੇਲ ਸੀ। ^੨ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ
 ਪਾਸ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤਦੋਂ ਦੀ ਬੀ ਪਛਾਣ ਸੀ। ^੩ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ (ਪਹਿਲੇ) ਗੱਲਾਂ ਰਣ ਦੀਆਂ।
^੪ਤੱਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਾਉ ਲਗੇ। ^੫ਉੱਚਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ^੬ਪਲਾਸ। ^੭ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋਹਾ ਰਚਕੇ
 (ਹਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ)। ^੮ਸ਼ਾਹ ਸੰਗਾਮ’ ਨਾਮ ਧਰਿਆ ਸੰਗੋ ਦਾ। ^੯ਬਾਨ। ^{੧੦}ਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਕਾਠੀ ਭੁੱਬੀ ਹੋਈ ਭਾਵ
 ਮੜੀ ਹੋਈ। ^{੧੧}ਖੂਨੀ ਖਾਨ ਖੜੇ ਦੇਖਕੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਨੂੰ ਦੂਰਾ ਰੋਸ ਹੋਇਆ। ^{੧੨}ਭਾਵ ਨਗਾਰਿਆਂ
 ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਹੋਏ। ^{੧੩}ਜਿਸ ਬਿੱਛ ਹੇਠ ਖੜੋਕੇ ਆਪ ਨੇ ਬਾਣ ਚਲਾਏ ਹਨ,
 ਹੁਣ ਤਕ ਖੜਾ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ੇਕ ਕਿ ਉਥੇ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਬੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ
 ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਤਕ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਟਿਕਣਾ ਯਾਦ ਹੈ। ਇਹ ਉਪਰਲੇ
 ਮੈਦਾਨ ਦੀ ਇਕ ਅੱਗੇ ਵਧਵੀਂ ਮਾਨੋ ਨੋਕ ਹੈ :

ਚੇਤਾ^੧ । ਡਸਯੋ ਨਾਗ ਮਾਨੋ । ਕਰੋ ਪਾਨ ਹਾਨੋ ॥੨੫॥ ਦੁਤੀ ਬਾਣ ਲੈਕੇ ।
ਗੁਨੀ^੨ ਜੋਰਿ ਕੈਕੇ । ਕਰਯੋ ਤਾਨ ਤਾਨਾ^੩ । ਲਗਯੋ ਖਾਨ ਕਾਨਾ^੪ ॥ ੨੬ ॥
ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਭਿ ਖਾਨਨ ਸਰਦਾਰ ਬਡ ਨਾਮ ਜੁ ਭੀਖਨ ਖਾਨ । ਨਿਮਕ
ਹਰਾਮੀ ਜਾਨਿ ਕੈ ਮਾਰਯੋ ਤੀਖਨ ਬਾਨ ॥ ੨੭ ॥ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥ ਮੁਖੀ
ਤਾਕਿ ਮਾਰਾ ਮਨੋ ਨਾਗ ਕਾਰਾ । ਚਲਯੋ ਸੁਕ ਆਗੈ । ਰਿਪੂ ਤ੍ਰਾਸ ਲਾਗੈ
੨੮ ॥ ਨਹੀਂ ਠਾਵ ਹੋਵਾ । ਪ੍ਰਭੂ ਭੀਮ ਜੋਵਾ^੫ । ਬਚਯੋ ਆਪ ਭਾਗਯੋ ਤਰੀਗੈ
ਸੁ ਲਾਗਯੋ ॥ ੨੯ ॥ ਪਰਯੋ ਪਾਰ ਜਾਈ । ਗਿਰਯੋ ਜੰਗ ਬਾਈ । ਮਰਯੋ ਸੋ
ਕਿਕਾਨਾ ॥ ਚਲਯੋ ਤਸਾਗ ਖਾਨਾ ॥ ੩੦ ॥ ਗੁਰੂਬਾਨ ਆਨਾ^੬ । ਤਜੇਹਾਨ ਖਾਨਾ^੭ ।
ਨੰਦੇਚੰਦ ਛਿੱਪੀ । ਦਯਾਰਾਮ ਬਿੱਪੀ ॥ ੩੧ ॥ ਗੁਰੂ ਕੋਪ ਹੋਰਾ । ਸਿੰਗਾਮੀ
ਬਡੇਰਾ । ਪਰੇ ਧਾਇ ਦੋਈ । ਹਨੈ ਖਾਨ ਸੋਈ ॥ ੩੨ ॥ ਕਰਯੋ ਜੋਰ ਹੱਲਾ ।
ਨਹੀਂ ਜਾਇ ਝੱਲਾ । ਪਰਯੋ ਸੋਰ ਉਚਾ । ਸੁ ਦੂਰੇ ਪਹੁੰਚਾ ॥ ੩੩ ॥ ਟਿਕੇ ਖਾਨ
ਨਾਹੀ^੮ । ਰਿਦੇ ਤ੍ਰਾਸ ਮਾਂਹੀ । ਪ੍ਰਹਾਰੇ ਸੁ ਭਾਗੈ^੯ । ਬਡੇ ਘਾਵ ਲਾਗੈ ॥ ੩੪ ॥
ਭਯੋ ਜੰਗ ਭਾਰਾ । ਨ ਜਾਈ ਸਹਾਰਾ ॥ ਹਜ਼ਾਰੈਂ ਸੁ ਜੋਧਾ । ਭਜੇ ਤਸਾਗਿ ਕ੍ਰੋਧਾ
॥ ੩੫ ॥ ਮਿਲੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ । ਭਯੋ ਮਾਸ ਖੇਤ । ਬਡੀ ਗਿੱਝ ਬੋਲੈ । ਬਿਸਾਲੀ
ਕਲੋਲੈ ॥ ੩੬ ॥ ਫਿਰੇ ਆਨ ਸਜਾਰੈ^{੧੦} । ਪੁਕਾਰੈ ਪੁਕਾਰੈ^{੧੧} । ਮਿਲੀ ਜੋਗ-
ਨੀਯਾ ॥ ਮਹਾਂ ਸ਼ੋਨ^{੧੨} ਪੀਯਾ ॥ ੩੭ ॥ ਡਕੀ ਡਾਕਣਾਈ^{੧੩} । ਡਕਾਰੈਂ ਅਘਾਈ ।
ਭਯੋ ਭੀਮ ਬਾਨਾ । ਤੁਸੇ ਬਿੰਦ ਖਾਨਾ^{੧੪} ॥ ੩੮ ॥ ਪਰੀ ਲੋਥ ਬਿੰਦਾ । ਬਿਲੀਦੈ
ਨਿਕੰਦਾ^{੧੫} । ਪ੍ਰਿਥੀ ਸ਼ੋਣ ਢੋਲਾ ॥ ਪਰਯੋ ਐਲ ਭੈਲਾ^{੧੬} ॥ ੩੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਜੀਤ-
ਮੱਲ ਕੇ ਤੀਰ ਸੇ^{੧੭} ਹਰੀਚੰਦ ਮੁਰਝਾਇ^{੧੮} । ਸਨੈ ਸਨੈਲਹਿ ਚੇਤਨਾ ਦੇਖੇ
-ਖਾਨ ਪਰਾਇ^{੧੯} ॥ ੪੦ ॥ ਉਮਡਯੋ ਆਵਤਿ ਗੁਰੂ ਦਲ ਜੰਗਵਤੋ ਕੈ ਪਾਇ-।

^੧ਸਾਵਧਾਨ ਨਾ ਹੋਇਆ । ^੨ਚਿੱਲੇ ਵਿਚ । ^੩ਜੋਰ ਨਾਲ ਖਿੱਚਕੇ । ^੪ਖਾਨ ਦੇ ਕੰਨ ਨੂੰ । ^੫ਭਾਵ ਗੁਰੂ
ਜੀ ਦਾ ਭੈ ਖਾਧਾ । ^੬ਹੋਰ । ^੭ਖਾਨ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਚਲਾਏ । ^੮ਭਾਵ ਭੀਖਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਭੱਜਾ
ਜਾਂਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਪਠਾਨ ਸਾਰੇ ਭੱਜ ਉਠੇ । ^੯(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ) ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਸਨ (ਉਹ ਡਰ ਕੇ)
ਭੱਜੇ । ^{੧੦}ਗਿੱਝ । ^{੧੧}ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਰੋਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ । ^{੧੨}ਲਹੂ । ^{੧੩}ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ ਡਾਕਣੀਆਂ ।
^{੧੪}ਸਾਰੇ ਪਠਾਣ ਡਰੇ । ^{੧੫}ਬਹੁਤੇ ਕੱਟੇ ਗਏ । ^{੧੬}ਭਯਾਨਕ ਸ਼ੋਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ । [ਐਲ=ਸ਼ੋਰ ।
ਭੈਲਾ=ਭਯਾਨਕ] । (ਅ) ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭੈ ਪੈ ਗਿਆ [ਅ: , ਐਲ=ਜਮਾਤਾਂ, ਸਮੂਹ] । ^{੧੭}ਤੀਰ
ਨਾਲ । ^{੧੮}ਮੂਰਛਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ । ^{੧੯}ਹੋਲੇ ਹੋਲੇ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਆਕੇ ਉਸ ਨੇ ਖਾਨ ਨੂੰ ਸੋਜਾਂਦੇ ਦੇਖੇ ।

ਸਹਿ ਨ ਸਕਜੋ ਨਿਜ ਹਾਰ ਕੋ, ਘਾਵ ਸੁ ਦ੍ਰਿੜੁ ਬੰਧਵਾਇ^੧ ॥ ੪੧ ॥
 ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥ ਹਰੀਚੰਦ ਜੋਧਾ। ਉਠਜੋ ਫੇਰ ਕ੍ਰੋਧਾ। ਸੰਭਾਰਜੋ ਕੁਦੰਡਾ। ਸਰੰ
 ਸੰਧਿ ਛੰਡਾ॥੪੨॥ਪੁਨੰ ਆਨ ਲੀਨੋ^੨। ਤਜੇ ਓਜ ਕੀਨੇ। ਗੁਰੂ ਬੀਰ ਮਾਰੇ।
 ਜੁ ਆਗੇ ਪਧਾਰੇ॥੪੩॥ ਜਿਸੈ ਅੰਗ^੩ ਲਾਗੈ। ਤਬੈ ਪ੍ਰਾਨ ਤਜਾਗੈ। ਸੁਰੀਲੋਕ
 ਜਾਵੈ। ਬਰੈਂ ਹੂਰ ਆਵੈਂ॥੪੪॥ਤਉ ਬੀਰ ਭਾਰੇ। ਮਰੇ ਨ ਪਿਛਾਰੇ। ਹਲੰ ਹਾਲ^੪
 ਘਾਲੇ। ਅਗੇ ਪਾਇ ਡਾਲੇ॥੪੫॥ਹਰੀਚੰਦ ਹੋਰੇ। ਸੁ ਕੋਪਜੋ ਘਨੇਰੇ। ਸੰਧੇ ਬਾਨ
 ਦੇਉ। ਕਰੇ ਓਜ ਸੋਊ॥੪੬॥ ਹਤੈ ਏਕ ਬਾਰੀ। ਲਗੈ ਹੋਇ ਪਾਰੀ। ਭਟੈ
 ਹੈ ਕਿ ਘੋਰਾ। ਪ੍ਰਹਾਰੈ ਸੁ ਜ਼ੋਰਾ^੫॥੪੭॥ ਤਨੰ ਫੇਰ ਦੇਤਾ। ਗਿਰੇ ਜੰਗ ਖੇਤਾ।
 ਉਠੈ ਪੈ ਨ ਸੋਈ। ਮਹਾਂ ਨੀਂਦ ਸੋਈ॥੪੮॥ ਗੁਰੂ ਹੋਰਿ ਤਾਂਕੋ। ਬਡੋ ਬੀਰ
 ਥਾਂਕੋ। ਗਏ ਤਾਂਹਿ ਆਗੇ। ਜਿਸੇ ਕੋਪ ਜਾਗੇ^੬॥੪੯॥ ਹਰੀਚੰਦ ਦੇਖੈ।
 ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਪਰੇਖੈ^੭। ਤਬੈ ਤਾਨਿ ਬਾਨੰ। ਬਲੀ ਬੀਰ ਜਾਨੰ॥੫੦॥ਗੁਰੂ ਓਰ
 ਮਾਰਾ। ਮਨੋ ਆਇ ਮਾਰਾ^੮। ਗਯੋ ਹਾਥ ਠਾਗਾ^੯। ਹਯੈ ਅੰਗ ਲਾਗਾ॥੫੧॥
 ਕਛੁ ਘਾਵ ਬੋਰਾ^{੧੦}। ਪ੍ਰਭੂ ਕੇਰ ਘੋਰਾ। ਤਿਮੰ ਬੋਰਾ ਧਾਰੇ। ਸੁ ਪੀਰਾ ਸਹਾਰੇ^{੧੧}॥
 ੫੨॥ ਰਿਸਜੋ ਸੈਲ ਰਾਜਾ। ਸਰਜੋ ਨਾਂਹਿ ਕਾਜਾ। ਲਯੋ ਬਾਨ ਆਨਾ। ਸੁ ਚਾਂਪ
 ਸੰਧਾਨਾ॥੫੩॥ ਗੁਰੂ ਬੀਰ ਭਾਰੀ। ਨਿਹਾਰੇ ਅਗਾਰੀ। ਬਨਾਏ ਨਿਸ਼ਾਨਾ।
 ਤਜਜੋ ਤੀਖ ਬਾਨਾ॥੫੪॥ ਗਯੋ ਹਾਥ ਹਾਲੀ^{੧੨}। ਭਯੋ ਵਾਰ ਖਾਲੀ। ਛੁਹਜੋ
 ਸ਼ੂਣ ਸੰਗਾ^{੧੩}। ਪਰਜੋ ਸੋ ਖਤੰਗਾ॥੫੫॥ ਕਛੁ ਘਾਵ ਹੋਵਾ। ਲਹੂ ਬੰਦ ਜੋਵਾ।
 ਹਰੀਚੰਦ ਹੋਰੇ। ਬਿਸੰਮਯੋ ਘਨੇਰੇ॥੫੬॥—ਲਗੈ ਤੀਰਨਾਂਹੀ। ਭਯੋ ਮੋਹਿਕਾਰੀ^{੧੪}।
 ਤੁਰੰਗ ਨ ਮਾਰਾ^{੧੫}। ਨ ਸ਼ੱਤੁ ਸੰਘਾਰਾ॥੫੭॥ ਜੁ ਵਿੰਦਨਾ ਕਮਾਈ। ਨਹੀਂ
 ਕਾਮ ਆਈ। ਗੁਰੂ ਸਾਵਧਾਨੰ। ਅਡੋਲੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ॥੫੮॥ਤਉ ਮੈਂਨਹਾਨਾ^{੧੬}।
 ਰਹਜੋ ਧਾਰਿ ਪ੍ਰਾਨਾ—। ਬਿਚਾਰੈ ਉਦਾਰਾ^{੧੭}। ਮਨੋ ਜੁੱਧ ਹਾਰਾ॥੫੯॥ ਪੁਨੰ

^੧ਜ਼ਖਮ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹਵਾਇਆ। ^੨ਫਿਰ ਹੋਰ(ਤੀਰ)ਲਿਆ। ^੩ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ। ^੪ਹੱਲੇ ਤੇ ਹੱਲਾ। ^੫ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ^੬ਜਿਸ (ਹਰੀਚੰਦ ਨੂੰ) ਕ੍ਰੋਧ ਜਾਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ^੭ਸਿਆਣ ਲਏ। ^੮ਮਾਨੋ ਸੱਪ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ^੯ਠਗਿਆ ਗਿਆ ਭਾਵ ਹਿੱਲ ਗਿਆ। (ਅ) ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਛੁਹ ਕੇ ਲੰਘ ਗਿਆ। ^{੧੦}ਤਿਵੇਂ (ਪਹਿਲੇ ਵਾਂਗ) ਪੀੜਾ ਸਹਾਰਕੇ (ਬੋਰਾ ਨਾਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਘੋੜਾ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦਾ। ^{੧੧}ਹਿੱਲ ਗਿਆ। ^{੧੨}ਕੰਨ ਨਾਲ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਛੁਹਿਆ। ^{੧੩}ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ^{੧੪}ਘੋੜਾ ਭੀ ਨਾ ਮਰਿਆ। ^{੧੫}ਨਾ ਮਾਰ ਸਕਿਆ। ^{੧੬}ਬਹੁਤ ਸੋਚਦਾ ਹੈ।

ਦੇਖਨੈਨਾ ਲਯੋ ਬਾਨ ਪੈਨਾ^੧। ਤਕੜੋ ਬੀਚ ਛਾਤੀ। ਲਗੇ ਪ੍ਰਾਨ ਘਾਤੀ^੨॥੬੦॥
 ਕਰੇ ਓਜ ਛੇਰਾ। ਚਲੜੋ ਸੂਕਿ ਘੇਰਾ^੩। ਹੁਤੀ ਬੰਧ ਪੇਟੀ। ਚਹੁ ਓਰੇ ਲਪੇਟੀ^੪।
 ੬੧ ॥ ਸਰੰ ਅੰਗ ਘਾਤੀ^੫। ਲਗੜੋ ਬੀਚ ਛਾਤੀ। ਤਹਾਂ ਦੁਲ ਭਾਥਾ^੬। ਸੁ
 ਪੇਟੀ ਕੇ ਸਾਥਾ ॥੬੨॥ ਗਯੋ ਬੇਧਿ ਦੋਊ। ਚੁਭੜੋ ਚਰਮ ਸੋਊ^੭। ਗੁਰੂ ਕਾਢਿ
 ਗੇਰਾ। ਕਹੜੋ ਤਾਂਹਿ ਬੇਰਾ ॥੬੩॥ ਵੇਹਰਾ ॥ ‘ਸਾਧ ਸਾਧ ਬਲ ਤੋਹਿ ਕੈ ਜਿਸ
 ਪਰ ਧਰਤਿ ਗੁਮਾਨ। ਬਿੰਦੜਾ ਸੀਖੀ ਇਤਿਕਹੀ ਕਹਾਂ ਓਜ ਤਜਿ ਬਾਨ^੮’।
 ੬੪ ॥ ਸ਼ੱਤੁ ਹਤਨ ਤੋ ਕਿਤ ਰਹੜੋ ਘਾਵ ਤਨਕ ਨਹਿ ਪਾਇ। ਕਹਾਂ ਕਰਹਿ
 ਬਿਸਵਾਸ^੯ ਕੋ-ਲੇਉਂ ਬਿਜੈ ਅਰਿ ਘਾਇ^{੧੦}—॥੬੫॥ ਤੀਨ ਵਾਰ ਤੈਂ ਕਰਿ
 ਚੁਕੜੋ ਅਬਿ ਦਿਹੁ ਮੇਰੇ ਵਾਰ। ਦੇਖੋ ਵਿੰਦੜਾ ਪਨੁਖ ਕੀ ਜਿਮ ਭਟ ਕਰਹਿ
 ਉਚਾਰ^{੧੧} ॥ ੬੬ ॥ ਲਗੜੋ ਬਾਣ ਕਾਢੜੋ ਜਬੈ^{੧੨} ਨਿਕਸੀ ਸ਼ੁਲਤ ਬੰਦ^{੧੩}।
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰਖੇ ਰਿਦੈ ਬਿਲੀਦ ॥ ੬੭ ॥ ਛੋੜਿ ਧਰਮ ਕੋ
 ਧਾਰਿ ਕੈ ਭੈ ਨ ਕਰਹਿ ਬਰ ਬੀਰ। ਪੁਨ ਰਿਪੁ ਸਨਮੁਖ ਦੇਖਿ ਕੈ ਖਰੋ ਖੇਤ
 ਧਰਿ ਧੀਰ ॥੬੮॥ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥ ਜਬੈ ਬਾਨ ਲਾਗੜੋ। ਪਿਖੇ ਕੋਪ ਜਾਗੜੋ^{੧੪}।
 ਲਯੋ ਚਾਂਪ ਆਪੂ। ਮਹਾਂ ਸ਼ੱਤੁ ਖਾਪੂ ॥੬੯॥ ਕਢੜੋ ਤੀਰ ਤੀਖਾ। ਜੁ ਸਾਂਪ
 ਸਰੀਖਾ। ਗਨੈ^{੧੫} ਜੋਰਿ ਤਾਨਾ। ਲਗੜੋ ਪਾਨ ਕਾਨਾ^{੧੬}॥੭੦॥ ਹਰੀਚੰਦ ਹੇਰਾ।
 ਨਿਸ਼ਾਨੈ ਬਝੇਰਾ। ਰਿਦੈ ਤਾਕਿ ਆਛੇ। ਰਿਪੂ ਨਾਸ ਬਾਛੇ ॥੭੧॥ ਤਜੜੋ ਸ਼ੀਘ੍ਰ
 ਧਾਰੀ। ਗਯੋ ਬੇਗ ਭਾਰੀ। ਡਸੜੋ^{੧੭} ਨਾਗ ਮਾਨੋ। ਗਿਰੜੋ ਪ੍ਰਾਨ ਹਾਨੋ ॥੭੨॥
 ਰਿਦਾ ਫੋਰਿ ਪਾਰਾ। ਪਰੜੋ ਜਾਇ ਨਜਾਰਾ। ਤਰੂ^{੧੮} ਜੜੋ ਪੁਰਾਨਾ। ਮਨੋ ਬਾਯ
 ਤਿੱਖਾ। ‘ਜੇ ਲੱਗਿਆ ਪ੍ਰਣ ਨਾਸ ਕਰੇ। ‘ਭਿਆਨਕ’। ‘ਪੇਟ ਦੇ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਲਪੇਟੀ ਹੋਈ।
 ‘ਜਖਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੀਰ’। ‘ਤਸਮਾ (ਜਿਸ ਨਾਲ) ਭੱਥਾ (ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ ਸੀ)। [ਵਾਃ,
 ਦੁਵਾਲ=ਚਮੜੇ ਦਾ ਤਸਮਾ]। ‘ਉਹ (ਤੀਰ ਫਿਰ) ਮਾਸ ਵਿਚ ਜਾ ਚੁਭਿਆ। ‘ਬਾਨ ਤਜਣ
 ਦਾ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਕਿੱਥੇ ਬਲ ਹੈ। ‘(ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਅਮੋਘ ਵਿਦਿਆ ਤੇ) ਕੀਹ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਰਿਹਾ
 ਹੈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵੇਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਬਿਜੈ ਲਵਾਂਗਾ। ‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੱਢਿਆ। ‘ਲਹੁ ਦੀ ਬੰਦ।
 ‘ਚਿੱਲੇ ਵਿੱਚ। ‘ਹੱਥ ਕੰਨ ਨੂੰ ਜਾ ਲਗਾ। ‘ਭਾਵ ਹਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਭਸਿਆ। ‘ਪਿੱਛੇ।

*ਇਹ ਫਿਕਰਾ ‘ਜਬੈ ਬਾਨ ਲਾਗੇ। ਤਬੈ ਰੋਸ ਜਾਗੇ’ ਹੁਣ ਕਹਾਵਤ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ।
 ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ‘ਜਬੈ ਬਾਣ ਲਾਗੜੋ। ਤਬੈ
 ਰੋਸ ਜਾਗੜੋ।’ ਕਟਾਖੜ ਵਿਚ ਇਹ ਬੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹਿੰਦੇ ਬੀਰਰਸ ਦਾ ਸਥਾਈ ਭਾਵ
 ਸੀ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਧ ਸੰਚਾਰੀ ਭਾਵ ਹੋਕੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਕੋਧ ਸਥਾਈ ਭਾਵ ਹੈ ਰੋਦਰ ਰਸ ਦਾ
 ਪਰ ਬੀਰਰਸ ਵਿਚ ਸੰਚਾਰੀ ਭਾਵ ਹੋਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਰ ਕਈ ਵੇਰ ਸਥਾਈ ਹੋਕੇ ਰੋਦ੍ਰ ਰਸ
 ਬਣਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਗਾਨਾ ॥ ੭੩ ॥ ਪਿਖੜੈ ਦੌਨ ਓਰਾ। ਕਰਜੇ ਭੂਰ ਸ਼ੇਰਾ। ਭਟੇ ਹੋਲ ਘਾਲਾ।
ਪਠਾਨੇ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੭੪ ॥ ਗੁਰੂ ਬਾਨ ਮਾਰੇ। ਅਨੇਕੈਂ ਸੰਘਾਰੇ। ਚਲਜੇ ਅੱਗੁ
ਆਯੋ। ਸ ਜਾਨੈ ਨ ਪਾਯੋ ॥ ੭੫ ॥ ਘਨੇ ਘਾਇ ਗੇਰੇ। ਤਸੇ ਮਿੱਤੁ ਹੋਰੇ। ਲਿਏ
ਸੂਰ ਮਾਰੀ। ਭਜੇ ਭੀਰ ਭਾਰੀ ॥ ੭੬ ॥ ਕਹਾ ਲੋ ਉਚਾਰੈ। ਪਰੀ ਲੋਹ
ਮਾਰੈ। ਗੁਰੂ ਜੀਤ ਹੋਈ। ਦਲੀ ਜਥਿਨ ਦੋਈ ॥ ੭੭ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁੱਤੇ 'ਯਹੀਦੇ ਬਧ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੦ ॥

੩੧. [ਭੰਗਣੀ ਯਥ ਫਤਹ ਕੀਤਾ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਭਾਰਜੇ ਸ਼ਾਹ ਪਹਾਰ ਕੈ ਫਤਹ ਸ਼ਾਹ ਧਰਿ ਤਾਸ। ਮਾਰੇ ਗਏ ਪਠਾਨ
ਗਨ ਹਰੀਚੰਦ ਪੁਨ ਨਾਸ ॥ ੧ ॥ ਮਰੇ ਹਸ਼ਾਰੋਂ ਬੀਰ ਜਿਹ, ਜੀਵਤ ਚਲੇ
ਪਲਾਇ। ਗਿਰਪਾਤਿ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰਿ ਲੇ ਗਏ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਇ ॥ ੨ ॥ ਤੇਮਰ ਛੰਦ ॥
ਸਰਿਤਾ ਗਿਰੀ^੧ ਜਿਸ ਨਾਇ। ਤਿਸ ਮੈਂ ਗਿਰੇ ਬਹੁ ਜਾਇ। ਤਰ ਹੋਇ
ਪਾਰਹਿ ਕੋਇ। ਬਿਚ ਡੂਬਿ ਗੇ ਤਿਸ ਜੋਇ ॥ ੩ ॥ ਗਿਰ ਪੈ ਚਢੇ ਕਿਤ ਜਾਇ।
ਜਹਿ ਰਾਜਪੁਰਾ^੨ ਬਸਾਇ। ਜਮਨਾ ਨਦੀ ਦਿਸ਼ ਹੋਇ। ਡਰ ਭਾਜਿਗੇ ਤਰਿ^੩
ਕੋਇ ॥ ੪ ॥ ਨਹਿ ਆਪ ਮੈਂ ਸੰਭਾਰ। ਰਣ ਤਸਾਗ ਹੈਂ ਬਿਕਰਾਰ। ਮਰਿਗੇ
ਪਲਾਵਤਿ ਕੋਇ^੪। ਜਲ ਮੈਂ ਡੁਬੇ ਡਰ ਹੋਇ ॥ ੫ ॥ ਪਹੁੰਚੀ ਤਿਨਹੁ ਸੁਧ
ਧਾਮ। 'ਗੁਰ ਪਾਇ ਕੈ ਸੰਗਾਮ'। ਸਰ ਮਾਰਿ ਕੈ ਹਤਿ ਪ੍ਰਾਨ। ਰਣਖੇਤ ਚਾਖਿ
ਨਿਦਾਨ^੫ ॥ ੬ ॥ ਸੁਨਿ ਸ਼ੇਕ ਭਾ ਬਿਸਤਾਰ। ਦ੍ਰਿਗ ਰੋਦਤੀ ਜਲ ਧਾਰ। ਬਹੁ
ਪੀਟਤੀ ਤਨ ਨਾਰ। ਸਿਰ ਬਾਰ^੬ ਬੰਦ ਉਖਾਰਿ ॥ ੭ ॥ ਗਿਰ ਦੇਸ਼ ਬਾਇਸ
ਧਾਰ^੭। ਰੁਦਨੀਤਿ ਕੂਕਨ ਮਾਰਿ। ਸਭਿ ਧਾਮ ਧਾਮਨਿ ਮਾਂਹਿ। ਤ੍ਰਿਯ ਬੰਦ
ਹੋਇ ਬਿਲਪਾਹਿ ॥ ੮ ॥ ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਣਜੀਤ। ਬਜਿ^੮ ਦੁੰਦੁਭੈ ਰਣ-
ਜੀਤ। ਜੁਗ ਭ੍ਰਾਤ^੯ ਲੋਥ ਉਠਾਇ। ਪੁਰਿ ਪਾਵਟੇ ਪਹੁੰਚਾਇ ॥ ੯ ॥ ਸਸਕਾਰ
ਕੀਨਿ ਬਨਾਇ। ਸੁਰਲੋਕ ਬਾਸਾ ਪਾਇ। ਭਟ ਘਾਇਲੀ ਰਣਥਾਨ।
ਉਚਵਾਇ ਕੈ ਪੁਰਿ ਆਨ^{੧੦} ॥ ੧੦ ॥ ਹੜ ਬੋਲਤੇ ਜਿਸ ਠੌਰ^{੧੧}। ਮਿਲ ਪਾਇ
^੧ਦੋਨੇ ਸੈਨਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਲਈ। ^੨ਜੋ ਜੀਉਂਦੇ ਸਨ ਉਹ ਭੱਜ ਗਏ। ^੩ਨਾਮ ਹੈ ਨਦੀ ਦਾ ਜੋ
ਭੰਗਣੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਜਮਨਾ ਵਿੱਚ ਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੁੱਧ ਜਮਨਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋਇਆ
ਹੈ। ^੪ਇਹ ਉਹ ਰਾਜਪੁਰਾ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਮਸੂਰੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਅੱਜ ਕਲ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ^੫ਤੌਰ ਕੇ।
^੬ਭੁਜਦੇ ਮਰ ਗਏ। ^੭ਅੰਤ ਨੂੰ। ^੮ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ। ^੯ਬਾਈ ਧਾਰਾਂ ਦੇ। ^{੧੦}ਵਜਿਆ। ^{੧੧}ਭਾ।
ਸੰਗੋਸ਼ਾਹ ਤੇ ਜੀਤ ਮੱਲ ਦੀ। ^{੧੨}ਆਂਦੇ। ^{੧੩}ਜਿੱਥੇ (ਮਸਾਣ) ਹੜ ਹੜ ਕਰਕੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਵ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਈ ਵੇਰ ਰਣ ਵਿੱਚ ਤਾਂਜੇ ਮਰੇ ਜੋਧਿਆਂ ਦਿਆਂ ਸਰੀਰਾਂ ਤੋਂ ਹੜ ਹੜ ਦ
ਧੁਨਿ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। (ਅ, ਹੜ=ਤਿੱਧ)।

ਜੈਬਕ ਰੋਰ । ਪੁਨ ਭੀਖਨਾ ਹੁਇ ਸਾਂਝ^੧ । ਬਹੁ ਲੋਥ ਹੈਂ ਰਣ ਮਾਂਝ ॥੧੧॥
 ਤਰਫੰਤਿ ਘਾਇਲ ਕੋਇ । ਰਿਪੁ ਭਾਜਿਗੇ ਡਰਿ ਸੋਇ।ਉਚਵਾਇ ਕਾਹੁ ਨ^੨
 ਲੀਨਿ । ਤਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਤੇ ਬਨਿ ਦੀਨ ॥ ੧੨॥ ਦੁਖ ਪਾਇ ਭੇ ਮ੍ਰਿਤੁ ਸੋਇ ।
 ਜਿਨ ਕੋ ਉਠਾਇ ਨ ਕੋਇ।ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਟਿ ਆਇ। ਜਯ ਲਹਿ ਮਹਾਂ
 ਅਰਿ ਘਾਇ^੩ ॥੧੩॥ ਜਯ ਕੋ ਸੁਨਾਇ ਬਖਾਨ । ਹਰਖਾਇ ਬੀਰ ਮਹਾਨ ।
 ਰਣ ਬਾਤ ਭਾਖਤਿ ਬੰਦ । ਗਿਰਨਾਥ ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਲੰਦ ॥ ੧੪ ॥ ਚਲਿ ਮੰਦ
 ਮੰਦਹਿ ਆਇ । ਮਿਲਿ ਪੰਜ ਦੇਤਿ ਵਧਾਇ^੪ । ਨਿਸ ਬੀਤਗੀ ਘਟਿ ਚਾਰ।
 ਉਤਰੇ ਗੁਰੂ ਨਿਜ ਦਾਰ^੫ ॥੧੫॥ ਸਭਿ ਸਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰਿ । ਇਸ਼ਨਾਨ
 ਆਦਿਕ ਧਾਰਿ । ਚਿਤਵੰਤਿ^੬ ਸੰਗੋਸ਼ਾਹ । ਅਰੁ ਜੀਤਮੱਲ ਸੁਬਾਹ^੭ ॥ ੧੬॥
 ਸਭਿ ਆਪ ਆਪਨ ਡੋਰ । ਉਤਰੇ ਅਨੰਦ ਬਡੋਰ । ਰਣਗਾਥ ਥਾਨਹਿ
 ਥਾਨ^੮ । ਮਿਲਿ ਬੀਰ ਬੰਦ ਬਖਾਨਿ ॥ ੧੭ ॥ ਰਣ ਭੀਰੁ ਤ੍ਰਾਗਿ ਪਗਾਇ।
 ਜਿਨ ਸੂਰ ਕੀਨਸਿ ਘਾਇ^੯ । ਸਭਿ ਕੀ ਕਹੈਂ ਕਰਤੂਤਾਗੁਰ ਕੋ ਮਹਾਂ ਜਸੁ
 ਪੂਤ ॥੧੮॥ ਨਿਸ ਮੈਂ ਟਿਕੇ ਸਭਿ ਬੀਰ । ਸੁਪਤੇ ਜਥਾ ਸੁਖ ਪੀਰ। ਭੁਨਸਾਰ
 ਜਾਨਿ ਮਹਾਨ । ਗੁਰਬਾਨਿ^{੧੦} ਕੋ ਕਰਿ ਗਾਨ^{੧੧} ॥ ੧੯ ॥ ਮੁਖ ਪਾਠ ਕੋਤਿਕ
 ਕੀਨ । ਕਰਿ ਪੇਸ ਜਸੋਂ ਜਲ ਮੀਨ । ਕਰਿ ਸੋਚ ਮੱਜਨ ਨੀਰ । ਗੁਰ
 ਬੈਠਿਗੇ ਬਰ ਬੀਰ ॥੨੦॥ ਡੁਟ ਬੰਦ ਆਸੁਧ ਧਾਰਿ । ਸਭਿ ਕੀਨਿ ਆਨਿ
 ਦਿਦਾਰ । ਲਗ ਗਾ ਦਿਵਾਨ ਮਹਾਨ । ਬਿਚ ਸ਼ੋਭਤੇ ਸੁਖਦਾਨ^{੧੨} ॥ ੨੧ ॥
 ਹਾਕਲ ਛੇਦ ॥ ਤਬਿ ਆਯੋ ਬੁਧਸ਼ਾਹ ॥ ਜਿਹ ਸੰਗ ਸੁਭਟ ਗਨ ਆਹਾ।ਦੈ ਪੁੱਤ੍ਰ
^{੧੩}ਭਜ ਨਕ ਸ਼ੰਭਾ ਵੇਲਾ ਹੋਇਆ । ^{੧੪}ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੀ । ^{੧੫}ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਕੇ । ^{੧੬}ਵਧਾਈਆਂ । ^{੧੭}ਯਾਦ
 ਕਰਦੇ ਹਨ । ^{੧੮}ਸੁਰਮੇ ਨੂੰ । (ਅ) ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਭੁਜਾਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ । ^{੧੯}ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੇ । ^{੨੦}ਨਾਸ । ^{੨੧}ਗੁਰਬਾਣੀ ।
^{੨੨}ਗਾਇਨ । ^{੨੩}ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ।

*ਭੰਗਾਣੀ ਜਿਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਡੇਰਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਤਕ ਪੱਕਾ ਬੜਾ ਹੈ । ਨੇੜੇ ਪੁਜਾਰੀ
 ਦਾ ਘਰ ਹੈ । ਪਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਲਈ ਲੱਜਾ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਥੜੇ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਹੀਂ
 ਬਣਾਇਆ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਪੱਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ । ਪਾਸ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਾਮ ਹਨ, ਪਰ ਸਭ ਗੁੰਬ ਹਨ ।
 ਇਹ ਬੀ ਖਜਾਲ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਟਿਕੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਪਰਾਏ ਘਾਇਲਾਂ
 ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਈ ਹੈ । ਰਣ ਭੂਮੀ ਆਪ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੀ, ਵੇਰੀ ਦਲ ਦੇ ਮੋਢੇ ਸੁਰਮੇ,
 ਠਾਕੁਰਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਤੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸ਼ਰਨ ਮੰਗ ਕਰਕੇ
 ਆਪਣੇ ਪਤੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮੰਗੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਸਤੀ ਹੋਣੇ
 ਵਰਜਕੇ । ਪਰ ਰਾਣੀਆਂ ਤੇ ਠਾਕੁਰਾਣੀਆਂ ਦਾਉ ਪਾਕੇ ਚਿਖਾ ਵਿੱਚ ਕੁੱਦਕੇ ਸਤੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ।
 ਸਤੀਆਂ ਦੇ ਮਠ ਉਸ ਹੇਠਲੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਪੱਕੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹੁਣ ਤਕ ਖੜੇ ਹਨ ।

ਗਏ ਰਣ ਮਾਰੇ। ਦੁਇ ਜੀਵਤਿ ਸੈਗ ਨਿਹਾਰੇ॥ ੨੨॥ ਸਭਿ ਸਸਤੁ ਅੰਗ
ਮਹਿ ਲਾਏ। ਹਿਤ ਦਰਸਨ ਮੋਦ ਬਧਾਏ। ਜਬਿ ਚਲਿਕਰਿ ਆਯੋ ਨੇਰੈ। ਗੁਰ
ਉਚੇ ਕਹਿ ਤਿਸ ਬੇਰੇ॥ ੨੩॥ ‘ਫਿਰ ਆਵਹੁ ਬੁਧੁ ਸਾਹਾ। ਤੁਮ ਪੀਰ ਸਾਚ
ਕੇ ਆਹਾ’। ਸਭਿ ਸੁਨਤਯੋ ਆਇ ਨਜੀਕਾ। ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਜਿਸ ਉਰ
ਨੀਕਾ॥ ੨੪॥ ਝੁਕਿ ਕੀਨਸਿ ਤਬੈ ਸਲਾਮੁ। ਪੁਨ ਕਰਯੋ ਮੁਰੀਦ ਤਮਾਮੁ।
ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਕੇ ਬੈਨਾ। ਕਰ ਜੋਰੇ ਸੰਮੁਖ ਨੈਨਾ॥ ੨੫॥ ਮੁਖ ਬੋਲਯੋ
ਅਰਜ ਗੁਜਾਰੀ। ‘ਮੁਹਿਸ਼ੋਕ ਨ, ਰਿਦੈ ਮਝਾਰੀ। ਸੋ ਕਾਰਨ ਸੁਨਹੁ ਗੁਸਾਈ’॥
ਸਿਰ ਮਰਨੋ ਸਭਿ ਬਨਿ ਆਈ॥ ੨੬॥ ਮਮ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਰੇ ਸੁਭ ਬਾਨਾ। ਇਕ
ਤੋ ਰਨਖੇਤ ਮਹਾਂਨਾ। ਪੁਨ ਕਾਰਜ ਤੁਮਰੇ ਆਏ। ਇਵ ਕਰਿ ਵੈ ਭਿਸਤ
ਸਿਧਾਏ॥ ੨੭॥ ਤਹਿ ਭੋਗਹਿ ਅਨੰਦ ਬਿਸਾਲਾ। ਤੁਮ ਕਰੁਨਾ ਕਰਹੁ
ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਇਹ ਜਾਨਯੋ ਲਾਭ ਬਡੇਗਾ। ਨਹਿ ਲੋਕ ਕਰੈ ਮਨ ਮੰਗਾ॥ ੨੮॥
ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਯੋ। ‘ਹੈ ਨਿਸਚੈ ਇਮ ਜਿਸ ਜਾਨਯੋ’। ਪਰ ਤਉ
ਪਛਾਨਹੁ ਮਨ ਮੈਂ। ਜੁਗ ਰਹੇ ਭਾਣਯੋ* ਰਨ ਮੈਂ॥ ੨੯॥ ਲਰ ਸਨਮੁਖਤਾਰੀ
ਪ੍ਰਾਨਾਰਥਿ ਛੱਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਸੁਜਾਨਾ। ਤਿਨ ਤੇ ਬਡ ਸ਼ੋਕ ਉਪੰਨਾ। ਚਿਤ ਹੋਤਿ
ਹਮਾਰੋ ਖਿੰਨਾ॥ ੩੦॥ ਗੁਨ ਸਿਮਰਤਿ ਹੈ ਮਨ ਮੇਰਾ। ਜਿਨ ਮਹਿ ਉਤਸਾਹਿ
ਬਡੇਗਾ। ਨਿਤ ਮਿਲਤਿ ਖਿਲਤਿ* ਹਮ ਸੰਗੇ। ਬਨ ਗਮਨਤਿ ਚਵੈ* ਚੁਰੰਗੇ।’

‘ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੇ ਬੁਕ ਕੇ ਸਲਾਮ ਕੀਤੀ। ‘ਇਉਂ ਕਰਨ ਤੇ ਓਹ’। ‘ਠੀਕ ਇਵੇਂ ਹੈ
ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਤੁਸਾਂ) ਜਾਣਿਆ ਹੈ। (ਅ) ਇੱਥੇ ਸੁਧ ਪਾਠ ‘ਜਿਸ’ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਜਿਮ’ ਚਾਹੀਦਾ
ਹੈ ਅਰਥ:--ਜਿਵੇਂ ਤੁਮਾਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਪੱਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ। ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਕਲਮ ਉਕਾਈ
ਨਾਲ ‘ਜਿਮ’ ਦਾ ‘ਜਿਸ’ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ‘ਉਦਾਸ। ‘ਖੇਡਦੇ ਸਨ। *ਭਾਣਯੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ
ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਭੁਆ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭਰਾ ਲਗਦੇ ਸਨ। ‘ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ
ਸਮਰਣ ਹੈ। ‘ਨਲਕ ਰੰਨਾ ਬਾਬਾ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਰੋਵੇ ਲਾਇ ਪਿਆਰੇ’॥ ਆਪ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ
ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਯਾਦ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਲਜਾਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵ ਇਨਸਾਨੀ ਹਮਦਰਦੀ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਕਮਾਲ ਹੈ; ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ
ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉੱਚੀ ਆਤਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕਮਾਲ ਹੈ ਜੋ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਭਾਣਜਿਆਂ ਦੀ
ਸ਼ਹਾਦਤ ਪਰ ਅੱਗੇ ਅੰਸੂ ੩੨ ਦੇ ਅੰਕ ੬-੭ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ।

ਬੁਧੁਸਾਹ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਣ ਸਮਰਣ ਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ
ਗਲ ਵਿਚ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਨ ਉੱਤਮ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸਨਮੁਖ ਜੂਝ ਕੇ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ
ਸਫਲ ਹੋਏ ਹਨ।

॥੩੧॥ ਸੁਨਿ ਬੁੱਧੁਸ਼ਾਹਿ ਬਖਾਨਾ । ‘ਤੁਮ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਅਹੋ ਮਹਾਂਨਾ । ਜਿਮ
ਚਾਹੁ ਰਚਹੁ ਗੁਸਾਈਂ । ਸਭਿ ਬਾਤਿ ਤੁਮਹੁ ਬਨਿ ਆਈ॥੩੨॥ ਸੁਭ ਭਾਗ
ਜਿ ਭਏ ਹਮਾਰੇ। ਮਿਲਿ ਕਦਮ ਸੁ ਪਦਮ ਤੁਮਾਰੇ’ । ਅਬਿ ਸਫਲ ਭਏ ਸਭਿ
ਗੀਤੀ । ਰਣ ਪਹੁੰਚੇ ਆਨਿ ਸ ਪ੍ਰੀਤੀ ॥੩੩॥ ਗਨ ਖਾਨ ਪਥਮ ਰਖਵਾਏ ।
ਗੁਰ ਘਰ ਸੇ ਧਨ ਗਨ ਪਾਏ । ਪੁਨ ਹੋਏ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮੀ । ਸਭਿ ਕੀਨੀ
ਕਾਰ ਗ਼ਲਾਮੀ॥੩੪॥ ਲਖਿ ਉਪਲੰਭ ਪਠਿ ਜੋਊ । ਮੈਂ ਲੱਜਤਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ
ਸੋਊ । ਸੈ ਸਪਤ ਮੁਰੀਦ ਬਟੋਰੇ । ਚਲਿ ਪਰਯੋ ਤੁਰਤ ਤੁਮ ਓਰੇ ॥ ੩੫ ॥
ਪਰਿ ਪਾਂਵਟ ਮੈਂ ਜਬਿ ਆਯੋ ।—ਤੁਮ ਚਢੇ ਜੰਗ—ਸੁਨਿਪਾਯੋ।ਨਹਿ ਕੀਨਸਿ
ਮੈਂ ਤਬਿ ਡੇਰਾ । ਰਣ ਕਾਜ ਪਰਯੋ ਅਬਿਹੋਰਾ ॥ ੩੬ ॥ ਮੈਂ ਗਮਨਜੋਂ ਤੁਮ
ਪਸਚਾਤੀ । ਸਭਿ ਖਰੇ ਹੁਤੇ ਭਲਿ ਭਾਂਤੀ।ਇਕ ਪਾਸਾ ਰਣ ਕੋ ਰੋਕਾ । ਰਿਪੁ
ਪੁੰਜ ਖਰੇ ਅਵਿਲੋਕਾ ॥੩੭॥ ਤਬਿ ਛੁਟਨਿ ਲਗੀ ਤੁਫੰਗੀਂ । ਗਿਰਪਤੀ ਲਰੇ
ਹਮ ਸੰਗੀ । ਬਹੁ ਮਾਰੇ ਤਹਾਂ ਪਹਾਰੀ । ਬਿਰ ਹੀ ਕਰਿ ਧੀਰਜ ਧਾਰੀ ॥ ੩੮ ॥
ਨਹਿ ਪਾਉਂ ਪਿਛਾਉਂ ਘਾਲਾ । ਰਣ ਭਾਰਿ ਬਿਸਾਲ ਕਰਾਲਾ । ਸੁਤ ਦੋਇ
ਮੁਰੀਦ ਸਮੇਤਾ । ਲਰਿ ਪਹੁੰਚੇ ਭਿਸਤਿ ਨਿਕੇਤਾ ॥ ੩੯ ॥ ਤੁਮ ਦਿਸ਼ਾ
ਪਠਾਨ ਅਰੇ ਹੈਂ।ਸਭਿ ਹੋਇ ਹਰਾਮ ਮਰੇ ਹੈਂ।ਤਜਿ ਸ੍ਰਾਮੀ ਬੇਮੁਖ ਜੈਸੇ । ਫਲ
ਪਾਇ ਲੀਨਿ ਤਿਨ ਤੈਸੇ’ ॥ ੪੦ ॥ ਸੁਨਿ ਧੀਰ ਪੀਰ ਕੀ ਕਾਨਾ’ । ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ
ਤੇ ਤਬੈ ਬਖਾਨਾ । ‘ਤੁਹਿ ਸਾਧ ਸਾਧ ਬਡ ਸਾਧੂ ! ਪਦ ਉਤਮ ਮਹਿ ਬਿਤ
ਲਾਧੂ’ ॥੪੧॥ ਇਤਜਾਇਕ ਅਧਿਕ ਬਡਾਈ । ਸ਼੍ਰੀਮੁਖ ਤੇ ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਈ ।
ਸਨਮਾਨ ਸਹਿਤ ਬੈਠਾਯੋ । ਅਨੁਕੰਪਾ ਧਰਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਯੋ’ ॥ ੪੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥
ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਹ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਕੰਘਾ ਕਰਤਿ ਸੁ ਕਸ਼ । ਦਾਸ ਚੁਨੀ ਦਸਤਾਰ
ਸੁਭ ਆਗੇ ਧਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼॥੪੩॥ ‘ਬੁੱਧੁ ਸ਼ਾਹ ! ਸੁਨੀਜੀਏ ਧਨ ਆਦਿਕ ਵਬ
ਜੋਇ । ਚਿਰਕਾਲ ਨਹਿ ਰਹਿਤ ਹੋ ਖਰਚੀ ਜੈ ਹੈ ਸੋਇ ॥ ੪੪ ॥ ਬਹੁਤ
ਪੁਸ਼ਤ ਕੇ ਕਾਮ ਜੋ ਆਵਹਿ ਵਸਤੁ ਉਦਾਰ । ਸੋ ਬਖਸ਼ਹਿ ਅਬਿ ਤੋਹਿ ਕੋ
ਰਖੀਅਹਿ ਆਪਿ ਸੰਭਾਰਿ’ ॥ ੪੫ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਗਹਿ ਦਸਤਾਰ ਕੋ ਸੁਭ

‘ਆਪਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ’ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੀਚਾਂ ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਕੀਤੀ। ‘ਸੱਤ
ਸੋ । ‘ਸੰਗ ਕਰਕੇ । ‘ਕੀਨੀ । ‘ਟਿਕਾਉ ਪਾਇਆ ਹੈ । ‘ਮੇਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ ।

ਕਕਰੇਜੀ ਰੰਗ। ਕੰਘਾ ਸਹਿਤ ਸੁ ਕੇਸ ਹੀ ਗਹੀ ਕਰਦ ਤਿਨ ਸੰਗ ॥੪੬॥
 ਬਖਸੀ ਬੁੱਧਸ਼ਾਹ ਕੋ ਲੇ ਨਿਜ ਸੀਸ ਚਵਾਇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬੰਦਨ ਕਰੈ ਰਿਦੈ
 ਰਹਸੈ ਹਰਖਾਇ ॥ ੪੭ ॥ 'ਰਾਖੇ ਭਲੇ ਸੰਭਾਰ ਕਰਿ ਵਧੈ ਖਾਲਸੇ ਰਾਜ।
 ਤਬਿ ਭੁਵ ਸੰਤਤਿ ਕੇ ਅਧਿਕ ਆਵਹਿ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਕਾਜ' ॥ ੪੮ ॥ ਇਸ
 ਕਾਹ ਦਰਬ ਅਨਾਇ ਕਰਿ ਦੀਨਸਿ ਪੰਚ ਹਜ਼ਾਰ। ਦੇਹੁ ਮੁਰੀਦਨਿ
 ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਜਿਨਹੁ ਕਰੀ ਰਨ ਕਾਰ ॥੪੯॥ ਸਿਰੇਪਾਉ ਸਮੁਦਾਇ ਦੇ ਕਰਿ
 ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਬਿਸਾਲ। ਰੁਖਸਦ ਕੀਨੋ ਮਾਨ ਜੁਤਿ ਅਧਿਕ ਹਰਖ ਕੇ ਨਾਲ
 ॥ ੫੦ ॥ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨਾ ਗਯੋ ਸਵੇਰੇ ਧਾਮ। ਪੂਰ ਮੁਰੀਦਨਿ
 ਕਾਮਨਾ ਸਰੇ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਕਾਮ ॥੫੧॥ ਕੰਧ ਬਿਖੈ ਰਖਿ ਤਾਂਹਿ ਕੋ ਤਾ ਮਹਿ
 ਦੀਨ ਚਿਨਾਇ। ਅਠਦਸ ਸੈ ਸੱਤ੍ਰਹ* ਬਿਖੈ ਔਚਕ ਗਿਰੀ ਸੁ ਜਾਇ*।
 ੫੨॥ ਨਿਕਸੀ ਤਬਿ ਸੰਦੁਕਰੀ ਹੁਕਮ ਪੱਤ੍ਰ* ਪਠਿ ਜਾਨਾਰਹਿਤ ਹੁਤੇਕਵਿ*
 ਜਿਸ ਲਿਕਟ ਸੋ ਸਰਦਾਰ ਮਹਾਨ ॥ ੫੩ ॥ ਪੂਰਬ ਲਜਾਏ ਸੋ ਤਹਾ ਦੇਖੀ
 ਸਭਿਨਿ ਪਛਾਨ। ਮਾਨੀ ਸਿਰ ਧਰਿ ਦੇਤਿ ਭੈ ਸਿਖ ਬਹੁ ਧਨ ਕੇ ਦਾਨ
 ॥ ੫੪ ॥ ਸੰਤਤਿ ਬੁੱਧਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ਅਬਿ ਲੋ ਤਹਾ ਅਲੰਬ*। ਕਰਤਿ ਜੀਵਕਾ
 ਤਿਸੀ ਤੇ ਪਾਵਤਿ ਦਰਬ ਕਦੰਬ* ॥ ੫੫ ॥ ਸੰਮਤ ਬੀਤੇ ਆਇ ਸੋ ਹਮ ਕੋ
 ਦਰਸ ਇਖਾਇ*। ਬੁੱਧਸ਼ਾਹਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੋ ਭਾਖਸੋ ਸਕਲ ਬਨਾਇ ॥ ੫੬ ॥
 ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁੱਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਿਜੈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰਨਾਮ ਇਕ ਤ੍ਰਿਸਤੀ
 ਅੰਸੂ ॥੩੧॥ ੩੨. [ਇਨਾਮ ਵੰਡੇ। ਪਾਂਵਟੇ ਤੋ ਤਿਆਰੀ।]

ਦੇਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਤਬਿ ਕੇਸਰੀ ਅਪਰ ਬੰਧਿ ਦਸਤਾਰਿ। ਜਿਗਾ ਬਾਂਧਿ
 'ਲਾਲ ਭਾਹ ਵਾਲਾ ਕਾਲਾ ਰੰਗ। ਆਲ ਨਾਮੇ ਬੂਟੇ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇਕੇ ਫਿਰ
 ਲੋਹੇ ਦਾ ਕਾਲਾ ਰੰਗ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਈਂ ਫਟਕੜੀ ਦੀ ਪਾਹ ਦੇਕੇ
 ਮਜੀਠ ਦਾ ਰੰਗ ਦੇਕੇ ਫਿਰ ਸੁਰਮੇ ਦਾ ਭੋਬਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। 'ਦੇਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮਾਤ੍ਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ।
 'ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਕੇ। '੧੮੭੦ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਨੂੰ ੧੮੯੭ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ
 ਚਾਹੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ੧੮੪੫ ਦੇ ਕ੍ਰੀਸਟ ਦਾ ਹੈ। 'ਉਹ (ਕੰਧ) ਡਿੱਗ ਪਈ।
 'ਹੁਕਮਨਾਮਾ। 'ਭਾਵ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ। 'ਤਿਸ ਦੇ ਆਸਰੇ। 'ਸਮੂਹ। 'ਸਾਲ ਬੀਤਿਆ
 ਹੈ ਕਿ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਢੇਰ) ਆਕੇ ਉਹਨਾਂ (ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ) ਸਾਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਇਆ ਸੀ।

*ਬੁੱਧਸ਼ਾਹ ਪੂਰ ਜੋ ਅਤਯਾਚਾਰ ਰਾਜ ਵਲੋਂ (ਅਸਮਾਨ ਖਾਨ ਹਾਕਮ ਸਵੇਰਾ ਵਲੋਂ)
 ਹੋਏ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਸ਼ੈ ਕੰਧ ਵਿੱਚ ਚਿਣੀ ਕਈ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਵੇਂ
 ਦੇਹ ਬਚ ਰਹੇ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਬਚ ਰਹੀ। ਅਸਮਾਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਬੁੱਧਸ਼ਾਹ
 ਦੇ ਮਾਰਨ ਦੇ ਅਪ੍ਰਾਧ ਵਿੱਚ ਢਾਹੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਕਲਗੀ ਧਰੀ ਸ਼ੋਭਾ ਉਦਤਿ ਉਦਾਰ ॥ ੧ ॥ ਨਿਸਾਨੀ ਛੰਦ ॥ ਲਗਜੇ ਦਿਵਾਨ
 ਮਹਾਨ ਭਟਬਡ ਹੋਤਿਅਨੰਦੇ। ਸਾਧ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਹੰਤ ਤਬਿ ਆਯੋ ਗੁਰਬੰਦੇ।
 ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਸਨਮਾਨ ਕਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਤਾਂਹਿ ਬਿਠਾਯੋ । ‘ਸਾਧ ਸਾਧ’ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ
 ਕੋਹਯੋ ‘ਸਾਧੁ ਸੁਖ ਪਾਯੋ’ ॥ ੨ ॥ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਤੁ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਜਗ ਮਹਿ
 ਵਡਿਆਈ । ਅਰਧ ਪਾਰਿ ਦਸਤਾਰ ਕੇ ਦੇ ਸੀਸ ਬੰਧਾਈ । ਕੁਲਹਾ* ਕੇ
 ਉਪਰ ਬੰਧੀ ਦੁਤਿ ਹੁਇ ਗਈ ਦੁਨੀ । ਗਜਾਨ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਮਹਿ ਬਿਤਿ
 ਟਿਕੀ ਚਉਨੀ ॥ ੩ ॥ ‘ਤਕਮਾ’ ਇਹ ਤਵ ਪੰਥ ਕੇ ਜਗ ਸਜੈ ਨਿਰਾਲਾ ।
 ਦੋਨਹੂੰ ਲੋਕ ਸਧਾਰ ਦਿਯ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਬਿਸਾਲਾ* । ‘ਨਿਤਪੂਤਿ ਦੇਗ
 ਕਰਾਹਿ ਕੀ ਦੌਜਹਿ ਸੰਗ ਚੇਲੇ’ । ਕਾਰਦਾਰ ਪਰ ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਹੋਯੋ ਤਿਸ
 ਬੇਲੇ ॥ ੪ ॥ ਦਯਾਰਾਮ ਪ੍ਰੋਹਤ ਬਲੀ ਕੀਨੋ ਰਣ ਭਾਰੀ। ਕਰਤਿ ਭਏ ਬਖਸ਼ਸ਼
 ਤਬੈ ਤਿਸ ਓਰ ਨਿਹਾਰੀ । ਢਾਲਾ ਬਖਸ਼ਜੇ ਆਪਨੋ ਪੁਨ ਪਠਾ ਲਿਖਾਯੋ ।
 ‘ਇਨ ਪੂਜਹਿ ਦਰਸ਼ਨਕਰੈ ਪਾਵਹਿ ਮਨ ਭਾਯੋ’ ॥ ੫ ॥ ਤੀਨਹੂੰ ਬੈਠੇਭਾਨਜੇ
 ਦੀਨੀ ਬਹੁ ਧੀਰਾ । ‘ਦੋਨਹੂੰ ਭ੍ਰਾਤਾ ਸੁਰਗ ਹੀ ਜਿਹ ਗਤਿ ਬਡ ਬੀਰਾ’ ।
 ਸਫਲ ਮਰਨ ਛੱਤ੍ਰੀਨਕੈ ਰਿਪੁ ਮਾਰਤਿ ਮਰਿਬੋ। ਕ੍ਰੋਧਤਿਹੁਇਆਗੇ ਚਲਨਿ
 ਪਗ ਪਾਛ ਨ ਧਰਿਬੋ ॥ ੬ ॥ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਬੇ ਜੋਗ* ਸੋ ਨਿਜ ਧਰਮ ਸਮੇਤਾ ।
 ਸੁਜਸੁ ਹਲਤ ਮਹਿ, ਪਲਤ ਸੁਖ, ਬਿਤ ਦੇਵ ਨਿਕੇਤਾ* । ਪਰਨ ਮੰਚ ਪਰ
 ਮਰਨ ਹੁਇ ਭਟ ਕੋ ਨਹਿ ਨੀਕੋ*। ਦੁਰਲਭ ਪਾਵਨ ਸੁਰਗ ਕੋ ਨਹਿ ਜਸੁ
 ਕੋ ਟੀਕੋ* ॥ ੭ ॥ ਤੀਨਹੂੰ ਭ੍ਰਾਤਨਿ ਬੰਦਿ ਕਰ ਗੁਰ ਸੰਗ ਬਖਾਨਾ । ‘ਸ੍ਰਾਮੀ
 ਤੁਮ ਵੈ ਲੋਕ ਕੇ ਬਖਸ਼ਹੁ ਸੁਖ ਨਾਨਾ। ਦੁਰਲਭ ਰਾਵਰ ਕੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
 ਬਡ ਭਾਰੀ । ਜਗ ਕੇ ਹਤਹੁ ਕੁਬੰਧਨਾ ਤੁਮ ਪਗ ਅਨੁਰਾਗੋ ॥ ੮ ॥ ਕਹੈ
 ਆਪ ਸੋ ਸ਼੍ਰੋਯ ਹੈ ਸਭਿ ਜੀਵਨ ਕੋਰੀ । ਰਣ ਮਹਿ ਮਰਿਬੋ ਮਾਰਿਬੋ ਬੀਰਨ
 *ਪਾਓਗੇ । *ਪਾੜਕੇ । *ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੀ ਟੋਪੀ ਚੋਕਲੀ ਜੋ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ [ਫਾ., ਕੁਲਹ
 =ਟੋਪੀ, ਤਾਜ] । *ਮਰਾਤਬੇ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ (ਪੱਗ ਸਹਿਤ ਟੋਪੀ । *ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਬੜੇ ਸੁਰਮਿਆਂ
 ਵਾਲੀ ਹੋਈ । *ਸ਼ੋਕ ਕਰਨ ਯੋਗ । *ਸੁਰਗ ਵਿਚ । *ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਪੈਕੇ ਮਰਨਾ ਸੁਰਮੇ ਲਈ ਚੰਗਾ
 ਨਹੀਂ । ਭਾਵ ਸੁਰਮੇ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦੀ ਮੋਤ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ, ਰੋਗ ਗ੍ਰਸਤ ਹੋਕੇ ਮਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ।
 *ਸੁਰਗ ਦਾ ਪਾਉਣਾ ਦੁਰਲਭ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਜਸ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । *ਦੇਖੋ
 ਉਦਾਸੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ । ਜੋ ਉਦਾਸੀ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਿਹ ਤੋਂ
 ਦੂਰ ਏਸਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਿਹਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਦਾਸੀ
 ਵਡਕਾ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸਨਮੁਖ ਨਿਭ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਸਮੇਤ ਉਸਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਗਤਿ ਹੋਰੀ। ਹਮਰੇ ਸ਼ੋਕ ਨ ਹੋਤਿ ਹੈ ਆਏ ਤੁਮ ਕਾਜੇ^੧। ਦੀਨ ਦੁਨੀ
ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਹੋ ਨਿਜ ਦਾਸ ਨਿਵਾਜੇ^੨॥੯॥ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਬਹੁ
ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੀਨੀ। ਜੇਵਰ ਜਰੇ ਜਵਾਹਰਨ ਜਿਨ ਕੀ ਦੁਤਿ ਪੀਨੀ^੩। ਸਿਰੇ-
ਪਾਉ ਬਡ ਮੋਲ ਕੇ ਬਡ ਦੁਲਭ ਦੁਸ਼ਾਲੇ। ਕਹਾਂ ਕਹੈ ਧਨ ਦੀਨਿ ਗਨ
ਲੇ ਹਰਖ ਬਿਸਾਲੇ ॥੧੦॥ ਅਪਰ ਸਰਬ ਜੇ ਸੂਰਮਾ ਰਨ ਲਰੇ ਬਿਸਾਲਾ।
ਬਖਸ਼ਿਸ਼^੪ ਦੀਨੀ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਕਰਿ ਦੇਏ ਨਿਹਾਲਾ। ਮਾਨ ਆਇ ਦੇ
ਦਾਨ ਬਹੁ ਹਰਖਾਇ ਸੁ ਬੀਰੀ। ਪ੍ਰਥਮ ਲਰਾਈ ਬਿਜੈ ਕਰਿ ਆਨੰਦ ਗਹੀਰੀ
॥੧੧॥ ਹੁਤੇ ਜੁ ਕਾਤੁਰ ਲਰਨ ਤੇ ਸੇ ਬਹੁਤ ਪਿਕਾਰੇ। ਖੁਸ਼ੀ ਨ ਗੁਰਕੀ
ਤਿਨਹੁ ਪਰ ਦਲ ਵਹਿਰੈ ਨਿਕਾਰੇ। ਬਿਜੈ ਗੁਰੂ ਕੀ ਦੇਸ ਮਹਿ ਪਸਰੀਤਿਸ
ਕਾਲਾ। ‘ਹੁਤੇ ਪਹਾਰੀ ਭਾਜਿਗੇ ਕਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਸਾਲਾ’ ॥੧੨॥ ਜਹਿ ਕਹਿ
ਤੇ ਸੁਨਿ ਸੁਜਸੁ ਕੋ ਜਾਚਕ ਚਲਿ ਆਏ। ਡੰਮ ਭਾਟ ਤੇ ਆਇ ਗਨ ਗੁਰ
ਕੋ ਗਨ ਗਾਏ। ਕਿਤਿਕ ਕਵੀਸ਼ੁਰ ਆਇਗੇ ਰਚਿ ਰਚਿਰ ਕਵਿਤੀ। ਬਖ-
ਸ਼ਹਿ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਬਿੱਤੀ^੫ ॥ ੧੩॥ ਬੁਖਨ ਪਾਇ
ਸਵਰਨਕੇ ਹਯ ਅਧਿਕ ਸਜਾਵੈ। ਜਿਸ ਪਰ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰ ਤਤਕਾਲ
ਇਵਾਵੈ। ਕਰਹਿ ਚੋਜ ਬਹੁ ਮੋਜਕੇ ਸਭਿਰੋਜ ਗੁਸਾਈ। ਚਲੀ ਦਾਨਧਾਰਾ^੬
ਮਹਾਂ ਕੋ ਸਕਹਿ ਗਿਨਾਈ ॥ ੧੪॥ ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਆਵਹਿ ਗਨ
ਰਾਗੀ। ਸਸਤ੍ਰ ਤੁਰੰਗਮ ਅਰਪਤੇ, ਦਰਸਤਿ ਬਡਭਾਗੀ। ਪੁਰਵਹਿ ਮਨ ਕੀ
ਕਾਮਨਾ ਜਸੁ ਗਾਵਤਿ ਜਾਤੇ। ਅਧਿਕੈ ਵਧੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤਬਿ ਸਿਖ ਜਨ ਸੁਖ
ਰਾਤੇ^੭ ॥੧੫॥ ਗਾਵਹਿ ਢਾਢੀ ਵਾਰਕੋ ਜਸੁਕਹੈ ਬਨਾਈ। ਸੁਨਤਿ ਹੋਤਿਉਤ-
ਸਾਹ ਉਰ ਭਟ ਬੈਠਹਿ ਆਈ। ਮਾਰ ਬਕਾਰਾ ਬਹੁ ਕਰਹਿ ਸਤਿਗੁਰਨ
ਸੁਨਾਵੈ^੮। ‘ਲੁਟਹਿ ਅਬਿ ਸ਼੍ਰੀ ਨਗਰ ਕੋ, ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਫੁਰਮਾਵੈ’ ॥੧੬॥ ਫਤੇ-
ਸ਼ਾਹਿ ਕੋ ਪਕਰਿ ਕੈ ਪ੍ਰਭੁ ਚਰਨੀ ਪਾਵੈ। ਬਾਇਸਧਾਰ ਪਹਾਰ ਕੀ ਜੀਤਹਿ
ਫਿਰਿ ਆਵੈ। ਛੀਨਹਿ ਤੁਰਕਨਿ ਰਾਜ ਕੋ ਨੀਹਲ^੯ ਸਭਿ ਦੇਸ਼ਾ। ਜਿਣ ਹੈ^{੧੦}

^੧ਆਪ ਦੇ ਕੰਮ ਆਏ ਹਨ। ^੨ਬਹੁਤ। ^੩ਦਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ। ^੪ਧਨ ਨੂੰ। ^੫ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰੱਤੇ
ਗਏ। ^੬(ਸੂਰਮੇ) ਸੁਠਾਉਂਦੇ ਹਨ। ^੭ਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਫੁਰਮਾ ਦੇਣ ਤਾਂ। ^੮ਨੀਵਾਂ ਦੇਸ਼
ਜਿੱਥੇ ਪਹਾੜ ਮੁਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਲਾਗ ਲਾਗ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਸ਼ਿਵਾਲਕ ਤੇ ਹਿਮਾਲਯ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਤੇ
ਸ਼ਿਵਾਲਕ ਦੇ ਉਦਾਲੇ। ^੯ਜਿੱਤਾਂਗੇ।

*ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕੋ:—ਧਨੀ ਧਰ ਬਰਖੇ। ਸਭੇ ਸੂਰ ਹਰਖੇ।

†ਪਾ:—ਜਿਨਹਿ।

ਬਰੀਆਂ ਦਾਮਲਾਂ ਪੁਰਿ ਅਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾ॥੧੭॥ਪੁਨ ਲਹੌਰ ਕੋ ਲੂਟ ਕਰਿ
 ਦਿੱਲੀ ਹਮ ਜਾਵੈਂ। ਪਾਇੰ ਠੌਰ ਤੁਰਕਾਨ ਪੁਰਿ^੧ ਰਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਘਾਵੈਂ।
 ਹੁਕਮ ਨ ਕਰਹੁ ਜਿਦੂਰ ਕੋ ਤੋ ਏਤਿਕਦੇਸ਼ਾ॥ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਲਗਿ ਪਾਂਵਟਾ
 ਇਕ ਰਾਜ ਅਸ਼ੇਸ਼ਾ^੨॥ ੧੮॥ ਠਕੁਰਾਈ ਇਨ ਬੀਚ ਜੇ ਸਭਿ ਮਾਰ
 ਨਿਕਾਰੈਂ। ਸੁਖ ਸੋ ਆਵਨਿ ਜਾਨਿ ਹੁਇ ਨਿਜ ਦੇਸ਼ ਮਝਾਰੈਂ। ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ
 ਦੀਜਹਿ ਹੁਕਮ ਕੋ ਉਮਡੈ ਦਲ ਸਾਰਾ। ਫਤੇ ਕਰਹਿ ਜਬਿ ਬਜਹਿਗੋ ਰਣ-
 ਜੀਤ ਨਗਾਰਾ^੩॥ ੧੯॥ ਸੂਰ ਚਲਾਕਨਿ ਬਾਕ ਕੋ^੪ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਦੇਂ ਧੀਰਾ।
 ਪਿਖਹੁ ਖੇਲ ਕਰਤਾਰ ਕੋ ਠਹਿਰਹੁ ਬਰ ਬੀਰਾ। ਨਹਿ ਧਾਰਹੁ ਬਹੁ
 ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਅਸਕੇਤੁ^੫ ਰਜਾਈ। ਜਜੋਂ ਜਜੋਂ ਹੁਇ ਤਜੋਂ ਤਜੋਂ ਕਰਹੁ ਸਿਮਰਹੁ
 ਸੁਖਦਾਈ॥ ੨੦॥ ਕਹਾਂ ਬਾਤ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਕੀ ਜੋ ਚਾਹਤਿ ਲੀਨਾ। ਧਰਾ
 ਰਾਜ ਲੈ ਦੇਸ਼ ਹੋਂ ਭੋਗਹੁ ਸੁਖ ਪੀਨਾ। ਕਿਲੋ ਕੋਟ ਕਾਇਮ ਕਰਹਿ ਦਲ
 ਵਧਹਿ ਬਿਸਾਲਾ। ਜਹਿ ਜਹਿ ਮੇਰੇ ਦਾਸ ਬਡ ਫੈਲਹਿ ਜਗ ਜਾਲਾ॥੨੧॥
 ਜੋ ਰਾਜਾ ਹੁਇ ਚੌਧਰੀ ਭਰਿ ਹੋਂ ਸਭਿ ਹਾਲਾ। ਵਧਹਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਿਲੰਦ ਹੀ
 ਐਹੈ ਜਬਿ ਕਾਲਾ^੬। ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਤੁਮਹਿ ਦੈਹੋਂ ਲਰ ਲਾਏ। ਸਦਾ
 ਸਹਾਇਕ ਹੋਹਿਗੋ ਸਿਮਰਹੁ ਸਚ ਨਾਏ॥ ੨੨॥ ਹਲਤ ਬਿਖੈ ਜਗ ਰਾਜ
 ਲਿਹੁ ਰਹਿਨੀ^੭ ਨਿਤ ਰਾਖਹੁ। ਗੁਰਮੁਖ ਧਰਮ ਨ ਛੋਰੀਅਹਿ^੮ ਉਰ ਮਹਿ
 ਅਭਿਲਾਖਹੁ। ਪਲਤ ਬਿਖੈ ਰੱਛਾ ਕਰੋਂ ਸੁਖ ਪਾਇ^੯ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾ। ਜਿਸ
 ਕਾਰਜ ਕੋ ਅਵਿਤਰਜੋ ਸੇ ਕਰੋਂ ਅਸ਼ੇਸ਼ਾ^{੧੦}॥੨੩॥ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਵਾਕ
 ਕੋ ਭਾਖਹਿ ਸਿਖ ਬੀਰਾ। ‘ਤੁਮ ਸਭਿ ਬਖਸ਼ਨ ਜੋਗ ਹੋ ਹਮ ਸਭਿ ਕੋ
 ਧੀਰਾ’^{੧੧}। ਤਉ ਸੁਨਹੁ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਜੇ ਦੁਰਗ ਨਜੀਕਾ। ਛੀਨ ਲੇਹੁ ਇਨ
 ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਣ ਨੀਕਾ॥ ੨੪॥ ਕਾਇਮ ਕਰਿ ਸਭਿਹੂੰਨ ਕੋ
 ਦਿਫ ਦੇਹੁ ਚਿਨਾਏ। ਦਲ ਆਗਹਿ ਨਹਿ ਅਰ ਸਕਹਿ ਲੇ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਸੁ
^੧ਬੁੜੀਆ ਜਿੱਥੇ ਕਵੀ ਜੀ ਆਪ ਰਹਿ ਆਏ ਸਨ। ^੨ਉਹ ਪਿੰਡ ਜਿੱਥੋਂ ਵਾਲੇ ਪਠਾਨ ਭੰਗਾਣੀ
^੩ਜੱਧ ਸਮੇਂ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਥਾਂ ਕਰਨਾਲ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਬਾਬੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਮਕ
^੪ਹਰਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਂਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ^੫ਭਾਵ ਤੁਰਕਾਣੀ ਜੋਰ ਵਾਲੇ ਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਠਾਣਾਂ ਪਾਵਾਂਗੇ।
^੬ਸਾਰਾ। ^੭ਸੂਰਿਆਂ ਦੇ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ। (ਅ) ਚਲਾਕ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ।
^੮ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ। ^੯ਸਮਾਂ। ^{੧੦}ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰਹੁਰੀਤ। ^{੧੧}ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ
 ਪਾਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸਨਮੁਖ ਰਹਿਣ ਦਾ ਧਰਮ ਨਾ ਗੁਆ ਦੇਣਾ। ^{੧੨}ਪਾਉਗੇ। ^{੧੩}ਸਾਰਾ।
^{੧੪}ਧੀਰਜ ਦੇਣ ਵਾਲੇ।

ਜਾਏ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਪੁਨ ਆਨਿ ਕੋ ਲੈਹੈ ਬਲ ਪਾਏ। ਹੁਕਮ ਦੇਨਿ ਕੀ ਦੇਰਿ
ਇਕ, ਲੈਂ ਅਥੈ ਛੁਟਾਏ' ॥ ੨੫ ॥ ਸੁਨਤਿ ਬਿਚਾਰਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ-ਰਣਜੀਤ
ਬਿਸਾਲਾ। ਟਿਕਹਿ ਨਹੀਂ ਇਨ ਪਾਵ ਕੋ ਅਥਿ ਲਰਹਿ ਕਰਾਲਾ। ਦੁਰਗਨ
ਕੋਨਹਿ ਛੋਰਿਹੈਂ ਕਰਿ ਛੋਰ ਲਰਾਈ। ਵਧੇ ਅਧਿਕ ਉਤਸਾਹ ਉਰ ਹਤਿ ਹੈਂ
ਰਿਪੁ ਧਾਈ ॥ ੨੬ ॥ ਮਿਸ^੧ ਅਖੇਰ ਕੇ ਵਹਿਰ ਫਿਰ^੨ ਘਾਲਹਿ ਰਣ ਭਾਰੀ ।
ਅਥਿ ਤੋ ਸਭਿ ਨਹਿ ਮਾਰਣੈ^੩—ਗੁਰ ਭਲੇ ਬਿਚਾਰੀ ।—ਚਲਹਿ ਅਨੰਦ-
ਪੁਰਿ ਆਪਨੇ ਹੁਇ ਹੈ ਤਹਿ ਸ਼ਾਂਤੀ । ਲਗਨੇ ਬੈਰ ਇਸ ਦੇਸ ਮਹਿ ਭੇ ਬੰਦ
ਅਰਾਤੀ^੪—॥ ੨੭ ॥ ਤਬਿ ਸਭਿ ਸੁਭਟਨਿ ਸੋਂ ਭਨਯੋ 'ਉਰ ਧੀਰਜ ਧਾਰੇ ।
ਚਲਹੁ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਧਰਿ ਨਿਜ ਨਗਰ ਸੰਭਾਰੇ । ਤਿਤ ਹੀ ਦਿਸਿ
ਜੀਤੋ ਪ੍ਰਥਮ ਅਰੁ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰਾ । ਕਰਹਿ ਨਮੋ ਗਮਨਹਿ ਅਬਹਿ ਇਹ
ਭਲੀ ਬਿਚਾਰਾ' ॥ ੨੮ ॥ ਸ਼੍ਰੀਮੁਖ ਤੋ ਸਮੁਝਾਇ ਕਰਿ ਬਹੁ ਬੀਰ ਹਟਾਏ ।
ਹੁਕਮ ਦਯੋ 'ਤਜਾਰੀ ਕਰਹੁ ਰਣਜੀਤ ਬਜਾਏ । ਉਸ਼ਟਰੁ ਆਨਹੁ ਸੈਂਕਰੇ
ਸਭਿ ਦਲਹਿ ਸਮਾਜਾ । ਗਹਹੁ ਬਿਗਾਰੀ ਗ੍ਰਾਮ ਨਰ ਜੈਹੈਂ ਨਹਿ ਭਾਜਾ* ॥
੨੯ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਕਉ ਚੰਦਿ ਕਰਿ ਅਸਵਾਰਾ । ਗ੍ਰਾਮ
ਅਨੇਕਨਕੇ ਗਹੇ ਨਰ ਆਨਿ ਹਜ਼ਾਰਾ। ਬੰਧੇ ਭਾਰ ਸਮਾਜ ਕੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਚ-
ਵਾਏ । ਗਮਨਯੋ ਪ੍ਰਥਮ ਬਿਹੀਰ ਸਭਿ ਉਸ਼ਟਰ ਲਦਵਾਏ ॥ ੩੦ ॥ ਸ਼੍ਰੀਮ-
ਯਾਨੋ ਤੀਬੁ ਘਨੇ ਗਨ ਫਰਸ਼ ਬਿਸਾਲੇ। ਸ਼ਤਰੰਜੀ, ਬਹੁ ਜਾਜਮਾਂ^੫, ਬਾਸਨ^੬
ਬਡ ਜਾਲੇ । ਖੱਚਰ ਪਰ ਲਾਏ ਅਧਿਕ ਧਨ ਕੋਸ਼ ਮਹਾਨਾ । ਬਧੇ ਭਾਰ
ਸੰਭਾਰ ਕੇ ਜੇ ਵਸਤੂ ਨਾਨਾ ॥ ੩੧ ॥ ਭਾਰ ਉਚਾਵਨਹਾਰ ਜੇ ਸਭਿ ਚਲੇ
ਹਜ਼ਾਰੇ । ਆਗੇ ਪਾਛੇ ਸੁਭਟ ਗਨ ਗਮਨੇ ਰਖਵਾਰੇ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਵਬੁ ਸਕਲ
ਕਉ ਸੰਭਾਰਿ ਲਦਾਈ। ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਬਹੁ ਚਲਿ ਪਰੇ ਹੋਰੇ† ਸਮੁਦਾਈ॥ ੩੨ ॥
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਦੁਤਿਯ ਰੁੱਤੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਿਜੈ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਦੋ
ਤ੍ਰਿੰਸਤੀ ਅੰਸ ॥ ੩੨ ॥

^੧ਛੋਟੀ ਹੀ ਜਾਕੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਥਾਂ । ^੨ਬੜਾ ਰਣ ਜਿਤ ਲੈਣ ਕਰਕੇ । ^੩ਬਹਾਨੇ । ^੪ਫਿਰ ਕਰਕੇ।
^੫ਹੁਣੇ ਹੀ ਸਭ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਦੇਣਾ। ^੬ਵੇਰੀ ਬਹੁਤੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ । ^੭ਛਾਪਿਆ ਹੋਇਆ ਕਪੜਾ ।
^੮ਬਰਤਨ । *ਬਿਗਾਰ ਦਾ ਖਜਾਲ ਕਵਿ ਜੀ ਦੇ ਗਿਰਦ ਵਰਤ ਰਹੇ ਰਾਜ ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ
ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰ ਜਗਤ ਦੀ ਵਿਗਾਰ ਕੱਟਣ ਹਾਰੇ ਸਨ । ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿੱਚ
ਬਿਗਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਕਿਰਤੀ ਦੀ ਘਾਲ ਐਵੇਂ ਜਾਵੇ ਇਹ ਅਸੂਲ ਹੀ
ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ 'ਇਕ ਤਿਲੁ ਨਹੀ ਭੀਨੈ ਘਾਲੇ' ਦੇ ਬਿਰਦ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ
ਨੂੰ ਮਜ਼ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਇਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਮਾਲਾ ਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ । †ਪਾ:—ਲਾਰੀ ।